Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Inscriptio Fratribus in

Feistenback

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

DE PROBATIS

SANCTORVM VITIS

Quas tam ex MSS. Codicibus, quam ex editis Authoribus

R. P. Fr. LAVRENTIVS SVRIVS
CARTHVSIÆ COLONIENSIS PROFESSVS

Primum edidit, & in duodecim menſes diſtribuit.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

APRILIS

Hac poſtrema editione multis Sanctorum vitis auctus, & notis marginalibus illuſtratus.

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Ioannis Kreps & Hermanni Mylij.

ANNO cIↃ, IↃc XVIII.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

21 O. u. H. Q. 497 (2°)
(April-Juni)

INDEX SANCTORVM APRILIS, QVORVM vitæ, martyria, & acta, partim hoc menſe, partim alijs aliorum menſium Sanctorum vitis inſertæ, continentur.

APRILIS.

I. SS. Agapes, Chioniæ, & Irenes martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 1
S. Hugonis Epiſcopi Gratianopolitani vita, *à R. P. D Guigone, Priore primæ Carthuſiæ eius æquali conſcripta.* 3
S. VValerici Abbatis vita, *ſcripta à quodã eius propè æquali.* 10
S. Amphiani, itemque Aedeſij fratris eius martyrium, *auctore Euſebio Cæſarienſe, interprete Ioanne Chriſtophorſ.* 14

II. S. Mariæ Aegyptiacę vita, *auctore Sophronio Hieroſolymitano Epiſcopo, interprete Paulo Diacono Eccleſiæ Neapolitanæ.* 15
S. Nicetij Lugdunenſis Epiſcopi vita, *auctore Gregorio Turonenſi.* 21
S. Theodoſiæ virginis martyrium, *auctore Euſebio Cæſarienſi, interprete Ioãne Chriſtophorſono.* 25
S. Franciſci de Paula, inſtitutoris fratrũ Ordinis Minimorum Bulla Canonizationis, in qua etiã eius vita deſcribitur. 25
*S. Abundii Confeſſoris & Comenſis Epiſcopi vita, *ex Mombritio.* 29

III. S. Nicetæ Confeſſoris oratio funebris, *à Theoſtricto eius diſcipulo ſcripta, ex Simeone Metaphraſte.* 32
S. Richardi Epiſcopi Ciceſtrenſis vita, *auctore incerto.* 42
*S. Burgundeforæ Abbatiſſæ vita, *à Iona Abbate conſcripta.* 45
S. Agapis & ſociarum eius martyrium, *habes 1. huius.*

IV. SS. Theoduli Lectoris, & Agathopodis Diaconi martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 49
S. Ambroſij Mediolanenſis Epiſcopi vita, *à Paulo presbytero eius amanuenſi cõſcripta.* 51
S. Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi vita, *per B. Braulium Cæſaraugustanum Antiſtitem conſcripta.* 60
* Obitus eiuſdem S. Iſidori *à Redempto clerico recenſitus.* 61
S. Zoſimæ Abbatis acta, *9. Aprilis, inuenies in vita S. Mariæ Aegyptiacæ ſtatim à cap. 1. & conſequenter.* 16

V. S. Theodoræ virginis & Didymi martyris vita, *ex Simeon. Metaphraſte.* 61
S. Thermes & Pherbutæ eius ſororis, eiuſq; ancillæ martyriũ, *ex Sim. Met.* 63
S. Vincentij Ferrarij ordinis S. Dominici vita, *F. Petri Rauzani.* 64
De SS. Martyribus in Affrica paſſis ſub Genſerico, *habes in vita S. Deogratiæ Carthag. Epiſcopi 16. Octob. cap. 6.*
S. Irenes virginis martyrium, *habes 1. Aprilis.*

VI. S. Eutychij Patriarchæ Conſtantinopolitani vita, *ab Euſtachio presbytero cõſcripta, ex Simeone Metaphraſte.* 82
S. VVilhelmi Abbatis Roſchildenſis in Dania vita, *ab eius diſcipulo conſcripta.* 98

VII. S. Calliopii vita & martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 103
S. Aiberti monachi & presbyteri Criſpenſis monaſterii vita, *conſcripta à Roberto archidiacono Auſtromandiæ, eius æquali.* 104
*S. Aphraatis Anachoretæ vita, *à Theodoreto Cyri Epiſcopo conſcripta, interprete Gentiano Herueto.* 109
S. Hermanni, qui etiã Ioſeph dictus eſt, Canonici Steinueldienſis vita, *ab eius quodam amico familiari conſcripta.* 111
S. Hegeſippi ſiue Egeſippi vita, *per Euſebium Cæſareæ Paleſtin. Epiſcopum, interprete Ioanne Chriſtophorſono.* 125

VIII. S. Bademi Archimandritæ martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 126
S. Dionyſij Epiſcopi Alexandrini geſta, *ex hiſtoria Eccleſiaſtica Euſebij, interprete Ioanne Chriſtophorſono.* 127
S. Perpetui Turonenſis Epiſcopi geſta, *per S. Gregorium Turonenſem.* 131

IX. * S. Prochori Diaconi martyrium, *ex Catalogo Sanctorum Petri de Natal.* 132
* De S. Acacio Amidæ Epiſcopo, *ex hiſtoria Eccleſiaſtica Socratis, interpret. Ioanne Chriſtophorſono.* 132

X. SS. Terentii, Aphricani & ſociorũ martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 132
S. Macarii Patriarchę Antiocheni vita, *iuſſu Sigeri Abbatis ſcripta, auctore anonymo.* 134
Ezechielis Prophetę vita & mors, *per D. Epiphanium Conſtãtiæ Cypri Epiſcopum deſcripta.* 139
De eodem, *Iſidorus Hiſpalenſis, & S. Hieronymus presbyter.* 139
SS. Plurium martyrum in mare merſorum, quos S. Alexander baptizauit, cõuerſio & martyrium, *habes in geſtis eius 3. Maij cap. 6. 7. & 9.*

XI. S. Antipæ, Pergomi Aſiæ Epiſcopi martyrium, *ex Simeone Metaphraſte.* 140
S. Iſaac ſerui Dei vita, *per D. Gregorium Papam.* 141
S. Guthlaci Anachoretæ & Confeſſoris vita, *ex MS.* 142
S. Godebertæ virginis vita, *ex MS. per F. Laurent. Surium ſtylo ſuo deſcripta.* 145

XII. S. Sabæ Gothi vita & martyrium, ab *Eccle-*

clesia Gothiæ conscripta, est apud Simeonem Metaphrastem. 147
S. Alferij primi Abbatis Cauensis propè Neapolim, vita, *ab eius ferè æquali scripta.* 148
XIII. S. Iustini Philosophi & martyris vita, *ex eius libris à Ioachim. Perionio collecta.* 151
Acta martyrij eiusdem & sociorum *habes 12. Iunij.*
SS. Carpi, Papyli & sociorum martyriũ, *ex Simeone Metaphraste.* 153
S. Martij Abbatis vita, *auctore S. Gregorio Turonensi Episcopo.* 156
S. Ermigildi filij Regis VVisigothorum vita, *per D. Gregorium Papam.* 157
XIV. *S. Frontonij Abbatis vita, *auctore incerto.* 158
†S. Ludevvigis virginis vita. *à F. Ioanne Brugmanno Franciscano conscripta, & à R. P. Thoma de Kempis contracta.* 160
De SS. Tiburtio, Valeriano & Maximo martyribus, *vide passionem S. Ceciliæ virg. 22. Nouemb. cap. 2. & seqq.*
De S. Lamberto Episcopo Lugdunensi, *quære in gestis S. Ansberti Episcopi Rhotomagensis 9. Februarij cap. 8. & seqq.* 92
De S. Thoma ide martyre, *vide acta S. Febroniæ martyris, 15. Iunij, cap. 8. 12. 13. 14. 16. 17. 23. 26. 30. & 37.*
XV. *SS. Basilissæ & Anastasiæ martyriũ breue, *ex Menologio Græcorum.* 178
SS. Maronis, Eutichetis & Victorini martyrum acta, *habentur in vita SS. Nerei & Achillei martyrum 12. Maij, cap. 11. & 12.*
SS. Maximi & Olympiadis acta, *habes in gestis S. Laurentij martyris 10. Aug. cap. 5.*
XVI. SS. Decem & octo martyrum Cæsaraugustanorum passio, *per Aurelium Prudentium conscripta.* 178
S. Paterni Abrincensis Episcopi vita, 180
XVII. *De S. Mappalicio martyre, *ex D. Cypriano.* 181
De S. Stephano abbate, *habes in vita S. Bernardi, 20. Augusti, lib. 1. cap. 3. 4. & 5. & in vita S. Roberti 29. Aprilis, cap. 10.*
XVIII. SS. Eleutherii Episcopi & Euantiæ matris eius martyrium, *ex Sim. Met.* 182
S. Apollonii senatoris martyriũ, *auctore Euseb. Cæsar. interp. Ioann. Christoph.* 184
S. Vlmari Episcopi & Confessoris vita, *auctore Ratherio Veronensi Episcopo.* 185
*S. Perfecti presbyteri martyrium, *per S. Eulogium.* 187
S. Caloceri cõuersionem & passionem habes in gestis SS. Faustini & Iouitæ 15. Febr. à cap. 7. vsque ad finem. 157
XIX. S. Elphegi Cantuariensis Archiepiscopi & martyris vita, *auctore Osberno monacho Cantuariensi.* 188
S. VVernheri pueri à Iudæis crudelissimè necati historia, *ex MS. Codice.* 192
*S. Leonis IX. Papæ, Leucorum antea Episcopi vita, *auctore VViberto Archidiacono coætaneo.* 193
S. Crescentij Subdiaconi Florentini historiam breuem, *habes in vita S. Zenobij Episcopi Florentini 25. Maij. cap. 16. 18. & 19.* 302
XX. * De S. Theotimo Tomẽsi Episcopo in Scythia, *ex Sozomeni historia, interprete Ioanne Christophorsono.* 204
* S. Marcellini Ebredunensis Episcopi breuis vita, *ex Adone, Gregorio Turonẽse & Petro de Natalibus.* 205
SS. Sulpitij & Seruiliani martyrum acta, *extant in gestis SS. Martyrum Nerei & Achillei 12. Maij cap. 15.*
De S. Agnete virgine de monte Politiano, *habes 23. Aprilis in vita S. Catharinæ de Senis, cap. 82. & 83.*
XXI. S. Simonis Episcopi, Vsthacani Eunuchi, & aliorum martyrium, *ex Sozomeni historia, interprete Ioanne Christophorsono.* 205
S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi vita, *ab Eadmero Anglo, eius conuictore conscripta.* 207
S. Caij, siue Gaij Papæ & martyris acta, *habes 20. Ianuar. in vita S. Sebastiani, ex MSS. cap. 38. & seqq 315. & in ea quæ est ex Metaphrast cap. 14. & seqq. 315. & in vita S. Susannæ virginis & martyris 11. Augusti statim ab initio vsq; ad finẽ vitæ.*
SS. Parmenij, Elimæ & Chrysoteli presbyterorum, Lucæ & Mutij diaconorum in passionem, *habes in gestis S. Laurentij 10. Augusti, cap. 1. vsque ad 4.*
S. Tarbulæ virginis & sociarum martyrium, *ex Sozomeni historia Ecclesiastica. quære 21 Aprilis in martyrio S. Simeonis Episcopi, cap. 6.* 200
XXII. S. Epipodij martyris Lugdunensis vita & martyrium, *ex antiquis MSS.* 229
SS. Acepsimæ, Ioseph, & Æthalæ certamen, *ex Simeone Metaphraste.* 230
*De S. Melisio Episcopo & martyre, *ex Sozomeni historia Ecclesiastica, interprete Ioanne Christophorsono.* 235
S. Theodori Siceorum Archimandritæ vita, *à Georgio Presbyter. alias Eleusio eius discipulo conscripta. ex Sim. Met* 235
S. Opportunę virginis & Abbatissę vita, *edita à S. Adelelmo Sagiensi Episcopo.* 258
S. VVolphelmi Abbatis Bruvvilerensis vita, *auctore Conrado monacho Bruvvilerensi, & auditore S. VVolphelmi.* 269
XXIII. S. Georgij Magni martyris vita & martyrium, *ex Simeone Metaphraste.* 273
Encomium eiusdem, *ex Sim. Metap.* 282
SS. Felicis presbyter. Fortunati & Achillei Diaconorum acta & martyrium, *conscripta à quodã, quibus visas à se narrare subindicat.* 287
S. Adalberti Secundi Pragensis Episcopi & martyris vita, *auctore quidem anonymo, sed monacho docto eius contemporaneo.* 289
* Eiusdem vita, *à coæuo anonymo scripta, ex membranis MSS. monasterij VVindebergensis in Bauaria.* 297
S. Ægidij qui fuit è primis socijs S. Francisci, vita, *è quodam Germanico Codice, per F. Laur. Surium Latinè conuersa.* 304

S. Ale-

XXIV. S. Alexandri Lugdunēsis martyris martyrium, *ex MSS. Codicibus.* 316
S. Melliti Abbatis, & primi apud Anglos Londinensis Episcopi vita, *ex historia venerabilis Bedæ.* 317
S. Roberti primi Abbatis Casæ Dei vita, *iussu Odonis Abbatis Molismensis scripta.* 318
SS. Bouę & Dodę virginum vitam *habes in vita S. Balderici Abbatis 16. Octob.*
XXV. De S. Marco Euangelista, *ex B. Hieronym.* 320
Eiusdem martyrium, *ex Sim. Metap.* 320
Procopy Diaconi & Chartophylacis laudatio in eundem S. Marcum, *ex Simeone Metaphraste.* 321
B. Petri Damiani sermo historicus de eodem S. Marco. 323
De SS. Agapio & Secundino martyrib. *vide gesta SS. Mariani lectoris & Iacobi Diaconi 30. Aprilis, cap. 3. & 9.* 385
XXVI. S. Basilei Episcopi Amasiæ martyrium, *per Ioannem presbyterū Nicomediæ scriptum, ex Simeone Metaphraste.* 324
S. Richarij presbyteri vita, *auctore Albino Flacco Alcuino Abbate.* 329
XXVII. S. Anthimi Episcopi Nicomediæ martyrium, *ex Simeone Metaphraste.* 332
De SS. Vitale & Valeria eius cōiuge *Sermo B. Petri Damiani.* 334
XXVIII. S. Theodoræ virginis martyrium, *à S. Ambrosio scriptum.* 337
S. Paphnutij Anachoretæ, & quingentorum quadraginta sex martyrū passio, *ex Simeone Metaphraste.* 338
SS. Maximi, Dadæ, & Quintiliani martyrium, *ex Simeone Metaphraste.* 342
XXIX. *S. Hugonis Abbatis Cluniacensis vita, *ab Hildeberto Cenomanensi Episcopo cōscripta.* 343
† Alia eiusdem, *auctore Hugone monacho Cluniacensi, eius coætaneo.* 353
S. Roberti primi Abbatis Molismensis, itemq; Cisterciensis vita, *iussu Odonis Abbatis Molismensis conscripta.* 357
S. Petri Mediolanēsis martyris, Ordinis prædicatorum vita, *auctore Thoma Lentino Patriarcha Hierosolymitano, eius contemporaneo.* 360
S. Catharinę Senensis virginis vita, *ex ea quæ est Raimundi Capuani in compendium à F. Laurentio Surio redacta.* 366
De SS. Agapio & Secundino Episcopis, *quære 30. Aprilis in martyrio S. Mariani Lectoris & Iacobi Diaconi, cap. 3.* 385
XXX. SS. Mariani Lectoris & Iacobi Diaconi martyrium, *conscriptum ab eo qui interfuit.* 385
S. Maximi martyris Ephesini historia, *ex actis publicis desumpta.* 388
*SS. Amatoris, Petri, & Hludouici martyrium, *scriptum à S. Eulogio.* 388
S. Eutropij Episcopi & martyris vita, *per D. Gregorium Archiepiscopum Turonensem scripta.* 388
S. Quirini Tribuni & martyr. acta *habes ingestis Alexand. Papæ 3. Maij. c. 2. & seq.*
S. Laurentij Nouarinensis Ecclesiæ presbyteri martyrium, *habes in vita S. Gaudentij 22. Ianuarij, cap. 1. & seqq.*

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

APRILIS.

MARTYRIVM SS. AGAPES, CHIONIÆ, ET IRENES, QVÆ APVD THESSALONICAM PASSÆ SVNT, EX SIMEONE METAPHRASTE.

I. QVANTO EX ADVENTV ET PRÆSENTIA DOMINI ET SALuatoris nostri IESV Christi maior gratia in humanum genus collata est, quam olim fuerat, tanto & sanctorum hominum victoria maior extitit. Pro his enim hostibus, qui corporeis oculis cernũtur, hostes illi superari iam cœpti sunt, qui oculorum sensu percipi non possunt. Nam dæmones ipsi, quorum naturæ spectabiles non sunt, vel à purissimis atquè honestissimis fœminis, Spiritu sancto plenis, superati igni tradũtur. Tales fuerunt tres illæ sanctę mulieres, quę ex vrbe Thessalonica originem ducebant: quam vrbem sapientissimus Paulus celebrauit, cum eius fidem & charitatem laudans, sic ait: In omni loco fides vestra in Deum peruagata est. Atque alibi: De charitate, inquit, fraternitatis non necesse habuimus scribere vobis, ipsi enim vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicem. 1. Aprilis. Quantum ad Irenen. Cur autem Irenen latina Martyrologia 5. Aprilis. Agapen autem & Chioniam 3. Græci

1. Thessal. 1. & 4.

Menologio omnes tres. 16. eiusdem mensis die habeant præsertim cum nulla passa illis diebus repereatur in Actis à notarijs exceptoribus verò in conscripta, hactenus sibi incompertum testatur Bar. in not. ad Martyrolog. Rom. 3. April. Quod autem easdem auctor mulieres vocet cum virgines fuerint, vt testantur Martyrologia latina: nota mulieris nomen adeaphorum esse, & sexum solummodo indicare, vt pluribus disputat Tertullianus de velan. virg. vide Bar. loco citato.

II. CVM igitur persecutio à Maximiano Imperatore aduersùs Christianos illata esset, mulieres illæ, quæ virtutibus seipsas ornauerant, Euangelicis legibus obedientes, propter summam in Deum charitatem & cęlestium bonorum spẽ, patrisque Abraham factum imitantes, patriam, cognationem facultatesque omnes reliquerunt, ac persecutores fugiendo, quemadmodùm Christus præcepit, altum quendam montem petiêrunt, ibique diuinis precibus operam dabant: & corpus quidem ipsum ad montis celsitatem contulerunt, eorum verò animus in cælo ipso versabatur. Cum autem in eo loco fuissent comprehensæ, ad eum, qui persecutionis author erat, Magistratum ductæ sunt, vt reliqua diuina præcepta exequentes, & ad mortem vsquè suam in Christum charitatem seruantes, immortalitatis coronam essequerentur. Vna quidem è tribus illis præcepti perfectionem possidens, & Deum ex toto animo diligens, & proximũ sicut seipsam, sancto Apostolo dicente: Finis præcepti est charitas: meritò Agape vocabatur. Hoc enim nomine Græci charitatem appellant. Altera purum ac splendidum baptismatis nitorem seruans, ità vt de ipsa propheticum illud dici posset: Lauabis me, & super niuem dealbabor: à niue nomen accepit: Chionia enim dicebatur. Tertia Saluatoris & Dei nostri donum, hoc est, pacem in se habens, & in omnes exercens, quemadmodùm Dominus dixit: Pacem meam do vobis: Irene ab omnibus vocabatur, à pace nomen accipiens. Has tres fœminas cùm ad se ductas, & ità affectas Magistratus vidisset, vt dijs sacrificia offerre nollent, igne cremandas esse decreuit, vt per ignem exigui temporis, igni subiectos diabolum omnemque dæmonum cateruam, ipsius diaboli exercitum, qui sub cælo est, superantes, incorruptam gloriæ coronam adipisci, ac Deum ipsum, à quo gratia eis collata est, cum Angelis perpetuò collaudare possent. Quæ verò ab illis gesta sunt, ea breuiter narrabimus. *Gen.* 12. *Matth.* 10. 1. *Tit.* 1. *Psal.* 50. *Iohan.* 14.

III. CVM præsideret Dulcetius, * Artemer scriba dixit: Cognitionem de his, qui præsentes sunt, à Stationario missam, si iubes, legam. Iubeo, inquit Dulcetius Præses, te legere. Tunc ait Scriba: Ordine tibi meo domino omnia, quæ scripta sunt, recitabo. Cassander beneficiarius hæc scripsit: Scito, mi domine, Agathonem, Agapen, Chioniam, Irenen, Casiam, Philippam, & Eutychiam nolle his vesci, quæ dijs sunt immolata. Eas igitur ad tuam amplitudinem adducendas esse curaui. Tunc Dulcetius Præses illis dixit: Quænam est ista vestra tanta insania, vt nolitis religiosissimis nostrorum Imperatorum & Cæsarum iussis obedire? Agathoni autem: Quarè, inquit, tu ad sacra proficiscens, quemadmodùm consueuerunt, qui dijs consecrati sunt, non his sacris vsus es? Respondit Agatho: Quoniam Christianus ego sum. Tum Dulcetius: Num tu etiam hodierno die in eo proposito permanes? Maximè, inquit Agatho. At ille. Tu verò Agape, quid ais? Respondit: Ego Deo viuenti credo, neque volo rectè factorum conscientiam meam perdere. Tunc Præses: Tu autem quid ad hæc dicis Chionia? Ait illa: Cùm Deo viuo credam, ob id nolui facere, quod dicis. Ad Irenen verò conuersus Præses, ait: Quid nam tu ad hæc? Cur non pijssimo nostrorum Imperatorum & Cæsarum iussui obtemperauisti? Diuini timoris causa, inquit Irene. Dein Præses: Tu verò Casia, quid ais? Animam meam, inquit Casia, seruare volo. Præses autem: Nunquid sacrorum vis esse particeps? Minimè, inquit illa. Tunc Præses: Tu verò Philippa, quid dicis? Respondit illa: Idem & ego dico. Quidnam, inquit Præses, hoc idem est, quod Anno 304 vide Bar. * *al. Artemisius.* Agathonis constantia &c.

dicis? Illi autem Philippa: Mori mâlo,quàm veſtris ſacrificijs veſci. Tunc Præſes: Sed tu Eutychia,quid ais? Idem inquit illa, & ego dico:mâlo & ipſa mori,quàm facere quod iubes. Ait illi Præſes:Num virũ habes? Mortuus, inquit Eutychia,ille eſt. Præſes verò:Quampridèm mortuus eſt? Ante menſes ferè ſeptem,inquit Eutychia. Tunc ille:Et vndè nam igitur grauida facta es?Ex eo,inquit illa,viro,quem dedit mihi Deus.Præſes autem:Hortor te Eutychia, vt ab iſta inſania deſiſtere velis, & ad humanas cogitationes redeas. Quid ais? vis ne regali edicto parere? Minimè inquit Eutychia,ego parere volo,ſum enim Chriſtiana,Dei omnipotentis ſerua. Tum ille:Quoniam Eutychia grauida eſt,interea ſeruetur in carcere. Atque hæc addidit: Tu vero Agape,quid ais Vis ne omnia illa facere,quæ nos dominis Imperatoribus ac Cęſaribus noſtris deuoti facimus?Minimè,inquit Agape,decet ſatanę deuotam me eſſe.His verbis mens mea non abducitur:inexpugnabilis enim illa eſt. Tunc Præſes ais:Et tu Chionia, quid adhæc dicis? Mentem noſtrã, inquit Chionia,nemo poteſt peruertere. At Præſes:Num aliqua apud vos ſunt impiorum Chriſtianorum commentaria,veł membranæ aliquæ,vel libri?Reſpondit Chionia,Nulla ô Præſes,nobis ſunt: omnia illa Imperatores, qui nunc ſunt,â nobis abſtulerunt.Præſes autem:Quisnam hanc mentem vobis dedit?Omnipotens Deus, inquit illa. Dixit autẽ Præſes. Quinam ſunt,qui vobis authores fuerũt,vt ad iſtam ſtultiam veniretis? Deus inquit Chionia,omnipotens, & vnigenitus eius filius,Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Dulcetius ait: Manifeſtum illud eſt, quòd omnes * vos deuotioni noſtrorum potentiũ Imperatorum ac Cæſarum ſubiectos eſſe oportet. Quoniam verò poſt tam multum tempus,poſt tot admonitiones,totque edicta propoſita,& tales minas iniectas, vos temeritate quadam & audacia elatæ, ipſorum Imperatorum ac Cæſarum iuſta iuſſa contẽpſiſtis, in Chriſtianorum impio nomine permanentes:cumque ad hodiernum diẽ iuſſæ à ſtationarijs ac primis militibus,Chriſti negationẽ ſcriptam profiteri, facere id recuſetis,propterea pœnas vobis dignas accipite. Id cum dixiſſet,ſententiã ſcriptam legit:*Agapen & Chioniã, quoniam iniquis mentibus & contrarijs ſententijs elatę,contra diuinum edictum dominorum Auguſtorum ac Cæſarum fecerunt,& nunc etiam temerariam, vanam & pijs omnibus execrabilem Chriſtianorum religionem colunt,igni tradendas iubeo.Hiſq; dictis, ſubiunxit:Agatho autem,Caſia,Philippa & Irene,quo àd mihi placuerit,ſeruentur in carcere.

Eutychia grauida traditur cuſtodię, lege enim vetitum de prægnantibus ſumi ſuppliciũ docet Plutar. de his qui ſero à numine puniuntur ſed nec de eis haberi quæſtionẽ affirmat Vlpianus l. prægnãtis ff. de pœnis

* nos,legit Bar.

* Sententia in Agapen & Chioniam.

* Poſteà verò,quàm ſanctiſſimæ mulieres igni conſummatæ ſunt,cùm rursùs ſancta Irene ad Pręſidem ducta fuiſſet, IV. Dulcetius ſicillam affatus eſt:Tuæ inſanię propoſitum ex his,quæ facis,manifeſtò appàret,quę tot membranas,libros, tabellas condicillos & paginas ſcripturarum,quę ſunt impiorum Chriſtianorum,qui vnquam fuerunt,ad hodiernum vſque diem ſeruare voluiſti: quę cùm prolata eſſent, ea cognouiſti, quanuis quotidié negaueris, vos eiuſmodi ſcripta poſſidere, non contenta neque ſororum tuarum pœna, neque mortis metum præ oculis babens. Quamobrèm tibi pœnam afferri neceſsè eſt. Sed alienum tamen non videtur, etiam nunc benignitatis partem aliquam tibi condonari, vt ſi volueris nunc ſaltem deos agnoſcere,impunis & ab omni ſupplicio periculoquè libera eſſe poſſis. Quidigitur dicis? Facis ne quod Impetatores noſtri & Cæſares iuſſerunt? Num parata es ſacrificijs veſci, & dijs immolare? Minimé, inquit Irene, minimè per Deum illum omnipotẽtem,qui creauit cęlum & terrã,mare & omnia,quæ in eis ſunt.Sum, ma enim illius ignis ſempiterni pœna propoſita his eſt, qui Ieſum Dei verbum negauerint. Dulcetius verò: Quisnam tibi autor fuit, vt membranas iſtas atque ſcripturas ad hodiernum vſq; diem cuſtodires? Ille,inquit Irene, Deus omnipotens,qui iuſſit nos ad mortem vſque ipſum diligere: qua de cauſa nõ auſæ ſumus eum prodere: ſed maluimus aut viuentes comburi,aut,quæcunque alia nobis acciderint,perpeti, quam talia ſcripta prodere.

* Poſteaquam verò Bar.

§ De Irena quæſtio.

Irenes cõſtantia. De ſcriptis ſacris quæſtio.

V. Tum Præſes:Quiſnam, inquit, conſcius erat hæc in domo illa eſſe, in qua habitabas? Reſpondit Irene: hæc vidit Deus omnipotens,qui omnia ſcit:prętereà nemo. Noſtros enim homines inimicis peiores duximus nè fortè nos deferent.Itaq; nulli hæc oſtendimus. Superiore anno,inquit Pręſes,cùm edictum illud tale,ac pium iuſſum Dominorum Imperatorum ac Cęſarum primò fuit diuulgatum,vbinam vos latuiſtis?Adhæc Irene:Illic, vbi Deus voluit.In montibus (ſcit Deus) ſub dio fuimus. Præſes verò: Apud quem vixiſtis? Sub dio,inquit illa,aliàs in alijs montibus verſantes. At Præſes: Quinam erant,qui vobis panem ſuppeditabant? Deus inquit Irene.qui omnibus eſcam ſuppeditat. Tum Præſes: Erátne pater veſter harum rerum conſcius? At Irene:Minimè per Deum omnipotentem conſcius erat ille,qui ne nouit quidem hæc omninò. Præſes ait: Quis igitur veſtrorum vicinorum id nouerat? Vicinos, inquit Irene, interroga,& loca inquire,vel eos qui nôrunt,vbi nos eramus. Præſes dixit: Poſtquàm è monte reuerſæ fuiſtis, vt tu dicis,legebatisne ſcripta iſta,præſente aliquo? Domi noſtræ erant,inquit Irene, neque audebamus illa efferre: quamobrèm magnoperè angebamur,quod non poteramus nocte ac die illis operam dare, ſicut à principio conſueueramus vſque ad annum ſuperiorem,quo & illa occultauimus. Dulcetius Præſes dicit: Sorores quidem tuæ pœnas noſtro iuſſu decretas exoluerunt: te verò,etſi anteaquàm aufugiſſes, propterea quòd ſcripta ac membranas iſtas occultaueras, mortis pœna tibi decreta fuerat: non tamen eodem modo iubeo è vita ſic repentè diſcedere: verùm per ſatellites ipſos, & Zoſimum publicum carnificem in lupanari nudam ſtatui præcipio,è pallatio ſingulis diebus panem vnum ſumentem, ſatellitibus ipſis non permitttentibus te illinc diſcedere.

Nota ſanctorum martyrum patientiã. *Pſal.*141.

VI. Cùm igitur ſatellites & Zoſimus publicus miniſter præſtò eſſent: Illud,inquit Præſes,vobis notum ſit.quòd ſi mihi ſignificatum fuerit,vel horæ alicuius momento iſtam ex eo loco motam fuiſſe,in quo eſſe iuſſimus, tunc vos ſupremę pœnæ ſubiecti eritis. Scripta verò ipſa à ſcrinijs & arculis Irenes proferantur. Cùm igitur quemadmodum à Præſide iuſſi fuerant,eam illi ad publicum lupanar duxiſſent,& propter Spiritûs ſancti gratiam, quæ ipſam protegebat, & vniuerſorum Domino Deo puram atque intactam ſeruabat, ne vnus quidem ad eam accedere, vel turpe aliquid in eã facere aut dicere auſus fuiſſet,ſanctiſſimam illam fœminam Dulcetius præſes reuocauit, & ante tribunal ſiſti iuſſam, ſic affatus eſt: Nunquid in eadem adhuc temeritate perſiſtis? Minimè inquid Irene,temeritas, ſed Dei pietas eſt, in qua perſiſto. Cui reſpondit Dulcetius præſes: Et ex priore tuo reſponſo manifeſtè oſtendiſti te Imperatorum iuſſui nolle æquo animo parère,& nunc quoquè in eadem arrogantia perſiſtentem te video:quarè dignam pœnam perſolues. Cũquè chartam petijſſet,ſententiam hanc contra ipſam ſcripſit: Quoniam Irene Imperatorum iuſſui parère, dijſque immolare noluit, quinimmò nunc quoquè in Chriſtianorum ordine ac religione perſeuerat: hac de cauſa, vt anteà duas eius ſorores,ità & ipſam viuentem nunc comburi iubeo.

Ducitur ad publicum lupanar,ſed manet intacta.

Sententia in Irenen.

VII. Hæc ſententia cùm à Præſide lata fuiſſet, milites Irenen compræhenſam in quendam ſublimem locum duxerunt, vbi & eius ſorores antea martyrium paſſę fuerant. Cúm autem magnum rogum accendiſſent, iuſſerunt ipſam in eum conſcendere. Itaque ſancta Irene pſalmos canens, & Dei gloriam celebrans, in rogum ſe coniecit:: atque ità conſummata eſt in conſulatu Diocletiani Auguſti nono,Maximiani autem Auguſti octauo, Calendis Aprilis, regnante in ſecula Chriſto Ieſu Domino noſtro: cum quo patri eſt gloria ſanctoque Spiritui in ſæcula ſeculorum,Amen

Flammis exuritur, Anno 304. antequam Diocletianus & Maximianus ſe imperio abdicaſsẽt 1. April.

Extant Irenes Agapes,& Chioniæ virginum ſororum Acta quædam intexta in paſsione S. Anaſtaſiæ,quam habes 25. Decembris,ab his nonnihil diuerſa: ſed hæc germana eſſe teſtatur Cæſar Baronius Tomo 2. annal. ad annum 304. & prudens Lector ipſus facile iudicabit.

De S. Theodora. *ſorore illuſtriſsimi martyris Hermetis, vide geſta Alexandri Papæ & martyris, 3. Maij.*

VITA

VITA S. HVGONIS GRATIANOPOLITANI EPISCOPI, GRAVITER ET ERVDITE CONSCRIPTA A REVERENDO patre D.* Guigone, V. Priore primæ Carthusiæ, eius æquali.

AN. 1100

*Guidone.

INNOCENTIVS episcopus, seruus seruorum Dei, dilecto filio Guigoni Priori Carthusien. Salutem & Apostolicam benedictionem.

DIVINIS respondentes beneficiis, cognita vita eius, & auditis, quæ per beati Hugonis merita fiunt, miraculis, supernæ maiestatis clemẽtiam collaudauimus, & Archiepiscoporum, Episcoporum & Cardinalium, atque aliorum, qui nobiscum aderant, communicato consilio, ipsum inter sanctos & electos honorari præcipimus, & diem eius assumptionis cum gaudio solenniter celebrari. Quia igitur ipsius vita, quam pie duxit in corpore, & miraculorum coruscatio, qua Deus eum facit apud homines præfulgere, tuæ maximè dilectioni non extant incognita: authoritate beati Petri & nostra tibi mandamus, quatenus ea, quæ tibi super hoc nota fuerint, diligenter describendo posterorum memoriæ tradas: vt & Deus honoretur in sancto, & clerus legens ac populus audiens, gratias agant Domino, atque ipsius intercessione peccatorum veniam percipere mereantur. Orantes pro nobis dilectos filios nostros Carthusienses fratres, per te in Domino salutamus ac benedicimus. Data Pisis x. Calend. Maij.

S. Hugo relatus in Sanctos, anno 1134. in Concilio Pisano ab Innocentio Secundo Pontifice. Vide Bar. ad dictum annum.

PROLOGVS D. GVIGONIS IN VITAM S. HVgonis Episcopi.

DOMINO & patri charissimo, ac reuerendissimo sedis Apostolicæ pontifici Innocentio, & Chartusiensium pauperum seruus inutilis Guigo, perpetuam salutem & pacem in Domino, & si quid apud Deum tanti potest peccatoris oratio. Non pepercit nostræ vel verecundiæ, vel imperitiæ, Apostolatus vestri imperiosa dignatio. Sicut enim huic opusculo præfixæ vestræ serenitatis indicant literæ, beati Petri authoritate & vestra mandastis, vt vitam beati Hugonis Gratianopolitani episcopi noscendam posteris scripto commendaremus. Rogauerant quidem idipsum iam pridem complures alij, sed maximè non spernendæ authoritatis Arialdus & Hugo, Mauriennensis & Gratianopolitanus episcopi: è quibus prior habitu & vita regularis, beati viri in tractandis ecclesiasticis rebus per triginta ferè comes extitit annos: posterior vero ex nobis monachus, ita ei in ecclesiastico regimine successit, vt propter diuturnam ac vehementem infirmitatem ipsius, in eius locum, ipso petente, vestraque pietate iubente, priusquam obiret ipse, consecraretur. Et erga eos quidem, quos prælonga familiaritate vel conuictu latere non poterant, nostra nos imperitia seu verecundia, & quæ forte non minus impediebat, carnis infirmitas sufficienter poterant excusare: ad tantæ verò pondus authoritatis, ne mutire quidem præsumpsimus, ne, dum ei non obedimus, cui totus commissus est mundus, eum offenderemus, à quo factus est mundus: & dum apud homines vitamus imperitiæ confusionem, apud Deum incurreremus damnationem. Obsecramus autem eos, qui hæc legerint, ne tanti sanctitatem patris, nostra non solum facundia, sed & cogitatione longè maiorem, exista scriptura metiantur: & maximè, nè putent nos vltrà, quàm sua postulant merita, nostris eum sermonibus efferre potuisse. Tantum enim abest, vt sanctitatis illius magnitudinem plus æquo valuerimus quasi fauorabiliter extollere, vt necillam ipsam sanctæ conuersationis eius prærogatiuam, quod sine fictione dicimus, tum propter imperitiam, tum propter sermonis inopiam, vt erat dignum, potuerimus explicare.

1. APRIL.

Pontifici totus cõmissus mundus.

I. CVM ergo præfati patris sanctissimi mores & opera Deo placentia, sufficientem sermoni adeò præstent materiam, vt non solum nostram, sed & quorumlibet vincat facundiam, carnis eius tacendam ex toto duceremus originem, cô quòd indifferenter de bonis bonos, de malis malos, de bonis malos, & de malis bonos, per diuini iudicij inscrutabilem altitudinem nasci quotidiè nullus ignoret: nec referat aliquid, qualibus sit ortus quisque parentibus, sed qualibus vixerit moribus: nec augmenta conferat meritorum, potentia, diuitiis & nobilitate terrena claruisse, sed hæc omnia pro Christo contempsisse: cum videamus & Dominum pauperibus ortum parentibus, & in Apostolis insigniores, sumptos ex piscatoribus. Vnde & beatus ad Corinthios scribens Paulus: Videte, inquit, fratres vocationem vestram: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi, elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & quæ non sunt, vt ea quæ sunt, destrueret, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Verum quoniam ij, qui de virtutibus tractauêre sanctorum, etiam carnales inueniuntur non tacuisse natales: dicamus & nos breuiter quod beatus Hugo, natione Valentinensis, loco iuxta Isaram fluuium sito, cui Castrum nouum nomen est, parentes habuit & secundum seculi dignitatem non infimos, & quod excellit, sanctitatis prærogatiua conspicuos. E quibus pater Odilo nomine, præter alia quam plurima, quæ militari licet in habitu, laudabiliter gessit vel habuit, veritatis & castitatis amator extitit. Nam & mendacia, ingenua mentis affectione religiosis quam plurimis amplius euitabat, & licet duas, priore defuncta, citius fuerit sortitus vxores, nullos tamen, quod his temporibus & hac temporum labe, præsertim in potentibus, monstro simile ducitur, præter vxorios est expertus amplexus. Idemque ipse æuo iam grauis, sanctissimo monente filio, tanto feruore contempsit seculum, vt senectutis immemor & delicatæ consuetudinis, duras, quas Carthusia propter verba labiorum Dei custodit, vias aggredi non dubitauerit. Vbi annis fere decem & octo in tanta sobrietate, tanta vixit humilitate, vt cunctis ibidem Deo famulantibus charus, cunctis haberetur veneratione dignissimus. Cui viam vniuersæ carnis ingressuro (erat quippe fermè iam centenarius) venerabilis affuit filius, eumque propriis & inunxit & sacra communione repleuit manibus. Expletoque condigna veneratione tam sancto funere, obitus diem, sicut & matris, eleemosynis, quoad vixit, celebrem duxit & sacrificiis.

Patria & parentes S. Hugonis.

Pater eius senex fit Carthusianus.

II. QVÆ videlicet venerabilis mater eius, cum post abscessum viri, præter quem nullum penitus nouerat, vellet & ipsa cuncta relinquere, quia fœminarum religiosa rara tunc erant monasteria, pij filij salubribus instructa monitis continentiæ & eleemosynis, orationibus atque ieiuniis ac reliquis sanctis operibus in domo propria, quod reliquum erat impendit temporis, filios etiam suos, militaribus strenuos actibus, ab immoderatis, quantum poterat, frenabat excessibus. Cui decumbenti ea, qua obiit, ægritudine, optata filij adest præsentia, adoranda tradit mysteria, extrema non multo post sepulturæ soluit obsequia, prompta soluens obedientia, quod imperat Deus lege Mosaica, dicens: Honora patrem tuum & matrem, vt sis longæuus super terram. De qua vtique terra Psalmista Domino dicere creditur:

I. Cor. 1.

Psalm. 141.

Somnium mat. ei⁹ cum illum g-stat. vtero.

Tu es spes mea, portio mea in terra viuentium. Hæc autem dicere fuerat solita, quòd dum prægnans suis eum ferret visceribus, visum sibi per somnium fuerit elegantem creâsse paruulum, quem sistendum Dei conspectibus, sancti, in quibus & beatus erat Petrus, deferebant in cælum. Hinc factum est, eadem admitente, vt discendis applicaretur literis. Sperabatur enim, nec frustrà, singularis apud Deum gratiæ futurus & meriti. Amauit autem studia literarum non mediocriter: propter quæ etiam in exteras profectus regiones, multa sustinuit. Inerat quippe illi, & vsque ad vltimam senectam inesse non destitit, verecunda sobrietas, quæ eum & inter suos etiam necessariorum sæpè cogebat ferre inopiam, dum nec amicis, si quid eum angebat, pudore victus poterat confiteri. Quo quasi freno à multis comprimebatur illicitis.

Eius verecundia.

III.

Cvm autem à scholis reuersus, Valentiæ, vbi maioris canonicus erat ecclesiæ, inter seculares & lubricos iuuenis licèt pudibundus demoraretur & sobrius: (statuerat enim, sicut ipse dicebat, ab omni deincèps contaminatione immunem se, Deo iuuante, seruare) contigit dominum Hugonem, Galliarum omnium ex præcepto beatę memoriæ Gregorij septimi Legatum, ad eandem venire ciuitatem, virum scilicet in ecclesiasticis negociis strenuum & famosum, ecclesiæ Diensis tunc præsulem, postea Lugdunensem archiepiscopum. Qui cernens iuuenem elegantem vultu, statura procérum, eloquio temperatum, moribus verecundum, edoctusque ab eis, qui nouerant, cuius esset eruditionis & generis, & vt erat tam in rebus humanis quam diuinis ingenij perspicacis, agnoscens in eo magna quędam futurę probitatis & sanctitatis insignia, hilariter & affabiliter amplexatus est, rogans vt ad se veniret, suorum certaminum comes futurus & particeps: quibus non solùm aduersùs laicos, qui ecclesias, decimas ac cœmeteria sacrilegè detinebant, sed & contra sacerdotes, quorum vitam inhonesta coniugia maculabant, Simoniacus etiam, qui cupiditate cæcati, sacra profanaquè miscebant, paucis iuuantibus, acerrimus insudabat. Quod ipse libenter amplexus est.

An. 1080. Synodus Auinionẽsis celebratur.

Aliquanto dehinc temporis exacto spatio, idem Legatus apud Auinionem, non ignobilem Prouinciæ ciuitatem, grande celebrauit concilium, in quo multa ad Dei honorem & Ecclesiæ vtilitatem præconio digna patrauit. Ad hoc concilium episcopo carentes & episcopum quærentes Gratianopolitani venêre canonici compertoque præfatum iuuenem conuentui interesse præsenti, petierunt suppliciter, suffragante concilio, ab eius venerabili patrono, cui gratæ officium societatis exhibebat, vt hunc sibi daret sine dilatione episcopum. Quibus ille protinùs gratulabundus assensit, tum dilecti comitis gaudens honoribus, tum ecclesiæ fauens profectibus, cuius etiam sacris officijs futurum non dubitabat opportunum. At verò ille, repentino timore concussis ab imo visceribus, toto reniti corpore magnisque clamare vocibus, & sese ætate, scientia & postremo moribus & vita tantis mysterijs imparem cœpit affirmare, nec vllatenùs pati in suæ salutis periculum, sua vilitate officia veneranda fœdari. Quam vtiquẽ de se sententiam, profundissima humilitate conceptam, vsque ad finem non exuit. Semper enim in quantiscunque sanctitatis & bonorum profectibus operum, inutilem se seruum & pontificatus administratione indignum protestari non erubuit, semperquè ad deponendum, sicut ex consequentibus liquebit, paratus fuit. Vir autem profundi consilij, qui prædictis eum concesserat clericis, etsi gaudebat, quòd in hac ętate & habitu (erat enim habitu secularis, & annorum fermè viginti septem) honores non modò non appeteret indebitos, sed & repudiaret oblatos, cœpit tamen rationabili, qua pollebat facundia eius erigere trepidationem, solari verecundiam, frangere pertinaciam, asserens in talibus vel subeundis vel portandis oneribus non de sua quenquam virtute, sed de Dei potius debere benignitate præsumere, à quo deberet sperare bonum, quod deerat, & ad quem referre, quidquid acceperat. Huius itaque & cæterorũ, qui aderant, virorum grauium consolationibus fractus atque hortatibus, tandèm aliquandò cessit electioni.

Peritur in episcopũ, sed totis viribus conatur effugere. O eximiã. sed raram virtutem.

IV.

Præerat autem eo tempore Viennensi Ecclesiæ archiepiscopus Garmundus nomine, quem propter Simoniam, cuius sustinebat infamiam, sibi manus imponere non admisit. Cunctis itaque, præter episcopi, à non sine reuerentia memorando Legato sumptis ordinibus, eodem comittãe, profectus est, vt à sedis Apostolicæ summo cõsecraretur antistite. Vbi dum, consecrationis statutum opperiens diem, commoraretur, in ipsis quodammodò diuinę seruitutis initiis & in primis sacrę militię tyrociniis, grauissimam hostis antiqui impugnationem rudis & talium inexpertus incurrit. Quæ sanctam ipsius animam vsque ad illam ægritudinem, qua & decubuit moriturus, die noctuque nunc acriùs, nũc mitiùs, non destitit excruciare. Quia enim sanctæ conuersationis, & illustrium operum insignibus meritis magnam in populo Dei famam, magnam fuerat habiturus & gloriam, nè forsitan extolleretur, angelum satanæ, sicut & beatus *a* Apostolus, qui se colaphizaret accepit. Sic etiam apud prophetam Zachariam Iesu sacerdoti magno, veri Saluatoris mysterium præferenti, satan stabat à dextris, vt aduersaretur ei. Nec hoc mirandum, cum conditorem & rectorem omnium Deum, humana carne vestitum, impiis ausibus tentare præsumpserit, & postremò, ostensis totius mundi regnis cum sua gloria, [illegible]ec, inquiens, omnia tibi dabo, si prostratus adoraueris me, idololatrię etiam scelus persuadere conatus fuerit. Sicut ergò ipsi Domino incredibili præsumptione idololatriam, sic & eius seruo suggerebat viperea machinatione blaspemiam, scilicet vt dê Deo, vel de his, quæ ad Deum pertinent, aliquid cogitaret indignum. Sed sicut à Domino, sic, eodem iuuante, ab eius seruo victus & confusus abscessit. Cùm igitur impugnationem, vt diximus, insuspicabilem sensisset hostis antiqui, reputans nè fortè indignatus aduersùm se fuisset Dominus, quòd eligentibus se cesserat vel inuitus, electioni in se factæ abrenunciare modis omnibus deliberauit, & sacras administrationes, quibus indiès se magìs ac magìs deputabat indignum, nullo pacto contingere. Quam deliberationem, vt putabat, saluberrimam simul cum ipsa tentatione, ab imo corde lachrymis profusis atque suspiriis, ei, qui se duxerat, festinauit ostendere. At ille defectu eius & nimio, quanquàm à religione profecto, timore ex parte interìm rationabili responsione sedato, ad memoratum Papam pergere, & quidquid eius angebat animum, vtpotè Christi vicario, totum reuelare suasit.

Tertatio blasphemię sancto viro per omnẽ vitam infestissima.

a 2. *Cor.* 12. *Zach.* 3. *Matth.* 4.

V.

Qvod cùm humiliter deuoteque fecisset, tanta consolationis ab eius ore sagina profusus est, tantumque erga se dilectionis expertus affectum, vt de hac ipsa, quæ in desperationem eum penè compulerat, tentatione gaudere, & felicioris insuperè spei materiam sumere cogeretur. Docuit enim beatus Papa, vtpotè in rebus his necrudis nec inexpertus, arguere Dominum & castigare, quos diligit, & omnem filium flagellare, quem recipit. Et ideò quanto durius cordi eius impositum erat flagellum, tanto euidentius paternæ in eum dedisse dilectionis indicium. Præsensisse etiam iamiamque diabolum, quanta per eum ipse damna passurus, quanta Dei foret populus virtutis incrementa sumpturus: & idcircò omnes inueteratæ malignitatis insumere conatus, vt à sacris eum quoquo modo deterrere posset officiis, permittente Deo, ad ipsius quidem ignominiam & pœnam, ad huius autem coronam & gloriam. Huiusmodi sermonibus & veritate plenis, & authoritate roboratis, non quidem tentatione penitùs extincta, sed tamen consolatione susceptа, animæquior effectus, consecrationem ab eodem post modicum suscepit episcopalem. Tantus autem & in ipsa consecratione, & toto illo, quo ibidèm demoratus est, tempore illius tanti viri amor in eum ostensus est, vt patenter ostenderetur, diuinæ in eo gratia magnum aliquod præsensisse præsagium. Sed & comitissa Mathildis, habitus quidem fœminei, sed animi per cuncta virilis, quæ rerum humanarum tumultus atque pericula, instàr prophetissæ Deboræ, prudenter sedare & fortiter nouerat tolerare, in suo Deum venerans famulo, diei consecrationis eius necessaria cuncta subministrauit, pastoralẽ, quo diù vsus est, baculum dedit, additis Psalmorum secundùm beatum Augustinum explanationibus, cum B. Ambrosij volumine, cuius est titulus, De officiis. Totoque, quo deincèps

Rom. pontifex eum cõsolatur.

Itemq; cõsecrat episcopum.

Iudic. 4.

ceps tempore vixit, tanquam verum Dei famulum syncera deuotione specialiter honorauit & coluit, sitiens eius instanter & consiliis instrui & oratione defendi.

VI. His ita non solum prosperè, sed & religiosè peractis, ad susceptam reuersus ecclesiam, inuenit clerum & populum in diuinis nimis rudem & incompositum, & sanctarum obseruationum in tantum insscium, vt non solum gradûs inferioris clerici, sed & sacerdotes vxores ducerent, nuptias publice celebrarent, emere ac vendere sancta non hæsitarent, ecclesias, oblationes, decimas & cœmeteria laici, & eorum ditioni sacerdotes subditi possiderent, vsurarij siue fœneratores iniusta ex alienis damnis lucra coaceruarent, nec ob hoc tamen minus eorum aliqui vel ecclesias intrarent, vel mysteria sacrosancta perciperent · adeo erant omnes disciplinæ totius expertes. Porro substantia domûs episcopalis, dissipantibus non tam episcopis quam tyrannis, qui præcesserant, pene fuerat tota consumpta. Vnde multas ibidem etiam necessarij victus inopias per plures pertulit annos, eô quod nec illicitis contractibus, sicut pluribus mos est, suas indigentias supplere volebat, & mutuare, vnde redderet non habere se cogitans, minime præsumebat. Verum tot & tanta suscepti populi vitia vel peccata, quanta vigilantia quibusue prædicationis & disciplinæ flagellis persecutus fuerit, quos ibidem labores, quos discursus, quasue sollicitudines insumpserit, quæ ieiunia, quas vigilias, quas psalmodias, quos gemitus, quas preces, quosque lachrymarum imbres ad propitiandum pro eis Dominum paterna pro eis compassione profuderit, non est nostræ facultatis euoluere. Sed nec quis ex tantis laboribus prouenerit fructus, nostris exponi verbis aut potest aut opus est, cum rerum in melius manifesta mutatio idipsum cernentium euidenter ingerat oculis.

Nota deprauatos eius temporis mores.

Videst media sancti viri & veri episcopi.

VII. Ipse vero interim pennatorum in Ezechiele animalium, coram sua semper facie gradientium, sedulus imitator, sese ante se ponere, & sua vel pericula vel profectus subtili examinatione discutere non cessabat. Contemplans itaque suam vel ætatem, vel morum imperfectionem, in quam præcipue vsque ad mortem mentis oculos intentos & ipse habuit, & alios habere persuasit, & susceptipondus officij, necdum duobus post consecrationem expletis annis, contemptis omnibus, Casæ Dei ordinis Cluniacensis, factus est monachus. Ibi quippe maius tunc paupertatis & humilitatis studium visebatur. Vbi sanctorum, quorum ibidem aderat copia, virorum succensus exemplis, eosque suis, quanquam nouitius, non minus ipse succendens, annum fecit, cum cæteris bonis, tum præcipue humilitate, cuius præ cunctis virtutibus sectator extitit indefessus, cunctis amabilis. Ita nanque sese gerebat, vt cunctorum imitatione pariter & veneratione dignus existeret. Post hoc cogente, qui se sacrauerat, memorato sedis Apostolicæ præsule Gregorio septimo, ad episcopatum à monasterio, quo feruens intrauerat, feruentior est reuersus, ex vnius anni studiis tanta virtutis incrementa reportans, quanta de diuturnæ vitæ laboribus vix assolent multi: pro claustro circunspectionem habens peruigilem, qua non tantum sui sensus corporis, sed & cogitationes comprimeret cordis: pro abbate iustitiam, à cuius mandatis nec prosperis vnquam potuit, nec aduersis abduci: pro congregatione autem religiosos, quibus propter illud, Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, carere nunquam voluit, socios, immo totam vniuersaliter Ecclesiam, quam tam synceræ dilectionis complectebatur affectu, vt eius nec aduersa, nec prospera inconcussis posset tolerare visceribus. Nam iuxta illud Apostoli, Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? semper Ecclesiæ & lætabatur prosperis, & torquebatur aduersis.

Ezech.1.

Anno 1082 Fit monachus Cluniacensis.

Anno 1083

Psalm.17.

2.Cor.11.

IIX. In his agebat, & ecce tribus necdum in episcopatu post monasterij reditum completis annis, adest magister Bruno, vir religione scientiaque famosus, honestatis & grauitatis, ac totius maturitatis quasi quoddam simulacrum. Habebat autem socios magistrum Lauduinum, qui post eum Carthusiæ Prior extitit, duos Stephanos, Burgensem & Diensem. Hi sancti Rufi canonici fuerant, sed desiderio vitæ solitariæ ei, Abbate fauente, sese coniunxerant. Hugoné etiam, quem cognominabant Capellanum, eô quod solus ex eis sacerdotis fungeretur officio. Duos laicos, quos appellamus Conuersos, Andream & Guarinum. Quærebant autem locum, eremiticæ vitæ congruum, necdumque reperant. Hac ergo spe, simul & suaui sanctæ conuersationis eius odore trahente, ad virum sanctum venerunt. Quos ille non solum gratanter, sed & reuerenter susscepit, tractauit & voti compotes fecit. Ipso nanque consulente, iuuante, comitante, Carthusiæ solitudinem intrauerunt atque extruxerunt. *a* Viderat autem circa id tempus per somnium in eadem solitudine Deum suæ dignationi habitaculum constituentem, stellas etiam septem, ducatum sibi præstantes itineris. Erant vero & hi septem. Quapropter non istorum tantum sed & qui successerunt eis, consilia libenter amplexus est, & vsque ad mortem Carthusiæ habitatores consiliis fouit semper & beneficiis.

S. Bruno cum sociis venit ad S. Hugoné

Huc refer vitæ S. Brunonis, quâ habes 6. Octobris, cap. 7. 8. 9. & 10.

a Visio sancti episcopi.

IX. *b* Licet vero & prius diuini amoris totus arderet incendiis, non aliter tamen ad disciplinæ cœlestis exercitia eorum exemplis & familiaritate inferbuit, quam si flammanti quis faci plures circumponat alias ardentes. Erat cum eis non vt dominus, aut Episcopus, sed vt socius & frater humilimus, & ad cunctorum, quantum in ipso erat, obsequia paratissimus, adeo vt vir venerabilis Guilhelmus, Prior tunc sancti Laurentij, postea sancti Theofredi Abbas, magistro Brunoni etiam ipse religiosa deuotione non mediocriter alligatus, beati Hugonis contubernalis, (bini quippe tunc per singulas inhabitabant cellas apud magistrum Brunonem non leuiter conquereretur, quod pene omnia, ad humilitatem spectantia, intra cellam sibi præriperet officia, & Episcopus non secum saltem vt socius, sed potius conuersaretur vt famulus: non licere sibi tristis asserens ex seruilibus operibus quicquam attingere, quæ iuxta morem debebãt per vices efficere, eo sibi cuncta præripiente. In tantum autem eremum deuotus incolebat & sedulus, vt eum magister Bruno nonnunquam exire compelleret, Ite, dicens, ite ad oues vestras, eisque, quod debetis, exoluite. Eo tempore magnæ paupertatis & humilitatis ardore succensus, voluit equitaturas suas cunctas vendere, & diuiso pauperibus precio, propriis pedibus in prædicatione discurrere. Sed homo profundi cordis magister Bruno scilicet, cuius consiliis non aliter quam præceptis obtemperabat Abbatis, non consensit, timens ne apud se forsan extolleretur, aut à cæteris de singularitate iudicaretur episcopis, aut (quod dubium non erat) idipsum propter asperitatem & inæqualitatem consummare non posset itinerum.

b An. 1086. In Carthusia viuit humilimè. Huc refer cap. 15. Vitæ S. Brunonis

X. Factvm est autem, vt dum, contemptis carnalibus, spiritualia zelo feruentiore sectaretur, præ nimiis vigiliis, ieiuniis & lectionibus, orationibus & meditationibus, & reliquis sacris exercitationibus, capitis & stomachi grauissimam decideret in ægritudinem, cuius molestiis & cruciatibus, omni fide frequentioribus & acrioribus, per quadraginta ad minus annos, quoad vixit, nequaquam caruit. Atque ita ad illum, cuius supra meminimus, satanæ angelum, quo multiplicius colaphizatus, minus extolleretur, alter est additus. Quantum autem his duabus afflictionibus, tentatione videlicet & ægritudine, tanquam aurum in fornace, decoctus atque purgatus, in spiritualem erga Deum deuotionem, & in omnium afflictorum veram compassionem excreuerit, nec ipse adhuc viuens ad plenum, si vellet etiã, posset exponere. Quo enim per hæc magis affligebatur, eo vehementius spretis, quæ mundi sunt, in Deum refugium verum & vnicum totus efferebatur, voluptatem inde, sicut aiebat, tanto pleniorem hauriens atque suauiorem, quanto fuerat angustiam passus acerbiorem, iuxta illud Psalmi: Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Huiusmodi alteritatum in eo ad finem vsque non cessauêre vicissitudines. Nunc enim in superna totis viribus spiritalibus erectis oculis, gustando & videndo, quoniam suauis est Dominus, ineffabilibus recreabatur gaudiis, nunc infirmitatis humanæ pondere relapsus ad solita, prioribus non vacabat angustiis. Vtrobique lachrymæ: ibi pro gaudio, hic pro tædio. Quid plura? Factæ sibi fuerant lachrymæ suæ panes die

Capitis & stomachi doloribus affligitur.

Psalm.93

Gratia lachrymarũ

die ac nocte: non has illi prospera, non has siccabant aduersa. Vix legere, vix psallere, vix sine his diuina meditari. Adeò nanque harum in eo excreuerat gratia, vt frequenter nec edenti nisi frenatæ deessent. Multoties enim per has sibi & sociis conuiuium, maximè aliquot ante finem annos, vel impediebatur, vel fuscabatur.

Ad mensã sibi vult legi sacros codices.

Habebat quippe lectorem, à quo sanctos codices, quorum non paucos scribi fecerat, & alibi & præcipue sibi ad mensam legi faciebat, vt duplicatis deliciis sese suosque saginaret. Cumque lectori de diuinis vel seuentatibus vel miserationibus aliquid occurrisset insigne, idipsum bis aut ter dicere compellebat. Nec mora, spiritali per scripturam voluptate gustata, concussis ab imo visceribus, tantis lachrymarum infundebatur irriguis, vt voluptatem ventris & gutturis & sibi funditus tolleret, & in sociis temperaret. Edocti itaque per experientiam comites, cum tales motus cernerent imminere, innuebant lectori cedere, & aliquantisper à legendo cessare, vt taliter molestiam hanc possent ad tempus declinare. Hanc autem diuini muneris gratiam peccatores, ob confessionem ad eum venientes, vel maximè sentiebant. Clementer enim hos humiliterque susciplens, patientissimè audiebat, aliquando flens ipse cum flentibus, aliquando verò ad lachrymas suis eos excitans fletibus. Quod vno liquebit sufficienter exemplo. Vir Deo charus Gaulterius, cognomento Calnesius, qui apud nos in monachatu diù laudabiliter vixit & obiit, solebat referre, quod cum in seculo positus, suas ei confiteretur offensas (erat enim in Ecclesia Gratianopolitana literis & honore præclarus) incubuerit ipse super caput eius, & tantam vertici lachrymarum infuderit copiam', vt madefactis capillis, deorsùm etiam riuuli per confitentis ora defluerent. Porro mulierum confessiones non minus cautè, quam benignè suscipiebat. Non enim in angulis, aut obscuris aut secretis locis eas audire solitus erat, sed potius vbi à pluribus conspici posset. Et aurem quidem satis familiariter applicabat: oculorum autem in alteram partem vertebat adspectum, auditum solum, propter insidias diaboli, huiusmodi negociis asserens applicandum. XI.

Erga confitentes vt se gesserit.

Oculorũ custos tãtus fuit, quantus vix alius quisquam

Quam videlicet oculorum custodiam incredibili semper & vbique circumspectione seruabat, ita vt cum potentes ac nobiles mulieres, iuxta illud Apostoli, Cui honorem, honorem: ad colloquium honorificè hilariterque frequenter susciperet multa coram se diuquè tractantium facies penitus non videret. Dicebat enim, cogitationes illicitas difficillimè posse vitari, nisi quis corporis sensus vigilantia multa compresserit intrare autem, secundum prophetam, mortem per has quasi fenestras, & ingredi domos nostras. De qua etiam cohibentia sensuum dum vice quadam cum religiosis quibusdam colloqueretur, inter quos erat vir literis & puritate conspicuus, dominus scilicet Airaldus archipresbyter tunc ipsius, nunc Mauriennensis episcopus, respondit idem vir Domini Airaldus passim se mulieres adspicere, nec earum sibi nocere contuitum: est enim castissimus. Ad quod ille, non à mulierum tantùm, sed à virorum quoque vultibus religiosæ mentis auertendum respondit intuitum, asserens quod experientia sua potest quisque conicere, per communionem humanæ mutabilitatis atque compassionem fieri, vt affectiones conspecti frequenter ad conspicientem inæstimabili velocitate pertranseant, &, verbi gratia, de irato iratus, & de tristi tristis, & de lasciuiente fiat lasciuiens: quas passiones satis esse habere quenquam proprias, non in se transcribere taliter alienas: nullius se totius episcopatus sui mulieris, præter vnius, ita faciem adspexisse, vt ex consideratione vultus, si occurreret, quænam esset, posset agnoscere. Quid hac responsione castius? Quid circumspectius? Quid philosophia vera refertius? Talem vtique se mulieribus exhibuisse, castissimum: talia in humanis affectionibus aduertisse, sapientissimum. Hinc fuit illud, quod cum de matre mea, quæ cum eo, quæ voluit, quandiu voluit, locuta fuerat, ab eo quæsissem, vtrum eam valde senecta fregisset: paululum secum præmeditans, Nescio, inquit, vtrum sit vetus, an non. Hinc & illud, quod muliere quadam, potentia nobilitateque præclara, cuius nomen edicere nolumus, in eius conspectu, quàm morosè placuit, multa loquente, cum & ipse, quod libuit, respondisset, illaque discessisset, dicerentquè socij eius, quos prudentes & religiosos semper habere curabat, cur non eam corripuisset, quod se suamque faciem tam facetè tamquè lasciuè poliret, respondit ille non sine horrore quodam & execratione, faciem eius se penitus non vidisse. Et quid mirum, quod faciem illius vnius non viderat, qui nullam nouerat? Vbi nunc sacerdotum, vbi plurimorum in sacro habitu constitutorum curiosa lasciuia, lasciuaque curiositas? XII.

Nota oculorum continentiam vere stupendã.

Rom. 13. Ier. 9.

Attendant hæc & imitentur, si possunt: mirentur & reuereantur, si non possunt. Sed & qui sanctitatem sine miraculis nihili ducunt, quæ nos ideò non magnifacimus, quoniam ab electis hæc & reprobis haberi communiter scimus, & in maioribus patriarchis multisquè aliis, qui Deo valdè placuêre, sanctis vel nulla, vel pauca reperimus: qui tamen, vt dicere cœperamus, miracula quærunt, etiam atque etiam considerent, vtrùm mirabilius ab homine, mortali carne circundato, quicquam debeat exigi, & vtrùm cuiquam possit non impossibile videri, per quinquaginta & amplius annos grandem episcopatum à quolibet homine regi, & præter vnius, nullius omninò fœminæ faciem sciri. Et certè hæc ipsa parum quidem formosa, sed consilij eius satis indiga. Et tamen ad ipsius præsentiam, non solum ex suo, sed etiam ex aliis episcopatibus seu pro confessione, seu aliis causis innumeris tanto deuotiùs frequentiusquè veniebant, quanto sanctiorem cognouerant. Non autem hunc solùm, id est, oculorum sensum, sed & cæteros omnes simili diligentia cohibebat. Aures nanquè & linguam cum à cæteris illicitis, tamen quam maximè ab obtrectationibus frenans, aiebat sufficere vnicuique propria peccata, nec esse necesse, vt alienis, suam vel audiendo conscientiam, vel loquendo contaminet linguam Rumores nec interrogabat, nec facilè referebat. XIII.

Aurium & linguæ continentia.

Veritatis studiosissimus.

Veracem autem eum fuisse in suis sermonibus, quo certius, quam inimici testimonio probare poterimus? Guigo comes ad ea, quæ mundi sunt, homo satis idoneus, circa eundem etiam Dei famulum tranquillitatis tempore valdè deuotus, inuictissimè pro iustitia resistenti, molestias non paruas nec paucas intulit. Bis nanque, vt multa taceamus, ab eo pro suis excõmunicatus excessibus, bis episcopalibus expulit domibus. Itaquè cum grande placitum inter eos haberetur in præsentia Guidonis Viennensis archiepiscopi, qui postea Papa Calixtus effectus est, & vir Dei iuxta illud, quod scriptum est: Iustus quasi leo confidens, absque terrore erit, iustitiam aduersus comitem aperta contradictione defenderet indignatus ille atque iracundiæ facibus inflammatus, paratusque, sicut apparuit, quicquid potuisset obiicere, quasi pro graui crimine intulit, dicens: Audiui aliquãdo à vobis ego, quod verũ non erat, dici. Ad hæc S. episcopus coram cunctis, qui aderant, (aderant autem diuersi ordinis nõ pauci) interrogauit, vtrùm se scientem audisset mentitum. Tunc ille quanquàm iratus, quanquàm furore repletus, veritatis tamen pondere pressus, eum se respondit scienter nullatenus audisse mentitum. De veriloquio igitur ipsius hoc vnum hostis & irati sufficiat testimoniũ. XIV.

Prouer. 28.

Et quanquam digressionis forsitan arguamur, quia tamen per comitem beati viri patuit veritas, per eundem monstretur consequenter etiam charitas. Infestissimus, vt dictum est, erat ei, adeò vt non in suis domibus, sed aut nobiscum, aut Lugduni demoraretur. Eius quippe ciuitatis ecclesia magnam illi reuerentiam, magnumque in suis tribulationibus præsidium semper exhibuit, eiusque consiliis in grauioribus vti negociis pergratum habuit. Cum ergo die quadam de comite pariter loqueremur, ait ipse bonam se de salute illius spem gerere, nec assecuturum Dei misericordiam desperare, quia nunquàm delectabilius aut feruentius pro eo solitus fuisset orare. Miranda charitas, sed & stupenda non minùs humilitas. Quid enim charitate plenius, quidue apud homines singularius, quam orare non segniùs pro persequente, quam obsequente? Quid autem humilius, quam hanc ipsam deuotionem non ad sua, sed ad ipsius referre merita, non quæ iam esse sciret, sed quæ futura speraret? Quia igitur certum est ab eo mandatum esse impletũ, quo dicitur: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderũt vos, & orate pro p- XV.

Orat feruenter pro infestissimo persecutore.

Matth. 5.

sequenti-

sequentibus & calumiantibus vos : dubitari non licet, assecutum etiam mercedem quę sequitur : Vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est: qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Qua profectò mercede nihil beatius, vt & præcepto nullum sublimius. Accedant itaque, qui cordis non carent oculis, vt videant cuius sit meriti, qui talis executor præcepti, tanti compos est præmij.

Continẽtia odoratûs & tactus.

XVI. De tactu verò vel odoratu, superfluò facimus mentionem : quorum alterum, id est, odoratum ad hoc solùm curabat, vt putores propter passiones cerebri non admitteret: alteri verò, id est tactui & antequàm ordinaretur, in totum valefecerat. Nec ideò se suosque sensus ab intuitu fœminarum tam disciplinatè frenabat, quòd circa libidinis vitium se sentiret infirmum : quippe quem & prętatæ tentationis atque infirmitatis angustiæ, & ecclesiasticæ dispensationis multiplices curæ, & maximè assiduum legendi, psallendi, orandi, meditandi, speculandique Diuina studium, ad huiusmodi delectationes penè fecerant insensibilem : sed vt sui habitûs & officij qualem decebat, maturitatem seueritatemque seruaret, & contra inueterati hostis insidias circumspectionis infirmioribus, quæ sequerentur, exempla monstraret, docens, non debere quenquam de quantalibet puritate vel firmitate præsumere, cùm & homo, testante Iob, in eodem statu non perseueret, & aduersarius rugiendo sicut leo circumiens, quærat sine cessatione quem deuoret. Dauid & Salomonem prę oculis semper ponẽdos, quorum, quia se circa mulieres exhibuêre licentiùs, alter ex summa innocentia in adulterium decidit & homicidium, alter de sapientia, qua mortales cunctos excesserat, in seruitutem vsque desipuit idolorum.

*Iob.*14. *1. Pet.*5. *2. Reg.*11. *3. Reg.*11.

Eleemosynarum studium.

XVII Desideria porrò ventris, & gutturis vir beatus instantia quanta represserit, res ipsa, tacentibus nobis, certioribus probat indicijs. Capitis nanque dolores & stomachi, his maximè creati studijs, satis & super satis eum ab huiusce modi monstrant abstinuisse delicijs. Eleemosynæ sanè fuit & per se diligens executor, & in alijs etiam feruidus exhortator. Exceptis enim domûs suæ duntaxàt necessitatibus, cuncta penè, quæ consequi poterat, non in thesauros congerebat, posterorum vel dissipanda litibus, vel consumenda luxibus: sed sciens illud Apostoli, Hilarem datorem diligit Deus, distribuit lætus egentibus. Deniquè annulos aureos & gemmatos, calicem etiam similiter aureum tempore magnæ famis vendidit, horreis defectum minantibus, & alendis impendit pauperibus. Adiuuabant etiam non minimè hanc in eo gratiam potentes & nobiles, qui sanctæ conuersationis eius, longè lateque salubriter suauiterque fragrantis, odore percepto, de remotis etiam regionibus, quanuis eum non vidissent, ob diuinam tamen reuerentiam beneficia multa mittebant. Procùl non à mensa tatùm eius, sed à totis etiam atrijs histriones, tanquàm vasa perditionis & organa falsitatis: procùl militares clientes, tanquàm rapinarum & cædium & totius instrumenta crudelitatis: procùl etiam equites, nisi rari, & ipsi rarò, respectuque quàm maximè *specialis vtilitatis. Non enim æquum putabat, ecclesiarum bona, quæ patrimonia sunt æstimanda pauperum, in aliorum expendi, præsertim malorum, vitibus hominum : immò magis semetipsum, tanquàm ex pauperibus vnum, grauiter accusabat, quòd sibi ac socijs de rebus sibi commissis competentem sumeret copiam, ac non potiùs sustineret cum pauperibus & ipse pauper inopiam. Eleemosynam igitur, vt diximus, libenter faciebat, sedulè suadebat, pro satisfactione etiam pœnitentibus iniungebat. Hæc nanque tria præcipuè culpas suas emendare cupientibus sectanda præcipiebat, orationem, ieiunium & eleemosynam, non humanam in hoc temeritatem, sed Euangelicam sequens authoritatem. Dicit enim Dominus, pessimũ dæmoniorum genus eijci non posse, nisi in oratione & ieiunio. Alibi quoquè pharisæis loquens. Date, inquit, eleemosynam, & eccè omnia munda sunt vobis.

**spiritalis.*

*Marc.*9. *Luc.*11.

XIIX Verum si scribere velimus, quanta moderatione hæc ipsa pro personis, viribus, affectibus & facultatibus dispensare solitus erat, quamque sapienter & sobriè res suas in suorum & suos spirituales & corporales vsus, nec non & pauperum solatia distribuerit, erit quidem non solùm sanctitatis eius, sed & solertiæ documentum euidentissimum: sed sectoris debemus vitare fastidium. Illud sanè quo pacto præterire possum is, quin vel breuiter attingamus, quòd cùm frequentissimè suorum & alienorum causas mundanas & ecclesiasticas audiret, ventilaret, terminaret, cumque in subditus sibi clericis per tam prolixum vitæ spatium totiès consecrationes, degradationes, reconciliationes pro personarum & ecclesiarum competentibus causis & necessitatibus celebraret, manus suas tamen ab omni, secundùm propheticum præconium, excussit munere ? Eo iudice, nulli vnquàm personæ dignitas, nulli pecuniæ profuit quantitas. Nullum paupertas, nullum quantacunque officiorum siue natalium reum fecit extremitas. Non mitiorem amicus, non duriorem expertus est inimicus. Non deargentatam conuictis vel confitentibus imposuit pœnitentiam, non lucrosam in placitis defendit edidítve sententiam. Non considerabat personam pauperis, non honorabat vultum potentis. Quod beati viri eò pręclarius illustrat meritum, quò rarius vel in præsentibus, vel in præteritis habet exemplum. Quanta nobis hoc loco, si laudare comparatione malorum bona velimus, offertur materia in prætientium temporum fęces inuehendi, in quibus cum dedecore atque euersione honestatis & æquitatis, pecunia templa penetrat, altaria maculat, sacerdotia venundat, innocentiam exterminat, omnia diuina profanaque contaminat Excæcant nunc munera oculos sapientum, & subuertunt verba iustorum. Omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. A minimo vsque ad maximum omnes auaritiæ student, à propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt dolum. Non deficit de plateis nostris vsura & dolus. Postremò in capite omnium auaritia, & pecuniæ obediunt omnia. Sed hæc hactenùs. Non enim ista suscepimus. Ad Dei igitur hominem verba vertamus, qui temporalium negociorum litigiosas causas æternorum amore non amare, sed tolerare, magistra pietate, didicerat. Dicebat enim omni febre molestiora sibi placita, modisque omnibus his abrenunciaturum, si non in hoc Deum se sciret offensurum. Intererat autem illis tandummodò pacis obtentu, maximè pauperum atque ecclesiarum. His etenim nouerat grauiùs motus nocere *guerrarum. Vbi verò inexorabilia in aliquibus odia & inexpiabiles repererat iras, tunc demùm fortissimè de Dei filius auxilio, totusque in charitatis atque humilitatis solutus affectum, instantissimè ac deuotissimè, offensis, pro his, qui offenderant, supplicabat. O quotiès salutis humanæ quasi cæcatus desiderio, in cœnosa se pro talibus causis loca proiecit? quotiès ad pedes contemptibilium etiam personarum diù prostratus iacuit ? Nec facilè, immò penè nusquàm frustrabatur optatis. Nam etsi qui negâssent, non solùm gratis, sed & cum satisfactione pœnitentes, offerebant posteà non roganti, quod negauerant supplicanti. Tantam quippe omne genus hominum ei reuerentiam deferebat, vt Deum grauiter offendisse se crederet, quisquis ei postulata negâsset.

Munera respuit vir sanctus. *Esa.*33. Integritas in iudiciis. *Leuit.*19. *Deut.*16. *Isa.*1. *Ierem.*6. *Eccles.*10. *guerrarum, ro litium. Nota admirabilem tum charitatem, tũ humilitatem.

XIX. Fuit etiam prædicator egregius : erat quippe non mediocriter literatus. Sed & ingenio & memoria benè prædituserat, in quantùm molestia capitis non obtundebat. Nam & literas suas ipse dictabat, eas præsertim, quarum ei cura propensior erat. Ideò autem prædicans faciliùs suadebat, quia quod verbis docebat, operibus ostendebat. Vt enim commissam efficaciùs instrueret plebem, faciendo præueniebat sermonem. Sicut & de Domino scriptum est, Quia cœpit Iesus facere & docere. Instruebat igitur ad confessionem, excitabat ad pœnitentiam, promptam ad ignoscendum diuinam monstrando clementiam. Nec quærebat in quo à literatis quasi sapiens laudaretur, sed quod ab auditoribus & melius intelligeretur, & vtilius retineretur. Deniquè in tantùm auditores eius interdùm prędicatione eius mouebantur, vt capitalia etiam aliqui crimina, Deum magis verentes, quàm homines, publicè faterentur. Quod sequens declarabit exemplum. Apud *Vinnaicum castrum populo multo, ad dedicationem ecclesiæ cõgregato, verbum fecit, quo in multas lachrymas audientiũ corda resoluit. Ibi mulieres duę, quæ, sicut apparuit, eius verba profundius

Prædicatio eius efficax. *Actor*1. * *Insadicum.* Nota rem

miram. dius aure cordis imbiberant, audientibus pluribus scelera confessæ sunt, quæ commiserant. Et posterior quidem quid dixerit, non satis habemus compertum: prior autem suum se prodidit occidisse maritum. Cumque vir Dei necis exquireret modum, retulit in escam illi se dedisse venenum. Post quæ iussit præsentes abscedere, vt ei cæteri, quod volebant, liberius possent ostendere. Tanta vero ad confitendum fuit reliquæ plebis instantia, vt ne dimidiam quidem partem eius, in tali opere valde licet deuota, auscultare quiuerit tolerantia. Hoc à viro ætate & sanctitate reuerendo Vuilhelmo, sancti Theofredi nunc abbate, tunc monacho, nos audiuimus, qui beati viri per annos pluſquam vigenti comes extitit indiuiduus.

Virtutum eius catalogus. XX. SED quando nos omnia bona eius vel breuiter tangendo memoriæ mandare poterimus? Congesserat nanque in illum vnum diuina gratia virtutum ornamenta plurima, quæ dispertita per singulos, plurimos illustres sufficienter facere possent atque conspicuos. Si enim laudatur castitas, quis illo mundior? Si sermonis veritas, quis in loquendo cautior? Si Dei charitas, quis feruentior? Si proximi, quis benignior? Si humilitas, quis deiectior? Si eleemosyna, quis largior? Si oratio, quis deuotior? Si lachrymarum gratia, in quo effusior? Si contemplatio in quo sublimior? Si tolerantia, quis in tribulatione fortior? Si iustitia, quis districtior? Si prudentia, quis circunspectior? Si temperantia, quis moderatior? Verum cum talis esset ac tantus, ipse tamen, iuxta illud Euangelij, Cum feceritis omnia, dicite, Serui inutiles sumus: se infructuosum, se semper accusare non cessabat inutilem, qui episcopi locum occuparet, episcopi honorificentiam susciperet, episcopalia bona consumeret, Episcopi vero nec merita, nec fructus haberet. Et certe præsto erant, quæ possent menti eius non modo solamen afferre, sed & in superbiam, nisi tam solida esset, extollere. Vt enim taceamus, quæ clero pariter & plebi per eum bona prouenerant, erexit Carthusiæ, Calesiensis Abbatia, Excubiarum cremus, Regularium canonicarum apud Miserenum & apud sanctum Georgium domus, ipso adnitente cœperant, ipse spiritaliter & corporaliter fouente profecerant. Sed ipse imperfectionem suam, qua nec Apostolus carebat, dicens: Non quod iam acceperim aut perfectus sim, tantummodo cogitans, & cum Psalmista dicente: Vt sciam, quid desit mihi: non quid sibi virtutis adesset, sed quid deesset, subtili admodum discussione considerans, Episcopalem sarcinam modis omnibus exuere desiderabat. Qua sententia vel desiderio, sicut in principio diximus, ab initio suæ promotionis ad mortem vsque non caruit. Hac igitur voluntate indies augmenta sumente, Romam legatos & literas in hoc ipsum ad venerandæ memoriæ Papam misit Honorium. Sed cum legati postulata non impetrassent, immo magis literas ad eum consolatorias & ad perseuerandum exhortatorias accepissent, ipsemet quanuis morbis ac senectute grauatus, spe tamen in posterum quiescendi roboratus, eundem Romanum Pontificem adire curauit, rogans suppliciter & obtestans dari senectuti suæ licentiam quiescendi, & ecclesiæ Gratianopolitanæ meliorem in suum locum pastorem substituendi. Sed nec ipse quamuis multas, vt putabat, iustas & animi & corporis allegaret occasiones, impetrare valuit, vt sibi tantum & Deo vacare permitteretur. Creditum est enim, quod sola authoritate & sanctæ conuersationis exemplo plus posset plebi prodesse subiectę debilis & ægrotus, quam quiuis alius, robustus licet & sanus. Concessis itaque cæteris, quæ petebat, honoratusque à summo pontifice & consolatus, vt potuit, ad propria remeauit, dimittendi tamen episcopatum olim conceptum non deposuit desiderium.

*Luc.*17.

Monasteria eius opera constructa.

*Phil.*3. *Psal.*38.

Petit obtinuitque absolui ab episcopi functione. Vide Bar. ad an.1128

Anno 1130 Schisma Petri Leonis. XXI. DEFVNCTO autem Honorio, cum per tyrannicam & schismaticam rabiem non suis meritis, sed cognatorum & fratrum fultus præsidijs, Petrus Leonis aduersus vestram innocentiam, quæ beatæ memoriæ Honorio successerat, emersisset, atque hoc vir Dei certissime comperisset, morbis licet, vt diximus, & ætate consumptus, zelo tamen domûs Dei, cuius diligebat decorem, perrexit Anicium, vt eundem cum alijs Episcopis excommunicaret schismaticum. Quæ profecto excommunicatio propter authoritatem tanti viri contulit multum & profectum catholicis, & detrimentum schismaticis. Et certe tam idem Petrus, quam pater eius, sancto viro multas olim veneraciones & obsequia præstiterant. Sed beatus homo in tali negocio, id est, vbi periclitabatur iustitia, nec amicitia flectebatur, nec potentia terrebatur. Nam & ante aliquot annos, cum Henricus Imperator Papam Paschalem cum clericis & parte ciuium in ecclesia beati Petri nefanda proditione cepisset, & eorum, qui secum erant capti, pietate victum, ad illicitia pacta coegisset, ipse pre cunctis, vt apud Viennam excommunicaretur, effecit. Qua excommunicatione, Ecclesiæ suæ Domino suo roborante sententiam, tyranni illius in contrarium est mutata prosperitas, & imperiali dignitate priuata posteritas. Declinante igitur persecutiones præfati schismatici serenitate vestra, & Gallias ingressa, occurrit ei Valentiam beatus Hugo, cum lachrymis rogans & obsecrans, quod & pridem ab antecessore vestro petierat, vt scilicet cunctis sarcinis & honoribus ecclesiasticis absolueretur, & vtilior in ecclesia Gratianopolitana pastor eligeretur. Sed nec tunc quidem impetrare potuit, quod tam efficaciter humiliterque petiuit.

Nacletus. De hoc schismate vide Bar. ad an.1130. De Henrico 4. eius opera excõmunicato vide Bar. ad an. 1112.

Tentatio blasphemiæ prorsus sopita. XXII. AB hoc tempore cœpit indies magis magisque deficere, & morti, crebrescentibus molestijs, propinquare. E duobus nanque satanæ angelis, quos ei ad colaphizandum, ne extolleretur, datos supra retulimus, tentatione videlicet atque infirmitate, alter, id est, tentatio, ita extinctus est, vt nec vestigium eius vllum relinqueretur: Alter vero, hoc est, infirmitas, excrescere quotidianis non cessauit augmentis, donec illo obeunte, ipse quoque pariter finiretur. Sed cum & antea semper verbis & operibus in eius beata anima Deum habitare claruerit, tum, præcipue in hac infirmitatis afflictione postrema, quis vel quanti foret meriti, & quam syncero Dominum veneraretur affectu, & quam vera dilectione in tam diuturna vita sua iustitiam veritatemque defensâsset, latere non potuit. Nam per eiusdem infirmitatis nimiam violentiam deleta vel perturbata pene tota memoria, in ea duntaxat parte, quæ bonis malisque communis est, & bonis ad bonos, malis ad malos indifferenter vsus, deseruit, localium & temporalium rerum continens formas: ea ergo memoriæ parte obliterata siue confusa, pars illa, quæ veritatis & iustitię totiusque diuini cultûs impressa lineis, in hominibus sanctis & angelis pietatis tantum congruit actibus, non solum æque, vt prius, verumetiam constantior interdum feruentiorque innotuit: adeo vt litanijs & psalmis pectorisque contusionibus, diebus ac noctibus diuinæ clementię aures interpellando, religiosis, qui sibi seruiebant, onerosus plerunque fieret fratribus.

Nota hîc sanè res stupendas.

ADERANT nanque ad seruiendum ei tam ex socijs proprijs, quam ex nostra & Calesiensi, nec non & Excubiensi domibus octo vel nouem, & interdum etiam decem, partim literati, partim sine literis, omnes religiosi fratres, nec vlla prorsus persona secularis ad ipsius admittebatur obsequium. Hi vero die noctuque corporalibus ac spiritualibus necessitatibus eius deuotissimè seruiebant. Erga quos, seruitores videlicet suos, quantum in humilitate, quam inter cæteras virtutes præcipue sectatum supra retulimus, profecerat, quamque profunde puri cordis sacris eam impresserat recessibus, manifestis ostendit indicijs. Nam si quid opus habebat, non à quoquam eorum iubendo tanquam dominus, sed rogando, nec humanam, sed diuinam potius remunerationem imprecando suppliciter exposcebat. Verbi gratia: Exhibe vel fac mihi hoc aut illud propter Deum, vt Deus hoc tibi retribuat in futuro. Mirabantur autem & vehementer stupebant, quod qui subiectos omnes, & propriam præsertim familiam tanta authoritate tantaque seueritate regere consueuit, in ægritudine quando solent alij, morbi stipulante molestia, ad irarum & indignationum motus esse procliuiores, tantam mansuetudinem, tantam induerat humilitatem. Nam etiamsi quis vel modice reprehendisset eum, vel aliquam molestiam in eius famulatu se pertulisse dixisset, protinus pugnis grauiter pectus verberans, se reum clamabat, virgarum disciplinam imponi sibi deuotissime flagitabat. Quod quia cuncti

XXIII.

Reuera eximia & admiranda humilitas.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

cuncti propter mùltam circa eum reuerentiam recusabant, flebat vbertim, confessionemquè illam, qua mysteria celebraturus vti fuerat solitus, innumerabiliter repetebat, psalmos quoquè & diuinarum scripturarum sententias, litanias etiam & orationes Ecclesiasticas die noctuquè incredibili instantia frequentabat, ità vt nocte vna, sicut nobis veraci narratione relatum est, Dominicas orationes trecentas expleuerit. Cumquè à seruientibus sibi corriperetur, quòd hæc agendo non solum suo fàtigationem corpori, sed etiam augmenta præberet infirmitati: respondebat ille, non solùm non hinc suis incrementa miseriis, sed insupèr magna prouenire remedia. 300. Dominicas orationes vna nocte tam debilis recitat.

XIV. ITA quippe his assueuerat studiis, & ità dulcedinem Diuinæ laudis & obsecrationis medullitùs imbiberat, vt cùm cætera penè omnia per passionem, vt prædiximus, capitis de memoria diffugissent, hæc prorsùs de sanctissima eius mente nulla vel phrenesis vel alterius vi morbi potuerint aboleri: Immò tanto hæc instantiùs & delectabiliùs reuoluebat, quanto cætera, obliuione quoquè iuuante, rariùs incursabant. Et cum plerunquè, hac ipsa obliuione cogente, vbi esset, vel cum quibus esset, nesciret: interrogatus tamen de his, quæ ad iustitiam religionemquè pertinebant, sine cunctatione veracissimè sapientissimequè respondebat. Nam cùm falsus rumor exîsset, quòd comiti Amedeo, qui comitis Vmberti, patris videlicet sui secutus exemplum, non exiguam beato seni reuerentiam exhibebat, filius natus fuisset, quærerentquè qui assistebant ei, an cũ vellet ipse baptizare: ilicò non sine aspernatione respondens, Non, inquit, à quo quis baptizetur, curandum est, cùm baptismus à quocunquè datus, sit semper idem. Item disceptantibus inter se, qui aderant, quis successorem eius, eo ipso petente iam electum, in sacerdotem consecraret: similiter indignatus respondit, non eligendum intra Ecclesiam Catholicam ordinatorem, cum licet diuersis & à diuersis datum sacerdotium non possit esse diuersum. Indignabatur aùtem in talibus faciliùs & vehementiùs, quia vel dubitare in his, blasphemiam deputabat. Verùm extra necessitatem non debet baptizare nisi sacerdos. Vide S. Thomam 3. par. q. 67

XXV ACCVRRENTIBVS etiam ad visitandum eum clericis & laicis satìs multùm venerabiliter ac deuotè, pro personis & officiis monitus saluberrimos infundebat. Inter quos Guigonem Desiderij, vnum de maiotibus post comitem, ergà se præ multis deuotum, cum flexis genibus (ità quippe omnes faciebant) ante lectum eius benedictionem flagitaret, seuera increpatione corripuit, dicens eum iniustas in subditos exactiones faciendo, animæ suæ perpetua tormenta lucrari. Ad quæ ille stupefactus, ait non hæc sibi ab illo, qui iam penè inter mortuos deputari poterat, sed à Deo potiùs, qui ei reuelauerat, dici, asserens grauissimam reuerà recenter terræ suæ mulctam imposuisse, necdumquè accepisse, nec post hæc eius monita accepturum deincèps esse. Carnotinus etiam episcopus, dominus Gaufridus, seruo Dei ex quo notus, singulariter etiam charus, post visitationem, quam ei tanto gratiorem, quanto magìs desideratam exhibuerat, ad vestri Valentiam, vbì tunc eratis, præsentiam reuersurus, cùm quid ex sua vobis parte dici præciperet, quæreret: ait ille, vt pro se vestra benignitas Dei clementiam exoraret. Sed & hic cùm quæreret, quid pro se vellet orari, Vt Deus, inquit, in me mundanum extinguat, & suum accendat amorem. Idipsum religiosos fratres, qui sedulum sibi exhibebant obsequium, sæpissimè precabatur, reum se & indignum diuinis beneficiis non sine pectoris contusione contestans. Quadam autem vice quidam ex sociis, tantis eius fletibus atque suspiriis motus, quasi consolaturus, Quid, inquit, pater tantum plangis, cum nec homicidium, nec periurium, nec aliud quid criminale commiseris? Protinus ille, Quid hoc, inquit, refert, cum sola cupiditas & vanitas, si diuina non assit clementia, perditioni possint humanæ sufficere? Quid prudentiùs aut compendiosiùs ab incolumi & integræ memoriæ potuit responderi? Omnia, quæ vel boni piis studiis auersantur, vel mali pernicioſis nisibus cõsectantur, duobus verbis cupiditatis & vanitatis inclusit. Cupiditas & vanitas.

XXVI. DIENSIS etiam episcopus dominus Odolricus, vnus ex eius alumnis, & in Ecclesia Gratianopolitana per omnes honores vsque ad Decanatum, qui post episcoparum maior ibidèm est dignitas, ab ipso prouectus, vitæ regularis habitum per reuerendas manus sanctissimi senis desiderans sumere, deuotus aduenit, ipso iam multa, morbis ingraueſcentibus, debilitate grauato. Cuius aduentùs causa, ministris iudicantibus, vir beatus audita, tanto exultauit gaudio, tantaquè protinùs est repletus lætitia, vt oblitus infirmitatis, venienti occurrere gestiens, penè se de lectulo præcipitauerit. Accedente autem illo, osculatus est eum, & præ gaudio lachrymas fundens: Exuat, inquit, te Deus veterem hominem cum actibus suis, & induat te nouum, qui secundùm Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis: memoria, vt iam dictum est, ad communia vltra fidem deficiente, ad diuina solito nonnunquàm ampliùs exuberante. Nam & post multa sanctissima & saluberrima monita cùm abiret, necdumquè atria cuncta transîsset, id etiam mandare curauit, vt de caligis pedules abscinderet, quatenùs præter pedes totus iaceret vestitus. Dolebat enim nonnullos in religioso habitu, ad sanctitatis iniuriam, tibiis dormire nudatis. Post hæc, iuuantibus ministris, in planum descendit solum, prostratusquè in faciem, magnas Deo pro eo, quod factum fuerat, cum lachrymis gratias obtulit: his indiciis, quantùm salutem desideraret humanam, penè iam defunctus ostendens. Sanè admiranda sunt hæc.

XXVII. RIDERE autem vel ociosis vacare verbis, aut rumores inutiles recitare, seruitores suos nequaquàm patienter habebat. Statim enim hoc ipsum seuera increpatione frenabat, asserens tempora fletibus debita & pœnitentiæ occupanda lamentis, nec cachinnis, nec nugacibus relationibus, nec ociosis terenda sermonibus. Vndè, quæsumus, etiam etiamquè considerent, qui mirari nisì insolita non nôrunt, vtrùm vel in scripturis, vel in humanis relationibus tale quicquam nôsse potuerint, & vtrùm non omninò impossibile & contra naturam, & ideò incredibile etiam videatur, potuisse hominem corporalia & à puero consueta de memoria perdere, & diuina non potuisse, cùm id potius naturæ vel consuetudinis exigat ratio, vt spiritualia & diuina, tanquàm subtiliora & minùs assueta, captuquè difficiliora, prius abscedant: illa vero, vtpotè familiariora & humanæ infirmitati ad cogitandum faciliora, diutiùs maneant. Quòd si ea, quæ circa sanctos contingere solent, quo rariora, eo sunt etiam mirabiliora: quid eo mirabilius, cuius pro suî raritate, nec in scripturis vllum, nec in humanis rebus extat exemplum? Et sentiat quisquè quod vult, nobis autem videtur, nec aliter peritiores, eos maximè, qui physicam nôrunt, sensuros existimamus, non minùs singulare, minùsue, immò fortè ampliùs fuisse mirabile, inter tot, tamquè diuturnas & acerbas cerebri passiones, Diuinam cognitionem atque inuocationem, & religiosam non perdidisse deuotionem, quàm inter eculeos ardentesquè laminas & succensas craticulas insuperabili constantia Christianam non negâsse fidem. Ibì enim quod infestat, exteriùs totum ingeritur: hîc ipsa rationis instrumenta, ipsaquè diuinorum & humanorum sensuum memoria quasi cellarium intrinsecùs impugnantur, & qui eis præsidet animus, non aliundè nec alibi, quàm ex eis & in eis, quibus iuuari debuerat, dignioribus scilicet & sublimioribus, sibiquè pro suî subtilitate coniunctioribus sui corporis partibus attentatur. Horum alterum in reuerendis martyribus, alterum miramur in beato Hugone. Veruntamen hoc illi nec nouum, nec recens fuerat. In suæ nanque mentis excessibus, quos vtiquè crebros & sublimes habebat, relictis non solùm cæteris, sed & semet sub se, supernam dulcedinem delectabiliter gustare solitus fuerat. Vndè etiam ad id recurrebat afflictus, quod incolumi fuerat dulcius. Apparet igitur, beatum Hugonem, sicut & sanctum Iob, ideò tantis tribulationum procellis exagitatum, tantisquè dolorum fornacibus instàr auri decoctum, vt & ad societatem sanctorum purior & clarior hinc exiret, & quòd non superficietenùs, sed ex totis medullis Deum dilexerat, mundus agnosceret, dum ab eius inuocatione, nec doloris nec phrenesis vis eum vlla compesceret. Quid plura? In his vsquè ad vltimum perseuerabit spiritum, erga suam Carthusiam, eiusquè Priorem indignum, quod sine lachrymis Non scit ociosos sermones. Crebro patitur mentis excessus.

mis non ſcribimus, ſpecialem dilectionem, eorum in tantis afflictionibus memoria non carendo, demonſtrans.

Anno 1132. Felicissimè migrat à corpore. a Vide Bar. ad annum prædictum

ANNO itaque ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo triceſimo ſecundo, ętatis porrò ſuæ ad minùs octogeſimo, menſe quarto, conſecrationis autem itidem ad minùs quinquageſimo ſecundo, Calendis Aprilis, ſexta ante Palmarum a Dominicam feria, circa Gallicinium beatus Hugo, inter ſui temporis epiſcopos operibus & fama ſingularis, pacata domo & cunctis referta bonis, commiſſa etiam eccleſia ac plebe tranquilla pace fruente, migrauit ad Dominum, ſucceſſorem ſubſtitutum iam ſibi Carthuſienſem, ſicut diù multumque deſideraverat antè, relinquęs XXIIX. Seruatum eſt autem corpus eius inſepultum vſque ad tertiam ſequentis hebdomadæ feriam ſerenis diebus & calidis, ità vt nemo deſideraret æſtatem, mirantibus plurimis, quòd nec clementia aëris, nec circunſtantis conſtipatæ multitudinis æſtu, nec cereorum calore tabeſceret. Ad cuius venerandas exequias tres accurrunt epiſcopi, Dienſis, Gratianopolitanus, Carnatinus, qui præcedenti die poſt ſecundam, quam ei in hac ſua vltima debilitate viſitationem exhibuerat, vix tandèm receſſerat, rogans vt ſi breuì deficeret, poſt eum, quod & factum eſt, protinùs mitteretur.

XXIX. STATIM verò, vt eius obitûs fama perstrebuit, accurrerunt non ex ſuo tantum epiſcopatu, ſed ex remotis quoquè regionibus innumerabiles populi, cereos ac diuerſi generis oblationes afferentes. Omnis ætas, ſexus, atquè conditio deuotiſſimè oſculabantur pedes eius, in tantum, vt ſandalia ipſa tanquàm tincta pellis, ſaliua pariter & lachrymis obſcurarentur. Nam & lactentes offerabantur paruuli, quò tam ſancti corporis tactu aduerſus omnia munirentur aduerſa. Nonnulli etiam ſandalia ipſa, ardentiori fide oſculando, mordebant, aliquid indè ob ſanctificationem ſecum ferre volentes. Annuli ac nummi & res alię ſancto applicabantur corpori, vt eo ſepulto, pro reliquijs haberentur. Aderant ex noſtris & Caleſienſibus atque Excubienſibus plures conuerſi, ſanctiſſimæ glebæ cuſtodes aſſidui, monachorum quoquè & clericorum cum eccleſiaſticis apparatibus greges quamplurimi. Tantus autem concurſus vndiquè fuerat populi, & tam grata cunctis etiàm defuncti præſentia, vt vix tandèm eum permiſerint ſepeliri. Deniquè quinta defunctionis die, tertia, vt diximus, poſt palmas feria, deceperunt turbas, promittentes quòd ipſum extra eccleſiam efferrent, vt eum liberiùs & intuerentur, & tangerent. Hac itaque ſpe exeuntibus, & ità eccleſia beatæ ſemper virginis Mariæ, vbì ſepeliendus erat, ex parte vacuata, obſeratis protinùs firmiſſimè ianuis, ſacri corporis venerandę reliquiæ in præparato ſarcophago cum multa reuerentia & ingenti lamentantium pariter & pſallentium clamore ponuntur. Frequentia porrò turbarum circa ſepulcrum eius modò rarior, modò denſior ob ſpem diuinæ in ſe miſerationis, propter ingentia beati viri merita nunc vſque perſeuerat.

Deuotio populi erga ſacrum corpus.

AN. 620.

VITA S. VVALERICI ABBATIS, SCRIPTA FIDELITER A QVODAM EIVS PROPE AEQVALI, SED RVDI ſtylo, atque ea cauſa mutato per F. Laur. Surium.

I. APRIL. quo die translatio eius celebratur.

I. VALERICVS vir venerabilis, mediocri quidem fuit genere ſed fide & religione illuſtriſſimus: quippe qui ab ipſa penè infantia à Domino præuentus ſit in benedictionibus dulcedinis. Apud Aruernos habuit natale ſolum: porrò adhuc puerulus ætate, ſed mente grandæuus, oues parentis ſui ad paſcua ducere ſolebat. Accidit interim, vt audiret à vicinis, nobilium pueros ad ſcholas literis inſtituendos adduci ſolere. Ibì tum ille magno incenſus deſiderio, tabellam ſibi effecit, cum multa reuerentia à ludimagiſtro petijt in ea Alphabetum ſibi exarari, & literarum ſignificationem exprómi. Quod vt haud difficulter obtinuit, ad ſuas paſcendas oues alacer regreſſus eſt. Intereà res euenit memorabilis & admiranda. Cùm enim gregem paternum curaret in agris, aſſidua meditatione, licèt inuito parente, non alphabetum modò, ſed etiam totum didicit Pſalterium. Indè verò cœpit ſacras adire ędes, & intenta mente audiens quæ illic cantabantur, magìs ac magìs diuino compungebatur timore.

Literas discit admirabiliter.

II. CRESCENTE autem in eo calore fidei, vt audiuit non procùl abeſſe monaſterium quoddam, in quo ſuus degeret auunculus, eius inſiſtens veſtigijs, eò ſe contulit. Porrò parens eius iuſſit, vt domum ſe reciperet, Reſpondit ſanctus puer, ſe deinceps ad paternas ędes nunquàm rediturum. Ea res & ſtuporem & mœrorem eius patri attulit, multaq; is animo cogitare cœpit, adhibitis etiam Abbatis & fratrum conſilijs, quonam pacto eum à monaſterio educeret. Et fratres quidem cœperunt hortari beatum puerum, vt ad parentes rediret, & deindè quandocunque illi viſum eſſet, ad cœnobium reuerteretur. Addebant blądis verbis etiam minas, & aliquot dierum ieiunia indicebant, vt ſic animum eius terrerent. Sed ille meliori concepto conſilio, tanquam petra immobilis, in ſua ſententia perſiſtebat, non immemor illius, quod Dominus Ieſus ait: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. & illius ſententiæ Apoſtolicæ: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an fames? Cernens verò Abbas pueri conſtantiam, & immotum animi deſiderium, ceſſit pietati & timori diuino, aitquè ad fratres: Non abijciamus hoc, quod nobis à Domino donatum eſſe videmus. Tum verò omnes propenſa voluntate & cum gaudio ſpiritali eum intrò admittunt, promotumquè in clericum, intra paucos dies, præſente patre eius, ſub regulari ordine, vt author loquitur, eum conſtituunt. Cum ipſius verò ætatis incremento, creſcebat pariter & gratia ſpiritûs ſancti, & cunctorum erga illum amor & beneuolentia. Erat ſanè corpore caſtus, mente deuotus, ſermone comis & affabilis, decorus & amabilis adſpectu, prudentia conſpicuus, clarus temperantia, animi fortitudine robuſtus iuſtitiæ valdè tenax, longanimis & benignus, patientia inuictus, humilitate manſuetus, charitate feruens, deniquè bonis operibus & gratia Dei plenus. Magna in eo morum integritas & maturitas viſebatur, ità vt confratribus ſuis tanquàm exemplar eſſet & norma viuendi.

Non poteſt extrahi ex monaſterio.

Matth. 10. *Rom.* 8.

Virtutes eius.

III. INTER hæc autem animo ſemper ad ſublimiora virtutum exercitia adſpirans, cœpit, relicta patria & poſthabitis parentibus, peregrè velle proficiſci, idq; non mentis leuitate, ſed diuino eum amore perurgente. Abijt igitur ad monaſterium beati Macarij, quondam Antiſſiodorenſis epiſcopi, quod in eius vrbis viridario quodam ſuburbano conſtructum eſt, venientemq; idem antiſtes humaniter accepit. Ibì verò per multum tempus ieiunijs, vigilijs & precibus haud vulgariter incumbens, cæleſtem in terris vitam degebat: cumq; eius virtutum fama longè lateq; ſe diffunderet, quidam vir nobilis & opulentus, Bobo nomine, ad eum, ſalutaris ab eo hauriendæ inſtitutionis cauſa, deuotus acceſſit, ab ipſoq; Dei famulo deuotiùs exceptus eſt. Tantum autem apud eius animum tum prolatis è diuina ſcriptura ſententijs, tum fuſis pro illo ad Dominum precibus effecit, vt omni mundi calcata gloria, voluntariam Dei amore paupertatem complexus ſit: & nè miſſa ſemèl ad aratrum manu, retrò reſpicere videretur, noluit domum reuerti, ſed cum magiſtro ſuo S. Vualerico pari religionis feruore Luxouium vſque profectus eſt, vbì venerandus & admodùm ſanctus, inſigniſque ſacræ religionis cultor B. Columbanus, ex Hybernia inſula ortus, ducentorum & viginti plùs minùs monachorum pater morabatur: in cuius cœnobijs nemo ſibi aliquid ceu proprium vendicabat: prętèr diurnos labores nocturnaſque vigilias, omnibus omnia erant communia, idem velle ac nolle, cor vnum & anima vna in Domi-

Petit monaſterium Antiſſiodorenſe.

Venit ad Luxouienſe cœnobium.

Domino, atque tametsi nihil mundi huius apud se haberent præter parcissimum & tenuem victum, & corporis simplicia atque humilima indumenta, at nihilo minùs in Christo omnia possidebant: atque his deliciis & diuitiis contenti, vitam viuebant angelicam. Et de S. Columbani quidem virtutibus & factis admirandis si quis plura nôsse velit, cùm ea narratio à nostro instituto sit aliena, ad eruditi discipulorum eius discipuli Ionæ Abbatis, præclari sanè viri opusculum perlegendum se conferat, quod ille de tanti patris vita conscripsit. Nos ad S. Vualerici res gestas explicandes reuertimur. Cùm adhuc in Luxouiensi cœnobio ageret, humilitatis studio horti colendi curam suscepit, in quo sanè tanta olerum crescebat copia, vt fidem propè vincere videatur. Accidit autem, vt in aliorum hortis pleraque omnia olera limaces & alij vermes deuastarent: porrò S. Columbanus Vualerici curæ commissum hortum ingrediens, non solùm nihil ibi à vermibus adesum reperit, sed omnia potiùs virentia, amœna & inuiolata conspexit. Facilè autem vir Deo plenus animaduertit hoc non casu ità euenisse, sed humilitati, obedientiæ & fidei B. Vualerici tribuendum esse: licèt is è diuerso non suis, sed fratrum meritis hortum defensum assereret. Perspecta itaque tanta eius gratia, beatus Pater Columbanus iussit eum inter probatos recipi monachos, quem alij tanquàm nouitium inter pulsantes (qua voce author vsus est) statuendum censuerant.

Ionas Abbas scripsit vitã S. Columbani, quæ est 21. Nouembris.

IV. Contigit indè, vt B. Columbano fratres sacris lectionibus instituente, & diuini verbi semina inter illos spargente, de improuisò limen domûs illius S. Vualericus calcaret. Ad eius verò introitum B. Columbanus admirandæ suauitatis odorem persensit: cumq; didicisset quisnam tum eò fuisset ingressus, fertur ità dixisse: Tu iure es Abbas monasterij senior mihi diligende. Cùm autem ab illo cœnobio sanctus Columbanus cum fratribus suis esset expulsus, persequente eum Theodorico rege, malè persuaso à Brunichilde auia sua, qui tum Burgundionum regnum obtinebat, quemadmodum Austrasiorum Theobertus, pastores quidam eum locum sibi vendicârunt: sed B. Vualericus Domini virtute profanis siue secularibus hominibus indè expulsis, cœpit locum sacrum restituere. iamque B. Eustachius à S. Columbano missus erat, vt illi cœnobio præesset, licèt eius fines quosdam etiamnùm homines seculares occuparent: qui cùm litem intentarent, B. Eustachius & generis & morum nobilitate venerabilis, vnà cum famulo Dei Vualerico adeò illos efficacibus & mellitis sermonibus, Domino illi opem ferente, ab iam dictis cœnobij finibus amouit, vt nullum prorsùs inter illos contentionis scandalum extiterit. Erat tum frater quidam, qui animi leuitate permotus, eos impatienter subsequi conaretur: & licèt vir Domini blandis eum verbis coërceret, ille iussa eius magis etiam aspernatus est. Tum verò ait ad eum vir Dei: Fili, noli sequi eos, nè fortè cum ignominię nota ad nos reuertaris. At ille in sententia perseuerans, cum aliis quibusdam secutus est abeuntes: orta autem inter illos contentione, lapidis ictu in manu percussus est, tantoque ex eo ictu dolore affectus, vt quoad viueret, in eius manu vestigium remaneret. Nam digitus auricularis adeò contractus est doloris acerbitate, vt tandèm radicitùs exaruerit.

S. Eustachius è laicorũ manibus recuperat cœnobium.

V. Præterea verò quidam è fratribus, Vuandolenus nomine, quodam desiderio inflammatus, petiit à B. Columbano copiam apud gentiles Christum prædicandi, sociumque sibi eo in opere, fouendæ religionis causa, venerabilem virum Vualericum adsciscendi. Cui beatus pater sic fertur respondisse: Tu quidem, fili, bono zelo duci videris: sed noueris Vualericum magnum esse apud omnipotentem Deum. Caue igitur, nè molestus ei sis, nè quàm scandali materiam excites. Permisit verò illi, vt eum sibi adiungeret: sed posteà, vt vir sanctus prædixerat, euenit. Simul autem abeuntes, ad Clotarium regem peruenerunt, ab eoq; locum ab hominibus remotum, quem incolerent, petierunt. Vbi autem ad locum quendam Ambianen. ventum est, cui comes Sigobardus præerat, accidit hominem pro admisso facinore capite damnatum, iam in patibulo spiritum reddidisse. Eum vt procùl adspexit B. Vualericus, permotus animo, vt erat pietatis visceribus plenus, celere cursu ad supplicij locum contendit, & quanuis carnifices eum prohiberent, ne cadauer extincti hominis vllo modo contingeret, at ille intrepidus (perfecta enim charitas foràs mittit timorem) restim scidit, & corpus exanime suis manibus in terram deposuit, eiq; incumbens, cum profusis lachrymis cœpit rogare Dominum, vt hominem excitaret. Non distulit pius Dominus audire preces ab ardentissimo amore profectas. Nam confestim cunctis adstantibus & valdè admirantibus, tanquàm ex profundo somno euigilans homo, vitæ restitutus est incolumis. Tam verò ingens miraculum ad præsidem perlatum est: cœpitq; vir Domini supplici- terrogare eum, vt quem Dei benignitas vita donâsset, iudicis quoquè clementia prosequeretur, & potestatem misero faceret, quocunquè libitum ei esset, discedendi. At ille sæuo furore inflammatus, denuò eum suspendi iubet. Cui vir Dei, Constat quidem inquit, te iam semèl de illo meritas maleficij pœnas repetiisse: itaque nisi me pariter cum illo suspenderis, quem Diuina potentia suscitauit, non illum patiar auelli ex manibus meis. Quòd si verò me exiguum Christi seruum tu fortassis exaudire noles, est mundi præpotens creator & Dominus, qui neminem se inuocantem contemnit, nosquè pro suis legibus certantes, pro sua solita benignitate modò à te exaudire non dedignabitur. His verbis fractus comes, iussit hominem solui & dimitti: qui posteà longo vixit tempore.

1. Ioh. 4.

S. Vualericus vita functum excitat.

VI. Non putamus hoc loco prætermittendum, quemadmodum illustris & Deo deuota matrona Bertila, quæ multis eos beneficiis affecit, cùm sagaci ingenio facilè perspexisset, Vualericum virum esse admodùm sanctum, obnixè valdè ab eo petierit, vt si contingeret ipsam illi esse superstitem, liceret ei corpus eius, tanquàm pignus sacrum, sepulturæ mandare. Cui sanè ille respondisse memoratur: Hoc in Diuinæ positum est arbitrio voluntatis. Fiat ergò, sicut & vbi illi visum erit. Porrò Clotarius rex ex consensu Ambianensis antistitis, ità vt petierant, locum eis secretum largitus est, remotiori ab hominum consuetudine vitæ, & monastico instituto benè opportunum, quem antiquitùs Leuconaum dicere consueuerant. In eo autem loco Ambianensis pontifex beatus Bernardus diebus Quadragesimæ diuinæ solitus erat contemplationi vacare: ibidemquè S. Vualericus à fratribus segregatus, in quadam cellula se inclusit, vt omnibus mundi huius curis posthabitis, pro more suo Diuina duntaxàt & cælestia contemplaretur. Fratres verò monasterium sibi construxerunt, & regis eleemosynis sustantabantur: Situs eius loci commodissimus est. Nanq; ab vno latere ex propinquo mari multam habet amœnitatem: ab alio verò præterfluit piscosus fluuius Somna, atq; illic super scopulos & saxa ingentia ab imo vsque in sublimi visuntur structa ædificia, quæ admirandum præbent vicinæ regionis hominibus spectaculum. Porrò à parte tertia, quæ cæteris præcellit, humus est optima & valdè fertilis, & tam arboribus pomiferis quàm syluestribus, ijsque & densis & speciosis, magno ambitu cingitur ad multam vtiq; iucunditatem. Eo igitur in loco extra hominum strepitus latere quidem voluit S. Vualericus, sed fama virtutum & bonorum operum exempla præclara apud omnes passim eum celebrem & insignem reddebant, euenitq; illi quod Dominus ait in Euangelio: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neq; accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt. Quemadmodùm autem magnes lapis ferrum ad se trahit, ità etiam gratia Dei, quæ in sancti viri vultu verbisq; & moribus relucebat, permultos ad vitæ eius piam quandam feruentemq; æmulationem inuitauit & adduxit. Vbi hoc obitèr dicendum venit, virtutes quas per illum Dominus effecit, quotidieq; efficit, tam multas esse, vt earum certus numerus iniri vix possit. Quô fit, vt illas duntaxàt huic lucubratiunculæ intexuerimus, quas à viris fide dignis & earum benè conscijs aut peritis, quippe ab ipso sancto viro & enutritis & institutis, auditione accepimus. Et certè quosdam ex iis, diuersis vexatos morbis sanitati restituit è quibus vnum nunc exempli causa proferemus.

Clotarius rex ei pro cœnobio locum aptum tribuit.

Situs eius cœnobij.

Matth. 5.

Hinc habetur huius historiæ fides.

VII. Blitmvndvs, qui etiam Gogus dicitur, apud Isaram fluuiũ ortus, ab antiquo humani generis aduersario percussus fu-

ſus fuit adeò, vt membrorum omnium compagibus luxatis, ſe in pedes erigere non valeret. Is ad beatum Vualericum adductus eſt: cumque in eius conſpectum veniſſet, ait vir Dei: Hoc, inimice, facinus tuum eſt. Duxit autem illum ad atrium ſuum, & imponens ei manum, luminibus ad cœlum erectis, à Domino obtinuit, vt, quemadmodum is ipſe Blitmundus poſtea narrauit, vbicunquè ille manum ſuam poneret, mox dolor immanis, tanquam per meatus vel poros quoſdam eiectus, ità penitùs à toto eius corpore profligaretur, vt eadem hora ſolutis neruis, qui iam aruerant, manum ei porrigens vir ſanctus, in pedes eum ſanum & incolumem erexerit. Tunc qui præſoribus aderant, nimio timore & ſtupore conſternati, in præpotentis Dei laudes & gratiarum actionem, & S. Vualerici præconia & venerationem eruperunt. Blitmundus verò à ſancto viro poſteà ità præclarè inſtitutus & educatus eſt, vt ad eum locum tum porrò exædificandum, tum etiam gubernandum, ſecundus, & quidem dignus atquè idoneus, Abbas creatus ſit.

Curat Blitmundum.

WALDOLENVS autem, cuius ſuperiùs mentio habita eſt, victûs & annonæ copiam à rege accipiebat. Interim quadam interueniente neceſſitate, eius fratres à B. Vualerico nonnihil farinæ petiêrunt. Ille more ſuo alacriter iubet illis, quod volebant, porrigi, conuenienter illi ſententiæ Saluatoris; Omni petenti te tribue: at tamen cum farinam abſportarent, ait eis: Quæ à nobis expetiiſtis fratres, ea quidem vobiſcum hinc tolletis, ſed credite mihi, nihil hinc cedet in vſus veſtros. Abeunt illi, apportant farinam ad patrem ſuum: ſed, vt vir Dei prædixerat, eueſtigiò iubentur referre eò, vndè attulerant. Multos verò ſanctus vir ex obſeſſis dæmones expulit. In iis vnus erat tanto furore correptus, vt in corio inſutus teneretur. Quem cum ad pedes eius abiecíſſent, ieiunio & oratione hominem curauit. Quotiès autem tales ad eum deferebantur, in cellulam ſeorsùm eos perducebat, ſequè ieiunio & precibus affligens, Domino opitulante, miſeris ſalutem obtinebat. Multis vero eulogias tranſmittebat. Qui autem ad eius conſpectum adducebantur, terribili voce clamabant: Heu heu, iam nos ille noſter torquet aduerſarius, iam nos Vualericus inflammat. IIX.

Luc.6.

Sanat dæmoniacũ.

Inter alia ſancti ſpiritũ charismata, etiam donum prophetiæ illi non defuit. Nam quæ ab aliis clàm geſta erant, culpaſque abſentium ſæpe publicè reprehendit, vt tanto illos cautiores & ob alia perperàm admiſſa verecundiores efficeret, quanto certiores eſſent, nihil eorum ipſius notitiam effugere, quæ contra Dei voluntatem, licet abſentes, perpetrâſſent. Quod cum illi intellexiſſent, non auſi fuêre quicquam eum celare, ſi ab eo de culpis admiſſis interrogarentur, ſed palam eas illi edicebant. Contigit verò duos germanos ad illum venire feriis beatiſſimi pontificis Martini, quos ille obiurgans, dixit: Miror, qua temeritate auſi fueritis ante Miſſarum ſolennia bibere. At illi culpam fatentes ſuam, veniam petebant, & emendationem pollicebantur. Alium quendam Dominico die ad ipſum venientem his verbis compellauit: Non te decebat fili facere, quod hodiè feciſti. Cùm enim intrà ædes tuas veſtibus te indueres, adſpexiſti coniugem tuam, & illa non ignorans quid velles, heminam plenam porrexit tibi, & tu ante Miſſam potare nõ dubitâſti. Agnouit homo culpam ſuam, & ſe id feciſſe doluit. Illuſtris quædam matrona ſub horam prandij per puerũ panem & lagenas vini illi miſit. At puer edendi bibendique auiditate impulſus, partem ſibi retinuit, reliqua attulit ad virum Dei: qui Deo reuelante pueri fraudem cognoſcens: Nos quidem, inquit, fili pro apportato munere gratias agimus ſed tu vide nè ſis auſus quicquam ſumere de pane illo & lagena, quæ tibi in quodam loco abſcondere voluiſti. Iam enim in lagena ſerpens delitescit, & panis venenum habet mortiferum. His auditis, intremuit puer: moxquè reuerſus, inuenit vera dixiſſe virum Dei: itaque pudefactus, tremebundus rediit ad illum, multùm dolens ob facinus improbum. Venit quidam ad hominem Dei, fiſtulæ morbo prope oculum laborans. Impreſſit ei vir ſanctus crucis ſignũ, & eum ad ſua exequenda negocia iuſſit abſcedere. Illo hæſitante, ait vir Dei: Video te non ſatìs confidere de reſtituenda ſalute verùm vbì domum redieris, iuſculum tibi porriget vxor, quod caue nè ſumas: nec vlla alia, præter hoc crucis ſignum, tibi adhibeas medicamenta. Si ſecùs egeris, vitio hoc liberaberis quidem, nec indè morieris, ſed eius quoddam veſtigium tibi inhærebit, quoàd vixeris. Quæ omnia ſic, vt erat prædictum, euenerunt. Venit homo domum, vxor ei iuſculum obtulit, ille oblatum ſumpſit, inſuperè quæcunque potuit extrahendi veneni adminicula captauit: & mortem quidem euaſit, ſed luſcus deinde permanſit. Longum eſt referre, quam multos ille hoc morbo vexatos curauerit: hoc tamen ſilentio premendum non eſt, quotquot ad eum acceſſiſſent, non nisì crucis ſigno & ſaliua oris eius, abſque alio quouis medicamine ab illo fuiſſe ſanatos.

Claret ſpiritu prophetico.

Reprehẽdit eos, qui ante Miſſa biberant.

Signo crucis ſolo volut morbidũ eſſe contẽtum.

Morbidos ſolo crucis ſigno & ſaliua ſua ſanat.

PROFECTVS aliquandò fuerat vir Dei ad principem quendam: indè rediens ad cellam ſuam pedes, vt ſolitus erat, peruenit ad locum, quem Auguſtam vocant: (Vt autem hoc obitèr dicamus, ſolebat vir ſanctus, dum iter ageret, aſſello ſedere humilitatis ſtudio: ſed vt magis etiam tum humilitati ſtuderet, tum labore ſe afficeret, pedibus crebrò ſuis iter conficiebat.) Ad ripam autem fluminis truncus erat grandis, in quo diuerſæ cernebantur imagines, terræ validiſſimè infixus, eumquè ruſtici ſuperſtitione gentili impensè venerabantur. Vbi id conſpexit vir ſanctus, mox incenſus zelo Dei, dixit ad puerum ſuum: Fili mi, impelle hunc truncum in ruinam. Ille nihil cunctatus, manu eum contigit, & ingentem molem, quam vix multa hominum turba magna vi euertere vel etiam ſecuribus incidere poſſet, tanquàm iam putrefactam, leui motu humì proſtrauit. Cadens autem truncus cum ingenti fragore & ſtrepitu, totus contritus & quaſſatus apparuit. Ea verò res ruſticis eius loci magnum & ſtuporem & mœrorem attulit, qui arreptis fuſtibus & armis, vt iniuriam Dei ſui vindicarent, certatìm accurrerunt, factoquè vnanimiter impetu in hominem Dei, extenſis brachiis ictus & verbera intentârunt. At ille, vt ſemper erat animo firmo & imperterrito, ſic eis dixiſſe fertur: Si Dominus vult iſthuc, quod minamini, permittere, nemo vobis reſiſtere valebit. Quibus illi verbis fracti, nutuquè diuino repreſſi, ab illo receſſerunt. Tum verò ſanctus Dei ſacerdos cœpit eos inſtituere, vt relictis idolis, vnum Deum omnipotentem colerent, tantumquè ſuis ſermonibus conſecutus eſt, vt in eodem loco poſteà baſilicam in honorem S. Vualerici extruxerint, iuxta fontem quendam, vndè ſe vir ſanctus lauiſſe dicitur: vbi multa beneficia fide recta poſcentibus diuinitùs præſtantur. X.

Ruſticos gentiles conuertit.

VRSINVS puer, præclaris editus natalibus, germanus frater fuit Mauronti nobiliſſimi viri, præcipui inter aulicos procere, ſed eo nomine vel maximè illuſtris, quòd pro Chriſti amore ſponſam forma egregia contempſit, omniq; huius mundi faſtu & dignitate reiecta, Chriſti Domini veſtigia ſectatus eſt. Huius ergò frater Vrſinus puer ad poſteriores corporis partes vlcus accepit valdè periculoſum, vndè certa propemodum mors illi impendere videretur. Porrò eius pater ad fidem amplectendam animo erat præduro & inflexibili. At tamen curatum eſt ab ijs, quorum mens erat ſanior & fides robuſtior, vt is puer ad ſancti patris conſpectum adduceretur. Qui cùm vlcus ſuis contrectàſſet manibus, mox ſanatum eſt. XI.

Vlcus periculoſum ſanat.

VIR quidam nobilis venit ad virum Dei, rogans vt filium eius Andebertum dyſenteria iamdiù laborantem curaret. Addidit autem non tam viuere eum, quàm doloribus confici, & extremam horam cupidè expectare. Quod ſi id facere nollet, ſaltem non dedignaretur eius corpus ſepulturæ tradere. Cui vir beatus reſpondit: Qui Lazarum quatriduanum & iam fœtentem excitauit è tumulo, etiam hunc adhuc vitalem trahentem ſpiritum, licèt tenuiter admodũ, non difficulrer poterit incolumem tibi reſtituere. Cumquè eum ſuis ſacris tetigiſſet manibus, is, qui per multos dies nihil eſculentum ſumpſerat, fertur exclamâſſe, petiiſſeque à patre ſuo, vt quamprimum cibus ipſi præberetur, paulòquè poſt, qui parentum manibus ad Dei ſeruum allatus fuerat, iam lætus & alacer cum patre ſuo eques domum reuerſus eſt. XII.

Ioan.11.

Pene exanimis curatur.

ILLVD hìc omittendum non eſt, quemadmodum virum ſanctum etiamnum mortalem & in terris degentem XIII.

præ-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

præpotens Deus vltus sit : qua ex re perspicuè licebit animaduerti, qui Christi seruos offendit, non illos modò, sed etiam habitantem in eis Dominum ad indignationem prouocare. Vndè tanto magis formidanda est ira iustorum, quanto certiùs constat in illorum pectoribus præsentem adesse æquissimum iudicem Deum. Cùm enim vir sanctus ab eo loco, quem Caldem vocant, hyberno tempore ad suum monasterium rediret, in ipso itinere ob nimiam frigoris acerbitatem ad presbyteri cuiusdam domicilium, cum sociis sese calefacturus diuertit. At illi, qui tantum hospitem summoperè venerari & reuerenter excipere debebant, vt eius sacris sermonibus instrui mererentur, ad turpia & obscœna iactanda verba, vna cum eius loci iudice, prorumpunt. Ille contrà, vti consueuerat, putridis & curruptis hominum vulneribus salubria cælestis verbi cataplasmata adhibebat, aitquè ad illos: : Non audiuistis, filij, illud ex Euangelio, De omni verbo ocioso reddituros nos rationem in die iudicij ? Ea oratione nihil illi permoti, contempto viro Dei, multo etiam fœdiores & impuriores vomebant sermones. Tum ille : Volui quidem, inquit, in tam acri frigore nonnihil corpusculum meum ad ignem refouere, sed vestræ id non sinunt linguæ impurissimæ, quæ me etiam frigore afflictum hinc abire compellunt. His dictis, excusso in eos pedum suorum puluere, abscessit. Eccè autem in procaces & spurcos illos mox vltio diuina grassatur : & presbyter quidem repentè vtroque orbatus est lumine, & iudicis membra genitalia computruerunt. Tum illi præsentem Dei vindictam malè experti, conantur verbis supplicibus ad se virum sanctum reuocare, sed frustrà. Et alter quidem cæcus permansit, alter verò contracto corpore & putrescente inguine, extinctus est. Ità nimirùm voluit Deus vlcisci læsum fidelem seruum suum, cuius omnis vita compunctione & diuina gratia plena fuit. Nanq; à primis ætatis initiis corporis seruauit integritatem : humilitate verò & benignitate tanta fuit, vt humanum modum excedere videatur. Quotiès ille vel ad discipulos instituendos sermonem habuit, vel spiritu psallens & mente ad cælum suspexit, vel humi prostratus Deo preces obtulit, totiés per eius ora sanctæ compunctionis manabant lachrymæ.

Iusti non sunt offendendi.

Matth. 12.

Vltio diuina in obscœna loquentes.

Catalogus virtutum eius.

XIV. Qvis verò enumerare sufficiat, quot ille noctes insomnes transmiserit, furtiuas easquè prolixas preces inter densas vepres & in depressis vallibus fuderit ? vt illas interim omittam peculiares & benè longas, quas in clauso cubiculo, soli Deo vacans, crebrò fecit. Lectus eius ex virgis contextus, vili operculo tegebatur. Vestes lineas respuebat. Preces horarias & cœnobitico & Gallicarum ecclesiarum ritu accuratè persoluebat. (hoc enim mihi significare videntur verba authoris, quibus ait, eum Cursum tam monasterialem quàm Gallicanum, magno studio indesinenter celebrâsse) iis absolutis, imbecilla membra tandèm exiguo fouebat somno. Hoc autem illi propositum semper fuit, vt nè quod tempus ociosè transmitteret, sed semper aut lectioni, aut orationi, aut op[illegible] manuario esset intentus: cumquè erga omnes liberalis, benignus & humanus esset, magis tamen erga pauperes & egenos : idquè adeò, vt etiam de suis humeris detractum vestimentum eis tribueret, alimenta quoquè & cæteras monasterij facultates, de crastino nihil cogitans, petentibus elargiretur. Quòd si fratres ea re contristatos vidisset, blandis & consolatoriis eos sermonibus animabat, ità dicens: Filij, isthuc sectemini, idquè pro comperto habeatis, quicunque prompto animo necessaria petentibus tribuerit, quicquid à Domino necessarium petierit, citiùs id illum impetraturum. Neque id verbis solis, sed etiam rebus ipsis confirmabat. Nanque & ipso orante & Domino subministrante, abundè fratribus eius omnia suppeditabant.

Ociũ fugit

Benignitas in pauperes.

XV. Tantæ autem lenitatis fuit, vt auiculæ indomitæ crebrò ex eius manibus cibum sumpserint absque vlla formidine, digitisquè illius, quotiès libitum ei esset, se attrectare permiserint. Cumquè adtentarent fratres & obstupescerent, auesquè nonnihil auolarent, dixit ad fratres : Filij, non faciamus eis iniuriam, sed sinamus eas paululùm satiari ex his micis. Tum verò fratribus retrocedentibus, certatim illæ aduolabant, vt annonam de sancti patris manibus caperent more suo. Erga fratres quoq; tanta erat humanitate & clementia, vt si quempiam ex iunioribus ob perpetratas culpas flagellari iussisset, crebrò tamen id fieri vetârit, accitumquè illum ad se blandè leniterquè admonuerit, vt deincèps caueret sibi, cogitaretquè quas iam meritò luisset pœnas : in præsens autem hac affectus verecundia illæsus abiret, & in posterum nihil verberibus dignum admitteret. Atq; hac sanè ratione plures illo retrahebat ab rebus illicitis, quàm multorum possent verba, ab irato animo profecta.

Auiculę ei familiares.

XVI. Qvod ad corporis formam attinet, vultus ei erat hilaris, sermo compositus, statura proceta, gracile corpus, manus tenues, digiti oblongi, oculi venusti, adspectus amabilis, facies valde placida, sed pallens, confectaq; macie, quippe cum non rarò tota septimana nihil cibi caperet, Dominicis exceptis diebus, & neq; vinum, neq; siceram, neq; quicquam, quod ebrietatem posset adferre, potaret : interim nihilo minùs ad hospitum aduentum, sola eum perurgente charitate, de huiusmodi potionibus degustans : atque ita etiam inedia corpus afficiens, vt tamen suæ functioni nunquàm deesse videretur. Porrò quandò per eum Dominus variis affectos morbis curabat, vel res occultas & futuras prædicebat, videre licebat genas eius rosco perfusas colore, & fulgore micantes admirabili: vt eo argumento perspicuè posset animaduerti, eius dicta & facta authorem habere Spiritum sanctum.

Corporis forma.

Ieiunia diuturna valdè.

XVII. Iam aduentabat tempus, quo post multos pro Deo susceptos labores ad beatum & felicem huius vitæ terminum venturus erat. Itaquè cùm die quodam Dominico ad suum monasterium reuertisset, abiit ad verticem montis, vbi arbor erat vndiquè vepribus cincta, quo in loco furtiuas illas, de quibus antè diximus, Deo preces offerre consueuerat. Aderant autem illi fratres quidam, in quorum præsentia certum designauit locum, vnius capacem hominis, aitquè ad illos: Vbi [illegible]e hac vita, Deo volente tandèm decessero, hoc in loco me sepeliatis. Proximo indè Dominico die, carnis sarcina deposita, victor migrauit ad Christum, atque iuxta illam arborem, vbi ipse iusserat, summo cum honore sacrum eius corpus humatum est. Ad illam autem arborem, vt ipse retulit, Sanctus Bernardus episcopus sanctorum reliquias suspendere solebat : quod vir Domini non aliundè quàm ex diuina reuelatione didicerat. Satis autem ex his apparet, & diem obitus & locum sepulturæ suæ viro sancto diuinitùs indicatum fuisse. Quæ verò post eius obitum diuina potentia miracula effecerit, breuiter annotabimus, sed ex multis pauca duntaxàt referendo, neque ea fabulosa, sed quæ à veridicis restibus confirmata didicimus, maximè quæ vir reuerendus & eruditus * Ragimbertus Abbas pio studio, multo labore & sermone copioso quidem, sed admodùm simplici conscripsit.

Designat locum sepulturę suę, & mortitur.

** Ragnebertus.*

XIIX Puella quædam triennij fermè spatio oculis orbata fuit. Eam parentes ad locum vbi virum Dei humatum diximus, adduxêre. Ad cuius fines cùm appropinquaret, ait : Quid est hoc, quod illic procùl luce clariùs splendere conspicio ? Responsum est ei, hoc esse Domini Vualerici oratorium. Ità illa se sentiens illuminatam, gratias egit Deo & sancto Vualerico, domumquè rediit. Iuxta eum locum, quem suprà diximus Augustam vocari, vbi truncum illum, quem ceu idolum suum colebant rustici, iusserat vir sanctus euerti, pro quo templum in Dei nomine viro sancto extructum fuit : iuxta illum ergò locum dum quodam die aliquot fœminæ iter haberent, vna ex eis alias antecedens, ibi preces fudit : ac deindè ad socias ait : In hoc sacro loco descendite è curru, & orate pro peccatis vestris : & paululùm resumptis viribus, hausto potu, cum gaudio ad destinatum pergamus locum. At illa, quæ inter eas primaria esse videbatur, contemnens eius monitionem, cum filia cœptum persequebatur iter. Interim dum mutuò inter se colloquuntur, filia non sine stomacho dicit ad matrẽ: O mea chara parens, itane habitatores loci huius eum hîc veneratione prosequũtur iam vita functum, quẽ nos ante paucos annos sedentem asello & habitu contẽptibili

Cæca videt.

bili cernebamus? Respondit mater: Huiusipsius hoc loco celebrem volunt agi memoriam rustici, cuius nobis actus viles & despicabiles videbantur. Dumque id genus vltrò citroquè iactantur stulti & temerarij sermones, filia sentit crura sua, tanquam paralysi affecta, immani dolore torqueri? moxque cum mœrore indicat id matri. Stupent ambæ, tandemque statuunt ea causa isthuc accidisse, quòd noluissent preces fundere in loco memorato. Itaque magno timore correptæ, cum ingenti humilitate ad idem viri Dei oratorium reuertuntur, ibique omni fastu & elatione compressa, tandiu cum lachrymis prostratæ rogant veniam contemptûs sui, donèc miserante Domino sanitas filiæ restituta est.

Accidit autem, vt ex sancti viri cœnobio monachi discedere compellerentur. Cumque id fratres deseruissent, S. XIX.
Bernardus Episcopus B. Vualerici sacrum corpus ad suam Ambianensem ciuitatem transferre nitebatur. Verùm vbi facta oratione corpus effodi iussit, nihil potuit proficere. Tum ille, Oremus, inquit, Dominum. vereor enim, nè simus
Corpus S. Vualerici immobile
propositi nostri effectum habituri. Orant igitur attentius, & bis terque admouent manus sacro corpori è terra leuando, sed illud prorsùs sentiunt immobile. Sicut enim viuens eam solitudinem sanctus Vualericus dilexerat, ità visus est & defunctus ab ea nolle auelli. Decreuerat enim præpotens Deus, vt Blitmundus, quem vir Dei, vt suprà dictum est, curauerat, qui tum in Bobiensi monasterio sub Attala Abbate regulariter viuebat, & ab eodem crebrò postulabat, vt ei faceret potestatem eundi ad eum locum, in quo B. Vualericus conditus esset, oportuno tempore monasterium instauraret. Perseuerante enim Blitmundo in prece, B. Attala in morbum difficilem incidit: & cum die quodam iret ad ecclesiam imbecillia membra eius Blitmundus sustentabat: ad quem sic ait Abbas Attala: Fili mi, quod crebrò à me petijsti, id tibi modo permissum esto. Ille verò non satis intelligens quid sibi vellet, ait ad eum: Quo me iubes ire pater? Sanctus Attala respondit: Ad locum S. Vualerici, vti sæpe postulâsti, habeas proficiscendi licentiam: Video enim illum in immensa claritate. Paulò pòst S. Attala migrauit ad Dominum, & Blitmundus in Galliam veniens,
Blitmundus Abbas
locũ S. Vualerici, fretus ope Clotarij regis & Ambianensis episcopi egregiè instaurauit, eique aliquandiù Abbas cum multa laude præfuit: vbi Dominus vsque in præsens multa largitur beneficia meritis & intercessione fidelis serui sui Vualerici: qui viuit & regnat Deus trinus & vnus per infinita secula seculorum, Amen.

AN.290. MARTYRIVM S. AMPHIANI QVEM ALII APPHIANVM VOCANT, ITEMQVE AEDESII FRATRIS EIVS, AVTORE Eusebio Cæsareensi Eccles. Historiæ lib. 8. cap. 14. & 15. interprete Ioanne Christophorsono, Angliæ Episcopo.

I.

2 APRIL. *Maximianus perpetram Maximinus: Galerius enim Maximianus vt in nummis & tabulis antiquis vocatur postquam imperio se abdicasset Diocletianus idem occupauit an. 304. vide Bar. 2. annal. tom an. citato. a Castissima S. Apphiani adolescentia. b Pagæ patria Apphiani. c Fugit parentes, & venit Cæsaream, vbi a Pamphilo martyre sacris literis est eruditus. d Edictum Maximiani aduersus Christianos e Apphiani fortitudo egregia. f Germana Christianorum virtus.

MAximinvs * Cæsar, qui suisipsius viribus ac manu imperiũ occupauerat, perspicua odij & impietatis erga Deum animo suo tanquam naturaliter insitæ & innatæ, indicia omnibus commonstrans, persecutionem magis generalem, quam superiores Imperatores, contra nos instituit. Proindè cùm perturbatio & confusio non exigua illa quidem omnibus impenderet, & alij in alia loca essent dispersi, seduloquè periculum euitare studerent, & grauis commotio vbiquè passim peruaderet: quæ orationis & dicendi facultas, ad diuinum amorem & libertatem, in fidei in Deum confessione beati martyris Apphiani digne explicandam satis idonea reperiatur? Qui quidem in festo, quo gentiles Hecatæ sacrificare solent, omnibus Cæsareæ ciuibus admirabile suæ in Deum solum pietatis exemplar proposuit contemplandum: neque tamen adhuc vigesimum ætatis suę annum egit. a Qui primum Beryti, quo liberalibus humanioris literaturę disciplinis erudiretur, (quippe fuit parentibus, qui mundi diuitijs affatim circunfluebant, ortus) longo tempore commoratus, incredibile dictu est, quo pacto in tali tamque vitiosa & corrupta ciuitate, iuuenilium cupiditatum impetus penitus deuicerit, & neque prę ætatis flore, quo iam corpus viguit, neque præ familiaritate & necessitudine adolescentulorum, quibuscum vixit, mores deprauatos combiberit: sed temperantiam amplexatus, modestè, sobriè, & piè secundum eam religionem, quæ est Christianorum propria, vitam traduxerit institueritque. Quod si patrię illius mentionem facere oporteat, & illam ob istum generosum pietatis athletam ex ea editum ornare, hoc planè efficiemus, nec immerito. Si quis igitur b Pagas Lyciæ non obscuram sanè ciuitatem nouit, indè hic adolescens ortus erat: qui post reditũ à schola & institutione, qua fuisset apud Berytum educatus, patre illius iam principatum totius patriæ occupante, vitæ consuetudinem, qua cum patre & alijs cognatis vtebatur, propterea quod illi animum neutiquam inducerent, vt secundum pietatis instituta vitam degerent ferre non poterat: sed tanquam diuino spiritu correptus, & naturali quodam, immò cælesti & vero sapientiæ amore inflãmatus, altiora animo cõplexus, quã quæ falsa & vmbratilis mũdi gloria fert, blandis corporis lenocinijs repudiatis, clam amicis & familiaribus suis aufugit: & nequaquam sumptuum, qui ipsi ad vitam necessario suppetere deberent, vllam curam habens, propter spem & fidem in Deum, fuit à diuino spiritu ad vrbem Cæsaream tanquam manu deductus: in qua martyrij corona, quæ est merces pietatis, ei præparata fuit.

II.

c DVM erat nobiscum vna, ex sacris litteris, exiguo illo temporis spatio, quo vixit, tantum percepit fructus, quantum à quoquam percipi poterat: & disciplina ad piè viuendum aptissima seipsum exercens, attentissime viam ad mortem muniuit. Quinetiam qualem vitæ exitum declarârit, quis est, qui in eum intuendo non obstupesceret? Aut quotusquisque rursùs est, qui eius animi fidentiam, liberam mentis celsitatem, constantiam, & maximè omnium fiduciam & conatum ipsum, in quibus argumenta veræ in Deum pietatis & feruentis spiritûs, qui planè supra hominem putandus est, perspicuè apparuerunt, non fama & auditione assecutus, optimo iure admiraretur? Nam cùm tertio anno persecutionis nostræ, regnante d Maximino, secundus in nos cieretur tumultus, & tyranni literæ tum primum ad Vrbanum perlatæ essent, vt omnes cuiusque generis & ætatis (magistratibus in quaque ciuitate omni cura ac studio in eam rem incumbentibus) dijs eorum immolarent, & præcones per totam vrbem cæsaream viros cum vxoribus & liberis ad idolorum delubra ex edicto præsidis conuocarent, & tribuni item quemque ex scripto nominatim appellarent (vnde omnia loca in explicabilibus miseriarum fluctibus redundabant) iste quem dixi, e Apphianus, nemine, quid esset facturus, ei, conscio, clam nobis qui in ædibus cum illo eramus, clam etiam vniuersa præsidis cohorte, fidenti animo ad Vrbanum iam sacrificantem accedit, atque audacter & absque formidine eius dextram prætendens, extemplo ab immolando coërcuit, prudenterque admodum & grauiter eum diuina quadam animi confessione & alacritate ab errore desistere hortatus est. nam parum rectum esse, vt vno & solo vero Deo relicto, idolis & dæmonibus hostias offerret. Istud planè, vt videtur, adolescentibus aggressus est, diuina vi & potentia ipsum ad hanc rem impellente, & per facinus ab illo admissum penè in aures omnium inclamante: tantum abesse, vt f Christiani, qui hoc nomen verè vsurpant, à pietate in Deum omnium authorem, qua semel sunt imbuti, abducantur, vt non modò minas, terrores, & omnia suppliciorum genera, quæ eosdem sequi solent strenuè superent: sed deinceps etiam magis fidenter loqui, & lingua ingenua, ac neutiquam metu hæsitante, fidem libere cofiteri, &, si fieri posset, etiam persecutores ipsos & carnifices ab ignorationis cæcitate auocare, & ad vnum solum Deum agnoscendum impellere audeant. Hac igitur de causa iste, de quo instituitur oratio, cõfestim (quod verisimile erat hominem in tali facinore depræ-

re depræhenſo euenturum) à præfecti ſtipatoribus, tanquam agreſtibus belluis in eum furentibus, dilaniatus & infinitis plagis toto corpore, quas fortiſſimè ſuſtinebat, excruciatus, ad tempus in carcerem concluditur. In quo vnum diem noctemquè vtroque pede compedibus, ad cruciatum paratis, longè à ſe mutuò diſtento diuexatus, poſtridiè ad iudicem educitur. Acſimulatqué compellebatur ad ſacrificandum, reſtitet, & ſummam animi tolerantiam ad ærumnas horrendosq́, dolores ferendos monſtrauit: adeò, vt carnifices latera eius non ſemél atque iterùm, ſed ſæpiùs ad oſſa vſque & intima viſcera dilacerare, plagas & verba in os & ceruicem infligere pergerent, vti vultus eius verberum vibicibus intumeſcens, ab iis, qui illum probè & accuratè antè de facie nouiſſent, ne agnoſci quidem ampliùs poſſet. Apphian. dirè cruciatur.

III. VERVM cùm ne huic quidem dolorum cumulo vlla ex parte ſuccumberet, tortores ex mandato præſidis, pedes lino tincto, oleo eoqué incenſo obuoluentes, afflictârunt. Vndé quantos & quàm graues dolores beatus ille exhauſerit, mihi videtur non poſſe dicendo exprimi. Peruaſit enim per carnes illius, eaſquè abſumpſit, & in oſſium penetrauit medullas vſque adeò, vt totius corporis humor, inſtàr ceræ tabefactus, liqueſceret, deſtillaretquè. Cæterum ne in his quidem cruciatibus dimiſit animum, ſic vt iam aduerſarij & carnifices incredibili eius tolerantia, quæ communem hominis naturam longè ſuperauit, ferè defeſſi eſſent: vndè rursùs in vincula compingitur. Triduò pòſt ad iudicem denuò productus, & eandem pietatis confeſſionem liberè exprimens, licèt iam deinceps propè mortuus eſſet, maris tamen fluctibus ſubmergendus traditur. Miraculum autem quod ſtatìm pòſt eſt conſecutum, ſi à nobis commemoretur, veriſimile eſt nullam fidem habiturum apud eos præſertim, qui eadem oculis minimè ipſi conſpexerunt. At licèt homines vix fidem illi adhibituros ſatìs intelligamus, ratio tamen non patitur, quin omninò rem, vt geſta eſt, ſcriptis prodamus: quippe cùm omnes (verè dixerim) qui Cæſaream incolunt, eiuſdem teſtes habere videamur: nulla enim ætas Cæſareenſium ab iſto admirabili ſpectaculo abfuit. Simul atquè igitur ſanctiſſimum illum & beatiſſimum Chriſti martyrem medio mari, vt illis videbatur, in profundiſſimos vortices coniecerant, ex improuiſò tanta procella, non viſitata illa quidem, tanta etiam turbatio, non per mare ſolùm, ſed per vniuerſam continentem ſe diffundebat, vt cùm terra, tum tota ciuitas eius impetu & violentia concuteretur: atq; vnà cum iſto mirando & repentino terræmotu ipſum mare martyris cadauer, vtpotè tam ſacrum pondus ſuſtinere non valens, ante portas ciuitatis eiiceret. Eiuſmodi igitur ſunt res geſtæ S. Apphiani qui die Paraſceues, hoc eſt, ſecundo die menſis Xanthici, id eſt, ad quartum Nonas Aprilis, martyrio occubuit. Supplicia in mare.

IV. CAP. XV. EODEM tempore, iiſdemquè ferè diebus, in ciuitate Tyriorum adoleſcens, nomine Vlpianus, poſt acerbiſſimas plagas & verbera grauiſſima, in pellem bubulam, iam nupèr extractam, cum cane & aſpide inuolutus, præceps in mare deiicitur. Quapropter videtur mihi meritò poſt res Apphiani, in martyrio geſtas, in ſermone noſtro recenſendus. Non longo tempore poſt Aedeſius, non ſolùm Apphiani ſecundùm Deum, ſed etiam ſecundùm ſanguinis coniunctionem ex patre germanus frater, germana ferè & ſimilia cum illo tormenta perpeſſus, poſt infinitas fidei confeſſiones, poſt diuturnas vinculorum afflictationes, poſt latam à præſide ſententiam, qua ad metalla in Palæſtina erat damnatus, poſt vitæ rationem, quam pallio veſtitus more philoſophi (etenim plus politioris eruditionis, pluſquè cognitionis in philoſophia fuerat, quàm frater, adeptus) ſanctiſſimè traduxerat, tandem cùm iudicem in vrbe Alexandria ſententiam de Chriſtianis pronunciantem videret, & plùs æquo in eos furentem (quippe viros interdùm graues & modeſtos variis ignominiæ notis affecit, interdùm & mulieres ſummæ continentiæ, & virgines, quæ ſua ſponte Dei cultui ſe conſecrauerant, ad turpem ipſarum contumeliam lenonibus tradidit) idem cum fratre aggreſſus eſt. Et quoniam illa facinora intoleranda ei videbantur, fidenti & erecta animi magnitudine accedens ad iudicem, turpitudinis & ignominiæ, quam cùm verbis, tum rebus ipſis præſtitiſſet, eum coràm coarguit. Vndè variis tormentorum cruciatibus diuexatus (quæ quidem conſtanter & ſedatè admodùm pertulit) ad extremum fuit in mare proiectus, & eundem cum fratre exitum conſecutus. Vlpianus martyr. Aedeſius hic etiam Pamphili martyris fuit diſcipulus. Is iudex Hierocles fuit totius Aegypti adminiſtrator.

VITA S. MARIÆ ÆGYPTIACÆ, AVTHORE SOPHRONIO HIEROSOLYMORVM EPISCOPO, INTERPRETE PAVLO DIACONO

Eccleſiæ Neapolitanæ, vt teſtatur Sigebertus cap. 69. de Viris illuſtribus alio interim ſtylo, & quidem niſi fallor, meliori è Græcis conuerſa, quam ſit ea quæ vulgo circumfertur. Hæc autem verſio quam hic habes in perantiquo MS. exemplari attribuitur Paulo Diacono, cuius potius eam eſſe crediderim, quam alteram illam vulgo vſurpatam, quæ tamen multis locis cum hac ad verbum concordat.

AN. 520. Habetur in peruetuſto MS. Codice & lib. 1. vitæ SS. Patrũ.

PRAEFATIO PAVLI DIACONI DOMINO GLORIOSISSIMO AC PRÆSTANTISSIMO REGI CAROLO.

SCIENS glorioſiſſimam maieſtatem veſtram tam diuinis eloquiis, quamquè ſanctorum præcedentium exemplis valdè delectari, cùm iamdudum libellum conuerſionis Mariæ Aegyptiacæ, a cum Tomulo de cuiuſdam Vicedomini pœnitentia, domino meo obtulerim: quia illeipſe caſu quodam deperiit, nunc interìm iuſſui veſtro in eodem reſtaurando deuotus obediui. Obſequij quoquè & deuotionis meæ fuit, vt non ſimplicem tantùm memoratæ rei textum exhiberem, ſed & alia quæſitu digna ſuperadiicerem, de venerandis ſcilicet Conſtitutis & Geſtis Præſulum Romanæ Eccleſiæ: quorum ſanctionibus quàm reuerenter Eccleſia vtatur, maieſtas veſtra optimè nouit. Hoc autem breuitatis Compendium ſeruus veſter ideò ſumpſit, vt ſerenitas veſtra, quam Reipub. faſcibus valdè oneratam attendo, cui ſparsìm diuerſa non vacat percurrere ſcriptorum volumina, quaſdam conſuetudines Eccleſiaſticas in breui, quaſi in quodam Enchridio incluſas tenere poſſit: Et quia ſecundùm regalem induſtriam, ſtudium Domini mei in hoc feruere didici, vt facta dictaue veſtra iuxta authoritatem irrefragabilem dirigere, & quid erga cultum diuinum tenendum, quidue reiicendum ſit, ſolicitè diſquirere & perſcrutari, elucubrationis ſit aſſiduę qualiter eius diuinitatis ope muniti, proſperis ſucceſſibus ad omnia currere mereamini. 2. APRIL. ſecundum Martyrolog. Rom. græci autem in Menologi Aprilis. a Theophilus is eſt: habeturq; 4. Februarij, ſed alio interprete.

PROLOGVS AVTHORIS.

SECRETVM regis celare, bonum eſt: opera autem Dei reuelare & confiteri, honorificum eſt. Ità enim legitur, angelum dixiſſet Tobiæ poſt oculorum amiſſionem, glorioſamquè illuminationem, & poſt illa tranſacta pericula è quibus liberatus, conſequutus eſt Dei pietatem. Etenim regis ſecretum manifeſtare, nociuum & valdè periculoſum eſt: & Dei glorioſa ſilere opera, magnum eſt animæ detrimentum. Propter quod ego diuina tegere ſilentio dubitans, *Tob.* 12.

Matth.25. bitans, & pigro imminens seruo, metuens condemnationis iudicium, qui à Domino talentum accipiens fodiens in terram abscondit, & datum ad operationem celauit extra negociationem, sacram ad me prolatam narrationem nequaquàm silebo. Sed nullus mihi sit incredulus scribenti de eis, quæ audiui, nec quisquam me mentiri estimet, de rei magnitudine dubitans. Mihi enim absit sacris mentiri rebus, & adulterare verbum, vbi Deus memoratur. Ei autem, qui minimè intelligit, & indignus est Dei magnitudine, qui carnem assumpsit, & incredulus est ista dicenti, non mihi pertinebit periculum. Si qui autem illi sunt, qui cùm huius scripturæ legerint textum glorioſam rei admirationem sanè credere renuerint, & illis Dominus misereatur, faciatquè capaces sancti verbi, nè rei existant Dei miraculorum, quæ plura in suis fieri prædestinauit electis: quoniam & ipsi humanæ naturæ infirma considerantes, impossibilia decernunt ea, quę de hominibus sanctis glorioſa dicuntur. Assumam de cęterò narrationem, ipsam rem referens, quæ in hac nostra generatione facta dinoscitur, quam sacer vir, diuina & agere & docere edoctus, narrauit. Sed vt suprà dictum est, nullus hæc ad incredulitatem trahat, considerans impossibile fieri in hac nostra generatione tam grande

Sap.7. miraculum: quia gratia Dei per omnes generationes in sanctas pertransiens animas, amicos Dei facit & prophetas: quemadmodùm Salomon secundùm Deum docuit. Tempus nunc est sacræ prodere narrationis initium, magnum virilequè certamen venerabilis Mariæ Aegyptiacæ, videlicet qualiter expleuerit tempora vitæ suæ.

9 April. * al. Sosimus. Zosimę monachi perfectio. I. In monasterio Palæstinorum fuit vir vitæ moribus & verbo ornatus, qui ab ipsis cunabulis, monachicis est actibus diligenter instructus, & conuersationibus veraciter educatus, nomine *Zosimas. Et nullus nos æstimet dicere Zosimam illum, in prędicationis erroneæ dogmatibus accusatum sectæ alterius. Alius enim hic, & alius ille, & multa inter vtrosque distantia, licèt vnum vterque sortiti sint vocabuli nomen. Hic itaque Zosimas ab initio in vno Palæstinorum conuersatus est monasterio, & omnem pertransiens monachicam disciplinam, in abstinentiæ opere omnium factus est probatissimus. Omne enim præceptum sibi traditum canonis ab his, qui ab infantia educati sunt in lucta perfectæ disciplinæ monachicæ, irreprehensibiliter conseruabat. Multa etiam & ipse sibi adiiciens superaddidit, cupiens carnem spiritui subiugare. Nec enim in aliquo offendisse comprobatur. ità enim fuit in cunctis perfectus monachicis actibus, vt multotiès multi monachi de prædicti loci monasteriis & de longinquis partibus ad eum confluentes, eius exemplis atque doctrinis se constringerent, & ad illius imitationem abstinentiæ, se multo magìs subiugarent.

II. Hæc itaque omnia in se habens, à meditatione sacri eloquij nunquàm discessit, sed siue in strato suo quiescens, siue surgens, aut operam tenens manibus, vel cibum, si conueniebat vt sumeret, capiens: bono, quo ille vti consueuerat, spiritualiter vtebatur, vnumquè opus habebat perpetuum, nunquam deficiens psallere, frequenter & meditationem facere sacri eloquij. Multotiès enim, vt asserunt, & diuina illustratione dignus effectus est à Deo sibi visi-

Matth.5. onis ostensæ & mirum non est nec incredibile. Si enim, vt ait Dominus, beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt: quanto magìs qui suam purificauerint carnem, sobrij semper animoquè peruigiles oculis diuinæ prospi-

for.*beatitudinis. Tentatio Zosimæ. ciunt illustrationis visionem, indicium hinc præparatæ futuræ *bonitatis accipientes? Dicebat autem ipse Zosimas, ab ipsis, vt ità dicam, maternis vnis in hoc se esse monasterio traditum, & vsque ad quinquagesimum tertium annum in eo cursum monachicum peregisse. Post hæc autem pulsatus est à quibusdam cogitationibus, quasi iam in omnibus esset perfectus, alterius non indigens in vllo doctrina. Hæc autem, vt dicebat, intra se cogitabat: Nunquìd est in terris monachus, qui nouum aliquid possit tradere mihi, aut iuuare me valens in aliquo, quod ignorem, aut quod ego in monachico non expleuerim opere? Nunquìd inuenitur eorum, qui solitudinem dilexerunt, vir, qui prior me in actibus sit? Hæc & his similia eo cogitante, adstitit quidam & dixit ei: O Zosima, benè quidem, & sicut possibile fuit homini, decertâsti: benè cursum monachicum consummâsti. Tamen nullus est, in omnibus qui se perfectum demonstret. Maior enim lucta præsens, quàm illa quæ præteriit, licèt tu nescias. Vt autem

Gen.12. cognoscas, quantæ sint & aliæ viæ salutis, egredere de terra & de cognatione tua, & de domo patris tui, vt Abraham ille patriarcharum eximius, & veni ad monasterium, quod iuxta Iordanem adiacet flumen.

III. Mox igitur secutus dicentem, egressus de monasterio, in quo ab infantia conuersatus est, & perueniens ad Iordanem, omnibus fluminibus sanctiorem, dirigitur ab eo, qui vocauit eum, in monasterium, in quod illum Deus venire pręcepit: pulsansquè manu ianuam, loquitur priùs monacho, qui ianuam obseruabat, & ille nunciauit eum Abbati. Qui suscipiens eum, habituquè & specie religiosum conspiciens, postquèm flexit genua, vt mos est monachis, accepta oratione, hoc eum interrogauit: Vndè frater aduenisti? & quam ob rem apud humiles te coniunxisti monachos? Zosimas autem respondit: Vndè quidem veni, non puto necessarium dicere: ędificationis autem gratia Pater aduenì. Audiui de vobis magnalia & laude digna, & posse Deo per vos animam sociari. Dixit autem ei Abbas: Deus, frater, qui solus sanat animæ infirmitatem, ipse te & nos doceat diuina mandata, & dirigat omnes ad ea facienda, quę opportuna sunt. Homo enim hominem ædificare non valet, nisì vnusquisque attendat semetipsum frequenter, & sobrio intellectu, quod expediens est, operetur, Deum habens cooperatorem. Tamen quoniam, vt dixisti, charitas Christi te videre nos humiles monachos perduxit, mane nobiscum, si ob hoc venisti, & omnes nos nutriet

Matth.10. Iohan.10. pastor bonus sancti Spiritûs sui gratia, qui animam suam dedit liberationem pro nobis, & proprias oues vocat ex nomine. Hæc dicente Abbate, flectens iterùm Zosimas genua, accepta oratione, respondit, Amem. & mansit in eodem monasterio.

Nota insignem monasterium & monachorum sanctissimam vitam. IV. Vidit autem ibi seniores, actibus & visione splendentes, spititu feruentes & Domino seruientes. Psallentia enim ibì erat incessabilis, totius noctis habens stabilitatem, & in manibus semper operatio, & in ore Psalmi diuini absque diminutione. Sermo ibì ociosus non proficiebat: cogitatio auri argentiquè, aut rei alicuius apud illos non erat, nec nomen apud eos cognoscebatur: sed vnum erat primum solummodò, quòd festinabatur ab omnibus, vt vnusquisque mortuus esset corpore, sicut semel eis, quæ in seculo sunt, mortificatur non viuens. Cibum autem habebant indeficientem, diuinitatis eloquia: nutriebant vero corpus necessariis pane & aqua, vt multo magìs apud diuinam charitatem apparerent efficaces.

Quadragesimam vt obseruârint * Regia. V. Hæc Zosimas, vt dicebat, perspiciens, ædificabatur valdè, extendens se ad perfectionem, & crescere faciens proprium cursum, cooperatores inueniens, optimè diuinum innouantes paradisum. Transactis autem aliquot diebus, appropinquauit tempus, quandò sacra ieiunia Christianis traditum est celebrare, & purificare seipsos ob diuinæ passionis resurrectionisquè Dei salutationem. * Ianua autem monasterij nunquàm aperiebatur, sed semper erat clausa, & absque vlla perturbatione monachi cursum suum explebant: nec enim erat licitum aperire aliquandò, nisì fortasìs monachus propter aliquod opus necessarium aduenìebat. Solitarius enim erat locus ille, & plurimis vicinorum non solùm inusitatus, sed & incognitus.

Canon

Canon autem talis à priſcis ſeruabatur temporibus: propter quod, vt conſidero, Deus Zoſimam perduxit in idem monaſterium.

VI. DEHINC ergò referam, qualiter ipſius monaſterij ſeruabatur traditio. Dominica, quam primam ieiuniorum hebdomadam nominari mos eſt, agebantur pro conſuetudine diuina ſacramenta, & vnuſquiſquè particeps efficiebatur viuifici ac intemerati corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Et ſolitò modicum cibi ſumentes, congregabantur omnes in oratorium, & curuatis genibus factaque ſuppliciter oratione, ſalutabant ſe inuicèm monachi, & publicitùs genu flexo amplectebantur Abbatem, poſtulantes orationem, vt haberent ad inchoatum certamen cooperatricem & comitem. His ità ſe habentibus, fores monaſterij patefiebant, & pſallentes conſona voce, Dominus illuminatio mea & ſalus mea, quem timebo? Dominus defenſor vitæ meæ, à quo trepidabo? &c. exibant omnes, multotiès aut duos aut tres monaſterij cuſtodes relinquentes, non vt cuſtodirent ea, quæ intùs erant repoſita, (Non enim erant apud illos aliqua furibus congrua) ſed nè oratorium abſque diuinis relinquerent ſolenniis. Vnuſquiſque autem * ſecum annonam ferebat, prout poterat aut volebat. Nam alius portabat * aquam, corpori ad menſuram ſufficientem, alius carycas, alius palmarum fructus dactylos, alius verò legumina aquis infuſa, alius nihil præter corpus proprium & veſtimentum, quo vtebatur. Nutriebantur autem, quandò neceſſitas exigebat naturæ, herbis quæ naſcebantur per ſolitudinem. Canon autem erat vnuſquiſque ſibiipſi & lex abſque præuaricatione, vt non cognoſceret aliquis conſocium, qualiter abſtinebat, aut quomodò agebat. Iordanem enim mox tranſmeantes, longè abinuicèm ſe ſequeſtrabant, & nullus ſe iungebat ad ſocium, ciuitatem æſtimantes ſolitudinem. Sed & ſi vnus ex ipſis à longè venientem ad ſe aliquem videbat, mox declinabat de itinere, & ad aliam partem pergebat. Viuebat autem ſibi & Deo, pſallens frequenter & conſtituto guſtans tempore cibum. Ità omnia ieiunia celebrantes, reuertebantur ad monaſterium antè viuificum diem reſurrectionis Domini & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, cùm feſtam Dominicam cum ramis palmarum celebrare ſancta accepit Eccleſia. Reuertebantur autem, vnuſquiſque habens proprij laboris teſtem agricolam, propriam conſcientiam, cognoſcentem qualiter operatus eſt, & qualia laborum ſemina ſeminauit. Et nullus vllo modo interrogabat alium, quomodò aut qualiter laboris certamina conſummâſſet.

Pſal. 26.

* ſe annonab t & vitæ neceſſaria ferebat.

* paruum panem.

Dominica palmarum

VII. HIC eſt itaque huius monaſterij Canon, & ità perfectè & optimè cuſtodiebatur. Vnuſquiſque enim, vt dictum eſt, per ſolitudinem Deo iungebatur, & in ſemetipſo decertabat, nè hominibus placeret, ſed ſoli Deo. Illa enim, quæ propter homines fiunt, vt hominibus placeant, aguntur: & non ſolùm non proderunt facientibus, ſed multo damno talia agentibus efficiuntur obnoxia. Tunc itaq; Zoſimas conſueta monaſterij lege tranſmeauit Iordanem, modicum quid pro corporis neceſſitate deportans congruum, & veſtem qua vtebatur: & Canonem quidem celebrabat, ſolitudinem pertranſiens, & tempore eſcæ neceſſitatem faciebat naturæ. Sedebat autem nocte in terra, modicum quieſcens, & ſomnum ad modicum guſtans, vbicunquè eum veſpertinum reperiebat tempus. Diluculo autem properare incipiebat, ſemper inceſſabile eundi habens propoſitum. in deſiderio enim habens, vt dicebat, introire in ſolitudinem, & ſperans inuenire aliquem patrem in ea habitantem, qui eum poſſet aliquid ædificare, ſicut deſiderabat, ſine ceſſatione iter agebat, quaſi ad aliquem iam manifeſtum feſtinans. Viginti autem dierum exigens iter, cùm ſextæ horæ tempus aduenit, ſtetit modicum ab itinere: & conuerſus ad Orientem, agebat ſolitam orationem. Conſueuerat enim in conſtituto diei tempore figere itineris curſum, & ſtans pſallere, & genu flexo orare. Dum autem pſalleret, & in cælum inſpiceret intentis obtutibus, vidit à parte dextra, vbi ſtans ſexta orabat, vmbram quaſi humani corporis apparentem: & priùs quidem turbatus eſt, phantaſiam alicuius ſpiritûs exiſtimans ſe vidiſſe, & contremuit: ſigno autem crucis ſe muniens, & à ſe timorem proiiciens, (Iam enim & orationis eius finis inſtabat) conuertens oculos, vidit aliquem in veritate properantem ad partem Occidentis. Mulier autem erat, quod videbatur, corpore nigerrimo, præ ſolis ardore denigrata, & capillos capitis habens vt lana albos, & ipſos modicos, non ampliùs quàm vſque ad ceruicem deſcendentes.

Vanæ gloriæ pernicies.

Statutum diei tẽpus dicit Tertiam, Sextam, Nonam &c.

IIX. HÆC itaque Zoſimas videns, & deſideratæ dulcedinis gauiſus effectu glorioſæ viſionis, cœpit feſtinanter currere in eam partem, quò & illud, quod apparuit, feſtinabat. Gaudebat enim gaudio magno, Non enim viderat in ſpatio dierum illorum ſpeciem hominis, aut animalium vel volucrum beſtiarumque formam. Deſiderabat igitur cognoſcere, quæ vel qualis beſtia eſſet, quæ videbatur, ſperans quoniam alicuius maiorum efficeretur proſpectus. Illa autem vt vidit e contrà Zoſimam venientem, cœpit fugiens currere ad interiorem ſolitudinem. Zoſimas autem ætatis ſenectam obliuiſcens, & laborem non reputans itineris, tetendit rapidiſſimo curſu, deſiderans coniungi fugienti. Hic ergò ſequebatur, illa autem fugiebat. Erat autem curſus Zoſimæ velocior, & paulo efficiebatur propinquior. Vbi autem appropinquauit, vt iam etiam poſſet vox audiri, cœpit, has voces emittens, clamare Zoſimas cum lachrymis: Cur me fugis decrepitum peccatorem, ſerue Dei? Verè ſuſtine me, quicunque es, per Deum te coniuro, pro cuius nomine hanc inhabitas ſolitudinem. Suſtine me infirmum & indignum ſenem. Suſtine me pro ſpe, quam habes pro tanti laboris remuneratione. Sta, & tribue orationem & benedictionem ſeni per Deum, qui neminem aliquandò proiicit. Hæc cum lachrymis Zoſima poſtulante, venerunt currentes in quendam locum, in quo quaſi aridus torrens deſignabatur, in quo fuiſſe torrentem conſiderauit: ſed locum illum talem conuenit habere ſimilitudinem, quomodò & in terra illa apparebat. Vt venerunt itaque in prædictum locum, illud, quod fugiebat, deſcendit, & item aſcendit in partem aliam. Zoſimas autem clamans & nuſquàm progredi valens, ſtetit in alia parte loci, qui ſpeciem videbatur habere torrentis, & addit lachrymas lachrymis, & ſuſpiria cumulauit ſuſpiriis, vt multo magis ex propinquo ſtridorem luctûs audiret.

Mariam fugientem Zoſimas inſequitur

IX. TVNC illud corpus, quod fugiebat, vocem talem emiſit: Abba Zoſima, ignoſce mihi propter Dominum, quoniam manifeſtare me tibi conuerſa non poſſum. Mulier enim ſum, & omni corporeo tegmine nuda, vt ipſe vides, & corporis turpitudinem habens intectam. Sed ſi vis peccatrici mulieri orationem verè tribuere, proiice mihi indumentum, quo circundatus es, vt poſſim muliebrem infirmitatem operiens, conuerti ad te, & tuas accipere orationes. Tunc tremor nimiusque metus & mentis exceſſus accepit Zoſimam, audientem ſcilicet, quia eum ex nomine vocaret Zoſimam. Strennus enim erat vir ille valdè, & diuinitatis dono prudentiſſimus, & cognouit, quia ex nomine non vocâſſet eum, quem nunquàm viderat, de quo nec vnquàm audierat, niſi manifeſtiſſimè prouidentiæ gratia fuiſſet illuſtrata. Fecit autem cum feſtinatione, quod iuſſum eſt ei: & exuens ſe pallio, quo erat indutus, terga versùs proiecit ei. Illa accipiens, inquantùm potuit tegens partem corporis, quam oportet plùs tegere cæteris, præcinxit ſe, & conuerſa ad Zoſimam, ait ei: Quid tibi viſum fuit Abba peccatricem videre mulierculam? Quid quærens à me videre aut diſcere, tantum non recuſaſti tolerare laborem? Ille autem in terram proſtratus, poſcebat benedictonem ſecundùm morem accipere. Proſtrauit autem ſe & ipſa, & vtrique iacebant in terra, alius ab alio poſcens benedictionem: & non erat aliud ab alterutro audire, niſi tantùm, Benedic.

Suo nomine appellat Maria Zoſimam, hactenùs inuiſum.

X. POST multarum autem ſpatium horarum dixit mulier ad Zoſimam: Abba Zoſima, tibi competit benedicere & orare. Tu enim preſbyterij honore * ſuffultus es, & plurimis iam annis ſancto aſſiſtis altari, & donis diuinitatis Chriſti ſecreta rimaris. Hæc verò verba Zoſimam in magnum timorem & certamen magis inducebant, & tremens ſenex, ſudoris guttis infundebatur. Dicit autem ei deficiens viribus & quaſi halitu iam incluſo: Manifeſta iam quidem es ex ipſa

Diuinitus docta nouit eum eſſe presbyterum.

* fultus.

ex ipsa visione,ô spiritualis mater, quoniam tu ad Dominum profecta es, & fortiori parte seculo mortua es. Manifestè autem plus omnibus tributa est tibi gratia, vt me vocares ex nomine, quem nunquàm vidisti. Sed quia gratia non ex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consueuit, ipsa benedic propter Dominum & orationem tuæ perfectionis tribue indigentiæ meæ. Perseuerantiæ autem senis compassa, dixit: Benedictus Deus, qui salutem procurat animarum & Zosima respondente, Amen, surrexerunt vtrique de terra, & ait mulier seni: Homo, quamobrem ad me peccatricem venisti? Tamen quoniam quidem te gratia spiritus sancti direxit, vt aliquod ministerium exhibeas, meę exiguitatis corpori congruum, * dic mihi quomodò hodiè Christianissima regitur tribus, quomodò Imperatores, quomodò sanctæ Ecclesiæ pascitur grex. Zosimas autem respondit: Mater, tuis orationibus sanctis pacem stabilem Deus largitus est: sed suscipe indigni meî consolationem, & propter Deum ora pro omni mundo, & pro me peccatore, vt non huius cursûs & itineris labor sine fructu mihi efficiatur, & tantæ solitudinis via. Et illa respondit ad eum: Te quidem oportet Abba Zosima sacerdotij, vt dixi habentem honorem, pro omnibus & pro me orare, in hoc enim & vocatus es. Sed quia obedientiæ præceptum habemus, quod mihi à te iussum est, bona faciam voluntate. Et hæc dicens, ad Orientem conuersa, & eleuatis in excelsum oculis manibusque extensis, cœpit orare motu tantum labiorum in silentio, ità vt vox penitùs non audiretur, quæ posset intelligi. Vndè & Zosimas nihil potuit ex ipsa oratione agnoscere. Stabat enim, vt dicebat, tremens, terram conspiciens, & nihil vllo modo loquens. Iurabat autem Deum testem verbi proponens, quoniam vt vidit eam perseuerantem in orationis constantia, paululùm eleuatis ab adspectu terræ oculis, vidit eam eleuatam quasi cubitum vnum à terra, & in aëre pendentem orare. Hoc autem vt vidit, nimio pauore correptus, prostrauit se in terram: sudoreque suffusus & nimiùm perturbatus, nihil dicere præsumebat: in se ipso autem dicebat: Domine miserere.

* Ex hoc loco colligit Bar. circa annũ 525. cõuenisse Mariam Zosimum: quę consule an. mem.

Præ feruore spiritûs, corpus quo uè sursùm tollitur.

XI. In terra autem prostratus iacens, scandalizabatur in mente, putans nè fortè spiritus esset, qui se fingeret orare. Conuersa autem mulier, erexit monachum, ità dicens: Quid te Abba cogitationes tuæ perturbant scandalizari in me, quasi spiritus sim, & fictam faciam orationem? Certus esto, homo, peccatricem me esse mulierculam, attamen sacro circundatam baptismate: & non sum spiritus, sed fauilla & cinis & totum carò, & nihil spiritualis phantasiæ aliquandò vel ad mentem reducens. Hæc dicens, signo Crucis signat frontem suam, oculosque & labia: simulque & pectori vexillum Crucis infigens, ità dixit: Deus, Abba Zosima, dè aduersario Ecclesiæ & immissionibus eius liberet nos, quoniam multa super nos est inuidia eius. Hæc audiens senex prosternit se, & apprehendit pedes eius, dicens cum lachrymis: Obsecro te per Dominum Iesum Christum, verum Dominum nostrum, qui de virgine nasci dignatus est, pro quo hanc induta es nuditatem, pro quo has carnes ità expendisti, vt nihil abscondas à seruo tuo, quæ es, & vndè, vel quandò & qua occasione solitudinem hanc inhabitâsti. Sed omnia, quæ circa te sunt, edicito mihi, vt Dei magnalia facias manifesta. Sapientia ènim abscondita & thesaurus occultus, quæ vtilitas in vtrisque? sicut scriptum est. Dic mihi omnia propter Dominum. nec enim pro gloriatione aut ostentatione aliquid dices, sed vt mihi satisfacias peccatori & indigno. Credo enim Deo, cui viuis, cum quo & conuersaris, quoniam ob huiuscemodi rem directus sum in hanc solitudinem, vt ea, quæ circa te sunt, Deus faciat manifesta. Non enim nostræ virtutis est, iudicijs resistere Dei. Nisi fuisset acceptabile Christo Deo nostro manifestare te & qùaliter decertâsti, nec teipsam permitteret videri ab aliquo, nec me confortaret tantam properare viam, nusquàm valentem progredi, aut de cellula mea procedere.

Multa inuidia diaboli aduersum nos.

Eccl. 20.

XII. Haec eo dicente, sed & alia plura, eleuans eum mulier, dixit: Verè erubesco, Abba meus, dicere tibi turpitudinem meorum actuum: tamen quia vidisti nudum corpus meum, denudabo tibi & opera meorum actuum, vt cognoscas quãtæ turpitudinis & luxuriæ confusione & opprobrio repleta est anima mea. Non enim, vt tuipse considerâsti, propter aliquam gloriam meam, quæ circa me sunt, volo narrare. Quid enim potero gloriari, quæ diabolo vas fui electionis effecta? Scio autem, quia si cœpero narrare ea, quæ sunt de me, fugies à me, quemadmodùm quis fugit à facie serpentis, auribus non sustinens audire inexpedibilia, quæ sum operata. Dicam tamen nihil negans, & veriùs referam, supplicans tibi priùs, vt non deficias orare pro me, vt misericordiam merear inuenire in die iudicij. Et senex suffusus lachrymis, flebat. Tunc cœpit mulier narrare ea, quæ de se erant, ità dicens:

Exponit Mariã Zosimæ anteactam vitã suam.

* *pater*

XIII. Ego, * frater, patriam Ægyptum habui. Parentibus autem meis viuentibus, duodecimum gerens ætatis annum, affectu illorum spreto, in Alexandriam veni: & quomodò quidem virginitatem meam in primis violauerim, & qualiter indesinenter & insatiabiliter vitio libidinis subiugata iacuerim, erubesco considerare. Hoc enim non breue est dicere: illud verò citiùs dicam, vt possis cognoscere insatiabilem vitij mei ardorem, quem habui in amorem stupri. Decem & septem & eo ampliùs annos (ignosce) publicè populo transegi, in incendio iacens luxuriæ. Non propter alicuius donum virginitatem meam perdidi: neque enim ab aliquibus dare volentibus aliquid accipiebam: quippe libidinis furore succensa, hoc considerabam, vt ampliùs ad me cõcurrere gratis facerem, nefarium stupri mei implens desiderium. Neque enim consideres, quia pro diuitijs nihil accipiebam. mendicans nanque viuebam, aut multotiés stuppam filando. Desiderium enim, vt dixi, habebam insatiabile, ità vt indesinenter me in sterquilinio luxuriæ volutarem. Et hoc mihi erat pergratum, & hoc vitam existimabam, si indesinenter naturæ iniuriam peregissem. Hoc modò me vitam ducente, vidi in quodam æstûs tempore multitudinem Libyorum & Ægyptiorum quasi ad mare concurrentem. Reperi itaque aliquem & interrogaui: Quò putas festinant viri isti, qui currunt? Dixit autem mihi: Hierosolymam omnes ascendunt ob sanctæ Crucis exaltationem, quæ post aliquot dies solitò celebratur. Dixi ad eum: Putas suscipient me, abire cum ipsis? Et ille dixit: Si habes naulum, nullus te prohibebit. Dixi ei: Verè frater naulum vel sumptum non habeo. Vadam autem & ascendam in vnam nauim, quam conduxerunt, & licèt noluerint, enutrient me: memetipsam eis tradam. Corporis enim mei potestatem habentes, pro naulo accipiant. Propterea autem cum eis volui ambulare, (Abba meus ignosce) vt multos haberem cooperatores in meæ libidinis passione.

Exaltatio S. Crucis.

XIV. Dixi tibi, mi domine senex ignosce mihi: nè compellas me meam dicere confusionem. Contremisco enim, nouit Dominus. Maculant enim & te & ipsum aërem isti sermones mei. Zosimas autem terram lachrymis infundens, dixit ei: Dic propter Dominum, ô mater mea, dic, & nè prætermittas sequentia tam salutiferæ narrationis. Illa autem adiungens priori narrationi, addidit hæc: adolescens ille, audiens sermonum meorum scurrilitatem, ridens discessit. Ego autem fusum, quem manu tenebam, proijciens, (hunc enim, etsi post tempus, conueniebat me tenere) cucurri ad mare, quò illos perspexi currentes, & vidi iuuenes aliquot in litore stantes, numero quasi decem, corpore motuque acerrimos, & ad id, quod mihi erat pergratum, optimos visos. Erant autem & alij, qui iam naues ascenderant. Impudenter autem, vt mihi consuetudo erat, & irreuerenter in medio eorum me dedi, dicens: Accipite & me vobiscum, quò pergitis: non enim ero ingrata vobis. Sed & alios sordidiores proferens sermones, omnes ad ridendum commoui. Illi autem inuerecundum motum meum videntes, accipientes me, in nauiculam duxerunt. Exindè autem nauigationem cœpimus. Quę autem post hæc acta sunt, quomodò tibi enarrare potero, ô homo Dei? Quæ lingua dicere vel auris valet audire ea, quæ in nauigio vel itinere facta sunt? quomodò & nolentes ad peccandum miseros ego compellebam. Non est narrabilis vel inenarrabilis nequissima species, cuius non sim infelicibus magistra scele-

Acta sua patrata in naui recenset.

XIII. leris

leris effecta. Ergo nunc satisfactus esto, quia stupesco, quomodò meas mare illud sustinuit iniquitatum luxurias, quomodò terra non aperuit os suum, & in infernum viuentem me demersit, quæ tantas in laqueum induxi animas. Sed, vt arbitror, meam Deus, qui neminem vult perire, sed omnes fieri saluos, requirebat pœnitentiam. Non enim vult mortem peccatoris, sed longanimiter expectat, sustinens conuersionem. Sic itaque cum magna festinatione ascendimus Hierosolymam: & quantòs quidem dies ante festiuitatem in ciuitate commorata sum, similibus nequissimis vacaui operibus, magisquè peioribus. Non enim contenta fui iuuenibus, mecum in mari luxuriantibus & in itinere, sed & alios multos peregrinos & ciues in mei sceleris actus congregans, coinquinaui seducens. 1. Tim. 2. Ezech. 18.

XV. QVANDO autem venit sanctæ Exaltationis festiuitas preciosę Crucis, ego quidem, sicut & priùs, præibam, iuuenum illaqueans & capiens animas. Vidi autem primo diluculo omnes ad ecclesiam vnanimiter concurrentes. Abij, & ego, currens cum currentibus, & veni cum illis in atrium templi: & cùm venisset hora exaltationis diuinæ Crucis, impingebam & impingebar, repellebarquè quodammodò, festinans ingredi cum populo magno conatu: & quidem vsque ad ianuam templi cum his, qui ingrediebantur, cum magna laboris tribulatione appropinquabam & ego infelix: quandò autem ianuam ingredi debebam, illi quidem omnes sine impedimento ingrediebantur, me autem diuina aliqua virtus prohibebat, non indulgens introitum. Mox igitur repulsa, eiiciebar foràs: & eiecta, inueniebar sola in atrio stans. Considerans autem per muliebrem impotentiam hoc mihi euenire, iterùm aliis me immiscebam, vim mihi quodammodò faciens introëundi, sedenim laborabam in vacuum. Non admittitur intra templum diuinitùs repulsa.

XVI. VT enim limina vestigio contingebam, omnes interiùs recipiebantur, nullum habentes impedimentum, me autem solam non recipiebat: sed quasi multitudinis militaris manibus modò hinc, modò indè repulsa & eiecta, vt mihi ingredienti aditum clauderet, ità me repentina aliqua prohibebat virtus, & iterùm inueniebar in atrio. Hoc tèr & quatèr passa & facere conans, nihilquè proficiens, desperans de cętero & ampliùs nusquàm progredi valens, (fuerat quippè corpus meum âvi comprimentium valdè contractum) recedens discessi, & steti in quodam angulo atrij templi, & vix aliquandò, ob quam causam prohiberet videre viuificum lignum, in cogitationem reduxi. Tetigit enim mentem & cordis mei oculos intellectus salutis, recogitabamquè quia squalida actuum meorum scelera mihi introëundi aditum obserabant. Cœpi itaq; flens nimiùm conturbari & pectus tundere, atque suspiria de profundis cordis proferens, & gemens eiulansquè prospexi in loco, in quo stabam, sursùm imaginem sanctę Dei genitricis stantem, & aio, ad eam intentè & indeclinanter attendens: Domina virgo, quę Deum verum genuisti secundùm carnem: scio enim scio, quia non est condecens nec opportunum, me sic horridam adorare imaginem tuam vel contemplari oculis, tantis sordibus pollutis, quæ semper esse virgo dinosceris & casta, quæ corpus & animam habes mundam & immaculatam: iustum autem est, me luxuriosam à tua purissima castitatis munditia abominari & proiici. Tamen quoniam, vt audiui, ob hoc effectus est Deus homo, quem ipsa digna genuisti, vt peccatores vocaret ad pœnitentiam: adiuua me solitariam & nullum habentem adiutorium. Præcipe, & mihi licentiam tribue ingrediendi in ecclesiæ patefactum aditum. Non efficiat aliena à visione preciosissimi ligni, in quo adfixus Deus homo, quem concipiens ipsa virgo genuisti, proprium sanguinem dedit pro mea liberatione. Iube, ô Domina, & mihi indignæ ob diuinæ Crucis exaltationem ianuam patefieri, & te ex te genito Christo dignissimam do fideiussorem, quia nunquàm vltrà meam carnem coinquinabo per horrida commixtionum ludibria: sed mox vt filij tui, Virgo, me lignum adorare concesseris, renunciabo seculo & omnibus, quæ sunt seculi, & vadam vbi præceperis ac demonstraueris salutis viam, quia tu pro me fidem dixisti. Implorat suffragia beatissimæ virginis Mariæ. Proponit corrigere vitam.

XVII. HÆC dum dicerem, satisfeci menti meæ, quòd sancta Dei genitrix posset pro me hæc omnia obtinere. Derelinquens itaque locum, in quo orabam, miscui me inter hos, qui templum ingrediebantur, nullusquè repertus est, qui me foràs repelleret, sed magìs vt vnda maris, ità me turba intrò impellebat appropinquare sancto loco, quem priùs nec pedibus calcare poteram. Tunc ex nimio gaudio apprehendit me pauor, dum me viderem locis adstare sanctis, vbi priùs iniquitas mea me ingredi prohibebat. Nam absque vllo labore adoraui lignum sanctæ Crucis, & sensi ibi odorem suauitatis, & merui videre omnia Dei mysteria. Et egrediens ad illam, quæ me fide duxerat, adiungensquè me in illum locum, in quo promissiones fidei dictionis sanctæ Dei genitrici feceram, flectens genua, his cœpi loqui sermonibus: Tu mihi Domina misericors es, measquè preces non repulisti: per te merui gloriam Dei quam peccatores percipere non possunt. Per te glorificabo Deum, peccatorum recipientem pœnitentiam. Quid ampliùs quæram, quàm quòd merui videre diuina mysteria? Appropinquauit ô Domina tempus, in quo mea debeat implere promissio. Nunc vbi tibi placuerit, dirige me, & demonstra mihi pœnitentiæ & salutis viam. Dum hæc dicerem, audita est vox dicentis: Si Iordanem transieris, illic bonam inuenies requiem. Ergò dum talem audiuissem vocem, credens eam propter me fuisse dictam, cum lachrymis meas leuaui manus, & ità dixi Dei genitrici: Domina mea, Domina ne derelinquas neq; deseras me: sed iugiter custodias, vbi tu me vis ire. Et hæc dicens, egressa sum atrium templi: & videns me quidam pius vir, obtulit mihi pro eleemosyna nummos tres, dicens: Suscipe mater. Ex quibus minutos tres comparaui panes, quos mecum pro benedictione tuli in via. Interrogauiquè virum illum à quo panes emeram, vbi vel quæ esset via, volentibus ad Iordanem ambulare flumen: qui ostendit mihi portam ciuitatis, per quam iter ad Iordanem facerem. Obserua, quid promeruit Sanctorum inuocatio. Gratias agit matri Dei.

XIIX. EXINDE egrediens, initium viæ cùm lachrymis faciebam. Erat autem quasi tertia hora, quandò lignum adoraui, & ante solis occasum attigi oratorium sancti Iohannis Baptistæ, super ripam Iordanis positum. Mox faciem & pedes ex ipsius aqua fluminis laui, & sacrosancta mysteria merui in eodem sancti Iohannis Baptistæ percipere monasterio. Ibiquè vnius panis dimidium edens, bibensquè aquam Iordanis, in terra me collocaui. Alio verò die ascendens nauiculam, transfretaui Iordanem, enixiùs deprecans sanctam & immaculatam Virginem, vt ipsa mihi viam ostenderet salutis, sicut ei placeret. Peruenique in eremum, & ex illo tempore vsque nunc semper elongaui fugiendo, habitans in deserto, & expectans Deum meum, qui saluos facit conuertentes ad se. Zosimas autem ait ad eam: Quot anni sunt, domina mea, ex quo hanc habitas eremum? Respondit quę ad eum mulier: Quadraginta & septem anni sunt, vt existimo, ex quo de sancta egressa sum ciuitate. Dicit ei Zosimas: Quem inueneras aut inuenis cibum, ex solitudine quo hoc habitas desertum? Mulier respondit. Duos quidem & dimidium ferebam panem, quandò Iordanem transieram, qui per tempora quasi lapides duri facti fuerant. Ex his modicum comedendo, aliquantos transegi annos. Dicit ei Zosimas: Et absque labore tot annos patiens euasisti, vel subita conuersationis mutatio non tibi incussit labores? Respondit illa: Rem nunc me interrogasti, Abba Zosima, multum habentem timorem. Nam si voluero nunc recordari pericula, quæ sustinui, atque insidias cogitationum, timeo nè mihi rursùm renouentur. Zosimas dixit: Nihil derelinquas domina mea, quod non mihi patefacias. Semèl tibi suppliciter supplicaui, vt omnia minutatim dicas. Percipit Eucharistiam. Psal. 54. 47. annis degit in solitudine. Mira victus parsimonia.

XIX. TVM illa respondit: Crede mihi, Zosima, quòd decem & septem annos in hoc deserto feris & indomitis cogitationum bestiis transegi, carnalibus reluctans cogitationibus. Dum recordabar affluentiam præteritorum ciborum, desiderabam carnes vel pisces, quos in Agypto anteà comederam. Delectabar vini potu insatiabiliter. multo enim vino vtebar, dum fuissem in seculo. Delectabant me nefanda cantica dæmonum, quæ antea didiceram. Sed mox lachry- Grauissimæ tentationes infestationes.

Egregiè illis resistit

lachrymas fundebam,& manibus pectus vulnerabam.Reducebam ad memoriam, illam quam mihi fideiussorem feceram,dum in hanc ingrederer eremum:& quasi Dei genitricis adstarem imagini, ità eam lamentabiliter rogabam,vt amoueret pessimas ac sordidissimas mentis meæ cogitationes. Et dum plurimas funderem lachrymas, vndiquè mihi refulgens videbam lumen,atque claritate coruſca circundabar. Rursùs autem insidiabantur mihi fornicationum mearum cogitationes,quæ quasi ignis vehemens deuastabant viscera cordis mei, impellentes me ad pernicioſa desiderio. Dum verò talia tentationum certamina indesinenter mihi insisterent,ad consueta orationum recurrebam arma,in terram me proiiciens,eamque lachrymis inundans,meam,mihi vt succurreret, orabam fideiussorem, nè postmodùm,vt præuaricatrix,damnationis extremæ luerem pœnas. Non autem eleuabam à terra faciem, nisi totius diei noctisqué consummatum fuisset spatium,& dulcissimi illius splendoris fuissem lumine circundata, qui totam illam tentationum cogitationem fugaret.Sicque sanctæ fideiussoris meæ protecta solatio, transegi decem & septem annorum spatia,innumera euadens pericula. Et ex illo tempore vsque hactenùs, auxiliatrix mea præstò mihi inuenitur vbiquè,& vndiquè vigilans custodit me.Dixit ad eam Zosimas:Nunquid eguisti vlteriùs victu ac vestimento?Respondit:illis,vt dixi,expensis panibus per decem & septem annos, comedebam herbas,quæ in deserto inueniebantur.Vestimenta autem mea,cum quibus Iordanem transgressa sum,dirupta atque putrefacta sunt. Valdè autem à pruinis hyemalibus & æstiuis ardoribus tribulata sum.Ab illo verò tempore vsque nunc, diuina misericordia eripuit corpus & animam meam à cunctis periculis:fitqué mihi recordanti,quanta mala, quantaqué pericula per diuinam euaserim gratiam,magna lætitia,& spes crescit salutis.Cibus potusquè ac vestimentum mihi est verbum Domini: quoniam nõ in solo pane viuit homo,sed in omni verbo,quod procedit de ore Dei. Nam dicit scriptura:Non habentes vestimenta,induuntur petra,qui se vestimento expoliauerint iniquitatis.

Mirabilis Deus in sanctis suis.

Deut 8.

*Iob.*24. Iuxta 70. interpretes

Hæc audiés Zosimas,quod ex testimoniis diuinarum scripturarum loqueretur,ait ad eã:Psalmos, ô domina mea, vel alios scripturæ libros legebas Ait ad eum: Crede mihi, homo Dei, quia non vidi alium hominem ex eo,quandò transfretaui Iordanem,nisi tantùm nunc tuam præsentiam:sed neque bestiam aliam vel aliud animal. Literas verò nunquàm didici,neque aliquem legentem aut psallentem audiui:sed verbum Dei semper viuens, omnem hominem docet scientiam.Eccè explanaui tibi mea opera pater: sed sicut ante rogaui, & nunc rogo te atque coniuro per Deum verbum incarnatum,incessabiliter dignare orare pro me peccatrice apud Dominum. Dum hæc diceret mulier,compleuit vniuersos sermones suos. Flectens verò senex in terra genua, vocem cum lachrymis eleuauit, dicens: Benedictus Deus, qui facit magna,mirabilia,gloriosa atque terribilia,quorum non est numerus.Benedictus es Domine Deus omnipotens,qui mihi peccatori reuelasti omnia bona,quæ donare dignatus es timentibus te, nec vnquàm derelinquis quærentes te.Illa vero eleuans senem de terra,dicebat: Hæc omnia quæ audisti à me, ô homo Dei,per Saluatorẽ te coniuro Christum Dominum nostrum,nullis ea loquaris,quousqué me Deus de terra assumi iusserit. Nunc igitur vade cum pace,& iterum venturo anno videbis me,& videberis à me, Dei tecum gratia comitante. Rogo autem te per Deum,vt in sanctis ieiuniis futuro anno minimè transeas Iordanem iuxta consuetudinem monasterij.Audiens autem Zosimas, quod & solennem regulam monasterij ei nunciaret, admirabatur,nihil aliud dicens,nisi,Gloria tibi Deus,qui præstas diligentibus te.Illa autem ait ad eum:Habita, vt dixi,in monasterio, & non egrediaris iuxta regulam:quia nec permittetur tibi.Et vespere sanctæ Cœnæ Dominicæ sume sacrosanctum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi in vas mundissimum, adferensqué mihi, expecta me in illa parte Iordanis iuxta seculum,vt cò veniens,suscipiam viuificationis ac redemptionis mysteria: quia à die illa, qua in oratorio sancti Iohannis,priusquàm transissem Iordanem,communicaui,vsque nunc minimè sacri corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi percepi mysteria.Sed me peccatricem deprecantem te,ô pater,nè despicias,mihiquè sacrosancta mysteria afferas ea hora, qua Dominus suos discipulos illius sacratissimæ Cœnæ participes fecit. Iohanni autem Abbati monasterij,in quo habitas,edicito:Attende tibijpsi & gregi tuo.Aliqua enim fiunt tibi meritò emendanda. Sed nolo te hæc ei nunc dicere, sed quando præceperit tibi Deus·Hæc dicens,& orationem à sene postulans, ad interiorem solitudinem velocius festinauit.

*Iob.*9.

Nouit monasterij secreta.

XX.

Zosimas autem prosternens se, osculabatur solum, vbi eius vestigia steterunt,dans gloriam Deo: immensasquè gratias agens, reuersus est, laudans & benedicens Dominum nostrum Iesum Christum. Iterum autem remeans eodem solitudinis itinere, quo venerat,ingressus est monasterium eo tempore,quo consueuerant ij,qui in eo morabantur. Et totum quidem annum illum tacuit, minimè audens quippiam dicere ex his, quæ viderat: in seipso autem deprecabatur Dominum, vt iterum ei ostenderet desiderabilem vultum. Suspirabat autem, annui cursùs considerans tarditatem. Quandò autem aduenit sacra ieiuniorum prima Dominica,mox post solitam orationem alij quidem psallentes exiêrunt: ipse autem modica febris infirmitate detentus,mansit intùs in monasterio. Recordatus est autem à sancta illa sibi prædictum,quia neque volens egredi valebis. Aliquantis autem elapsis diebus, ab infirmitate subleuatus, in monasterio conuersabatur. Quando autem monachi sunt reuersi & coniuncti, vespere sacratæ Dominicæ cœnæ fecit quod ei iussum est mittens in modicum calicem intemerati corporis & precioſi sanguinis Domini nostri Iesu Christi portionem. Posuit quoquè in canistro caricas paucas & palmarum fructus,id est,dactylos & parùm lenticulæ aquis infusæ &veniens tardè hora iam vespertina,ad labium Iordanis sedebat, aduentum sanctæ præstolans. Beatissima autem illa tardante muliere, Zosimas non dormitauit, sed solicitè attendebat solitudinem, sustinens quod videre desiderabat.Dicebat autem senex in semetipso: Nunquid veniens non me inuenit,& reuersa est?Hæc dicens,lachrymis perfusus fleuit & eleuans in cælum oculos, suppliciter Deum deprecabatur, dicens: Non me alienes Domine iterùm videre,quàm mihi videre tribuisti. Non vadam vacuus peccata mea portans in increpatione.

Zosimas redit ad monasterium.

XXI.

Hæc orante eo cum lachrymis,alia in eum cogitatio incidit. Quid itaque,& si venerit, faciet? Quomodò transibit Iordanem?Quia nauicula non est,quo pacto ad me indignum perueniet? Heu me infelicem Heu quis me tam iustæ speciei alienauit Hæc sene cogitante,eccè sancta illa aduenit,& in parte alia fluminis stetit, vnde venerat.Zosimas autem videns eam, surrexit gaudens & exultans nimis,& glorificans Deum. Lucta autem certaminis in eius fluctuabat cogitationis intentione,quod non posset illa transire Iordanis fluenta. Et respiciens senex,vidit eam vexillo Crucis aquas Iordanis signantem. Totius tunc noctis tenebras splendor illuminabat lunæ, quia tempus recursùs illius erat.Statim autem vt signum Crucis impressit,ascendit super aquas: & ambulans super liquidum æquoris fluctum, veniebat quasi per solidum iter. Zosima autem stupente,& genu flectere nitente, illa super aquas clamans,prohibuit, dicens:Quid facis Abba,qui & sacerdos Dei es,& diuina portas mysteria? Qui statim obediuit, dicenti. Illa autem descendens de aquis,dixit seni:Benedic pater,benedic. Ille autem cum magna festinatione respondit (Stupor enim nimius inuaserat eum in tam glorioso miraculo)& dixit: Verè non mentitur Deus,qui pollicitus est sibi similes esse eos qui semetipsos purificant. Gloria tibi Christe Deus noster, qui ostendisti mihi per ancillam tuam hanc,quantùm mea consideratione inferior sum vera perfectione. Hæc eo dicente, postulauit mulier sanctum dicere symbolum,& sic Dominicam inchoare orationem.Expleto,Pater noster qui es in cœlis, sicut mos est,pacis osculum obtulit seniori: & sic viuifica mysteriorum susciPiens dona, in cælum extensis manibus ingemiscens cum lachrymis, ità clamauit:

XXII.

Iterùm videt Mariã ad Iordanẽ veniẽtem.

Nota mirabilem energiam signi sanctæ Crucis

Sub obitũ sumit sacrosanctã Eucharistiam.

Nunc

Nunc dimittis Domine ancillam tuam secundùm verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum. & seniori dixit: Ignosce Abba, & aliud meæ petitionis imple mandatum. Vade nunc ad monasterium cum pace Dei: recursu autem aduenientis anni iterum veni in illum torrentem, in quo tecum sum priùs locuta. Prorsùs non omittas, sed propter Dominum veni: & videbis me iterùm, qualiter Deus voluerit. Ille autem respondit ad eam: Vtinàm esset possibile nunc tua sequi vestigia, & tui preciosissimi vultûs visione frui. Oro mater, vt vnam senis petitiunculam facias, & modicum cibi ex eo, quod huc attuli, digneris accipere. Et hæc dicens, ostendit ei quod secum detulerat canistrum. Illa autem extremis digitis lenticulam contigit, & tria tollens grana proprio intulit ori, sufficere dicens gratiam spiritûs, vt custodiret animam immaculatam. Tunc dicit seni: Ora pro me Dominum, & meæ memor esto semper infelicitatis. Ille pedes eius contigens, cum lachrymis deprecabatur, vt oraret pro Ecclesia & pro Imperio & pro se, & dimisit eam abire flens & eiulans. Non enim audebat eam multum detinere, quæ nec, si vellet, poterat detineri.

Crucis edito signo, ambulat super aquas.

XXIII. Illa autè Crucis iterùm impressione Iordanem signans, ascendit ambulans super liquidum Iordanis elementum, & transiuit sicut antè veniens fecerat. Senex autem reuersus est, gaudio & timore nimio repletus. Semetipsum autem reprehendebat, pœnitens quia nomen sanctę vt cognosceret, non inquisiuit: sperabat tamen venturo hoc se anno consecuturum.

XXIV. Transacto autem eiusdē anni cursu, venit iterùm in vastam solitudinem, expletis omnibus secundum consuetudinem, festinans ad gloriosam visionem intuendam. Perambulans autem solitudinis iter, & inueniens aliqua cupitum locum indicantia signa, dextra læuaque adspiciens, intuitumque oculorum deducens, lustrabat vbiquè sicut scientissimus venator, sicubi suauissimam repertam comprehenderet feram. Vt autem nihil vllo modo vidit quoquàm se mouens, cœpit seipsum lugens infundere lachrymis. Tunc eleuans oculos, orans dicebat: Ostende mihi Domine absconditum thesaurum, quem mihi peccatori manifestare indignatus es. Ostende mihi, obsecro Domine, in corpore angelum, cui totus comparari indignus est mundus.

Zosimas inuenit eius corpus exanime.

XXV. Hæc orando, peruenit ad locum, qui in torrentis similitudine fuerat designatus, & in extrema eius parte stans vidit in parte superiori splendentem solem: & adspiciens, vidit sanctæ mortuum iacens corpus, & manus sic, vt oportet, compositas, & corpus ad Orientem respiciens. Currens autem lachrymis lauit beatissimæ pedes. non enim aliud corporis eius membrum audebat contingere. Lachrymans autem aliquandiù, & psalmos dicens tempori & rei congruentes, fecit sepulturæ orationem, & dicebat sibipsi: Forsitan non complacet sanctæ hæc fieri. Hæc eo cogitante, designata scriptura erat in terra, vbi hæc legebantur: Sepeli Abba Zosima miseræ Mariæ corpusculum. Redde terræ, quod suum est & pulueri adijce puluerem. Ora tamen Dominum pro me, transeunte mensis * Parmathi secundum Ægyptios, quod est secundum Romanos Aprilis die nona, id est, V. Idus Aprilis nocte salutiferæ passionis, post diuinæ & sacræ Cœnæ communionem.

* *Parmenothi parmothi.*

XXVI. Has senex cum legisset literas, cogitabat quidem priùs, quisnam esset, qui scripsit. Illa enim, vt ipsa dixerat, literas ignorabat. In hoc tamen valdè exultans gaudebat, quia eius sanctum didicit nomen. Cognouit verò, quia mòx vt diuina in Iordane mysteria participauit, eadem hora in locum illum venit, vbi mox de hoc mundo transiuit, & idem iter, quod Zosimas per dies viginti ambulans vix consummauit laborans, vnius horæ cursu Maria confecit, & statim migrauit ad Dominum. Glorificans autem Zosimas Dominum, & lachrymis corpus eius infundens: Tempus est inquit, miser Zosima: quod iussum est, perfice. Sed quid faciam infelix, quia vndè fodere valeam, non habeo? Deest sarculum, non est trastrum, nihilque ex omnibus est præ manibus. Hæc illo in corde suo secretè dicente, vidit lignum permodicum iacens: quod assumens, cœpit fodere. Valdè autem dura erat terra & valdè fortissima, & nequaquam valebat senex fodere: quia & ieiunio confectus, & longa itineris fatigatione nimis erat exhaustus. Laborabat enim, & suspirijs nimijs vrgebatur, & sudoribus madefactus, ingemuit grauiter ex ipso fundo cordis sui. Et respiciens, vidit ingentis formæ leonem iuxtà corpus sanctæ stantem, & eius plantas lambentem. Videns autem, contremuit præ pauore grandissimæ feræ illius, præcipuè quia audierat sanctam fœminam illam dicentem, quòd nunquàm aliquam vidisset feram. Signo autem se Crucis confirmauit vndiquè, credens quia illæsum eum custodire valet virtus iacentis. Leo autem cœpit annuere seni, blandis eum motibus salutans. Zosimas autem dixit leoni: Quoniam à Deo missus venisti maxime ferarum, vt huius Dei famulæ corpus terræ commendetur, exple opus officij, iussusque eius corpusculum sepeli. Ego enim senectute confectus non valeo fodere, sed nec congruum quid habeo ad hoc opus exercendum: rursùs autem tanti itineris spatia emetiri non valeo, vt aliquid adferam. Tu diuino iussu hoc opus cum vngulis facito, vt commendemus terræ hoc sanctum corpusculum.

Signo Crucis vndiq; se munit Zosimas.

Leo suis vnguibus parat sepulcrum.

XXVII. Continvo autē, iuxta senis sermonem, leo cum brachijs & vngulis fecit foueam, quanta ad sepeliendum sanctæ corpusculum sufficere posset. Senex verò lachrymis pedes sanctæ abluens, & multipliciter effusa prece exorans eam, vt nunc pro omnibus amplius oret, operuit terrra corpusculum nudum adstante leone, sicut eam prius repererat, & nihil aliud habens, nisi illud scissum vestimentum, quod ei iam antè proiecerat Zosimas, ex quo Maria quædam sui corporis membra texerat. Deindè recedunt pariter: & leo quidem in interiora solitudinis quasi ouis mansueta abscessit: Zosimas autem reuersus est, benedicens & glorificans Deum, & hymnum laudis decantans Domino nostro. veniens autem in cœnobium, omnia fratribus ab initio retulit, nihilque abscondit ex ijs omnibus, quæ vidit & audiuit, vt omnes audientes magnalia Dei, nimio stupore admirarentur, & cum timore & amore magnaque fide celebrarent beatissimæ Mariæ huius transitûs diem. Iohannes autem Abbas inuenit quosdam corripiendos & emendandos, iuxta sanctæ illius sermonem, & hos miserante Deo conuertit. Zosimas autem in eodem degens monasterio, impleuit annos centum, & tunc migrauit ad Dominum in pace, gratia Domini nostri Iesu Christi, cum quo Patri gloria & honor & imperium vnà cum sancto & viuificatore & adorando Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Zosimas cēcenarius moritur.

Acta hæc ab vniuersa Ecclesia Catholica recepta & approbata esse, fidem faciunt Græcorum Menologia, & Latinorum Martyrologi: item Nicænum concilium secundum Act. 4. Damascenus de Imag. orat. 3. & alij tam Græci quam Latini scriptores vt testatur Bar. an. 525. & in notis Martyrolog. Rom. 2. Aprilis. vitam S. Mariæ Ægyptiacæ etiam compendiosè describit Niceph. l. 17. c. 5.

VITA S. NICETII, LVGDVNENSIS EPISCOPI,

An. 560

AVTHORE GREGORIO TVRONENSI, CAP. VIII.

in Vitis Patrum.

2. APRIL. *Irem 1*

Matth. 25.

Præsentiæ diuinæ bonum, quòd plerumquè regno suo prouideat quos adsciscat, ipsa sæpius sacræ lectionis testantur oracula, sicut ad Ieremiam eximium vatem cælestis oris mystica deferuntur eloquia, dicentis: Priusquàm te formarē in vtero, noui te: & antè, quā exires de vulua, sanctificaui te. Et ipse Dns vtriusq; cōditor Testamenti, illis, quos largitio hilaris agnino decoratos vellere suis locat à dextris, quid ait? Venite benedi-

Rom. 8. Gen. 17. Luc. 1. benedicti patris mei, percipite præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Sed & illud vas electionis beatus Apostolus: Quos, inquit, præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Nam & de Isaac Iohannequè, qualiter nascerentur vel quid agerent, & nomen & opus prædixit & meritum. Sic & nunc de B. Nicetio ipsa illa prisca miseratio pietatis, quæ immerita ditat, non nata sanctificat, & omnia priùs, quàm gignantur, & disponit & ordinat, qualiter sacerdotalis gratiæ infulis floreat in terris, priùs genitrici voluit reuelare. De cuius vita retinetur quidem exindè libellus nobiscum, nescio à quo compositus: qui multas quidem virtutes eius pandit, non tamen vel exordium natiuitatis conuersionisquè eius, vel seriem virtutum declarat ad liquidum. Et licèt nec nos omnes eius virtutes inuestigauerimus, quas per eum Dominus vel occultè operari est dignatus, vel publicè: tamen quæ ad priorem authoré non peruenerunt, etsi rusticiori stylo, pandere procurauimus.

Parentes S. Nicetij. IGITVR Florétinus quidam ex senatoribus, accepta Arthemia coniuge, cùm duos iam haberet liberos, ad episcopa- II.
tum Ianubensis vrbis expetebatur, & re iam obtenta, cum principe domum reuertitur, coniugique, quę egerat, nunciauit. Quod illa audiens respondit viro: Desine, quæso, dulcissime coniunx ab hac causa, & nè quæsieris episcopatum vrbis: quia ego ex conceptu à te sumpto episcopum gero in vtero. Requieuit vir sapiens, audita vxore, rememorans illud, quod diuina quondàm vox principio fidei nostræ Abrahæ præcepto beato præceperat: Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius. Deniquè impletis pariendi diebus, mulier enixa est puerum: quem quasi victorem futurum mundi, Nicetium in baptismo vocauit, eundemquè summa nutritum diligentia, literis Ecclesiasticis mandauit institui. Defuncto autem patre, hic cum genitrice iam clericus in domo paterna residens, cum reliquis famulis manu propria laborabat, intelligens commotiones corporeas non aliter nisi laboribus & ærumnis opprimi posse. Quodam verò tempore cùm adhuc in domo ipsa degeret, orta est ei pustula mala in facie. Quod virus inualescens ac excoquens, fecit puerum desperatum. Sed mater eius iugiter, inter sanctorum nomina, beati Martini nomen pro eius salute pecuMater eius S. Martinũ inuocat, & curatur. liariùs inuocabat. Cumqué per biduum puer iacuisset in lectulo clausis oculis, & nullum verbum consolationis matri lamentanti proferret, sed potiùs ipsa genitrix inter spem metumquè titubans, iuxta ritum exequiarum necessaria funeris præpararet, secunda die ad vesperum aperiens oculos, ait: Quo iuit mater mea? Quæ statim adueniens, ait: Ecce adsum, quid vis fili? Et ille, Nè timeas, inquit, mater: beatus enim Martinus super me Crucem Christi faciens, surgere me iussit incolumem. Hæc effatus, statim surrexit à lectulo, geminauitqué virtus diuina miraculi huius gratiam, & vt Martini panderetur meritum, & vt hic, quia futurus erat Pontifex, à contagio saluaretur. Testis enim fuit huius causæ visa cicatrix eius in facie.

Efficacia signi S. Crucis.

Ephes. 4. ÆTATE quoque iam tricenaria presbyterij honore præditus, nequaquàm se à labore operis, quod priùs gessit, III.
abstinebat, sed semper manibus propriis operabatur cum famulis, vt Apostoli compleret præcepta, dicentis. Laborate manibus, vt habeatis vndè tribuere possitis necessitatem patientibus. Illud omninò studebat, vt omnes pueros, qui in domo eius nascebantur, vt primum vagitum infantiæ relinquentes loqui cœpissent, statim literis doceret, ac psalmis imbueret, scilicet vt primo ingressui tale iungeretur psallentium, vt tam antiphonis, quàm meditationibus diCastitatis studium ingens. uersis, prout deuotio flagitabat animi, Deo seruire possent. Castitatem autem non modò hic diligenter erat custodiés, verumetiam custodiendi gratiam aliis iugiter prædicabat, & à polluto tactu & verbis obscœnis, vt desisterent, edocebat. Nam recolo in adolescentia mea cùm primùm literarum elementa cœpissem agnoscere, & essem quasi octaui anni æuo, illequé indignum me lectulo locari iuberet, ac paterna dilectionis dulcedine vlna susciperet, oram indumenti sui articulis arripiens, ità sè colobio concludebat, vt nunquàm artus meos beata eius membra contigerint. Intuemini, quæso, & aduertite cautelam viri Dei, qui si sic ab infantuli artubus, in quo nulli adhuc esse poterant stimuli concupiscentiæ, nulla incitamenta luxuriæ, nè ab eis tangeretur, abstinuit: qualiter de loco, vbi suspicio luxuriæ esse potuit, ille refugit. Erat enim, vt diximus, castus corpore, mundus corde, non in scurrilitate verba proferens, sed semper quæ Dei sunt loquens. Et cum omnes homines in illo cœlestis charitatis vinculo diligeret, matri propriæ ità erat subditus, vt ei quasi vnus ex famulis obediret.

DENIQVE ægrotante grauiter Lugdunensi Antistite in vrbe Parisiaca, cum à Childeberto seniore magno amore IV.
diligeretur, voluit Rex vsque ad eius lectulum proficisci ac visitare infirmum. Cui venienti ait Episcopus: Optimè nôsti, ô piissime, quòd tibi in omnibus necessitatibus tuis fideliter seruierim, ac quæcunque iniunxisti, deuotè impleuerim. Nunc precor, vt quia tempus resolutionis meæ adest, non dimittas me ab hoc mundo cum dolore discedere, sed vnam petitionem, quam supplico, libenter indulgeas. Et ille, Pete, inquit. nam quod volueris obtinebis. Rogo, ait, vt Nicetius Presbyter nepos meus, Ecclesię Lugdunẽsi substituatur episcopus. Est enim, vt mei testimonij verba proferũt, amator castimoniæ, dilectorque Ecclesiarum, & in eleemosynis valde deuotus, & quæcunque seruos Dei decent, &
S. Nicetius creatur Lugdunẽsis episcopus. operibus gerit, & moribus. Respõdit Rex: Fiat voluntas Dei. Et sic pleno Regis & populi suffragio, episcopus Lugdunensis ordinatus fuit, præcipuus concordiæ ac pacis amator. Qui si læsus fuisset ab aliquo, statim aut remittebat per se, aut per alium insinuabat veniam deprecari. Nam vidi ego quodam tempore Basilium Presbyterum missum ab eo ad Armentarium comitem, qui Lugdunensem vrbem his diebus potestate iudiciaria gubernabat, dixitqué ad eum: Pontifex noster causæ huic, quæ denuò mouetur, dato iudicio terminum fecit: ideoquè commonet, nè eam iterare
**conspectu f.* **non erunt.* prætumas. Qui furore succensus, respondit Presbytero: Vade, & dic ei: Quia multæ sunt causæ in meo *arbitrio positæ, quæ alterius indicio finiendæ *erunt. Regressus Presbyter, quæ audiuit, simpliciter expossuit. Sanctus verò Nicetius commotus contra eum, ait: Verè, inquam, quia eulogias de manu mea non accipies, pro eo, quòd verba, quæ furor exegit, meis auribus intulisti. Erat autem conuiuio recumbens, ad cuius & ego læuam, cùm adhuc diaconatus fungeter officio propinquus accubueram. Dixitqué mihi secretiùs: Loquere Presbyteris, vt deprecentur pro eo. Cumqué locutus fuissem, non intelligentes voluntatem sancti, silebant. Quod ille cernens: Tu, inquit, surge, & deprecare pro eo. At ego cum trepidatione consurgens, osculatus sum sancta eius genua, orans eum pro Presbytero. Qui indulgens, atque eulogias porrigens, ait: Rogo, dilectissimi fratres vt verba inutilia, quæ ignauè mussitantur, aures meas non verberent: quia non est dignum, vt homines rationabiles irrationabilium hominum procacia verba suscipiant. Hoc tantùm vos studere oportet, vt illi, qui contra Ecclesiæ vtilitatem quædam machinari cupiunt, vestris propositionibus confundantur. Irrationabilia enim, non solùm non admirari, sed nec audire desidero. O beatum virum, qui omni intentione vitare cupiebat scandalum. Audiant autem hæc illi, qui si offensi fuerint, ignoscere nolunt: sed totam pro sua vltione conuocantes vrbem, etiam testes adhibere non metuunt, qui vocibus nefariis dicant: Hæc & hæc audiuimus de te hunc loquentem. Et ità fit, vt pauperes Christi talibus accusationibus, misericordia postposita, opprimantur.

QVODAM autem manè cùm surrexisset ad matutinas sanctus Nicetius, expectatis duabus antiphonis ingressus est V.
sacrarium. Vbi dum resideret, Diaconus responsorium psalmum canere cœpit, & ille commotus, ait Sileat, sileat, nec præsumat canere iustitiæ inimicus. Et dicto citiùs oppilato ore siluit: quem iussit vocari ad se sanctus, & ait: Nònne præcepetam tibi, nè ingredereris Ecclesiam Dei? Et cur ausu temerario ingredi præsumpsisti? Aut cur vocem in canticis Dominicis es ausus emittere? Stupentibus autem omnibus, qui aderant, & nihil mali de Diacono nouerant, exclamauit dæmonium, & se torqueri à sancto immensis cruciatibus confitetur. Ipse enim præsumpserat, in Ecclesia

cleſia canere, cuius vocem, ignorantibus populis, ſanctus agnouit, & ipſum verbis acerrimis execratus eſt. Tunc impoſitis ſanctus Diacono manibus, eiecto dæmone, perſonam reſtituit integræ menti. Diaconũ dæmoniacum liberat.

VI. His, & aliis ſignis declaratus in populis, viceſimo ſecundo Epiſcopatûs ſui anno, ætate ſexagenaria, migrauit ad Chriſtum. Qui dum ferretur ad ſepeliendum, cæcus quidam ſe ſub feretrum flagitauit adduci: ſtatimq; eo ingreſſo, vultus diù lumine viduatus, reſeratis oculis adornatur: nec diſtulit diuina pietas beatos artus glorificare ſignis, cuius beatam animam cum choris angelicis ſuſcipiebat in aſtris. Poſt dies autem, quos lex Romana ſanciuit, vt defuncti cuiuſpiam voluntas publicè legatur, huius antiſtitis teſtamentum in foro delatum, turbis circunſtantibus à Iudice reſeratum recitatumquè eſt. Preſbyter verò baſilicę tumẽs felle, quòd nihil loco, in quo ſepultus fuerat, reliquiſſet, ait: Aiebant ſemper plerique, ſtolidum fuiſſe Nicetium: nunc ad liquidum verum eſſe patet, cùm nihil baſilicæ, in qua tumulatus eſt, delegauit. Sequenti autem nocte ſanctus apparuit Preſbytero cum duobus epiſcopis, id eſt, Iuſto atque Eucherio, in veſte fulgenti, dicens ad eos: Hic preſbyter ſanctiſſimi fratres, blaſphemiis me obrũit, quia nihil facultatis ſcripſerim templo huic, quo requieſco, & neſcit, quia quicquid pretioſius habui, ibidèm reliqui, id eſt, glebam corporis mei. At illi dixerunt: Iniuſtè facit, detrahens ſeruo Dei. Conuerſuſq; ſanctus ad Preſbyterum, pugnis palmiſquè guttur eius illiſit, dicens: Peccator conterende, deſine ſtultè loqui. Expergefactus autem Preſbyter, tumefactis faucibus, ità doloribus coarctatur, vt ipſas quoq; ſaliuas oris vix cum labore poſſet maximo deglutire. Vndè factum eſt, vt per dies quadraginta lectulo decubans, grauiter cruciaretur. Sed inuocato confeſſoris nomine, ſanitati redditus, nunquàm auſus eſt ea verba, quæ priùs præſumpſerat, garrulare. Migrat è vita. Nota pœnam preſbyteri, ſanctum virũ blaſphemantis.

VII. Priscvm autem Epiſcopum, huic ſancto ſemper fuiſſe aduerſum, nõrunt omnes. Hic Diacono cuidam huius caſulam tribuit. Erat autem grauis, eò quòd & ipſe vir Dei robuſto fuiſſet corpore. Capſa autem huius indumenti ità dilatata erat atque conſuta, vt illa, quæ per paſchalia feſta ſacerdotum humeris imponuntur. Ibatquè Diaconus cum hoc veſtimento diſcurrens, ac paruipendens de cuius vſibus remanſiſſet, hoc habens in lectulo, hoc vtens in foro, de cuius fimbriis, ſi credulitas certa fuiſſet, reddi potuit ſalus infirmis. Cui ait quidam: O Diacone, ſi ſcires virtutem Dei, & quis fuit cuius veſtimento vteris, cautiùs cum eo viueres. Cui ille: Verè, inquit, dico tibi, quia & hac caſula tergo vtor, & de capſa eius, parte prolixiore deciſa, tegumen pedum aptabo. Fecit ilicò miſer, quæ pollicitus eſt, ſuſceпturus protinùs diuini iudicij vltionem. Nãquè vbi deciſo cucullo, aptatis pedulis pedes operuit, extemplò arreptus à dæmone, ruit in pauimentum. Erat autem ſolus in domo, nec erat qui ſuccurreret miſero. Cumq; ſpumas cruentas ore proiiceret, extenſis ad focum pedibus, pedes cùm pedulis ignis pariter deuorauit. Hactenùs de vltionibus. Notavltiònem in ſacra veſte abutentem.

VIII. Aigvlphvs quoque Diaconus noſter Roma veniens, beata nobis ſanctorum pignora deferebat. Hic cauſa orationis tantùm, locum, quo ſanctus quieſcit, adiuit. Ingreſſuſquè ædem, dum diuerſorum miraculorum opus illuſtre perpendit, vidit immenſum cateruatim populum ad eius ſepulchrum, velut felicium examina apum ad conſuetum alueare confluere, & alios, Preſbytero qui aderat miniſtrante, particulas ceræ pro benedictione ſumere, alios parumpèr pulueris, nonnullos diſruptas ab operторio eius fimbrias capere & abire, ferentes in diſparibus cauſis vnam gratiam ſanitatis. Hæc ille cernens, fide compũctus & lachrymans, ait: Si marinorum me moles fluctuum ſulcare mei ſacerdotis deuotio fecit, vt luſtratis Romanorum martyrum ſepulcris aliquid de eiſdem pignoris deferre deberem: cur non Gallicani mei confeſſoris pignora capiam, per quæ mihi meisq; ſalus integra reparetur? Et ſtatim accedens, quaſdam de herbulis, quas deuotio populi ſacrum iecit in tumulum, manu linteo operta, Sacerdote porrigente, ſuſcepit, repoſitaſquè diligenter domum detulit. Itaque ſtatim fidem hominis miraculorum actio comprobauit. Nam diſcerptis de his particulis, & frigoriticis cum aquæ potu porrectis, protinùs cum hauſtu ſalutem inuexit: ſed & multis deinceps. Quandò autem hæc nobis retulit, iam quatuor exindè ſanos factos ab hac infirmitate narrauit. Nota antiquam Chriſtianorũ deuotionem. Obſerua miracula.

IX. Iohannes autem Preſbyter noſter, dum ab vrbe Maſſilienſi cum commercio negociationis ſuæ rediret, ad huius ſancti ſepulcrum in oratione proſternitur: de qua conſurgens, adſpicit confractas compedes, diſruptasq; catenas, quæ culpabilium vel adſtrinxerant colla, vel ſuras attriuerant. & admiratus eſt. Sed contemplatio non fuit miraculis vacua. Nam rediens ad nos Preſbyter, aſſerebat cum ſacramento, tres coram ſe ibi cæcos fuiſſe lumini redditos, ac domum rediiſſe ſaluatos. Apud Genabenſem quoq; Galliarum vrbem, dum eius reliquiæ cum honore pſallentij portarentur, tantam ibi Dominus gratiam præſtare dignatus eſt, vt ſuppliciter adorantes & cæci viſum, & claudi reciperent greſſum. Nec dubitare poterat quiſpiam præſentem eſſe confeſſorem, cùm videbant talia infirmis remediorum munera miniſtrari. Reliquiæ deportatę, miraculis coruſcant.

X. Seditione etiam in quodam loco exorta, cùm vulgo ſæuiente, volantibus ſaxis ac facibus, furor arma non mediocriter miniſtraret, vnus eleuato enſis acumine, cum aſſultu graui virum perculit. Poſt dies autem paucos inuentus iſte ab interempti germano, ſimili exitu trucidatur. Quod cùm iudex loci illius comperiſſet, vinctum virum in carcerem trudi præcipit, dicens: Dignus eſt morte hic ſceleſtus occumbere, qui voluntatis propriæ arbitrio, nec expectato Iudice, auſus eſt temerè mortem fratris vlciſci. In qua dum teneretur cuſtodia, & multorum ſanctorum nominibus inuocatis, miſericordiam precaretur, quaſi ad ſanctum Dei conuerſus ait. Audiui de te, ſancte Niceti, quòd ſis potens in opere miſericordiæ, ac pius in compeditorum flentium abſolutione: deprecor nunc, vt me illa ſupereminenti pietate viſitare digneris, qua in reliquorum abſolutione vinctorum ſæpiùs claruiſti. Poſt paululùm verò obdormienti apparuit illi vir beatus, dicens: Quis es tu, qui nomen Nicetij inuocas? Aut vndè nõſti quis fuerit, quòd eum obſecrare non deſinis? At ille cauſam delicti ex ordine referans, adiecit: Miſerere, quæſo, mihi, ſi tu es vir Dei, quèm inuoco. Cui ſanctus ait: Surge in nomine Chriſti, & ambula liber: à nullo enim conprehendêris. At ille in hac expergefactus voce; ſe abſolutum catenis comminutis, confractaquè trabe miratur: nec moratus, nemine retinente, vſque ad eius ſepulcrum perrexit intrepidus. Tunc à iudice noxialis culpæ damnatione conceſſa, laxatus abſceſſit ad propria. S. Niceтius vinctum abſoluit.

XI. Gratvm eſt illud addi miraculis, quòd accenſis ad lectum eius fecerit cicindulis, quia ingentia ſunt, quæ in cælis habitans, operatur in terris. Igitur lectulus, quo ſanctus quieſcere erat ſolitus, ſæpiùs miraculis adornatur illuſtribus. Qui grandi ſtudio ab Aetherio nunc epiſcopo fabricatus, deuotiſſimè adoratur: nec immeritò, cùm frigoritici ſæpiùs ſub eo ſiti, compreſſo vapore ac frigore ſaluentur, cæteriq; infirmi ibidèm proiecti, protinùs ſubleuentur. Palla etenim ſpecioſa tegitur, lychniquè in ea iugiter accenduntur. Vnus igitur ex his, per quadraginta dies totidemquè noctes, vt ipſe ædituus aſſeruit, abſque vllius fomenti adiutorio perdurauit ſplendens, in quo nec papyrus addita, nec gutta olei eſt ſtillantis adiecta ſed ipſa, qua primùm ſtatutum eſt, compoſitione permanſit, cum luce præclara. Nota de lectulo ſancti viri.

XII. Hvivs ſancti reliquias Gallomanus Tricaſſinorum Pontifex deuotus expetiit, quæ cùm pſallentio deducerentur, & cæcorum oculi illuminati ſunt earum virtute, & aliorum morborum genera meruerunt accipere medicinam. Ad nos quoquè facietergium, dependentibus villis intextum, quod ſanctus ſuper caput in die obitûs ſui habuit, eſt perlatum. Quod nos tanquàm munus cæleſte ſuſcepimus. Factum eſt autem, vt poſt dies plurimos ad benedicendam eccleſiam in parochia Paternacenſi vrbis Turonicæ inuitaremur. Acceſſi, fateor, ſacraui altare, decerpſi fila de linteo, locaui in templo, dictisq; Miſſis, & facta oratione, diſceſſi. Paucis deindè diebus interpoſitis, aduenit ad nos ille qui inuitauerat, dicens: Gaude in nomine Domini, ſacerdos Dei, de virtute beati Nicetij antiſtitis. nã noueris, quia oſtendit Nota lector.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cæcus illuminatur

ſten it miraculum in eccleſia, quam ſacrâſti. Cæcus enim erat in pago noſtro, diuturna cæcitatis & caliginis oculorum nocte detentus: cui apparuit vir quidam per viſum noctis, dicens: Si vis ſanus fieri, proſternere in orationem coram baſilicæ ſancti Nicetij altari, & recipies viſum. Quod cùm feciſſet, diſruptis tenebris, lumen ei virtus diuina patefecit. Poſui fateor, de his pignoribus & in alijs baſilicarum altaribus, in quibus & energumeni ſanctum confitentur, & fidelis oratio ſæpius promeretur effectum.

PHRONYMIV igitur, Agathenſis Epiſcopi famulus, epileptici morbi acceſſu fatigabatur, ità vt plerumquè cadens XIII. ac ſpumans, linguam ſuis proprijs dentibus laceraret: & cum ei à medicis plurima fierent, accidebat vt paucis menſibus interpoſitis, nõ tangeretur à morbo: ſed iterum in recidiuum cruciatum ruẽs, peiùs quàm priùs perferebat. Dominus verò eius, cùm vidiſſet tantas virtutes ad ſepulchrum beati Nicetij fieri, dixit ad eum: vade & proſternere coram ſepulcro ſancti, orans vt te adiuuare dignetur. Qui cum iuſſa explêſſet, ſanus regreſſus eſt, nec vltrà eum attigit morbus. Septimus autem erat ab incolumitate pueri annus, quandò eum nobis Epiſcopus præſentauit.

Epilepticus ad ſancti ſepulcrum ſanatur.

QVIDAM verò pauper, viuente ſancto, literas ab eo elicuit, manu eius ſubſcriptas, quibus ſibi per deuotorum domos XIV. eleemoſynam flagitaret. Poſt eius verò obitum adhuc cum ipſa circuiens epiſtola, non pauca ab eleemoſynarijs pro ſancti memoria capiebat: deſiderium enim erat omnibus, vt quiſque viderat ſubſcriptionem ſancti, aliquid præbere egenti. Quod videns quidam Burgundio, non honorans neque venerans ſanctum, obſeruare pauperem cœpit à longè: videnſque eum ſyluas ingreſſum, irruit, & abſtulit ei ſex aureos cum epiſtola: colliſumque calcibus, reliquit exanimem. At ille inter calces & reliqua verbera, hanc vocem emiſit: Adiuro te per Deum viuum, & virtutem ſancti Nicetij, vt vel epiſtolam eius mihi reddas: quia mihi vltrà non erit vita, ſi eam perdidero. Ille verò, ea proiecta in terram, abijt: quam pauper colligens, venit ad ciuitatem. Erat autem ibi eodem tempore Phronymius Epiſcopus, cuius ſuprà meminimus. Ad quem accedens pauper, illi ait: Ecce homo, qui me grauiter cæſum expoliauit, abſtulitque ſex aureos, quos pro intuitu epiſtolę ſancti Nicetij acceperam. Epiſcopus autem narrauit hęc Comiti. Iudex vero vocato Burgundione, percontari cœpit ab eo, quid exindè diceret. Negauit autem coram omnibus dicens: Quia nunquam vidi hominem iſtum, neque res eius abſtuli. Epiſcopus verò adſpiciens epiſtolam, vidit ſubſcriptionem ſancti: & conuerſus ad Burgundionem, ait: Eccè in hac epiſtola ſubſcriptio ſancti Nicetij tenetur: ſi es innocens, accede propiùs, & iura tangens manu ſcripturam, quam ipſe depinxit: credimus. n. de virtute illius, quia aut hodiè oſtendet hoc ſcelere contaminatum, aut certè permittet abire innoxium. At ille nihil moratus, accedit ad manus epiſcopi, qui hanc epiſtolam extentam tenebat eleuanſque manus ſuas vt iuraret, cecidit retrorsùm ſupinus, & clauſis oculis ſpumas ab ore proijciens, quaſi mortuus putabatur. Tranſeunte autem quaſi duarum horarum ſpatio, aperuit oculos ſuos dicens: Væ mihi, quia peccaui auferendo res pauperis huius. Et ſtatim retulit per ordinem, qualiter iniuriam intulerat homini illi. Tunc epiſcopus cum iudice cognita culpa, ea tantum, quæ abſtulerat, inopi reddidit, & pro cæde duos inſuper ſolidos addidit: & ſic vterque à iudicis conſpectu diſceſſit.

Nota pœnam periuri.

Puluis è ſancti tumulo deſumptus & hauſtus ſanitates confert. *Mar.* 11.

QVOD autem per hunc ſanctum, carcerali ergaſtulo reuincti, abſoluti ſint, quòtue compeditorum catenæ ſiue com- XV. pedes ſint confractæ, teſtis eſt hodiè moles illa ferri, quæ in baſilica eius adſpicitur, de ſupradictis ſupplicijs aggregata. Nuper autem in conſpectu Guntranni Principis Siagrium Auguſtudunenſem Epiſcopum ipſi referentem audiui, in vna nocte in ſeptem ciuitatibus carcerarijs apparuiſſe beatum virum, eoſque abſoluiſſe ab ergaſtulo, & abire liberos permiſiſſe. Sed nec iudices contra eos quicquam agere deinceps auſi ſunt. De cuius ſepulchro ſi febricitans, ſi frigorationes habens ac diuerſis morbis laborans, quid pulueris ſumpſerit, ac dilutum acceperit, mox recipit ſanitatem. Quod non eſt dubium præſtare eum, qui ait ſanctis ſuis: Omnia quæcumque petieritis in nomine meo, credite quia accipietis, & venient vobis.

Tres dæmoniacæ liberantur

IGITVR apud vicum Priſciniacenſem vrbis Turonicæ, eccleſia dudum conſtructa abſque ſanctorum pignoribus ha- XVI. bebatur: cumque incolæ loci plerunque peterent, vt eam quorumpiam ſanctorum cineribus ſacraremus, de ſupradictis reliquijs ſancto altari collocauimus: in qua eccleſia ſæpius virtus Domini per beatum manifeſtatur antiſtitem. Nuperrimo autem tempore mulieres quædam vexatæ à dæmonio, ex termino Biturigiæ venientes, tres numero, dum ad baſilicam ſancti Martini deducerentur, hanc eccleſiam ſunt ingreſſæ. Igitur colliſis in ſe palmis, dum ſancti Nicetij faterentur ſe virtutibus cruciari, proijcientes ab ore neſcio quid purulentem cum ſanguine, ab obſeſſis ſpiritibus protinus ſunt mundatæ.

DADO vnus ex his pagenſibus cùm in hoſtilitate illa, quæ apud Conuenas eſt, acceſſiſſet, & plerunque in periculis XVII. mortis irrueret, vouit, vt ſi domum reuerteretur incolumis, ad memoratam Eccleſiam exornandam in honore beati Nicetij aliqua ex his, quæ acquiſierat, largiretur. Rediens igitur, duos calices argenteos deferebat, vouitque iterùm in itinere, quòd hos eccleſiæ conferret, ſi ad propria ſoſpes accederet. Domum ſuam igitur accedens, vnum tantummodò dedit, alio ſanctum fraudare procurauit, dans coopertorium Sarmaticum, quo altare Dominicum cum oblationibus tegeretur. Apparuit autem illi vir beatus per ſomnium, dicens: Quouſquè dubitas, & votum implere diſſimulas? Vade, inquit, & calicem alterum, quem vouiſti, redde Eccleſiæ nè pereas tu, & domus tua. Coopertorium verò quia ratum eſt, non ponatur ſuper munera altaris: quia non exindè plenè tegitur myſterium corporis ſanguiniſque Dominici. At ille exterritus, nihilque moratus, votum, quod vouerat, velociter adimpleuit.

Vigilię natalis Domini.

HVIVS hominis frater ad vigilias Dominici natalis aduenit, monuitquè Presbyterum, dicens: Vigilemus vnanimi- XVIII. ter ad eccleſiam Dei, atque exoremus deuotè beati Nicetij potentiam, vt eo obtinente, huius anni curriculum cum pace ducamus. Quod Presbyter audiens, gauiſus iuſſit ſignum ad vigilias commoueri. Quo commoto, aduenientę Presbytero cum clericis & reliquo populo, hic gulæ inhians, moras veniendi innectebat: cumquè mitteret ſæpiùs Preſbyter ad eum accerſendum, reſpondebat: Pauliſper ſuſtinete, & venio. Quid plura? Tranſactis vigilijs ac data luce, hic, qui prius commonuerat ad vigilias non acceſſit. Presbyter verò impleto officio, commotus contra hominem, ad habitaculum eius properat, vt quaſi eum à communione ſuſpenderet. At ille correptus febre, ſicut vino, ità diuino exurebatur incendio. Nec mora, viſo presbytero, datis vocibus cum lachrymis, ſupplicabat ſibi pœnitentiam tradi. Cumque eum Presbyter increparet, dicens, Meritò à ſancti Nicetij virtute exueris, ad cuius eccleſiam venire ad vigilias neglexiſti: inter ſermocinantium colloquia ſpiritum exhalauit. Facta quoquè hora tertia, cum populus ad Miſſarum ſolennia conueniret, hic mortuus in eccleſiam eſt delatus. Quod virtute ſancti antiſtitis actum nemo ambigere poteſt. Hæc autem nobis ipſe expoſuit Presbyter.

Nota terribile Dei iudicium in negligẽtes ſacras vigilias.

PLVRIMA verò de his vel noſipſi experti ſumus, vel per fidelium relationem cognouimus, quæ indicare longum XIX. putauimus. Libello igitur clauſuram dabimus, cùm vnum adhuc admirandum de libro vitæ eius, quem ſuprà à quodam ſcriptum præfati ſumus, memorabo miraculum, de quo virtus diuina procedens, non reliquit inglorium, ſed ad comprobandum virtutem dictorum, patefecit eſſe plurimis glorioſum. Diaconus enim Auguſtudunenſis, graui oculorum cæcitate turbatus, audiuit hæc, quæ glorificator ſanctorum ſuorum Deus ad ſancti tumulum exercebat, dixitque ſuis: Si eius adirem ſepulcrum, aut aliquid de ſanctis pignoribus ſumerem, aut certè ſi pallium, quo ſancti artus teguntur, mererer attingere, fierem ſanus. Cumquè hæc & huiuſmodi cum ſuis verba conferret, adſtitit repente

pentè clericus quidam,dicens:Bene,inquit, credis : sed si de iisdem firmare mentem cupis virtutibus, en volumen chartaceum,quod de his habetur scriptum, vt faciliùs credas ea,quæ ad auditum tuarum aurium peruenerunt: At ille priusquàm legi iuberet,inspirante diuinæ pietatis respectu,ait:Credo,quia potens est Deus egregia operari per famulos suos.Et statìm posuit volumen super oculos suos.Extemplò autem fugato dolore , disruptaquè caligine, vsum videndi recipere meruit à voluminis virtute.Et in tanta claritate positus est,vt ipse propriis oculis legens, virtutum gesta cognosceret. Operatur autem hæc vnus atque idem Dominus, qui glorificatur in sanctis suis, vt qui ipsos illustribus miraculis editis efficiat glorioſos.Ipsi gloria & imperium in secula seculorum,Amen.

Libet vitæ S.Niceti cæcum illuminat.

DE S. THEODOSIA VIRGINE ET MARTYRE CONSTANTISSIMA, AVTHORE EVSEBIO CAESAREENSI ECclesiæ Historiæ lib.8.cap.17.interprete D.Ioanne Christophorsono.

An.290.

IAM verò cùm persecutio esset ad quintum annum continuata , secundo die mensis Xanthici,id est,ad quartum Non.April.in ipso die Dominico,*a* & in ipso festo Resurrectionis Saluatoris nostri,Theodosia virgo,Tyri puella fidelis & modesta, non annos decem & octo omninò adhuc nata,*b* vinctis quibusdã Cæsareæ,qui regnum Christi constanter confitebantur, ante tribunal consistentibus accedit,cùm benignè salutatura,tum (sicut verisimile est)eos obsecratura , vt cum essent apud Dominum, illius recordarentur.Quo factitato,eam tanquam nefas quoddam & impium facinus aggressam, satellites abripiunt,deducuntq; ad *d* Præsidem.Extemplò verò iste quasi mente captus & animi furore maximè efferatus,grauibus & horrendis tormẽtis latera mammasquè ad interiora vsque ossa dilaniat : quam adhuc ægrè spirantem illam quidem,hilari tamen vultu & læto omnia cruciamenta perferentem,in rapidos maris fluctus proiici iubet.Deindè ab illa adreliquos Christi confessores digressus,omnes ad æris metalla,quæ erant in Phæno Palæstinæ, condemnat.

2. APRIL. Anno 306. vide Barõ.

a Festum resurrectionis Christi.

b Cæsareæ in Palestina.

c Immanissimè sanctam virgo dilaniatur. *d* Præsidem hunc,Vrbanum fuisse,ex vita eius vberiore, docet Bar. ad martyrol. Rom. quam in sua Bibliotheca se habere testatur, & Græcorum Menologiis.

BVLLA CANONIZATIONIS S. FRANCISCI DE PAVLA, ORDINIS FRATRVM MINORVM INSTITVtoris:in qua etiam eius vita describitur.

An.1480

I. LEo Episcopus seruus seruorum Dei,ad perpetuam rei memoriam. Excelsus Dominus militantem Ecclesiam precioſorum lapidum viuorum , ipsi summo angulari lapidi Christo Iesu vnitorum, ornatissima varietate decoratam,structura mirabili fundare disposuit. Hinc processêre beati patriarchæ,qui fide prẽclari,sanctorum etiam angelorum susceptores effecti,facie ad faciem Deum videre meruerunt. Hos secuti sunt sancti prophetæ , quibus ostendit Deus secreta sua , vt ventura,quasi præsentia,Spiritu sancto illuminati,agnoscere atque enunciare potuerint. Postquàm autem venit plenitudo temporis,& nos in assumpta sibi humanitate oriens ex alto visitare,nostræquè salutis mysteria(iuxta quod prædixerant prophetæ) adimplere dignatus est,constituti fuêre beati apostoli,diuinæ legis promulgatores & prædicatores , qui per orbem vniuersum genus humanum(quod sub diabolicæ potestatis iugo tenebatur) ad salutem excitantes, Dei verbum in omnibus terræ finibus prædicârunt. Hos subsecuti sunt martyres splendidi, qui fidei loricam induti,& inconcussæ stabilitatis balteo succincti,stolas suas in sanguine innocentis agni lauantes candidato exercitu Christum Iesum imitati,supernæ ciuitati Hierusalem,hoc est,triumphanti Ecclesiæ cum glorioſa victoria palmas manibus gestantes , se dicto yiuo lapidi Christo adiunxerunt,sempiternam sui memoriam & exemplum venerabile militanti Ecclesiæ relinquentes. Progressi sunt & doctores lucidi,qui suis doctrinis & exemplis catholicam & orthodoxam fidem defensantes, falsisquè prophetis ac iniquis doctoribus,fidem ipsam subuertere satagentibus se opponentes,dictam militãtem Ecclesiam multipliciter illustrârunt:quibus eadem Ecclesia coniuncta, progreditur quasi aurora consurgens,pulchra vt luna,electa vt sol,terribilis vt castrorum acies ordinata. Sequuntur posteà sancti confessores , qui virtutum gemmis coruscantes, Domino rationem de talentis creditis reposcenti(vtpotè fideles & boni serui)multiplicatum de suis laboribus fructũ attulerunt,& in arcem cœlestem reposuerunt,omniaquè mundi blandimenta(vt venenum aspidum) fugientes, latibula in terris petiêrunt,antris abditi,rudi victu & scaturientis aquæ leui potu carnem macerantes , tegmine hircino amicti,iunceo vel stramineo cubili fessa membra somno fouentes,nudis pedibus Dominum quæsiêrunt, æternamquè patriam inuenerunt.Adsunt & virgines nitidæ,mundo corpore,syncero corde , sanctaque mente cum oleo in lampadibus suis sponso(qui est præ filiis hominum speciosus)obuiam venientes. Deuotæ tandèm continentesquè viduæ,& aliæ quàm plurimæ sexûs vtriusque personæ, piis ac sanctis operibus semper intentæ,cum plenis etiam manipulis eidem cælesti sponso se repræsentant, cum angelis gloriam in altissimis Deo, & in terra pacem hominibus bonæ voluntatis mirificè depromentes.

2. APRIL. Is est Leo X.

Patriarchæ.

Prophetæ.

Apostoli.

Doctores

Martyres. *Can.6.*

Confessores.

Matth.25.

Virgines. *Matth.* 25 *Psalm.* 44.

Viduæ. *Luc.*2.

II. Hæc omnia vnus atque idem spiritus admirando plurimùm operatur ministerio. Et sicut altissimus ab initio vineã suam talibus piis cultoribus(iuxta sanctam promissionem suam)visitauit,firmauit & auxit : sic semper ad illam suæ protectionis auxilium multipliciter impertitur.Nouissimè verò diebus nostris cælestis ille agricola vineam suam more solito visitans,virum fortem ad huiusmodi vineæ culturam adduxit,glorioſum scilicet confessorem,beatum Franciscum de Paula,superno cœtui merito sociandum , immò veriùs sociatum,qui inter cæteros Christi athletas suis meritis & exemplis ipsam sanctam Ecclesiam(diuina cooperante gratia) multipliciter decorauit,præsentisque temporis caliginem suæ lampadis fulgore mirabiliter illustrauit. Ipse enim aduersùs mundum , carnem & dæmonem fortiter dimicauit,ac in odorem suauitatis altissimi currens,copioſam vtriusque sexûs fidelium multitudinem salubriter post se traxit,ac (velut effusam super faciem terræ)religioſam professionis suæ generationem dereliquit, vt ad illuminationem gentium celebris suî memoria(tanquam rutilum sidus)in Ecclesiæ firmamento seruaretur. De cuius quidem origine,vita,moribus,& fama , necnon mirabilibus(quæ in præmium sanctitatis eius Deus mundo multipliciter ostendere dignatus est,nè de tam celebri viro etiam posteritas ipsa remaneat ignara) pauca ex multis duximus recensenda.

III. CONSTAT siquidem in regno Neapolitano inter Brutios & Lucanos Paulæ oppidum situm esse,quod itinere vnius diei à Cusentia,illius prouinciæ metropoli,distat.Indè originem traxit Iacobus Martolilla.Illi proximum est castrum Folschaudi,vbi nata est Vienna,quondam ambo in fide Christi baptizati & confirmati , ac(vt veri catholici)educati.Qui inuicem secundum ritum S.Romanæ Ecclesiæ matrimonium contrahentes , & (vt fideles decet cõiuges) mutuam charitatem,vitæquè honestatem seruantes, diù cohabitârunt. Ex hoc matrimonio B.Franciscus de Paula procreatur.Qui sacri baptismatis fonte lauatus,& chrismatis sacramento confirmatus , ab iisdemquè parentibus sub

Paula oppidum,patria S. Fráciſci.

Parentes.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Dei timore & amore educatus, insigne specimen sanctitatis futuræ præ se ferens, solitudinem & religionem diligere, ac orationibus & ieiuniis assiduè vacare cœpit. Quę cùm eius parentes animaduertissent, ipsum annum circiter decimumtertium agentem (iuxta votum per eos emissum) domui S. Francisci ciuitatis S. Marci obtulerunt. In quâ puer in sortem Domini electus, anno per eum exacto, nullaq; professione emissa, vocatis parentibus, eos, vt se ad ecclesiam S. Francisci de Assisio & sanctæ Mariæ de Angelis, deuotionis causa ducere vellent) enixè rogauit. Qui pro eius desiderio annuentes, sese itineris comites præbuerunt. Quibus ecclesiis deuotè visitatis, in patriam reuersus idem beatus (sancto Spiritu inspirante) ad ecclesiam construendam animum addixit, ipseq; primus fundamenta effodere cœpit. Quo inter vicinos diuulgato, vndiq; ad opus iuuandum concurritur: alij operi incumbebant: nonnulli calcem, lapidis, cæmenta, & alia id genus, futuro ædificio necessaria, deportabant. Fertur etiam tunc fratrum quendam, S. Fráciſci habitu indutum, ex improuiso beatum Franciscum de Paula increpâsse, quod tam angustam ædem facere incepisset: eandemq; demoliri sibi mandâsse, ac aliam maiorem designâsse, beatoquè Francisco de Paula asserenti, sibi vires ad tam ingens opus perficiendum non sufficere, diuinitùs respondisse, Deum omnipotentem ei nullo pacto defuturum: euestigioquè diruptis muris euanuisse. Vndè non immeritò plerique illum B. Franciscum fuisse existimarunt. Postridiè verò nobilis quidam Cusentinus superuenit, qui eidem beato pro ædificanda ecclesia magnum auri atque argẽti põdus obtulit. Vndè iuxta sitùs designationẽ, ecclesiã notabili forma nõ paruo sũptu cõstruere cœpit: neq; vnquã à laboribus cessãbat, nisi cùm orationi diuinisq; rebus intendebat. Qui & si vigiliis, continuisq; ieiuniis maximè esset attritus: lapides tamen, calcem & ligna, aliaquè ad fabricã necessaria propriis etiã humeris deferre nõ desinebat.

Tradiur in cœnobium.

Ecclesiam construit.

Eius affabilitas & comitas verborum. Humilitas.

ERAT adeò in loquendo humanus atque affabilis, vt nullus vnquam ad eum accesserit, quin mellifluis eius verbis delectatus, & incredibili quadam sermonis dulcedine captus, & quasi diuino spiritu repletus ab eo recesserit. Humilitatem eius etiam institituti per eum Ordinis cognomentum ostendit. Quod vt is omnium minimus esse volebat, ità Minimorum dici censuit & instituit. Eiusdem etiam Ordinis institutor & generalis corrector existens, omnium se infimum (quoàd poterat) exhibebat, & ad omnia etiam seruilia opera (vt & cæteris humilitatis præberet exemplum) descendere non dedignabatur. Quippe discipulis suis discumbentibus ministrabat, sæpequè ecclesiam & altaria verrebat & mundabat, ac paramenta & alia ad diuinum cultum necessaria componebat, aliorumq; fratrum (etiam nouitiorum) indumenta propriis manibus ablucbat. Et cùm iuuenis adhuc esset, Calabriamquè incoleret, nunquam nisi nudis pedibus etiam per glacies, niues, montes, & acuta saxa, vepres, spinasquè incedebat: nullamquè ex eo etiam grauissimo sæpè pondere pressus, læsionem in pedibus patiebatur. Ipsum sæpiùs ignem nudis pedibus conculcâsse, ac ignitos candentesquè lapides manibus portâsse, liquidò constat. Admirabilis erat vitæ eius austeritas, quæ propterea admirabilior censenda est, quia in pueritia, adolescentia, iuuentute, senecta & decrepita eius ætate inter labores, vigilias, ieiunia, abstinentias, innumerasq; corporis macerationes, eundem penè viuendi modum seruauit. IV.

Iuuenis ambulat nudis pedibus.

Ignis eum non lædit.

Austeritas vitæ.

HORVM, & plurimorum aliorum sanctorum operum ratione habita, adeò sancti Spiritûs gratia hominem complexa est, vt piis eius meritis & precibus in Christo nomine dæmones à corporibus humanis sæpiùs eiecti, pluresquè infirmi diuersis morborum generibus oppressi, & iam à medicis destituti, ac morti propinqui, pristinæ sanitati restituti fuerint: Idemq; beatus aliis compluribus, qui memoria & sensibus capti, seu intelligentia debilitati erant, sanitatem præstiterit: ac multis claudis incessum, surdis auditum, mutis loquelam, cæcisq; lumen restituerit, & leprosos mundauerit: nonnullosq; mortuos, vel pro mortuis habitos, ad vitam pristinamq; lucem reduxerit. Quorum quidem miraculorum fama cum iam per totum ferè orbem vagaretur, & ad aures fe.re. Pauli II. prædecessoris nostri peruenisset, Cubicularium quendam suum, ad bo.me. Pyrrhum archiepiscopum Cusentinensem misit, mandauitq;, vt ipse super miraculis huiusmodi se diligenter informaret, ac deindè ipsum de veritate certiorem efficeret. Qui quidem archiepiscopus pontificis mandato parére desiderans, ac neminem habens, qui talia meliùs quàm ipsemet Cubiculiarius, explorare, fideliusq; referre posset, eidem suasit, vt is cum socio, quem ei adiunxit, ad dictum beatum virum se conferret: ac de illius vita, miraculis & fama huiusmodi plenam informationem caperet. Cubicularius archiepiscopi fretus consilio, hominem adiit. Et cùm inter salutandum, dicti beati viri manum osculari vellet, ille omninò renuit, eumq; rogauit, vt sibi potiùs manum deosculandam porrigeret, asserens id multo iustiùs & conuenientiùs fore, eo quod ipse Cubicularius xxxiij. annos iam presbyter esset. Quod Cubicularius memoria repetens, (vbi id verum esse cognouit, miratus est hominis spiritum, & cum eo ad colloquium in cameram concessit. Vbi cùm primus sermo de tam ardua, difficiliq; vita fuisset, vt eam nulli (nisi robusto ac valido) tolerabilem fore Cubicularius asseueraret: beatus pater (audito illius verbo) igni appropinquans, ardentes prunas absq; læsione manibus arripiens, dixit. Qui perfecto corde Domino seruiunt, omnia creata illis obtemperant. Exterritus ille eo miraculo, veniam petiit. Cumq; eius pedes humiliter osculari vellet, ipsequè vir beatus id recusâsset, eius tunc vestem manu apprehensam deotè osculans & ab eo recedens, ad pontificem rediit: eiq; miracula, quæ viderat, enarrauit. V.

Eius miracula.

Spiritu propheticeo claret.

Ardentes prunas manu tenet.

OLIM etiam vir nobilis Iacobus de Tarsia, baro terræ Bellimontis Cusentinensis diœcesis, cum grauissimo & penè insanabili apostemate longo tempore in crure laborâsset, insignesquè medici & chirurgi in eo nihil proficerent, quin hulcus illud ingraueſceret, omnibusquè remediis adhibitis, iam in desperationem salutis res adducta esset, tandèm dictus Iacobus fama sanctitatis & miraculorum beari viri (qui tunc Paulæ degebat) adductus, ad eum non sine magno labore accessit, illiquè plagam detexit, & se deuotissimè commendauit. Primùm siquidem ipsi beato & omnibus, qui adstabant, hulcus graue & miserabile, ac penè insanabile visum est. Illum tamen beatus admonuit, vt in Deo firmam fidem & certam spem haberet, quia sanitatis gratiam consequeretur. Ac statim vnum ex suis fratribus misit, qui aliqua folia herbæ, quæ vngula caballina dicitur, & inibi nascitur, colligeret, & cum ipsis foliis certos pulueres, quos in cella sua ipse beatus retinebat, sibi afferret. Dum frater ille mandata exequitur, beatus vir ad propinquam crucifixi imaginem conuersus, orauit, vt baroni, in suæ diuinitatis gratia confidenti, misericordiam suam aperiret. Nec multò pòst folijs ac pulueribus huiusmodi sibi (vt iusserat) apportatis, facto signo crucis, aliquantulum de dictis pulueribus hulceri imposuit, illudquè tribus ex folijs prædictis cooperuit, & omnia circunligauit, in Domino spem reponens, quòd sanitatem recuperaret. Illi ergò benedicens, iussit vt ilicò suam repeteret domum, ad quartum decimum fermè lapidem indè distantem. Qui cùm aliquandiù equitâsset, ad vxorem suam Iohannam, quæ illum semper in eo itinere comitata fuerat, conuersus, Mihi videtur, inquit, quòd sim sanus, quia acerbum illum dolorem & pessimũ fœtorem ampliùs nõ sentio. Et cũ iam certum monticulũ superâssent, Iacobus auidè cupiens intelligere, an posset ambulare, ex equo descendẽs, proprijs pedibus ambulare cœpit, & calce terram percutiens, nec aliquid doloris sentiens, se liberum & sanum intellexit. Deo igitur & B. Frãciſco de Paula, gratias agẽtes cõiuges, voti cõpotes ad propria redière. VI.

Vlcus desperatum sanat.

IISDEM fermè diebus in ciuitate Cusentinensi fuit quidam Marcellus de Cardella, pedibus & manibus contractus, ac totus leprosus, adeò vt iam vocem quasi omnem amisisset, eiusquè loquela vix audiretur. Qui cùm per consanguineos suos ad Paulæ monasterium adductus, & beato viro præsentatus fuisset, ille misericordia motus, parùm secretò orauit. Mox verò rediens, eum manu subleuauit, & ab omni membrorum contractu & lepra incolumem reddidit. Guidonem quoquè Lipantum nobilem Cusentinum, grauissima infectum lepra, in domo Paterni (quam vir beatus tunc ædificabat) ad se venientem sanitati restituit. Cùm idem beatus vir fabricam domûs iuxto Paulæ oppidũ VII.

Extractũ eundemq; leprosum, curat.

incepisset, adductus est ei quidam à natiuitate mutus. Quem cum parentes eius iuxta ecclesiam posuissent, dixit eis vir beatus, vt altè secum ter Iesum acclamarent, & ità aperiretur illi sensus. Beato verò inchoante, dictisquè parentibus prosequentibus, mutus similiter alta voce dixit, Iesus: & indè liber atque integer vsque ad eius obitum in loquela permansit. Item aliũ. Mutus loquitur.

IIX. Rvrsvs Iulia, Antonij Cathalani in dicto oppido Paulæ habitantis filia, ab ortu cæca & nihil prorsùs videns, cùm à parentibus suis ad beatum virum (qui fortè tunc in horto domûs erat) adducta fuisset, idem beatus vir herbam quandam euulsit: eamq; signo crucis facto super ipsius puellæ oculos apposuit. Quæ statim videre cœpit, ac sensu visus tandiù, quandiù posteà vixit, freta est. In fabrica dictæ domûs Paterni, cùm duo laborantes terram effodiendo obruti fuissent, ità vt iam pro mortuis haberentur, ad succurrendum inuocatus vir beatus, à duabus partibus terram effodi fecit. Quo facto, dicti laborantes viui & illæsi sua (vt creditur) gratia sunt reperti. Dum quidam Antonius architectus ad dictæ domûs Paterni fabricam accessisset, & beatus vir, vt pro cibo illi ministrando nonnullæ fabæ coquerentur, cuidam fratri iuniori inibì existenti mandâsset, frater ille ollam, cum dictis fabis & aqua, frigidis in coquina cineribus superposuit: oblitusq; ignem, quo culina carebat, aliundè afferre, discessit. Sed cùm vir beatus dictas fabas iam coctas esse credens, vnà cum hospite in culinam venisset, nullusq; ibì ignis adesset, dictus Antonius subrisit de dicti beati præcepto, & eius ferculo, quod nondum coqui cœpisset. Cui vir beatus ferculum ipsum paratum esse respondit, tetigitquè manu ollam, quæ ilicò, feruere visa est, statimq; fabæ coctæ fuêre, ità vt indè Antonius ipse prandium sumere potuerit. Qua de re dictus Antonius, & nonnulli alij tunc præsentes, maxima sunt admiratione affecti.. Cæca videt. Duo pro mortuis habit', viui cernuntur. Olla sine igne feruescit.

IX. Idem etiam beatus vir die quadam (more solito) Missam audire cupiens, ecclesiam ingressus est. Cumquè tunc ecclesiæ lampas accensa non esset, & aliqui ex iis qui ibì Missæ audiendæ causa aderant, ignem foràs quæsitum iuissent, illumq; iam afferrent: vir beatus chordam lampadis accepit, vt eam deduceret. Illa verò in medio descensu absque aliquo igne miraculosè accensa, effulsit: ex quo circunstantes candelas pro Missa tunc celebranda necessarias, deuotissimè accenderunt. Cùm in terra Montisalti dictæ Cusentinensis diœcesis quidam Franciscus, ipsius terræ incola, febre adeò vexaretur, vt de eius salute nullam medici spem promitterent, laboraretquè in extremis, ac (omnibus Ecclesiæ sacramentis deuotè susceptis, & candela benedicta more solito accensa, in eiusque manibus posita) à circunstantibus iam pro mortuo haberetur, tunc Iohannes mater eius, ad B. Franciscum de Paula specialem gerens deuotionis affectum, illum lahrymans deprecata est, vt filium suum sanare, ac vitæ restituere dignaretur: vt illius ope tribus suis (ex dicto eius filio) nepotibus prouideri posset. Præterea si voti compos fieret, se statim huius seculi vanitatibus omninò renunciaturam, & in habitu tertiæ regulæ eiusdem beati, Deo perpetuò famulaturam, deuotè vouit ac promisit. Quo voto emisso, statim eius filius quasi à morte resurgens, circunstantes adspicere, sequè meliùs habere incepit: nec multis posteà diebus, pristinæ fuit saluti restitutus, & per triginta ferè annos indè superuixit. Lampas absq; igne accenditur. Iam penè mortuus reualescit.

X. Cvm in dicto oppido Paterni, idem beatus vir moram traheret, quidam oculi albuginem patiens, ad eum accessit, humiliterquè rogauit, vt sibi opem afferret. Cuius precibus motus vir beatus bombycem sacro latice adspersam super virginem calcem (quę fortè pro ecclesiæ fabrica ibì aderat) conuoluit, & ea oculum, macula huiusmodi infectum absterst signoquè crucis desuper facto, ab omni albugine & macula statim liberauit. Cum quidam dicti oppidi venatores hyemis tempore in montibus niuibus repletis hominem, nullum viuentis signum præ se ferentem, inuenissent, illum sepeliendum ad locum detulerunt, vbi tunc beatus vir morabatur. Qui in illum respiciens, Per charitatem (ait) viuit homo iste & ad eum conuersus, Surge (inquit) & ambula. Ad cuius verba homo in sepulcrum mittendus, ilicò surrexit, ac pedetentim ambulare cœpit, moxquè hospitij domum ingressus, ac cibo & potu refectus, pristinæq; valetudini restitutus, ad propria saluus & incolumis remeauit. Præterea in dicto oppido Paulæ, dum sui ordinis domus ædificaretur, & calx in fornace coqueretur, accidit, quòd vel propter nimium ignem, vel aliam causam, fornax ipsa ruinam minaretur. Tunc illius magistri nullum penitùs remedium adhibere scientes, ad beatum virum pro auxilio recurrerunt, eiquè periculum exposuerunt. Qui illis, Per charitatem, inquit, ad collationem seu prandium eatis, mihiquè curam fornacis relinquatis. Quibus discedentibus, ipse statim signo crucis facto, intrepidè dictum fornacem ardentem intrauit, ac illam solus reperauit, indeq; absque læsione aliqua incolumis exiuit. Item alius iam defunctus. Intrat illæsus in fornacem ardentem.

XI. Ivlivs Bartuchius, etiam de Paula, iuuenum multitudine adiutus, post beati viri obitum è Cusentiæ castro Paulam versùs, eximiæ magnitudinis bombardam transportari curans, additis etiam ad laborem viginti boum iugis, apud quendam decliuem locum, non longè à Paula distantem, Lamachia nuncupatum, funem maximum cuiusdam nauis onerarię, quo bombarda ipsa alligata erat cuidam arbori, vt paulatim laberetur, inuoluit. Quam cùm nec Iulius ipse, neque tot socij propter impetum velocem, qui ex magnæ molis lapsu ferebatur, retinere valerent: ibì, dum idem Iulius vltrà, quàm eius vires ferebant, nititur, iuxta arborem, cui circunligatus erat funis, prostratus cecidit, pedesq; suos intra eiusdem funis orbes inuoluit. Vndè cùm nullo pacto, nisi munere diuino, quin eius crura frangerentur, euadere posset, arborem amplectens, summa cum deuotione clamauit. O beate Francisce de Paula, opem fer mihi misero. His dictis (mirabile dictu) currus cui bombarda ipsa imposita erat, in loco prępiti statim restitit: apparuitq; eidem Iulio quidam frater Ordinis beati Francisci de Paula, qui tunc funem ipsum manibus retinuit. Idem verò Iulius tanto periculo ereptus, omnesq;, qui illuc quasi ad speculum conuenerant, miraculum acclamantes, omnipotenti Deo, beatoque Francisco de Paula, immensas illicò gratias egerunt. Ipseq; Iulius ante alios omnes nudis pedibus ad eusdem beati viri monasterium profectus, imaginem suam ceream, fune pedibus implicito pro deuotione in tanti miraculi memoriam obtulit. Insigne miraculũ.

XII. Cvm à quodam fratre Antonio, ordinis Minorum professore viro doctissimo, integerrimæq; vitæ, idem beatus vir etiam in publicis prædicationibus carperetur, quòd videlicet tam impudens esset, vt simplex laicus & literarum penitùs ignarus, quibusdam herbis ægrotis salutem promitteret: accidit, vt idem frater Antonius ab aliis dicti Ordinis Minorum fratribus, ad eundem beatum virum missus fuerit, quatenùs eum de præmissis redargueret. Qui cùm ad eum venisset, & magnis illum contumeliis affecisset, increpâsset què eius ignauiam & crassitudinem, vir Dei constantissimus patientissimusquè tot conuiciis & iniuriis nullatenùs fractus, ac ne commotus quidem fuit: sed foco appropinquans, ardentes titiones nudis manibus accepit, eosq; strictè compressit, ac manifestè ostendit, in Dei virtute omnia fieri posse. At ille prudentissimè prospiciens hominis simplicitatem & fidem, omniaq; ab eo diuina gratis & ardentissimo fidei spiritu fieri, eius pedibus aduolutus, illos arctè complectens, osculariq; satagens, veniam ab ipso humilimè postulauit: neq; indè surrexit, donèc ab eodem beato patre benediceretur. Quo factum est, vt qui antea in illum publicè maledicta plurima congesserat, proprium confessus errorem, beati viri sanctitatem dignis verisq; posteà laudibus meritò efferret. Quæ omnia cùm mirabilem quandam & rarè auditam viri sanctitatem arguerent, eorumq; celebris fama iam ad cla.me. Ludouicum XI. eius nominis Francorum regem Christianissimum perlata esset, Rex viri beati sanctitate motus, ac ipsum coram videre cupiens, à piæ me. Sixto papa III. etiam prædecessore nostro impetrauit, vt eidem beato viro in virtute sanctæ obedientiæ mandaret, vt ex Calabria in Franciam se conferret, dictumquè Ludouicum regem visitaret. Quibus iussis Dei famulus obediens, in Franciam iuit: vbi eum præfatus rex singulari deuotione suscipiens, seq; ab eo benedici postulans, illi tanquàm viro Dei magnum honorem & reuerentiam exhibuit. Ardentes titiones nudis manibus fortiter complectitur. A Franciæ rege euocatur, & reuerenter habetur.

hibuit. Cognita deindè viri sanctitate, ei eiusque fratribus sedem propè ciuitatem Turonensem & regium palatium assignauit, amplamquè & magnificam domum cum ecclesia (quæ in hanc vsque diem extat) pro ipsius B. Francisci de Paula, suorumqué fratrum vsu & habitatione construi fecit.

Tres regulas instituit.

TANTÆ insupèr continentiæ fuit idem beatus vir, vt non carne, sed solo spiritu compactus esse videretur. Priùs XIII. enim quàm ab hac luce discederet, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam, suæquè religionis propagationem, diuina (vt piè creditur) inspiratione instructus, tres regulas fratrum scilicet ac sororum, & vtriusque sexûs fidelium, Tertiariorum nuncupatorum, instituit. Et vt humilitatis amator erat, illamquè à suis etiam coli desiderabat: fratres sui ordinis, Minimos: & sorores, Minimas vocari debere ordinauit: iniunxitquè illis, vt decem mandata diuina & Ecclesiæ præcepta salutaria vigilanter obseruantes, Romano Pontifici, pro tempore existenti, fideliter obedirent, ac sub obedientiæ, castitatis & paupertatis, quadragesimalisquè vitæ sacris votis perseueranter viuere profiterentur, nonnullis ad regularum fratrum ac sororum huiusmodi, tam circa personarum ipsarum directionem & informationem, quàm diuini cultus augmentum, debitam obseruationem & institutionem, opportunis adiectis capitulis. Ipsas vero fratrum ac sororum, cum decem: dictorum autem vtriusque sexûs Tertiariorum regulas cum septem capitulis per eum piè institutas, re.me. Iulius Papa II. similiter prædecessor noster, eodem beato viro tunc in humanis agente, matura præhabita deliberatione, tanquàm religioni consonas (postquàm idem Sixtus prædecessor noster, ac sanctæ com. Innocentius VIII. & Alexander VI Rom. Pontifices etiam prædecessores nostri, eidem beato viro, eiusquè ordini, ac eius personis, & domibus quam plura priuilegia concesserant) per suas primò, & deindè nos per alias nostras litteras approbauimus, & confirmauimus, diuersisquè priuilegiis, gratiis & indultis ordinem ipsum multipliciter communiuimus, prout in ipsorum prædecessorum & nostris indè confectis literis plenius continetur.

Regulæ illæ à summis Pōtificibus approbantur Anno 1506 à Iulio II. approbatus est hic ordo, vt habet c. a. cog. in Iulio II.

CVMQVE vitæ suæ finem iam proximum Diuina inspiratione prospiceret, idem beatus vir pridiè, quàm decederet XIV. (qui fuit dies cœnæ Domini) pluribus è fratribus suis (qui ex variis prouinciis & regnis tunc ad eum venerant) adstantibus, in Missa conuentuali post pœnitentiæ sacramentum deuotè susceptum, cum profundissima humilitate, huberrimaquè lachrymarum effusione pectus suum percutiendo, sacrosanctum Eucharistiæ viaticum è manibus vnius ex sui ordinis presbyteris magna cum deuotione suscepit. Posteà Domino nostro Iesu Christo, beatæquè Mariæ virgini, & sanctis omnibus deuotè peractis gratiarum actionibus, Missaquè huiusmodi celebrata, ad cellam suam propriis pedibus (licet præ senectute debilis, & infirmus) baculo, quem more solito gestabat, innixus rediit. Postero autè die, cùm idem beatus fideliſquè Dei seruus tempus instare videret, quo sibi ex hac lachrymarum valle migrandum erat, dictos fratres suos ad se conuocari iussit, eosquè ad fraternam pacem, mutuamquè charitatem dulcissimis verbis ac salutaribus monitis charitatiuè exhortatus est, illisquè benedictione more solito impertita, cùm iam nonagesimūprimum (vel circà) annum feliciter impleuisset, anno à partu virgineo millesimo quingentesimo septimo, Aprilis verò die secunda (quæ tunc fuit paraseues, Veneris sancta nuncupata) circa horam, qua pro nobis Christus passus est, signo sanctæ crucis deuotè signatus, omnibusque sacramentis Ecclesiasticis debitè communitus, perlecta coram eo Dominica passione, iunctis deuotè manibus, erectisquè in cœlum oculis, sanctæ Crucis triumphum piè amplectens, reuerenterquè osculans, ac sæpius, In manus tuas Domine commendo spiritum meum, aliasquè pias orationes deuotissimè repetens: dimissa huius carnis sarcina, quasi viuens absque aliquo doloris aut mortis notabili signo, migrauit ad Christum. Cumquè tunc per vndecim dies eiusdem beati corpus insepultum remanserit, illucque maxima virorum & mulierum, ac religiosarum personarum multitudo accesserit, vt sanctum virum, quem viuentem summa fuerant veneratione prosecuti, etiam defunctum viderent, & illius apud Deum suffragia mererentur, mirum omnibus fuit, quod eius caro per tot dies incorrupta permanserit, nec vllum prorsùs fœtorem emiserit; quin potiùs odor quidē suauiter fragrans ab ea manauerit.

Sub obitū percipit Eucharistiam.

Anno 1507 reddit spiritum creatori vir sanctissimus.

Corpus exanime diù manet incorruptum.

POST ipsius etiam obitum, multis eius suffragia deuotè implorantibus, omnipotens Deus quàm plures gratias XV. elargiri, magnaquè miracula palàm operari dignatus est. Propter quæ charissimus in Christo filius noster Franciscus, huius nominis primus Francorum rex Christianissimus, charissimaque in Christo filia Claudia regina, eius consors (quæ aliàs coram dicti ordinis tunc generali, ac aliis nobilibus personis emisso voto, quòd si gratiam pro masculo assequeretur, in beati patris honorem Francisci nomen ei imponeret, fulgentissimum puerum in lucem ediderit: illique, iuxta dictum eius votum, Francisci nomen imponi fecit) Nec non dilecta etiam in Christo filia, nobilis mulier, Aloysia de Sabaudia, Andegauensis & Angolismensis Ducissa, Cenomanensisque Comitissa, eiusdem Francisci regis genitrix, nobis per venerabilem fratrem nostrum Dionysium episcopum Maclouiensem generalem, ac dilectos filios, Iacobū Lucam, decanum ecclesiæ Aurelianensis, & nobilem virum Antonium Raphin, aliàs de Poton, dominum temporalem loci de Podio Caluario Agennensis diœcesis, pro nonnullis particularibus ipsius Christianissimi regis negociis nuncios & oratores ad nos destinatos, humiliter supplicari fecerunt, vt præmissis diligenter inquisitis & exploratis, ad eiusdem beati viri canonizationem procedere dignaremur. Quorum quidem precibus licèt libenter annuere vellemus, summopereque gauderemus, huiusmodi canonizationem nostris temporibus diuino quodam mysterio contigisse, ac nobis æquum videretur, vt idem B. Franciscus de Paula (quem iam Deus in cœlesti gloria sanctorum choro dignum fecisse, pluribus ac manifestis indiciis & miraculis ostenderat) in terris etiam sibi debito sanctorum honore, non defraudaretur, ac super eo maximè nobis instaret venerabilis frater noster Bernardinus episcopus Sabinensis, Cardinalis sanctæ Crucis nuncupatus, in dicti Ordinis protectorem ab eodē beato viro, nondùm tunc ab humanis egresso, assumptus: cumulatissimaquè preces nobis ac venerabilibus fratribus nostris, sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, per dicti Ordinis tunc zelosum, totius Minimorum Ordinis nomine, super hoc sæpius porrectæ fuissent, non statim rem tanti ponderis ac momenti faciendam, sed iuxta veterem & laudabilem consuetudinem, cunctanter maturequè considerandam duximus.

Votum Claudiæ reginæ.

POST complures igitur commissiones aulæ palatij nostri aduocato consistoriali, & auditoribus causarum eiusdem XVI. Palatij super hoc debitæ factas, tandèm tribus etiam sanctæ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus ex tribus illorum ordinibus, videlicet venerabili fratri Nicolao episcopo Albanensi de Fliſco, & dilectis filiis nostris Dominico tituli sancti Bartholomæi in Insula presbytero de Iocabatiis, ac Iohanni sanctorum Cosmæ & Damiani, nostro secundùm carnē nepoti diacono de Saluiatis, respectiuè nuncupatis Cardinalibus, de fratrum nostrorum consilio & assensu commisimus, vt ipsi visis & examinatis processibus, editis super eiusdem beati viri vita, moribus, fama & miraculis, ante & post ipsius obitum eius intercessionibus à Deo factis, aliisque cunctis ad sanctorum canonizationem huiusmodi necessariis, se super omnibus ac singulis diligenter informarent, & per eos comperta, in nostro secreto consistorio (vt moris est) fideliter referrent. Cumquè ipsi cardinales, visis ac diligenter examinatis diuersis processibus, in partibus Calabriæ & Franciæ de sedis Apostolicæ commissione habitis, & ad curam nostram transmissis, testiumque fide dignorū depositionibus, pro tantæ rei dignitate debitè ponderatis de supradictis miraculis, ac vitæ sanctimonia, & aliis à iure requisitis, fidelem nobis relationē in pluribus etiā secretis cōsistoriis iā fecissent, nosquè ipsorū & omniū aliorū cardinalium vota, p̄ faciēda dicta canonizatione cōueniētia & cōformia inuenissemus, & p̄ viteriori executione dilectus filius Angelus de Cesis, vtriusq; iuris doctor, & dilectæ aulæ nostræ consistorialis aduocatus, in publico cōsistorio oīa

Rom. Ecclesia in rebus grauibus cunctanter & maturè se gerit.

dei-

de ipsius beati viri vita moribus, fama miraculis copiosè percensuisset, nobisquè humiliter supplicâsset, vt ad eiusdem beati canonizationem matura deliberatione præhabita, procedere dignaremur: Nos de relatis coram nobis in primis humiliter Deo gratias agentes rogauimus omnes, in eodem publico consistorio tunc adstantes, vt suis orationibus & ieiunijs Ecclesiam Dei iuuarent, ac nè eam altissimus modo aliquo in huiusmodi canonizationis officio errare permitteret, instanter orarent.

XVII. Demvm, post aliquot dies conuocatis denuo in aula nostra consistoriali in pallatio Apostolico vniuersis & singulis, qui tunc aderant in nostra Romana curia, ecclesiarum prælatis, patriarchis videlicet, archiepiscopis, ac episcopis, in præsentia eorundem fratrum nostrorum præfatæ sanctę Romanæ ecclesię cardinalium, eosdem processus super ipsius beati vita, moribus, fama & miraculis editos, per eundem Angelum breuiter summarieque repeti fecimus. Quę cùm ex serie per cardinales, ac alios, quibus id munus per nos iniunctũ fuerat, ennarrata & exposita fuissent, omnesquè adstantes prælati, quid sibi super huiusmodi negotio videretur, interrogati, vnanimi consensu, nullo penitus discrepante, respondissent sibi videri, quòd idem beatus vir inter sanctos meritò adscriberetur & connumeraretur: Nos iterùm humiles omnipotenti Deo gratias agentes, quód ad beatum seruum suum debitis honoribus prosequendum, corda nostra illuminare dignatus esset, ipsius canonizationis diem Dominicam in albis nuncupatam (qua in Ecclesia cantatur, Quasi modò geniti infantes, quæ tunc occurrebat prima die Maij, anni Domini millesimi quingentesimi decimi noni, qua etiam tunc beatorum Apostolorum Philippi & Iacobi festum contingebat) deputauimus, ac in basilica principis Apostolorum de vrbe amplum suggestum ligneum de more parari & exornari iussimus. Super quo quidem hodiè, adstante populo ac vniuerso clero, & de vita, miraculis & fama eiusdem beati Francisci de Paula humili deuotioneq; pleno sermone per nos, vt moris est, habito, deindequè litania & hymno, Veni creator spiritus, per omnia deuoté decantatis, nec non à procuratoribus causæ ipsius canonizationis, & à Christianissimi Francorum regis oratoribus huiusmodi, eiusdemqué Ordinis Minimorum tunc Vicegenerali Correctore, à nobis magna cum instantia petito pronunciari adscribi inter sanctos eundem beatum Franciscum de Paula cùm iam omnia consummata essent, omnesquè consuetas Ecclesiæ cæremonias super ea re ritè seruauissemus, Deum præ oculis habentes ad canonizationem eiusdem beati sub his verbis procedendum duximus & processimus.

XIIX. Ad honorem omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ad exaltationem fidei catholicæ, Christianæquè religionis augmentum, ac ordinis Minimorum consolationem & incrementum, authoritate Domini nostri Iesu Christi, beatorumque Petri & Pauli Apostolorum eius, & nostra, de fratrum nostrorum speciali consilio & assensu, decernimus & diffinimus, bonæ memoriæ Franciscum de Paula, eiusdem ordinis Minimorum institutorem, in cælesti Hierusalem inter beatorum choros iam receptum, æternæque gloriæ condonatum fuisse ac sanctorum confessorum catalogo adscribendum fore, ipsumquè huiusmodi catalogo in præsentiarum adscribimus, & eum tanquam sanctum, publicé priuatimque colendum esse declaramus atque mandamus: statuentes eius festum die secunda mensis Aprilis ab vniuersali Ecclesia annuatim celebrandum fore, & ab eo suffragia à Christi fidelibus implorari & expectari posse, omnesque ac singulos honores illi meritò præstandos & exhibendos esse, qui cæteris etiam sanctis confessoribus, in huiusmodi catalogo descriptis, conuenire noscuntur. Quibus debitè peractis, inchoatoque per nos ac decantato, & ad finem vsque à cantoribus prosecuto hymno. Te Deum laudamus, in illius etiam fine cardinali diacono in cantu dicente, Ora pro nobis beate Francisce de Paula, à choroquè responso, vt digni efficiamur promissionibus Christi: Nos ilicò propriam orationem de eodem sancto alta voce decantauimus, dicentes: Seruitutis nostræ tibi Domine iura soluentes, quæsumus vt beati Francisci de Paula confessoris tui patrocinio suffragante, in nobis tua dona multiplices, & ab omnibus tuearis aduersis. Per Christum Dominum nostrum.

Canonizatur ann. 1519.

Forma canonizationis.

Oratio de hoc beato viro.

XIX. Deinde verò à dicto choro respõso, Amen, solennem illic Missam nosipsi celebrauimus de dicta tunc currente Dominica in Albis, collectas singulas sub vna conclusione terminantes: Additis etiam prædicta, cæterisque specialibus eiusdem sancti Francisci de Paula collectis, immediatè sequentibus: Prosecreta videlicet, Hostias Domine tuorum suscipe populorum, quas tibi in beati Francisci de Paula festiuitate dicamus, vt nobis conferant tuæ propitiationis auxilium. Cum sua conclusione, videlicet, Per Dominum &c. Deindè verò post communionem subiunximus, dicentes: Cælesti Domine sacramento consolati, te supplices deprecamur, vt intercedente beato Francisco de Paula, ab omni nos mentis & corporis labe custodias, & per ipsum tuæ sentiamus indulgentiæ largitatem: Cum simili conclusione. Etità Missam ipsam ad finem vsque cum solitis cæremonijs iuxta ordinarium Apostolicum illic debitè terminauimus, indulgentiamquè plenariam omnibus, officio huiusmodi tunc asistentibus, deuotè concessimus, ac etiam in loco sepulturæ eiusdem sancti Francisci de Paula, in depositionis suæ die, videlicet secunda Aprilis, huiusmodi perpetuò duraturam quadraginta annorum, totidemque quadragenarum indulgentiam annuatim condonauimus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus, viuit & regnat benedictus in secula seculorum.

Cæterum, quia difficile foret præsentes originales litteras ad omnium notitiam deferri, volumus & decernimus, quòd earundem Transumptis, manu notarij publici subscriptis (sub sigillo venerabilis fratris nostri Paridis moderni, & pro tempore existentis episcopi Pisaurensis, ac cæremoniarum Magistri, vel alicuius alterius Prælati Ecclesiastici) fides adhibeatur indubia in omnibus, ac per omnia, & illis vbique stetur, ac si originales literę huiusmodi essent exhibitæ vel ostensæ. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam nostrorum processùs, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo decimonono, Calendis Maij, Pontificatus nostri anno septimo.

Ia. Sadoletus.

H. de Busscyo.

IN NATIVITATE S. ABVNDII CONFESSORIS ET EPISCOPI COMENSIS. EX PRIMO TOMO MOMBRITII.

An. 440.

2. April. S. Abundius quo tempore floruerit

I. Tempore quo* Leo Pontifex apostolatus summum apicem tenebat, Augustusq; eius* æquiuocis imperij monarchiam regebat, & Anatolius Constantinopolitanę vrbis præsidebat cathedræ, atque Nicetа regebat Aquilegiensem infulã Amantius comensis gregis curãm susceperat, ac Anastasius Thessalonicensis Episcopus fulcerat B. Abũdius illius vrbis egregius incola, diuina gratia prouidente transfretauit, Comũq; adijt in Sibyllini aut marini litoris: Sed quod vicinia grati & piscosi lacus inundat & amœnat. Hic Græco & Latino lepore affabilis, ac sanctitatis titulis illustris sancti Amantij factus est familiaris, quos mutuus affectº alterni fœderis tãto amore cõnexuit; vt foret ambiguũ vter horũ alterũ magis diligeret: ita tñ rẽperies erat ambob. vt pastorales fasces excelleret, & deuota ouis ad nutũ pastoris militaret, multã concordiã tm̃ ex duce tm̃ de milite respubl. S. Eccl. susceperit multaq; incõmoda declinauit.

* Fuit hic S. Leo Magnus Papa
* Leonem militaritas.

1. intelligit SS. Abundij & Amantii mutua familiaritas.

Sic eorumvita iucunda, laudabilis & salutaris notis & ignotis fuit, vt hi præsentia religionis, illi sola fama proficerent.

S. Amantius moriturus Abundium constituit Episcopũ.

DVM tanta concordia alternæ dilectionis fruerentur, Amantium contigit ægrotare, & extremis vitæ propinquare; extemplo accersunt Abundium velut Elias Eliseum, quem Dei prouidentia & testium præsentia pontifex ordinauit pontificem suæ gubernationis dignum superstitem: mox cleri & populi fauore susceptus, & ingenti plausu est episcopali sedi impositus. Iam dudum Carpophorus cum commilitonibus suis dimicauerat & triumphauerat, fidelis

Progressus Catholicæ religionis sub Constantino.

quoque fidei constantia fortis, eadem causa eademque sententia suæ dignitatis lauream susceperat: iam enim tyrannica rabies profanorum principum obierat & emarcuerat. Præterea Constantinus cum genitrice Helena secundam Romam quæ Constantinopolis dicitur ædificauerat. Iste Imperatorum primus Christianos libere congregari, & in honore basilicas construi non modo permiserat, sed præceperat: *Theodosius quoquè non parum Christianæ professioni addidit gradum, quo imperante gentium templa & idolorum profana diruuntur: nam adhuc intemerata manebant. Sic libertas Ecclesiæ patuit sic gentilitatis concussa ac infirma fortitudo succubuit.

De erectione Constantinopolitanæ Ecclesiæ à Constantino facta & lege vt Noua Roma vocaretur, vide Bar. an. 330. * Incrementa Ecclesiæ sub Theodosio. Quantum Ecclesiam Catholicam promouerit Theodosius, eius testatur codex, & Bar. tom. 3. annal. eccles. vbi plurimas eius leges in Idololatras promulgatas, recenset.

II.

Viri illustres tempore Theodosij.

EODEM tempore Ambrosius Mediolanensis Antistes claruit & Martinus Turonum Episcopus insignis emicuit, Hieronymus presbyter & diuinæ legis fidus interpres in Bethleem toto orbe clarus effulsit. *a* Donatus Episcopus virtutibus insignis habitus: * qui draconem ingentem in ore eius expuens necauit; quem octo iuga boum ad locum incendij vix trahere potuerunt, & tabefactus aërem corrumperet. Augustinus etiam Præsul doctrina illustris exstitit, hi laborioſi agricolæ in secula non defutura semina proiecerunt: sed inter horum tam culta noualia, demens hæreticorum

a Donatus hic fuit Euoreæ Episcopus vir sanctissimus.

* Vide Sozom. lib. 7. cap. 25. & Bar. an. 394

insolentia, furtiua iactauit zizania. *b* Hi fuerunt Arius & Sabellius, Eutyches & Nestorius proceres erroris & signiferi coniurationis: at animaduertentes Orthodoxi inanes fucos stantes ad diuina præsepia, non patientesque horum perfida contagia, fidei-machiæ oppositores præsidia: nec diriora certamina pertulit Ecclesia, robustioribus viribus Idolatriæ, cum adhuc esset infantula: quem sustulit variis ac fallacibus sectis multiplicis hæresis, cum iam iuuenculà esset. Nonne intestina bella externis atrociora probantur? Nero, Diocletianus & Maximianus Christicolas mactabant & coronabant, ac subita metamorphosi de terrigenis cœlicolas faciebant; vt Arius, Sabellius, Eutyches & Nestorius mundam fidei sinceritatem in perfidiam transformabant, à quibus pestiferis animalibus cita contagio non paucos greges infecerat. *c* His Deus diligenter curationes adhibuit Hilarium videlicet & Athanasium, * Eusebium, Ambrosium & Augustinum, qui medicinalibus fomentis omne virus praui dogmatis de pectoribus infidelium eliminare conati sunt. *d* Vnde Nicenum concilium à Constantino contra Arium congregatur, cuius error pullulauit vsque dum Constans imperasset infausta proles Constantini, qui Ariani dogmatis labe pollutus Catholicos toto orbe prosequitur. *e* Huius fauore Arius fretus, dum in Constantinopoli ad ecclesiam pergeret, aduersus nostros de fide dimicaturus,

b Hæretici qui post Tyrannorum persecutionem in Ecclesia inualuerint.

diuertens per forum Constantini ad necessariam causam, viscera eius repentè cum vita effusa sunt. Vnde Ariani contremuerunt & Catholici de Dei iudicio non minimam lætitiam habuerunt. Post hæc Pelagius aduersus Christi gratiam suum errorem instruit, *f* ad cuius condemnationem concilium Carthaginense congregatur.

c Qui se hæreticis opposuerint. * Fuit hic Eusebius Mediolanens. Episc. *d* Concilium Nicenum contra Arium congregatur. De hoc concilio vide Bar. an. 325. *e* Arij infamis exitus. Vide Athanas. Epist. ad Serapionem. Bar. an. 336. Socrat. lib. 1. c. 25. Sozom. lib. 2. c. 28. *f* Carthaginiense concilium contra Pelagium colligitur.

III.

Vide Bar. an. 416.

POST idem tempus Nestorius Constantinopolitanus Episcopus suæ perfidiæ molitur errorem, aduersus quem Ephesina synodus congregata, eius impiam sectam persecuta infamauit. Hoc etiam tempore diabolus in specie Moysi Iudæis in Oreta apparens, cum eis per mare pede sicco ad terram promissionis promittit perducere, plurimis vero

Anno 428. hæresim suam Nestorius orditur, vt notat Bar.

eorum enecatis, aliqui qui saluati sunt confestim ad Christi gratiam conuolarunt. *a* Post hæc Chalcedonense concilium gerituram vbi Eutyches cum Dioscoro Alexandrino Episcopo condemnatur. Præterea apud Carthaginem Olympius quidam Arianus in balneis sanctam Trinitatem blasphemans ignis iaculo visibiliter est combustus. Animaduertite fratres, quomodo per momenta & interualla temporum fides inoleuit Catholica, primum per Martyrum rosea certamina; deindè per Confessorum contra hæresin victricia propugnacula; tum etiam quia vltio diuina digna

Aduersus eum synodus Ephesina celebratur. De hac Bar.

suis erroribus stipendia retribuit. His præfatis institutionibus annalium festorum memoria index testisquè esse declaratur, per horum vestigia vsque ad cunabula historiæ antistitis Abundij peruenimus, vt series & linea historialis non minimam notitiam nostris offerant rationibus.

anno 431. Dæmon fallit Iudæos. *a* Anno 451. Synodus ad Chalcedonensis cogitur. Vide Bar. hoc an. *b* Anno 494. 8. Kal Ian. vt habet Damascẽ. orat. 3. de Imag. Olympius Arianus blasphemiæ dat pœnas. Vide Bar. hoc an.

IV.

S. Abundius validus hæreticorum oppugnator.

HIC vir sanctus ac fidei Catholicæ armis strenuus, sanctissimi & venerabilis Leonis Papæ penetralibus assuetus hęreticorum discordem controuersiam atque seditiosam sedauit, cum magis arderet & vehementius fureret, qui non gregarius sed primipilaris miles Leonianæ militiæ gubernator peritissimus in vnda præliator, & auriga fortissimus in pugna, non solum de conuersione & fuga hæreticorum trophæum obtinuit; verum etiam de ruina triumphum celebrauit. *a* Hic æstuauit, alsit, esuriit, pernoctauit in transtris, pro cubili recubuit, molles thoros exhorruit, terrarum

a Indefessi eius pro Ecclesia labores.

latibula marisque pericula multoties intrepide subiit, vt latrones vnitatis, & prædones Trinitatis triplo etiam funiculo suffocarit. Ille de quo lis tam ingens fuerat animos suggerebat, arma & auxilia subpeditabat, & cuncta instrumẽta martia potens exhibebat. O fortis athleta & felix argonauta, vnde summa præconia tuis studiis & meritis paria, nõ de artifice eloquẽtia sed de munifice sunt sapientia, quæ dedit lapidi laticem fundere. Beata patria quæ talem incolam direxit: Sed beatior quæ patronum suscepit. Vnde Thessalonicensis Cumanus (A Domino factum est istud, & est

Psalm. 117.

mirabile in oculis nostris, hæc dies quam fecit Dominus exultemus & lætemur in ea) non horruit Ionium aut Ægæum,

1. *Ioan.* 17.

non Adriaticum aut Thyrreum; nam qui timet non est perfectus in charitate, & perfecta charitas foras vanum mittit timorem; neque expauit furorem atque pertinaciam præsentium hæreticorum, quanquam plerosque Catholicorum persecuti essent ad interitum. Iste heres Hæreticorum errori horribiliter incubuit nec succubuit: nam qui dedit affectum, addit effectum, amor diuinus non materialis sed spiritualis vincit omnia; cui cedunt omnia animauit Abundiũ, erroneam sectam instar diluuij diluentem mense Occidentis & Orientis flamina diuini amoris arefecit. Nonne Hesperia atque Græcia, Arabia & Media hac labe polluta est! sed ventilabro acutæ discretionis aream sanctæ ecclesiæ examinauit, & inanes siliquas erroneæ professionis à granis Catholicæ veritatis secreuit.

V.

Legationẽ Leonis II. Papæ nomine in Oriente & Occidente subiit.

NEC solum in Occasum, verum etiam in Orientem à B. Leone Apostolico directus Abundius, quæ refellenda erãt authoritate Romanæ sedis refellit. vt longinquis à Roma Prouinciis, præsentiam quodammodo Romanæ visitationis impenderet, & mediam notam diuinæ veritatis ostenderet, *a* quia à continenti oportunoque prospectu promptum illi erat agnoscere, quid in quibusque rebus vel Apostolico studio reseruaret; Nam cum maiora negotia, & difficiliorum causarum exitus liberum sibi foret sub expectatione procerum deliberare, vel determinare, aut suspendere: tamen salua dignitate religiosarum personarum ac reuerentia ecclesiarum, quibusque causis extremam manum imprę-

a Eius discretio.

serat, imitatus sententiam Apostoli ad Timotheum hortantis ad ecclesiasticum regimen: *b* Seniorem ne increpaueris,

1. *Tim.* 5.

sed obsecra & patrem aut matrem, iuuenes vt fratres, iuuenculas vt sorores in omni castitate: quæ moderatio si quibuscunque inferioribus membris ex Apostolica institutione debetur; quanto magis fratribus & coepiscopis sine offensio-

b Corre-

fensione reddenda est. Et licet nonnunquam accidat quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamẽ erga corrigendos agat beneuolentia quam seueritas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas: Sed ab iis, qui quæ sua sunt, non quæ Iesu Christi * facilè ab hac lege discedit ur, & dum dominari magis, quam consulere subditis volunt, honor inflat ad superbiam; & quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxiam: nec se plerique putant potestatem habere nisi satagant in subditos iniuriam exercere, talem diligentiam, talemque custodiã semper & vbique seruant abundanter.

reptiones quomodo faciendæ. * *videtur hic deesse, quærunt.*

VI. ABVNDANTIVS noster vt neque Deum neque proximum in examine suæ directionis offenderet: Sic placuit Deo & inuentus est iustus, & in tempore iracundiæ facta est reconciliatio. Laboriosa virtus sanctissimi viri nunquam otio neque socordiæ dedita, tam potenter atque viriliter hæreticas prauitates vbique gentium authoritate Leonianæ legationis expugnauit ac exinaniuit; vt prælens ætas & futura his superstitionibus careat; neque suis posteris opus fuit diuinum chalybem, in Nestorios aut Eutychianos librare. Et non modo acies talium belluarum occubuit, verum etiam nulla nota vestigiorum apparuit, vt triumphaliter cum Psalmographo siue succinere velit, siue concinere malit, canat: Non conuertar donec deficiant, confringam illos nec poterunt stare, cadent subtus pedes meos. Hic vir sanctissimus imminet & eminet inter omnia gymnalia atque exercitia Catholicæ fidei, ac promouet acies Catholicorũ contra fallaces phalanges hæreticorum, quæ causa tanta salutis fluxit Cumanis. non casus neque fatum: sed diuina prouidentia. Hæc vtraque destruens fuit efficiens tantæ authoritatis & benignitatis. Nam sicut Moysen Hebræis produxit: ita Abundium Como exhibuit. O dies illustris & solemnis, quo tantus patronus effluxit non tantum Cumanis. Sed omnibus Christianis, qui prodeundo de regione in regionem patiens algoris atquè æstus per charybdem & Syrtes, & variarum commercia linguarum, opulentas merces, non terrenæ supellectilis. Sed diuinæ religionis euexit, & de Eutychianis Nestorianisque summa omnium admiratione triumphauit! Hic cedat triumphalis currus Romanorũ seu assentatrix aura tyrannorum. Nam finiti & infiniti quota est portio? & volatilis rei ac stabilis quota est collatio: Sed meliores sunt Abundij herbusculæ, quam Neronis & aliorum iniquorum principum epulæ: quandoquidem iste aulã sempiternam, ille pariunt gehennam; istius esuries est satura, illius saturies est famelica, sicut ait Dominus: Beati qui nunc esuritis quia saturabimini.

De Nestorianis & Eutychianis triumphat. *Psal.* 17. *Luc.* 11.

VII. PROFECTO discutiamus illam controuersiam quæ vniuersam commouit ecclesiam, & ab atrocitate pugnæ, magnitudinem victoriæ perpendamus. Hæc lis ideo pauca lustra temporis amplexata est & vsque ad gubernaculum Leonis Papæ ac præsulatum Abundij legatione eius defuncti. à perfidia sua nunquam resipuit, vnde hic vir eximius, sapientia ac variis linguis strenuus, ex constitutione Episcoporum Italiæ & electione dispensationis Leonianæ multa maria transfretauit, plurimas prouincias lustrauit, vt quæstio diutissimè ventillata & concertata, nec insipientes deciperet, nec sapientes turbaret. *a* Nestorius dicebat duas personas & duas naturas in Christo esse. *b* Eutyches vero vnam naturam vnamque personam. *c* At fides Catholica duas naturas: sed vnam personam in Christo esse asserebat; id est, eundem Christum hominem esse perfectum, eundemque Deum & hominẽm vnum esse Deum atque Dei filium, nec quaternitatem Trinitatis astrui dum homo additur supra perfectum Deum: sed vnam eandemque personam numerum Trinitatis explere: Vnde contra Nestorium dicitur qui licet Deus sit & homo; non duo tamen: Sed vnus est Christus; At contra Eutychen subdit: vnus autem non conuersione diuinitatis in carne sed assumptione humanitatis in Deum. Vnus non confusione substantiæ: sed vnitatis personæ, cumque in eadem persona Christi aliud sit diuinitas quæ susceptit, aliud quam susceptit humanitas: idem tamen Deus atque homo est, fitque in Christo gemina natura geminaquè substantia: quoniam homo Deus vnaque persona, quoniam idem homo atque Deus: vnde quotidie psallimus: Nam sicut anima rationalis & caro vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus. Ex huiusmodi conflictione causarum, ingenuus Abundius à Deo monitus, à B. Leone directus, & immanitate hæretici sceleris commotus, nõ parum lucubrauit & sedauit; tandemque palmam ingentem exhibuit. Et non modo ramos praui dogmatis: sed truncum cum radice penitus euulsit; cui Theodoretus Tyri Episcopus, de consensu fidei hanc epistolam non parua præconia referentem his verbis direxit.

De legatione Abundij Constantinopolim loquitur cuius & meminit Leo Epist. 33. ad Anatolium. 34. ad Theodos. Imp. & 36. ad Eudoxiam.
a Nestorij hæresis.
b Eutyches hæresis.

c Fides Catholica duas naturas & vnam personam in Christo astruit.

IIX. DOMINO verè amabili atque sanctissimo fratri Abundio Theodoritus in Domino salutem. Comperi quod vestra religio veram & Apostolicam fidem pia mente conseruet: & gratias egi Deo omnipotenti, quia religio quæ peritura clitabatur, renouata est per sanctitatem vestram & venit ad lucem. Et sicut dudum in diluuio factum est, vt ad semen generis humani Noë & filij eius relicti sint: sic & in præsenti Occidentales partes sunt reseruatæ, vt ex his etiam Orientales sacrosanctæ Ecclesiæ veram custodiant religionem, quam vastare iam & deuorare penitus sacrilega & noua hæresis tentabat. Et oportunè dici potest vox illa Prophetica: Nisi Dominus Sabaoth semen nobis reliquisset, similes facti essemus quomodo Sodoma & Gomorra. *a* Adeò nobis quasi aliquod diluuium & bellum euenit ira Dei ex impia hæresi. Nunc * veram Saluatoris nostri in corpore humano præsentiam * laudabamus, & vnum Filium Dei & perfectam eius deitatem, & perfectam humanitatem * confitebamur: & non in duos Filios vnum Dominum nostrum Iesum Christũ * diuidebamus. Est enim amicus; sed differentiam Dei & hominis cognoscimus; & scimus quod alterum ex Patre est, alterum ex semine Dauid & Abraham, iuxta diuinas Scripturas: quodque diuina quidem natura sine passione est: corpus autem antè quidem erat in passione, nunc vero & ipsum alienum est à passione: nam postquam surrexit, & hoc ab omni passione constat esse liberatum. Hæc & litteris sanctissimi & religiosissimi Archiepiscopi Domini Leonis didicimus. Legimus enim quæ ad sanctæ & beatæ memoriæ Flauianum scripsit: & gratias egimus * nostro humanissimo Deo, quod aduocatum etiam propugnatorem veritatis inuenimus. His & ego litteris consensi: & huic epistolæ meæ exemplum earum copulaui, cui etiam subscripsi: & ex hoc probaui quod regulas Apostolicas, id est vera dogmata sequor, hodieque in his permaneo, & ideo bellum patior * eandem vero religiosam Apostolicam sectam seruamus ego & alij reuerendi viri, qui mecum de sacrosanctis ecclesiis expulsi sunt, *b* idem dominus * Hibas & * dominus Aquilinus, cæterique contra quos Imperatorum potestatem inuentores nouæ hæresis armauerunt. Superest vt vos cum sanctissimis viris auxilium sacrosanctæ Ecclesiæ afferatis, auferatisque impia bella quæ * impenderunt. Prohibete itaque sacrilegam sectam, quæ contra pietatem commota est; & pristinam ecclesiis pacem reddite: vt fructus laborum Apostolicorum accipiatis à Domino, qui se eosdem fructus redditurum esse promisit. Omnes religiosissimos & Dei * amicos presbyteros & reuerendos Diaconos & fratres per vestram sanctitatem saluto: & nos & omnes qui nobiscum sunt salutamus religionem vestram.

Theodoriti Epistola ad Abundiũ legatum Apostolicæ sedis. Eandem habes apud Bar. an. 450.
a Theodoreti fidei confessio.
* vero.
* absque laudabamus.
* confitemur:
* diuidimus.
* *Domino nostro.*
Hæc verba:
* *eadem verò &c. vsque ad,*

Idem dominus Ibas, desunt in Epistola quam recitat Baronius: fortè studio omissa quod Apostolicam sectam dicat; intelligit autem hic auctor certam fidei normam seu legem, ab Ecclesia præscriptam. Simile habes apud Colum. lib. 6.

b Theodoretus, Ibas Edessæ, & Aquilinus Bibilinus Palæstinanus Episc. subscribunt Epistolæ S. Leonis.

* *meus Ibas & dominus meus Aquilinus.* * *impendebant.* * *amantissimos.*

IX. QVALIS & quantus fuerit iste Theodoritus Abundij præco percontanti consoluta respondet epistola Beatissimi Leonis Papæ ei directa, cuius formulæ exordium subiicimus.

Leonis Papæ Epistola ad Theodoritum Cyri Episc. Est Epist. Leon. 63.

EPISTOLA LEONIS PAPAE AD [a] THEODORITVM POST CALCEDONENSEM SYNODVM missa. Dilectissimo fratri Theodorito Episcopo Leo Episcopus salutem.

REMEANTIBVS ad nos [b] consacerdotibus nostris, quos ad sanctum Concilium sedes beati Petri direxit, agnouimus dilectionem vestram, superno adiutorio, nobiscum tam Nestorianæ impietatis, quam Eutychianæ vesaniæ Psal.123. exstitisse verticem, vnde gloriamur in Domino cum Propheta canentes: Adiutorium nostrum in nomine Domini qui fecit cœlum & terram: [c] qui vel omnes in nostris fratribus detrimentum sustinere permisit: [d] sed quod nostro prius mysterio desciuerat, vniuersæ fraternitatis [e] intractabili firmabatur assensu, & verè à se prodisse ostenderat, quod prius à prima omnium sede formatum totius Christiani orbis iudicium recepisset: vt in hoc quoque capiti membra concordent, in quo nobis amplius accrescit gaudendi materia, dum & tantò magis se perculit inimicus, [f] qui etiã Christi ministris sæuius insurrexit; Nam [g] non aliæ sedes; & ea quam cæteris omnium Dominus instituit præsidere, consensus assentatio videretur, ac ita alia quælibet subrepere possit aduersa suspicio, inuenti prius sunt qui de iudiciis nostris ambigerent. Et dum nonnulli à dissensionum coacti auctore ad contradictionum bella prosiliunt, [h] ad maius bonum totius bonitatis dispensatione peruentum est. [i] Dulcia siquidem munera gratiæ diuinæ [k] præueniunt, quoties non sine magnis sudoribus acquiruntur. Et minus bonum pax videri solet continuata per otium, quam reddita [l] per labores. Ipsa quoque veritas clarius reniteſcit & fortius retinetur, [m] dum quæ prima fide docuerit, hæc postea examinatio confirmauerit. Exulta frater redditum seculo est prædone prostrato, Incarnationis diuinæ mysterium: quod humani generis inimicus, quia rebus ipsis auferre non poterat, calumniis obscurabat. Quinimò ab incredulorum corde perierat immortale mysterium, quia nihil prodest tanta salus incredulis, ipsa veritate suis dicente discipulis; Qui Mar. 16 crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, qui autem non crediderit condemnabitur.

a Theodoricum b fratribus & consacerdotibus c qui nullum nos in nostris d sed quæ nostro prius ministerio definierat, e irretractabili firmauit assensu, vt verè à se prodisse ostenderet, f quanto contra Christi ministros g ne aliarum sedium ad eam quam & consensus assentationis videretur, aut alia quælibet subrepere posset h ad maius bonum, malum eius, authore totius bonitatis dispensante i Dulcius k prouenium l post laborem m dum prius docuerat hæc post. exam. confirmaret.

Nouæ Romæ Bar. * Concilium Constantinopolitanum cõgregatur. Vide Bar. an. 450. ° Græcorũ * Episcopi subscribunt Catholicæ fidei. P decretorũ q Eutycheti r Asterius. * Anathema Eutycheti & Nestorio dicitur. s accusationem t nos Roma misit: anathema dicimus Eutycheti legit Bar. u omnibus

X.

PRÆTEREA Anatholius Episcopus ecclesiæ Constantinopolitanæ [n] minoris Romæ accepta Epistola S. Leonis Papæ, de confirmatione Catholicæ fidei, * contra hæreticorum congregauit concilium omnium Episcoporum & Archimandritarum, seu presbyterorum & diaconorum: & ante conspectum omnium recitata est epistola S. Leonis, quam beatus Abundius coram omnibus præsentauit concordantibus testimoniis Romanorum Patrum atque [o] Argolicorum. * Anatholius Episcopus Constantinopolitanus huic Epistolæ S. Leonis Papæ continenti Catholicæ fidei veritatem concordantibus etiam testimoniis Patrum ab eadem Apostolica sede [p] directus, plena deuotione consensit & subscripsit, anathema dicens [q] Eutychi & Nestorio & dogmati vel sectatoribus eorum. Tunc cæteri Patres non parui numeri, eodem modo subscripserunt; Mox sanctus Abundius & [r] Ætherius Episcopi & Basilius & Senator presbyteri dixerunt: Omnipotenti Deo gratias: cum reuerendorum Episcoporum, Presbyterorum, Archimandritarum, Diaconorum atque totius cleri professiones cognouimus, fidem rectam atque à Patribus traditam profiteri sicut eorundem subscriptio gestis præsentibus inserta declarat. * Ideo nos quoque quia omnes hoc exigere & expectare comperimus secundum [s] assertionem venerabilis viri Eusebij Episcopi Dorilensis, & sententiam sanctæ memoriæ Flauiani Episcopi, vel assensum Papæ Leonis qui ad insinuandam cunctis fidem Catholicam [t] ne minus anathema dicimus Eutychi vel omnibus qui eius perfidiam sequuntur, & dicunt in Iesu Christo Domino nostro ante incarnationem duas fuisse naturas, post incarnationem vero vnam tantum naturam: cum Catholica fides & ante incarnationem vnam quæ Verbi tum erat, & post incarnationem duas, id est, Verbi & perfecti hominis, fateatur in vna persona in consusa proprietate sui manere naturas. Nestorio etiam, qui vesanum, vt legitur, dudum dogma disperſit dicendo Dominum Iesum Christum ex Maria virgine hominem tantum, non etiam Deum natum: sed & sectatoribus eius, in eiusmodi peruersitate durantibus anathema dicimus; Propter quod conuenit ad confirmationem subscriptionis eius, sanctam quæ præsens est, fraternitatem, iisdem vel [u] hominibus qui eorum doctrinam sequuntur anathema similiter dicere. Vide quot testimoniis illustrium virorum comprobatum est beatum Abundium praua dogmata etroneæ sectę iaculo Catholicæ fidei vulnerasse & exstruxisse. Quis negotiator aut triumphator auaritia adipiscendæ pecuniæ, vt ille desiderio victoriæ tot littora maris tot accessus telluris adiit. Sed iam oportunum est vltrò tendere, & quicquid per sancti viri merita fidei Deus voluit ostendere, cum probi labores, ac certamina sunt sanctitatis non dubia, nos vero momorabile quod Dominus vocat prodigium referamus.

Filius Reguli Comensis moritur. a Offertur cadauer eius Abũdio vt eũdem ad vitam reuocet. Intercedẽte S. Abundio reuiuit

XI.

ERAT vir quidam illustris & ditissimus Comensis regionis Regulus, cuius vnicum filium contigit obiisse; ex quo familia funereo mœrore confecta ingentem gemitum magnis quæstionibus reuoluebat: post diutinum ploratum vnanimes exanime corpusculum quasi munusculum Abundio obtulerunt, quos inter genitor deformis ac lugubris, ac regio cultu exutus, cum omni domo ad vestigia sancti viri voluebatur. Miserere, inquit orabat, senis non habentis prolem superstitem, non habituri hæredem. cui relinquam familiam? cui relinquam Prouinciam? si in vitam redierit fides patebit populo, infideles argumentum credendi capient, & fideles fidei suscipient augmentum. Tunc vir Dei pietate solita tangitur, atque offerentibus improbare oblata erubuit. Mox de remuneratione muneris tractauit: ij non petunt tumulum, nec funeris officium nequè me querelarum sotium: maiora excellentioraque exspectat spectaculum istud. O Deus quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam! dextera Domini facit virtutem, dextera Domini Psal.138 exaltat; hic non mortuus apud te sed tanquam dormiens viuat & narret opera Domini & dicat castigans castiga- Ps. 117 uit me Dominus, & morti non tradidit me: non tantum quæro vitam quam fidem & salutem populi, vnius Ps. 117, resurrectio multorum est perfectio. Confestim cœlestes fores patuerunt & ingressa est oratio ante conspectum Dei, anima ex suis latebris exiuit, & exanimem animauit, protinus exequiæ pueruli in obsequia sunt relatæ Abundij. accipientes dum è resurrectione mortuum suum, hilares plaudunt & obstupescunt miraculo, proque mœrore fruuntur gaudio, si qui idololatriæ cultores fuerunt, effecti protinus sunt Christicolæ. Exultat proinde ciuitas omnis agitque gratias Deo vero cui est honor & gloria in secula seculorum Amen.

AN. 780. ORATIO FVNEBRIS IN SANCTVM PATREM ET CONFESSOREM NICETAM, QVAM SCRIPSIT Theosterictus, illius beatissimi viri discipulus. Habetur in Simeone Metaphraste.

3. APRIL. PROPOSITVM nobis est maximæ cuiusdam vtilitatis argumentum, sanctissimi patris nostri Nicetæ commemoratio: quæ proposita nobis est, velut sacrum quoddam conuiuium ex omnigenis, non corporeis, sed spiritalibus epulis re-

I.

lis repentè instructum: quo conuiuio non corpora, sed animę rationis participes aluntur & exhilarantur. Hoc ego artificij expers hodierno die vobis spititualibus conuiuis ex rudi sermone apparatum suppeditabo: vobis, inquam, qui sanctis animarum altricibus eius doctrinis nutriri semper optâstis. Verum mihi, sacri auditores, quippe qui (vt quod in Actis Apostolorum scribendis de se Lucas dixit, & ipse dicam) indè vsque ab initio, vt scitis, patrem hunc secutus sum: visum est non omnia quidem continenter scribere, (neque enim possem) sed è multis illius præclarè factis pauca quædam in hac narratione inserere, ad eorum ædificationem atque vtilitatem, qui hæc audiunt, & in posterum legere voluerint: nè honestissima illius facta tempore ipso & alta obliuione obscurata euanescant. Multi quidem multorum, qui ante nos fuerunt, sanctorum hominum vitas dictaq; & præclare facta conscripserunt: qui & oratione sua illos ornârunt, & nobis ex ea re multum adiumenti attulerunt. Illorum igitur exemplo & nos id facere aggressi sumus. Non enim consentaneum est, tantam eius hominis virtutem silentio tegi aut occultari, neque talem lucernam conuenit sub modio, sed supra candelabrum poni, vt luceat omnibus, qui sunt in huius vitæ domo (quemadmodum Euangelica voce nobis traditum est) in gloriam cælestis Dei, cui ex bonis operibus laus & gloria redditur. *Matth. 5.*

II. Sed tractationem hanc illos aggredi conueniens erat, quorum vita recta est, & ab omni reprehensione libera, oratioque grauis & composita cum illorum vita congruens. Quarum rerum priorem qui rectè præstiterit, illi, velut ex spiritualium donorum thesauro, & posterior abundè suggeritur. Cui verò ea defuerit, is dubiè & cum hæsitatione orationem proferet. Huius autem patris virtus tanta fuit, vt vix illi, quos suprà dixi, pro dignitate eam narrare possint: vel (vt verius dicam) ne illi quidem hoc possent: tantum abest, vt nos possimus, quibus vtrunque deest, vitæ inquam, probitas, & oratio compositionis atque concinnationis elegantiam habens. Verum sanctissimi patris desiderium, ad id conandum nos excitat atque impellit, qui ex illius narrationibus fortasse fructum aliquem & animæ adiumentum percipiemus. Qui enim vnguenta componunt, quanuis ab vnguentorum natura longè absint, tamen & ipsi odorum suauitatis participes fiunt, & alijs odorem per olfaciendi sensum impertiunt. Contra verò timor ipse sese opponens, ab hac tractatione me deterret, mihi ante oculos ponens imbecillitatem meam quæ tanto oneri par non est: meque admonet, nè, dum eum virum laudare velim, inconcinnis atque inelegantibus verbis aliquo modo illum vituperem, & ad indignationem contra meipsum excitem, sitque mihi ea res inutilis. Quod ne mihi accideret, silentium potius deligendum esset, quod est sine timore ac periculo. Neque enim aliquem pœnitet siluisse, quemadmodum locutos esse pœnitere sæpè multos solet. Sanctorũ res gestas celebrare qui debeãt

III. Cvm in his duabus rebus ambigerem, tanquam in trutina quadam positus, desiderium ipsum grauioris momenti visum est, timoris lancem leuiorem faciens, & orationis authorem Christum mihi adiutorem proponens, magnique eius viri, de quo dicturi sumus, in condonandis erratis facilitatem. Nam cum adhuc in terris esset vir ille, clemens erat, sciensque delictis nostris veniam dare: quam & nunc à beata ipsius anima multo magis mihi dandam esse certò scio. Grata enim est patribus ipsis (vt quidam dixerunt) puerorum lingua, quanuis balbutiens, Deoque ipsi gratum est, quod pro viribus fit. Moneo autem illud, nè quis falsum aliquid vel fictum me scribere suspicetur. Eorum enim mos est, qui rebus fidem non adhibent, vtilitatem omnem abijcere. Nam quid ipse à mendacijs lucrifacerem, si alios quidem commendarem, meipsum verò sententiæ illi obnoxium redderem, quam contra mendaces prophetæ Dauidi spiritus sanctus suggessit? Non enim fabulæ sunt, quæ dicentur, vt externis hominibus videri solent. Sed hæc quidem satis. Incipiam igitur, Deum ipsum omnis principij authorem propositum habens. Historię huius veritas. *Psalm. 5.*

IV. Sed vndènam incipiam? An patriam genus, & eius altricem terram prius dicam? Sed quænam erit vtilitas, orationem in his rebus occupatam habere? Ciuitas, inquit scriptura, sanctorum, est ciuitas Dei, cuius artifex & creator Deus est: patria verò, superna Hierusalem, mater Pauli, & eorum, qui cum illo fuerunt, vt ait magnus Basilius. At si quis & inferioris patriæ appellationem scire cupit, Cæsarea Bythiniæ illum genuit: illa in vitam hanc eum protulit, aluit, & omnibus cognoscendum tradidit: illa primę ipsius ætatis rectè factis fruens sese oblectauit. Quod pertinet ad parentum nomina, non possum pro certo dicere, quod fuerit matris nomen: sed pater Philaretus vocabatur: cuius filius cum virtutis amator fuisset, re ipsa cum patris appellatione conuenit. Fuit etiam hic eius pater diuinæ pietatis studiosus & Deo gratus, quippe qui monasticæ vitæ instituto dignus posteà factus perfectior euasit. Ille cum legitimam vxorem duxisset, ex ea vnicum hunc filium suscepit, & octauo die, postquàm puer natus fuit, vxorem ipsam amisit. Deus enim ille, qui eam formauerat, idem & eam recepit. *Heb. 11.* Patria S. Nicetæ. Pater.

V. Educatvs igitur puer fuit apud patris matrem. Cumque parùm creuisset, ijs literis, quibus pueri solent erudiri, ediscendis parens ipse eum tradidit. Cum autem puerulus discendi esset cupidus, & laboris valdé amans, paucis annis omnia edidicit: postea verò Psalterium memoriæ mandauit. Cumque illum in ecclesia pater totundisset, vt Annna Samuelem, Deo ipsi eum dicauit & omninò addixit, vt æditui locum interea teneret. Quod munus ille, omnem reuerentiam & spiritualem prudentiam adhibens, ità exequebatur, vt omnes mirarentur, quanta cum virtute se gereret, & quam composito animo esset. Quis enim hunc aliquandò vidit in ludis puerilibus versantem, vt pueris mos est gestire, saltare, currere huc atque illuc, in terra se volutare, atque vlulare? Quis hunc prope illos, qui choreas exercent, tam viros, quam mulieres, sedentem vidit vel aliquo modo adhærentem, & inhonesta illorum verba aliquando audientem? Quis illum symposijs eorum, qui diu in vino ebibendo immorantur, quibusquè tragœdiæ, tumultus & nugæ amicæ sunt, vel paululum adhærentem adspexit? Domi enim sedens, & librum in manu habens, legebat diligenter, &, vt id, quod in Euangelio est, dicam, proficiebat sapientia, ætate & prudentia: neque vnquam à diuinis conuentibus aberat, sed diuinas literas cordis sensu percipiebat: modò id, quod dixit Deus ad Abraham: Exi de terra tua, de cognatione tua, & de domo patris tui: modo illud Esaiæ prophetæ dictum: Exite de medio ipsorum, & segregemini, & impurum nè tetigeritis, dicit Dominus, & ego suscipiam vos: item illud, quod diuina voce prolatum est: Qui diligit patrem vel matrem plus quã me, non est me dignus: & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus. & alio loco: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me, &: Si quis veniens ad me, non renunciauerit omnibus, quæ possidet, adhuc autem & animæ suæ, non potest esse meus discipulus. Adhibetur literis. *1. Reg. 1.* *Luc. 2.* *Gen. 12.* *Esa. 52.* *Matth. 10.* *Luc. 9.* *Luc. 14.*

VI. Hæc cum audiret, & his similia, non in via sementem spargebat, hoc est in ipsius mentis superficie, ità vt conculcari posset, & à volucribus cæli, hoc est, à malignis spiritibus subripi ac deuorari, neque supra petras, hoc est supra cor sensu carens & aridum, ita, vt æstus, id est, tentationis tempore, tanquam ea, quæ radicem non haberent, cito exarescerent, non denique in medias spinas, hoc est, in huius vitæ solicitudines fundebat semina, quibus solicitudinibus suffocata mens fructum nullum ferret: sed in terram sui cordis valde bonam ac pinguem semen ipsum reponebat: quamobrem fructum reddidit Deo ipsi trigecuplum, sexagecuplum, & centuplum: trigecuplum, eò quod vitam cum virtute transegit: sexagecuplum, quoniam monasticę vitę exercitationem puram & innocentem seruauit: centuplum, quia pro fidei confessione multas persecutiones sustinuit: de quibus posteà loquemur. Nunc autem ad ea, quæ nobis proposita sunt, redeundum est. *Matt. 13.* Fructus trigecuplus. Sexagecuplus. Centup'us

VII. Cvm diuina eloquia, quę supra diximus, audiuisset quidnam illum fecisse aut consultâsse aliquis cogitabit? Mentemat- *Psal. 13.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

tem atque animum ab his terrenis rebus abalienauit,& ad optimam quandam formam seſe traduxit,de virtute(vt est in literis diuinis dictum)in virtutem progrediens,& ijs.quæ inferiora sunt, præferens meliora,secum cogitabat, quomodo Deum sanctè coleret. Cumque à ratione ipsa rectè ac ritè præsidente didicisset, facile fieri posse, vt vita cælibe ac perturbationibus vacua, sensus ipsos purgare, & mente pura ad id, quod purum est, accedere posset: à mundi voluptatibus se abrumpere,& ad Deum adiungere studuit. Cumque patri suo,amicis consanguineis, æqualibus, ijs denique omnibus qui ad eum pertinebant, salutem multam dixisset: ab ea regione, quæ ipsum aluerat, statim auolauit, & ad torrentem eiusdem vrbis, in meridiei parte fluentem, ad senem quendam, Stephanum nomine,qui illic solitaria vita vtebatur,se contulit, eiusque in rebus asperis perferendis socius erat: quin immò cum ipso certabat, dum monasticæ vitæ legibus ab illo erudiebatur.

vitam amplectitur monasticam.

Postea verò quàm eius diligentiam & alacre studium senex ille animaduertit, author ei fuit,vt ad cœnobium iret, quippe quòd multum ea res expediret,præsertim iuuenibus, eò quia ijs, qui ad summum virtutis fastigium peruenire cupiunt,plus exercitationis imponit. Bono senis consilio magnus ille vir vsus est, eiusquè preces pro viatico sumens, viam ad mare ducentem tenebat,diuina prouidẽtia ipsum dirigente,quæ per eum virum populum sanctiorem factum & bonorum operum æmulatorem adeptura erat. Venit igitur ad Meditij monasterium, quod tunc à paucissimis colebatur, & à sanctissimo patre nostro Nicephoro, qui monasterium constituerat,regebatur. Supplex autem à pastore illo petebat,vt in monasterium acciperetur. Cumque perspicacissimus pastor eum vidisset,&ex habitu ac moribus virum optimum eum fore coniecisset, libenter ipsum accepit, & in suo grege collocauit. Quo facto, beatus Niceta Dei præceptis obseruandis operam dabat.Cumque omnes vitæ huius fragilis atque caduecæ voluptates pro nihilo faceret, syncera,non adulterina,neque ficta terrenarum rerum abdicatione, seipsum mundo crucifixit, & mundus ipsi crucifixus est. Quamobrem non amplius sibijpsi viuebat, sed Christo & præsidi, omnemque affectum corporeum illo affectu, qui ad res supernas ac cæleſtes pertinet,omninò extinxit. IIX.

Item cœnobiticam

Hvivs autem viri peregrinatio fuit immutabilis: nam ex quo tempore à patria euolauit, non amplius illam vidit vsque ad eum diem, quo ad Deum profectus est. Idem omnem prauitatem & ad obediendum difficultatem,facili & ab omni curiositate ac simulatione aliena, obedientia superauit. Cogitatio autem eius assidua, & nullam intermissionem accipiens, erat mortis meditatio. Ventrem vero multis dominantem ita subiecit, vt vel res necessarias admodum parcè ipsi suppeditaret,ijs tantum vtens, quæ ad vitæ vsum pertinent. Continentiam non solum à cibis abstinendo exercebat, sed ab omni terreno affectu seipsum remouendo, quemadmodum ille dixit: Qui certat, ab omnibus se abstinet. Temperantiam & castitatem ità perfectam ostendebat, vt fragile hoc corpus ad eum statum traduceret,in quo esset corruptionis expers futurum, & in corpore hoc terrestri vitam incorpoream ageret, putam & angelorum institutioni similem. Non erat in eo viro furoris perturbatio, neque iracundiæ aut simultatis affectus: non odij, aut obtrectationis,vel alios condemnandi species: non loquacitatis, vel facetiarum, neque ocioſi sermonis opinio: sed omne ipsius studium atque opus erat Diuinorum eloquiorum meditatio,& solertes ad Deum preces. Nulla in re inanis gloriæ vel superbiæ vestigium, nihil denique, quod ad humanam ostentationem pertineret, in eo viro cernebatur. Summissionis autem excellens donum tam abundè acceperat, vt vbique omnes seipso præstantiores existimaret, omnibus se subijciens. Itaque non solum cum ijs,qui primi erant, sed vsque ad infimos humilitatem & obedientiam exercens,charitatem in Deum &in proximum firmam atque immutabilem retinebat.Nulla in eo fuit humanæ assentationis species,qua vel alijs,vel sibi ipse placere studeret,aut suî amans esset. Nihil deniq; perperàm aut simulatè agebat. Nulla in eo fuit vestis elegantia, ità vt ipsum corpus contempserit, neque omnino vllam eius curam habuerit:sed hoc tantum curârit, vt castum ac purum Deo sibi corpus suum offerret. Omnia igitur morum simplicitate & corde syncero sine hæsitatione aliqua faciebat. Quæ verò à Præside ipso dicebantur, tanquàm à Deo ipso dicta excipiens,omnem quidem curiositatatem & hæsitationem abijciens, fidem autem ac certam persuasionem habens, omnia exequebatur. IX.

Eius obedienti, 1. cor. 9.

Temperantia.

Humilitas eius eximia.

Obediẽtia insignis.

circa annũ 780. ordinatur presbyter vide Bar in notis ad Martyrolog. Rom. 3. Aprilis.

Cvm igitur pastor ipse illum ità studiosum ac promptum vidisset qui nondùm quinquennium in professione monastica perfecerat, ad presbyterij ordinationẽ eum promoueri curauit:quam per manus magni Tharasij assecutus est, qui constantinopolitanæ sedis erat Patriarcha,eamquè sedem multis virtutibus adornabat. Cum igitur presbyter ordinatus fuisset, & monasterij curam illi, quamuis inuito, Præses tradidisset, sanctus ille vir onus illud sibi traditum, molestè quidem ferebat: sed qui nulla in re didicerat repugnare,neque tunc contradicere ausus est: sicque, quamuis inuitus nihilominus tamẽ onus illud accepit.Cum igitur eam curam suscepisset, omnem diligentiam adhibens,studebat gregem ipsum copiosiorem efficere. Idquè factum est. Eius enim fama in omnes partes peruagante, plurimi ad eum veniebant, & terrenis rebus renunciabant. Itaque paucis annis factum est vt fratrum societas ad centesimum numerum peruenerit: quos ille, adiuuante Christi gratia, vt peritus aliquis gubernator ad salutis portum dirigebat, pro ipsis, vt probatissimus pastor assiduè vigilans. X.

Præficitur monasterio.

Athanasius monachus insignis.

Factvm autem fuit,vt qualis erat vita & virtute sanctissimus pater noster Niceta, talem vniuersarum rerum Dominus Deus hominem illi miserit, qui secundas monasterij partes teneret: Athanasium, inquam,illum venerandum & admirabilem virum, cuius virtus non ea fuit, vt obiter illam narrare possimus : cuius etiam in Deum charitatem, quam ostendit cum primùm mundo renunciauit, opinor etiam angelos ipsos fuisse admiratos. Erat ille patri suo charissimus,& litteras apud ipsum summè doctus: qui & publicorum libellorum scriba creatus, magistratui, qui Logothesion dicitur, præfectus fuit: vnde non vulgares mundi huius honores eius pater per filium ad se venturos sperabat. Cum verò iuuenis ille omnia hæc contempsisset, & vni rei esset intentus, vt cœnobij habitu se indueret, idque festinans perfecisset, eius pater, cum hoc audiuisset, via ad se illum traxit, indumentis quibus ex cœnobio vestitus fuerat,proiectis, preciosis vestibus illum quanuis inuitum, induit. At iuuenis ipse patrem sic affatus est: Putasne, ô pater, sericis istis vestibus me à proposito consilio impeditum iri? Totum mundum contempsi. Quid enim proderit homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur? At pater illum in domo concluſit, existimans ità fieri posse, vt à bono proposito ipsum auerteret. Cum autem iuuenis ipse oportunitatem inuenisset, serica illa indumenta in quatuor partes lacerauit. Quod cùm vidisset pater, alijs sericis ipsum induit. Ille verò & eas similiter lacerauit. Iratus igitur ea re pater, ità crudeliter filium verberauit, vt eius terga intolerabilibus illis plagis contabuerint, & medicorum manu atque cura indiguerint. Postea verò quàm ille iuuenis patrem certiorem fecit, nullo modo fieri posse, vt eius sententia mutaretur, quanuis membratim illum dissecaret, pater ipse ea re compunctus & lachrymis perfusus, filium sic allocutus est: Vade fili, & perfice iter illud bonum,quod elegisti,& Christus ipse tibi opem ferat, tequè ab omnibus laqueis diaboli eripiat. XI.

Luc. 9.

Athanasius à patre dirè flagellatur, sed permanet in proposito.

Ita igitur iuuenis ille venit ad monasterium, quod suprà diximus, exercitationis certamina efficaciter illic susceпturus. Tantam verò humilitatem exercuit, vt nihil secum attulerit ex ijs rebus, quæ in hoc mundo spectabiles sunt. Plerique nôstis eum virum, quem dico, & quem vos experti estis: scitis vilissimis vestibus indui solitum,immo neminem abiectiore veste vsum fuisse, quanuis ex parentibus valdè terrena hac nobilitate insignibus, ortus fuisset. Hic, vt supradictum est à sanctis patribus nostris in monasterium receptus fuit, & ab inclyto Nicephoro secundæ partes XII.

postpa-

post patrem Nicetam illi concessæ fuerunt. Erant igitur ambo illi vna quædam anima & mens in diuersis corporibus, tranquillo statu omnia disponentes: & ipsi quidem à sancto Nicephoro regebantur, sed iidem omnem fratrum societatem gubernabant, ità vt partim ipsi regerent, partim verò regerentur, mutua inter se & Præsidis charitate copulati. Neque vnquàm inter ipsos offensio aliqua, vel dissidium exortum fuit, sed erant veri pastores, & animæ morbos, vt probati quidam medici, sanabant, curantes gregem omni studio ac scientia. Alter secabat: erat enim ad secandum idoneus: alter mitibus quibusdam verbis leniens, sectionem ipsam curabat: erat enim mitis. Alter in iis, quæ ad curam corpoream pertinebant, occupatus erat: alter in iis, quæ ad spiritum attinent, versabatur. Vterque autem vtiq; rei studebat.

XIII. Itaqve, vt peritissimi quidam medici, omnem, vt diximus, diligentiam adhibentes, oues Christi rationales pascebant. Duritiem atque acerbitatem ex increpatione & ignominia proficiscentem lenientes, segnitiemquè & languorem, vel tentatione aliqua, vel mœroris ardore illatum, orationis comitate, & discretionis atque commiserationis medicina erigentes, tanquàm è somno fratres exsuscitabant. Quod verò in eis ceciderat & confractum erat futuri iudicij timore illud colligantes curabant. Tristes & segnes, & ipsa incuria dissolutiores ac lentos factos, laboriosæ doctrinæ stimulis erigebant. Eos verò, qui celeriter gradiebantur, & alios antecuertebant, maximè atquè attentissimè obseruabant, ne illis ambitionis opinio, tanquàm fera quædam irrepens, insidias faceret. Denique (vt summatim dicam) omnem gregem omni studio ac diligentia custodiebant, vigilantes pro illo, & feras, quæ non oculis corporeis, sed animo comprehenduntur, ab ouium rapina profugantes, non vt mercenarij, sed vt optimi pastores Christi pastorum principis. Ità verò omnium fratrum societatem edocuerunt, & mutua charitate atque concordia deuinxerunt, vt verè de ipsis illud dici posset: In hoc cognoscent omnes, vos meos esse discipulos, si charitatem habueritis adinuicem. Tunc quanuis hæc fecissent, ab omni tamen audacia procùl aberant. Nugarum verò & facetiarum ne nomen quidem in illis viris audiebatur: sed in diuinorum eloquiorum meditatione vitam degentes, ità ministerium sibi cõmissum singuli exequebãtur, totumquè Psalterium quotidiè pronunciabant: quo expleto, ad eorundem psalmorum vicissim canendorum ordinem se parabant: ità vt nunquàm omninò à Dei gloria celebranda ipsi vacarent. Ac si cuiusquam vitio factum esset, vt otiosus sermo irreperet, continuò alius quispiam admonitione sua eius sermonis continuationem abrumpebat. Erant & fratres aliqui clàm dispositi, qui vniuscuiusque dicta & facta patribus nunciabãt, vt ea re fieret, ne quis, absentibus iis, qui præsidebant, otiosum aliquod verbum proferre auderet, idquè vitarent omnes, dum exprobrationes dictorum ac factorum aufugerent.

Nicetæ & Athanasij in gubernãdo mũasterio prudentia, &c.

Ioan. 13.

Totũ psalterium dicunt quotidiè.

XIV. Illo autem tempore, quo Diuinarum rerum mysteria perficiebantur, stabat magnus pater noster Niceta ante sanctam & sacratam mensam, vt sancto Dei throno assistens, sacrificium & Diuina mysteria obeundo. Sanctus verò Athanasius assistebat, cogitatione & mente tota intentus, ministerij flabellum tenens: erat enim diaconus, qui & presbyter postea fuit: stabat inquam, metuens ac tremens, suasquè genas ac pectus lachrymis madefaciens. Sicquè totum sanctum illud ac Diuinum ministerium complebant. Cùm verò ità purè atque innocenter sacra facerent, sancta, purissima atque immortalia mysteria impartientes aliis, vniuersum populum sanctum efficiebant, eumquè in pace multa dimittebant.

Missæ sacrificium.

XV. Ad hæc sanctissimus pater noster ad Domini Dei templum crebrò fratres congregans, docebat, admonebat, & ità hortabatur: Fratres, quos Dei gratia coniunxit, quamobrèm congregati sumus, assiduè cogitemus, & quandiù tempus habemus, solertes simus & certemus, neque segnitie nosipsos lentos fieri patiamur. Quandiù mercandi tempus nobis est, animæ nostræ lucrum abundè nobis comparemus. Cum enim mercatus amplius non erit, tunc nemo poterit negociari. Non est, inquit, in morte qui memor sit tui: non est in inferno confessio. Consideremus quales pœnæ illos maneant, qui multa peccata commisêre, neque pœnitentiam egerint. In hoc mundo iudex ipse misericors est: in illo autem altero non item. Hîc miseretur, illic punit. Hîc septuagiès septiès peccata dimittit, illic in exteriores tenebras immittit. Quamobrèm hîc laboremus, & studiosè contendamus, nè ignauia ipsa dissolutos nos faciat. Curramus feruenti & celeri gradu, (cursu enim opus est, & illo quidem vehementi) vt perueniamus ad perfectionis mensuram. Sobrij simus ac vigilemus, quoniam qua hora non putamus, Dominus noster veniet. Contemnamus mundum, & ea quæ sunt in mundo. Carnem & eius superbiam execremur: hæc enim omnia inimicitias inter nos & Deum pariunt. Fugiamus carnis voluptates, auersemur eius libidinem. Sint nobis deliciæ ipsæ inuisæ, nè & ipsi deliciæ simus inimicis nostris. Amplexemur continentiam, per quam anima nostra pura efficitur. Aduersariorum inuasiones repellamus, & animi submissionem possidere studeamus, quæ ad cœlos nos prouehat. Confessionem teneamus, compendiosam illam salutis viam. Obedientiam ediscamus, vitæ impatibilis conciliatricem. Angustias in nos venientes patiẽter excipiamus, vt nostra, non vt aliena quædam existimantes. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, vt ait Apostolus. Studeamus ingredi in illam vnicam fidei copulam, neque huius mundi facultates futuris illis bonis anteponamus. Nihil eorùm, quæ corrupta & caduca sunt, admiremur: neque rebus stabilibus id præferamus, quod stabile non est. Supernas res inquiramus: illas autem supernas esse arbitremur ac sentiamus, vbi Christus est. Turpitudo & sermo de reb. stultis absit a nobis: hæc enim odit Spiritus sanctus, quoniam & de verbo omni otioso rationem reddemus in die iudicij. Mortificemus membra nostra, quæ sunt in terra, & studeamus illa offerre hostiam sanctam & Deo placentem. De nulla alia re, nisi de animæ nostræ salute, soliciti simus. Accipiamus armaturam spiritus, vt possimus stare aduersùs insultationes diaboli: cum his enim inimicis nobis colluctatio est, qui corporeis oculis non cernuntur: non aduersùs sanguinem & carnem tantùm pugnamus. Seruiamus in timore illi, qui nos elegit. Agamus gratias ei, qui nos vocauit in vitam sempiternam. Ipsius mandata obseruemus: angusta est enim via & aspera, quæ ducit ad vitam: per illam autem viam ambulare studeamus, quàm maximè possumus. In oratione & precibus fortiter persistamus. Deponamus veterẽ hominem cum suis actibus & libidinibus, vt induamur nouo, qui creatus est secundùm Deum in sanctitate & iustitia. Subiiciamur nobis vicissim in timore Dei. Castitatem & temperantiam, ac mentis synceritatem possideamus, vt angelorum contubernales efficiamur. Tunc (inquit Dominus) fulgebunt Sancti, vt sol. Quale igitur erit nostrum, dedecus, illos quidem vt solem effulgentes videre, qui luci opera fecerunt, nos verò ipsos obscuratos & tenebris inuolutos, quippe qui noctis opera effecerimus? Satis quidem ad pœnam, vel dedecus hoc futurum est. Quamobrem precor, inquit, vos, vt operum, quibus sancti viri studuerunt, imitatores esse contendamus, vt vnà cum ipsis in illa requie esse possimus, vndè aufugit dolor, tristitia & gemitus. Charitatem igitur in omnes habeamus, pacemque ac sanctitatem amplectamur, sine quibus nemo videbit Dominum: omnem verò solicitudinem nostram in Deum coniiciamus, quoniam ipsi curæ nos sumus.

Nicetæ ad fratres exhortatio egregia.

Psalm. 6.

Luc. 12.

Rom. 8.

Matth. 12.

Ephes. 6.

Matth. 7.

Ephes. 4.

Matth. 13.

Esa. 35. Apoc. 9. Heb 12. 1. Pet. 5.

XVI. Hæc igitur & his plura tum ex Diuinis literis, tum à seipso cùm beatus ille vir nos edocuisset, & hortatus esset, cum pace omnes dimittens: Abite, inquit, fratres, Deus bonus est. itaq; dabit nobis sermonẽ sapientiæ ad os nostrũ aperiẽdum, quo vobisipsis ea, quæ expediũt, & alias commemorare, & nosipsos ad Dei præcepta obseruanda excitare possimus. Hæc patris documenta apud oes quidem ad animæ vtilitatem spectantia dicebantur: quæ verò priuatim singulis idem pater dicebat, in sanctam suam cellam vnumquemque vocans, illa quidem neque numerari, neque narrari possunt

Priuatim singulos vt

admonuerit. possunt. Sæpè enim totam noctem insomnem transigebat, admonens singulos fratres de rebus salutaribus, omnès misericordia prosequens, omnes curans, omnibus commiserationem impertiens, omnibus omnia factus, sicut beatus Paulus ait, vt omnes lucrifaceret. Quis enim ab aliquo dæmone, humanæ carnis insidiatore, impugnatus vnquàm fuit, & huic patri cum fide & cordis contritione id aperuit, ac non statìm à tali dæmone liberatus est? Quis à mœrore ac segnitie, atque anxietate, quæ mẽtem ipsam obscurant, vexatus fuit, & hunc adiit, ac non statìm ad tranquillitatem, solertiam & fortitudinem exuscitatus est? Quis ab alio quouis affectu perturbatus, & eam perturbationem huic confessus, non statim ab ægritudine ipsa curatus est? Erat eius corpusculum vigiliis ac ieiuniis ità liquefactum, vt propter summam imbecillitatem vix loqui posset. Quis ità continentiam amplexus est, vt pater noster Nicetа, qui vel res necessarias, panem dico & aquam, parcè sumebat? De vino autem & reliquis delicatis cibis, superuacaneum est aliquid dicere. Quis ità castum atque purum corpus, vt hic, habuit? Quis mansuetudinem & humilitatem, vt hic, perfectam exercuit: Quis perspicax, aut misericors, vt hic, fuit? quippe qui omnes beatitudines illas à Domino propositas, manifestè complexus est, cùm & pauper spiritu fuerit propter regnum cælorum, & lugendo vnà cum his laborârit, qui ex vtraque parte laborant, vt Paracleti consolationem assequantur. Idem mansuetus & humilis fuit præter cæteros, vt terræ illus, quæ à mansuetis possidebitur, hæreditatem acciperet. Idem esuriit & sitiuit iustitiam, neque vnquàm eius rei satietate affectus fuit. Ità verò misericors & pauperum amator extitit, vt neque illi satìs essent ea, quæ possideret: tanta hilaritate facultates impartiebat. Fuit mundus corde, quo & Deum vidit, & cum eo versatus est: pacificus, & ab omni altercatione alienus, vt Dei filius vocari posset. Passus est & persecutionem propter iustitiam: exprobrationemquè & verba pessima ab alienæ sectæ hominibus mentientibus audiuit propter Christum. Quamobrèm & exultans, copiosam pro his rebus mercedem in cælis recepit.

Ieiuniis & vigiliis se affligit. *Matth.5.*

1.*Reg.2.* CVM his rebus Niceta pater excelleret, & Spiritum sanctum in se habitantem haberet, diuinis muneribus dignus fuit effectus, & eiiciendi prauos atque impuros spiritus facultatem à Deo ipse accepit, idquè meritò: Glorificantes enim me, inquit Dominus, & ipse glorificabo: & quæ deincèps sequuntur. Id verò, quod dicturus sum, ipse quidem non vidi, sed quidam è numero fratrum, postquàm pater sanctissimus diem obiit, illud mihi narrauit. Aiebat enim, quòd cùm monasterij ianitor nescio quain re occupatus esset, eius rei ministerium pastor ipse illi supplendum, commisit. Quod munus cùm obiret, venit vir quidam ex eorum numero, qui versabantur in illa regione, ad monasterij vestibulum cum adolescentulo quodam, qui mutus ab ortu ipso fuerat. Vir autem ille fide impulsus eum fratrem precabatur, vt puerum sumeret, & ad magnum Nicetam duceret, qui pro ipso Deum precaretur. Cumquè patri hoc ille significâsset, sedato animo pater ipse eum repræhendit ac remisit. Sed cùm ille persisteret, dicens eum virum fide ductum id petere, iussit puerum ad se duci. Quo facto, Niceta puerum accepit, & pro ipso Deum precatus, Crucis signo illum signauit, & adiuuante Christi gratia, puerum, qui nondùm locutus fuerat, benè loquentem ad patrem remisit. Quare eius pater admiratione affectus, cùm multas gratias Deo, viroquè sancto egisset, cum puero ipso hilaris domum suam rediit. Quæ verò ipse cognouit, illa nequaquàm silebo. XVII.

Precibus & signo crucis sanat mutum.

ERAT frater quidam in monasterio ex eorum numero, qui simpliciores sunt, & malitia omninò vacui, qui à patribus propter laudabilem suam innocentiam ac simplicitatem valdè diligebatur. Huic cùm malorum origo diabolus inuideret, pessimis suis artibus vsus, ad amentiam atque insaniam eum hominem impulit. Id beatus Niceta molestè ferebat, cùm fratrem sic affectum ac talia patientem videret. Deindè nos hortatus est, vt ad vesperam vsque ieiunaremus. Cumquè sancta fratrum congregatio in vnum conuenisset, post perfectum diuinum ministerium, accepit vir sanctus fratrem illum, & super eum precatus est: cumquè oleo sancto & vnguentis ipsum vnxisset, rursùs in priorem statum restituit, cùm prudentem & mentis compotem, adiuuante Christi gratia, eum reddidisset. Ex illo igitur tempore frater permansit incolumis, per sanctas preces sancti patris nostri impurorum spirituum machinatione ab ipso propulsata, neque ampliùs quale cunque damnum in ipsum inferente. XIIX.

Ieiunio, oratione, & sancti olei vnctione amentem restituit.

ALIVS quidam ex iis, qui nupèr ad eum venerant, impuro spiritu laborabat: qui spiritus occultè illum vexabat, seipsum non aperiens. subterfugiebat enim dæmon ille, sancti hominis præsentiam metuens. Itaque illum latere studebat. Cùm verò tempus veniisset, quo adolescens ille sanctum monasticæ vitæ habitum accipere deberet sub magni Nicetæ catechismo, & sanctarum ipsius manuum impositione, idque dolosus diabolus sensisset, cœpit fratrem postera nocte perturbare, & visa quædam ipsi obiicere, quibus terrorem ac fluctuationem in eius mentem coniiciebat. Cùm igitur frater ille seipsum à diabolo vexari, & potentia illius se opprimi animaduerteret, media nocte surrexit, vt ad sanctum virum confugeret: cumquè prope cellam veniisset, in qua magnus Niceta dormiebat, vidit serpẽtem quendam valdè magnum, qui ante portam illius cellæ serpebat, & ingressum illi omninò præcludebat. Dæmon enim ipse in eam figuram se verterat, vt eius mos est, quò iuuenem perterrefaceret, nè ad eum virum introiret, qui ab eo ipsum expulsurus erat. At frater ille sancti viri auxilio fretus, & dæmonem contemnens, in cellam magni patris insiliit, & impuri dæmonis insidias ipsi aperuit. Tunc sanctus vir eum Cruce signauit, & pro ipso Deum precatus, illum admonuit atque hortatus est, nè talem dæmonem metueret, iussitquè in cubiculum, in quo dormiebat, reuerti. At insidiator ipse per paucos dies seipsum subtraxit. Cùm autem non ferret sancti viri gratiam, & ab eo in se illatum ardorem, cœpit rursùs fratrem perturbare, intolerabiles quosdam cordis dolores immittens. Postremò illum collidens, mutum atque immobilem reddidit: cuius viscera ita æstuabant ac dilacerabantur, vt illa disrumpi nos existimaremus. Cùm igitur sanctus Niceta veniisset, pro illo Deum precatus, signo salutaris Crucis eum signauit, & eadem illa hora opprimentem dæmonem ab ipso eiecit, & fratrem sanum erexit. Itaque ex illa hora frater incolumis permansit, nunquàm ampliùs à tali dæmone offensus. XIX.

Diabolus nititur quendam abstterrere à monachismo.

Oratione & signo Crucis dæmonem expellit.

ALIVS quispiam & ipse de iis, qui paulò antè venerant, habebat immundum spiritum, similiter & eum ipsum latentem. Cùm igitur frater ille aliquot dies in monasterio mansisset, cœpit à dæmone agitari & vehementer vexari. Cùm autem sanctus Niceta illuc veniisset, pro fratre ipso Deum precatus fuit: cumquè dæmonem ab eo expulisset, adiuuante Christi gratia, sanum illum reddidit. Dicebat autem vir ille, postquàm curatus fuit, à se visum illum diuinum hominem virgam tenentem, & Aethiopem quendam deformem ab eo eiicientem. Hic cùm insipienter se gessisset, & Dei gratiam reiecisset, antequàm tonsus fuisset, clàm discesserat à monasterio, cùm interea à nobis nescìremus, quid illi euenturum esset. Has & alias plurimas & diuersas ægrotationes eorum, qui febri, aut ex capite, & aliis morbis laborabant, ea gratia, qua donatus à Deo fuerat, beatus Niceta curauit. XX.

QVAM verò in animi ægritudinibus curandis egregius medicus idem pater noster Niceta extiterit, nemo est qui nesciat. Etenim ex ipso motu atque habitu eos cognoscebat, qui cogitationibus vel affectibus premerentur. Ac si cui accidisset, vt in aliquod erratum incideret, (Angelorum enim est nunquàm cadere) illum etiam ex tristitia & vultûs mutatione cognoscebat, eumque ad propriam cellam seorsùm ductum, diuina sua doctrina atque consolatione eò adducebat, vt omnes res suas aperiret. Quem si valdè contritum & humiliatum vidisset, non ità vt parerat, sed mediocriter repræhendebat, confirmans in ipsum charitatem, nè abundantiore tristitia eiusmodi homo absorberetur, hac etiam in re beatum Paulum imitatus, à quo in hominem illum Corinthium, qui contra legem fecerat, idem factum scimus. XXI.

2.*Cor.2.*

Hæc

XXII. Hæc sunt diuini patris nostri egregia facta: hæc beati viri fortia opera: hæc venerandi hominis & generosi militis certamina, & victricia præmia. Quis eius doctrina, aut suauissimo ipsius sermone satiatus vnquàm fuit? Omnibus erat mitis, omnibus amabilis, omnibus iucundus & hilaris, comis & ad audiendum facilis, misericors, facilis ad communicandum, totus charitate plenus, totus dijudicandi arte, totus humilitate refertus, totus mansuetudine & omnibus virtutibus syncerè abundans. Tota denique ipsius vita & contemplatio, omnibus fuit ædificationis & vtilitatis materies. Itaque ad virtutum omnium verticem, ad ipsarum, inquam, perturbationum vacuitatem peruénit, cùm omnes suos sensus purgâsset. Quamobrèm totus illustris ac splendidus factus est, totus suauis & adspectu & moribus, totus venustus ac decorus, ab æterna Trinitate semper illustratus. Mira eius erga omnes humanitas.

XXIII. Magnvs verò Athanasius, fidelis & prudens dispensator, qui cœnobij res multis annis benè administrauit, quique multos labores cum patre Niceta passus est, eorundem certaminum socius atque consors, cùm multa præclarè in cœnobio fecisset, in morbum incidit, quo & consumptus est. Quem cùm extremum spiritum agentem nos circundedissemus, eumque precati fuissemus, vt apud Deum ipsum, à quo assumebatur, nostrî esset memor, hunc sermonem postremum habuit: Si ego fiduciam apud Deum inuenero, & quod cupio assecutus fuero, omninò ipsi scietis. Cùm igitur honesto quodam modo sanctos pedes extendisset, in Dei manus vigesimosexto mensis Octobris die spiritum tradidit. Quamobrèm cùm eius exequias curauissemus, in proprio quodam monumento, vt mos est, ipsum condidimus. Non enim nostris patribus, vt alijs monasterijs, mos est in vnum monumentum omnes mortuos reponere, sed vnicuique aptum locum seruantes, illic proprium monumentum effodiunt, & illud terra obruunt, seruantes id, quod ità dictum est: Terra es, & in terram reuertéris. Illic igitur & beati patris reliquias reposuimus. At nè eius sancti viri monumentum obscurum esset, sed manifestum omnibus fieret, omnium rerum Dominus Deus fecit, vt supra monumentum ex honorato illo sancti viri pectore arbor cupressus nasceretur. Quamobrèm multi fide ipsa impulsi, illuc euntes, arborem illam amplexantur, & frondes ex ea decerpentes, ad sanitatem afferendam adhibere solent. Athanasius obdormit in Domino. *Gen.* 3. Ex eius pectore cupressus nascitur.

XXIV. Cvm verò pater noster Niceta Athanasij obitu non mediocriter tristis esset, & eius separationem ægrè ferret, vtriusque officij onus ipse suscipiens, vigilabat, & vt fratribus prouideret, omnem laborem adhibebat. Non multò autem posteà, & communis noster pater Nicephorus, qui monasterium diuina ope adiutus constituit, & omnia sua bona Deo consecrauit, ille, inquam, apud Deum & homines honoratus, & omnibus charus propter mentis suę modestiam, & ipse mortem obijt quarto die mensis Maij. Noster verò pater Niceta, vt legitimus ipsius discipulus, eius memoriam splendidam ac celebrem quotannis agi debere scripto tradidit. Tunc omnis fratrum societas illum precabamur, vt principatûs ordinationem simul atque appellationem acciperet. Noluerat enim eam accipere, quoàd beatus Nicephorus superstes fuit. Ille verò dolebat, idque admodùm molestè ferens, omnes precabatur, vt ipsi eum dimitterent, neque cogerent talem appellationem suscipere, dicens: Assumite alium quemcunq; vultis, qui principatûs nomen habeat, & ego cum Deo ipso, quemadmodùm anteà faciebam, gregis curam habebo: tantùm vos precor, nè hac in re mihi vim afferatis. Posteà verò quàm illi diximus, fieri non posse, vt hoc ei concederemus, quoniam cùm & superstite communi illo nostro patre, secundùm Deum ipse noster dux fuisset & magister, multo magìs post ipsius migrationem eum deceret onus ipsum re & nomine suscipere: Graue, inquit ille, mihi est, quod vos, fratres, vim afferentes, mihi imponitis: fiat tamen Dei voluntas. O immensam sanctissimi patris humilitatem. Quod enim quidam multis largitionibus ambire solent, & seditione ac bellis sibi comparant, id propter summam humilitatem viro illi oblatum fuit. Multùm igitur & nos, & amici, atque alij quidam patres ipsum precantes, vi adduximus, vt eius præfecturæ ordinationem & appellationem, sicut suprà diximus, acciperet. Hanc autem accepit per impositionem manuum sancti Nicephori, qui tunc erat Constantinopolitanæ sedis Patriarcha. Aegrè in se recipit Abbatis vel præfecti nomen.

XXV. Cvm verò nos Byzantij essemus, cœperunt rumores quidam spargi de impijs & Deo inuisis contra venerandas imagines dogmatibus. Malorum enim origo diabolus vltra modum se efferens, & aduersùs Deum arroganter se gerens, qui dixit: Ponam sedem meam in nubibus, & ero similis altissimo: quamobrèm & deiectus fuit, & indè vsque à principio humano generi insidiatus, primùm se in paradisum contulit, & primum formatum hominem eoipso circunuénit ac decepit, quòd illum Deum fore diceret. Itaque fecit, vt Dei præceptum violaret, & à paradiso exterminaretur. Posteà humano genere amplificato, idolorum superstitionibus illud oppressit, hominibusquè ipsis persuasit, vt res creatas, derelicto eo, qui illas creauit, venerarentur. Cùm verò ab eiusmodi superstitione, tum à diuino Verbo, quod humana carne se induit, tum à sanctis Apostolis ac Martyribus, & alijs diuinis & sacratis Patribus, Christi discipulorum successoribus, homines liberati fuissent, & idolorum superstitio deleta esset, neque sic dolosus ille diabolus ab insidijs destitit: sed rursùs diuersas quasdam hæreses excogitauit, & per illas ipsas in terris graues dissensiones & intolerabilia scandala latè disseminauit. Quibus etiam ipsis homines liberati sunt per sanctas synodos, & patres sanctos, qui constanter hæresibus restiterunt, easquè oppugnarunt, singulas singulis ætatibus, quibus vnaquæque hæresis exorta fuit. *Esa.* 14. Iconoclastarum hæresis.

XXVI. Qvidnam tunc diabolus ipse fecit? Num quieuit, vel cessauit? Minimè, inquam, ille, sed rursùs aliam hæresim excogitauit, extremam, ac primam, quæ omnes alias præteritas summatim comprehendit, ac ferè Saluatoris nostri Iesu Christi dispensationem euertit. Nam si honor imaginis ad exemplar ipsum pertransit, vt ait Magnus Basilius, omninò & è contrario, imagine ipsa contempta, necesse est & exemplar ipsum vnà contemni. Cùm verò imago ipsa honoratur, similiter & exemplar ipsum honoretur necesse est. Dicam apertius, exemplo quodam appositio, quod sensu percipitur: Fac esse imaginem, aliquam regalam aliquo in loco impressam (olìm enim regibus mos fuit hoc facere) deindè duos aliquos homines prætereuntes regalam imaginem vidisse, illorumque alterum, eò quòd in regem ipsum optimè affectus est, ad imaginem ipsam cucurrisse, eamque amplexatum fuisse: alterum verò, illi homini succensentem, qui hoc fecerit, in eam expuisse, & lutum ipsum vtraque manu tollentem, illam ipsam imaginem corrupisse ac deleuisse. Velim dicas, si Rex vtriusque factum cognouerit, vtrinam illorum hominum succensebit, aut vtrum charum habebit? Nonnè priorem illum honoribus & stipendijs prosequetur, posteriorem verò puniet? Quòd si terreni Regis imaginem aliquis euertens, id impunè non faciet, qui filij Dei hominis facti pro nobis, & in omnibus rebus, excepto peccato, nobis similis, imaginem contempserit, quam pœnam non habebit? Apagè, nè sis homo ità stolidus, sed reuerere imaginem Christi, si Christum desideras. Quòd si exemplum non veneraris, manifestè significas, neque exemplar ipsum à te honorari. Impietas Iconomachorum. Nota hæretice.

XXVII. Sed agrestes quidam, dicet aliquis, imagines ipsas Dei loco habent, & ob eam causam à quibusdam audiui, cùm temerè dicerent, non decère Christi imaginem effingi. O insciti am hominum. Ità enim eorum causa, qui oculis sunt hebetioribus, & solem ipsum tibi, quicunque es, qui hæc dicis, liceret obscurare. Sed audi nostræ mentis sententiam de adorationum differentia. Scimus enim, ratione ità dictante, alium quidem cultum secundùm adorationem esse, quem primę & diuinæ illi naturę adhibere docti fuimus: alium verò secundùm habitum quendam & anagogicè, vt & magnus Dionysius ait, quem secundùm proportionem nobis congruentem cum ipsa eorum signorum, quæ sensu comprehenduntur, varietate multiplicari videmus: quibus signis sacro quodam modo ad Diuinitatem, quæ Argumenta contra imagines, & eorum dilationes

mente compræhenditur, pro noſtræ conditionis moderatione prouehimur. Itaque Deum ipſum & diuinam virtutem cæleſtes quidem mentes, vt ad intelligendum idoneæ, ſicut ipſis fas eſt, compræhendunt: nos verò corporeis & ſenſu compræhenſis imaginibus ad diuinas res contemplandas, ità vt poſſumus, perducimur. Quòd ſi mente ità excæcatus es, & ad ea quæ dicuntur, hallucinaris, neque te corrigi permittis, ſed in errore perſiſtis, in illo ipſo tempore, quo è vita excedes, fruſtrà tè id ſecutum fuiſſe pœnitebit.

XXIIII. Alii verò vt minoris momenti hæreſim hanc habent, & pro nihilo ducunt, ob idquè facilè capiuntur, & in eam deueniunt. Quidam neque hæreſim hanc eſſe cogitant, ſed contentionem quandam. Ego verò valdè grauem hæreſim illam exiſtimo. Opinor autem & vnumquenque eorum, qui rectè ſentiunt, talem eam exiſtimare, quippe quæ Chriſti diſpenſationi infenſa eſt. Cogita verò & illud, quòd aliæ quidem hæreſes ab epiſcopis, & illis inferioribus preſbyteris, initium habuerunt: hæc autem ab ipſis Imperatoribus ortum habuit. Scitis vos, quantum inter preſbyteros & Imperatores interſit. Et illæ quidem ab ijs conflatæ, qui noua & falſa dogmata conſtruere, vetera verò & probata contemnere voluerunt, paulatim vim adeptæ ſunt: hæc a regali potentia illata eſt. Leo enim, cognomento Iſauricus, cùm in Theodoſium iuniorem tyrannidem exercuiſſet, Romanorum imperium arripuit: quo ſuperbè admodum elatus, non dedit gloriam Deo, (per ipſum enim Reges regnant, & potentes ſcribunt iuſtitiam, vt ait Salomon in Prouerbijs) ſed extulit in altum cornu ſuum, & locutus eſt aduerſus Deum iniquitatem, & poſuit in cælum os ſuum, & lingua eius tranſiuit in terra: cœpitquè hiſtoriam indè vſque è ſanctis Apoſtolis Eccleſijs traditam delere, dicens, non oportere Chriſtum depingi, neque in imagine illum adorari. Prou. 8.

Hæreſis Iconoclaſtarum origo ſub Leone Iſaurico, anno.723. vide Baro. ad dictũ annum.

XXIX. Cvm hæc fierent, magnus ille Pontifex de throno ſuo migrauit, & venerandailla hirundo è nido ſuo euolauit, quæ Eccleſiæ ver pulchris concentibus ornans, dies feſtos Domini decorauit. In eius autem locum inductus fuit deformis quidam coruus, hians & obſcura quædam crocitans, procumbente ipſa Eccleſia, & mœſto quodam modo ingemiſcente, quæ tam magno & diuino Pontifice priuata fuerat. Erat perturbatio non parua in orbis terrarum eccleſijs, malo ipſo, tanquàm peſte quadam, quocunquè percurrente, impietatis potentia corroborato. Poſt hæc ſucceſſit Leonis imperio ſimul atque impietati Conſtantinus filius, malæ radicis malum germen, peſtilentis feræ progenies, draco, animorumquè corruptor, atque ex crudeliſſimo leone pardus natus eſt, varium habens ingenium, qui patrem ipſum multis partibus malitia ſuperauit. Non enim ſola imaginum iniuria contentus fuit, verùm etiam ſanctos martyres, quantum in ipſo fuit, honore priuauit, cùm præceperit non eſſe illos ſanctos appellandos, ſed ſimpliciter nominari apoſtolos. Quadraginta martyres, Theodorum, Georgium, & alios ſimiliter. Illorum autem reliquias omninò comtempſit, ac pro nihilo duxit. Atque, vt ſummatim dicam, habitu erat Chriſtianus, mente ipſa Iudæus. Quam enim Chriſtus ſibi in domicilium delegit, gloriſiſſimam, inquam, ſuam matrem, omnibus alijs rebus creatis ſuperiorem, omnium hominum ſalutem, mundi patrocinium, quæ propter virginitatis ſuæ præſtantiam prope Deum verſatur: & huius, inquam, venerãdum nomen multis modis ab Eccleſia expellere ſtuduit: eius verò interceſſiones, per quas mundus ipſe conſiſtit, illas ne nominare quidem voluit, cum diceret, nemini eam poſſe opitulari.

Anno.741. Leoni Iſaurico ſuccedit Conſtatinus Copronimus. a Conſtantinus Copronymus habitu Chriſtianus, animo Iudæus. b Blaſphemia eius in matrem Dei. Vide Bar. ad an.767.

XXX. Conabatvr autem, quod dicebat, hoc exemplo confirmare. Cum enim aliquandò marſupium, aureis nummis plenum, in manum ſumpſiſſet, & ijs, qui cum ipſo verſabantur, illud oſtendiſſet, ab eis quærens: Quantinam, inquit, marſupium hoc valet? Multi, inquiunt illi. Cum verò aurum eiecciſſet, turſus quæſiuit, quantinam marſupium eſſet. Cumquè illi reſpondiſſent nihili valere: Ità, inquit miſer ille, & Deiparens Maria (neque enim ſanctam eam nominare dignabatur indignus ille) quo tempore Chriſtum in ſe habebat, valdè honorata illa erat: ex quo autem tempore illum peperit, nihil differt à reliquis. O blaſphemiam, ô ſuperbiam, ô immenſam Dei tolerantiam, ô ſummam patientiam. Quomodò ipſius lingua non obmutuit, quæ aduersus Chriſti matrem tam ſuperbè iniquitatem locuta fuit? Quidnam à blaſphemis Iudæis nouus hic Pharilæus, & Deo inuiſus differebat? Noſtros verò monachos indignos exiſtimabat de quibus cogitaret: quinimmò abiectos & nulla memoria dignos vocabat ille, qui nulla ex parte memorabilis fuit. Quicunque autem prauo ipſius conſilio parere noluerunt, partim exilio condemnati ſunt, partim in carceribus mortui: alij gladio interfecti, alij vectibus contuſi: qui ſic diſcerpebantur, vt eorum viſcera in plateis diſſiparentur. Teſtatur id Stephanus, nouus Chriſti martyr, qui prioris illius Stephani & nomine & moribus fuit ſocius. Ad hæc aliqui fuerunt in altum mare proiecti. Alij, vt tyrannis tormenta inferentibus peccandi occaſionem auferent, fugiebant, & in montibus ac ſpeluncis verſantes, in fame & ſiti, frigore & nuditate afflicti, anguſtias multas tolerabant. Alij cruciatus extimeſcentes, neque ſuæ carnis infirmitate conflicti, in alienam regionem migrârunt, & illic, quòd ad conſcientiam & propoſitum pertinet, martyrium compleuerunt. Alij tormentorum metu ſuccumbebant. Alij aſſentationibus capiebantur. Quidam humanam magis, quàm diuinam gloriam appetentes, ſe ſubijciebant. Alij corporeis voluptatibus addicti, ſuas etiam vxores circunducere non erubeſcebant. Itaque animarum ſalutis domicilia (proh ſcelus) facta ſunt adulterij & inceſtorum diuerſoria. Totum autem eius viri, quam diximus, propoſitum & ſtudium erat omninò in ea re occupatum, vt ordinem monaſticum deleret: idqueex eo tempore, quo regnare cœpit, propoſitum habebat. Tantopere verò ſordium & impuriſſimæ ei iuſque rei odore malo delectabatur, vt & animalium brutorum ſtercoribus ſe illiniret, & eos, qui cum illo erant, idem facere iuberet: quos amabat ob idquè benignè accipiebat, quòd rebus malè olentibus ſemper delectarentur.

Monaſticus ordo eſt infeſtiſſimus Copronymo. Vide iuſtũ Dei iudicium.

Mons- e os aſper natu. A rox perſecutio.

XXXI. Sed tempus non eſt, nefaria illius facta omnia deplorare, cùm & multa ſint, & admodùm profana. De eodem & illud fertur, quòd cùm infans eſſet, & baptiſmate lauaretur, piſcinam ipſam fœdauerit, ità vt ſanctus Epiſcopus Germanus dixerit, turpem & graueolentem odorem ab illo puero Eccleſiæ immittendum. Id quod re ipſa factum eſt. Imprudens & illud vobis dicere cum alijs omnibus oblitus ſum. Ego ipſe legi tredecim orationes, quas per duas hebdomadas recitandas tradidit, in quibus nulla de ſanctorum interceſſione mentio facta erat. Cum igitur & hic miſeram animam efflauiſſet, Leo eius filius quinquennio Imperium tenuit: qui cùm non eſſet ità improbus vt pater, nihil tale commiſit, immò verò Eccleſiæ res paululùm eius tempore ſunt inſtauratæ. Poſteà cùm & hic mortuus fuiſſet, & Irene ipſa, verè pacis cognomen habens, regnare cœpiſſet, Eccleſiæ pacem vnà cum filio procurauit. Cùm enim muliebrem infirmitatem depoſuiſſet, aduersùs impietatem ipſam ſe fortem oſtendit, & pro veritate multum ſtudij atque conſtantiæ adhibens, eos, qui contra veritatem aliquid dicebant, zonis atque honoribus priuatos, ab Vrbe profugauit. Cumquè ità præclare pro fide ipſa pugnâſſet, magnum Tharaſium adiutorem & ſecum ſentientem, deniquè omnium rerum moderatorem Deum omnia perficientem, ſecum habens, veterem Chriſtianę diſpenſationis pulchritudinem & decentem ſpeciem Eccleſijs reddidit: ſummaquè pax per totum orbem terrarum, Chriſti ope & Irenes Orthodoxæ Reginæ diligentia, conſtituta eſt. Sunt & alia eiuſdem mulieris plurima rectè facta: domicilia, inquam, in quibus ſenes curantur, mendici nutriuntur, hoſpites accipiuntur: ſunt & tributorum leuationes. Monaſticus autem ordo ità eius tempore auctus eſt, vt multitudinem innumerabilem adeptus fuerit. Vbiquè enim erant exercitationis monaſticæ loca, vbique animarum diuerſoria, & monachorum ac laicorum pacifica conſtitutio, preceſquè tam monachorum, quàm laicorum aſſiduæ, pſalmorum cantus per totam noctem, atque omnia placato & quieto ſtatu regebantur: Chriſtianorumq; res in tranquillitate magna conſtitutæ tales erant, vt propter concordem & vnam eandemq; fidem, vnum eſſet omne, & vnus paſtor Chriſtus.

Anno.775 Leo.4 Copronimo ſuccedit. Etan.780. Irene Imperatrix ſubregitur quæ Iconomachos profligat vide Baz.

Irenes

XXXII. IRENES, quam supra diximus, Imperio successit Nicephorus simul & rectæ fidei sententia valdè pius, & pauperum atque monachorum studiosissimus. Post illum Michaël, qui nunc etiam dignitate monastica excellit. In hunc tyrannidem exercuit Imperator, nomine & moribus fera quædam existens: qui cum Romanum imperium iniuria occupâsset, neque gloriam Deo dedit, neque diuina permissione illud factum cognouit: sed insipiens factum est cor ipsius, & eius mens inanis erat: & quoniam impietatem inferre cœperat, propterea suum imperium diutius permansurum cogitabat. Hic etiam imitatus est sibi cognominem, & moribus concordem diuinæ pietatis desertorem Assyrium illum, & hostem malorumque inuentorem, *a* Leonem, inquam, illum Isauricum. Cœpit igitur sancta sanctorum persequi, quemadmodum & ille persecutus fuerat. Deinde suorum mysteriorum duces, prauarumque rerum magistros quærebat. Inuenitque paucos quosdam è Senatu, Iohannem scilicet, cognomento Spectam, & Eutychianum. Ad hæc & ex sacerdotum numero aliquos inuenire cupiebat. Diabolus igitur, qui hæc in eius mentem coniecerat, Byzantium lustrans, inuenit Iohannem quendam cognomento Grammaticum, nouum Tertullum, quem manu apprehensum, ad Imperatorem duxit & ait: Habeas hunc hominem tibi in eo, quod cupis, vtilem futurum. vas enim electionis est mihi iste, vt portet nomen meum contra Orthodoxos.

Anno 802. Nicephorus Imperium occupat Anno 811. Michael Curopalata Imperator coronatur Per fecam Leonem Armenum intelligit, qui anno 813. Imperator acclamatus est.

XXXIII. QVEMADMODVM igitur Paulus Christivas, ità hic diaboli os factus est: & sicut torrens, ex diuersis imbribus constans, maleolentes & perturbatas aquas defert: ità & iste ex fœdo cordis sui thesauro graueolentia & cœnosa dogmata produxit, eos, quos prope se habebat, turbido quodam potu euertens. Habebat autem adiutores ex ijs, qui infra solium regale erant, Antonium Syleum, è monachis vero Leontium quendam & Zosimum, qui illis ipsis diebus in adulterio deprehensus, truncis naribus, mortuus est. Posthæc omnem monachorum multitudinem cum Episcopis & metropolitis ad sanctissimum Nicephorum Patriarcham coëgit, qui per totam noctem in magna Ecclesia pernoctârunt. Manè verò ipsos ad se Imperator accersiuit. Habebat autem secum intra palatium occultos quosdam fallaces homines, & malorum magistros, quos velut gallina quædam in regia domo fouens & animans, eisque dona promittens, iubebat nihil metuere. Iussit autem & Patriarcham solum in primis ad se introire, ignorans, quænam inter ipsos seorsùm dicta fuerant. Deinde omnes accersiuit. Itaque ante illum stetit patrum caterua, lectissimorum hominum ac sanctorum, qui angelis similes erant ac diuini, Aderant & Imperatoris optimates, & totus Senatus.

a Bar. an. 814.

Imperator congressũ habet cum orthodoxis.

XXXIV. SANCTISSIMVS igitur Nicephorus eos, qui gradûs dignitate præstantes erant, affatus: Agitè, inquit, dicite mihi: Potest ne id cadere, quod non est: At illi cùm ad eius interrogationis obscuritatem ambigerent, ac nihil responderent, sed se vicissim intuerentur, rursùs Patriarcha ab eis quæsiuit, num Leonis & Constantini Isaurorum tempore sanctæ imagines cecidissent. Illi verò cùm capita deorsùm inclinâssent, & nutu verum esse, quod Patriacha quæsierat, significâssent, quod satis erat ad eorum, quæ priuatè inter se dixerant, propositum confirmandum, tunc Patriarcha: Quomodo, inquit, quod non stat, potest cadere? Ad hæc nihil respondit Imperator, sed ad patres conuersus, ait: Scitote, patres, me idem sentire, quod vos: simulque effigiem quandam, quam in sinu gestabat, extulit, & per simulationem illam adorans: Sentio, inquit, quod vos, vt videtis, neque à vobis dissideo. Verum quidam surrexêre, qui aliter docentes, eam viam rectam esse dicunt, quam ipsi tenent. Prodeant igitur coram vobis, & materia hæc inter vos inquiratur. Et si quidem vobis persuaserint, quod ipsi recte dicant, neque vos quod bonum est impediatis. Si vero ipsi à vobis persuasi fuerint, quod res nouas doceant, desistant à praua doctrina, & recti dogmatis sententia vigeat vt antea. Nam si & de aliqua alia re minoris momenti ad me relatum fuisset, neque ita deceret me eam rem tacitam præterire: quomodo de ecclesiastica quæstione tacuerim?

Nicephori Constantinopolitani episcopi prudentia.

Simulatio Leonis Armeni.

XXXV. ILLI verò cum neque passi essent eos homines, de quibus Imperator dixerat, coram se prodire, neque dicendi facultatem dandam esse dicerent, sed velut execrabiles quosdam eos haberent: ad hæc cum certo scirent Imperatoris voluntatem ad malum procliuem esse, neque vnquam se illi persuasuros fore, quanuis scripturam testem ei afferrent: Aemilianus Cyzici Episcopus: Si quæstio, inquit, Ecclesiastica, Imperator, hæc est, vt dixisti, in Ecclesia inquiratur, vt mos est: altius enim & à principio ipso, Ecclesiasticæ quæstiones in Ecclesia non in palatijs regijs, inquiruntur. Respondit Imperator: Sed & ego filius sum Ecclesiæ, &, vt vos conciliem, vtrosque vestrum audiam, & vtraque vicissim dijudicans, vera cognoscam. Ad hæc Michaël Synadorum Episcopus *b* Si nos, inquit, conciliare vis, quare non id facis, quod conciliantem decet facere? Quippe qui alios quidem in palatio occultos detines, & ad te congregas, quibus excitatis, impiorum dogmatum docendorum facultatem præbes: Alij verò neque in angulis aliquid loqui audent, vbique edictis tuis perterrefacti. Non est hoc conciliantis, sed tyrannidem inferentis, indicium. Non est ità, inquit Imperator, sed vt prædixi, ita sum ego, vt vos estis. Sed quoniam ad me de ea re prouocatum est, non decet silentio me illam præterire. Quænam causa est, quare cum his hominibus nolitis loqui? An ipsi dubitatis & testimonia non habetis, quibus vestra dicta confirmentur? Ad hæc Theophylactus Nicomediæ Episcopus dixit: Testis Christus est, cuius effigiem vides ante oculos in primis descriptam, infinitis testimonijs nos abundare, quibus id confirmare possimus: neque dubitamus, vt tu suspicaris: sed non habent isti aures audiendi, ob idque nihil illos iuuaremus: potentia enim & imperio nos oppugnamur. Post hunc & *c* Petrus Niceæ Episcopus: Quomodo, inquit, cum illis nos loqui vis, quibus tu auxilium affers? An illud ignoras, eos, qui Manichæi dicuntur, si huc ducas, & eorum propugnator fis à te adiutos potentiores, quam nos, futuros? Non temerè sanctissimus Petrus hoc dixit: Vbi enim impietas ipsa cum potestate coniuncta est, illic veritas superari videtur, & iustitia tyrannide oppressa conculcatur.

Vbi enim semel per Synodum Oecumenicam aliquid definitum est, hæretici nõ amplius audiendi sed docendi sunt, vt Valentin. Aug. pluribus docet S. Ambrosius.

b Michael. Epis. sententia.

c Theophilact epis. sẽtentia.

d Petri Epis. sententia.

XXXVI. *e* POST hæc sacer Euthymius Sardensis Episcopus, liberiore vsus oratione, sic imperatorem affatus est: Audia Imperator: ex quo tempore Christus in terram descendit, vsque ad hunc diem per octingentos annos & amplius, in Ecclesijs, quæ vbique gentium sunt, Christus ipse depingitur, & in imaginibus adoratur. Et quisnam tam arrogans est, qui audeat tot annorum traditionem, à sanctis Apostolis, martyribus ac pijs patribus profectam, dissoluere, vel paululum mouere, Apostolo ipso dicente: State igitur, fratres, & tenete traditiones, quas edocti estis siue per sermonem, siue per epistolam nostram: Et alio loco: Quanuis Angelus de cœlo euangelizet vobis præterid quod accepistis, esto anathema? Quamobrem aduersùs eos, qui ante nos hæresim hanc excogitârunt, Synodus apud Niceam vrbem iterum collecta est sub Irene & Constantino pijs Imperatoribus. Hanc Synodum ipse Dei filius proprio digito signauit. Quicunque audebit aliquid ex ipsa mouere, vel expungere, anathema esto. Cum hæc audisset Imperator, & versutæ mentis esset, facile ie hæc pati simulauit. Respondit autem & Theodorus, vehemens Ecclesiæ magister, dux Studitarum: Ne tentes nunc, ô Imperator, Ecclesiasticum statum dissoluere. Ait enim Apostolus: Quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio Pastores & Doctores ad perfectionem sanctorum: Non dixit, Reges. Tibi quidem, ô Imperator, ciuilis status & exercitus commissus est. Hæc igitur cura, Ecclesiam autem pastoribus ac doctoribus (vt ait Apostolus) derelinque. At si non vis hoc facere, si quis peruertendæ fidei nostræ causa de cælo nobis aliquid nunciauerit, ipsum non audiemus: tantum abest, vt te audituri simus.

e Euthym j Epis. sententia. Vide hîc antiquitatẽ imaginum

1. *Thes.* 2. Gala. 1.

Ephe. 4.

Præfatio Theodori episcopi sententia.

XXXVII. TVNC Imperator furore admodum exardescens, & quod rectè dictum fuerat, velut iniuriosum quiddam accipiens, omnes eiecit: sanctum vero Theodorum in exilium misit, ac iussit, quandiù Imperator ipse viueret, in vrbem

Leo Armenus Ca-

tholicos persequitur. vide Bar ad an. 814.

Byzantium non reuerti. Monasteri rum autem Præsides cum præcepisset nusquam progredi, neque Orthodoxæ fidei veritatem docere, expulit eos ex vrbe: magnarumque Ecclesiarum Præfectos, partim ad Orientis, partim ad Occidentis insulas relegauit, sanctissimaque viro Nicephoro Patriachæ scribens: Descende, inquit tu de sede ista, quoniam Ecclesia te non indiget. At ille honestissimis suis literulis ad eum rescripsit: Non ità, ô Imperator, ego temere descendam: non enim causa aliqua in me est: cur deponi debeam. At si rectæ fidei gratia, & propter pietatem tyrannydem patior, siue per teipsum, siue per aliquem regium tuum hominem mihi significes, & descendam.

Nicephorus episcopus pellitur Proconesum in exilium, vt ex Cedreno habet Bar ad an. prædict.

Tunc Imperator misit vnum ex optimatibus suis qui tyrannico more ipsum deposuit. Ille verò cùm in magnam ecclesiam descendisset, & cereas faces accendi isset, thuraquè & preces adhibuisset, cum populus ipse illius peregrinationem lamentaretur, hanc habuit orationem: Flij, Christianos vos inueni, Christianos vos relinquo. Cumque ad Acropolim descendisset, nauigium conscendit, & venit in eum locum, in quem exul ducebatur. Illic autem in ieiunijs ac precibus, silentio, tolerantia & multa patientia vsque ad eum diem permansit, quo ad Dominum suum migrauit.

XXXIX.

Ei Theodotus Melissenus quem & Cassiterã dictum memorat Bar ad an. 814. homo leuissimus

Itaque acerbi veritatis persecutores cum omnem impunitatem adepti essent, cœperunt sine timore aliquo dilatari, & impiorum dogmatum semen spargere. Fecerunt & Patriarcham Theodotum quendam ex eorum numero, qui Spatharij dicuntur, adolescentium ludibrium, eligentes scilicet hominem ità rudem ac leuem, vt & theatri rem ludicram eum appellare soliti sint, qui aliquid ridiculum & falsum in eum dicere volebant. Hunc aiunt & seruam quandam secum habuisse eo nomine, quod è renibus laboraret: re autem vera, vt voluptatem expleret. Posteà Iudaicum quoddam concilium ijdem in magna ecclesia coëgerunt, *a* & sub anathemate sanctos patres eiecerunt. Heu quæ insania hæc fuit. Sed reuertetur dolor ipsorum in capita eorum, & in vertices illorum anathema ipsum descendet. Episcopos verò, qui ab ipso dissentiebant, partim in terram deiectos pedibus conculcârunt, partim per posticum eijciendos è conclaui curârunt.

a Conciliabulum hæreticorum, quo secundam synodum Nicænam euertere conati sunt. Vide Bar. anno citato.

XXXX.

Præfecti monasteriorum siue Archimandritæ in carceres mittuntur

Quo facto, iussi sunt introire insignium monastariorum duces. Itaque omnes introiuerunt: è quorum numero vnus fuit & diuinus pater noster Niceta, de quo nobis sermo est. Deinde illos primum assentationibus versuto quodam modo decipere, posteà verò & minis eosdem perterrefacere conabantur. Cum verò illos omnia contemnentes vidissent, in diuersos carceres coniecerunt, cogitantes quidnam ipsis fieret. Tunc & sanctus pater noster Niceta in carcere malè olente & sordido clausus fuit, idque per multos dies, ita vt, & si non alia pœna ei accessisset, satis condemnatio hæc ad supplicium valeret: erat enim vir ille, vt quiuis alius, ad nauseam propensus. Ad hæc omnia veniebant ad ipsum per singulos dies insani & imperfecti quidam homunculi, abiecti & pro nihilo faciendi, & planè indigni, qui virum appellarent. Eiusmodi tamen homines nugaces maledicta & insana quædam verba in eum iactabant, vt molestiam viro sancto afferrent. Præter cæteros autem homo quidam, Nicolaus nomine, inani & temerario sermone illum sæpius affligebat, quoad eius pater, qui mortuus fuerat, in somnis filio Nicolao apparuit, eique minatus: Abstine, inquit, à seruis Dei. Ex eo tempore vir ille immodestus resipuit, neque amplius iusto viro molestus fuit quin etiam alios impediebat, quo minus id facerent.

XL.

S. Niceta exulare iubetur.

Cum igitur sanctus ille pater in carcere multos dies vexatus fuisset, tunc Imperator in Orientis partibus illum exulem esse iussit, & in castello quodam seruari, quod Masaleon dicebatur. Erat autem medium hyemis tempus. Itaque licebat videre sanctum illud corpusculum frigore ac niuibus è superiore parte affligi: Ex inferiore verò, cum terra ipsa humorem emitteret, & multam difficultatem afferret, multo magis affligebatur. Ad hæc cum is, qui virum sanctum ad exilium ducere iussus fuerat, natura esset immitis, diuinum illum patrem ità vrgebat, vt per septem dies, qui eo tempore breuissimi erant, totam vitæ illius longitudinem transegerit. Hoc idem fera illa immitis & aduersus alios patres effecit. Cum verò Imperator considerâsset exilio ipse nihil aliud perfectum iri, nisi patres illos alacriores reddi quippe qui animos omnibus angustiis maiores haberent, versutus ille consilium mutauit. Cum enim nondum quinque dies illi viri in exilio mansissent, rursùs maiore quodam studio eosdem Byzantium reuerti iussit eadem itineris difficultate & molestia, eosquè tandiù liberos esse, quoàd ipse cogitaret, qua ratione ad suam voluntatem illos attrahere posset. Cumque hyemis tempus sanctorum ieiuniorum dies transijssent, post sanctum Pascha malorum inuentori Iohanni eos tradidit, vt qua vellet ratione, ipsos affligeret.

Anno 815. Reuocantur in vrbẽ exules Archimandritæ. Vide Bar. anno memor.

Archimãdritæ immaniter affligũtur.

XLI.

Cum igitur eos apprehendisset, in diuersos carceres immisit & talibus tormentis subiecit atque compressit, qualibus neque Gentiles olim Martyres ipsos afflixerant. Cum enim in tristes & obscuros carceres eos coniecisset, neque stratum aliquod infra se, neque tegumenta super se habentes, eo modo, quo singuli erant induti, sic humi prostrati sunt, testis quibusdam pro puluinari vtentes. Quibus singulis per foramen quoddam angustissimum panis, eiusquè putidi, vnciam, velut canibus, proijciebant: tantum videlicet, quantum, satis esse videbatur, nè fame perirẽt. Ijsdem & paululum aquæ malè olentis dabatur. Erat enim Imperatori propositum, vel sanctos viros ad suam sententiam adducere, vel vita eos priuare. Quinetiam vt plus molestiæ atque ærumnarum celeberrimo patri nostro afferret, eum, qui illi ministrabat, fratrem nostrum, Theoctistum nomine, qui & Christi gratia eius successor fuit, adhuc iuuenem in custodia conclusit, & eadem ratione afflixit. Cum autem aduersarij illos vidissent mâlle mori, quam veritatem prodere, dederunt operam, vt ipsos eo nomine deciperent, quòd nihil aliud ab eis quærerent, nisi vt semel cum Theodoto communicarent, neque quicquam amplius facerent: deinde singuli ad sua monasteria regredi possent cum ea fide & sententia, quã haberent. Hac cõditione exiêrunt patres illi, si decet patres eos appellare, qui velut in palæstra quadam supplantati sunt, quanuis eam rem in ardentem quendam feruorem posterius conuerterint, ob idque carcere detenti fuerint.

Nota fraudem hæreticorum. Lapsus multorum Archimãdritarum.

XLII.

Venerunt îgitur ad sanctum Nicetam, eum hortantes, vt exiret è carcere. Cum autem ille remoraretur, & nullo pacto ijs, quæ ab ipsis dicerentur, parere vellet, pergebant ipsum excitare, quòd dicerent fieri non posse, vt illic ipse remaneret, alijs exeuntibus. Nihil inquiebant, est, quod illi à nobis quærunt. Paululum quippiam prudenter eis concedamus, ne ipsi totum perdamus. Ita cum diutius vim inferrent, contra voluntatem suam pater cessit, non ærumnas fugiens, neque quod calamitates pati recusaret, (nunquam enim hoc dixerim) sed patrum hortatione impulsus se subiecit, non animo & proposito, sed senes ipsos reueritus. Nam si pro fidei ratione vita & mors propositæ illi fuissent certò scio mortem futuram fuisse illi optabiliorem, neque omnino de recta fide ac doctrina aliquid eum remissurũ fuisse, etiamsi pericula infinita proposita ei fuissent. Quamobrem omnes ad ea, quæ Oratoria dicuntur, quæque vt antea picturis exculta erant, ascenderunt, communicârunt que cum Theodoto, manum illi dantes. Tunc illis Theodotus: Qui non adorant, inquit, imaginem Christi, anathemati subijciantur. Itaque reliqui patres in suum quisque monasterium quod regebat, abiêrunt: Ille verò beatus pater cùm secum animo cogitasset, multæ ruinæ causam esse, cum quis ab institutionis norma deflexerit, decreuit aufugere & in aliam regionem proficisci, & illic errorem, in quem lapsus fuerat, emendare.

S. Niceta cedit non rectè consulentibus.

Archimãdritæ communicant cum Theodoto pseudopatriarcha asiutissime

prohibente se Christi imaginem adorare, vt monachos confessores faceret desertores.

Cum igitur omnia sua in nauigium coniecisset, nauigauit vsque Proconesum. Sed illic sententiam mutans, se-

XLIII.

cumque

cumquè dicens, vbi erratum commissum fuit, illic opùs esse & emendationem fieri: redijt rursùs Byzantium, & in priore sua confessione ac fide permanebat, nihil omninò metuens. Quem cùm Imperator ad se vocâsset: Quid est, inquit, quòd cùm alij patres in sua monasteria profecti sint, tu solus hîc relictus es, propriam voluntatem secutus, non edicto meo parens? Sed, vt audiui, cogitâsti & Imperium nostrum aufugere, ac nos decipere. Quamobrèm nostro edicto cedens, in monasterium tuum redi: sin minùs, ærumnas, tibi afferam, quas perferre non poteris. Ad hæc sanctus ille vir leni voce respondens: Ego, inquit, Imperator, neque in monasterium meum redibo, te iubente, neque à fide mea desciscam, sed in eadem confessione mea sum & ero, in qua & Patres mei seruati sunt, & propter quam olim periclitati sunt optimi Ecclesiæ propugnatores: in qua Ecclesia nos stamus, & gloriamur in spe gloriæ Dei. Benè illud scito, Imperator, quod neque mortem extimescens, (ad tempus enim hæc est) neque vitam hanc appetens (Deus testis est) feci, quod non decebat: sed senum illorum reuerentia his me subieci, quibus non debui. Certò igitur scias, nullam me vobiscum habere communionem, sed in traditione permanere, quam ab initio accepi. Fac igitur mihi quicquid libet. Nihil ampliùs à me te auditurum speres.

Niceta corrigit errorem & coram Imperatore cõstanter fidem profitetur.

XLIV. Cvm igitur Imperator ea sententia illum esse vidisset, quæ mutari non posset, eum Zachariæ cuidam tradidit, regalium ædium curatori, quæ *Mangana dicuntur, illicquè interea iussit ab illo viro custodiendum, quoàd, quid de ipso agendum esset, deliberaret. Cùm autem Zacharias ille pietatis esset studiosus, nihil mali sancto homini fecit: sed omninò aliter se gerens, beneficijs maximis eum afficiebat, neque in eius vultum præ reuerentia intueri audebat. Eum posteà Imperator exulem misit in vnam quandam insulam ex his, quæ sunt in sinu ipso positæ, Glyceria vocata. Eam verò insulam detinebat Anthimus quidam præstigijs deditus, sacrilegus, versutus, odliquus, dolosus, arrogans & crudelis. Hunc propter nimiam ipsius malitiam, monasteriorum, quæ illic erant, Prę fidem impij homines fecerunt. talibus enim viris tunc imperia in manus tradebantur, vt eorum potentia totum peruerteretur. Illum propter multam ipsius insaniam, arrogantiam & temeritatem, eius loci homines Caiphan nominabant. Hic cum sanctum virum accepisset, & potestatem contra eum haberet, crudeliter eum affligebat. Cùm enim in angusto & arcto carcere ipsum conclusisset, perpetuò vexabat, neque paululùm è carcere illum prospicere sinebat, ipse carceris clauem secum ferens, & per foramen quoddam paululùm cibi ei dari iubens. Quippe homines impij ei promiserant, si Nicetæ persuasisset, vt cum ipsis conueniret. maiore, honore donandum. Quocirca nefarius homo Nicetam affligebat, sperans se viro sancto persuasurum quod volebat.

*Mangnaura habet Bar. Relegatur in exilium.

Crudeliter affligitur ab Anthimo viro scelesto.

XLV. Cvm verò venerandus Niceta illic esset, admirabilium rerum author Deus miraculum quoddam perfecit. Non enim decet sancti Spiritûs gratiam occultare, quæ in illo sancto viro multam se ostendit. Zacharias, quem supradiximus, diuini patris nostri custos valdè beneficus, missus ab Imperatore ad Thracem pro rerum publicarum gubernatione, à barbaris eius regionis confinibus captus & captiuus ductus fuit. Hoc cùm sanctissimus Synadorum Episcopus ex eo loco, in quo ipse custodiebatur, audisset, sanctissimo Nicetæ significans: Communis, inquit, noster amicus Zacharias comprehensus & captiuus ductus est. Sed rogo te, vt eius causa Deum preceris: certò enim scio, quòd eum exorare possis. Id cùm patri per ministrum fratrem nostrum Philippum nunciatum fuisset, ità ea re tristis fuit, vt ferè totum diem ieiunus permanserit.

Zacharias vir bonus capitur.

XLVI. Cvm autem vespera venisset, quam habebat candelam ad carceris lumen, eam dedit ministro, vt aqua maritima illam ablueret. Quod minister cùm studiosè fecisset, sancto viro candelam reddidit. Cùm eam igitur ille accendisset, vigilabat, Deo ipsi pro Zacharia tandiù supplicans, quoàd ab illo de Zachariæ liberatione certam fidem accepit. Cùm enim venisset hora nocturna, qua psalmi cani solent, ministrum suum vocauit: cumquè psalmos cecinissent, & Diaconus Nicetam hilarem ac lætum vidisset, quæsiuit eius rei causam. Cui Niceta: Nè sis, inquit, Philippe, tristis: nostrum enim amicum Zachariam tuis oculis hîc visurus es. Non multò autem posteà visum fuit genti, quam supradiximus, cum Imperatore pacem facere: & reconciliatione facta, exijt Zacharias cum reliquis captiuis, Deo & viro sancto gratias agens

Prædicit Zachariæ liberationem.

XLVII. Tres autem germani fratres proprio nauigio nauigantes, cùm fluctuatione magna opprimerentur, & iamiam submergendi essent, inuocato viri sancti nomine, seruati sunt, & Deo ipsi gratias egerunt, qui suis hominibus sanctis talem gratiam conferre solet. Ità S. Niceta fortiter omnia tolerauit, per sex annos angustijs afflictus, & rerum inopia vexatus vsque ad mortem Leonis illius, qui cum Deo bellum gerebat. Hic verò nefarius pœnas sua temeritate dignas, hoc est, mortem sæuissimam exoluit. Quidam enim ex ordine militari nouas res tentantes, & velut Angelum quendam ducem sequentes, nemine impediente, in regiam domum ingressi sunt, & intra locum, quod Oratorium dicitur, gladijs ipsum percusserunt. Visum enim illi fuit ad aram confugere. Itaque illic percussus est, qui perpetuò iniquus fuerat

Anno 820. Leo Armenus interficitur. Vide Bar anno citato.

XLVIII. Erat apud hunc duabus catenis vinctus Michaël. Quem cùm hi, qui feram illam domuerunt, statìm à vinculis exoluissent, Imperatorem pronunciârunt. Cùm ille autem inter virtutem & vitia medio quodam modo se geeret, fidem quidem ipsam non in pristinum statum restituit: sed patres tamen nostros omnes ab exilio reuocauit, eosquè liberauit, qui erant in carceribus. Itaque multa illa Ecclesiæ persecutio sedata est. Exijt igitur & beatus pater noster Niceta ex eo carcere, in quo erat, velut ex stadio quodam confessor illustris, & martyr sine sanguine, manifestè victricia præmia reportans. Abijt igitur magnus pater ad insulas Vrbi finitimas quietem appetens, in quarum vna sedit, Angelorum vitam degens. Eratquè omnium dux ad salutem, omnium columen, omnium medicus, tam animarum, quàm corporum salutem procurans, indigentibus verò suppeditans, quæ necessaria illis erant, non solùm nostræ fidei hominibus, sed alienis etiam eleemosynam largiens. Post hæc beatus ille pater paruulum quoddam prædium, ad Boream vergens, e regione Vrbis positum mercatus est, & illic reliquum vitæ tempus, quod quidem breuissimum fuit, transegit.

Michaël ei subrogatur.

Pax Ecclesiæ.

XLIX. Cvm verò tempus venisset, quo dissolui haberet, vt cum Christo esse posset, morbo vehementiùs eum vrgente, & ipsius vires consumente, cùm dies Dominicus illuxisset, hora sexta sanctus illos pedes extendens, qui ad confessionem fidei benè cucurrerant, migrauit, & vnà cum Angelis profectus est in cælum, tertio die mensis Aprilis. Cùm igitur auditum fuisset, virum illum sanctum diem obijsse, conuenit multitudo magna ex vrbe & finitimis locis virorum ac mulierum, monachorum & virginum, qui omnes Nicetam, vt patronum suum, ad supernum Imperatorem precibus comitabantur. Venerunt & Archiepiscopi, sanctissimus Theophilus Ephesi, & sacer Ioseph Thessalonicæ. Cumquè consuetas exequias viro sancto exoluissent, in loculis eum reposuerunt. Eius verò discipuli cùm ipsum nauigio imposuissent, ad sanctum monasterium nauigarunt, quod ille proprijs laboribus excoluerat. Nos autem in litore ipsum expectabamus cum religiosissimo Paulo Episcopo Plusiadis. Cumquè ad nos peruenisset, & è nauigio eum extulissemus, sanctas illas reliquias lachrymantes venerati fuimus: quas in humeros accipientes, congruenti psalmorum cantu omnis fratrum societas ex vtrisque monasterijs, ad ipsius patris monasterium deduximus. Plurima verò miracula per ipsum Deus in via effecit. Nam & dæmones è multis, qui vexabantur, fugati sunt, & ægroti varijs morbis liberati. Inter quos & mulier sanguinis proluuiem patiens, cùm fide accessisset, & sanctas reliquias solùm tetigisset, sanitati restituta est:

S. Nicetæ obitus. Vide Bar. ad anno. 821.

Miracula fiunt ad eius sacrum corpus.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

L. CVM igitur exequiarum ordinem ex more ſuper ipſum compleuiſſemus, in communis patris noſtri Nicepho-
Item ad monumẽtum, ri monumento eum condidimus, quod monumentum adhuc viuens ſibi ipſe fecerat à ſiniſtra parte ſuggeſti. In quo per Chriſti gratiam curationes & ſigna vſque ad hodiernum diem efficiuntur. Omnes enim infirmi, qui ad ſanctos illos loculos accedunt, ſani Domum reuertuntur, quocunque morbo detenti fuerint. Hęc fuit ſancti hominis vita, hæc cæleſtis illius ciuis & diuini patris noſtri Nicetæ inſtitutio. Hic Deum inſatiabiliter amauit, & ab ipſo Deo
1.Reg.2. iure amatus eſt. Eius gloriam celebrauit, & ipſe gloria donatus eſt: Glorificantes enim me glorificabo, dicit Dominus: Cui conuenit gloria, Patri videlicet, & Filio, & ſancto Spiritui nunc, & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

AN.1240 *VITA S. RICHARDI EPISCOPI CICESTRENSIS, INCERTO QVIDEM AVTHORE, SED FIDELITER CONSCRIPTA. ARBITROR AVTEM epitomen eſſe illius prolixæ vitæ, quam duobus libris complexus eſt Radulphus Ciceſtrius circa annum ſalutis 1270. quam quidem in præſens ad manum non habui. Porrò ſtylum paulo latiniorem adhibui in gratiam Lectoris, pleriſquè reddiis paraphraſticôs.*

3 APRIL. S. Richardi parentes. Felix ingenium. SANCTÆ & nunquàm intermoriturę memoriæ Richardus natione Anglus, in Vuigornienſis diœceſis I. pago, quem à ſalis puteo Vuich vocant, parentes, habuit non ignobiles, Richardũ & Aliciam. In pueritia, præter illius ætatis ingenium, choreas & id genus vanitates atque pernicioſa ſpectacula intantũ à ſe voluit eſſe aliena, vt coætaneorum ſuorũ nullis neque blãditijs, neque ſuaſionibus ad ea potuerit pertrahi: ipſos verò coæuos ſuos & condiſcipulos breui tempore tam eruditione, quàm vitæ & morum integritate anteceſſit. Porrò frater eius captiuus abductus fuit in teneriori ætate: qui deindè maturiori æuo dimiſſus è cuſtodia, ad patriam nudus & inops regreſſus eſt.

Seruit fratri ſuo. CVIVS extremam paupertatem ex animo miſeratus Richardus, cùm nihil ipſe quoquè haberet, vndè poſſet II. eius inopiam ſolari, in eius ſe tradidit ſeruitutem. Ibi verò tempus non exiguum in multa paupertate & abiectione, ſed non minori cum patientia, modò ad aratrum, modò ad bigam, modò ad alios id genus duros labores adhibitus, humiliter & modeſtè ſeruiuit. Intantùm autem eiuſmodi officijs fratris ſibi beneuolentiam conciliauit, vt is accepta charta, totius terræ ſuæ illum ſcripſerit hæredem. Deindè verò amici & cognati eius de quadam illi nobili puella deſponſanda tractare cœperunt. Id vbi ſenſit frater eius, facilè intelligens Richardum cum illa ſponſa multas opes habiturum, doluit ſe ſuum illi fundum tranſcripſiſſe. Quod cùm comperiſſet Richardus, ait ad illum: Non eſt, frater chariſſime, quòd te hoc nomine affligas. Qua enim tu in me vſus es liberalitate atque humanitate, eandem ego quoquè erga te declarabo. Itaque non ſolùm ſcripturam tuam & fundum tibi reſtituo, ſed etiam ſponſam ipſam libens tibi trado, ſi tamen illi & amicis eius id moleſtum non ſit. Neque enim ego vnquàm illam exoſculatus ſum. Deindè omnibus abdicatis, fundoquè & ſponſa & amicis derelictis, primùm ad Oxonienſem
Poſthabitis omnibus, confert ſe ad ſtudia literarum. Academiam, indè Lutetiam Pariſiorum ſe contulit. Tanto autem ferebatur diſcendi deſiderio & amore, vt de victu cultuquè corporis non magnoperè cogitaret. Vt enim ipſe poſteà narrare conſueuit cùm haberet in ſuo cubiculo ſocios duos, non erat illis tribus niſi vnum capitium, & ſingulis tunicæ ſingulæ. Itaque vno ex ipſis ad audiendam lectionem abeunte cum capitio, reliqui duo manebant in cubiculo, ſicquè per vices illo capitio vſi, lectiones auſcultabant. Cibus illis erat panis & vini parùm cum oluſculo aut eius generis vili edulio. Carnibus enim aut piſcibus vt veſcerentur, illorum paupertas non ſinebat, præterquàm Dominicis & ſolennibus diebus, & cùm illis vel amici vel commilitones adeſſent. Aiebat verò vir ſanctus, ſe nunquàm toto vitæ ſuæ ſpatio iucundiores & ſuauiores duxiſſe dies.

Fit artium magiſter. Studet iuriſprudentiæ. TANTOS interìm in bonis literis progreſſus habuit, vt ab omnibus acclamaretur, dignum eum eſſe, qui magi- III. ſterij titulis ornaretur. Noluit autem Pariijs promoueri, ſed in patriam reuertens, denuò ad Oxonienſem ſcholam acceſſit, nec diù pòſt in artium magiſtrum illic promotus eſt: & quæ anteà conquiſierat, alijs liberaliter impartiuit. Poſteà verò in Italiam profectus, Bononiæ ſeptennio ampliùs iuriſprudentiæ operam dedit, idquè tanto cum eruditionis incremento, vt præceptor eius morbo correptus, ex omnibus diſcipulis ſuis vnum Richardum delegerit, qui ipſius loco cœptam prælectionem continuaret. Et id quidem anno dimidio & eo ampliùs tanta cum modeſtia & dexteritate præſtitit, vt ab vniuerſa illa Academia haud vulgari tum laude tum honore ſit affectus: apud præceptorem quoquè ſuum eum gratiæ & beneuolentiæ locum obtinuerit, vt vnicam filiam ſuam cum omnibus facultatibus ſuis propenſiſſimo animo illi tradere peroptârit. Verùm beatus Richardus iam diuinitùs permotus, longè aliud animo volutabat, eiquè ſummiſsè admodum gratias egit, quaſdam interìm rationes ciuiliter prætexens, addens etiam peregrè ſibi eſſe abeundum: eo autem itinere confecto, vbi Deo volente redierit, ſe voluntati ipſius minimè defuturum pollicens. Atque ità illi atque filiæ eius cum valedixiſſet, redijt in Britaniam ad Academiam Oxonienſem, multis illic ſeſe laboribus, vigilijs, corporis afflictionibus afficiens. Adeò verò eius creuit exiſtimatio, vt omnium vnanimi conſenſu Cancellarius eius Academiæ creatus ſit.
Fit Cãcellarius Academiæ Oxonienſis.

Item Archiepiſcopi Cantuarienſis. PER id tempus Cantuarienſis eccleſiæ cathedram obtinebat beatus Edmundus, qui eius integritatem & pru- IV. dentiam diù antè compertam habuit: Lincolnienſi autem eccleſiæ præerat Robertus, quem cognominant, craſſo capite, vir ſanè eximia ſanctitate. Hi ambo, altero alterius conatum & voluntatem prorsùs ignorante, vno eodemque tempore in id ſummoperè incumbebant, vt poſſent eum habere Cancellarium. Obtinuit tandèm Cantuarienſis antiſtes, quod is prior ſuam mentem & deſiderium beato Richardo indicâſſet, in eiuſquè famulitium ille ſe contulit, eius voluntati reuerenter obſecundans. Tum verò B. Edmundus ſuum illi ſigillum tradidit, & præcipua quæque grauioraque totius diœceſis ſuæ negocia illi demandauit. Itaque B. Richardus non impiger, cœpit quotidiana bonis ſtudijs augmenta adiicere, prouinciam ſibi traditam abſque animi faſtu & ſuperbia fideliter & accuratè adminiſtrare, manus ſuas excutere prorsùs ab omni munere, non ignorans illud Deuteronomij, quòd munera excæcent
Deut.16. oculos ſapientum, & mutent verba iuſtorum. Itaque videre in illo licebat ineffabilem quandam æquitatem, multam affabilitatem & comitatem, modeſtiam, ſimplicitatem cum prudentia & humilitate coniunctam, mores & actiones benè compoſitas atque ſedatas. Porrò ſancto Edmundo etiam in rebus duris & afflictis tam intra prouinciam;
2.Cor.1. 2.Tim.2. quàm in exilio degenti conſtanter adhæſit, non ignarus, eos qui ſocij fuerint paſſionum, fore etiam ſocios conſolationum: & qui compatiuntur, etiam conregnaturos. Mortuo autem beato Edmundo, ſanctus Richardus tam ab
Dat operã Theologiæ. aula, quàm à curis & negocijs aulicis abſolutus, Aureliam profectus, in cœnobio Dominicanorum ſacræ theologiæ ſtuduit, non vt plerique ſolent, auribus quidem audientes, ſed animum ad intelligendum non accommodantes: ſed quæ auribus hauſit corporis, ijs etiam interiorem admouit auditum, vt poſſet efficaciùs audita in opus conferre. Ibidèm verò ſacerdotio initiatus eſt, vt omnipotenti patri dilectum filium immolaret. Ab eo autem tempore,
Fit presbyter. cùm ſe ad eum dignitatis gradum pertigiſſe cerneret, veſtes habuit ſolito humiliores, minusq; cultas. Poſtquàm autẽ in diui-

in diuinæ scripturæ studijs iam diu satis versatus erat, ad pascendas oues sibi creditas abscessit. Habebat enim vnicam paræciam, cui curam necessariam impendere voluit, & boni pastoris fungi officio.

V. Svccesserat iam beato Edmundo in Cantuariensi ecclesia Bonifacius antistes venerabilis: optabat autem ille hominis adeò gratiosi, puta Richardi, frui consuetudine & conuictu. Itaque pristinam illi functionem, nempe Cancellarij, demandauit, sed id sanè inuito ac recusanti. Interea diem suum obijt Radinus de Neuellis, Cicestrensis episcopus. Eius vero ecclesiæ, iam pastore orbatæ, canonici impetrata pro consuetudine facultate ab rege Henrico, eius nominis tertio quendam ex regis aula, eiusdem ecclesiæ Canonicum, episcopum elegerunt. Sed ea electio ex Canonum præscripto per Bonifacium Cantuariensem archiepiscopum & eius quosdam suffraganeos antistites, vitæ probitate & doctrina insignes, in quibus fuit etiam ille, quem diximus, venerabilis pater Robertus Lincolniensis episcopus, in irritum redacta est, quod is, quem elegerant, scientia & moribus tantæ functioni parum idoneus esset: communi autem omnium sententia Richardus antistes electus est. Sed cum ea res ad aures regis perlata esset, valdè acerbè ille tulit priorem electionem ita planè rescissam, subrogatumque esse hostem suum, nempe Richardum, qui beato Edmundo ijs in controuersijs, quas cum ipso habuerat, adhæsisset. Itaque furore percitus, res ecclesiæ Cicestrensis iussit confiscari. Verum beatus Richardus de consilio antistitum cum litteris Cantuariensis episcopi ad regem profiscitur, supplices illi preces offerens, vt patiatur ea, quæ sunt ecclesiæ Cicestrensis, sibi restitui. Sed nulla ratione flectere potuit regis animum: cumque diù multumque se fatigâsset, & multas iniurias atque contumelias esset perpessus, tandem ad extremum illud post Deum in terris perfugium, Apostolicam sedem se contulit. Iam autem illum apud Romanum Pontificem regij legati anteuerterant, quos illic aduersum se paratos & instructos offendit. Præsidebat tum illi sedi Innocentius, eius nominis quartus, qui illum humaniter excepit, & vtriusque partis rationibus auditis, beati Richardi electionem sua authoritate confirmauit, atque insuper sacrarum manuum impositione illum solenniter episcopum consecrauit.

Eligitur in episcopũ Cicestren.

Sedes Apostolica afflictorum perfugium

VI. Fertvr tum miri quiddam euenisse. Nam cum alius quoque illius regionis eximius prælatus esset à Pontifice consecratus, vbi ad sacram vnctionem ventum est, vix guttulam ex ampulla elicere potuit Pontifex: postquam autem beatus Richardus sacra vnctione fuit imbuendus, tam copiosè liquor ex ampulla manauit, vt ministri linteis ægrè abstergere potuerint, nè in collum & corpus eius difflueret. Stupebant non immeritò Pontifex & Cardinales, alijque, qui illic aderant, dixitque vnus è Cardinalibus: Reuera gratiæ plenitudinem adeptus est.

Res admiranda.

VII. Deinde verò beatus vir cum literis Pontificis in patriam proficiscens, in itinere sepulcrum inuisit beati Edmũdi, iam miraculis coruscantis: postea in Britanniam peruenit, facultatesque omnes Cicestrensis ecclesiæ ab regijs ministris iam exhaustas atque absumptas reperit. Proposito quoque publicè edicto, rex omnibus interdixerat, nè quis ei quippiam mutuo daret. Vbi autem regi & eius proceribus litteras Pontificias & mandata exhibuit, non tam regem sibi conciliâsse, eiusque promeruisse gratiam, quam iram potius & indignationem conciliâsse visus est. Quamobrem pauper & inops à rege discedens in diœcesim suam, sub tecto alieno degit hospes, & mensa aliena vtitur. Interim crebro perlustrat diœcesis suæ loca, visitans creditum sibi gregem, & sacramenta, vbi res poscere videbatur, ministrans. Ne quis autem eum ceu ignauum & inertem suique iuris deserrorem ac proditorem insimulare posset, interdum ad regiam sese contulit, & ablatorum bonorum restitutionem humiliter postulauit, licet semper indè cum iniurijs & contumelijs repelleretur. Accidit quandoquè, vt aspero regis responso Decanus & Canonici Cicestrenses animis turbarentur ac mœrore afficerentur: sed illos vir Dei hilari vultu alloquitur, atque illud eis ex actibus Apostolicis commemorat: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati: additque: Ego vobis id confirmo, hanc vexationem & afflictionem nobis quandoquè Dei benignitate in gaudium mutatum iri. Cernens autem regis pertinaciam, summo Pontifici eius responsa indicauit, qui sanè mirum in modum sancti viri vicem miserans, seuerissimè mandauit duobus Angliæ episcopis, vt regem admonerent de restituendis intra certum tempus Ecclesiæ Cicestrensi ablatis rebus: quod si nolit, sententias in ipsius literis expressas toto regno inuulgarent. Iam biennium vir sanctus regias vexationes pertulerat, & tum demum à rege illi ædes ruinosæ & vacuæ restitutæ sunt.

Eius in episcopatu afflictiones.

Acto. 5.

VIII. Postqvam autè episcopi functionem beatus Richardus suscepit, factus est in precibus solito feruentior, in præstandis eleemosynis benignior atque copiosior, in proprio castigando corpore seuerior. Pauperum deinceps attentior illi cura fuit, habitus vel cultus corporis neglectior, gestus atque ipsa etiam pronunciatio modestior. Ad mensam sedenti lectio adhibebatur, atque interdum lectionem intermittente nonnihil lectore, de ijs, quæ lecta fuerant, aut de alijs rebus bonis & frugiferis sermones conferebantur. In pagos suæ diœcesis veniens, ægrotos & pauperes diligenter iussit inquiri, ijsque non modo eleemosynam præbuit, sed etiam humaniter & benigne eos inuisit, & verbi cælestis alimonia accuratè refecit. Cumque ob eleemosynas largius impensas reditus absumerentur, dominus Richardus Bachedensis, frater eius secundum carnem, cui temporalium rerum curam commiserat, dixit, ad tam profusas eleemosynas in tanta pauperum multitudine reditus & prouentus ipsius non sufficere. At vir Dei illi respondit: Itane rectę rationi consentaneum tibi videtur, mi frater, vt nos ex vasis aureis & argenteis edamus & bibamus, & Christus in pauperibus suis fame crucietur? addiditque: Possum etiam ego, quemadmodum pater meus, ex paropside & cratera escam sumere & potum haurire. Vendantur igitur vasa argentea & aurea: sed & equus, quo vehor, magni precij est vendatur, obsecro, etiam ille & illorum precio alantur pauperes Christi. Neque solum nouerat vir sanctus pauperes cibo potuque fouere, sed etiam nudis præbere vestes, mortuos propriis manibus sepelire. Non rarò autem stipem elargitus est etiam antè, quam rogaretur: cumque non deessent qui scisciterentur, cur pecuniam daret non petentibus, respondit: Scriptum est: Domine, præueniſti eum in benedictionibus dulcedinis. itemque: Care satis emitur, quod precibus obtinetur. Instituit autem etiam domum hospitalem pro presbyteris egenis, senio confectis, cæcis atque alijs corpore debilitatis: & nè publicę mendicitati subijcerentur, quæ ad victum & vestitum pertinent eis in eadem domo curauit nè deessent.

Catalogus virtutum eius in episcopatu.

Benignitas in pauperes.

Psal. 27.

IX. Illvd quidem valdè est memorabile, quod vnus panis eius benedictione adeò auctus est, vt cum præter eorum, qui præsentes aderant, spem & expectationem, abundè refecta essent ad tria millia pauperum, solitas portiones recipientium, tot fragmenta superfuerint, quę pro ratione illius distributionis, centum insuper pauperibus cibandis sufficissent. Neque semel duntaxat aut bis, eius accedente benedictione, tanta facta est rerum augmentatio, sed sæpius, illo id præstante, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Cilicio etiam vsus est vir Dei & lorica, quibus corpus suum maceraret. Porro vestimenta eius & calceamenta nec admodum nitida, nec plus æquo abiecta visebantur, sed moderata, & ipsi congruentia, in quibus sane non est passus aliquid apparere curiosæ nouitatis. Sed neque phaleris, auro vel argento conspicuis, equos suos ornari voluit, neque superfluas vestes mutatorias secum circunferre, non solum pompam vitans, sed etiam timens, nè pauperes clamarent ac dicerent illud, quod apud Diuum Bernardum legitur: Pontificis in freno quid facit aurum, nobis fame & frigore miserabiliter laborantibus?

Vnius panis mira multiplicatio.

Psal. 144.

X. Qvendam dominum Iohannem, filium Alani, propter iniuriam ecclesiæ Cicestrensi irrogatam, vir sanctus excommunicauit. Sed cum ille ad eius aulam veniret familiariter eum admisit, & apud se in prandio retinuit, dicens

quandiu in ipsius aula esset, se eum excommunicationis sententia nolle teneri: at vbi recessisset, si non satisfaceret ecclesiæ, omninò velle eum pro excommunicato haberi. Aiebat etiam, si inter partes sint lites & dissidia, dum suum quæque vult ius repetere actueri, non debere charitatis signa inter Christianos omitti aut negari. Si enim, inquit, quod meum est, volo recuperare, non debeo id, quod Dei est, alteri subtrahere. Et ità quidem ipse se gessit erga Abbatem de Fiscanno, & virum illustrem Richardum, tunc Comitem Cornubiæ itemque Canciæ comitissam, cum essent ei controuersiæ cum illis ratione ecclesiæ suę. Nam pro contumeliis honorem, pro inimicitijs beneuolentiam rependit.

Eius charitas erga aduersarios.

Seueritas in stupratorem virginis Deo dicatæ.

XI. QVIDAM è clero virginem Deo sacratam ex monasterio illius extractam corrupit. Id vbi resciuit vir sanctus, eum beneficio siue sacerdotio ecclesiastico, quod in ipsius diœcesi habebat, cum multa illius ignominia priuauit. Rogantibus autem pro illo tum rege ipso, tum Cantuariensi archiepiscopo & multis alijs prælatis, proceribus atque baronibus, vir Dei in diuina exequenda iustitia prorsùs inflexibilem se ostendit, percutiensquè pectus suum, ità ait: Donèc spiritus hos reget artus, talis furcifer, qui virginem Deo sacratam temerare ausus est, atque etiamnum apud sese instàr scorti cuiusdam detinet, me quidem consentiente nunquam in mea diœcesi curandis animabus præficietur. Et quia prouocauit iste ad dominum archiepiscopum Cantuariensem, faciat ille sanè, sicut voluerit respondere apud æquissimum illud tribunal Christi. Hanc beati viri constantiam cum illi vidissent, deinceps ea de re eum tentare noluêre. Non aliter se gessit erga tres vicarios, qui concubinas apud se palàm fouere conuicti fuerant. Cum enim nollent eas à se dimittere, lata in eos sententia, ecclesiasticis beneficijs illos priuauit. Quosdam etiam, qui furem ad ecclesiam confugientem, violenter indè extraxerant atque suspenderant, illius iam putre cadauer per dies quindecim & eo amplius exhumare compulit, & ad ecclesiam, vnde illum extraxerant, proprijs humeris deportare.

Itẽ in tres concubinarios

Contemptus rerũ præsentiũ.

XII. ACCIDIT quandoque, vt domorum & rerum ipsius exustio & non minima iactura ei nunciaretur. Familia tum plãgente & dolente, ipse sereno & iucundo vultu gratias egit Deo, illoscquè bono esse animo iussit, ita dicens: Nolite dolere charissimi: habemus etiamnum, vnde nobis res necessarias parare possimus. Et hæc quidem ego nobis ea causa accidisse sentio, quod ad præstandas eleemosynas non eam adhibuimus curam & liberalitatem, quam debeamus. Itaque volo & iubeo, vt posthac de facultatibus nostris largiores præbeãtur eleemosynæ. O virũ generoso pectore, qui etiam inter defectus deficere nesciens, ex ipsa rerũ suarum iactura nouit sibi virtutũ cumulare augmenta. Præfectis & præsidibus diœcesis suę sub diuini nominis obtestatione & animarum periculo grauissimè interdicere solebat, nè quicquã à suæ diœcesis hominibus præter fas exigerent, nec eos indebitis exactionibus vexarent. Ipse verò etiam ea, quæ iure ei debebantur, petentibus clementer remisit. Consanguineos suos, etiam maturos & habiles, ad beneficia ecclesiastica admittere noluit vlla ratione, sciens pastorum principem Dominum nostrum Iesum Christum non B. Iohanni euangelistæ, ipsius cognato, sed B. Petro, sanguine illi minimè coniuncto, regni cœlorum claues tradidisse.

Verat exactiones indebitas.

Matth. 16.

XIII. TANTA autem erga clerum suum moderatione & humanitate vsus est, vt cum ad matutinas persoluendas preces Solis exortum præueniisset, clericosque suos etiam nũ somno, vt habet humana fragilitas, pressos cerneret, ad priuatas interim preces sese conferret, permittens eos quiete sua perfrui, & illud Domini Saluatoris quasi suauiter dicens: Dormite iam & requiescite. Alioqui sanè summoperè ille delectabatur precibus Deo religiosè atque deuotè oblatis: id quod vel hoc vno satis doceri potest, quod cum viros religiosos inuiseret, vel ad ipsum venientes cum osculo sancto susciperet, dicere solitus fuit: Bonum est ea deosculari labia, quæ thymiama sanctarum orationum Deo cum deuotione oblatarum, suauiter redolent: quod quidem, vt crebro retulit, à beato Edmundo fuit mutuatus, qui sic dicere consueuerat.

Matth. 26.

XIV. QVANTO autem studio & diligentia etiam in alienis diœcesibus sacras vir beatus conciones habuerit, quam clementer contritos corde refouerit, sua peccata confitentes audierit & instruxerit, pœnitentes absoluerit, consilia petentibus impertierit, desperantes ad benè sperandum reuocârit atque animauerit, alacres adhortatus sit vt perseuerarent, imbecillos atque nutantes confirmârit, & vt denique omnibus omnia factus sit, quis possit pro dignitate explicare? In subsidium terræ sanctæ crucis prædicationem suscepit, ab Romano Pontifice ipsi demandatam: & à Cicestrensi quidem ecclesia inchoando, per loca mari adiacentia progressus, ad Cantuariensem vsque ciuitatem peruenit. Porrò decimo die antè, quàm portum illum celebrem, quem Doueram vocant, attigisset, in morbum incidit, nec tamen laborare desijt in agro Dominico, sed quotidiè concionando, confessiones recipiendo, pueros confirmando, sacros etiam ordines conferendo, vires corporis exhausit. Vbi Doueram peruenit, in quadam domo hospitali, quam Dei domum appellabant, hospitio receptus est, rogatusque ab eius Xenodochij moderatore, ecclesiam quandam cum cœmeterio, vbi pauperes sepelirentur, in honorem S. Edmundi, quondam domini sui consecrauit, dixitquè eodem die palàm in concione, se ab eo tempore, quo fuisset consecratus episcopus, semper id in votis habuisse, vt antequàm diem clauderet extremum, vel vnam in honorem sancti domini sui Edmundi possetbasilicam consecrare: egitque eodem in loco gratias Deo, qui ipsum desiderio non esset frustratus suo: addiditque se scire iam velocem fore depositionem tabernaculi sui, orans vt exitum ipsius suarum precum suffragijs communirent.

Prędicat crucem in subsidium terræ sanctæ.

Supra vires rebus diuinis incumbit.

XV. ALTERO deindè die, qui fuit Dominicus, licet ijs, quos diximus, laboribus atque insupèr morbo esset prægrauatus & confectus, vbi hora surgendi adfuit, nesciens moras nectere, mane in oratorium ingressus est, ibique cœpit psallere: Cumque Missæ sacrificio interresset, morbo ingraescente, membra imbecillia sustentare non valens, humi collapsus est. Aderant mox è suis, qui eum è terra sublatum, suis manibus in hospitium deportârunt, atque in lecto reposuerunt. Ibi tum Guilelmo capellano suo, qui magna sancti viri familiaritate fruebatur, indicauit, se ab illa ægritudine neutiquam euasurum iussitque vt funeri necessaria præpararet, sed cautè tamen, nê familia ipsius animaduertens perturbaretur: magistro quoque Simone de Terringes, obitûs sui diem prædixit. Petijt vero ad se apportari imaginem crucifixi, eamque allatam deuotè complexus, locis vulnerum, perindè acsi iam morientem Dominum Iesum cerneret, pia oscula affixit, eaque suauiter labijs demulcens, in hæc verba prorupit: Gratias tibi ago Domine Iesu Christe pro omnibius beneficiis, quæ mihi præstitisti, pro pœnis & opprobrijs, quæ mea causa pertulisti, quæ tanta fuêre, vt meritò illud ex Threnis prophetæ tui dicere potueris: Non est dolor, sicut dolor meus. Tu nôsti Domine, quod si tibi placet, omnia opprobria atque tormenta & ipsam denique mortem propter te paratus sim tolerare: & sicut tu nôsti vera me dicere, ità quæso miserearis meî, quia tibi commendo animam meam. Illam autem Psalmistæ vocem, in manus tuas Domine commendo spiritum meum, crebró iterabat: ad beatissimam quoque Christi matrem semperque virginem Mariam, subindè corde simul & voce se conuertens, aiebat: Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, & hora mortis suscipe: mandauitque suis capellanis, vt ea verba ad eius aures pronunciare non cessarent. Atque ità inter suspiria piæ deuotionis & verba sacræ orationis, adstantibus religiosis presbyteris & clericis, laicis quoque fidelibus, B. Richardus animam, deinceps in illa beatissima ciuium supernorum victuram societate, reddidit creatori, anno ætatis suæ plus minùs quinquagesimosexto, pontificatûs vero anno nono, tertio Nonas Aprilis circa noctis medium, quo tempore sponsus ille cælestis ad nuptias venturus dicitur, Cum autem iam obijsset, sacrum corpus eius, quod in vita multis fuerat delassatum vigilijs, humi sæpiùs cubando attritum, macera-

Crucifixi imaginem deosculatur.

Thren. 1.

Psalm. 30.

Sanctus vir moritur.

Matth. 25.

maceratum ieiuniis, castigationibus afflictum, præter humanum morem, nitidissimum apparuit, ità vt quoddàm futuræ resurrectionis insigne præ se ferre videretur. Postquàm autem compositum & eum in modum, qui pontificem deceret, in feretro esset collocatum, atque in eam, quam paulò antè diximus ab eo consecratam, ecclesiam deportatum, vndequaquè ingens factus est hominum concursus ad tam venerabiles celebrandas exequias: & singuli beatos se putabant, si vel feretrum tangere, vel sacrarum vestium fimbriam attractare licuisset. Annulos & monilia, eius corpori admota, pro sanctificatis habebant, & instàr reliquiarum asseruabant. Deuotio populi erga eius sacras reliquias.

XVI. Deinde verò Cicestriam corpus sacrum deportatum est, vt illic, quemadmodùm ipse iusserat, humaretur. Sepultum autem est loco humili in Cicestrensi ecclesia ante aram S. Edmundi, quam ipse extruxerat in eius templi parte aquilonari, vbi magna diuinitùs eduntur miracula, adeò vt etiam tres mortui eius meritis ad vitam reuocati sint, abortiuus fœtus animam vitalem acceperit, & plura alia sanè admiranda contigerint, quæ breuitatis studio prætermittimus. Miracula.

S. BVRGVNDOFORÆ ABBATISSÆ VITA A LONA. ABBATE CONSCRIPTA TESTE BARONIO, LICET Bedæ aliqui tribuant. Extat apud Bedam tomo 3.

An. 610.

I. Beata Burgundofora monasterium, quod Euoriacas appellatur, cui ipsa venerabiliter præerat, omni intentione ac deuotione secundùm regulam sancti Columbani instituit, & ad exemplum sanctorum præcedentium patrum cum alijs ancillis Dei religiosam vitam inibi duxit: sub cuius magisterij tempore quanta & qualia rerum sator ob eiusdem famulæ suę merita dignatus sit in monasterio illo demonstrare a miracula, non est silentio prætereundum, imò potius ob roborandam spem fidelium, tenaci memoriæ commendandum. Cum sub regulari disciplina multarum adunatam secum puellarum regeret Christo duce cohortem, tempore quodam vna de subiectis nomine b Sisindrudis celleraria monasterij, exitum vitæ per reuelationem agnouit, atq; per interiectum spacium xl. dierum mores corrigere, vitam emendare, & se in omnibus præparere monetur & imperatur. c Transierant x x x vij. dies cum omni religione & oratione, cum fluentis lachrymarum vigiliarumq; labore, & ecce duo iuuenes candidis cricumamicti stolis venientes ad eam, animam à corpore segregant, quam vacuum ferentes per aerem, & multis discussionibus inquisitam ad cœlos deportant: permixtamque angelicis choris, & cœlestium omnium insertam multitudini, cohortantur capere lætos de seculo triumphos: cumq; iam ouans vberi exultatione inter æterna gaudia haberetur secura, & virginum choris inserta, excellenti gloria tripudians gauderet, & ante tribunal clemētis iudicis astaret, iubetur reduci in corpus & tertia die denuò redire à corpore, quatenus se vberius præparatam post triduum habeat, vt quadraginta dierum curriculus impleatur. Reuersa itaq; in corpus, venerandam matrem ancillarum Dei Burgundoforam, & omnem sororum cateruam ad se vocat, & orationibus earum se attentius commendans, tres adhuc dies sibi vitæ concessos esse testatur. Adueniente igitur tertia die, cum & mater & aliæ simul sorores adessent, conspicit illa duos iuuenes superius visos ad se venire, & si iam abire vellet, scisciari. At illa, Vadam inquit, domini mei, hinc vadam, nec amplius in hac ærumnosa vita detinebor, sed ouans fuluæ luci, de qua redij, reddar. Scisciante ergo matre Burgundofora, quibus talia proferret dicta, Non cernis inquit, stola indutos, & qui me nudius tertius ad cœlos vexerant viros, & nūc paratos esse eodem me itinere reducere? Quibus in verbis mirante matre, & omnibus circumstantibus vltimum valefaciens præsentis vitæ terminum clausit: omnes autem qui eius funeri intererant, choros angelicos audierunt psallere, & dulci modulamine animam eius in cœlum deferre, metusq; simul & gaudia omnes perculere. Hanc primam exhortationem præfati cœnobij, Dominus famulabus suis ideo voluit tam euidenter demonstrare, vt quotquot superstites essent, omni intentione ad cultum religionis aspirent. Alia rursus post hæc oritur exhortatio.

3. April. S. Burgundofora Euoriacensis monasterij abbatissa. a Miracula sub eius regimine & meritis gesta. b Sisindrudis reuelatione obitum suum cognoscit. c Mortua denuò reuiuiscit. Iterum à vita migrat.

II. Quædam etenim virgo Gibitrudis nomine, in genere & religione nobilis, supradictum cœnobium conuersa à seculo petiit: quam velut munus gratum ouans monasterij mater Burgundofora recepit. Erat enim consanguinitate ei proxima, d quæ tanti ardoris igne feruebat, vt in omnibus sancti Spiritus gratia videretur flagrare. Nam cum adhuc paterna detineretur domo, & Spiritu sancto monente cultui se religionis dicare vellet, postulat patrem matrem què vt sibi oratorium, quo suo conditori exhiberet famulatum, construerent: sed cum ægrè parentes ferrent petitionem filiæ (erant enim ambo genere Francorum nobiles) nec prorsus eo itinere, quod ad regna perducit cœlorum nitebantur ingredi, immò fulgere magis sęcularibus desiderabant phaleramentis, & ob hoc sobolem magis desiderabant à filia, quàm sua tradere pignora monasterio, nitebantur animum eius ab hac intentione reuocare. Quorum persuasionibus cum illa nullatenus acquiesceret, paruum admodum ei construunt oraculum: vbi cum in bona conuersatione per aliquantum temporis degisset, parentibus per aspirationem Dei circa voluntatem filiæ amplius iam aliquid inclinatis, obtinuit interuentu eorum, vt supradicto cœnobio Euoriacas mereretur associari: in cuius reclusione monasterij cum per multa annorum spacia religiosam vitam duxisset, contigit vt venerabilis mater Burgundofora febribus validis correpta, præsentibus vitæ nexibus crederetur absolui. Quod animaduertens virgo Domini Gibitrudis, basilicam ocyus ingressa, flebilibus Deum vocibus exorat, vt antiquam reminiscens misericordiam, matrem monasterij mori non sinat, sed prius se ac sodales suas suscipiens cœlo recondat, & sic demum matrem subsequi iubeat. Audiuitquè vocem post lachrymas desuper dicentem, Vade famula Christi, quod petisti, obtinuisti. Illa etinim sospes adhuc iungetur superis, tu verò prior carnis vinculis absolueris. Nec mora venerabilis virgo morte corripitur, e ac supremis functa exequiis animam reddidit: cumq; iam ab angelis suscepta supra æthera veheretur, & ante tribunal æterni iudicis posita candidatorum, vt ipsa post referebat, cateruas aspiceret, audiuit à throno vocem dicentem Reuertere ad seculum, quia necdum illud plenè dereliquisti. Scriptum est enim, Date, & dabitur vobis: & alibi in oratione, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hoc tu non impleuisti, quia sodalibus tuis contumelias tibi illatas ab eis, non dimisisti. Reminiscere aduersus tres compares læsos te portasse animos, nec omnino medicamine pœnitentiæ vulnus illatum sanasse: corrige igitur mores, compone animos, quos tempore vel negligentia maculasti. Mox itaque reducta est ad corpus, ac pristinę reddita vitæ, tristibus lamentis illatam deplorauit sententiam, reatumquè suum confitetur: & accersitis sodalibus, contra quas motos animos portarat, veniam poscit, ne tacita dolositate damna incurreret vitæ æternæ. At postquam integræ reddita est sanitati, mensibus sex præsenti vixit in æuo: quibus expletis, febre correpta diem prædicit exitus sui, & horam de hoc mundo prænunciat abeundi: quæ videlicet virgo Domini tam felicem exitum peregit, vt intra cellulam, qua eius corpus iacebat exanime, balsamum crederes desudare. & hoc omnibus nobis qui tunc ibidem affuimus, maximum miraculum generauit. Die autem xxx. cum eius commemorationem ex more pristino ageremus, & missarum solennia celebraremus, tanta fragrantia repleuit Ecclesiam, vt omnium vnguentorum ac pigmentorum copiam putaremus adesse. Meritò enim rerum sator animas sibi dicatas suis muneribus hic facit effulgere, quæ ob amorem eius seculum istud noluerunt diligere vel amare.

Gibitrudis monasterium habitum suscipit. d Eius zelus. Burgundofora vitæ prorogationē impetrat. e Mortua. Ad vitam reuocatur & veniam à sodalibus petit. Denuo vita excedit.

Quæ

Erkantrudis sanctimonialis virtutes.

QVÆDAM puella infantiæ annis adhuc detenta Erkantrudis nomine, parentibus nobilibus orta, supradictum III.
monasterium conuersa à seculo introiuit: quæ cum vitam religiosam ageret, volens eam iustus arbiter per præsentis corporis pœnas probare, tantis teneram ætatem flagellis attriuit, vt exemplum in eam Iob ex pœnarum immanium multitudine crederes redundare. Sed mira in iuueli ætate patientia reperiebatur, mira virtus humilitatis, mira mansuetudo, mira pietas, mira lenitas, mira charitas pollebat: & inter pœnarum incendia virtus animæ manebat inconcussa, fides stabilis, immobilis bonitas, & incomparabilis lachrymarum vbertas. Quantum enim corpus angebant pœnæ illatæ, tantum animam lætificabat spes gaudiorum, & exultatio vitæ æternæ. Hęc tempore quodam sacri corporis participationem interdictam sibi sciens propter illusiones nocturnas, grauibus percussa doloribus flere cœpit. Erat in crastino sacrata solennitas beati antistitis Martini. Peruigilans itaque ea nocte, & ablutionem culpæ exorans, ne tanti damni incurreret causam, vt à corpore Christi sua culpa segregaretur, meruit tandem post lachrymas vberes, luctus ac crebra suspiria, venerabilem à Domino consolationem habere: Vade inquit, & in hac die reconciliare corpori Christi, quia delictum, pro quo postulasti, dimissum est tibi, matriquè indicans mane patefacito, quod dixi. Quæ gaudens & exultans in Domino, summo diluculo per humilem confessionem, quæ viderat matri patefecit, sacroque corpori Domini nostri Iesu Christi reconciliata, districtius aliquid, quam antea, vixit. Post multorum autem circulos temporum, cum iam eam creator omnium cœlo condere vellet, igne validæ febris arrepta est cumquè iam in extremis esset posita, subitò exclamauit, Citò currentes vnam è consortio vestro mortuam segregate, atque deiicite. Non enim est dignum, vt quæ crucifixæ mundo, Christo, non sibi viuunt, mortuam, & à vita segregatam habeant inter se. Conquirentibus itaque omnibus inter se sororibus, & quidnam dicere vellet sciscitantibus, vna earum confusa, ac rerrore perculsa solo prosternitur, noxam suam confitetur, & in omnibus se de reliquo emendaturam pollicetur. Erat enim seculo vacans, & secularem vitam desiderans, nec mortificationi omninò præbebat studium, sed tota viuebat seculo. Post hæc Erkantrudis, cum iam nox incumberet, in cellula qua iacebat, lumen ignis rogat extinguere: cumquè cæterę sciscitarentur, quid vellet dicere, Non videtis, inquit, quantus splendor aduenit, & choros canentium non auditis? Quærentes illæ, quid cantari audiret. Illa ait, Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius. Confitemini Deo deorum, & cætera quæ subsequuntur. Hæc inquit, omnium ora concinunt. Admirantibus ergo omnibus tam matre quàm sodalibus, vltimum vale dicens, emisit spiritum.

Sacræ Eucharistiæ sumptioni interdicitur.

Reconciliatur.

Moritura monachā seculo deditam ad publicam confessionem compellit.

Cœlesti visione perfusa Spiritū reddit.

Alia itidē virgo sanctimonialis animā agens cœlicam harmoniam meruit.

ALIA quædam Christi virgo in eodem monasterio cum extremos halitus dimitteret, vt pro damno vitæ præsen- IV.
tis lucra caperet vitæ æternæ, lætaquè carnis nexibus separaretur, similis meruit exitus de æuo præsenti habere cantus melodiam. Nam apertis auribus, quæ procul ab eius excubiis aberant, audierunt canere cantus, & has voces prærumpere, Asperges me hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super niuem dealbabor.

Alia eiusdē monasterij adolescentula obitum suum diuinitus præsoscit.

SED dum rerum repertor maiestatis suæ ornamentum, per animas iustorum innocentiæ plenas munere, per secu- V.
lorum vices accumulare non desineret, videlicet vt renouandi hortaminis ac religionis accresceret supplementum, euenit vt supradicto in cœnobio quædam adolescentula cum genitrice conuerteretur: multis itaque diebus peractis, ipsius adolescentulæ genitricem tentator aggressus est, vt cœptum eius opus bonum præpediret: sed quantum genitrix imbecillitati obtemperabat, tantum versa vice malorum coaceruationem adolescentis filiæ cor dissipauit. Cumquè iam per multa temporum curricula mens adolescentulæ tota Deo dedita vberes fructus redderet conditori, quadam die vidit cœlos apertos: & æternarum rerum fatorem aspectibus contemplata, ad cœlestis claritatis lumen intenta audire meruit, Veni ad nos dilecta, & corporeis nexibus absoluta, æternam suscipe claritatem. Quod cum hæ quæ audierant, mirarentur, & simul intendentes ad cœlum oculis aspicerent, nec omnino palpebris mouentibus, quid oculi contemplarentur cognoscerent, ait se rursum vocari, & à præsentis vitæ nexibus absolui, erat enim dies sabbati. Illucescente ergo in crastinum Dominico die, febre correpta adolescentula, supremum expectat exitum: videns autē anxia genitrix incumbentem vnicæ prolis exitum, inter singultus ac gemitus filiæ poscit, vt si valeat impetrare, superis reddatur: aut si suæ vitæ metam suppleat, se cito de hac vita post se ducat, quia non possit post eius viuere exitum. Adhæc illa, Carnalibus, inquit, licet adhuc plus iusto desideriis stimuleris, ego tamen si valuero, tuis obsecrationibus satisfaciens, post digna pœnitentiæ medicamenta, post me te Christo fauente adtraham. Nec mora in extremis horis posita, beatam Burgundoforam vocat: cumquè festina mater ad egressuram animam de mundo extremos honores impendere adueniret, conspicata in eam puella ouans gratulatur, ac ei & omnibus valedicens, genitricem commendat, interimquè silentium fieri postulat. Facto igitur silentio expectantibus omnibus animæ egressionem. illa ait, Date locum, ecce iam creator meus venit, saluator ad me properat: rogatquè matrem vt Dominicam orationem symbolumque dicere iuberet, quia ipsa trementibus labiis immobili effamine exprimere verba nequiret: quibus peractis, nimia amœnitate ac relustratione cellula retinente, animam cum laudibus reddidit creatori. Nec mora genitrix corripitur, quadragintaquè dierum spacio in corpore flagellatur: quo completo primùm terribilibus dæmonum aspectibus territa est, deinde largitoris ope consolata, veniam se intercessione filiæ suæ meruisse fatetur, animamquè deinceps carnis nexibus solutam cœlo reddidit. Nulli dubium est, quod aliorum damna plerosque monendo ad capienda lucra vigilantiores reddant.

Animam reddit.

Intercessione filiæ mater è vita euocatur.

DOMINICO quodam die cum missarum solennia in collegio famularum Dei ex more agerentur, & iam sacri cor- VI.
poris communioni participarentur: quædam ex his nomine Domna, cum iam corpus Domini accepisset, ac sanguinē libasset, globus igneus candido fulgore rutilans micabat in ore ipsius. Quod infantulæ duæ cominus astantes, quas innocentia reddebat immaculatas conspicantes, nec ea quæ videbant silere scientes, dicere cœperunt ad alias sorores, Aspicite globum ab ore sororis nostræ Domnæ rutilantem. Audiens hoc venerabilis mater Burgundofora, increpando adolescentulas imperat silere, ne vanitatis noxa cor eius violaret, per cuius os affluens gratia Dei lumen reddebat amœnum. Nam instigante diabolo proh dolor hoc ita contigit, vt præsagus animus beatæ matris formidolosè præuidit. Mens siquidem præfatæ sororis fragilitate conditionis humanæ corrupta, cœpit post piritus sancti lucra elationis ac superbiæ stimulis pungi, contumaciæ crimen incurrere, arrogantiæ concilium præferre, ita vt matrem contemneret, sodales despiceret, & omnium monita sperneret. Nec mora febre correpta, & ad extremum deducta, nec sic quidē mores suos studuit emendare. adolescentulæ verò illæ quas prædiximus, vna capitis dolore, altera febrium incommodo detenta supremum exitum præstolabantur. Cumquè iam adesset sodalium cohors, & ad psallendi officium in earum exitu se præpararent, cœpit vna earum humanis auribus inaudita dulcia modulamina pio ore canere, orare conditorem miris sermonibus, inauditis precibus, ineffabilibus sacramentis. Odor autem mirę suauitatis quasi odor balsami totam cellulam replebat, & ab hora nona vsque ad horam nonam sequentis diei vnà cum modulamine cantus perseuerabat. Deinde matrem astantem canere poscunt, & se iam abituras prędicunt: sicquè reddito spiritu cum earum decessione recessit & odor fragrantiæ. Indubitanter verò credendum est, quòd gloriam felicis exitus, quem istæ habere meruerunt, supradicta Domna habuisset, si per elationis & arrogantiæ vitium se extollendo non perdidisset.

Eucharistiam sumentem Domna globus igneus in ore eius micare visus.

Domnæ lapsus.

Quilisinda virgo

VIRGO quædam Quilisinda nomine, in supra memorato cœnobio conuersationis initium sumpsit: quæ cum per VII.
multos annos vitam religiosam egisset, laborans die quadam in horto intra monasterij septa, sodalibus locuta est, Citò à

tò à nobis quæ in hac area olus excolit, de hac vita exitura est: & ideo paratæ simus ne per negligentiam sustineamus damna vitæ æternæ. Quærentibus illis quæ esset, nequaquam promere voluit: nec multo pòst corporis infirmitate correpta, cum diuersis anxietatibus angeretur, cœpit lœtos ad cœlum vultus referre, & ignotas sibi dudum scripturarum paginas enarrare: exorsaque à principio libros Moysi cum eos per ordinem recitasset, & deinceps Euangelij vitalia sacramenta, atque simul Apostolica documenta, monuit sorores, ne se tristitiæ subdant: certum habentes, quia cito de aduersariis suis Dominus vltionem esset daturus. Erat enim tunc aduersarius monasterij Egõ nomine, vir in seculo sublimis, cui Dagobertus moriens filium suum Clodoueum cum regno commendauit: is ergo aduersabatur supradicto cœnobio, terminosquè violabat, & omnem familiam eius circummanentem, quacunque potuit, occasione persequebatur: sed non diu vt ceperat, pertinaciæ potitus est voto. nam mox post promissam vltionem percussus interiit. Cœpit autem virgo orationes & deprecationes, & quæuis sacerdotum officia depromendo dulci modulamine canere: vnde dum multum admirarentur astantes, vnam de sororibus sic allocuta est, Eia, inquit soror foras iacta quisquilias. Cum igitur aliæ conquirerent, quid sibi vellent verba ista: fursus adiecit, Non aspicitis quantis sordibus mentem habeat occupatam & cœnosam? Nec enim omnino per confessionem pectoris sui aream purgatam restituit, quam in seculo posita priusquam hic clauderetur omni spurcitia maculauit. Perculsa metu, verecundia correpta, & à lumine Spiritus sancti deprehensa cui talia dicebantur, solo prosternitur, celataque vitia matri humilimè confitetur. Cœpit posthæc quæ vitæ exitum expectabat rogare, vt spacio facto locum venientibus darent: obtemperantibus ilicò sororibus inclinato capite hilari vultu dixit, Benedicite dominæ meæ. Inquirentibus quæ astabant, quibus salutationis verbum exhiberet, respondit, Non agnoscitis sorores, quæ de collegio vestro ad cœlos migrauerunt? Cumquè sciscitaretur, si ipsa cognosceret eas, increpantis voce ad vnam earum Antrudem nomine, loquitur dicens, Vel tu non agnoscis sororem tuam Anshildem, quę dudum ad cœlos migrauit candidatorum choris insertam? Hæc ea dicente, anima è carne lapsa est: qua agressa, cantus angelicus mox in aëre est auditus. Quædam etiam sorores longius à cellula qua corpus iacebat exanime remotæ, audierunt angelorum cœtus per aëra resultantes, atque canentes: ex quo cantu compererunt beatam virginem Quilisindam carnis nexibus absolutam, & ilicò currentes repererunt membra defuncta, atque cœtum sororum exequiarum obsequia implentem, agnountquè psallentium cantum, quem per auras audierant concrepare, eius exequiarum supplementum extitisse.

spiritu prophetiæ claret.

Eius sub exitum visiones.

Feliciter migrat ex hoc seculo

IIX. ALIAM virginem eiusdem monasterij, Leudebertam nomine, monitis salubribus ac cœlestis prosapiæ documentis beata mater Burgundofora non cessauit assiduè monere vel præmunire: hæc dum per aliquod spacium temporis vitam egisset honestæ conuersationis, in somnis admonita est, ne à reuerendæ matris suæ monitis aliquo modo deuiaret, qua citò à superis segreganda esset. Nec distulit diu promissi largitor muneris donum, quod pollicitus erat accumulare, correptamquè virginem ægritudine soluere dignatus est à corporea mole: cumquè iam extremos tam mater, quàm sodales rependere astarent honores, subitò post longum silentium vocem depromit dicens, Qua hora gloriose Apostolorum ptinceps Petre, vis vt eamus? sororibus itaque quid diceret, nosse volentibus, ait, Non videtis patronum vestrum Apostolorum principem Petrum inter vos astare, & me de hac vita ducere velle? Vix hæc dicere licuit, lato omnes circumspectat vultu, extremosque dimisit halitus, ac superas linquens auras, ad æternæ vitæ gaudia est prouecta. Nam ideo rerum fator post longa silentia in hanc vocem flebilem promouere linguam permisit, vt alias ad eius vitæ exempla prouocaret, & tantorum munerum copiis superis demonstraret, quibus sub hac luce in suo timore vel amore migrantes ditare non desinit.

Leudeberte monialis morituræ visio.

IX. EFFERBVERAT contra hanc plebem Christi nequitia diabolicæ fraudis, & dum pollere virtutibus cerneret, aggressus est tentationibus maculare quasdam ex his, quas noua conuersatio rudes reddebat, & à cæterarum conuersatione nisus reuellere, ac septa monasterij violare, tentauit præcipit re eas, quæ exitiabilem vitam seculi desiderarent, & canonico more eiecto, viscerum putrimenta denuò sumere vellent. cumque iam per opacas vmbras & silentia fusca nox adesset, & mane perficiendi consilium aspirarent, septaque monasterij per repagula scalæ transire conarentur, subitò è medio dormitorij massa ignis in modum modij egressa totam domum perlustrauit, ac illuminauit, & pòst in tres diuisa globos, per ostiorum meatus cum magno tonitrus fragore progressa est: totidem enim ostia domus habebat, per quæ suos ignis globos proferret. Qui tonitrus fragor & dormientes excitauit, & egredientes septa monasterij correxit. Cum autem iam aliquæ earum per vallam pedes traiecissent, & tanto fragore perterritæ intra septa redire vellent, velut plumbo aggrauatas plantas nequaquam valebant reducere: quia diabolus arte qua potuit, studebat aggrauare, quas diuina correptio noluit perire. Confusæ ergo culpas suas agnoscunt matriquè reuersæ per humilem confessionem lachrymabiliter produnt.

Monasterii septa violare cõtantes quomodo correpti.

X. AGGRESSVS deinceps duas eiusdem cœnobij sorores antiquus hostis, quas nouiores ac multo imbecilliores cõuersatio reddebat, primùm ad hoc impulit, vt nulla hora veram depromerent confessionem. Erat enim consuetudinis monasterij & regulæ, vt ter in die per confessionẽ vnaquæque earum mẽtem purgaret, & qualemcunque rugam mens per fragilitatem attraxisset pia proditio ablueret. In talem igitur labem mentes prædictarum puellarum diabolus merserat, vt nulla confessio vera prodiret ab ore, seu eorum quæ in seculo commiserant, seu quæ quotidiana fragilitas attrahebat, in cogitatione, in sermone vel in occupatione. cumquè lethifer anguis paulatim corda obdurando, virus suę malignitatis infudisset, & mentes earum in omnibus sibi parere compertisset, tunc suggessit eis, vt quadam nocte extra septa monasterij progressæ fugam arriperent, & ad propria remearent. Hoc itaque apud se deliberato, cmm per densam noctem abirent, nec prorsus pro densitate caliginis viam tenere quiuissent, astitit ad læuam diabolus, ac lumen in modum lucernæ arte qua valuit, assimilans, tergiuersationi vires auxit, monstrans reducem ad seculum viam. Postquam autem peruenerunt ad locum destinatum, subsequentibus inquisitoribus ad cœnobium suum rugata fronte regressæ sunt: vbi dum à matre monasterij B. Burgundofora aliisque sororibus diligenti scrutamine percontarentur, quę causa coegisset eas discedere; respondent se telis diaboli fuisse stimulatas, & ideo mentes nequaquam habere posse directas. Cum itaque multum ab omni congregatione obiurgarentur, nec tamen aliquid huiusmodi proficeret in eis obiurgatio, diuinæ vltionis gladio percussæ ambæ meritas pœnas persoluêre: de tanti verò euentus lue vehemẽter anxia mater monasterij, hortatur eas indesinenter, vt vel adhuc inter supremas horas constitutæ, facinus suum pandant humili confessione: sed obdurata corda nihil remedij capere valentia, inter flagella clamare cœperunt, Sustincte paulum, sustinete, nec prorsus expectantes arguite. Inquirentibus ergo quæ aderant sororibus à quibus sustinere rogarẽt, aiunt illæ, Non aspicitis turbas Æthiopum aduentantium, quæ nos rapere & abducere volunt? Inter hæc auditus est fragor maximus supra cellulam & tegumenta personans, ostiumquè cellulæ vi patefactum est, it a vt nigrescentes vmbras astantes cernerent, & clamantes eas nomina febricitantium sororum audirent, adeò vt vix quę aderant signo crucis armatæ, & psallendi officio detentæ valerent astare. Tanti doloris ac mœroris euentu anxia mater Burgundofora vrget in extremo cõstitutas, vt vel adhuc per confessionẽ pandantur vitia, & sacramento Christi corporis animæ roborentur. At illæ vt infelices, & à diabolo penitus possessæ audita sacri corporis mentione garrire, dentibusque frendere cœperunt, & stridentes dicere, Cras, cras: & iterum supradictam vocem repetere, Expectate, sustinete. Inter quas voces extremum halitum dimiserunt. Quas cum in collegio cæterarum sepelire mater monasterij beata Burgundofora nequaquam ratum duceret, segregatim humandas, ac in extremo loco cœmiterij sepeliandas fo-

Monasteria septa violare cõtantes quomodo correpti.

Nouitiæ monachæ fugam parant.

Eorum horribilis interitus.

re iubet: ſuper quarum tumulum globus ignis in modum clypei intra triennium crebrò apparuit, maximè. Quadrageſimæ diebus vſque ad aduentum ſanctum Paſchæ, vel etiam ante vigiliam natalis Domini feruentius apparebat, ſimulquè voces tumultuantis turbæ multæ perſonabant. Inter quas duæ vlulantes erumpebant, velut in tormentis reſonare ſolent, Væ mihi, væ mihi, væ mihi. Cernens itaque prædicta mater monaſterij iuſtam ſententiam à iuſto iudice ſuper iniuſtas animas illatam, manifeſtius damnatarum ſententiam eſt aggreſſa comperire, accedenſque ad tumulũ, experimento quærit, ſi cadauera quamuis putredine corrupta in ſepulchro maneant. Iam menſis, ex quo defuncta corpora fuerant condita, præterierat: & ecce, reperit interius ſepulchrum igne exuſtum, nec quicquam ſupereſſe cadaueris, præter fauillæ veſtigium. Manſit ergo per triennium illatæ ſententiæ tanta ſeueritas, vt terror damnatarum, timorem præberet ſodalium remanentium, eſſetquè correptio viuentium illata pœna mortuarum, & ex negligentia, imò duritia mentis pereuntium, ſalus propagaretur ſuperſtitum. Interpoſito deinde temporum aliquanto ſpacio, quædam virgo nomine Landeberta, cum extremas vitæ præſentis expectaret amittere horas, validis ictа doloris ſtimulis, ſolum vitæ exitum, ſolamen habebat ægritudinis ſuæ. nocte igitur, qua iam eius imminebat vocatio, ſororibus quæ circa ægram excubare debebant, ſopore depreſſis, cum vna tantum earum Gernomeda nomine, & ipſa ægritudine feſſa, peruigil inter ſodales eſſet, nubes ſubito denſa, atque rutilo quodammodò fulgore permixta, ſtratum prædictæ virginis aperuit, ſimulquè voces ita canentium auditæ ſunt, Cantemus Domino, gloriosè enim honorificatus eſt. Quod ſtatim vt audiuit Gernomeda, cœpit anxia ſodales excitare, ſed nulla prorſus earum potuit euigilare: vidit interim illa paulatim nubem à lecto ſubleuari, & tunc demum intermiſſo cantu excitatas per clamorem ſuum ſorores, monet & obſecrat, vt ſuper defunctæ virginis membra debitum exoluerent cantum exequiarum, indicans quæ viderat & audierat circa ſtratum illius. Ipſa nihilominus per ſeptem deinceps dies grauibus febrium exagitata doloribus, octauo die vitam in pace finiuit: poſthæc bonitatis ac munerum inſtitutor Deus, turſus pietatis ſuæ munera largiri non diſtulit. Nam quædam puella nomine Bitihildis, in eodem cœnobio, intra adoleſcentiæ annos conuerſa, cum diu regularis diſciplinæ habenis confecta, immobili deſiderio cœleſtia ad præmia anhelaret, euenit vt iuſtus arbiter iuſtã animam, iuſtitiæ copia plenam, cœlo condere vellet: cumquè iam in extremis poſita poſceret per ſucceſſiones noctiũ lumen coram ſe accendi, & ſacræ lectionis præconia ante ſe legi, & vna aſſiſtentium vas quoddam oleo limphaquè repleſſet, omnis ſopor oppreſſit ſorores, ſicquè traiecta noctis meta, abſque ſodalium ſolamine ægra noctem peregit. Reuertente autem diei crepuſculo, cum matutinas laudes Domino cecinissent, ægra quæ iacebat, intuita lucernam, quæ oleo limphaquè repleta erat, in lac commutatam, quærit vtrum hoc aliqua ſodalium commutaſſet. Illæ inquiũt, An neſcis, quia hic lac non fuerit? Ægra ait, Nequaquam hoc labore animam meam conſumite, ſed quid rei veritas habeat, ſimpliciter indicate. Affirmantibus itaquè ſororibus, quia nil prorſus inde certum haberent, matrem monaſterij vocant, & rei cauſam indicant: illa protinus, vt diligentius agnoſceret, oleum à lacte ſeparare iubet: cumquè ſegregatum fuiſſet oleum, & nihil exinde ſuper ſpecie lactis remanſiſſet, cœpit oleum denuò creſcere, & vberius à vaſe manare. Tum demum hæ quæ aſtabant, Dei virtutem agnoſcentes, omni ſtudio collegerunt oleum illud & in ſacrario condiderunt, ex cuius olei perunctione quædam infirmæ ſorores poſtmodum attactæ priſtinæ ſanitati redditæ ſũt. illa verò quæ felicem expectabat exitum, omni iucunditate repleta, cum animam cœlo reddidiſſet, tanta ſuauitas odoris cellam repleuit, vt balſamum inibi crederes deſudare. Quid autem aliud fuit, vt creatura aquæ in lactis ſpeciem verteretur, vel oleum multiplicaretur, niſi quod miſeratio diuina aliis oſtendere voluit, qualiter ægram viſitauerit, & dum illa ſodalibus noluit indicare quid vidiſſet, veſtigium viſitationis ſuæ reliquit. Teſtes ſunt huius rei, venerabilis mater Burgundofora, pontifex Meldenſis vrbis, & beatus VValdebertus, Abbas cœnobij Luxouienſis: ſicut ob religionis ſtudium, & piæ conſolationis incrementum præmiſſa miracula diſſeruimus, ſic ob terrorem duræ & ignauæ mentis aliqua intimare curamus.

Quæ circa Landebertam virginem viſa & audita.

Bitihildis exitus.

Aqua in lac commutatur.

Oleum exuberat & infirmi medetur.

XI. QVÆDAM puella nobilis genere, ad ſuprà memoratum cœnobium regulari diſciplinæ colla ſubmittere venit: ſed bonæ vitæ conuerſationem antiquus hoſtis aggreſſus euincere, excitauit in ea gulæ auiditatem, ita vt ſuriem furtiuo cibo ſemper exatiare ſtuderet, quod facinus per longa ſpacia temporum non deprehenſa patrauit, nec prorſus alicui ſodalium patefactum eſt. Cùm ergò diù gulæ auiditas animam maculâſſet, dedit iuſtus arbiter iuſtam ſententiam ſuper animam iniuſtam: corripuit grauiſſimum facinus pœna grauiori, ac ſuper feſſos artus excitauit odium liciti cibi. Nec alio quoquam genere ciborum alebatur, niſi furfurum frondiumquè & herbarum agreſtium more pecudum alimento. Cumquè iam multis diebus hæc vltio ſuper animam tranſgreſſione deceptam maneret, & ſibi hora refectionis ſupradictum cibum adduci poſtularet, vidit ſpeciem apri magni ſecum comedere, & morticinoſos cibos porci grunnio ventilare. At illa pauefacta, interrogauit quid eſſet. Reſpondit quæ videbatur beſtia, & ait, Aper ego ſum, cibos quos hactenùs per tranſgreſſionem comediſti, tecum ego comedi, & modò per iſtius anni circulum hunc cibum habebis. Permanſit ergo cibus ille per metam vertentis anni, nec prorſus aliud quicquam edebat, quàm furfures, frõdeſquè arborum, atque herbas agreſtes & quodcunque ex cæterarum radicum reliquiis proiicitur. Quid enim fuit, vt diaboli voce fragilis mens miſeræ transgreſſionis conſcia obiurgaretur, niſi quia per præſentium pœnarum immanitatem non ſineret animam poſtmodùm cruciatibus damnari, & diuina pietas per eum voluit improperia conſtituendo depromere, per quem fuerat transgreſſio propagata, & hunc habere indicem, cuius ſuaſionibus malis diù decepta obtemperauerat, & poſt pœnas illatas cognoſcere, non diabolo, ſed creatori creaturam debere obedire.

Puellæ cuiuſdam ſanctimonialis gulæ deditæ pœna.

Baractrudis furto rapere cibos ſolitæ correptio.

XII. SIMILITER alia puella nomine Baractrudis, cùm diù in ſupradicto cœnobio conuerſaretur, & nequaquàm regularis diſciplinæ omni conatu intenderet præcepta ſeruare, miſit diabolus in mentem tranſgreſſione correptam, vt quæquè potuiſſet, furto rapere occultè comederet: quem cùm diù hac tranſgreſſione animam macularet, dedit iuſtam vltionem de ea arbiter iuſtus. Corripitur enim repentè ignitis febribus, ac inter incendia clamare cœpit, Væ mihi, væ mihi. Et poſt has voces ita ſopita iacuit, vt mortua ab omnibus crederetur: cumquè poſt multum horarum ſpacium anhelaret, febris ab igne vexata, clamare cœpit, Veniat mater, veniat mater. Concito ergo gradu, quæ audierant, matrem monaſterij B. Burgundoforam vocant: quæ cùm veniſſet, ægra quæ iacebat, tota intentione cordis facinorum ſuorum coniectutam per confeſſionem pandit. Omnes vero aſtantes, cùm iam finem vitæ expectarent, ſubitò illa diuina miſeratione conualeſcens, meliùs habere cœpit, & ita paulatim ſubtracta periculo mortis beatam vitam poſteà duxit.

S. Burgundoforæ abbatiſſæ obitus.

XIII. POSTQVAM enumeratæ ſanctimoniales fœminæ ſub magiſterio B. Burgundoforæ conſtitutæ, diuerſo ac diſpari, vti diximus, pro meritorum qualitate tranſitu vitam hanc corruptibilem exuerunt, ipſa quoque venerabilis mater earum cœleſti vocatione digna, cum multis annis ſuprà memorato monaſterio Euoriacas decentiſſimè præfuiſſet, corporis tandem infirmitate correpta, III. Non. April. diem clauſit extremum, cœtibus aggregata virginum, quæ ſequuntur agnum quocunque ierit, cœleſtem videlicet ſponſum, Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu ſancto viuit & regnat Deus per omnia ſecula ſeculorum, Amen.

De eadem S. Burgundofora plura habes apud Ionam Scotum in vita S. Euſtachij Lexouienſis abbatis 29. Martij cap. 3. & 6.

SANCTO-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

SANCTORVM THEODVLI LECTORIS, ET AGATHOPODIS DIACONI MARTYRIVM EX SIMEONE Metaphraſte.

AN. 280.

4 APRIL.

I. ELORENTEM erga Deum pietatem fraude ſua diabolus ſemper conatur euertere. Neque tamen ſtrenuos pietatis milites valet offendere: ſed eos duntaxat vincit, qui Chriſti gratiæ adhærent imbecillius. Quemadmodum enim cum regionem aliquam, in qua diù pax viguit, bellum inuadit, viri fortes corpora ſua vulneribus mortique obijciunt, vt gloriæ coronam conſequantur: ignaui autem ac timidi cedunt adueſarijs, maluntque corpora integra conſeruare, quam gloriam aſſequi: Sic. cum draconis ſatellites aduerſus Chriſti ſeruos bellum mouent, ſi quis nondum firmam in Deo fidem habet, fragilitate victus, à propoſito recedit qui autem Chriſti verbis animum armauit, is pietatem conſtanter tuetur ac ſeruat, nec vllo modo ab improbo inimico conuincitur. Verum Theodulus in primis animum perturbationibus ſuperiorem præſe tulit: qui cum fiduciæ erga Deum haberet ſocium Agathopodem virum generoſum, ingentem impietatis tempeſtatem idololatriæque bellum, quod, Maximiano Cæſare imperante, per totum orbem terrarum ardebat, immutabili mente diſcuſſit. Nam cum equites paſſim percurrentes, populos Imperio ſubiectos cogerent rerum omnium Procreatorem abnegare, & Tyrannus ille omni ſtudio atque via ad pietatem euertendam incumberet: alius alio fugiebat, cum omnibus immolare recuſantibus impiè mors eſſet propoſita. Et qui vitam magni faciebant, ſtatim exiguæ voluptatis gratia mortem ſibi ac ſupplicium æternum comparabant. qui autem parum erant in fide ſalubri confirmati, cruciatibus victi, verum Deum negabant. Et interea quidem diabolus eius ſcenæ author, cum imbecillioribus eſſet ſuperior, gaudebat: Theodulus verò & Aagathopus omne tempus in domo Dei conſumebant, ieiunijs & precationibus vacantes, oranteſque Deum vt impietas ipſa proſterneretur.

Diabolus quos euertat, quos non.

II. MILITES igitur atque Præfectus hominum conſtantiam admirati, quod cum cæteri latitarent, ipſi ſoli palam Dei verbum prædicarent, eos poſt vincula adſpectu multò gratioſiores in certamen adduxerunt. Theoduli enim genæ primo pubertatis flore vigebant, cum eſſet adhuc incorrupta corporis modeſtia adoleſcentulus. Huic parentes erant Theſſalonicenſes, viri illuſtres: fratres autem, Capito, Metrodorus & Philoſtorgus: qui etſi adhuc eſſent ætate iuuenes, perfectam tamen erga Deum pietatem colebant & natura atque moribus, martyris propoſitum amplectebantur. Antequam autem pateretur, futuri certaminis à præſtantiore pignus accepit. Cum enim impium decretum nondum eſſet promulgatum, intempeſta nocte quieſcens, manu illud apprehendit, ex quo excitatus eſt. Quid autem illud erat? Annulus quidam ex materia noua conflatus, cuius in pala ea erant ſigna, ex quibus facilè conſtaret, munus ipſum à Deo, quatuor elementorum moderatore, veniſſe. Si enim eum homines grauiſſimis ac deſperatis morbis laborantes ſolum attigiſſent, illico liberabantur. Ac Theodulus quidem erat eiuſmodi. Agathopus autem illi conſentiens, vir erat ſenex, tum capitis canis honoratus, tum animi propoſito, quod vitæ recte tranſactæ congruens obtinebat. Ambo puri pietatis miniſtri. Omnes enim corporis voluptates reijcientes, ad vnum Deum, Deique Verbum Ieſum Chriſtum aſſiduè reſpiciebant. Alter enim Diaconus erat eorum, quæ ad credentium ſalutem peragebantur: Alter autem, Lector, Apoſtolorum Prophetarumque lectionibus audientium fidem confirmabat. Is ſæpe dæmones importunos, qui naturam hominum tum ſermone, tum corpore peruertere conabantur, ſimplici verbo & ſigno Dei omnipotentis ſic adiurabat, vt à Dei figmento recedere cogerentur, & potentiam illius, qui per Theodulum operabatur, confiteri.

Theoduli ætas. Parentes. Fratres.

Annulus dormienti diuinitus datur.

Agathopodis ætas

III. Hos in iudicium adductos Fauſtinus, qui tunc Theſſalonicæ Præfectus erat in ſublimi ſella ſedens, vt vidit, vnam illam vtrunque vocem emittere: Chriſtiani ſumus: manibusque coniunctis vno ore atque vna mente idem dicere atque ſentire, confeſtim veritus eſt, nè egregio animi propoſito mortem contemneret. Itaque iuſſit, vt omnes ſecederent: ſeq; amicũ ſimulans, blãda oratione Theodulũ in ſententiã ſuam adducere aggreſſus eſt: Mihi, inquiens, obtempera adoleſcens, ne inani fraude deceptus, vitam amittas. At ille ſubridens: Ego, inquit, iampridèm dolos effugi: vereor autem, nè tu, dum fraudem doloſque ſequeris, te primum in mortem conijcias ſempiternam. Præfectus autem his verbis nihil commotus, eum tum muneribus, tum honoribus ad ſacrificandum adducere conabatur. Sed Hoſpes quidam, qui Iouis ſacerdotio fungebatur: Si, inquit, honoribus adduci non potes, vt deis immoles, cruciatibus coeris Imperatoris decretis obtemperare. Atqui, reſpondit Theodulus, nullus cruciatuum veſtrorum terror tantum apud me valebit, vt minis veſtris inferior eſſe deprehendar. Sed cùm rursùm Fauſtinus hortaretur, vt pareret, cogitaretque, quantum inter ſplendidam vitam & mortem acerbam intereſſet: Id, inquit, ipſe quoquè conſiderans, exiguum huiuſce vitæ curriculum decreui contemnere, vt perpetuam in cælo vitam aſſequar. Quamobrem vel igni corpus meum trade, vt intelligas, quanuis illud corrumpatur, animam tamen integram permanere: & quanto magis à rebus ex materia conſtantibus recedit, tanto eſſe validiorem. Ecquis, inquit Præfectus, tibi perſuadere potuit, vt hodiè velles cruciatus mortemque deſpicere? Deus, inquit Theodulus qui cuncta prouidentiæ lege moderatur, & filius eius Ieſus Chriſtus, Verbum patris: cuius ego militiæ cum à teneris vnguiculis adſcriptus ſim, eam nunquam deſeram: ſed vitam potius, quam ſignum eius derelinquam.

Præfecti fraus. Theodolus eum contemnit Theoduli conſtantia

IV. FAVSTINVS autem cum vellet eius dicta confutare: Præclarè, inquit, tecum agitur, adoleſcens, qui & ſigna & clauſtra feras Dei tui. Sanè, inquit Theodulus. is enim pietatis miniſter ſum, vt nec igne vnquam, nec ferro clauſtra rationis, aut fidei meæ ſignum ſis perfracturus, effecturus ve, quo minus Chriſtum Deum prædicem. Fauſtinus adoleſcentis prudentiam admiratus, miniſtris, vt propiùs adducerent Agathopodem, imperauit: & ſummiſſe ſic eum eſt allocutus: Immola, quandoquidem & Theodulus, qui anteà decipiebatur, nunc ſe immolaturum pollicetur. Cognito Agathopus dolo: Et ego igitur, prompto animo ſacrificium faciam Deo, eiuſque filio Ieſu Chriſto ſiquidem his floridum Theodulus ſacrificium ſe facturum promiſit. Non his, inquit Fauſtinus, ſed duodecim dijs, à quibus orbis regitur vniuerſus, ſe pollicitus eſt ſacrificaturum. Deos, inquit Agathopus, caput paulìſper mouens, eos appellas, quos artis ſolertia ex materia corruptibili in hominum formas conflauit? Quos homines, cum paulo antè manibus ſuis confinxerint, tanquam præſtantiores venerantur? Qui cum tollere manum velint, non poſſunt? Qui nec oculis vident, nec pedibus ambulant, nec vllo ſenſuum munere funguntur? Quos cum animatos olim Græci laudârint, fœminarum & puerorum amoribus contaminatos oſtenderunt? Quos, qui tales nunc artes profitentur, argento & quaternis obolis vendunt? Omiſſo igitur Deo vero omnipotente, dijs indignis ſacrificium faciam, vt illud fictis oculis adſpiciant? Laudes decantabo, quas auribus ex auro, argentòve confectis exaudientes, earum me rerum, quarum expertes ſunt, dominũ faciant? Hæc illo differente, Præfectus veritus nè oratione ſua cæteros, qui iudicandi erant, in Dei fide confirmaret, celeriter ipſum cum Theodulo in carcerem duci iuſſit.

Malus dolus præfecti. Agathopus egregie contra falſos deos. Ducuntur in carcerẽ

V. Eos autem ad meliora tendentes, turba ſequens varijs modis oppugnabat. Alij enim Theodulum adoleſcentem commiſerati, eum à conſtanti animi propoſito dimouere ſtudebant. Alij Agathopodis tempora canis exalbentia conſpicati, vno omnes conſenſu clamabant: Tù ne quoq;, Agathope, es adoleſcens, vt quod bonum æquumque ſit, diſpi-

cere nequeas? At ipsi in animi pio proposito constantes, quæ dicebantur, negligebant: & in carcerem ingressi, tacitè precabantur. Nocte autè media cùm eos Deus secundùm quietem opportunis visis confirmâsset, læti surrexerunt, & magna voce Christum omnium saluatorem collaudabant. Deindè cùm pura lachrymarum aqua manus lauissent, genibus flexis, Deo vna propè lingua supplicabãt, dicẽtes: Deus rerum omnium opifex & moderator, qui naturam constituisti, & chaos abolêsti, qui cœli polos fabricatus es, & Soli splendorem donâsti, vt cuncta per diem illustraret: & lunam feeisti, vt noctis tenebras discuteret: vterque autem cum cæteris sideribus mũdi rebus omnibus augmẽtum præberet: qui terræ plantas & animalia, mari pisces, aëri volucres largitus es, vt mare quidem propriis muneribus homini à te procreato deseruiret: aër congruentibus auium cantibus laudes tuas personaret: terra verò è sinu suo nobis varios fructus ederet, vt tibi soli rerum omnium Domino, quàm maximas possemus, gratias ageremus: tu genus nostrum, quod impietate obstrictum, nihil eorum, quæ sibi præcepta fuerant, volebat obseruare, sed ebrietatibus & crapulæ atque nequitiæ, relicta iustitia, incumbebat, in æternam ire perniciem non permisisti. Neque aduersario nostro dæmoni concessisti, vt tantum in nos debaccharetur, vt rationem nostram ad tartarum vsque deprimeret: sed crimina nostra obliuione delens voluntaria, è cœlestibus sedibus Filium tuum vnigenitum ad homines demisisti, qui naturam assumens humanam essentiæ mortali dignitatem adiungeret immortalem, vt homines in peccatis oberrantes, Verbo tuo, per quod procreati sunt, ad pietatem reuocares. Tu enim cum Filio tuo, & ipse Filius tecum, & cum sancto Spiritu, rebus maximè omnium admirandis homines impios ad pietatem adduxisti. Sic enim Lazarus, qui vitæ munere defunctus, quartum iam diem in sepulcro iacebat, propter te naturæ lege & mortis potestate superatis, voce tua ex inferis ad vitam rediit. Sic homo quidam, cùm videndi careret facultate, solo luto oculis eius per manum tuam impositio, videndi vsum obtinuit. Sic olim & mulier, quæ sanguinis fluxu laborabat, fimbriæ tuæ vestis contactu, spe celeriùs sanitatem recuperauit. Sic placuit tibi, Deus, vt verbo tuo solo is, qui in grabato gestabatur, statim grabatum humeris ipse suis gestaret. Ità nunc etiam placeat tibi, vt nos impiorum cruciatus superantes, ad cælestia regna perueniamus.

Diuinitùs confirmãtur. Precatio eorum ad Deum. *Iohan.11.* *Iohan.9.* *Matth.9.* *Ibidem.*

Hæc sanctis Theodulo & Agathopode precantibus, qui eodem in loco authomicidij, aut adulterij rei detinebantur, confestim, depositi mortis formidine, ad beatorum pedes prostrati, supplices criminum suorum veniam poscebant. Turbæ verò, quæ foris erant, carceris claustris contractis, insiliêrunt, magna rerum, quæ dicebantur, affectæ admiratione. At Vrbanus quidam, qui tunc Thessalonicæ quæstor erat, impiusquè diaboli contubernalis, cursu ad Præfectum contendit, magna voce clamans atque denuncians, multos recusaturos immolare, nisi serui Dei celeriter è medio tollerentur. Quamobrèm Faustinus vehementer perturbatus atque commotus propter illos, qui in carcerem irruerant, iussit, vt adolescens simul cum sene adduceretur. Mirabantur autem omnes, quomodò vterque rebus futuris gauderet. Non aliter enim lætabantur, quàm si non ad supplicium & mortem, sed ad triumphum & celebritatem aliquam iucundam ducerentur. Itaque vultus hilares habebant, & Dei Verbum prædicabant. VI.

Multi ad Christum conuertuntur. Alacritas sanctorũ martyrum

Cvm igitur ad tribunal constitissent, Faustinus ad Theodulũ: Quo, inquit, nomine appellaris? Respondit ille: Theodulus vocor. Nonne, inquit, didicisti, æquum esse, vt omnibus, quæ dominus omnium Maximianus imperat, obtemperetur? Respondit Theodulus, & ait: Quæ cæli terræquè Dominus imperat, ea planè obseruanda esse didici. Quæ aũt præcipit Maximianus, si æqua sunt, obseruanda esse censeo: sin iniqua, nequaquàm. Ecquis, inquit Faustinus, cælũ fabricatus est? Deus, respondit Theodulus, omnipotens, Deique filius Iesus Christus, qui Verbum est Patris. Illenè, inquit Faustinus, quem grauissimis cruciatibus affectum Iudæi crucifixerunt? Ille ipse, respondit Theodulus, quem crucifixerunt Iudæi, (Id enim propter nos pati voluit) & quem iidem paulopòst à mortuis in vitam reuocatum, & colũbæ instãr in cœlum ascendentem adspexerunt. Hæc enim fecit, vt mortem expugnaret, & superborum rationem redargueret. Cur non potiùs, Faustinus inquit, deis nostris immolandum censes? Quoniam, respondit Theodulus, is potiùs colendus est, à quo simulacra confecta sunt, quã ea ipsa, quæ delectationis & fraudis effecta sunt gratia. Quod enim facit, eo, quod fit, præstantius est. Cùm igitur Faustinus adolescentem vestimentis spoliari iussisset, ministri eum acerbè discruciabant, clamante præcone: Sacrifica, & dimitteris. Theodulus autem: Vestimenta quidem, inquit, à corpore diuellere poteris: mentis autem hdem à Deo non auertes in æternum. Cumquè liberiùs loqueretur, & proposita tormenta negligeret, Maximianumquè sæpiùs tyrannum appellaret: iussit Faustinus quosdam aliis tormentis, quæ ferre non poterant, coactos, coram illis sacrificare. At Theodulus: Isthæc, inquit, tormenta parua sunt atque ridicula. Maiora tibi aduersùm nos excogitanda sunt, vt perfectam in Deo coniunctionem nostram perspicias, quæ pro religione cruciatus omnes perferre potest. Necesse est, inquit Faustinus, vt hodiè eas, quas Christiani scripturas appellant, in medium proferas. Si resipiscis, inquit Theodulus, & idololatriam fraudem existimas, & idcircò Apostolorum & Prophetarum verba requiris, vt mentem tuam in vera pietate confirmes, libenter id faciam: sin minùs, nè putes me Dei gratiæ proditorem futurum. Atquì, Faustinus inquit, corpori non parcam tuo: sed illud feris dilaniandum obiiciam, nisi mandatis meis celerrimè volueris obedire. In corpus meum, respondit Theodulus, tibi sæuire licet, vt libet. Quæ aũt mihi iniusta videntur esse, ea vt faciam, ne grauioribus quidem propositis cruciatibus, adduci vnquã potero. VII.

Theodulus immaniter cruciatur. Mira eius fortitudo. Iudex vult sacras prodi scripturas.

Cvm igitur in his disputationibus multum esset temporis consumptum, nec Theodulus vellet scripturas prodere, alij aliundè accedebant, qui adolescentis animum tum muneribus allicere, tũ minis terrere conabantur. At ille, tanquàm murus vndiquè ferro lapidibusquè munitus, & munera & minas aduersariorum repellebat. Tunc Faustinus ministris tacito nutu, quid fieri vellet, indicauit: qui Theodulum, vt capite damnatum, eò duxerunt, vbi fontes damnatiquè puniri solent. Cumquè carnifex gladium eduxisset, Theodulus, porrecta ceruice, hisce verbis ad Deum clamauit: Gloria tibi, Pater illius, qui pro nobis mortem subire voluit. Eccè ego quoquè moriar, quia te liberè confessus sũ. Cùm igitur Faustinus accepisset, Theodulum ceruicem vltrò porrexisse, vt ea cæde coronaretur, eum ad se reduci iussit. Atque interîm Agathopodem interrogabat: Tu, inquiens, quomodò vocaris? Respondit ille, Agathopus. Cuius es conditionis? Eiusdem, cuius & Theodulus. Quænam, inquit Faustinus præfectus, tibi cum illo est necessitudo? Num genere tibi & natura coniunctus est? Respondit Agathopus Genus quidem nobis diuersum est, sed iidẽ mores. Et quãtùm genere distamus, tantùm fide coniuncti sumus. Ergò, Præfectus inquit, ad idem ambo supplicium, vt verba tua indicant, properatis. Si eodem pacto, inquit Agathopus, ab istis ærumnis discesserimus, simul etiam à Deo remunerationem capiemus. Nònne, inquit Faustinus, turpe est te, perindè atquè adolescentem, decipi, & in apertum periculum ruere? Minimè, inquit vir sanctus: sed quanto sum ætate prouectior, tanto æquius est, vt eò contendam, quò Theodulus in primo ætatis flore fortitudine sua peruenit. Faustinus autem: Caue, inquit, Theodule, nè tu adolescens istiusmodi verbis decipiaris, vt temerè in gladium ruas. Iste enim cùm tam canus sit, nihil noui facit, si ad finem festinat. Tua verò diuersa conditio est. Ad hæc promptissimè Theodulus: Haud ità me, inquit, ignauũ aut imbecillũ existimo, vt pro pietate senẽ esse, quàm me, fortiorem censeam. Sic eos dicẽtes, & Christum inuocantes corripuerunt ministri, vinctosquè rursùm in carcerem duxerunt. Ipsi autem collaudabant Deum, cuius auxilio diabolum superâsse videbantur. VIII.

Vide fallaciam iudicis. Agathopodis fortitudo. Reducuntur in carcerem.

Porro circunsteterunt nobiles quidam lachrymantes. Ad quos Theodulus: Quid sibi, inquit, vult iste concursus & lachrymæ? Vestram, inquiunt illi, calamitatem miseramur. Ipse verò vultu admodùm tranquillo subridens: Nihil est, inquit, cur, miseriis veitris omissis, nos rerum meliorum appetentes comiseratione prosequamini. Hæc Theodulo dicẽte, miles accessit, & vtrunque ferro vinxit, atque interiùs duxit, quò turbam irruentem excluderet. At illi cùm nox aduenisset, Deum collaudantes obsecrabant, vt se in religione constantes conseruaret: atque ità trãquillè quieuerunt. IX.

Verum piorum fautor adiutorque Iesus Christus, ipsis idem sentientibus, idem etiam visum futurorum indicium, immisit. Videbantur enim sibi eodem tempore oram soluisse, cum magna pelagus tempestas occuparet: itaque fractis remis & malo, & quicquid nauim seruare posset, cum cæteri fluctibus obruti perijssent, se piscium in morem ad litus adnatâsse: & gubernatoris solertia seruatos, ac splendidis vestimentis indutos, amœnum in montem, cuius cacumen cælum attingeret, conscendisse. Hoc vtiquè visum nocte cùm adspexissent, somno soluti, æque enarrabant, ac si alter ignoraret. Sed cum parem vtrique gratiam fuisse submini-strata cognoscerent, bonam in futurum spem susci-pientes, laudes diuinas pro tanto munere decantabant atquè dicebant: Quis vnquam, benignissime Deus tantum audeat optare, quantum ex filij tui clementia quiescentes percepimus? Quis est adeò feris moribus præditus, vt tanta commotus beneficentia, non omnibus voluptatibus pietatem anteponat? Quis ad benemerendum tam promptus est vt filius tuus Iesus Christus, qui per visum nobis gratiam & coronam ante certamen ostendens, nos in stadio pietatis fortiores reddidit & constantiores? Hæc illi dum precarentur, custodes ingressi sunt, dicentes Theodulum & Agathopodem à Præfecto requiri. At illi cum Christi signum in frontibus suis fecissent, ministros vincti sequebantur.

Visum vident in somnis.

Signũ crucis sibi imprimunt.

X. MAGNVS autem inter amicos & necessarios luctus exortus est. Cogitabant enim eos ad cædem rapi. Verum Theodulus ad eos hilari vultu: Si pro amicitia, inquit, lachrymatis, lætari potius debetis, quod tam honestis in rebus probemur: sin inuidia commoti, successibus nostris doletis, commune pietatis stadium patet, & fidei promulgatio pariter omnes vocat: paucis tamen coronam præbet, illis nimirum, qui nec diuitiarum, nec voluptatis studio tenentur. Dum adhuc loquerentur, Faustinus præfectus in sublimi tribunali sedens, eos tertium interrogauit: & cum nihil aliud responderent, nisi: Christiani sumus, & pro Christi nomine omnia pati volumus: ipse vultu tristi sententiam tulit, vt Theodulus & Agathopus immolare recusantes, in mare proijcerentur. Ministri igitur beatorum manus post terga reuincientes, ceruicibus eorum lapides sùspenderunt, quorum pondere in profundum deprimerentur. Nauigia igitur vndiquè propinquorum & amicorum plena concurrebant, qui partim pro naturæ necessitudine lachrymabantur. partim eos beatos prædicabant, quòd draconem in certamine superassent. Sed cum ad locum morti destinatum scapha appropinquaret, quidam Faustinum deprecabantur, vt sententiam mitigaret. Qui tandem precibus eorum adductus, virum præclarum Fuluium ad eos misit, qui peteret, vt thure duntaxat vellent Deum abnegare. At illi, vt iam in Dei gratia perfecti, Christum Iesum tantum inclamabant. Verum cùm iam spatij multum præterijsset, & ministri vellent prius Agathopodem in mare deijcere, ille, ore in cælum sublato, verba hæc voce solito clariore pronunciauit: Ecce hoc rursùm lauacro hodiè omnem peccati cogitationem abluere, & ad Christum Iesum animis puris contendere festinamus.

Fertur in eos sententia.

XI. His dictis, milites in fluctus etiam Theodulum, in certamine pietatis victoriæ coronare dimitum, proiecerunt. Mare autem cum eos suscepisset, fractis lapidum vinculis, multo pulchriora propinquis corpora ipsorum reddidit. Et paulò pòst Theodulus apparens cum stola & decoro habitu, præcepit vt facultates suæ viduis & orphanis ex æquo distribuerentur: vt post suum à nobis discessum, videretur non solum velle in calamitate constitutos consolari, verumetiam propinquos ad idem pietatis studium incitare. Horum igitur sanctorum memoriam, singulis annis conuenientes, meritò celebramus. Æquum enim est, vt eos laudibus & votis annuis decoremus, qui pro veritate se fortiter gesserunt, studeamusque fidem ipsorum pro viribus imitari. Christi gratia martyrio coronati sunt sancti Theodulus & Agathopus pridie Nonas Aprilis, ad gloriam Patris & filij & Spiritus sancti, in secula seculorum, Amen.

Mergũtur in mare.

Annua eorum celebritas.

VITA S. AMBROSII MEDIOLANENSIS EPISCOPI, CLARISSIMI ECCLESIAE DOCTORIS: AVTHORE PAVLINO

Presbytero; non Nolano illo Episcopo; sed S. Ambrosii amanuensi, vt probat Bar. ad an. 397.

AN. 370.

4. APRIL.

I. HORTARIS, venerabilis pater Augustine, vt sicut beati viri Athanasius episcopus & Hieronymus presbyter stylo prosecuti sunt vitas sanctorum Pauli & Antonij, in eremo positorum: sicut etiam Martini venerabilis episcopi Turonensis ecclesiæ Seuerus seruus Dei sermone contexuit: sic etiam ego beati Ambrosij, episcopi Mediolanensium ecclesiæ, meo prosequar stylo. Sed ego, vt meritis tantorum virorum, qui muri ecclesiarum sunt & eloquentiæ fontes, ità etiam sermone me imparem nôui. Tamen quia absurdum esse opinor, quod præcipis, declinare: ea, quæ à probatissimis viris, qui illi ante me adstiterunt, & maximè ab sorore ipsius venerabili Marcellina didici, vel quæ ipse vidi, cum illi adstarem, vel quæ ab ijs agnoui, qui illum in diuersis prouincijs post obitum ipsius se vidisse narrârunt, vel quæ ad illum scripta sunt, cum adhuc obijsse nesciretur, adiutus orationibus tuis & meritis tanti viri, licèt inculto sermone, breuiter strictimque describam: vt lectoris animum & si sermo offendit, tamen breuitas ad legendum prouocet. Nec verborũ fucis veritatem obducam: nè, dum scriptor elegantiæ pompam requirit, lector tantarum virtutum amittat scientiã: quem non magis verborum phaleras pompasque sermonum, quàm virtutes rerum, gratiamque Spiritus sancti spectare conuenit. Siquidem nouerimus viatores gratiorem habere aquam breui vena stillantem, forte cum sitiunt, quàm profluentis fontis riuos, quorum copiam sitis tempore reperire non possunt. Et hordeaceus panis, dulcis solet esse etiam ijs, qui centenis vicibus ferculorum quotidiani conuiuij copias ructare consuêrunt. Sed & hortorum amœna mirantibus herbæ agrestes placere consuêrunt. Quamobrèm obsecro vos omnes, in quorum manibus liber iste versabitur, vt credatis vera esse quę dicimus. Nec putet me quisquam studiò amoris aliquid, quod fide careat, posuisse: Quandoquidem melius sit penitus nihil dicere, quàm aliquid falsi proferre: cùm sciamus nos omnium sermonum nostrorum reddituros esse rationem. Nec dubitem & si non ab omnibus omnia, tamen à diuersis diuersa sciri, & ea cognita nonnullis esse, quæ etiam minùs ipse aut audire, aut videre potui. Vndè ab die natiuitatis eius narrandi initium sumam, vt gratia viri ab incunabulis quæ fuerit, agnoscatur.

Paulinus hortatu S. Augustini Episcopi hanc vitã conscribit.

Marcellina, soror S. Ambrosii.

Anno. 333.

II. IGITVR posito in administratione præfecturæ Galliarum patre eius Ambrosio, natus est Ambrosius: qui infans in atea prætorij in cunabulis positus, cum dormiret aperto ore subitò examen apum adueniens, faciem eius atque ora compleuit ità, vt ingrediendi in os, egrediendique frequentarent vices. Quæ pater, qui propè cum matre vel filia deambulabat, nè abigerentur ab ancilla, quæ curam nutriendi infantis susceperat, prohibens, (solicita enim erat, nè infanti nocerent) expectabat patrio effectu, quo fine illud miraculum clauderetur. At illæ pòst aliquandiu euolantes, in tantam aëris altitudinem subleuatæ sunt, vt humanis oculis minimè viderentur. Quo facto territus pater, ait: Si vixerit infantulus iste, aliquid magni erit. Operabatur enim iam tunc Dominus in seruuli sui infantia, vt impleretur, quod dictum est: Fauum mellis, sermones boni. Illud enim examen apum, scriptorum ipsius nobis generabat fauos, qui cœlestia dona annunciarent, & mentes hominum de terrenis ad cœlum erigerent. Posteà verò cum

Prouer. 16.

S. Ambrosius patre Ambrosio Gal ię præfecto nascitur, ex suppũtatione Baronii quę vide ad an. 369.

adoleuisset, & esset in vrbe Roma constitutus cum matre vidua & sorore, quæ virginitatem iam fuerat professa, cõmite alia virgine, cuius virginis soror Candida, & ipsa eiusdem professionis, quæ nunc Carthagine degit iam anus, cum videret sacerdotis à domestica sorore vel matre manus osculari, ipse ludens offerebat dexteram, dicẽs, & sibi id ab eis fieri oportere, siquidem episcopum se futurum esse memorabat: Loquebatur enim in illo Spiritus sanctus, qui illum ad sacerdotium nutriebat. Illa verò, vt adolescentem & nescientem quid diceret, respuebat.

Soror eius Marcellina virginitatem professa.

III. Sed postquàm edoctus est liberalibus disciplinis, Vrbe egressus est: professusque in auditorio præfecturæ prætorij, Causas agit. Anno 369. præficitur Liguriæ & Æmiliæ. vide Bar. anno memorato. *a* Anno 374. Eligitur episcopus vt probat Bar. sed motus omnibus conatus subterfugere. *b* Theodor. l. 4. c. 5. & 6. Bar. an. 374. *c* Ambrosij fuga irrita. Can. 7. Refertur ideo ad Imperatorem quia l. 1. & 9. de Epi. & cler. c. Theo. cautum erat ne Decurriones vel publicis obligati functionibus. *d* Scriberentur in clerum. *e* 7. Idus Decemb. ordinatur Episcopus vt habet Bar. an. 374.

ità splendidè causas perorabat, vt eligeretur à viro illustri Probo, tunc præfecto prætorij, ad consilium tribuendum. Post hæc consularitatis suscepit insignia, vt regeret Liguriam Æmiliamque prouincias, venitque Mediolanum. Per idem tempus mortuo Auxentio, Arrianæ perfidiæ episcopo, (qui Dionysio beatæ memoriæ confessore ad exilium destinato, incubabat ecclesiæ) cum populus ad seditionem esset commotus, essetque illi cura sedandæ seditionis, nè populus ciuitatis in periculum sui verteretur, pertexit ad ecclesiam. Ibique cùm alloqueretur plebem, subitò vox fertur infantis in populo sonuisse, Ambrosium episcopum. *a* Ad cuius vocis sonum, totus populi ora conuersa sunt, acclamantis Ambrosium episcopum: ità vt qui antea turbulentissimè dissidebant, quia & Arriani sibi, & Catholici sibi episcopum cupiebant: superatis alterutris, ordinari repentè hunc vnum mirabili & incredibili concordia consenserunt. Quo ille cognito, egressus ecclesiam tribunal sibi parari fecit: quippe mox futurus episcopus, altiora conscendit. *b* Tunc contra consuetudinem suam tormenta iussit personis adhibere. Quod cum faceret, populus nihilominus acclamabat: Peccatum tuum super nos. Sed non similiter is populus tunc clamauit, sicut populus Iudæorum. Illi enim vocibus suis sanguinem Dominicum effuderunt, dicentes: Sanguis huius super nos: Isti verò catechumenum scientes, fideli voce remissionem illi peccatorum omnium per baptismatis gratiam promittebant. Tunc ille turbatus, reuertens domum, philosophiam profiteri voluit, futurus scilicet verus philosophus Christi: qui contemptis secularibus pompis piscatorum secuturus esset vestigia: qui Christo populos congregârunt, non fucis verborum, sed simplici sermone & veræ fidei ratione: missi sine pera, sine virga, etiam ipsos philosophos conuerterunt. Quod vbi nè faceret reuocatus est, publicas mulieres publicè ad se ingredi fecit, ad hoc tantum, vt visis his, populi intentio reuocaretur. At vero populus magis magisque clamabat. Peccatum tuum super nos. At ille cùm videret nihil intentionem suam proficere posse, fugam parauit. Egressusque noctis medio ciuitatem, cum Ticinum se pergere putaret, manè ad portam ciuitatis Mediolanensis, quæ Romana dicitur, inuenitur. Deus enim, qui Ecclesiæ suæ catholicæ murum parabat aduersus inimicos suos, & turrem erigebat Dauid contra faciem Damasci, hoc est, perfidiam hæreticorum, fugam illius impediuit. Qui inuentus cùm custodiretur à populo, missa relatio est ad clementissimum Imperatorem Valentinianum, qui summo gaudio accepit, quod iudices à se directi, ad sacerdotium peterentur. Lætabatur etiam Probus præfectus, quod verbum eius impleretur in Ambrosio. Dixerat enim proficiscenti, cum mandata ab eodem darentur, vt moris est: Vade, age non vt iudex, sed vt episcopus. Pendente itaque relatione, iterùm fugam parauit, atque in possessione cuiusdam Leontij clarissimi viri aliquandiu delituit. Sed vbi relationi responsum est, ab eodem Leontio proditur. præceptum enim erat vicario, vt insisteret rebus perficiendis. Qui iniuncta sibi cum vellet simplicitate, proposito edicto conuenit omnes, vt si vellent sibi consulere rebusque suis proderent virum. Productus itaque & adductus Mediolanum, cum intelligeret circa se Dei voluntatem, nec se diutius posse resistere, postulauit se non nisi à catholico episcopo baptizari. Solicite enim cauebat perfidiam Arrianorum. *c* Baptizatus itaque, fertur omnia Ecclesiastica officia implêsse, atque octaua die episcopus ordinatus est summa cum gratia & lætitia cunctorum.

IV. Igitur post annos aliquot ordinationis suæ ad vrbem Romam, hoc est, ad proprium solum, perrexit, ibique sanctam puellam, de qua suprà memorauimus, cui manum offerre solitus erat, in domo propria cum germana, sicut reliquerat, inuenit matre iam defuncta. Atque cum illa dexteram illius oscularetur, subridens ait illi: Eccè, vt dicebam tibi, sacerdotis manum oscularis. Per idem tempus cùm trans Tiberim apud quandam clarissimam inuitatur, *d* vt sacrificium in domo offerret, quædam balneatrix, quæ paralytica in lecto iacebat, cùm cognouisset ibidem esse Domini sacerdotem, in sellula se ad eandem domum, ad quam ille inuitatus venerat, portari fecit, atque oranti & imponenti manus, vestimenta attigit. Quæ cum exoscularetur, statim sanitate recepta, ambulare cœpit, vt impleretur illud Dominicum dictum ad Apostolos: Etiam maiora his facietis, credentes in nomine meo. Quod tamen signum sanitatis vt mirabile fuit, ita etiam nec occultum. *e* Nam ego hoc post annos plurimos, sanctis viris referentibus, positus in Vrbe cognoui. Sirmium verò cùm ad ordinandum episcopum * Anemmium perrexisset, ibique Iustinæ, tunc temporis Reginæ, potentia & multitudine coadunata, ecclesia pelleretur, vt non ab ipso, sed ab hæreticis Arrianis episcopus in eadem ecclesia ordinaretur, essetque constitutus in tribunali, nil curans eorum, quæ à muliere excitabantur, vna de virginibus Arrianorum impudentior cæteris, tribunal conscendens, apprehenso vestimento sacerdotis, cùm illum attrahere vellet ad partem mulierum, vt ab ipsis cæsus de ecclesia pelleretur, ait ei (vt ipse solitus erat referre:) Etsi ego indignus tanto sacerdotio sum, tamen te non conuenit uel professionem tuam, in qualemcunque sacerdotem manus inijcere, vnde debes vereri Dei iudicium, nè tibi aliquid mali eueniat. Quod dictum exitus confirmauit. Nam alio die mortuam ad sepulcrum vsque deduxit, gratiam pro contumelia rependens. Et hoc factum non leuem aduersarijs incussit metum, pacemque magnam Ecclesiæ catholicæ in ordinando episcopo tribuit.

Candidã virginem de qua suprà intelligit. *d* Missæ priuatę etiam antiquitus celebratæ. *e* An. 380. Quid Sirmii Ambrosius vide Bar. an. memor. * Aliõ. Vtilis diuina in temerarium puellam. Ioan. 14

V. Ordinato itaque catholico sacerdote, Mediolanum reuertitur, ibique supradictæ Iustinæ mulieris innumeras insidias sustinuit: quæ muneribus atque honoribus aduersus sanctum virum oblatis, populum excitabat: sed infirmorum mentes talibus promissis decipiebantur. Promittebat enim tribunatus & diuersas alias dignitates ijs, qui illum de ecclesia raptum, ad exilium perduxissent. *f* Quod cum multi conarentur, sed Deo præsule perficere non valerent: vnus infelicior cæteris, nomine Euthymius, tanto furore excitatus est vt iuxta ecclesiã sibi domũ pararet, atq; in eadem carrum constitueret, quo facilius raptum, ad exilium perduceret. Sed iniquitas eius in verticem ipsius descendit. Post annum enim eodem die, quo illum rapere se arbitrabatur, eodem carpento impositus, de eadem domo ipse ad exilium destinatus est, reputans sibi iusto iudicio Dei id in se esse conuersum, vt in eodem carpẽto dirigeretur ad exilium, quod ipse parauerat sacerdoti. Cui non minimum solatij sacerdos præbuit, dando sumptus, vel alia quæ erant necessaria. Sed hæc confessio hominis nec mulieris furorem, nec vesanorum Arrianorum dementiam repressit. Maiore enim accensi amentia, basilicam Portianam inuadere nitebantur. Exercitus etiam armatus ad custodiendas fores ecclesiæ est directus, vt nemo auderet catholicam ecclesiam ingredi. Sed Dominus, qui de aduersarijs suis Ecclesiæ suę triumphos donare consueuit, ad ecclesiæ suæ munimentum militum corda conuertit, vt aduersis scutis ecclesiæ fores seruarent, nec egredi dimitterent, sed ingredi ecclesiam plebem catholicam minimè prohiberent. Sed nec hoc satis erat missis militibus, nisi etiam pro catholica fide cum plebe pariter acclamarent. Ho in tempore primo antiphonæ, hymni ac vigiliæ in ecclesia Mediolanensi celebrari cœperunt cuius celebritatis deuotio vsque in hodiernum diem, non solum in eadem ecclesia, verum per omnes penè Occidentis prouincias manet.

Iustina imperatrix Valentiniani senioris vxor est infensissima. *f* Vide Bar. ad an. 387. Psal. 7. Antiphonæ, hymni, vigiliæ in ecclesia Mediolanensi.

Per

VI. PER idem tẽpus ſancti martyres Protaſius & Geruaſius ſe ſacerdoti reuelauerunt. erant enim in baſilica poſiti, in qua ſunt hodie corpora Naboris & Felicis martyrum. Sed ſancti martyres Nabor & Felix celeberrimè frequentabantur : Protaſij verò & Geruaſij martyrum vt nomina, ita etiam ſepulcra incognita erant, in tantum vt ſupra ipſorum ſepulcra ambularent omnes, qui vellent ad cancellos peruenire, quibus ſanctorum Naboris & Felicis martyrum ab iniuria ſepulchra defendebantur. Sed vbi ſanctorum martyrum ſunt corpora leuata & in lecticis poſita, multorum ibi ſanatæ ægritudines perdocentur. *a* Cæcus etiam Seuerus nomine, qui nunc vſque in eadem baſilica, quæ dicitur Ambroſiana, in quam martyrum corpora ſunt translata, religioſè ſeruit, vbi veſtem martyrum attigit, ſtatim lumen recepit. *b* Obſeſſa etiam corpora à ſpiritibus immundis, curata, ſumma cum gratia domum repetebant. Sed ijs beneficijs martyrum in quantum creſcebat fides Eccleſiæ catholicæ, in tantum Arrianorum perfidia minuebatur. *c* Denique ex hoc tempore ſedari cœpit perſecutio, quæ Iuſtinæ furore accendebatur, vt ſacerdos de eccleſia pelleretur. *d* Tamen intra palatium multitudo Arrianorum cum Iuſtina conſtituta, deridebat tantam Dei gratiam, quam Eccleſiæ ſuæ catholicæ Dominus Ieſus meritis martyrum ſuorum conferre dignatus eſt, venerabilemque virum Ambroſium narrabat pecunia comparâſſe homines, qui ſe vexari ab immundis ſpiritibus mentirentur, atque ità ab illo, ſicut & martyribus ſe torqueri dicerent. Sed hoc Iudaico ore loquebantur Arriani, ſuppa-
Mat. 12 res ſcilicet eorum. Illi enim de Domino dicebant : Quoniam in Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia : Iſti de martyribus vel de Domini ſacerdote loquebantur, quòd non Dei gratia, quæ per ipſos operabatur, immundi ſpiritus pellerentur, ſed accepta pecunia ſe torqueri mentirentur. Clamabant enim dæmones, Scimus vos
Luc. 4. martyres. Et Arriani dicebant : Neſcimus eſſe martyres. Iam hoc in euangelio legimus, vbi dixerunt dæmones
Ioan. 9 ad Dominum Ieſum : Scimus te, quia ſis Dei filius. Et Iudæi dixerunt : Hic autem vnde ſit, neſcimus. Sed non hîc teſtimonium accipitur dæmonum, ſed confeſſio. Vnde miſeriores Arriani vel Iudæi, vt quod confitentur dæmones, illi negant. Deus tamen, qui gratiam Eccleſiæ ſuæ augere conſueuit, non paſſus eſt diù inſultari à perfidis, ſanctis ſuis.

S. Aug. cõf. l. 9. c. 7. de ciuit. Dei l. b. 22. c 8. Amb. epiſt. 85. ad ſororem. Bar. an. 387.
a Miracula ad corpora SS. Geruaſij & Protaſij.
b Aug ſer. de diuerſ. 39
c Amb. Epi. 85. & ſerm. 91.
d Ea derident Arriani.

VII. VNVS itaque ex ipſa multitudine ſubitò arreptus ſpiritu immundo, clamare cœpit optare ſe ità torqueri eos, vt ipſe torquebatur, qui negarent martyres, vel qui non crederent in Trinitatis vnitatem, quam docet Ambroſius. At illi hac voce confuſi, qui conuerti debuerant, & dignam tali confeſſione agere pœnitentiam, in piſcina demerſum hominem necauerunt, perfidiæ homicidium iungentes. Deduxit enim illos ad hunc finem digna neceſſitas. Sanctus verò Ambroſius epiſcopus maioris humilitatis vir factus, donatam ſibi à Domino gratiam reſeruauit, creſcebatque quotidie fide & amore coram Deo & hominibus.

VIII. PER idem tempus erat quidam vir de hæreſi Arrianorum, acerrimus nimium diſputator, & durus atque in conuertibilis ad fidem catholicam. Is conſtitutus in eccleſia, tractante epiſcopo, vidit (vt ipſe poſtmodum loquebatur) angelum ad aures epiſcopi tractantis loquentem, vt verba angeli populo epiſcopus nunciare videretur. Quo viſo conuerſus, fidem quam expugnabat, cœpit ipſe defendere. Fuerunt etiam duo cubicularij tunc temporis Gratiani Imperatoris, de hæreſi Arrianorum, qui tractandam epiſcopo quæſtionem proponerent : Ad quam audiendam altero die ad baſilicam Portianam omnes ſe affuturos promiſerant : Erat enim quæſtio de incarnatione Domini. Sed alio die miſerandi homines, ſuperbię tumore completi, nec memores promiſſorum, contemnentes Deum in ſacerdote ipſius,
Mat. 18 nec plebis expectantis conſiderantes iniuriam, immemores etiam dictorum Dominicorum : Quoniam qui ſcandalizauerit vnum ex minimis iſtis, oportet vt mole aſinaria collo eius alligetur, & demergatur in profundum maris : conſcendẽtes in equos quaſi gratia geſtandi, ciuitatem egreſſi ſunt, expectante ſacerdote, & plebe in eccleſia conſtituta. Sed huius contumaciæ qui finis fuerit, horreſco referens. Subito enim præcipitati, miſeras animas emiſerunt, atque corpora illorum ſepulturæ ſunt tradita. Sanctus verò Ambroſius, cum ignoraret quid factum eſſet, nec diutius poſſet plebem tenere, aſcendens pro tribunali, de eadem quæſtione quæ fuerat propoſita, ſermonem adorſus eſt, dicens: debitum fratres curo ſoluendum, ſed heſternos meos non inuenio creditores, & reliqua, quæ ſcripta ſunt in libro, qui de Incarnatione Domini intitulatur.

Angelus ad aures S. Ambroſij.

IX. Occiso itaque Gratiano Imperatore, recipiendi corporis eius cauſa ſecundam ad Maximum ſuſcepit legationem: Apud quem quàm conſtanter egerit, qui voluerit cognoſcere, ipſius legationis epiſtolam,* ad Valentinianum iuniorem datam, cum legerit, approbabit. Nobis enim alienum à promiſſione viſum eſt illa inſerere, nè adiunctæ epiſtolæ prolixitas faſtidium legendi afferret. Ipſum verò Maximum à communionis conſortio ſegregauit, admonens vt effuſi ſanguinis domini ſui, & (quod eſt grauius) innocentis, ageret pœnitentiam, ſi ſibi apud Deum vellet eſſe conſultum. Sed ille cum pœnitentiam declinat ſuperbo ſpiritu, non ſolùm futuram, ſed etiam præſentem ſalutem amiſit, regnumque quod male arripuerat, fœmineo quodam timore depoſuit, vt procuratorem ſe reipublicæ nomine præfuiſſe confiteretur. *e* Mortua verò Iuſtina, quidam aruſpex Innocentius nomine, non opere, cùm pro cauſa maleficiorum à iudice torqueretur, aliud quam interrogaretur, fateri cœpit : *f* Clamabat enîm, ab angelo maiora tormenta ſibi adhiberi eo, qui cuſtoditet Ambroſium, quoniam temporibus Iuſtinæ ad excitanda odia populorũ in Epiſcopum, cacumen tecti eccleſiæ conſcendens, medio noctis ſacrificauerit. Sed quanto inſtantius & ſolicitius opera maligna exercebat, tanto magis amor populi circa fidem catholicam & Domini ſacerdotem conualeſcebat. Miſiſſe etiam ſe dæmones, qui illum necarent, fatebatur: ſed dæmones renunciâſſe, ſe non ſolum ad ipſum appropinquare minimè poſſe, verumetiam nec ad fores domûs, in qua manebat epiſcopus: quia ignis inſuperabilis omne illud ædificium communiret, vt etiam longè poſiti vrerentur: atque ità ceſſaſſe artes ſuas, quibus aduerſus Dominini ſacerdotem ſe aliquid poſſe arbitrabatur. [illegible] is etiam gladium ferens ad cubiculum vſque vt interficeret ſacerdotem, peruenit: ſed cum eleuâſſet manum, diſtric[illegible] gladio, dextera obrigente remanſit. Tunc ſe miſſum à Iuſtina poſtquam confeſſus eſt, brachium, quod inique cum extenderetur, riguerat, ſanatum eſt confeſſione.

Anno 387. It Legatus ad Maximum Imp. De hac legatione eiuſq; cauſa, vide Bar anno citato, vbi & epiſtolam de qua hic meminit habet eſtq; epiſt. 56. tom. 5. operum S. Ambroſii *e* vide Bar. ad an. præd. *f* Cõfeſſio Innocẽtii maleficí. *g* Percuſſor ſancto viro à Iuſtina immiſſus.

X. PER idem tempus cùm vir illuſtris Probus puerum ſuum notarium, qui ſpiritu immundo grauiter vexabatur, direxiſſet ad epiſcopum, egreſſum vrbe dimiſit diabolus, timens ad virum ſanctum perduci. Atque ità puer quandiù Mediolani apud Epiſcopum fuit, nulla comminatio diaboli apparuit. Sed vbi egreſſus Mediolano eſt, & prope vrbem peruenit, idem ſpiritus, qui illum antea habuerat, vexare cœpit. Qui cùm interrogaretur ab exorciſtis, cur quandiù Mediolani fuit, non in illo apparuiſſet, confeſſus eſt diabolus timuiſſe ſe Ambroſium, & ideo receſſiſſe ad tempus, atque expectâſſe in illo loco, vbi ab illo receſſerat, donèc reuerteretur: quo reuertente, vas, quod deſeruerat, repetiſſet.

XI. EXTINCTO itaquè Maximo, poſito Theodoſio Imperatore Mediolani, Ambroſio verò epiſcopo conſtituto Aquileiæ, in partibus Orientis in quodam caſtello à Chriſtianis viris ſynagoga Iudæorum & lucus Valentinianorum incendio concremata ſunt, propterea quod Iudæi vel Valentiniani inſultarent monachis Chriſtianis. *h* Valentinianorum enim hæreſis triginta deos colit. Sed de huiuſmodi facto Comes Orientis ad Imperatorem relationem direxit : Quia accepta, Imperator præceperat, vt ſynagoga ab epiſcopo loci reædificaretur. Sed huius præcepti tenor cum ad aures peruenîſſet venerabilis viri Ambroſij epiſcopi, direxit ad Imperatorem epiſtolam, quia ipſe in tempore excurrere non poterat : qua illum conuenit, vt id, quod ab eodem ſtatutum fuerat, reuocaretur, ſeruarique ſibi deberi ab eo au-

Anno 388 Caſtellum hoc Callicinum vocat Amb. vide Bar. *h* Hæreſis Valentinianorũ 30

deos colit

eo audientiam: quoniam si dignus non esset, qui ab eo audiretur, dignus etiam non esset qui pro illo à Domino audiretur, vel cui preces suas, aut cui sua vota committeret. Paratum etiam se esse pro tali negocio mortem subire, nè dissimulatione suî præuaricatorem faceret Imperatorem, qui tam iniusta contra ecclesiam præcepisset. Posteà verò cùm Mediolanum reuertitur, posito Imperatore in ecclesia, de eadem causa tractauit in populo. In quo tractatu introduxit Domini personam, loquentis Imperatori: Ego te ex vltimo Imperatorem feci, ego tibi exercitum inimici tui tradidi, ego tibi copias, quas ille aduersùm te exercitui suo præparauerat, dedi: ego inimicum tuum in potestatem tuam redegi, ego de semine tuo supra solium regni constitui, ego te triumphare sine labore feci: & tu de me inimicis meis donas triumphos. Cui descendenti exedram, Imperator ait: Contra nos proposuisti hodiè episcope? At ille respondens, ait: Non se contra ipsum, sed pro ipso fuisse loquutum. Tunc Imperator: Reuerà (inquit) dura præceperam contra episcopum de synagoga reparanda. In monachos verò vindicandum esse, à comitibus qui in tempore aderant, dicebatur. Quibus episcopus: Ego quidem cum Imperatore nunc ago, vobiscum verò mihi aliter agendum est. Atque ità obtinuit, vt illa, quæ statuta fuerant, reuocarentur. Nec priùs ad altare accedere voluit, nisì fide sua Imperator illum agere debere testaretur. Cui episcopus: Ergò agò fide tua. Respondit Imperator: Age fide mea. Qua sponsione iterata, iam securus peregit sacerdos diuina mysteria. *b* Hæc autem scripta sunt in epistola, quam ad germanam suam fecit: *c* In qua tractatum inseruit, quem eodem die habuit de baculo nuceo, qui à Propheta Hieremia visus esse describitur.

a In eadē epistola Ambrosius causas, cur Christiani ea in Valentinianos admiserint memorat, recenset eam Bar. anno citato; estque 17. Epist. tom. 5 operum S. Ambros.

b Epist. 18. ad sororē Marcell.

c Ierem. 1. iuxta 70. interpretes.

PER idem tempus causa Thessalonicensis ciuitatis, non minima successit tribulatio sacerdoti, cùm penè comperisset ciuitatem deletam: *d* Promiserat enim illi Imperator se veniam daturum ciuibus supradictæ ciuitatis, sed agentibus comitibus occultè cum Imperatore, ignorante sacerdote, vsque in horam tertiam gladio ciuitas est donata, atq; plurimi interempti innocentes. *e* Quod factum vbi comperisset sacerdos, copiam Imperatori ingrediendi ecclesiam denegauit: nec priùs dignum iudicauit cœtui ecclesiæ vel sacramentorum communioni, quàm publicam ageret pœnitentiam. Cui Imperator contrà asserebat, Dauid adulterium & homicidium perpetrâsse: sed responsum ilicò est: Qui secutus es errantem, sequere corrigentem. Quod vbi audiuit clementissimus Imperator, ità susceptit animo, vt publicam pœnitentiam non abhorreret: Cuius correctionis profectus secundam illi parauit victoriam. XII.

d Vide Sozō. l. 7. c. 24

e Ann. 390.

S. Ambrosius Imperatorem excommunicat, & cogit publicam agere pœnitentiam, vt probat Bar. anno memorato.

PER idem tempus duo potentissimi & sapientissimi viri Persarum ad famam sacerdotis venêre Mediolanum, deferentes secum plurimas quæstiones, vt ex illis probarent sapientiam viri. Cum quo ab hora diei prima vsque ad horā ferè tertiam noctis per interpretem disputauerunt, admirantesquè discesserunt ab eo. Et vt se probarent non ob aliā causam venisse, nisì vt certo certiùs nôssent virum, quem fama compererant: alia die valefacientes Imperatori, profecti sunt ad vrbem Romam, illic volentes cognoscere potentiam illustris viri Probi: qua cognita, ad propria reuerterunt. Sed egresso Theodosio de Italia, & Constantinopoli constituto, Valentiniano Augusto intra Gallias posito, directa relatio est sub nomine Senatûs à Symmacho, tunc præfecto Vrbis, de repetenda ara Victoriæ & sumptibus cæremoniarum. Sed vbi comperit sacerdos, misso libello ad Imperatorem, postulauit vt ad se relationis exemplaria dirigerentur, quibus ipse pro partibus suis responsurus esset. Qua relatione accepta, præclarissimum libellum conscripsit, vt contrà nihil vnquàm auderet Symmachus vir eloquentissimus respondere. XIII.

Anno 392. Delegatione gentilium. Zosim. l. 4.

SED postquàm augustæ memoriæ Valentinianus in Viennensi ciuitate (quæ est Galliarum ciuitas) vitam finiuit, Eugenius susceptit imperium: qui vbi imperare cœpit, non multò pòst, petentibus Flauiano tunc præfecto & Arbogaste comite, aram Victoriæ & sumptus cæremoniarum, (quod Valentinianus augustæ memoriæ adhuc in minoribus annis constitutus, petentibus denegauerat) oblitus fidei suæ, concessit. Hoc vbi audiuit sacerdos, relicta ciuitate Mediolanensi, ad quam ille festinatò veniebat, *g* ad Bononiensem ciuitatem emigrauit, atque indè Fabentiam vsque perrexit. Vbi cùm aliquantis degeret diebus, inuitatus à Florentinis, ad Tusciam vsque descendit, declinans adspectum sacrilegi viri, non formidans imperantis iniuriam. Nam epistolam ad eundem dedit, in qua conuenit conscientiam illius, de qua pauca de multis ponenda duxi: Etsi imperatoria potestas magna sit, tamen considera Imperator, quantus sit, qui corda hominum videt, conscientiam interiorem interrogat. Nouit omnia, antequàm fiant, nouit & interna pectoris tui. Ipsi falli vos non patimini, & Deum vultis celare? Hoc non cecidit in animum tuum. *h* Quanuis enim illi agebant tam perseueranter, nònne tuum fuit Imperator, pro Dei summi & veri & viui veneratione perseuerantiùs obsistere, & negare, quod erat * iniuria, sacrilegis? Et iterum: * Quomodo igitur meis vocibus & apud Deum & apud omnes homines teneor? Aliud mihi non licere intellexi, aliud non oportere, nisì consulerem mihi, quia non potui tibi. * In supradicta itaque ciuitate Florentinorum, cùm in domo clarissimi quondàm viri Decentis, & quod est amplius, Christiani, maneret filius ipsius Pansophius nomine, admodùm paruulus, cùm spiritu immundo laboraret, frequenti oratione & impositione manûs sacerdotis ipsius est sanatus. Sed post aliquantos dies subita infirmitate correptus infantulus, exhalauit spiritum: Cuius mater valdè religiosa, & plena fide ac timore Dei, ablato illo de superiore parte domûs, ad inferiora descendit, ac in lecto sacerdotis ipso abiente composuit. Quem cùm reuertens sacerdos in lectulo inuenisset, (erat enim illo in tempore extra domum positus) miseratus matrem, & fidem ipsius contemplatus, Helisæo similis, *i* supra corpus infantis se ipse composuit, atque orando meruit viuum reddere matri, quem mortuum inuenerat. Ad quem etiam infantulum libellum conscripsit, vt quod ætatis infantia scire non poterat, legendo agnosceret. Veruntamen factum scriptis suis non commemorauit: sed quo affectu declinauerit commemorare, non est nostrum iudicare. In eadem etiam ciuitate basilicam constituit, in qua deposuit reliquias martyrum Vitalis & Agricolæ, quorū corpora in Bononiensi ciuitate leuauerat. Posita enim erant corpora martyrum inter corpora Iudæorum. Nec erat cognitum populo Christiano, nisì se sancti martyres sacerdoti ipsi reuelarent. Quæ cùm deponerentur sub altari, quod in eadem basilica constitutum est, magna illic totius plebis sanctæ lætitia atque exultatio fuit, pœnæ dæmonum confitentium martyrum merita. XIV.

Valentiniani obitus.

f Vide Epist 11. & 12. S Amb.

g A Bononiensi enim Episcopo inuitatus fuerat ad translationem S. Agricolæ martyris, vt habet Bar. ad an. 392.

h S. Ambrosius obiurgat Eugenium Imperatorem.

i Amb. epist. 15 edit. Sixt.

** iniuria sacræ legis?* Bar. & vetus MS.

4. Reg. 4

* *Quoniã igitur & c. teneor, aliud mihi &c. MS. habet, silere timeo? * credere modeste Bar.*

PER idē tempus Arbogastes comes aduersùm gentem suam, hoc est, Francorum, bellum parauit, atq; pugnãdo non paruã multitudinem manu fudit: cum residuis verò pacem firmauit. Sed cùm in cõuiuio à regibus gentis suæ interrogaretur, *k* Vtrùm sciret Ambrosium, & respõdisset, nôsse se virũ, & diligi ab eo, atq; frequẽter cũ illo cõuiuari solitũ: audiuit, Ideò vincis omnes, quia ab illo viro diligeris, qui dicit Soli, Sta, & stat. Quod ego ideò posui, vt cuius famæ fuerit vir sanctus etiam apud Barbaras gentes, legentes agnoscant. Nam & nos, referente iuueue quodã Arbogastis admodũ religioso, cognouimus, qui tũc interfuit. Erat. n. in tẽpore, quo hæc loquebatur, vini minister. Profectus itaq; sacerdos de Tusciæ partibus, Mediolanum reuertitur, iã indè egresso Eugenio cõtra Theodosium Imperatorem, ibiq; Christiani Imperatoris præstolabatur aduentum, securus de Dei potentia, quòd non traderet credẽtẽ in se hominibus iniustis, nec relinqueret virgã peccatorũ super sortẽ instorũ, nè extenderent iusti ad iniquitatẽ manus suas. Promiserat. n. Arbogastes tũc comes, & Fabianus præfectus Mediolano egrediẽtes, cùm victores reuertissent, stabulũ se esse facturos in ecclesia Mediolanẽsi, atq; clericos sub armis ꝓbaturos. Sed miserãdi homines, cũ dæmonib. malè creduli sũt, & aperiũt, os suũ in blasphemiã cõtra Deũ, spẽ sibi victoriæ ademerunt. Causa aũt commotionis hæc fuit, quia muneralmperatoris, qui se sacrilegio commiscuerat, ab ecclesia respuebantur, nec orandi illi cum ecclesia societas tribuebatur. Sed Dominus, XV. *Ps.* 124.

k Ambrosius infantulum mortuum suscitat.

l Nota ethnicorũ de S. Ambrosio sententiam.

minus, qui Ecclesiam suam tueri consueuit, de cælo iaculatus est iudicium, atque omnem victoriam ad religiosum Imperatorem transtulit Theodosium.

Anno 394. Eugenij cædes.

XVI. Extincto itaque Eugenio à satellitibus eius, cũ scripta acciperet Imperatoris, non illi alia maior cura fuit, quam vt pro his interueniret, quos renatos inuenerat. Obsecrauit primò scriptis Imperatorem, misso diacono: posteà verò quam directus est Iohannes, tunc tribunus & notarius, qui nunc præfectus est, ad tuitionem eorùm, qui ad ecclesiam confugerant, etiam ipse Aquileiam perrexit, precaturus pro eis: quibus facile venia impetrata est quia Christianissimus Imperator, prouolutus pedibus sacerdotis, testabatur meritis & orationibus eius se esse seruatum. Reuertens itaque de vrbe Aquileiensi, vno die præcessit Imperatorem. Nec diu clementissimæ memoriæ *a* Theodosius Imperator, susceptis filijs in ecclesia & traditis sacerdoti, in hac luce fuit. Post cuius obitum fere triennium superuixit. *b* Quo in tempore sancti Nazarij martyris corpus, quod erat in horto positum extra ciuitatem, leuatum, ad basilicam Apostolorum, quæ est Romana, transtulit. Vidimus autem in sepulcro, quo iacebat corpus martyris, (qui quando iit passus, vsque in hodiernum diem scire non possumus) sanguinem martyris ità recentem, quasi eodem die fuisset effusus. Caput etiam ità integrum atque incorruptum cum capillis capitis atque barba, vt nobis
Luc. 21. videretur eodem tempore, quo leuabatur, totum atque compositum in sepulcro. Et quid mirum? quandoquidem Dominus hoc in Euangelio antè promisit, quòd capillus de capite eorum non periret. Etiam odore tanto repleti sumus, vt omnium aromatum vinceret suauitatem. Leuato corpore martyris & in lectica composito, statim ad S. Celsum martyrem, qui in eodem horto positus est, cũ sancto sacerdote ad orationem perreximus. Nunquàm tamen illum anteà orâsse in eodem loco, compertum. Sed hoc erat signum reuelati martyris, si sanctus sacerdos ad locum, ad quem nunquam antea fuerat oratum, isset. Cognouimus tamen à custodibus loci ipsius, quod à parentibus, illis traditum sit, non discedere de loco illo per omnem generationem & progeniem suorum, eò quod thesauri magni in eodem loco positi essent. Et vere magni thesauri, quos non ærugo neque tinea exterminat neque fures effodiunt & furantur: quia custos eorum Christus est, & locus eorum aula cælestis: quibus viuere Christus fuit, & mori lucrum. Translato itaque corpore martyris ad basilicam Apostolorum, vbi pridem sanctorum Apostolorum reliquiæ summa omnium deuotione positæ fuerant, cum tractaret episcopus, quidam de populo repletus spiritu immundo, clamare cœpit se torqueri ab Ambrosio. At ille conuersus ad eum, ait: Obmutesce diabole: quia non te torquet Ambrosius, sed fides sanctorum & inuidia tua: quoniam illò vides ascendere homines, vndè tu deiectus es. nam Ambrosius nescit inflari. Quo dicto, ille qui clamabat, obmutuit, prostratusque in terram est, nec amplius vocem, qua obstrepere posset, emisit.

Nota potentissimi Imperat. humilitatem.

a Anno 395. Theodosius Imp. moritur vide Bar.

b Mira de S. Nazarij martyris corpore.

Magni thesauri reliquiæ martyrum.

Anno 396. vide Bar. eodem an.

XVII Per idem tempus, cum consulatûs sui tempore Imperator Honorius in vrbe Mediolanensi Libycarum ferarum exhiberet munus, populo illuc concurrente, data copia est, missis militibus ab Stilicone comite, hortatu Eusebij præfecti, vt Cresconius quidam de ecclesia raperetur. Quem confugientem ad altare Domini, sanctus episcopus cum clericis qui in tempore aderant, defendendum circundedit: Sed multitudo militum, quæ duces suos habebat de perfidia Arrianorum, præualuit aduersum paucos: atque ablato Cresconio, exultantes ad amphitheatrũ reuerterunt, ecclesiæ luctum non modicum relinquentes. Nam sacerdos prostratus ante altare Domini, factum diù fleuit. Sed cum reuertissent & renunciassent his, à quibus fuerant destinati milites, dimissi leopardi, saltu celeri ad eundem locum in quo sederant, qui de ecclesia triumphabant, ascendentes, grauiter laniatos reliquerunt. Quod vbi vidit Stilico comes, pœnitentia motus est, ità vt per multos dies satisfaceret sacerdoti & illæsum quidem illum, qui ablatus fuerat, dimisit: sed quia grauissimorum criminum erat reus, & aliter emendari non poterat, ad exilium destinatur, non multò post indulgentia prosequente.

Vide miraculũ ob violatã eccle się libertatem.

XIIX. Per idem tempus cum ad palatium pergeret, eumque pro loco officij nostri sequeremur, * Theodolo tunc notario, qui posteà summa cum gratia Mutinensem rexit ecclesiam, cum casu quidam pede esset lapsus, atque prostratus iaceret in terra, ridente, conuersus sacerdos, ait: Et tu, qui stas, vide nè cadas. Quo dicto, statim is qui alienum lapsum riserat, suum doluit. Fritigildis vero regina Marcomannorum, cum à quodam Christiano viro, qui ad illam forte de Italiæ partibus venerat, referente sibi, audiret famam viri, Christo credidit, cuius illum seruulum recognouerat: missisque Mediolanum muneribus ad ecclesiam, per legatos postulauit, vt scriptis ipsius, qualiter credere deberet, informaretur. *c* Ad quam ille epistolam fẽcit præclaram in modum catechismi, in qua etiam admonet, vt suaderet viro, Romanis pacem seruare. Qua accepta epistola, mulier suasit viro, & cum populo suo se Romanis tradidit. Quæ cum venisset Mediolanum, plurimum doluit, quod sanctum sacerdotem, ad quam festinârat, minimè reperisset: iam enim de hac luce migrauerat.

* Theodulo

Eodẽ an. Fritigildis regina Marcomãnorũ credit in Christum.

c Epistolã hanc interijsse conqueritur Bar.

XIX. *d* Temporibus vero Gratiani (vt retro redeam) cum ad prætorium Macedonij, tunc magistri officiorum, pro quodam intercedendo perrexisset, atque præcepto supradicti viri fores inuenisset clausas, nec copiam ingrediendi adeptus esset ait: & tu quidem venies ad ecclesiam, quam nec tu ingrediere, ianuis licet non clausis. Quod factum est: Mortuo Gratiano, confugiens Macedonius ad ecclesiam, patentibus ianuis aditum reperire non poterat. Ipse autem vir venerabilis episcopus erat multæ *e* abstinentiæ & vigilarum multarum & laborum, quotidiano ieiunio macerans corpus. *f* Cui prandendi nunquam consuetudo fuit, nisi die sabbato & Dominico, vel cum natalitia celeberrimorum martyrum essent. Orandi etiam assiduitas magna die ac nocte. Nec operam declinabat scribẽdi propria manu libros, nisi cum aliqua infirmitate corpus eius attenuaretur. Erat etiam in illo solicitudo omnium ecclesiarum, interueniendi etiam magna assiduitas & constantia. In rebus etiam diuinis implendis fortissimus, in tantum, vt quod implere solitus erat circa baptizandos, quinque posteà episcopi à tempore quo decessit, vix implerent. Solicitus etiam nimium pro pauperibus & captiuis. *g* Nam in tempore, quo episcopus ordinatus est aurum omne atque argẽtum, quod habere poterat, ecclesiæ vel pauperibus contulit. Prædia etiam quæ habebat, reseruato vsufructu germanæ suæ, donauit ecclesiæ: nihil sibi, quod hîc suum diceret, derelinquens. vt nudus atque expeditus miles Christi, Dominum suum
2. Cor. 8 sequeretur: Qui cum diues esset, propter nos pauper factus est, vt nos eius inopia ditaremur.

d Vid. Sozõ l. 7. c. 24. Bar. ad an. 381.

e Abstinentia vigiliæ. & oratio Ambrosij.

f Sabbato ieiunare fas non fuisse ne in Quadragesima quidẽ in Mediolanensi Ecclesia, testatur Amb. in l. de Elia & ieiun. c. 10

g Liberalitas in pauperes & ecclesiam.

XX. Erat enim gaudens cum gaudentibus, & flens cum flentibus. *h* Siquidem quotiescunque illi aliquis, ob percipiendam pœnitentiam, lapsus suos confessus esset, ità flebat, vt & illum flere compelleret. Videbatur etiam sibi cum iacente iacere. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur, bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, vt intercessores apud Deum sint magis, quam accusa-
2. Cor. 2 tores apud homines. Nam & secundum Apostolum, circa huiusmodi hominem confirmanda charitas est quia ipse sui accusator est: nec expectat accusatorem, sed præuenit, vt confitendo suum alleuet ipse delictum, nec habeat, quod
Prou. 18 aduersarius crimineturIdeoque scriptura dicit: Iustus in principio sermonis accusator est sui. Vocem enim eripit aduersario, & quasi dentes quosdam, paratos ad prædam criminationis infestæ, peccatorum suorum confessione
Ezech. 18. confringit, dans honorem Deo, cui nuda sunt omnia & qui vult vitam magis peccatoris quam mortem: Nam ipsi
2. Reg. 21. pœnitenti non sufficit sola confessio, nisi subsequatur & emendatio facti, vt pœniteus non faciat pœnitenda. Humiliet etiam animam suam, sicut Dauid sanctus: qui postquam audiuit à propheta, Dimissum est peccatum tuum,
Ps. 101. humilior factus est in emendatione peccati, ità vt cinerem sicut panem manducaret, & potum suum cum fletu mi-

h Confessio sacramentalis.

tu miſceret. Flebat etiam amariſſimè, quotieſcunquè fortè nunciatum illi fuerat de cuiuſcunque ſancti obitu ſacerdotis, in tantùm vt nos illum conſolari niteremur, ignorantes pium affectum viri, nec qua ratione ità fleret, intelligentes. Quibus ille huiuſmodi reſponſum reddebat: Non ſe flere quia receſſerat, qui fuerat mortuus nunciatus, ſed quia ſe præceſſerat: Vel quia difficile eſſet inuenire virum, qui ſummo ſacerdotio dignus haberetur.

Bar. an 397 XXI. IPSE autem de ſua morte antè prædixit, quòd vſque Paſcha nobiſcum futurus eſſet: quod quidem meruit Domi-
num obſecrando, quo maturiùs hinc liberaretur. Ingemiſcebat enim vehementer, cùm videret radicem omnium
malorum auaritiam pullulare, quæ neque copia, neque inopia minui poteſt, magis magiſquè creſcere in hominibus,
Auaritiam deplorat, multorum malorum cauſam. & maximè in iis, qui in poteſtatibus erant conſtituti, ità vt interueniendi illi apud illos grauiſſimus labor eſſet, quia omnia precio diſtrahebantur. Quæ res primò omne malum inuexit Italiæ, & deindè omnia vergunt in peius. Et quid
dicam, ſi in huiuſmodi perſonis ità rabiem ſuam exercet, qui ſolent aut filiorum, aut propinquorum cauſas prætendere, ad excuſandas excuſationes in peccatis: quandoquidem pleroſque ceperit etiam cælebes ſacerdotes vel Leuitas,
quibus portio Dei eſt, vt etiam ipſi illam appetant? Et væ mihi miſero, quia nec fine mundi prouocamur, vt tam grauis
Luc. 16. iugo ſeruitutis liberari velimus, quo dimergimur ad profundum inferni, vt faciamus nobis amicos de mammona
iniquitatis, qui nos recipiant in æterna tabernacula. Attamen beatus ille, qui quandoquè conuerſus, diruptis vinculis
atque proiecto iugo huiuſmodi dominationis, tenebit & allidet paruulos eius ad petram, hoc eſt, omnes intentiones
1. Cor. 10. eius allidet ad Chriſtum, qui ſecundùm Apoſtolum petra eſt, quæ omnes ad ſe alliſos intermit, ipſa inuiolabilis manens, nec reum faciens eum, qui ad ſe alliſerit nequiſſimi veteri deteriores partus, ſed innocentem: ità vt ſecurus poſſit
Pſalm. 141. dicere, Portio mea Dominus: Quia cui nihil in ſeculo eſt, illi portio eſt Chriſtus: & qui contempſerit pauca, multa percipiet, inſuper & vitam æternam poſſidebit.

XXII. ANTE paucos verò dies, quàm lectulo detineretur, cùm quadrageſimum tertium *a* pſalmum dictaret, me excipiẽte
Viſio Paulini, beato viro aſſiſtentis. & videnti, ſubito in modum ſcuti breuis, ignis caput eius cooperuit, atque paulatìm per os ipſius, tanquam in domũ
habitator, ingreſſus eſt, & facta eſt facies eius velut nix, poſteà verò reuerſus eſt vultus eius ad ſpeciem ſuam. Quod
cùm fieret, ſtupore perculſus obrigui, nec potui ſcribere, quæ ab illo dicebantur, nisì poſteaquàm viſio ipſa tranſibat.
a Hũc Pſalmum in abſolutũ reliquit duobus verſibus prorſus intactis, Dicebat enim in eo tempore teſtimonium ſcripturæ diuinæ, quod ego optimè retinebam. Nam ſcribendi vel *b* dictãdi
ipſo die finem fecit. Sed quidem ipſum pſalmum explere non potuit. Ego verò id quod viſum à me fuerat, honorabili viro Caſto diacono (ſub cuius cura degebam) ſtatim tetuli. At ille repletus gratia Dei, Spiritus ſancti aduentum me
in illo vidiſſe edocuit ex lectione Actuum Apoſtolorum. Superioribus autem diebus, cùm Stiliconis tunc comitis ſeruus, qui dæmonio laborauerat, in Ambroſiana baſilica iam ſanus maneret, commendatus à domino ſuo, (ferebatur
b Ambroſium raro Paulini exceptoris miniſterio vſum, cum ſcilicet corporis infirmitate enim, quòd libenter ab eodem haberetur) facere falſas epiſtolas tribunatûs compertum eſt, in tantùm vt tenerentur homines, qui ad miniſtrandum pergebant. Sed vbi ad perſonam *c* ſeruì ſui peruenit comes Stilico, ipſe in ſeruo ſuo noluit vindicare. Homines etiã, qui decepti fuerant, interuentu ſacerdotis dimiſit: de ipſo verò ſeruo, ſacerdoti queſtus
eſt. Quemvir ſanctus, cùm de eccleſia Ambroſiana egrederetur, requiri fecit atque ad ſe perduci. Quem cùm interrogâſſet, & depræhendiſſet authorem tanti flagitij, ait: Oportet illum tradi ſatanæ in interitum carnis, nè talia in poſterum audeat admittere. Quem eodem momento, cùm adhuc ſermo eſſet in ore ſacerdotis ſancti, ſpiritus immundus
arreptum diſcerpere cœpit. Quo viſo, non minimo timore repleti ſumus & admiratione. *d* Multos etiam diebus ipſis,
imponente illo manus & imperante, ab ſpiritibus immundis vidimus eſſe purgatos.

detineretur ſupra docet Paulinus, & Amb. lib. 7. Ep. ſt. 45. *c* De ſeruo Stiliconis vide Bar. ad an. 396. *d* Pellit ab obſeſſis dæmones.

XXIII. PER idem tempus Nicentius quidam, ex tribuno & notario, quodam pedum dolore tenebatur, vt rarò in publico
videretur. Cùm ad altare acceſſiſſet, vt ſacramenta perciperet, calcatuſquè caſu à ſacerdote exclamaret, audiuimus:
Vade, & amodò ſaluus eris. Nec ſe ampliùs doluiſſe pedes tempore, quo ſanctus ſacerdos de hac luce migrauit, lachrymis teſtabatur. Sed poſt dies hos, ordinato ſacerdote eccleſiæ Ticinenſi, incidit in infirmitatem: Qua cùm plurimis diebus detineretur in lectulo, comes Stilico dixiſſe fertur, Quòd tanto viro recedente de corpore, interitus immineret Italiæ.

XXIV. VNDE conuocatis ad ſe nobilibus viris illius ciuitatis, quos diligi à ſancto ſacerdote cognouerat, partìm interminatus eſt illis, partìm blando ſermone perſuaſit, vt pergerent ad ſanctum ſacerdotem, ſuaderentquè illi, vt ſibi viuendi peteret à Domino commeatum. Quod ille vbì ab illis audiuit, reſpondit: Non ità inter vos vixi, vt pudeat me viuere: nec timeo mori quoniam Dominum bonum habemus. Per idem tempus cùm in extrema parte porticûs, in qua iacebat, in imo poſiti Caſtus, Polemius, Venerius & Felix tunc diaconi ſecum tractarent, voce ità repreſſa, vt vix inuicèm ſe audirent, quis poſt obitum illius epiſcopus ordinandus eſſet, atquè cùm de nomine ſancti loquerentur Simpliciani, tanquàm intereſſet tractatui, cùm longè poſitus ab ipſis iaceret, approbans exclamauit tertiò: Senex, ſed bonus. Erat enim Simplicianus æui maturior. Qua voce audita, expaueſcentes fugerunt. Defuncto tamen eo, non alius illi ſucceſſit in ſacerdotio, nisì is quem ille bonum ſenem trina voce ſignauerat. Cui Simpliciano Venerius, quem
Præclara vox ſanctiſſimi patris; hãc à S. Auguſtino laudatam, habet Poſſidius in vita S. Aug. c. 27. ſuprà memorauimus, ſucceſſor fuit: Felix verò nunc vſque Bononienſem regit eccleſiam. Caſtus autẽ & Polemius nutriti ab Ambroſio, bonæ arboris boni fructus, in eccleſia Mediolanenſi diaconij funguntur officio. In eodem tamen
Videt Chriſtum arridentem ſibi. loco, in quo iacebat (ſicut referente beato Baſiano epiſcopo Laudenſis eccleſiæ, qui ab eodem audierat, didicimus) cùm oraret vnà cum ſupradicto ſacerdote, viderat Dominum Ieſum aduenìſſe ad ſe, & arridentem ſibi. Nec multos
poſt dies ablatus eſt.

XXV. SED & eodem tempore, quo à nobis migrauit ad Dominum, ab hora circiter vndecima diei, vſque ad illam horam, qua emiſit ſpiritum, expanſis manibus in modum crucis orauit. Nos verò labia illius moueri videbamus, vocem autem non audiebamus. Honoratus autem ſacerdos eccleſiæ Vercellenſis, cùm in ſuperiori domo ſe ad quietem compoſuiſſet, tertio vocem vocantis ſe audiuit, dicentiſquè ſibi: Surge, feſtina, quia modò eſt receſſurus. Qui deſcendens,
Habes hîc communionem vnius ſpeciei. obtulit ſancto Domini corpus. Quo accepto, vbi glutiuit, emiſit ſpiritum: bonum viaticum ſecum ferens, vt in virtute eſcæ animæ refectior, angelorum nunc conſortio, quorum vitam vixit in terris, & Eliæ ſocietate lętetur. Quia vt Elias
e Anno 397. moritur S. Ambroſius. nũquàm regibus vel vllis poteſtatibus, ità nec iſte pro Dei timore loqui veritus eſt. *e* Atque indè ad eccleſiam maiorem antelucana hora, qua defunctus eſt, corpus ipſius portatum eſt: Ibiquè eadem fuit nocte, qua vigilamus in Paſcha: quem plurimi infantes baptizati, cùm à fonte venirent, viderunt ità vt aliqui ſedentem in cathedra tribunali dicerent
Quãta deuotio populi erga corpus B. Ambroſii defuncti. alij verò aſcendentem ſuis parentibus digito oſtenderent: ſed illi videntes, videre non poterant, quia mundatos oculos non habebant. Plurimi autem ſtellam ſupra corpus eius ſe videre narrabant. Sed luceſcente die Dominico, cùm corpus illius, peractis ſacramentis diuinis, de eccleſia leuaretur, portandum ad baſilicam Ambroſianam, in qua poſitus eſt, ità ibi dæmonum turba clamabat ſe ab illo torqueri, vt eiulatus eorum ferri non poſſet. Quæ gratia ſacerdotis non ſolùm in illo loco, verumetiam in plurimis prouinciis vſque in hodiernum diem manet. Iactabant etiam turba virorum ac mulierum oraria vel ſemicinctia ſua, vt corpus ſancti aliquatenùs ab ipſis contingeretur. Erat enim exequiarum turba innumerabilis, totius dignitatis, totiuſquè ſexûs, omniumquè penè ætatum, non ſolùm Chriſtianorum, ſed etiam Iudæorum & paganorum: maiore tam gratia ordo præcedebat eorum, qui fuerant baptizati.

EODEM

XXVI. EODEM, quo obiit, die, sicut textus epistolæ loquitur, quæ à successore eius venerabili viro Simpliciano susceptæ est. de partibus Orientis ad ipsum, tanquàm adhuc nobiscum viuentem, directa, quæ nunc vsque Mediolani habetur in monasterio, quibusdam viris sanctis apparuit, orans cum illis & imponens illis manus. Habet enim diem epistola, quo directa est: Qua lecta, inuenimus diem esse, quo ille defunctus est. Intra Tusciam ciuitate Florentia, vbi nuncvir sanctus, Zenobius nomine, episcopus est, quia promiserat, petentibus illis, illos se sæpiùs visitaturum, frequenter ad altare, quod est in basilica Ambrosiana, quæ ibidèm ab ipso constituta est, visum orare, ipso sancto viro sacerdote Zenobio referente didicimus. In eadem etiam domo, in qua declinans Eugenium mansit, tempore, quo Radagaisus supradictam ciuitatem obsidebat, cùm iam de se penitùs desperâssent viri ciuitatis, per visum cuidam apparuit, & promisit alio die salutem illis affuturam. Quo referente, ciuium animi sunt erecti. Nam altero die, adueniente Stilicone tunc comite cum exercitu, facta est de hoste victoria. Hæc Pansophia, religiosa fœmina, matre pueri Pansophij, referẽte cognouimus. Mascezeli etiam desperanti de salute sua vel exercitûs, quem ducebat contra Gildonem, baculum tenens manu, in visu noctis apparuit, atque cùm prouolueretur ad pedes sancti viri Mascezel, percutiens in terram senex baculo, quo regebatur, tertiò (hac enim illi specie apparuerat) ait: Hîc hîc hîc, signans locum: deditquè intellectũ viro, quem visitatione dignum fuerat arbitratus, vt agnosceret se in ipso loco, in quo sanctum Domini viderat sacerdotem, die tertia victoriam adepturum, atque ità securus bellum & inchoauit, & consummauit. Nos tamẽ ea Mediolani positi, ipso Mascezele referente, cognouimus: Nam & in hac prouincia, in qua nunc positi hæc describimus, plurimis hoc ipsum retulit sacerdotibus, quibus etiam referentibus, securiùs antè nobis cognita, huic libro adiungere arbitrati sumus. Sisinni etiam & Alexandri martyrum, qui nostris temporibus, hoc est, post obitum sancti Ambrosij in Agaumæ partibus, persequentibus gentilibus, martyrij coronam adepti sunt, cùm reliquias Mediolani summa cum deuotione susciperemus, aduenientes quodam cæco & referente cognouimus, qui eodem die tacto lectulo, in quo sãctorum reliquiæ portabantur, lumen recepit, quòd per visum noctis vidisset nauem appropinquare litori, in qua erat multitudo albatorum virorum: quibus descendentibus ad terram, cùm vnum de turba precaretur, vt scirent qui essent ij viri, audierit, Ambrosium eiusquè consortes. Quo audito nomine, cùm deprecaretur vt lumen reciperet, audierit ab eo: Perge Mediolanum, & occurre fratribus meis, qui illò venturi sunt, (designans diem) & recipies lumen: erat enim vir (vt ipse asserebat) de litore Dalmateno, nec se antè venisse in ciuitatem asserebat, priusquàm recto itinere reliquiis sanctorum occurrisset nondùm videns: sed tacto loculo, videre cœpisse.

Reliquiæ martyrũ à Mediolanensibus summa cũ deuotione susceptæ.

XXVII. HIS itaque decursis, non arbitror graue videri, si paululùm promissi nostri metas excesserimus, vt Domini dictũ, quod per os sanctorum prophetarum locutus est completum esse doceamus: Sedentem aduersùs fratrem suum & detrahentem occultè, persequebar. Et alibi: Noli diligere detrahere, nè eradiceris. Vt quicunque fortè huiusmodi captus est consuetudine, cùm legerit qualiter in his, qui sancto viro detrahere ausi sunt, fuerit vindicatum, ipse etiam in aliis emendetur. Igitur Donatus quidam, natione Apher, presbyter tamen Ecclesiæ Mediolanensis, cùm in conuiuio positus, in quo erant nonnulli religiosi viri, detraheret memoriæ sacerdotis, aspernantibus illis & deserentibus linguam nequam, subitò vulnere percussus graui, de eodem loco, in quo iacebat, alienis manibus subleuatus, in lectulum positus est, atque indè ad sepulcrum vsque perductus. In vrbe etiam Carthaginensi, cùm apud Fortunatum diaconum, fratrem venerabilis viri Aurelij episcopi, ad conuiuium venissem, vnà cum Vincentio Colossitano episcopo, Murano etiam episcopo Bolitano, sed & aliis episcopis & diaconibus, Murano episcopo detrahenti sancto viro, retuli exitum presbyteri superiùs memorati: quod ille de alio dictum, de se oraculum, maturo suo exitu comprobauit. Nam de eodem loco, in quo iacebat, cùm subitò vulnere ingenti esset percussus, alienis manibus ad lectum portatus est: atque indè ad domum, in qua hospitabatur, reductus, diem clausit extremum. Is finis virorum detrahentium fuit, quem videntes, qui tunc aderant, admirati sunt. Vndè horror & obsecro omnem hominem, qui hunc librum legerit, vt imitetur vitam viri, laudet Dei gratiam, declinet detrahentium linguas, si vult magis consortium habere cum Ambrosio in resurrectione vitæ, quàm cum detrahentibus illi subire supplicium, quod nullus sapiens non declinat. Tuam etiam precor beatitudinem, pater Augustine, vt pro me humilimo peccatore Paulino, cum omnibus sanctis, qui tecum inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in veritate, orare digneris: vt quia in adipiscenda gratia cum tanto viro non sum dignus habere consortium, adeptus meorum veniam peccatorum, sit mihi præmium, fugisse supplicium.

Psal. 100.

Vltio diuina in obtrectatorem sancti viri.

Exemplũ aliud consimile.

Vitam S. Ambrosii ex antiquis Patribus, ipsiusque scriptis, cæterisque vetustis monumentis contexuit Cæsar Baronius, præcipiente Felice Montealto Cardinale, qui post creatus Pontifex, Sixtus V. est vocatus, qui eandem typis excusam in fronte operum S. Ambrosii in quibus restituendis & illustrandis feliciss. mè laborauit, collocari fecit.

EPISTOLA S. BASILII MAGNI AD S. AMBROSIVM EPISCOPVM.

Est Epistola 55.

XXIIX. MAGNA semper & multa quidem sunt Domini nostri dona, quorum neque magnitudo mensurabilis, neque multitudo numerabilis est. Vnum verò, quod inter maxima reputari potest ab iis, qui non difficili beneficiorũ Dei in se collatorum sensu tanguntur, & præsens hoc est, quod quàm longissimè propter locorum distantiam seiunctis, per literarum alloquium mutuò coalescere dedit. Largitus est autem duplicem cognoscendi modum: Vnum per præsentem conuictum & congressum: alterum per consuetudinem literariam. Quoniam igitur te per ea, quæ locutus es, cognouimus: cognouimus vero non ex eo, quòd nota quædam corporis tui menti nostræ impressa sit: sed quòd interioris hominis tui pulchritudinem veluti ex variegata sermonum pictura cognouimus. nam quisque nostrûm ex abundantia cordis loquitur. Glorificamus autem Deum nostrum, qui ex quauis mortalium generatione eos, qui sibi placuerint, deligit. Qui olim quidem ex pastoribus ouium populo suo principem excitauit, & Amos de grege caprarum sumptum, spiritu suo instruxit, & ad propheticam dignitatem extulit: nunc verò virum ex vrbe regia, cui totius gentis principatus concreditus erat, sapientia sublimem, generis claritate, vitæ splendore, orandi facultate & rebus secularibus illustrem, ad gregum Christi pasturam traxit: qui proiectis huius vitæ opibus vniuersis, proquè damno habitis, vt Christum lucrifaceret, commissa sibi magni ac præclari nauigij, Ecclesiæ videlicet Dei, in fide Christi gubernacula accepit. Agè igitur ô homo Dei quandoquidem non ab hominibus accepisti aut doctus es Euangelium Christi, sed ipse te Dominus è medio iudicum terræ desumptum ad præsidentiam Apostolicam transtulit: certa bonum certamen, corrige ac moderare infirmitatem populi, si qua Arianæ vesaniæ labe tactus est: renoua prisca patrum vestigia, & quod dilectionis erga nos fundamentum iecisti, in ipsam structuram assiduitate mutui nostri alloquii excitare ac prouehere stude. Nam hoc pacto spiritu poterimus coniuncti esse, licèt terrestri habitatione quàm longissimè alter ab altero dissiti simus.

Literarum siue Epistolarum opportunitas.

Matth. 12.
1. *Reg.* 16.
Psal. 77.
Amos 7.

ITEM

ITEM DE B. AMBROSIO, EX ECCLESIASTICA HIST. THEODORETI lib. 5. cap. 16. & 17. interprete Ioanne Christophorsono Anglia Episcopo.

I.

Variis hominesimpugnantur vitijs.

OMNES communis humani generis aduersarij tendiculas vitare, non adeò facile est. Nam qui morbum intemperantiæ effugerit, idem auaritiæ laqueo irretitus tenetur. Quòd si ab illo etiam vitio sit victoriam consecutus, ex altera parte patet inuidiæ vorago, ad eum absorbendum parata. Sin autem hanc quoquè transilierit, reperiet rete sibi obiectum iracundiæ. Alias deniquè pedicas tendit diabolus hominibus propè infinitas, quibus eos illaqueatos ad exitium perducat. Habet quoquè corporis perturbationes inseruientes machinis, quas contra animos hominum fabricatus est. Sola autem mens sua vigilantia reportat victoriam: & inclinatione, qua in rerum diuinarum amorem propendet, impetum machinarum diabolicarum frangit. Quapropter admirabilis iste Imperator (Theodosius senior) humanæ naturæ particeps, à perturbationibus minimè vacuus fuit: quippe immoderata animi concitatione, cum iusta iracundia coniuncta, impulsus facinus crudele & nefarium commisit. quod quidem ad legentium vtilitatem hoc loco commemorabo: nam eiusmodi profectò est, vt Imperator iste admirabilis ob id tum in crimen meritò vocari, tum contrà summa laude ac prædicatione efferri debeat.

Vigilans animus ea vincit.

II.

Thessalonicę seditio concitatur.

THESSALONICA vrbs est amplissima illa quidem, & multis hominibus frequentata: quæ tametsi subiecta est ditioni Macedonum, præcunctis tamen vrbibus Thessaliæ, Achaiæ & aliarum gentium plurimarum, quas præfectus Illyriæ moderatur, primas obtinet. In hac cùm forte seditio concitata esset, magistratus aliquot obruti lapidibus fuêre, & grauibus contumelijs vexati. *a* Quibus rebus nunciatis Imperator bili accensus, flammam neutiquàm repressit iracundiæ, neque freno rationis eius impetum cohibuit: *b* sed illius arbitrio permisit pronunciandæ sententiæ de supplicio Thessalonicensibus irrogando potestatem. Iracundia igitur hanc authoritatem nacta, velut tyrannus omnia suo nutu gubernans, ruptis habenis, & iugo rationis excusso, gladios iniquè contra omnes distrinxit, & infontes pariter cum sontibus trucidauit. *c* Nam septem hominum millia, vti ferunt, interfecta fuêre: in qua occisione non iudicium antecesserat, neque authores tam horrendi facinoris iusta & legitima sententia condemnati, sed omnes simul, veluti spicæ in messe desectæ, concisi fuerunt.

a Vide Niceph. c. 40. 41. l. 12.
b Vide Sozo. l. 7. c. 23 & 24.
c Cæduntur multi Thessalonienses.

Cap. XVII.

III.

S. Ambrosii in Theodosiũ Imp. libertas.

HAC miseranda & lugubri calamitate cognita, Ambrosius ille, de quo suprà diximus, Imperatori Mediolanum aduentanti, & in sacrum templum ingredi cupienti, extra sacra vestibula obuiàm procedit, vetatquè in templum introire, & his ferè verbis eum affatur: Est verisimile, ô Imperator, te ignorare cædis abs te perpetratæ magnitudinem, neque post sedatam iracundiam, ratione admissum facinus peruidere. Nam Imperatorius fortassè principatus peccatum agnoscere non sinit, sed potestas offundit rationi caliginem. Verùm quæ sit natura nostra, & quàm fragilis ac fluxa, considerandum est, & in auitum puluerem, ex quo orti sumus, & in quem recasuri, acies mentis intendenda: neque ipse splendore purpuræ deceptus, corporis illa operti imbecillitatem ignorare debes. Quinetiam illis imperas, qui & eiusdem sunt naturæ participes, atque adeò conserui. Vnus enim Dominus omnium & rex, huius vniuersitatis fabricator Deus. Quibus igitur oculis intuebere templum illius, qui est omnium Dominus? quibus pedibus sanctum illud solum calcabis? Quî quæso, manus iniusta cæde & sanguine respersas extendere audes, & eisdem sacrosanctum corpus Domini accipere? Aut quomodò venerandum eius sanguinem ori admouebis, qui furore iræ iubente tantum sanguinis tam iniquè effudisti? Recede igitur, & nè conare nouo scelere scelus antè editum augere: sed capesse vinculum, quo vt ligeris. Dominus omnium cælitùs sententiam dat. Quod quidem vinculum vim habet, & morbum animi depellendi, & te ad sanitatem restituendi.

S. Ambrosii Theodosiũ Imper. priuat communione, siue excommunicat.

IV.

HVIC orationi obsecutus Imperator (Nam diuinis educatus eloquijs, accuratè nôrat, tum quę essent officia sacerdotum, tum quę regum propria) cum gemitu & lachrymis ad palatium reuertitur. Atque longo temporis spatio dilapso (octo enim menses iam præterierant) Seruatoris natalitia fuêre celebrata: Imperator autem considet in palatio, lamentis se dedens, & magnam vim profundens lachrymarum. Quod cùm animaduertisset, *d* Ruffinus, qui tum magister aulæ fuit, magnaquè apud Imperatorem authoritate, vtpotè familiaritate ei coniunctior, ad illum accedit, rogat causam fletûs. Tum Imperator lugens acerbiùs, & maiorem in modum flens, Tu, inquit Ruffine ludis. nam quantis ipse in malis versor, non sentis. Ego verò gemo, & meam ipsius deploro calamitatem, dum mente complector, quàm facilis aditus ad sacrum templum seruis & mendicis pateat, liberquè illis ad Dominum suum deprecandum detur introitus: mihi autem non modò ad illum locum, verùm etiam ad cælum ipsum accessus præclusus sit. Nam venit mihi in mentem sententiæ à Domino prolatę, quæ palàm dicit: Quencumque ligaueritis super terram, erit ligatus & in cęlis. Cui Ruffinus, Curram, inquit, si placet, ad Episcopum, ei supplicabo persuadeboquè, vt tua soluat vincula. At non est, inquit Imperator, tibi morem gesturus. Noui enim adeò iustam æquamquè Ambrosij esse sententiam, vt non metu potestatis Imperatoriæ sit legem diuinam violaturus. Verùm cùm instaret Ruffinus, polliceretur què se Ambrosio persuasurum, Imperator iubet properè abire: ipseq; falsa spe inductus, & Ruffini confisus promissis, paulò pòst sequitur.

d Magister aulæ, idem quod præfectus palatii.

Matth. 18.

V.

S. Ambrosii egregia libertas

VT primùm autem Ruffinum diuus vidit Ambrosius, Videris mihi, inquit, Ruffine canum impudentiam imitari. nam tametsi tuo suasu tam crudelis facta est cædes, tu tamen ità perfricuisti os, vt nec pigeat tanta rabie contra imaginem Dei insaniuisse. Vbi verò Ruffinus obnixè eum orauerat, dixeratq; Imperatorem breui eo venturum, sanctus Ambrosius diuino zelo accensus Ego, inquit, Ruffine prædico me illum ab introitu sacri vestibuli prohibiturum. Quòd si imperium mutârit in tyrannidem, cædem lubens equidem excipiam. Quibus auditis, Ruffinus Imperatori per internuncium significat, hortaturquè vt maneat in palatio. Quæ cùm Imperator in medio foro accepisset, Eo, inquit, illuc nihilominùs, quò iustas debitasquè contumelias subeam. Vbi verò ad sacros templi parietes aduenit, non ingreditur in templum ille quidem, sed ad Episcopum, qui in ędicula salutatoria sedebat, accedens, obsecrat vt vincula sibi soluat. At Ambrosius eius aduentum dixit esse tyrannicum, eumquè ipsum contra Deum insanire, & illius leges proterere. Tum Imperator, Non obstinato animo, inquit, leges sancitas impugno, neque sacra vestibula per nefas introirę cupio: sed oro, vt mihi soluas vincula, & proponas tibi ante oculos clementiam illius, qui est Dominus omnium, & nè mihi occludas ianuam, quam ille omnibus, quos peccatorum suorum pœniteat, patefecit. Cui Ambrosius, Quam tu, inquit, pœnitentiam post tam graue scelus admissum ostendis? Quæ medicamenta ad vulnera tam difficilia curatu sananda adhibuisti? Tuum est, inquit Imperator, medicamenta ostendere, eaquè temperare, & vulnera, quæ ægriùs curantur, obligare: meum autem, quæ sunt adhibita, accipere. Tum diuus Ambrosius, Quoniam, inquit, iracundiæ permisisti iudicium, & non rectę rationi, sed animo irato obsecutus sententiam pronunciasti, conscribe legem, qua deincèps sententiæ per iracundiam pronunciatæ irritæ sint & nullius momenti: cognitioneſquè causarum de cæde, & publicatione bonorum ad triginta dies scriptis proditę maneant, vti recta ratione de illis iudicium des. Atque diebus illis confectis, qui decreta illa scripserint, mandata tua tibi ostendant. Ac tum quidem compressa iracundia, ratione sola causam expendens, inquires in decreta, & ità perspicies iniqua ne sint, an æqua. Quòd si iniqua deprehenderis, certum est ea decreta scriptis mandata te dilaceraturum: sin æqua, confirmaturum, sicquè manifestò intellecturum, numero dierum interiectarum, nihil de authoritate decretorum rectè sancitorum omninò detractum esse.

Obseruatanti Imperatoris insignem humilitatem.

ISTVD

VI. ISTVD consilium Imperator, quoniam prudentissimum esse censebat, libenter amplexatus, iubet extemplo legem conscribi. suaque subscriptione confirmat. Qua re confecta, diuus Ambrosius eius vincula soluit. Itaque Imperator fidelissimus in sanctum templum ingressus, non stans Dominum precatus est, neque genibus flexis: sed pronus humi abiectus, versum illum Dauidis recitauit: Adhæsit pauimento anima mea, viuifica me secudum verbum tuum. atque capillum manibus lacerans, frontem ferire, lachrymarum guttis solum rigare, veniamque supplex petere cœpit. Vbi autem tempus postulauit, vt dona sacræ mensæ offerret, surgit, atque non minorem lachrymarum vim, quàm antea, effundens, in sanctuarium ingressus est. Cum verò dona, vti solebat, obtulisset, intus prope cancellos mansit. At rursùs magnus ille Ambrosius non conticuit quidem, sed locorum differentiam eum docuit: ac primum sciscitatur, ecqua re egeret. & cum respondisset Imperator, se expectare diuinorum mysteriorum perceptionem, significauit illi per primarium diaconum, qui ei ministrabat, ad loca interiora solis sacerdotibus aditum patere, eademque alijs omnibus inaccessa esse, nec debere tangi. Iubet igitur, vt exeat, & cum reliquis laicis consistat. Nam purpura inquit, Imperatores, non sacerdotes efficit. Quam admonitionem itidem excepit lubens Imperator fidelissimus, respondit que se non animi confidentia inductum, mansisse intra cancellos, sed hanc consuetudinem Constantinopoli didicisse. Quare habeo, inquit etiam pro hac medicina gratiam. Tantis & tam eximijs virtutis ornamentis enituit, tum Episcopus, tum Imperator. Vtrunque enim admiror, alterum propter ingenuam loquendi libertatem, alterum propter facilem obedientiam: & illum propter diuini zeli ardorem, hunc autem propter synceram fidem. Imperator autem pietatis præcepta, quæ ab illustri illo Episcopo didicerat, etiam cum reuertisset Constantinopolim, obseruauit. Nam cum diuino quodam festo ad templum denuò veniret, statim vt dona sacræ mensæ obtulerat, exiuit. Atque cum Nectarius, qui id temporis illius ecclesiæ antistes fuit, rogaret cur non maneret intus, gemens inquit: Ægrè tandem didici, quid inter Imperatorem intersit & Episcopum: ægre tandem reperi veritatis magistrum. Nam solum Ambrosium noui Episcopum, dignum eo nomino. Tantum commodi reprehensio, à viro virtute præstanti adhibita, secum apportare solet.

Item publicam pœnitentiam, & eximiam virtutem. *Psalm.* 118.

Purpura Imperatores facit, non sacerdotes.

VII. *Idem Theodoretus lib. 4. cap. 6. Historiæ Ecclesiasticæ*: Paucis post diebus, inquit, cum D. Ambrosius valdè libere ad Imperatorem (valentinianum seniorem) verba, resque nonnullas tanquam minus rectè à magistratibus administratas coargueret, respondit Imperator: Noui iampridem tuam in loquendo libertatem: qua exploratè cognita, non modò non tuæ in episcopum ordinationi restiti, verumetiam suffragatus sum. Quare sicut diuina præscribit lex, nostrorum animorum erratis medicinam facito.

Ex Epistola 32. libri 5. ipsius beati Ambrosii, ad Valentinianum Imperatorem.

VIII. DALMATIVS me tribunus & notarius mandato, vt allegauit, clementiæ conuenit tuæ, postulans vt & ipse iudices legerem, sicut elegisset Auxentius: nec tamen expressit eorum nomina, qui fuerant postulati: sed id addidit, quod in consistorio esset futura certatio, arbitro pietatis iudicio tuæ. Cui rei respondeo, vt arbitror, competenter: nec quisquam contumacem iudicare me debet, cum hoc asseram, quod augustæ memoriæ pater tuus non solum sermone respondit, sed etiam legibus suis sanxit, in causa fidei vel ecclesiastici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar sit, nec iure dissimilis. Hæc enim verba rescripti sunt: hoc est, sacerdotes de sacerdotibus voluit iudicare. Quinetiam si alias quoque argueretur Episcopus, & morum esset examinanda causa, etiam hanc voluit ad episcopale iudicium pertinere. Quis igitur contumaciter respondit clementiæ tuæ? Ille qui te patri similem esse desiderat, an qui vult esse dissimilem? Nisi fortè vilis quibusdam tanti Imperatoris existimatur sententia, cuius & fides confessionis constantia probata est & sapientia melioratæ reipublicæ profectibus prædicatur. Quando audisti, clementissime Imperator, in causa fidei laicos de Episcopo iudicâsse? Ita ergo quadam adulatione curuamur, vt sacerdotalis iuris simus immemores, & quod Deus donauit mihi, hoc ipse alijs putem esse credendum? Si docendus est Episcopus à laico, quid sequetur? Laicus ergo disputet, & Episcopus audiat, Episcopus discat à laico. At certè si vel scripturarum serie m diuinarum, vel vetera tempora retractemus, quis est qui abnuat, in causa fidei, in causa inquam, fidei Episcopos solere de Imperatoribus Christianis, non Imperatores de Episcopis iudicare? Eris, Deo fauente, etiam senectutis maturitate prouectior, & tunc de hoc censebis, qualis ille Episcopus sit, qui laicis ius sacerdotale substernit. Pater tuus, Deo fauente, vir maturioris æui dicebat, Non est meum iudicare inter Episcopos: tua nunc dicit clementia, Ego debeo iudicare? *Item infra eadem Epistola*: Si conferendum est de fide, Sacerdotum debet esse ista collatio, sicut factum est sub Constantino, augustæ memoriæ principe, qui nullas leges antè præmisit, sed liberum dedit iudicium sacerdotibus &c.

Iudices in causa fidei qui sint.

Vide sancti viri cõstantiam.

In Concilio Niceno.

Item ex eiusdem Oratione ad Mediolanenses in Auxentium.

IX. VIDEO vos præter solitum subitò esse turbatos, atque asseruantes meî. Miror quid hoc sit, nisî fortè quia per tribunos me vidistis aut audistis Imperiali mandato esse conuentum, vt quò vellem abirem hinc & si qui vellent, sequendi potestatem haberent. Metuistis ergo nè ecclesiam desererem, & dum saluti meæ timeo, vos relinquerem? Sed quid & ipse mandauerim, potuistis aduertere: deserendæ ecclesiæ mihi voluntatem subesse non posse, quia plus Dominum mundi, quam seculi huius Imperatorem timerem. Sanè si me vis aliqua abduceret ab ecclesia, carnem meã exturbari posse, non mentem. Paratum me esse, vt si ille faceret, quod solet esse regiæ potestatis, ego subirem quod sacerdotis esse cõsueuit. Quid ergo turbamini? Volens nũquam vos deserã, coactus repugnare nõ noui. Dolere potero, potero flere, potero gemere: aduersùs arma, milites, Gotthos quoque, lachrymę meę arma sunt. talia enim munimenta sunt sacerdotis: aliter nec debeo nec possum resistere. Fugere autem & relinquere ecclesiam non soleo, nè quis grauioris pœnæ metu factum interpretetur. Scitis & vos ipsi, quod Imperatoribus soleam deferre, non cedere: supplicijs me libenter offerre, nec metuere quæ parantur. Vtinam essem securus, quod ecclesia hæreticis minimè traderetur, ad palatium Imperatoris irem libenter, si hoc congrueret sacerdotis officio, vt in palatio magis certarem, quam in ecclesia. Causam fidei in ecclesia agendam quis abnuat? Circunfusi milites, armorum strepitus, quibus vallata est ecclesia, fidem non terrent meam, sed mentem exagitant, ne dum me tenetis, pernicioſum aliquid vestræ oboriatur saluti. Ego enim iam didici non timere, sed vobis timere plus cœpi. *Item infra*: Non metuit arma, non Barbaros, qui mortem non timet, qui nulla carnis voluptate retinetur. *& post multa*: Si Nabuthe vineam non tradidit suam, nos trademus ecclesiam Christi? Quid igitur à me responsum est contumaciter? Dixi enim conuentus: Absit à me vt tradam Christi hæreditatem. Si ille patrum hæreditatem non tradidit, ego tradam Christi hæreditatem? Sed & hoc addidi: Absit, vt tradam hæreditatem patrum, hoc est, hæreditatem Dionysij, qui in exilio in causa fidei defunctus est: hæreditatem Eustorgij confessoris, hæreditatem Myroclis, atque omnium retro fidelium Episcoporum. Respondi ego quod sacerdotis est: quod Imperatoris est, faciat Imperator. Prius est, vt animam mihi, quam fidem auferat.

Non vult deserere ecclesiam suam, licèt iussus ab Imperatore.

Non teneretur vilis periculis.

3. *Reg.* 21.

Ex Epi-

Ex Epistola 33. eiusdem lib. 5. ad Marcellinam sororem suam.

Non vult Arrianis permittere basilicam.

CONVENIOR ipse à Comitibus & tribunis, vt basilicæ fieret matura traditio, dicentibus Imperatorem iure suo vti, eô quòd in potestate eius essent omnia. Respondi, si à me peteret quod meum esset, id est, fundum meum, argentum meum, ius huiusmodi meum, me non refragaturum: quanquàm omnia quæ mea sunt, essent pauperum: verùm ea quæ diuina, Imperatoriæ potestati non esse subiecta. Si patrimonium petitur, inuadite: si corpus, occurram. Vultis in vincula rapere? vultis in mortem? voluptati est mihi. Non ego me vallabo circumcisione populorum, nec altaria tenebo vitam obsecrans, sed pro altaribus gratiùs immolabor. Et infra: Mandatur denique: Trade basilicam. respondeo: Nec mihi fas est tradere, nec tibi accipere Imperator expedit. Domum priuati nullo potes iure temerare, domum Dei existimas auferendam? Allegatur, Imperatori licere omnia, ipsius esse vniuersa. Respondeo: Noli te grauare Imperator, vt putes te in ea, quæ diuina sunt, Imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere: sed si vis diutiùs imperare, esto Deo subditus. scriptum est Quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari. Ad Imperatorem palatia pertinent, ad sacerdotem ecclesiæ. Publicorum tibi mœnium ius commissum est, non sacrorum. Iterùm dicitur mandâsse: Debeo & ego vnam basilicam habere. respondi: Non tibi licet illam habere. Quid tibi cum adultera? Adultera est enim, quæ non est legitimo Christi coniugio copulata. *Et infra*: Denique etiam speciali expressione Calligonus præpositus cubiculi mandare mihi ausus est: Me viuo tu contemnis Valentinianum? Caput tibi tollo. Respondi: Deus permittat tibi, vt impleas quod minaris. Ego enim patiar quod Episcopi, tu facies quod spadonis. Atque vtinàm Dominus auertat eos ab Ecclesia, & in me omnia sua tela conuertant, meo sanguine sitim suam expleant. X.

Matth. 22.

Ecclesiæ hæreticorum, adulteræ.

AN. 600. Habetur in fine operis eiusdem Isidori de Viris illustribus. 4. APRIL

VITA BEATI ISIDORI HISPALENSIS EPISCOPI, PER B. BRAVLIVM CAESARAVGVSTANVM antistitem descripta.

ISIDORVS vir egregius, Hispalensis ecclesiæ episcopus, Leandri episcopi successor & germanus, floruit à tempore Mauritij Imperatoris & Recaredi regis, in quo quiddam sibi antiquitas vendicauit: [a] immò verò tempus antiquitatis in eo scientiam imaginauit: vir in omni genere locutionis [b] famatus & peritus, doctusque qualitate sermonis existens & apertus. Congrua verò opportunitate loci, incomparabiliter eloquentia clarus. Iam verò quantus sapientia fuerit, ex eius diuersis studiis & elaboratis opusculis perfacilè prudens intelligere potest. Denique de his, quæ ad nostram notitiam peruenerunt, ista commemorabo: I.

[a] *immò nostrum tempus*

[b] *formatus, vt imperito doctoque secundum qualitatem sermonis existeret aptus,*

Scripta S. Isidori.

EDIDIT enim libros Differentiarum duos, quibus subtili discretione ea, quæ confusè vsu præferuntur, sensu discreuit. Proœmiorum librum vnum, in quo quid quisque sanctæ scripturæ liber contineat, breui subnotatione distinxit. De ortu & obitu patrum, in quo gesta dignitatemque & mortem eorum atque sepulturam sententiali breuitate subnotauit. Ad germanum suum Fulgentium Astigitanum episcopum, Officiorum libros duos, in quibus originem officiorum, cur vnumquodque in Ecclesia Dei agatur [c] tempore suo, non sine maiorum authoritate elicuit. Synonimorum libros duos, in quibus ad consolationem animi, & ad spem percipiendæ veniæ, intercedente rationis exhortatione erexit. De natura rerum ad Sisebutum Regem, vnum, in quo tam de Ecclesiasticorum doctorum, quàm etiam de Philosophorum indagine, obscuta quædam de [d] electione absoluit. De Numeris librum vnum, in quo Arithmeticam, propter et numeros ecclesiasticis scripturis [e] insertos, & ex parte tetigit disciplinam. De nominibus Legis & Euangeliorum librum vnum, in quo ostendit quid memoratæ personæ mysterialiter significent. De hæresibus librum vnũ, in quo Maiorum secutus exempla, breuitate quà potuit, diffusa collegit. Sententiarum libros tres, quos floribus ex libris Papæ Gregorij Moralibus decorauit. Chronicorum à principio mundi vsque ad tempus suum, librum vnum, nimia breuitate collectum. Contra Iudæos, postulante [f] Florentia germana sua, proposito virgine, libros duos, in quibus omnia, quæ fides Catholica [g] credit & legit, etiam prophetarum testimoniis approbauit. De viris illustribus librum vnum, cui nos ista [h] subiungimus. Monasticę regulæ librum vnum, quam pro patriæ vsu & inualidorum animis decentissimè temperauit. De origine Gotthorum, & regno Sueuorum, & etiam Vandalorum [i] historiæ librum vnum. Quæstionum libros duos: quos qui legit, veterum tractatorum multam supellectilem recognoscit. Etymologiarum codicem nimiæ magnitudinis, distinctum ab eo titulis, non libris: quem quia rogatu meo fecit, [k] ego in viginti libris diuisi: quos omnes omnimodæ philosophiæ repletos, quisquis crebra meditatione perlegerit, non ignorabit diuinarum humanarumque rerum scientiam. Et merito: est enim ibi redundans diuersarum artium elegantia, vbi quæcunq; [m] fert scribi, restricta collegit. II.

[c] *interprete stylo suo*

[d] *elemẽtis*

[e] *insertos ex parte.*

[f] *Florentina.*

[g] *credit, ex legis & prophetarum*

[h] *subiunximus.*

[i] *historia.*

[k] *quamuis imperfectũ ipse reliquerit, deest.*

[l] *quod opus omnimodo philosophiæ conueniẽs,*

[m] *fere scribi debentur.*

SVNT autem alia huius viri opuscula multa in Ecclesia Dei cum ornamento inscripta. Quem Deus post tot defectus Hispaniæ nouissimis temporibus suscitans credo ad restauranda antiquorum monumenta, nè vsquequaquè rusticitate veteraſceremus, quasi quandam appposuit destinam, cui non immeritò illud philosophicum à nobis appropriatur: Nos, inquit, in nostra vrbe peregrinantes, errantesque quasi hospites, tui libri tanquàm domum reduxerunt, vt possimus aliquandò, qui & vbi essemus, agnoscere. [n] Tu autem patriæ in descriptione temporum & sacrorum vitis sacerdotum, tu domesticam publicam disciplinam, tu sedium, regionum, locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, causas aperuisti. III.

[n] *Tu ætatem patriæ, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum, tu domesticam publicamque disciplinã,*

QVANTO verò flumine eloquentiæ, & quot iaculis diuinarum scripturarum seu patrum testimoniis, Acephalitarum hæresim confuderit, synodalia gesta, [o] coram eo specialiter acta, declarant, quæ contra Gregorium, præfatæ hæresis antistitem, eam asserunt veritatem. Obiit temporibus Heraclij Imperatoris, & Christianissimi [p] Scintillani Regis, summa doctrina præstantior cunctis, & copiosior operibus charitatis. IV.

Acephalorum hæresin oppugnauit.

[o] *coram eo Hispali acta declarant. In qua contra Gregorium præfatæ hæresis antistitem, eam asserunt.*

[p] *Chintilari.*

Baronius in notis ad Martyrologium Romanum se legisse memorat in MS. codice operum S. Isidori, eundem esse natum patre Seueriano, Præfecto vrbis Carthaginensis, habuisse fratres Leandrum Episcopum Hispalensem, & Fulgentium Episcopum Carthaginensem, ac sororem Florentiam virginem, omnes sanctitate claros. Isidorum post Leandrum fratrem, Hispalensem Cathedram obtinuisse annus ferme 40. scribit Hildephonsus Episc. Toletanus in additione ad libellum prædicti S. Isidori de viris illustribus, obiit anno 636. teste Baronio. Horum fratrum vitas à Prudentio Sandoualo conscriptas habes 27. Februarij, luci datas per R P. Christoph. Brouverum S. I. Presbyterum.

DE EODEM S. ISIDORO HISPALENSI EPISCOPO, EX S. ILDEFONSI LIBELLO de viris Illustribus Episcoporum Ecclesiæ Catholicæ, cap. 8.

S. Isidorus fratri in E.

ISIDORVS post Leandrum fratrem Hispalensis Sedis prouinciæ Beticæ Cathedram tenuit, vir decore simul & ingenio pollens.* Illam tantæ iucunditatis affluentem copiam in eloquendo promeruit, vt vbertas admiranda dicẽdi ex I.

diex eo in ſtuporem verteret audientes, ex quo audita his qui non audiſſent, in ſe repetita ſæpius commendaret. piſcopatu ſuccedit.

II. *a* SCRIPSIT opera & eximia, & non pauca. 1. librum de genere officiorum, librum proœmiorum, librum de ortu *vel obitu Prophetarum, librum lamentationis, quem ipſe Synonomiam vocitauit, * libellos duos ad Florentinam ſororem contra nequitiam Iudæorum, librum de natura rerum ad Siſebutum Principem, librum differentiarum, librum ſententiarum. Collegit etiam de diuerſis auctoribus, quod ipſe * nominat ſecretorum expoſitiones Sacramentorum: quibus in vnum congeſtis idem liber dicitur Quæſtionum. Scripſit quoque vltimo ad petitionem Braulionis Cæſarauguſtani Epiſcopi librum Etymologiarum quem cum multis annis conaretur perficere, in- *expleto opere diem extremum viſus eſt concluſiſſe.

Eloquẽtia eius.

a Scripta opera.

* *al. et*

* *al. lib.*

III. *CLARVIT temporibus Ricaredi, Luibanis, Anitterici Gundemari, Siſebuti, Suintilianis & Seſenandi Regum, annis fermè quadraginta tenens pontificatus honorem inſignemque doctrinæ ſanctæ gloriam pariter & decorem.

*cognominat.

* *al. eius opere.*

* *Floruit* Quo tempore vixerit

OBITVS B. ISIDORI A REDEMPTO CLERICO recenſitus.

I. VISVM eſt mihi, vt tuæ Sanctitati breuiter exponerem, qualiter bonæ recordationis dominus meus Iſidorus, Hiſpalenſis Eccleſiæ Metropolitanus Epiſcopus pœnitentiam acceperit, ſuamque confeſſionem erga Deum vel homines habuerit: vel quomodo de hoc ſeculo ad cœlum migrârit, fideli prænotationis meæ ſtylo, tuæ dilectioni noteſcerem. Quæ res me primùm compulit pro hac ſollicitudine, quam ex amore in eum offertis, veſtræ Charitati gratias agere: deinde, quia vera ſupprimere nequeo, & quod de eo, pauca de multis, colligere potui, te orante dicere cogor.

II. DVM finem ſuum, neſcio qua ſorte, iam proſpiceret, & fatigatum corpus ægritudine aſſidua ſubtiliter animæ natura præuideret: tãta eleemoſyna quotidianis diebus per ſex pene menſes ſeu amplius, pluſquam erat ſolitus, pauperibus ab eo eſt erogata: vt ab Oriente ſole, vſque in veſperum, multi illic in accipiendam manerent ſubſtantiam. Poſt hæc vulnere percuſſus eſt: ita vt dum febris in corpore conualeſceret, & cibum reijceret debilitatus ſtomachus, ad pœnitentiam conualeret: atque ſuos Coëpiſcopos, Ioannem ſcilicet, & Aparcium beatiſſimos mox adeſſe faceret præſentes. Et, dum à cellula ſua ad baſilicam ſancti Vincentij Martyris adduceretur, cuncta agmina pauperum clericorum, religioſorum omnium, cunctarumq; huius ciuitatis plebium cum vocibus & magno vlulatu eum ſuſciperent: vt ſi ferreum poſſideret quiſpiam pectus, ſolueretur mox in lacrymas & lamentum totus. Et dum in prædicti Martyris baſilica, iuxta altaris cancellum in medio poneretur choro, mulierum turbas longius ſtare præcepit, vt in accipiendo ipſe pœnitentiam, virorum tantum, non illarum, circa eum cerneretur præſentia. Et dum à prædictis ſacerdotibus, ab vno cilicium, ab altero ſuper ſe mitti expoſceret cinerem: expandens manus ad cœlum, ita exorſus eſt dicens:

S. Iſidoti largiores eleemoſinę ſub finẽ vitę

Ægrotus ad baſilicã S. Vincẽtij Martyris adducitur.

Pœnitentia eius.

III. TV Deus qui noſti corda hominum, & Publicano longè poſito, dum pectus percuteret, dimitti peccata dignatus es: *Luc. 18* qui Lazarum dormientem de monumento poſt reſolutionem carnis die quarta dignatus es reſuſcitare, & vt Abrahæ *Ioan. 11* Patriarchæ ſinus eum reciperet, voluiſti, ſuſcipe in hac hora confeſſionem meam, & peccata quæ innumerabiliter contraxi, ab oculis aufer tuis: non reminiſcaris mala mea, & iuuentutis delicta ne memineris. Tu, Domine, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, qui non peccauerunt tibi: ſed mihi peccatori, qui peccaui ſuper numerum arenæ maris. Non inueniat in me hoſtis antiquus, quod puniat. Tu ſcis quia poſtquã infelix ad onus iſtud, potius quam ad honorem, in hanc ſanctã eccleſiã indigne perueni, peccare nunquã finnui; ſed, vt iniq; agerem, laboraui. Et, quia tu dixiſti: in quacunque hora peccator à vijs ſuis reuerterit, omnes iniquitates ſuas traderes obliuiõni: huius præcepti memor ſum tui. Clamo vtique cum Ipe, & fiducia ad te, cuius cœlos aſpicere non ſum dignus præ multitudine peccatorum, quæ conuerſantur in me. Adeſto & ſuſcipe orationem meam, & mihi peccatori dona veniam poſtulatam. Quod ſi cœli non ſunt mundi in conſpectu tuo: quanto magis ego homo, qui bibi quaſi aquas iniquitatem & ſumpſi vt coloſtra peccatum?

Oratio morientis ad Deum.

Manaſſis oratio.

* *vt lac*

IV. His igitur conſummatis, corpus & ſanguinem Domini cum profundo gemitu cordis, indignum ſe iudicans, ab ipſis Pontificibus. Deinde eorundem ſacerdotum, &, quicunque de clero erant, ciuium, cunctarumque plebium veniam precabatur, dicens: Deprecor vos, ſanctiſſimi domini mei ſacerdotes, ſanctamque congregationem clericorum, & populi: vt pro me infelici & pleno omni ſorde peccati ad Dominum veſtra porrigatur oratio: vt qui meo merito Dei non ſum dignus impetrare clementiam, interceſſu veſtro merear conſequi meorũ veniam delictorum. Dimittite mihi, obſecro, indigno, quod in vnumquemque commiſi veſtrũm: ſi quem contempſi odio, ſi quem reiecì impie à charitatis conſortio, ſi quem maculaui conſilio, ſi quem læſi iraſcendo: dimittite nunc petenti, immò & pœnitenti. Et, dum vna voce omnes pro eo indulgentiam poſtulaſſent, & vnicuique debiti ſui vincula, vel chirographa condonaſſet: circumſtantes iterum admonet, dicens: Sanctiſſimi Domini mei Epiſcopi, & omnes qui adſunt, rogo, & obſecro: vt charitatem inuicem vobis exhibeatis, non reddentes malum pro malo: nec velitis eſſe ſuſurrones in populo. Non inueniat in vobis hoſtis antiquus, quod puniat: non reperiat à vobis relictum lupus rapax, quem auferat: ſed potius ereptam ab ore lupi ouem paſtor ſuis humeris congaudens reportet ad hanc caulam.

Dominicũ corpus deuote ſumit

veniã petit ab omnib. & rogat pro ſe orari.

Ad charitatem omnes hortatur.

V. IGITVR poſt hanc cõfeſſionem, vel orationem, reſiduam egenis & pauperibus mox dari iuſſit pecuniam. Cui tandem fideli ſit dubium, vt non ſtatim dimiſſo omni facinore, aſſociaretur ſocietatibus Angelorum? *b* Interea ſe ab omnibus oſculari ſtuduit, dicens: Si ex toto corde dimiſeritis, ea quæ in vos aduerſa vel praua vſque hactenus intuli, dimittet vobis Creator omnipotens omnia delicta veſtra: ita vt ſacri fontis vnda, quam hodie deuotus eſt populus perceptu-rus, ſit vobis in remiſſionem peccatorum: & hoc oſculum inter me & vos, maneat in teſtimonium futurorum. Completis his omnibus, ad cellulam reductus eſt: & poſt diem confeſſionis, vel pœnitentiæ quartum, paſtoralem iugiter curam & finem ſuum conſummauit in pace. Pridie nonas Aprilis luna XIX. * Æra DCLXXIV.

Reliquum pecuniæ elargitur pauperib.

b Oſculo omnes ſuſcipit, in ſignum charitatis, quę nunquam excidit.

* Id eſt an. Domini 636.

ANN. 280.

VITA S. VIRGINIS THEODORÆ ET DIDYMI MARTYRIS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

ET LATINA QVIDEM MARTYROLOGIA HABENT HANC HISTORIAM XXVIII. Aprilis, aiuntque Theodoram vna cum Didymo percuſſam: ſed cum Metaphraſtes habeat Didymum Nonis Aprilis cæſum, Theodoram autem euaſiſſe, nos eam quinto Aprilis die cum Metaphraſte collocauimus.

I. DIOCLETIANO & Maximiano Imperatoribus, Præſide Alexandrinæ ciuitatis Euſtrathio, edictum quoddam aduersùs Chriſtianos miſſum fuit, vt vel dijs immolarent, vel ſupplicio afficerentur. Cum vero Præſes ille pro tribu-

5 APRIL.

tribunali sederet in magna Alexandrinorum ciuitate, iussit cohortem accersire Theodoram virginem, quæ nuper capta fuerat, & in carcere seruabatur. Quam cum duxisset: Præsto, inquit cohors, est Theodora. Iudex igitur: Cuius nam sortis es mulier? Christiana, inquit Theodora, ego sum. At ille: Liberane, an serua, Dixi iam, inquit ipsa, Christianam me esse: Christus enim veniens, à peccato me liberauit. Quod verò & ad vanam atque inanem mundi huius gloriam attinet, claris parentibus orta sum. Tunc Iudex Quæstorem accersiri iussit. Quem cum cohors præsto esse dixisset: Dic, inquit, Luci: Nostine Theodoram virginem? Cui Lucius: Per tuam, Præses, valentem vitam ac splendorem, nobilissima est, multæque existimationis & primi generis mulier. Quare, inquit Iudex cum sis ità nobilis, nuptias recusasti? Theodora respondit: Christi causa nubere nolui. Cum enim ille homo factus in mundo veraretur, ab ea, quæ semper virgo & Dei mater fuit, genitus, à corruptione nos remouit, & sempiternam vitam nobis promisit. Itaque fore mihi persuadeo, vt in eius fide permanens, ad finem vsque incorrupta & intacta sim.

Constans cõfessio S. Theodoræ

Generis nobilitas.

Cur nolue rit nubere.

II. Tvnc Iudex dixit: Imperatores iusserunt, vos, quæ virginitatem semper seruatis, aut dijs immolare, aut iniurioSius tractari. Arbitror, inquit Theodora, te non ignorare, hominis propositum Deo ipsi inprimis gratum esse: is verò animum meum atque propositum castum esse cognouit. Quod si me id pati, quod dicis, & violari coëgeris, non erit hæc impudicitia, sed vis & iniuria. Iudex autem: Cum te ingenuam esse nouerim, & tui rationem habere cupiam admoneo, nè contumeliosius te geras: nihil enim proficies. Nam per deos omnes, sententiam hanc Imperatores tulerunt. Tunc illi Theodora: Et priùs, inquit, tibi dixi, hominis propositum atque animum Deo gratum esse. Cum enim omnia ille pernoscat, cogitata etiam nostra scit, & mentes ipsas perspicit. Quamobrem si coacta fuero facere quod dicis, impudicam me factam nunquam existimabo. Siue enim caput meum, siue manus, siue pedes abscindere, siue totum corpus dilacerare volueris, hoc quidem per vim ac potestatem, quam habes, facere poteris. Similiter lupanari tradar, necne, in arbitrij mei potestate non est, sed in manu tua, cui per imperium vim licet inferre. Quod verò ad animi mei propositum attinet, certum est Deo ipsi castitatis meæ professionem seruare: illi enim virginitas mea dicata est: ille certus huius rei Dominus est: ille, si voluerit, virginitatem hanc meam, possessionem suam, incolumem atque intactam seruabit.

Virginitatẽ suã Deo dicauit.

III. Ivdex vero ait: Noli, Theodora, ætatem tuam honestè actam, totam iniuriæ & probris obijcere: nam, vt Vrbis Quæstor testatus est, his parentibus orta es, qui nobilitate atque existimatione cum primis excellunt. Ad hæc Theodora: Christum, inquit, primum confiteri debeo, qui & Deus est, & omnis nobilitatis, honorisque author, qui scit & me columbam suam puram & incolumem ad finem vsque seruare. Tum Iudex dixit: Cur nam erras, ô Theodora? Eumne Deum credis, qui fuit in cruce suffixus? An qui talis est, te in lupanar coniectam, intactam seruare poterit, ab his præsertim viris, qui mûlierum amoribus insanire soliti sunt? Fidem, inquit Theodora, & spem habeo in Christo, qui Crucem perpessus fuit sub Pontio Pilato, fore, vt me ab iniquis istis viris eripiat, & à labe omnino liberam seruet, in eius fide præmanentem, neque vnquam eum negantem. Iudex vero: Adhuc te nugantem patior, necdum iubeo tormentis subijci. At si contendere non destiteris vt ancillam aliquam te prosternens, faciam quod domini atque Imperatores nostri iusserunt, vt & reliquis mulieribus exemplum fias. Ad hæc Theodora: Parata sum corpus meum, cuius potestatem habes, tibi tradere: anima verò ipsa in solius Dei manu est ac potestate. Tum Iudex: Excæcate illam statim, eique dicite, ne insanire amplius velit, sed cedere & diis ipsis immolare. Minime inquit Theodora, per Deum ipsum dæmonibus sacrificium aut cultum afferre volo, cum Deum adiutorem habeam. Ad hæc Iudex: Quid me cogis tibi honestissimæ fœminę iniuriam facere? Ausculta mihi, ô stulta, ne in tantam turbam incidas eorum, qui sententiam expectant, quę contra te feratur. Non sum amens, inquit Theodora, quæ Deum confiteor, & ipsum adiutorem habeo. Quam enim iniuriam mihi fore putas, ea res honorem & gloriam sempiternam mihi comparabit. Tum Iudex: Ego non amplius te feram, sed Imperatorum iussa exequar: futurum enim existimans vt persuaderi posses, diutius te ferebam. Quod si tibi parcens, id minus curabo, quod iussus fui, Imperatores contemnere videbor. Illi autem Theodora ita respondit: Sicut ipse Imperatores metuis, quodque ab illis iussus es, id facere studes: ità & ego studeo non negare Deum meum: timeo enim & ipsa verum illum Imperatorem Deum contemnere. Contentiosè, inquit Iudex, mecum agis, & æternorum Imperatorum iussa negligis, & me, tanquam imbellem aliquem, despicis. Adhuc trium dierum tempus tibi condono, ac per deos omnes, nisi animum mutes & sacrifices, in lupanar te tradam, vt mulieres omnes te ità tractari videntes, turpitudine tua castigentur. At Theodora: & nunc idem Deus est, & semper, qui non permittet, vt eum derelinquam. Peto autem vt intactam ac puram me seruari iubeas, quo ad sententiam tuleris. Tunc Iudex ait. Theodoram sub tuta custodia seruate vsque ad tres dies, si forte resipiscens, sibi ipsa persuaserit, vt à tali contentione desistat. Quin & præcipio, ne permittatis aliquẽ ad eam ingredi, & cum ipsa versari, propterea quod familia nobili & honesta nata est.

Prudens S. Theodoræ respõsum.

Seruatur triduo in custodia.

IV. Post tres dies cum Iudex in tribunali sederet: Adducatur, inquit Theodora. Cohors ait Domine præsto est Theodora. Tum ille: Si resipuisti, & tibi iam persuasisti, nunc sacrifica, & esto libera: puto enim te nequaquam sapere, in eodẽ proposito perstitentẽ. Respondit Theodora: antea dixi tibi, & nũc eadẽ dicere non recuso, castitatis meæ professionem, Christi causa susceptam esse, qui fuit incorruptę vitæ prædicator, meamque confessionem ipsius Dei gratia fieri. Eius igitur Domini & Dei confessio per me prædicętur, & ipse videat (scit enim) quomodo suam virginem puram conseruet. Per deos ipsos, inquit Iudex dominorum iussa veritus, nè forte illis non obediens, pericliter, aduersus te fauciam, quod sum iussus. Quoniam verò in lupanar tradi maluisti, quam dijs ipsis sacrificare, videamus, num te seruet Christus ille tuus, propter quem in contentione ista persistere voluisti. Id cum Iudex dixisset, ad cohortem versus: Tradatur, inquit, ista in lupanar. Tunc ait Theodora: Tu Deus qui occultas res inspicis, qui nouisti omnia, priusquam illa fiant, qui ad hodiernum vsq; diem mihi affuisti, & intactam in ea re me seruâsti, quam tibi promisi, ipse & posthac me custodias, & à profanis & iniquis eorum manibus, qui parati sint ancillæ tuæ iniuriam inferre, incolumem & integram serues. Hæc cum illa dixisset, ad lupanar ducta est: ad quod ingressa, oculos ad cœlum erexit, & ait: Tu pater Domini nostri Iesu Christi me adiuua, vt ab his canibus eripiar. Tu, qui Petrum in carcere adiuuisti, eumque ab iniuria liberum illinc eduxisti, & me hinc ab iniuria incolumem educas, vt omnes videant, meque seruam tuam esse cognoscant.

Virginitatẽ se dicit Christi causa professam.

Ducitur S. Theodora in lupanar. Act. 12.

V. Tvrbæ autem illę eam, vt lupi agnam, circundantes, certatim studebant pro se quisque ad eam ingredi, & vt canes in feram aliquam, & accipitres in columbam, ita in eam turbæ inhiantes ingredi festinabant. Cæterum neque tunc Christus ipse cessabat, sed cum quendam ex fratribus præparâsset, ad eam illum misit. Quidam enim religiosissimus frater, qui Dei negocia tractare optime didicerat, & quemadmodum aliquẽ ex Dei voluntate diuitem fieri deceret, bene nouerat, ille cum è rebus bonis semper aliquid amplius appeteret, & sibi comparare studeret, duplicem martyrij coronam sibi conciliauit, & regnum cœlorum hoc modo rapuit. Cum enim militari habitu se induisset, primus ad eam ingressus est, quasi vnus ex impudentium & intemperantium hominum numero esset. Eius igitur hominis nouam & peregrinam figuram sancta illa virgo Theodora cum vidisset, fuit perterrita: ea enim res multum iniuriæ ac turpitudinis præ se ferebat. Quamobrem ancipiti & dubio animo carceris angulos circumibat, secum cogitans, num à Christo ipso relicta esset.

Vir pius submilitari habitu eã liberat.

At

VI. At sanctus Didymus (ità enim vocabatur) vt germanus frater, incipiens eam affari: Non sum, inquit, id, quod vides. extrinsecùs enim lupus videor, intùs verò sum ouis mansueta. Nè spectes exteriorem hanc vestem, sed interiorem & promptum animi affectum consideres. Frater enim sum in aliena figura, contra diabolum sapiens, eorum quidem veste indutus, qui sunt illius ministri: vt ità huc ingrediens non agnoscerer, (erant enim, qui huc venientem speculabantur) & Domini mei preciosam possessionem, & Dei columbam eam seruare possem. Sed agè vestem mutemus: tibi Deus ipse victoriâ largitur: me verò coronat sanctus, & q sine macula est, agnus ille, qui tollit peccata mundi. Exi tu, & ad Dominum ito: ego propter Dominum hîc remanebo. Hac mea veste, quam timebas, induaris. Esto tu pro me, vt est ab Apostolo dictum: Estote, vt ego, quoniam & ego, vt vos. Ille quidem hæc dicebat: Theodora verò libenter ei obtemperabat. Nouit enim ab illo ipso Deo, qui misit in lacum leonum prophetam Abacuc, vt Danieli, qui & ipse propheta erat, cibum impartiret, quique & leonum ora obstruxit, militem illùm tunc ad se missum, vt ipsius habitu occultata, & illinc erepta seruari posset. *Ioan. 1.* *Gal. 4.* *Dan. 14.*

VII. Illa igitur virgo militis habitum sumpsit, ocreisque, quibus anteà miles vti consueuerat, crura sua contexit: eumque reliqua veste se induisset, capiti galeam imposuit, eiusque armis acceptis, illo ipso, quem, qui ei adstiterat præcepit, ornatu induta egressa est. Admonita etiam fuit, nè quem adspiceret, propter eorum luporum impudentiam atque audaciam, néve aliquem alloqueretur: sed recta ad portam tenderet, & Iesum ipsum viæ ducem sibi proponeret. Et illa quidem illinc egressa, vt columba quædam alas quatiens, atque in cœlum tendens, ex accipitris ore, vel agna è leonum faucibus, euasit. Frater verò ille sedebat, de sorore non amplius solicitus, & spirituale prandium expectans. Cumque se capitis tegumento induisset, eo in loco sedebat. Erat autem ità coronatus, vt si aduersarium ipsum vicisset. Interuallo autem temporis, quidam ex insanientium numero intemperantiæ seruus, ità vt erat impudens, illuc tanquam ad virginem ingredi ausus, cùm virum pro virgine offendisset, mente perculsus secum ipse dicebat: Nunquid virgines in viros transfert Iesus iste? Miles ille, qui ante me huc ingressus est, exiit. Quisnam igitur hic est, qui sedet? Vbinam virgo illa, quæ hîc inclusa erat? Audiui aliquandò à Iesu ipso aquam in vinum conuersam: nunc maius quiddam video: virginem enim in virũ mutauit. Timeo nè & me in mulierem conuertat. Ille verò cum opportunè sororem eripuisset, factum suum non occultauit: sed clara voce, Non mutauit, inquit, me Dominus, sed & mihi & illi coronam dedit. Quam igitur habebatis, eam non habetis: quique vobis non erat, eum nunc habetis. Virgo illa, virgo est, vt anteà: miles verò Christi Iesu athleta nunc est. Theodora exit è lupanari, habitu militari induta. *Ioan. 2.*

VIII. Egressvs igitur, qui fuerat paulò antè ingressus, quod factum erat, nunciauit. Id autem Iudex audiens, iussit eum ante tribunal sisti. Quem præsentem cùm vidisset, eum interrogans ait: Quodnam tibi nomen est? Didymus, inquit ille, ego appellor. Tum Iudex: Et quisnam tibi suggessit, vt istud faceres, ac me contemneres? Cui Didymus: Deus me misit, vt hoc facerem. Confitere, inquit Iudex, antequàm tormentis subijciaris. Vbinam est Theodora illa virgo? Respondit illi: Per Christum Dei filium, vbi ea sit, nescio. Illud scio, ac persuasum habeo, quòd cùm Dei sit serua, & Deum ipsum satis confessa fuerit, intacta permansit: quam Deus ipse incolumen & à labe puram seruauit. Itaque quod factum est, non mihi, sed Deo ipsi tribuo: quoniam secundùm fidem ipsius fecit illi Deus, quemadmodum & ipse nôsti, si fateri velis. Tunc ait Iudex: Cuiûsnam sortis homo tu es? Christianus, inquit Didymus, ego sum à Christo liber factus. At Iudex: Cruciate istum vehementer duobus modis, propter eius petulantiam. Peto, inquit Didymus, vt quod ab Imperatoribus tuis iussus es, celeriter expedias. Cui Iudex: Per deos duplicia tormenta tibi reposita sunt nisi dijs ipsis sacrifices. Quod si feceris, prius illud facinus tuum audax condonabitur. Ego, inquit Didymus, re ipsa tibi ostendi, me Dei athletam esse: propter finem enim mihi repositum hoc facere aggressus fui, vt & virgo ipsa, virgo remanerer, & ego Dei confessionem manifestè profiterer: nam in Dei fide permanens, tormenta non sentiam. Itaq; celeriter fac, quod videtur: non enim dæmonibus immolo. Nam & si in ignem me tradere volueris, illinc etiam Deus me potest eripere. Ingenua S. Didymi confessio.

IX. Tvnc illi Iudex: Tantæ audaciæ causa caput tibi abscindetur: & quoniam dominorum atque Imperatorum nostrorum præceptum contempsisti, reliquiæ tuæ in ignem tradentur. Ad hæc Didymus: Benedictus, inquit, Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui consilium meum non despexit, sed & Theodoram ancillam suam integram seruauit, & me per duo tormenta coronabit. Cumque sententiam à Iudice latam accepisset, securi percussus est. Quo facto, eius corpus in ignem fuit coniectum. Martyrio autem functus est sanctus Didymus Nonis Aprilis, regnante in cælis Domino nostro Iesu Christo: Quoniam ipsi est gloria cum Patre & sancto Spiritu nunc, & semper, & in secula seculorum, Amen. S. Didymi capite plectitur.

F. LAVREN. SVRIVS LECTORI PIO.

Hanc historiam aut certè consimilem prolixè scribit S. Ambrosius Mediolanensis episcopus lib. 2. de virginibus: sed eam quod in quibusdam nonnihil ab hac discrepare videatur, in vicesimum octauum Aprilis diem transferemus, quo die Latina Martyrologia Theodoræ & Didymi martyrium habent, vt lector vtrobique hoc est, & quintò iuxta Metaphrasten, & 28. Aprilis die iuxta Latinos, hanc egregiam habeat historiam.

S. AMPHIANI martyrium quære suprà 2. Aprilis.

MARTYRIVM S. THERMES ET PHERBVTÆ EIVS SORORIS EIVSQVE ANCILLAE, EX Simeone Metaphraste. AN. 320.

I. Tempore nostræ persecutionis, Regina repentè in morbum incidit: quæ cùm Iudæorum Crucis inimicorum, esset studiosa, eosque libenter audiret, accesserunt ad eam atque dixerunt, Simeonis episcopi, cognomento Iombaphæi sorores, vt fratris necem vlciscerentur, venenum ipsi, quo interiret, miscuisse. Quod cùm ad Regis aures peruenisset, sancta Therme statim cum sorore & ancilla comprehensa est. Erat autem hæc virgo sacris in rebus exercitata; immò verò omnes erant in Iesu Christi fide optimè institutæ. Habita de illis quæstio fuit in palatio. Maupta enim Magorum princeps cum duobus aliis principibus Regis mandato Iudex fuerat constitutus. Cùm autem sancta Therme cum duabus reliquis in iudicium esset adducta, perspecta Iudices pulchritudine ipsius (erat enim forma admodum venusta) improbo singuli amore vehementer exarserunt: nemo tamẽ aliis rem indicauit. Sic igitur illas sunt allocuti. 5. Apr. Maupta princeps Magorũ.

II. Cvr orbis terrarum Reginæ ac dominæ veneficiũ paràstis? Quo quidem crimine dignę estis mortis supplicio. Hîc sancta Therme respondens: Cur nos, inquit, in crimen vocatis, quod à veritate abest quàm longissimè? Cur nobis calumnias struitis? Si sanguinem nostrum sitistis, quid vobis impedimento est, quo minùs illum bibatis? Si mortem nostram optatis, eccè manus vestræ quotidiè cædibus coinquinantur: & nos propter Deum nostrum mâlumus mori, quã ipsum abnegare: est enim vita nostra. Et quemadmodùm scriptum est, vt vnum Deum adoremus, & illi soli seruiamus, sic etiam facimus. Et cùm alibi scriptum sit: Maleficos non sines viuere. quomodò nos maleficæ, quæ scelus id grauius Thermes cõstantia. *Deut. 6. & 10.* *Exod. 22.*

propè Dei abnegatione iudicamus? Vtrique profecto crimini mors proposita est. Audiebant Iudices virginem cum voluptate & p̃ pulchritudinis atque sapientiæ ipsius admiratione loqui non poterant. Sed quisque secum ipse sic cogitabat: Regem hortabor, vt illas liberet, & hanc mihi vxorem ducam. Mauptas aût: Vix tandem rectè, inquit dixisti, vobis nõ licere esse maleficis: Verum fraternæ mortis vlciscendæ causa id perpetrâstis. Ad hæc virgo sancta respondit: Quid mali fratri nostro accidit, vt nos propter ipsum à Deo viuente vitam nostram seiungere debeamus? Quanuis enim vos illum improbitate vestra & æmulatione interfeceritis, tamen viuit, & gaudet in regno cælesti: quod quidem regnum, potentiam & imperium vestrum euertet. Quæ illa cum diceret, iusserunt eas in carcerem duci, & custodiri. 7

Enquantũ abominatur coniugiũ virgo Deo dicata.

III. Dilvcvlo autem misit ad eam Mauptas nuncium, qui diceret: Si vis, orabo Regem, vt liberet vos à morte, & eris mihi vxor. Quibus verbis auditis, strenua virgo, & si non potuit non commoueri, tamen ità respondit: Os tuum obstrue, canis immunde, inimice Dei, & omnis veritatis: nec audeas amplius verbum impurum effundere in aures meas. Neque enim ista cogitatio cadit in mentem meam. Absit. Semel enim dicata sum Christo Domino, cui virginitatem meam seruo, & fidem ac veritaté tueri studeo. solus enim est sine peccato, & liberare me potest ab immundis manibus, & impuris cogitationibus vestris. Mori non timeo, nec vllum cædis genus reformido Hæc enim via, quam mihi adornatis, me ducet ad charissimum fratrem meum Simeonem, vt dolorum & gemituum, quos post necem ipsius pertulit anima mea, solatium & consolationem accipiam. Miserunt itidem ad eam reliqui duo Principes nuncios: quos illa pariter cum indignatione reiecit. Quamobrem cum se victos ab illa perspicerent, & cupiditatem suam inanem esse animaduerterent, consilium iniêrunt, & falsum atque iniquum ad Regem testimonium detulerunt, eas esse maleficas, asserentes.

IV. Qvo Rex audito, decreuit, vt nisi Soli immolarent, occiderentur. Quod quidem decretum cum ad eas perlatum esset, responderunt, se Deum cœli ac terræ effectorem adorare: nolle autem honorem Deo debitum, Soli ab ipso procreato tribuere: nec vllis minis posse à charitate Saluatoris & Domini sui Iesu Christi reuocari. Quæ cum dixissent sanctæ virgines, vno Magi consensu magnaque voce è terra tollendas pronunciârunt, quod Reginæ pharmaca præparâssent, quibus interiret. Statim igitur Rex hanc in eas sententiam tulit, vt quo mortis genere Magi vellent afficerentur. Negabant enim homines impij atque impuri, fieri posse, vt regina conualesceret, nisi virginum corpora duas in partes ità dissecarentur, vt Regina per medium illarum incederet. Sed Mauptas rursùs, cum ad supplicium ducerentur, ad sanctam misit, qui diceret, si vellet sibi obsequi, curaturum, vt nec ipsa, nec reliquæ puellæ interficerentur. At virgo sancta, clara voce: Canis, inquit, immunde, cur hæc loqueris, quæ ego audire non possum? Ad finem enim huius vitę peruenire cupio, vt perpetuo viuam. Absit, vt caducam hanc mihi vitam parem, qua morte peream sempiterna.

Nec audire sustinet coniugij mẽtionem sciens id sibi non licere.

V. Horrendũ supplicĩũ Edvxervnt igitur illas extra ciuitatem, & pro vnaquaque ipsarum binos palos ità defixerunt, vt vni eorum collum, alteri pedes eorum alligarent: Et cum eas sic extendissent, assumpta serra fabrili, singulas in binas partes dissecuerunt. Et terna ligna procera in vna parte viæ, terna in altera constituerunt, illisque sanctarum virginum corpora suspenderunt. O spectaculum horrendum ac miserabile, spectaculum lachrymis, luctu, stupore & gemitu prosequendum. Si quis lachrymas non habet, accedat, & erumpent ex oculis eius fontes lachrymarum. Ecce corpora candida & sancta trophęum in via constituunt, in quibus illæ omni vitæ suæ tempore grauitatem & virginitatem coluerunt. Libertas in ignominiam versa est earum, quæ modestiam & æquitatem in proprio thalamo exercebant. Ecce gloria mutata est in contumeliam Quandiu quiescet & expectabit Diuina iustitia? Sed cum ad iudicandum exurget, non parcet amplius, nec miserebitur. Quam multa audet superbia: quæ tamen cum ceciderit, non consurget, nec habebit vbi consistat. Hæc profecto Sanctarum ligna fructus iustitiæ ferunt. Verè isti sunt Arabiæ lupi crudeles, bibentesque sanguinem, qui virgines has secuerunt ac suspenderunt. De ipsis cogitabat beatus Propheta cum diceret: Viuentes vtique absorbuissent nos. Cum irascceretur furor eorum in nos, viuentes ad inferos deduxisset nos. Quis tam horribili facinore lætari potuit? Quis tam immane spectaculum sine lachrymis intueri? Nemo profecto. Aut si quis potuit, is ab hominis natura est alienus, nec ex genere Adam profectus est.

Psal. 123.

VI. Tvlervnt igitur infelicem Reginam, quæ in ea via per sanctarum corpora transijt, magna illam caterua prosequente. Rex enim diem illum celebrabat. Martyrio coronata est sancta Therme, cum sorore & ancilla, Nonis Aprilis in Christo Iesu Domino nostro: cui gloria cum sanctissimo Patre, & benignissimo ipsius Spiritu vitæ largitore, nunc, & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

An.1390 VITA B. VINCENTII VALENTINI, COGNOMENTO FERRARII, PROFESSIONE DOMINICANI, SANctitate, doctrina, miraculisque clarissimi.

PROLOGVS EPISTOLARIS FRATRIS PETRI RAVZANI PANORMITANI, AD Reuerendum Magistrum ordinis Prædicatorum Martialem Auribelli, in sequentem historiam S. Vincentij confessoris.

5. April. SI Maiorum nostrorum, qui post nostrum inclytum ducem Dominicum, Ordinis Prædicatorum gubernationem habuerunt, facta, dicta, gesta, instituta diligenter repetere, & cum eis ea, quæ à te gesta sunt, ex eo tempore, quo Dei prouidentia eiusdem Ordinis summus magister creatus es, conferre voluerimus, pater reuerendissime, certè satis compertum habebimus, quod nullo eorum inferior, multis æqualis, plurimis vero præstantior habearis. Nam si laudari solent illi, qui Prędicatorum Ordinẽ fundauerũt: laudandus quoq; es tu, quando quidẽ ea, q̃ ipsi fundauerũt, & q̃ tu reperisti vetustate collapsa, & penè interitura, diligẽter erexisti prudenter auxisti, sapientissimè conseruasti Solent illi laudari, q̃ studiosos bonarũ artium amauerunt: sed non minus & tu laudari dignus es, qui omnia italiæ loca, & multa extra Italiam, in quibus olim nostrorum fratrum publica studia literarum esse consueuerant, quæ tu ob iacturas, quas noster Ordo multis annis anteà passus fuerat, diruta inuenisti, pro singulari animi tui virtute in splendidiorem cultum restituisti. Omitto eas virtutes, quibus præditos esse oportet eos, qui alios gubernant, præsertim iustitiam, clementiam, mansuetudinem, liberalitatem: in quibus certe nemine inferior, omnium prudentium virorum iudicio, existimaris. Ad vniuersas verò has & alias virtutes tuas, quas prætermissas hoc loco facio, illud vnum accedit, quod est omnium præstantissimum. Nam cum annis centum & triginta, ante quos floruit illud singulare Christianæ Ecclesiæ lumen, Thomas Aquinas, vsque ad hanc ætatem ferè innumerabiles vtriusque sexus homines in diuersis mundi partibus habuerimus, qui tam doctrinarum multarum vbertate, quam vitæ sanctitate & crebra miraculorum coruscatione claruerunt: tamen tanta fuit nostrorum patrum seu negligentia, seu pusillanimitas, vt eorum mirifica vita paucis nota, & fere in obscuro sit: cum tamen nonnulli ex eis in sanctorum Martyrum, multi in Confessorum, alij in virginum catalogo ascribi ac collocari dignissime merentur. Inter quos ille vir præcipuus fuit, vir, inquam, Apostolicus, beatus Vincentius Valentinus: qui veluti sol cæteras

Thomas Aquinas.

cæteras ſtellas claritate, ſic ipſe vitæ ſanctimonia, verbi Diuini præconio, ac variorum miraculorum coruſcantia cæteros ſuperauit. Et tamen cum quinque & triginta anni vſque ad præſentem annum fluxerint, quod ex noſtra luce diſceſſit, neminem ex noſtris habuimus, cui tanta diligentia aut tantus animus eſſet, vtà ſummis Pontificibus eum catalogo ſanctorum aſſcribi poſtulâſſet. Quæ res facile fieri potuiſſet, quandoquidem viri ſanctitas erat fere toti mundo notiſſima, & nominis eius erat fama celeberrima. Supererant præterea illi Romani Pontifices, quibus erant cognita mirabilia opera eius, & vtilitas, quam ex fructu doctrinæ eius (quam longe lateque diffudit,) fuit Chriſtiana reſpublica conſecuta. Tu vero, pater ſapientiſſime, ſicut doctrina multos ex his, qui te in noſtri Ordinis maximo magiſterio præceſſere, ſic & animi magnitudine ſuperare contendis. Nam dimittens tui regiminis gubernaculum, elegiſti pio illi ſanctoque negocio dare operam, quod ab aliis neglectum eſt: vt videlicet induſtria, vigilantia, prudentia tua Nicolao pontifici maximo, qui ipſum Vincentium nuſquam, ſed ſolum de eius operibus pauca quædam audierat, ſuggereretur, vt inueſtigata tanti viri mirabili vita, cum cæteris ſanctis, more Romanæ Eccleſiæ eum connumeraret. Qua in re noui ego ac cæteri, quibus tu pro humanitate tua plurimum familiariter eo tempore vtebaris, quot, quantos, qualeſque labores ſuſceperis: ſed eos prætermiſſos facio, quoniam eos enumarare nec hic locus eſt congruus, nec breuibus perſtringi poſſet Et quoniam negocio, quod magnanimiter aggredi voluiſti, quanquam non à Nicolao pontifice, ſed à Calixto tertio, qui ei in ſummo pontificio ſucceſſit, finis impoſitus eſt, volens noſtri vincentij geſta mandare memoriæ poſteritatis, mihi iuſſiſti, vt ea, quæ de eius mirabilibus factis apud maximum Pontificem vniuerſamque Romanam Eccleſiam claris veridicisq; teſtimonijs comprobata ſunt, deberem ipſe conſcribere. Quam rem, etiamſi arduam & præter ingenij mei vires ac ferè infiniti operis eſſe, manifeſte perſpicio: tamen quia nefas eſt tua diffugere iuſſa, quod ipſe iuſſiſti, facere nuper inſtitui. Fuit verò mihi id iucundiſſimum, cum obedientiæ merito, cuius præmium me ſpero in cælis habiturum: tum quia ſcio ipſum Vincentium pro me Ieſum Chriſtum continuè precaturum, vt mihi detur poſſe hanc noſtram mortalem fragilemque vitam ſine errore tranſigere. Nec minus ſpero tanta admiratione digna eſſe huius Diuini viri opera, quod quicunque legerint, quæ ſum ipſe ſcripturus, facilè promoueri poterunt, vt eius exemplo præſentem vitam cum omnibus eius voluptatibus aſpernentur. Igitur antequam narrationis meæ principium faciam, inuoco gratiam Spiritus ſancti, quo duce, eorum copia, ſtylus & ordo dicendi mihi miniſtretur, ſitque mei operis fortunatum initium & feliciſſimus finis: vt illud nec vetuſtas abolere, nec vlla delere poſſit obliuio. Ipſum autem opus quinque libris, & ſingulos libros ſuis capitulis diſtinguam: quibus, de quo erit narratio, patebit illuſtrius. Stylo vtar admodum plano, vt videlicet ſicut hoc opus eſt ad diuerſos populos diuulgandum, ſic à diuerſis hominibus doctis atque indoctis ea, quæ narrabuntur, facilè intelligi poſſint.

Calixt⁹ III. in Sanæorum catalogo S. Vincentiũ adſcripſit.

Lib. I. I. VINCENTIVS à vincendo, quodam diuino præſagio, nomen ſortitus eſt. Vicit enim illa tria, de quibus ſic ait Auguſtinus in lib. de Agone Chriſtiano: Quod cũ cunctis eius erroribꝫ amoribꝫ terroribꝫ mũdus iſte vincatur, ſanctũ docuit martyrium. Beatus aũt Vincentius licet pro Chriſti confeſſione necatus non fuerit, vt martyr dici potuiſſet: tamen dum viueret magnanimis cum hoſtib importuniſſimis dimicauit, eoſq; animi ſui quadã inſuperabili virtute deuicit. Nam vicit mundi errores, mirifica ſapientia: amores, integra mentis & corporis caſtimonia: terrores, incredibili animi fortitudine ac patientia. Quomodo verò ea vicerit, docebunt ea, quæ de eius integerrima vita, deque operibus, omni admiratione digniſſimis, infra memorabuntur. Sed non ineptè de eo illud intelligi poteſt, quod apud Euangeliſtam Iohannem in Apocalypſi deſcribitur: Vidi, & ecce equus albus: & qui ſedebat ſuper eum, habebat arcum: & data eſt ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Primi enim illius ſigilli apertio, quæ hoc loco à Ioanne deſcribitur, quanuis litterali ſenſu primum ſtatum Eccleſiæ Chriſti ſignificet, vt concorditer ab omnibus illuſtribus ſcriptoribus exponitur: ac per equum album, primum ſtatum Apoſtolorum intelligendum eſſe dicant, quorum tempore, ob nouitatatem ſacri baptiſmatis, & Eccleſia ipſa nitens & candida dicebatur: tamen non alienum erit, ſi ſermonem iſtum de hoc inclyto confeſſore Vincentio intelligamus. Equus quidem dici poteſt tam ob magnanimitatem, quam habuit cum hoſtibus, quos paulo antè nominauimus, dimicando, quam ob prædicationis miniſterium, quod exercuit, dum diſcurrit per vniuerſas occiduas regiones, Euangelium Chriſti longè lateque diffundendo. Nec tamen equus ſolum dictus eſt, ſed pulchrum fuit, vt adderetur albus. ob nitorem videlicet pudicitiæ, qua emicuit: ob ſplendorem eruditionis, qua claruit: & tandem ob fulgorem doctrinæ quam miris operibus ac varia miraculorum coruſcatione diffudit. Super hunc equum album Chriſtus ſedit. Teſte nempe Auguſtino, Chriſti gratia eſt in ſancti hominis anima, ſicut ſeſſor in equo. Chriſtus etiam in hoc equo ſedens, habuit arcum, qui eſt veteris nouique teſtamenti ſcriptura, qua defenditur Chriſtiana religio, vulneratur ac premitur hoſtis, dejcitur & confunditur Iudæorum perfidia, & hæreticorum peruerſitas. Et data eſt eidem huic equo albo corona triplex: vna ex iſderibus: & hoc propter mirabilium virtutum multitudinem: De qua corona ait Iohannes in Apocalypſi: Et in capite eius corona ſtellarum duodecim: Altera ex auro, propter eruditionem magnamque doctrinæ claritatem: De qua in Eccleſiaſtico corona dicitur: aurea ſuper caput eius. Tertia ex lapide precioſo, de qua dicitur in Pſalmo: Poſuiſti in capite eius coronam de lapide precioſo. Hic equus, tam glorioſa corona inſignis, exiuit vincens carnis voluptates, mundi delicias, dæmoniſque verſutias. Exiuit, inquam, in campum mundanarum tribulationum, vt vinceret carnem caſtitate, mundum paupertate, dæmonem humilitate, vitia perfecta charitate. Quæ omnia eum feciſſe, ex geſtis eius clariſſimis manifeſtè demonſtrabitur. Sed & huic tam ſtrenuè decertanti, tamque glorioſè ex proſtratis hoſtibus triumphanti, multiplex & precioſiſſimum præmium promiſit ille, pro cuius amore pugnauit, in Apocalypſi dicens: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei. Et paulo poſt: Vincenti dabo manna abſconditum &c. Quæ autem ſint iſta tam magnifica præmia, quæ figuratè vincenti à Ieſu Chriſto promittuntur, in præſenti miſſa faciamus. Nimium enim longa ſumeretur oratio, ſi ſingula hæc verba, quorum ſenſus eſt profundiſſimus, vellemus exponere.

Vincentius vt mũdum vicerit.

Apoc. 6. Primum ſigillum.

Equus albus.

Scriptura ſacra eſt arcus.

Apoc. 12. Eccli 45. Pſal. 20.

Apoc. 2. Ibidem.

II. BEATVS Vincentius ex Valentia clariſſima Hiſpaniæ ciuitate, & ex antiqua honeſtaque Ferrariorum familia natiuitatis duxit originem. Parentes eius, poſt peractam in multis corporis delicijs iuuentutem, maturiorem ætatem cum tanta morum elegantia & tam honeſtè, tamque religioſè tranſegerunt, quod non immeritò tam inſignem filium habere meruerunt. Inter cætera vero, quibus eorum vita laudabilis reddebatur, illud ſeruare præcipuè ſtuduerunt, quod ſingulis annis, facto diligenti calculo rerum, quæ erant eis eorumque familiæ neceſſaria, id quod tandem ſuperfluum erat, pauperibus erogabant. Itaque ambo piè viuentes, hunc filium genuerunt: qui non ſolum eis, ſed & vniuerſæ patriæ eius perpetuam gloriam comparauit. Fuerunt eis & alij duo filij, quorum alter Petrus, alter Bonifacius nominatus eſt. Hic autem Bonifacius fuit vir vtriuſque iuris conſultus, omnium ſui temporis eruditiſſimus. Qui mortua vxore, adhoratus à beato Vincentio, Carthuſienſem Ordinem elegit, eiusque habitum ſuſcepit in quodam monaſterio extra vrbem Valentiam, quod vocatur Porta cæli. Inter illius autem Ordinis fratres adeò religioſe conuerſatus eſt, quod poſt quatuor annos eum in eorum generalem rectorem elegerunt. Satis de hoc: ad beati Vincentij parentes redeamus. Quantus autem aut qualis eſſet Vincentius naſciturus, patri vno, matri verò duobus indicijs oſtenſum eſt, antequam ex vtero naſceretur. Patri nanque quadam nocte viſum eſt dormienti, quod cum in eccleſia fratrum Prædicatorum eſſet, quendam in ipſorum fratrum habitu virum pulcherri-

Patria.

Parentũ integritas.

Fratres eius.

Bonifac⁹ frater eius fit Carthuſianus.

mum, venerabilem prædicantem audiebat. Cumque ea, quæ ab illo dicebantur, magna cum auiditate hauriret, memoriæque commendare conaretur, hæc verba à viro ei dici videbantur: Congratulor tibi, ô fili chariſſime: poſt paululum vxor tua pariet tibi filium, cuius erit tanta vitæ integritas, tanta doctrinæ vtilitas, tanta famæ ac mirabilium operum claritas, quòd omnes Galliarum Hiſpaniarumque populi eum, tanquàm vnum ex veteribus Apoſtolis, venerabuntur: eritque frater Ordinis cuius me vides. Poſt quæ dicta, multitudo, quæ ibi adeſſe videbatur, magnis vocibus Deo gratias referebat. Itaque dum & ipſe in illiuſmodi gratiarum actione ſeſe multitudini conformem reddere conaretur, ſtatim ſomno ſolutus eſt, conatuque vocis dormientem vxorem excitauit, Illa expergefacta, cœpit virum curiosè interrogare, quidnam ſic vellet, quòd tam magnam vocem dormiens emiſerit. Nec multùm vir moratus, ſciſcitanti vxori ſomnium, quod viderat, iucundiſſimè indicauit. Igitur ſuper ea re multa collocuti ſunt. Verùm quia à multis Theologis ſæpè didicerant, huiuſcemodi ſomniis raram adhibendam eſſe fidem, non multùm de de tali viſione gauiſi ſunt: ſed tamen non penitùs fuit eis ablata ſpes, quo minùs crederent aliqua ex parte futurum eſſe id, quod per ſomnium promittebatur. Vndè rem ipſam Diuinæ prouidentiæ commiſerunt. Verùm ipſi mulieri duobus indiciis ſatis perſuadebatur, non omninò vanum viri ſomnium eſſe exiſtimandum. Vnum fuit, quòd cum anteà ſingulos filios, quos genuerat, in vtero maxima cum moleſtia geſtâſſet: tamen quandiu fuit Vincentio grauida, nihil moleſtiæ ſentiebat. Quinimmò tanta erat ei agilitas, tantumque corporis robur, vt penè nihil in vtero portare videretur. Alterum fuit, quòd eodem exiſtens filio grauida, ex vtero ſuo ſæpè audiuit tanquàm canis latrantis voces emitti. Cumque ex eadem re vehementer obſtupefacta, à nonnullis, qui ſingulares ſerui Dei eſſe dicebantur, præſertim à viro clariſſimo Iacobo, Romanæ Eccleſiæ Cardinali, & Valentinæ vrbis epiſcopo, qui erat ei conſanguinitate propinquus, perquireret, quid ſibi ſignificare vellet huiuſmodi latratus: ei reſponſum eſt, nihil aliud fore, nisi quòd paritura eſſet infantem, qui eſſet futurus Euangelii Chriſti feruentiſſimus ac eruditiſſimus ſanctiſſimuſque prædicator. Hi nanque, qui in Eccleſia Chriſtiana prædicandi exercent officium, non abſurdè canibus commutati conſueuerunt. Adueniente deindè tempore pariendi, quoniam multis huiuſmodi portenta diuulgauerant, magna vtriuſque ſexûs turba ad domum eorum conuenit, non ſolum vt eis congratularentur, ſed etiam ad quiſque videre poſſet infantem, de quo talia promiſſa Diuina facta dicebantur.

Vifio patris eius.

Mater eius illo grauida quid audierit.

PERACTIS deindè aliquot diebus, conſtituto die baptiſmi, amici & cognati ad eccleſiam conuenêre. III.
Cum igitur deuentum eſt ad ea, quæ in pueris baptizandis fieri ſolent, inter eos, qui aderant, longa fuit diſceptatio de nominis impoſitione. Vnuſquiſque ex eis, qui ad baptiſmum fuerant vocati, ſuum nomen infanti imponi cupiebat. At ſacerdos, videns inter eos tantam diſcrepantiam, tædio affectus, poſteà inquit: Quantum vos expectaui, nec vos video eſſe poſſe concordes: ego volo huic infanti nomen imponere. Sit igitur nomen eius Vincentius. Quod illi audientes, conticuerunt, laudauerunque prudentis conſilium, ac ſimul dixerunt: Vocetur Vincentius. Fuit tamen poſt factum magna omnibus admiratio, illudque non nisi Dei prouidentia euenisſe arbitrati ſunt. Nam nec ex cognatis quidem, nec ex amicis, qui adſtabant, aliquis erat, qui Vincentius vocaretur. Multi autem ex eis, qui affuerunt, ea, quæ geſta ſunt in iſtiuſmodi nominis impoſitione, memoriæ condiderunt: vt videlicet videre poſſent, ſi illi nomini futura opera Vincentii conuenirent. Demum vbi Vincentius adoleuit, manifeſtè viderunt tam mirifica eſſe eius opera, vt rei & nominis nulla diſcrepantia penitus appareret.

Sacerdos ei nomen in baptiſmo imponit.

MATRI præterea, Vincentium infantem educanti, plures cauſæ oblatæ ſunt, vt eum vltrà, quàm credi poſſet, tenerrimè diligeret. Quemadmodum enim parum moleſtiæ dederat tempore, quo eo grauida fuerat: ſic & dum eum paruulum nutriebat, rarus erat in eo vagitus, & vbicunquè à matre collocabatur, tacitus quieſcebat. Si quandò in cunabulis poſitus vigilabat, apertos tenens oculos, ſecum totus iucundus eſſe videbatur. Erat adſpectu decorus, vt non modò matri, verumetiam ſingulis, qui eum adſpiciebant, amabilis redderetur. Mox vero vt ſextum annum attigit, parentes primis eum literis imbuendum tradiderunt. Itaque puer in talibus exercitijs primos annos agens, incredibile dictu eſt, quam breui tempore quantum profecerit. Nondum nanque decimum annum attigerat, & non ſolum pueros coætaneos, ſed & multos alios, natù maiores, qui ſub eodem præceptore proficiebant iam longè ſuperauerat. Pueris rariſſimè colludebat: & ſi interdum eum cum pueris eſſe contingeret, poſt breuem honeſtumque ludum eos ſilere & ſedere cogebat, & aliquem eminentem locum conſcendens, ſic dicebat: Audite ô pueri, quæ loquor, & diiudicate, aptus ne an ineptus prædicator ſim ipſe futurus. Itaque ſedentibus ſilentibusque illis, ſe primo loco cruce ſignabat, & incipiens quædam dicebat, quæ didicerat ab eis, qui Valentiæ prædicabant. Nullum eruditum theologum viderat prædicantem, quē in geſtibus, dictis ac ſententiis quibuſdam non ſciuiſſet effingere. Hæc omnia parentes ac cæteri, qui videbant, non ſolum conſiderabant, ſed etiam mirabantur, & tacitè pectore conſeruabant. In Grammatica autem non mediocriter inſtructus, dum ageret duodecimum annum, ad Dialecticam ſtudium tranſtulit. In qua quoque facultate duorum annorum ſpatio tantum profecit, quod inter adoleſcentes, qui ſecum illi facultati incumbebant, ſummus omnium habebatur.

Matereum infantem tenerrimè diligit.

Adhibetur diſcendis literis.

Puer pueris concionatur.

VITAM ſuam ſicut in pueritia, ſic & in adoleſcentia cum omni innocentia ſtuduit ducere. Faciebat hoc V.
non ſolum gratia, quam Deus, ipſum præueniens, in mentem eius à teneris annis infuderat, verum etiam quædam animi ſui natura fortunatiſſima, qua ſummoperè ad virtutes promptus reddebatur. Iuuit quoquè & parentum diligentia, qui pueri innocentiam pronumque in virtutes animum aduertentes, multis blanditiis eum frequenter incitabant & exhortabantur, vt cœpta virtute perſeueraret, ac quotidiè niteretur eſſe melior. Itaque quemadmodum ab optimis parentibus didicerat, ſic debito tempore Eccleſias frequentabat, Miſſarum ſolennijs intererat, prædicatorum doctrinas hauriebat, religioſè ieiunabat, piè Dei laudibus vacabat. Singulis hebdomadis bis, id eſt, quarta & ſexta feria, ieiunare didicerat. Quod documentum adeò tenaciter menti adoleſcentis impreſſum eſt, vt vſque ad felicem vitæ ſuæ terminum, huiuſcemodi ieiunium frequenter ſeruauerit. Quoſcunque prædicatores, qui Valentiæ Dei verbum prædicabant, ſiue docti ſiue indocti eſſent, quadam pia curioſitate audire cupiebat. Quandò ipſi prædicatores aliquid in beatæ virginis Mariæ præconium dicebant, lætus efficiebatur, & ex ipſa mentis lætitia lachrymas continere non poterat. Semper autem flebat vberrimè, quandò de myſterio paſſionis Chriſti aut ipſe legebat, aut ab alijs legi vel dici audiebat. Tantaque inerat ei in lachrymando dulcedo, vt à lachrymis deſiſtere moleſtum, in eis verò perdurare iucundiſſimum eſſe videretur. Pro ſingulari quoquè deuotione, quam habebat ad Crucem Ieſu Chriſti & ad beatam virginem Mariam, officium, quod in vtriuſque laudem clerici dicere ſolent, ſingulis ſtatutis horis quotidiè dicebat. Erga pauperes, præſertim religioſos, liberaliſſimum ſe ſemper exhibuit. Eos enim in domum parentum introductos, rebus, quibus poterat, lætiſſima fronte refici faciebat. Et quamuis huiuſcemodi pietatis officiis tantum eſſet aſſiduus, parentes tamen ei congratulabantur, nec vnquam ea, quæ ſanctus adoleſcens in eleemoſynas erogabat, contracta facie eum facere prohibuerunt. Quinimmò tertiam partem ſubſtantiæ, quæ eum contingebat, ei conceſſerunt: quam ille quatriduo totam pauperibus erogabat.

Studia ipſius in adoleſcentia.

Benignitas eius in pauperes.

His tot tantiſque præclaris adoleſcentis virtutibus accedebat illud, quod cum rarò in homine adoleſcente poſſit VI.
reperiri, ſolet quoque eſſe & maxima admiratione dignum. Nanque anteà, quam ſecundum & viceſimum annum

num attingeret, tam pertinaci studio literis incubuit, vt inter eos, qui Valentiæ philosophiam Theologiamque profitebantur, summus omnium haberetur. Inerat ei grande & acutum ingenium, tenax indelebilisque memoria, & continua in studijs perseuerantia. Tantæ verò modestiæ fuit, vt nunquàm visus sit cum aliquo, siue loquendo siue etiam disputando, contendere: parentibus tantum obedire, tantumque honorare eos studuit, vt nunquàm ab aliquo notari potuerit, quòd eis vel minimam dederit offensionem. Hæ tam mirificæ virtutes fecerunt, vt à cunctis Valentinis ciuibus vehementissimè amaretur. Anno ætatis 21. iam summus habetur & philosophus & theologus.

VII. MEMOR sancti huius pater eorum, quæ de filio eius nascituro ei fuerant diuinitùs indicata, atque ex alia parte considerans in adulto filio tantam rerum peritiam, tantamque morum elegantiam, quadam die eum ad se accersitum his verbis allocutus est: Tria sunt, optime fili, quæ me plurimùm agitant, redduntque animo suspensum: & si mihi daretur optio, planè ex meipso intelligerem, quid illorum potiùs esset eligendum. Volui tamen tuam audire sententiam, & polliceor me penitùs prosecuturum id, quod ipse facere proposueris. Memoria retineo, quemadmodùm tibi frequenter narraui, ea, quæ de te mihi Deus per quietem reuelauit, antequàm ex matris vtero nascereris. Et variæ virtutes, quibus te à primis annis præditum vidi, mihi spondere videntur, omninò debere impleri, vt habitum religionis Prædicatorum accipias, atque in ipso habitu fidei Christianæ efficiaris prædicator præcipuus. Me deindè inducunt diuitiæ, quibus pro summa Dei liberalitate abundamus, florida quoquè adolescentia tua formæque præstantia, vt vxorem tibi aliquam perquiram, quæ his omnibus conueniat. Postremò, quoniam considero in te multarum rerum esse peritiam, quæ profectò tanta est, vt omnes existiment te futurum esse vnum ex viris doctissimis, quos orbis terrarum habeat: idcircò mihijpsi frequentissimè persuasi, vt te vel Romam vel Parisios mitterem, vbi virtus & eruditio tua his, qui eruditissimi sunt, offerri possit, quò nostræ familiæ perpetua gloria comparetur. Hæc sunt, charissime fili, quibus meus animus quotidianis fluctibus agitatur. Verum ego nunquam ad aliquid horum faciendum te adhortabor, nisi ad id, quod tibi potius videatur. Tu tamen manifesta mihi consilium animi tui, vt dum optimum tempus nobis est, tibi, antequam moriar, de eo, in quod declinare volueris, prouideamus. Ad hæc Vincentius ità paucis respondit: Decreueram, pater optime, iam dudùm te alloqui super his, quæ de meipso facere proposueram: sed quoniam Dei voluntate factum est, vt tu me præuenires, pro his omnibus, quæ dixisti, breuissimè respondebo, tibique omnia, quæ in animo mihi sunt, manifestabo. A diuitijs, corporis voluptatibus & seculi huius honoribus scito me esse plurimum alienum. Omnem amorem, curam, propositumque, & omne consilium meum in Iesum Christum sine aliqua hæsitatione defixi: & ob hanc rem constitui habitum beati Dominici suscipere, & in eius religione me Dei seruitio dedicare. Suppliciter igitur te oro, pater mi suauissime, vt si me amas, facias me tua benedictione dignum. Et hoc idem à matre mea humiliter postulabo, vt videlicet pace amborum, ad Dei seruitium valeam peruenire. Hæc Vincentij verba patris animum tantum commouerunt, quod lachrymas continere non potuit. Igitur filium complectens ac deosculans, multis cum lachrymis benedixit. Filius quoquè à collo patris pendens, ac paternis lachrymis plurimum commotus, cœpit & ipse vberrimè flere. Igitur spirituali lætitia ac mutua pietate collachrymantes, Deo gratias retulère. Moxque pater filium ad matrem duxit, eique sanctum propositum eius indicauit. Qua ex re vehementer gauisa, ac videns filium ante se prostratum, vt maternam benedictionem acciperet, non minus & ipsa cœpit collachrymari. Tandem, charissime fili, inquit, hoc est, quod semper optaui, & quod à Domino mihi concedi frequentissimè postulaui. Tibi & nobis congratulor. Tibi quidem, quia effugies huius caducæ vitæ miserias: nobis autem, quia à Iesu Christo nobis concedi meruimus, vt nostri voti compotes nos esse videremus. Igitur Dominus custodiat introitum tuum & exitum tuum. Det tibi Deus cœlestem benedictionem: meam autem, quamdiù vixero, semper habebis. In his atque alijs huiusce modi sermonibus, illius diei maximam partem consumpserunt. Postero autem die pater cum filio ad fratrum Prædicatorum conuentum sese contulerunt, & Priori cæterisque fratribus causam, ob quam venerant, exposuerunt. Quanto gaudio affecti sint fratres, breuibus certe aperiri non posset verbis. Considerabant namque, quod adolescens, qui in prima ætate erat scientia & moribus præstantissimus, meritò in matura ætate maximus futurus esset: ac propterea arbitrabantur, quòd Prædicatorum ordini multum splendoris & gloriæ esset accessurum. Quas ob res eum libentissimè susceperunt: Et post triduum die Dominica, quæ fuit Nonis Februarij, eo agente octauum & decimum annum, ei habitum tribuerunt. Aperit patri suum desideratam vitæ religiosæ propositum. Induit habitũ S. Dominici.

VIII. POST habitûs susceptionem cœpit ingeniosus puer ea inter cætera legere, quæ de vita diui patris Dominici scripta sunt. Mira profectò adolescentis sapientia. Dignum enim esse censuit, vt in primis illa ipsi essent intellecta & cognita, in quibus suum inclytum ducem Dominicum imitari deberet. Itaque vltra plurimas virtutes, quibus beatum Dominicum præditum fuisse legit, & in quibus eius æmulator esse studuit, sacræ Theologiæ ac lectioni sanctarum scripturarum, exemplo ipsius Dominici, se totum dedit, vt videlicet talibus Diuinis armis munitus, posset opportuno tempore Euangelij doctrinam longè lateque diffundere. Nunquam ociosè stare vel loqui visus est: Vniuersum verò tempus aut orationibus, aut scholasticis exercitijs, aut officijs ei commissis occupabat. Erat in eo in cunctis, quæ faciebat & dicebat, multa & admirabilis humilitas. In conuersatione autem vltrà, quàm dici potest, se omnibus humanum exhibebat. Deindè quia, vt suprà scripsimus, non solùm morum elegantia, sed etiam doctrinæ claritate excellens habebatur, ab eo, qui in ipso fratrum conuentu præerat, ei iniunctum est, vt pro fratrum adolescentium profectu de Dialectica & de Philosophia quippiam legeret. Quod quidem humiliter & iucundè sese facturum recepit. Tanta autem erat in eo, quandò legebat, facundia & eruditio, quòd ex secularibus quoquè iuuenibus ad eum audiendum, ac sub eius disciplina proficiendum, supra septuaginta conuenerunt. In quo exercitio tres continuos annos consumpsit. Deindè Prior cæterique fratres, grande eius ingenium considerantes, indignumque esse existimantes, vt tantus iuuenis Valentiæ teneretur, vno animo decreuerunt eum mittere Barcinonam, vnam ex claris celebratisque vrbibus, quas orbis terrarum habet. In qua erant nonnulli Theologi ex ipso Ordine Prædicatorum, qui illa ætate omnium doctissimi habebantur. Deindè Ierdam antiquam celebremque Cataloniæ ciuitatem, in qua per ea tempora florebant publica studia liberalium disciplinarum. Ipse igitur cœpit Theologiæ facultati tam pertinaciter incumbere, quod pro singulari eruditione sua, octauum annum agens in ea facultate, fuit Theologorum adnumeratus collegio à Benedicto summo pontifice, cuius paulò post mentionem faciemus. Inter studiorũ verò eius tempora, cum esset xxiiij. annorum, edidit insigne illud opus de dialectici suppositionibus: in quo quisq; manifestè videre potest, quãta fuerit authoris peritia, si consideretur in ipso opusculo multa esse præclarissima, non solum ex media Philosophia, verùm etiam ex profundissima Theologia delecta. Postea autem quam insigni illa corona donatus est, qua donari solent hi, qui Theologis connumerantur, à fratribus & amicis fuit Valentiam reuocatus. Et quia, vt suprà memoratum est, ob doctrinam virtutesque eius celeberrimi nominis erat: idcircò ea hora, qua Valentiam ingressus est, à multis nobilibus clarisque viris, ei obuiam extra vrbem euntibus, fuit magno cum honore susceptus. Paucis verò pòst diebus Episcopus & Capitulum Valentinæ ecclesiæ, & hi, qui in ipsa vrbe magistratũ gerebãt, eum obsecrauerunt, vt aliquid de scripturis sacris, deq; facultate Theologica legeret. Quod libẽti animo facturũ sese spopondit. Itaq; impetrata facultate ab eo, qui Aragoniæ prouinciã gubernabat in ipsa Valetia vrbe & eccle- Sacræ lectioni incumbit. Prælegit Dialecticã & philosophiam. Edit librũ de Dialecticis suppositionibus.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Eius prælectiones & concionaes.

& ecclesia sex annos, cum incredibili omnium attentione, non solum legit eis, qui in scholis vacabant studiis liberalium artium, verùm etiam viris plebeijs publicè prædicauit, à quibus mira auiditate audiebatur: tantæquè veneratio-
nis erat apud eos, vt in ipsa ciuitate solus doctus, solus religiosus, ac solus sanctus, & solus Christi seruus haberetur. Tam autem longè lateque nomen eruditionis & sanctitatis eius diffusum est, vt ex proximis quoque vicinisquè ciuitatibus multi concurrerent, vt eum & prædicantem audirent, & sub tam insigni literarum ac morum præceptore proficerent. Inter hæc ipsa venit Valentiam vir, illa ætate nominatissimus, Petrus de Luna, vnus ex Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, missus legatus ad Carolum Francorum regem à Clemente Papa, quem in Fundensi vrbe in summum antistitem elegerat illa pars Cardinalium, quæ ab Vrbano Papa sexto, tanquam à Pontifice non ritè creato, discesserat. Is igitur auditis his, quæ de Vincentij doctrina & miris virtutibus ferebantur, eum secum duxit, ac tandiù tenuit, donèc peracto legationis tempore, ad ipsum Pontificem redijt. Tam grata autem fuit Cardinali Vincentij conuersatio, vt vix multis precibus impetrare potuerit, nè eius curiam sequeretur. Tandèm impetrato, quod voluit, Valentiam reuersus, retulit se ad consueta legendi ac prædicandi exercitia.

Valentiæ & dæmones & homines sentit infestos.

IN ipsa autem ciuitate Valentia, licèt multum fructum fecerit animarum, tamen quandiù ibi commoratus est, & IX.
dæmonum & hominum varias pertulit insidias. Sed vt de inuisibilibus insidijs omittamus, quibus omnes à dæmonibus tentari fideles solent, de visibilibus hoc loco pauca subijciamus. Quadam nocte, cùm finito matutinali officio ante beatæ Mariæ virginis oraret imaginem, & inter cætera virtutem perseuerantiæ à Domino Iesu Christo sibi concedi peteret: visus est ei adstare ante oculos diabolus in specie senis valdè venerabilis, cuius erat barba vsque ad genua

Dæmon ei apparet.

prolixa & nigerrima. Qui ei dixit: Ego sum vnus ex illis veteribus patribus, qui multis annis magna cum corporis continentia ac incredibili potùs cibique parcitate Ægypti solitudinem incolui. Et cùm essem iuuenis, omnem corporis

Consilium tali impostore dignum.

voluptatem experiri volui. Postquàm verò tempora iuuentutis meæ in varijs delicijs consumpsi, in me reuersus, pœnitentiam egi: & sic clementissimus Deus dedit mihi veniam peccatorum. Nunc igitur, si mihi seni credendum est, qui habeo multarum rerum vsum, tibi suadeo, vt floridæ ætati tuæ compatiaris, & hanc corporis macerationem nunc omittas, & vsque ad senectam reserues. Nec dubites: paratus est enim Deus semper suscipere pœnitentiam. Sanctus

Crucis signo fugat dæmonem

autem Vincentius, vbi primò rem huiusce modi vidit, fuit vehementi timore commotus. Sed postquàm verba loquentis aduertit esse venenifera, diabolum esse suspicatus est. Vndè sese Deo & beatæ Virgini commendans, nihil ad verba diaboli respondit: sed se signo crucis muniens, Abi, inquit, pestifer serpens. Namque ex subdolis verbis & dictis tuis, non vnus ex Ægypti patribus, sed ex inferni dæmonibus vnus esse conuinceris. Credidisti nouum militem Christi tuis insidijs posse superari. Sed licet nouus sim in hac militia, tamen gratia Christi cuius amore laboribus me tentatio-

Dæmon pudefactus discedit.

nibusque expono, me sic vndique armatum reddet, vt contra te dimicare non metuam. Dæmon se cognitum videns, emisso ciulatu magno ac tetro fœtore relicto, protinùs euanuit. Visionem verò istam vir Dei nonnullis fratribus reuelauit, eos obsecrans ac strictissimis præceptis eis inhibens, nè cui rem gestam reuelarent. At illi indignum esse arbitrati, vt tam memorabile factum silentio premeretur, rem, prout gesta fuerat, per vniuersam ciuitatem diuulgauerunt.

Dæmon denuo ei apparet.

ALIA quoque nocte eidem oranti ante altare quoddam, in quo erat imago Iesu Christi crucifixi depicta, apparuit X.
diabolus in specie vasti Æthiopis, huiusce modi verba depromens: Orationibus ac cæteris operibus tuis, quibus te cælum credis posse contingere, tantum insidiabor, donec faciam te turpiter victum succumbere. Ad quem sanctus Christi miles: Nullas tuas, ait, qualescunque insidias formidabo. Et diabolus: Nihil est, inquit, difficilius, quàm vt vsque in finem possis in gratia, de qua loqueris, perseuerare. Respondit Vincentius: ille qui dedit vt inciperem, dabit quoque vt perseuerem. Itaque frontem armauit crucis signaculo, & ilicò dæmon discessit.

Aduersùs Heluidium.

ALIO tempore, dum circa quartam noctis horam in cella legeret librum illum, quem edidit D. Hieronymus de XI.
virginitate beatæ Mariæ, & inter suauitatem lectionis ipsam Virginem obsecraret, vt eius virginitatem custodiret, facta est ad eum vox huiusce modi: Non omnes possumus esse virgines, Namque tametsi vsque nunc te virginem ap-

Diabolus eum à virginitate deterrere nititur.

pellare potuisti, non tamen vltrà patiar, vt tam honorato nomine gaudeas. Vir Dei ad hæc verba plurimum attendens, intra se tacitus voluebat, quid sibi vellet sermo, quem audierat. Non enim induci poterat, vt verba illa ore beatæ Mariæ emanâsse crederet, quippe quæ virginitatis custodes virgo ipsa semper amauit, confortauit, adiuuit, magnificauit. Genua igitur flectens, ab ipsa Virgine petijt, vt quid significare vellent verba illa terrifica, dignaretur

B. Maria illi apparet.

ostendere. Nec multò pòst ei beata Virgo multa cum luce visibiliter apparuit. Et postquàm sui eum ostensione confortauit, lætumque reddidit, hoc pacto locuta est: Verba illa ad te paulò antè facta, diaboli fuerunt, qui tibi proponit bonorum operum difficultatem, vt territus, ab incepta virtute desistas. Tu autem cautus esto, & constanti animo perseueres. Et quanquam tibi crebras parabit insidias, ac frequenter conabitur, vt periclitetur virginitas tua, vtque cæteræ virtutes, quæ in te sunt, corruant, tamen nè diffidas: spera semper in Domino, quoniam ipse erit clypeus tuus, quo non solum arma diaboli poteris facilè contemnere, sed & ipsum cunctasque artes & versutias eius magnanimiter superabis. Hæc vbi à Virgine glorioſa dicta sunt, ei à Vincentio gratiæ referuntur: & illa disparuit. Ex eo autem tempore Christi militi tantum feruoris accessit, vt non terrestris homo, sed cœlestis angelus esse videretur. Nunc subijcienda quoque sunt exempla quædam, quibus patebit, quanta calliditate antiquus hostis nisus est eius animum frangere, & ad libidinem inclinare.

Gratior est pulchro veniens è corpore virtus.

ERAT beatus Vincentius non solum virtutibus præditus, sed etiã corpore pulcher & adspectu venustus: quo fiebat, XII.
vt eius virtutes essent gratiores, facerentque vt ab omnibus vehementer amaretur: Fuit igitur Valentiæ mulier quædam tam nobilitate generis clara, quàm forma corporis præstans. Quæ, suggerente diabolo, capta est amore ipsius Vincentij tam ardenter, quòd nullam aut animi aut corporis quietem habere potuit: sed singulis diebus frequentabat loca, in quibus eum videre aut alloqui posset. Vincentius licèt eam aduenire frequentius videret, tamen nihil tale suspicabatur: sed arbitrabatur eam aliqua deuotione moueri, vt & mulieribus consuetum est; quæ seruos

Fœmina Valentina libidinoso amore in S. Vincentium æstuat.

Dei quadam naturali pietate affectuosius, quàm faciant mares, pijs obsequijs venerantur. Illa autem in dies vehementissimo feruore amoris agitabatur, ac tandèm quid faceret, nescius, deliberauit grauem ægritudinem fingere, vt sic haberet opportunitatem alloquendi eum, & eidem manifestandi flammas ardentis amoris, quibus intrinsecus vrebatur. Itaque lecto ægrotantium more decubuit, cœpitque multo cum clamore magnos ostendere cruciatus: ac demum in lecto illo frequenter huc & illuc tam miserabiliter versabatur, quòd cunctos, qui adstabant, ad sui commiserationem mirum in modum prouocabat. Aduocantur medici, qui nullum in ea ægritudinis signum esse cognoscentes, varia iudicia proferebant: si qua tamen in ea ægritudo esset, intrinsecus esse arbitrabantur.

En quid facit insana turpis amoris.

Tandem videntes, quod nimio dolore torquebatur, consulunt accersiri sacerdotem, cui illa confiteretur, nè videlicet inter tanti doloris vehementiam sine sacra confessione discederet. Eligitur itaque ab ea vir Dei Vincentius: qui celeriter veniens, cameramque in qua illa decumbebat, ingressus, ac cunctis, qui aderant, ex more exclusis, cœpit puellam exhortari ad pœnitentiam. Mulier in initio non audet manifestare furorem amoris, quo occupata tenebatur, sed dicit facitque ea, quæ consuetudine Christianæ religionis ad ritum pertinent confessionis. Veruntamen interea ìæpe proposuit amorem, quo vrebatur, verbis exprimere: sed quandò dicere incipiebat, pudor verba labijs inhærentia detinebat. Et sic protrahebat vlteriùs verba, respondebatque ad ea, de quibus sanctus confessor eam

interro-

interrogabat. Et post multa verba, vltrò citroque habita tandem occultum ignem mulier celare non potuit, sed omni formidine pudoreque depositò, Scio, inquit, ô frater Vincenti, me non quidem corpore sed mente languere. Et nisi tu mihi pro tanta miseratione succurras, scito me ilicò morituram. Iam enim annus est, quod tuo amore adeò ardenter capta sum, vt non solum ignis ardentis flammis cor meum exuri sentiam, sed & ad tanti furoris agitationem deueni, quod frequentissimè me ipsam proprijs manibus enecare decreueram. Volui tibi sæpissimè cordis mei furorem manifestare, sed me partim tenuit pudor fœmineus partim nomen sanctitatis & innocentiæ tuæ, quæ me formidare fecerunt, nè tam execrabile facinus tibi aperirem. Itaque tanquam desperans, nemini meum ignem indicare volui, tacitumque vsque ad hoc tempus reseruaui. Mihi verò super hac re iterum atque iterum cogitanti, visum est potius, vt hanc corporis ægritudinem fingerem, quò locum tempusque opportunum haberem, quibus huius ignis flammas possem extinguere, & optata voluptate potiri. Quamobrem meum corpus, quod cernis esse pulcherrimum, expono potestati tuæ. Sume igitur nunc de me voluptatem, & principium faciamus, vt deinceps simus ambo indissolubili ac perpetuo amore coniuncti. Hæc dicens, linteum, quo tegebatur, amouit, & sese totam nudam exhibuit, Sanctus verò Confessor admiratus impudentis fœminæ audaciam, ac scelus abominabile execrans, inprimis eam commonere cœpit, vt nudum corpus tegeret. Deindè à tam nefario opere abducere cum seueritate multa conatus est. Postremò & dixit, quòd Iesu Christo à teneris annis suum corpus animumque deuouerit, quodque se perpetuam castitatem seruaturum promiserit, & ob id omnem terrenum amorem abdicauerit, omnemque libidinem execratus fuerit. Quibus dictis, ab ea protinùs discessit. Illa tali responso indignata, mox cogitauit in virum innocentem obiectare infamiam, & tanquàm altera Phutipharis vxor, voluit clamare ac dicere contra sanctum Dei, quòd eam violenter opprimere voluisset, Sed summa Dei prouidentia nequaquàm passa est, vt innocenti tam infame facinus opponeretur. Eccè enim quum primum impudens fœmina voluit vocem emittere, ille idem diabolus, qui ei nefandum amorem ingesserat, eius corpus grauissimè vexare cœpit. Accurrunt igitur cuncti, qui extra cameram expectabant, & tanti clamoris causam diligenter inquirunt. Tandem visis multis signis, mulierem à dæmonio vexari sentiunt. Aduocantur itaque multi, qui dæmonem nouerant adiurare. Adhibentur præterea remedia, quæ huiusmodi adhiberi consueuerant: sed nihil cuncta valebant. Verum diabolus exorcistis ità respondebat: Ex hoc corpore nunquam me pellere poteritis, nisi huc venerit vir ille, qui in medio ignis positus, vri non potuit. Quærunt igitur omnes, quid sibi velint verba, quæ diabolus proferebat. Post longam autem rei scisitationem, quidam ex his, qui aderant, in medium surgens: Aduocetur, inquit, frater Vincentius. nam ipse mulieris huius confessionem audiuit. Est etiam vir & scientia & sanctitate insignis, propter quæ certum nobis esse debet, quod nemo sit, qui possit nobis illorum verborum significantiam aperire verius. Assensère omnes, & mox ad beatum Vincentium sese contulerunt, vt ei rem, quæ acciderat, exponerent: precanturque, vt dignetur visitare fœminam, quæ, dum valebat, magnam erga eum beneuolentiam sese habere demonstrârit. Ipse autem etsi se plurimùm difficilem præbuerit, tamen nè rem insuetam facere videretur, quandoquidem anteà infirmos semper visitare consueuerat, fecit quod illi voluerunt. Attamen secum multa cogitans, sese Iesu Christo commendauit, eumque precatus est, vt pro immensa clementia sua dignaretur misereri mulieris, quæ à dæmone non solum corpore, sed & anima vexabatur. Postquàm igitur ventum est in locum, vbi misera vexata tenebatur, dæmon vlulatum terrimum emittens, En adest, inquit, vir ille, qui in medio ignis non est æstuatus. Nunc igitur hinc discedendum. Hæc dicens, muliere semiuiua relicta, discessit. Qui aderant, videntes tam grande miraculum, obstupuerunt, eiusque sanctitatem maiori in veneratione habuerunt.

Eum prouocat ad libidinem.

Cõtemnitur à sancto viro.

Obsidetur a diabolo.

Ad præsentiã S. Vincentij fugit dæmõ.

XIII. ALIVM quoquè modum diabolus machinatus est, quo fortem castumque animum eius frangeret, & ad libidinem inclinaret. Suggessit enim nonnullis (religiosi fuerint, an seculares, incertum est nobis) vt pro experiendo sancti viri animo, mulierem quandam meretricem speciosissimam, precio conductam in cellam eius introducerent. Captato igitur opportuno tempore, quo videlicet Vincentius ipse ex more in ecclesia orationi vacabat, memorata fœmina in cellam eius introducta est. Vincentius ergò ab oratione regrediens, clauso ostio, & in locum, vbi dormire solebat, veniens, reperit mulierem sedentem: & in primo adspectu vehementer obstupuit, & antequam alloqueretur, multa cogitabat. Tandem verò existimauit illam non esse mulierem, sed dæmonem, in specie mulieris eum decipere parantem. Vndè hoc pacto locutus est: Quæ tibi causa fuit, vt huc venires in tali forma, maledicte diabole, qui seruis Dei nouis semper dolis insidiaris? Meretrix autem, vt erat ab eis, qui eam introduxerant, instructa, ità respondit: Noli, ô frater Vincenti, me diabolum appellare: fœmina sum, non diabolus. Sed obsecro te, vt me patienter audias, & exponam tibi causam & modum, quo huc ingressa sum. Ferè quatuor menses sunt, quòd tuo amore capta sum. Frequenter tentaui, vt vel diei vel noctis tempore secretò ad te venire possem: sed nunquam mihi miseræ sese obtulit opportunitas. Nunc autem à nemine hominum visa, huc ingressa sum, & necessarium est vt in hoc lectulo simul hac nocte dormiamus: & ex hoc nunc tibi promitto, quòd quoties de meo corpore voluptatem capere voles, præstò ero, & simili modo quo nunc feci, ad te me conferam. Non dubites. Nemini notũ erit id, quod simul faciemus. Scio quidem famam tuæ honestatis esse integerrimam, & quamuis nomen habeas sanctitatis, tamen quia scio te fragilem esse hominem, ausa sum ad te confidenter venire, certa quod tu quoquè de me poteris sine dubitatione confidere. Hæc dicens, in oscula & in obscœnos amplexus ruere voluit. At Vincentius eam prohibuit, neque fœminæ specie, neque vestium eius preciositate, aut comptis blandisque sermonibus vel parùm commotus aut captus: & dixit: Abi pestifera, & vnde venisti, protinus reuertaris. Quod si secus feceris, caue nè subita morte moriaris. Tentâsti enim fœdare animum corpusque meum, qui à primis annis Christi seruitio me mancipaui. Illa verbis eius sic statim compuncta fuit, quod aduentus sui causam modumque patefacit, & eos præterea nominauit qui eã mercede in hoc opus detestabile conduxerant. Deniquè post multa salutis hortamenta, mulieris cor ità immutatum est, vt vberrimè flens ac veniam petens super præsumptione, pœnitens vitam suam emendare polliceretur. Beatus autem Vincentius eam rogauit, nè cui id, quod gestum fuerat, reuelaret, nisi illis, qui eam introduxerant, nè videlicet illi, qui tantum flagitium perpetrauerant, infames haberentur. At illa non destitit, quin rem gestam multis ex ordine reuelaret. Paucos verò post dies prostibulum deseruit, & marito accepto, reliquum vitæ in vera corporis & animi continentia duxit.

Meretrix in eius Cellam adducitur.

Detestabilis mulier sanctum virum ad scelus inuitat.

Mulier cõtempta resipiscit.

XIV. NVNC vnum subijciendum, quo perspicue pateat, quam patienter tulerit flagitiosorum contumelias, qui ei plurimum inuidebant. Frater quidam Valentiæ fuit ex ordine Prædicatorum, qui omnem ætatem vsque in senectam in lasciuia turpiter duxerat, & ob hoc beatum Vincentiũ exosum habebat, quia videlicet eum sæpius increpabat, & à mala vita abducere, & ad bene viuendum inducere conabatur. Itaque non ferens æquo animo viri Dei increpationes & salutifera monita, ei maligne, detrahebat & in eum multa scelera conferebat, dissẽminabatque multa, quibus celebris fama eius obscurari fœdarique potuisset. Igitur exercens corporis sui assuetam obscœnam libidinem, quadam nocte meretricẽ, quæ illis diebus Valentiam venerat, ad dormiendũ secũ introduxit. Mane verò persoluto meretrici precio, nõ tamẽ tanto, quantum illa se habituram sperabat, eam vt potuit, secreto emisit. Meretrix vero faciẽ fratris diligenter intsita est, vt videlicet quis esset per effigiem posset cognoscere. Et antequam illa egrederetur, dixit se nun-

Obtrectatorem patitur.

nunquàm discessuram, nisi priùs sciret, quo nomine frater vocaretur. Ille mox respondens, Vocor, inquit, frater Vincentius Ferrarij. Et caueas, obsecro, nè cui dicas. quod fecimus. His ab eo dictis, abijt meretrix, & lenoni, cum quo morabatur, ac multis alijs dixit, quòd in conuentu fratrum Prædicatorum cum fratre Vincentio per integræ spatium noctis dormîsset: & cùm idem frater Vincentius multam de ea voluptatem sumpsisset, non tamen dignam ei pro labore mercedem reddidisset. Et ad hæc multa alia turpia adiecit, quę honestatis causa missa facimus. Leno autem & plerique alij scelerati homines, qui beatum Vincentium summo odio habebant, quia tanquàm vitiorum reprehensor seuerus, eorum detestanda flagitia denudabat & terribiliter arguebat, statìm per vniuersam ciuitatẽ rem diuulgauerũt.

Turpissimè infamatur.

Per idem tempus erat Valentiæ Bonifacius, ipsius beati Vincentij germanus, cuius suprà mentionem fecimus, qui & illo tempore erat in vrbe ipsa vnus ex patribus iuratis, quod est quoddam magistratùs genus, quo non solùm Valentina ciuitas, sed & vniuersæ penè Cataloniæ ciuitates vti consueuerunt. Huic multi ciuium retulerunt ex ordine rem omnem, quæ de fratre eius Vincentio ferebatur. Qui tantum scelus credere non potuit, quandoquidem conscius erat virtutum, quibus præditus erat germanus eius: propter quod arbitratus est, prout res sese habebat, ab inuidis in innocentem hæc fuisse conficta. Itaque ex eius consulto hi, qui vnà cum eo magistratum gerebant, constituerunt, vt fieret per vrbem quædam generalis processio, cui singuli clerici ex singulis ordinibus interessent. Constituta autem die Bonifacius ipse & collegæ sui ac cætera Valentina nobilitas constituerunt locum, in quo sese collocare tempore huiusmodi solennitatum solebant, vbi & meretricem illam, quæ se cum magistro Vincentio dormîsse iactabat, prosuêre. Iusseruntque ei, vt singulos fratres ordinis Prædicatorum incedentes inspiceret, & eum, cum quo dormierat, fideliter indicaret. Procedentibus igitur singulis fratribus, cum transiret magister Vincentius, iurati eum meretrici ostendentes, interrogauerunt an ille esset, quem nôsse cupiebant. Illa respondens, Non, inquit iste est ille, quem quæritis, Scio enim hunc esse illum Dei seruum, ad cuius doctrinam audiendam omnes concurrunt: quem & ego, ex quo Valentiam veni, quatuor vicibus vidi prædicantem. Ille vero frater, quem nôsse petitis, senex est. Deinde vbì ipse Vincentius & post eum tres alij fratres ex more præterierunt, mox aduenit frater ille, qui scelus admiserat, & meretrix eum sine vllo indice agnoscens, & digito demonstrans, En, inquit, hic est ille, quem quæritis. Finita tandem processione, Bonifacius cæterique nobiles, qui ciuitati præsidebant, fratrem diffamatorem ad se accersiri fecerunt, eique multam pœnam ac etiam mortem, si opus esset, comminati sunt, nisi coram eis peccatum suum confiteretur, & aboleret infamiam, qua virum Dei Vincentium contaminârat. Ille terrefactus, statìm fecit quod illi voluerunt. Rem namque, vt erat gesta, narrauit. Deindè ab eis confusus abscessit, pergensque ad Christi seruum Vincentium, qui hæc omnia ignorabat, multùm lachrimans ab eo veniam petijt, & facilimè impetrauit.

Patres iurati, magistratus in Catalonia.

S. Vincentio sua fama restituitur.

POSTEAQVAM de diui Vincentij vita narrata sunt ea, quæ à puerili vsque ad iuuenilem ætatem ab eo gesta, describenda videbantur, pater præstantissime, in quarum rerum narratione erat huius operis primus liber consummandus: reliquum nobis est, vt ad alia eius gesta & mirifica opera, quæ in matura ætate per eum Deus fecit, transeamus vsque ad felicem illum diem, quo ex hac luce discessit, Et quanquam huiusce modi gesta & opera tot & tanta sint, vt pro eorum clariore narratione longissima volumina non immeritò postulent: tamen conabor ea, quanta potero: breuitate perstringere, atque ità stylum temperare; vt nec longitudo operis rædio afficiat eos, qui legerint; nec ea, quæ sunt memoria digna, prætermittantur. Nec dubito certe, quin mihi scripturo tam præclara facinora, illud dicere vel maximè liceat quod ab eloquentissimo ac beatissimo patre Hieronymo dictum est, quandò scripturus gesta beati Hilarionis: Porrò, inquit, mihi tanta ac talis viris conuersatio vitaque dicenda est, vt Homerus quoquè, si adesset, vel inuideret materiæ, vel succumberet. Quamobrèm verendum mihi est, nè cum tam mirabilis viri virtutibus impar & ingenium & eloquentia nostra sit, ab hominibus sapientibus mea arguar audacia. Sed quia obedientiæ onus, àte mihi impositum, reijcere indignum est, gratiam inuoco Spiritus sancti, qui sicut illi cælestes virtutes largitus est, sic & mihi, si non gestis eius parem, saltem meo ingenio non imparem sermonem tribuat, quò ea possim fideliter enarrare. Verum quandò vno libro velle singula eius gesta complecti, nimis longum esset, eorum narrationem in duos libros distinguam.

LIB. II PRÆFAT. ad magistrũ ordinis Prædicatorũ. I.

IGITVR vt eorum, quæ deincèps scripturi sumus, cum eis, quæ suprà narrauimus, sit continuata narratio, quædam pro rerum notitia sunt altius repetenda. Per illud tempus apud Auinionem, Galliæ nobilissimam ciuitatem, commorabatur Benedictus tertius decimus, summus Romanæ Ecclesię pontifex, quem superiori libro diximus fuisse missum legatum ad Carolum Gallorum regem à Clemente Papa quem in eodem libro diximus apud Fundos fuisse creatum summum antistitem, ab ea parte Cardinalium, quæ ab Vrbano Papa sexto discesserat. Mortuo enim ipso Clemẽte apud Auinionem, vno consensu omnium Cardinalium, qui in ipsa vrbe consistebant, ipse Benedictus pontifex creatus est, quamuis duæ aliæ partes Cardinalium, duos alios pontifices sibi elegissent. Quo factum est, vt schisma sit subsecutum inter populos Christianos: quandoquidem tres summi pontifices vno eodemque tempore Romanę Ecclesiæ præsidebant, quorum tamen quilibet sese legitimè creatum fuisse arbitrabatur. Quo verò modo id factum fuerit, non est à nobis hoc loco dicendum. Eorum enim est ista dicere, qui conscripserunt catalogum summorum pontificum. Illud verò omittendum non est, quod singuli ferè Galliarum Hispaniarumque principes & ciuitates ipsi Benedicto obediebant. Igitur Benedictus quam primum ad summum sacerdotium electus est missis nuncijs & literis, vitum Dei Vincentium ad se accersiri iussit: quia eruditio & sanctitas viri ei notissima erat, & secum eum habere voluit, ac in suum [b] confessorem elegit, & magistrum palatij Apostolici instituit. Itaque Vincentius, ne iussis pontificis non obtemperare videretur, quamuis molestum ei esset sequi curiam terreni principis, tamen singula, quæ ei imposita sunt, diligenter executus est. Consistens autem in Auinione vrbe, nunquam otiosus fuit sed omne tempus dabat aut lectioni sacrarum scripturarum, aut doctrinæ verbi Dei, aut ædificationi proximorum, aut vigilijs crebrisque ieiunijs, hymnis & orationibus. Ob quas res non modò ab ipso pontifice & vniuersis prælatis, qui in ipsa vrbe commorabantur, verumetiam à cunctis Auinionensibus ciuibus, tanquàm Dei singularis fideli que seruus, ac Christianæ veritatis eximius doctor, amabatur, obseruabatur, venerabatur, & egregiis laudibus extollebatur. Fuerunt quamplurimi eo tempore, qui salutaribus suasionibus exemplisque eius flexi, corruptos mores ac sceleratam anteactam vitam in sanctam conuersionem commutauerunt.

II.

Petrus de Luna fit Rom. Pontifex, & dicitur Benedictus. anno 1394 4. Kal. Octob.

[a] De schismate hoc vide Alphonsum Ciaconiũ in vitis Pontificum.

[b] Fit Confessarius Papæ & magister palatij.

ET quoniam, vt paulò antè memorauimus, tres summi sacerdotes præsidebant Ecclesiæ Christianæ, & quisque eorum se ritè creatum asseuerabat, ob quod maximum schisma erat inter populos Christianos: fuerunt sanè eo tempestate multi, qui in eam curam summoperè incubuerunt, vt Ecclesiam ad vnionem reducerent. Sed quia non ità, vt decuit, rem aggressi sunt, quod volebant, perficere nequiuerunt. Ob quod à multis tam ecclesiarum prælatis, quam terrarum principibus res omnis fidei beati Vincentij commissa est, tanquàm hominis, qui verax prudensque & esset & haberetur, nec quæreret gloriam terrenæ dignitatis: propter quæ vnusquisque arbitrabatur, neminem inter mortales reperiri posse, qui tantum negocium vel diligentius, vel prudentius, vel melius perficeret. Itaque in primis vir Dei benedictum pontificem adiit, eique suasit, vt vniuersos prælatos & cum eis cunctos theologos ac vtriusque iuris consultos, quorum Auinione magna multitudo erat, ad se accersiri iuberet, & in consultatione poni faceret, quid ei esset in tanta Ecclesiæ fluctuatione faciendum. Et præterea consuluit, vt potius in summa inopia ageret vitam, quàm quod propter

III.

Negociũ tollendi schismatis S. Vincentio committitur.

propter terrenam dignitatem ſuam inter populos Chriſtianos diſcordia foueretur. Propter hæc & multa alia, quæ omiſſa facimus tandem eidem Benedicto ſuaſit, ſi opus eſſet, pro pace Eccleſiæ ſummo pontificio renunciaret. Pontifex non multum moratus, cedere quidem noluit, ſed ſtatim vocatis ſingulis prælatis cæteriſque eruditis viris, qui eius curiam ſequebantur, rem in conſultatione poni fecit, quemadmodum ei Beatus Vincentius antè perſuaſerat. Verum quia res, de qua erat conſultatio, & ardua & plurimum periculoſa eſſe videbatur, ideò in eius agitatione ipſi prælati plurimis menſibus inſtiterunt. At Vincentius intereà nihil omiſit, quo minus ſua opera vnio Eccleſiæ fieret. Namque multas Galliæ & Hiſpaniæ vrbes peragrauit, ſe videlicet conferens modò ad Sigiſmundum Imperatorem, qui per ea tempora in Cataloniam venerat: modo ad Carolum Francorum, modò ad Martinum Aragoniæ regem: ſæpè ad ipſum Benedictum, vt tam periculoſo negocio aliquis felix finis tandem imponeretur. Itaque horum quos modo nominauimus, atque aliorum Chriſtianorum principum, & quam plurimorum eccleſiarum prælatorum vna voce vnoque conſilio tandem deliberatum eſt, vt Conſtantiæ, præclara Germaniæ vrbe, generale Concilium fieret, quò tantis nauiculæ Chriſti fluctibus melius conſuleretur.

Multum laborat pro Eccleſię vnione. Concilium Conſtantienſe.

IV. CVM hæc Auinione & Conſtantiæ gererentur, & quadam die B. Vincentius mente plurimùm agitaretur, & inter ſe quæreret, quid ſibi agendum eſſet in tanta rerum anguſtia, repentè magna vi febrium corripi ſe ſentit. Poſt duodecim verò dies, quibus adeò grauiter decubuit, vt multi eum crederent moriturum, ei viſus eſt Ieſus Chriſtus, mirabili claritate coruſcans: quem inter multitudinem angelorum comitabantur beati patres Dominicus & Franciſcus, qui & eum confortauit, & lætiſſimum ex ſuî viſione reddidit. Deinde poſt multa his verbis eum allocutus eſt: Conſtans eſto, & omnem mentis angorem penitùs abijce. Sicut enim te in multis tentationibus fortem feci atque ab hominum & dæmonum inſidijs varijs eripui, ſic & deinceps faciam, & vſque in finem te mea gratia comitabitur, ac nunc ex hac corporis ægritudine & mentis anguſtia te liberabo. Citò enim erit pax Eccleſiæ reddita. Tu ergo cum primum conualueris, curia Benedicti diſcede. Elegi namque te in ſingularem euangelij mei præconem, & volo quod per vniuerſas Galliarum Hiſpaniarumque regiones euangelizans, in humilitate ac paupertate diſcurras. Et tandem poſt vberrimum verborum operumque tuorum fructum, in finibus terræ feliciter morieris. Inter cætera autem, quæ euangelizabis, volo vt populis extremum iudicij diem citò affuturum denuncies, populorum ſcelera reprehendens ſine formidine. Et quanquam multas improborum calumnias patieris, ne timeas, quoniam tecum ſemper ero: & cum, me duce, euaſeris cuncta pericula, aduerſariorumque inſidias facilè deſpexeris, vatem te adhuc expectabo, antequam mundi terminus aduenias, Hæc dicens, genas beati Vincentij leniter tetigit, tanquam videlicet ei ſignum ſingularis familiaritatis oſtenderet. Moxque adiectis multis, quæ ad ædificationem & inſtruendum militem ſuum erant neceſſaria, Chriſtus ipſe diſparuit. At Vincentius ſtatim reuocatis viribus, & ex ſtrato, quo decumbebat, ſurgit: volenſque exequi, quæ Chriſtus iuſſerat, inprimis decreuit adire pontificem maximum, cui aperiret ſanctum propoſitum, & cuius licentia res ipſa facta, maiorem videretur habere authoritatem. Igitur dum ad pontificem ſeſe conferre vellet, ecce ipſe pontifex, magna Prælatorum multitudine comitatus, conuentum fratrum Prædicatorum ingreſſus eſt, Chriſti ſeruum Vincentium inuiſurus. Itaque vbi primum vidit virum ſeſe obuiam offerentem, quem audierat grauiſſima ægritudine occupatum. & de cuius vita non multum ſperabatur, plurimum & admiratus & gauiſus eſt. Poſt multos autem ſermones inter eos habitos, Vincentius ſuum animum Benedicto Papæ manifeſtauit. Ille id ægrè ferens, multas vias inuenit, quibus Vincentius ſecum detineretur. Denique videns eum à propoſito dimoueri non poſſe, excogitauit ſingularem aliam viam, qua vel à propoſito eum deſiſtere faceret, vel animus eius facilius frangeretur. Vacantibus namque tum Valentino, tum Ilerdenſi, tum aliarum quarundam eccleſiarum epiſcopatibus, eum epiſcopum creare conſtituit. Cumque nec oblatis huiuſcemodi dignitatibus ipſe Vincentius flecteretur, quadam die conuocatis Cardinalibus, qui Auinione commorabantur, paratoque ex more pileo, eum ad ſe accerſitum, collegio eorum vna omnium voce voluit adnumerare. Vincentius hanc quoque dignitatem non quidem deſpexit, ſed certe iuſtis de cauſis admittere noluit: Primum, quia ſeſe indignum tam excellenti dignitate exiſtimabat: Deinde, quia longe vtiliora & fructuoſiora animo cogitabat: Poſtremo (quod & præcipuè eum mouebat) quia ſi in tali dignitatis gradu conſtitutus eſſet, ab ipſius pontificis curia diſcedere nequiuiſſet, atque ita nec Chriſti legationem exequi potuiſſet. veruntamen nè ingratus pontifici maximo ipſiſque Cardinalibus videretur, eis maximas gratias egit, ac manifeſtato animi ſui propoſito, ab eis licentiam authoritatemq; euangelizandi poſtulauit. Summus autem ſacerdos ac Cardinales audientes cauſas, quas vir Dei expoſuit, indignum eſſe cenſuerunt, vt aliquo modo ſanctum eius propoſitum impediretur. Quas ob res eum quocunque voluiſſet, abire permiſerunt. Inſuper vt efficacius & ſalubrius populis Dei euangelium per mundum diſcurrens euangelizare poſſet, idem pontifex ſponte ſua magnam ligandi abſoluendique poteſtatem ei contulit, mittens eum tanquam ſpecialem Apoſtolicæ ſedis legatum, qui peccatores à vitijs abduceret, & ad pœnitentiam reuocaret.

Videt Chriſtum

V. POST hæc ex Auinione primum, deinde paulatim progrediendo, per vrbes & villas euangelizans, in Cataloniam reuerſus eſt: vbi potens opere & ſermone: duos continuos annos docens inſtitit. Populi autem eum, tanquam vnum ex veteribus apoſtolis, ſequebantur, atque incredibili quadam attentione audiebant, & multis obſequiis venerabantur. Et quia inter cætera, quæ docebat, generale iudicium multis rationibus citò futurum eſſe confirmabat, non defuerunt multi, qui memorato pontifici dicerent, magiſtrum Vincentium plurimas nouitates ſeminare in populis: inter quas vna præcipue eſſet, quod diem extremi iudicij noſtris diebus proximum eſſe affirmaret: vnde expedire dicebant, vt ipſe, qui eſſet maximus paſtor Eccleſiæ, quid ſibi talia velint, diligenter perquireret. Itaque datæ ſunt ad B. Vincentium à ſede Apoſtolica literæ, vt ſummum pontificem certiorem faceret, quænam eſſent ea, quæ de ipſius iudicij tempore fateri dicebatur. Ipſe acceptis lectiſque literis, iuſſis Apoſtolicis mox obtempera it. Compoſuit enim libellum quendam egregium, in quo pauciſſimis complexus eſt ſingulas rationes, quibus moueri ſolebat, vt probabiliter oſtenderet ipſum iudicium noſtris temporibus eſſe propinquum. Libellum verò ad ſummum pontificem miſit, qui eum examinaret, corrigeret, probaret, vel etiam improbaret, ſi forte ea, quæ in ipſo ſcripſerat, improbanda viderentur. Sed nec Papa, qui huiuſmodi libellum componi voluit, nec illi, qui doctrinam viri Dei criminabantur, aliquid in eo compererunt, quod vel minima reprehenſione dignum eſſe exiſtimaretur.

Mirũ populi erga eũ ſtudiũ.

Libellus eius de propinquitate extremi iudicij.

VI. POST paucos verò menſes Patres, qui in concilio Conſtantienſi vniendæ Eccleſię gratia conuenerant, poſt multam longamque rerum plurimarum diſcuſſionem, adiudicauerunt neminem ex illis tribus, qui ſe maximos pontifices arbitrabantur, rite fuiſſe creatum: ob quod nullam alicui eorum obedientiam, tanquam ſummo ſacerdoti, à populis Chriſtianis præſtandam cenſuerunt. Nomina autem eorum non ſunt ſilentio prætereunda: non quidem, quod eis, qui noſtri Vincentij vitam lecturi ſunt, neceſſarium ſit illa ſcire, ſed ne nobis memoria excidiſſe videantur. Vnus eorum fuit Benedictus, cuius à nobis ſupra mentio facta eſt: Alius, Gregorius duodecimus: Tertius, Iohannes viceſimus tertius. Itaque ſingulis his ſummo pontificio priuatis, in eodem Concilio vna omnium patrum voce Martinus quintus creatus eſt. Quod vt factum eſt, ex illis tribus, quo modo nominauimus, Iohannes & Gregorius, licet non libenter, tamen neceſſitate coacti, ſacerdotio renunciauerunt, ipſique Martino ceſſerunt. At Benedictus, quoniam electio qua creatus eſt, nulla ex parte reprehendi poſſe videbatur, nunquam induci potuit

Recuſat epiſcopatũ & Cardinalatum.

Martinus V. creatur Pontifex

Benedictũ Papam hortatur vt pontificatu renũtiet.

potuit, vt renunciaret. Hæc quamprimum ad aures Vincentij peruenêre, non modò crebris literis eum ad huiuſcemodi renunciationẽ adhortatus eſt verũ ipſe ſeſe ad eũ contulit, ac multis variiſque rationibus ei ſuaſit, vt decretis ac deliberationi Conſtantienſis Concilij penitùs obtemperaret. Deniq; videns, quòd verbis ſuis flecti non poſſet, ab eo diſceſſit, & ad conſueta exercitia redijt.

Anno ætatis 40. totũ ſe confert ad prædicandũ verbum Dei.

QVANVIS iuuentutis ſuæ tempore multis in locis verbum Dei euangelizauerit, tamen dum ageret quadrageſimũ annum, cœpit peregrinationis eius tempus ac doctrinæ continuum illud ac mirabile exercitium, quod vſque ad vitæ ſuæ terminum ſine intermiſſione continuauit. Regiones autem, quas docens peragrauit, hæ fuerunt: Catalonia, Regnum valentiæ, Aragonia & Nauarra, quæ ſunt in citeriore Hiſpania. Ex Hiſpania verò vlteriore, excepta Gallitia & Portugallia, ſingulas alias ferè regiones, vrbes & oppida ac villas circuiuit. Ex Gallia autem inprimis illa regio quam noſtro tempore vocant linguam Occitanam, Delphinatus, Prouincia, Sabaudia, Francia, Burgundia, Nortmannia, Biturnia, Aluernia, Flandria, Albia, Octauia, Picardia, Vaſconnia, Britannia, vbi & feliciter, vt poſt dicemus, migrauit. Deſcendit quoquè in Italiam, & vniuerſas regiones & vrbes Petemontij luſtrans, atque multas Lombardiæ terras & ciuitates peragrans, demùm venit Genuam, vbi vno ferè menſe commoratus eſt. Diſcurrit præterea omnem illam maritimam regionem, quam vulgò Genuæ ripariam vocant. Decreuerat ſic paulatim progrediendo ac docendo venire in Tuſciam, & in ſingulas Italiæ regiones. Sed diuino conſilio factum eſt, quòd dum ipſe in portu Veneris conſiſteret, affuit nuncius à rege Hiſpaniæ Iohanne miſſus, qui tradidit ei litteras, quibus multis precibus & magna inſtantia idem rex eum in Hiſpanias reuocabat. Itaque in Hiſpanias redijt, & poſt factum ibidem animarum vberrimum fructum, profectus eſt in Gallias, & ſic in Italiam vlteriùs proficiſci non potuit. Maris certè pericula nunquam formidauit. Nauigauit enim ad inſulas Baleares, quas noſtro tempore Maioricam Minoricamque nominamus. Dum verò per Gallias euangelizando diſcurreret, Henricus rex Angliæ permotus fama mirabilium operum eius, parata quadam naui, & in ea miſſis nuncijs & litteris, eum ad ſe venire, & in eam inſulam nauigare obſecrauit. Facto itaque, quod religioſus rex petierat, & eidem reuelatis multis futuris, ad eius regnum pertinentibus, quæ ſuccedenti tempore fuerunt penitùs ſubſecuta atque in ipſa inſula ſeminato verbo Dei, acquiſitoque maximo ex eius doctrina fructu, indè diſceſſit, & in Scotiam, quæ eſt Angliæ inſula proxima, nauigauit. Iuit & in Hyberniam, quæ eſt alia Oceani maris inſula, & in ea non multum commoratus, tandèm in Gallias reuerſus eſt. In huiuſcemodi verò peregrinatione ſiue diſcurſu, vitæ ſuæ talis ordo fuit. Nocte ſolum quinque horas quieti tribuit, reliquas noctis partes vel orationibus aut lectionibus ſacrarum ſcripturarum tranſigebat. Manè autem in locum, quo eum prædicaturum expectabant, ſe conferebat. Primum ipſe Miſſam cantu ex more celebrabat: Deindé verba ſalutis, prout ſpiritus ſanctus menti eius infundebat, pronunciabat. Poſteà ſermone finito, volens populorum ad ſe concurrentium ſatisfacere deuotioni, eis manus oſculandas præbebat, oblatoſque ſibi infirmos cruce ſignabat. Sicque plurimi, quorum numerus nobis incertus, ſoli Deo cognitus eſt, diuerſo infirmitatum genere laborantes, poſt factũ in eis à viro Dei ſalutiferæ crucis ſignaculum, perfectæ ſanitatis beneficium reportabant. Pro quarum rerum narratione alium locum excogitauimus. Verba tamen, quibus in huiuſmodi languentium ſanationibus vtebatur, hoc in loco ſubijciemus: Signa, inquit, eos, qui crediderint, hæc ſequentur: Super ægros manus imponent, & benè habebunt. Hæc primo dicebat. Deindè ſtatim adijciebat: Ieſus Mariæ filius, mundi ſalus & Dominus, qui te traxit ad fidem catholicam te conſeruet in ea & beatum faciat, & ab hac infirmitate te liberare dignetur, Amen. Denique cibo ſatis pauco corpus pro neceſſitate naturæ reficiebat. Cibus eius ex piſcibus frequentius erat: quos tamen non multo ſtudio coctos paratoſque volebat, ſed quomodò religioſi viri ſtatui conueniens videbatur. Ab eo anno, quo religionem Prædicatorum profeſſus eſt, vſque ad diem, quo migrauit è vita, ab eſu carnium abſtinuit, niſi aliqua euidens neceſſitas eum aliter facere compuliſſet. Nunquam voluit, niſi vno ferculo vti. Vinum, multa aqua dilutum, ſemper ſumebat, illudque aut ſemel, aut bis, & raro ter, & nunquam poſt tertiam vicem bibere viſus fuit. Et vt pauciſſimis verbis multa complectamur, conſtitutiones fratrum Prædicatorum, quo ad ſingulas ceremonias, & ipſam regulam, vbicunquè eum eſſe contigerat, non minus ſeruabat, quam ſi in ipſorum clauſtro moraretur. Quadraginta annis, exceptis diebus Dominicis, vt plurimum ieiunauit. Nec vnquam talia ieiunia aliquo caſu prætermiſit, niſi per corporis ægritudinem ea prætermittere cogeretur. Iter verò diſcurſûs eius non equitando, ſed propriis pedibus peregit, ſolo baculo, cui inniteretur, contentus: idque quindecim annis continuis fecit. Verum poſteà ex quadam ægritudine, quæ ei ſuperuenit, in tibia grauior tardiorque effectus, neceſſitate compulſus, habuit quendam aſinum, quo vehebatur, quotiès de ciuitate in ciuitatem proficiſcebatur. Sæpè etiam operam, dedit, præſertim in locis, vbi erat ei opportunitas, vt poſſet de rebus ſuo vſui neceſſariis pro ſua voluntate diſponere, vt ſuper ſarmentorum aut palearum aut iſtiuſmodi rerum ſtraminibus, vel paupere ſacculo, modica lana repleto, dormiret. Nudam carnem eius nemo vidit vnquam, nec etiam fratres illi, quibus ipſe familiarius vtebatur. Illud præterea pro edomanda carne & in memoria paſſionis Chriſti à prima adoleſcentia obſeruauit, quod ſingulis noctibus quibuſdam flagellis è funibus confectis, corpus ſuum multis cum lachrymis cædebat. Et ſi fortè alicuius ægritudinis impedimento id facere nequiuiſſet, hoc à fidis ſocijs ſuis fieri volebat, eos per Ieſum Chriſtum obteſtans, nè quid dubitarent, ſed eum validis ictibus cæderent. Elegit autem in ſocios quoſdam fratres, ex ipſo Prædicatorum ordine, quorum quinque fuerunt Petrus Muya, Iohannes de Pulchroprato, quem Toloſæ ſtudiis litterarum vacantem, ad Prædicatorum ordinem traxerat, Raphaël Cardona. Ioffredus Blaues, & Petrus Cerdam: qui omnes licet fuerint vita & fama clari, duo tamen illi, quos vltimò nominauimus, tantæ perfectionis tantæque eruditionis fuerunt, vt eorum doctrina multis populis profuerit, iiſdemque in vita & poſt mortem multis miraculis claruerunt. Et quoniam magna populorum multitudo eum de loco ad locum euntem ſequebatur, quorum pars publicam pro commiſſis pœnitentiam agebat, pars ſola deuotione mouebatur, vt videlicet à viro Dei verba ædificationis ſpiritualis audirent, & vt benè viuendi exemplum ſumerent: excogitatus eſt ab eo quidam ordo rerum, quo deuotio ſequentium magis augeretur, vt vitæ doctrinæque eius fructus eſſet copioſior. Ducebat namque ſecum multos ſacerdotes, quos ex diuerſis religionibus elegerat: quorum officium erat, vel audire confeſſiones pœnitentium, vel epiſtolas, euangelia ſacroſque hymnos ex more decantare, quandò & quoties Miſſarum ſolennia agebantur. Organa quoquè portari faciebat, vt videlicet cantus ſuauitate populorum affectus incenderetur vehementius, & Dei laudationi vocaret diligentius. Inſuper quoſdam notarios elegit, qui, quoties à viro Dei de pace inter diſcordes tractaretur, præſtò adeſſent, ac remiſſiones inter eos factas literis mandarent, ne fortè eos, vt à multis fieri ſolet, facti poſt pœniteret. Eos præterea qui eum pro agenda pœnitentia ſequebantur, ſingulis diebus poſt Solis occaſum per vrbes & quæcunque alia loca, ad quæ declinabant, quaſdam proceſſiones facere volebat, eiſque quoſdam hymnos, quos eo modo procedentes cantarent, ipſe compoſuit, ac iubebat, vt quiſque eorum nudatis humeris ſeipſum flagellis cæderet, & alta voce diceret: Hoc fit in memoriam paſſionis Ieſu Chriſti, & in remiſſionem peccatorum meorum. Inter quæ flagella tanta cordium deuotio, tantus erat omnium luctus, tanta contritio, tanta religio, vt ipſi quoque incolæ locorum, vbi hæc agebantur, non ſolum in lachrymas ſoluerentur, ſed etiam complures ex eis, flexi talibus exemplis, virum Dei ſanctamque ſocietatem eius per multa terrarum ſpatia religioſè

Reuocatur in Hiſpanias.

Nauigatin Britanniã. It in Scotiã & Hyberniam.

Eius nocturna & diurna exercitia.

Signo crucis innumeros ſanat.

Marc.16.

Cibus eius

Ieiunia eius.

Nota ſancti viri admirandam pudicitiã.

Comites ſtinerum eius.

Nota de publicè pœnitentiã agẽtib.

VII.

ligiosè sequerentur. Ex quo factum est, vt aliquandò supra numerum decem millium hominum peruenerit religiosa illa societas. Quinetiam tanta multitudo confluebat, tam ad videndum istiusmodi spectaculum, quàm ad audiendam tam mirabilis prædicatoris doctrinam. vt non solùm in populosissimis vrbibus, sed etiam in campestribus locis vsque ad octoginta millia hominum frequenter conuenirent. Et quamuis tali corporis flagellatio in frigorum, ventorum, pluuiarumque sæpenumerò fieret tempore, nemo tamen ex eis vnquàm incurrit vel minimam ægritudinem. Quam rem multi miraculo dignam existimauêre. Verum nè qua posset esse confusio propter concurrentem turbam, elegit nonnullos, quorum neque fama, neque conuersatio poterat aut haberi aut esse suspecta: quibus curam dedit, quæ erant victui necessaria, parare, stationes diuersoriaque singulis distribuere: vt videlicet mares à fœminis, clerici à secularibus separarentur: & tandem omnia alia disponere, prout temporis, loci, rerumque opportunitas postulasset. Quidquid eleemosynarum ei tribuebatur, socijs suis, prout cuique opus erat, distribui faciebat. Si quid verò superfluum erat, pauperibus erogare solebat. Pecunia quoties offerebatur, à socijs suis accipi vetabat: iubebatque, vt nihil, nisi quæ essent quotidiano vsui necessaria, acciperent. Cum quadam die consules cuiusdam oppidi Galliæ, quod Biterris dicitur, triginta ei aureos in eleemosynam obtulissent, & vir Dei eos nunquàm voluisset accipere, atque illi eum in nomine Iesu Christi & B. Mariæ Virginis adiurâssent, vt eos omnes acciperet: ipse, nè nomina tam veneranda spernere videretur, aureos quidem ilicò accepit, sed mox eos cuidam ex socijs dedit, iussitque vt non prius ex oppido discederet, quam pauperibus, orphanis, viduisque distribueret. Omnium hominum, non solum popularium, sed etiam principum & ecclesiarum prælatorum vitia arguebat. Non enim respiciebat personas hominum: vndè nemini parcebat, & quæ ei reprehensione digna videbantur, ardentissimè reprehendebat. Cum clericis tamen prudentius agebat. Nam quoties ad aures eius aliquod magnum & nefarium facinus clericorum perueniebat, eos aliquo in loco secreto congregabat, ac sic quomodò, quantum aut quibus de rebus opus erat, commonebat. Nec solum virisid faciebat, verumetiam fœminis, quæ in monasterijs degebant. Quam seuerus autem in homines flagitiosos fuerit, vno exemplo satis erit ostendere. Tempore, quo erat Ianuæ, nobilissima vrbe Italiæ, vir quidam Valentiæ oriundus, ob quædam admissa scelera fuerat vltimo supplicio condemnatus. Cumque virum Dei complures obsecrâssent, vt Ianuensium Ducem adiret, eum oraret, vt homini conterraneo impunitatem concederet, respondit: Absit, vt opera mea iustitiæ locus impediatur, & sceleratis hominibus impunitas concedatur. Illud verò libenti animo faciam, vt genus mortis permutetur. Itaque Ducem adijt, & quicquid petijt, facilè impetrauit. Quoties verò Missam celebrabat, ante Dominici corporis & sanguinis sumptionem tot lachrymas fundebat, vt pauci intuentium se à lachrymis continere possent. Ex quo frequenter euenit, vt tantus luctus omnium audiretur, quantus esset, si in cuiuspiam morte à consanguineis plangeretur. Et nè cui harum rerum vana superstitio fuisse videatur, deinceps nobis dicendum est quanta vtilitas fuerit ex mirabilibus eius operibus subsecuta. Quæ res magis conspicua erit, si de efficacia sermonis eius primò narrauerimus.

Miri hominum concursus.

Nota.

Pecuniam non vult recipere.

Omnium vitia acriter castigat verbis.

Nota sancti viri iustitiam.

Lachrymæ eius in Missa.

IIX. EFFICACIAM sermonis eius ostendit, tum Christianorum hominum vtriusque sexûs diuersorumque statuum pœnitentia, tum maximè multorum millium Iudæorum Saracenorumque conuersio. Nam ex Christianis hominibus, qui perditi atque obstinati in manifestis ab omnibus habebantur, supra centum millia ad salutiferam pœnitentiam reduxit. Erat enim in vitiorum reprehensione terribilis, ità vt frequentissimè accideret, vt multi scelerati adeò compungerentur verbis eius, vt humi prostrati, coram vniuersa multitudine, omni pudore postposito, magna peccata confiterentur, & veniam lachrymabiliter peterent. Et quamuis ipsis peccatoribus sic terribilis esset, tamen suas reprehensiones cum tanta moderatione mitigabat, quod quicunque eum semel prædicantem audiebant, mirum in modum alliciebantur, vt ad eum iterum, atque iterum audiendum proficiscerentur. Rarum omninò erat, vt ipso prædicante, auditores ad lachrymandum non prouocarentur. Cum verò de futuro iudicio, aut de Christi passione, vel de pœnis inferorum loqueretur, tam ipse quam populi adstantes, semper in tantum fletum prorumpebant, quod necessarium erat, vt per multum temporis sileret, donec à lachrymis cessaretur. In explanatione sacrarum scripturarum erat tum luculentus, tum copiosus. Quæcunque vel docebat, vel suadebat, vel pro scelerum correptione dicebat, semper scripturarum aut sanctorum virorum testimonijs, confirmabat, & auditorum animis mirabili quodam modo imprimebat. Tanta erat in eo sententiarum exemplorumque vbertas, quandò prædicabat, vt singulos scripturarum sacrarum libros, ac quæcunque in earum viri sancti expositionem conscripserunt, quasi memoria habere videretur. Nè autem perirent ea, quæ de tanti viri ore emanabant, mouit Deus animos nonnullorum ex auditoribus eius, vt quæ ipse prædicabat, vtcunque possent, conscriberent. Itaque composuerunt ex eis complura volumina, quorum aliqua sunt multis in locis diuulgata, ex quibus nostri temporis concionatores multum vtilitatis accipiunt. Sunt tamen non pauci, qui eum prædicantem audiêrunt, & nunc legunt sermones, quos suo tempore habuit, in scripta redactos, asserunt que quod vix consequuntur * eorum, quæ ipse suo ore resonabat. Quam verò acutus, acer, copiosusque disputator contra Iudæorum perfidiam fuerit, ac quam clarè scripturarum ænigmata eis aperire consueuerit, illud vel maximè demonstrat, quod in diuersis vtriusque Hispaniæ vrbibus, supra vigintiquinque millia ex eis ad suscipiendam Christianam adduxerit religionem, & eorum templa in Christi ecclesias dedicari fecerit. Nec minus multi Saraceni, quorum in Hispania magna copia est, eius ignitis eloquijs incitati, sacrilegam Mahometis sectam detestantes, sacrum baptisma perceperunt. Quorum numerus ferè octo millium fuit. Multa præterea monasteria, multa hospitalia, multæ sacræ ædes, multi pontes pro fluuiorum transitu, multis in locis fuerunt eius hortatu constructa. Ad iniuriarum odiorumque remissionem quam efficax fuerit sermo eius, testes sunt vniuersæ vrbes, vniuersi populi, apud quos verbum Dei seminauit. Nulla ciuitas fuit, in qua ciues multiplicibus odijs discordes comperit, à qua prius discesserit, quam eam magna ex parte pacatam concordemque relinqueret. Fuerunt ferè innumerabiles, inter quos multis annis capitalia odia ob necem aut amicorum, aut affinium, aut consanguineorum exarserant, qui sermonibus eius permoti, adeò corde compuncti sunt, vt nequaquam veriti sint coram maxima hominum multitudine collachrymantes surgere ac clamare, sese velle indulgere homicidis. Inter quæ illud fuit memorabile, quod composuit magnam illam discordiam, quæ erat inter duas nobilissimas Valentinorum familias, Solenorum videlicet & Centellarum: quorum animi ità erant dissidentes ac hostili odio incensi, vt multis annis variæ cædes fuerint vtrinquè perpetratæ. Meretrices, lenones, homicidas, piratas, vsurarios, Dei sanctorumque blasphematores, & huiusmodi generis homines, in sceleribus perditos, ferè quadraginta millia reduxit ad propriorum flagitiorum agnitionem, & ad agendam publicam pœnitentiam eo ordine, quem suprà expressimus. Nec mirum, si tam vehementer homines ad benè viuendum incitabat. Nempe cum sanctitate vitæ erat quædam in eo summa eloquentia, quam exornabat incredibilis sententiarum grauitas, splendor nitorque sermonis. Quæ omnia reddebant eloquia eius ignita, ità vt cuncta, quæ loquebatur, non ex ore terrestris hominis, sed potius cœlestis angeli manare viderentur. Fuerunt multi, quibus diuinitus concessum est, vt dum ipse prædicaret, angelos Dei viderent, super eum in humana specie frequenter descendentes. Ad omnia hæc accedebat, quod vox eius sic erat à natura disposita, quod eam pro libito voluntatis, prout visum esset, facilè expromeret. Nam pro rei necessitate acutam, grauem, gracilem ac sonoram vocem edebat. Multi insuper quasi miraculi instar id in illo suspiciebant, quod cum numerus eorum, qui eum prædicantem audiebant, frequentissimè

Nota fructum mirabilem concionum eius.

Cap. 7. huius secundi libri.

* *for. ea*

Locus mẽdosus.

Supra 2500. Iudæorum ad Christũ conuertit. Saracenorum 8000.

tissimè tantus esset, vt plures ab eo longissimo interuallo distare cogerentur, non tamen minus ab eis, qui plurimum aberant, quam illis, qui erant proximi, distinctè audiebatur sermo eius. Illud autem omnium præstantissimum erat in eo, quod ea, quæ docebat, multis signis clarissimisque miraculis confirmabat, de quibus infrà narrabimus. Maxima etiam admiratione dignum illud est, quod donum linguarum, sicut & veteribus Apostolis, ei concessum est. Cum enim per illas singulas regiones, quas suprà memorauimus, suas prædicationes diffunderet, & sua Valentina ac materna lingua fuerit semper locutus: tamen singuli tam pueri, quam ætate prouecti vtriusque sexûs, eius sermonem per singula verba percipiebant, perindè ac si in singulorum patria fuisset natus, & eorum idiomate fuisset locutus. Multi quoque Græci, Teutonici, Sardi, Hungari, & alij in alijs locis nati, qui cum non nisi materna lingua loqui scirent, nec aliam intelligerent, ad loca, in quibus prædicabat Vincentius, cum alijs ad audiendum concurrentes, tandem concione peracta, fassi sunt se singula viri Dei verba percepisse non minus, quam si eorum lingua eum loquentem audissent. In illa Galliæ regione, quæ nostro tempore Britannia dicitur, sunt quidam populi, quos Galli vocant Britones Britonizantes, quorum lingua solis ipsis cognita est. Et quamuis plurimi eorum, Gallorum lingua loqui sciant, multi tamen non solum non nisi sua lingua loquuntur, sed & nullam aliam intelligunt. Qui tamen virum Dei, suo materno idiomate loquentem, distinctè intelligebant, ità vt singuli quoquè pueri & fœminæ maximum fructum ex salutifera eius doctrina perceperint.

Donum linguarũ diuinitus accepit.

Britones Britonizantes.

IX. DICENDVM deinceps est, quantum non solum apud populares, sed etiam apud clarissimos principes atque ecclesiarum prælatos & ipsos summos Pontifices valuerit eius authoritas. Et in primis illud dicamus, quod erat communis omnium consuetudo, vt ex singulis vrbibus, ad quas proficiscebatur, omnis populi multitudo, omnisque nobilitas, & omnis clericorum ordo ipsi quoquè episcopi & ecclesiarum prælati egredientes, ei obuiam procederent, hymnosque decantantes, eum tanquam vnum ex Christi Apostolis intra ipsas vrbes exciperent. Sæpè verò id nè fieret, ipse prohibuit. Sed vbi animaduertit ex ea re populorum animos in Dei deuotionem incendi, nec etiam posse prohiberi quo minus talis reuerentia sibi exhiberetur, quod illi faciebant, permittebat quidem, sed propterea haudquaquam in superbiam animus eius efferebatur. Omnia enim propter Deum faciebat, & in ipsius laudem & honorem referebat. Et cum multi ex eis, qui ei obuiam pergebant, phalerati equis veherentur, ipse tamen vili asino vectus, medius eorum humilimè incedebat, vel in cœlum erectos tenens oculos, vel humi defixos. Horis, quibus prædicabat, artifices nihil penitus operabantur. Ipsi quoquè doctores, qui prælegebant in locis, vbi florebant publica studia liberalium artium, tandiù à lectionibus vacabant, donec concio eius absolueretur. Tanta enim erat omnium cupiditas audiendæ doctrinæ eius, quod vix infirmi domi retineri poterant, quin ad audiendum eum & ipsi concurrerent. Locis verò, in quibus prædicauit, quamdiù præsens fuit, tamdiù & etiam per multa tempora posteà à periurijs, à Dei sanctorumque blasphemijs, ab aleæ ludis, atque à multis alijs flagitijs cessatum est. Tanta erat omnium contritio, tanta religio, tanta in vestitu honestas & in victu parcitas, vt à cunctis, qui talia videbant ac diligenter considerabant, tempora priscorum Apostolorum redisse æstimarentur. Fuerunt per ea tempora quamplurimi viri, certè non indocti, nec imprudentes, qui considerantes sancti Vincentij singulas animi corporisque virtutes, & maximum fructum, quem sua illustri doctrina, exemplis & operibus adferebat, animaduertentes insuper, quam laudabilis fuerit ordo vitæ eius, quantus fuerit ad eum populorum concursus, & quanta deuotio, & demum quam varia ac magna fuerint miracula, quibus claruit vita eius, dicere auderent, quod post Christi Apostolos nemo fuit, qui eum nedum superauerit, sed nec etiam coæquauerit. Paupertatem euangelicam adeò efficaciter commendabat, vt complures viri nobiles ac opibus ditissimi, eius suasionibus incitati totam substantiam suam pauperibus distribuerent, & pauperem Christi Vincentium in paupertate sequerentur. Nec minus permoti sunt multi clerici, qui locupletissima beneficia relinquentes, aut arctiorem eligerent religionem, aut eum sequerentur, quocunque ire decreuissent. Fœminæ præterea clarissimarum familiarum, sanctis verbis eius commotæ, sese arctis monasterijs intruserunt ad seruandam perpetuam pudicitiam. Tam autem venerabilis omnibus reddebatur, quod beatum se arbitrabatur, quicunque eum vel tangere, vel alloqui potuisset. Tanta quoque erat multitudo eorum, qui sacras manus eius certatim osculari conabantur, quod in populosis ciuitatibus frequentissimè necessarium erat, vt quidam lignei cancelli fierent, inter quos ipse & socij eius consisterent, quibus prohiberetur ad eum concurrentium accessus importunus. Martinus præterea & Ferdinandus Aragoniæ, & Ioannes Hispaniæ reges, consueuerunt ei sese obuiam offerre, quoties eorum vrbes, vbi ipsi præsentes erant, beatus Vincentius ingrediebatur. Idem faciebant cuncti Galliarum ac Hispaniarum principes, cum in vrbes, quæ eorum ditioni suberant, aduenire. Machoma quoque rex Granatæ, quanuis infidelis esset, tamen audita fama mirabilium operum, quæ de B. Vincentio ferebatur, præsertim quod multa Saracenorum Iudæorumque millia ad religionem conuertisset Christianam, missis literis & legatis, eum vt in suum regnum iret, obsecrauit, vt videlicet eum videre & prædicantem audire posset: fide publica promittens, vt in eius regno posset legem Christi liberè prædicare, nihil eo obstante, quod Maurorum seu Mahometis lege id prohiberetur. Et Vincentius quidem impetrata à summo pontifice eundi ad ipsum regem facultate, lætus se eò contulit, ac coram illo ter prædicauit, cum incredibili tum regis, tum aliorum Saracenorum attentione. Cumque eius doctrina tanta voluptate audiretur, vt iam magna populi multitudo, despecta Mahometis sacrilega secta, esset sacrum baptisma susceptura, nonnulli ex eorum satrapis id ægrè ferentes, regi comminati sunt regni amissionem, nisi Christianus prædicator à regno eius depelleretur. Ea re compulsus est Vincentius ad docendos Christianos populos reuerti. Subortis etiam frequenter quibusdam dubijs de maximè arduis fidei catholicę & Romanæ Ecclesię negotijs, maximi Pontifices & Cardinalium senatus eius sententiam, tanquam viri & doctissimi & sanctissimi, non solum audire voluerunt, sed etiam tanquam firmissimum tutissimumque portum tenuerunt. Et licet sæpius id factum sit, tamen nè nimis longam texamus historiam, vnum solum hoc loco memorabimus.

Honorificentissimè vbique excipitur.

Nota quãtum eius concionibus ab omnibus delatum fuit.

Machoma rex Saracenus eũ ad se accersit.

CVM in constantiensi Concilio inter omnes illos doctissimos patres, qui in eo conuenerant, diu fuisset magna quædam quæstio agitata, nec vnquam tantæ rei veritas inueniri posset, tandem constituerunt, vt ad beatum Vincentium mitteretur, qui de ea re eos faceret certiores. Itaque vna omnium voce missus est ad eum Iohannes, tunc Cardinalis sancti Angeli. Cuius fuerunt comites quatuor, duo theologi & duo vtriusque iuris consulti, omnium illius ætatis eruditissimi. Venienti igitur ad se Cardinali, & sui aduentus ei causam exponenti, Vincentius lachrymans, Vnde, inquit, mihi, vt tantus talisque vir ad me veniat? Benè vestræ breues litteræ Constantiam vsque me venire facilè fecissent, etiamsi in extremis partibus fuissem orbis. Illud verò vehementer admiror, quod tanta virorum doctissimorum copia, quantam scimus ad Constantiæ Concilium venisse, nequiuerit veritatem rei comperire, quam ego tam facilem tamque manifestam considero. Sed hanc ignorantiam non ob aliud euenisse puto, nisi ob superbiam nonnullorum ex eis, qui sunt in ipso Concilio, qui omnia non propter Deum faciunt, sed vt humanam gloriam consequantur. Hæc postquam ab eo dicta sunt statim Cardinali & eis, qui eum comitati sunt, explanauit, quæ illi voluerunt. Nec solum spiritualia, sed & secularia & quædam maximarum rerum negocia eius fidei commissa sunt.

Constantiensis Cõcilij patres quantũ ei tribuerint.

EXTINCTO namque Aragoniæ rege Martino, cum nulli legitimi filij ei relicti essent, qui regno succederent, subsecuta

cuta est magna disceptatio inter multas clarissimas familias, cuinam regni sceptrum iure deberetur. Cumque multo tempore res ipsa in controuersia fuisset, nec aliquis finis ostenderetur, qui eis disceptantibus pacem esset allaturus: tandem fuit omnium communis sententia, vt aliqui eligerentur, quorum tanta esset eruditio, tanta authoritas, tanta fides, & tanta religio, vt in tanto negocio non immeritò æqui probatique iudices essent. Itaque delecti sunt nouem ex omnibus, qui in Gallijs & Hispanijs comperiri potuerunt. Quorum duo fuerunt, ipse Vincentius & Bonifacius germanus eius, cuius suprà mentio facta est. Qui discussis singulis, quæ pro rei deliberatione discutienda videbantur, ipsi rei finem imposuerunt, quale ius & ratio imponendum postulauerunt. Facto præterea fine Constantiensis Concilij, Martinus, qui in ipso Concilio creatus summus pontifex fuit, ilicò misit Antonium Montanum ad eum, qui eo tempore summus omnium theologus habebatur. Qui & literas ad eum detulit, quibus Pontifex ei confirmauit omnem illam absoluendi, ligandi, docendique potestatem, quam ei anteà Benedictus contulerat, eum tanquàm Christi Apostolum mittens, qui in nomine Iesu Christi doctrinam euangelicam populis prædicaret. Violenter insuper, Aragoniæ regina, Iohannis regis vxor, quadam fœminea cupiditate permota, affectabat ingredi viri Dei cellulam, vt videlicet videre posset, qualis erat locus, in quo orabat: qualis lectulus, vbi quiescebat. Cumque hoc à beato viro impetrare non posset, (nefas namque ei videbatur, vt fœminæ seruorum Dei cellas ingrederentur) filia indignans, cellulæ ostium violenter aperiri iussit. Moxque ingrediens, loca, quæ videre cupiebat, vidit quidem: sed virum Dei, qui intus erat, nec ipsa, nec illi, qui eam comitabantur, videre potuerunt. Illa igitur à fratribus, quos in cella reperit, sciscitatur vbinam beatus Vincentius esset. Respondent illi, quod eum ante oculos haberet, ac dicunt se plurimum admirari, quod eum non videret, cum ipse in loco patulo esset, vndè ab omnibus videri posset. Postquàm hæc reginæ dixerunt, ad virum Dei Vincentium conuersi, Quid causæ est, inquiunt, pater optime, quòd reginæ ad te venienti non assurgis, nec eam alloqueris? At ille, Nescitis, inquit, filij mei, nunquàm fuisse à nobis permissum, vt fœminæ in cellas nostras introducerentur? Et quamuis hæc regina sit, tamen eam ingredi non permisi, nè fiam personarum acceptor. Et quoniam violentiam hanc fecit, vt me inuito ingredi ausa sit, ideò quandiù hoc in loco commorabitur, diuino miraculo fiet, quòd eius oculi tenebuntur, vt quamuis coràm habeat me, nunquam tamen videre possit. Hæc audiens regina, statim egreditur: Vincentius autem secutus est eam. Quem illa videns, ante eum mitum in modum humiliata est, ac pro commisso veniam petijt. Cui dixit beatus Vincentius: Nisi per muliebrem ignorantiam peccauisses, certè non impunè tantam violentiam mihi fecisses. Vltor enim est Deus iniuriarum, quæ seruis eius inferuntur. A modò igitur caue, nè quid eiusmodi committas in seruos Dei. Post multos verò inter se sermones, regina discessit. Alia quoque vice eadem regina, volens explorare, an vita ipsius Vincentij talis in occulto esset, qualis coram hominibus videbatur: quadam nocte, magna virorum fœminarumque nobilium comitante caterua, in conuentum fratrum Barcinonæ introducta, tandem venit in locum, ex quo per quasdam rimas eum videre poterat. Itaque intuens, vidit virum Dei flexis genibus orantem, & circa eum maximam quandam esse claritatem, ex qua magna radiorum multitudo profluens, circunquaque diffundebatur. Illa diligentiùs intuetur, circumspiciens an in ipsa cellula aliquæ cereæ faces essent, vndè tantus splendor procederet: ac tandem perpendens eum non humano opere, sed cœlesti miraculo fieri, ad comitantes conuersa. Abeamus, inquit, obsecro: non enim est de hoc diuino viro vlteriùs experimentum capiendum. Longè enim plura ac clariora sunt eius opera, quàm ea, quæ vel extrà videntur, vel fama referuntur. Eis igitur ostendit id, quod ipsa viderat, ac indè ilicò discesserunt.

Vide Rodericum Santium Parte. 4. hist. Hisp. cap. 26.

Antonius Mõtanus summus theologus.

Regina Aragoniæ, per vim ingressa in Cellam viri Dei, cum videre nõ potest.

Eadem regina quid circa Dei virum viderit.

Quas ob res regina ex tunc tanta veneratione eum prosecuta est, quod quotiès eum videbat, quasi prona adorabat, non minùs quàm si aliquem angelum cœlestem per terras gradientem vidisset. Solebat quoque narrare vir quidam, nomine Leonardus Gayanus, qui eum multo tempore cum alijs secutus fuerat, quod quadam nocte nonnulli inspicientes per rimas quasdam ostij cellulæ, in qua quiescebat, viderunt cellam ipsam mirabili claritate resplendentem, & in medio virum Dei à terra penitùs eleuatum, oculos ad cœlum ac manus iunctas tenentem, & deuotione vehementissima orantem.

X. In ea Galliæ regione, quam nostri temporis vulgus Delphinatum vocat, est inter duos montes vallis quædam, quam sub illud tempus, quo B. Vincentius clarebat, habitabat gens quædam ferè barbara, quæ erat tot malorum labe infecta, quod quicunque ex eis non vacàsset lasciuiæ, aut non vixisset ex rapto, vel non fuisset humani sanguinis effusione delectatus, aut non fuisset magicarum artium vsus præstigijs, eis nequaquàm cohabitare posset. Propter quæ & plura alia gentis illius obscœna facinora, Gallorum lingua locus iste Vallis Puta dicebatur, quod Latino sermone diceretur vallis fœtida. Fuerunt autem multi pontifices Romani, qui ad eos frequenter prædicatores & hæreticæ prauitatis inquisitores miserunt, vt vel salutaribus doctrinis, vel pœnarum formidine à suis obscœnitatibus reuocarentur: sed hæc nihil profuerunt. Nam ferocissima gens illa eos, qui mittebantur, ferro irruens vel eijciebat, vel trucidabat: ex quo ad eos ire omnes prædicatores formidabant. Hæc audiens fortis Christi miles, non quidem terrenis, sed cœlestibus armis munitus, in vallem ipsam proficiscitur. Duxit verò secum illam religiosam cateruam, quæ eum sequebatur agens pœnitentiam, modo quo suprà diximus: vt videlicèt eorum exemplo gens illa faciliùs ad contritionem prouocaretur. Itaque vbi incolæ vallis tantum virum, cuius celeberrimam famam frequenter audierant, ad se venisse viderunt, ad eius doctrinam audiendam certatim concurrerunt. Post paucos autem dies, omni ferocitate deposita, fuit gens illa ab omni errore reuocata, & ad veræ religionis cultum sic reducta, vt non solùm à sceleribus desisterent, sed etiam, quamdiù apud eos fuit Beatus Vincentius, ac per multa tempora pòst, veræ conuersionis signa multiplicibus inditijs demonstrarent. Quamobrèm fuit à viro Dei constitutum, vt non ampliùs Vallis Puta, sed mutato nomine Vallis Pura vocaretur. Quæ nominis appellatio vsque ad hæc nostra tempora perseuerat.

Vallis pũtæ habitatores barbari, & valdè flagitiosi.

Redeunt ad sanitatem.

IX. Vltimo huius libri loco illud vnum dicendum est, quod est tam virginitatis, quàm multarum aliarum virtutum eius testimonium mirabile, ac manifestum indicium, quòd non solùm à seculi huius hominibus, sed etiam à cœlestibus ciuibus venerabatur. Quadam enim vice dormienti Beato Vincentio media nocte adfuit Beatus Dominicus, ex cuius corpore tanta lux emittebatur, quòd totus locus mira claritate resplenduit. Ex quo expergefactus B. Vincentius, ac videns virum in fratrum Prædicatorum habitu, Quis, inquit, es tu, qui hac hora huc te contulisti? Respondit ille: Ego sum Dominicus pater tuus, ad te à Christo Iesu missus, vt à me multa docearis, quæ te cognoscere omninò oportet, vt Dei legationem, ad quam electus es, feruentius exequaris. Da mihi igitur locum, & simul in hoc tuo lectulo quiescamus. Moxque ad eum ait Vincentius: Et vndè mihi ô pater sanctissime tantum honoris aduenit, vt tantus vir, cælestis ciuis, ad me veniret, & mecum, qui mortalis sum, velit in vilissimo lecto meo quiescere? Nunquàm id permittam: pedum verò tuorum vestigia humi prostratus adorabo. Quod vbi Vincentius facere voluit, Dominicus prohibuit, & ait: Agè Vincenti, per inceptam virtutum semitam constanti animo gradiaris. Scito enim apud Deum magna esse merita tua. Et vt iucundius vitam agere possis, volo te scire, quòd multa sunt, quæ te mihi similem efficiunt, propter quæ non immeritò dignus es, vt mecum vno in loco quiescas. Primùm es eiusdem religionis vinculo adstrictus, quo & ipse fui, quandò mortalis eram & vestra vita fruebar. Deindè

S. Dominicus ei apparet.

In quibus Dominicus imitandus sit.

es Euangelicæ doctrinæ prædicator & doctor, à Christo, sicut & ego, missus ad euangelizandum. Es prætereà virginitatis virtute insignis, qua me quoquè constat præstantissimè claruisse. Postremò sunt in te aliæ multæ magnæque virtutes, in quibus tu optimus filius me patrem feliciter imitaris: In illo tamen tibi sum anteponendus, quòd fui dux Ordinis Prædicatorum. Tu igitur stude, vt quæ cœpisti, diligenter persequaris, vt tandèm peracto mortalis vitæ cursu, mecum inter cœlestium ciuium ordines colloceris. Post hæc dicta Beatus Vincentius ei gratias egit, eumque obsecrauit, vt pro eo Dominum continuè precaretur, quò ei largiretur benè viuendi perseuerantiam. Itaque colloquentes, multam noctis partem deduxerunt. Socij autem eius, qui in loco contiguo ei, vbi hæc agebantur, dormiebant, talium verborum sono excitati sunt: audientesque huiusce modi colloquiorum vicissitudinem, per rimas quasdam tabularum, quæ ipsos separabant, inspicientes, viderunt B. Vincentium & secum quendam alium fratrem, qui videbatur multum venerabilis, cum eo multa loquentem, ex cuius facie lux illa emanabat, qua luce locus multum replebatur. Qui conticuerunt quidem, sed rem gestam considerantes, menti condiderunt: Et quamprimum illuxit, Vincentium adiêrunt, eumque per Iesum Christum & omnes sanctos eius obtestantur, vt eis manifesta faciat singula illa, quorum partem proxima nocte viderant & audierant. Ille, quamuis primò plurimum restiterit, postquàm tamen sese adeò stricte obtestatum vidit, eis omnem rem ilicò ex ordine manifestauit, orans nè cui reuelarent.

PER ea, quæ secundo libro narrata sunt, pater religiosissime, perspicuè videri potuit, quàm mirabilis fuerit ordo vitæ nostri Vincentij, quàm magna ignitorum eloquiorum eius efficacia, quanta in castigando proprio corpore seueritas, quanta cibi & potu parcitas, ac tandèm quanta veneratione non modò nostri seculi homines, sed & cælestes ciues eum prosecuti sint. Et nè tanti talisque viri conuersatio videatur minus claruisse miraculis, statui in hoc tertio mei operis volumine scribere miracula illa speciosissima, quibus claruit in vita, & quæ apud maximum Romanæ ecclesiæ Pontificem, qui eum cæteris sanctis connumerauit, fuerunt clarissimis testimonijs comprobata. Verum cum ipsorum numerus fuerit supra octingenta & sexaginta, habitis ex illis solum quatuor processibus, qui confecti sunt Auinione, Tolosæ, Venetijs & Neapoli, nè tanti operis longitudo fastidio sit eis, qui legerint, ex multis pauciissima recensebo, ea videlicet, quæ posteritati sint maximam admirationem allatura. Non possum tamen non vehementer dolere, cum mecum ipse considero, quod cum ferè vniuersæ vitæ suæ cursum in Hispanijs peregerit, mirabilia tamen opera, quæ ibidem fecit, omissa sunt, nec fuerunt inuestigata aut literis mandata, vt meritò fieri debuisset. Ex quo factum est, quod multa à me scribi nequiuerunt, quibus vita eius profectò longe maiori admiratione digna haberetur. Verum quidquid omissum est, non certè tua aut negligentia aut culpa id factum dixerim. Tu enim singula, quæ ad rem spectabant, diligentissimè prouidisti. Quem igitur incusabo? Quantum quidem sciam, neminem: illud tamen mihi notissimum est, quod tanta fuit diligentia tua, & tam clara & mirifica ea fuerunt, quæ in quatuor illi processibus de ipsius Beati Vincentij conuersatione ac vita comperta sunt, vt in Calixto maximo Pontifice nulla fuerit mora, quo minus post duos menses, quàm fuerat ad summum sacerdotium adscitus, Catalogo Sanctorum eum adscripserit. Quod si processus illi, qui ex Nicolai V. qui ante Calixtum Christianæ ecclesiæ præfuit, omniumque Cardinalium consulto Barcinonæ, Valentiæ, & in pluribus alijs vtriusque Hispaniæ, Galliæ & Italiæ locis confecti sunt, opportuno tempore ad Romanam curiam delati fuissent, existimo ego, quod tanta fuisset operum ac miraculorum eius copia, vt vix triginta dies sufficissent pro narratione, & ferè infiniti operis laborem, pro suî descriptione non immeritò postulâssent. Igitur vt meæ narrationis principium faciam, ea primo loco dicere decreui, quæ demonstrabunt eum mirabiliter prophetiæ spiritu claruisse.

Li. III Præfat.

Nota multitudinem miraculorum.

F. LAVRENTIVS SVRIVS PIO ET ÆQVO LECTORI.

EX tertii huius libri præfatione animaduerti potest, authorem, vitandæ nimiæ prolixitatis causa, ex innumeris prope Beati Vincentij miraculis tantùm paucissima, vt ipse ait, descripsisse, quæ tamen sunt amplius quadraginta & septem, nisi quod ea, quæ sanctus vir prophetiè prædixit, ille inter miracula numerat, paulò largius miraculi vocabulo vsus, cum alioqui Apostolus donum prophetiæ 1.Cor.12. *distinguat ab operatione virtutum, id est, signorum & miraculorum, vt docti viri interpretantur. Itaque nè opus hoc nostrum in immensum excresceat, maximè quandò author plerunque multis agit verbis, vbi pauca sufficerent, crebrò etiam parum commoda in describendis miraculis oratione vtitur, coacti sumus quæ ab illo fusius commemorantur, & comprehensius & paulò Latinius referre: quæ tamen in re dedimus operam, vt etsi possint multa ex eius verbis desiderari, parum tamen aut potius nihil rerum memorabilium prætermissum esse videatur: dempsi aliquot miraculis, quæ breuitatis studio omisimus.*

I. CVM aliquando apud Valentiam Hispaniæ vrbem, B. Vincentius concionaretur, & à concione permulti ad eum accurrerent, vt ipsis benè precaretur, inter alios adfuit etiam Alphonsus quidam, præter alias, quibus præditus erat, virtutes, etiam Iuris sanè quam peritus. Eum intuitus S. Vincentius, Gratulor inquit, tibi, optime fili. Noueris fore, vt & patriæ & familiæ tuæ maximo sis ornamento. Summam enim inter mortales dignitatem obtinebis, meque vita functum maximo honore, afficies, & præcipua veneratione prosequeris. Tantum vide, vt in virtutum studio perseueres. Alphonsus hæc viri Dei verba mandat memoriæ, dat operam vt in dies seipso melior euadat. Post aliquot annos creatur Valentinus episcopus, indè Cardinalis, postremò iam grandæuus, præter omnem mortalium expectationem, fit Pontifex Romanus, dictus Calixtus 3. Tum verò non immemor, quæ ante annos quinquaginta ipsi prædixisset B. Vincentius, tertio Pontificatus sui mense eum sanctorum catalogo adscripsit.

Prædicit Alphonso, eum futurum Rom. Pont.

II. PROPTER raram eruditionem, cum adhuc esset admodum iuuenis, ex decreto Patrum sui instituti missus est Barcionem philosophiæ magister: qui quidam est honoris titulus, quo ornari solent iuuenes Ordinis S. Dominici. Vbi Barcionem venit, non modo philosophiam prælegit in schola, sed etiam conciones habuit ad populum. namque ab ipsa adolescentia mirifice instructus fuit ad concionandum. Erat tum fames ingens ijs in locis, & magna annonæ caritas. ea causa indictæ sunt publicæ preces, factæque solennes processiones à clero, & à populo vniuerso. Interea quodam die Dominico sermonem habuit Vincentius: aderant autem supra triginta hominum millia. Ibi tum ille diuinitus permotus, Volo, inquit, ô Barcinonenses, gratos vos esse Deo pro beneficio vobis ab ipso collato. Hodie enim ante solis occubitum duæ magnæ naues tritico onustæ, in portum vrbis vestræ appellentur. Ijs verbis multi è populo lætabantur, sed viri grauiores, cum eis necdum esset sancti viri perspecta virtus, parum eis tribuebant: nec deerant certæ rationes, quæ non admitterent, vt eis sermonibus fides haberetur. Itaque plus inde scandali & offensionis, quam lætitiæ extitit in populo. Et Prior quoque illius & fratres eum temeritatis arguebant: quibus ille placidissime respondebat ità fore, quemadmodum dixisset. Et certè vera eum dixisse rei docuit euentus, nauibus ante solis occasum ad vrbem feliciter appulsis.

Prædicit naues adfuturas præter omnem spé.

III. PERPINIANI vir sanctus ardentissima laborabat febri, ità vt vita eius à multis pro deplorata haberetur. Adducebantur à fratribus medici, quibus ille ait: Non ego vestris opus habeo pharmacis: neque enim aut hoc tempore, aut hoc in loco, aut ex hac ægritudine decessurus sum è vita. Longa mihi adhuc supersunt vitæ emetienda spatia. Post dies quatuor incolumem me videbitis. Abscedunt medici, & die quinto Vincentius sanus apparet.

Alia eius prophetia.

FRATER

IV. FRATER quidam Augustinianus, idemque Prior cœnobij cuiusdam in Catalonia, multa nefanda cum alijs quibusdam maledicis obtrectatoribus in sanctum virum eiusque doctrinam iactauerat. Cernens autem eius mansuetudinem & in perferendis iniurijs constantiam, vitæ quoque sanctitatem, se falsò eum criminatum doluit, captansque opportunitatem, eum adijt, veniam petijt, se vnum ex illis esse confessus est viris sceleratis, qui contra ipsum eiusque sanctam doctrinam conspirâssent. Sed de tua humilitate & mansuetudine certò mihi, inquit, id polliceor, licet multa in te impiè commisserim non me repulsam apud te passurum. Cui sic vir sanctus respondit: Ego iampridem tibi socijsque tuis ignoui: sed multo etiam magis tibi pepercit Deus, qui hanc tibi aspirauit mentem, vt hodie ad me venires. Festina igitur & consule animæ tuæ, certus te breui moriturum. Quamprimum adito sacerdotem, eique peccata omnia, quorum potes meminisse, confitearis. Ille valde perterritus, fecit vt iussus erat: deinde accepta benedictione & pacis osculo, à viro Dei recessit. Necdum peruenerat ad locum, quo ire constituerat, & ecce subito corruës, expirauit, non sine maximo sociorum eius terrore & admiratione. Porro S. Vincentius eodem momento ait ad illos qui ipsum comitabantur: Oremus pro anima fratris illius, quem paulo ante hortatus sum, vt sua peccata confiteretur, iam enim mortuus est. Itaque eodem in loco eius exequiæ sunt celebratæ: quibus peractis, nuncius adfuit repentinum eius obitum indicans. Subitanei mortem suo obtrectatori prædicit.

V. GILABERTVS monachus & præfectus cœnobij S. Mariæ de Podio, quod est valentiæ, abdicata cœnobij sui cura, constituerat cum cæteris sequi virum Dei. Eius animi pietatem animaduertens vir sanctus, libenter eum recepit. Paucissimis inde elapsis diebus illi ad se accito ait: Hortor fili, vt protinus coram me confitearis, ac deindè ad tuum reuertaris monasterium. Illic enim tibi sepulchri locus erit. Porrò dum iter facis nunquam cesses à laudibus Dei: & si quid vnquam veræ contritionis habuisti, id iam in te excitare coneris. Ad fores monasterij fratres omnes te cupidissimè prestolantur. Ille tametsi non satis viri sancti dicta assequeretur, tamen fecit libens omnia: factaque confessione & percepta sancti viri benedictione, ad suum properauit cœnobium. Mox verò vt eius limen attigit, spiritum exhalauit, eodemque momento illi quoque iussit B. Vincentius exequias fieri. Item euidã ex comitibus suis.

VI. ALEXANDRIA Longobardiæ ciuitas est. Ibi concionante B. Vincentio adfuit etiam Bernardinus ille, nunc toto orbe nominatissimus, professione Franciscanus. Id quidem temporis, licet multis esset ornatus virtutibus, tamen etiamnum iuuenis erat, & necdum apud Italos nomen eius celebre habebatur. Porro B. Vincentius iam toto orbe celebrabatur. Vbi autem concionem eius Bernardinus audiuit admirans doctrinam, eloquentiam & feruorem sancti viri, ad illum se contulit, cupiens in illius se amicitiam insinuare, vt posset eius & verbis & exemplis institui. Eius autem egregiam indolem facilè animaduertens B. Vincentius, humanissimè acceptum apud se illum cibum sumere voluit. Post multos vltrò citroque collatos sermones, accepta benedictione Bernardinus abijt. Postridiè manè concionante B. Vincentio, adest rursùs Bernardinus. Ibi tum palàm edixit B. Vincentius: Noueritis charissimi inter vos adstare fratrem quendam Franciscanum, qui paucis ab hinc annis erit insignis tota Italia, atque ex eius tum vita, tum doctrina fructus vberrimi existent: & licèt ego illum ætate antecedam, attamen in Romana Ecclesia ille me honore anteibit. Et vos quidem decet hoc nomine gratos esse Deo: ego verò relicta illi Italia, me ad Gallias & Hispanias recipiam. His dictis, eò redijt, vndè parumper digressus erat. Post annos decem, Bernardini nomen Italiam omnem compleuit, & quamuis triginta annis ante illum ex vita decessisset B. Vincentius, sex annis ante Vincentium Bernardinus in Sanctos relatus est. S. Bernardini sanctitatem & famam prædicit.

VII. APVD Cæsaraugustam, nobilem Aragoniæ vrbem dum vir sanctus in agro concionem haberet, sermonem interrupit, & in multas lachrymas prorupit. Deinde tersit oculos, cælumque suspiciens, paulispèr siluit. Mox ad populum, rei nouitate attonitum, conuersus hilari vultu. Non miremini, inquit, filij mei. Didici enim à Domino, hac hora Valentiæ è vita abijsse matrem meam, & ea causa lachrymabam: at nunc illi gratulor, postquam itidem cognoui eam piè ac religiosè hinc emigrasse, & viuere cum Christo in cælis. Annotarunt eius verba plerique omnes, fuisseque verissima paucis post diebus, cum litteræ de matris eius obitu allatæ essent, compererunt. Matris suę obitum diuinitus.

VIII. EODEM modo sororis quoque suæ mortem, cum esset Toleti, diuina reuelatione cognouit. Fuit illa virgo vsque ad obitum suum, multisque annis reuerenter admodum quandam fratris sui Vincentij lineam tunicam apud se conseruârat, quam morti iam propinqua, suo corpusculo imponi voluit, sicque iacens, inter alia crebrò hæc verba repetijt: Ora Deum pro me charissime frater Vincenti. Tandem post horas duas hæc illius suprema verba fuêre: En frater meus Vincentius me deducit ad tribunal Iesu Christi: quibus dictis, mox animam reddidit: Hæc autem omnia beato Vincentio inter sacrificandum reuelata fuêre. Itaque peracto sacrificio ascendit, & è suggestu omnibus palam indicauit. Post dies non paucos ex literis cognitum est, eadem hora migrâsse illam, qua B. Vincentius dixerat. Item sororis.

IX. BIENII eius spatio, quo fuit in Britannijs, quendam ex eius socijs vexauit febris. Petijt is benedici & cruce consignari à sancto viro, vt posset eo morbo liberari Et manus quidem suas illi B. Vincentius imposuit, sed mox eum intuens, Noueris, inquit, fili frustrà te expetere sanitatem: nanque post dies octo hora prima Dominicæ diei morieris. Consule igitur saluti animæ tuæ. Ille paruit viro beato, & eadem hora, qua prædictum erat, vita functus est. Ad eius exequias multi conuenêre sacerdotes, à quibus vir sanctus petijt, vt singuli pro illius anima ter Missas celebrarent, dicens reuelatione Diuina se didicisse, triduo illum Purgatorij pœnas luiturum. Offeruntur ab illis Missarum sacrificia, & à Vincentio gratiæ eis aguntur, indicaturque Missarum & precium suffragijs animam à pœnis ereptam ad cælos euolâsse. Prædicit socio obitum.

X. TOLOSÆ vir Dei in tanta populi frequentia sermonem habuit, vt cum multis locus deesset, in muros plerique conscendere cogerentur. Inter eos iuuenis quidam in muro positus somno corripitur, & ab ipso muro sic pendet medius, vt nisi Deus ferat opem, de eius salute actum esse videatur. Sensit id in spiritu vir Dei, (nam corporis oculis illum cernere non poterat) sermonemque interrumpens. Quidam, inquit, adolescens à tergo meo somno oppressus hæret muro, qui nisi excitetur, animo & corpore periturus est. Ijs auditis, mox accurrêre quidam, & hominem conseruarunt. Sensit per spiritum periculum adolescentis.

XI. APVD Ilerdam sacerdos quidam sub externo habitu cultioribus vtebatur indumentis & rebus, quibus homines lasciui delectari solent: sed ea tamen non sinebat ab alijs videri, priuata delectatione contentus. Concionante autem ea in vrbe viro Dei, & inter alia vitia etiam seruerè castigante eorum petulantiam, qui in corporis cultu essent immoderati & superflui, eius, quem diximus, sacerdotis vitam omnem & conuersationem, studium omne, quod in corporis cultum conferret, singularum quoque vestium, quas sub exteriori habitu ferebat, formas & colores luculenter explicauit. Vbi id sacerdos ille audiuit, obstupuit, cogitansque secum non nisi Diuina reuelatione ea illum scire potuisse, valdè compunctus, omnem vitæ & vestium lasciuiam propudiauit, sanctumque virum mensibus viginti duobus per multa Hispaniarum loca cupidè & religiosè comitatus est. Occulta producit in lucem.

XII. VALENTIÆ multi, relictis rebus temporarijs, virum Dei assectabantur. In ijs quidam, Gaynam nomine res suas pro aureis quadringentis distraxit, venienſq; ad B. Vincentium, ait se illum sequi velle, cupereque aureos illos omnes non aliter, quam ipse vellet, expendere. Hortante B. Vincentio, vt in Christi pauperes illos conferret, abijt ille, & du-

centos quidem aureos elargitus est, reliquos in vsus necessarios reseruauit. Inde ad virum Dei reuersus. Feci, inquit, pater, vt voluisti. At ille Spiritu sancto reuelante, sciens eum mentiri: Non es, inquit, dignus meo contubernio. Cum enim aureos ducentos tibi retinueris, certum est te necdum spem omnem in Deo constituisse: itaque me libero animo sequi non poteris. Ego verò in meo contubernio illos habere volo, qui fide & virtutibus, non qui nummis & opibus abundent. Ille hæc audiens, coram multis humi prostratus, cum multis lachrymis & culpam suam fassus est, & veniam petijt, facileque impetrauit, cum etiam reliquam pecuniam erogare constituisset.

Fraudem cuiusdam Deo reuelante cognoscit.

XIII. APVD Dertusense Catalonię oppidum quodam die pro facienda concione in suggestum ascendit, sed præter morem diu tacitus permansit. Expectabat populus admirabundus, ille verò causam silentij eam esse dixit, quod sustineret aduentum quorundam, quos ipse sciret fore gratissimos: hortaturque vt venientibus locum præberent. Vix verba finierat, & ecce tota Iudæorum Synagoga illuc accedens, ait se velle Vincentium concionantem audire. Acciuntur iucundissimè ab omnibus, & locus eis opportunus attribuitur. Porro vir sanctus antequam sermonem inchoaret, scisciabatur ex illis, cuius hortatu eò aduenissent. Illi se respondent nullius suasione, sed tanquam Diuino quodam instinctu permotos, simul omnes ad ipsum audiendum accedere deliberâsse. Orditur inde sermonem præco Dei, & tanta gratia prosequitur, vt magna Iudæorum pars in Christum crediderit.

Iudæos multos conuertit.

XIV. BARCINONE mulier quædam infantulum in genitalibus ruptum, ad B. Vincentium adduxit, orans, vt crucis ei signum imprimeret. Cui vir sanctus. Gaude, inquit, filia. Infantulus hic breui curabitur, & vbi adoleuerit, allegetur in clerum, eritque theologus præstantissimus. Iis dictis, manum imponit infanti, & is euestigio sanatur. Deinde temporis successu euenerunt ea omnia, quæ vir sanctus prædixerat. Nomen viri, si quis nôsse velit, est Iohannes Solerius, hodieque supereſt, & ob raram eruditionem apud Alphonsum Aragonum regem in multo precio est.

Iohannes Solerius.

XV. IN villa, quam Morellam vocant, non multum distante à Valentia, vir fuit & genere & virtutibus nobilis, habuitque vxorem iuuenem, & quidem speciosissimam & multis virtutibus ornatissimam: sed eadem ipsa per interualla quasi furore corripiebatur, non sine magno & suo & aliorum periculo, cum alioqui sibi reddita singulari prudentia & mansuetudine polleret. Ad ædes eius, inuitante marito, venit beatus Vincentius, moxque oblatæ ipsi mulieri benè precatus est, impositque illi manum. Et quamdiu quidem illic moratus est, nullam mulier furoris molestiam passa est, ità vt ab omnibus iam planè curata putaretur. Abeunte autem marito cum familia ad concionem S. Vincentij, illa sola cum alia familiari fœmina remansit, cibos necessarios præparatura. Sed cum illa fœmina aliis intenderet, hanc rursus amentia corripuit, & ecce infantem suum in frusta secat, partemque coquit ad ignem, reliquam in cœna reseruat. Absoluta concione, maritus domum lætus redit, ab occurrente coniuge perquirit, num sit apparatum prandium. Illa respondet parata esse omnia. Rursus sciscitante marito, an pisces commode cocti sint, ait cum piscibus etiam egregias se coxisse carnes. Id verò ille molestè ferens, obiurgauit eam, sciens B. Vincentium à carnibus abstinere. Tandem aduertit illam more solito furijs agitatam, proprium mactasse filium. Tum vero ingens omnium existit luctus & clamor, mariti imprimis, qui eam calamitatem ferebat acerbissimè. Res gesta ad beatum Vincentium perfertur, ille mox accurrit, extenta manu iubet omnes cessare à clamore & eiulatu, porro infantis membra dissecta sibi offerri: quibus allatis, flectit genua, paucis obsecrat Deum, inde crucem exprimit in cadauer infantis, ità dicens: IESVS Mariæ filius, mundi salus & Dominus, qui huius infantis animam ex nihilo fecit, eam in hoc corpus restituat, ad laudem & gloriam nominis sui. Hæc vbi dixit, cunctis adspectantibus membra inter se coniungebantur, & infans reuixit. Ex tanto vero tamque reuera stupendo miraculo, quanta illic omnium admiratio, quantum gaudium, quanta ad priorem erga sanctum virum venerationem accessio extiterit, facile per se quiuis potest intelligere.

Immane facinus.

Restituit vitę infantē in frusta sectum.

XVI. ALIVS quoque illi infans mortuus oblatus est: cui post breuissimam precem manus imponens, mulieri eum offerenti dixit: Abi domum, & iugiter lauda Deum. Infans hic dormit, sed priusquam domum reuertaris, excitabitur. Credidit mulier, & abijt, cumque limen domus calcaret, infans se commouet, edit vagitus, matris fugit vbera, ac postea ad maturam vsque peruenit ætatem.

Item aliū.

XVII. VALENTIÆ sub sacra concione adducta fuit ad beatum virum mulier ab ipso ortu muta. Ille paululum intermissa concione, suspiciens in cælum moxque ad fœminam conuersus, Quid vis, inquit, filia? Illa respondit: Panem volo & loquendi facultatem. Tum ille, Panem quidem, inquit, donec eris in vita, habebis: sed cum ad multam animæ tuæ salutem linguæ officio careas, noli frustra illud petere, quod nunquam sis impetratura. Si enim loqui potuisses, immodica mordacitate & corporis & animæ vitam perdidisses. Abi igitur, & mente Deum laudare nè cesses. Respondit illa: Faciam sancte pater, quod hortaris: statimque obmutuit & post annos septem mortua est.

Muta loquitur.

Rursus obmutescit.

XIIX. IN quodam hospitio quindecim panibus supra duo hominum millia vir sanctus refecit, parumque vini, quodque iam penè coacuerat, in optimum vinum mutauit, ijsdemque apponi iussit. Cernens autem hospes tam insigne miraculum, humi se abijcit, & cum magnis clamoribus omnibus qui aderant, remque ignorabant, quod gestum erat indicauit, nec potuit eum compescere vir sanctus, quin omnes ad gratias Deo agendas hortaretur. Post cibum sumptum iussit beatus Vincentius, vt hospiti iustum precium solueretur. ac ille nihil prorsus recipere voluit, id solum rogans, vt domui suæ & cunctis in ea habitantibus vir sanctus bene precaretur. Factum est ita. cumque luce proxima hospes cum coniuge ad oppidum proficisci instituisset, farinam vinumque empturus, cistam farina, doliumque vino suauissimo abundè plenum conspicit. Nimis prolixi futuri sumus, si singulatim annotare velimus, quoties vir beatus suis precibus id genus res auxerit, cum id fecerit sæpissimè. Vnum hoc præterire non possumus, quod vinum, vnde ad sex hominum millia, qui virum sanctum sequebantur, biberant, non solum nihil imminutum est, sed etiam in decem annos seruatum (licet tam multum inde distribueretur, vt vno anno vix posset sufficere) morbos curauit eorum omnium, qui inde biberent.

XV. panibus supra 2000 hominū pascit.

Sex millia hominum bibunt vinum, & nihil imminuitur, &c

XIX. PVELLA quædam à sæuissimo dæmone obsessa, tametsi funibus esset vincta, vix ab octo viris ad beatum Vincentium adduci potuit: in cuius conspectum vt venit, clamores edidit sanè quam horrendos, itaque se comparauit, vt omnibus terrorem incuteret. Primo igitur præcepit dæmoni vir sanctus, vt eam vim remitteret, nec puellam exagitaret. Mox ille obmutuit, & puella stetit immota, obliquis oculis intuens in virum Dei. Deinde rursus in Christi nomine præcepit dæmoni, vt quando & quam ob causam in puellam esset ingressus, ediceret. Tum ille fassus est se ante septennium matrem puellæ incitare conatum, vt maritum occideret. Illam verò, cum multos audiret strepitus in ædibus suis, quos dæmones excitârant, euigilâsse, seque crucis signo munisse, Christique & beatæ Mariæ virginis nomina appellâsse: Tum vero nihil se potuisse contra illam, quandoquidem nomina illa plurimum dæmones formidarent: sed puellam, filiam eius, eò quod cruce se minimè consignasset, se inuasisse: reliquis nihil potuisse nocere, quod crucis essent signo armati. Iubente autem viro sancto, vt, puella illæsa, exiret: respondit dæmon: Multi ante hac me conati sunt eijcere, sed frustra. Tu verò rectè dictus es Vincentius, & ecce à te victus discedo. His dictis, cum horribili vlulatu, & teterrimo fœtore exijt, puella humi prostrata & penè exanimi relicta: cui Vincentius iussit domum reductæ cibum porrigi, ac deinde acciri sacerdotem, cui sua peccata confiteretur. Factum est, vt ille imperauit, & puella in tantum deinceps virtutibus aucta est, vt non multo post tempore inter matronas Valentinas omnium prudentissima & honestissima sit habita.

Puellam cruce se nō signantem occupat dæmon.

LIBE-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

XX. LIBERAVIT etiam vir sanctus dæmoniacum quendam, qui multas illi iniurias multasque contumelias irrogârat, quem dæmon in concione inuasit, ad quam ille eo animo accesserat, vt audiret aliquid, quod posset criminari. Licet autem dæmon rogaret sanctum virum, vt se non expelleret à tam nefario homine, donec esset vltus iniurias eius, tamen audiuit ab illo: Seruus sum Iesu Christi, qui etiam pro illis rogauit, qui eum cruci affixerunt. Eius igitur nomine tibi præcipio, vt ab hoc peccatore recedas. Ad quæ verba exijt dæmon cum voce terribili & sulphureo fœtore: porro homo visus est plane extinctus. Sed vir Dei negauit esse mortuum, voluitque vnum ex sacerdotibus illic hærere, donec ad se rediens, illi confessionem faceret. Id genus dæmoniacos suprà sexaginta diuersis & locis & temporibus vir sanctus curauit. Dæmon pellitur.

XXI. SVB quadam concione, quam vir Beatus Murciæ habuit in Hispanijs, ipsa Dominica Palmarum, tres equi terribiles in populum, qui concioni intererat, toto impetu incurrerunt. Iam fugiebant homines, sed eos hortabatur sanctus Vincentius, vt cruce se signarent, ita fore inquiens, vt facile illi in fugam verterentur. Cumque hoc illi fecissent, vir sanctus in Christi nomine præcepit dæmonibus, qui in forma equorum visebantur, vt nullo læso ab vrbe abscederent. Abiêrunt illi, & vir Dei sic ad populum locutus est: Constanti animo estote charissimi, nec vos à dæmonibus sinatis in fraudem impelli. Dæmones quidem illi, quos modo sub equorum horrida specie vidistis, diu hanc vrbem occuparunt: at nunc multa me cernentes à vobis vitia profligâsse, multumque bonæ frugis apud vos extitisse, conati sunt quibusdam ex vobis perniciem adferre: sed Christo propitio illorum conatus iniiti fuêre: nec tamen sine aliquo maleficio abiêrunt. Est enim inter vos fœmina quædam, quæ filiam suam virginem, non ausa huc secum adducere, domi reliquit: sed eâ si nunc domum rediret, cerneret rem nefariam. His dictis, sermonem prosequutus est. Porro mulier, auditis eius verbis, domum se contulit, & cum filia in lecto adolescentem cubantem offendit: rei autem indignitate commota, festina abijt ad virum Dei, & coram omni multitudine quid ipsi accidisset, mœsta enarrauit. Id genus flagitia non semel ille sanctus vir per spiritum cognouit. Stuprum puellæ palam edicit, Deo reuelante.

XXII HAVD procul Valentia pagus est sancti Matthei. In eo paucis diebus commorante sancto Vincentio, dæmon accessit sub habitu & forma admodum venerabilis eremitæ, vtroque se obtulit ad assectandum beatum Vincentium cum alijs. Eum verò tota illa religiosa caterua humanissimè recepit: cumque mira versutia iam omnium sibi beneuolentiam conciliâsset, sensim sparsit virulentos quosdam sermones, qui non modo B. Vincentij doctrinam, sed etiam catholicam fidem læderent. Itaque catenis vinctus, in tetrum carcerem conijcitur, vltimo supplicio tanquam hæreticus afficiendus, nisi caneret palinodiam. Sequenti die mittuntur qui explorent, num mutârit sententiam, & nemo inuenitur. Referuntur hæc ad S. Vincentium. & ille subridens, ait. Nihil vos isthæc res habeat solicitos: non enim homo, sed satan fuit, qui fructum, quem multi vestrum ex mea doctrina percepêre, corrumpere voluit. Diabolus se simulat eremitam.

XXIII. IN quodam Cataloniæ pago ipsis ferijs Apostolorum Petri & Pauli, sermonem habiturus erat vir Dei. Ecce autem Missæ sacrificio peracto, priusquam sacras vestes exueret, tam immanis & horrenda subito tempestas orta est, vt cælum ipsum ruinam minari videretur, & omnes se perituros formidarent. At vir sanctus ad populum conuersus, eum iubet spem suam collocare in Domino Iesu: moxque contra illam tempestatem sparsit aquam sacratam, ac deinde crucis expressit signum. Ilicò tempestas dissipatur, & mira redit aëris serenitas. Tum ille pulpitum ascendens, ita locutus est: Nisi pro vobis hodiè Dominum deprecati fuissent sancti Apostoli, tanta his in locis, charissimi, extitisset tempestas, quod nec in arboribus frondes, nec in agris vlla germina vel quicquam virens remansisset. Nec tamen velitis nimium esse securi: nam intra annum similem estis experturi tempestatem, sed crebris apud Deum precibus agite, vt pro sua immensa clementia & vobis & rebus vestris parcat. Hæc cum dixisset, in beatissimorum Apostolorum laudibus absoluit concionem, & post dies paucos discessit. Iam fluxerant vndecim menses, & venit horrida tempestas, quam ille prædixerat futuram. Eodem verò modo non semel, sed sepissimè, cum diuersis in locis cõcionaretur, ortas tempestas crucis signo compescuit. Tempestatem arcet aqua sacrata & crucis signo.

XXIV. IN Gallię oppido Carcasona & locis adiacentibus, à mense Iunio vsque in Ianuarium tanta fuit siccitas, vt nullę fruges eo anno sperarentur. Id temporis B. Vincentius Tolosæ erat. Eum igitur afflicti ciues adeunt, orant vt sicut cæteris populis ita ipsis quoque suas conciones impartire dignetur. Venit ad illos sanctus pater, & quinto die ab ingressu in oppidum, facta concione, iussit vt vniuersus populus genua flecteret, & omnes misericordem Dominum pro pluuia precarentur. Ipse pariter in genua se submisit, orans. Deinde surgens crucem expressit in aëre, iussit omnes abire domum, & Deo gratias agere quod ipsorum preces admisisset. Vix verba expleuerat, & ecce densantur nubes, atque paulo post tam largi funduntur è nubibus imbres, quales eius loci homines se nunquam vidisse meminerant: nec prius cessârunt, donec sancti viri precibus repressi sunt. Pluuiam facile impetrat.

XXV. APVD * Murisiam ciuitatem Hispaniæ citerioris, quadam æstate locustę & bruchi innumerabiles intra dies quatuordecim omnia, quæ in agris erant, deuastârunt. Per id tempus venerat eo B. Vincentius, eum ciues vrbis dolentes adeunt, precum eius suffragia implorant. Ille iubet confestim adferri aquam benedictam, deinde cum clericis, qui eum assectari solebant, hymnos canentibus ad singulas vrbis portas accessit, stansque in illarum medio, contra ea loca, in quibus dicta animantia grassari dicebantur, aquam sacratam adsperst, & ecce postridiè omnia extincta reperta sunt, & intra paucos dies agri & vineæ adeo restitutæ sunt, vt illo anno nulla fuerit penuria subsecuta. * *Nursam* Locustas & bruchos perdit.

XXVI. TANTA fuit beati Vincentij & vitæ & doctrinæ authoritas, vt ea ætate qua claruit, in toto orbe terrarum ipse propemodum solus & vera dicere, & sanctè viuere putaretur: nec tamen defuere etiam multi qui eius & vitam & doctrinam criminari non dubitarent: sed id mirum videri non debet, quando ita ab ipso mundi exordio comparatum esse videmus, vt quæ bona & præclara sunt alienæ inuidentiæ obnoxia sint. Interim tamen homines improbi machinas obtrectationum suarum sancto viro frustra adhibuere, quemadmodum patebit ex ijs, quæ iam dicturi sumus. Apud Perpinianum homines quidam impijssimi atque flagitijs omnibus cooperti, permultos Iudæos incitarunt, vt in magna populi frequentia, Vincentio quippiam contra Iudæos pro concione dicente, ipsi sermonem eius interrumperent, affirmarentque eum scripturæ verba deprauare, & ad peruersos sensus detorquere. Sperabant illi, hac ratione beatum virum pudefactum, & eius famam obscuratum iri. Itaque cum iussu Ferdinandi regis decretum esset, vt Iudæi omnes, qui Perpiniani degerent, Dominica die B. Vincentij concioni interessent, (cui sane interfuere etiam Benedictus Pontifex, cuius est libro 2. mentio habita, & Sigismundus Imperator, & Ferdinandus rex, plerique ecclesiarum prælati & principes, qui Ecclesiæ ad concordiam redigendæ studio per id tempus Perpiniani conuenerant, atque etiam populus vniuersus) sub ipsa hac concione in tanta hominum frequentia Iudæi surrexêre in medium, & quemadmodum persuasi erant, B. Vincentium carpere non dubitârunt. At ille nihil perturbatus: Silete, inquit, non enim patitur mos populi Christiani, vt dum concio habetur, verbi Dei fiat interpellatio. Sed hora vespertina omnes ad me veniatis, & videbimus num prauam ego scripturarum sententiam depromam. Fecerunt illi, quod dixerat, horaque statuta eum accedunt, tamque perspicue & luculenter ab eo discunt eorum omnium, quæ pro concione docuerat, veritatem, vt se planè victos faterentur, idque postero die coram Pontifice, Imperatore, rege, cæterisque principibus & populo vniuerso palam testarentur, seque de viro Iudæos e grege cõfutat.

Dei mentitos assererent. Porrò illi, qui Iudæis harum rerum authores fuerant, intrà paucos dies malè petiêrunt. Quidam etiam altèrius instituti monachus Tolosæ degens, malè in beatum Vincentium animatus, in publica concione cõfutare ea voluit, quę superioribus diebus ille palã docuerat. Sed vix dum iniquæ obtrectationis verba explecuerat, cum ecce ubitò corruit, totus que obmutuit, donec resipiscens, mente à Deo veniam petiit, & à beato quoque Vincẽtio se veniam petiturum, & quæ contra illum dixisset, retractaturum promisit. Eo voto nuncupato, redijt sanitas, & lingua laxata est: mox ad S. Vincentium se conferens, veniam & petiit, & sine vlla mora impetrauit.

Hactenus quæ Author libro 3. fusius conscripsit, nos contractius aliquanto retulimus: omisis quibusdam miraculis, non quod lectu digna non sint, sed nè nimia prolixitate opus nostrum in nimiam vastitatem excresceret: Iam verò quartum librum subiungemus de felicis eius obitu & miraculis, quibus tam viuus quam defunctus in Britannia minori claruit: simul etiam explicabimus, quemadmodum in sanctos relatus sit: sed hæc quoquè partim Autoris, partim nostro stylo conscribemus in gratiam Lectoris & studio breuitatis.

LIB. IV PRÆFAT.

QVONIAM duce Christo tam amplum campum non sine labore percurri, vt gesta nostri Vincentij licèt non omnia, tamen ex omnibus multa conscripserim, pater humanissime: nunc nihil mihi reliquum est, nisi vt vitæ quoquè ipsius felicem finem describam: prodimus & multorum etiam miraculorum, quibus & in vita & post mortem in Britannia claruit, narratione hunc quartum librum non sine rationabili consilio distinxi. Maximo enim tædio afficiss em eos, qui legerint, si in superiori libro & ea, quæ narrata sunt, & quæ deinceps memorabuntur, complecti voluissem. Erit quoque in hoc libro mei incepti operis finis, vt videlicet vnus idemque esset & narrationis meæ & vitæ eius terminus, quo ex nostra luce migrauit ad cælum, à Iesu Christo gloria sempiterna & honore coronandus.

I.

Venit in Britanniã Britonantem.

ITAQVE post lustratas regiones illas, quas suprà expressimus, eam demum Galliæ partem ingressus est, quæ nostro æuo Britannia dicitur, ibique toto biennio continenter doctrinam salutis longè lateque diffudit: Quantum verò eo tempore fructum fecerit, breuibus explicari nequaquam potest: licebit autem eius rei vel ex vno hoc argumento conijecturam capere. Si enim loca propè innumera, in quibus paucos commoratus dies conciones habuit, in quædam propemodum templa mutâsse visus est, omnibus indè vitijs eliminatis, & sanctis virtutum studijs & operibus introductis: quanto vberiores ille fructus attulit in Britannia doctrina sua, vbi totum moratus biennium, continenter eius populos instituit? Agebat autem tunc ætatis annum septuagesimum, corpusque eius tum ob senectutem, tum ob labores & cibi potusque parsimoniam vitæque seueritatem adeò confectum & extenuatum erat, vt absque adminiculo ægrè posset ambulare. Nec tamen quicquam de labore suo & solitis exercitijs remittebat senex venerabilis, sed pro salute animarum gnauiter sudabat. Vnum hoc in eo singulare cernebatur, idque à multis non alio quam miraculi loco habitum est, quod cum ante pulpiti, vndè erat concionaturus, conscensum adeò imbecillus esset, vt vix sese commouere aut loqui posse videretur, posteaquam dicendi fecit initium, non minus ardenter, eruditè, distinctè ac luculenter sermonem pertexuit, quam consuêsset ætate florente. Nulli hominum ordini vel statui, nulli ætati, nulli sexui negatus est

Pueros vt instituent.

fructus doctrinæ & sanctitatis eius. Neque enim duntaxat ætate proiectos, & sublimium rerum atque disciplinarum capaces erudiebat, sed etiam pueros certis ad se horis euocatos instituebat, docens eos quemadmodùm cruce se signarent, orationem Dominicam & angelicam salutationem atque fidei symbolum enunciarent, Deum colerent, amarent, parentibus & proximis quibusque honorem haberent, & debita officia persoluerent. In dandis consilijs, nec diuites pauperibus, nec ignobilibus nobiles anteponebat, sed erat charus omnibus, vtilis omnibus, pius, benignus, amabilis, denique, & venerabilis omnibus. Maximè verò orphanorum, pupillorum ac viduarum se præbebat defensorem, consultorem ac moderatorem: & vt multa in pauca conferamus, omnibus se & doctorem & parentem exhibuit: nec solum animos eorum verbo salutaris doctrinæ instruxit, sed etiam sanctis precibus suis ab corporibus morbos & ægritudines depulit. Et si autem propè innumerabiles sanctarum manuum eius impositione integræ sanitatis beneficium sint adepti in Britannia, nos tamen ex plurimis non nisi pauca huc adscribemus.

II.

Fœcunditatem impetrat coniugi Ducis Britanniæ.

VXOR Iohannis Britanniæ Ducis, Caroli Francorum regis filia, multis annis permansit infœcunda. Ei cum vir sanctus benè precatus esset, & manu sua ad eius vẽtrem crucis signum expressisset, mox concepit, & multos peperit filios, atque in ijs Petrum multis virtutibus illustrem, qui etiamnum super est Dux clarissimus Britanniæ, quique ob summã erga B. Vincentium deuotionem & reuerentiam, multam operam impendit, vt in sanctorum albo eius nomen describeretur. Multę præterea aliæ fœminæ eius manuum impositione fœcunditatem impetrârunt.

III.

Sanat paralyticum.

IN Nannetensi oppido venienti ad ipsum homini paralytico, qui eo morbo decem & octo annis laborauerat, vt cũ cæteris ab illo benedici mereretur, ità locutus est: Argentum & aurum nõ est mihi, sed precor Dominum Iesum Christum, vt pro immensa benignitate sua, corporis quam expetis, tibi largiatur sospitatem. Mox multa eius membra cruce consignat, & ille se sentit incolumem, surgensque magnificat Deum, & viro sancto gratias agit, domumque se recipiens, eam molestiam deinceps minimè perpessus est: Duobus verò expletis annis, quibus per vniuersam Britanniam minorem, quam alij Britanniam Britonantem vocant, ità vitæ verbum disseminauit, vt eius sermonem Dominus confirmaret sequentibus signis. Venetiæ, quæ est huius Britanniæ vrbs, positus, à fratribus, qui eum sequebantur, admonitus est, vt in Hispanias reuerteretur, & iam ætate grauis, in patrio potius, quam peregrino solo moreretur. Verum ille memor verborum Christi, quæ Auinione decumbenti dixerat, vt suprà libro secundo annotatum est, nempe vt Occidentem euangelizando peragraret, eorum consilijs nulla se ratione obsequi velle respondit. Cum enim hæc Britannia ad Oceanum in extremis Occidentis finibus sita sit, existimabat eam esse regionem, in qua Christus eum

Abit Venetia, sed ditinitus reuocatur.

prædixerat è corpore migraturum. Tandem verò importunis illorum precibus flexus, decreuit abire Venetia, & in Hispanias proficisci. Cum sit enim Hispania quoque in orbis terrarum finibus posita, poterat non absurdè accipi, de ea Christum esse locutum. Itaque Venetiæ ciuibus primò generatim admonitis, vt doctrinæ suæ memores essent, suoque discessu incredibili mœrore affectis, media nocte iter ingressus est, sedens asino. Cumque se iam aliquot passuum millia confecisse arbitraretur, die illucescente ad ipsius orbis portas se cernit constitutum. Tum verò ad socios conuersus, Redeamus, inquit, fratres mei in vrbem: Nihil enim isthuc sibi vult aliud, nisi sic visum esse DEO, vt in hac regione defungar. Ingreditur igitur oppidum, & simulatque res ciuibus innotuit, confestim cum ingenti gaudio ei occurrerunt. Mulieres quoque & pueri certatim iêre obuiam, vt eius manus oscularentur, dicentes: Benedictus, qui venit in nomine Dñi. Tantus quoquè in ea vrbe fuit cãpanarum strepitus, quantus esse solet, cũ insignis aliqua solennitas celebratur. Postquam autem ad suum peruenit hospitium, ciues & eos, qui ipsum comitabantur, ita affatus est: Sic placet Deo, charissimi, vt reuertar ad vos, non quidem concionandi gratia, vt hactenus feci, sed vt apud vos claudam extremum vitæ diem. Vos igitur singuli ad vestras abite ædes: Porrò clemens & bonus Dominus digna vobis reddat præmia pro honore, quo mè hodierna die affecistis. Hæc & pleraque alia locutus, multam ab illorum oculis vim lachrymarum expressit. Altera luce acerrimis corripitur febribus, & acerbo per membra omnia dolore cruciatur, ità vt penè totus defeciisse videretur. Nec tamen his potuit retardari, quô minus sancti viri officio fungeretur.

IV.

Fe lesiasticis sacramentis

CONVOCAVIT igitur inprimis fratres suos, & eis sui obitûs diem indicauit: moxque accito sacerdote, cui confessionem facere solebat, illi confessus est, petiitque sibi impendi plenam peccatorum omnium remissionem, quemadmodum Martinus Pontifex maximus illi anteà concesserat. Deindè alia Ecclesiæ salutifera sacramenta tanta cum religione &

ne & pietate percepit, vt ſanctis verbis, crebris lachrymis, hymnis & precibus omnes ita commouerit, vt nemo eſſet, qui non profusè lachrymaretur. Poſtea triduo toto admonuit eos, qui viſitandi cauſa ipſum adibant, vti nè doctrinæ ab ipſo perceptæ obliuiſcerentur. *ſub morte ſe munit.*

V. MVLTA ijs diebus, quibus ægrotabat, locutus eſt & admiratione & annotatione digna: quæ cum omnia in ſcripta referri non poſſint, ex ijs pauca ſelegimus. Eo die, quo rumor ſparſus eſt, virum ſanctum decumbere, & ſacramentis Eccleſiaſticis eſſe munitum, Epiſcopus & magiſtratus atque vniuerſa Venetiæ nobilitas ad eum inuiſendum pariter profecti ſunt. Poſt multos autem ſermones, vltro citroque habitos, ſic eis locutus eſt: Viri Britones, ſi meminiſſe volueritis eorum, quæ toto hoc biennio continenter vobis pro concione dixi, certè comperietis ea eſſe eiuſmodi, quæ à veritate non diſcrepent, ſed ſint veſtrarum ſaluti animarum profutura. Nôſtis omnes, quot & quibus vitijs deditam inueni regionem veſtram, & nihil in me fuit, quo veſtræ poſſem ſaluti conſulere, quod non promptiſſimè & libentiſſimè impenderim. Vna igitur mecum Deo gratias agatis, quod & mihi gratiam ſermonis contulerit, & veſtros animos capaces meæ doctrinæ effecerit, vt ea ad vitam rectè inſtituendam permouerentur. Vobis hoc iam ſupereſt, vt in ijs, quæ bene cœpiſtis, perſeueretis, & quæ à me didiciſtis, eorum nequaquam obliuione capiamini. Ego vero poſteaquã Deo viſum eſt, vt in hac vrbe decedam, apud eius tribunal vobis me patronũ & perpetuũ pro vobis deprecatorẽ fore polliceor, ſi tamen à mea diſciplina non receſſeritis. Valete oẽs: ego poſt dies decẽ migrabo ad Dñm.

VI. DEINDE verò prohibuit, nè tam frequentes ad eum inuiſendum admitterentur, vt poſſet maiori frui quiete, & rerum diuinarum contemplatione liberius vacare. Tametſi autem ægritudines omnes quibus ante hac creberrimè afflictus fuerat, patienter tulit, attamen in hac extrema, quæ omnium fuit moleſtiſſima atque grauiſſima, tantam declarauit patientiam, vt multi prudentes viri & ipſi quoque medici, morbi genus & ægroti animum conſiderantes, ſæpenumero dicerent ipſis videri impoſſibile, vt mortalis homo maiori poſſit eſſe tolerantia præditus. Cum quippiam facerent medici, quod corpus eius lædere & dolore poſſet afficere, nullus ab eius ore neque clamor neque vox edebatur, nisi tantum aut nomen Ieſu, aut beatiſſimæ Mariæ virginis, aut alicuius è ſanctis. Dempto illo tempore, quo vel cibum, vel ſomnum capiebat, vel pro re neceſſaria quippiam loquebatur, ſemper Deo laudes offerebat. *Eius incredibilis & eximia patientia.*

VII. MAGISTRATV autem Venetię, cum non ignorarent in ea vrbe nullum eſſe cœnobium Dominicanorum, vt lites anteuerterent, quas de eius humando ſacro corpore orituras verebantur, ex illo ſciſcitati ſunt, quem vellet habere locum ſepulturæ. Quibus ita ait: Ego ſum profeſſione monachus pauper & ſeruus Ieſu Chriſti: itaque non ego de meo ſepeliendo corpore, ſed de animæ potius ſalute cogito. Interim tamen, vt quemadmodum in vita, ſic etiam poſt obitum ex me pacem habeatis, obſecro vos, vt Priori cœnobij N. quod præ cæteris meæ profeſſionis cœnobijs veſtræ vrbi vicinius eſt, curam ſepeliendi corporis huius relinquatis. Cum iam autem dies nouem abijſſent, petijt ſibi legi paſſionem Chriſti, quemadmodum à ſingulis eſt Euangeliſtis conſcripta. Deindè recitari voluit ſeptem illos pſalmos, quos Pœnitentiales vocant: quos quidem pſalmos atque etiam totum Pſalterium tandiu dixit, donec & corporis viribus & linguæ officio eſſet deſtitutus. Ad extremum lecta eſt Litania: qua abſoluta, mox totus quadam iucunditate & hilaritate perfuſus, iunctis ſublatisque manibus & oculis in cælum, migrauit ad Dominum. *Felicem animã reddit optimo creatori.*

VIII. SVB hoc tempus, viſa eſt per feneſtram eius loci, in quo decumbebat, inuolare ingens multitudo papilionum miri candoris: qui paſſim circunuolitantes tum demum receſſerunt, cum ille ſpiritum exhalauit, nec amplius vſpiam apparuerunt. Putantur ſine dubio fuiſſe ſpiritus angelici, qui felicem illam animam ſecum ad beatiſſimam cæleſtis Hieruſalem patriam abduxerunt. Eadem hora ex eius corpore odor manauit longe ſuauiſſimus. Per id tempus Venetiæ erat religioſiſſima Ducis Britanniæ coniunx, cuius ſupra mentionem habuimus: quæ, pro ſingulari in beatum virum deuotione, proprijs manibus voluit abluere corpus defuncti: quemadmodum habet multarum gentium conſuetudo, vt corpora vita functorum lauent. Aquam verò ipſam, qua illud abluit, diu accurateque conſeruauit, nec ea vnquam corrumpi potuit, nec indè aut vermes, aut aliquid fœditatis enatum eſt: immò verò tandiù gratiſſimi fuit odoris, donec in eo vaſe, in quo aſſeruabatur, penitus conſumpta eſt: multi etiam, cum ex ea bibiſſent, varijs ſunt morbis liberati. Porro Britanniæ Dux exequias celebrandas curauit, quæ & ipſius dignitati, & beati viri meritis congruerent. Ad eas autem vniuerſa penè Britannia aduolauit, pleriſque à Duce euocatis, alijs ſacrum corpus videre cupientibus, atque aliis corporum ſoſpitatem obtinere volentibus. Tanta autem erat multitudo ſacrum illud venerandumque corpus certatim aut videre aut tangere nitentium, vt triduo illud aſſeruari oportuerit inhumatum, multisque armatis cuſtodibus vallatum. Interim tamen nec tenuiſſimus inde exhalauit fœtor, nec vlla vel in vultu vel in cæteris membris viſa eſt immutatio, ſed idem ſemper permanſit corporis color, donec eſt ſepulturę mandatum. Obijt ſexta feria Nonis Aprilis, condituſque eſt in ſumma æde vrbis Venetiæ anno Chriſti M. CCCC. XVIII. Sicut autem in vita multis claruit miraculis, ita etiam poſt obitum homines innumeri aut ſacrarum reliquiarum corporis eius, aut veſtium, quibus in vita fuerat indutus, aut ſepulcri eius contactu vſque in præſentem diem ſanitatis beneficia impetrarunt, ex quibus volumus pauca huc adſcribere. *Nota de aqua, qua eius corpus exanime abluitum eſt.* *Baronius in notis ad Martyrologium Rom. 5. Aprilis.*

S. Vincentium anno 1419. obijſſe ex canonizationis eius Actis docet, vbi habetur diem obijſſe quinta Aprilis feria quarta ante Dominicam Palmarum, quo anno (vt ex computu liquet) celebrari contigit Paſcha 17. menſis Aprilis. Idem docet F. Vincentius Iuſtinianus Antiſtius in eius vita eiuſdem S. Vincentij, quam (vt teſtatur) iuſſu Valentinorum Conſulum ex proceſſu Canonizationis collectam, typis excudendam curauit anno 1575. eiuſque ab eo ſe monitum memorat Bar. loco citato.

IX. APVD Cæſarauguſtam vir quidam, nomine Iohannes Sanicus, peſte exitialiter correptus, ità vt ſalus eius deſperaretur, hortatu illuſtris viri Iohannis Graſſiæ, qui nunc eſt Maioricenſis epiſcopus, & Alphonſi regis Aragoniæ confeſſarius, multis cum lachrymis B. Vincentio votum nuncupauit, & ilico curatus eſt. *Peſte correptus ſanatur.*

X. IN eadem vrbe vir quidam zelotypus vxorem ſuam tribus in locis letaliter vulnerauit: & licèt eius vita iam prorsùs à medicis deſperata eſſet, illa ad B. Vincentium deprecandum ſe contulit, & intra paucos dies conualuit.

XI. VENETIÆ habetur culcitra, in qua B. Vincentius decubuit, cum è corpore migraret: compertumque eſt ſupra quadringentos homines, cum ex deuotione in ea aliquantiſper iacuiſſent, tum ab ardentiſſimis febribus, tum alijs diuerſis languoribus ilicò fuiſſe liberatos. *Nota mira de culcitra.*

XII. IN Maiorica ferunt haberi cucullum, quo fuit indutus, cum in eam inſulã nauigaret: eius attactu iamindè ab eo tẽpore, quo ex ea diſceſſit, vſque in præſens non modo febricitantes, ſed etiam dæmoniaci, & fœminæ in partu periculosè laborantes, curantur.

XIII. FRATER quidam Dominicani inſtituti Guilelmus Portas, cum in eadem inſula beatus Vincentius eſſet, pilos quoſdam raſæ barbæ illius, ex deuotione multo tempore aſſeruauit. Is vt audiuit fœminam quandam à dæmone occupatam, quæ multa etiam ſecreta indicaret, pilos illos panno inuolutos, ad eius collum alligauit. Tum verò malus dæmon acrius cœpit vexare fœminam. Interrogatus cur eſſet ſolito atrocior, reſpondit ſe vim magnam ſentire capillorum fratris Vincentii Ferrarij, & tandem à fœmina abſceſſit, ea penè exanimi relicta. Multi alij ſolo veſtitum ſancti viri contactu, à diuerſis & quidem exitialibus morbis erepti ſunt. ſed ijs commemorandis nolumus eſſe prolixiores. *Pilis eius pellitur dæmon.*

XIV. SVPEREST nunc vt paucis exponamus, quemadmodum. B. Vincentius ſanctorum catalogo adſcriptus ſit. Et quidem eo tempore, quo ex vita abiit, Martynus V. Romanæ Eccleſiæ pontifex fuit, à quo ſanè multi Galliarum Hiſpaniarumque principes, multæ florentiſſimæ ciuitates & Academiæ, multi eccleſiarum prælati, tum per literas, tum per lega-

Canonizatur à Calixto.3. anno 1455. Iun.29.vt habet Alphõs. Ciaconius in vita Calixti.

legatos petierunt,vt tam insignem virum in sanctos referret.Et ille quidem eorum preces non dubitauit esse æquissimas,voluitque eas in opus conferre:sed quibusdam asperis casibus interim incidentibus, res dilata est,non solum ab hoc Martino V.sed etiam eius successoribus Eugenio IV. & Nicolao V. & tandem à CalixtoIII.feliciter cõfecta est, quemadmodum ipse vir sanctus longè antè prædixerat.

Hîc quædam deerant in exemplari MS.quod vnicum habuimus.

Vitam S.Vincentij Ferrarij etiam apud S.Antoninum 3.p.hist.tom.23.c.8.& tom.2.Thes.Concion.Thomæ de Frugillo inuenies.

VITA ET MIRACVLA MAGNI ET BEATI P. N. EVTYCHII, PATRIARCHAE CONSTANTINOPOLITANI, *ab Eustathio humili Presbytero eius contemporaneo conscripta.Habetur in Simeone Metaphraste.*

AN. 550. 6.APR.

MAGNVM nobis argumentum propositum,sed tenuis facultas suppetit ad explicandum.Animus ardet,sed friget lingua,nec viri magni res admirandas,& vitã optimè institutam potest enarrare. Cogitatio ampla, sed angusta dictio.Materiæ multum ad Dauidis turrim ædificandam:sed architectus insipiens & imperitus.Verum Dominus Deus omnipotens insipientibus sapientiam præbet, verbumque suggerit euangelizantibus virtute multa:ac digito suo,id est,Spiritu sancto aperit aures surdorum:& linguam, quæ vix,aut ne vix quidem ad dicendum moueri potest,disertam reddit:qui ex lapidibus etiam potest suscitare filios Abrahæ. Nõ ignoro eum,cum diues sit,duos obolos ità suscipere,vt eos auro & topazio præferat, quippe qui ne calicem quidem aquæ frigidæ.tantum in nomine discipuli datum vnquam aspernetur. I.

Psal.67. Sap.10. Matt.3. Matt.10.

QVID igitur ab hoc munere suscipiendo deterrere nos debet? An quod ea nobis non adest orationis copia,vt pro dignitate possimus virum diuinum laudare?Minimè verô.Neque enim (Magnus inquit Basilius) quod totum inter cælum ac terram interiectum spatium oculis pertransire nequeamus,propterea nolumus intueri, quantum possumus. Itaque nec ego, quamuis orationis laborem inopia,& argumentum difficile propositum sit, iners atque ignauum opecium amplectar,neque eorum similis ero,qui cum timidi sint,nec vllum habeant vsum nauigandi, solo maris adspectu deterriti,ne experiendi quidem causa litori propinquas vndas audent attingere.Sed beatissimi viri fretus auxilio, populorũ studio conabor pro virib.satisfacere.Scio enim illos eo fore contentos, non quantũ viro huic magno diuinoque debetur,sed quantulum apud me pauperem reperietur. Neque enim illi soli erãt Deo grati,qui vitulos ipsi precioso & oues ad sacrificium afferebant:sed similam item,& turturem, & columbam, parua quidem & vilia,sed pura tamen munera offerentes laudabantur.Ex eo enim,quod quisque habet,non ex eo, quod non habet, censetur. Eo igitur, qui dixit: Qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur,confisus,licet imperitiam meam non ignorem, tamen quæ à magno hoc viro præclarè gesta sunt,explicabo: vel potius occasionem peritioribus dabo laudandi eum, qui omni superior est laude,quique sibi ipse magna est laus:Siquidem (vt Sapiens ait) argentum ignitum est lingua iusti,& labia iustorum stillant gratias.Ingens enim ex veris eius sermonibus splendor fulget. Nec Sol aliena,sed propria luce illustratur.Magnum orbis lumen doctor Eutychius,aliorum non eget laudibus,vt perfectus ostendatur. Nec illi gloriæ coronam aliundè sumptam imponimus:sed quemadmodum inquit Propheta Dauid: Omnis gloria filiæ regis ab intus circundata varietate:sic & diuinum illud sacrumque caput omnibus virtutum generibus est exornatum, & tanquam sublimis quædam fax perpetuò splendet omnibus in hoc vitæ pelago nauigantibus, vt ad eam respicientes, in portum tutissimum & quietissimum cursum dirigant. II.

Luc.11. Prou.10. Psal.44.

HIC igitur magnus vir Deique seruus,Pontifex sanctus,non ab hominibus, nec per homines, sed per Iesum Christum constitutus, alter quidam Iob in patientia iustus,ab omni reprehensione alienus,pius, verus recte demonstratus est. Verum quoniam de Iob facta est mentio, non alienum erit, vt ex eiusdem historia memorandi huius Pontificis præconia recenseamus,tum propter multa, quæ aduersa contigerunt, tum propter fortitudinem,qua illa pertulit. Ac primum quidem Iob vir fuit in regione Vsitide,diues gregibus & armentis atque pecunia. Huius autem diuitiæ & copiæ in eo sitæ erant,quod nihil possideret,nihil haberet.Ille pro septem filijs ex vitulis & hircis Deo sacrificium offerebat: hic non pro septem, sed pro decies mille, immò pro innumerabilibus populis sacrificium sine sanguine & sine diuisione diuisum semper faciebat.Cæterum quia & regionis,& loci, & generis dignitatem Iob historia commemorat,huius nos item admirandi viri regionem,& locum, & parentes consideremus. Videbimus enim cum ex Christianis & Orthodoxis parentibus & auis genitum & educatum fuisse. Radicem inuestigemus,cuius est ramus,& ex fructu arborem agnoscamus.Nã ex arbore iustitiæ,vitæ fructus oritur. Qua igitur è regione & loco,& qua ex radice magnus hic fructus ortus sit,si tamen fructus est dicendus,ac non potius vitis florida, & abundans perennis vitæ ramis,& charitatis erga suos pampinis circunuoluta, & loco filiorum exuberans morum pulchritudine,suauesque & maturos virtutis racemos abundè ferens, ex quibus vinum lætitia cor afficiens emanauit:quandoquidem est terra,quæ semen suscipiens fructum profert vel trigesimum,vel sexagesimum,velcentesimum:quem quidem fructum edidit fruendum iis,qui habitu sunt perfectiores, quique sensus ad discernendum bonum à malo habent exercitatos:si qui sunt,qui id nesciant,intelligere necessarium est. III.

Tob.1.

Sacrificiũ incruentũ, Missa.

Matt.13.

Patria S. Eutychij.

MAGNVS igitur hic virè regione Phrygum oriundus est,& in oppido, quod diuinus Pagus dicitur, natus. Fausto sanè ac præclaro nomine appellatum est oppidum. Quid enim præclarius,quam vel à Deo fuisse habitatum, vel diuinum hunc hominem edidisse: vt propheticè quodammodò propter illum sortitum sit hoc nomen? Hic enim vir admirabilis tam gratus in patriam extitit, vt eam muro inexpugnabili circumdederit. Templum enim in ea sanctorum Quadraginta martyrum exædificandum curauit, vt locus ipse multis de causis diuinus vocari debeat, cum refugium & salus sit multarum animarum, eorumque in primis, qui angelicam & solitariam vitam complectuntur. Cum igitur multa in ea regione zizania,id est,homines nouarum rerum studiosi atque hæretici exorti essent, magni huius viri parentes illis obstiterunt. Erant enim veluti clara quædam lumina, & vitæ verba tenebant, venenatasque feras conculcabant: quippe qui virtutem acceperant calcandi super serpentes,& scorpiones, & omnem potestatem inimici.Quis eius patriæ ciuis auum huius præstantis viri, eodemque nomine Eutychium ignorat,qui inter sacerdotes excelluit,& gratiam habuit à Deo dæmonas eiiciendi, morbosque curandi? Ante quem à spiritibus immundis vexati, cum in eius vultu præfulgentem gratiam ferre non possent, statim concidebant.Quod malum accidere illis consueuit,qui arcano Dei consilio spiritibus immundis traditi sunt ad carnis interitum, vt spiritus saluus fiat in horrendo iudicij die. Verum clemens & misericors Deus, qui non patitur eos,qui in tentatione versantur,supra vires tentari,cum tentationis prouentu remedium laborantibus per viri sancti manuum impositionem afferebat. IV.

Auus eius.

1.Cor.10.

Synesia mater eius.

Ex hac sacra radice filia,nomine Synesia pullulauit, quæ nomini suo facilè respondit: fuit enim verè prudentiæ mater.Cum igitur rectè educata esset & adoleuisset,opportuno tempore à Domino,viro moribus sensuque simili matrimo- V.

trimonio coniuncta, vt paulò post ostendemus, concepit ac genuit filium primogenitum Eutychium, magnum Patriarcham. Antequam enim fingeret seruum suum Deus in vtero, nouit eum: & antequam exiret è vulua, sanctificauit, & hoc illi nomen imposuit. Quos enim præsciuit Deus, hos & vocauit, hos & sanctificauit. Beata, quæ illum gestauit, quoniam talis patris mater extitit, Anna non minor, quia & Samuele maior hic. Illa enim promisit, se Domino consecraturam filium, quem peperisset. Nam Deo supplicans: Si dederis, inquit, semen viri, consecrabo ipsũ in conspectu tuo omnibus diebus vitæ eius. At hæc maius quiddam fecit. Cum enim nihil esset pollicita, Deo fructum suum obtulit. Illa, quem precibus impetrârat, in lucem edidit vnius gentis sacerdotem, & Prophetam Samuelem. Hæc illius, quem laudamus, mater, sponte datum totius Orientis Pontificem, & patrem patrum sanctè peperit: & visione, quam viderat, dignum educauit. Cum enim illum adhuc in vtero gereret, lux eam circumfulsit, & lectulum, in quo iacebat, adeò vt eo spectaculo non mediocriter territa, secum ipsa sæpè cogitaret, quidnam sibi vellet res tam admirabilis. Portendebat autem, vt ego arbitror, lucidam ex ea stellam, immò verò iustum virum sole septies lucidiorem oriturum, qui multos in tenebris & inertia sedentes, vt exitus docuit, illustraret.

Ieremi.1. *Rom.8.* *1.Reg.1.*

Visio matris eius.

VI. Sed quid de marito eius, & patre magni huius patrum patris dicemus? Præclarane ipsius facta præteribimus, an de ipso quoque pauca quædam breuiter attingemus? Quis vt Alexander (nam illi id erat nomen) æquè generosus? Quis Imperatori & Principibus æquè charus? (Nam quantoperè æterno Imperatori Deo gratus fuerit, filij ab eo geniti honores declarant) Inuicta erat in bellis dextera Belisarij, qui summus tunc erat dux. Hunc ille plurimi faciebat, & magno in honore habebat, vt inter strenuos fortesque viros maximè præstantem. Cum igitur & apud Imperatorem, & apud Principes magnam gloriam obtineret hic etiam Christi miles, nulla tamen re magis erat colendus, quam quod talis filij pater extitisset. His ergò maioribus & parentibus, viris Christianis & orthodoxis & admirandis, genus duxit magnus hic atque admirabilis vir Eutychius: & apud ipsos enutritus & educatus, primam ætatulam transegit. Neque verò ipse educationis locus prætermittendus videtur. Est enim magna & felix Augustorum ciuitas. Reperimus autem & D. Paulum Apostolum ortûs educationisque suæ mentionem facere, cum ortum se esse dicit in Tarso Ciliciæ oppido, & ad pedes Gamalielis educatum, atque institutum.

Alexander pater eius.

Act. 22.

VII. Qvæ igitur magnum Eutychium ciuitas enutrierit, videamus. Augustopolis dicta est: In qua sanctum etiam ac salutiferum baptisma suscepit, qui multos filios ipse regenerauit, & superiori mundo peperit. Illud admirandum est, quod eum auus edocuit. Narrabat enim vir optimus, cum ab auo ad sacrum lauacrum ductus esset, ab illo didicisse, vt cum baptizatus genua esset flexurus, ità precaretur: Bonam mihi mentem, Domine, elargire, & fac vt literas discam, & aduersarios meos superem. Quæ quidem institutio à Spiritu sancto profecta est, quo ipse repletus fuit, posteaquam sanctum catholicæ atque apostolicæ Ecclesiæ baptisma suscepit. Enutritus igitur apud magnum auum in sanctissima eius Ecclesia iuxta Augustopolim, in qua ille erat presbyter & rerum sacrarum custos, in prima sua ætatula literas didicit, mores composuit, incessum & habitum, atque hilarem vultûs modestiam, & omnia deniq; quæ ad perfectionem pertinent, percepit. Nec absurdum fore puto, quandò ipse quoque puer fuit, si ludicra quædam eius ætatis exposuero.

Augustopoli est educatus.

Discit literas & bonos mores.

VIII. Domvm in qua cum auo suo commoratus est, in hodiernum vsque diem Clona, id est, ramum appellant. Sic autem appellata est, quoniam in ea duodecim erant aui eius fratres, tanquam eiusdem arboris rami: quamobrem & Clonades dicebantur: magnarum enim arborum rami quoque ipsi sunt magni. Hîc cum multi pueri quadam die essent congregati, is institutus est ludus, vt principum & sacerdotum nomina sibi quisque mutuò daret & sumeret. Quidam etiam manu propria nomẽ suum cum aliqua dignitate in pariete describebat. Quarè magnus hic vir diuinitus motus, cum suum nomen scripsisset, adiecit Patriarchæ dignitatem. Sic enim adhuc in eo pariete manu eius ludicris literis inscriptum legitur: Eutychius Patriarcha. Quis id non admiretur? Lusit quidem & Isaac cum Ismaele, sed Patriarchatûs dignitatatẽ tacuit, quanuis Patriarchæ filius esset vnigenitus, & ex ipso tribuum profectura multitudo, & multarum gentium patrem fore Deus Abraham promisisset. Constat & magnum Alexandriæ ciuitatis Episcopum Athanasium, ludum eiusmodi cum æqualibus suis constituisse, vt memoriæ proditum est ab ijs, qui vitam ipsius conscripserunt. Verum nè Athanasius quidem de se tale quiddam scripsit, aut dixit. Sed magnus Eutychius solus ab incunabulis, veluti alter Samuel, futura prospiciens, diuino spiritu impulsus, Patriarchalem dignitatem & gratiam sibi à patre luminum datum iri pronunciauit. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum de sursum est, vt ait D. Iacobus.

Ludus puerilis.

Gen.21.

Gen.17.

Iacob.1.

IX. Cvm igitur duodecim iam esset annorum, & eum tempus aliò extra aui domum vocaret, vt implerentur in eo, quæ à Domino fuerant præfinita, non audiuit, quemadmodum Abraham: Exi de terra tua, & de cognatione tua (Neque enim Deo parentes & propinqui eius aduersabantur) Sed, quemadmodum Iacob ab Isaac & Rebecca, ad vrbium reginam missus est à parentibus & auo, quem diximus, eo quidem consilio, vt in disciplinis grauiorib. erudiretur. Sed maius tamen opus, vt ostenderetur, eum vocabat. Nam vt Iacob in Mesopotamiam profectus, filias Laban Liam & Rachelem accepit vxores: qui sanè Laban mundi figuram gerit, & eius filiæ Ecclesiam ex Iudæis gentibusq; conflatam significant: sic & nouum Iacob Magnumq; Patriarcham Eutychium Deus, Ecclesia ex vtroq populo coniuncta, paulò post nouæ Romæ Pontificem constituit. Verum cum disciplinas, quarum singulas & vulgus & sapientes admirantur, oẽs ipse percurrisset, & in vnam quodammodò coegisset, æqualesque suos superâsset, ad eam, quæ vera & sola sapiẽtia est se totum contulit, nihil mali ex vetere illa & spinosa atque inquinata doctrina trahens: sed, iuxta prouerbium, omissis spinis, ex insipientib. Philosophis, si quid in eis boni & religioni consentaneum erat, tanquam rosas decerpens. Didicerat enim sibiq; planè persuaserat, sapientiam huius mundi, vt Diuus Apostolus ait, non sursum descendere: sed esse terrenam, animalem ac dæmoniacam, nec vllum spiritûs fructum ipsam complectentibus afferre: cælestem verò sapientiam, primum quidem esse castam, deindè pacificam, modestam, suasibilem, plenam misericordia & fructib. bonis, quibus illi, qui eam colunt, perfruantur. Hanc summo complexus studio magnus hic Dei vir, bonum consilium cepit, quod non auferretur ab eo, sed quo ipse seruaretur. Sic enim ait Sapiẽs: Bonum consilium custodiet te, & pia cogitatio seruabit te. Quod quidem cõsilium re ipsa statim executus est per sancti Spiritus perfectionem. Gratiam non distulit, nec dixit: Cras veniam atq; perficiam: sed cum dixisset, Volo, res ipsa confestim subsecuta est. Quandoquidem Deus est admirabilis consiliarius. Omne enim datum bonum, & omne donum perfectum de sursum est, descendens à patre luminũ. Verũ ecquod illud consilium fuit? Vt terræ terrena relinqueret, & oẽm Ægyptiacã voluntatẽ sub fabulo sepeliret: cursuq; ad montẽ virtutũ, hoc est, ad monachorũ angelicũ chorũ cõtenderet. Qua de re mox latius loquemur.

Gen.12. *Gen.28.* *Gen.29.*

In literis mirè profecit.

Cælestis sapientia.

Iacob.3.

Prou.2.

Iacob.1.

X. Cvm igitur hoc consilium cepisset, ac super petram, quæ Christus est, rectè ædificatus esset, & firmum ac stabile maneret hoc fundamentum, occasio quædam illi à Deo oblata est, quæ propositum eius paulisper impediret. Quemadmodum enim, qui iter faciunt, atque in ipso itinere inter se colloquuntur, repentino aliquo tonitru territi, per modicum tempus iter simul atque sermonem intermittunt: eo autem cessante, institutum iter sermonemque repetunt. Sic viro huic admirabili contigit. Dum enim vitæ solitariæ rationem iniret, Pontificatûs illi dignitas oblata est. Summa enim contentione petiit ab eo ciuitatis Amaseorum Episcopus, & quidam alij, vt Lazichenorum Episcopatum susciperet. Horũ ille studijs precibusque coactus, cum eam esse Dei voluntatẽ existimaret, cessit necessitati, seque

Petitur ab eo, vt sit Episcopus

Lazychenorum, seque illi muneri, vt agnum innocentem, obtulit. Verum cum adhuc in regia ciuitate commoraretur, primum Luc.4. spiritalem Lectoris gratiam accepit, quam Dominus sanctificauit. Accepto enim libro, legit: & cum illum plicuisset, ministro reddidit. Neque illud prætermittendum est, quod primum capillos non obscuro, nec quouis in loco, sed in sancta æde cum quadam venerationis occasione deposuit. Quis autem locus hic sanctus fuerit, audire operæprecium est. Gloriosæ Dominæ nostræ Dei genitricis & semper virginis Mariæ templum in Vrbitui regione, in Imperatoris campo situm, omnibus est notum. In hoc ex parua ætate magnus hic vir die noctuque diuinis precationibus vacabat, & sancti corporis precioisique sanguis Christi Dei nostri communionem sumebat. Hîc ille, tempore iam id requirente, spiritales sacerdotij gratias accipere concupiuit. Verè altera Sion declarata es sancta Christi matris Ecclesia, quoniam in te missus est Spiritus sanctus super diuinum hunc & Apostolicum virum. Et tu vir Dei desiderio desiderâsti gratiam, cuius iam diù amator eras, quamque in ipso sanctuario accipere expetebas.

XI. Tondetur pili capitis eius. Quid igitur actum est? Paratus erat, qui precioisum illius caput tonderet. Priuatum quærebant locum: & dignus repertus est. Ecquis iste locus? Sanctum baptisterium. Illuc concesserunt. Cumque non inuenirent, vbi considerent, Dei prouidentia factum est, vt in almi lauacri crepidine is sederet, & contra ipsius atque tondentis voluntatem, diuino tamen consilio, contigit, vt omnes eius capilli in lauacrum deciderent. Admiratione digna sunt, quæ magno viro acciderunt. Sacer enim fons, qui iam ipsum regenerauerat tanquam mater, rursum capillos eius suscepit: quod quidem mea sententia, significabat, innumerabilem hominum multitudinem per ipsum in eo sacro huius augustæ ciuitatis fonte regenerandam. Sicut enim nemo potest cæli stellas, aut arenam maris, capitisve capillos enumerare: ità nemo poterit numero comprehendere regale sacerdotium, gentemque sanctam, quam per aquam & spiritum regeneratam, Deo vir sanctus obtulit. Eo igitur capillorum in sacrum fontem lapsu, id fuisse præsignificatum existimo, & propterea silentio prætereundum esse non censui. Et ipse cuncta, quæ sibi contingebant, tanquam à Deo missa, suscipiebat & diligenter obseruabat. Id cum euenisset, decreuit se nunquam abluere, nec aqua communi caput irrigare. Quod quidem re ipsa præstitit, illotus manens vsque ad finem vitæ suæ. Paruit enim illi Dei mandato: Vouete, & reddite Domino Deo vestro: Et: Bonum est viro, cum tulerit iugum ab adolescentia sua. Et hæc quidem ante primum gradum acta sunt.

Nunquam lauit caput. *Psal.75. Thren.3.*

XII. Quid posteà? Paulo post & alter Stephanus apparuit. cum Diaconi iugum subijsset, factis & verbis potens, vita & moribus multos componens ac docens, quomodo diuinum ministerium perficere oporteat, & in domo Domini versari, quæ est Ecclesia Dei viuentis. Sed cum paruo tempore in gradu Diaconatûs ex diuinorum Canonum præscripto mansisset, vt de pluribus benè mereretur, ad Presbyterorum cathedram prouectus est. Considerate autè, quomodo, ordine & ratione illi cuncta cesserint. Nihil præter ætatem, omnia perfecta, omnia diuina gratia plena. Ordinis autem ratio cum omnibus in rebus, tum in gradibus pietatis optima est. Cum triginta esset annorum, Presbyter creatus est, ætate corporis congruente ad perfectionem accedens. Hanc ætatem Christus super omnia Deus videtur honorâsse, qui cũ triginta esset annorum, baptizatus est, me, & quæ mea sunt, omnia sumens, vt ego, quæ illius sunt, per personæ coniunctionem acciperem. Cum igitur in Presbyterorum sede consideret, eumque, vt inquit Dauid, exaltarent in Ecclesia populorum, & in cathedra Presbyterorum laudarent, gradum illum quoque exemplo suo decorauit: cum non simul satus esset atque editus, vt fabulæ Gigantes fingunt, neque vt repentini quidam, & die vno, tanquam è luto formati populorum Præsides. Non enim repentè ad eum gradum venit. Nam is non erat, qui gradum persequeretur: sed gradus ipse illum secutus est, vt ait scriptura: Misericordia tua, Domine, subsequetur me. Cum igitur omnia ex diuino præscripto & lege perfecisset, iamque speraretur Lazichenorum futurus Episcopus, ab ea remotus est cura ab ipso Deo. qui meliora semper ac præstantiora prospicit seruis suis. Neque enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ, inquit Dominus per Prophetam. Homo quippe in faciem respicit, Deus autem intuetur cor.

Fit diaconus. Item presbyter. *Luc 3.* *Psal.106.* *Psal.22.* *Esai. 55.* *1.Reg.16.*

XIII. Cvm igitur consilium illud mutatum esset, & Lazichenæ vrbis Episcopatus ad alium deuenisset, pristinum propositum complexus, incorruptas diuitias tractare decreuit, & prudentem patrem familiâs imitari, qui promens ex thesauris suis omnia noua & vetera, precioisam emit margaritam, & superlucratus est. Sic & vir admirabilis blandas vitæ voluptates & sensus pulchrè commutauit: dansque temporaria, vt acciperet sempiterna, propter excellentem cognitionis magnitudinem, imitatus est Apostolos, qui relictis omnibus, secuti sunt Christum. Se totum solitariæ vitæ tradidit, monachi vestem induens, & re atque habitu & sermone philosophiam illam amplectens, quam ex vtero matris adamauerat. Imitatus est Eliam Thesbitem & Iohannem Baptistam, qui exercitationis viam imitari volentibus ostendentes, solitudinem primi coluerunt. Quanquam magnus Eutychius non solitudinem, non Carmelum, sed Amaseorum metropolim elegit, vbi desiderio suo satisfaceret. In hac enim ciuitate sanctum est monasterium, quod sanctissimi quondam Episcopi Meletius, & Vranius, & Seleucus exædificandum curârunt. Ac Meletius quidem & Seleucus: cum sanctissimam Amaseorum Ecclesiam rexissent, in ea sanctè dormierunt, & in hodiernum vsque diem miracula & curationes operantur. Nam de magno quidem Seleuco miraculum celebratur, quod per illũ Deus, cum adhuc viueret, operatus est.

Matt.13. *Matt.19.* Fit Monachus.

XIV. Seleuci episcopi miraculum insigne. Cvm enim fames grauissima regionem occupâsset, non mediocre periculum erat. Etenim cum ex horreo, quod adhuc manet, totum esset frumentum exportatum, custos non ferens flagitantium impetum, ad sanctum Seleucum accessit, horreique claues reddidit: Non est, inquiens, frumentum in horreo, & efflagitantis populi multitudinem ferre non possum. Acceptas claues vir sanctus in lectulo suo posuit, & per totam noctem, vt solitus erat, precari Deum non destitit, vt admirabilem potentiam suam ostenderet, quò populum suum alere posset ac sustentare. Postridiè igitur manè, cum ad sanctum Episcopum de more religiosissimi clerici venissent, ipse ad custodem: Accipe, inquit, claues, frater, & subueni pauperum necessitati. At ille rursus iureiurando affirmauit, nihil in horreo esse frumenti. Cumq; obstinatus in incredulitate perstaret, ad clericos conuersus vir magnus: Benedictus, inquit, Dominus: Abite cum illo, & cognoscite, vtrum vera dicat, necne. Cum autem abijssent, & vellent ostium aperire, vix potuerunt introire præ frumenti multitudine. Manet autem ad hunc vsque diem inscriptum testimonium, Centies mille frumenti modios ex horreo sancti Seleuci precibus exportatos. Hactenus de beato Seleuco. Vranij verò, qui in Iberis sedem obtinuit, & illic defunctus est, tumulus adhuc curationes elargitur: idq; patet ex ægrotantibus, qui in æde, in qua sanctus hic requiescit, ad eius tumulum passim appropinquantes, morbis liberantur, & sani cursitant collaudantes Deum.

Habitum monachi induit Eutychius. *Exod.40.* *Marc.10.* *Eccl.32.*

XV. In hoc igitur magno monasterio, quod ipse posteà tum ædificijs, tum cultu diuino, tum prouentibus amplificauit, monachi magnus Eutychius habitum iuduit. Cumque succinctos haberet lumbos in veritate, & sancti Spiritûs armaturam susceptisset, totius monachorum cœtûs in ea metropoli gubernandi prouinciam cepit: ex quo Catholicus, seu Generalis appellatus est. Qua quidem dignitate nihil elatus est, nec eam in animo suo magnificiebat, omnem enim caducæ ac miseræ huius vitæ splendorem, vt inanem, aspernabatur: quippe qui hominis gloriam, vt florem fœni esse non ignoraret. Itaque cum maximus esset omnium ac primus, ità se gerebat, vt si vnus è multis extitisset. Sic enim Dominus præcipit: Qui vult inter vos esse primus, sit omnium vltimus & minister. Dictum enim illud: Dux aliorum es constitutus,, ità te gere, vt si vnus esses ex illis: planè meminerat & obtemperabat. Iam cum omnia non exiguo tempore,

nempe

nempe decem annorum spatio in eadem mansione degens, eiq́ue præsidens, fecisset & docuisset, multosque Deo cohortationibus & doctrina sua lucratus esset, illud Euangelicum obseruans: Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. & illud: Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. meruit illa verba audire: Eugè serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis super multa te constituam. Et sic illustris effectus est, vt cum instar ardentis & absconditæ lampadis sub modio esset, electus sit, vt super candelabrum positus, fideles omnes illustraret, & omnibus, vt ciuitas super montem posita, clarus fieret. Sed quomodo hæc gesta sunt? Dei prouidentia factum est, vt in negocio quodam, ad omnes Christianos pertinente, magni huius viri opera requireretur. Negocium autẽ fuit eiusmodi: *Matth.5.* *Prou.22.* *Matt.25.*

XVI. Scitis vos omnes, viri studiosi, sanctum Concilium quintum in hac regia ciuitate fuisse celebratum, regnante Diuo Iustiniano Imperatore, qui Christianæ religionis studiosissimus fuit, & diligentissimus in congregandis sanctissimis Episcopis, qui tria illa capita dijudicarent, id est, Theodoreti scripta contra duodecim capita sancti Cyrilli: & epistolam Ibæ, ad Marim Persam conscriptam: & Theodori Mopsuestiæ Episcopi Iudaicas nugas & maledicta. Quæ quidem diligenter explorata, & iustè improbata, meritoque damnata fuerunt ab ipso sancto œcumenico Concilio. Cum igitur omnes Episcopi sanctissimi conuocarentur, Amaseorum item Metropolita accersebatur, vt ad hanc vrbium reginam, harum quæstionum gratia se conferret. Verum cum infirma corporis valetudine ille impediretur, Deo ita prospiciente, vt latentis huius sancti viri Eutychij thesaurus manifestus fieret, primum Metropolitanus per alios probos venerandosque viros, qui erant persuasuri, vt regnantem hanc ciuitatem acciperet: deinde ipsemet illum hortatur, vt sibi velit obsequi, & pro se ad Concilium prompto animo, vt qui sit dogmatum diuinorum peritissimus, proficisci. Cessit vir sanctus cohortatationibus. Erat enim ità promptus ad obtemperandum, vbi salutis lucrum sperabatur, vt tardus ad obsequendum, vbi animæ detrimentum & damnum erat propositum. Verum cum initiò rem ægrè ferret, vt Moses olim, cum in Ægyptum ad liberandos filios Israël mitteretur, vidit & nouus hic Moses, si non rubum ardentem, vt clibanum, vt Abraham, conflagrantem. Audiuit & vocem, non quæ diceret: Nè appropinques huc: aut, Solue calceamentum è pedibus tuis: quibus verbis præcipitur, vt terrenæ carnalesque cogitationes deponantur: sed verba similia: Abraham, Abraham, Per memetipsum iuraui, dicit Dominus, benedicens benedicam tibi, & multiplicans multiplicabo te: & eris semen tuum sicut astra cæli. Tot enim talesque sunt, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex aqua & spiritu, & alijs spiritalibus gratiis illinati sunt filij. Quæ autem visio illa fuerit, quam vidit, & quæ illa vox quam audiuit, commemorare est operæprecium. Rursum nouus Ioseph, rursum nouus Daniel fit magnus hic vir. Concilium V. œcumenicum. *Exo.3.& 4.* *Gen 15* *Exod.3.* *Gen.22.* *Iohan.1.*

XVII. Videbam, inquit, in visione noctis digitum manûs Domini in firmamento cæli, & mõtem sancto monasterio imminentem, (Est enim mons ille valde sublimis & excelsus, in quo sancti martyris Thalæi ædem constructam videmus) cuius vertex mihi à digito illo ostendebatur: & vox audiebatur, dicens: Illic eris Episcopus. Quis per montem illum aliud, quam vrbium reginam, vt exitus docuit, significari existimasset? Est enim verè montium reliquorum ac ciuitatum vertex atque fastigium, de quibus ait Dauid: Rigans montes de superioribus suis. Siue enim virtutes angelicas, siue montes ipsos & ciuitates intelligas, vtroque modo veritas apparet. Cum igitur visionem hanc vidisset, Deum, qui illam ostenderat, deprecabatur, vt sacrum illud munus & periculum, quod ex eo immineret, à se transferret: vtque ibi potius concederet, in futura vita bonis illis, quæ iustis promissa sunt, perfrui, atque audire verba illa: Esto super decem ciuitates. Sed Deus, qui nubes ducit ab extremis terræ, quiq́ue à gregibus ouium vocauit Dauid, vnxitque illum prophetam & regem, elegit & mitem hunc virum, & occasione illa, quam dixi, in vrbium amplissimam duxit. Mansit autem apud Patriarcham, qui tunc erat, * Menas appellabatur, eratque vir sanctissimus & diuinus. Cumque angelicam ageret vitam, futuraque prospiceret, magnum Eutychium hortatus est, nè à se discederet: ostendentique illum sancto clero, dixit: Hic monachus erit successor meus. Confestim autem illum misit ad Imperatorem, apud quem cum de rebus propositis disputaretur, apparuit omni diuina humanaque disciplina instructissimus. Cumque congressus esset cum hæreticis, qui soliti sunt verbis digladiari, non ad vtilitatem, sed ad simpliciorum euersionem: illi non potuerunt resistere sapientiæ & spiritui, quo loquebatur. Cum enim quidam negarent eos anathemate feriendos, qui post mortem deprehensi essent hæretici. ipse diuinarum scripturarum testimonijs anathemate puniendos esse demonstrauit. Rex enim Iosias, inquit, cum id prophetia antè significasset, ossa eorum, qui vitulis immolârant, post mortem effodit atque combussit. Idem ergo in hæreticos seruandum est, vt post mortem anathemate damnentur. Visio S. Eutychij. *Psal.103.* *Luc.19.* * *Mennis* Constantinopoli legitur apud Menam. Nota morem hæreticorum. *3.Reg.13* *4.Re.24*

XVIII. Hvnc igitur Imperator & qui adstabant, admirati, magnopere coluerunt & obseruârunt. Itaque maiore cum libertate deinceps in regia versabatur & maiores cognitionis eius diuitię apud Deum atque homines declaratæ sunt. Amabat autem eum Imperator, immo verò Imperatorum ac regum omnium Dominus: cui cum ante ortum nostrum nota sint omnia, (quos enim præsciuit & prædestinauit, hos & vocauit & glorificauit) magnum etiam Eutychium summa cum gloria vocauit ad Pontificatus dignitatem. Paucis enim post diebus sanctus Dei seruus Menas, regiæ vrbis Patriarcha, de quo mentionem fecimus, in senectute bona & dierum plenus, quos cum Dei gratia transegerat, hinc ad angelorum & sanctorum Patrum vitam migrauit. Cuius quidem obitûs nuncio ad Christianissimum Imperatorem peruato, multi certatim incredibili studio conabantur amicos Imperatoris promissis & muneribus corrumpere, vt hominibus indignis Pontificatum deferret. Sed qui omnia facit & mutat, quique corda scrutatur & renes, Deus, in manuq́ue sua cor regis continet cum finibus terræ quietissimi Imperatoris cor ad virum dignum inclinauit. Qui celeriter vni è referendarijs (Petrus hic appellabatur) mandauit, vt quæreret & teneret, & congruenti honore custodiret magnum Eutychium. Quod sanè factum est. Sed audite visionem, quam is, dum seruaretur, vidit. Videbat, inquit magnus ille vir, magnam quandam & præclaram domum videre, & lectum splendidè stratum, in quo mulier, nomine Sophia iacebat: quæ cum vocâsset me, ornamentaque demonstrâsset, vidi mox domui adiacens solarium niue repletum, & puerum in solario stantem, nomine Sotericum, qui è solario casurus videbatur, nisi ego præueniens, è niue eductum à lapsu conseruassem. Hoc viso quid aliud significabatur, nisi pulcherrima ecclesiæ sanctissimæ opera? Hæc enim erant illa ornamenta. Per puerum autem in niue periclitantem, dogmatica disciplina laborare indicabatur. Quæ quidem omnia, sancti viri præsidentis operam & diligentiam requirebant. Anno 565. Menas Episc. Cõstantinop. mortuus est vide Bar. Visio alia S. Eutychij *Prou.21*

XIX. Cvm igitur hæc ita processissent, sancto Clero sacroque Senatui libere consilium suum exposuit Christi studiosissimus Imperator, affirmans, se de illo Diuinam visionem vidisse. Cum enim, inquit, in æde sancti Petri principis Apostolorum, in qua Senatus habebatur, me somnus complexus esset, in quiete vidi Principem Apostolorum mihi magnum Eutychum ostendentem, dicentemq́ue, Fac, vt hic sit Episcopus. Hæc cum ità se habere iureiurando affirmaret Imperator, omnes ipsius contentionem ac studium, quod diuino quodam splendore vultûs declarabat, conspicientes, vno animo eademque mente & cunctis suffragijs, atque vna voce ante tempus conclamârunt: Dignus est, dignus est. Cum igitur illi omnia ordine & ex Diuinorum Canonum præscripto contigissent, & tempus esset, vt sacrarum manuum impositione & initiatione consecraretur pater & magister ipsorum, adducitur ad sanctum altare, qui multos ad illud sacerdotes atque pontifices erat adducturus: precibus ac manu, & diuinis ac venerandis oraculis consecratur, sancto Spiritu inungitur: vel potius sanctificatus ipse vicissim præsentes omnes Pontifices sanctificat: ouis errantis typum super humeros tollit: in sedem sublimem ascendit, in solio sedet: atque pastorum principem Christum Visio Imperatoris. S. Eutychius creatur Episcopus Constantinopolitanus. Per hæc verba si-

dorus Pelusiota l. 1. epist. 136. pallium illud, quod decoris pratia super omnia indumenta, superinducitur sacerdoti intelligit, vt notat Bar. ad anno 553.

in cælum reuertentem imitatur. Dicit enim ipse quoque populo vniuerso verbum illud, quod coniunctionem conciliationemque & conseruationem significat: nempe, Pax omnibus: & omnibus illud vicissim accipit. Præclarè diuinus Dauid antè de ipso pronunciauit? Quam magnificata sunt opera tua Domine: omnia in sapientia fecisti. Quæcunque enim in hunc acta sunt, diuina sunt plena sapientia, lætitiaque fideles omnes afficiunt. *Luc.* 15. *Psal.* 103.

XX. ÆQVVM autem est, vt annorum ipsius numerum cognoscatis, vt quam perfectus plenusque concurrerit, intelligi possit. Quadragesimo ætatis suæ anno creatus est Patriarcha. Par enim erat, vt omnia perfecto viro essent perfecta. *a* Hunc quippe numerum in diuina scriptura, tanquam mysticum perfectumque reperimus. Nam & Isaac, ex Sara Abrahæ filius vnigenitus, cum quadraginta esset annorum, Rebeccam duxit vxorem, cum ad illud vsque tempus in virginitate permansisset: qui profectò Isaac Christi mysterij, & Ecclesiæ ex gentibus congregandæ figuram expressit. Quid Moses ille magnus, seruusque Dei? Nonne cum quadragesimum ageret ætatis annum, fratres suos inuisit in Aegypto: & cum vidisset Aegyptium quendam iniuriam Iudæo afferentem, illi, qui afficiebatur iniuria, Aegyptio interfecto, auxilium tulit: Expletis rursum quadraginta annis, in Madian diuina illa visione, quam in monte Sina vidit, factus est dignus, quod rubus, cum arderet igni, non comburebatur: Audiuit & vocem dicentem sibi: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & gemitum eorum audiui, & descendi, vt eruerem ipsos. Veni, & mittam te in Aegyptum. Quid hoc significat, nisi ipsum eligi præfectum & liberatorem filiorum Israelis? Iam quomodò leges diuinas, digito Dei in tabulis inscriptas, accepit? Nonne posteaquam ieiunâsset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, in quibus & noui Testamenti mysteria didicit? Ac meritò quidem Moses duplicem hunc numerum adhibuit, cum esset lex, & sub ipsa lege. Imperfecta enim est lex. Quid omnium saluator ac liberator Christus Iesus: qui legem impleuit? Nonne ipse quoque numerum hunc obseruauit, cum dies quadraginta & totidem noctes ieiunauit, omnemque mox tentationem atque omnem impetum inimici sustinuit, deditque potestatem hominibus calcandi super scorpiones & serpentes, & omnem potestatem inimici? Et post resurrectionem nonne varijs modis versatus cum sanctis Apostolis ac discipulis suis, quadragesimo die benedicens illis, discessit ab eis & ferebatur in cælum, relicta illis & per ipsos Ecclesiæ suæ pace, quam acquisiuerat sanguine suo? Ex multis hæc pauca volui commemorare, vt ostenderem omnia, quæ in sanctum hunc virum collata sunt, Diuina quadam gratia contemplatione digna processisse.

a Numeri quadragenarius mysticus.

Exo. 24. & 34.

Matt. 4.

Luc. 24. *Act.* 1.

XXI. VERVM quis deinceps fuit, cum esset consecratus, & sublimem illam dignitatem accepisset? Sanctitas ei similis, quæ per linguas ignitas super singulos Apostolos descendit, super ipsum item requieuit: & Spiritu sancto plenus, loqui cœpit, quemadmodum ipse Spiritus dabat eloqui. Meritò posset hîc aliquis totum illum scripturæ locum accommodare: Erant autem in Hierusalem viri religiosi ex omni gente, quæ sub cælo est. Verè enim ex omni gente erant religiosissimi episcopi in noua Hierusalem Constantinopoli congregati, trium illorum capitum gratia, quæ antè recensui. Cum igitur conuenissent multitudo & confusa esset, audiuerunt ipsum loquentem alia lingua aduersus diuersas linguas hæreticorum. Alia enim est rectè loquentium, & in recta fidei confessione manentium lingua: alia eorum, qui in superbia sua loquuntur iniquitatem aduersus Deum altissimum. Itaque ignita sancti viri lingua sustulit eos in finem, Spiritûs sancti ope, & sanctissimis episcopis adiuantibus: vt Moses Israelitæ ferens opem, Aegyptiumque percutiens. Dogmata enim hæreticorum, à veris Israelitis tenebrosa execrandaque existimantur: quamobrem & damnata, sub fabulo sepeliuntur. Iam quæ in Magno illo quinto Concilio acta fuerint, scitis vos omnes viri doctissimi. Quarè non est necesse, vt aliquid de illis dicamus. Quod si qui ea ignorent, facilè poterunt intelligere. Sed hoc loco congruit id, quod à Dauide dictum est: Sacerdotes tui induâtur iustitia, & sancti tui exultent, Itemque illud, quod ab Apostolo dictum est. Induite armaturam Spiritus sancti, quò possitis omnia tela inimici ignita extinguere. Indutus igitur lorica iustitiæ, & calceatis pedibus in præparatione Euangelij pacis, in omnibus sumens scutum fidei, & galeam salutis. & gladium Spiritûs, quod est Verbum Dei, spinas amputauit, & vias asperas, planas reddidit, eiectis lapidibus, id est, maledicis & detestandis hæreticorum sermonibus, ex vera fidei via, & medium maceriæ parietem soluens, per sanctorum dogmatum expositionem & comprobationem, sanctissimis Dei Ecclesijs pacem reddidit.

Act. 2.

Exod. 3.

Psal. 131. *Ephes.* 6.

XXII. RES autem accidit admirabilis, & illius animo digna: quæ, vt arbitror, vel potius scio, nunquam accidet, nec est euentura. Cum enim multa diuersis locis atque temporibus sancta Concilia celebrata sint, ex quo religio Christiana constituta est, nemo vnquam nisi magni huius atque diuini viri tempore, quatuor simul Patriarchas conuenisse meminit. Itaque cunctis dubitationibus & controuersijs, non violentia, nec necessitate, aut partium studio atque affectione, sed demonstrationum & cohortationum vi dissolutis, summa pax & magna tranquillitas in Dei ecclesia est consecuta. Quatuor autem Patriarchæ sunt hi: Vigilius veteris Romæ, Eutychius hic nouæ Romæ, Apollinarius magnæ Alexandriæ, Domninus Antiochiæ: qui tanquam vnum in corpus ex quatuor elementis conflati, vnanimes, idemque sentientes, manus inter se coniunxerunt, vt oraculum illud Psalmi testatur: Flumina plaudent manibus in idipsum: Montes exultabunt. Et quod à Zacharia dictum est: Erit in die illa commotio Domini super eos magna, & capiet vnusquisque manum proximi sui, & manus eius cum proximi sui coniungetur: & Iudas pugnabit in Hierusalem, & congregabit robur omnium populorum per circuitum. Quadruplicem igitur & auream quodammodò quandam magnam catenam conficientes, in templum Dei, hoc est, in magnam Ecclesiam ingressi sunt, & Diuinum incruentumque sacrificium obtulerunt, semel & solum Christum Dominum, pastorumque principem imitati, qui vnica oblatione sanctificauit vniuersos, semel passus in fine seculorum. Omitto, quod sacerdos semel in anno in Sancta sanctorum ingrediens, latriæ figuram & vmbram exprimebat. Quatuor hi fluuij tollentes contritiones montium, iuxta illud: Eleuabunt flumina fluctus suos: opiniones hæreticorum, quæ apud fideles sunt maculæ quædam & sordes, eiecerunt à vocibus aquarum multarum, id est, scripturarum & Patrum testimonijs: lætitiamque & gaudium sanctis montibus, hoc est, Christi ecclesijs pepererunt. Quis vidit, quis audiuit res eiusmodi? Pulchri sanè, & admodum pulchri sunt fluuij, qui egrediuntur è paradiso: multo tamen magis laudandi sunt quatuor hi, qui in paradisum ingressi sunt. Paradisus enim est Ecclesia Dei, in qua plantati sunt, in montem hæreditatis, in habitaculum paratum, quod Dominus sanctificauit, quod parauerunt manus eius, qui regnat in seculum & vltrà: Horum igitur consensu & coniunctione Dominus Deus noster fortis & potens in bello, currus Pharaonis & exercitum eius proiecit in mare, delectos hæreseum fautores, triumque capitum impietatem demergens, nouo nimirum Mose manum tollente, & virga, id est, cruce filios contumaciæ in aqua maris suffocante. Filij autem Israel ambulauerunt per siccum in medio maris.

4. Patriarchæ in v. Synodo.

Psal. 97. *Zach.* 14.

Ecclesia, paradisus.

Exod 15.

XXIII. CVM igitur ex quatuor Pastorum concordia rectoque sensu, factum esset veluti vnum ouile, atque vnus pastor, & omnis disciplinæ moderatio super sacerdotes & sacerdotum præsules conquieuisset, discesserunt ad suas singuli ciuitates & populos magno cũ gaudio. Ac diù quidem tunc omnes vbiq; Ecclesiæ Dei in pace versatæ sunt. Ambulabant enim & ædificabantur in timore Dei, & sancti Spiritûs consolatione replebantur. Relictus autem est solus, nouus hic omnibus in rebus Iacob & magnus Patriarcha Eutychius. Nam vt ille quondã luctatus est non cum homine (neque enim

Gen. 32.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

enim is homo fuit, qui benedixit Iacob, & mutauit nomen eius in Israelem: Quoniam si fortis inquiens, fuisti luctando cum Deo: & quæ sequuntur) ità hic aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tam visibiles, quam inuisibiles, solus pro Christo Deo nostro bellum suscepit, solus subijt Ecclesiarum solicitudinem, restititque vsque ad sanguinem, nocte & die pugnans aduersus hostes veritatis. Graues enim & Arabici lupi non desinebant Dei gregem oppugnare mala excogitantes, & loquentes peruersa captiuasque ducentes animas simpliciorum. Non exiguo tempore hic Dei seruus creditum sibi gregem à Pastorum principe Christo, super aquam refectionis & in loco pascuæ collocauit, quod firmum erat, conseruans: quod fractum, alligans: quod debile, confirmans: quod aberrabat reducens sermonibus & rationibus opportunis, vt peritus pastor. Ardore diei & glacie noctis vrebatur, vt Iacob Patriarcha, qui pro Lia & Rachele seruiuit Laban, pecora pascens annis quatuordecim. Verum ille pro ouibus rationis expertibus labores perferebat: quorum quidem laborum merces erat manifesta. Nam quæ sublimioris speculationis sunt, coniugium scilicet illud Iacob cum duabus sororibus ea figuram quandam præ se ferebant Ecclesiæ, ex Iudæis & Gentibus congregatæ, quam Christus omnium Deus sibi despondit. Aliam autem orationem hæc requirerent. At magnus hic vir Dei Eutychius pari annorum numero, quot sunt Apostoli, Christi gregem pauit, quem ipse Pastorum princeps Apostolorum principi Petro commendauit: Si diligis & amas me, inquiens, pasce oues meas, & pasce agnos meos. Namque oues has cruce obsignatas, & virtutibus in vnum ouile, id est, in sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam congregatas, alieno non seruientes nec audientes, conseruauit. Oues enim propriæ semper audiunt vocem veri pastoris. Neque enim fuit mercenarius pastor, neque vt fur, aut latro, aut peregrinus, aut alienus, in ouile ingressus est: sed diuina lege & optimo ordine cum disciplina & gratia congruente, commendata est illi Ecclesia Dei, quam virginem castamque Domino conseruauit.

Hæretici non cessât insidiari ouibus Christi.

Gen. 31.

Iohan. 21.

XXIV. Cæterum hoc ferre diu non potuit inuidus atque honestatis inimicus diabolus, qui insolens ac superbus dicit: Fortitudine mea capiam orbem vniuersum, tanquam nidum: & tanquam oua derelicta tollam, & auferam manu mea fines gentium. Cum enim florentem ac plenam Christi aream cerneret, & frumentum maturum ac multiplex, & ad cælum vsque pertingens, quid fecerit zizaniorum sator & generis nostri hostis, quid machinatus sit sapiens ille ad faciendum malũ, quomodo zizania in frumentum coniecerit, videamus. Specie pietatis & honoris ignominiosi (vt ait Apostolus: Zelum habent, sed non habent scientiam) tanquã aper de sylua & singularis, ferus per simpliciores pulchrã Ecclesiæ vineam deuastare aggressus est: & ventos immisit, atque procellam in domum benè super petram ædificatam, immo verò in ipsam petram. Quæ tamen firma permansit, illaque vt puluis paulo post dissoluta sunt. Verum quinam zelus iste fuerit, seu gloria, aut pietatis species, paucis explicemus. Scitis vos omnes, qui pij Imperatoris Iustiniani diuinorum dogmatum studium meministis, quomodo is in eam potissimum curam incumberet, vt omnes hæreticorum rationes vna cum ipsis hæreticis improbaret & euerteret: quod quidem & fecit tum argumentis & demonstrationibus, tum testimonijs scripturarum. Hic nescio quo authore & magistro cœpit execrabilem ac detestandam & perniciosam opinionem illam sub specie religionis probare, quæ Domini nostri Iesu Christi corpus ex ipsa diuinitatis coniunctione incorruptum asserebat. Quæ quidem, vt cancer, serpens atque depascens, totum propè orbem perdidisset, nisi noster Phinees anteuertens restitisset. Sed quod huic morbo remedium adhibitum est? *a* Sanctorum Apostolorum & Prophetarum atque Doctorum testimonia, & demonstrationes sunt multæ, quibus vsus est ille ad pestiferum illum morbum opprimendum. Pernicioſa enim omninò pestis est, affirmare, incorruptum fuisse Domini nostri Iesu Christi corpus ante resurrectionem. Quis enim adeo stultus est, vt Domini corpus ex eo, quod cum diuina natura copulãtum fuit, incorruptum asserat, cum, hoc concesso, colligendum sit necessariò, fictam & simulatam humanæ carnis susceptionem extitisse? Quomodo enim incorruptum corpus pati potuit, aut circuncidi, aut pannis inuolui, aut lacte nutriri? *b* Quæ si illam vitę largitricem carnem subijsse credimus, Crucem item, & clauorum foramina, & lanceæ vulnus confiteri oportet. Incorruptum igitur de illo dici non potest, nisi per hoc verbum intelligamus, corpus illius nulla vnquam fuisse peccati macula contaminatum, aut in sepulcro non esse dissolutum. Verum hæc à magno diuinoque doctore Eutychio scriptis studiosè sunt & acriter disputata. Ex quibus, si quis veritatem ignorat, facile eam poterit intelligere. Longiores enim essemus, si ea vellemus persequi. Videamus igitur, quid, posteaquam patrum attulit testimonia, consecutum sit.

Esa. 10.

Torquetur diabolus inuidia Rom. 10.

Iustiniani Imp. pium studium.

Anno 563. labitur in errorem Aphthardocitarum à Theodoro Cęsareę Cappadociæ Archiep. in hunc inductus. Vide Bar. ad an. 563. & 564.

a Vide Nicepho. Eccle. Hist. li. 17. cap. 29.

b Caro Christi viuifica.

XXV. Cvm magnus hic vir longa oratione Imperatori, non esse id Ecclesiæ Catholicæ dogma, comprobâsset, animam suam, (vt ait Ezechiel Propheta) quæ ad propositum pertinerent explicans, seruauit. Illi vero malorum inuentores in peccatis suis periêrunt. Instar enim sæpè cadentis guttæ & petram excauantis, Imperatori persuaserunt. Atque huius quidem improbæ opinionis magistri, execranda nugacis Origenis & Euagrij & Didymi dogmata defendebant. Quorum nomina libens prætereo, ne malo malum rependere videar, & contumelia calumniam persequi, & contra propositum & mores sancti Eutychij facere: qui ex beato Saluatoris nostri mandato, non esse malum pro malo reddendũ, sed cõtra potius maledicentib. benedicendũ & pro persequentib. precandũ, tum factis tũ verbis docuit. Quanquam silenda potius videntur, quam prædicanda, quæ tunc gesta sunt. Quamobrem vt ipse vir sanctus edocuit, quæ silentio sunt digna, prætereamus. Vigil igitur iustitiæ oculus malitiam impunitam abire non permisit: sed calumniam omnino retexit & patefecit, adeo vt illi ipsi ore proprio coniurationem confessi sint, & vltionis æquitatem collaudarint. Erant autem, qui hæc machinati sunt, non solum ex eorum numero, qui plurimum valebant apud Imperatorem verum etiam ex sacerdotibus, qui erant insignes, quique magnas Ecclesias gubernabant: (si tamen sacerdotis nomine digni sunt, homines improbi & calumniatores) quos tamen omnes iustitia puniuit, obstruens labia aduersus iustum loquentia iniquitatem in superbia & despectione. Isti igitur, vt dictum est, execrabilium & impiorum dogmatum studio simplicitatem Imperatoris peruerterunt, & sub incorupti occasione iniquè, vt demonstrabitur, & præter diuinos Canones atque ecclesiastica instituta beatum acpium virum oppugnârunt. Sed eos iustus iudex & in hac vita puniuit, & mox ad inferorum supplicia detrusit sempiterna.

Ezec. 3.

Matt. 5.

Iustinianus Imp. à quibus male persuasus.

XXVI. Cvm igitur studijs istorum diuturna vis morbi esset adaucta, & vulnus iam intractabile, atque adeò immedicabile euasisset, cumque imperator, assumpta charta, in qua detestanda illa opinio, quod Domini corpus ex diuinæ naturæ copulatione incorruptibile fuerit, continebatur, eam diuino magnoque pugili Eutychio perlegisset, flagitabat, vt sententia & suffragio suo illam comprobaret. At ille, vt æquum erat, primum cohortationibus vtens, negabat eam esse doctrinam Apostolorum: quamobrem se illi nec animo posse, nec verbis assentiri. Deinde cum nec cohortationibus, nec admonitionibus posset Imperatori persuadere, nè quid contra catholicam Ecclesiam & recta dogmata faceret, omnem curam & solicitudinem suam in Deum reiiciens, Apostoli verbis testatus est, se nihil vtilium omisisse, quod non nunciârit: atque in posterum ità se confirmauit, vt pro Christi fide vellet omnia perpeti: Certo, inquiens, scio, nec mortem, nec vitam, nec præsentia, nec futura, nec afflictionem, nec angustiam, nec famem, nec nuditatem, nec gladium, nec exilium posse me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Hæc vir sanctus verbis primum, mox autem factis comprobauit. Constat enim, facta esse subsecuta. Cum enim nollet dogmatis errorem suscipere, & Aphthardocitas comprobare, statim malorum inuentores, qui omnia facilè audent, principes illi & sacerdotes annui, congregati in auditorium & conuenientes, meditati sunt inania & stulta aduersus

S. Eutychius non vult subscribere errori.

Acto. 20.

uersus Dominum,& aduersus Christum eius:& Imperatori persuaserunt,vt virum omnibus ornatum virtutibus,è sede exturbaret,in eaque alium constitueret,qui studijs & opinionibus suis consentiret. Quod quidem & factum est. Nam cum festus dies sancti Timothei apud Hormisdæ regionem in nouo palatio celebraretur,a ac sanctus Eutychius rem diuinam faceret,† Tribunus militum & satellites,immanis feræ ministri,Episcopatum inuaserũt, compræhensis, & distractis viri sancti familiaribus,qui contra illum testificarentur,vt quoquo modo illum non sine causa ex Episcopatu eiectum fuisse ostẽderent. At vir magnus,cum eorum inuasionem in Episcopatũ,& quosdam è suorum numero illinc violenter abstractos & in carcerem coniectos fuisse cognouisset,peracto sacrificio, distributaque sancta Communione,in sacrario mansit.Dicebant enim quidam graues viri,si è sacro templo exiret, fore, vt interficeretur:quosdam enim armatos,atque in Antiochi prædio collocatos,eo consilio foris eum expectare.

a Erat ibi ecclesia S. Petri ab ipso Iustiniano in suis ædib. structa,vt docet Procop. l.1.ædific. Iust.

† Milites inuadunt Eutychium sacra peragentem.

Hæc vir beatus cum accepisset constitit ante altare, solitisque vestibus & superhumerali indutus, quod semper secum habebat,vsque ad vesperam precationibus incubuit,Deum obsecrans,vt Ecclesiam suam tranquillam & recta dogmata conseruaret.Cum autem fecisset obsecrandi finem, sacerdotes & monachi,qui aderant,hortati sunt eum,vt cibum caperet:quod & fecit.Cumque paululum quieuisset, affuit cum gladijs & fustibus, multoque cum præsidio militari magna illa fera,qui Aethereus †appellabatur:correptumque sanctum virum,nudum, & nihil habentem,in monasterium, quod Choracudim appellant, absportauit.Quo in loco cum vno die commoratus esset, & propter monasterij paupertatem malè tractaretur,misericordia commoti,(nam viri sancti virtutem aduersarij quoquè admirabantur) eum in Osiæ,id est, Sanctæ, sic appellato monasterio prope b Chalcedonem collocârunt. Nec amplius quærentes, vtrum iure, an iniuria è sede fuisset eiectus,coacto post diem octauum conuentu Episcoporum,virum sanctum,quem indicta causa eiecerant,in ius,vt se defenderet,vocârunt,quod libellus aduersus eum Confessui esset oblatus.Quid autem libellus contineret,non sine risu põt audiri: c Quod vnctus esset,quod auiculas comedisset,& mullas horas genibus flexis orásset, & alia his magis adhuc ridicula. Ab eiusmodi igitur criminibus, vt sese purgaret, eum accersiuerunt. Sed vir sanctus Episcopis & principibus, qui Confessûs mandato nuncium attulerant : Ad quem, inquit, acceditis, & quem me vocatis?Illi veritate coacti responderunt : Ad dominum nostrum & patrem. Quibus ipse rursum : Quis est, inquit, iste dominus & pater vester? Venimus, inquiunt, (tanquam occultis quibusdam verberibus vapularent) ad Patriarcham nostrum dominum Eutychium.Patriarcha ego,inquit ille, Patriarcha Dei gratia sum,necà me quisquam hominum tollet hanc dignitatem. Quis est ille, quem meo in loco collocâstis? Quibus verbis cum illi respondere non possent,victi reuerterunt ad eos, à quibus missi fuerant. Verum idem conuentus iterum & tertio contra Canones eum vocauit. Sed ille semper congruenter respondit : Si canonicum, inquiens iudicium constitutum est, detur mihi Clerus meus, ordo Patriarchatûs, & veniam, defendamque me, & accusatorum meorum vtar testimonio. Hæc illi responsa cum accepissent, nihil consentaneum facientes sententiam contra ipsum tulerunt, ipsis iudicibus dignam. Quam tamen beatus vir anteuertens, subiecit omnes pœnis Canonicis, donec resipiscerent.

† Quas inde hic Æthereus pœnas dederit scribit Euagrius hist.l.5.c.3.

b Expellitur vir sanctus è sede sua.

c Nota crimina.

Excommunicat aduersarios suos.

VARVM cum finem accepissent consessûs illius ludi, is, qui consilium Achitophelis disiecerat, axesque curruum Pharaonis confregerat, dissipauit etiam illorum consilium,implicans eos inter se : qui cum occasionem honestam non reperirent aduersus iustum,vt quæ iniustè egerant,iustè viderentur egisse,(erant enim ijdem iudices & accusatores) eum ex loco,vbi erat,in insulam,quæ Princepo dicitur, transtulerunt. Ad hanc appulit insulam beatus vir cum tempestate die sabbati,nocte profunda.Dum autem illuxisset,antequam quicquam aliud ageret, vidit Crucem in pariete pictam cum hoc elogio:Christus * vobiscum est,state.Qua quidem re vehemẽter lætus,gratias egit Deo,qui hanc sibi consolationem attulisset.Sed cum in illa insula tres hebdomadas sub magna militum custodia transegisset, rursum ab eisdem iudicibus decretum est,vt Amaseorum metropolim peteret,maneretque in monasterio, quod ipse cõstituerat.Quod & factum est.Quæ autem illic aduersus eum acta scriptaque sint,dicere,nè longior sim, supersedebo. Satis enim est,quod ad hoc propositum dixit Ezechiel ex persona Dei:Eo tempore auertam faciem meam ab eis, & inquinabunt Episcopatum meum,& ingredientur in sancta mea sine reuerentia,& facient inquinationem magnam: Sed quæ deindè euenerint,videamus.

Deportatur in exilium.

*Nobiscũ

Iubetur Amaseam proficisci.

Act.27.

FIDELIS Dei seruus Eutychius Paulo similis declaratus est,& ad eum quoque Pauli historia referri potest. Sic enim de Paulo scriptum est: Vt autem iudicatum est, vt in Italiam nauigaremus, tradiderunt Paulum & quosdam vinctos Centurioni,nomine Iulio.Sic & de sancto factum est.Nam posteaquam multa temerè consulta essent, tandem, vt diximus,decretum fuit,vt ad Amaseorum metropolim sese conferret,& in suo ipsius monasterio viueret. Hoc ille nuncio doluit fortasse? Aduersatusnè est? Vel succurrit illi,quod Dominus prædixerat:Nemo Propheta acceptus est in patria sua?Minimè verò sed prompto animo omnia subijt.Gaudebat enim,quod dignus habitus esset, qui pro nomine Dei contumelia afficeretur.Studebat enim non solum vt in illum crederet,verum etiam vt pateretur. Quoniam fides sine operibus mortua est.Imitatus est hac item in re super omnia Deum,qui dorsum tradidit flagellis,& genas alapis,& faciem suam non auertit à fœditate sputorum.Cuius liuore sanati omnes sumus. Qui etiam dixit:Si me persecuti sunt,& vos persequentur.Si patremfamiliâs Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos? Hoc egit & seruus Dei.Decreuerat enim omnes potius perpeti acerbitates,quam fidem prodere,vt exemplo suo multi confirmarentur,stabilesque & immobiles in recta fidei confessione permanerent.Quod quidem & factum est. Omnes enim patriarchæ,multique Episcopi,præcipueque Orientales recusârunt Imperatoris opinioni subscribere, & ei tum Synodo,tum scriptis restiterunt,in primisque sanctissimus Theopolis patriarcha Anastasius,qui easdem,quas magnus Eutychius (ærumnas ne dicam,an coronas?) pertulit.Cum igitur indicta causa damnatus esset exilio,parataque essent iã omnia,nos item cum illo persecutionem pro Christo & exilium ferre decreuimus.Quo quidem constituto, ille omnes,qui aderant in insula,ore osculatus,vt Ephesios Paulus in litore,animo autem totam ecclesiam, sibi à Deo creditam,in osculo sancto,eam Domino,à quo ipsam acceperat,commendauit.

Act.20.

Anastasius ep sc. Antiochenus persecutionem patitur.

Detruditur Eutychius in monasterium.

EORVM igitur,qui nos ducebant & qui miserant,arbitrio in monasterio ipsius constitimus,tanquam in exilio, vti- psi arbitrabantur quod tamen vir sanctus salutiferum sibi,& multorum bonorum causam existimabat. Quæ autem tunc in via publica gesta sunt,vtrum molesta acerbaque fuerint,an miraculis & ægrotantium curationibus plena,vt orationis longitudo vitetur,prætereo.Quanquam eadem,maioraque publicè perspecta sunt, cum viri sancti reuocatio celebrata est.Descendit igitur in Amaseam magnus pugnator Eutychius, vt Abraham olim, & eius nepos Iacob in Aegyptum,ambo Patriarchæ,propter famem.Nam quod Saluator noster Iesus Christus in eandem Ægyptum descendit,vt rem excellentiorem cum honore præterimus,& propter leuem nubem, & propter casum manufactorum simulacrorum.Nam descensus quidem ille multis miraculis claruit. Dei enim carnẽ humanam iuduti præsentia,quid non admirabile efficeret?Nec magnorum Patriarcharum descensus miraculo caruit:vt facilè declarant nobis omnib. plagæ illæ,quas à Deo Pharao accepit propter Abraham & Saram,quamobrẽ eos cũ honore dimisit:& Ioseph declaratio,& Iacob atquè filiorum eius ad ipsum profectio.Hæc quidem illis admirabilia contigerunt. Sed magno Eutychio non minora concessit rerum omnium effector Deus.Quæ aũt hæc, quantaq fuerint, multis omissis, videamus. Hæc quidẽ nos perspeximus,& audiuimus,& manus nostræ contrectauerunt,& q vidimus,testamur.Qui.n.dixit:Qui credit

Gen. 12. & 46. Esai.19.

Iohan.14. Matt.17.

XXV. II. XXVI. VIII. XXVII. IX. XXVIII. XXIX. XXX.

credit in me, opera, quæ ego facio, & ipse faciet & maiora his faciet: &, Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Tollere, & transfer te in mare: & fiet ità: ipse dedit seruo suo gratiã sanitatum, vt morbos curaret, & dæmonas eijceret. Curationibus quidem efficiendis necessarium est, vt & curandorum fides adsit, & curantium virtus. Quorum vnum si defuerit, alterum nihil proderit. Vtrunque enim simul operatur. Non potuit, inquit Euangelista de Domino loquens, illic signa facere propter illorum incredulitatem. Quamobrem qui cum fide ad virum hunc sanctum accurrebant, plus gratiæ accipiebant, cum omnia sint credenti possibilia, viro sancto nimirum traditam sibi à patre luminum gratiam impartiente. Hinc autem exordiar: Vos, qui eiusmodi narrationibus delectamini, attendite. *Matth.13. Marc. 9.*

XXXI. Sed vndè, aut à qua gratia exordiendum est? Quanuis alia sint miracula præstantiora, ab hoc tamen initium sumendum existimo: erat in vrbe Amasea quidam Androgynus, legitima vxore copulatus, qui cum filijs procreandis operam darent, ita frustrabantur, vt infantes, antequam ex ventre exirent, immaturi præriperentur. Ex quo parentes ipsi magno mœrore afficiebantur. Quid igitur faciunt? vtile consilium capiunt. Confugiunt ad Deum, qui mortuos etiã potest per seruos suos in vitam reuocare. Imitantur viduam illam Sareptanã, cuius filium Elias suscitauit. Sunamitidem imitantur, quæ cucurrit ad Elisæum, cum filius eius in cœnaculo mortuus iaceret. Confugiunt & ipsi ad beatum virum: supplicant, vt precibus suis impetret, nè infantes sibi in lucem editi, statim moriantur. Qui cum pro illis precatus esset, ambos vnxit oleo sancto, tum eo, quod è preciosa Cruce, tum illo, quod ex sanctæ puræque Dei genitricis & perpetuò virginis Mariæ nostræ Dominæ veneranda imagine scaturire solet Sozopoli, dicens: In nomine Domini nostri Iesu Christi. Hæc enim verba cunctis ægrotantibus, qui ad se accedebant, solitus erat adhibere, quemadmodum *Iacob. 5.* & diuus Iacobus præcepit: infirmatur inquiens, aliquis è vobis? vocet Ecclesiæ presbyteros, & orent super eum, vngentes ipsum oleo: & oratio fidei saluabit infirmum: &, si peccata commiserit, remittentur ei. Cum igitur precandi finem fecisset, & tanquam gratia quadam afflatus taceret, mox: Nomen inquit, illi Petrum imponetis, & viuet. Erat enim mulier grauida. Cum autem ego adessem, & respondissem: At si fœminam, inquiens, pariet, ecquod illi nomen imponent? Minime, inquit ille, sed Petrum vocabunt, & saluus erit. Quibus verbis gaudentes, tanquam puerum nondum natum in vlnis gestarent, domum reuersi sunt. Tempore iam impleto, peperit filium, quemadmodum antè viderat & prædixerat seruus Dei. Quem cum baptizandum curâssent parentes, & nominâssent Petrum, posteà vnà cum ipso ad virum sanctum accedentes, complexi sunt pedes eius, & cofessi sunt, quæ sibi fecisset Deus, & quod sui misertus esset. Impositis autem puero manibus, vir sanctus benedixit ei. Sed cum creuisset ille, qui ex præcognitione & precibus genitus fuerat, alter natus est illis. Itaque venientes rursùs, ambos filios ad sanctum virum attulerunt, laudantesque Deum, rogabant, quo nomine postremus deberet appellari. Qui geminos filios intuitus, illud Salomonis venustè vsurpauit: Frater, inquiens, fratris fultus auxilio, est tanquam ciuitas munita. Parentibus autem ipsorum dixit: Iohannem hunc appellabitis, quoniam in æde sancti Iohannis preces vestras Dominus Deus audiuit. Creuerunt autem pueri: & vulgatum est hoc in tota illa ciuitate: & omnes collaudabant Deum. Sed rem aliam admirabilem, Dei auxilio à viro sancto factam, videamus. Oleum ex Cruce Christi & imagine S. Mariæ manat. *Prouer. 18.*

XXXII. Senex quidam è villa, quæ ad sanctissimam Ecclesiam pertinebat, filium habebat surdum & mutum, annorum circiter quatuordecim. quem cum ad sanctum virum perduxisset, supplicabat, vt ipsi à Deo opem impetraret. Itaque cum pro illo preces fudissel, omnes eius sensus inunxit oleo sancto, terque Nunechem (nam illi id erat nomen) vocauit. Ac primo quidem die obscurè respondit: cum autem tres ibi dies mansisset, & oleo sancto inungeretur, solutum est vinculum linguæ eius, & planè audiebat ac loquebatur. Sed cum vellet eum pater in monasterio relinquere, noluit Dei seruus. Senex igitur, assumpto filio, domum magno cum gaudio reuersus est. Audiamus & aliud insigne miraculum. Surdus & mutus curatur.

XXXIII. Quidam alius eiusdem loci, qui inter ipsius sanctissimæ Dei Ecclesiæ clericos electus erat, (Cyrillus ille appellabatur) filium habebat, qui cum quinque esset annorum, & eo amplius, nec loqui poterat, nec alimentum accipere: nec vitæ propè, nec mortis erat particeps. Hunc cum ad virum sanctum perduxissent, ille solitas preces adhibuit, & sanctam communionem impertiuit, & cum panem communem benedixisset, dedit ei, atque dimisit. Ex illa autem die solutum est vinculum linguæ ipsius, & loquebatur, edebatque & bibebat, cum Dei gratia sanitatem recepisset. Videamus & aliud huic simile, immò verò admirabilius. Item alius mutus.

XXXIV. Est oppidulum quoddam, nomine *Zala, ipsi metropoli Amaseæ propinquum. Quidam indè profecti quadrimulum puerum ad sanctum virum adduxerunt. Hic nihil aliud, nisi ex matris vbere nutrimenti paululum capiebat. Erat autem prope carnis & corporis expers, neque colorem vllum habebat. Sed tanquam spica vento corrupta, quæ cum nondum creuerit, exilem quandam atque inanem granorum & aristarum speciem habet: sic & ille puer videbatur. Potuisses omnes illius costas & neruos, & ossa numerare. Hunc vir Dei magnus cum adspexisset sic exiccatum, & parentes ipsius dolore tabescentes, Dei, qui ea, quæ non sunt, facit vt sint, implorans auxilium, totum pueri corpus inunxit oleo precioso, & sanctam communionem impertiuit: cumque panem communem benedixisset parentibus dedit, præcepitque, vt mero panem illum intingerent, pueroque præberent. Quod illi cum fecissent, voti compotes facti sunt. Dicebant enim se postridiè magnum in eo carnis discrimen adspexisse. Accepisse enim mediocre nutrimentum: idemque tertio die, & alijs deinceps consecutis fecisse. Tenebat autem panem in manu sua, & coram parentibus edebat, mouebatque oculos suos, qui antea reconditi vix cerni poterant, & singulos adstantium intuebatur. Dicebant præterea parentes eius, puerum, ex qua hora pro illo vir sanctus orâsset, vbera matris attingere noluisse, sed oblato cibo fuisse nutritum. Læti igitur parentes, cum filio sano in oppidulum suum reuerterunt. Hîc si quærat aliquis, cur integram statim puer non receperit sanitatem, is sciat Dei iudicia abyssum esse multam. Videmus autem Dominum quidem ac Deum nostrum arcano consilio infirmos quosdam statim non curâsse. Cum enim luto cæci oculos inunxisset: Abi, inquit, in Siloam, & laua. Et lotus vidit. Et cum alij manus imposuisset, rogauit, ecquid cerneret. Respondit ille: Video, inquiens, homines, vt arbores, ambulantes. Ex quo patet, eum quibusdam sanitatem paulatim tribuisse, eas ob causas, quas nouit is, qui, quid cuique sit vtile, non ignorat. Sed hæc hactenus. Aliud miraculum explicemus.* Zela. Item parvulus prope exanimis. *Psal. 35. Iohan. 9. Marc. 8.*

XXXV. Filius cuiusdam opificis Amaseæ, repentino morbo correptus, ad portas mortis appropinquauerat. Hunc pater vlnis impositum ad monasterium gestauit, vt viro illum sancto offerret, quo eius precibus sanitatem recuperaret. Eo tempore vir sanctus alijs negocijs distinebatur. Quamobrem cum satis diù pater expectasset, volebat discedere: Quid adhuc, inquiens, vexem beatum virum, cum puer moriatur? Sed qui aderamus, considerantes Deum posse mortuos etiam in vitam reuocare, hominem paulisper morati sumus. Videbamus autem puerum omninò maxima corporis parte defecisse. Eius igitur moti periculo, sanctum virum accersiuimus: qui nulla interiecta mora venit, & precibus adhibitis, puero manus suas imposuit, vnxitque oleo sancto, ac domum dimisit. Postridiè pater reuertit, cum lachrymis gratias agens Deo pro salute filij sui. Interrogatus autem quomodo se haberet puer, respondit, Dei gratia, & sancti viri precibus omnino conualuisse. Tota enim, inquit, nocte lusit, vigilque lætatus est. Haud multo post nos item puerum vidimus, & collaudauimus Deum, qui mortuis etiam vitam reddit. De hoc quoquè satis dictum est. Ad aliud miraculum transeamus. Item alius puer.

AGRESTIS quædam mulier cum filio septenni quibusdam de causis in vrbem venerat. Sed dæmonis incursu tepen- XXXVI
tè pueri pedes obstupuerunt,adeò vt stare nullo modo posset.Mater autem tristis & lugens,filium ad sanctum virum portauit:qui cum precibus oleum sanctum pueri pedibus adhibuit. Finita autem precatione , mater volens experiri,
Puer claudus sanatur. vtrum puer stare posset,deposuit ipsum:qui primò quidem tremens,videbatur esse casurus:verum vbi paulatim fiduciam sumpsit,(blandis enim sermonibus,qui aderant,animos illi faciebant) stetit interpidus, & nihil est commotus, Cum igitur repentè firmatæ essent plantæ ipsius & tali,cum matre reuersus est domum,saliens & laudans Deum. Nos quoquè,qui miraculum videramus,quomodò is scilicet alienis pedibus in templum ingressus,proprijs pedibus egrediebatur,collaudauimus Deum,qui talem gratiam seruo suo nostris etiam temporibus largitus esset. Audiamus & aliud miraculum magis venerandum,siquidem morbus magis miserandus ac nouus fuit.

HÆRET ciuitati Amaseæ monasterium fœminarum,à Flauia nuncupatum.Quædam igitur illius monasterij mulie- XXX-
res puellam ad optimum virum perduxerunt, dicentes,eam omninò non admittere sanctam communionem: sed cũ VII.
illam sit acceptura,magno timore ac tremore corripi & clamare,& cum tristitia sanctum Domini corpus auersari, licet dies Dominica celebretur,& sanctum Christi corpus & sanguis distribuatur.Quibus verbis nos fidem non habentes,diximus virum sanctum ad puellam accessurum , & preces solitas adhibiturum cum communione. Verum cum puella ad sacram communionem appropinquaret,deprehendimus esse vera, quæ dicebantur. Cum enim illam magno cum labore in os accepisset,eam cum vomitu agrestique voce proiecit. Sed adstantium quidam manu porrecta illam excepit,atque in ignem coniecit.Nos autem territi ac mœsti,domum puellam dimisimus, hortantes, vt postri-
Dæmon excluditur à puella. diè reuerteretur.Quæ cum reuersa esset vir sanctus, solitis precibus adhibitis, omnes puellæ sensus vnxit oleo sancto: sed cum ad os peruenisset,illa vocem agrestem emittens,magnam euomuit fœditatem, immò verò spiritum immundum. qui miseram affligebat.Post autem permisit vir sanctus,vt discederet,& sanctam susciperet communionem:quã illa,Dei gratia,sine vlla formidine aut concussione percepit. Suspirans autem vehementer puella , posteaquam sanctum corpus & pretiosum sanguinem suscepisset:Eccè,inquit,deinceps colothim (sic enim illius regionis pueri pa-
Iob.9. Psal.67. nem nondum sanctificatum appellant)percipiam.Et omnes collaudauerunt Deum,qui res admirandas & nouas atque incredibiles facit,quarũ non est numerus,etiã per seruos suos.Mirabilis enim est Deus in sanctis suis. Iuuenis quidam in arte pingendi peritus,eam in domo Chrysaphij piæ memoriæ,in ipsa ciuitate Amaseorum exercebat. Hic aliquandò veterem ex pariete Veneris picturam delebat,vt historias pias reponeret. Volebat enim vir ille ex domo sua superiore Archangeli oratorium facere,ex inferiore autem oratorium sanctæ immaculatæque Dominæ nostræ , Dei genitricis & semper virginis Mariæ.Cum igitur pictor fœdam impudicæ Veneris historiam euertisset, dæmon,qui illi inhærebat,artificis manum sic inuasit,vt inflammata tumesceret,& graui vlcere affecta,necessariò amputanda videre-
Oleo curat manũ à dæmone inflãmatam. tur.Quarè cum periculum adspiceret,vtile capit consilium,& ad virum sanctum confugit,vt per ipsum à Deo auxiliũ impetret.At ille,cum pro ipso Deum orâsset,vnxit oleo sancto dexteram ipsius manum, quæ inflammatione atq; vlcere laborabat:idq;fecit tribus diebus,& manus eius diuino auxilio conualuit atq;alteri similis reddita est. Et quo in loco pictor vulnus acceperat,in eo,memoriæ & grati animi declarãdi causa, sancti viri depinxit imaginem:vt manus, quæ curationis beneficium acceperat,medicum suum secundum Deum testaretur. Huic simile & aliud factum est.

PVERVM ab impuro dæmone vexatum sculptor quidam ad beatum virum duxit.Qui cum magno viro precanti ad- XXX-
stitisset,propterea quod paruulus puer erat,adstantium quidam ad sculptorem:Gesta, inquit, vir puerum,vt sanctifi- VIII.
cationem assequatur.Quod ille fecit.Absoluta autem precatione , ambo discesserunt. Postridiè verò sculptor venit lugens ac dolens,quod manûs dolorem ferre non posset.Cumque ex eo quæreretur:Quid luges? Quid habes? Posteaquam,inquit,puerum gestaui,manus mea incredibili dolore torquetur.Dæmon enim, relicto puero,inhæsit mihi:atque ille quidé curatus est,ego aũt versor in discrimine.His vir beatus auditis,subridens,dæmonem,q talia fecisset,cõtempsit:& pro misero illo precans,liberauit eum,nihil aliud ei præcipiens,vt faceret,nisi vt precationib. incumberet.
Eccles.36. At ille,neglecto viri sancti mandato,tumoremq;& ardorem manûs timens,ad medicos confugit,vt impleret id,quod dictum est:Qui peccat in eum,à quo factus est,incidet in manus medici.Erat enim manum suam perditurus.Itaq;cum omnia in medicos & balnea consumpsisset,& nihil adiumenti perciperet,sed magis laboraret,rursus ad medicum,qui
Itẽ alterius manũ inflammatã. argentum non exigebat,sed gratis operam suam egentib.impertiebat, accessit. Qui nihil moratus aut veritus,Deum misericordem obsecrauit,vt liberaretur:quod & factum est.Ille enim precibus posteà incumbens, vt sanctus iusserat, à dolorib.& inflammatione liberatus est,adeò vt Deum laudans,artem suam solitam exerceret.Verum quandò in eorum,qui à spiritibus immundis vexati curatique sunt,mentionem incidimus,de apostata quodam verba faciamus,eô quod non vulgarem vtilitatem ea res afferre potest his,qui monasticum habitum parui faciunt,&reprobant.

IVNIOR quidam ab improbo & graui dæmone ità vexabatur,vt quoties illum affligebat,à nemine posset contineri. XXX-
Omnes enim superabat,omnes conterebat.Hunc miserum ad virum sanctum , qui impuros eiusmodi spiritus expel- IX.
lendi gratiam à Deo habebat,adduxerunt.Qui pretiosæ Crucis telum dæmonibus formidabile, & oleum eius,vexati
Nota vim signi sanctæ Crucis. fronti cum adhibuisset,ille signo Crucis,tanquam clauo ignito,transfixus,clamare cœpit,& spumas effundere,& furere,& dentibus frendere,vt non ab vno,sed à multis dæmonibus vexari videretur.Cum enim multi eum monachi tenerent,omnes superauit & afflixit.Et cum diù sic esset vexatus,tandem vt mortuus iacuit. Quamobrem illum omninò à dæmone liberatum arbitrabamur.Sed cum postridiè reuertisset,peiora patiebatur.Cumigitur diù fuisset afflictus & vexatus à dæmone,admirabatur Dei seruus,& secum ipse cogitabat,cur ab eo dæmon non recederet : dixitque mihi,vt miserum hominem interrogarem,qui esset,& vndè ipsi tam improbi dæmonis incursus contigisset. Cum igitur ille mente constitisset,diligenter quæsiui de statu eius,& quomodò pueritiam transegisset.At ille:Cum,inquit,ingressus essem puer in monasterium sancti Iohannis in arce,(sic enim Amaseæ locus quidam appellatur) ibique non par-
Vides ex hoc loco, non debere monachum institutum suum deserere. uo tempore mansissem,piæ tandem exercitationis pertæsus , & habitu monachi spreto,exiui è monasterio , & simul cum habitu vitam mutaui:nam & mulierem cognoui,& alia multa peccata commisi. Itaque nunc, vt videtis,sum in hoc statu,& ab immundo spiritu miserè detineor & affligor.Mihi,si quid potestis , opitulamini. Hæc cum ex nobis vir sanctus didicisset,immò verò nos ab illo didicissemus,(Nisi enim ipse cognouisset, non præcepisset nobis,vt hominem vexatum de statu ipsius interrogaremus.Quod quidem eo consilio fecit,vt exemplo illius confirmaret,eosquè,qui vitam monasticam & angelicam negligunt & aspernantur,moneret,vt resipiscerent) suggessit illa verba Iob:
Iob.6. Psal 120. Luc.9. Qui vulnus meum cernitis,timete:Et,Nè dederis in commotionem pedem tuum: Et, Nemo mittens manum suam ad aratrum,& vertens se retrò,aptus est ad regnum cælorum. Hæc ille & multa alia his similia cum dixisset ad vtilitatem & confirmationem præsentium monachorum:vexatum hominem ob ea,quæ dixerat,commiseratus,valdè suspirans & continenter orans,ea Dauidis verba ex persona miseri illius hominis pronunciauit:Dixi, confitebor aduersum me iniquitatem meam Domino,& tu remisisti impietatem cordis mei. Ac sanctus quidem vir ad hunc vsque
Psal.31. versum psalmum pronunciauit.Non alienum autem est,vt versum,qui sequitur,adijciamus:Pro hac orabit ad te(non quilibet:sed quis?)omnis sanctus in tempore opportuno.Illud aũt tempus est opportunum,cum petuntur à Deo,quę
Luc.11. illi placent.Petite enim,inquit,& dabitur vobis.Quærite,& inuenietis.Pulsate,& aperietur vobis. Cum igitur homo vexatus cõfessus esset,pro ipso rursũ solitas preces vir sanctus obtulit Deo:hortatusq; est,vt in monasteriũ in quo erat,

reuer-

reuerteretur, habitumque reciperet, quem abiecerat & affecerat contumelia. Quod illè cum studiosè fecisset,non est amplius à dæmone vexatus: sed in monasterio mansit,prudenterque ac modestè se gessit. Quamobrem laudabant Deum,qui ibi erant,atque dicebant: Hodiè salus domui huic facta est. Quoniam frater hic noster mortuus erat,& reuixit: perierat,& inuentus est. Impletum & illud est: Multùm valet oratio iusti assidua. Audiuit etiam ab illo is,qui cutatus fuerat: Eccè sanus factus es, noli amplius peccare. Sed iam reliqua miracula persequamur. Apostata resipiscés, liberatur à dæmone. *Iacob.5.*

XL. HOMO quidam eo laborans morbo,qui totum corpus depascitur,ad sanctum virum confugit,supplicans, vt sibi à Deo misericordiam impetraret. Qui miserum morbo propè consumptum adspiciens, non mediocriter commotus est. Adhibita igitur oratione,vnxit oculos eius & manus oleo sancto: præcipiensque,nè vinum omninò gustaret,dimisit. Ille verò libenter paruit, sciens, quæ ab hominibus effici nequeunt Deo esse facilia: & exemplo Naaman Syri, domum suam reuersus est. Sed cum anni spatium præterijsset,rursum idem vir redijt,gratias agens Deo,& laudans illum, quod morbus amplius non serperet,sed cohiberetur atque deficeret. *4.Reg.5.*

XLI. ALIVS quidam ad virum sanctum accessit, dicens, se ab vrbe Cumano esse, & annum iam esse integrum, ex quo lumen non vidisset. Et causa hæc erat: Cum illi controuersia cum quodam in iudicio intercederet, iurare coactus est: & tanquam periurij nullum esset crimen, peierauit. Deus autem consulens saluti eius, excæcauit eum. Quo quidem affectus supplicio, cum lucem non cerneret, & manu duceretur, venit ad virum Dei, & peccatum confessus est, & oculorum cæcitatem indicauit, rectè colligens, Deum sacerdotibus maximam potestatem per sanctos Apostolos tribuisse. Illis enim dixit: Quæcunque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlis: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlis. Proindè cum vir admirabilis soluendi munus (suorum enim quisque peccatorum catenis obstringitur) atque curandi haberet, Deum orauit omnipotentem, vt ipsi tum periurij veniam, tum oculorum sanitatem concederet. Et absoluta super eum precatione, vnxit illum oleo sancto tribus diebus, & liberauit. Ità factum est, vt qui alienis manibus & alienis oculis ductus venerat, proprijs oculis in suam ciuitatem reuersus sit, Deum laudans. At hos quidem paucos è multis commemorauimus, quos de facie nouimus, qui curati sunt. Magna enim quotidiè virorum, & fœminarum, & puerorum multitudo ad eum confugiebat, qui cum varijs morbis, & manifestis, & occultis laborarent, misericordiam Dei omnes assequebantur. Fœminæ pueros adhuc lactentes gestabant, qui lugebant & querebantur, quod nutrimento carerent suo. Et matres ipsæ dolebant, quod lactis fontes essent exiccati. Miserandum igitur erat spectaculum, & suspiria ac gemitus clamoresque varij. Quid ageret vir Dei magnus, cum matres simul ac filios lugentes vociferantesque cerneret, hos quidem propter famem, illas autem, quod se filijs orbari animaduerterent, præsertim cum tam esset mitis, tam erga omnes clemens, tam misericors? Nonne animus eius vehementer commouebatur? Commouebatur planè, ex quo etiam impetrabat postulata. Cum enim precaretur,dicebat ea,quæ Moses ille magnus: Domine,si dimittis eis peccata, dimitte: sin minus,dele me de libro, quem scripsisti. Quibus verbis obsecrans Deum,efficiebat, vt miseretur eorum, qui misericordiæ ipsius indigebant. Periurus fit cæcus. *Matth 18.* Sacro oleo sanatur. Multi curantur. *Exod.32.*

XLII. OPERÆ precium est igitur,vt ex multis mulieribus,quæ, cum id paterentur, ad eum confugerunt, & curatæ sunt, vnam memoremus, quæ cum esset curata, redijt ad monasterium, & gratiam Dei prædicauit: Cum me, inquiens, lac defecisset,ad sanctum virum accessi cum filio meo: cumque ille pro me precatus esset, & oleum dedisset, è monasterij foribus egredienti vbera lac suggesserunt, diuque tantam copiam effuderunt, vt & alios pueros lactare possem. Quamobrem qui eam antè viderant domos alienas frequentare, vt filio lac inueniret: videntes illam sic abundare, vt alijs etiam lac copiosè præberet, Deum collaudabant, cuius ità ampla sunt beneficia, vt vbi afflictio abundauit, ibi magis abundet lætitia. Qui paruum hoc miraculum putet,arbitror esse neminem. Quinetiam eos, qui rectè sentiunt,illi simile & par existimaturos censeo,quod sterili contigit. Nam quemadmodum illa pariendi quidem naturam habebat, sed tamen parere non poterat: sic & huius vbera natura quidem lactis fluxum habere debebant, sed is exaruerat,vt per seruum Dei exuberaret. Veritatem enim dico in Christo. Multæ mulieres tum hoc morbo,tum aliis multis occultis & grauibus laborantes, veniebant & Dei opem exorabant. Acde curationibus quidem huiusmodi, licet plurima dici possint, satis hæc sint. Precibus & oleo curat fœminam.

XLIII NVNC videamus & aliam gratiam, huic sancto viro concessam à Deo. Quæ quidem, vt ego sentio, non multum differt ab ea, quam habuit Elias propheta, & quæ in Sareptis fuit declarata. Quanquam Thesbites quidem famis, quam ore ipse suo populo intulerat, particeps fuit, & à vidua, quæ se filiumque neglexit, benignè susceptus est hospitio. Cui ille gratiam hanc retulit, vt neque in hydria deesset farina, neque in vase oleum. Hic autem, quasi secundus quidam Elias, famem ipse non intulit, sed multos fame laborantes precibus aluit. Causam autem exponam. Impiorum Persarum in Rempublicam nostram impetum omnes scimus, cum nouus Nabuchodonosor Chosroës Sebasten venit & Melitenen. Cum igitur in magnas tunc angustias atque discrimen adductæ res essent, vicini omnes ferè tum Nicopoli, tum Cæsarea, tum Comanis, tum *Zala, ex alijsque finitimis ciuitatibus Amaseam, tanquam in locum munitissimum, se conferebant, non tam vrbis præsidio, quam viri sancti precibus confisi. Omnes enim & ciues & inquilini, qui magna ex parte erant Iberi, & hospites reliqui suas secundum Deum in hoc sancto viro spes collocârant. Ex eius enim ore pendentes, & verba ipsius audientes, seruati sunt. Meritò igitur in tali tumultu innumerabilis hominum multitudo in vrbem concurrit. Sed cum ibi diù esset commorata, magna cibariorum penuria consecuta est. Itaque omnes ad sanctum ipsius monasterium, tanquam tutissimum in portum, confugiebant, vt simul cum corporibus animos pascerent. Quarè cum magnus quotidiè sumptus fieret, & fames in dies cresceret, tum propter nostros exercitus, tum propter Dei & Reipublicæ nostræ aduersarios, magna omnes in mœstitia & angustijs versabamur. Cum enim multitudini panis subministraretur, sic exinanitæ sunt arcæ monasterij, in quibus farinæ conseruabantur, vt ne vnius quidem hebdomadæ cibus in eis reliquus esset. Cum igitur horrei custodes monachi religiosissimi farinam imminui, & flagitantium cernerent crescere multitudinem, ad virum magnum accesserunt, illum scripturæ locum vsurpantes: Transiens in Macedoniam, adiuua nos: quoniam farina iam in arcis deficit, & spes victus nobis adimitur. At ille, nulla interposita mora, nihil dubitans, sed opulentæ Dei misericordiæ fidens, in eum ingressus est locum, in quo arcæ erant farina propè iam vacuæ. Et cum Deum obsecrâsset, ministros hortatus est: Bono, inquiens, animo estote: quantum enim egentibus impertitis, duplum Dominus Deus noster elargietur. Spero enim quemadmodum olim ex hydria farina non defecit, ità nunc minimè defuturam. Nam licet inclinaueritis ex hoc in illud, (vt est in psalmo dictum) hoc est, à pleno ad id, quod est inane, tamen fæx eius non erit exinanita. Sed edent omnes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum Deum nostrum. His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi, alacriter mandata exequebantur, panem omnibus accedentibus distribuentes. Atque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diù nutriuerunt. Et eo sanè maius miraculum apparuit, quod cum farinæ in annum paratæ nihil adderetur, & tantum quotidiè insumeretur, tamen non solùm non defecit, verum etiam posteaquam noua farina esset illata, farina vetus diù, imò semper satis fuit, sicut scriptum est: Comedetis vetera supra vetera, & vetera à conspectu recentium efferetis. Sine pœnitentia enim sunt dona Dei. Irruptio Persarum in Rom. Imperij ditiones. *Zela. *3.Reg.17.* Actor.16. *Psalm.74.* *3.Reg.17.* Illustri miraculo multorum fami medetur. *Leuit.26.* *Rom 11.*

Ac de miraculis quidem, quæ à sancto viro gesta sunt, satis sit hæc pauca commemorâsse: reliqua alijs conquirenda & commemoranda relinquemus. Non tamen erit alienum, vt miraculum quod in eum factum est, recenseamus. Ecquod istud est? Illud nimirum, quod ad eius pertinet reditum ad propriam sedem, quam tamen nunquam omninò reliquit. Cum igitur duodecim annorum spatio, atque eo amplius in monasterio à se constituto mansisset, & res admirabiles, quas commemorauimus, atque alias multas Dei auxilio perfecisset, summa miraculorum, quæ ab illo gesta sunt, ea fuit, quam circa ipsum Deus ostendit. Non enim legatus, non angelus, sed ipse Deus, qui perturbinem & nebulas Iob fuerat allocutus: qui tardus est ad vindictam, & celer ad remunerationem: qui non relinquit omninò virgam peccatorum super sortem iustorum, vt non discant malitiam iusti: in fine certaminum claro præconio pugilem alloquitur: Accinge, inquiens, sicut vir, lumbos tuos: interrogabo te, tu autem mihi respondebis. Opinarisne me aliter tecum loqui, quam vt iustus appareas? Hoc est vulnerum medicamentum, hæc certaminis corona, hæc patientiæ remuneratio, hoc futuræ mercedis pignus: idem qui dolere facit, rursum te recreat. Nemo putet, eum sine tentationibus & afflictionibus, aut grauibus periculis totum tempus in monasterio suo transegisse. Non enim deerant hostes tum visibiles, tum inuisibiles, qui conijcerent eum in caminum tentationum, perturbationumque flammam incenderent, & doloribus eius adderent incrementum: vt illum psalmi versum posset dicere: Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Qui omnes multis modis sanctum monasterium ita vexabant, vt tæderet nos etiam viuere, nisi angelus Domini descendisset, & flammam ignis discussisset, fecisset que medium caminum ignis, vt spiritum roris refrigerantem. Quoniam igitur oportebet aurum probatum è fornace eximi, vt splendidius videretur, (tales enim sunt Sancti, qui transeunt per tentationes: quorum sub persona, Transiuimus, inquit Dauid, per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigerium) eduxit & egregium pugnatorem in refrigerium Deus, qui tentationes dissoluit: Non te, inquiens, deseram, nec derelinquam: quemadmodum & Apostolus ait: Fidelis autem est Deus, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis sustinere: sed faciet cum tentatione & prouentum tentationis. Verùm quinam huius exitus aut liberatio, breuiter audiamus. XLIV.

Iob 38. Psal. 124. Iob 40. Multa patitur in monasterio. Psal. 68. Dan. 3. Psal. 65. Ios. 1. 1. Cor. 10.

CVM ex hac vita discessisset is, quem Deus arcanis quibusdam de causis, quas ipse nouit, in sedem huius ærumnosi magnique viri irrepere permiserat, cumque pius populus pastorem doctoremque suum flagitaret, & ad piæ memoriæ Imperatores Iustinum & Tiberium, inprimisque ad imperatorem & regem omnium verum Imperatorem ac Regum Deum nostrum exclamaret, vt fidei custos, Trinitatis buccinator, rectæque religionis defensor, qui omnia omnibus fiebat, vt plures lucrifaceret, sibi redderetur: susci pientes illi diuinum populi fidelissimi studium, & charitatis ardorem, quo ipsi quoque iam pridem erga sanctum virum flagrabant, pio populo id, quod petebat, concesserunt. Illud enim semper optauerant, cum multis alijs de causis, tum ob eam præcipuè, quod eos Imperatores futuros prædixerat. De quibus, quamuis ad orationis exitum properemus, tamen cum tempus hoc exigat, pauca dicenda sunt nè in illius, qui talentum defoderat, periculum nos item incidamus. Quæ igitur illis prænunciata fuerint commemorabo. XLV.

Iohannē Scholasticum pseudopatriarcham Constātinopolitanum intelligit. Matth. 25

TRIBVS circiter annis ante Imperium Iustini, futura prospicienti & magno Pontifici patefactum fuit, ipsum imperaturum. Qui, nulla interposita mora, vt eum in Dei timore confirmaret, tutiusque vitam eius ad pietatem incenderet, cum in Iucundianis quodam die Senatus haberetur, in remotum quendam locum Dei seruus Eutychius Iustinum seduxit, quo quidem in loco fenestra erat, (hoc enim erit signum, vt lapidum cumulus olim inter Iacob & Laban testimonium fuit) &: Audi, inquit, amplissime vir, quanuis humilis ego sim seruus & sacerdos Dei. Significauit mihi Deus, te post auunculum tuum fore Imperatorem: quarè vide, ne huc illuc occupationibus distraharis: sed attende tibi & operam da, vt dignus euadas, qui Dei perficias voluntatem. His auditis, Iustinus gratias egit Deo, & viro magno respondit ad hunc modum: Deus me dignum faciat, vt voluntati eius obtemperem, meque gubernem & regam arbitrio tuo. Atque hæc quidem sic acta sunt. Cum autem vir magnus esset in insula, quæ Principo appellatur, quodam die narrabat nobis: In visione, inquiens, noctis quidam mihi gladium dedit, duorum imagines continentem, Iustini & coniugis eius, qui & mihi arridebant. Sed quidnā id significaret, ab eo quæsiuit vnus ex ijs, qui illic præstò erant, num illius gladij visione sectionem aliquam, vel rei finem portendi sciret. Minimè, inquit ille, sed hi ipsi regnabunt, & me liberabunt: imperatorio enim habitu indutos adspexi. Quod imperauerint, perspicuum est. Quod autem fuerit liberatus, quodque exilij eius multæ vltiones extiterint, omnes nouimus. Atque hæc quidem ab illo prænunciata perfectaque sunt. XLVI.

Vide Bar. ad an. 565. Gen. 31. Iustinum Imperatorem fore prædicit.

QVID porro de piæ memoriæ Tiberio prædixerit videamus. Primum quidem ipsum Tiberium notarium apud Iustinum, antequam esset Imperator collocauit. Deinde cum apud Sirmium Abarici belli causa ageret, scripsit ad eum vir admirabilis. Scribendi autem hæc fuit occasio. Tribunus quidem militum Amaseæ commorantium, cupiens apud Tiberium gratiam inire, acceptis à sancto viro litteris commendatitijs, ad eum alacri animo Sirmium profectus est. Atque illius quidem epistolæ argumentum erat eiusmodi. Sed tamen Imperij quoque prænunciationem continebat. Post proœmium enim epistolæ sequebantur hæc verba: Nunc quidem in parte Reipublicæ gubernacula tibi commisit Deus, mox autem & finem concedet. Hoc nemo nostrum tunc animaduertit. Sed vbi Cæsar creatus est, tunc intelleximus: Epistolam enim ille, vt postea audiuimus, seruauit. Ac de duorum quidem Imperatorum prædictione satis dictum est. Quid autem & de præsenti Imperatore Mauritio Christi studiosissimo, iam duodeviginti annis prænunciârit, explicemus. XLVII.

Bar. anno 578. Item Tiberium imperaturum prædicit.

CVM ageret vir sanctus in monasterio in ea rerum perturbatione, contigit, vt omnes, qui Ponti prouinciam incolebant, venirent ad sanctum hunc virum, magnam ex illius sermone vtilitatem percepturi. Cumque, vt in colloquijs fit, alij alias prouincias laudarent, magnus Dei vir, cum de Arabisenorum ciuitate mentio fieret, venustè dicebat ad principes, qui indè venerant: Magna est ciuitas vestra, & de illa meritò dici potest: E Nazareth potest aliquid boni esse? Id autem ità pronunciabat, vt non diceret, se id affirmare, nè se sublimem, sed humilem ostenderet. Omnis enim, qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Et hæc quidem Amaseæ prædicta sunt. XLIX.

Ioham. 1. Luc. 14.

CVM autem Deo placuisset, vt suam in sedem restitueretur, biennio ante obitum Tiberij Imperatoris contigit, vt ipse Tiberius in morbum incideret. Et inuisit eum Dei seruus, atque conualuit. Per visum enim intellexerat, tunc eum non esse moriturum. Cum igitur multa dicerentur de successore, si quid humanitus ei contigisset: Non morietur, dicebat vir magnus. Et cum diuersi nominarentur, beatus nihil respondebat. *a* Sed cum pijssimus hic Imperator Mauritius nominatus esset, se colligens, ea, quæ antè cognouerat atque prædixerat, aperuit: Verè non est alius, inquiens, idque iureiurando asseruit. Tunc igitur & quæ Amaseæ dicta fuerant, meminimus. Quamobrem de his nemo dubitet. Idcircò enim & personas, & tempora, & loca, & occasiones expressimus, nè quis nos putaret hæc in eius gratiam confinxisse. Qui enim capit capiat: & qui non vult credere, nè credat. Quid enim mihi de his, qui sunt foris, iudicare? Sed eò reuertamur, vndè digressi sumus, cum de viri sancti reuocatione loqueremur. L.

Anno 583. in morbū hunc de quo dicit auctor, incidit Tiberius. *a* Itē Mauritium.

CVM

L. Cvm igitur Christi amantissimi populi clamores exaudiuissent Iustinus & Tiberius Imperatores, statim magna cum celeritate ingentique gaudio scribas generosissimos miserunt ad sanctum virum, vt eum vel inuitum & recusantem ad regiam ciuitatem reducerent. Hi cum ad eum peruenissent, reddiderunt ei literas Imperatorum. Quas ille cum perlegisset, suspiciens in cœlum & lachrymans, egit gratias Deo: Eccè, inquiens, Domine, labia mea *Psal.138* non prohibebo. Quoniam tu cognouisti cogitationes meas de longè, semitam meam & funiculum meum inuestigâsti: & omnes vias meas præuidisti. Mirabilis facta est etiam ex me scientia tua: confirmata est, & non potero ad eam. Quis nouit mentem Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Quis ea, quæ Deus altissimus decreuit, dissipabit? Num dicet figmentum ei, qui se finxit: Cur me feciti sic? Audiui auditionem tuam, Domine, & timui. Cogitaui opera tua, & obstupui. His & alijs multis verbis cum gratias egisset, & in sancto monasterio diuinum sacrificium obtulisset, in sede constitutus (dies tunc erat Dominica) postquam salutiferæ etiam Crucis memoriam die quartadecima mensis Septembris splendidè celebrauimus: monasterio & omnibus habitantibus in eo benedixit, vniuersæque ciuitati: omnesque Deo commendans, iter suscepit. Comitatus est autem eum vsque ad regiam ciuitatem Archiepiscopus. Videre licuit nouum planè spectaculum, & diuina illius anima dignum, mixta inter se contraria, dolorem & gaudium, luctum & lætitiam, cum alij quidem ob eius discessum dolerent, alij propter ipsius reuocationem lætarentur. Diuersas eorum oculi lachrymas effundebant, partim mœroris, partim gaudij plenas: immò verò ob nimiam exultationem, lachrymæ ex omnium oculis effluebant. Lachrymæ enim (vt omnes sciunt) etiam cum ingens gaudium præcesserit, oboriuntur, quæ nec cor affligunt, nec animos eorum, quorum viscera commouentur, excruciant. Vbi enim peccatum non antecessit, nec dolores consequuntur. Princeps Apostolorum peccauerat, ideò amarè dicitur fleuisse. Quod si peccata non adsint, obortæ lachrymæ, non lachrymæ, sed lætitiæ latices sunt appellandæ. Vtrunque in ipsa vite fieri videmus. Cum amputatur & circunfoditur, tanquam dolens lachrymat: Contrà cum luxuriat & racemos pendentes vndiquè habet, lætitiam atque hilaritatem his præbet, qui eam coluerunt. Hoc igitur modo Dei seruus omnes, qui ciuitatem incolebant, lætitia afficiens & gaudio, cum eos Domino commendâsset, vix tandem ab illis diuelli potuit & proficisci.

Anno 578. reuocatur ab Imperat. ad sedem suam, postquam annis 12. & mensibus 7. exulasset

Festum exaltationis S. Crucis.

Matth. 26.

LI. Qvis ea, quæ tunc admirabilia contigerunt, pro dignitate valeat explicare? Quæ lingua narrare queat assiduos & varios concursus & congressus, faustas acclamationes, cum vna omnes & clara voce dicerent: Benedictus, qui venit in nomine Domini: Et, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax? Sciebant enim, qui ità clamabant, à Domino dictum esse: Qui vos accipit, me accipit: Et qui accipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Infirmos autem iuxta viam afferebant, vt vel vmbra * fortis viri eos attingeret. Qui pro ratione fidei à Deo auxilium accipiebant. Accidit & res admirabilis: nam cum ab Euchaitis vir sanctus discederet, mulier quædam cum filio ægrotante progrediens, sic est à multitudine conculcata, vt de ipsius, deque filij eius salute omnes desperarent. Quæ tamen euasit incolumis, morbusque discessit. Atque ità totum iter nostrum perfecimus. Cum autem ad Nicomediensium metropolim peruenissemus, videbamur nobis alium in mundum venisse. Quarè, tanquam è somno excitati, vtrum ea essent vera, cogitabamus. Et quemadmodum narrat historia de Principe Apostolorum, quod, cum Angelus Petri latus attigisset, dixit ei: Cingere, & calcea te caligas tuas, & sequere me. Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream, quæ vltrò aperta est eis. Post hæc autem existimabat Petrus, se visum videre. Sic & magno contigit Eutychio. Cum enim Nicomediam peruenissemus, verè cognouimus, Deum misisse angelum suum, & Petri imitatorem eripuisse de manu omnium, qui ei struxissent insidias. Non solum enim fidelis & Christi studiosus populus, regale sacerdotium, gens sancta, congruentes acclamationes edebat, & gratias agebat Deo, sed incredulus etiam & à grege nostro alienus populus Hebræorum, propemodum pueros illos imitans, clamabat: Benedictus qui venit in nomine Domini. Et, Crescet fides Christianorum.

Psalm. 117. *Luc. 2.* *Matth. 10.* Multa fiùt miracula per iter. * *fort. esse.* *Actor. 12.* *Matth. 21.*

LII. Cvm hoc igitur honore ex honesta peregrinatione in vrbium reginam ingressus est propugnator, vt fortis olim ac magnus Athanasius Alexandriam. Talia enim de ipso Diuus Gregorius conscripsit: Neque aliquis arrogantiam ei tribuat. Pullus enim asinæ virum illum portabat: & rami ac stragulæ vestes variæ illum excipiebant: & alij præcinebant ac præsultabant. Neque verò solum multitudo puerorum, sed omnium linguæ certatim faustis acclamationibus vtebantur. Prætereo varios plausus & thura, quæ incendebantur, atque ignes, qui ità vbiquè fiebant, vt tota vrbs ardere videretur. Omitto conuiuia publica, & noua ædificia, & quæcunque solent ciuitates efficere, vt gaudium lætitiamque significent: quæ quidem omnia abundè fuerunt exhibita. Tanta profectò vir admirandus & magnus Eutychius exceptus est celebritate, vt cum honorificæ multæ iam fuerint, nulla post hominum memoriam splendidior extiterit. Illud igitur Esaiæ prophetæ eximij meritò huic congruere dixeris: Adducent fratres ipsorum (id est, viri fideles & pij) Leuitas & Sacerdotes in splendidis mulis cum vehiculis in sanctam ciuitatem munus Domino. An non ità fuit? Imò verò patrem pastoremque ac magistrum suum fidelis populus duxit in sanctam ciuitatem, nouam Hierusalem atque reginam vrbium.

Redit Constantinopolim ad sedem suã, & excipitur honorificentissimè

Esa. 66.

LIII. Qvis dicendo assequi possit res admirandas, quæ tunc terra marique gestæ sunt? Quomodò mare constratum sit, tergaque sua nauibus subijciens, terræ factum fuerit simile, adeò vt sine impedimento possent omnes super ipsum incedere? Nemo enim præ hominum multitudine poterat aquam à terra discernere. Et erat terra omnis atque mare labium vnum, voxque vna diuina & cœlestis omnium, simul Domini & creatoris sui Dei gloriam celebrantium. Hæc dicta sunt, vt qui sciunt, recordentur, & vt qui nesciunt, discant. Quid porrò? Prætermittemúsne reliqua? Minimè *Psal. 18.* verò. Quænam ista sunt? Diuino consilio factum est, vt vndè discessûs principium fuit, indè reditus etiam initium habuerit. Cum enim dies festus sancti Timothei in Hormisda vt antè diximus, celebraretur, illinc vir pius sacrificium faciens sublatus est, & ea pertulit, quæ passus est. Cum autem cursum explêsset, tanquam sol, exultauit vt gigas currens viam à summo cœli, & occursus eius vsque ad summum eius. Rursum enim in Hormisda restitutus est, tanquam sponsus ingrediens in thalamum suum. Et non fuit, qui se absconderet, aut calore eius non frueretur. Omnes enim fideles, sanctitatis & gratiæ eius participes extiterunt, vel per visum, vel per tactum. Multi etiam per salutationem & dulcem congressum delectabantur. Alij per auditum vehementer gaudebant. Fama enim eius paulo post per omnem terram est peruagata. Cum igitur noctem ibi transegisset, manè sumpto superhumerali, quod secum ipse semper gestabat, cum sancto clero suo in augustam ædem sanctæ & immaculatæ Dominæ nostræ, Dei genitricis & semper virginis Mariæ, quæ in Blachernis sita est, concessit. Illic enim erant pij Imperatores Iustinus & Tiberius: qui hilari vultu & magno cum honore sanctum virum susçipientes, quæ tempori conueniebant, collocuti sunt. Et quia dies erat Dominica, & diuinum ipse sacrificium erat facturus, eum dimiserunt.

Dies festus S. Timothei.

Accipitur honorificè ab Imperatoribus.

Ibidem.

LIV. Qvis non commemoret hîc opportunè verba illa Psalmi: Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam? Si quis enim illam tempestatis & tentationis seu persecutionis diem ac noctem cum hac reuocationis & reditûs eius, summæque pacis ac tranquillitatis die nocteque comparet, magnam sapientiam & scientiam in vtroque tempore negocioque reperiet. Nam in persecutionis tempore sabbatum & hyems erat. Vigesimo enim secundo mensis Ianuarij die vir sanctus tentatus & electus fuit. Reuocatus autem est die tertia mensis Octobris, quæ erat Dominica. Qua quidem die & illi, qui viro sancto insidias struxerant, atque eum in exilium ejecerant.

Ætherius

Aetherius & Addæus, quorum hic quidem Vrbis præfectus erat, ille autem Antiochiæ curator, mortui sunt. Et quemadmodum ambo virum sanctum eijciendum curauerant, ità meritam ambo mercedem perceperant. In hac igitur die & vir optimus sedem recepit atque Ecclesiam suam, & ipsi priuati sunt vita multis annis antè, quam ipse reuocaretur. Prophetica item illa verba huc possunt accommodari: Et erit, quo in loco dictum fuit: Hic populus meus non est, (vt quibusdam tunc videbatur) vos illic filij Dei viuentis vocabimini. In Hormisda enim, vt dictum est, facta fuit reuocatio. Qui verò stadia, equitatus & huiusmodi res cogitant, ignorant illud: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum: Beati estis, cum maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

Osee 1.

Matth.5.

LV. IAM & de superhumerali pauca dicenda sunt. Neque enim illi in ea expulsione fuit ereptum, sed apud eum mansit. Cum enim quidam è clericis suaderent Aetherio, vt ipsum adimeret sancto viro, ille, neglectis eorum verbis, recusauit. Itaque cum ipse in indignatione versaretur, eis, qui ad se inuisendum venerant, confessus est: Quæ, inquiens, feci domino Eutychio, ea in me cumulatè reciderunt. Per homines eius oppugnaui eum, per homines meos oppugnatus sum. Vestimenta illius diripui, omnia mihi direpta sunt. Vnum tantum non ademi, id mihi quoquè relictum est. Cum enim me clerici cohortarentur, vt illi adimerem superhumerale, id non feci. Et ecce cum in hac sim calamitate, zona tantum & dignitatis meæ insignia non sunt à me sublata. Lugens ille quidem hæc narrabat, pœnitentiæ tamen tempus non inuenit, quamuis multis lachrymis eam quæsiuisset. Ac de his quidem satis. Ad rem institutam redeamus.

Cõfessio Aetherij persecutoris eius.

LVI. CVM vir sanctus, vt dictum est, cum Imperatoribus congressus esset, & vix tandem ab illis diuelli potuisset, videns populum, Christi pastorisque sui studiosum, sine interpellatione gratias agentem Deo, precatus est eum, vt bonus ipsius esset remunerator. Atque ita cum vniuerso populo fideli in sanctam Dei magnam Ecclesiam ingressus est, non sine labore tamen, tanquàm in regnum Dei, cum magna premeret multitudo, quæ diuinum templum occupârat. Cumque in locum editum, vt Moses olim in montem Sinai, ascendisset, sublatis ad Deum manibus, populi preces & supplicationes cælesti Deo & patri offerre, Deique misericordiam ad populum deducere videbatur. Neque enim aliud propter populi multitudinem fieri poterat. Tonitrus autem, & buccinæ progredientes, id est, aptæ diuinorum oraculorum lectiones, clarius & vehementius pronunciatæ, cum timore & magna compunctione peragebantur. Quid tum? Diuina caligo sanctum operuit altare, super quo cum incruentum sacrificium obtulisset, fideli populo distribuit: quæ quidem distributio ab hora tertia ad nonam vsque perducta est, cum omnes ab ipso vellent accipere communionem. Quoties enim distribuebat, omnes ad eum sine cessatione concurrebant. Nam qui rectè sentire soliti erant, nulla videndi eum sacietate afficiebantur. Sed quanto quis illi magis hærebat, tanto magis attrahebatur, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnetem lapidem ferrum, quod arcana quadam illius vi naturali pertrahitur. Ità vir admirabilis omnes, qui videndi ipsum studio tenebantur, amanter attrahebat. Erat enim totus gratiosus in habitu, speciosus tum animi, tum corporis pulchritudine, sublimis operibus, sensu humilis, virtute venerandus, nec non congressu valdè benignus & affabilis, mansuetus, misericors, sermone dulcis, sed dulcior moribus, adspectu angelicus, animo multo magis. Nequeo omnes illius tum animi, tum corporis dotes explicare, gestus, aptam omnium membrorum conformationem, vndè plerunquè interior homo dignoscitur: vultûs hilaritatem & gratiam, de quo Salomon: Cor, inquit, gaudens (in Deo nimirum) exhilarat faciem: oculos lætos, & pupillas eorum integras: (tales sunt enim, qui aspiciunt recta, & qui annuunt iusta) dentes candidos, (purus enim est & cælestis iustorum cibus) ignita labra, ardentia verba & pura, & gratias ab illis stillantes: contractas & rectas aures, ad omnem diuinam vocem suscipiendam idoneas: collum, vt Dauidis turrem, ædificatum, atque ad ferendum Christi & spirituale diuinæ charitatis iugum, & Ecclesiarum solicitudinem accommodatum: albam sacri capitis comam, & Aaron barbam similem, qua vitæ splendor & perfectio significabatur: ad hæc corporis fragrantiam, tanquam vnguentum, quod descendit in oram vestimenti sacerdotalis: ætatis moderationem, quæ ætatem secundum Christum perfectam ostendebat: latas manus, quæ liberalitatis amplitudinem indicabant: congruentes digitos & aptos ad diuinos sermones & dogmata conscribenda: rectos omninò pedes ac firmos, nec ad dexteram, nec ad sinistram declinantes: sed per tritam & regiam semitam, quam bos & asinus, id est, populus Christianus, ex Iudæis Gentibusque collectus, calcat incedentes.

Incruentũ sacrificiũ, Missam dicit.

Dotes corporis.

Prouer. 17.

Cant. 4.

Psal.132.

LVII. QVIS compositum eius incessum, & pulchros totius corporis motus describat? Sic enim incedunt modesti speciosique pedes euangelizantium bona, euangelizantium pacem. Ex quo quidem incessu, diuinus & perpetuus ipsorum animi motus agnoscitur. Quis pro dignitate laudabit pallorem ità in eius facie florescentem, vt mali Punici corticem, aut cuiuspim alterius pallentis pomi colorem suaui odore coniunctum? Talis profecto est verè temperantium vita, duriorilla quidem, sed quæ variorum atque optimorum fructuum dulcedinem continet in cellis spiritalibus: & spirat, vt scriptum est, alijs quidem odorem mortis in mortem, alijs autem odorem vitæ in vitam. Quis non admiretur firmum & stabilem & constantem doctrinæ eius sermonem, quem nocte & die facere non desinebat, vt, quemadmodum de magno Basilio diuus Gregorius ait, & tranquillè reprehenderet, & docendo laudaret: & vtrunque ità moderaretur, vt neutra ratione offenderet: sed & in reprehendendo patris dulcedinem, & in laudando grauitatem seruaret: vt nec lenitas dissoluta, nec grauitas aspera: sed illa prudens, hæc modesta, vtraque sapiens videretur. Quid vobis describam virum, quem anteà Paulus expressit, cum magnum illum Pontificem cælos penetrantem laudaret? Illuc enim vsque audet oratio peruenire: si quidem Christos esse didici eos, qui secundum Christi præcepta viuunt. Hic totus erat dulcis, totus amabilis: qui cum adhuc esset in terra, à spiritu sublatus, terram reliquerat, & extra carnem & mundum semper erat: vitamque his quæ cernuntur, agebat sublimiorem, diuinas illas formas suscipiens, quæ cum inferioribus & mutabilibus istis non commiscentur. Verè purum Dei speculum semper fuit, lumini lumen adiungens, & splendidius obscuriori. Cum Angelis versabatur, cum Archangelis Deum collaudabat, Deo homines consecrabat, & superiori mundo per sanctum baptisma, atque alia spiritalia munera procreabat. Quis hæc & his similia de viro diuino pro dignitate recensebit? Quis orator, quis diuinarum narrationum scriptor hæc, vt decet, persequetur? Vtinam adesset diuus Gregorius, vt nunc etiam magnum Basilium laudaret. Nam huius sancti viri sunt multæ magnæq; virtutes, & ad sancti Basilij mensuram accedentes. Sufficit autem discipulo (ait Dominus) si sit sicut magister eius. Vtinam, inquam, beatus ille adesset, qui virtutes has dignè pronunciaret. Neque enim ego, qui nec dicendi facultate, nec scientia valeo, sum ad illas idoneus explicandas. Itaque veritus, nè similis ei deprehenderer, qui talentum vnum accepit atque defodit, & in periculum inciderem: illis argumentum materiamque suggessi, qui res ab illo gestas valent conscribere. Sed adhuc quidem ad radicem montis versamur. Necesse est autem, vt quæ vir optimus post reditum gessit, paucis exponamus.

Cõfessio Aetherij persecutoris eius.

Matth. 10.

Matth. 25.

Vt se gesserit S. Eutychius, re-

LIX. VIXIT ne (vt rursum vtar illis verbis quæ de magno Athanasio diuus Gregorius scripsit) vt tanti populi præfectum oportebat? Non docuit autem, quemadmodum vixit? In adeundis periculis pro veritate cuipiam cessit? An ex certaminibus minus honoris, quam alij, reportauit? An post reditum aliquid de pristina

virtute

virtute constantiaque remisit? Nequaquam: sed isdem semper in eius vita, tanquam in lyra, concentus fuit. Facta, verba, certamina, pericula, quæ ante reditum, quæ post reditum ab illo gesta sunt, perpetuam viri constantiam probitatemque testantur. Nam posteaquam recepit ecclesiam, ità se comiter benigneque gessit, vt nè inimicis quidem reditus eius fuerit iniucundus. Verum hæc alij admirentur & laudent, quibus ocium est paruas etiam illius res gestas admirari. Cum paruas dico, eum cum seipso, & res illius inter ipsas comparo. Paucæ enim ex rebus ab illo gestis satis essent ad alium illustrandum. Quæ igitur per nouum hunc Athanasium post eius reditum Deus gesserit, videamus. Nemo putet, eum ex rerum perturbatione vllam spiritalium munerum iacturam fecisse, aut ea vllo pacto fuisse imminuta. Quinetiam aucta cumulataque sunt, vt ex ijs, quæ pauca de multis commemorabimus, intelligetis. stitutus sedi suæ.

LIX. Vos, qui reditum eius memoria tenetis, non ignoratis magnam ac diuturnam, antequam reuerteretur, pestem extitisse: quæ quidem ità sæuiebat, vt, nisi hic à Deo electus, tanquam alter Phinees, obstitisset, omne genus hominum atque omnis ætas interijsset. Quomodò autem placatus est Deus? a Supplicationibus, quas ipse cum Christi studioso populo adhibuit, à sanctissima magna Ecclesia incipiens, vsque ad ædem sanctæ & immaculatæ Dominæ nostræ, Dei genitricis semperque virginis Mariæ, quæ in Blachernis colitur. Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa Virgo de Spiritu sancto concepit, fierent, pepercit ille populo, angelumque cohibuit, qui ciuitatem sine intermissione percutiebat. Imitatus est in hac re vir admirabilis Dauid Prophetam, qui, cum propter populi enumerationem pestis debaccharetur, dicebat ad Deum: Ego peccaui, dem ego pœnas. Isti quid peccauerunt? Et postquam vidit angelum in area Ornan Iebusæi, orauitque eum, immò verò Dominum, nè extenderet manum in Hierusalem, exauditus est. Quamobrem & altare constituit in ipsa area, & Domino boues immolauit, & placatus est, & mors sæuire desijt. Nonne magnus ac mansuetus Eutychius, offerens rationabile & incruentum sacrificium Deo, idem effecit? Neque enim aliter extentas manus demisisset, nisi populi salutem impetrâsset. Ab eo igitur die, vsque ad beati viri vitæ finem, Christus Deus noster à populo prouocatus iram cohibuit. Ac reditûs quidem ipsius primum opus hoc fuit, quo salutem omnibus communem impetrauit. Aliud, quod per eum Deus omnipotens fecit, videamus. Sæuissima pestis grassatur. *Num. 25.* a Supplicationibus ab Ecclesia ad Ecclesiã factis, pestilitur.

LX. Nobilis quidam puer, qui apud Calopodium Augustæ primicerium manebat, immo verò ab eo nutritus fuerat, aduerso quodam casu in oculo iniuriam acceperat, & magno in discrimine versabatur. Nam medici, qui eum curabant, adiumenti nihil attulerant: sed contrà potius morbum auxerant. Quamobrem ad optimum medicum confugit, qui solis precibus valebat morbum expellere. Quod & factum est. Nam solita precatione adhibita, precioso oleo laborantem oculum inunxit: & Dei gratia restitutus est sanitati. Sed aliud admirabilius videamus. Oculus læsus sanatur.

LXI. Cvm Cyrillo Catulo multis annis vxor vixerat. Quæ cum in aquam intercutem incidisset, & multum in medicos impendisset, nihil opis inuenit, sed de salute desperabat. Hanc maritus in varia loca ducendam curauit, fore sperans, vt aëris mutatione conualesceret. Fortè tunc vir sanctus in Paleatico morabatur. Quod cum ille Christi vxorisque suæ amans intellexisset, & viro sancto notus esset, nulla interposita mora, mulierem ad eum duxit, supplicans, vt pro illa Deum obsecraret, vt à morbo liberaretur. Sic autem intumuerat, vt molem ventris eius spectantes omnes admiraremur. Verum cum ille precatus esset, & oleo sancto vnxisset, dimisit eam. Post aliquot autem dies cum vir sanctus eodem in loco esset, vir duxit vxorem suam, gratias agens Deo & omnibus ostendens eam ab illo morbo & calamitate liberatam. Sic enim tumor ventris euanuerat, vt eo morbo nunquam laborâsse videretur. Quo quidem miraculo perspecto, multi collaudabant Deum. Erat autem mulier illa annorum amplius quadraginta. Verum nè quibusdam narrare videar incredibilia, finem faciam. Neque enim vltra Gades, vt Diuus ait Gregorius, transeundum. Et magnus ille Nyssensium Pontifex Gregorius, docens orationem non esse longius protrahendam, quam gratiarum mensura patiatur, de sorore sua sic loquitur: Hæc ab illa gesta sunt omnia: quæ licèt incredibilia videantur, vera tamen sunt, & credibilia apud eos, quibus ea planè nota fuit. Sin aliqui carni nimis addicti, fieri non potuisse putant: hi nesciunt, pro ratione fidei munerum fieri distributionem: vt fide pusillis paruа tribuantur, magna autem illis, qui fidei sunt amplitudine præditi. Verum nè Dei muneribus detrahendi occasio detur incredulis, sublimiora miracula prætermittemus, hæc, quæ recensuimus, satis esse ad historiam absoluendam existimantes. Quæ quidem verba de magno item Eutychio dicta scriptaque intelligantur. Hydropicam sanitati restituit.

LXII. Cvm igitur Dei seruus cursum confecisset, fidemque seruâsset, deinceps repositam sibi iustitiæ coronam expectabat. Vixit, posteaquam reuocatus est & in sublimem sedem restitutus, annos quatuor & menses sex: vt omnes vitæ ipsius anni fuerint septuaginta. In eo autem ocio quos aduersùs omnem hæresim, Spiritu sancto adiuuante, sermones conscripserat, omnibus fidelibus & Orthodoxæ atque Apostolicæ Ecclesiæ filijs promulgauit, cum eos exemplo prius & vita planissimè & apertissimè comprobâsset. Docuit non esse fimo & luto, hoc est, vitæ caducæ & rebus istis instabilibus inhærendum. Hanc enim vitam esse veluti figuli rotam, quæ assiduè impletur & circumuoluitur: aut Lunæ similem, quæ perpetuis mutationibus obnoxia, nunquam in eodem statu permanet. Cum igitur ità vixisset, vt viuendi norma posset esse Pontificibus: sic autem docuisset, vt rectæ disciplinæ regulam dogmata eius continerent: cupiebat iam dissolui, & esse cum Christo, licèt propter multorum salutem in carne manere magis esse necessarium iudicaret. Sed ipsum quoquè, cum homo esset, animi à corpore seiunctionem subire oportebat. Qua quidem de re quotidiè philosophabatur, & eadem, quæ Basilius & Gregorius, sentiebat & loquebatur. Quorum vnus: Carnem, inquit, despice, quæ præterit: animum cura, qui est immortalis. Alter autem: Vtinam, inquit, grauem hanc exuar runicam, vt accipiam leuiorem. Vita hæc quibus cóparanda.

LXIII In his ille versatus, & semper hæc meditans, & cum magnis patribus ità viuens, vt non minus Basilij, & Gregoriorum, & magni Dionysij, & reliquorum sanctorum Patrum, Apostolorum & Prophetarum sermones & dogmata, quam aërem hunc spiraret, tamen quibusdam mente imperfectis suspectus erat, quasi ab eis in resurrectionis ratione dissentiret: cum tamen homines stulti non intelligerent, nec de quibus loqueretur, nec quæ affirmaret. Quid mirum est, si puerili mente præditi, sic de ipso sentirent, cum Dominus ac Deus noster in digito Dei dæmonia eijciens, in principe dæmoniorum ea eijcere putaretur? Quid de diuo Paulo? Cum in Areopago de Iesu deque resurrectione loqueretur, nonne dictum est: Quid vult nugator hic dicere? Quid quod Basilius virtutum fundamentum, & sancti Spiritûs propugnator, ab imperfectis existimatus est, Deum & Spiritum sanctum, non confiteri? Quæ cum ità sint, non est mirum, si & de hoc sacro capite, magno diuinoque viro Eutychio, qui fuit Ecclesiæ columna & lumen, & venerandis Patribus omninò similis, tale quiddam suspicati sunt isti, qui resurrectionis rationem non capiunt. Absit enim, vt rectis Ecclesiæ sanctæ & Apostolicæ dogmatibus contraria vnquam senserit. Plenæ sunt eius orationes sententijs hac de re sanctorum Patrum. Qualis est illa Diui Gregorij. Inquit enim: Si quis dicit, Christum ità nunc deposuisse carnem, vt ab ea nudam diuinitatem & esse & venturam asserat, is aduentûs eius gloriam nè videat. Qui igitur fieri potest, vt cum hanc suis in sermonibus sententiam posuerit, ab illis discrepârit? Neque enim aliter loquebatur, ac sentiebat. Absit. Cor illi prauum nunquam fuit, nunquam animus duplex. Non ignorabat ille, cum ex animo & corpore ità constemus, vt corporis ministerio & opera animus vtatur, fore, vt ii recte simul se gesserint, *Dut. 11.* *Actor. 19.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

gesserint, simul etiam bonis immortalibus perfruantur: & corpus si afflictum fuerit, & in seruitutem redactum, supplicia simul cum anima vitet sempiterna. Vtrunque enim simul aut coronatur, aut condemnatur. Oportet enimomnes sisti ante tribunal Christi vt quisque recipiat, quæ per corpus gessit, siue bonum siue malum. nam vtrunque in hac vita simul operatur: & vtrunque ante Christi tribunal sistendum est. Iustum autem erit tribunal illud. Ibi non erit acceptio personarum, nec dimidia ex parte iudicium fiet: sed (vt Ecclesiastes ait) cuncta, quæ fiunt, adducet Deus in iudicium pro omni abscondito, siue bonum siue malum sit. Quod quidem iudicium ideò iustum erit, quia post resurrectionem nec corpus sine anima, nec anima siue corpore, cum quo semper vixit, vnquam reperietur: sed immortalitatis pulchritudine corpus simul cum inima decorabitur.

2. *Cor.* 5.

Eccl. 12.

Annotatiuncula Aloysij Lipomani.

Aduerte, Lector, quod is est ille Eutychius Constantinopolitanus Patriarcha, quo cum quæstionem de resurrectione habuit diuus Gregorius Papa, dum in ea ciuitate sedis Apostolicæ Apocrisiarium ageret, quemadmodum habes in libro Moralium 14. cap. 31. & 32. Et licet hic author illum ab errore excusare contendat, præfatus tamen vir sanctus apertè testatur, eum in hoc articulo cecidisse: licet ante mortem sese correxerit. Quod ipsum nonnullis aliis sanctis viris accidisse comperimus. Lege prædictum cap. 32. Disceptationem hanc inter Eutychium & S. Gregorium, item de flammis damnato Eutychij de resurrectione libro, & reuocatione eiusdem erroris, habes 12. Martii in vita S. Gregorii per Iohannem Diaconum conscripta l. 4. c. 28. 29. & 30. & apud Baronium anno 586.

HÆc ille, & his sublimiora considerans, cupiebat à corpore discedere, & ad Dominum proficisci, & illis Dauidis verbis vtebatur: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ità desiderat anima mea ad te Deus: Et, Quando veniam, & apparabo ante faciem Dei? Videbat & calamitates, quæ huic magnæ ciuitati erant euenturæ: & instituta studiaque nostra non bona, & die ac nocte Deum clementem precabatur, vt vel minas remitteret, & ciuitati nihil inferret mali: vel sibi vitam adimeret, nè afflictionem eius intueretur. Et, quæ precatus est, impetrauit. Voluntatem enim timentium se facit Dominus Deus, & preces eorum exaudit, & seruat eos. LXIV.

Psal. 41.

Psal. 144.

HÆc illo precante ac supplicante, exauditus est statim, vt indicant illa Prophetæ verba: Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum. Instabat tempus, plenitudo temporis, corona anni, immò verò annorum bonitas, celebritas celebritatum, vniuersæ resurrectionis primitiæ, Christi Dei nostri Resurrectio, in qua lætatur cælum & terra: de qua dicit diuinus ille Dauid: Hæc est dies, quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea: & constitui iubet diem solennem in condensis vsque ad cornu altaris, id est, ad angelicas vsque virtutes: quemadmodum & scissum velum declarat, cælestia terrestribus aperiri, & res procreatas vna omnes voce procreatorem ac Deum suum collaudare, iuxta illud: Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Cum igitur hanc diem hilari animo is celebrâsset, qui de illa ità disseruerat, vt nemo alius, cumque sanctissimam magnam Ecclesiam lustrâsset, & sacra lauacra constituisset, omnes Pontifices & sacerdotes & Imperatorem & Senatum atque vniuersum Dei populum salutauit: cum tamen multi id, quod fiebat, ignorarent, ac ea de more fieri arbitrarentur. Ipse autem solus rem nouerat. LXV.

Esa. 65.

Psal. 117.

Obserua hîc Authoris singularem cum beato viro familiaritatem.

QVOMODO hæc ego nunc sine lachrymis possim commemorare, qui miser eo die amplius, quam solebam, angelicam ipsius faciem osculatus sum? Cum enim id bis terque fecissem, satiari non poteram. Et cum ex me quæreret, cur ita sæpè id facerem: Quia, inquam, hodiè tantum mihi licet. Atque ita contra me prophetaui. Quod vtinam non fuisset: prius enim, quam ille, mortuus sum: solus relictus sum orphanus, solus margaritam amisi, solus thesaurum in agro condidi, solus aberro, tanquam ouis non habens pastorem, solus lugens & mœrens obambulo totum diem. Paulò post autem omnes, qui bonorum ipsius participes extiterunt, verba illa mecum, vt arbitror, pronunciabunt. Extinctum est lumen oculorum nostrorum. Erepta nobis est lux animarum. Vitæ nostræ præsidium est dissolutum. Concordiæ signaculum ereptum est, & charitatis vinculum sublatum. Imbecillum firmamentum confractum est. Propter te, pater, nox etiam pro die in vita pura splendebat: nunc dies etiam in tenebras conuertetur. Sed lamentationibus, præsertim ante tempus, non est indulgendum, nè illud ab eo audiamus: Nolite flere super me. LXVI.

Luc. 23.

CVM igitur sacrificium totum explêsset bonus pastor, & vniuerso populo fideli sacrosanctum & salutiferum Domini nostri Iesu Christi corpus distribuisset, in sanctum Episcopium reuersus, modicum cibum cum solitis familiaribus hilari vultu cepit. Post cibum autem cum paulisper quieuisset, & tempus, quo lampades accendebantur, exigeret, vt ad officium vespertinum accederet, contractio quędam totum eius corpus inuasit. Quamobrem quidam è clericis religiosissimis eum obsecrabant, vt conquiesceret: sed precibus efficere non potuerunt, quominus iret ad officiũ vespertinum. Sancto igitur Spiritu confirmatus, in sanctam Dei Ecclesiam se contulit. Populus autem illum expectabat. Omnes enim illum semper quidem, sed tunc potissimum, cum Apostolica erat stola indutus, aspicere cupiebant. Cumque varias preces vespertinas cum illa persoluisset, sacrum altare osculatus est, fidelemque gregem Deo commendauit. Et ex altari visibili quodammodo ad inuisibile, de virtute in virtutem progrediens, preces peregit, clausis omnibus sensibus, & à populo totus separatus. Reuersus igitur in Episcopium, in lectulo suo decubuit, vehementique febre circa mediam noctem correptus est. Atque ita mansit septem dies, assiduè precibus incumbens, seque signo crucis muniens LXVII.

Acri febre corripitur.

CVM igitur morbi vis intenderetur, idque ad religiosi Imperatoris Tiberij aures peruenissent, ea re valdè perturbatus, ciuilibus omnibus curis intermissis, de illo solicitus erat, medicosque præstantissimos misit, qui eum curarent, à quo multi varijque morbi curati fuerant. Qui sanè medici plus ex eius doctrina opis perceperunt, quam illius corpori contulerunt. Nullum enim medicamentum sibi passus est adhiberi: Præceptum, inquiens, posuit, & non præteribit. Medicum habeo, qui mihi pro arbitratu suo medebitur. His auditis, Imperator magno cum desiderio & fide beatum virum inuisit, primo quidem, vt ab illo benedictionem acciperet, deinde vt intelligeret, quis post illum pastor esset populum gubernaturus. Benedixit ille quidem Imperatori, sed alterum reticuit, non quod ignoraret, sed propter quasdam causas, quas, Deo sibi aperiente, ipse nouerat. Quarè cum ea, quæ res & tempus postulabat, cum Imperatore locutus esset, hilari, lætoque vultu ille discessit. Ego autem à quibusdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuisse à sancto viro prænunciatum, celerem ipsi mortem instrare. Idque verum fuisse, euentus docuit. Nam quatuor post mensibus è vita decessit Christi amantissimus Imperator LXIX.

Psal. 148. Nullam sibi patitur fieri medicinam.

CVM totam igitur hebdomadam ægrotâsset vir ille simplex moribus, & gubernandi scientia multiplex, sapiens oratione, & mente sapientior, magnus Patriarcha, pro omnibus Deum orans mente firma, vsque ad septimam horam Dominicæ primæ post Pascha, (decebat enim septimam quietis propriam perficere) cumque omnibus benedixisset, vt olim Iacob filiis suis, colligens & ipse nouus Iacob pedes suos, circa nonam aut decimam noctis horam, in Dei manus spiritum suum commendauit: & ex hac vita discedens in senectute bona, ab angelis ad cælestes choros sublatus est. Quod quidem ex duobus miraculis, quæ tunc acciderunt facilè intelligi potuit. Cum enim anima eius à corpore seiungeretur, vniuersus populus in Ecclesia clara voce exclamauit: Kyrie, eleison: postquam chori præfectus lucernæ precationem absoluisset, ac diceret: Miserere nostrî, Domine, miserere nostrî secundum magnam misericordiam tuam. Domine exaudi & miserere. Conuersus igitur populus fidelis à ministro, magno cum clamore ad Deum remisit pastoris & doctoris animam sanctam, ità gubernatore Deo rem moderante. Quis hoc LXX.

Gen. 49. Obdormit in Domino anno 586.

non

non admiretur? Quis non item illud, quod nec eius oculi, nec reliquæ corporis partes vllius opera, vt componerentur, indiguerunt? Quandoquidem & oculi ità decorè sub palpebris conditi sunt, vt dormientibus solent naturaliter. Labra autem aptè concluſa sunt, & manus ante ipſum pectus complicatæ: totum deniquè corpus tam decorum sponte ſua ſitum habitumque retinuit, vt nullius opera aut manus requireretur: mirumque eſſet, quod diuina illa anima ſuum ipſius corpus tam benè compoſuiſſet. Totum corpus morientis optimè cõponit ſeſe.

LXX. SED quid deindè ſit conſecutum, videamus. Rursùm Baſilius alter declaratus eſt, de quo magnus hæc dicit Gregorius: Cum iacturam ciuitas ſenſiſſet, ſe vt pupillam derelictam conqueſta eſt: peregrinationem, tanquam tyrannidem, incuſauit: & animam comprehendere, quaſi manibus aut precibus retineri poſſet, concupiuit. Cum igitur omnia funeri neceſſaria parata eſſent, ſanctus ipſe ſanctorum manibus ſublatus geſtabatur. Certatim autem ſinguli vel oram veſtimenti, vel ſacrum feretrum attingere ſtudebant. Quid enim corpore illo ſacratius aut purius? Alius ad eos, à quibus geſtabatur, appropinquare: alius adſpectu tantum, tanquam ex illo quoquè proueniret vtilitas, frui cupiebat. Plenæ erant plateæ, plenæ porticus: omnes ædium feneſtræ, omnia tecta & faſtigia & culmina referta erant. Premebant ſe mutuò, qui præibant, qui ſequebantur, qui propè erant, qui aduentabant, innumerabilis hominum, ætatum omnium multitudo, omnes, qui apud Imperatorem in honore erant, inprimiſque Præfectus vrbis, qui omnes in viri ſancti funere honeſtando ſuperauit. Interfuiſſet etiam Imperator, nisi ea cura eum detinuiſſet, nè aliquis tumultus in populo naſceretur. Omne militum genus interfuit, omnes ſacerdotum ordines, monachorum innumerabilis multitudo. Pſalmorum cantus cum lamentationibus contendebant. Cedebat perturbationibus philoſophia. Noſtri cum externis, externi cum noſtris contendebant, vtri magis lugentes plus perciperent conſolationis. Illud admirabile fuit atque incredibile, quòd ex tot hominum millibus nemo vllum in periculum incidit, præſertim cum multæ etiam fœminæ, onus in vtero geſtantes, videndi diuini corporis gratia accederent Atque, vt aliquem epitaphium adiungam, externis honoribus interior cumulatur. Multorum quidem lachrymas excitauit, ſed ea maior gloria fuit, quod omnium animis defixus inhærebat. Corpus, vix rapientium manibus euitatis, in ſanctorum Apoſtolorum templum illatum eſt, & in ſanctorum Patrum tumulo conditum. Appoſitus eſt Patriarchis Patriarcha, Præconibus magnus Præco, Martyribus Martyr, Apoſtolis, qui per eorum veſtigia ſemper inceſſerat, vbi ſanctorum etiam Apoſtolorum, Andreæ, Lucæ & Timothei, corpora conquieſcunt, ante ipſum altare, ad baſim eius, (quem quidem locum ſibi ipſe viuens elegerat) vt ne poſt obitum quidem ab altari ſancto corpus eius recederet: cùm anima eius altari in cœlis aſſiſteret, atque ibi cum ſanctis angelis & apoſtolis pro vniuerſo populo preces effunderet. Æquum erat, vt corpus, quod cum illa anima coniunctum fuerat, quod cum illa ſimul inceſſerat & certamina pertulerat, in terra nunquam ab almo altari ſeiungeretur, ſed cum populi ſacerdote ſupplicante, & munera Domino Deo offerente, pro populo ſuo & ciuitate quodammodò ſupplicaret. Nam corpora ſanctorum, parem cum animis ipſorum vim habent. Precioſa enim in conſpectu Domini, mors ſanctorum eius. Et, Protegam ciuitatem hanc, inquit Dominus, propter me & propter Dauid ſeruum meum. Magnæ nobis conſolationi ſunt Sancti, qui per fidem expugnauerunt regna, adepti ſunt repromiſſiones, & plus valent poſt vitæ commutationem. Eccè magnifica ſancti viri ſepultura. *Pſal* 115. *4. Reg* 19. *Heb.* 11.

LXXI. AGITE nunc etiam Magni Baſilij laudatores, mihi orationis paupertate laboranti opitulamini. Ego plura quidem cupio præterire: ſed aliud me poſt aliud trahit, & tanquam in corpore, omnibus partibus æquè pulchro, quicquid occurrit, pulchrius videtur, & orationem ad ſe conuertit. Agitè igitur egregias illius dotes perſequimini, vos, qui illarum & laudatores, & teſtes exiſtitis. Præclarum inter vos certamen ſuſcipite viri ſimul ac fœminæ, adoleſcentuli & virgines, ſenes & iuuenes, ſacerdotes & populus, monachi & qui cum aliis viuitis, qui in contemplatione, & qui in actione verſamini. Alius aſſiduum eius in ieiuniis & precibus, tanquam corporis & materiæ eſſet expers, ſtudium laudet. Alius in vigiliis & pſalmis decantandis conſtantiam. Alius aſperam atque incredibilem in victu duritiem, aut animi demiſſionem. Alius obliuionem iniuriarum, qua quidem inprimis excellebat, ex Apoſtoli præcepto ità dicen- *Epheſ.* 4 tis: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Omnis igitur illius chorus, vos, qui circunſtatis, qui ſuggeſtum attingitis, qui eſtis inferius, qui ex noſtris aut externis adeſtis, mecum laudationem conficite Alius alias huius noui Baſilij virtutes celebrate. Qui in iudiciis præſidetis, legislatorem laudate. Qui ciuitatem regitis, ciuem. Qui ex populo eſtis, popularem. Qui eruditione delectamini, magiſtrum. Virgines, virginem. Coniuges, caſtum. Qui ſolitudine gaudetis, amantem ſolitudinis. Qui frequentia, iudicem. Qui ſimplicitate, ducem. Qui contemplatione, theologum. Qui in rebus ſecundis verſamini, moderatorem. Qui in aduerſis, conſolatorem. Senectus, baculum: Iuuentus, diſciplinam: Paupertas, largitorem: Opulentia, cuſtodem. Videntur mihi & viduæ defenſorem, & pupilli patrem, & inopes pauperum ſtudioſum, & hoſpites hoſpitalem, & fratres fratrum amantem, & ægroti medicum cuiuſque morbi ac medicinam, & ſani ſanitatis conſeruatorem, & omnes deniquè eum laudibus efferre, qui omnia factus eſt omnibus, vt omnes aut plurimos lucraretur. Ego quidem ſic amborum patrum virtutes laudibus immiſcui, vt lautiore apparatu conuiuas eiuſmodi epulis gaudentes acciperem. Vobis autem, qui tanto ſtudio iuſta magno Eutychio perſoluiſtis, nihil aliud conſuluerim, niſi vt ad illum ſemper reſpiciatis atque ſemper vos eum cernere, & ab ipſo vos cerni exiſtimetis. Hæc eſt laudum ipſius ſumma. Hic diuini viri virtutum theſaurus. Catalogus virtutum eius & ſãctorum exercitiorum.

LXXII. VOS autem, qui me benignè audiuiſtis, tuque inprimis diuinum ſacrumque caput, meæ orationis paupertati veniam date. Moſaicum illud de agni eſu mandatum expendite: quod ità ſe habet: Decima die menſis primi tollat vnuſquiſque agnum per familias & domos ſuas: ſin autem minor eſt numerus, quàm vt ſufficere poſſit ad veſcendum agnum, aſſumet vicinum ſuum, qui coniunctus eſt domui ſuæ. Si ad vnius agni eſum multos conuocandos præcepit, quid ad vnius paſtoris, & talis paſtoris laudationem fieri præcepiſſet? Ego, ſancte pater, cum tuis laudibus celebrandis par eſſe non poſſem, legi obtemperans, non pauperes vicinos, ſed æquales tuos ac pares, viros eximios conuocaui, non vt agnum vnum edi conſpicerent, ſed vt paſtorem & peregrinationis ſocium collaudarent. Æquum eſt enim, vt homines priuati, & qui argentum non habent, id eſt, qui orationis diuitiis carent, eant ad aquam viuam, & ex propriis puteis & fontibus hauriant. Neque enim fas eſt ad alienos fontes, hoc eſt, ad externam diſciplinam & ſcientiam proficiſci. Quæ igitur, pater ſancte, ex tuis rectè factis aſſequi potui, ea prompto animo ſitientibus propinaui. Quæ autem vires meas ſuperabant, ea ſapientibus reliqui perſequenda: quorum verba, ſicut ſcriptum eſt, ſunt tanquàm ſtimuli & claui igniti. Da enim ſapienti occaſionem, & ſapientior erit. Innoteſce iuſto, & adiiciet, vt ſuſcipiat te. Et diuus Apoſtolus: Veſtra, inquit, abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum inopia veſtræ ſit abundantiæ ſupplementum, vt fiat æqualitas: Et, Quæ deſunt Chriſti afflictiones, eas impleo in carne mea. Et rurſum: Quæ enim mihi deerant, ea venientes fratres impleuerunt. Et vos igitur, viri perfecti, qui viri huius ſancti, diuinique patris ac magiſtri laudatores ac veri filij eſtis, animi mei ſtudium & propenſionem boni conſulite: & quod laudationi deeſt, implete: immò verò totum hoc onus ſuſcipite: vt impleatur id, quod ſcriptum eſt? Frater fratris fultus auxilio, ciuitas firma atque munita. *Exod* 12. *Eccle.* 12. *Prouer.* 9. 2. *Cor.* 8. *Coloſſ.* 1. *Prouer.* 18.

LXXIII. TV verò beatiſſime ac ſanctiſſime pater, è cœlo nos adſpice, & vitæ noſtræ curſum ad ſalutem dirige, vt cum hinc deceſſerimus, recipias nos in ſinum Abrahæ, & in æterna iuſtorum tabernacula, vbi purius atque perfectius, quæ abs te de ſancta & eiuſdem eſſentiæ & ſempiterna Trinitate didicimus, videamus. Eam, pater, pro nobis famulis tuis,

& pro grege tuo, & fidelissimo hoc Christique amantissimo populo deprecare, vt æterna bona consequamur, in Christo Iesu Domino nostro: Cum quo, Deo & Patri gloria & adoratio, simul cum sancto & bono & vitæ largitore Spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Plura de S. Eutychio apud Baronium 7. annalium tomo offendes, ab anno 553. vsque ad an. 586. inclusiue; qui & professionem fidei eiusdem missam ad Vigelium Papam habet.

AN. 1150. VITA S. VVILHELMI ABBATIS ROSCHILDENSIS IN DANIA, AB EIVS QVIDEM DISCIPVLO CONSCRIPTA sed per F. Laurentium Surium aliquot locis in compendium redacta, plerunque etiam phrasi mutata.

6. APRIL. Dat operã literis.

BEATVS Vuilhelmus ex nobili ortus prosapia, venerabili viro Hugoni Abbati S. Germani de Pratis apud Lutetiam Parisiorum, à parentibus traditus est, rectè ac piè instituendus. Acceptus est ab illo perbenignè, siquidem nepos illius erat, curatumque vt liberalibus literis accuratè imbueretur. Et in ipsa quidem adhuc tenera ætate, cum prima etiamnum literarum rudimenta poneret, diligenter considerabat, vtì monachi intra cœnobium residerent, lectitarent, cantarent, in preces incumberent. Itaque instar solertis apiculæ ex illorum bonis studijs, tanquam flosculis quibusdam, mella sibi colligens, in pectoris sui alueario congessit, puerulusque meditari cœpit, quod posteà I.

Ingenij felicitas. ætate maturiori exerceret. Porrò in studio literarum, felici ingenio diuina gratia accedente, multos coæuos adeò superauit, vt etiam inter egregios humanioris literaturæ magistros celebris haberetur. Lætabatur Abbas Hugo profectu & probitate nepotis sui, & gratias agebat Deo, curauitque vt subdiaconus ordinaretur, & Præbendam, vt vocant, obtineret Parisijs in ecclesia beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum & S. Genouefæ, vbi tunc Canonici seculares erant. Factus autem Canonicus, quæ sui erant muneris, prudenter exequebatur, memorque eorum, quæ puer in monasterio viderat sæpè solus sedebat in libro lectitans, & in diuina se lectione exercitans. Ea res molesta erat cæteris

Patet quorundam inuidiæ. Canonicis, quorum erant mores deprauati: & quadam cæcati illi inuidentia, vndè debebant corrigi, indè facti sunt deteriores. Itaque non benè in eum animati, stridebant dentibus, & sermones iactabant virulentos. Timebant enim, nè breui cogerentur etiam ipsi ad meliorem se frugem recipere, & arctioris vitæ legibus frenarentur, aut certè ipsis electis, alij in eorum collegium introducerentur, quorum & habitus & vita esset religiosior.

VALDE igitur in eam curam & cogitationem incumbebant, quomodo eum possent à suo contubernio excludere. Erat inter illos quidam, qui beato viro præ cæteris familiarior esse videbatur. Is subdolè & fraudulenter cœpit cum illo colloqui, sed dictorum exigere silentium, simulare propositum petendi monasterium, vitam illorum Canonicorum detestari, sed fictè: petere, vt tam sancti propositi ipse se velit socium præbere. Placuit Vuilhelmo tam pius animus, ait se non defuturum, si ille prior suo exemplo ipsum confirmarer: multa interìm & quidem crebra inter se miscent colloquia de contemptu mundi, tandemque statuunt pariter se conferre ad monasterium, quod Charitatis dicitur. Quo cum venissent, à præfecto monasterij humanissimè recipiuntur, & in hospitio iubentur eis necessaria ministrari. Ibi tum homo versutus, socius Vuilhelmi, hortatur eum ad constantiam, ait sibi restare II.

Fraudulẽta cuiusdam machinatio. quædam necessaria expedienda negocia, quibus expeditis, ilicò se spondet rediturum. Tunc demum sentiens Vuilhelmus hominis fraudem, neque geri hoc negocium è spiritu Dei, sed machinari illum quippiam non syncerè, ait, merito illum, qui esset ætate maior, priorem etiam debere in suscepto proposito declarare constantiam. Videns autem ille frustrà se niti, longa trahens ab imo pectore suspiria: Differamus ergò, inquit, in aliud tempus: sicque pariter domum reuersi sunt.

PORRO Abbas Hugo voluit Vuilhelmum etiam Diaconum ordinari. Ibì rursus acccenditur inuidentia æmulo- III.

Æmuli eius permouent Episcopum nè illum ordinet. rum, timentium nè ad eum prouectus gradum, etiam maiorem obtineat dignitatem. Adeunt igitur Parisiensem antistitem, orant nè eum promoueat, persuadentque fraudulenter circunuento. Cum enim multis eum nominibus accusâssent, episcopus nimium credulus, collationem sacrorum ordinum in aliud tempus reiecit. Non latebat ea improborum hominum versuria Abbatem Hugonem. Itaque cum suis literis misit Vuilhelmum ad Syluanectensem episcopum, a qui eum Diaconum ordinauit. Redit indè domum Vuilhelmus, nescientibus alijs Canonicis, quid actum esset: atque sabbato proximo designatur Homiliæ lector futurus, nec potuit in eare propter illorum importunitatem obtinere aliquem, qui eius muneri vicarius succederet. Id autem illi ea causa faciebant, vt hac re offensus, scandalo pateret, & ipsi contra eum, tanquam non satisfacientem institutioni Canonicæ, suæ maleuolentiæ exercendæ ansam haberent. Sed nocte Dominicæ diei, cum septima esset recitanda lectio, ipse ad

a Fit Diaconus.

Luc. 11. eam pronunciandam accessit. Erat tum Euangelium de dæmonio muto, à Christo eiecto. Cum autem dixisset, Iube domine benedicere: illi magno stupore attoniti, nihil responderunt loco benedictionis, immò verò omnes è templo abiêrunt, solo Vuilhelmo relicto & magistro Alberico, viro bono & iusto, qui illorum conatibus non fuerat assensus. Manè rursus illis in vnum conuenientibus, & de ijs, quæ nocte designârant, inter se conferentibus, superuenit etiam magister Albericus, atque ità loqui exorsus est: Id quidem pro certo affirmare possumus, hac nocte vidisse nos mirabilia. Mirum illud sanè fuit, quod Christum dæmonium mutum eiecit, & homini linguæ officium restituit: sed hoc multo mirabilius ego puto, quod D. Vuilhelmo illud Euangelium pronunciante, eiecti sunt con-

Pudefiunt æmuli. fratres eius ex ecclesia, eoque loquente, illi obmutuerunt, & tanquam alieni ab eo recesserunt. Hæc cum ille dixisset, apud auditores ignominiæ notam reportarunt æmuli illi: Porrò B. Vuilhelmus iugi meditatione scripturarum sese confirmans, in omnibus prudenter se gerebat, diuinoque protectus adiutorio & patientiæ clypeo munitus, aduersarios suos de sua malitia nihil remittentes, facilè superauit, atque etiam honoribus creuit, auctus cuiusdam Præposituræ dignitate.

ACCIDIT deindè, vt Eugenius Pontifex sese in Gallias conferret: cumque Lutetiæ appropinquaret, Ludouicus IV.

Anno 1147 Eugenius 3. Rom. Pontifex venit Lutetiam. Vide Bar. an. memorato. rex & Parisiensis episcopus cum multa cleri populique frequentia ei obuiam procedentes, illum honorificè exceperunt, atque ad beatissimæ Mariæ virginis ecclesiam cum ingenti gaudio deduxerunt. Paucis indè elapsis diebus, voluit idem Pontifex in ecclesia B. Genouefæ mysteria Diuina peragere, quia Apostolica dicebatur. Vbi eo ventum est, orta est contentio inter summi Pontificis & huius ecclesiæ Canonicorum ministros, adeò vt ad pugnos res processerit & non solum Pontificis ministri, sed etiam ipse rex Ludouicus, qui illos compescere voluit, à canonicorum illorum famulis verberatus sit. Tanta autem nefariæ rei indignitate permotus Pontifex, cum Ludouico rege tractauit de improborum hominum insolentia dignè castiganda. Visum est autem, in eorum locum alios subrogare, homines religiosos, nempe monachos illos, quos nigros vocant: neque tamen Canonicos illos pervim

Canonici regulares suffecti. suis Præbendis siue sacerdotijs priuare volebant, (erant enim inter eos non pauci nobiles & literati) sed permittere,

tere, vt illis, quoad viuerent, fruerentur. Verum vbi isthuc Pontificis & regis propositum ad aures Abbatis S. Victoris perlatum est, Pontifici & regi valdè supplices preces ille obtulit, vt Ordinis S. Augustini professores in eam ecclesiam introducerentur, multisque ostendit rationibus, contumaces illos facilius ad horum vitam regularem, quam ad monachorum habitum & consuetudinem, traductum iri. Pontifex & rex his auditis, cum iam exploratam haberent bonam famam illius Abbatis & fratrum eius eorumque institutum præ multis alijs prædicari non nescirent, domum quoque S. Victoris suauem eximiæ charitatis de se odorem spargere, Abbatis precibus assensêre: atque die sequenti electus est in Abbatem Odo Prior, homo sanctæ conuersationis, atque totius religionis amator indefatigabilis: adiunctique sunt ei duodecim Canonici, viri probi ac bonæ existimationis, qui in Ecclesia S. Genouefæ commorarentur: atque ex eo tempore vsque in præsens isthuc Canonicorum S. Augustini institutum ea in Ecclesia conseruatur, ex priuilegio Pontificis Eugenij & regis Christianissimi Ludouici.

Odo Abbas constituitur in ecclesia S. Genouefæ

V. Cvm hæc ita gererentur, Vuilhelmus ad suam Præposituram secesserat, de rebus domûs suæ cum amicis pertractans. Sedenti autem ad mensam diuersis ferculis instructam, quidàm de improuisò aduenies, ita locutus est: Dominus Odo, Abbas ad S. Genouefam, has ad te litteras iussis perferri. Ille audito nomine Abbatis, valdè admirans, ait: Quis est hic Abbas? quandò verò Abbas aliquis fuit ad S. Genouefam? Respondit nuncius: Odo Prior S. Victoris hesterno die institutus est Abbas ad S. Genouefam à summo Pontifice & rege Ludouico. Tum Vuilhelmus: Somniaré ne mihi videor, inquit, an res veras tu mihi narras? Vera equidem refero, ait nuncius. Resignatis mox litteris, didicit ab Abbate Odone mandari, vt quamprimum ad suam ecclesiam accedat. Surgit igitur post habito conuiuio, cunctisque valedicens, ait: Ibo visum, quæ sit hæc mutatio dexteræ excelsi. Postquam ad S. Genouefæ collegium venit, vidit ibi homines religioso habitu indutos, nec dubitauit vera se ex nuncio audiuisse. Interim admirabatur plurimum, qua de causa tam repentina facta esset mutatio. Nunciatur autem Abbati aduenisse dominum Vuilhelmum: moxque illi Abbas hilariter occurrit & amanter eum amplectitur: deindè omnia, quæ gesta fuerant, illi ordine exponit, cœpitque eum adhortari ad contemptum mundi, proponere multa è scripturis diuinis, quæ possent acres illi stimulos admouere, de mundi vanitate, de fallaci amicitia huius seculi, aliaque id genus non pauca: quibus absolutis. apprehensa manu eius, duxit illum ad vitream fenestram, in qua picta erat effigies crucifixi Saluatoris: atque ibi repetitis sermonibus, animum eius inflammare voluit, vt cuperet ipse quoque crucifixum Dominum suum ferenda cruce sua imitari. Ecce autem adest gratia Spiritus sancti, tantaque lachrymarum vis ab oculis Vuilhelmi prorumpit, vt vix sermonem proferrre posset. Ait autem ad Abbatem: Vtinam scire possem, quod me non dedignetur habere seruum Dñs meus Iesus Christus, & superioris ætatis iniquitatibus & erratis veniam dare. Cui Abbas: Ego, inquit, pro illo fideiussorem me offero, si dictis meis parere volueris, fore, vt non modò remittat errata tua, sed etiam post hanc vitam cum sanctis suis immensa te donet beatitudine. Tum verò repente ad eius pedes collapsus Vuilhelmus, se & sua tum Deo, tum illi commendauit, sicque de mundi huius naufragio nudus euasit. Lætatur verò Christi familia de tam præclari iuuenis conuersione, tum etiam de oblato ipsis diuinitus, & quidem præter spem, auxilio tam opportuno. O quam magnificata sunt opera tua bone IESV. Ad vnius fidelis serui tui admonitionem relinquit Vuilhelmus noster prædia, possessiones, domos, familiam, opes & honorem, atque vltra hæc omnia, quod est omnium prętantissimum, etiam semetipsum.

S. Vuilhelmus ab Abbate Odone accersitur.

S. Vuilhelmus fit Canonicus Regularis.

VI. Accepto deinde habitu regulari, Vuilhelmus illorum duodecim illorum fratrum collegio accessit, atque vnà cum habitûs mutatione, ipse quoque in virum alterum mutatus est, iamque ibat de virtute in virtutem, charitate feruens, humilitate præcipuus, patientia fortis, obedientia ttactabilis, & ad virtutum cæterarum studia promptus. Vacabat instanter lectioni, orationi, diuinæ contemplationi, vigilijs & ieiunijs, vt corpus in seruitutem redigeret: & qui antea sericis nitebat vestibus, iam in habitu abiecto pauper pauperibus inseruit: oblitusque diuitiarum vitæ superioris, instar aliorum vescitur pane furfureo & herbis agrestibus. Neque id mirum debet lectori videri. Non enim habebant tum nisi duas, vt vocant, Præbendas, quibus initio & ipsos fratres & familiam oportebat esse contentam, donec alijs Canonicis paulatim è vita abeuntibus, reditus eorum augerentur. Et quidem fortis athleta Christi Vuilhelmus, in proposito firmus, religionis & instituti sui tam erat æmulator vehemens, vt cum iam Supprioris, vt vocant, officio fungeretur, nulla sineret sacræ religionis instituta violari. Intereà apparuit illi nocte quiescenti Dominus IESVS sub forma speciosissimi adolescentis, vocansque eum proprio nomine, Noueris, inquit, Vuilhelme, te ad quandam insulam mecum profecturum, multasque illic tentationes & molestias perpessurum: sed ijs mea ope superatis, ad me venies in cælestem paradisum. Eam visionem non prius intellexit, quam esset in Daniæ insulam * Selandiam, vbi modo quiescit, accitus. Præterière inde anni non multi, & Abbate Odone è vita decedente, * Garinus, eius monasterij Prior, Abbas creatur: erat enim vir doctus & probus, & in rebus agendis prouidus ac circumspectus. Ille modis omnibus Priorem volebat instituere quendam è fratribus, nec alij fratres abhorrebant. At ille iam eligendus, reclamabat, dicens in regali Abbatia merito per regem debere constitui Officiales? sic enim vocant eos, qui eiusmodi functionibus prædíti sunt. Ea res male habuit fratres, dixeruntque illi: Si vis ex nostri instituti præscripto Prioratum susçipere, nos non refragabimur: sin autem transgredi vis terminos, quos posuerunt patres nostri, nunquam eò pertinges. Ille in sententia mansit pertinax, estque in regis palatio ab ipso rege, Ordinis constitutiones ignorante, factus Prior. Cum autem vellet pulsata campana conuocare fratres ad mensam, valde id molestè tulêre fratres, nec ferre potuit eam insolentiam vir Dei Vuilhelmus, sed zelo Ordinis & iustitiæ accensus, illum à campana pulsanda remouit, Suppriorem que adhibuit. Eo nomine accusatus apud Abbatem, tanquam qui manum violentam iniecisset in Priorem, publicam iussus est agere pœnitentiam: nec id facere recusauit, licet palam testaretur, se nulla eum affecisse iniuria, atque ab officio Prioris non Priorem abegisse, sed instituti præuaricatorem. Displicuit autem fratribus ea Abbatis in Vuilhelmum prolata sententia, remque totam summo Pontifici, qui apud Senones tunc erat, indicarunt. Pontifex verò tum instituti præuaricatione, tum Vuilhelmi iniusta dãnatione non leuiter commotus, Abbati S. Genouefæ mandauit, vt citra moram vna cum Vuilhelmo ad ipsum accederet. Paruit ille, venienque ad Pontificem, temeritatis & immoderationis arguitur: porrò Vuilhelmus ab eius sententia absoluitur: mandatque Pontifex seueriſſimè, nè deinceps Officiales contra Ordinis instituta eligantur.

Virtutes S. Vuilhelmi.

Visio eius.

* Dicitur etiam Sialandia.

*al Guarinus.

S. Vuilhelmus a summo Pontifice innocens declaratur.

VII. Ortvs est postea rumor in vulgo, ablatum esse caput S. Genouefæ è loco suo. Perfertur etiam vsque ad aures Ludouici regis, qui valdè indignatus, iurauit, si res ità foret, se Canonicos eius Ecclesiæ omnes inde expulsurum. Adhibentur autem custodes reliquijs Ecclesiæ illius, mittitque rex literas ad Archiepiscopum Senonensem eiusque suffraganeos episcopos, Abbates quoquè & Priores eius diœcesis, vt ad certum diem omnes adsint Parisijs, rei huius veritatem exploraturi. Vbi ad fratres ecclesiæ S. Genouefæ regis minæ peruenêre, non immeritò animis consternati sunt: sed longè tamen dolebant magis tam precioso sacrarum reliquiarum thesauro se, vt verebantur, orbatos esse. Ante omnes dolebat hoc nomine Vuilhelmus, qui reliquias omnes & thesaurum ecclesiæ asseruanda iampridem reciperat. Iam aderat præstitutus dies, aduenit rex cum suis, aduenerunt Pontifices & Abbates, aduenit etiam populi multitudo non exigua, exitum rei nôsse percupiens. Designantur, qui cum Episcopis ascendant

Eccè quàtus zelus erga sacras reliquias.

dant ad eum locum, vbi S.Genouefæ reliquiæ seruabantur. Voluit autem cum eis pariter ascendere Wilhelmus, tanquam sacri custos thesauri, sed non permittitur. Arripuit tum ille, haud scio an candelabrum vel thuribulum, secum itâ dicens: Si non licet aliter, saltem vt minister ascendam. Aperitur deindè theca, & eccè caput sanctæ virginis, quę est Galliarum decus & ornamentum cum cæteris eius artubus reperitur. Non potuit tunc animi sui lætitiam intra se cohibere Wilhelmus, sed non habita ratione tot longè maiori dignitate præstantium virorum, fidenter cantat, Te Deum laudamus: eius vocem excipit tota illa hominum frequentia, & ad finem vsque illud canticum depromit. Eo absoluto, Archiepiscopus Orationem de S. Genouefa subiungit: qua dicta Aurelianensis episcopus furibundus in has prorupit voces: Quis est petulans ille, qui præter Archiepiscopi & aliorum antistitum authoritatem, propter vetulæ cuiusdam caput, hîc fraudulenter ab istis impositum ausus est inchoare, Te Deum laudamus? Respondit autem illi Wilhelmus: Si nôsse vis, quis ego sim, non abnego esse me famulum S. Genouefæ, Nec me temeritas impulit, sed syncera erga sanctam virginem dilectio. Caput autem, quod vidistis, non dubito vetulæ fuisse, sed virginitatem integram perpetuò retinentis. Septuaginta enim & eo amplius annis virgo permansit incorrupta S. Genouefa, donec spiritum cælo, corpus terræ redderet. Sed nè qua sit de hoc capite ambiguitas, iubeatis clibanum vehementer accendi, & ego ad sanctissimæ virginis huius merita declaranda, cum eodem capite in illum intrepidus ingrediar. Tum episcopus ille deridens beatum virum: Tu ne, inquit in ardentem clibanum cum hoc capite intrabis, cum quo ego nollem in cupam aqua calida plenam ingredi? At verò Archiepiscopus vltra non ferens illius episcopi dicacitatem, silentium ei indixit: porrò religiosi viri fidem & erga sanctam virginem deuotionem approbauit. Sed non impunè abijt stultiloquium, ore polluto prolatum. Nam postea ille multis obstrictus facinoribus, à sua sede eiectus, vitam indignam digna morte miserabiliter finiuit.

Calumnia cuiusdam antistitis.

Vltio diuina in antistitem.

IIX.

Anno 1161. Vualdemarus rex Daniæ creatur. Vide Bar. Prędicto anno.

Anno à nato Saluatore 1161. regnum Daniæ obtinuit Vualdemarus, Canuti regis & martyris filius, vir sapiens & strenuus, qui Vuandalos à regni sui finibus propulsauit: nam sæpè infestos illos patiebatur, vtriusque sexûs homines & prædam multam secum abducentes. Tandem verò etiam Christianæ religioni eos coëgit colla submittere. Per id tempus Roschildêsi Ecclesiæ cum multa laude præsidebat Absalon episcopus, vir magni consilij, cleri decus, mœrentium & afflictorum consolator, religiosorum pius amator, totius populi rector modestus, aduenarum & pauperum benignus sustentator, Vuandalorum strenuus debellator, religionis Christianæ ornamentum, exemplar sobrietatis, forma pudicitiæ, veræ nobilitatis & probitatis insigne speculum, lucerna fulgens in templo Dei, eiusque columna fortis & immobilis. In eius diœcesi erat cœnobium Canonicorum in insula, quam * Eschil vocant, non longè distante ab oppido Roschildensi, mari vndiquè cincta. Et ipse quidem locus peramœnus erat pratis virentibus & diuersis nemorum arboribus oblectans oculos animosque illic degentium: at tamen id temporis pauci illic morabantur fratres, & ij ipsi frustrà Regulares dicti, cum à regulari disciplina multum deflexissent. Cernens autem venerabilis episcopus Absalon illorum mores ab omni religione prorsus abhorrere, mœrebat animo, ferebatque indignè diabolica fraude deceptos, vitam prorsus mundanam viuere.

* Absalonis episcopi Roschildensis virtutes.

* Eebi legit Bar.

IX.

Coepit itaque crebrò secum pertractare, qua ratione posset illi ecclesiæ consulere, atque illic degentium mores in melius reformare. Redit tandem in memoriam familiaritatis & amicitiæ, quæ illi olim intercesserat cum Wilhelmo viro religioso, cum Parisijs literis operam daret: sciensque illum virtutibus & sanctis moribus ornatum, delibe-

Is est Saxo Grammaticus, insignis Danorum historiographus.

rauit illi ad se accito tradere locum memoratum. Mittit itaque in gallias Saxonem Præpositum Roschildensem, virum honestum, qui ab S. Genouefæ collegio petat dominum Wilhelmum cum alijs tribus fratribus mitti in Daniam, quibus etiam locum opportunum se episcopus daturum pollicebatur. Abbas verò ecclesiæ S. Genouefæ, animaduertens tanti præsulis æquas & bonas esse preces, de fratrum suorum consensu ablegauit Wilhelmum cum tribus alijs in Daniam, deducente eos Saxone Præposito. Et ij quidem cursu prospero post assumptionem beatissimæ Mariæ matris Dei peruênere in Selandiam, & triduo post Ringstadium, quod B. Canuti martyrismeritis illustratur. Ibi verò tum præsens aderat Vualdemarus rex & Absalon episcopus, qui illorum aduentu lætati, eos amplexi sunt, promiseruntque se eos foturos haud aliter atquè filios, dilecturos vt fratres, & tanquam amicis consulturos. Post triduum indè profecti sunt Roschildiam, adiunctis eis quibusdam ex episcopi familia, qui illorum curam gererent quemadmodum habet gentis illius consuetudo laudabilis.

Danorum hospitalitas.

X.

Pavcis in vrbe diebus exactis, ad insulam Eschylli appulerunt. Erant autem sex illic solo nomine Canonici, qui illorum aduentu non mediocriter turbati, quod vererentur deprauatos suos mores propediem castigatum iri, communicato inter se consilio, statuerunt adire episcopum, eique tanquam nescienti quid accidisset, indicare. Venitur indè ad episcopum, ille dissimulat, né ecclesiæ res ipso absente magis magisque dilapidarentur: præfigit verò illis certum diem, ad quem sit præsens futurus, & de fratrum illorum peregrinorum aduentu perquisiturus. Altero deindè post S. Bartholomæi ferias die aduenit, & collato cum eis sermone de pastore constituendo, Wilhelmus Abbas creatur, & in Abbatis sede collocatur, tametsi anteà non Abbatem, sed Præpositum atque Priorem illic habuissent. Eodem die duo ex illis Canonicis copiam discedendi & petiêrunt & impetrârunt, nè tumultus illo in loco ciérent: quatuor remanserunt ætate exacta, iâ inutiles ferè ad omnia. in ijs fuit Prior, vir bonus & iustus, qui se Vuilhelmo & eius socijs adiunxit, vitamque priorem piè transactam, meliori fine concluſit. Postea autem, rogante domino Vuilhelmo Abbate, voluit episcopus Absalon scire domûs illius facultates & annonam. Ferè autem nihil inuentum est, omnibus absumptis. Ea res Episcopo & admirationi & pudori fuit: at nihilo minus iussit abbatem & fratres bono esse animo, & tum quidem denariorum libras quinque eis dedit, quibus alimenta coëmerent, impensas necessarias promittens in posterum.

Anno 1162. Vuilhelmꝰ creatur Abbas.

XI.

Interea labuntur aliquot dies, & peregrini fratres tantam penuriâ tum etiam frigoris nimiam acerbitatem non satis commodè ferentes, ab Episcopo redeundi in Gallias petunt facultatem. Etsi autem id non mediocriter Episcopi animum commoueret, at tamen noluit cuiquam vim inferre, passusque est illos discedere. Illis abeuntibus, Abbas Vuilhelmus absterritus eius regionis moribus & ignoto gentis idiomate, itidem ab Episcopo ad suos se recipiendi veniam popoſcit, asserens vires suas impositio oneri longè impares esse. Tum verò Episcopi & vultus & animus concidit: sed tandem ità ferè locutus est: Valdè quidem optauimus aduentum ad nos vestrum, vt huic ecclesiæ consuleretur: sed vt videmus, prosperis eius successibus inuidet vetus ille inimicus, veritus nè ab antiqua possessione sua excludatur. Si tamen benignissimus Deus animum hunc tibi aspirare dignetur, magno pietatis affectu rogatum te velim, nè susceptum semel munus & prouinciam deseras. Non frangat animum tuum, quod solus vidéris tantum moliri opus: quia non humanis viribus, sed cælesti gratia nitendum est. His & id genus alijs optimi Episcopi sermonibus confirmatus Abbas, mutata sententia, decreuit illic permanere, reique euentum sustinere. Eodem autem anno fames ingens regionem illam occupauit, mortuisque pecoribus propè vniuersis, fratres, qui reliqui erant, neque butyrum, neque caseos, sed nec panes habere potuerunt. Illi autem culpam omnem in Abbatem Vuilhelmum conferentes, dicebant per calumniam: Proh dolor, cur huc ad nos accessit homo pannosus, vilis homuncio, nihil ferè neque manducans, neque bibens, sed præstantiores quasque domûs huius res auro argentoque permutans, eoque in suos recondito loculos, nos inedia confici sinens. Spar-

Eius socij redeunt in Gallias.

Absalon confirmat Wilhelmum abire volentē.

tus

sus est indè hic falsus rumor, multorumque aures occupauit, & apud maleuolos veritas obscurata est. At vir Dei hisce calumnijs nihil motus, æquo eas ferebat animo, factus tanquam homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones.

XII. Quadam nocte fratribus dormientibus malignus satan lucernam dormitorij euertit, eamque iuxta lectum Abbatis, vbi multa erat straminum congeries, deposuit, Abbatem exusturus. Sed non neglexit famulum suum Christus: & stramina quidem in circuitu lecti eius ardebant, asserque ijs suppositus adurebatur, sed lectum Abbatis ignis prorsus non attigit. Eius rei fama ad Episcopum perlata, post dies paucos ille ad locum peruenit, comperitque vera se audijsse. Alio tempore, Vuilhelmo Abbate cum Thrumone sacerdote, viro docto & prudente, in pago, quem vulgo Torstantop appellant, nocte quiescente, antiquus hostis fremens in sanctum virum, sumpta effigie decrepiti eiusdemque turpissimi monachi, ad eius lectum accessit, signoque salutaris crucis munitum, conabatur spurcà inflammare libidine. At ille, licet oculis dormiens, mente vigil erat, dixitque dæmoni: Abi hinc omnium spurcissime: in me, propitio Christo, tuæ machinæ nihil obtinebunt. Ille his auditis, acrius fæuit, accedensque propius, in os Abbatis putentem nebulam ingerit, peccataque iam olim per confessionem & lachrymarum largos imbres expiata, illi procaciter improperat. Tum ille, sublato pede, valido impulsu dæmonem à se reiecit. Dæmon se dolens elisum, instar fæuissimi leonis ad Thrumonis lectum accessit, in eiusque vigilantis latus ictum grauissimum impegit, ità vt is putaret aliquot costas sibi comminutas. Manè laudibus Deo persolutis, Abbas & Thrumo in hypocaustum abeunt: cumque illic pariter consedissent, Thrumo ait: Seruet & adiuuet te Deus domine Abba. Ille respondit, Amen. Eundem autem sermonem Thrumone bis terque repetente, Abbas, quid id sibi vellet, inquisiuit. Tum ille, Scio, inquit, multas te tentationes perpessum, pluresque perpessurum: sed ex his omnibus liberet te Deus. Vidi quam hac nocte infestus tibi fuerit satan: sed cum tu illum cum ignominia abegisses, in me furibundus incurrit, adeoque cæcidit latus meum, vt verear aliquam è costis confractam. Itaque sentio improbo illi fortiter tibi obluctandum esse, ne ex te victoriam reportet.

Dæmonis malignitas in virum sanctum.

Item alia.

XIII. Verum cum sentiret hostis tartareus machinationes suas aduersus Christi seruum frustrà adhiberi, conatus est per suos efficere administros, quod per se non potuit. Itaque instigauit quosdam, qui eum variis afficerent contumelijs & multis iniurijs irritarent, atque ita cum dedecore cogerent in Gallias remeare. Sed ille fundatus supra firmam Petram, verbis eorum nihil perturbatus est, sæpè illud Apostolicum versans in pectore: Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio vero spem: spes autem non confundit. Cum igitur filij degeneres in his processum non haberent, de molienda ei nece tractare cœperunt: iam sacco inclusum in mare demergere, modo cultellis confodere, aliàs Vuandalis eum vendere, crebrò verò etiam securibus in eius cerebrum impactis eum perdere cogitabant. Sed præpotens Deus, cuius prouidentia in suî dispositione non fallitur, dissipauit consilia eorum, & fideli seruo suo fecit etiam cum tentatione prouentum. Cur autem in eum tam malè animati essent, eà causa fuit, quod instituta Ordinis volebat exactè obseruari, nec patiebatur eos per abrupta vitiorum ire præcipites. Erat enim sanctę religionis cultor indefessus, Ordinis sui sacræque institutionis conseruator admirabilis, vitiorum rigidus profligator, virtutis amator egregius, honestatis & sanctimoniæ totus diligens inuestigator & doctor: in castigando seuerus, in corrigendo sedulus, in exhortando suauis & placidus, in reddenda ratione modestus, in sermone verax, in iudicio iustus, in rebus eius fidei commissis integer & fidelis. Consolabatur ægros, pauperes & peregrinos benignissimè curabat, insistebat vigilijs, ieiunijs, crebris precibus, curam sui gregis gerebat perpetuam, assiduis precibus, eum Domino commendans. Fratribus noctu quiescentibus, preces nocturnas ipse anteuertebat, multisque gemitibus pro illorum salute Christi clementiam implorabat. In sermonibus, quibus fratres solebat ad pietatis studia incitare, facile soluebatur in lachrymas, adeò vt sæpenumerò auditores ad cordis compunctionem & pœnitentiam permouerentur. Zelo autem Ordinis siue instituti sui inflammatus, interdum superbis & tumidis rigidum se præbebat, transgressoribusque mulctam irrogabat. Nouerat enim pro ijs omnibus se Deo rationem exactam redditurum, qui eius vel exemplo vel silentio à recto itinere ad deuios vitiorum calles aberrarent. Si qui verò fuissent mente præfracta, & ad petendam pro suis culpis veniam obstinata, vt illos suo exemplo emolliret, ab eis veniam petebat, licet id pro sui muneris dignitate minimè deberet.

Multis calumnijs & iniurijs infestatur. *Rom. 5.*

Catalogus virtutum eius.

XIV. In persecutionibus, quæ ei tum à discipulis, tum ab alijs inferabantur, constans erat & patiens, omnesque suâ tolerantia vincebat. Clemens inprimis & misericors fuit in peccantes in ipsum & deindè veniam petentes, eosque hilariter & comiter excipiens, pro illorum erratis fleuit largiter, & pro resipiscentia Domino gratias vberes egit. Charitatis fuit sectator indefatigabilis, obtrectationum & inuidiæ hostis capitalis. Verba inania & indecora siue ab honestate aliena minimè proferebat, risum ineptum respuebat, neque ab alijs eiusmodi verba audire sustinuit. Sermo eius omnis erat de pace, de concordia, de humilitate, de mansuetudine, de honore quoquè, quem sibi mutuò fratres impendere deberent, sicut dicit Apostolus, honore inuicem præuenientes. Lectioni assiduus vacabat, præcipuaque in Deum & res diuinas deuotione ferebatur, nec vnquam sine magna necessitate à nocturnis diurnisque precibus in ecclesia persoluendis voluit abesse. Circa deuotionem in templo psallentium & sacri altaris ministerium sedula animi cogitatione versabatur, & quos erga hæc maiori feruore & pietate præditos nouerat, eos tenerrimè diligebat. Cilicio ad mortem vsque carnem macerauit. Mensa frugali vsus est, nec tam sui corporis refectionem, cum esset miræ abstinentiæ, quam pauperum & infirmorum, quos paterno fouebat affectu, refocillationem spectauit. In lectulo suo nihil præter laneum pannum (Author laneotum vocat) straminibus impositum, aut si esset acre gelu, pelles vrsorum habebat, nisi morbi grauis molestia eum mollioribus rebus vti compulisset. Sicut autem modico erat victu contentus, ita etiam corporis indumentis. Monasterium sancti Thomæ Apostoli in loco, qui Paracletus vocatur, primus ipse construxit, institutumque S. Augustini eius habitatores sectari voluit accedente etiam priuilegio Pontificis maximi Alexandri.

Rom. 12.

Eius mensa.

Lectus.

Monasterium construxit.

XV. Multis verò miraculis seruum suum Christus cohonestauit & fecit admirabilem. Quidam dysenteria vexatus in pago, qui ab incolis Medellis dicitur, in visu audiuit, vt de cibo Abbatis Vuilhelmi ederet, nec se dubitaret ab illo morbo liberatum iri. Credidit homo, misit qui Abbatis cibos adferret, comedit, seque sensit sanitati restitutum.

Miracula.

XVI. Est pagus monasterio illi vicinus, Naduuet vocabulo. In eo puella tanto cruciabatur dolore morbi cuiusdam, vt per triduum quasi exanimis iacere videretur, nisi quod calor vitalis in eius membris sentiebatur. Adstabant cognati, & haud secus atquè mortuam lugebant. Mater puellæ Brigida, quæ iam aliquot dies & noctes apud eam peruigil manserat, die quarto leuiter obdormit, videt in somnis adstantem matronam niueo habitu indutam, ipsique dicentem: Multum affligeris incommodis filiæ tuæ: sed si iusseris ei afferri reliquias ciborum abbatis Vuilhelmi de Paracleto, videbis breui incolumem. His dictis, illa disparet, mulier euigilat, refert visa & audita omnia ijs, qui aderant: illi monent obtemperandum, quandoquidem ille Abbas à multis pro sancto haberetur. Abit mulier properè, indicat fratribus quibusdam eius monasterij visionem, illi narrant Abbati: Abbas, vt erga afflictos semper pietatis visceribus affluens, piscículos & sorbitiunculam sibi præparatam iubet tradi mulieri: illa hilariter

Penè exanimis puella sanatur.

accipit, festina redit domum, sorbitiunculam in os filiæ infundit, cumque tertiò id faceret, reuixit puella & attraxit spiritum, atque post paululum resedit, quæ iam inter mortuos computabatur: accedentibusque ad eam amicis, ait: Confido in Domino, me precibus & meritis Vuilhelmi Abbatis reualuisse. Et hæc quidem nos habemus ab ijs, qui præsentes interfuere, & scimus veraces illos esse.

XVII. Monachvs quidam Cistertiensis Ordinis, Haquinus nomine, incola monasterij, quod Efrom vocant, multis annis ex pectoris obstructione & angustia tanta laborauit raucedine, vt vix etiam ab adstantibus posset internosci quid diceret. Multa quidem illi malo remedia adhibuerat, multas medicorum potiones hauserat, sed frustrà. Incidit tandem illius animo, vt Abbatem Vuilhelmum adiret. Non cunctatur ille, venit ad virum Dei, rauco murmure explicat pectoris vitium, precatur obnixè, velit manu sua contingere guttur languidum. Ille exprimens signum Crucis, tangit guttur & ait: Sanet te filius Dei: monachus verò sentit cæleste remedium. Nam sensim dilatata arteria anheli pectoris, organum vocis magis magisque reformatur. Profectus quandoquè Romam fuerat vir Dei, cumque rediret, inter Alpium rupes equus famuli eius adeò attriuit pedem, vt ingredi non posset. Doluit id summoperè viro sancto: Itaque rogat Deum, vt ob merita sanctorum, quorum sacras reliquias secum detulerat, equum sanet. Deinde tangit equi pedem, & ille redditur expeditus ad iter.

S. Genouefa liberat eum à graui morbo.

XIIX. Incidit quodam tempore vir sanctus in morbum grauem, qui ei quoque viuendi spem auferret. Nocte autem Dominicæ diei, morbo acrius sæuiente, B. Genouefam virginem, quam impensè amabat, sedulo rogauit, vt apud Dominum pro ipso intercederet. Deinde somno correptus, videt sanctam virginem ad lectuli sui pedes adstantem, facieque iucunda & blando sermone ità ipsum consolantem: Noli timere, quoniam bonum Dominum habemus. Ille eam agnoscens gratias egit, quod ad ipsum venire dignata esset, rogauitque quisnam ille esset Dominus. Respondit S. Genouefa: Iesus filius Dei. Ille audito hoc mellitissimo nomine, valdè exhilaratur, atque post paululum euigilans, sentit se incolumem. Multa alia per seruum suum Christus fecit miracula: sed tempus est, vt ad felicem eius describendum obitum quandoquè nos conferamus.

Visio eius.

XIX. Ante annos septem, priusquam migraret à vita, nocte quadam in visione adstitit ei vir quidam eleganti vultu, veneranda canitie, dixitque illi: Septem dies viues. Illo disparente, vir sanctus mansit solicitus nesciens quînam accipienda essent, quæ audierat. Iam septem dies exegerat supes: itaque putat septem hebdomadas, aut menses septem, aut certè totidem annos significari. Castigans igitur corpus suum, licet etiam anteà Dominum tota mentis intentione dilexisset, illiusque mandatis accuratè paruisset, ab eo tamen tempore vsque ad supremum vitæ suæ diem, adeò carnem suam crucifixit cum vitijs & concupiscentijs, vt anteacta vita, huius extremæ comparatione, delicata videri posset. Nemo eum tunc sine lachrymis orantem vidit: & cum Missæ sacrificium offerret, ita inflammabatur, ac si Dominum in carne præsentem pati & excruciari cerneret. Longum est hic referre, quibus sese vigilijs, ieiunijs, precibus afflixerit, & Domino holocaustum præparârit. Atque vt hinc probatior & purgatior exiret, immisit Dominus in totum corpus eius vlcera, quæ ille patienter tolerauit. Iam septimus voluebatur annus, & sacrum agebatur Quadragesimæ tempus, à cunctis fidelibus sancta deuotione obseruandum: eratque vir Domini sedulo occupatus commemorandis nouissimis suis, & quotidiè cum summa cordis contritione & lachrymarum profusione atque multa cum reuerentia sacrificium Missæ Domino offerebat, & corporis & sanguinis eius sacrosancta communione sese præmuniebat. Ea autem die, quæ Cœnam Domini proximè antecedit, cum esset in cubiculo cum quibusdã fratribus, conquestus est Prior se illam noctem habuisse longè omnium molestissimam: ille contra affirmabat, se nunquam potitum esse nocte lætiori atque iucundiori. Vidi enim, inquit, Dominum Iesum: cui duo alij aderant, & ego tertius accessi, & ineffabili sum delectatione affectus. Respondit Prior: Forsitan, pater sancte, Dominus Iesus te accitum venit ad regnum suum, sicut pollicitus est, priusquam in hoc regnum te conferres. Tum Abbas suspirans & fletibus ora perfundens, Fiat mihi, inquit, secundum verbum tuum.

Quadragesimæ tẽpus.

Vidit Christum.

XX. Potsero die, qui erat Cœnæ Dominicæ, ad sacram aram sacrificaturus accessit, & omnibus fratribus Eucharistiam suis manibus porrexit. Peracto sacrificio, cum circa pauperes suscipiendos mandatum Domini implêsset, vltimam cum fratribus cœnam facturus ingreditur. Quis hîc verbis possit dignè exprimere, in ea cœna quam serenum & iucundum omnibus vultum exhibuerit? Qui tum interfuêre, videre sibi visi sunt quædam futuræ beatitudinis in eius vultu haud obscura indicia: tanta in illo præter solitum lætitia relucebat. Neque id mirum, quandò totum eius pectus iam Spiritus sanctus sua præsentia compleuerat, in eoque suauiter quiescebat, spesque certa propediem adfuturæ felicitatis & gloriæ ineffabile eius cordi gaudium adferebat. Iam ante annos duodecim cuidam ex eius discipulis, Gerardo viro religioso Dñs eius futuram gloriam reuelauerat. Cum enim ille suo in lecto quiesceret, per visum quidam illi dixit maturæ ætatis vir: Surge, sequere me. Ille surgit, & sequitur præcedentem ad loca ignota. Tandem ad quandam planitiem amplissimam & floribus amœnissimam perueniunt, in qua erat domus miræ amplitudinis, ex marmore constructa. In eam ingressi, tantam luminis claritatem, tantam odoris suauitatem, tam miram & incomprehensam iucunditatem hauriunt, vt verbis explicari non possit. Erat vero illic sedes posita, gemmis & auro mirificè ornata: in eaque visebatur corona aurea, lapidibus preciosissimis intexta, sed necdum absoluta. In circuitu sedis quatuor erant viri albis induti, qui laminas aureas & gemmas ad coronę absoluendum decorem compingebant. Stupente fratre ad harum rerum conspectum, is, qui eum eò adduxerat, ait illi: Scis, cuius hæc sit sedes & corona? Illo se nescire affirmante, ait: Hanc sedem tum vester Abbas promeruit, quando conuersus ad Dominum pro eius amore opes & copias & omnem mundi gloriam contempsit, & se ipsum abnegans, eius crucem sustulit in humeros suos, eius vestigijs insistens. Porrò hac corona, vbi ea multis afflictionibus & diris infectationibus, quas pro Ordinis obseruantia pertulit & adhuc perpessurus est, perfecta fuerit, coronabitur.

Visio Gerardi, eius discipuli.

Corripitur lateris acri dolore. Indè febricula.

XXI. Peracta cœna, surrexit vir sanctus, vt lauaret fratrum pedes: sed grauissimo lateris dolore impeditus est. Itaque recessit. Morbo autem magis magisque ingraescente, in lecto reponitur, vbi quod supererat eius diei & noctem dimidiam cum magno cruciatu exegit. Deinde dolor ille abscessit, & febricula suscessit, Deficientibus sensim corporis viribus, in sabbato sancto fratres eum hortabantur, vt sacram vnctionem perciperet. At ille libenter se illius sacratissimæ noctis vigilijs interesse velle aiebat, mirabili feruore incensus erga cultum diuinum: sed neque virum imbecillitas, neque fratres, id vt faceret, permittebant. Designati autem sunt certi fratres, qui apud illum ea nocte permanerent: ex quibus vnum ac se accersiens, Scis inquit, fili, quia noua adest solennitas, Christianis omnibus veneranda. Itaque & nos debemus nouis vestibus indui: affer, quæso, ad me vestem, quam habes, vt illa induar. Intellexit ille facilè, quam diceret vestem, attulitque ei nouum cilicium, eoque, prius ablato veteri, eum induit. Rursus autem admonetur ab adstantibus vir sanctus, vt sacram vnctionem admitteret. Respondit ille: Præstante Domino meo Iesu Christo, lucem expectabo. Iam aurora rutilante, cum canerent in ecclesia fratres, Vt venientes vngerent Iesum, Prior accitis aliquot fratribus, chorum exijt, sacrum oleum secum ferens. Vir sanctus illo veniente, tendebat ad extrema, atque hoc solũ crebrò repetebat, Citò, citò. Peracta indè sancta vnctione, depositus est super cinerẽ & cilicium: sic enim decere mori Christianum, iam olim dixerat beatissimus Martinus Turonum episcopus. Ibi tum feliciter emisit spiritum octauo Idus Aprilis, anno Christi 1202. ætatis verò suæ nonagesimooctauo, à suscepto

Sub mortem induit nouum cilicium.

Accipit extremam vnctionẽ.

Anno 1202 obit.

verò

verò Abbatis officio quadragesimo. Eius religiosi filij sacrum corpus illius cum hymnis & canticis, quibus permixtæ erant lachrymæ & gemitus, in ecclesiam detulerunt: cumque ad sedes suas se recepissent, Te Deum laudamus, inchoatum est, & matutinæ laudes Dominicæ resurrectionis, non quidem absque luctu & lachrymis, sed tamen debita cum veneratione, absolutæ sunt. Vide hîc lector, quam sit verè mirabilis Deus in sanctis suis. Nam neque sine gloria fuit patris huius vita, neque mors sine gratia, immò verò in conspectu Domini multum preciosa: quippe qui illo die receptus sit à Christo in paradisum, quo ipse victor ab inferis resurrexerat. Die secundò Paschæ humatum est corpus eius ante altare S. Thomæ Apostoli, quod ipse ædificârat, domino Abbate Turkillo Ecclesiæ B. Mariæ de Esrom cum suis monachis funeri eius officia debita exhibente, multisque tum è Clero, tum è populo cum magna deuotione accurrentibus, vt eius exequijs interessent. In eo aût loco Dominus noster Iesus Christus ad laudẽ & gloriam nominis sui per beati viri suffragia vsque in præsens innumera præstat beneficia ijs, qui toto corde ipsum quærunt: cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen. *Psal. 67.*

XXII. Sed ô quantus erat hîc luctus omnium, maximè verò discipulorum eius: qui licet de tanti patris gloria cælesti nihil ambigeremus, eius tamen orbati præsentia, humano ducti affectu, mœrebamus. Dies festi nostri conuersi sunt in luctum, & sabbata nostra in lamentionem: tametsi gaudere potius nos oportuit, quod quem magistrum habueramus in terris, deinceps intercessorem habituri essemus in cælis, si doloris acerbitas rationem admisisset. Sed benedictus Deus, qui mœrorem nostrum vertit in gaudium. Nam post transitum patris nostri, iuuenes nostri visiones videbant, & seniores nostri somnia somniabant: vndè coniecimus quod propediem esset Dominus mirificaturus sanctum suum. *Habes hîc authorem fide dignũ, licet se nõ nominet.*

XXIII. Erant duo iuuenes ex beati patris familia, diuersis per id tempus in regionibus constituti, quibus hora mortis eius oblata est visio, nonnihil quidem diuersa sed vtraque plena fide & digna memoratu. Alter ex his, Nicolaus nomine, à monasterio aufugerat, & dabat operam literis Hildesij, quod est Saxoniæ oppidum. Is vidit personam quandam sibi ignotam, in stola candida cælum scandere, & intra albicantes nubes ità recipi, vt tantum pedes & extremæ vestes cernerentur. Stetit igitur affixis cælo oculis admirabundus: sed mox adest quidam sciscitans, quid ità miraretur, ac deindè subiungens Hic homo, quem vidisti in cælum recipi, Abbas tuus est, qui multa patientia vicit seculi persecutiones: nunc autem coronatur, quia fideliter permansit in mandatis Domini sui. Expergefactus Nicolaus, ducitur pœnitentia, reditque ad suum monasterium, & emendationi se offerens, hanc visionem omnibus enarrauit. Alter, Godmundus nomine, in monasterio Sora degens, sub auroram eius diei, qua Christi resurrectio celebrabatur, adspiciebat in visione, penè tamen vigilans, multitudinem angelorum dulcissimè canentium. Ex ijs duo angeli, ineffabili splendore conspicui, quendam ætate maturum, vestimentis sacerdotalibus ornatum, dextra læuaque sustentabant, eius brachia suis humeris retinentes innixa, sicque ad cælum vsque procedentes. Hos autem sequebatur diabolus cum multa furẽtium atque stridentium dæmonum turba: sed angelis cælos penetrantibus, ille tristis via qua venerat, retrocessit. Ex socijs autem eius quidam instar claudicantium lento sequebantur gradu, quorum vni dixit Godmundus: Adiuro te per filium Dei, vt dicas mihi, quid sibi velint ea, quæ vidi. Ille toruo vultu & obliquis luminibus eum intuẽs, ait: Abbas tuus Wilhelmus angelorum obsequijs in cælum est deportatus: nos autem venimus aliquid iuris nostri in eo inquisituri, sed vim passi ab angelis, discessimus inanes. Mane surgens adolescens, omnia suo magistro cunctisque, qui illic aderant, exposuit, & tandem ad domum nostram reuersus eadem nobis quoque retulit, acceptoque religionis habitu, Deo militare cœpit. *Visio 1. de eius beatitudine.* *II. Visio.*

XXIV. Post obitum autem suum vir sanctus multis claruit miraculis, factusque est omni ex parte ingens hominum concursus, videre cupientium ea, quæ fiebant apud eius sacras reliquias mirabilia. Dęmoniaci purgabantur, paralytici reddebantur incolumes, cæci videbant, claudi gradiebantur, audiebant surdi, muti loquebantur: contracti & genibus humi reptantes, erigebantur: leprosi sanabantur, mortui reuiuiscebant: & penè exanimes, ab ipso mortis aditu ad lucẽ reuocabantur: nec homines modò, sed etiam pecora curabantur: aeris tempestas sopiebatur, & sæuiens maris vnda cõprimebatur. Possent hîc multa commemorari sanè admiranda, quæ vel audiuimus, vel vidimus in Paracleto, vbi sacrum eius corpus conditum est: sed ipsa multitudo nos, nè id fiat, dehortatur. *Miracula post obitũ eius.*

XXV. Honorius Papa Tertius, cum de eius vita mandasset diligenter inquiri: certior redditus à Gregorio Rom. ciue, nobilis familiæ Crescentianæ, tunc S. Theodori diacono Cardinale, Legatum à latere agente in Dania, Suecia atq; Boëmia, retulit inter sanctos. Extant in ipsius registro de eiusdem sancti canonizatione litteræ Apostolicæ datæ 12. Februarij, anno octauo sui Pontificatus, Domini verò 1224. *De eius Canonizatione ex notis Baron. ad Martyrolo. Rom. ad 6. April.*

S. CALLIOPII VITA ET MARTYRIVM EX SIMEONE METAPHRASTE.

7. Apr. S. Calliopij parẽtes.

I. Theoclia mulier quædam pia, ac timens Deum cum tota familia sua, multas faciebat eleemosynas, & sanctè viuebat. Hæc viro nupsit senatorio, qui nullos ex ea, quoniam erat sterilis, liberos suscipiebat: Dei tamẽ munere tãdem concepit. Sed cum adhuc vterũ gereret, maritus eius defunctus est. Quamobrẽ in magna opulentia filiũ peperit, & Calliopium appellauit, qui in omni diuinarum literarũ sapientia educatus est. Erat aût Pergæ Pamphyliæ patricius. verũ cũ eo tẽpore contigisset, vt idololatriæ error vigeret, & veritas conderetur, & multi sacrificarent idolis, sanctus Calliopius assiduè ieiunijs & precationibus incumbebat. Quod cũ ad Iudices delatũ esset, beata mater eius Theoclia consuluit filio, vt vitandi iudicij causa, aurum vestimenta, seruosque sumeret, & illinc nauigaret. Pompeiopolim igitur Ciliciæ se contulit. Vbi cum impius præfectus Maximus Bacchanalia, & ludos, & choreas, & conuiuia idolis celebraret, admirabatur pius adolescens, quænam illa essent. Ipse enim ieiuniis perpetuò vacabat. Ab illis igitur, qui aderant, percontatus est, quid illud esset. Qui cum respondissent, deorum esse celebritatem: Veni, inquiunt, & tu, vt conuij particeps fias. At ille: Christianus, inquit, sum, & Christum ieiunijs celebro, nec quæ sunt flagitiosis atque impuris idolis immolata, licet in os eorum, qui Christum colunt, ingredi. *Armat se precibus & ieiuniis assiduis.*

II. Hæc cũ ad aures Præfecti peruenissent, iracundia plenus, iussit eũ in iudicio sisti. Quod cũ esset factũ: Ecquod, inquit Maximus, nomen est tibi? Christianus sum, inquit, & Calliopius vocor. Cur, ait Maximus Præfectus, cum per orbẽ vniuersũ deorũ celebritas peragatur, tu in isto errore persistis? Vos, inquit Calliopius errore tenebrisq; versamini, qui, relicto Deo viuente, qui cælũ & terrã, & q̃ in eis sunt, oĩa Verbo ꝓcreauit, saxa sensũs expertia, & ligna putrida, quæ sũt manuũ impiarũ opera, colitis & adoratis. Adolescẽtia, inquit Præfectus, te petulãtem reddit, & magnos tibi cruciatus parat. Dic igitur, e qua gente sis, & ex quo genere. E Pãphylia sum, inquit Calliopius, & patricius genere, &, quod nobilissimũ est, Christianus. Dic mihi, Præfectus inquit: Parentes habes? Mater, respondit Calliopius, supereſt: nãpater iãdiù defunctus est. Per solẽ ac deos oẽs, Præfectus inquit, si viseſſe pius & dijs immolare, filiam, quã vnicã habeo, tibi vxorẽ dabo. Si vxorẽ, inquit Calliopius, ducere decreuissẽ, non prius filiã tuã acciperẽ, quã mater mea id sciret & approbaret. Verũ sic habeto, me Christo meo credidisse, & puluerẽ hunc, quẽ Deus conflauit, & ad similitudinẽ suã fecit, purũ & sine macula ante Christi tribunal sistendum esse. Quamobrẽ fac, quæ tibi videntur: ego enim Christianus sum. *Constãs responsum sancti adolescentis.*

Scelestissime, inquit Maximus præfectus, istiusmodi verbis futurum putas, vt ita commotus, te celeri supplicio necandum curem? Falleris. Neque enim id faciam: sed corpus tuum omni cruciatuum genere confectum, in ignẽ conijciam.

ijciam. Quanto, inquit Calliopius, pluribus me tormentis excruciabis, tanto mihi ea perferenti corona splendidior
2. Tim. 2. contexetur. Nemo enim, vt scriptum est, coronabitur, nisi legitimè certauerit. Tunc Maximus iussit, vt ei vincto
Gratias agit inter tormenta. plumbatis virgis omnia ossa confringerentur. Beatus autē Calliopius, dum vapularet: Gratias, inquit, ago tibi Christe, quia dignus effectus sum, qui propter nomen tuum verbera sustinerem. Mihi, inquit Maximus Præfectus, obtempera & dijs immola, vt patriam videas, & matrem tuam, & ne spolieris diuitijs ac fortunis tuis. Tormentorum enim sentis acerbitatem. Dulcedinem, inquit Calliopius, promissæ à Christo quietis degusto, & tormenta non sentio. Nec in alie-
Psal. 23. na regione me esse puto, cum Domini sit terra, & plenitudo eius. Et hic quoque patriam cerno, matremque meam. Nam mater mea, est Christi ecclesia sacrosancta: & patria mea, est cælestis illa Hierusalem. Nostra enim conuersatio in
Matth. 10. cælis est. Quod si mihi corpoream matrem obijcias, audi quid Christus Deus meus dicat: Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Nam quod ad diuitias pertinet, eas negligo, & malo Christi Cruce affligi, quam caducis stulti mundi delicijs frui.

IV. Maximvs præfectus: Quam est, inquit, excors. Crudis neruis ventrem eius cædite, dicentes: Noli vnum pro alio stultè respondere, sed aptè ad interrogata. Insane, inquit Calliopius, & quauis fera crudelior, & à Christi pietate, qui in cælis est, aliene, tibi veritatis rationem expono, quam tu animi oculis non cernis, aures occludens, nè Domini ser-
Immaniter cruciatur. monem exaudias, & contra legum præscripta iubes me, tanquam homicidam, verberari? Rotam, inquit Præfectus, collocate & magnum ignem succendite. Rotæ tanta vi alligatus est adolescens, vt totus discerperetur. Quo quidem cruciatu cum acerbissimè angeretur: Christe, inquit, præsto sis seruo tuo, vt ad finem vsque laudetur in me nomen
Diuinitus adiuuatur. tuum, quanuis indignus sim seruus tuus: Et cognoscent omnes, eos, qui in te sperant, non confundi in æternum. Statim igitur accedens angelus Dei, flammam carbonum extinxit: & ministri, cum vellent rotam voluere, non poterant. Delicata autem ipsius membra totam rotam sanguine conspersérunt. Erat enim acutis gladijs circummunita. Iussit autem præfectus eum solui, & à rota dimoueri. Spectatores dicebant, iudicium illud iniquum esse: & dolebant, quod talis adolescens tam acerbè torqueretur. Sed Maximus: Nonne, inquit, dixi tibi, te adolescentia esse petulantem, & propterea grauioribus cruciatibus affectum iri? Canis, inquit Calliopius, impudentissime, tu me sic alloqueris, quasi crudelissima recusem aut deprecer tormenta tua. Infelix, inquit Præfectus, credis te contumelijs effecturum, vt te celerius occidendum curem. Verum haud ita erit. Deis igitur immola, vt quæ reliqua sunt, tormenta lucrifacias. Non permittet, inquit Calliopius, Christus meus, vt puram meam in Deum fidem peruertas. Arbitratu tuo corpus excrucia, recepturus à Deo in die iudicij merita præmia. Qua enim mensura metiris, eadem remetietur tibi. Ferreis, inquit Maximus, catenis vinctum in interiorem carcerem conijcite: nemo curam illius gerat: nemo impiorum amicorum ad
Ducitur in carcerem. eum accedat: beatum se putet ob ea tormenta, quibus propter ipsius impietatem aduersus deos affectus est. Statim igitur vinctus in carcerem interiorem coniectus est, vbi sine intermissione Deum laudabat.

V. His auditis, mater, facto testamento, ducentos quinquaginta seruos libertate peculioque donauit: & quidquid
Mater eius possessiones suas ecclesiæ largitur. auri, aut argenti, aut vestimentorum habebat, pauperibus reliquit: possessiones autem Ecclesiæ sanctę largita est. Tum celeriter in Ciliciam ad sanctissimum filium suum Calliopium contendit: & in carcerem ingressa, procidit ante pedes eius, & vulnerum cruorem absterst. Sanctus autem Calliopius catenis, & corporis tumore ex verberibus contracto, cohibeatur, quo minus posset assurgere, & ad matrem accedere. Sed ita locutus est: Opportunè venisti, mater vt testis esses Christi cruciatuum. Mater autem filij corpus adspiciens dilaniatum: Beata ego, inquit ad sanctissimum filium
Gratulatur sibi de filij perfectione. suum Calliopium, & beatus fructus ventris mei, quoniam, vt Anna, dicaui te sacrum munus Domino Iesu Christo: vt Sara obtuli te Deo holocaustum gratum, & acceptum Domino sacrificium Mansit autem totam noctem illam in carcere ad ipsius pedes prostrata. Simul autem ambo precabantur, & laudabant Deum. Et circa mediam noctem magna lux carcerem illustrauit, & vox eos sic allocuta est: Vos estis sancti Dei & Christi confessores, euersoresq; idolorum, qui patriam & pecunias, reliquistis, vt cum Christo pateremini.

VI. Cvm autem illuxisset, Præfectus, voca, inquit, Christianorum sectæ studiosum Calliopium. Demetrius autem centurio ad Calliopium: Nunc saltem, inquit, ab insania discede, & Imperatorum decretis obtemperans, dijs sacrifica,
Calliopij egregia cōstantia. vt viuas: alioquin vt magister tuus suffigeris in crucem. Admiror, inquit Calliopius impudentiam tuam, qui cum sæpe ex me audieris Christianum me esse, & Christianum esse moriturum, & in Christo victurum, tam impudenter pergas veritatem oppugnare. Festino eandem, quam magister meus pertulit, mortem oppetere. Hæc cum ille dixisset, Præfectus ex responsis martyris aniamduertens eum à proposito deduci non posse, sententiā tulit, vt quinta sabbato-
Crucifigitur deorsū verso capite. rum Paschæ in crucem ageretur. Quod mater eius intelligens, quinque nummos ministris dedit, vt eum contraria ratione, quam Christus Dominus crucifixus fuit, affigerent cruci. Quinto igitur sabbatorum pronus in caput crucifixus est, & die parasceues animam egit. Et vox de cælo audita est, ita sonans: Veni ciuis Christi, & cohæres sanctorum angelorum.

VII. Mater verò sanctissimi ac beatissimi filij corpus complexa, & Christum laudans, in eius complexu spiritum reddidit. Et accedentes fratres, eorum corpora in loco sacro sepelierunt, collaudantes patrem & filium & spiritum sanctum cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

VITA S. ALBERTI MONACHI ET PRESBYTERI CRISPINIENSIS MONASTERII, BONA FIDE CONSCRIPTA A ROBERTO archidiacono Austromandiæ, vel Ostronandensi eius æquali. Plerunquè stylus mutatus est in gratiam lectoris per F. Laurentium Surium

An. 1100 7 April.

Præfat.

Habes hinc huius historiæ fidem.

Icvt olim statuæ triumphantium & agonistarum, vel arcus triumphales, in quibus triumphi & simulacra egregiorum virorum ob recordationem eorum, quæ ab illis fortiter & præclarè gesta essent, expressa cernebantur, erigi solebant, vt ea inspicientes, ad illorum imitationem accenderentur: ità facta & dicta illustria sanctorum Patrum literis mandari solent, vt ea vel legentes vel audientes, animis inflamentur ad earum rerum sectanda studia, quæ sint digna tum relatione, tum scripto ad posteritatis notitiam transmitti. Qua ego ratione permotus, vitam sancti Confessoris Christi Alberti, quemadmodum à religiosis & veridicis viris, maximè autem à domino Alulpho religioso monacho, qui eius secreta præ cæteris melius nouerat, accepi, pro mei ingenij mediocritate diligentet enarrare constitui, vt qui eam vel lectione vel auditione cognouerint, sanctum virum, si non omni, saltem aliqua ex parte imitari nitantur, aut certe deuoti ab illo precibus obtineant, vt apud Dominum fiat ipsis pius intercessor & promptus adiutor. Valde enim indecorum & turpe nobis est, si tanti viri res gestas silentio tegi patiamur. Immò verò, quando Dominus sanctum suum mirificauit, præstando illi vires tum agendi tum patiendi mirabiliter, nos quoque pro fraternæ charitatis debito, cultiori sermone eum celebrare debere-

deberemus, si facultas disertè & eleganter scribendi suppeteret: vt dictionis splendore & suauitate, lectoris vel auditoris animum ad suscipiendam eorum, quæ relaturi sumus, imitationem efficacius permoueremus. At si facultas deficit, non tamen deest prompta voluntas. Itaque precemur Spiritum sanctum, qui in sanctis suis mirabilis & gloriosus est, vt ad laudem & gloriam nominis sui & fidelis serui sui, ad nostram quoque & aliorum vtilitatem ea, quæ de sancto viro commemorare decreui, ità, vt par est, mihi donet explicare.

I. Beatvs Aibertus, sacerdos Christi egregius, in territorij Tornacensis pago, quem Espœn vocant, originem duxit, magis tamen suis virtutibus & sanctis operibus, quam prosapia insignis: tametsi alioqui parentes habuit religiosos & honestos. Pater eius, miles fuisse creditur, Albaldus nomine: mater, Heluidis dicta fuit. Vterque liberæ conditionis & probus, Deumque & timens & amans. Et quia, scriptura teste, Generatio rectorum benedicetur: credimus eos pro suæ meritò bonitatis procreâsse filium, cælesti benedictione dignum, vt sequentia luce clarius edocebunt. Vt autem recto & naturali ordine sancti viri res gestas scribendo prosequamur, primò omnium dicendum est, quæ futuræ sanctitatis adhuc puer de se indicia præbuerit, non litera docente, sed sancto Spiritu: qui vbi vult, spirat: & cui vult, adspirat. Cum enim etiamnum paruulus esset, sæpissimè consueuit clam noctibus è lecto surgere, flexisque genibus & membris humi prostratis, terram innumeris exosculando vicibus, tenerum corpusculum fatigare. Optabat verò, nè quis omninò id resciret, sed tandem latere non potuit. A famulis nanque domûs deprehensus est. Quod vbi cognouit, nolens habere sui laboris testem, nisi Christum, cui se displiciturum verebatur, si hominibus placeret: in ouile secessit, existimans illic secretius se eiusmodi exercitijs vacaturum. Sed hîc quoque tandem inuentus est, cum nimia genuum curuatione defessus, humi prostratus iaceret. Nec tamen cessare voluit, sed quoad licuit ab hominum conspectu se subducens, alia captabat suis studiis apta diuerticula, opportunosque recessus. Nolebat sapiens puer fauore populari mercedem in cælis repositam corrumpere: Et certè quisquis pro rectè factis humanas aucupatur laudes, non est sanæ mentis, immò planè desipit, non attendens illud Apostoli: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Parentes S. Aiberti. *Psal.* 111. *Iohan.* 3. Exercitia in puerili ætate. Declinat hominum laudes. *Gal.* 1.

II. Nec solum hac ratione pro Christi amore sum affligebat corpusculuum, sed etiam crebris ieiunijs illud valdè macerabat. Solebat autem illis diebus, quibus ieiunium ipse sibi indicebat, parum aliquid pomi aut alterius rei degustare, vt si fortassis à patre, nolente vt paruulus ieiunaret, interrogatus esset, nũ comedisset, posset citra mendacium respõdere, se sumpsisse cibum. Forsitan enim audierat: Os, quod mentitur, occidit animam. Longè verò ille aberat à mẽdacio & iuramentis, qui nec ludicra quidem aut ociosa soleret verba proferre, in die iudicij de verbis ociosis nequaquam rationem redditurus. Non est autem silentio premendum, quod cum in agro seruaret patris pecora, audito cãpanæ sono, illis relictis, ad ecclesiam confugit, laudes cum precib. diuinæ maiestati pro suo captu oblaturus. Poterat in illum quadrare, quod in Psalmo legitur: Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. His virtutum & piarum actionum quasi primitijs quibusdam religiosus puer imbutus, maiori accedente ætate, duce sancto Spiritu, ad maiora contendit. Frequenter enim ecclesiarũ limina terens, verba vitæ cũ multa animi deuotione auscultauit. sciebat enim dictũ à Domino Saluatore: Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Porrò verò lasciuiam & oblectamenta mundi sensim magis ac magis abominans atque fastidiens, constituebat vni omnipotenti vacare Deo. Timebat enim, nè si mundi fieret amicus, inimicus Dei effi ceretur. Itaque arctius vitæ genus complecti desiderans, mundanis illecebris paulo post omninò nunciumremisit.

Eius ieiunia. *Sap.* 1. *Psal.* 8. *Luc.* 11.

III. Qva autem ratione ad eam conuersionis gratiam peruenerit, vitam mutârit, mundo valefecerit, quo etiam ordine & labore angustam & arctam viam ad Deũ feliciter commigrârit, operæpretium est referre, dulce ac pium audire. Cum adhuc in ædibus paternis iuuenis degeret & laicus, sed sanctitatis, vt dictum est, studiosus, forte quodam die mimum audiuit cantionem quandam depromentem, qua conuersio sancti Theobaldi & vitæ eius asperitas felixque obitus continebantur. His non corporis duntaxat, sed etiam cordis auribus accuratè perceptis, tanta repentè est gratia diuinitus compunctus, vt secum statuerit neque carne, neque sanguine, neque lineis deinceps vti pannis, sed laneis & cilicinis. atque in frigore & nuditate omnipotenti Deo hilariter seruire. Cœpitque studiosè expetere consortium religiosorum virorum, cum quibus fame, siti, ieiunijs, vigilijs, crebrisque precibus corpus castigaret, & in spiritûs ac rationis seruitutem redigeret. Cumque in hoc totus esset, quodam peregrino, quem pater eius hospitio receperat, duce & indice, inuenit virum magnæ sanctitatis & miræ abstinentiæ, sacerdotem egregium Iohannem in quadam solitudine commorantem, ab hominum strepitu & conuersatione semota, in qua etiam ferebatur sanctus Dominianus fuisse. Erat autem is presbyter monachus Crispinienſis, sed permissu Domini Raineri Abbatis Crispinienſis, desertum illum incolebat locum. Huic igitur vir venerabilis Aibertus charitatis fœdere iungitur, vt vno spiritu & pari voluntate Domino famulentur. Quantas autem miserias & calamitates, quantamque inopiam pro spe vitæ æternæ illo in loco patienter tolerârint, non facilè possit singulatim explicari: nec tamen à precibus & Dei laudibus cessauêre. Premebantur frigore & nuditate, premebantur magna annonæ penuria. Multi abscedebant dies, quibus nec cernerent quidem panem: erantque contenti herbis & radicibus herbarum, quarum tamen ijs in locis copia non suppetebat. Et quid ego multis persequar horum virorum afflictiones, pro Christi amore vltrò suscepras? Ex illis ieiunijs, vigilijs, precibus, illa frigoris tolerantia & nuditate adeò & macie & pallore confecti videbantur, vt humanam speciem propemodum non referrent. Vt enim ipse pater Aibertus retulit, cum aliquandò vrgente necessitate extra illum habitationis suæ locum esset egressus, videntes eum pastores hirsutum & vilibus pannis deformem, aufugerunt, monstrum se vidisse arbitrati. Ait etiam se plerumque tantos à frigore angores sustinuisse, vt vestem, quam monachus exuerat, Missam celebraturus indueret, timens nè interim vi algoris extingueretur.

Ex cantione mimi ad mirabiliter corde cõpungitur. Ioannes eremita insignis. Magna vitæ asperitas.

IV. Sæpe per hyemem vsu illis venit, vt pane deficiente, glacie confracta, herbas ab aquis manibus extraherent, quib. ægrè vitam sustentabant, omni alia re esculenta destituti. Cogitabant, opinor, cum Apostolo, non esse condignas passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: nec ignorabant serui Dei, quo se quisque in hac vita durius & asperius habet, eo arctius eum superno amori copulari: sicut è diuersò quanto quis inferius magis delectatur, tanto amplius ab amore superno disiungitur. Quod cum illi subtiliter attenderent, fortassis apud se dicebant, se seruos inutiles esse, iure facere quicquid boni facerent, nec vltra debitum quicquam facere posse. Nam tametsi, vt S. Iacobus ait, ex operibus suis iustificatur homo, tamen quantacunque sint, sine auxilio diuinæ gratiæ & pietatis saluus fieri non potest, dicente Apostolo: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Ideoque quicquid facie-bant boni, non id sibi, sed patri luminum adscribebant, à quo omne donum perfectum descendit. Interea autem, dum ità se gererent, vir Dei Aibertus paulatim Psalterium memoriæ commendabat.

Mira inedia. *Rom.* 8. *Iacob.* 2. *Rom.* 9. *Iacob.* 1.

V. Per id tempus voluit dominus Rainerus Abbas Crispinienſis, ob confirmandam sui monasterij libertatem, Apostolorum limina visitare, hosque duos viros, multa charitate ipsi deuinctos, illi visum est sui itineris comites assumere. Quo in itinere hi tres sancti viri quos labores & angores pertulerint, solus Deus nouit. Ingrediebantur enim nudis pedibus, vestiti cilicio, parum pecuniæ habentes, ipsa inopia locupletes. Et mulum quidem secum ducebant, sed vix aut nunquam eo vtebantur, peregrinis debilibus & infirmis illius vsum præbentes. Cumque venissent Romam, audi-

Nota iter difficilimũ

audiunt sanctæ memorię Romanũ Põtificem Vrbanũ esse Beneuenti. Tũ vero Aibertus & Iohannes non fuêre ausi tã longum arripere iter, partim quod viribus corporis diffiderent, partim quod Iohannes aduersa valetudine laboraret. Abbas autem Rainerus, pro sua erga illos beneuolentia, hortatus est eos, vt in monasterium vallis vmbrosæ se reciperent, atque illic eius reditum sustinerent. Vbi sanè monachos inuenerunt, miræ continentiæ & exquisitæ vitæ, qui multa erga illos vsi humanitate, amanter eos exceperunt, perpetuo etiam eos apud se retinere cupientes. In illo enim monasterio strictè & inuiolabiter obseruatur institutum & Canon S. Benedicti, vt multi viri boni testantur, viuuntque laboribus manuum suarum, spe cælestis vitæ corpora sua multiuario labore indesinenter afficientes. Disciplinæ monasticæ rigorem strenua charitate feruenter custodiunt, erga pauperes & peregrinos susciendos benignè se exhibent, in sepultura impertienda fratribus pios, & in quouis denique religionis genere præclaros se ostendunt: adeo vt duo isti viri, de quibus iam diximus, omnibus monachis, quos adhuc vidissent, illos sanctiores affirmârint. Cumque apud illos aliquanto temporis spatio hæsissent, multas rectè viuendi institutiones, vt ipsi testabantur, ab illis percepêre. Abbas autem Rainerus cum paucis comitibus susceptum est iter prosecutus, veniensque Beneuentum, ab Vrbano pontifice honorificè acceptus est, monasterijque sui munimentum, quod deuotè petijt, non difficulter impetrauit. Confecto verò negocio, Apostolica benedictione firmatus, lætus ad socios redijt, atque ab illis pariter & à cœnobij fratribus hilariter susceptus est. Etsi autem, dum cœnobitas Vmbrosæ vallis eorumque vitam prædicauimus, à proposito deflexisse videamur, tamen quicquid de ijs laude dignum commemoratum est, sapienti sanè aptè & congruenter poterit nostro proposito cohærere videri. Dum enim illorum egregia studia scribendo efferimus, illum pariter celebramus, cuius causa hoc opus cudendum suscepimus: quippe qui, vt ipse asserebat, non pauca ab eis Deo seruiendi exempla & incitamenta perceperit, conuenienter illi Propheticæ sententiæ, Cum sancto sanctus eris.

Laus cœnobij Vallis Vmbrosæ.

Psal. 17.

VI. Postquam autem apud fratres illos satis fuere recreati serui Dei, illis valefacientes & pro collatis beneficijs multas gratias agentes, ad propria sunt reuersi, multis in eo reditu molestijs toleratis. Et Abbas quidem ad monasterium redijt, alij autẽ duo sancti viri ad suam eremum. Vbi cũ nocte quadam Aibertus membra sopori dedisset, in somnis visus est sibi altissimam arborem, inter Hasnonium & S. Amandum sitam, conscendisse, albumque videre accipitrem siue aquilam ad se aduolantem, vestemque monasticam adferentem, ipsumque ea induentem. Expergefactus autem summopere apud se perquirere cœpit, quidnam visio illa portenderet. Tandem placuit ei, vt iuxta illam visionem monachus fieret. Facile autem id impetrauit à Rainero Crispinensi Abbate, sanctæ memoriæ viro, monachis quidem primo recusantibus, posteà verò assensum præbentibus. Videbant enim abiectum & contemptibilem hominem, si sola externa respicias, nec putabant talem eum fore, qualem posteà experti sunt. Ità plerunque fit, vt quæ prius vilescebant, Deo volente, pòst in sublime tollantur, quemadmodum de Dauide legimus. Fit itaque monachus cum benedictione cælesti. Deinde etiam eius cœnobij factus est a Præpositus, & communibus fratrum suffragijs Cellarius. Aduertebant enim idoneum esse, cui ea officia mandarentur. Et certè tam in externis, quam internis rebus adeo accurate tum Deo, tum fratribus inseruiuit, vt ab omnibus amaretur. Semper enim solicite curabat commune bonum, in omnibus prudenter & moderate se gerens. In opere & manibus eius, vt dici solet, bonum omne exuberabat. Promptum se exhibebat ad externa expedienda negocia, cum fratrum vel vtilitas, vel necessitas poscere videretur.

Visio S. Aiberti.

1. Reg. 16.

Fit monachus Crispinensis. a Item Præpositus.

VII. Cvram monasterij haud aliter atque pia parens filiorum, gerebat: hospitalitati deditus, in pauperes largus, sibijpsi parcus, aliis impartiens quod sibi subtrahebat. Pacem verò & mutuam inter fratres concordiam præcipuè amabat: murmura, obtrectationes, & id genus vitia, quæ in cœnobiis solent existere, detestabatur & profligabat. Aliquid sibi monachum ceu proprium vsurpare, id planè mortiferum & modis omnibus execrabile asserebat.

IIX. Cibus eius. Qvod autẽ ad ipsius viuendi in monasterio rationem attinet, pane & aqua, herbis, leguminibus & arborum fructibus semel interdiu modice vtens, corpus suum sustentabat. Lac & caseus & pisces in os eius non admittebantur. Cilicio asperrimo domabat carnem. Lectum nullum habuisse creditur, præter scamnum vel alium asserem, in quo cubans, mediocrem capiebat somnum. Ante nocturnas preces, quas matutinas vocant, semper Psalterium absoluit. In flectendis genibus erat celerrimus, lachrymarum copia valde affluens, vt posset cum Propheta dicere ex sententia: Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Cumque annis viginti quinque in monasterio ea viueret seueritate, nunquam ab eius ore Christi laus aberat: fames, sitis, algor omniuaria carnis castigatio & afflictio, iam sancto viro pro deliciis computabantur: adeo semper iucundus & hilaris & esse videbatur, & reuera erat. Viri nanque sancti dum animis reputant futura supplicia impiorum, & immensam felicitatem beatorum, quicquid Dei causa perferunt, leuius ferunt, dum hinc quidem spe illius sempiternæ beatitudinis animantur, inde verò intolerabilibus gehennæ cruciatibus soliciti redduntur: sicque dum pœnas tolerant temporarias, vitant æternas, & coronas sibi parant sempiternas: fitque hac ratione, vt dum effugere nituntur, quod grauius est, facilius tolerent, quod minus graue est, etsi sit alioqui valde onerosum. Ita ergo etiam huic religioso viro iugum Christi suaue, & onus eius leue fuit: & cum multis floreret virtutibus, etiam integer corpore & virgo ab ipso ortu vsque ad supremum vitæ diem creditur permansisse: quod quidem est angelicum decus & virtutum insigne præcipuum.

Vestis. Lectus.

Psal. 6.

Mansit virgo.

IX. Ersi autem ea, quæ dicta sunt magna & stupenda esse videantur, at tamen quicquid gessisset, pro nihilo ducens, optabat in eremo habere cellulã, in qua inclusus degeret, vt illic laudibus diuinis & precibus liberius vacaret, & corpus seuerius edomaret. Curauit igitur construi cellulam in loco deserto, antequam è monasterio egrederetur: eaque exædificata, vix ab Abbate Lamberto impetrare potuit copiam, relicto monasterio, ad illam sese conferendi. Valde enim fratribus monasterij videbatur esse necessarius. Tandem autem ea obtenta, in eam se abdidit, sed ità tamen, vt quoàd vixit, in Crispinensis Abbatis potestate semper esse voluerit. Quam verò corpus suum in ea Cellula male acceperit, duriterq; habuerit, audire quidem pium est, sed imitari glorioſum. Viginti sanè & quinque annis in ea permansit inclusus: è quibus duobus & vinginti pane prorsus abstinuit, & omni potu annis viginti. Nec tamen aliquo obstrictus voto, sed sponte sua tot annis pane & potu atque aliis quibusdam corporis necessarijs alimentis sibi interdixit. Qua autem occasione pane abstinuerit, si quis nosse velit ex ijs, quę dicturi sumus, potest cognoscere. Quadam hyeme accidit, vt locus, in quo morabatur, adeò aquarum inundatione obsideretur vndiq;, vt neque accedere ad eum quisquam, neq; indè egredi posset. Cum igitur & panis ei deesset, & Missam auscultare non posset, animo permoueri cœpit. (necdum enim sacerdotio initiatus erat.) Itaq, nocte quadã cum multo dolore & pijs querimonijs beatissimam semperq; virginem Mariam compellauit, orans vt ipsius miserias subleuaret, his vel similibus vtens verbis: O sancta virgo virginum Maria, quæ pariendo Dei filium, mundo gaudia contulisti, quæ es fons pietatis & misericordiæ copia, subueni mihi misero, corporali pane indigenti, & Missarum solennia non audienti. Quibus dictis, somno correptus obdormiuit. Ecce autem mox in visu adest sanctissima mater & virgo in forma matronę pulcherrimæ, cum puellis plurimis inferioris staturæ. Quas vt vidit vir Dei, ita dixisse visus est: Equidem si pridem in monasterio fœminas vidissem, profecto illas expulissem. Cur igitur vos huc intrare ausæ estis? Cui virgo sacratissima respondit: Tace frater. ego sum virgo Maria, quã tam dulciter inuocâsti. Sed quid à me vis præstari tibi? Tum ille: Succurre, inquit, mihi peccatori in ijs, quibus egeo, & quibus tu quoque non ignoras me carere. Respondit virgo mater: Putas ne omnipotentem Deum te etiam

Degit solitarius & inclusus.

Nota abstinẽtiam admirandam.

Alia eius visio.

iam sine pane posse sustentare? Ego verò, inquit ille, credo Deum id posse. Et virgo beata: Cur autem, ait, conquereris te Missas non auscultare, cum tota vita tua & omnis actio tua, quædam Missarum sint solennia? Deindè visa est sanctissima virgo buccellam panis immittere in os sancti viri. Qua quidem visione ille adeò permotus fuit, vt deinceps neq; panem appetierit, neque panem edere curârit, contentus herbis, radicibus, & vilibus illis cibis, quibus vesci consueuerat.

X. FORTASSIS autem nôsse te iuuat Lector, qua se purpura vel byssо Christi miles induerit. Nimirum à planta pedis vsque ad verticem aspernimo cilicio tegebatur. Lectum quoque si scire velis, in scamno vel alio assere se reponebat, cilicino sacculo vtens pro ceruicali. Et quid me necesse est multa persequi? Quicquid boni gessit vir Dei, antequam se in hanc cellulam contulisset, id in ea iam inclusus, non solum non minuit, sed auxit etiam, durius asperiusque se sese afflictando. Si prius fleuit amare, iam multo acerbius. Si prius in eo ferbuit charitas, iam longè fuit feruentior. Anteà pane & aqua vixit contentus, at nunc tot annis, quot diximus, vtroque abstinuit: atque eum in modum etiam cætera bona superioris vitæ, in hoc ergastulo, arctiori viuendi ratione, in melius prouexit. Sed his de sancti viri exterioris hominis cultu absolutis, congruum est ad lectoris notitiam perferre, quam præclarè etiam hominem interiorem ornauerit. Patientia itaque & charitate gemina, Dei & proximi, tanquam cocco bicinco, itemque cæteris lucis armis ità eum communiuit, vt possit securus & intrepidus prodire in conspectum tremendi & districti iudicis etiam in illa die, quandò iustus vix saluabitur: de qua dicit Malachias: Quis poterit cogitare diem aduentûs eius? aut quis stabit ad videndum illum? Idemipse his iustitiæ armis intus & exterius instructus, constanti animo potuit procedere ad debellâdum fortem armatum, tortuosum illum colubrum & Leuiathan: qui pro minimo ducens, quod fluuium absorbuerit, etiam fiduciam habet, quod influat Iordanis in os eius: id est, non infideles modò, sed etiam Christiana religione initiatos deuorare molitur.

Totũ corpus induit cilicio.

Virtutes eius.

1. *Pet.* 4. *Malach.* 3. *Iob.* 40.

XI. INTER hæc autem fama sanctitatis eius bono odore orbem terrarum complente, cœperunt ad eum homines confluere. Cum anteà non nisi acolytus fuisset, de sapientum virorum consilio à Burchardo Cameracensi episcopo subdiaconus & diaconus est ordinatus. Deindè etiam ad sacerdotium promotus est, vt populis ad ipsum venientibus melius posset consulere, & familiarius secretas confessiones recipere. Factus autem presbyter, duas in die celebrauit Missas, pro viuis alteram, alteram pro defunctis. Vigilias, vt vocant defunctorum cum nouem lectionibus hoc pacto legere solebat. In prima Vigiliarum parte dicebat psalmos quinquaginta cum tribus lectionibus: in secunda & tertia itidem faciebat: sicque in illis Vigilijs, interiectis nouem lectionibus, totum psalterium depromebat. Quod quidem graue & onerosum videri possit, nisi quis libenti animo faciat. Centies per diem flectebat genua, & quinquagies prostrato quidem corpore, sed articulis & digitis subleuato, ad vnamquanque genuum curuationem dicebat salutationem angelicam. Psalmi & preces ab ore eius nunquam recedebant, nisi esset aduentantibus aliquid præbendum consilij: quod tamen, si quis penitius intueri velit, non possit dici precum intermissio. Pecuniam aut accipere, aut etiam manu contingere, haud aliter atque serpentinum virus abhorrebat. Quod si quispiam omninò largiri ei aliquid vellet, iubebat id donari Crispinienti monasterio, rerum necessariarum valdè indigo. Quid ego hoc loco aliud possim dicere, quam hunc virum, etiamsi flagitijs omnibus fuisset coopertus, eaque agendo pœnitentiam seque macerando expiare voluisset, haud quanquam plus, atque fecerit, facere potuisse? Quis nostra ætate intantum odiuit animam suam, vt eam posset seruare in vitam æternam? Quis adeò inexorabilis fuit sui ipsius persecutor? quem si tyrannus aliquis catenis aut compedibus constrinxisset, & panem atque potum saltem triduo aut quatriduo ei subtraxisset, multa commiseratione multisque lamentis id nos prosequendum arbitraremur. Ille verò cum non modò nullorum esset scelerum reus, sed etiam multis ornatus virtutibus, suapte sponte, vt diximus, pane & aqua non paucis annis sibi interdixit.

Fit subdiaconus & diaconus.

Itemque presbyter.

Preces quotidianæ.

XII. ATQVE his exercitijs, alijsque perferendis angustijs vir sanctus, ceu lapis viuus, expolitus atque omni ex parte teres & rotundus effectus, meruit collocari in structura cælestis illius Hierusalem, vbi precioli lapides, pressuris & tunsionibus perpoliti, cum coruscantibus gemmis & margaritis nitentibus, pro qualitate meritorum, sempiterno & admirabili fulgore relucent, quemadmodum scriptum est: Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum. Quemnam igitur eum potius dicemus? Martyremne an confessorem? Sed rectius proculdubiò & martyrem, & confessorem. Quanuis enim persecutor sanguinem eius non fuderit, at tamen ea, qua diximus, ratione ferendo crucem suam & Christum sequendo, & voluntate & actione martyr fuit, gloria & honore à Deo coronandus. Martyr fuit, carnem crucifigens cum vitiis & concupiscentiis. Martyr fuit, omnes carnis & mundi voluptates proculcans & propudians: quanquam vsus obtinuit eos speciatim martyres dicere, qui suum profundêre sanguinem, à tyrannis vel persecutoribus morte violenta extincti. Quod quidem martyrij genus noster Aibertus sola voluntate pertulit. Nihil autem bona voluntate ditius Deo offerri potest. Quod si verò occasio se obtulisset, & extitisset persecutionis tempus, vt pro certo à multis creditur, lætus & imperterritus persecutoribus occurrisset, ceruicem percussori vltrò præbiturus. Sed quia eius non fuit obeundi martyrij opportunitas, aliud martyrij genus expetijt, seipsum omnipotenti Deo hostiam viuentem in odorem suauitatis quotidiè immolans, propriæ carnis crudelis persecutor effectus: quod non multum differt à perpessione martyrij, in tyrannica persecutione susceptи. Legitur nanque etiam B. Iohannes Apostolus calicem Domini bibisse, quem tamen non legimus pro Christo fudisse sanguinem, cum propria morte vitam finierit.

S. Aibertus vt fuerit martyr.

Matt. 13.

Matt. 20.

XIII. CONFESSOR autem fuit noster Aibertus, quandoquidem corde, ore, & tota viuendi ratione Deum confessus est & laudauit, permultosque sua humanitate & mansuetudine ad confitenda peccata & turpitudines suas induxit. Est enim confessio aliquando peccati, interdum verò laus & gratiarum actio. Dicit Christus ad patrem: Confiteor tibi Domine pater cæli & terræ: sed nulla hic peccati confessio est à quo longissimè aberat filius Dei: sed laus & gratiarum actio. Equidem sæpè & legi & relegi vitas sanctorum Patrum, inueniqueque sanè in eis viros miræ abstinentiæ: nec tamen vllum reperi, quo in affligenda carne sua hunc Dei seruum auderem dicere inferiorem. Vitauit escam, qua solent vesci homines, contentus cibo vermium & brutorum animantium. Hucusquè diximus, vt erga seipsum se gesserit vir sanctus: nunc porrò dicendum est, vt ex debito fraternæ charitatis etiam alijs sese impenderit: quibus nimirum dum optima suggerendo consilia pro viribus prodesse studuit, magnum suæ beatitudini cumulum adiunxit.

Itemque confessor.

Matt. 11.

XIV. FVIT ille lucerna, diuini amoris igne accensa & ardens, virtutumque plena lumine & splendore, non ponenda sub modio, sed super candelabrum. Cumque lucis suæ radios per orbem terrarum diffudisset, ingentiaque beneficia, quæ per illum diuinitus præstabantur, fama longè lateque diuulgaret, diuersarum nationum populi excitati, caeratim ad sancti viri conspiciendam faciem sermonesque audiendos, suaque ei flagitia confitenda aduolabant. Quos ille omnes iucundo animo & alacri vultu excipiebat & suauiter consolabatur. Erat enim hoc illi velut ab ipsa natura insitum, vt cuperet esse omnia omnibus ad se venientibus, pro cuiusque conditione vel qualitate, totumque se illis impenderet, efficeretque eos populum acceptabilem Domino, bonorum operum sectatorem. Itaque mœstis & afflictis atque calamitosis condolebat: cum gaudentibus & iucundis ipse pariter lætaba-

Multus fit ad eum hominum concursus.

tabatur: vtriſque verò, prout res eorum poſcere videbantur, paterno affectu ſubueniebat atque conſulebat, illorum tum aduerſa tum proſpera in ſe transferens, rebus illorum afflictis dolens, ſecundis congratulans: quod vtique germanæ eſt dilectionis argumentum. Operis enim exhibitio, vt ait S. Gregorius, probatio eſt dilectionis. Illos autem, qui confeſſionis faciendæ cauſa eum accedebant, prius quaſi iuramento obſtringebat, vt ipſius audito conſilio, ad epiſcopos ſuos irent, eadem flagitia illis quoque confeſſuri. Si quos tamen vidiſſet obſtinato animo, etiam interpoſito iureiurando, decreuiſſe nulli niſi ipſi ſua crimina detegere, illorum ſanè tandem improbitati cedens, veritus nè in deſperationis barathrum irent præcipites, ſi eos nollet audire, confeſſionem eorum recipiebat quidem, pro ratione facinorum etiam pœnitentię mulctam eis irrogans, nec tamen ceſſabat perſuadere fortiter, & vehementer etiam adiurare, vt turpia, quæ ei dixiſſent, ſuos epiſcopos minimè celarent. Quod ſi omnino recuſarent, grauem & propè intolerabilem eis pœnitentiæ mulctam imponebat: quod tamen quidam æmuli, virum ſanctum ſalsè irridentes, & dente canino eius facta rodentes, illum minimè facere mentiebantur. Mandauerat autem ei Paſchalis Papa per Oduinum Abbatem S. Giſleri, vt omnes confeſſionis gratia ad ipſum venientes, alacriter audiret, & pro criminum quantitate pœnitentiæ eis onus iniungeret. Idem verò etiam Innocentius Papa illi mandauit. Et poſſumus ſanè ex ijs, quæ paulò ſupra diximus, haud obſcurè colligere, multos ei ſuas ſpurcitias aperuiſſe, quas nulli alij vnquam explicuiſſent, perituri potius cum ſuis ſceleribus, quam in cuiuſquam alterius notitiam ea deducturi.

Ro. Pontifices quid illi mandarint.

XV. Tantvs autem plerunque fuit ad eum hominum concurſus vndequaque confluentium, vt locus habitationis eius omni ex parte haud aliter circundatus videretur, quam ſolent caſtella vel vrbes ab hoſtibus obſeſſæ: adeoque ſanctum virum defatigabant, vt vix parum cibi aut ſomni capere liceret, humanę naturę imbecillitate id flagitante. Vndè etiam non raro accidit, vt plures cum eo ſecreto colloqui volentes, cum præ hominum frequentia locus non daretur, horrēda flagitia & nefandas turpitudines ſuas cunctis audientibus palam enunciarent: ipſe verò pro loco & tempore reſpōdens, ſalutaria eis conſilia impertiret. Plerique etiam ex ijs, quibus dabatur ad eum propius accedere, eius veſtem vi lacerabant, partesque auulſas ſecum. bſportabant, pro reliquijs eas habituri, illo quidem valdè dolente & renitente, ſeque miſerum peccatorem vocitante, palamque teſtante, non ſe eſſe talem, qualem ipſi putarent. Quod ſi dicta factaq; ſancti viri propius intueri velimus, facile nobis perſuadebimus, animum illius elationis peſte neutiquā infectum fuiſſe, præſertim cum etiam in pueritia & iuuentute ſuperbiæ vitus cautiſſimè ſemper deuitârit. Nec tamen negamus potuiſſe eum tentari ſuperbia, ſed Deo bene propitio, credimus tentationi minimè ſuccubuiſſe. Quo tamen vitio non pauci ex illis, qui ſapientes putantur, crebro euertuntur. Atque alijs quidem vitijs omnibus profligatis & ſub iugū miſſis, peſtiferum hoc elationis venenum nunquam deſinit peſtilens draco adſpergere hominum recte factis, vt eo corrūpat omnia: non ignorans, quibuſcunque rebus admixta ſit ſuperba, ijs certam adferre perniciem atq; perditionem. Illa nanque iam olim in cœlo angelos, in paradiſo primos homines impulit in ruinam. Vndè non immeritò ſapiens quidam etiam in recte factis monet eſſe cauendum. Et certè quiſque hac peſtifera lue delectatur, teſte S. Hieronymo, ſcriba eſt & phariſæus, magis cupiens videri & dici bonus, quam eſſe.

Multi palam ſua crimina confitentur.

Tentatio vanæ gloriæ.

XVI. Non eſt autem, quod putet quiſquam, cum ad eum, vt diximus, omni ex parte tam multi concurrerent, ſolum homines illiteratos & vulgares ad eum veniſſe: immo vero adibant eum archidiaconi, Abbates, eremitæ, monachi, & omnis generis religioſi & docti viri, nobiles quoquè ſexūs vtriuſque, eius ſe precibus gratulabundi commendantes, nec confeſſionis immemores, ipſumque inſtar prodigij cuiuſdam ſuſpicientes & admirantes. Et quis non obſtupeſceret, audiens hominem nihil omnino tot annis bibentem, nulloque pane veſcentem? Et equidem ſic ſentio, ſi tam potuiſſet omni prorsùs carere cibo, quam potuit pane & potu, nihil penitus eum alimenti fuiſſe ſumpturum. Sed quia id naturæ humanę conditio non ſinebat, illa præclara ſibi delegit edulia, quorum ſupra fecimus mentionem, quibus tamen vix vitam tueri potuit. Etſi autem non ignoro Chriſtum mirabilem eſſe in ſanctis ſuis, tamen non poſſum, quin pręadmiratione & ſtupore exclamem: O incomprehenſibilis altitudo ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quam multas animas, diabolica fraude euerſas, ex ſatanæ laqueis hic vir ſimplex & vix mediocriter literatum peritia imbutus, confeſſionis & pœnitentiæ adhibendis remedijs eripuit, immò per illum Deus? Non fuit ille fortaſſis in Eccleſiæ tabernaculo phialæ loco habendus, quæ vberes ſapientiæ hauſtus ſuppeditaret: certè vel cyathum fuiſſe nemo negare auſus erit, modica doctrina multos inebriantem, eorumque mentibus obliuionem peſſima quæque perpetrandi, Deo largiente, ſuauiter adducentem. Itaque cum ad Chriſti erit venturus tribunal non vacua manu aderit, ſed multos ſecum ferens manipulos, auditurus à Chriſto: Eugè ſerue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. Inter quos erit etiam ioculator ille, quem ad viam veritatis reuocauit, cuius ipſe olim cantilena, Deo adſpirante, fuerat mirabiliter commotus, & ad arduā viuendi rationem amplectendam inflammatus.

Pſal. 67. Rom. 11.

Matth. 25.

Eius tota vita, martyrium.

XVII. Et vt paucis multa complectar, tota vita ſancti viri martyrium fuit, immo & miraculi inſtar, fuit conſolatio miſerorum, ſolamen peccatorum, fuit perpetuus labor & pœnitentia, amor & timor illius, qui dicit: Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me: alioqui non eſt me dignus. Quod ille non ſurda aure accipiens, crucem eius manſuetiſſimis accepit humeris, eumque accuratè ſectatus eſt diligens eum vt patrem, & timens vt Dominum. Nec ambigi debet, præpotentem Deum per hunc famulum ſuum & in vita & poſt obitum eius etiam alia miracula feciſſe, quæ quidem ſuo tempore, Chriſto iuuante, in ſcripta redigentur: quanquam præclarius eſt virtutem charitatis eximiam in illo fuiſſe, quippe qua ſoli boni prædi ti ſunt: quam claruiſſe miraculis, quæ poſſunt fieri etiam à malis. Quanuis autem non habuit alimenta corporea, quibus reficeret pauperes & alios adipſum accedentes: non tamen deerat ei panis verbi Dei, quo pro modulo doctrinæ ſuæ omnes illius indigos recrearet: qui panis tantum præſtat alimento corporeo, quantum anima corpori. Interim nihilominus cum multa animi iucunditate apponebat omnibus ſua illa egregia fercula, quibus ipſe ſuſtentabatur. Quod ſi olim inter antiquos illos patres hoc aureum ſidus rutilâſſet, quantis hodiè laudibus, quanta prædicatione efferretur? Sunt enim pleraque tanto maiori in precio apud mortales, quanto plus habent vetuſtatis: tametſi vetuſtatis in multis exiguum pondus eſt. Si tamen tanta eſt temporum vis, vt etiam hac in parte antiqua præſentibus præſtent: poteſt ſatis dici probabiliter, laudes & præconia ſancti viri, quæ à præſentibus modo reticentur, poſteros noſtros egregiè quandoquè celebraturos. Cum ſit autem magni apud Deum meriti, rogemus eum piè ac deuotè, vt ſuis precibus apud miſericordiæ fontem, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum peccatorum nobis veniam & ſempiterna beatæ vitæ gaudia impetret, qui eius honorem & gloriam celebrare appetimus, quique eum & viuentem & mortuum dileximus: itemque alijs omnibus, eius ſuffragia humiliter expetentibus.

Luc. 9.

Cibos quales adtentantibus apposuerit.

Annis 50. fuit monachus, Extremā vnctionē & Euchariſtiam ſub mortem percipit. Obit.

XIIX. Sed nè fortaſſis lectori prolixitate tædium adferamus, ad finem properandum eſt. Peractis itaque annis plûs minus quinquagintain monachi habitu & ea vitæ auſteritate, quam diximus, (vt iam nihil dicamus de illo tempore, quo non mollius ſe accepit, degens cum Iohanne inſigni monacho & presbytero in eremo) paucis ante Paſchatis ſolennitatem diebus letali morbo correptus eſt: ſentienſque adeſſe mortem præforibus, acciri iuſſit Engelbertum, id temporis Criſpinienſis cœnobij Priorem: à quo ſacro eſt oleo vnctus, & corporis & ſanguinis Chriſti ſacra communione catholicè munitus. Deinde ipſo ſacratiſſimo Paſchæ die, qui tunc in ſeptimum Idus Aprilis incidit, ſub horam diei nonam feliciter obdormiuit in Domino, ex hoc mundo glorioſè tranſiens ad patrem cum illo perenniter regnaturus.

Sacrum

Sacrum verò corpus eius biduo asseruatum est ab amicis, die tertio sepulturæ mandandum. Interim Abbates, viri religiosi & fœminæ, atque vtriusque sexus homines vulgares ad exequias eius celebrandas vndique conuenere, & vtriusque noctis vigilias cum cereis & luminaribus pie ac deuotè celebrârunt. Die tertio Paschæ, sole iam suos radios in orbem effundente, humatum est corpus venerabile ab abbatibus Crispinienſi & S. Amandi, cæterisque viris religiosis & honestis, & quidem non absque planctu & lachrymis multis, magnoque clamore. Sepultus est autem eodem in loco, vbi eius cellula fuerat, vbi meritis & precibus eius ægris & piè postulantibus multa præstantur beneficia, largiente Domino nostro Iesu Christo, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen. Miracula ad sepulcrum eius.

XIX. PORRO necdùm vita functo viro Dei, Arnoldus Comes, frater germanus Hannonienſis Comitis, tam acri conflictabatur febre, vt mortem ad se inuitare videretur. Cumque nulla posset ratione eius morbi molestia leuari, cuidam precipuo amico cum magno gemitu dixit, non se suam desperare salutem, modo liceat ad beatissimi & religiosissimi viri conspectum peruenire, cuius iam apud nationes omnes esset nomen diuulgatum. Nec magnas nectere moras voluit, sed eo proficiscens, ad locum peruenit, vbi vir tam singularis morabatur, apud quem quorumlibet criminum poterant remedia inueniri. Sedit autem ad arctissimæ cellulæ eius fenestram, vbi etiam alij residere solebant: & postquam de varijs inter se peccatis erant collocuti, cogitabat æger Comes, si posset ei copia fieri eius potûs, quo vir sanctus vteretur, ilico se curatum iri: crebroque hæc secum verba volutabat: Potest Deus huius viri precibus me hac molestissima ægritudine liberare: tandemque rogauit virum Dei, vt porrigeret ipsi de potu suo. At ille etiam cum iuramento affirmauit se potu omni prorsùs carere: nec esse ibi aquam, nisi in illo puteo, cui ipse assideret. Tum verò summopere petijt æger Comes eam sibi aquam hauriri. Mox vir Dei iubet Hilmaro ministro suo aquam è puteo haustam offerre Comiti. Paret Hilmarus sancto viro, cuius vestigia in multis sectabatur, & aquam in vase illi illustri viro potandam defert. At ille non immemor Christum in suprema Cœna benedixisse & gratias egisse, atque ità calicem præbuisse discipulis: rogauit vt etiam vir Dei huic aquæ benediceret. Tum ille sublata manu dextera, & crucis expresso signo, hoc vel simili modo precabatur: Potum seruorum suorum filius Dei benedicat. Deinde Comes bibit, bibendoque visus est sibi cuiusuis generis præstantissimum potare vinum, eiusque potionis vim per omnia membra sua sensit medullitus diffundi. Bibit verò de eodem potu etiam Alulphus monachus Crispinienſis, insigni religione conspicuus, laudauitque omnipotentem Christi Saluatoris virtutem. *Matth. 26.* Aqua mutatur in præstantissimum vinum.

EPITAPHIVM S. AIBERTI.

Conditur hoc tumulo memoratus in orbe recluſus,
Domnus Aibertus, qui mactans in cruce carnem,
Christi pascha fuit, proprium cum pascha peregit,
Cum Christo patiens, cum Christo Pascha peregit.
Ille potens per te laudetur rex Aiberte,
Qui tibi mortalis vestito tegmine carnis,
Mirando plane dat munere pabula vitæ.

VITA S. APHRAATIS ANACHORETÆ A THEODORETO CYRI EPISCOPO CONSCRIPTA CAP. VIII. IN PHILOTHEO

ex interpretatione Gentiani Herueti Aurelianenſis, Theologi Parisienſis, & Canonici Rhemenſis.

AN. 360.

I. QVOD vna sit omnium hominum natura, & philosophari sit facile volentibus, siue sint Græci, siue barbari, ex multis quoque alijs scire est in promptu: ad hoc autem apertè ostendendum sufficit vel solus Aphraates. Is enim in Persis, qui sunt infustissimi, & natus & educatus, & ortus ex talibus parentibus, & in eorum legibus institutus, ad tantam peruenit virtutem, vt eos qui ex pijs nati fuerant, & piam doctrinam ab ineunte ætate acceperant, obscurauerit. Primum enim contempto genere, (erat autem id clarum & illustre) accurrit ad Dominum adorandum, maiores suos imitatus Magos; deinde sui generis hominum impietatem abominatus, suæ prætulit alienam regionem. Et cum venisset Edessam, (est autem ciuitas maxima & populo frequentissima, & quæ pietate insigniter exornatur) cum extra eius ambitus inuenisset domunculam, & se in eâ inclusisset, suæ curâ gerebat animæ, veluti quidâ optimus agricola, vitiorum spinas exscindens radicitus, & diuinâ expurgans segetem & maturos Euangelij fructus offerens Domino. Illinc venit Antiochiam, quæ ab hæreticâ procellâ grauiter circumsidebatur, vbi cum ante ciuitatem in quoddam philosophiæ gymnasium diuertisset, & Græcæ linguæ pauca verba didicisset, ad diuinos quidem sermones audiendos traxit plurimos: vtens autem lingâ barbarie commixtâ, fœtus proferebat ingenij & intelligentiæ, ex gratiâ diuini Spiritus accipiens hæc fluenda. Quis enim ex ijs qui suam iactant eloquentiam, & supercilia contrahentes elatè loquuntur & magnificè, & propter syllogismorum laqueos iuueniliter exultant, inerudità illâ & barbara voce fuit vmquam superior? Ratiocinationibus enim ratiocinationes, & diuinis eloa Cor. 11 quijs philosophorum vincebat rationes, cum magno Paulo clamans, etsi imperitus sermone, non tamen scientiâ. Hoc a Cor. 10 autem modo perpetuo ex Apostoli sententia deprimebat rationes, & omnem altitudinem quæ extollitur aduersus Dei cognitionem, & captiuabat omnem intelligentiam ad Christi obedientiam. Licebat autem videre concurrentes eos qui gerebant magistratus, & qui erant relati in aliquos militiæ numeros, eosque qui manu sibi victum comparabant; & vt semel dicam, & priuatos & milites, & doctos, & litterarum rudes, & pauperes, & diuites: & alios quidem silentio accipientes ea quæ offerebantur, alios verò rogantes & scisciantes, & orationi præbentes occasionē. Cum aût tantum laborem caperet, non passus est vmquam vllum accipere qui secum habitaret: quinetiam malebat suam ipsius operam, quam officium & ministerium quod sibi offerebatur ab alijs. Cumque eius congressiones & collocutiones fierent ad portam atrij, ipse eam aperiebat ingredientibus, & abeuntes deducebat ac dimittebat. Nihil autem vmquam omnino accepit ab aliquo, non panem, non obsonium, non vestem, sed vnus solus ei notus panem suppeditabat. Cum autem vsque ad profundum processisset senium, post occasum solis vescebatur oleribus. 7 APRIL. *Theodor. lib. 4. hist. cap. 24.* Aphraates ex persarū Magorum genere. Primum Edessę, inde Antiochiæ ascēticam exercet. Barbaries cum zelo & veritate melior futili eloquētia. Omnis cōditionis homines instruit.

II. AIVNT autem Anthemium, qui posteà fuit & præfectus & consul, cum electus legatus profectus est ad Persas, ad eū attulisse tunic ãapud Persas contextam, & dixisse: Cum scirem vnicuique suam dulcem esse patriam, & qui illic nascuntur fructus esse iucundissimos, hanc ex patria ad te attuli tunicam, rogoque vt tu eam accipias, ego vero sim tuæ benedictionis particeps. Is autem eam quidem primum iussit poni in subsellio deinde cum multi fuissent interiecti sermones, dixit se angi animo, vtpote quod sit in duas partes diuisa cogitatio. Illo aût rogāte caussam, Semper, inquit, constitui habere vnum solum qui mecum habitaret; mihique ipsi hanc legem imposui, vt mihi omnino denegetur duorum simul habitatio. Cum ergo vnus mecum iam sedecim annis habitasset, & esset mihi cordi, accessit quidam meus contribulis, volens mecum habitare & rogans vt hoc sibi liceat. Hoc mihi mentem distrahit, duos enim simul habere non patiar. Ab vno tãtum panē accipit Aphraates. Aphraates ne quidem Pernicam tunicam accipit ab Anthemio.

patiar. Contribulem enim amplector vt contribulem; priorem autem, vt qui mihi cordi fuerit, expellere, & graue & iniquum existimo. Ille verò, Meritò, inquit, ô pater: neque enim fas est, vt eum qui tibi plurimo tempore inseruiit, amandes, tamquam non aptum; eum autem cuius morum nondum fecisti periculum, propter solam admittas patriam. Ad hæc diuinus Aphraates, Non accipiam ergo, inquit, ô vir admirande, hanc tunicam; duas enim habere non patiar. est enim meâ quidem sententiâ iucundior, tuâ verò melior ea quæ mihi tanto tempore inseruiit. Cum callido ergo commento sic elusisset Anthemium, & ingenij solertiæ exhibuisset miraculum, persuasit vt nemo deinceps cum eo ageret de illâ tunicâ. Ego autem hæc retuli, volens duo simul ostendere: & quod ab vno solo acceperit quod curando corpori satis erat, & quod tanta eius fuerit sapientia, vt effecerit, vt qui rogabat vt acciperet, sententiam tulerit eum non debere accipere. Sed his & quæ sunt huiusmodi relictis, narrabo maiora.

Egregio apologoré eam declarat.

III. Cum Iulianus Deo infestus in barbarorum regione pœnas dedisset impietatis, res quidem fuêre parumper tranquilliores alumnis pietatis, cum Iouinianus accepisset clauum Romani imperij: postquam autem hic quoque, cum paruo tempore regnasset, accepit finem vitæ, Valens autem accepit principatum, procellæ & tempestates rursus mare nostrum agitabant, grauisque fluctus excitabatur, & vndæ maximæ scapham vndique impetebant. efficiebat autem grauiorem tempestatem solitudo gubernatorum. Eos enim Imperator, qui in solam veram religionem suam exercebat audaciam, coëgit habitare in exilio. Et cum tantâ esset vsus iniquitate, impietatis eum non capiebat facietas, sed dispergebat ac dissipabat cœtum piorum omnium, instar feræ immanis gregem contendens discerpere. Ea de causâ eos non solum expulit ab omni ecclesiâ, sed etiam ex latere montis, & ex ripâ fluuij, & ex bellico gymnasio. Hæc enim loca perpetuò mutabant, vt in quos obiter sæuiret armata manus. Et Scythæ quidem, & alij barbari, totam Thrachiam à Danubio vsque ad Propontidem securè populabantur: ille autem eorum auditionem, ne arrectis quidem, vt dicitur, auribus, poterat accipere: sed in eos qui erant eiusdem generis, & eius ditionis, pietateque ac religione clari, armis vtebatur. Diuinus autem populus illorum malorum deflebat importunitatem, Dauidicum illud canens canticum: Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, dum nos recordaremur tui Sion, Reliqua autem cantici eis non conueniebant. Aphraates enim, & Flauianus, & Diodorus, non permiserunt vt suspenderentur in salicibus instrumenta doctrinæ; nec passi sunt dicere: Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ? Sed & in montibus, & in campis, & in vrbe, & in suburbanis, & in ædibus, & in foris, canticum Domini assiduè canebant. A Dauide enim didicerant, Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terræ, & omnes qui habitant in eo. Rursus autem audierant eundem Prophetam clamantem: Benedicite Domino omnia opera eius in omni loco dominationis eius. Audiuerunt autem diuinum quoque Paulum præcipiété orare viros in omni, loco tollentes manus sanctas absque irâ & disceptationib. Porrò autem ipse quoque Dominus loquens cum Samaritanâ hoc prædixit apertius: Amen enim, inquit, dico tibi mulier, venit hora, & nunc est, quando neque in loco hoc, neque Ierosolymis, sed in omni loco adorabunt Patrem. Hæc cum didicissent & in domo, & in foro, &, vt apostolicè dicam, publice & per domos perpetuò testificabantur: & veluti quidam præstantissimi Imperatores, suos quidem armabant, aduersarios autem confodiebant.

Valens Imperator auctor afflictionis Ecclesiæ.

Scythæ ad vsque Propontidem grassãtur.

Psal.136.

Non in salicibus instrumenta doctrinæ suspẽdenda.

Psa.23.

Ps.102.

1.Tim.2.

Ioan.4.

Act.20.

IV. Atque magnum quidem Flauianum, & diuinum Theodorum, qui tunc sub alio pascebant, & secundâ cathedrâ digni erant habiti, hæc facere quæ dixi, & admirandum quidem est, & laude dignum: sed tamen hæc faciebant, cum essent electi exercitus Imperatores, & subiecti legibus imperatoriis. Sapientissimus autem Aphraates suâ sponte ad hæc prosiluit certamina: in quiete enim educatus. a & cum eius institutum esset per se viuere, & extra teli iactum sederet, vt dicitur, cum vidisset belli vehementiam, non illi placuit quod esset securus, sed quietem iubens valere ad tempus, piorum phalangis fuit in pugnâ princeps, feriens quidem & vitâ & sermone & miraculis, ipse autem numquam percussus. Quinetiam cum Imperator omni ex parte stultus eum aliquando vidisset exeuntem in gymnasium bellicum (contigerat enim vt tunc illic congregarentur qui erant ritè venerandæ Trinitatis socij) ostendit autem quis eum ad ripam fluuij ambulantem spectanti Imperatori: rogauit eum quonam tenderet. Cum is autem dixisset se ire deprecatum pro terrarum orbe & pro imperio, rursus respondit Imperator. Et quanam de causa vitam profitens monasticam, securè per forum ingrederis, silentio & quiete relictâ? Ille autem (solebat enim Dominum imitans, parabolicè ratiocinari:) Dic mihi, inquit, Imperator, si essem virgo absconsa in thalamo, vidissem autem aliquem in domum patris ignem iniicientem, quid mihi consuluisses facere videnti flammam ardentem, & domum quæ comburitur; intusne sedere, & domum quæ crematur despicere? d Sed sic ego quoque fuissem consumpta ab incendio. Sin autem dicis oportere properare, aquam ferre, & susque deque currere, flammamque extinguere; ne me reprehendas, ô Imperator, si id ipsum facio. Quod enim tu consulueris virgini quæ est in thalamo, hoc ego cogor facere qui vitam sum professus monasticam. Quod si tu me reprehendis qui quietem reliquerim, teipsum reprehende qui hanc flammam in domum diuinam inieceris; & non me, qui conor extinguere. Quod enim oporteat opem ferre domui paternæ quę vritur, ipse quoque confiteberis. Quod autem Deus sit magis verus & germanus pater quam ii qui sunt in terrâ, est cuiuis apertum, etiam qui rebus diuinis non est omnino initiatus. Nihil ergo absurdum facimus, ô Imperator, neque cœpto nostro & instituto contrarium, si veræ religionis alumnos congregamus & pascimus, & eis herbam diuinam exhibemus. His dictis, Imperator quidem tacitè essenticbatur considerans iustam defensionem.

Flauianus & Theodorus Ecclesiæ propugnatores.

a Aphraates piorum phalangis princeps.

b Eadem Theod. hist. lib.4. c.24. Vide Bar. anno. 370.

c Monachis licet claustra egredi vrgente Ecclesiæ cõmodo.

d Parabolicè Imperatorem docet Aphraates, cur cellâ suâ excesserit.

V. Vnus autem ex iis qui nec viri censentur nec mulieres, sed posse vnquam patres fieri eis est ademptum, & hac de causa censentur benè velle Imperatori, & ei loqui confidenter, is ex loco superiore diuinum virum conuitio est insectatus, & mortem minitatus: sed non ita diu post pœnas luit suæ audaciæ. Nam cum vellet Imperator corpus lauare in balneo, accessit quidem miser tamquam solum visurus an benè esset temperatum, mente autem captus, insiluit in solum, quod aquam calidam minime temperatam continebat: & cum nullus adesset intus, (solus enim ingressus fuerat, visurus an esset paratum) remansit coctus & resolutus. Cum autem tempus interim tereretur, mittit Imperator alium qui cum vocaret: cum is autem neminem in illâ domo inuenisset, id renunciat Imperatori. Cum deinde autem plures accurrissent, omnia perscrutantes solia, & ad illud tandem venissent, eum iacentem & vitâ priuatum aspiciunt. Excitato autem tumultu, & omnibus deflentibus, alij quidem aquam illam calidam exhausserunt, alij verò corpus miserrimum extulerunt. Hinc factum est, vt metus inuaderet Imperatorem & omnes qui armabantur aduersus pietatem. Sparsa est autem fama per totam ciuitatem quales infelix ille luerit pœnas contumeliæ quâ affecit Aphraatem: omnesque Deum Aphraatis perpetuis celebrabant laudibus. Hoc, etsi instarent aduersarii obstitit, quo minus homo Dei mitteretur in exilium. Imperator enim perterritus, eos quidem qui hæc suadebant, auersabatur, virum autem reuerebatur.

Eunuchus Aphraatis minas intentans, in balneo suffocatur.

Eadem recitat Bar. an.370.

VI. Porrò autem aliunde quoque eius virtutem didicit. Equus quidam bono genere natus, & portare apprimè doctus, erat imperatori charissimus: morbus quidam qui ei acciderat, male habebat Imperatorem, retinebatur autem humidorum excrementorum excretio; ad eum curandum accersebantur, qui in hac arte fuerant exercitati. Cum ea autè esset etiã morbo inferior, Imperator quidẽ molestiâ afficiebatur, lamentabatur autẽ is cui equorũ cura fuerat credita. Cũ esset autẽ pius & fide firmus, in meridie venit vnà cũ equo ad magni Aphraatis habitaculũ: & cũ morbum

bum dixisset, & fidem suam significasset, orauit vt solueret morbum suis precibus. Ille autem nihil cunctatus, sed statim Deum precatus, iussit aquam hauriri ex puteo: & cum ei salutaris crucis signum imposuisset, iussit eam ad equum afferre: is autem bibit plus quam consueuerat. Deinde cum oleum diuina inuocatione implesset benedictione, equi ventrem inungit: & manus contrectatione statim morbus est sublatus. Lætus ergo homo equo accepto, cucurrit ad stabulum. Vespere autem (solebat enim eo tempore venire ad stabulum Imperator) venit & interrogauit quomodo equus se haberet. Is autem cum & sanum esse significasset, & equum valentem, & exultantem, hinnientemque, & collum superbè erigentem eduxisset, rogauit eum caussam sanitatis. Vbi autem diu cunctatus, (verebatur enim ostendere medicum, sciens eum qui rogabat esse ei infensum) tandem verum coactus est dicere, & docuit modum curationis. Obstupuit quidem Imperator, & confessus est eum esse virum admirabilem: nec tamen à priore destitit insaniâ, sed perrexit furere aduersus vnigenitum, donec à barbarico fuit igne consumptus, ne sepulturâ quidem, quâ famuli vel mendici dignatus. Diuinus autem Aphraates & in illâ tempestate suam ostendit virtutem, & redditâ tranquillitate fecit quoque consimiliter. Porro autem alia quoque miracula fecit innumerabilia, quorum vnius vel duorum meminero.

Equum Imperatoris ægrum aqua & oleo signo crucis benedicto curat Aphraates.

Valens Imp. impius igne crematus, & sepultura priuatus. Vide Bar. An. 378.

VII. Mvlier quædam genere nobilis, simul cum viro intemperante trahens iugum matrimonij, venit ad beatum illum hominem deflens propriam calamitatem. Dicebat enim maritum concubinæ captum consuetudine, magicis quibusdam præstigijs fuisse incantatum, & odio habere ipsam legitimo matrimonio coniunctam. Hæc autem dicebat mulier stans pro foribus atrij: sic enim solebat colloqui cum femina; nullam, enim vmquam admisit intra fores. Tunc ergo mulieris misertus eiulantis, oratione incantationis abolet operationem: & cum olei guttum ab ipsa allatum inuocatione diuina sanctificasset, [a] iussit vt eo vngeretur. Hæc præcepta cum implesset mulier, coniugis amorem in se transtulit, & persuasit vt pro illegitimo, legitimum cubile eligeret.

Mulieres intra fores nõ admittit Aphraates.

[a] Oleo sãcto soluit maleficiũ inter maritum & vxorem.

VIII. [b] Iam verò dicunt etiam, quod cum locustæ aliquando regionem repente inuasissent, & instar ignis omnia consumerent, segetes, arbores, prata & nemora, venit ad eum quidam vir pius, rogans vt opem ferret vnum quidem agrum habenti, ex eo autem & se & vxorem & filios & familiam alenti, & à quo etiam imperatoria exigeretur collatio. Is ergo rursus Dominicam imitans benignitatem, iussit ad se afferri congium aquæ. Postquam autem aquæ congium attulit is qui orabat, ei quidem manum imposuit; Deum autem est precatus, vt fluentum impleret diuinâ virtute: deinde finitâ oratione, iussit vt in prædij limitibus aqua aspergeretur. Qui eam attulerat, fecit vt iussus fuerat: idque fuit illis agris pro vallo sacrosancto & inexpugnabili: nam vsque ad illos fines reptantes & circumuolantes locustæ instar exercitus, rursus retrocesserunt, benedictionem impositam extimescentes, & veluti quodam fræno suffocatæ, & vltra progredi prohibitæ.

[b] Locustas aqua benedictâ ab agro arcet

IX. Et quid opus est dicere omnia quæ facta sunt à beatâ illâ animâ hæc enim satis sunt ad ostendendum splendorem gratiæ quæ in eo habitabat. Eum ego vidi, & sanctæ illius dexteræ percepi benedictionem, cum essem quidem adhuc adolescens, matri autem me adiunxissem comitem ad illum profectionis. Et cum pro more quidem ianuam aperuisset, illam & suo sermone dignatus est & benedictione: me autem intromissum impertijt opibus deprecationis. Eâ nunc quoque fruar, vt qui credam eum viuere, & vna cum Angelis choros ducere, & maiori quam olim apud Deum vti fiducia. Eam enim tunc metiebatur corpus mortale, ne occasio arrogantiæ euaderet, si fuisset maior quam par esset fiducia. Nunc autem deposito onere animi perturbationum, vt athleta victoriâ potitus, fiduciâ & liberâ loquendi facultate vtitur apud agonothetam. Qua de caussa oro quoque, vt eius consequar intercessionem.

Theodoreto & martyr benedictionem impertit.

Theodoretus a martyre opem flagitat.

VITA SANCTÆ MEMORIÆ HERMANNI, QVI ETIAM IOSEPH DICTVS EST, CANONICI STEINVELDENSIS, AB EIVS QVODAM familiari amico, &, nisi fallor, Abbate vel superiori conscripta. De eius in Sanctos relatione nihil certi habeo. Aliquot locis quædam vel contraximus in historia, vel omisimus parerga, ob vitandam prolixitatem. Nonnunquam etiam stylum mutauimus.

AN. 1200

7. Apr.

Prolog. Iesv Christe, qui cum patre & Spiritu sancto facis mirabilia magna solus, siue hæc per Angelorum siue hominum ministeria operari digneris: vitam mirabilem beati Ioseph fratris nostri, & mortem in conspectu tuo precio sam, & miracula specio sa, quæ propter eius merita operari dignatus es, scripto cupiens commendare, ad pedes misericordiæ tuæ supplex & deuotus accedo, per eius te Domine obsecrans charitatem, vt eius laudi, quæ vere tua est, benignus adspires, inspires veritatem scribenti, qui ficta laude non indiges, mendacium execratis, & diligis veritatem. Coram tuis enim oculis hoc non timeo protestari, qui es testis in cœlo fidelis, me ex proposito nihil fictum describere: sed ea, quæ à suis familiarissimis, vel ab eius ore cognoui, vel quæ apud fratres ità celebri opinione vulgata sunt, vt ijs nulla tergiuersatione debeat cõtradici. Sunt tamen paucissima, quæ non à certis relatoribus fide dignis, vel ab eius ore fideli mihi facta fuerint manifesta. Ob quam etiam causam me oportet quædam mirifica silentio præterire, quæ licèt firmiter credam vera esse, tamen quia radicem veritatis non habeo, id est, testes de visu & auditu, scripturæ viritatis nolui pro certis dubia commendare. Ex ijs extat vnum, nostris temporibus valdè mirabile, scilicet quod infans quidam, à matre dormiente oppressus, post compassionem matri lachrymanti exhibitam à nostro Ioseph, & orationem ab eo in ecclesia fusam ad Dominum Iesvm, & ad beatam matrem eius, beati adhuc pueri meritis fuerit suscitatus. Quod factum licet fidem difficilem mereatur, non esse tamen incredibile poterit confiteri, qui sequentibus non dubie veris fidem voluerit adhibere. Hoc autem dubium ideo præsenti paginæ decreui non committere, vt cætera non dubia, fide tanto firmiori credantur, quanto plus claruerit, quod nullum dubium, quantumcunque ad laudem fratris nostri posset operari, pro certo scribere dignum duxi. Mira quippe scripturus sum, & quæ apud propriæ laudis amatores, & apud inuidos detractores, qui non Dei sed suam gloriam quærunt, quantacunque sint veritate subnixa, vix fidem debeant inuenire. Propter quod etiam credo Dominum Deum ipsum tantis post mortem clarificâsse miraculis, vt vita mirabilis commendetur per miracula facta post mortem: nihilominus quoq;, vt per vitã mirabilẽ miraculorũ factorũ post mortẽ veritas cõfirmetur. Difficilius n. illis miraculis, post decessum cuiuscunque patratis, fides poterit adhiberi, quæ non firmum à vita mirabili præcedente testimonium sortiũtur. Vita etiam sanctorum mirabilis non omnino sine periculo prædicatur, quę post mortem nullis miraculorum testimonijs roboratur. Sunt tamen quidam & apud Deum & apud homines glorioli, quorum vel vitæ vel morti miracula defuerunt. Ille autem digne omnes detractores interimit, cuius tam vita quam mors miraculis cõmendata, sibi inuicem suffragantur. Si enim vitæ mirabili non credatur, vel etiam detrahatur, clamat mors miraculosa pro vita: si verò derogetur miraculis mortis precio sæ, ipsis miraculis vita mirabilis attestatur. Iã nunc igitur, Domine Iesu, via, veritas & vita, tuo scriptori larga benignitate serenus adesto, & per vitam mirabilem serui tui mihi via & dux

Apoc. 1. Fides huius historiæ.

Infans defunctus vitã reuocatus a Hermanno puero.

aduenire dignare: vt intellectu deficientis in me scientiæ serenato, omni veritate subnixus, & mortem preciosam, & vitam laudabilem serui tui dignè valeam explicare: tui dicamus, Domine, an nostri? Si verum fatebimur, & tuum illum dicemus, & nostrum. Nam & si tui solius est seruus, (Tu enim solus es Dominus, cui flectitur omne genu, & omnis lingua confitetur) noster tamen conseruus est, cum quo communem Dominum te habemus. Tuus Domine Iesu Ioseph noster, quem è cunctis fratribus prælectum, polymita omnium virtutum tunica & talari singulariter vestiuisti, & in exemplum omnibus posuisti, vniuersis quidem mirabilem, imitabilem verò paucis. Noster quoquè est, Domine Iesu, tuus Ioseph, quem, vt de tua Domine bonitate speramus, non solum ob salutem fratrum suorum & vnius familiæ, verum etiam totius Ecclesiæ carcere corporis mortis huius ad regnum non iam Aegypti, sed cælestis illius Hierusalem, quam totis toties votis optauerat, transtulisti. Tuus est, Domine Iesu, tuus Ioseph, quem à primis infantiæ rudimentis tibi benedictione speciali singulariter vendicare, & vsque in finem fortiter conseruare dignatus es. Noster etiam est, Domine Iesu, noster Ioseph, quem in terris habuisse confratrem, cum inter nos viueret quasi vnus ex nobis, nunc autem in facie maiestatis tuæ pro nobis propitium gaudemus habere patronum. Per huius, Domine Iesu, intercessionem & merita ad hoc opus manuum mearum respicere, ipsumque dirigere & tibi sanctificare dignare: vt sicut ille laudes suas, cum nobiscum mortalis adhuc viueret, modis omnibus subterfugit, vt paucis pauca de secretis suis faceret manifesta, semper dicens factis, & etiam verbis aliquandò, Secretum meum mihi, secretum meum mihi: nè si reuelaretur indignis, perderet quod habebat, sicut etiam mihi aliquandò referebat: ità nunc eiusdem serui tui, in tuta omninò statione locati, laudes & merita tuipse tuis reuelare dignare, vt ille magnificetur per te, & tu Domine Iesu magnificeris in illo, qui nunquam in se, sed in te magnificari curauit.

Philip.2.

A puero diuina fuit gratia cumulatus. Hermannus.

Esai.24.

I. HABVIT igitur beatus Ioseph locum natiuitatis suæ illam inclytam ciuitatem Coloniam, in qua parentes illius inter suos conciues admodum honesti & diuites, quantũ ad seculum, cõmanebant. Post ortũ verò illius, orta est simul & rei familiaris necessitas, vt iã necesse foret ipsum infantẽ, sicut ipso postmodũ referẽte cognouimus, non in deliciis, sed in paupertate nutriri. Genitus autem, cum in baptismi lauacro regenerationis sacramentum acciperet, nomen Hermãnus accepit, quod in lingua nostra vir honoris, siue vir exercitûs dici potest: quæ vtraque expositio nominis ipsi nominato valde conuenienter aptatur. Vir enim honoris meritò dictus fuit, quem Dominus tanquam diademate gloriæ & honoris, tam in gratuitis, quam in naturalibus, coronauit in terris: nunc verò illa inæstimabili gloria & honore beatam illius animam coronat in cælis. Nec caret corpusculum sacrum, licet corruptioni subiectum, priuilegio honoris sui, ad cuius sepulcrum tot miraculorum beneficia sunt patrata, tanta remedia infirmantibus sunt collata. Dignè etiam vir exercitûs dictus fuit, cuius anima etiam cum adhuc esset fragilitate circundata corporali, tanta omnium virtutum vallabatur exercitu, vt ei à sponso suo meritò diceretur, Pulchra es & decora Hierusalem, terribilis vt castrorum acies ordinata. & illud: Eccè lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt. Ipse enim puerulus à tempore regenerationis suæ veri fuit lectulus Salomonis, in quo ipsi sponso, sacri baptismi veste candida conseruata, sine intermissione placuit desiderabiliter habitare. Ambierunt hunc sponsi lectulum incessanter sexaginta fortissimi, id est, perfectio operum Decalogi, siue perfecta sanctorum custodia Angelorum, quibus Dominus sanctum suum in omnibus vijs suis custodire mandauit.

Patria Hermanni vel Ioseph.

Ad sepulcrum eius multa edita miracula.

Cant.6.

Cant.3.

II. ELECTVS itaque Dei puer, quem elegit, & super quem posuit spiritum suum, in infantia teneriore sub paupertate nutritur. Didicit iamtunc nulli animum subdere voluptati, sed subdi parentibus & quibusque maioribus cum metu & reuerentia, & cum coæuulis suis societate benigna, & sociali benignitate connecti. Nulla illi proteruia vultûs & verborum blasphemia, & inordinata omnium membrorum delectio, quæ pleroſque pueros nostri temporis macũlare consuêrunt: sed vultus omninò serenus, oculique blandissimi, & qui, quid intus contineretur in corde, lætificis quibusdam scintillulis emicantibus demonstrarent. Habuit sanè hanc gratiam vsque ad finem vitæ mortalis, vt si quandò sine inuidia videretur, tam vultus illius quam oculi omninò columbini, & spiritualis lætitiæ plenitudinem in se ostenderent: & in ipsum intendentibus ministrarent. Oris custodiam ita ab ineuntis ætatis tempore studuit conseruare, vt neque nos, qui cum ipso vna in domo pariter habitare consueuimus, verbum, iactantiæ aut contumeliæ, aut opprobrij vel maledictionis in quẽquam, aut turpiloquij, aut scurrilitatis alicuius, multo minus detractionis aut mendacij audiuerimus aliquandò. Nonnunquam tamen, nè esse supra hominem videretur omninò, ad dissimulandũ quod erat, cunctis se socialem exhibuit, & iocis blandissimis, quibus seipsum deprimeret, & alios in lætitiam erigeret, vtebatur. Sed quia in hæc quadam præoccupatione dilapsi sumus, iamnunc ad illius infantiæ rudimenta manum simul & animum aduertamus.

Miruscandor in oculis eius & vultu.

Oris custodia.

III. SEPTENNII tempus cum puer Domini attigisset, studijs est applicitus literarum, ad quas pro facultate puerilis ingenij capiendas, Dei docibilis satis habilitatus est. Mox mirum in modum diuino spiritu inspiratus, totus ad Dei seruitium puerulus est conuersus: & cæteris condiscipulis eius, vt moris est, festiuis diebus ludentibus, ab eorum consortio se subducebat, & monasterium beatæ MARIÆ virginis & Dei genitricis ingressus, ante illius imaginem, formam pueri Iesu in sinu gerentem constare consueuit & modò cũ imagine matris, modò cum filij, tanquam cum viuis, columbinæ simplicitatis puerulus loquebatur, & si quid fortè manu gerebat panis aut fructuum, vt pueri assolent, nũc filio porrigebat. Celebris valdè est, & à suis familiaribus nobis tradita res miranda, quam loquar. Stetit aliquandò more suo coram imagine beatæ Virginis puer sanctus, & pomum, quod tulit, illi cum magna instantia & deuotione præbebat. Et ecce benigna mater, vt deuotionem pueri commendaret, & nè sibi deuotum contristaret infantem, imaginis manum extendit, & porrectum sibi munusculum de manu pueri gratè & comiter accepit. O verè beata pueri innocẽtis infantia, quæ tam tempestiuis reuelationibus meruit consolari. Quid torqueris ô inuidia Expecta paululũ, & rumperis: magis verò conuertere, & sanare vt cum charitate hunc puerum nostrum possis inspicere, & dicere cum ijs, qui tantum principium admirantur, Quis putas puer iste erit, in quo non dubiè manus Domini operatur?

Discit literas.

Pietas rara adhuc pueri.

Res admiratione digna.

IV. VBERIORI gaudio mater gaudij tantum gaudium multiplicare dignata est, crebrioribus decæterò & manifestioribus reuelationibus suo se puero manifestans. Cum igitur die quadam, sicut consueuerat, cum ludentibus se non commiscens, puerulus monasterium introisset, vidit iuxta pulpitum, quod in medio ecclesiæ situm est, in eminenti quadam via, in specie viuentis virginis, beatam Virginem virginum reginam, & cum ea custodem ipsius Virginis Ioannem Euangelistam, & coram matre puerũ Iesum se cum Ioanne quasi quibusdã puerilib. lusib. exercitantẽ. Et dũ staret puer noster mentem & oculos in eos delectabili admiratione, & admirabili delectatione defigens, vocauit eum nutu manûs & voce mater benigna, puerum proprio nomine familiariter sic appellans: Hermanne ascende ad nos. At puer, Quomodò, inquit, ascendere potero, cum chorus sit clausus, & scalam, per quam ascendam, non habeam? Cui beata mater, Tenta, ait, si quo modo possis, quia te iuuabo, porrigens tibi manum. Paruit puer, & cum non præualeret, benigna matre manum sibi porrigente, ascendit ad illos. Solebat autem familiaribus hoc narrare, quod cum niteretur ascendere, claui vnius ferrei, qui ad munimentum chori affixus erat, sensibilẽ quidem, sed non visibilẽ iuxta locũ cordis fixurã accepit, quam etiam multis posteà temporibus cum dolore portauit: dixitque fixuram illã fuisse præsagium multarũ tribulationum & dolorũ, quos posteà tanquam crucem suam quotidiè vsque in finẽ vitæ suæ pertulit. Sæpe enim

Testantur hæc sancti pueri mirandam puritatem & innocentiam.

enim, ſicut poſtea referam Domino adiuuante, cum profeciſſet in virum, tribulationibus corporis, vel doloribus cordis, vir miræ innocentiæ vexabatur. Cum verò in pulpitum adiutorio beatæ matris ſuperius aſcendiſſet, ipſa monente, puero noſtro cum puero IESV data eſt ludendi facultas, beata matre ſedente, & ludos puériles familiariter inſpectante. Et cum in tam mirabili delectatione aliqua pars diei tranſacta fuiſſet, appropinquante officio veſpertino, puer ea, qua iuuante & iubente aſcenderat, etiam tunc miniſtrante deſcendit, eandem conſolationem eodem in loco ſæpius accepturus.

Hoc loco ſequebatur caput 5. in quo quæſtiones mouet Author de apparitione Chriſti & matris eius atque ſanctorum: ſed quia non ſoluit eas, illud omiſi ſtudio breuitatis.

V. CVM die quadam ſecundum conſuetudinem ſuam eccleſiam beatæ Virginis puer Domini introiſſet, & in aſperitate brumali nudis incederet pedibus, videns puerum mater miſericordię in tantò frigore corporali, à cordis feruidi deuotione minimè tepuiſſe, conſueta ſibi miſericordia mota eſt & aduocans paruulum, ſtatuto coram facie ſua ait: Quarè in tanto frigore nudis incedis pedibus? Reſpondit puer: Non habeo calceos. Sciens autem beata mater parentes pueri rei familiaris inopia laborare, dixit illi: Vade ad lapidem illum (lapidem digito commonſtrans) & ſub eo quatuor denarios inuenies: quos tolles & eis tibi calceos comparabis. Credidit puer fidelis, & paruit iuſſis: & ſicut fuerat demonſtratum inueniens, ad altricem ſuam beatam matrem redijt cum denarijs lætabundus. at illa ſubiecit: Quotieſcunque aliquo indigueris, calceis, tabulis aut ſtylis, aut alijs neceſſarijs, ad locum accedes eundem, & inuenies denarios, quibus tua neceſſitas ſubleuetur. Quis hęc referre, ſcribere crederève præſumeret, ſi non paucis diebus ante mortem ſuam, pia calliditate inductus à nobis, hæc nobis confeſſione propria prodidiſſet? Gratias tibi, Domine IESV Chriſte, quod hæc ex confeſſione beati oris illius me noſcere voluiſti. Hac inaudita & tam mirabili veritate conſtante, quid erit quod de te credi non poſſit, ô beatiſſime paruulorum? Sed non minus mirandum puto, quod ſubijcio. Non diù latuit alios pueros, vbi puer puriſſimus toties ſibi neceſſaria reperiret: & ad locum accedentes eundem, diuque quærentes, nihil talium poterant inuenire, haud dubium quod eos à tali ſolatio magna meritorum diſtantia, & prærogatiua ſpecialis gratiæ ſepararet.

Miro modo eius inopiã ſubleuat mater Dei.

VI. REVELAVIT ſe poſt hæc puero ſuo, noſtro Samueli, ipſe Dominus IESVS, non in forma pueri, ſed in ſpecie crucifixi: reuelauit autem ſic. Accidit Coloniæ aliquot ædes incendio conflagrare, vbi puer Domini vicinus tunc habitabat. Ruentibus multis, vt ſi poſſent ſedarent incendium, vel vt moris eſt, ſaltem inſpicerent, beatus puer etiam inter alios feſtinus accurrit: & ecce mirum in modum in medio incendij baſilica quædam ſtabat, quæ licet ignibus vndique premeretur, protectione diuina permanſit illæſa. Admirantibus cunctis, & miraculum ſibi inuicẽ demonſtrantibus, puer admirabilis cœpit cum cæteris admirari. Cumq; baſilicam admirabundus diligentius reſpiceret, ecce apparuit illi Dominus Ieſus in ſpecie crucifixi, ſtans in ſummitate baſilicæ non ardentis. Senſit & intellexit puer ſenſatus illam partem baſilicę propter crucifixi pręſentiam non ardere. Sed rurſus pueriliter dubitare eſt permiſſus, vt mirabilibus mirabiliora ſuccederent, quare in alijs eccleſiæ partibus, in quibus formam crucifixi non vidit, non poſſet flamma dominari. Et cum omnes templi partes curioſius circuiret, quocunq; ſe vertebat, eandem crucifixi effigiem in cunctis partibus cõtra ſe ſtare proſpexit, domum propriam ab ignibus defenſantem. Mirabatur ſanè tunc corporaliter fieri, quod etiam ſpiritualiter multo potius fieri poſtmodum eſt expertus: videlicet fidem & memoriam, & maxime imitationem vitæ Domini crucifixi contra omnia vitiorum incẽtiua valere, vt vere poſſet dicere cum Pſalmiſta: Si ambulauero in medio tribulationis, viuificabis me Domine, & ſuper inimicos meos extendes manum tuam, & ſaluabit me dextera tua.

Videt Chriſtũ in forma crucifixi.

Pſal. 137.

VII. IN tantis reuelationum conſolationibus puericia teneriore decurſa, quæ ex plurima multitudine ad noſtram notitiam peruenerunt pauciſſimæ, ſtatim vt potuit perſentire, quid eſſet, benedictionem dulcedinis, qua præuentus erat à Domino, indicijs euidentibus puer Domini declarare ſtudebat. Et cum iam circiter duodecimum ætatis annum ageret relicta lata & ſpatioſa via ſiniſtri lateris, quæ multitudinem hominum per eam gradientem deducit ad mortem arctam & anguſtam viam dexteræ, per quam graditur paucitas ſaluandorum, fortiter concupiuit. Iam enim totum mundum peſſimarum cupiditatum incendio conflagrare conſpexit & ſolos illos à mortiferis æſtibus poſſe ſaluari, qui ſub ſalutares alas confugerent crucifixi: ſicut ſibi per ſeruatã protegente crucifixo baſilicam, corporaliter fuerat demoſtratum. Sapienter ergo breuiterque decreuit, mundus adhuc immundum mundum relinquere, & inconfuſus recedere de medio Babylonis. Appoſuit igitur gratiam concomitantem Dominus, qui gratis dederat gratiam præuenientem, & gratiam perficientem daturus erat, & per quoſdam notos ſuos illum itinere proſpero in eccleſiam Steinueldenſem, Colonienſis diœceſis, Ordinis Præmonſtratenſis perduxit. Benedictus Dominus Deus ſalutarium noſtrorum die quotidie, qui tãto puero proſperum fecit iter, vt ad domum noſtram in nomine Domini perueniret. Cumq; ibidem aliquo tempore moraretur, antequam habitu monaſtico veſtiretur, contigit dedicationem ſacelli S. Michaëlis Archangeli aduentare. (Habet autem is Archangelus ſacellum in eccleſia Steinueldenſi, in eminenti loco ſuper teſtudinem ad occidentem ſitam, cuius occidentalis murus per id tempus pro quadam neceſſitate inſtar oſtij patefactus erat) Stante igitur puero Angelico coram ſacello, vidit per illud muri oſtium ingentem irrumpere flammam, tanta vi & impetu, vt totum monaſterium intrinſecus iam comburi vereretur. Iam iamq; clamaturus erat, vt ferrent ſuppetias ardenti monaſterio, ſed repreſſus puerili pudore, & humili verecundia (quæ vſque ad finem vitæ etiam pluſquam ſexui fœmineo ei moderabatur) vel potius gratia interiore illum docente, intra ſilentium ſe continuit, donec rei exitum cerneret, quam omnes circunſtantes vel non videre, vel diſſimulare nimium mirabatur. Tandem ignis mirabiliter cõſpecti non alium vidit effectum, niſi quod ad accipiendum religionis habitum nouo incẽdebatur deſiderio, eoque tam valido, vt ab illo ſuſcipiendo præ dulcedine flammę & flamma dulcedinis, quam intus medullitus conceperat, ægerrimè ſe contineret. Iam enim & ipſe totus in quendam ignem diuinum conuerſus erat, vt illi in habitu Angelico miniſtraret, qui facit Angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem vrentem. Quorum miniſterio in ſua feſtiuitate, in ignis viſione apparentium, angelum noſtrum credo tam valide fuiſſe ſuccenſum, vt agnoſceret illum ignem ſpiritualem fuiſſe, qui non corpora, ſed ſpiritum ſuccendiſſet.

Lata via. Arcta via.

Adhuc puer cõfert ſe ad monaſterium Steinueldenſe.

Viſio eius.

Pſal. 103.

IIX. SVSCEPTO tandem ſecundum deſiderium ſuum niueo ſacrę religionis amictu, cępit puer religioſus tam apud Deum, quàm apud homines proficere ſapientia & ætate. Sed quia nondum annos diſcretionis attigerat, ante quos in monaſterio illo pueri ad religionis habitum recipi non ſolebant, miſſus eſt in Friſiam cum alijs coæuulis ſuis, vt & ętatis ſcandalum tolleretur, & in ſcholis proficeret in doctrina. Profecit itaque ſuper omnes coætaneos ſuos tam in ſcientia, quã in moribus, ita vt ſe doctorem minoribus, & angelum ſocijs exhiberet. Nihil vitiorum in illo, quo illud genus hominum (ſcholares dico) implicari videtur, puta, inſolentia, mendacium, inobedientia, ſimulationes, rixæ, cõtumeliæ, lacerationes & verbera, verborum ſcurrilitas, & animi nauſea & torpor ad doctrinam capeſſendam: magis autem quadã ſpirituali ille alacritate perfuſus, ad diſcendum erat promptus, ad quælibet imperata obediens, ità mirandum in modum coætaneis ſuis obſecundans, vt & illorum ſingulari fauore, & Dei gratia potiretur. At verò in nomine Domini Ieſu miro ſuccenſo affectu, nihil libebat in quouis doctrinæ genere audire, quod non ſalutare eius nomen contineret. Quoties more puerorum fabulas poëtarum vel diſcere iubebatur, vel legere, non tulit patienter: immò & ipſos ſe docentes, ſuper quos iam intus ſpirituali vnctione docente profecerat, repræhendit, aſſerens quod Deo vero contume-

Induit habitũ monaſticum.

liam irrogarent, falsorum deorum nomina in poetarum libris etiam recitando. Solebatque nobis postmodum de quibusdam magistris suis, qui cæteros religione anteire videbantur, narrare, se non sufficere admirari, quod viri religiosi in scriptis possent poeticis delectari, cum tanta sint scripta veritate subnixa, per quæ ad Dei possit notitiam perueniri. Quis enim nisi stultus quærat lilium inter spinas, vndè sine punctionibus non possit abstrahi, quod facilius & vtilius sine læsione possit acquiri: Nominare Iouem omnipotentem, Iunoni nomen diuinitatis attribuere, iurare per Herculem & Castorem, quibuscunque falsitatibus delectari, spinæ sunt, & lacerant animam, quibus puer Domini animæ suæ temerari noluit puritatem, qui iam in solo & vero Deo didicerat delectari.

IX. TANGO rem breuiter, non perfunctoriè transeundam, sed magna animi consideratione pensandam. Quantam enim curam de pueri sui puritate pater misericordiarum gesserit, in hac re liquidò apparebit. Contraxerat aliquandò puer beatus, à patre & matre derelictus, sed à Domino assumptus, tantam capitis scabiem, vt inter condiscipulos suos non posset sine verecundia comparere. Erant enim ei molesti, & deridebant eum, sicut esse solet illud hominum genus inquietum: & puer licet patiens & quietus, ad quotidianas subsannationes animo tabescebat, & rubore verecundiæ vrebatur. Vidit itaque Dominus continuam afflictionem tam mentis, quam corporis sibi derelicti pauperis, & mirabiliter in adiutorium pupilli, fidelis adiutor intendit. Nam nocte quadam, cum corpusculum sopori dedisset, sensit leniter quoddam animal, nescio reptile seu volatile, aduenire, & rostro suo adeò totam illam putulentam scabiem auellere, vt nihil de ea residui remaneret, & puer Domini in illa auulsione nihil molestiæ sentiret. Secuta est euestigiò totius capitis integritas & puritas, ità vt cum sequenti die ad condiscipulos veniret, omnibus inopinata eius sanitas appareret. Et quia res tam manifesta celari non poterat, irruunt ad puerum singulatim, & causam tam subitæ curationis inquirunt. Aperuit ille quantum potuit, quod factum fuerat, simplicitate consueta, sed corde exhibitam sibi Domini misericordiam collaudabat.

Sanatur mirabiliter scabies capitis eius.

X. VERVM vbi post profectum scientiæ & morum puer Domini à Frisia ad propriam ecclesiam est reuersus, ad seruiendum fratribus in rectorio cum fratre alio se maiore est aliquandò deputatus. Quod officium licet deuotus impleret, tristabatur tamē non modicum, quod præ corporali labore continuo, non potuit consuetis & debitis orationibus, lectioni ac contemplationi vacare. Doluit enim à se auferri partem optimam, quam iamdudum elegerat, videlicet aut sedere ad pedes humanitatis tuæ, Domine Iesu, aut audire verbum tuum, quod & ore & exemplis nobis ministrare dignatus es, aut assumptis alis columbæ, cum illis quatuor animalibus ad diuinitatis tuæ faciem subuolare, gustareque & videre tuam Domine suauitatem: quam illi profectò perfectius percipere consueuerunt, qui actu fuerint minorati. Sensit hoc puer, qui iam in adolescentiæ processerat pubertatem, & ægrè à speciosæ Rachelis auellebatur amplexu. Videns igitur mater misericordiæ adoptatum sibi filium pro causis huiusmodi grauiter animo tabescentem, suam illi præsentiam exhibere curauit, & solita illi suauitate blandiens, quomodò se haberet scisitata est. At ille competenter se habere respondens hoc vno se asseruit valdè grauari, quod propter labores quotidianos consuetis precibus vacare non posset, illis præsertim, quas ex Ordinis præscripto dici oporteret. Sentiens pia mater adolescentem zelum quidem bonum habere, sed non secundum scientiam, breui quidem, sed eximia illum sententia sic instruxit: Scias, inquit, nihil perindè ex debito faciendum tibi incumbere, quam vt ex charitate seruias fratrib. tuis. Dixit & fecit intelligere dolē adolescentē q̄ dixerat, vt depositā timoris sarcina, fratrib. decæterò cū securitate seruiret. Necessariū reor murmuratores hoc loco moneri, qui ad oē munus ipsis demandatum obmurmurant & calcitrant, & cū congruas suæ pigritiæ, immò, quod periculosius est, inobedientiæ excusationes inuenire non possunt, per iniuncta sibi officia aiunt se sua deuotione fraudari. Cuncta penè monasteria id genus querimonijs plena sunt, adeò vt plerunque vita prælatorū, qui debent eiusmodi suis monachis demandare functiones, his ipsis ad amaritudinem perducatur. Audiant isti matris Dñi plenū authoritate responsum, nullo se maiori teneri debito, quam vt fratribus ex charitate inseruiant. Timeas ô frater, quicunq; talis es, pigri serui, talentum sibi creditum nolentis expendere, sententia te condemnandum, si cor ad meditandum, linguā ad corrigendum, vocem ad cantandum alacriter, & legendum, manus ad operandum, pedes ad ambulandum, in iniunctis tibi officijs nolueris exercere, semper habens in mente, talentum esse Domini tibi creditum, quicquid in cunctis animæ viribus, quicquid in omnib. membris corporis tibi à Domino districto iudice est collatum.

Dei mater eum consolatur & instruit.

Matt. 25.

XI. SACRÆ igitur matris colloquijs & monitis adolescens docilis confortatus, cœpit secum altiori tractare consilio, cuius in hoc ministerio formam referre videretur. Et occurrit animo eius, sicut ipse nobis cum gaudio spiritali narrare solebat, ille summus & humilimus seruorum suorum seruus Dominus Iesus: qui vt se seruum exhiberet, seruitium suū & verbis & exemplis declarauit. Verbis quidem, cum ait: Ego in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat. & Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. Exemplis verò, quandò intantum se humiliauit Dominus maiestatis, vt seruorum suorum lauaret pedes, & extergeret linteo, quo erat præcinctus. Tanti ergò Domini, seruientis seruis suis, formam se gerere humilis frater noster, seruiens fratribus suis, semper in corde gerebat, vndè tanta se sensit alacritate affici, vt quotiescunque tale fratribus ministerium exhiberet, non se ire aut currere, sed potius volitare, putaret, animi alacritate in corpus sese effundente. Magna distantia beati fratris huius à plerisque fratribus, qui vel superbia tumidi, vel acedia pressi, nec spiritali eriguntur lætitia, nec humilitate inclinantur, vt Deo ministrent in fratrib. propter Deum. Discant hoc exemplo, non solum sine murmure, verum etiam humiliter & alacriter fratribus inseruire: discant glorificare Deum & Dominum Iesum, cuius ministrantis formam corpore & animo repræsentant: videant etiam, quantam minister noster ex ministerio suo sit gratiam consecutus. Nam Domini Iesu gratia inebriatus, & spiritali satietate refectus, multo tempore famis & sitis corporalis detrimenta non sensit: ità vt vltrà, quam credi possit, abstinentiam protraheret, pia fraude circunueniens fratrem illum, cum quo in refectorio pariter seruiebat. Inueniēs quippe causas, propter quas vel ante, vel post illum comederet, illo ignorante, simplicis panis & aquæ quasi in consuetudinem versa refectione contentus fuit. Mira gratia, vt propter diuturnam abstinentiam nec in corporali labore deficeret, nec tanto tempore acceptæ diuinitus perderet gratiæ suauitatem.

Luc. 22. Matt. 20. Ioan. 13. Obseruent hæc, quib. ex officio incumbit seruire fratribus.

Vide abstinentiam.

XII. MVLTIS itaq; Dei electus in officiis, ad actiuam vitam pertinentibus, beneficiis subleuatus (Per hanc enim ad contemplatiuam est iter ordinatum vt per laborem Liæ ad Rachelis pertingatur amplexus) tunc demum iuuenis speciosus ad sacristæ vel custodis templi officium est vocatus, in quo plenius & securius posset contemplationi vacare. Sic enim Dominus, qui omnia ordinatè disponit, electi sui vitam voluit moderari & dirigere, vt vtrâque disceret pugnare manu, nè sicut plerique in actione esset dissolutus, & in contemplatione remissus. Multi enim sic ingrediuntur ad contemplandum, vt ad necessariæ actionis exercitia nunquam exire velint, & omnem corporalem laborem subterfugiant obstinatè, intantum vt in acediæ tandem torporem prolapsi, etiam in contemplatione deficiant, nec ad illam reuocare se sciant, ad quam aliquandò animus, vt est humana infirmitas, tepefactus, per actiuæ vitæ exercitia reuocatur. Alij verò, cum foras necessitate poscente ad actionem egrediuntur, ità se totos effundunt in illam, vt contemplationis præteritæ nec saltem meminerint, nec ab illa se doleant auulsos, neque ad eam se recipere conentur. Non ita frater noster à Domino & magistro optimo noscitur institutus: sed sic officia actionis exercuit, vt labores corporis alacritate spiritus temperaret, nè dissolutio sequeretur: ità ad contemplationem pertinentibus inhæreret studijs & exercitijs, vt tamen ad actionem non esset tepidus aut remissus: sicque instar fortissimi Aod

Fit templi custos.

vtraque

vtraque manu vteretur pro dextera, & actioni & contemplationi non minus sapienter, quam fortiter intendens. *Iudic.5.*

XIII. Hoc loco, antequam pergam ad cætera necessariò mihi admonendus est lector nè cuncta, quæ de fratre nostro narranda suscepimus, sibi imitanda proponat: potius meminerit, quædam sic esse scripta, vt ea tantum miremur & Dominum, qui per eum illa effecit, collaudemus: quædam verò ea causa conscripta, vt ea imitanda suscipiamus. Si enim ea, quæ supra naturam sunt, sanctorum exemplis incitati, nos quoquè facere velimus, non ædificationem, quam quærimus, sed potius ruinam inueniemus. Quod si in sanctis omnia tantum admirari velimus, in nostra ignauia & desidia permanebimus, & sine fructu nostro sanctorum & scribentur & legentur exempla. Proindè lectorem admoneo diligenter attendere, & discernere sapienter, quid admirandum, quid imitandum sit: vt in admirandis, Deo mirabili in sanctis suis digna gratiarum actio referatur: in imitandis verò, per exempla virtutum vita legentium emendetur. Non enim hæc me solum mouet intentio, vt fratrem prædicem, & magnificem Dominum. sed etiam vt legentes per meæ ministerium paupertatis aliquid vtilitatis acquirant. Sed iam ad narrationis ordinem redeamus. Accepto officio, quod contemplationi valdè erat accommodatum, mirum in modum. tanquam tunc primum ad seruitium diuinum accederet, qui prius alios superauerat, in omnibus exercitijs spiritalibus, feruore spiritus excitatus, cœpit etiam seipsum superare. Nequaquam enim communibus vigilijs, orationibusque contentus, nouas sibi, suæ deuotionis dulcedini respondentes, & ipsam quoquè deuotionem mirabiliter excitantes preces composuit, permultasque gratiarum actiones, quibus sibi ad memoriam reuocauit omnia diuinitus humano generi collata beneficia. Præcipuè verò erga matrem Domini, susceptricem suam, feruore mirabilis deuotionis exarsit, quam etiam nouorum verborum gaudijs, sua gaudia ipsi referentibus, & angelica salutatione crebro repetita salutauit, addens singulis gaudijs & salutationibus genuflectiones singulas. atque in id genus tum corporalibus, tum spiritalibus exercitijs maximam noctis partem duxit insomnem. Adeò verò eiusmodi vigilijs & orationibus operam dedit, vt modum humanæ naturæ excederet, & nullus fratrum, eius vigilias aliquandiù explorantium, perindè vt ille, vigilare posset. Tanta autem orationum, contemplationum, reuelationum dulcedine fruebatur, vt corporalium necessitatum oblitus, solo spiritus pabulo se victitare putaret. Et iam in consuetudinem sibi verterat, quandoquidem custodia monasterij penes ipsum erat, talibus studijs vsque ad tempus nocturni officij, quod matutinas vocant, immorari. Cumque primo campanæ signo fratres excitâssent, ipse in lectulo se composuit, donec ad tertiũ signum (in dormitorio fratribus tintinnabulo admonitis, vt ad templum se conferrent) ipse quoquè cum cæteris eò properaret, & nocturno officio interesset. Monebatur quidem interdum à patre domûs & fratribus, nè tam immodicis se laboribus conficeret, sed non potuit in illo desiderabilis dulcedinis, & dulcis desiderij vehementia cohiberi. Habuit etiam corpusculum satis habile ad laborem, & aptis compositum lineamentis, rectéque constitutum, ita vt vllis laboribus id exhauriri posse minimè putaret. Addidit autem his laboribus strati duritiam, capite ad lapidem, corpore ad lignum incumbens. Totum enim præsentis vitæ tempus agendæ pœnitentiæ deputatum reputans superfluum censebat & vanum, quippiam misero indulgere corpusculo. O quam dissimilis nobis miseris, qui modis omnibus labores subterfugimus & auersamur.

Sanctorum quædam miranda, non temerè imitanda.

Longæ eius preces & vigiliæ.

Durum eius stratum.

XIV. Raptvm porrò tanto spiritus impetu, corpus prementem, spiritum eleuantem, & in cunctis se virtutibus exercentem beatum iuuenem amplior est gratia consecuta, seruo cum Domino, discipulo cum magistro quasi concertante. Studebat Dominus & magister seruum & discipulum in cunctis præuenire benedictionibus dulcedinis, multisque eum augere charismatibus: ille ediuersò quoad potuit nitebatur sequi Dominum, quacunque eius diuina benedictione esset præuentus. Nec gratia Dei in illo vacua fuit, quam alacritate mentis & bonorum operum exercitijs in se suscitare contendebat. Sequentem itaque, quò vocabatur, & amplioris gratiæ capacem se exhibentem Dominus crebris immò quotidianis consolationibus affecit. Quoties enim post sumptum cibum à refectorio exiret ad monasterium psalmum interim, Miserere meî Deus, pro gratiarum actione dicens, tantæ suauitatis eum excepit odor, vt in paradisum Domini se crederet introire. Et reuerà ecclesia est Domini paradisus, in qua sunt viui flores rosarum & lilia cõuallium, humilitatis violæ, cypri cum nardo, nardus & crocus, fistula & cinnamomum, myrrha & balsamum, cum vniuersis optimis & primis vnguentis: quæ omnia in viris spiritualibus, qui in ecclesia sunt, est spiritualiter inuenire. Non homo, sed immundum pecus est, & indignus etiam corpore ecclesiam Domini introire, qui horum non delectatur odore. Est & in monasterio haud dubiè sanctorum præsentia Angelorum coniunctorum psallentibus, in medio iuuencularum tympanistriarum. Est & corporaliter Dominus Angelorum, flos virgulæ, virgunculæ sacratissimæ: ad cuius odorem reuiuiscunt mortui. An non mortuus, qui tantorũ florum & aromatum, & maximè illius floris præcipui, floris omnium florum, non delectatur præsentia? O si videamus, in cuius præsentia stamus in choro: ô si intelligam⁹, cui psallamus, & quantus sit, qui nostris studijs delectatur, haud dubium quin delectaremur & nos, & quoties in hymnis & canticis spiritualibus in conspectu Domini intraremus, cœlestem, immò diuinum cum charissimo fratre nostro sentiremus odorem. Quantum verò putamus odoris & delectationis persensit in corde, qui etiam corporaliter tantam naribus hausit suauitatem? Nihil dubium, quin ab omni delectatione & carnis & mundi fuerit alienus, & totis animi desiderijs in conspectum tuum Domine introierit, qui etiam corporaliter ad te intrans, corporalis odoris fragantia est refectus. Ignorans autem principiò gratiam esse diuinam, quod sentiebat, vel potius sibi specialem, (Tam enim vilis apud se semper fuit, vt nihil sibi specialium meritorum vendicaret) innuit socijs fratribus secum intrantibus, num quam sentirent odoris suauitatem. Sed proditam gratiam, vni sibi debitam, statim perdidit; donec tandem sæpius eam prodendo & perdendo iterumque recipiendo, eam, nè perderetur, non esse prodendam, cautior redditus intellexit. Solebat ipse cum ingenti cordis contritione fratribus quibusdam referre, se inexplicabiles incauta manifestatione perdidisse gratias.

Cumulatur in eo gratia Dei.

Suauissimos percipit odores.

Psal.67.

Sibi ipsi vilis fuit.

Gratia celanda.

XV. Ipsa quoquè mater omnis suauitatis odore consimili sæpè illum recreauit. Quod quidem ex eius relatione nos didicimus, sed nihil indè molestiæ eum comperimus pertulisse. Vndè licet conijci, quasdam reuelationes nec vlli, nec vnquam: quasdam certis personis, sed opportuno tempore: quasdam omnibus indicari debere. Paulus reuelationes suas nulli aperuit: beata mater & virgo conceptus & partûs sui reuelationes certis personis congruo tempore exposuit: prophetæ diuinitus ipsis reuelata in totius populi aures effuderunt. Atque hæc eadem in fratre nostro haud difficulter licebat inuenire, si diligenter animum aduertamus. sed redeamus ad rem. Moris est vsitati in Ordine nostro, puto quod & in aliis, vt quotiescunquè nomen venerabile Virginis venerandæ in Collectis, in Symbolo, in Præfatione & in salutatione Angelica, quæ dicitur pro Inuitatorio, pronunciatur, conuentus veniam capiat, id est, diebus non festis procumbens in genua osculetur id, cui orans incumbit: festis diebus osculetur manum. Sed noster Hermanus quotiescunquè festis diebus conuentui fratrum non interfuit, ad nomen illud amabile & amatum velocissimè se humì prostrauit, & quoad potuit sine scandalo, terræ sic prostratus adhæsit. Cumquè crebrò id faceret contra morem Ordinis, quidam ei familiaris obnixè petijt eius rei causam sibi explicari. Sentiens ille sibi obtigisse hominem, cui hoc secretum posset impunè & cum vtilitate committi, Eccè, inquit, quoties ad nomen sacræ Virginis humì me abijcio, odor omnium florum & aromatum tanta suauitatis copia è terra influit in nares meas, vt semper illic hærere vellem, si liceret. Spe ergò recreationis huius ad prosternendũ festinus sum: sed quia ægrè tãta priuor

Reuerentia eius erga nomen sanctissimæ matris Dei.

uor oblectatione tardus sum ad surgendum. Colligamus hinc, quanta suauitate cor fratris huius affecerit memoria matris Domini, ad cuius auditum nomen tantus è terra in eius nares inuasit odor. Verè dixerim memoriam MARIÆ in compositione odoris factam opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria, & vt musica in conuiuio vini: redolens quasi flos rosarum in diebus vernis, & quasi lilia, quæ sunt in transitu aquæ, & quasi thus in odorem suauitatis. Studeamus & nos nares animæ nostræ (quas puto posse dici vim concupiscendi) purgare ab omni delectatione peccati, vt in memoria abundantiæ suauitatis Domini & charissimæ matris eius nos quoque delectari possimus.

A laude Dei, & commendatione fratris nostri, & ab ædificatione morum non vacat & illud, quod eodem fratre XVI.
Sub cantico Benedictus, quid senserit. nostro referente cognouimus: puta, quod in laudibus matutinis sub cantico illo, Benedictus Dominus Deus Israël, Dominus ipsum suauitate mirifica visitare consueuit. In nostro quidem Ordine in præcipuis duntaxat solennitatibus quatuor, Natiuitatis Christi, Resurrectiouis, Pentecostes & Dedicationis templi, ad matutinas laudes adhibetur incensum. Sed beatus iste, qui in animo quotidianam, immò continuam agebat solennitatem, omni tempore Dominum benedicens, sub hoc cantico solennem non immeritò quotidie persensit odorem. Spero etiam, quod ea causa in cantico, quo benedicitur Dominus, quod visitauerit plebem suam, tam crebrò gratiam spiritalem persenserit Domini benedictus, vt ei primum, postmodum & nobis daretur aduertere, quòd ipse specialem à Domino percepe-
Visio eius. rit gratiam, vt per eum Dominus plebem suam, & speciatim ecclesiam, in qua gratiam illam sensit, visitare redimereque deberet, ipsumque in cornu salutis erigere in domo, in qua fuerat à puero nutritus. Hoc autem valdè notandum est, quod nobis ipse de seipso tanquam de alio commemorare solebat, eodem tempore, quo mirificum hunc ipse sentiebat odorem, quendam è fratribus vidisse duos Angelos ab vtraque templi parte fratribus incensum ministrantes, & quibusdam quidem hilariter id facere, & reuerenter coram illis sese inclinare, quosdam verò præterire negligenter, à nonnullis etiam cum quodam horrore penitus resilire. E quibus primi, vt potuit intelligi ex moribus illorum, quorum nomina frater noster exprimebat, illos significabant, qui Deum & animo & voce laudarent: secundi illos, qui vel non canerent, vel minus aduerterent id, quod canebant: tertij eos, quorum vita mors erat. Simul autem aduerti hinc potest, quam nostris bonis studiis & actibus, maximè in laudibus Dei, Angeli sancti delectentur, & quam detestentur peruersos mores & acediam nostram.

Sæpissimè ei apparet S. Maria. BEATISSIMA Dei genitrix volens magnificare deuotum sibi iuuenem, & suis laudibus iugiter inhærentem, in- XVII
numeris ei vicibus dulcissimam præsentiam suam exhibuit, creberrimisque relationibus adeò sibi familiarem effecit, vt etiam inter homines coniunctissimos vix vnquam tanta familiaritas extitisse videatur, cunctique, qui eum nôssent, planè sibi persuasum haberent, nostrum fidelem Samuelem (Sic enim propter reuelationes à pueritia ei exhibitas non immeritò appellatur) à beatissima Virgine non solum in seruum fidelem, sed etiam familiarem amicum singulariter electum, & verè sic erat. Sæpe enim contigisse audiuimus, vt ille in aliquo monasterij loco orans ac meditans, vocem amantissimæ Dominæ ex parte aduersa stantis audiret, nec dubius à qua vocaretur (quippe qui vocem eius ex cõsuetudine cognitam haberet) ad illam se conferret: tum verò in aliquo secretiori loco pariter assiderent, & ille quidẽ beatæ matri de ipsius statu singulatim perquirenti responderet, & ab ea rursus, quicquid vellet scisciteretur. Talibus ille solatiis nocturnas transmittebat vigilias, tali fretus consolatrice, quælibet perferebat aduersa, tantæ matris consolatoriis fouebatur vberibus, tam illustri magistra ipsum docente, multa dubia & incerta cognouit. Mirari hæc & possumus & debemus, nam imitari non possumus. Legitur beatissima MARIA etiam S. Martino Turonensi Episcopo cum aliis virginibus aliquoties apparuisse, & cum eo collocuta esse: leguntur & alij sancti hominibus se visendos præbuisse. Miranda sunt hæc, sed in nostro Hermanno tanto plus admirationis habent, quod non aliquoties, sed sæpissimè ei contigisse constat.

S. Maria vocat eum capellanũ suum. VENTVRVS erat aliquandò, necessitate cogente, ad quandam sororum ecclesiam, quæ ecclesiæ Steinueldensis XIIX.
regimini suberat. Volens autem beata mater etiam in aliis ecclesiis familiaris sui merita declarare, venientem illum anteuertit, & cuidam admodum religiosæ sorori apparens, ità locuta est: Veniet huc hodiè fidelis capellanus meus: videte vt comiter & honorificè accipiatur à vobis. Credidit virgo fidelis reuelationi fideli, & vt eius testes haberet, quibusdam eam indicauit. Puto ego matrem dulcissimam verecundiæ pudibundi iuuenis consuluisse, qui locis, præsertim insolitis, vbi nulla cerneret erga se familiaritatis indicia, peregrinum se arbitraretur, nec, sicut plerique solent iuuenes fratres, ob conciliandum sororum fauorem, alicuius ignotæ familiaritatem expeteret.

Obserua quam fuerit charus matri Dei. ALIQVANDO iuuenis speciosus post sanguinis è vena missionem parum cautè se ad dormiendum in lectulo cõ- XIX.
posuit, in magnum salutis, quam sanguinis minutione quæsierat, discrimen venturus, nisi beata mater illum communiisset. Cum enim iam dormitaret ille, aduenit illa, eumque compellans, Caueas, inquit, tibi. non enim sine periculo in brachium, cuius incisa vena est, incubuisti. deindè brachium eius beatis manibus apprehendens, docuit dormiturum, quemadmodum & illud, & totum corpus, nè periculo se exponeret, collocaret. Quidnam quæso est isthuc? Auditane sunt quandoquè eiusmodi, aut literis commendata? Sed planè ficta putentur, si non ab eius ore, ad fratrum præmonitionem iucundissimè ea referentis, accepta sunt. Neque enim talia quouis modo reuelare solebat, nisi ad cuiusquam animæ vel corporis salutem pertinerent, vel nisi reuelatum ei esset, cui & quam ob causam detegenda essent.

Vndè cœperit Ioseph nominari. ERVNT fortassis, qui miretur, quam ob rem & quo pacto mutatum sit nomen charissimi fratris nostri, quod in XX.
baptismo acceperat. Equidem causam ignoro, nisi quod videtur diuina factum voluntate, vt homo niueæ puritatis & castitatis à quibusdam inciperet Ioseph appellari. Quod quidem ipse ægrè tulit, sicut nobis fatebatur, duorum valdè insignium virorum sibi imponi nomen, illius patriarchæ eximij, qui erat optimus inter fratres: & illius sanctissimi, qui ad hoc electus erat ex omnibus, vt ei mater Domini desponderetur. Cur autem id modestè ferret, hæc ratio fuit, quòd in nulla virtute se illis similem comperiret. Adeò verò, vt ipse asseruit, molestum id ei fuit, vt die sequenti fratres ipsum sic appellantes in Capitulo corrigendos proclamare statueret. Nocte verò media sub solitis precibus suis
Visio eius. stans apud Abbatis locum, vidit in medio chori ad gradus presbyterij virginem inenarrabilis pulchritudinis, regali schemate insignitam: eique duo assistebant dextra læuaque formosissimi iuuenes, quos Angelos esse didicit, tantæ dominæ seruire paratos. Admirans autem visionis nouitatem, vnum Angelorum audiuit alteri sic dicentem: Cuinam desponsabimus hanc virginem? Respondit alter. Cui tandem, nisi fratri hîc præsenti? Tum alter, Veniat ergo, inquit. Vocatus, accessit sanè pudibundus. Postquam autem vsque ad reginam peruenit, alter angelus sic ei locutus est: Oportet hanc tibi illustrissimam puellam desponderi. Tertius frater humilis & pudicus, indignitatem suam cœpit allegare, tantaq; sponsa & sponsi quoq; nomine se omninò proclamauit indignum. Cumq; reluctãndo moras necteret, Angelus dexterã eius appræhendit manum, & manui sacratissimæ Virginis copulauit, & his verbis eam illi desponsit: Hanc
Angelus ei nomen Iosephi imponit. ego Virginem tibi trado sponsam, sicut fuit olim desponsata Ioseph, vt nomen sponsi pariter cum sponsa accipias, & decæterò Ioseph vociteris. Quis verò hîc vllas velit struere calumnias, si factum est, quod promisit Angelus, veri Dei verax nuncius? In omnem terram iam exiuit sonus nominis huius, & in fines orbis terræ nomen Ioseph, quod ab Angelo vocatum est. Et hæc quidem nos ab eius ore accepimus, confirmatumque est illi hoc nomen etiam in alia quadam

dam visione quę fuit eiusmodi: Nocte quadem post preces lõgas ad lectulum rediens, iamq; dormitans, ad eum locum, in quo orauerat, sibi reuersus videbatur: respiciensq; ad summam aram, vidit beatissimam Virginem, infantem speciosissimum inter vlnas gestantem. Cumque ab ea familiariter vocaretur, accessit ad eam, tactusque & tractus desiderio desiderabilis paruuli, & solita fiducia animatus, Da mihi, inquit, charissima filium tuum. Illa petentem nonnihil differens (puto, vt magis eius inflammaret desiderium) tandem ei summè optatum porrexit infantem, aitque: Porta filium meum, sicut à sponso meo Ioseph portatus est in Ægyptum: vt sicut idem onus, ità etiam consimilem eius nominis honorem obtineas. Confirmatum est itaque nomen Ioseph in nostro Ioseph & vocabitur ei nomen nouum, quod os vniuersalis Dominæ nominauit. Monitus etiam à Domina & sponsa sua ne deinceps ægre ferret se Ioseph appellari, nomen honorificum sine onere pertulit: sicque iam in consuetudinem abijt, vt ita nuncupetur. Alia visio.

XXI. Redit in memoriam factum memorabile, quod lectoris moribus confirmandis valde conducat. Accidit iuuenem tanti profectûs, cuius conuersatio iam in cœlis erat, & supra hominem, ex humana fragilitate aliquod diebus remissioni deuotione debitum officium beatissimæ Virgini persoluere. Erat autem tepor ille tam exiguus, vt illum minimè sentiret, nec eum in se reprehenderet. Fuit eo tempore magna quorundam importunitas, qui monasteria & templa effringerent, & res preciosas auferrent. Solicitus igitur beatus Ioseph, ne in monasterio ipsius curæ commisso sinistri aliquid eueniret, à precibus & laudibus Dominæ suæ se nonnihil subduxit, & monasterij aditus obseruauit. Non ferens autem beatissima Virgo deuotionem erga se fidelis serui sui quacunq; causa imminui, occurrit iuueni, non iam sibi, sed custodiæ monasterij vigilanti, formam præ se ferens vetulæ cuiusdam, fronte rugis deformata. Videns illam Ioseph & non agnoscẽs, vehementer expauit propter timores nocturnos, & exclamãs, ait: Quid est hoc? At illa: Ego sum custos huius monasterij, sicut multo iam tempore fui. Cognoscens ille vocem eius, cuius faciem non nouerat, Tunè es, inquit, ô rosa? Sic enim ex multa familiaritate, suppresso eius nomine, eam appellare solebat. Illa respondente Ego sum: stupefactꝰ Ioseph, Quid, inquit, sibi vult, quod rugosæ anûs vultum sumpsisti? Respondit illa: Talis ego oculis appareo tuis, qualem me finxisti in animo tuo. Iam enim tibi vetula sum. Vbi est illa repræsentatio gaudiorum meorum? vbi salutationis angelicæ iucunda commemoratio? vbi ille deuotionis feruor? vbi cætera spiritalia exercitia, quæ mihi hactenus obtulisti, quibus & ego tibi, & tu mihi iuuenis reddebaris? Nolo equidem, vt prætextu custodiendi monasterij intermittas seruitium meum, quandoquidem ego multo melius illud custodiam. Correctus iuuenis castigatione seuera, tantæ custodi curam monasterij deinceps decreuit committere, & tam se quam Dominam suam ad pristinam reuocare iuuentutem, eius commemorandis gaudijs, & angelicis salutationibus recitandis. Quibus illam certum est non mediocriter delectari, sicut ipsa indicauit Ioseph nostro, valde ei commendans libellum quendam, à quodam admodum religioso viro primo Abbate Steinueldensi (Nam ante illum Prælati dicebantur Præpositi) compositum, in quo gaudia eius multis modis scripta habebantur. B. virgo ei in forma vetulæ apparet. Reprehendit eum ob prętermissas solitas preces.

XXII. Inter cætera charitatis insignia, quæ erga Ioseph suum mater beneficentissima multipliciter exhibere consueuit, hoc mirificum sanè refertur. Accidit aliquando, vt minus cautè ingrediens, in faciem caderet, & duobus dentibus orbaretur. Quos quidem manu ferens, omni spe illos recuperandi amissa, ibat fortassis vt ablueret sanguinem ab ore manantem. At mater misericordiæ dolorem, pudorem & tantum detrimentum sui fidelissimi miserata, venit ei obuiã, aitque perquam familiariter, dolenter tamen: Quid habes? At ille, Dentes, inquit, perdidi, cruciorque multo dolore. Tum illa, Da mihi, ait, dentes illos. Quos vt accepit ex manibus eius, reposuit in gingiuas cruentas, moxque fugit omnis dolor, nec vllum vulneris permansit in ore vestigium, dentesque suis locis fixi hæsêre. Videremus admirandum.

XXIII. Mvlis id genus beatissimus iuuenis beneficijs affectus & reuelationibus erectus, iam in virum spiritalem profecerat, ità vt cibis solidioribus, & pane filiorum, & ipsis Dominicæ mensę ferculis nutriendus esset. Illos ergo panes hordeaceos, quos ipse noster pater familiâs in manus accipere (Tribulationem enim & dolorem inuenit propter nos, & infirmitates nostras ipse portauit, & pro nobis doluit) atque etiam benedicere dignatus est, nostro Ioseph vt filio dilecto copiosè impertijt, flagellis durioribus cædens illum, intus quidem doloribus cordis, foris autem afflictionibus corporis. Cum enim apposuisset ei scientiam cum charitate & zelo erga omnes quos nosse poterat, & erga propriam atque etiam vniuersam Ecclesiam, apposuit & dolorem, charitati & zelo ex æquo respõdentem. Porro ex nimijs laboribus & vigilijs, supra humanarum virium facultatem susceptis, adeo elanguit corpore, vt stomacho lassescente & deiecto, nullos posset cibos concoquere. Indè verò existentes vapores crudi, cerebrum iamdudum vigilijs exhaustum valdé tentârunt, ità vt penè perpetuis capitis doloribus cruciaretur. Quo factum est, vt ab omnibus absolutus functionibus, curandæ valetudini operam dare coactus sit. Etsi autem corporis infirmitate laboraret vsque ab omnimodum defectum magis tamen torquebatur animo, quod solita officia prestare non posset: maximè cum ipse sibi huius imbecillitatis author fuisse diceretur, qui à multis sæpè admonitus, noluisset immoderatis laboribus abstinere. Et postea sanè ipse corã nobis modicos reprehendit labores suos, monuitque vt nos laboribus nostris modum adhiberemus, seipsum nobis exemplum proponens. Et hæc quidem secundum hominem ego dixerim. nam quod ad diuinam prouidentiam attinet, puto equidem non temere datum ei hunc stimulum carnis suæ, quem beatus Augustinus etiam in Apostolo quandam acutissimam infirmitatem intelligit, qua colaphizaretur vt puer, nè vt iuuenis superbiret, reuelationum & magnitudine & multitudine sublatus. Nec miretur quisquam, nos interdum in quasdam afflictiones & dolores incidere culpa & immoderatione nostra, cum id omnium moderator summa moderatione accidere permittat. Esa. 53. Incidit in magnos capitis dolores. Cur acciderit ei corporis magna imbecillitas.

XXIV. Cvm autem die quodam Ioseph noster acrioribus vrgeretur dolorum stimulis, multorum sanctorum suffragia implorauit, nec tamen se sensit adiutum, puto equidem, vt ab ea suauius curaretur, cui se specialius deuouerat, immò quæ illum sibi specialius adoptârat. Venit igitur ad summum altare tortus & æger, viditque in ea residentem fœminam insignem, nec tamen agnouit. Putans autem mortalem esse, non parum molestè tulit eam tali loco ausam residere. At illa se ei reuelans, vocauit eum ad se aitque: Si me perindè vt alios sanctos inuocâsses, forsitan curâssem te. Tum ille agnoscens eam, quæ se iam aliquandiu celauerat procidit coram illa, petijtque remedium. Illa vero dicente, Iam sanus esto: ab illo inueterato languore releuatus est, at solita tamen imbecillitate manente, quam ob tuendam humilitatem à magistro humilitatis accepit, solius mortis remedio curandam. Interim tamen nouimus eum ad aliquod tempus nonnunquam mirabiliter fuisse sanatum, sed rursus eo elapso tempore, ad felicem consuetudinem suam & panis quotidiani esum Domino vocante reuersum. Id autem multis annis iam ei in consuetudinem abierat, vt aduenientibus solennitatibus nouam semper afflictionem expectaret, nisi optimo dispensatori Deo visum esset diebus eas solennitates antecedentibus eiusmodi afflictiones inferre. Itaque crebro nobis dicere solebat: Festa sunt mihi infesta. In ijs enim festis diebus tam acriter flagellari consueuit, vt in se re ipsa sentiret impleri quod scriptum est, Dies festi vestri vertentur in luctum, multique eum non cognoscentes, humiliatum & à Deo proiectum crederent. Quadam Dominicæ Natiuitatis vigilia tam misere afflictus fuit, vt qui cunque vidissent eum, misericordia mouerentur. Timor enim cordis pro solennitate præsenti, & tremor corporis præ algoris sæuitia venerunt super eum, ità vt omnium tectus vestimentis, non posset calefieri: immo ipso rogante, magna lignorum mole ipsi imposita, nihil tamen efficeretur. Aduenięnte tandem hora temporis benedicti, qua puer Iesus, tanquam spõsus de thalamo, ex matris virginis vtero processit, omni euanescente dolore, Ioseph noster In solennitatibus durius affligitur. Amos. 8.

Mirandũ in modum diuinitus confortatur.

noſter de lectulo ægritudinis exurgens,& ad laudes matutinas veniens, tanta cordis alacritate eodem die ter Miſſarũ ſolennia celebrauit,vt non modò nullum in eo doloris aut mœroris ſignum appareret, ſed etiam de manu & munificentiſſimi Domini pro omnibus afflictionibus ſuis recepiſſe duplicia videretur. Ità ille per omne tempus vitæ ſuæ nunc crucibus, nunc conſolationibus exercebatur, vt panis mundus efficeretur dignus poni in menſa ſummi patrisfamiliâs.

Amor eius erga S. Vrſulam & ſocias eius.

VENIO nunc ad reuelationes admirandas & iucundas, quas de beata Vrſula & comitibus eius habuit, vndè manifeſtè cognoſcemus, etiam in mediis afflictionibus iucunditatem & exultationem theſaurizâſſe ſuper eum, & nomine æterno hæreditâſſe illum Dominum Deum noſtrum. Adeò his Domini virginibus ſpecioſis,& martyribus preciosis afficiebatur felix Ioſeph, vt id ſatis declarare non poſſet:tanta illis familiaritate & animi puritate coniunctus fuit,vt multa ex eis ſecreta didicerit,quædam etiam ſua ei nomina reuelârint,& afflictum eum conſolatæ ſint. Vt autẽ ſuum erga eas intimum amorem foris teſtatum efficeret, noui cantûs hiſtoriam in illarum honorem componere conſtituit:cumque admouiſſet dexteram ad ſcribendum, vna ex illis virginibus ei euidenter apparuit,aſſiſtenſque ei,quid ſcribendum eſſet humaniſſimè & familiariſſimè eum edocuit. Quin etiam columbam pulcherrimam humero ſuo inſidentem vidit,roſtrum ſuum auribus ipſius perpetim inferentem: quam ille non dubitauit eſſe è numero ſanctarum virginum. Vndè etiam poſteà totam illarum ſodalitatem,cunctasque Deo deuotas virgines columbellas pro conſuetudine appellauit.Sed cum melodiam hiſtoriæ iam conſcriptæ, quod maioris erat negocij componere deberet, quoties ad id animum applicabat,non paruum virginum chorum ſupra ſe in aëre audire conſueuit, eiuſmodi cantum depromentem,qui verbis ſcriptis congrueret. Quod quidem cum aliquibus fortaſsè incredibile videri poſſit,ego me ab eius ore veraciſſimo accepiſſe & fateor & lætor. Nam cum diù poſt ſolus cum ſolo familiariter ſederem,quaſi iocans temerarium eum dicebam,qui hiſtoriarum auderet componere melodias, quod etiam artis muſicæ peritiſſimi admodum difficile iudicarent. Tum ille coactus offendiculum à me remouere, Non ego,inquit, ſolus ſum huius melodiæ author,ſed ſacræ columbellæ auxilio mihi fuêre. cumque admirandæ viſionis modum inquirerem, Poſt ſcripta, inquit,hiſtoriæ verba,ſolicitus de melodia, in lectulum incubui, & eccè chorus virginum ſupra me in aëre collectus, ipſam mihi præcinuit melodiam,& ego eam calamo expreſſi. Dicenti autem mihi, friuolum id & commentitium vi- XXV. deri,poſſe quenquam quantumuis magno ingenio ſic auditam melodiam tam facilè & memoriæ & ſcripto commẽdare,ille volens prorſus ſatisfacere,admirationem meam maiori admiratione diſſoluit.ait enim: Quotiès me obliui ſci contigit cantûs illarum, vel aliter ſcribere, quam audiuiſſem,illæ redibant iterum atque iterum,totieſque ea, quæ exciderant mihi,repetebant,donec penitus animo meo affigerentur.Solebat autem quædam eius hiſtoriæ verba cum melodia ſua nobis crebrò referre, quæ ſacræ virgines ſumma alacritate & iucunditate identidem concinendo repetiiſſent,ità vt & ipſe nobis ea referens,mira & oris & animi hilaritate perfuſus cerneretur.

Sanctarũ virginum reperiuntur reliquiæ.

ADDO his duo miracula,quæ itidem ab eius ore accepi. Accidit Dei nutu, vt aliquandò adeſſet,cum precioſiſſimæ XXVI. margaritæ,puto reliquiæ beatarum virginum inuenirentur. Repertum autem tunc fuit inter cætera, ſed præ cæteris amabile corpuſculum paruulæ virginis, cuius caput ſummo deſiderio ſibi vendicare cupiebat. Itaque ad Abbatiſſam eius loci ſe contulit,orans inſtantiſſimè caput illud ſibi donari,ſed repulſam paſſus eſt. Cumque ſæpè ſuas repeteret preces,reſponſum eſt ei,ſi vellet alias eius ſodalitatis reliquias, ſe multas impetraturum:illud verò corpuſculum,atq; caput eius nulla ratione ſibi donatum iri. At moleſtè ferens ſe ſic repelli,ad Dominum deprecandum ſe contulit.Petiit ergò,vt liceret ſibi more ſuo in illo templo ſacroſancta myſteria celebrare.Quod cum permiſſum eſt,tanta apud Deũ & ſacras virgines deuotione inſtitit,vt certior fieret ſe quod petierat adepturum.Ab altari indè recedens, Abbatiſſam adiit,quæ illud caput ſacello proprio inferri iuſſerat,pro ſpecialibus illud reliquiis habitura:iteratisque precibus ſuis coram illa,mirabiliter eam mutatam inuenit,ità vt vltro iam offerret,quod anteà obſtinatè negauerat.Accepto igitur tam optato theſauro,nitidiſſimam ad nos margaritam attulit,nobisque gratulantibus eam Gertrudem, vt erat reuelatione edoctus,appellari indicauit.

Vltio diuina in ſacrarum reliquiarum contemptorem.

SVB idem tempus ad quandam bonæ deuotionis matronam ſalutandam venit Ioſeph noſter, in caſtello commo- XXVII. rantem. Valdè enim amabat eam tum propter animi pietatem,tum propter humanitatis officia, quæ religioſis exhibebat Allata autem eò fuerant duo capita beatarum virginum,quæ apud eam in ſcrinio ſeruabantur.Quod cum, neſcio quo caſu,fuiſſet in terra poſitum,quidam præſente Ioſeph, nullam exhibens ſacris reliquiis reuerentiam, ſuper illud non timuit reſidere. Cernens id amator ſacratiſſimarum virginum.zelo incitatus, & vt ipſe nobis iucundo ſpiritu cõmemorare ſolebat,totus indignationis igne incenſus,orabat vt talis vltio virginum ſanctarum contemptorem perſequeretur,qualis olim inuaſit eum,qui beatiſſimo Martino Epiſcopo noluit aſſurgere. Et eccè mox ſecutus eſt effectus beati viri deſiderium. Cœpit enim ardere contumax ille à poſteriori corporis parte,qua ſedebat. Itaque confeſtim exiliens,neſciuit vndè repentinus ille accidiſſet ardor:cognouit autem,cum ei vir beatus cauſam expoſuit, non tamen ſibi,ſed ſacratiſſimarum virginum meritis eam adſcribens vindictam. Sed qualem,oro, nos ardorem ſentiemus,qui nec ſanctorum reliquiis,nec locis ſacratis, immò nec ipſi Sancto ſanctorum in templis reuerentiam præſtamus, indignantibus nobis ſanctis Angelis,qui illic adſunt,qui proculdubio indignè ferunt,ſi nos videant ſacras aras vana cogitando,negligenter caput ſubmittendo,Dominum non orando & honorando præterire.

2.Cor.12.

PORRO Dominus ſeruum ſuum Ioſeph quotidianis laborantem afflictionibus, tum per ſeipſum, tum per creatu- XXVIII. ras multis voluit conſolari modis. Interim ſic ei loquebatur intùs:Sufficit tibi gratia mea.nam virtus in infirmitate perficitur.Ille verò crebrò cogitabat de præmio, & quid ſuauitatis haberent cœleſtia, cupiebatque introire in ſanctuariũ Dei.Contigit tum iſta cogitantem aliquandò ſtare ad ſacrarij feneſtram, & ad Orientem reſpicere, vbi ortum lunæ & aliquot ſiderum,cælumque ſerenum potuit contueri. Cumque his contemplandis tota animi & corporis intentione vacaret,magna creaturarum delectatione, & eas integrè cognoſcendi ardore correptus, ait ad Dominum:Da mihi Domine Deus tuarum notionem creaturarum,vt per eam ad te cognoſcendum animus perfectius ſubleuetur.Sub his precibus miro quodam modo,& quem ipſe explicare non potuit,extra ſe factus, acie valdè dilatata vidit pulchritudinem & magnitudinem cæli ſtellati & ſiderum.Indè ad ſe reuerſus, nihil aliud nobis retulit,nisì quod ex hac perfecta creaturarum cognitione tam inæſtimabilem percepiſſet delectationem,vt nullis poſſit verbis explicari.

Mira eius viſio.

Præuidet cædem Engelberti Archiepiſcopi Coloniẽſis.

OPERÆPRECIVM fuerit etiam illud literis commendare, quemadmodum cædes eximij præſulis Colonienſis XXIX. Engelberti adeò luculenter ei reuelata fuit,vt etiam corporeis oculis eam intueretur,antequam fieret.Nocte quadã, hebdomadibus plus minus quatuor ante hanc cædem,cæli,vt puto, ſerenitate ob eam, quam diximus,cauſam delectatus,ſub dio ſtans in creaturarum ſpecie contemplabatur creatorem. Ab eo enim tempore, quo eas per exceſſum mentis cognouerat,maiori animi pietate & delectatione creaturas intueri ſolebat. Cum ergo ad Meridiem aſpiceret lunarem globum pleno & inoffenſo lumine fulgentem,ad Aquilonem ſe vertens,vidit aliam exoriri lunam,eamque adeò luculentam, vt alterius lunæ quanuis plenum lumen propemodum totum obſcuraret. Eius igitur rei nouitate ſtans attonitus,vidit cœlum ſtellatum à dextris aperiri,& inter hiatum illum & lunam recens ortam,quæ iam ad cœli aditum ſuſtolli videbatur,vidit effigiem gladij breuis,ſed lati,quales ſunt *Bauarorum enſes.Quem cum luna illa attigiſſet,in cælum pariter cum illo ſe recepit. At verò Ioſeph non intelligens,quid hæc ſibi vellent,nec tamen dubitans

bitans, quin aliquid magni portenderent, anxius ad lectulum redijt. vbi cùm dormitare cœpisset, turbam quandam ædes, in quibus erat, prætereuntem sibi audire visus est, sæpiusque alios alijs dicentes: Heu heu, Episcopus Engelbertus occisus est. (Alio loco sic habetur: Audiuit vocem aperte dicentem: Quod vidisti, mortem significat Engelberti Colonienſis Archiepiscopi, cuius anima è corpore egrediens, cum tanta luce, vt vidisti lunam illam, in cœlum recipietur, & sic fulgebit coram Domino.) Tum ille coniecit quidem, quid sibi vellet visio sua, sed non ausus fuit ei fidem adhibere. dixit enim apud se: Quo nã modo vir tantæ glorię, tantæ potentiæ, tã multo semper fultus comitatu occideẽ? Quod si id fiat, quis credet virum totũ mũdo deditum, in tot prosperis successib. & delicijs viuentem, subito coronari? Sed tamen paulo post vir tantus propinquorum gladijs peremptus est, pro quo nè caderet, alienos illi gladios potius in se excipere debuissent. Atque hac quidem visionis parte completa, vt semper sibi suspectus erat vir beatus, de martyris adhuc gloria dubitabat. Itaque audiuit vocem dicentem sibi: Quandoquidem visioni verissimæ fidei oculos aduertere noluisti, dolebis oculos, nec sanaberis, donec oculos cereos ad sepulcrum martyris offeras, & sic in teipso experiaris eius rei, de qua ambigis, veritatem. Mox Ioseph corripitur dolore oculorum non mediocri, & oblatis oculis cereis, ilico curatur. Postea comperit eo loco peremptum Episcopum, vbi visio hæc ei oblata fuit.

Oculi eius curantur, oblatis oculis cereis ad sepulchrũ Engelberti.

XXX. LIBET hic subnectere de gratia singulari, quam ei Deus annis aliquot ante decessum eius contulit in sacrosanctis Missarum mysterijs, omnibus ante actis temporibus inauditam, nec tamen ista scribimus, vt quis ea imitari velit, nisi sit talis, qualis hic vir fuit. Igitur Deo & hominibus dilectus Ioseph noster, licet à principio ordinationis suæ singulari fuerit gratia in diuinis, maximè cum cælesti patri vnicum immolaret filium: at tamen extremis vitæ suæ temporibus, annis non paucis, inaudito quodã modo illum visitauit Deus, ita vt sub secretis diuini mysterij singulis penè diebus mentis excessum pateretur, & stans planè immotus per horas plurimas, cunctis de se mirabile spectaculum exhiberet. Ea autem res multis magnã attulit offensionem, non solum extraneis, sed etiam fratribus, adeo vt vix quisquam ei sacrificanti inseruire vellet. Rogatus autem à quibusdam fratribus, vel desineret esse tam prolixus, vel causam tam in auditæ prolixitatis explicaret, non acquieuit. Rogabam & ego eum supplex, vt tantæ moræ causas, non mihi, qui me scirem tanto mysterio prorsùs indignum, sed alicui ex fratribus, quos innocẽtia vitæ & animi puritas commendat exponeret: sed non obtinui. Cumque animo commotus instarem, diceremquem rem esse plenam periculi, si nullus esset tantorum secretorum conscius, illud tandem ab illo responsum extorsi: Reuera, inquit, non sum ausus hoc cuiquam reuelare secretum, vt qui & gratiam deuotionis sim amissurus, & grauissimas daturus pœnas. His auditis, statui ego deinceps ab homine admirando abstinere, ne forsan mea importunitate spiritum extinguerem. At alij quidam ei magis familiares, explorare volentes quid in tanta mora faceret, stabant contra illum versis vultibus, cernebantque eum nec ore quicquam dicere, nec oculis videre. Nam tametsi apertis stabat oculis, non tamen cernebat illos. Post longũ autem interuallũ tãquam à somno euigilans, spiritũ vehementer attraxit, & sic sacrosancta peregit mysteria. Puto autem viros religiosos facile posse animaduertere, ad multa ardua & suauia contemplanda spiritum eius fuisse raptum, cum omnes sensus corporis ita desereret, vt nullus suo officio fungeretur. Cogor hîc lugere miseriam animæ meæ, meique similium, qui ad illa terrifica sacramenta adeo toti carnales accedimus, nihil spirituale, nihil cæleste, nihil diuinum meditãtes, sapientes, intuentes, immo vix solam fidem, eamq; heu nimis infirmam de diuinis sacramentis retinentes creatoris, redemptoris & iudicis præsentiam non sentientes, nec præsentium angelorum officiosissima ministeria attendentes.

Sub Missa mirabiles patitur mentis excessus.

In eos, qui negligenter accedũt ad diuina sacramenta.

XXXI. FVIT aliquando per annos aliquot in monasterio virginum, cumque illic etiam tam esset sub sacrificio prolixus, non exiguum contra illum exortum est murmur, alijs dicentibus se laboris tempus amittere, alijs cereos absumi conquerentibus. Dolebat id seruo cuidam, qui beatum virum amabat satis familiariter. Itaque volens experiri is, num cerei absumerentur, die quodam milliarij vnius, quod duo vel tria Gallica continet miliaria, iter ingressurus, alterum ex cereis, qui ardere solebant in altari beato viro sacrificante, erãntque pari longitudine, alicubi abscondit: cumque inchoret Missam vir beatus, ille egressus est, & confecto itinere, expeditisque negocijs, domum reuersus inuenit contemplatorem nostrum etiam num sacro altari assistentem. Deinde perfecto officio cereum absconditum cum illo, qui in Missa arserat, contulit, reperitque non tantum ex illo consumptum, quantum solet in aliorum sacrificiis. Ea re lætatus, vtrunque cereum ostendit virginibus, indicans quid fecisset, & diligenter eas admonens, nè de cæterò contra Dei famulum murmurarent. Præclarum sanè miraculum, vt ignis oblitus vim virtutis suæ, eam in tam molli materia exercere non posset.

Obseruarẽ miram.

XXXII. PVTO hoc quoquè lectoris ędificationi aliquid profuturum, si dicamus, quantam præstiterit reuerentiam sacramentis, quanto studio illa confecerit, tractârit, sumpserit, quo timore & tremore vasa omnia & alia ad sacrum ministerium pertinentia correctarit. Verebatur ille modo se nimium miscuisse aquæ cum vino, modo guttulas quasdam seperatim calici inhæsisse: nunc vel tangenda sacra hostia, vel etiam tangenda aliquas minutissimas particulas digitis adhæsisse nunc se sumendo Eucharistiam illas particulas anhelitu suo à patena eiecisse: nunc sumendo sanguine quippiam distillâsse, aut in calice remansisse non satis accurate deterſum: modo vero illam corporalis partem, cui hostia imponitur, vel digitis vel alia parte corporalis se attigisse: modo illis articulis digitorum, quibus sacram contrectarat hostiam ante ablutionem se aliquid tetigisse, & super omnia, se ea, qua par erat, deuotione præditum non fuisse, vt ex sententia posset dicere cum beato Iob: Verebar omnia opera mea. Ea ergo reuerentia, quam summam adhibuit sacramentis, in causa fuit, vt omnia tractim perageret, corpus Dominicum, perinde acsi pati adhuc posset, & eleuaret & deponeret, & omnes corporis gestus admodum reuerenter componeret. Vngues digitorum, quibus sacra hostia contrectatur, & superioris labij pilos ori proximos, forfice solebat præcidere, & ob sacramenti reuerentiam conseruare apud se, indignum censens illa pedibus conculcari, quæ ex frequenti Dominici corporis contactu nobilitata essent. Nec tamen hoc scribimus, vt trahi debeat in exemplum, quod tota Ecclesia non obseruat: sed vt beati viri erga sacramenta eximiam reuerentiam declaremus.

Piarũ mẽtiũ est, ibi etiam culpã timere, vbi non est culpa.

Iob. 9.

XXXIII. HOC etiam, quod in seruo Dei naturę metas excessisse videtur silentio præterire non possum, quod cum adeo imbecillis esset viribus, vt neque stare diu, neque ieiunare posset, quin extremè deficeret, tamen altaris ministerio occupatus, & stare diutissime, & ieiunus permanere potuit. Contigit aliquando, cum apud tales esset, quorum deuotione lætabatur, vt per aliquot dies ex alacritate spiritus tantum corporis sentiret robur, vt nec ieiunium ei molestiam afferret, nec sine miraculo etiam corporaliter laboraret. Nouerat enim parare horologia, qua causa etiam nonnunquam ad alia monasteria vocabatur, vt vel noua horologia cõficeret, vbi non erant, vel vitiata corrigeret. Id quod ille tãta iucunditate faciebat, vt eius præsentia nõ solũ nulli onerosa, sed omnibus gratissima foret. Adeo enim omniũ se moribus & cõsuetudini accõmodare iciebat, vt quanuis inter perfectos sapientiã loqueretur, tamẽ cum esset cum pueris, quasi vnus ex illis existimaretur ab eis. Has corporis vires nouimus ei datas interdum, cũ ad meditandũ vel scribendũ aliquid spirituale, cui singulari deuotione & gratia affectus esset, studium applicaret, ita vt nonnunquam vsque ad meridiem, crebro vsque ad vesperam & crepusculum ieiunium protraheret. Atque tum etiam, fratribus eum compellentibus, vt fragili corpusculo indulgeret, sæpè vno pulmento, maximè autem pultibus contentus erat.

Res stupẽda sanè.

Vires dantur ei diuinitus.

XXXIV. VENIO nunc ad visiones & reuelationes Domini, quæ alijs nobis notis hominibus, vitæ sanctitate probatis, de beato

beato viro factæ sunt, vt etiam aliundè habeat testimonium veritatis. Fuit in monasterio nobis vicino virgo sancta ordinis Cistertiensis, lumen & decus nostri temporis, cuius testimonium tanto plus apud me ponderis habet, quanto ego eam familiarius noui: nec de illo quisquam ambiget, qui legerit vitam eius virginis, primò quidem à nostro Ioseph conscriptam, sed posteà à me redactam in compendium, nè quis eius prolixitatem forsitan fastidiret. Obiit autē aliquandò apud nos, ecclesiæ nostræ simplex frater, sacerdotio initiatus, bonum habens à fratribus testimonium. Pro cuius anima hæc virgo Domino multas obtulit preces, petijtque sibi certò reuelari, quo statu res eius essent. Post aliquot dies apparuit oranti illi defunctus, & de sua salute certiorem eam reddidit. Ait autem virgo ad illum: Oro, dicas mihi, cuius apud Deum meriti est Ioseph? Respondit ille: Ob virtutes eximias magni Ioseph est meriti. Scire enim debes, illum humilitate, patientia, charitate & obedientia omnes antecellere. Id cum posteà indicatū esset Ioseph, vt ego ab eius ore accepi, ità ait: Hactenus quidem reuelationibus Elizabeth (sic enim vocabatur virgo) fidem adhibui: at nunc timere compellor eam esse deceptam, cui talia de omnium mortaliū nouissimo, prorsusquè inutili, & qui panē, quo vescitur, dignus non sit, reuelata sint. Huiusmodi verbis seipsum despicere, & apud nos quod erat dissimulare solebat, nè præclarè de illo sentiretur, hominum laudes deuitare volens.

Testimonium de excellentia beati viri.

Nota eius modestiā.

ALIAM quoque visionem eadem virgo de Ioseph habuit, quam illa suo mihi ore narrauit. Cum appropinquaret tempus resolutionis eius, mihi sanè lamentabile, vt quem illa precibus & lachrymis suis ab omni aduersitate protegere, & in rebus dubijs certum efficere consueuerat, Angelus Domini ait ad eam: Præparate, breui enim itura es. Sciens illa, quid diceret, quippe quæ ea causa Dominum multo tempore summa instantia esset deprecata, Et quandò, inquit, itura sum? Illo respondente, quod admodum breui, subiecit virgo: Itane prior ego decessura sum, quam Ioseph? Respondit Angelus: Tu quidem illum antecedes, sed ille non multò post te sequetur. Tum illa, Dic mihi, inquit, quis vir est iste Ioseph? Respondit Angelus: Magnus planè est, & cui in ecclesia Steinueldensi nullus par sit. Illa commemorante fratres bonæ existimationis, qui tum erant apud Steinueldenses, scisciteque num illos omnes excelleret Ioseph, dixit Angelus: Hi quidem admodum boni sunt, sed nihil ad Ioseph. & quadam vocis contentione & seueritate vtens, subiecit: Nemo par est Ioseph. Scias enim certissimè, Ioseph castitate & puritate animi & corporis, humilitate perfecta, charitate summa, & patientiæ longanimitate præcellere vniuersos. multaque alia de eius virtutibus adiecit. Cum autem extremam vnctionem famulæ Dei, præsente Ioseph, mœstissimus adhibuissem, omnibus semotis, mihi soli dixit: Iam non multa deinceps tecum loquar: scio enim certissimè impletum iri, quod à Domino per Angelum didici, & ardenter concupiui. Itaque sub his extremis colloquijs nostris Ioseph tuæ charitati commendo, teque commoneo diligenter, vt modis omnibus caueas illum vnquam vel verbo vel facto perturbare. Infirmitati corporis eius humaniter subueni, & quibus potes modis ei opitulare, id pro compertissimo habens, quod nemo illum impunè exacerbauit etiam in hac vita, vt nihil dicam de futura, vbi pœnas dabit sempiternas, nisi egerit pœnitentiam. Nam & meipsam sentio hîc diutius torqueri, quod aliquoties turbauerim eum.

Aliud testimonium sanctitatis eius.

XXXV.

SED quia virtutum beati viri mentio facta est, in quibus totius sanctitatis vis & summa consistit, operæprecium fuerit singulatim virtutum signa, quæ ipsi & vidimus & audiuimus, explicare. Castitas quidem post acceptam à baptismo vestem albam & immaculatam, tam in illo perfecta fuit, vt gemma virginum, castitatis lilium, pudicitiæ titulus, vas electum continentiæ, agnus innocens & virgo virginum nostri temporis iure potuerit appellari. Virgo fuit cunctis sensibus suis, & quantum perpendere licuit, in hac virtute nostram vltra modum fragilitatem excessit. Si enim fuisset opus, etiam in diuinis deuotarum fœminarum, vti virorum, ministerio vtebatur. Non ego hîc ministerium fœminarum, quantumcunque sanctarum, sacerdoti ministrantium commendo, sed oculos sacerdotis lacte lotos, ità repletos & absorptos à spiritu, vt non discernerent mulierem à viro, aut si discernerent, nihil per aspectum in cor purissimum humanæ fragilitatis irrepsisse, quid ni commendem? Addam maius aliquid. Volens aliquādò meridie somnum in lectulo capere vir castissimus, in eo lecto cubauit, in quo iam fœmina dormiens iacebat. Quæ cū illo dormiente esset expergefacta, viso viro, expauit, erubuit, aufugit. Nec hîc ego commendo virum in eodem lecto cū muliere cubantem, sed virum spiritalem mulieris præsentiam non sentientem.

Eius eximia virginitas.

XXXVI.

HVMILITATEM autem illius quomodò pro dignitate prædicabimus? Cuius ille præ cunctis virtutibus studiosissimus fuit, audiensque Christum dicentem, Discite à me, quia mitis sum & humilis corde: tanquam verus veri magistri discipulus, corde, voce, gestu, habitu, agendo, patiendo eam expressit, adeoq; hæc in illo virtus emicuit, vt cum omnes cunctis virtutibus superaret, humilitate cæteras in seipso virtutes & humanum modum excederet. Facilè hoc persuaderi illi posset, qui vocem modumque loquentis audisset, & quam promptus ille fuerit accusator suî, aliorum excusator, quam verecundus reprehensor, vbi poscceret necessitas. Nunquam iactabat ille bona sua, aliorum semper prædicabat. Si quandò in faciem laudatus esset, illam laudem miris modis ità nouerat eludere, vt nonnunquam etiam id, quod vidissemus & audiuissemus, adeò nobis excuteret, vt illi virtutem inesse vix crederemus. Quoties autem apud nos suî faciebat mentionem, se opprobrium hominum, & abiectionem plebis, se numerum tantum & fruges consumere natum, pomum syluestre putridum. omniumque onus appellabat. Gestus omnium membrorum eius simplicissimi erant, vt nihil in eis insolens, aut quod singularitatem præ se ferret, conspiceretur. Compungor, frater charissime, dum te contemplor oculis cordis mei, lugeoque tam me tuî dissimilem. Caput tuum humiliter submissum erat, oculi tui planè columbarum, nihil noxium afferentes in domicilium cordis tui. Genę tuæ, instar turturis, humilitate depressæ, virginei pudoris verecundia rubicundæ. Incessus pedum tuorū moderatus & simplex, nihil omninò vel superbiæ, vel leuitatis admittens. Si quem sibi offensum putaret, sine personarum acceptione facillimè se ad petendam veniam in genua submittebat, voce humilima sibi ignosci petens. Vestes eius nec delicatæ, nec sordidæ, tametsi ad sordes propensior videbatur. Multis annis non vidimus eum nouo vtentem cucullo, quod tamen ille non humilitati, sed imbecillitati corporis tribuere solebat, asserens se noua vestimenta propter pondus ferre nō posse. Quod etsi verum erat maximè tamen humilitate id illum fecisse nouimus. Nouis tunicis aliquandò vsus fuit, sed sæpius & libentius vetustis, quæ sartas haberent manicas. Vestem pelliceam, qua solebat vti diutissimè, suis interdum manibus panno laneo æque vetusto sarcire solebat: cumque frater ei familiaris id reprehenderet, aiebat: Ego meliori dignus non sum. Calcei eius nulla erant arte confecti, plerunque veteres, & quibus alij iam vsi essent: in quibus si quid superbum in anteriori parte ineisset, ad lignum vel lapidem eos allidebat. In cunctis eius actibus nihil erat, quod cuiusquam boni hominis oculos offenderet, quippe è quibus sanctitas reluceret. Totus ille sibi ex animo viluerat, & quod apud se intus erat iudicio suo, foris etiam alijs ostendebat. Qua igitur ratione laudem ab alijs expeteret, cum eam ipse sibi negaret? Immò verò non solum non laudari ille volebat, sed etiam vilipendi cupiebat, quod equidem certo declarabo exemplo. Eunti illi aliquandò rusticus occurrit: quem ille salutans, flexis genibus sic orauit: Quæso vt facias id, quod petiturus sum abs te. Illo respondente se id libenter facturum, adiecit: Cęde obsecro maxillam meam. Territus rusticus re insolente, quæsiuit cur id peteret. Respondit ille: Dignus planè sum, qui cædar in facie, cum sim putre cadauer. Hoc quidem ille rusticus narrauit vni ex sacerdotibus nostris. Quod vbi nos resciuimus, factum viri stulti propter Christū, sed prudentis in Christo, ægrè tulimus, non id humilitati, sicuti oportuit, sed stultitiæ eius adscribentes. Igitur reprehensus

Gestus eius.

Vestes eius.

Calcei.

Actus.

Cupit vilis haberi.

XXXVII.

hensus est à nobis, at ille vt in viam nos reduceret, Et quo alio, inquit, dignus sum impurum cadauer, quam vt cædar in faciem? Docuit ea nos, doceat & lectorem plena humilitatis responsio, quid de seipso vir beatus sentiret, nec ausi simus dicere stultitiam, vbi tantæ humilitatis sapientia appparet, maximè quandò perfecta humilitas absque stultitiæ nota in eorum oculis, qui humanam venantur gloriam, aut vix, aut ne vix quidem seruari potest. Huiusmodi autem factis penè apud omnes, qui illum nouerant, adeò viluerat, vt nulla eum laude dignum putarent. Multò enim magis ille optabat stultus quam sanctus haberi, cum esset humilimus omnium, quorum nos notitiam habemus, non solum coram hominibus, qui falli possunt, sed etiam coram facie tua Domine IESV, qui falli non potes.

Vilescit apud multos, licet sanctissimus.

XXXIX. LAVDEMVS porrò a charitatem eius, quæ omnium radix est virtutum, sine qua non potest virtus vlla meritò appellari. In hac virtutum radice omnes virtutes suas plantauerat Ioseph noster. Dilexit ille re vera Deum, dilectus Deo, propter quem corporis voluptatem castitate, mundi gloriam humilitate calcauit: propter cuius verba labiorum vias durissimas custodiuit, ingrediens per angustam portam humilitatis, paupertatis, laborum & dolorum: nec tamen vel ob contemptam voluptatem, vel ob quamlibet toleratam afflictionem aliud expetiuit præmium, nisi vt faciem videret tuam Domine IESV. Tibi, tibi soli dixit cor eius, charitate tua vulneratum, exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. O quoties & quam ab imo ductis pectore gemitibus etiam nobis præsentibus te suspirabat bone IESV? quã dolebat miseria miserabilis Babylonis huius, & absentia vultûs tui? Adeò verò etiam proximi charitate feruebat, vt probè nôsset & gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus. Intantùm ille tum corpore tum animo afflictis condolebat, vt mitissimum & benignissimum cor eius, omnium mœstorum, infirmorum & qualibet miseria laborantium communis quædam domus hospitalis videretur. Vidi ego aliquando cum fratres quidã suas ei tentationes & molestias exponerent, tanta illum commiseratione affici, vt & vultus concideret, & manifesta eum cordis defectio occuparet. Quibuscunque potuit modis condolendo, consolando, orando afflictorum portauit onera, vt legem Christi, quæ charitas est, adimpleret. Dederat illi Dominus gratiam bonam, & linguam eruditam, vt sciret sustentare verbo eos, qui lapsi fuerant, & quorum vestigia nutabant: atque ex his, quæ passus erat & quotidiè patiebatur, afflictis omnibus omnia se facere nouerat, tum à sancto Spiritu, tum ab experientia in omnibus institutus: nec quenquam, charitate impellente, à se alienum aut extraneum reputabat.

Sublimis charitas eius.

Psal. 26.

Commiseratio erga afflictos.

XXXIX. VT verò ad eius quoquè patientiam veniamus, crucem suam tanquam ex duabus compactam lignis, externa afflictione & interno dolore, quotidiè ferebat, insistens in vestigijs Domini sui. Videbatur flagellis & verberibus vndiquè cinctus vir miræ innocentiæ, vt omni ex parte eius patientia exerceretur. Multigena ei Dominus flagella adhibuit, vt omnigenis posteà in cælo gaudiis afficeretur. Multis, & quotidianis, ac penè continuis vexabatur morbis, debilitate stomachi, doloribus capitis, defectione cordis crebrissima: deptis alijs sæpè superueniẽtibus, ęgritudinibus. Afflixit etiam eum Dominus, non permittendo, vt corporis commodis, cibo, potu, equo aliquò profecturus, molli strato vteretur: ità vt sæpè esuriret & sitiret, nec tamen liceret ei sumere cibũ illum & potũ, quẽ expetebat. Erat sanè omnibus non mediocri admirationi, quod viderent eum fame & siti laborare, nec tamen capere cibum & potum, quem ordo siue institutum permittebat. Interdum fatigatum illum ex labore, extra monasterium agentem, amici eius molliori lectulo fouere volebant, sed ille reiecto lectulo benè cõposito, in solis straminibus debilis cubabat. Rogatus quãdoquè, quid causæ esset, quod cibos lautiores & lectos molles tam imbecillus corpore non admitteret, paucis respondebat: Iesus prohibuit. vel: Iesus non permittit. Equo vel curru annis propè duodecim vsus non fuit, neque in niue, neque in pluuia, non in æstu aut frigore, sed quamuis difficilia itinera pedes conficiebat, exiguo scipione imbecillia membra sustentans. Fecisse autem id eum voluntate diuina, eiusmodi exemplo didicimus. Ibat aliquandò ad chortes ecclesiæ nostræ, assumpto fratre, ei valdè familiari. Habebant autem duo vnum duntaxat equum, quem manibus ducebant. Cumque paululum progressi essent, ait Ioseph: Vix possum vltrà progredi, adeò lassus sum. Hortante eum fratre, vt equum ascenderet, respõdit: Non possum. At tamen fratre importunè vrgente, tandem equum ascendit: sed paulò post tam grauiter equus offendit, vt ægrè posset à casu se tueri. Itaque ait fratri Nonne dixi tibi, non posse me equo subuehi? Tum frater, Quæso, inquit, denuò tentemus. Assensit Ioseph, sed equus multò etiam grauius impegit, ità vt fratri diceret Ioseph: Sine me ab equo descendere, nè deterius corruam. Admirans frater, & tamen quid ageretur ignorans, Etiam tertiò, ait, in nomine Domini periculum faciamus. Ego sustentabo te, nè possis ex casu detrimentum accipere Vix ille verba finierat, & cum equus vellet procedere, totus corruit, & sessor, licet fratre sustentante, vix illæsus euasit. Tum frater cernens se toties voto frustrari suo, obnixè rogauit eum, vt quid sibi hoc vellet, explicaret. Et Ioseph, Credè mihi, inquit: Dominus Iesus prohibuit. Alioqui putas me non perindè vt alios, vsurum cibo, potu, equo, nisi Dominus vetuisset? Illo ergo iubente, hos ego peculiariter sustineo labores. Sic ille ad mortẽ vsque Domini IESV fuit cõstrictus legibus, vt eius exemplo nec equis, nec curribus veheretur. interim verò non deerant præter alios, etiam quidam in fratribus, qui per contumeliam ei objcerent, quod sæpe posset comedere, nec tamen laborare: non attendentes stolidi, omni labore molestius id ei accidere, quod non posset laborare: & quauis inedia acerbius, quod ieiunare nequiret, Domino illi etiam in Quadragesima non parcente, vt vel tunc posset cum pueris alternis diebus ieiunare. Porrò etiam teterrimus satan quãtum potuit molestus ei fuit, modò in corui, modò in felis specie ei oranti apparens, nunc cucullo à tergo eum trahens, vt à precibus eum impediret, aut certè improuiso metu concuteret, quẽ aliter ad assentiendum suæ malitiæ permouere nequiuit. Exercebatur quotidiè in his aliisque multis fortissimi athletæ patientia, & vtroque homine dimicans, cælestis præmij coronas sibi texebat.

Excellens patientia.

Morbi varij affligũt eum.

Cur nihil sibi indulgere voluerit etiã valde imbecillus.

Infestus ei est malignus dæmon.

XL. LIBET iam aliam suprà dictæ Christi ancillæ de nostro Ioseph exhibitam reuelationem subiungere, summam sanctitatis eius laudem haud dubiè continentem. Cum ecclesia Steinueldensis magnis quateretur aduersitatibus, & à solo Deo esset expectandum remedium, virgo hæc Elizabeth (quæ propter spirituales amicos, quos in ea habebat, non minus quam propriam ecclesiam eam diligebat) cœpit eius perturbatæ causam in se recipere, & neque nocte neque die à precibus & lachrymis cessare. Expertus loquor. Fuit ea virginis Christi consuetudo, vt quoties pro causa aliqua Dominum deprecari cœpisset, non desineret, donec certam ab eo consolationem obtineret. Instanti itaque precibus & lachrymis multis, apparuit ipse mœrentium consolator, aitque ad eam: Quid ità pro ecclesia Steinueldensi clamas ad me? Putas ne illius me oblitũ? Certissime noueris, in ea iam germinare lilium, ꝙ te quoq; dignitate præcellet: quod quandiù fuerit in ea ecclesia, illa perire non poterit. Hoc lilio quem Dominus significare voluerit, satis declarant crebra miracula, quibus Ioseph nostrum extulit non solum vltra omnes fratres eius, sed etiam supra ancillam hanc suam, virginem egregiam, ità vt in omnes fines terræ huius lilij odor sese diffuderit.

Laudatur à Deo.

XLI. ADIVNGIMVS huic aliud alterius Elizabeth, virginis non minus sanctæ testimonium. Celebrabat aliquandò sacerdos eximius Ioseph noster sacrosancta mysteria, asperrima quidem hyeme, sed solita prolixitate & suauitate. Sub Canone stabat manibus eleuatis, nec tamen sentiebat acerrimum frigus, quod aliis locis & temporibus magnam ei molestiam afferre solebat. Adeò erat extra se raptus, vt sensus corporei suis destituti essent officijs, oculi nil cernerent, aures nihil audirent, manus insensiles essent. Adfuit tunc hæc virgo optimæ existimationis, purissimæ simplicitatis & castitatis eximiæ, maximeque admirabatur sacerdotem Domini tam longo temporis spatio illo immani frigore nihil affici. Tum verò Dominus aperuit oculos admitãtis, & maiori miraculo admirationem eius absoluit. Vi-

Visio cuiusdam sanctæ virginis.

dit enim Dominum IESVM ex vna parte, & beatissimam matrem eius ab altera adstare sacerdoti nostro, eique ceu charissimo ministro sua exhibere ministeria, Domino IESV tenente manum eius dexteram, sinistram sanctissima matre eius, eoque contactu vtranque manum calefaciente, frigusque temperante. Ità factum est, vt tot horis homo debilis in tanto duraret frigore, (quod alioqui ferre non potuisset) nec igni manus admoueret, nec vel contrahendis digitis, vel aliquo signo se frigere indicaret, immò nec peractis mysteriis in manibus algoris extaret signum aliquod. Itaque etiamsi reuelatione id patefactum non esset, satis hinc constaret Dominum IESVM, itemque sanctissimam matrem eius, illi adfuisse, eiusque digitos calefecisse. Perfectis indè sacris Missarum solenniis in feruore cordis & corporis refrigerio, ad angelicum sacerdotem virgo illa sancta accessit, eique quid vidisset indicauit. At ille, vt semper humanæ laudis auram prudentissimè declinare solebat, Ego hoc inquit, non vidi: sed cum non sentirem frigus, cogitaui posse id fieri. Adiiciam aliud isto non inferius, quod à teste fide digno & celebris famæ accepimus. Visa fuit aliquando beatissima Virgo & mater Domini suo ministro cum aureo calice, in cuius medio erat crux aurea, adstare, cũ eius vnicum filium in matris honorem Deo patri offerret, & tandem diducto sacerdotis pectore vnà cum cruce & calice in illud se recipere. Nec sanè apud me magnam habet admirationem, eam in illud pectus visam fuisse introire, in quo dilectionis affectu & iugi commemoratione perpetuò retinebatur.

Visio cuiusdam.

Divinitus adduntur grauiter decumbẽti nouem anni vitæ.

VOLO iam aliud dictæ virgini & nostro Ioseph commune referre miraculum, nobis vtriusque testimonio compertum. Percusserat Dominus seruum suum, immò prædilectum filium, morbo & graui & diuturno, ità vt omnibus omninò ad mortem tendere videretur. Venit igitur virgo Christi, vt suum visitaret infirmum, quem fortiter amabat, vt extremum vale diceret morituro. Decumbebat ille tunc, Deo sic disponente, in quodam castello, vbi Dei famulis vtriusq; sexûs liceret ad illum accedere. Veniens autem Christi virgo, amicum quidem languentem humanitus miserata est, sed multò plus doluit & ingemuit non sibi licere præcedere, aut saltem comitari ad dilectum Dominum prorata est, sed multò plus doluit & ingemuit non sibi licere præcedere, aut saltem comitari ad dilectum Dominum profecturum. Collecto igitur spiritu, credens Domini misericordia etiam eum, cuius iam desperata vita esset, posse ab ipso mortis aditu reuocari, orauit Dominum IESVM instantissimè, vt seruaret vitam iam à vita abeunti. Tandem illi sic oranti, & in precibus vigilanti Dominus apparuit, dicens: Audiui preces tuas, & propter te vitæ eius quinq; adieci annos. At illa: Si exaudisti, inquit, preces meas, quæso Domine, vt non quinque, sed duodecim annos addas vitæ illius. Quantulum enim sunt quinque anni? Equidem his contenta non sum. Dominus vero, nolens contristare delicatæ filiæ spiritum, Eccè, ait, do illi annos nouem. nam duodecim annis haudquaquàm volo illum hic permanere. Illa nihil dubitans de visionis veritate, infirmo Ioseph eam exposuit, aliisque planè diuersum sentientibus, dixit non iam moriturum Ioseph. & sic etiam re ipsa euenit, conualescente illo contra omnium expectationem, & tot annis, quot dixerat Dominus, nobiscum in hac vita durante. XLII.

Sub Missa videt animam sanctæ virginis.

ET quia in virginis huius mentionem incidi, quo fine hinc exierit, paucis annotabo. id enim pertinet ad commendationem nostri Ioseph. Beata hæc virgo sponsi sui præsentiam ardenter suspirans, sine intermissione summoperè rogabat eum, vt ante Ioseph emigrare ipsi liceret ex hac vita. Non despexit Dominus preces ancillæ suæ, præstititque ei quod volebat. Qua autem hora illa spiritum reddidit, beatus Ioseph Missarum solennia agebat, nihil comperti habens de obitu illius. Et eccè inter ipsa sacrosancta mysteria adsunt angeli, eique sanctæ virginis animam exhibent, aiũtque eam à corpore discessisse. Et ille quidem contristatus eius decessu, sed præsentia exhibita exhilaratus, completo Missæ ministerio, omnibus qui aderant virginis obitum denunciauit, familiaribus secretè exponens, vndè eum ipse comperisset. XLIII.

Visio cuiusdam fratris.

STETIT aliquandò Ioseph noster iuxta altare, habens in manu sua librum altari impositum, quem meditabundus legebat. Eadem hora quidam nostræ ecclesiæ frater conuersus, quem diligebat Ioseph, superuenit, respiciensque Ioseph stantem, vidit vultum eius instar Angeli luculentum, & verticem capitis eius similem carbonibus ignitis & ardentibus lampadibus. Testimonium hoc omni exceptione maius est propter viri simplicitatem & innocentiam, & nos scimus illud verum esse. Interim cogitemus nos quoad possumus, quale Domino holocaustum per id tempus fuerit spiritus Ioseph, quanto eum igne intus inflammârit Spiritus sanctus, quando foris etiam in corpore tantus ardor apparuit. Habemus & alterius fratris testimonium: sed mihi prius dicendum est, quod ipsius Ioseph relatione mihi compertum est. Cœperat exponere Cantica canticorum, mirantibus nobis, & tum intra, tum inter nos aut temeritatem aut simplicitatem eius valdè reprehendentibus. Permulti enim necdum noueramus, vitam & actus eius aut ipsius Domini IESV, aut beatissimæ matris eius institutione in omnibus dirigi. Cum autem aliquando oblata occasione de hac re familiariter cum eo conferrem, ille non habens quo se excusaret, coactus est dicere id quod erat. Ait igitur: Non ego vel temeritate vel simplicitate deceptus, quasi ignorem quantam ingenij vim hoc opus reposcat, illud suscepi, sed matre Domini me adhortante. At ego sermone tam breui, licet vero, minimè contentus, modum reuelationis accuratius inquisiui. Tum ille: Videbam, inquit, matrem Domini ferentem manibus elegantem & amplam scutellam, in cuius fundo parum erat olei. Arridens autem illa mihi blandissimè, sic ait: Exiguum hoc oleum tibi exhauriendum relictum est: mox id clarius exponens, adiecit: Quandoquidem Cantici canticorum liber multorum expositionibus penè exhaustus est, hoc parum, quod instar olei huius supersest, tu ad mei commendationem exhaurire debebis. Tantæ ergò Virginis adhortatione & authoritate fretus, laborem mihi intolerabilem suscepi, malens hominum ignorantiæ, quam matri Domini displicere. XLIV.

In visione iubetur exponere Cantica canticorũ.

SVBIICIENDVM hîc est testimonium aliud, quod difficilè quidem credi possit, sed non vnius est duntaxat. Aggressus Ioseph exponere Cantica canticorum in persona matris Dei, in locum solitarium secessit, vbi nec clamantium strepitu impediretur, nec facilè ab aliis inuiseretur. Ibi ille sæpissimè, quotidianæ infirmitatis suæ oblitus, tanta spiritus vehementia rapiebatur, tanta contemplationis dulcedine fruebatur, vsque adeò scripturæ, quam tractabat, nectare inebriebatur, vt miseri corpusculi prorsùs immemor, cœnæ vel prandij horam, quam anxius cum puerulis præuenire solebat, aut non cogitaret, aut ignoraret omninò. Tædio nonnunquam affecti fratres, qui refectorio ministrabant, cum etiam ad secundam inseruientium mensam non veniret, ibant ad locum solitudinis, vbi illum manere cognouerant, & eum non inuenientes, vel potius præsentem non videntes, nimia expectatione perturbati, verbis durioribus inculpabant eum, putantes eum ibi non esse, recedebantque indignabundi. Quos ille suo tempore subsecutus, cum venisset ad eos, ordine eis commemorauit ea quæ dixerant, monuitque blanditer animi commotiones comprimere, & à verbis incompositis abstinere, si iram Domini IESV & matris eius euitare vellent. At illi nimia admiratione affecti, Vndè, inquiunt, serm ones nostros & animi commotionem scire potuisti, cum te illic præsentem non viderimus? Ille vero, vt eos certiores efficeret, respondit: Ego verba vestra non ab alio didici, sed hisce meis auribus accepi, à quibus oro, vt deinceps abstineatis. XLV.

Vide lector admiratione digna.

NEC id semel contigit, vt præsens à præsentibus non cerneretur. Deuotione fratris, qui refectorio seruiebat, & familiaritate fretus, in ipso refectorio locum sibi delegerat, vbi à prandio æstate, & à cœna hyeme toto penè die potuit contemplationi & lectioni vacare. Ibi nonnunquam ab illo fratre & intrante, & exeunte, & ianuam claudente visus non fuit, ità vt intrans ille summoperè miraretur, se non inuenire quem illic reliquerat: rursusque reuertens non XLVI.

Licet præsens, tamẽ non videtur.

non minus ſtuperet ſe eum ibi cernere, quem ſe putabat illic neutiquam reliquiſſe. Oſtium enim illud ſic claudebatur, vt ab eo, qui intus eſſet, aperiri non poſſet, nè quis putet eum fratre ignorante & egredi & ingredi potuiſſe. Vndè etiam aliquandò exiturus frater, & ianuam clauſurus, cum eum non videret, & tamen fieri poſſe exiſtimaret, vt eſſet illic, ſicut heri & nudiuſtertius, aperta voce dicebat: Si hîc ades, ô Ioſeph, manifeſtum te exhibe, nè clauſo oſtio exire non poſſis. Tacente Ioſeph, frater iam clauem ſeræ inſerebat. Tum Ioſeph exclamans, Noli, inquit, claudere. iam enim tecum egrediar. At ille vehementer admirans, Si te, ait, me egrediente poſthac non prodideris, toto die oportebit te intus incluſum permanere. Ioſeph autem more ſuo diſſimulare volens, quod negari non poterat, Et quarè, inquit, me non vidiſti, ſedentem in conſpectu tuo? Hæc ego ex fratrum Steinueldenſium ore accepi, nè minus fide digna putentur, ſi in tertiam vel quartam perſonam tranſierint, priuſquam ſcripta fuêre. Nec rarum, immò propè quotidianum fuit, vt per omnes monaſterij latebras quæreretur, nec tamen reperiretur, atque tandem mirantibus illis, qui eum quæſierant, quandò ei viſum fuit, eis ſe præſentem exhiberet. Poteſt hinc animaduerti, quam ſubtilis eius ſpiritus fuerit, & quam ſublimiter ad illud incircunſcriptum lumen acceſſerit, atque in ſecretiſſimum Domini ſanctuarium introierit, quandò etiam adhuc corruptibile corpuſculum eius ad eam pertigit ſubtilitatem, vt à præſentibus videri non poſſet. Adiurat ſponſus in Canticis filias Hieruſalem, nè ſuſcitent, neque euigilare faciant dilectã, donec ipſa velit. Quid verò aliud etiam hîc videtur dixiſſe ſponſus, dilectum ſuum etiam corporaliter abſcondendo, quam nè ſuſcitaretur ab inquietis, neque euigilare niſi volens cogeretur? Quid autem mirum, ſi is horam prandij non ſentiat, qui guſtat & videt quam ſuauis ſit Dominus. *Cant. 2. & 3*

XLV-II. DISPONENTE Domino, morabatur aliquandò Ioſeph in monaſterio quodam, multis ijsque diuturnis moleſtijs & vexationibus exagitato, crebriſque virgæ Dominicæ ictibus ad extrema perducto. Nomen monaſterij idcircò reticemus, nè quem infamare velle videamus. Motus ergò miſericordia Ioſeph ob eius monaſterij contritionem, in quo conterebatur & ipſe, inualidam cauſam orator validus, & non in legibus hominum, ſed in lege Domini, quæ charitas eſt, peritiſſimus aduocatus agendam ſuſcepit: ſumptoque thuribulo orationis incenſæ, & hauſto igne charitatis ardentis, inter Deum viuentem & homines peccatis mortuos medium ſe obiecit, ſeueri iudicis ſententiam flectere connitens. Cumque in hoc totus eſſet, tandem Dominus Ieſus venit ad eum, ſed valdè terribilis, & vindex acerrimus, ferens manu ſecurim acutam, tanquam illam eccleſiam radicitus exciſurus. Tertius ille ſuprà quam dici queat, ad tam horrendum Domini aſpectum, pius interceſſor pauens & tremens ad eius genua ſe aduoluit, & quibus potuit lachrymis & precibus, comminantis manum retinere tentauit. Dominus autem voce ſeueriſſima, Surge, ait, & vide pro quibus intercedas. Aſpice quam totus hic locus nihil viriditatis habeat, niſi quantum occupant pedes tui, & vide cui cauſæ patronus acceſſeris. Surgens Ioſeph, & cognoſcens vera Dominum dicere, iterum humi ſe abiecit, nec ceſſauit orare Dominum, donec illo nonnihil placato, vocem eiuſmodi ab eius ore accepit: Iſta quidem eccleſia indignam ſe miſericordia reddidit, ſed propter te manus iuſtiſſimæ vltionis meæ ſuſpenditur ad tempus. Hæc nos ab ipſo Ioſeph audiuimus, cuius teſtimonia credibilia facta ſunt nimis.

Dominus Ieſus apparet ei.

Flectit iratum illius precibus ſuis.

XLV-III. IAM porrò breui capite explicabimus beneficia Dei, quib. vltra humanã naturã auctus fuit noſter Ioſeph. Decubuit aliquandò, vt putabatur, è ſolito morbo ſuo: ſed vt poſteà verius cõpertũ eſt, lãguebat amore, charitatis telo vulneratus. Iacuit aũt in lectulo ſuo totũ triduũ, nec interim quiſquã ad illũ viſitandi cauſa acceſſit. Solebat .n. ipſe hoc crebro mihi dicere, adeò nonnunquã omni ſe hominũ gratia fuiſſe deſtitutum, vt alijs, quicquid ageret, prorſus diſpliceret: alijs, quicquid etiã ei accidiſſet, curæ non eſſet. Tandẽ venit ad eum frater quidã, cuius iã ſæpè, tacito eius nomine mentionem feci, inuenitque decumbentem, aitque ad eum: Quid ita hîc iaces? Langueo, ait ille. Et frater, Quanto, inquit, tempore ſic langues? Reſpondit Ioſeph: Triduum eſt, quod è lectulo non ſurrexi. Sciſcitante fratre, an non coactus eſſet neceſſitate naturæ interdum ſurgere: Scio, inquit, me triduò non ſurrexiſſe, ſed quæſo te ſubleua me, & vide num quid fortè humanum paſſus ſim neſciens. Hoc autem ille dicebat, vt fratrem ab huius ſecreti admirandi inquiſitione auocaret. Suſtulit ergò eum frater è lecto, ſed nihil prorſus indecorum comperit. Tum verò ſcire volens, quid hoc eſſet rei, quippe qui iam conſuetudine doctus erat eius rimari ſecreta, nihilquè ſine cauſa circa illum fieri, Rogo te, inquit, nè abſcondas à me hoc myſterium, quod totum triduum hic iacens, nullam naturæ neceſſitatem expertus es. Reſpondit Ioſeph, fratris familiaritate victus, & precibus: Cum ego naturali morbo afflictus decumbo, naturæ neceſſitati perindè vt cæteri parere compellor: quandò verò Dominus Ieſus aliquem mihi languorem immittit, ab omnibus naturæ neceſſarijs liber ſum. O ſi videre nobis liceat, guſtare quoquè & experiri, qualis fuerit hic languor qui tantas vires etiam corruptibili corpori ſubminiſtrauit. O ſi hoc languore mori contingat. Benedictus es tu, Domine Ieſu, pater rectorque naturæ, qui abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & reuelâſti ea paruulo tuo Ioſeph.

Vir ſanctus à ſuis negligitur.

XLIX ADDO aliud, non minus mirabile & naturæ vſum excedens. Diximus iam antè, in tanta corporis debilitate beatum virum, cum eſſet in itinere, nec equo, nec vllis vehiculis vſum. Itaque ſolebat paruam ſecum ferre lagunculam, quæ tres aut quatuor caperet hauſtus, vt ſi nimio labore & æſtu defatigatus, progredi non poſſet, copuſculum exhaſtum nonnnihil refocillaret. Porrò appropinquante corporis eius reſolutione, cum quodam admodum religioſo viro, laico tamen, iter agens, cum planè deficeret viribus, conſedit, & lagunculam ſibi porrigi petijt. Dicente autem ſocio, eam planè exhauſtam eſſe, ille reſpondit: Fac mihi, obſecro, calamos duos, quos per os lagunculæ vſque ad eius fundum immittam, ſi fortè guttam aliquam extraham, quæ me paululum refocillet, prorſus iam deficientem viribus. Tum ille, quamuis ſciret nihil humoris relictum in laguncula, tamen paruit ei, & calamos porrexit. Quos ille mittens in lagunculæ fundum, tantum hauſit vini, quantum calamis hauriri potuit: dixitque ſocio: Accipe etiam tu, & bibe. Credens ille deceptum fuiſſe, admouit ori lagunculam, ſed cum nihil ſequeretur per calamos, comperit ſe vera dixiſſe: aitque ad Ioſeph: Quis bibat ex vaſe prorſus vacuo? Reſpondit Ioſeph: Tu planè nihil nóſti: acceptaque lagena, ait: Verte in aliam partem, vt inuenias. bibitque ipſe ſecundò, & indè porrexit miniſtro. Et ille quidem denuò tentauit, ſed fruſtrà. Ioſeph verò iterum cum quadam iucunditate exprobrans ei, quod nihil acciperet, accepta laguncula, etiam tertio indè bibit, nihil penitus inueniente miniſtro, quia reuerà naturaliter nihil vini erat. Quod autem vir plenus gratia vinum indè hauſit, illius virtute factum eſt, qui cuncta fecit ex nihilo, qui hoc miraculo voluit cohoneſtare electum ſuum. Mirentur alij elementorum mutationem, abſentium cognitionem, præſcientiam futurorum, morborum curationes (Sunt enim hæc admiratione digna:) ego nihil horum perindè admiror, quam ex nihilo factum aliquid.

Mira ſanè ſunt hæc, ex lagunculæ vice a hauriri vinum.

L. PORRO verò etiam ſpiritu prophetico ſeruum ſuum Dominus ornatum voluit. Nam cum diſſolutionis eius tempus optatum immineret, eodem anno quidam ex fratribus poſt nocturnas laudes, cæteris quieſcentibus, in templum ingrediens, (Abfuerat enim ab illo officio) cœpit preces eaſdem Deo offerre. Et eccè à latere audit in medio monaſterio edi ſonum vehementem, ità vt corpus horrore, cor metu ingenti corriperetur. Mirabatur autem vndè tantus eo loco poſſet excitari ſonus, vbi nihil eſſet, cuius ruina eiuſmodi ſonum exprimeret. Expletis tandem precibus, non ſine admiratione receſſit, miſitque Dominus in cor eius, vt id quod audierat, ad Ioſeph referret, ſi fortè poſſet ex illo eius rei diſcere myſterium. Igitur manè venit ei obuiam Ioſeph, cui quid audîſſet indicauit, petens ab eo doceri,

ceri,quid ſonus tam ingens portenderet.Subriſit Ioſeph,aitque illi;Ego tibi aperiam rei huius ſignificationem.Eo loco,quo extitit ſtrepitus ille,quidam ſuo tempore ſepelietur,ad cuius monumentum magnus erit hominum concurſus,& frequens ſtrepitus.& eum ſcias eo ſono,quem audiſti,præſignificatum. Impleta veriſſimè eſt hæc prophetia.Ipſe illic tumulatus eſt,& certatim ruunt populi, ſanitatis remedia expetentes, aut cernere cupientes mirabilia,quæ per eum Dominus velit operari.Multis etiam annis antè prædixit, eccleſiam Steinueldenſem multis afflictionibus fatigandam:quod re ipſa plus ſatis iam comprobatum eſt.Promiſit etiam poſt has tempeſtates eidem eccleſiæ trãquillitatem & felicia tempora,quæ ſpe & deſiderio ſuſtinemus & præſtolamur,nihil de prophetæ veritate ambigentes.

Prædicit euentura poſt obitũ ſuum.

FELICIS etiam reſolutionis ſuæ tempus ipſi non fuiſſe incognitum, quibuſdam indicijs declarauit. Circa idem tempus,quo ſepulturæ ſuæ locum prædixit,ad quoſdam fratres acceſſit,qui magis ei familiares erant, quibuſque ille pro ſingulari erga Deum deuotione fidentius quædam ſua ſecreta communicabat. Nihil enim dubito ſciuiſſe illum, quæ vel fuiſſet vel eſſet ſingulorum fratrum vita.Venit enim ad quendam fratrem, qui mihi non minus notus eſt,atq; ego ipſe:qui in mundo primæ iuuentutis dies exegerat, priuſquam religionis acciperet habitum, dixitque ad eum: Quoties hunc pſalmi verſum profers,Bonitatem feciſti cum ſeruo tuo Domine, meritò debes magnam cordis deuotionem adhibere.At ille non intelligens,reſpondit non ſolum illum verſum, ſed etiam preces omnes cum magna deuotione dicendas.Tum Ioſeph volens ei melius explicare mentem ſuam, & eum tum ad ſuî cognitionem, tum ad agendas Deo gratias incitare,irâ ſubiecit:Eſt & alius alterius pſalmi verſus,quem itidem debes ſingulari ſemper attentione & deuotione proferre,eſt autem hic:Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me,& eruiſti animam meã ex inferno inferiori.tanquam diceret Ioſeph fratri illi:Intellige hanc eſſe Dei bonitatem,quam fecit tecum, quod eruit animam tuam ex inferno inferiori, in quo iam eras per malam vitam tuam. Stupebat his auditis frater, vitam ſuam reuelatam beato viro,cum ſciret eum ab homine illam minimè didiciſſe.Verum non ad hunc,aut eius ſimiles, ſed ad alios maioris innocentiæ & deuotionis fratres acceſſit Ioſeph, imminente obitûs ſui tempore, eisque ſupplices preces offerens,Eccè,inquit,cuiuſdam ſacerdotis amici noſtri finis appropinquat: rogo vos propter Deum,vt illum precibus veſtris Domino commendetis.Illis quærentibus quis eſſet,non aperuit,ſed tantum ait: Breui re ipſa comperietis,quis ſit.

Pſ.118.

Pſ.85.

Prædicit obitum ſuum.

LIBET iam ad infirmorum & tentatorum conſolationem quædam etiam commemorare de beati viri tentationibus & infirmitatibus,quibus virtutes perficiuntur. Appropinquante tempore deceſſûs ſui, inuſitatis eum Domnus tentationibus affligi permiſit,quas anteà expertus non erat. Nec reor alia cauſa permiſiſſe,niſi vt humilis humiliaretur adhuc,& iuſtificaretur adhuc. In alijs alia ratio fuit, putà vt ſcirent etiam in tentatione ſperare, & manum Domini nos non ad conſumptionem ſed ad conſummationem ferire. Fuit autem hæc carnalis tentatio, ſi cum noſtris conferatur, parua quidem & propè nulla: ſed comparatione angelicæ puritatis eius maxima videbatur. Permiſit etiam Dominus alijs intolerabilibus ſub diuinis myſterijs eum tentationibus cruciari, malo dæmone ei muſcas & grandes araneas,quarum nobis eſt incognita magnitudo,exhibente,eiusque pijſſimum animum affligente.Adeò verò hæc ei moleſta fuêre, vt propter ea nonnunquam ab altaris miniſterio abſtineret. Poſteà verò apud quendam ex ſacerdotibus noſtris eas vexationes miſerandum in modum conqueſtus eſt, aitque ſe miſſum ad eum, vt ab ipſo curaretur Territus ille frater,vt qui ſe eius meritis longè imparem ſciret,Quiſnam ego ſum,inquit,vt liberem te à tentationibus tuis? Reſpondit Ioſeph: Equidem ad te miſſus ſum, vt diabolum mihi inſidiantem coerceas. Videns frater inſtantiam deprecantis,beati viri infeſtatorem dæmonem,non ſuis fidens meritis, ſed Domino, adiurauit, nec eum poſteà talia paſſum cognouimus.Gratias tibi Domine, qui infeſtantis inimici iacula probationem fidelium tuorum eſſe voluiſti,& non vulnera: qui talem tuis tribuis pro labore merdem, vt nullum tuorum gaudeat hoſtis fuiſſe imbellem:immò perpetuum eis das triumphum,vt ſint exemplo fidelibus tuis, dum tentati in humilitate, liberati in charitate firmantur.

LII.

Sub mortẽ inſolitas fert tentationes.

Dæmonũ iacula vertit Deꝰ ſuis in triumphum.

HABVIT Ioſeph noſter iuuenem quendam admodum ſibi charum,profeſſione canonicum regularem, in monaſterio virginum Ciſtertienſis ordinis Domino ſeruientem.Is venienti Ioſeph ad illud monaſterium, in diuinis miniſtrare ſolebat:præceperat autem ei Ioſeph,nè poſt peracta Miſſarum ſolennia loqueretur ipſi, aut quippiam ab eo ſciſcitaretur,donec ipſe prior ei locutus eſſet.Quadam igitur die cum poſt perceptam ſolitam gratiam recederet ab altari,eam gratiam præter ſpem amiſit.Ea re inſolita perterritus,vt erat ſemper ſibijpſi ſuſpectus, in gratiæ collatorem ſe quippiam deliquiſſe timebat.Sed cum nihil ſibi conſcius eſſet de culpa aliqua,incidit illi, velle forteſſis Deum, vt ſecretum ſuum illi familiari ſuo aperiret,conuerſuſque ad Dominum,Domine, inquit,ſi tu vis, vt hoc ſecretum reuelẽ ſeruo tuo,iam per eius merita redde mihi conſolationem gratiæ tuæ,quam perdidi. Vix verba finierat, & eccè redit cum multa vehementia odor mirificus,qui ei ſubtractus erat,quo eum credimus quotidiè ſuiſſe refectum & detentũ cũ in altari tam prolixè hæreret.Deinde accedens ad iuuenem,quid accidiſſet ſibi expoſuit,ſeuerè prohibuit, nè dum ipſe eſſet in humanis,cuiquam hoc reuelaret.

LIII.

Odor mirificus eum afficit.

VENIO nunc ad tempus illud,quod votis omnibus toties optauerat adeſſe, quo illum Dominus ad ſe euocare voluit.Illo igitur tempore propinquante,tota Quadrageſima nihil ferè comedit præter panem ſimplicem, & calefactam ceruiſiam, paucaque pira alla cum tamen eſſet vel maximè debilis, & à nobis id mirantibus reprehenderetur.At interim nihilo minus contemplationi,lectioni, ſcriptioni animo indefeſſo vacabat. Porrò tertia Quadrageſimæ Dominica,Domino illum oculis miſericordiæ ſuæ reſpiciente, vt euelleret de laqueo pedes vnici & pauperis ſui, venit ad Abbatem noſtrum nuncius monaſterij virginum Ciſtertienſis Ordinis, apud quas quandoquè vixerat Ioſeph, petentium vt permitteretur per Quadrageſimam apud ipſas diuina celebrare. Abbate verò & fratribus id renuentibus,quod viderentur Ordinis ſtatua non permittere,ille ſpiritu futura præuidens, venit ad Abbatem,aitque illi Dei eſſe voluntatem,vt ad illas virgines mitteretur. Aſſenſit igitur Abbas, fratribus de eius receſſu conquerentibus, nec mediocriter dolentibus.Quibus Ioſeph ait: Noueritis me poſt Paſcha ſine dubio reuerſurum ad vos. Deindè pedibus ſuis iter ingrediens, celeriter venit ad illud monaſterium, & cum in eius interiora eſſet ingreſſus,ſcipione, quo ſe ſuſtentabat, terram conſignauit,ſepulchri formam exprimens, dixitque ſororibus, quæ illic aderant:Hoc loco ſepelietis me.Indè Palmarum die tam fuit robuſtis viribus præter morem ſuum,vt totum officium indefeſſus perageret,tantaque repleretur conſolatione, vt ad agendas Deo gratias etiam ſorores hilariter inuitaret. Tertio poſt die correptus febri, lectulo decubuit, in diesque acrius cruciari cœpit. Paſſus autem ſtuporem mentis ſiue eceſtaſim, cum ad ſe redijſſet,ſe nihil ait proficere,Ieſum ſe ad ſuas preces inexorabilem præbere. Quid id ſibi voluerit,nos hactenus latet.Hora verò obitûs eius impendente,circunſedentibus valedicens, & in manus ſui Ieſu ſpiritum commendans,erecto corde & vultu,migrauit ad Chriſtum. Corpuſculum eius loco illo, quem ipſe deſignârat, humatum eſt,ſuperiore noſtro præſente, & truſtrà rogante ſorores, vt fratris noſtri corpus nobis dimitterent,quem nos eis viuentem accommodâſſemus.Vbi autem id nobis renunciatum fuit,poſt fuſas lachrymas,cũ ad nos reuerſi eſſemus,ſtatuimus repetere corpus eius,nullis neque laboribus neque ſumptibus parcentes.Adfuit autem nobis Deus noſter,& iubente Colonienſi Archiepiſcopo, corpus eius è ſepulchro eduximus feria tertia Pentecoſtes,cum iam in illo iacuiſſet à quinta feria Paſchatis, loco paluſtri & naturaliter humido. Adeò autem corpus illud

LIV.

Parciſſimè edit,licet admodum debilis.

Deſignat locũ ſepulturæ ſuæ.

Abit feliciter è vita.

Corpus eiꝰ è ſepulcro

illud incorruptum inuenimus, vt non solum nullus in eo appareret vermiculus, sed etiam ipsa cutis superficies illæsa cerneretur. Tanto igitur accepto thesauro, facti sicut consolati, cum rediremus ad nostra, magnum vidimus concursum hominum circuncircà habitantium: qui cereos & cruces ferentes manibus, laudabant Deum in sancto suo, dicentes, Benedictus, qui venit in nomine Domini: moxque Dominus cœpit mirificare sanctum suum edendis miraculis, & exaltando mirabiliter eum, qui suo iudicio se infra mortales omnes supra humanum modum abiecerat, omnique creaturæ subiecerat propter Deum. Occurrebant quidam ciues Colonienses cum puero valdè dentium dolore vexato: cuius cum tumentem genam sacri corpusculi feretro applicuissent, ilicò dolor euanuit, & maxillæ tumor abscessit. Simili morbo liberatus est Henricus seruus noster in Bessenich, fratris Ioseph nomine inuocato.

incorruptum trâfertur.

Miracula.

LV. AGNES puella, virgo Deo deuota, triennio ægrotans, anno vno & sex mensibus lecto decubuit, membris omnibus in corporis parte inferiori præmortuis. Illi per visum apparuit frater Ioseph, & manum suam illi imponens, promisit ei sanitatem. Repentè illa adeò conualuit, vt quæ statuerat vesperi ad monasterium nostrum vehiculo proficisci, manè suis pedibus iter sanè difficile conficeret, & veniens ad nos, cum multis alijs, cunctis mirantibus, ad sacrificium accederet. Quidam ex nostris, magno deuotionis feruore accensi, nostu thecam sacri corpusculi aperuerunt, nec vllum sensêre putorem: quascunque autem potuêre, vestium particulas sibi pro benedictione sumpserunt, sanguinem recentem, ab innocentis viri ore stillantem diligenter absterserunt, non parum admirantes, in corpore iam septem hebdomadibus sepulto tam recentem potuisse sanguinem inueniri. Lauerunt etiam sacrum corpusculum aqua, quæ posteà permultis sanitatem attulit. Totum autem corpus perindè ac si viueret, tractari & inflecti potuit.

Illustremiraculum.

Notalector.

LVI. CVM sacrum corpus ad nos perductum esset, quidam apud nos fuit è parœcia nostra, adeò phreneticus, vt à dæmone obsessus crederetur, multisque ea causa vinciretur funibus, vt qui nec ab vxore, nec à filijs manus abstineret, cædens & lacerans, quoscunque posset apprehendere. Porrò in sacrosanctæ Trinitatis solenni die nonnihil sibi restitutus, sedebat ad sepulcrum beati viri. Ait autem ad illum custos templi nostri: Credis ne posse te curari à Domino ob merita fratris Ioseph hîc sepulti? Respondente illo, se credere, custos adiecit: Inuoca ergò Deum, vt per merita eius tibi opituletur. Quod cum ille fecisset, custos iterum ad eum: Abi in domum tuam, certus te à Domino per merita sancti huius propediem liberatum iri. Abijt ille, & ab ea hora vsque in præsens incolumis perseuerat. Eodem die venit ad nos mulier quædam à Dollendorp, ferens infantem, qui ea nocte dormiente ipsa, in cunis præfocatus obierat. Flens igitur miserandum in modum horis non paucis, tandem recordata beneficiorum, quæ præstaret Deus per beatum Ioseph fratrem nostrum, accepta fiducia, ità exclamauit: Tibi voueo, sancte Ioseph, si infantem hunc mihi viuum restitueris, me illum ad sepulcrum tuum cum oblationibus adducturum. Dixit illa, & infans, redeunte anima, paulatim moueri cœpit & oscitare. Id cernens mater, correpto infante, ad sepulcrum sancti Ioseph cum viro quodam, huius miraculi teste, per duo Germanica milliaria properauit: cumque infantem sepulcro eius imposuisset, is tum primum aperuit oculos, coloremque vitalem & pristinum vigorem recepit.

Phreneticus curatur.

Infâs mortuus reuiuiscit.

LVII. POST dies octo venerunt parentes cuiusdam pueri, octauum ætatis annum agentis. Is ab equo decidens, in lignum durum humi iacens capite impegit, ità vt cranium non quidem frangeretur, sed cum integra cute compressum, concauum appareret. Parentes accurrerunt stupidi, puerum exanimem vltrò citroque obuersantes, & modis omnibus explorantes, num quod in eo vitæ signum extaret. Sed cum nullum deprehendi posset, mortem filij multis lachrymis prosecuti sunt. Tandem memores eorum, quæ faceret Deus per fratrem Ioseph, inuocatione facta & voto nuncupato, filium viuum receperunt. Id ità se habere, coram conuentu fratrum nostrorum iureiurando confirmârût. Vir quidam sex annorum puerum adduxit ad sepulcrum fratris Ioseph, aitque: Eccè filius beati Ioseph. Fuerat ille puer valde oppressus rota currûs, & diebus quinque iacens sine sensu, horis singulis moriturus putabatur. Vouerunt autem parentes se adducturum eum ad monumentum fratris Ioseph, & puer contra omniû spem sanitati est restitutus. Quædam hydropica, cum corpus eius à matre fuisset vndique contactum particula pellium, quibus adhuc viuens Ioseph vestitus fuerat, quam illa pro benedictione apud se seruabat, ilicè curata est. Multa alia leguntur beati viri miracula, quæ & temporis & operis angustia scribi non patiebatur.

Item puer quidam.

Nota miraculum.

VITA HEGESIPPI SIVE EGESIPPI VIRI SANCTISSIMI, PER EVSEBIVM CAESAREAE PALESTINAE EPISCOPVM lib. 4. hist. Eccles. cap. 28. & 21. conscripta interprete Ioanne Christophorsono Anglo.

ANN. 160

I. CAP. VIII. HEGESIPPVS, vir propter doctrinæ præstantiam in luce atque in hominum noticia versatus: cuius testimonijs iam antea, dum res nonnullas Apostolorum temporibus gestas, ab eoque scriptis traditas commemorabamus, sæpius vsi sumus. Iste enim synceram & minimè fucatam Apostolicæ prædicationis traditionem quinque libris, illo quidem scribendi genere maximè simplici & summisso, literis persequi aggrediens, tempus quo ipse floruit, apertè indicat, idque in ipso operis sui exordio, vbi de his qui in initio idola erigere statuereque cœperant, sic scribit. Quo illis (inquit) plus haberetur honoris, sepulchra monumentaque vacua, atque adeò templa exædificarunt, sicut adhuc faciunt. In quorum numerum refertus [a] Antinous, seruus atrienſis Adriani Cæsaris: ad cuius honorem celebrantur certamina, quæ Antinoia dicuntur, quæ etiam hac nostra ætate fiunt. Etenim Adrianus ciuitatem extruxerat eius nomine nuncupatam Antinoum, & vates etiam ac sacerdotes ad eum colendum constituerat.

7. APRIL. Hegesippi scripta.

[a] De Antinoo ab Adriano Imp. in Deorû numerû relato vide Bar. an 132.

Antinoum siue Adrianopolis. Bar. an. 167

II. CAP. XXI. IN ijsdem quinque libris, qui ad nos peruenerunt, acuratissimam plenissimamque suæ sententiæ & opinionis de fide declarationem post se reliquit. In quibus ostendit, se in itinere Romam versus suscepto, multis cum episcopis sermonem contulisse: & vnam eandemque accepisse ab omnibus doctrinæ formam & institutionem. Atque illum quidem post alia, quæ de Clementis ad Corinthios epistola disseruit, ista quæ sequuntur narrantem audire licet. Ecclesia Corinthiorum in vera rectaque doctrina constanter perstabat vsque ad Primum, qui ibidem gessit episcopatum. Qui cum ipse, dum Romam versus nauigabam, de religione nostra communicaui, & Corinthi non paucis diebus commoratus sum: in quibus, dum inter nos de doctrina Catholica multa conferebamus, non parum vterque ab alterius consuetudine cœpit oblectationis. Cum essem Romæ, mansi ibi vsque ad pontificis Aniceti tempora: cuius tum quidem Eleutherus diaconus erat. Huic successit Soter: quo morte extincto, Eleutherus munus episcopale capessit. Nulla episcoporum sedes, successione ab Apostolis deducta, nulla ciuitas, in qua non ita seruata essent omnia, vt lex præscripserat, docuerant prophetæ, & Dominus ipse prædicauerat. Idem author errorum suæ ætatis origines his vocibus plane demonstrat.

Hieron. de scrip. Eccl. cap. 32.

Primus Corinth. Episcopus.

Ecclesiarum mira consensio.

Ex post multa ex eodem Hegesippo de sectis recensita hæc addit.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

NONNVLLA item cum de Euangelio quod ſecundum Hebræos, quodque Syriacum dicitur, tum ſeparatim de Hebraicæ linguæ proprietate diſputat: ſeque narrat, tametſi erat Hebræorum ſtirpe ortus, ab eorum tamen religione & inſtitutis ad fidem Chriſti veniſſe. Alia item, tanquam à Iudaica traditione ſine ſcripto accepta memorat. Porrò autem non hic ſolus, ſed Irenæus, & tota veterum turba, Prouerbia Salomonis librum eſſe præclara eximiaque ſapientia refertum affirmabant. Quinetiam dum de ſacræ Scripturæ libris, qui inter Apocrypha numerantur, diſſerit, quoſdam ex illis ſuo ipſius tempore à quibuſdam hæreticis falsò confictos eſſe narrat. III.

IDEM quoque Hegeſippus in libris ſuis refert de conuerſione ſua, quam habuit à gentili philoſophia. Nam & ego ipſe, inquit ſectis Platonicis inſtitus, audiens infamari Chriſtianos, & videns eos impauidos ad ſuſcipiendum mortem, atque omne ſupplicium tolerandum, conſiderabam quod impoſſibile eſſet, in malitia eos & libidine conuerſari. IV.

AN.300. *MARTYRIVM S. BADEMI ARCHIMANDRITÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE.*

8. APRIL. Bademi patria. Extruit monaſterium.

QVO tempore Quadraginta illi ſancti martyres interfecti ſunt, compræhenſus fuit Bademus ſanctus Archimandrita vnà cum ſeptem quibuſdam ſuis diſcipulis, & regis Saporij iuſſu in carcere concluſus. Bademus autem ille ortum ducebat ab vrbe Betlapat, ex familia admodum diuite. Cum verò monachorum inſtitutionem ſequi cœpiſſet, omnia ſua pauperibus diſtribuit. Cumque monaſterium extra vrbem ædificâſſet, illic reſidebat, ſtudens in omnibus Deo placere, & quæ diuinæ voluntati grata ſunt, ea perficere. Erat enim vir ille gratiæ & veritatis plenus, & diuinæ electionis vas. I.

HIC igitur vir ſanctus, diuina quadam & perfecta prudentia ductus, aſcendit in montem Domini, & habitauit in loco ſancto eius, benedictionemque accepit à Deo Saluatore ſuo, & aſpexit faciem Dei Iacob. Hic, qui noſtris temporibus fermenti loco relictus fuit ex perfecto illo ſanctorum martyrum fermento, qui ab initio perfecti fuerunt. Eius autem ſancti viri cæde ac ſanguine noſtrorum temporum imbecillitas firmata eſt. Hic verè lapis fidelis, ſectus eſt à monte illorum, qui à principio fideles extiterunt: raptus enim fuit myſterij cauſa, vt nobis omnibus eſſet ſalutis via. Ità generoſum & conſtans propoſitum in martyrio ſubeundo præſtitit, ac talem animi ardorem in Deum oſtendit, ſicque ab omni ſorde, labe ac macula purum ſe præbuit, vt praua facinora aduerſus illum nihil loci habere poſſent. Ra- II.

Vitia vt in ſe extirpârit.

pina ipſa ſtatim procul ab eo fuit: cupiditates omninò extinctæ, nihil contra illum poterant: mammonas eius virtutè cognoſcens, obſtupuit: aurum ſe ab eo abſcondidit: diuitiæ ſtatim ab eodã ſpretæ ſunt: arrogantia confeſtim apud illum fracta eſt: ſuperbia in eius conſpectu ſubitò humiliata: tumor, & animi elatio, vt puluis, in eius oculis conculcata eſt. Paupertas verò ad eius pedes omninò fixa & corroborata eſt: manſuetudo latera ipſius fuit amplexa: veritas in eo exorta, & iuſtitia erecta: charitas illũ amplexata, & pax oſculata, eoque gauiſa eſt: cõcordia in ipſius ouili poſita: omnibusque iuſtitiæ fructibus vir ille plenus fuit. Omnes hæ virtutes in eo viro habitabant, quoniam odor ſuauis ipſius animæ mirum in modum ſingulis virtutibus iucundus erat, & ex illius candore animi tanquam fructum quendam libenter percipiebant.

Virtutes eius.

CVM igitur quatuor menſes in carcere confeciſſet vna cum ſeptem illis diſcipulis vinctus, afflictus, & aſſiduis flagellis verberatus, omnia prompto animo perpeſſus eſt propter ſuam in Deum ſpem, veritatis fiduciam. Erat autem tempore illo quidam, nomine Nerſan, princeps vrbis, quæ Aria dicebatur. Eius verò vrbis fines Bergeme appellabantur. Hic Nerſan, cum eſſet Chriſtianus, à rege ipſo cogebatur ſolem adorare. Sed cum nollet contra Chriſti fidem facere, in vinculis detinebatur. Poſteà verò animo remiſſiore factus, & corde perculſus, martyrijque formidine detentus propter tormenta, quæ violenter in illum inferenda erant, non ita, vt cœperat, ad extremum vſque perſeuerauit: ſed mortalis & breuis huius mundi amore captus, tormentorum anguſtijs ſuccubuit. Sicque miſer ille, cum vtrunque appeteret, ab vtroque excidit. Nam diuinam vitam perdidit martyrium aufugiens, & huius mundi voluptatibus frui non potuit, terrenam gloriam appetens. Cum enim caduci & terreni regis magis, quam æterni & cæleſtis Dei honorem amaret, ſe à Deo ipſo velle deficere profeſſus eſt, & omnibus, quæ rex vellet, ſe obtemperare. III.

Dirè cruciatur in carcere cum 7. diſcipulis.

Nerſan princeps deficit à fide metu ſupplicio-rum.

REXigitur, vt audiuit Nerſan eo animo eſſe valdè gauiſus eſt, & ſtatim de ſancto Bademo cogitauit, iuſſitque illum vinculis exolutum, in atrium palatij per obliquam ianuam duci. Bademo autem eò ingreſſo, vbi Nerſan vinctus detẽtus fuerat, rex duobus quibuſdam principibus viris hæc dicit: Si Nerſan Bademum interficit, à vinculis ſoluatur, & accipiat eius bona. Iuſſerat enim rex ipſe omnia ipſius bona in fiſcum conferri. Confeſtim igitur ſanctum Bademum in medium conſtituerunt. Ille autem miſer Nerſan, vt audiuit quod à rege dictum fuerat, & caduca mundi bona appeteret, ſtricto enſe ad Chriſti martyrem interficiendum profectus eſt. Sed tremore quodam correptus, cum plagam in virum ſanctum infligere vellet, tanquam lapis ſtatim immotus permanſit. At Chriſti ſeruus ad eum oculos erigens: IV.

Bademus obiurgat Nerſan.

VSque eò, inquit, ô Nerſan, malitia tua progreſſa eſt, vt non ſolum tibi ſatis ſit, quod tuum negaueris, ſed & ſeruos ipſius interficere contendas? Væ tibi, infelix. Quid facies in die illo, aut quò fugies à terribili iudicio, cum ſteteris ante horrendum illud tribunal, magno & æterno Deo rationem redditurus? Ego quidem, ô miſerrimè, martyrio Chriſti mei prompto animo conficiar: at nollem tamen manu tua confici, ſed ab alio quopiam mortem ſuſtinere voluiſſem.

ILLE verò neque his ſermonibus erubeſcens, neque quod iuſſus fuerat, valens perficere, faciem ſuam, vt lapidem, firmauit, & cor ferreum ac durum habens, ſanctum virum ſæpius enſe illo percuſſit. Sed nec ſemel opportunam plagam infligere, neque eum interficere potuit: eius enim manus valdè tremebat. At beatus Bademus, cum eiuſmodi anguſtijs affligeretur, ſpiritum ſuum emiſit, enſis ictibus tot tantisque confectus, vt omnes gentiles firmam ſancti martyris patientiam admirarentur, quod velut columna quædam immobilis perſiſtens, violentos plagarum impetus exciperet, & corde ſtabilis maneret: regem verò illum propter imbecillitatem & lentitudinem irriderent & execrarentur. Sed & hic Nerſan non multò poſteà mercedem recepit his dignam, quæ in martyrem Chriſti commiſerat, multis & diuerſis malis oppreſſus, & enſe malè perditus. V.

Bademus reddit ſpiritum.

Vltio diuina in Nerſan.

SANCTVS autem Bademus martyrio conſummatus eſt menſe Aprili, die octauo, in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Eius verò reliquias extra vrbem electas ſuſtulerunt clam viri religioſi, & omnem diligentiam adhibentes, illas repoſuerunt. Eius autem ſeptem diſcipuli, in carcere concluſi quatuor annos manſerunt, & poſt mortem Saborij regis in pace dimiſſi ſunt, permiſſumque fuit, vt in ſua ipſorum fide permanerent gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti: Cui gloria eſt in ſecula ſeculorum, Amen. VI.

DE

DE S. DIONYSIO EPISCOPO ALEXANDRINO, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EVSEBII, INTERPRETE Ioanne Christophorsono Angliæ Episcopo.

ANN. 250

I. IAM tertius annus eo (Philipo) regnante præterierat, cùm Heraclas ministerium ecclesiæ Alexandrinæ undecim annis executus, è vita decessit, & eiusdem ecclesiæ Episcopatum obtinuit Dionysius. Quæ autem & quam turbulentæ procellæ Dionysium persecutionis tempore exagitârint, testimonio Epistolæ ipsius, ad Germanum perscriptæ, hoc loco ostendam: in qua ipse de se narrat hoc modo: Ego coram Deo loquor. *b* Neque certè de fuga in præsentia mecum cogitaui, neque quasi Deo inuito vllam feci. Quinetiam aliàs, regnante Decio, antequam persecutio palam contra Christianos ediceretur, cum Sabinus id temporis frumentarium ad me perquirendum misisset, ego quatriduò in ædibus commoratus, eius aduentum assiduè expectaui. Ille autem vndiquè circumit, vias, fluuios, passim vbi me latitare, aut quo me profectum esse suspicaretur, sedulò perueſtigat: sed cæcitate & quasi caligine, ne ædes quæreret, circunfusus tenebatur. Sibi nâque persuaserat, me persecutione appetitum, domi nolle moram facere. Vix tandem post dies quatuor, Deo mihi, vt indè demigrarem, præcipiente, & se mirandum in modũ quasi ducem itineris præbente, ipse, liberi & alij multi fratres simul domo egessi sumus. Quod planè diuinæ prouidentiæ opus fuisse, rerum euenta, quæ deinceps sequebantur, vnde non parum commodi fortasse quibusdam & vtilitatis obtigit, satis perspicuè declararunt.

APRIL. 8 Anno. 284. Vide Niceph. c. 29. l. 5. a Error in numerum irrepsisse videtur Baronio, dũ 15. anni Heraclæ tribuũtur ab Eusebio cum tamẽ

alibi ab eodem ei 14. adnumerentur. Consule Bar. an. 249. *b* Dionysius non fugit persecutionem. Huc refer Niceph. c. 28. l 5. Bar. an. 253. mentarium hoc loco militem alicuius ordinis intelligit vt docet Bar. ad an. 261. quem consule. *c* Iubetur diuinitus alio se

c Per Eusebium conferre.

II. DEINDE paucis interpositis, ea quæ in fuga sibi contingebant, euidenter explanat, istaque subnectit: Ego vnà cũ his, qui mecum erant, forte sole occidente in satellitum manus incidens, ab illis ad Tapositim deducebar: sed tamen, sicut erat Dei prouidentia prospectum, Timotheus, quia non vnà aderat neutiquam prehensus est. Profectus igitur post, offendit, cum ædes nostras, præterquam quod ministri eas custodirent, omninò desertas esse, tum nos instar mancipiorum abductos. deinde subiungit: Quam admirabilis (dicam enim quod verum est) & diuinæ prouisionis ratio fuit ista quidem? Indigena quidam fortè fortuna Timotheo properè fugienti & conturbato fit obuiam, rogat festinationis causam: iste verum narrat. Ille cum audiuisset (abierat enim ad nuptias laurè epulatum: quippe mos est, in huiusmodi hominum conuentibus totam noctem in hilaritate & lætitia consumere) ingressus in domum conuiuij, accumbentibus nunciat: qui quidem omnes vno impetu, tanquam signo dato, consurrexerunt, & maturo gradu properantes, cœperunt quam celerrimè ad nos contendere: qui cum in nos inciderent, summo gaudio exultare, atque satellitibus, qui nos obseruabant, fugam facientibus, nos, vt eramus, grabatis valdè malè stratis conquiescentes, de improuiso occupare. Ego certè (Deus testis est) eos vt fures primum reputans, qui ad spolia & rapinam venerant, manſi in lecto nudus planè, vt eram, solo indusio coopertus: reliquum autem vestitum prope me Positum porrexi. At hi surgere iubent, & quammox abire. Tandem animaduertens quamobrem aduentâssent, cœpi vociferari, supplex illos precatus, vt abirent, nosque illic manere paterentur. Quinetiam perebam ab eis, vt si quo me beneficio afficere cuperent, ipsi caput meum ceruicibus abscindere dignarentur, sicque satellitibus, qui me essent cruciatum abducturi, anteuerterent. Illi, dum hæc clamore efferebam, (sicut consortes mei, & omnium calamitatum mearum participes, pro certo nôrunt) me inuitum è lecto excitârunt. Tum ego humi me supinum prosternere: isti igitur manibus pedibusque me abreptum (Gaius quidem, Faustus, Petrus & Paulus, qui me sequebantur, istarum rerum omnium testes esse poterunt) educere, ac prehensum propè inuito animo ab oppidulo exportare, & nudo asino impositum, secum indè auehere. Ista de se narrat Dionysius.

Incidit in manus satellitum.

Eripitur vi è manibus iliorum.

III. IDEM etiam Dionysius in Epistola ad Fabium episcopum Antiochiæ, certamina & decertationes eorum, qui sub Decij imperio martyrium pertulerunt, isto modo prosequitur: Non ex imperatoris edicto persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno præuerterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quæ huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentilium turbam contra nos incitauerat impleueratque, atque adeo ad patriam suam & antiquam superstitionem defendendam magnoperè instigârat. Qui ab illo ad maleuolentiam irritati, omnemque aucupati licentiam ad scelus patrandum, solam pietatem & verum cultum dæmonum suorum istum censuerunt, vt Christianorum cæde & sanguine suas crudeles manus respergerent. Primum igitur senem quendam, * Metram nomine, arreptum impia verba contra Deum loqui mandant cuius corpus, propterea quod eorum voluntati repugnabat, fustibus cædunt, vultum oculosque pręacutis arundinibus pungunt, ipsumque adeò ad suburbia abductum lapidibus obruunt. Deindè fidelem mulierem quæ vocabatur *e* Quinta, ad idolorum delubrum ducere, & ad falsos deos venerandos impellere cœperunt: eamque, cum se auerteret, & talem cultum detestaretur, pedibus constrictis, per vniuersæ vrbis plateas, asperis saxis conſtratas raptare, & simul ac corpus eius ad sexa molaria allisissent, & flagris pariter lacerassent, ad suburbia trahere, ibique crebro saxorum coniectu obterere.

Anno 252. Alexandrini persequuntur Christianos. Huc refer. Niceph. c. 29. 30. 31. l. 5. item c. 2. l. 6. Bar. an. 253.

* Quidam hunc Methranum vocant.

e Martyrũ Quintæ. *f Heb.* 10.

IV. TVM verò vno quasi animorum impetu omnes in piorum ædes irruere, & singuli quos sibi vicinos esse cognouerant, properè educere, expoliare, diripere: & diuitias ac supellectilem, si quæ erat preciosior, sibi seponere: si quæ vilior, sordidior, vt ex ligno confecta, in vias dissipare, deindè exurere: adeò vt ciuitas illa veram speciem vrbis ab hostibus captæ despoliatæque probè repræsentaret. Fratres ergò deflectere è via, & in loca separata ac solitaria se subducere: rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus *f* Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque haud scio vtrum quisnam præter aliquem vnum alicubi fortasse, hucusquè Dominum denegauerit. Serapionem item proprio lare abstractum, diris concidunt tormentis, & omnibus membrorum articulis contractis, ex loco edito præcipitem dejciunt. Nullus itineris flexus, nulla via publica, nullus angiportus erat in quo tutò vel noctù, vel interdiù liceret incedere: quippe omnes vbiquè vno ore conclamabant, Si quis e Christianorum numero impia & profana verba effari recusauerit, rapiatur extemplo, & in ignem conijciatur.

Omissa hîc de S. Apollonia 9. Februarij.

V. ATQVE ista mala hoc modo non ad exiguum temporis spatium grassata sunt, verum tandem seditio & bellum intestinum, quod in illos miseros posteà inaaltit crudelitatem contra nos exercitam, in ipsorum capita conuertit. Vnde nos quidem, dum illorum furor in nos incensus, aliis rebus implicatus tenebatur, paulisper respirauimus: verum confestim animum *g* Imperatoris, qui clementius aliquanto & humanius videbatur erga nos anteà affectus, omninò commutatum esse nobis nunciatum est. Quapropter minarum formido in nos iactatarum vehementur accrescebat. Nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profecto videbatur, quale Dominus prædixerat futurum: in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirum electos, si possibile esset, in errorem inductos fore. Qui omnes certe metu perculsi obstupuerunt: atque ex illis qui cum dignitate, diuitiarum affluentia præstare videbantur (qui quidem non pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, diis illorum colendis se vltro offerunt: alij ex priuatis ædibus in publicum raptati, ad delubra ducuntur à magistratibus: multi vicinorum suasu eò pelliciuntur: qui quidem nominatim euocati, ad impura & profana eorum sacrificia se conferunt.

Anno 253. Decij edictum crudele in Christianos Marc. 24. Mimic. & Greg. Nyssenus in vita Greg. Thaum. c. 17. quam habes 3. Iulij, de edictis tom. ad. an. 253

g Decio in omnes Ecclesias edito, & propagatione fidei pacis tempore facta, ob quam Decius hæc ed. etiam Christianos edidetit. Vide Bar.

Miserandus multorum lapsus. Hos inprimis deplorat Cyprianus in lib. de lapsis; vbi & occasionem tãtæ ruinę declarat; & duplicem differentiam lapsorum constituit; quem consule & Bar. anno citato.

HORVM autem non pauci, quasi minimè esset sacrificaturi, sed illi ipsi potius victimę & sacrificia idolis futuri pallore exalbescunt, & formidine attoniti stupent: adeo vt frequenti populi turba, quæ circumsistebat, dum se omnibus perspicuè patefaciebant, cum ad moriendum, tum ad sacrificandum eadem timiditate esse affectos, risui & ludibrio habe-rentur. Alij paratius ad altaria procurrunt, duro ore & impudenti constanter asseuerantes, se nunquam fuisse Christianos: de quibus Domini sententia verissimè dici potest, diuitem difficulter posse seruari. Ex reliquis, qui tenuiores erant & magis obscuri, plerique vtrunque istud hominum genus, quod postremo posuimus, imitantur, alij capessunt fugam, nonnulli præhenduntur. Atque ex prehensis multi ad vincula & carcerem pergunt, & multis diebus ibi tenentur concluſi, postea tamen antequam ad tribunal accedunt, Christum eiurant: quidam tormenta diu fortiter sustinent, sed ad extremum succumbentes, fidem pernegant. *a* Cæterum qui Domini erant, tanquam firmæ & beatæ columnæ eius ope & gratia roboratæ, fidei firmitati, quæ in eorum animis penitus insidebat, vires ac tolerantiam aptè & apposi-tè respondentem adepti admirabiles & insignes eius regni martyres ac testes facti sunt.

a Probè Christianorũ inuicta virtus.

b QVORVM primus erat Iulianus, homo podagræ doloribus adeo oppressus, vt neque incedere, neque pedibus con- VII.
sistere posset hic cum alijs duobus, qui eum gestabant, ad iudicem adducitur: alter nomine Cronion, cognomento Eunus, & senex ipse Iulianus, Dominum ingenue confitentur: qui per totam vrbem, quæ certe, vt nósti; amplissima est, camelis insedentes deducti, & ita sublimes verberibus cæsi tandem immenso quodam rogo & supra modum exardescente, hominum multitudine vndique circunfusa, comburuntur. Ac dum abducebantur ad locum supplicij, miles quidam nomine * Befas, illis inter eundum opem ferre, & his, qui eos contumelia afficiebant, ex aduerso resistere laborat. Qui, cum populus contra eum propterea vociferaretur, inde ilico abripitur ad iudicem, & in præclaro illo prælio pro pietate suscepto, tanquam fortissimus Dei bellator, strenuè & viriliter se gerens, securi demum percutitur. Alius quidam genere Afer, qui & appellatione Macar, & ob vitam beatam, quam diuinæ gratiæ subsidio degisset, vere Macar, id est, beatus fuit, cum ad fidei negationem, iudice eum ad eam rem magnoperè cohortante, adduci non posset, viuus crematus est.

b Martyrium Iuliani 27. Februarij.

Item Besæ *Befas Euseb. & Bar*

Item Macarij 8. Decembris.

EPIMACHVS etiam & Alexander non longo post tempore, quam vincti tenebantur, post horum martyrium multos IIX.
dolores perpessi, dilaniati nouaculis, & flagellis lacerati, ad extremum ardentissimis flammis circunie ctis absumpti fuerunt. Quibus quatuor mulieres martyres adiungebantur: quarum prima fuit Ammonarium, sancta virgo: quæ, cum iudex diu admodum illam torsisset, vtpote constanter asserentem se nihil aliquando eorum dicturam, quæ ille iussisset, eaque in sententia firmè perstaret, ad supplicium abducitur. * Mercuria secunda erat. Anus in primis veneranda, tertia Dionysia, quæ quanuis erat multorum liberorum parens, illos tamen Domino in amore minimè prætulit: quarta Ammonarium altera quæ tres, cum præses vereretur, nè incassùm tormenta illis infligeret, & quodam modo euinceretur à mulieribus, nullum tormentorum genus amplius subire cogebantur, sed statim capite obtruncato, mortem oppetunt. Pro omnibus enim prior Ammonarium, tanquam in prima dimicationis acie locata, satis tormentorum exceperat.

Epimachus & Alexander martyres 12. Decembris.

* *Mercuria secunda erat anus inprimis venerãda. Tertia &c. legit Bar.*

IX.

c HERON præterea, Ater, & Isidorus Ægyptij, & Dioscorus vna cum illis, adolescens quindecim annos natus iudici traduntur. Et primum iudex adolescentem, tanquam facilem ad persuadendum, blandis verbis in fraudem inducere, tum velut remissum & flexibilem ad fidem negandam tormentis impellere tentat. Sed Dioscorus neque persuasione quicquam commotus est, neque iudicis omnino cessit sententiæ. Cæteros acerbissimè crudelissimeque verberibus dilacerat: quos cum tormenta magno & fidenti animo pro fide tolerare cerneret, rogo cremandos tradit. Dioscorum autem, cum propter singularem animi magnitudinem, quam palam ostenderat, tum propter prudentissima responsa quæ ad singula rogata dederat, iudex magnopere admiratus dimisit, affirmans se propter ætatem certos dies illi velle concedere, quibus resipiscendi haberet facultatem. Iam ergo Dioscorus, summa pietate eximius, nobiscum est, expectans cùm certamen prolixius, grauiusque, tum amplius præmium & diuturnius.

c Passi sunt 14. Decẽb.

X.

PORRO Nemesis quidam, & ille etiam Ægyptius, falsò in crimen vocabatur, quod cum latronibus societatem coiuerat: sed istam calumniæ notam ab eo alienissimam quidem cum coram Centurione diluisset, iterum per iudicem fuit delatus, quod Christianus esset, vinculisque constrictus ad præsidem venit. Iste iniustissimus præses beatum martyrem tormentis & verberibus duplo grauioribus, quam latrones ipsos, afflictans, exemplo Christi inter latrones interiectum, (vnde non parum honoris adeptus est) feruido ignis exurit incendio. Quædam porrò militum turma derepente accedit, nimirum Ammon, Zeno, Ptolomæus, Ingenes, & pariter cum illis senex Theophilus: qui pro tribunali se ipsi stiterunt. Cum igitur quidam, quod Christianus esset in quæstione versaretur, & iam ad fidei negationem propenderet, isti assistentes, præ rei indignitate dentibus frendere, vultu nutare, manus extendere, toto denique corpore gestus quosdam agere cœperunt. In quos cum omnium ora essent conuersa prius, quam vlli alij in eos iniecerunt manus, illi ipsi ad subsellia accurrere, se Christianos profiteri: sic vt cum præfectus & assessores, qui aderant ei in concilio, timore obstupescerent: tum Christiani, in quos iam inquirebatur, ad ea tormenta, quæ post essent perpessuri, toleranter sufferenda maximè confirmarentur: tum deniquè iudices, qui essent contra eos sententiam pronunciaturi, maximo metu exhorrescerent. Isti vero è foro gloriantes abscedere, & præ testimonio, quod Christo perhibuerant, summo gaudio exultare, Deo per illos glorioſos triumphos agente.

Martyriũ Nemesij 19. Decẽbris.

Militum c r dã insignis virtus.

XI.

ALII præterea complures in vrbibus & pagis à gentibus distracti erant, & quasi membratim discerpti: ex quibus vnum exempli gratia commemorabo. Ischyrion cuiusdam magistratûs negocia, mercede conductus, procurat. Is, qui eum conduxerat, iubet idolis sacrificare: quem, cum mandato minimè obsequeretur, cœpit conuicijs lacerare: ac cum constanter fidei adhæresceret, grauibus affecit contumelijs: atque vbi vidit eum pacatè & tranquille omnia sufferentem, arrepto fuste præacuto, intestina ac viscera eius transfodit, crudeliterque interemit. Quid attinet percensere multitudinem eorum, qui in solitudine & montibus vagi errantesque, fame siti, frigore, morbis, latronibus, bestijs fuerunt extincti? Quorum electionis beatæ & eximiæ victoriæ quanquam testes sunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita suppeditat, tamen vnum aliquod facinus proferam, quo res istæ sint explo-ratius cognitæ perspectæque. Chæremon episcopus ciuitatis, quæ Nilus dicitur, cum iam planè grandis esset, & ætate propè exacta, vna cum vxore sua ad montem Arabiæ confugiens, neque post reuersus est neque vsquam eos quispiam videre potuit. Et licet fratres iam aliquoties eum cum vxore quærerent, tamen neque corpora eorum vspiam reperire potuerunt. permulti certe in eo Arabico monte erant, à barbaris Saracenis facti captiui: quorum alij ægre quidem & vix ingenti pecuniæ summa redimi poterant, alij hactenus nullo modo. Atque ista mi frater, non frustra equidem dicendo persecutus sum, sed vt cognoscas quantæ & quam acerbæ calamitates apud nos obtigerint: quas qui fuerint magis experti, plura de illis & sciunt, & dicere possunt.

Ischyrion crudeliter necatur 22 Decẽbris.

Chæremõ Ep.scopus

XII.

HIS etiam alia paulo post attexit: illi igitur diuini martyres (qui iam Christi tanquam assessores sunt & regni eius consortes participes iudicij, & illius in hominibus iudicandis sententiam approbantes ferunt) dum erant apud nos, nonnullos è fratribus, in quibus crimen sacrificandi idolis hærebat, quique à fide excidissent, cum conuersionem

ac pœ-

ac pœnitentiam eorum perſpicerent, eamque poſſe acceptam fore ei, qui omnino non vult mortem peccatoris, ſatis exploratum haberent, ad ſe denuo admittunt, recipiunt in eccleſiam, conuentus cum illis celebrant, ineunt ſocietatem, precum & epularum communione vna vtuntur. Quid igitur conſilij nobis fratres, datis? quid cenſetis nobis agendum eſſe? illis ne ſuffragabimur? eiuſdem cum illis erimus ſententiæ? iudicium eorum ſequemur? modum tenebimus benignitatis? his quorum illi miſerti ſunt, benefici & clementes erimus? An contra, eorum iudicium inane & irritum faciemus? eorum ſentẽtię noſipſos conſtituemus animaduerſores? clementiæ in humanitûs reſiſtemus? refringemus inſtitutum? Deum denique ad iram prouocabimus.

Lapſi quidã Eccleſię conciliantur.

Nouatus hęreticus perſtringitur.

XIII. Lib. VII. Cap. X. De perſecutione autem, quæ vehementiſſime, regnante Valeriano, exardeſcebat, quas & afflictationes & incommoda idem Dionyſius cum alijs propter verum cultum Dei, vniuerſarum rerum opificis, ſubiuerit, verba eius, quibus in Germanum ſuæ ætatis Epiſcopum, qui illius famam maledictis lædere tentâſſet, inuehitur, ſatis perſpicue declarant, quæ ita ſe habent: Videbor equidem nonnullis fortaſſe, dum admirabilem Dei prouidentiam erga nos oſtentatam cogor neceſſario explicare, in magnam amentiam inſcitiamque eſſe prolapſus. Verum quoniam ſecretum regis occultare eſt, vt inquit ſcriptura, præclarum, & Dei opera prædicare cum primis eximium, ego cum Germano manus conſerere aggrediar. Veni ad Æmilianum, non quidem ſolus, ſed me comitati ſunt compresbyter meus Maximus, & Diaconi Fauſtus, Euſebius, & Chæremon: & quidam è fratribus, qui Roma ad nos venerant, nobiſcum vna profectus eſt. Æmilianus autem non dixit mihi conceptis verbis, Ne conuentus agito: Hoc enim illi fuiſſet ferè ſuperuacaneum, & in eo, quod ille moliebatur, poſtremas ſane tuliſſet: cum ad id, quod caput eſt noſtræ religionis, omnem ſuam curam & cogitationem conuertiſſet. Nam non de hoc nimirum nè conuentus agerem, ab eo ſermo erat inſtitutus, ſed de eo, nè meipſum deinceps Chriſtianum eſſe profiterer: atque ab hoc quidem me deſiſtere mandauit, ratus id quidem, ſi ego fidem commutarem, alios eandem mecum ſententiam ſecuturos. Non abſurdè equidem, neque circuitione vlla vſus, reſpondi, Deo obtemperandum magis, quam hominibus: quin palam etiam conteſtatus ſum me illum, qui ſolus Deus eſt & nullum alium venerari: neque ſententiam velle mutare, neque aliquando deſiſtere eſſe Chriſtianum. Deinceps iuſſit, vt in pagũ nomine Cephro, prope locum quendam deſertum ſitum, recta abſcederemus. Verum verba, quæ ab vtriſque vltro citroque habita ſunt, vti fuerunt à quibuſdam in commentarios relata, accipitote.

Anno 260 Huc refer Niceph. c. 10. l. 6 Bar. an. 260.

Tob. 12.

Dionyſius iubetur negare Chriſtum.

Dionyſij conſtantia

XIV. Dionysio, & Fauſto, & Maximo, & Marcello, & Chæremoni in concilium introductis, Æmilianus qui præfecturam gerebat, ſic locutus eſt: Vobiſcum iam coram abſque ſcripto lubet diſſerere de Imperatorum dominorum noſtrorum humanitate atque clementia, quam erga vos declarant. Nam ſalutis veſtræ ac vitæ poteſtatem vobis fecerunt, modo ad id, quod eſt ſecundum naturam, velitis voſipſos conuertere, & deos, qui illorum regnum ſeruant incolume, ſanctè adorare: eorũ autẽ penitus obliuiſci deorum, qui naturæ repugnare videantur. Quid igitur ad iſta reſpondetis? neque enim vos ingratos fore arbitror, cum tanta benignitas ab illis ſit vobis oſtentata: quandoquidem ad res meliores vos amice & beneuole cohortantur. Dionyſius reſpondit: Non omnes colunt omnes deos, ſed ſinguli ſingulos pro arbitratu. Nos proinde vnum Deum, omnium rerum fabricatorem, qui valeriano & Galieno Cæſaribus, Auguſtis, viris [a] ſanctiſſimis imperium largitus eſt, & colimus & veneramur. Huic etiam ſine intermiſſione pro eorum regno, vt ſtabile & firmum maneat, preces adhibemus. Tum præfectus Æmilianus: Quis vos, inquit, prohibet, quo minus hunc, ſi Deus ſit, cum aliis dijs, qui ſunt ſecundum naturam, cultu & reuerentia obſeruetis? Vobis enim præceptum, vt deos adoretis, quos omnes nôrunt. Ad quæ Dionyſius: Nos, inquit, nullum præter vnum Deum honore & obſeruantia proſequimur. Æmilianus præfectus iterum: Video, inquit, vos non modo ingratos eſſe, ſed ſingularis Auguſtorum manſuetudinis propè immemores. [b] Quapropter in hac ciuitate non liberum erit vobis verſari, ſed eritis in partes Libyæ relegati, in locum videlicet, qui Cephro nuncupatur: quem ex Auguſtorum noſtrorum iuſſu vobis aſſignaui. Neque vſquam omnino vel vobis, vel alijs quibuſque poteſtas erit, aut celebrandi conuentus, aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi. Quod ſi quis veſtrum in eum locum, ad quem vos ire præceperim, minimè proficiſcatur, aut in aliquo reperiatur conuentu, ſuoipſius capiti creabit periculum. non deerit nanque accurata ad vos obſeruandos induſtria. Abite igitur, quo iuſſi eſtis.

Secunda quæſtio de Dionyſio.

[a] Nota dũ facrilegos hos imperatores Dionyſius, ſanctiſſimos vocat vti eum titulo tum temporis Imperatoribus dari conſueto. Vide Bar. ad an. 260.

[b] Iubetur cum ſuis exulare.

XV. Sic Æmilianus me etiam morbo laborantem abire compulit, & ne ad vnum quidem diem meam profectionem differre voluit. Quodnam ergo mihi ſupererat ocium, vel ad conuentus agendos, vel ſecus? Deinde addit: Attamen nos, iuuante Deo, non à conuentu palam inter nos celebrando abſtinuimus: quin ipſe equidem quoſdam in ciuitate fratres, perinde acſi ſimul cũ illis verſatus fuiſſẽ, ad conuentus perſtudiose agendos impuli: & quanuis ab illis corpore abeſſem, vt inquit Apoſtolus, ſpiritu tamẽ ſemper aderam. Ad Cephro autem non exiguus cœtus nobiſcum vnà migrauit, tum fratrum qui ab vrbe nos ſequebantur, tum aliorum, qui ex reliqua Ægypto conuenerant. Atque ibi Deus quaſi ianuam ad verbum ſuum prædicandum nobis patefecit. Ac primum quanquam perſecutione eramus diuexati, & lapidibus obruti, poſtea tamen non parua gentilium multitudo, idolis relictis, ad Deum colendum ſe conuertebat. Nam tunc primum verbũ Dei, quod nunquam anteà accepiſſent, per nos inter eos diſſeminatum fuit. Et Deus, perindè atque huius rei cauſa ſolum illo nos deduxerat, eo completo miniſteio, iterum indè abduxit. Quippe Æmilianus, vt videbatur, habuit in animo nos in aſperiora interioraque Libyæ & magis deſerta loca transferre. Omnino enim in *Mariotam commigrare mandauit, & ſingulis noſtrum per regiones varias pagos præſcripſit ſingulos: me autem propius ad regiam viam, vt primus præhenderer, collocauit. Sic enim res ab illo diſpenſata, ſicque comparata fuit, vt quando viſum foret, nos compræhendere, omnesque facile occupare poſſet.

Iudicis erga eũ inhumanitas.

Coloſ. 2.

Multos conuertit gentiles.

**Mariotidem*

XVI. Ego vero cum in Cephro abire iuſſus eſſem, tametſi locum vbinam eſſet ſitus, ignorabam, & nomen nunquam antea fere audieram, tamen libenter & abſque animi perturbatione eò abſceſſi. At vt primum nunciatum erat mihi, vt in Colluthionis agros demigrarem, qui mihi aderant, nôrunt quo pacto (Hoc enim mihi ipſe vitio vertendum puto) animo affectus eſſem. Primum rem valde acerbè tuli, admodumque ſuccenſui. nam quanuis loca illius regionis magis mihi cognita eſſent, ac magis familiaria quam Cephro, tamen ipſum colluthionem deſertum à fratribus, deſertum à probis viris eſſe dicebam, & non ſolum moleſtijs, à crebro viatorum tranſitu exhibitis, ſed periculoſis etiam latronum incurſionibus obiectum. Cæterum cum fratres mihi ſignificaſſent, Colluthionem non tam longe ab Alexandria diſtare, & licet Cephro magnam fratrum ſocitatem ex Ægypto profectorum nobis attuliſſet, adeo vt maiòres conuentus celebrare potuiſſemus: ibi tamen, quia propius indè aberat Alexandria, crebrius hominum ſummo amore, familiaritate & amicitia, nobiſcum coniunctorum aſpectu (Ad nos enim velle accedere, noſtrosque animos recreare, & ità tanquam in ſuburbijs paulo remotioribus nos aliquoties conuentus agere poſſe dixerunt) reuera frui licere, permagnam animo cepi conſolationem. Ac ſic plane contigit. Poſt iſta de alijs rebus aduerſis, quæ ſibi acciderant, ità ſcribit.

Colluthionem petere iubetur.

XVII At multis fidei confeſſionibus gloriatur Germanus, ac multa mala contra ſe patrata habet dicere ille quidem: ſed quot queſo iudicum ſententias contra nos pronunciatas poteſt enumerare? quod publicationes proſcriptionesque bonorum, quot fortunarum direptiones, quot abdicationes dignitatum, quantas inanis & popularis gloriæ con-

Fortiter ab illo geſta & tolerata.

riæ contemptiones, quantas laudum à præfectis & à senatoribus nobis tributarum despicationes, quantam minarum nobis obiectarum, aduersarum vociferationum, periculorum, persecutionum, exilij, angustiæ & variæ cuiusque modi afflictionis tolerantiam, vt illa quæ sub Decio, & Sabino, & quæ hactenus sub Æmiliano mihi obtigerunt. Vbi Germanus comparuit? quis sermo de eo peruagatus? Verum magnam istam insciti am, in quam ob Germanum modo prolapsus sum, missam facio. Quocirca rerum singularum explicationem fratribus, qui eas tenent sigillatim persequendam permitto.

Omnis generis & ætatis martyres Alexandriæ.

Idem etiam in Epistola ad Domitium & Didymum conscripta, qui istius persecutionis procellis agitati fuissent, XIIX hoc modo mentionem facit: Christianos autem, qui & permulti sunt, & vobis minimè cogniti, nominatim citare superuacaneum arbitror. Sed hoc sciatis velim, viros & mulieres, iuuenes & senes, puellas & vetulas, milites & priuatos, cuiusque generis, cuiusque ætatis extitisse: quorum alij flagris cæsi, alij ignis incendio cremati, alij ferro percussi, parta victoria, coronas martyrij adepti sunt. Nonnullis autem loginquum hoc persecutionis tempus non satis fuit, vt Domino viderentur accepti, ipseque illos ad se reciperet. In quorum numero, vt verisimile est, ego ipse sum, cui adhuc vita suppetit. Ac propterea ipse qui dicit, Tempore accepto audiui te, & in die salutis adiuui te, me in illud tempus distulit, quod mihi idoneum opportunumque fore nôrit. Quoniam autem de me meisque socijs rogatis, & quo loco sit vita nostra constituta, certiores fieri cupitis, accepistis, credo, qua ratione quidam ex Mariotide me, Gaium, Petrum & Paulum, à centurione, duce, militibus & seruis captiuos abductos de improuiso adorti, inuitos & minime spontè sequentes vi abstraxerint, & à militibus auulsos secum abripuerint. Iam verò ego cum Gaio & Petro, soli à cæteris fratribus separati, in desertum & squalentem Libyæ locum concluſi sumus, tridui viam à Parætonio distantes. quinetiam paulo longius progressus dicit: In vrbem clam & ex occulto ingressi sunt, alios fratres inuisuri: presbyteri quidem Maximus, Dioscorus, Demetrius, Lucius: (Faustinus enim & Aquila, qui hominum sermone celebriores sunt, in Ægypto vagi oberrant) Diaconi autem post illos, qui pestis contagione infecti interierunt, relicti Faustus, Eusebius, Chæremon: Eusebium dico, quem ab initio persecutionis Deus sua gratia roborauerat, & non modo ad ministeria confessorum, qui carceribus tenebantur, summo studio & omni animi contentione explenda, sed etiam ad lintea, quibus corpora beatorum martyrum iam vita defunctorum inuoluerentur, neglecto vitæ periculo conficienda præparauit. Præfectus vero nihil adhuc de sua in sanctos remittit acerbitate, sed alios, qui ad eum adducuntur, è medio, vt dixi, tollit: quosdam tormentis dilaniat, nonnullos arcta custodia & vinculis contabefacit: & quanquam præcipit, nè quisquam illos adeat, atque adeo curiosè inquirit, ecquis reperiatur, qui eos velit adire, Deus tamen propenso fratrum studio, & assidua eorum curatione, illos istis rerum angustijs oppressos reficit subleuatque.

Eusebii diaconi erga martyres studium.

Anno 263. Dionysius redit Alexãdriam. Huc refer. Niceph. c. 19. lib. 6. Bar. an. 263.

Vbi iam pax, sedata prope persecutione, constituta fuit, Dionysius redijt Alexandriam. In qua vrbe tam grauis XIX. seditio & bellum intestinum de integro ciebatur, vt fratres in ciuitate, propterea quod omnes in alterutram seditionis partem diuisi erant, Dionysius nullo modo posset inuisere. Vnde in ipso Paschatis festo ab ipsa Alexandria, vel ut exul ab extera regione, per litteras cum illis colloqui coactus fuit. Quinetiam aliam postea Epistolam ad Hieracem ecclesiarum Ægypti Episcopum de festorum celebratione conscripsit, in qua seditionis, quæ eodem tempore fuit a Alexandriæ concitata, his verbis mentionem facit: Quid mirum, si arduum & difficile sit mihi apud eos, qui longinquiore locorum intercapedine distant, per epistolas tanquam coram sermones conferre, cum & mihi ipsi mecum colloqui, & proprio animo in varias partes distracto consilium dare anceps & periculosum videatur? Nam ad viscera mea, meos charissimos fratres, contubernales, vno animi consensu mecum concordes, ecclesiæ eiusdem ciues, cogor equidem necessario literas scriptas dare: eas tamen ad illos mittere videor mihi nullo modo posse. Facilius enim non dicam in exteras regiones, sed ab oriente ad occasum vsque iter facere quisquam poterit, quam ab vna Alexandriæ parte ad alteram pergere. Media nanque ciuitatis platea plus habet periculi, plusque difficultatis ad transeundum, quã solitudo illa deserta longa, ac nullis hominum vestigijs trita, quam Israëlitæ vix duabus hominum ætatibus peragrârũt & quam ipsum etiam mare rubrum, quod quidem in duas partes disruptum, & instar duplicis muri vtrinque erectum, prætergrediuntibus Israëlitis transitum dedit perfacilem.

Cap. XVI.

a Seditio Alexãdriæ.

Exod. 14.

Huc refer. Niceph. c. 20. l. 6.

Porro autem cum pestifer ac letalis morbus bellum continuo insequeretur, cumque festi Paschatis celebratio mo- XX. do appropinquaret, deinceps rursus fratribus scripsit Dionysius, & graues calamitatis perturbationes illis significauit Cap. his fere verbis: In hac miseriarum tuba alijs fortasse neque hoc tempus, neque aliud, immo neque illud ipsum tempus XVII. quod homines putarent omnium lætissimum, ne dum alia tempora, ad festum celebrandum satis idoneum videretur. Etenim iam lamentationum plena sunt omnia, iam lugent omnes, iam mœrores, iam querelæ vniuersam vrbem propter multitudinem cum illorum qui modo mortui sunt, tum horum qui quotidie moriuntur, occupant. Nam sicut de primogenitis Ægyptiorum scriptum est, sic & nunc ingens clamor editus. non enim est domus, in qua non mortuus. idque planè meritò. Multa nanque & grauia incommoda, perdito eorum conatu, Christianis etiam ante hoc tempus importata fuissent. Primum omnium nos ex vrbe expulerunt: quo quidem tempore nos soli, cum ab omnibus persecutione exagitati essemus, & mulctati morte, festum lætis animis celebrauimus, & singula loca, ad singula afflictionum genera nobis præstituta, vt ager syluestris, solitudo deserta, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo cum studio ageremus. Quin beati martyres, qui è vita cesserant, & à Deo in cælum ad epulas erant inuitati, festum omnium certè splendidissimum peregerunt.

Sæuissima pestis Alexãdriæ Exod. 12.

Christianorum alacritas.

In rebus duris pax & tranquillitas animorum.

His de rebus deinceps bellum & fames eos de improuiso oppressere: quæ quanquam nos vna cum gentilibus perferebamus, soli tamen inter omnes, quæcunque vrgebant, æquo animo sustinuimus: & tametsi illarum rerum, quas illi cum conscisuissent ipsi inter se, tum præterea perpessi essent, eramus ex æquo participes, pace tamen Christi, quam nobis solum clemens largitus est, rursum mire nosipsos oblectauimus. Cæterum vix tum nos, tum illi breuissima ad respirandum fumus intercapedine potiti, cum pestis ista subito grassari cœpit: res plane illis ad terrendum omni metu formidolosior, ad excruciandum quauis calamitate miserior acerbiorque, & vt proprius illorum scriptor memorat, ad cogitandum solum omnium opinione maior. Verum nobis non eius generis putabatur, sed à Deo cum ad fidem nostram exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, nihilo minus, quam alia rerum incommodarum genera, quæ aliquando obtigissent, cælitus inflictam. Et sicut alicubi à nobis minime abstinuit, sic in gentiles longe lateque obtrauit. Paulo post adiungit ista. XXI.

In peste summa erga infectos charitas.

Quamplvrim è fratribus nostris adeo immenso quodam charitatis & fraternæ beneuolentiæ ardore erant inflammati, vt minime suæ parcentes vitæ, sed ipsi sibi inter se firmè adhærescentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura aut cautione adhibita, sedulo inuiserent, illis inseruirent assidue, pro viribus ob Christi amorem curarent, vna cum illis decederent è vita, lubentissimè contagione aliorum infecti, etiam morbum à proximis quodammodo ad se attraherent, suaque sponte aliorum mœrores beneuole mitigarent. Multi item dum alijs ægrotantibus curam adhibent illisquè vires restituunt, ipsi aliorum mortem in se deriuantes, vitam amittunt. Et verbum illud, quod vulgo semper dicitur, quodque veræ beneuolentiæ solum videtur conuenire, nimirum vt singuli pro amicis abeant è vita, seque XXII.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

que eorum causa, vt ità dicam, reiectamentum efficiant, re ipsa expleuerunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facilè erant præstantissimi, ad hunc modum mortem oppetiuerunt: quorum nonnulli erant presbyteri, alij diaconi, quidam è populo virtutis ergò multum laudati: adeò vt istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur, nihil à martyrij splendore abesse videretur. Quinetiam sanctorum corpora manibus erectis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadauera, decenter ornare, illis adhærescere, amicè complecti, lauare accuratè, & linteo funebri inuoluere non grauati sunt: ipsique, qui supererant, paulò post similia officia in se collata propterea adepti, quod eandem mortis viam instarent, quam qui præiuerant institissent. Gentiles autem his omnibus fecere contraria. eos enim, qui ægrotare incipiebant, ab ædibus extrudere, deserere amicissimos, in plateis semiuiuos proijcere, cadauera in sepulta canibus exponere dilanianda, mortis participationem & quasi communionem auertere, quam plane vel infinita diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitare. Sic mūdus amat suos.

XXIII. CAP. XVIII. POST istam Epistolam, cum ciuitatis status denuò pacatus esset & tranquillus, Dionysius fratribus, qui Ægyptum incoluerunt, aliam de festis celebrandis misit, & præter illam, alias etiam varias exarauit. Extat item eius Epistola de sabbato, alia item de gymnasio. Hermannoni porrò & alijs in Ægypto fratribus litteras conscribens, vbi alia tum de Decij sceleribus & improbè factis, tum de facinorosis moribus illorum, qui Decium subsequebantur disseruit, pacis & concordiæ, quæ in Ecclesia Galieno regnante vigebat, meminit. Scripta Dionysij. Huc refert Niceph. c. 12. l. 6

XXIV. CAP. XIX. PRÆTER ista omnia Dionysij opera, alij duo libri de Promissis erant ab eo elaborati. Causa cur hos scripserit, erat Episcopus Ægypti, nomine Nepos: qui promissa in sacris scripturis sanctis viris factitata, in hoc seculo, sicut Iudæi somniant, præstanda fore docuit: hominibusque persuadere laborauit, *a* eos certo quodã millenario annorum numero in delicijs corporeis & voluptate in terra victuros. Qui cum putaret se ex Ioannis Apocalypsi suam opinionem posse obtinere, librum, quem ἔλεγχον ἀλληγοριστῶν, id est, Reprehensionem eorum, qui allegorias componun, inscribebat, de hoc argumento edidit. *b* Cui Dionysius in duobus illis libris, quos de promissis contexuit, acriter contradicit. In horum posteriore inter alia sic scribit: Cum essem in loco quodam, qui Arsenoites dicitur, vbi, vt nôsti, iampridem hoc dogma (Nepotis) prodijt in lucem, sic vt non modo schismata nascerentur, sed integræ ecclesiæ à fide deficerent, presbyteros eius sectæ, qui fratribus in singulis pagis vndique prædicabant verbum Dei, conuocaui, cosque magnoperè cohortatus sum, vt palam præsentibus fratribus, audireque cupientibus, illorum doctrina exquisitè discuteretur. *c* Atque cum librum, qui illis erat tanquam quoddam propugnaculum & murus inexpugnabilis ad me attulissent, confidens in vno loco cum illis, toto triduo à primo manè vsque ad vesperam, quæ in eo scripta erant, studiosè refutare conabar. Ibi tum quidem certè fratrum constantiam, studium veritatis, facile obsequium & prudentiam ideò supra modum admirabar, quod tam præclaro ordine, & tanta cum modestia rogabant, disceptabant, nobisque assentiebantur, atque etiam tam diligenter præcauebant, ne illis, quæ fuerant ante ab ipsis decreta, si quicquam in eis veritati repugnare videretur, mordicus adhærerent: quinetiam contrarias rationes minime omittebant nobis opponere, sed quoad eorum fieri poterat ea quæ erant ab ipsis proposita, munire & defendere tentabant: & contrà, vbi poscebat ratio sententiam mutare, & nostro assentire iudicio, eos neutiquam omnino pudebat: denique conscientia integra, syncera cogitatione, & puris erga Deum ac simplicibus animis, ea quæ erant firmis rationibus & testimonijs, à sacris literis depromptis, confirmata, admodum approbabant. *d* Ad extremum huius doctrinæ princeps & dux Coracion, omnibus fratribus qui aderant audientibus, palam confessus est, nobisque attestatus neque se velle deinceps, quandoquidem aduersarijs rationibus se putabat satis abundè conuictum, illi dogmati animum adhibere, neque de eo disserere, neque mentionem facere, neque aliquando illud vsquam docere. Vndè alij fratres, qui aderant, pro ista disceptatione in publico ecclesiæ conuentu habita, proque omnium conciliatione & concordia maximam lætitiam animis perceperunt. Nepos Chiliasta. *a* Huc refert Niceph. c. 21. l. 6. Cyprian. in Serm. de immortalitate. Bar. an. 118. 264 *b* Confutatur à Dionysio, Millenariorum hæresis. *c* Is est liber Nepotis, quo eius sectatores ad modum nitebantur. *d* Millenariorum dux Coracion.

XXV. CAP. XXI. PRÆTER Epistolas Dionysij supra commemoratas, aliæ complures eius extant Epistolæ: vt illæ, quæ sunt contra Sabellium ad Ammonem ecclesiæ Bernicensis Episcopum missæ: & ea quæ ad Telesphorum, & quæ ad Euphranorem data fuit: alia iterum ad Ammonem & Euporum. *e* Quatuor item libros de eodem argumento, nempe contra Sabellij hæresim composuit, quos gentili suo Dionysio, qui Romanus erat Episcopus, dedicauit. Non paucæ præterhas sunt illius apud nos Epistolæ. Quinetiam libri illius sunt, epistolæ forma, pluribus verbis compositi: vt hi de Natura, Timotheo filio dicati: Alius de Tentationibus, quem Euphranori obtulit. Ad Basilidem porrò ecclesiarum Pentapolis episcopum scribens, ait se commentarios in principium libri, qui Ecclesiastes dicitur confecisse. Adde huc diuersas & varias eius Epistolas, ad eundem Basilidem scriptas, quas nobis reliquit. Huc refert Niceph. c. 24. 26. l. 6. Bar. an. 263. *e* Quatuor hosce libros defensionem fuisse continuisse ad Dionysiũ Pontificem Rom. apud quem falsè delatus erat, testatur Athanasius.

XXVI. CAP. XXII. INTEREA temporis Dionysius, cum iam decem & septem annis Episcopatum Alexandriæ administrâsset, *f* duodecimo anno Imperij Galieni moritur. Hactenus ex Ecclesiastica Historia Eusebij Episcopi Cæsareensis. De eodem Dionysio etiam Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum inter cætera sic habet: Dionysius Alexandrinæ vrbis Episcopus, sub Heracla scholam κατηχήσεων presbyter tenuit, & Origenis valde insignis auditor fuit. & tandem sic concludit ibi Hieronymus: Sed aduersus Paulum Samosatenum ante paucos dies, quam moreretur, insignis eius fertur Epistola. Moritur duodecimo Galieni anno. Cætera lector videat loco citato. nam ferè nihil nisi eius scripta commemorat, quæ iam ex Eusebio didicimus. Athanasius Episcopus Alexandrinus Epistolam scripsit aduersus Arrianos, qua egregiè confutat impios illos hæreticos, falsò hunc Dionysium suæ hæreseos adstipulatorem fingentes. *g* In ea Epistola vocat eum beatæ memoriæ Episcopum: dicit eum hæresim propugnando nequaquam ab Ecclesia recessisse, sed in ea cum pietate obdormiuisse, atque eius memoriam hactenus cum patribus hucusque celebratam esse, & in catalogum relatam. Vocat etiam eum beatum Dionysium, & catholicæ Ecclesiæ magistrum &c. *f* Anno 266. Dionysius Alexandrinus Episc. moritur.

Vide S. Hieronym. de scrip. Eccles. in Dionys. & Bar. an. mem. *g* Athanasij de Dionysio testimonia

Plura de S. Dionysio Alexandrino Episcopo habes apud Baronium annal. tom. 2. an. 263. vbi & copiosam eius defensionem offendes, & in eiusdem notis ad Martyrolog. Rom. 17. Nouemb.

DE S. PERPETVO TVRONENSI EPISCOPO EX LIBRI II CAP. XIV. ET LIBRI X. CAP. XXXII. HISTORIAE FRANCORUM S. Gregorij Turonensis.

AN. 408.

I. APVD vrbem Turonicam defuncto Eustochio Episcopo, decimoseptimo Sacerdotij sui anno, quintus post beatum Martinum Perpetuus ordinatur, de genere & ipse, vt aiunt senatorio, & propinquus decessoris sui, diues valdè, & per multas ciuitates habens possessiones. Qui cum virtutes assiduas ad sepulcrum S. Martini fieri cerneret cellulam, quam prius Briecius Episcopus ædificauerat videns paruulam, indignam talibus miraculis iudicauit. Qua submota magnam ibi basilicam miro opere, quæ S. APRIL. S. Perpetuus succedit Eustochio; quẽ lib. 2. c. 14.

Greg. t. post S. Martinũ dicit: sed lib. 10. vbi ordine Episcopos cõstructi. ad ianuas

quæ vsque hodie permanet, fabricauit. Quæ *abest à ciuitate passus quingentos & quinquaginta habens in longum pedes clx. in latum lx. in altum vsq; ad cameram pedes xlv. fenestras in altario xxxij. a in capso xx. columnas xli. in toto ædificio fenestras lij. columnas cxx. ostia octo, tria in altario, quinque in capso. In cuius absida beatum corpus ipsius venerabilis sancti transtulit.

recenset, tertius a S. Martino constituitur, sextus videlicet in ordine. vide c. 32. lib. 10. & Bar. an. 482. Descriptio templi S. Martini à S. Perpetuo

*habetur. a Capsum est ea basilicæ pars amplior, quam alio nomine Gremium dicimus incipiens à cãcellis primarij altaris siue Sanctuarij, vsq; quibus fideles ingrediuntur in ecclesiam, dictum à κάπτω, de qua voce consule Suidam. Vide Bar. an. 482.

SOLLENNITAS ipsius basilicæ triplici virtute pollet: id est dedicatione templi, translatione corporis sancti: ordinatione eius episcopatus. Hanc enim quarto nonas Iulias obseruabis: depositionem verò eius tertiò Idus Nouembris esse cognosces. II.

Ieiunia & vigilias instituit Bar. ibid.

PRÆTEREA instituit ieiunia vigiliasque qualiter per circulum anni obseruarentur, quod hodieque apud nos tenetur scriptum, quorum ordo hic est. De Ieiunijs. Post quinquagesimam, quarta & sexta feria vsque ad natale S. Ioannis. De Calend. Septemb. vsque Calendas Octob. bina in septimana ieiunia. De Calendis Octobris vsque depositionem domni Martini, bina in septimana ieiunia. A depositione domni Martini vsque Natale Domini, terna in septimana ieiunia. De natale S. Hilarij vsque medium Februarium, bina in septimana ieiunia. III.

* primaria scilicet. *id est, festo Cathedrę S. Petri

DE Vigilijs. Natali domni in *ecclesia, Epiphania, in ecclesia. Natali S. Ioannis, ad basilicam domni Martini. *Natali S. Petri episcopatus, ad ipsius basilicam. VI. Calẽd. April. resurrectione Domini nostri Iesu Christi, ad basilicam domni Martini. Pascha, in ecclesia. Die Ascensionis, in basilica domni Martini. Die quinquagesimo in ecclesia. Passione S. Ioannis, ad basilicam in baptisterio. Natali SS. Apostolorum Petri & Pauli, ad ipsorum basilicam Natali S. Martini, ad eius basilicam. Natali S. Symphoriani, ad basilicam domni Martini. Natali S. Lidorij ad eius basilicam. Natali S. Briccij, ad domni Martini basilicam. IV.

Basilicam S. Petri & Pauli: quã lib. 10 c. 32. S. Petri solummodo vocat, ædificat. b Ité

HIC ædificauit basilicam S. Petri & Pauli, in qua cameram basilicæ prioris eleganti opere fabricatam, indignum ducens vt opera eius deperirent, posuit, quæ vsque ad nostra tempora perseuerat. b Basilicam quoque S. Laurentij monte Laudiaco ipse construxit. Huius tempore ædificatæ sunt ecclesiæ in vicis, id est Euena, Mediconno, Berrao, Balatedine, Vernado. c Condiditque testamentum & deputauit per singulas ciuitates quod possidebat, in eis ipsis licet ecclesijs, non modicam & Turonicæ tribuens facultatem. Sedit autem annos triginta & sepultus est in basilica S. Martini. V.

S. Laurentij. c Condit testamentum & moritur.

De Basilica S. Martini à S. Perpetuo constructa habes carmen Sidonij libro quarto epistola decimaoctaua ad Lucentium scripta Vide Bar. an. 482.

AN. 40. DE S. PROCHORO, DIACONO ET MARTYRE, EX LIB. IV. CATALOGI SANCTORVM PETRI DE Natalibus cap. 39.

9 APRIL. PROCHORVS diaconus & martyr de septem primis qui ab Apostolis electi sunt, vt dicitur Actuum sexto, vir fide & miraculis præclarissimus apud Antiochiam passus est, vt dicit Hieronymus in Martyrologio. Hic vt ipsemet de se scripsit, nepos fuit S. Stephani protomartyris & comes Ioannis Euangelistæ cum ad prædicandum missus fuisset in Asiam, cum quo multo tempore manens factus est episcopus Nicomediæ Bithyniæ, vbi post multorũ conuersionem ab eodem Apostolo missus est Antiochiam ad prædicandum, vbi martyrio coronatus vitam finiuit quinto idus Aprilis, ibique in pace quieuit.

Fit Episcopus Nicomedię vide Bar. an. 44.

AN. 420. DE S. ACACIO AMIDÆ EPISCOPO EX LIBRO VII. HISTORIAE ECCLES. SOCRATIS CAP. XXI. INTERPRETE Ioanne Christophorsono.

9 APRIL. Vide Niceph. l. b. 14. cap. 22. d Acacij facinus præclarum.

ACACIVS Amidæ episcopus, ob facinus quoddam præclarum, ab ipso gestum, vehementer ab omnibus celebratus fuit. Cum Romani milites Persas quos in depopulanda Azazena captiuos ceperant, nullo modo regi Persarum reddere in animum inducerent: captiui, qui erant numero circiter septem milia (quæ res animum regis Persarum non parum diuexauit) fame propemodum absumpti sunt. d Acacius igitur hãc militum miseriam minimè neglexit: sed conuocatis suis clericis, sic eos alloquitur: Deus noster neque lancibus neque poculis eget. Nam nec comedit, nec bibit, quippe qui his rebus minimè opus habeat. Quare cum ecclesia multa monumenta aurea argenteaque ex propensa fidelium in eam benignitate possideat: consentaneum est, hisce rebus milites captiuos & è custodia liberare, & fame prope enectos reficere, sustentareque. Vbi hæc aliaque id genus oratione percurrerat, monumenta ecclesiæ conflanda curauit, vendidit, pretiaque partim militibus pro captiuis redimẽdis dedit, partim ad eorum famem subleuandam impendit, postremo viatico illis suppeditato, ad suum ipsorum regem remisit. Hæc res ab eximio illo viro Acacio gesta, regi Persarum maximam fecit miratione, quod Romani his rebus vtrisque & bello & beneficijs hostes vincere laborabant. Fertur præterea, tum regem Persarum magno desiderio Acacij videndi flagrasse, quo hominis aspectu frueretur: tum Theodosium Imperatorem Acacio præcepisse, vt regis desiderio satisfaceret.

AN. 240. SS. TERENTII, APHRICANI ET SOCIORVM MARTYRIVM, EX SIMEONE METAPHRASTE.

10. APR. Anno 253. Vide Bar.

DECIVS Romanorum Imperator, idolorum studio cupiens omnes in exitij barathrum pertrahere (erat enim filius diaboli) in vniuersas Imperio subiectas prouincias edictum misit, vt omnes Christiani ad immolandum & commedendum ea, quæ idolis essent immolata, pertraherentur. Quod si qui recusarent, in iudicium vocati plecterentur. Decretum hoc cum in Aphricam ad præfectum Fortunatianum esset perlatum, ipse sedens in tribunali, populum conuocauit, & sic est allocutus: Dijs immolate, alioqui supplicijs afficiemini. Et, his dictis, tormenta in medium proferri iussit. Quibus conspectis, multi perterriti Præfecto obtemperârunt, & à Christi religione defecerunt. Quidam tamen ex ipsis, numero quadragin- I.

Multi desiciunt à Christo.

draginta, in Christi fide fortiter mori decreuerant, seque mutuo ità cohortabantur: Videte, fratres, nè Dominum nostrum Iesum Christum abnegemus, nè ipse quoque abneget nos. Mementote Dominum olim dixisse: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam autem non possunt occidere. Timete potius eum, qui potest animam & corpus perdere in gehennam. *Matth. 10.*

II. Fortvnatianvs ad hos: Video, inquit, vos viros & ætate perfectos, & sapientia præditos: quamobrē miror, cur vos eiusmodi dementiæ tradideritis, vt vnum Deum & regem dicatis, quem Iudæi, vt hominem sceleratum, crucifixerunt. Respondit omnium nomine sanctus martyr Terētius: Si nōsses, Præfecte, Crucifixi virtutem, relictis idolorum erroribus, ipsum coleres & adorares. Est enim filius Dei, benignus, diues, clemens & misericors, qui Patris nutu & voluntate in terram descendit, diuinitatemque suam humanæ naturæ coniunxit, & pro salute nostra Crucem subire voluit. Fortunatianus, his auditis, dixit ad eos: Immolate: alioqui membra vestra comburens, delebo vos. Putas, inquit, Terentius nos errore commotos sententiam mutaturos? Non adeò sumus ignaui, vt, relicto vitæ largitore, deos alienos adoremus. Facigitur celeriter, quod tibi lubet, aduersum nos, quoniam strenui & constantes Christi cultores sumus. Indignatus Præfectus, iussit eos, vestimentis detractis in idolorum templum trahi. Idola autem auro argentoque & pretiosis erant vestibus exornata. Ingressus Fortunatianus, dixit eis: Magno deo Herculi sacrificate. Gloriam enim & potestatem eius conspicitis. Erras, inquit Terentius, & ignoras id, quod tibi vtile est. Dei enim isti tui, lapides sunt, & ligna, & æs, & ferrum. Ornati autem sunt auro, vt homines decipiant, & abducant ab æterna vita. Nam ipsi quidem non vident, nec loquuntur, nec audiunt, nec ambulant: quippe qui ab hominibus sculpti conflatique sunt, & in hominum speciem conformati, vt ad hanc impiam cogitationem eos, qui sibi parent, conuertant. Similes enim eorum sunt, qui faciunt ea & omnes, qui confidunt in eis. Dicite, quæso: Isti quos deos asseritis, possunt ne sibijpsis opitulari, & eos, à quibus læduntur, vlcisci? Quod si ipsi sibi auxilio esse non possunt, quomodo nobis opitulabuntur? Terentius respondet Præfecto. *Psal. 113.*

III. Hæc audiens Præfectus, iussit Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium in carcerem interiorem detrudi, & omni diligentia custodiri: Cras inquiens, audiam illos. Beatum autem Zenonem, & Alexandrum, & Theodorum cum reliquis socijs, qui erant omnes numero triginta sex, ad tribunal adductos sic alloquitur: Cum ex priori vestra contentione nihil vtilitatis perceperitis, parete mihi & magno deo Herculi immolate. At illi: Sæpius iam, inquiunt, diximus, nos esse Christianos, id quod ex superioribus quæstionibus intelligere potuisti: nec tu nobis vnquam persuadebis, vt idola impura colamus & adoremus. Facile enim possumus, quicquid in hanc sententiā dixeris, confutare. Non vultis, inquit Præfectus, cohortationes meas audire? Atqui inuictorum Imperatorum iussa facere cogemini. Et iussit eos asperis virgis & neruis vapulare. At illi, sublatis in cælum manibus, vna omnes & clara voce dixerunt: Aspice, Domine, & adiuua seruos tuos, & libera nos ab aduersario. Quibus auditis, magis adhuc eos virgis cædi imperauit, donec multi satellites vnus post alium eos verberando defessi sunt, & lora ac virgæ defecerunt. Rursum autem iussit eos fustibus cēdi. Verum licet omnia ipsorum viscera contererentur, adeo tamen hilares ac lęti erant fortium martyrum vultus, vt omnes sanctorum patientiam atque constantiam admirarentur. Trudūtur in carcerē martyres. Eorum socij flagellantur.

IV. Postqvam igitur cæsi fuerunt, dixit ad eos præfectus: Immolate, & liberabo vos. Sancti autem tacebant. Sed Præfectus iratus, pyras incendi iussit, & terga eorum aduri, cum ea prius aceto & sale conspersa essent. Tunc sancti Dei martyres suspicientes in cælum, dixerunt: Domine Deus noster, qui tres pueros, Ananiam, Azariam & Misaēlem de camino ignis liberâsti, nec eos lædi permisisti: qui Danielem ex ore leonum eripuisti, & de manu Pharaonis Mosem seruâsti: & sanctam Teclam ab igne, & theatro, & feris ac bestijs marinis defendisti: qui amicis tuis perfectum regnum largitus es: qui filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum à mortuis excitasti: qui multa variaque dona nobis dedisti: qui lucem procreâsti, & cælum sicut pellem extendisti: qui stellas dinumeras, & suis eas nominibus vocas: qui in fines terræ misisti veritatem: exaudi nos supplices, & ex calamitatibus libera: quoniam tua est gloria in secula seculorum, Amen. Cum precandi finem fecissent, Præfectus ira desæuiens, iussit eos suspensos dilacerari. Quod quidem dum fieret, sanguinis riui ex eorum corporibus defluebant. Neque tamen cruciatuum acerbitate commouebantur. Deus enim confirmabat eos, & robur ac fortitudinem subministrabat. Præfectus autem ad eos: Persuaserunt ne vobis tormenta, vt ab insania recedatis? an adhuc in impietate vestra permanetis? Illi nihil respondérunt. Ad vos, inquit rursùm Præfectus, hæc loquor. At sancti Dei Martyres suspicientes in cælum, ità locuti sunt: Deus omnipotens, qui Sodomorum vrbem propter ipsorum nequitiam igne succendisti, & in solitudinem redegisti, hoc etiam impiorum domicilium nunc propter iustitiam tuam euerte. Cumque Christi signum frontibus suis impressissent, insufflārunt aduersus idola, & ea statim confracta in puluerem redegerunt. Tunc sancti Martyres ad Præfectum: Cernis, inquiunt, deos tuos? Vbi est robur ipsorum? potuerunt ne sibijpsis opitulari? Haud multo post autem & templum corruit. Cuius euersione indignatus Præfectus, iussit, vt sancti Martyres capite plecterētur. Qua illi sentētia læti, collaudabant Deum & gaudentes ad locum præfinitum peruenerunt: & genibus flexis, oblatisque ceruicibus, confestim interfecti sunt. Accesserunt autem viri religiosi, & sublata eorum corpora in loco sacro condiderunt. Dirè dilacerantur. *Gene. 19.* Dæmonū idola confringūtur. Templum corruit. Martyres decollārūr

V. Tvm beatum Terentium, & Aphricanum, & Maximum, & Pompeium adduci iubet, & dicit ad eos: Dijs immolate, alioqui malè estis perituri. Et nemo poterit eripere vos è manibus nostris. Christiani sumus, vt sæpissimè iam diximus, respondérunt Martyres, & in Christo spes positas & collocatas habemus. Dæmones non adoramus, neque deos tuos colimus, & tormenta tua negligimus. Proinde quos vis, adhibe cruciatus. Deo enim adiuuante, te à nobis victum iri confidimus, quemadmodum & diabolus superatus est à Christo, qui nos ad cupiditates tuas vincendas corroborat. His auditis, iussit eos in custodiam abduci, & catenis eorum colla & manus pedesque compedibus vinciri. Eo sigitur ministri, vt iussi fuerant, in carcerem coniecerunt. Imperauit præterea, vt tribulos ferreos in terram proijcerent, quibus configerentur: & nemini Christianorum ad eos accedere permitterent, ne cibum afferrent. Verum circa mediam noctem lux fulsit in carcere, & angelus Dei stetit in conspectu ipsorum, & dixit ad eos Terenti, & Aphricane, & Pompei, & Maxime, serui Dei altissimi, consurgite, & corpora vestra curate. Et accedens angelus, tetigit catenas eorum, & ceciderunt. Et eccè mensa coram ipsis bene instructa. Et dixit ad illos angelus: Quiescite, & cibum capite, quem vobis Christus misit. Sancti autem, Christo collaudato, comederunt. At custodes, splendore perspecto, ingressi sunt, vt viderent, quid illud esset: inuenerunt eos gaudentes: & præfecto rem nunciarunt. Qui postridie eos ad tribunal adduci iussit: &, Nondum, inquit, supplicijs edocti estis, vt ab amentia vestra discedatis, & dijs immoletis? Respondit Terentius: Stultitia hæc nobis erit & omnibus qui diligunt Deum. Quod enim stultum est Dei, sapientius est hominibus: nam hominum sapientia, apud Deum stultitia est. Stulti & amentes essemus, si, relicto Deo, dęmones, quemadmodum tu facis, adoraremus. Quibus verbis Prę fectus iratus, iussit eos vngulis lacerari. Dum autem id fieret, illi precabantur Deum, dicentes: Iesu Christe fili Dei viuentis in secula, lumen Christianorum, spes nostra certissima, præsto sis nobis, & fer auxilium: & ne confundas nos propter sanctum nomen tuum. Christi igitur ope subleuati, cruciatus non sentiebant. Ab angelo confirmātur. *1 Cor. 1.* vngulis lacerantur.

VI. Itaqve iussit eos Præfectus in carcerem retrudi. Et conuocatis omnibus ferarum incantatoribus, imperauit, vt sæuas omnes feras & crudeles, quas haberent, aspides & viperas afferrent, & cum ipsis includerent. Quæ quidem feræ ad pe- Nihil lædūtur à feris & serpētibus.

ad pedes eorum accedentes, eos nihil omninò lædebant. Sancti verò considentes, psallebant, & Deum collaudabant. Cumque tribus diebus & tribus noctibus cum sanctis inclusæ mansissent, quarto die sub noctem misit Præfectus, qui viderent, vtrum à feris consumpti essent. Sed qui missi fuerant, ad carceris fores appropinquantes, audiebant eos psallentes & collaudantes Deum. Cumque diligentius vellent intueri, quid ageretur, carceris tectum conscendentes, sanctos viderunt, qui considebant, & angelum Dei stantem ante faciem ferarum, & nè ad eos appropinquarent, prohibentem: Et Præfecto celeriter, quæ viderant, nunciârunt. Summo igitur manè sedit in tribunali, & iussit, vt incantatores feras suas sumerent: & sancti ad tribunal adducerentur. Incantatores igitur cum ad carceris ostium incantationibus suis feras aduocarent, illæ non audiebant. Sed cum ostium carceris apertum ab illis esset, vno omnes impetu egredientes, quoscunque nactæ sunt homines, occiderunt, & in solitudinem profectæ sunt. Tunc custodes ad Præfectum sanctos adduxerunt. Qui cum eos nulla in parte læsos adspiceret, furore concitatus, eos capite damnauit. Sancti autem egressi sunt læti, canentesque dicebant: Liberâsti nos, Domine, ab ijs, qui nos affligebant, & qui oderant nos, confudisti. Ministri verò, eductis gladijs, fecerunt imperata. Atque ità sancti in Christi confessione, martyrij palmam acceperunt. Eorum autem corpora rectè componentes viri religiosi, in loco, qui duobus passuum millibus ab vrbe distabat, sepeliêrunt, ad gloriam Saluatoris nostri Iesu Christi, qui viuit, & regnat in secula seculorum, Amen.

Psal. 43. Plectûtur capite.

Theodor. lector scribit in collectaneis lib. 2. horum sanctorum Martyrum reliquias translatas esse Constantinopolim 10. *Cal. Octobris Theodosio Minore imperante. Vide Bar. in notis ad Martyrolog. Rom.* 10. *April.*

AN. 980.

VITA S. MACARII PATRIARCHÆ ANTIOCHENI, IVSSV SIGERI ABBATIS SCRIPTA ANNO SALVTIS 1067. *SED author nomen suum suppressit. Plerisque autem locis & stylus mutatus est, & quæ redundare visa sunt, redacta in compendium per F. Laurentium Surium, sedità tamen, vt nihil desit de historiæ integritate.*

10 APRI. Patria S. Macarij. Parentes.

GEMMA regalis, quam non artificis manus, sed omnium artifex Deus in suo reposuit diademate, Armeniæ decus, parentum gloria, beatus puer Macarius, nobilissimo apud Armenos stemmate ortus est: quippe cuius maiores omnes ab hominum memoria præcipua fuêre nobilitate, nec inter eos facilè quispiam degener repertus est. Parentes habuit Michaëlem & Mariam, multa quidem generis claritudine insignes, sed quibus non minus splendoris & ornamenti accesserit ab optimis moribus nati ex ipsis filij clarissimi. Ea autem tempestate ille in lucem editus est, quandò Macarius maior, magnæ sanctitatis vir, Antiochenam ecclesiam gubernabat, stabilis columna regni, firmamentum totius Ecclesiæ. Qui cum Macarij huius, de quo nobis sermo texitur, esset consanguineus, eum è baptismatis fonte suscepit, suumque illi nomen imponens, Macarium voluit appellari: & quia grandæuus erat, fractusque iam senio, parentis loco eum apud se retinuit nutriendum atque instituendum, vt posset ipse iam propemodum deficiens, in hoc aliqua ratione instaurari atque renouari. neque eum spes fefellit. Traditus quippe Macarius puer artium liberalium studijs, suo profectu voto sui antistitis abundè respondit. Impleuit quoquè eum Dominus spiritu sapientiæ, & peracre illi contulit ingenium, quo facilè consecutus est disciplinas liberales omnes, quibus Græcia Armeniaque pollebant. Matutinas horas accuratè expendit, pigritia & segnite omni prorsus profligata. Cumque iam adoleuisset, solito studiosius visus est se componere ad imitationem beati antistitis Macarij, animo cælestia meditari, mundi illecebras fugere æterna appetere, studiumque omne, quod anteà in literarum studia contulerat, in religionis actibus ponere, rumores vulgi pro nihilo putare, totumque se diuino cultui mancipare. I.

Progressus in literis.

Adolescẽs vt se gesserit.

LÆTABATVR his Macarius senior, cernensque eius in pietate, sapientia & bonis moribus profectum, toto cœpit pectore in id incumbere, vt eum posset habere successorem. Itaque conuocat Clerum & proceres, itemque plebem, exponit eis ætatis suæ plurimos annos, orat vt prospiciant ecclesiæ de idoneo successore, ait se lætiori animo mortem oppetiturum, si ecclesiæ Antiochenæ de bono pastore sit prouisum. Commendat illis à se nutritum atque eruditum Macarium, ait si ipsis non displiceat, sibi gratum esse, vt is eligatur: nec tamen se illis quicquam velle præiudicare, quô minus sua in eligendo pastore libertate vtantur. II.

Fit Patriarcha Antiochen⁹.

HÆC & id genus alia cum ille dixisset, quia res diuinitus gerebatur, omnes illi vnanimiter assentiuntur, cupiuntque Macarium iuuenem in beati senis throno collocari. Obit deindè sanctus pater. & ei succedit Macarius, moribus honestus, & in iuuenili ætate iam permaturus. Non illum mutauit tantus honor, sed incredibilem præ se tulit mansuetudinem & humilitatem. Induxit enim in animum, vt omnibus omnia fieret, quo plures faceret saluos. Ante omnia vero dilexit decorem domus Dei & locum habitationis gloriæ Dei. Comitas ei inerat cum grauitate coniuncta, in hominum frequentia hilaritas non absque decoro, denique in cunctis actionibus memorabilis honestas. Præcipua autem illi cura & intentio erat, vt Ecclesiæ suæ & munimento & ornamento foret. Sermo illi erat sale conditus, populoque gratissimus. Nec poterat de illo dici, quod de quidam Dominus ait, Dicunt, & non faciunt. nam seipsum subditis suis viuendi exemplum præbebat. Caduca omnia duxit pro nihilo: cumque animo omnia prospiceret, nihil potuit ei subitum aut improuisum accidere. Conciones eius non erant inanes, sed aut suadebat, aut admonebat, aut consolabatur, aut præcipiebat. Iram animo non retinebat, sciens magnum & honestum vindictæ genus esse ignoscere, magnamque vindictam esse vindicari potuisse. Didicerat iam seipso contentus esse. Qui autem sibijpsi satis est, vt dici solet, is cum diuitijs natus est. III.

Sermo eius. *Mat.* 23. Cõciones

Victus eius.

VICTVS ei erat parabilis, non qui voluptati esset, sed qui corpus tenuiter sustentaret. Vitia detestabatur ipse quidem, neque tamen aliorum esse voluit aut curiosus scrutator, aut acerbus reprehensor, sed sine exprobratione castigator, & erroris veniæ facilis dator. In iudicando maiorem quam in sermone præ se ferebat seueritatem, vltor clemens, sæuitiæ hostis. Tardus ad iram, pronus ad misericordiam: in aduersis firmus, in prosperis humilis & cautus. Virtutes haud minori studio occultabat suas, quam solent alij sua vitia. Vanam gloriam planè contempsit. Omnibus prodesse, nulli nocere, nocentes vero etiam arcere studuit. Inter lætissimos conuiuas lætior ipse, frequenter abstinuit. Molles & delicatas vestes, quibus quandoque vsus fuerat, asperrimis camelorum pilis permutauit, vilemque se tunicam induit. Lectuli mollitiem vehementer aspernatus, balneis vix vnquam vsus est. Sed nimium prolixi futuri sumus, si eius virtutes omnes accurate describere velimus. Quando precibus clam vacabat, pro consuetudine sudarium secum ferebat, quo largiter manantes tergeret lachrymarum vndas: eratque illud solum earum lachrymarum & precum conscium, quas vir sanctus fundebat pro peccatis & salute totius mundi: nec potuit esse virtutis expers, quod tot fuerat infusum lachrymis. Fuit in beati viri domo Theodorus quidam leprosus. (Nam IV.

Vestes. Lectus.

Gratia lachrymarũ.

Leprosi ei familiares.

tales

tales ei & familiares, & non mediocri curæ erant) Qui cum præ cæteris & lepræ morbo & inopia premeretur, diuque de ratione sanitatis recuperandæ secum cogitâsset, tandem in mentem ei incidit salubre consilium, quod ei fides non dubia suggessit. Nec tamen ausus fuit indicare episcopo desiderium suum, sed tacitus abijt ad Ecclesiam, in qua ille orare consueuerat, & sudarium eius admouit lepræ suæ. Non tulit illa vim sudarij, sed probatæ fidei per hibens testimonium, cessit pulsa meritis lachrymarum. Tum verò ille iam ceu nouus homo audet adstare viro Dei, Deoque & illi gratias agere. Cernere licebat in sancti Pontificis domo, quasi nitentes quasdam gemmas, pauperes Christi, variisque oppressos morbis, cæcos, surdos, claudos: quos quotidie eò properantes, vt ab eo stipem acciperent, vir pius duplici beneficio prosequebatur. Quicunque enim ab eius sanctis manibus accipiebant cibum vel potum, ilico reualescebant: & quotquot obtinere poterant aquam, qua manus suas abluisset, integram reportabant sospitatem. Leprosus curatur eius sudario. Multos curat.

V. His autem & eius generis alijs rebus admirandis quanto vir beatus magis pollebat, tanto se in omnibus & indigniorem arbitrabatur, & humiliorem exhibebat, non aliter se gerens, quam si horum esset planè ignarus. Crescebat interim fama sanctitatis eius: Deoque ab omnibus offerebantur gratiarum actiones, viro Dei laus & gloria accedebat cumulatior in dies, maiorque ad ipsum existebat hominum concursus. Quem ille modis omnibus declinare volens, ne sancti Spiritus charismata, humilitate parta, per superbiam & arrogantiam amitteret, seipsum ad perfectiora maioraque sanctitatis studia cœpit incitare. Vilescebat ei quicquid hic mundus charius amplectitur, honores, dignitates, opes & copiæ. Non radiabant in domo eius gemmæ & margaritæ nitentes, sed versabantur ex cæcis videntes, ex claudis ambulantes, è famelicis satiati panibus. Non anteibant illum lcutati & sericati, sed inopes & miseri, eius benignitate recreati. Illis enim omnia sua distribuit, eosque in hac vita voluit habere hæredes facultatum suarum, ne perderet vitæ futuræ hæreditatem. Cumquè nihil iam ei reliquum esset, præter pōtificiam dignitatem, eam quoque transtulit in Eleutherium venerabilis memoriæ virum, episcopali duntaxat benedictione sibi retenta. Atque ita nudatus terrenis omnibus, & inter cæteros pauperes ipse quoque pauper Christi effectus, exit è finibus patriæ suæ, relictisque omnibus sequitur Christum. Nec retinetur charissimorum affectu parentum, quos summo affecit dolore eius inopinatus recessus: non illorum cognatorumque diuitiæ & gloria, non sedes insignis Antiochenæ Ecclesiæ, ad quam vt erat diuina vocatione electus: ità in ipso flore iuuentutis causa amoris eius, qui ipsum elegerat, illa se abdicauit. Adiunxit autem sibi quatuor eiusdem deuotionis fideles viros, Iohannem, Petrum, Dauidem, Constantinum, qui ab infantia sub iugo religionis CHRISTO militauerant. Humilitas eius. Pauperib. omnia e largitur. Abdicat se pontificatu.

VI. Cvm his igitur iter ingressus, ante omnia terram promissionis petijt, vndè humani generis est orta redemptio: non inuitus ipsam quoque pro redemptore subiturus mortem, si res poscere videatur. Ibat vltrò in exilium spontè susceptum, vt expeditior posset proficisci in patriam cælestem: sed, vt dixi, primò adijt terram, Domini Saluatoris præsentia quondam insignitam, voluitque videre Capharnaum, miraculorum Domini familiarem, & omnem lustrare Galilæam, Hermonijm quoque & torrentem Cisson, vbi superatus est Sisara, itemque Naim, in cuius portis suscitatus est filius viduæ. Tum etiam desertum intueri, vbi de quinque & septem panibus quinque & quatuor hominum millia saturata sunt: in Cana, vbi aquæ sunt mutatæ in vinum, veram degustare vitem, videreque Nazareth, iuxta nominis sui interpretationem totius florem Galilææ: in Samaria Iohannis Baptistæ, Heliseique & Abdiæ venerari cineres, Amos quoque prophetam, buccina pastorali in sua rupe clangentem, conspicere. Inde ad pastorum caulas pergere, in spelæo Dauid orantem, fluenta Iordanis ex lauacro Domini puriora attendere, videre, Lazarum fascijs colligatum de monumento prodire, in monte Oliueti cum Domino ascendente votis & animo subleuari, locum ligni sanctæ Crucis exoiculari & lambere, speluncam Saluatoris intrare, & in sepulchro Domini tandiù desiderato, peccata tum sua tum totius orbis plangere. Anteuertit autem fama venientem, & iam vsque ad aures sancti Patriarchæ Iohannis peruenerat. Vbi autem aduenit, Hierosolymitani eum officiosè exceperunt, & à sancto patriarcha honorificè retentus aliquamdiu illic moratus est. Delectabat enim eum dormitorium Saluatoris, & locus Caluariæ, vbi Dominus noster crucifixus, salutaris occubuit victima pro omnium redemptione: delectabat etiam eum cum Iudæis de illorum perfidia verba miscere, & cum Saracenis congredi, si quem illorum posset ab errore reuocare. Adit terrā sanctam. *Iudic.4. Luc.7. Matth. 14. & 15. Iohan.2. Iohan.11.*

VII. Et quidem haud difficultèr confutare eos potuit inuictus veritatis assertor, facileque vicit iustus impios, doctus indoctos, & quia mortem contempsit, sua instantia illorum errores perspicuè prodidit: at tamen resistebant illi, & cum verbis eum superare non possent, intentabant minas & verbera, vt eum in suam sententiam pertraherent. Ille verò neque cæsus cedit, affectus supplicijs, insistit sanis admonitionibus. Et valdè quidem atrociter toto corpore ab illis nefarijs hominibus laniatus, ità vt etiam propè nuda ossa apparerent, non tamen quicquam de sanctæ prædicationis studio remisit. Auellitur inde à socijs suis, duciturque in medium impiæ multitudini, nolensque illis cedere, mittitur in custodiam, ibique instar crucis, cuius gloriam prædicabat, in terra extenditur, clauis configitur, sed reijciente terra clauos, vinculis adstringitur, saxum ignitum nudo eius pectori imponitur, custodibusque adhibitis, illic relinquitur. Ille carceris tenebris mirificè lætatur, spe cælestium præmiorum animatus: nec deest Christus militi suo, sed ergastuli atram noctem cæleste lumen illustrat, humi iacentem diuina erigit miseratio, pœnisque absolutum angelica fouet consolatio, inter cætera etiam prædicens hostium eius breui futuram conuersionem. Verberatur ab infidelibus. Mittitur in carcerē Diuinitus eripitur.

VIII. Procedit ille deinde ex carcere in publicum, stupent Iudæi, mirantur Saraceni, & tum illum, tum sese mutuò respectantes, tanta rei nouitate stant attoniti. Iubent autem acciri custodes carceris, à quibus dum audiunt lucem cælitus emissam, visionem angelicam & beati viri curationem & absolutionem diuinam, compunguntur corde, & tandem assentiuntur veritati, verbique Dei ministrum venerantur, idque adeò, vt ad eius vestigia aduoluti, & eorum, quæ in illum impiè designârant, veniam petierint, & Christianæ religionis doctrina imbui optarint. Nihil ille cunctatus, prædicat Christum, & quæ sunt fidei Christianæ, inter cætera docens, non patere aditum in regna cælorum, nisi ijs, qui renascantur ex aqua & Spiritu sancto. Amplectuntur illi fidem, & regenerantur in Christo, quotquot erant prædestinati ad vitam æternam. Eius hostes conuertuntur. *Iohan.3. Act.16.*

IX. Isthvc verò vbi per regionem illam rumor sparsit, multi ad eum concurrunt: cupiunt alij talem videre doctorem, alij eius salutarem haurire doctrinam. Offerunt autem ei Eutychianum quendam, inter Saracenos nobilem, ab anno ætatis eius nono, vt ipsi quidem asserebant, vsque ad senectutem surdum pariter & mutum. Ex huius curatione volebant capere doctrinæ eius experimentum. Erant verò etiam eius dexteræ manus digiti arefacti. Itaque rogabant pro illo sanctum virum ille porrò rogabat Deum, nec est passus repulsam. Audit Saracenus seipsum absolutè loquentem, arida manus suum facit officium, idemque ipse cum permultis alijs salutari expiatus lauacro, Dominum benedicit. Hoc miraculum non paucis posteà fuit occasio in Christum credendi, & eius præsulem magnificè celebrandi. Non hîc opus est multis ostendere, quam in disputando subtilis, in scripturis explanandis syncerus & perspicax fuerit. cum id quiuis possit animaduertere, tam ex Iudeorum gentilium conuersione, quam conuersorum in suscepta fide confirmatione. Surdus & mutus curantur.

POSTQVAM autem vir sanctus Dominicæ passionis, resurrectionis & ascensionis, alia que loca sacra bene perlustrauerat, Iohanni Patriarchæ cæterisque fidelibus valedixit, & cum socijs suis iter susceptum prosecutus est. In tanta autem terrarum vastitate nullus ei placuit ad manendum locus, nisi vbi posset ignotus & obscurus degere. Sed eius clarissimi parentes molestissimè ferebant talis tantique filij solatijs se destitui. Mittunt itaque nuncios,, qui itinera obseruent, adduntque mandata, quæ perferant ad virum beatum, quibus & preces iunctæ erant, quæ ad manendum inuitarent, & minæ, quæ compellerent. Iubebant, si blandis verbis reduci non posset, vim adhiberent, & cum iniuria vel inuitum reuocarent ad suos. Abeunt nuncij, incidunt in sanctum virum eiusque comites, gradiunturque cum illis, & mutuos inter se sermones conferunt: deinde exponunt nuncij mandata, amicorum vota, parentum suspiria: aiunt admirari Armenios, cur ita fugere voluerit, indicant Syrorum erga ipsum studium & beneuolentiam, Antiochenæ sedis dignitatem, multaque alia, quibus se illum flectere posse sperabant. Ille vero nihil his permotus, comiter & iucunde respondebat, ambiguis eos sermonibus suspensos tenens. Sed cùm cernerent illi, nihil eum de cœpto remittere itinere, violentas admouent manus, retrahuntque nolentem. erant enim numero & viribus superiores. Sed ecce adest virtus diuina, quæ alios cæcitate percutit, aliorum extensa in Episcopum brachia in aëre detinet, omnium equos in fugam compellit. Non deerat illic ridendi materia, si adfuissent derisores. Stat illi stupefacti, nec quicquam vident, deponere non possunt temere erecta brachia, audiunt loquentes, & interpellare non audent. Pœnitet iniuria affecisse virum beatum, procidunt coram illo, & cum multo eiulatu petunt se sibi restitui. Ille verò iniuriæ iam immemor, apud Christum pro eis intercedit. Scipioni, quem manu gestabat, paruam crucem imposuerat: quæ illi & iter agenti, & vigilanti & dormienti, & quidlibet agenti semper præsto erat. Eam cum erexisset contra illos, laxabantur brachia rigida, & ab oculis caligo omnis abscessit. Tum vero iussit eos quam primum abire, renunciareque suis, vt desinant lugere ad cælestis patriæ gaudia irreuocabiliter properantem. Repetunt illi mox Armeniam, Macarius cum suis tendit ad Occidentem, miraculis in itinere coruscans. X.

Vim ei inferunt parentũ nuncij, sed excæcantur.

Cruce perpetuo vtitur.

Miraculũ.

FORTE autem obuiam habuit quosdam Ierusalem petentes, & in ijs cæcum vnum: qui cum esset pauper & mendicus, comitum suorum magnam in se experiebatur humanitatem, qui per vices ei manum præbentes, secum illum ducebant. Videns autem eum sanctus patriarcha, ait illi: Quonam tendis Respondit: Hierosolymam cum his vellem adire Domine, si Dominus permiserit. Tum episcopus lachrymans, & intra se Dominum orans, crucem, quam gestabat oculis cæci applicuit. Flebant verò pariter omnes, qui illum flentem cernebant: quibus ait: Fratres inuocate Dominum mecum, non enim ambigere debemus, cum in nomine eius congregati simus, quin ille sit in medio nostrum. Vbi verò adest Christus verum lumen, nemo potest remanere obscurus. Eius ergo gratia illuminare dignetur etiam hunc cæcum. Vix ille verba compleuerat, & cæcus adspicit cæli lumen, ducemque deinceps non requirens, proficiscitur lętus Hierosolymam, comites suos antecedens. Peruenit deinde beatus Patriarcha ad locum quendam, vbi nulla erat aquæ copia. Tentabant socij eius locis permultis, si possent fodiendo humum aquam elicere, sed frustra. Humus natiua sterilitate damnata, quod non habuit, de se præbere alijs non potuit. Tandem conferunt se ad deprecandum sanctissimum Patriarcham, audiuntque ab eo: Nihil deest, filioli, Deum timentibus, nobisque de eius misericordia præsumentibus, nec deerit aqua ad potandum, nec fons vitæ credentibus. Hæc dicens, scipione suo crucigero Crucis signum pingebat in terra, moxque copiosa inde aqua prorupit, perpetuo scaturire non desitura pro tanti viri memoria sempiterna, XI.

Cęcus cœpit lumen.

Aquã Crucis signo elicit è terra

POST multa terrarum emensa itinera, cum suis comitibus beatus Patriarcha in Baioariam peruenit: vbi commodum hospitem inquirens, diuina agente prouidentia in ædes Adalberti viri magnæ dignitatis & prædiuitis delatus est, ad cuius dignitatem non parum addidit tantus pontifex hospitio receptus. Retinuit autem is apud se virum Dei cum socijs eius anno integro perquam humaniter, officiose illi semper inseruiens & præbens benignè necessaria. Non est autem tantæ charitatis fraudatus præmio. Vxor eius, Aua nomine, multo tempore iam vexata morbo grauissimo, vsque adeo viribus deficiebat, vt eius vita planè pro desperata haberetur. Nihil vltra potuit eloqui, sed continenter eius obitus expectabatur, non absque multa familiæ & propinquorum defatigatione. Doluit eius vicem beatus Macarius ad solitas recurrit preces, aquam benedicit, crucem suam ea intingit, tres guttulas ab ea cruce in eius os instillat. Crucis signum exprimens, & ab ipso mortis aditu illam retrahit ad vitam. Vix intercedit horæ spatium, mulier reualescit, residet, accersit maritum, loquitur expeditissimè: Vnde, inquit, domine mi hic homo venit ad nos, qui tam præclaris meritis nos longe antecellit? O nos felices, qui eius meruimus frui contubernio. Illi sanè post Deum debeo vitam meam. Quæratur in opibus nostris quo tanto beneficio aliquam vicem rependamus. His dictis, surgit sana, lætatur familia, laudes Deo, grates viro sancto aguntur, offeruntur ei munera, sed hospitalitate contentus, quod gratis acceperat, non nisi gratis dare voluit, admonuitque eos, vt ea in pauperes conferrent. Crescit inde erga eum veneratio, quod manus suas videretur excutere ab omni munere: sed quia vix vlla domus est, in qua non sit aliquis, qui & fallere possit & in fraudem impelli, non defuit etiam hoc in loco fallacia inimici. XII.

Venit in Bauariam.

Nota vim Crucis & aquæ factæ.

ERANT duo ex Adalberti familia, qui vt per scelus possent sibi opes parare, clam furantur linteum, quo sacrificans vir sanctus manus solebat abluere. Planè enim sibi persuaserant, propter tanti viri sanctitatem, efficax illud fore ad quosuis curandos morbos: cogitabantque, si res succederet, ex eiusmodi curationibus grandem sibi conflare pecuniam. Ne posset autem furtum deprehendi, aliud linteum in ablati loco reponebant. Non planè culpanda fuisset ea fides, si abfuissent sordes & praua cupiditas. Interim res tota viro Dei diuinitus reuelatur: & ille quidem pro sua mansuetudine voluit eam tegere, ne paterent ignominiæ, sed præpotens Deus non est passus latere. Ambos illos flagellat febri acerrima. Adest vir sanctus, præ commiseratione lachrymatur, admonet vt si quid peccassent, confiterentur. Illi pertinaciter negant, plus reformidantes vltionem heri sui, quam iram Dei. Admouet illis vir Dei crucem suam, & iam prope deficientes febri liberat. Tum vero compuncti corde confitentur facinus suum. Cœpit autem vir sanctus celebris haberi in Baioaria, sed non ferens hominum laudes & fauores, lachrymante hospite & eius coniuge, inde recessit, cum prius & illis & domui illorum bene precatus esset, & salutaribus eos adhortationibus imbuisset. XIII.

Nota genus furti & eius scopũ

INDE Moguntiacum perlatus, obuium habet homicidam quendam, fuga se seruare cupientem. Pallebat miser, vultu non multum dissimilis morti, quam fugere nitebatur. Insequebantur enim illum hostes, certissimam illi necem allaturi. Vbi is ad beatum Macarium peruenit, vltra nec ausus nec valens progredi, ad eius pedes corruit, petens vt tam præsens periculum à suis ceruicibus auertat, cum nesciret quis esset. Aduolant mox hostes, ipsi quoque beato viro necem intentantes, si sit ausus eius patrocinium suscipere Ille vero intrepidus, medium se interponit inter miserum hominem & persecutores, armisque, quibus pugnare solebat, probè communitus, inter reum & tela hostilia stat imperterritus: obijcit illis furentibus scutum inexpugnabile, crucem illam suam, in cunctis actionibus suis familiaro ipsi perfugium. Ore quidem illis, mente verò Deo supplices offert preces pro misero. Vidisses illic pium sanè spectaculum: hostes arma vibrare, iustum pugnare precibus & meritis, Deum autem stare à iusto, illi resistentes expugnare cælitus. Tandem enim flexi ad misericordiam, etsi verba sancti episcopi non intelligerent, animum tamen eius facile colligentes, humiliter admittunt preces pro reo: atque desilientes, eius amplexantur vestigia, XIV.

Venit Moguntiam.

Crucẽ opponit telis hostium.

petunt

petunt veniam & accipiunt benedictionem, aiunt se in illo vidisse speciem angelicam, & lucem cælitus radiantem, paratos se offerunt ad omnia, quæ velit de reo fieri: idque adeo, vt osculum quoque illum admittere non recusârint, cuius paulo antè sanguinem sitiebant.

XV. Post aliquot dies Moguntia digressus, Coloniam accessit, sanctorum cultura nobilem, vbi à quodam Tizone admodum reuerenter & officiosè hospitio acceptus est. Erat is & morum honestate inter suos clarissimus, & rerum opulentia nulli secundus, at tamen nihil sibi habere visus est, cum salute corporis careret. Quid enim habet, qui seipso caret? Infestabat eum morbus regius ex multo iam tempore, omnisque cibi & potûs appetentia prostrata erat, medicis frustra operam suam impendentib. Itaque ille salutis inops, charitate locuples, hospitè suum voluit quotidiè sibi assidere, & ex eodem vase secum & edere & bibere. Quicquid autem cibi capiebat æger, vir sanctus priùs benedixit siue sacrauit: nec inanis fuit eius benedictio. Nam post aliquot dies cœpit habere meliusculè, inde magis magisque viribus confirmari, & non edere tantum, sed vorare etiam. Lætatur ille tam insperata salute, gratias vberes agit hospiti suo: at is nihil tale suis tribuens meritis, hortatur eum, vt Deum agnoscat eiusmodi munerum largitorem. Deinde relicta Colonia, circumibat loca meritis insignita sanctorum, & vbique præclara relinquens vestigia meritorum, Machliniam tandem ingressus est. Ibi quoque benigna fidelium veneratione exceptus, apud beati Rumoldi martyris Ecclesiam commodum cum suis hospitium & benevolum obsequium adeptus est. Ecce autem intempesta nocte tumultus & clamor ingens existit, & vir sanctus repente excitatur. Incendiũ enim iam quasdã ædes peruaserat, & res erat plena periculi, flammis obuia quæque corripientibus, ita vt nulla vi humana extingui posse viderentur. Curritur itaque ad beatum Macarium, rogatur vt flamma fidei suæ extinguat flammas omnia vastantes. Non nectit ille moras, aduolat ad ædes incendio proximas, de tecto extrahit quippiam, & mox Crucis signo consignatum, loco suo restituit. Id vbi sensit ignis furibundus, tanquam valido repulsus vento, non potest vltra progredi, sed in seipso tabefactus, incredibili celeritate deficit. Tollitur in sublime clamor populi, celebratur omnipotẽtia Christi, beati Patriarchę merita prædicantur.

Sanctam Vbiorum Coloniam ingreditur

Adit Machliniam.

Ignem Machlinię Crucis signo cõpescit.

XVI. Post hæc vir Dei proficiscitur Malbodium, quod est sacrarum virginum monasterium, vbi S. Aldegundis virgo quiescit: pro cuius veneratione cum illic hospitio recipi peteret, eum Durandus quidam, vir bonus & humanus, comiter susceptit, & pro viribus alacriter ei ministrauit. Hærens autem aliquandiu eo in loco, voluit venæ sectione aliquid de sanguine sibi detrahi. Eum sanguinem in vasculum hospes excipiens, vni è seruis suis summo studio asseruandum tradidit. At nequam ille seruus instigante diabolo & inuidia stimulante, sacrum illum cruorem in latrinam effudit, se latere posse confidens. Sed iustus Dominus lepra percussit malignum, quæ eum donec vixit, depasta est. Porro beatus patriarcha, sæpius corde & ore commemorandus, nec dum peregrinationi suæ finem imponens, à Malbodio abijt Cameracum, vbi paucos moratus dies, quis, qualis & quantus esset diuinitus innotuit. Nam quodam die, sole occumbente, sanctissimæ matris & virginis basilicam, suo more in ea in diuinis laudibus & precibus pernoctaturus, intrauit: sed eum custos templi non sine iniuria eiecit, bileque percitus ostium obserauit. Ille tranquillo animo ante fores Ecclesiæ in preces se prostrauit. Deus autem volens ostendere, quanti apud ipsum esset meriti, qui abiectus & obscurus videbatur, ostium basilicæ ei patefecit: quam tamen ea hora vir sanctus ingredi noluit, nè infirmum hominem magis perturbaret. Custos ad nocturnas preces templi fores reseraturus, vt eas patere vidit, & peregrinum humi prostratum, timore penè exanimatus est. Manè res omnibus innotuit, Deo à fidelibus gratiæ aguntur, hospes exclusus cœpit haberi clarissimus. Sed ille nihil tale appetens, Tornacum se contulit.

Venit Malbodium.

Vltio diuina in seruum malignum.

It Cameracum.

Tornacũ se confert.

XVII Ea vrbs & diuitijs & ciuibus abundat, sed populus est leuis & pronus in tumultus. Non autem casu, sed nutu diuino eo peruenit vir sanctus, vbi etiam insigni miraculo illum Dominus cohonestauit. Cum enim orta esset in vulgo seditio exitiosa, & iam ad arma concurreretur, passimque volitarent tela, à ciuibus vibrata in ciues: (quo genere certaminis quid potest esse insolentius, cum nec victoriam vllus sequatur triumphus, idemq; luctus sit & victis & victoribus, ciuitatique immineat excidium, quando nec pietati parcitur nec pudori, in ipsos etiam cognatos sæuiente ferro, & crudelitate nesciente modum?) in hoc, inquam, rerum discrimine erat Tornaci princeps patriæ senior Balduinus, qui suos milites iubet arma capessere, non vt pugnent, sed vt furentem populũ ab armis ad pacem & tranquillitatem reuocent. Sed illius principis conatus perinde successit, ac si quis in magna tempestate concitatos Oceani velit fluctus compescere. Prorupit vero etiam beatus Patriarcha cum suis armis, puta, Cruce, precibus & socijs peregrinationis, celeriterque accurrit ad locum diri certaminis, fundensque cum lachrymis preces ad Dominum, confidenter erigit scipionem suum, cui crucem infixerat, & non sine Dei præsenti ope, furentibus pacem exoptat. Mox langueſcit procellosa seditio, & redditur tranquillitas: plusque potuit hospitis admonitio, quam Comitis comminatio: tantumque vir sanctus illo suo scipione crucigero & fusis ad Dominum precibus effecit, vt sese inuicem oscularentur, & tanto tumultu sine sanguinis fusione sopito, ciuitas tota restitutę pacis beneficio lætaretur.

Seditionẽ compescit erecta cruce.

XIIX Iam multo tempore beatus Patriarcha non paruos longinquæ peregrinationis tulerat labores, quibus cum tandem vellet Dominus finem imponere, Gandauum peruenit, vbi ante omnia sancti Petri cœnobium, quod blandinium vocant, inuisere voluit, sed visitantis virtus illic ignota fuit. O miseram hominis conditionem, illic plerunque errare mortales in iudicio, vbi tamen nulla est erroris intentio. Non modo non inuitatur ab illis ad hospitium, sed nec admittitur quidem. Peruenit tandem ad monasterium, quod sanctus confessor Bauo suis meritis illustrabat. O felicem illam ciuitatem, eiusque populum, licet id ipsi nescirent, quibus tanta concessa est salus. O diem illam iucundam & memorabilem, diem dignam nunquam carere memoria iucunditatis. Regnabat per id tempus in Gallijs Robertus Rex, Flandriæ Marchionatum obtinebat Comes Balduinus, cœnobio sancti Petri ad sanctum Bauonem præerat Abbas Eremboldus: qui eum & comites, eius hospitio recepit, & peramanter curauit.

Gandauũ peruenit.

In Abbatia S. Bauonis comiter accipitur.

XIX. Abbatis verò & fratrum eximia charitate permotus, sensim cœpit in animum inducere, vt apud illos permaneat. Apparet hîc iudiciorum Dei abyssus multa. Quem enim neque Armenia, neque Antiochena sedes, neque inde à sepulcro Domini vsque ad sancti Bauonis monumentum, tam vasta terrarum spatia retinere potuere, Gandensis Ecclesia retinuit. Exhibetur inde tanto hospiti communis Ecclesia, commune monasterium, communis quoque mensa, sed cubiculum priuatum, vbi cum suis quiesceret. Placet omnibus, nec vllis est onerosa eius sancta conuersatio: inuitat omnes ad meliora eius animi deuotio: nec fratres duntaxat, sed etiam alios eius regionis homines quotidiè confirmat eius sacra benedictio. Crebro nanque visitabat Ecclesias Gandauensis ditionis, celebrabat Missæ sacrificia in singulis, solitis vacabat precibus, populos vbique Deo pijs commendabat votis. Quibus etsi ob idiomatis imperitiam loqui nesciret, non tamen cessabat pro eis loqui apud Dominum. Quicquid autem ei à fidelibus oblatum esset, mox in pauperes conferebatur, quorum ille ab infantia curam gesserat. Vndique ad eum populus frequens confluebat, & permulti à varijs liberabantur incommodis. Nam etiam aqua, qua manus eius fuissent ablutæ, nequaquam erat virtutis expers, & leuis manuum eius attactus ad depellẽdos morbos erat efficax: qui vero sublimiori fidei deuotione prædit erant, ijs ad promerendam salutem sola sufficiebat episcopalis benedictio. Inuitabatur plerunque à diuiti-

Eius conuersatio in monasterio.

Multis claret miraculis.

uitibus & ægrotis, apud quos confecto negocio, cuius erat causa accitus, mox recurrebat ad cœnobium, fratrum egregia erga se beneuolentia allectus. Et ij quidem non raro instabant apud illum, vt perpetuo cum ipsis maneret, sed surdo canebant, quippe qui plane constituerat in patriam reuerti. Qua tamen in re minimè illi consentiebant eius comites: quibus ille relictis, vno tantum socio itineris contentus, Abbati & fratribus valefaciens, recessit. Sed paulo post inflantur pedes, morboque correptus decumbit, & iam de vita eius spes propè nulla supereſt. Vbi id audiunt Blandinienses, etsi serò, dolent tamen se talem virum initio non recepisse: itaque vt possint tandem vel inuitum ad se adducere, precibus agunt apud Lambertum id temporis Castellanum. Cum autem pariter irent ad virum Dei, adueniunt etiam S. Bauonis fratres: cumque simul omnes consedissent, Castellanus per interpretem rogabat eum, vt ad blandinien se monasterium se conferret. Ille vero oculis in S. Bauonis fratres blanditer coniectis, indicat se cupere ad illos reduci. Tum verò Castellanus cum blandinienſibus abijt, nullam vim ausus admouere tali viro: nec minori cum gaudio ad S. Bauonis monasterium reuocatur, quam fuerat dolore inde digressus, tractaturque ab eis humanissimè.

Dum vult redire in patriam, diuinitus impeditur.

Sed cum humana subsidia parum illi prodessent: erat enim exanimi similimus: sanctorum in ea ecclesia quie- XX.
scentium est visitatione recreatus. Cum enim nimia inualetudo non sineret eum vlla potiri somni quiete, quadam nocte nec planè dormiens, nec prorsus vigilans, quasi in ecstasi positus, videt S. Bauonem sibi adstare, & vt in monasterium ingrediatur, attentè præcipere. Ille verò, vt sibi videbatur, surgit, intrat in cœnobium, ante sacram aram videt multæ dignitatis personas sexus vtriusque cum S. Bauone residere: atque in ijs visus est sibi S. Landoaldum cognoscere, quem solum asserebat præ cæteris infulatum Missas celebrâsse, atque ipsi cum cæteris absoluto sacrificio benedixisse: ac deinde sanctum Bauonem ex illorum medio surrexisse, extensa manu amanter ipsum tenuisse, atque vt iuxta altare sancti Petri staret iussisse. Ipso ità stante, eosdem sanctos cum cereis propius ad ipsum accessisse, tanta luce micantes, vt eorum splendorem vix ferret humanus adspectus: atque ità illorum præsentia se confirmatum, redditamque sibi sensisse salutem. Post hanc visionem manè surrexit incolumis, fratribus visa exposuit, & nè quid possent de veritate ambigere, sanum se ostendit.

Visione cæsti recreatur mirificè.

Mansit postea ad quinque menses in cœnobio, & rursus cogitat de repetenda patria: sed dum ille statuit repetere XXI.
Armeniam, à Christo euocatur ad patriam claritatis æternæ. Aduentabat Paschatis sacra solennitas, & sparso iam in vulgus eius recedendi in Armeniam proposito, captata ex temporis opportunitate & ocio, deuotione, in sacra Parasceue totius prouinciæ multudo ad eum confluxit. Inuitabat enim illos dies indulgentiæ & remissionis, dies exultationis & liberationis, dies videlicet dierum, id est, Dominicæ Resurrectionis, idque pro magno ducebant, si possent illo die Paschalia sacramenta de tanti pontificis manu percipere, eius benedictionibus interesse, non incerti de patrocinio, si se & sua discedenti commendâssent.

Rursus meditatur abitum.

Verum dum illi præstolantur abiturum, Deus illum eis prouidet patronum sempiternum, cuius etiam impenden- XXII
te ipsis calamitate essent patrocinijs fruituri. Sæuiebat enim tum pestis horrendum in modum, adeo vt pene tota prouincia hominibus orbari videretur. Excrescebant repentè in palatis hominum pustulæ, quæ si non chirurgi ferro ilico essent apertæ, vt noxius efflueret humor, actum erat de vita. Fuit sanè inaudita quædam illius immanissimæ pestis rabies, vincebatque superstites multitudo morientium, vixque tot reliqui esse videbantur, quot possent cadaueribus humandis sufficere. Iam omnis humani auxilij spes ablata erat, tandemque communi omnium sententia decernitur, vt triduanum non modo hominibus, sed etiam pecoribus & iumentis indicatur ieiunium, ad Dei implorandam opem omnes confugiant, & suffragia sanctorum Gandaui quiescentium humiliter expetant, tantosque patronos, qui Dei misericordiam in eiusmodi periculis conciliare valdè assueuerint, in vnum locum conferant. Sed dum hac illi religione Deum placare instituunt, Deus suam non differt misericordiam, vnumque ex omnibus eligit, in quem sæuissima lues postremum irrueret. Is beatus fuit Macarius, qui quam feruenter & obnixè, quam multis cum lachrymis & suspirijs diuinam rogauerit clementiam, vt hanc cladem à populo suo auerteret, dici vix queat. Sed dum ille pro alijs intercedit, commune benigna Dei prouidentia periculum cum alijs incurrit, sæuaque illa pestilentia infectus, primo amisit omnem loquendi facultatem, sed mox prophetica donatus gratia, nutibus & signis, quibus poterat, prædixit præter se & alios duos neminem deinceps ea peste occubiturum: quod postea rei euentus approbauit. Deinde autem reddita ei voce, iubet acciri reuerendum Abbatem Eremboldum cum fratribus: qui cum venissent, orauit quam primum tonderi sibi caput & barbam. Testamentum autem nullum condidit, quandoquidem peregrinus & pauper, vnde conderet, non habebat. Soli matri suæ remisit partem barbæ suæ, nè diu suspensam torqueret longa filij nunquam redituri memoria. Inde cum fratribus ingressus cryptam beatissimæ semperque virginis Mariæ, ante altare S. Pauli baculo designauit locum sepulturæ suæ.

Immanissima pestis in Flādria.

Triduanū ieiunium hominum & brutorū animantium.

S. Macarius pestem ficitur.

Iam tertius instabat dies indicti ieiunij, etiam paruulis & vitulis materna negantur vbera & modis omnibus pro- XX-
pè vis infertur regno cœlorum. Efferuntur corpora sanctorum ex vtroque monasterio, & fit hominum ingens con- III.
cursus: vbique luctus, vbique lachrymarum magna vis, tollitur ad cælum clamor virorum, mulierum, infantium, pecudes quoque & iumenta ad vacua præsepia edunt mugitus intolerabiles. Flectitur interim benignus Deus: seueritatem lenitate temperat, & vt flagellando iustum iudicem ita consolando pium patrem, vtrobique fidelem, nusquàm crudelem se declarat. Restituuntur suis locis corpora sanctorum, post lachrymas pro peccatis fusas redeunt singuli ad suas ædes: porro Patriarcha Macarius abit cum fratribus ad cœnobium, ingressusque cum illis virtute qua poterat in refectorium, vt vidit illos non nisi parum panis & aquæ sumere, obsecrando & imperando iubet, vt mutent ieiunium. Assidet etiam ipse, & hilarem se omnibus exhibens, charitate potius quam necessitate adductus, ex cibis appositis pauxillum edit, sicque eis vltimum vale dicens, episcopalem impendit benedictionem. Vix ad cellulam redeundi præ imbecillitate virium, fratrum peruigil custodia adhibetur. Vbi emigrandi aduenit hora, in lectulo residens, expansis manibus & sursùm erectis luminibus, Domino cum lachrymis se commendat, suffragia sanctorum & protectionem angelicorum spirituum multimodis precibus ambiens. Tantus autem eos, qui illi aderant, inuasit horror, ex præsentia, vt creditur, beatorum spirituum, vt quemadmodum de S. Paulino Nolano episcopo annotauit beatus Papa Gregorius, omnes absque mora fugere voluerint, nisi eorum animos erexisset fratrum conuentus, ad exequias surgentium. Quibus congregatis caput in terram reclinans, inter psallentes & orantes spiritum feliciter exhalauit: impletaque est eius prophetia, ipso postremo ex ea peste occumbente.

Corpora sanctorum exportantur.

Dialog. li. 3. cap. 1.

Corpvs eius feretro impositum, tanta contentione ferebatur ad ecclesiam, vt ad singulos propè passus noui porti- XX-
tores sanctissimo oneri succedere niterentur. Certatim singuli se ingerebant, vt vel extremas feretri partes tenerent. IV.
Si cui id negatum esset, illi vel vestes sacrum corpus deferentium attigisse palma suprema fuit. Postquam ad cryptam ventum est, vbi sepulcri locum ipse designârat, honorârunt eum muneribus, & lachrymis infuderunt, vixque locus capere poterat irruentes turbas. Neque sane maiorem Armenia luctum ciui & propinquo impendisset, quam impendit Flandria peregrino. Fleuisset illa fortassis pro cognatione, hæc fleuit pro pietate. Nec verò potuit vulgi deuotioni satis fieri, donec facie sancti viri detecta, simul totū funeris operimentū tolleretur. Quo ablato

Anno 1012 moritur S. Macarius. Vide Bar. an. mem.

tum

tum demum videre erat manibus ac pedibus impressa oscula, manantes ab oculis in sacrum corpus lachrymas irruentium, oblata profusè munera, certatim viros ac fœminas offerentes, alios annulos, inaures, monilia & torques à suo corpore auellentes, & eius pectori imponentes. Nam quo quisque maiori erat deuotione prędituſ, eo liberalius in defunctum dona conferebat, eius apud Deum sibi patrocinia promittens. Obijt vero beatus Macarius. 4. Idus Aprilis. Anno salutis 1012. S. Henrico Romanorum Imperatore, rege autem Gallorũ Roberto. Sacrum autem corpus eius sub Sigero Abbate, qui quartus ab Eremboldo S. Bauonis cœnobio prędfuit, eleuatum est, & in ipsa eleuatione integrum repertum. Visi tum sunt in aëre duo circuli instar coronarum, quorum alter in medio habebat crucis signum aureo fulgore conspicuum. Interfuêre huic eleuationi rex Gallorum Philippus, Comes Balduinus cum proceribus suis & Adela coniuge, filioque Balduino Hannoniæ Comite, Balduinus quoque Nouiomensis & Lierbertus Cameracensis episcopi. Multis vero miraculis etiam post obitum suum claruit vir beatus, quæ breuitatis causa prætermimus. Sub hac autem eleuatione antiquior ecclesia eius loci, quam S. Amandus episcopus in honorem S. Petri Apostolorum principis dedicauerat, ob vetustatem præcipuis locis à fundamento instaurata, denuò consecrata fuit in honorem Domini nostri & omnium sanctorum.

Corpus eius eleuatur, & integrum inuenitur, ann. Christi 1067.

VITA ET MORS EZECHIELIS PROPHETÆ,

PER D. EPIPHANIVM CONSTANTIAE CYPRI EPISCOPUM descripta, Habetur in libro eius de vitis Prophetarum.

I. EZECHIEL Propheta è terra Serera de filijs Pontificum genus duxisse asseritur. Fato functus est tempore captiuitatis in regione Chaldæorum. Plurima ille super reuersione populi prophetauit. deque reditu filiorum Israel, necnon & de aduentu Domini. Occidit autem illum dux populi, cum vna secum incola foret in Babylone, fugillatus ab eo de cultib. idolorum. *a* Quare in agro Maur funerauerunt eum in monumento Sem & Arphaxad progenitorem Abrahæ. Et sepultura ist hæc ad nostra vsque tempora specus est duplex. *b* Etenim Abraham excitauit ad huius instar Saræ coniugis suæ monumentum in Chebrõ: quod quia defossum sit atque latens, duplex perhibetur, è planitie, & in terra tabulatum, petraque suspensum.

8 APRIL. Genus & patria Ezechielis Prophetæ. *a* Mors & sepultura eius. *b* Gen. 23.

II. ISTE quidem propheta populo obiecit prodigium, cum precatus esset ad amnem Chobar: quod videlicet cum deficerent vndæ fluminis eius, falcem desolationis sperare deberent in finibus terræ: & quando exundaret fluuius ille, id signum esse reditus in Hierusalem. Et contigit illud. Etenim in terra Spyriorum vir pius ille sepultus iacet: multique ad monumentum eius confluunt ad precationem & obsequium. Sanè quando tanta eò frequentia vna ad monumentum eius conueniunt, formidant Chaldæi ac metuunt, nè illum auferant: quapropter egredientem comitantur, & deducunt. Effecit verò propheta consistere hic fluminis vndas, quo terga darent filij Israel trans ripam. Cæterum Chaldæorum aliquot audaciores populum ponè persequi tentabant, qui quidem ad vnum omnes submersi sunt.

Cõfluitur ad sepulcrum Prophetę, vt ibi fundantur preces.

III. ISTE quoque propheta spontinis orationibus filijs Israël vberrimum piscium impetrauit commeatum, vt qui inedia tantum non perijssent, piscium esu reficerentur. Plurimis etiam illorum, qui aura vitali iam vesci desierant, vitam recuperauit. Is est quoque vates ille, qui plebe iam depressa ac pessundata ab hostibus, stetit contra faciem ducum illorum, & confundebat eos portentis & miraculis, ita vt milites territi manum tollerent de tabula. Tunc populo suo Ezechiel dixit: Propterea quod parum conuenit inter vos, spes vestra interiit. Nunc in prodigijs per ossa mortuorum fecit illos quoniam est spes Israël cum præsente, tum ætate futura. Hic est, inquam, propheta, qui quanquam esset in regione Chaldęorum, pleraque tamen populo, quæcunque in Hierosolymis, inque templo fiebant, aperuit.

Multa operatur miracula.

IV. ITTE quoque Propheta eduxit eos de finibus Chaldæorum, & reduxit in Hierusalem ad redargutionem impiorum & infidelium. Hic Ezechiel per Mosen contemplatus est situm templi, murumque eius speciosum, prout locutus est etiam Daniel, vti olim conderetur. Hic in Babylone iudicauit tribum Dan & Gad, quod impiè egissent aduersus Dominum, persequendo eos qui legi fidem suam adstrinxerant. Obtulit autem illis insigne prodigium siue ostentum: quoniam angues deuorauerunt infantes eorum, & omnia iumenta ipsorum. Prædixitque quod culpa eorum nequeat populus regredi Hierosolymam, quin in Media permanerent, quoad resipiscerent, & in viam, quod aiunt, redirent. Erat sane vnus illorum, qui eum interemit. oppositus enim erat illi, vsque in diem obitûs sui.

Prophetia eius de extruendo templo.

De eodem Isidorus Hispalensis in libro de patribus veteris testamenti. cap. 39.

V. EZECHIEL Sacerdos filius Buzi, genitus in terra Sariara, in typo Christi filius hominis vocatus. Hic captiuus cum Ioachin in Babiloniam ductus est, & ad captiuos prophetauit, corripiens eorum offensiones: & zelo Dei motus, cuncta eorum crimina & turpitudines arguit. Quem dux populi Israel interfecit, pro eo quod authoritate pontificali, corripitur ab eo, ob impietatem sacrilegij. Sepultus est autem à populo in agro Maurum & Arphaxat.

Ezechiel sacerdos fuit. Interficitur.

De eodem D. Hieronymus Presbyter.

VI. EZECHIEL Propheta cum Ioachin Rege Iuda captiuus ductus est in Babylonem, ibique his, qui cum eo capti fuerant, prophetauit, pœnitentibus quoad Hieremiæ vaticinium se vltro aduersarijs tradidissent: & viderent adhuc vrbem Hierosolymam stare, quam ille casuram esse prædixerat. Trigesimo autem ætatis suæ anno, & captiuitatis quinto, exorsus est ad concaptiuos loqui. Et eodem tempore, licet posterior, hic in Chaldęa, Hieremias in Iudæa prophetauerunt.

Ezech. 1. Hier. 21. &c. Hieremias & Ezechiel simul prophetauerunt.

VII. SERMO eius nec satis disertus, nec admodum rusticus est, sed ex vtroque mediè temperatus. Sacerdos & ipse fuit, sicut & Hieremias, principia voluminis & finem magnis habens obscuritatibus inuoluta. Sed & vulgata eius editio non multum distat ab Hebraico. Vnde satis miror, quid causæ extiterit, vt si eosdem in vniuersis libris habemus interpretes, in aliis eadem, in alijs diuersa transtulerint.

Præter iam recensitos auctores, & quæ in diuinis Scripturis de S. Ezechiele testata habentur scribit etiam Iosephus Antiq. libro 4. capite 8.

S. AN-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ANN. 70

S. ANTIPÆ, PERGAMI ASIÆ EPISCOPI MARTYRIVM, EX SIMEONE METAphraste.

11. APRIL. Anno 92. cepta est hæc persecutio Vide Bar. in annal.

CVM aduersus Christianos persecutionem excitasset Domitianus, qui Apostolorum tempore Romanum Imperium obtinuit, per orbem vniuersum ad omnes magistratus missæ sunt literæ, vt homines Christiani decretis Imperatoris parerent, & sine vlla excusatione stultam idolorum religionem colerent, eorumque templa omni honore venerarentur. Tunc fidelis verum Deum confitentium multitudo patefacta est, & magna martyrum, pro Christi Saluatoris fide vbique decertantium, virtus apparuit. Tunc & Ecclesiæ fideique basis, & Christianæ veritatis fundamentum, atque æternæ diuinitatis vnigeniti præco a Ioannes Apostolus præstantissimus in Patmum insulam relegatus est. Vbi dum magnum Christi Martyrum cœtum ijs, quæ de septem Ecclesijs scripsit, confirmaret, Antipas testis meus fidelis, inquit, qui occisus est apud vos, vbi satanas habitat. b Ex ijs Apostoli verbis intelligi potest, quibus essent moribus prediti homines illi, qui Pergamum incolebant, vbi erat satanæ domicilium. Ibi nec naturæ lex seruabatur, nec vlla erant iudicia. Tantum sibi quisque iuris vindicabat, quantum viribus & robore valebat. Sibique satis iusti videbantur, & fortes ac boni, qui Christianum aliquem detulissent. I.

a Iohānes Apostolus relegatur in Patmū insulam vbi Apocalypsin scripsit. Vide Bar. an. citato.

b Apoc. 2.

CVM igitur Christianorum cœtus magno in discrimine versaretur, c Antipas vir strenuus & constans nihil turbabatur: sed tanquam in angeli naturam esset ex homine conuersus, fortiter resistebat, nec vlla prorsus in re formidabat, quinimmò sæpius prodibat in publicum: & tortorum minas negligens, in medio ipsorum fulgebat: & puræ synceræque fidei splendore tenebricosos idololatriæ errores discutiebat. d Quamobrem omnes, qui putarentur dij, fugiebant, & ne vnus quidem eorum audebat in ea vrbe manere, in qua sanctus ipse commorabatur. In somnis igitur sacrificulis suis dæmones apparebant, dicentes, se nec sacrificiorum esse participes, nec nidorem suscipere, propterea quod à Christianorum principe Antipa fugarentur. Quare indignata multitudo, in Antipam impetum facit, eumque comprehendit, & in locum, vbi fieri sacrificia solebant, trahit. II.

c Antipæ constantia.

d Dæmo fugiunt eum.

Sistitur vinctus coram Præfecto.

ET Præfectus sic eum alloquitur: Tune es Antipas ille, qui nec ipse decretis Imperatorum obtemperas, & alios, nè obtemperent, adhortaris: & sacrificia, quæ fieri à nobis solent, ita perturbas, vt deorum neminem pinguedine, aut nidore frui permittas? ex quo factum est, vt dij omnes recesserint: & periculum imminet, nè tueri ciuitatem amplius velint. Satis sit tibi ad hunc vsque diem Christianæ superstitioni vacâsse. Resipisce iam, & legibus nostris pare, vt dij, qui pulcherrimæ huic vrbi præsunt, curare nos ac tueri queant. Quod si facere recusâris, & partium tuarum studio, deorum neglexeris religionem, ex Romanarum legum præscripto meritis supplicijs afficieris. Respondit beatus Antipas: Vnum hoc scito, me Christianum esse, & impio Imperatoris decreto ab omni ratione alieno parere omnino nolle. Et quoniam quæstionibus tuis respondendum est, id faciam libenter. Si enim dij, quos adoratis, & quos totius orbis dominos asseritis, sic ab homine mortali fugari se dicunt, vt cum vestri defensores ac vindices esse debeant, opem vestram implorent, facile potestis errorem vestrum agnoscere. Qui enim seipsos vlcisci non possunt, & ab homine vno vinci se confitentur, quomodo gentem vniuersam in aliquo periculo constitutam, aut ciuitatem aliquam poterunt liberare? Hoc considerantes, debetis nunc saltem à pernicioso errore vestro discedere, & in Christum credere, qui descendit de cælis, vt hominum genus conseruaret. Qui sanè Christus in fine seculorum venturus est iudex omnium, daturusque singulis congruentia factis eorum vel præmia, vel supplicia. III.

Antipas egregè ostendit falsorum deorum vanitatem.

RESPONDIT Præfectus: Vos nouis à vobis inuentis legibus & institutis vultis obtemperare, neglecta deorum religione, quam iam indè ab initio nobis à maioribus per manus traditam accepimus, à quibus & hæreditas ad nos peruenit. Idcircò enim nos illorum vestigijs inhærentes, ab eis discedere tutum non arbitramur: cum vetera recentibus præstent: & quę temporis longitudine sunt confirmata, nouis sint laudabiliora. Quamobrem ipse quoque mutare sententiam debes, nec eum hominem in viuendi ratione sequi, qui paulo antè cognitus est, & præstigijs quibusdam vitam mortalium perturbauit, præsertim cum in crucem suffixus sit sub Pontio Pilato præside. Imperatorum igitur decretis pare, vt nobiscum sine periculo vitam transigas: habebis enim nos omnibus in rebus propitios & amantes, vt filios: Quandoquidem ætas id postulat tua, vt te perinde ac patrem diligamus. Ad hæc vir sanctus: Licet, inquit, innumeradilibus argumentis aures meas obruas, non tamem ero tam stultus & imprudens, vt cum iam ad extremam senectutem peruenerim, nec à morte procul abesse possim, sententiam mutem, & vitæ miserabilis ignominiosæque gratia, à confirmata fidei confessione discedam. Noli igitur mentem meam circunuenire, in rerum diuinarum assidua lectione versatam. Neque ab initio fuit vllus deorum vestrorum, nec quicquam ab illis vtile ad vos vnquam profectum est. Sed ipsi turpibus & obscœnis hominibus, prauè viuendi materiam afferentibus, & turpium voluptatum occasionem demonstrantibus vos addixistis. Quod si vetustissima quæquè sunt obseruanda, cur non & Cain fratricidij inuentorem imitamini? Cur non eos vobis proponitis imitandos, qui cælum conscendere conati sunt: aut qui se cum proprijs sororibus cōmiscere non sunt veriti. vndè diluuium genus eorum deleuit, quia piam ac rectam viuendi semitam ingredi neglexerunt? Quamobrem si vos item istos propter antiquitatem & eorum flagitia imitari volueritis, non per aquam amplius, sed per ignem æternum, & vermem, qui nunquam dormit, consumemini, nisi resipueritis. IV.

Deorum turpitudo. Gen. 4. Gen. 6. Esa. 66.

HÆC atque multa alia loquentem virum iustum corripiunt homines impij, & ad Dianæ templum trahunt, vbi erat statua bouis ænei, quem igne succēso multo ante inflammarant. In hunc beatum martyrē coniecerunt. At ille cum se Christi signo muniuisset, dum eiusmodi cruciatu diu torqueretur, ad hunc modum precabatur: Deus, qui mysterium in arcanis bonorum thesauris reconditum nobis aperuisti, Dominum nostrum Iesum Christum, per quem & arcana consilij tui patefecisti: gratias ago tibi pro vniuersis beneficijs tuis, qui nos in te sperantes seruas, & me hac hora dignum fecisti, vt ad eorum adscriberer numerum, qui pro nomine sancto tuo martyrium pertulerunt. Spiritum meum ab hac hodie vita discedentem suscipe: & concede, vt apud te atque vnigenitum filium tuum Dominum nostrum Iesum Christum gratiam inueniat: vt & qui posteà futuri sunt benignitatis participes tuæ, nomen sanctum tuum collaudent in Christo, per quem honor habetur tibi in secula seculorum, Amen. Facto precandi fine, tanquam graui somno captus, spiritum reddidit, & glorioſa Martyrij corona redimitus, in cælum euectus est. V.

Signo crucis se munit, dum torquetur.

Reddit spiritum

Circa annum Christi 93. vt notat Bar. in annal. an. mem.

TVNC viri quidam pij reliquias ipsius magno studio collectas, in hoc loco Pergami collocârunt, vbi nos congregati gratias agimus Deo pro ijs, quæ in nos benignè egit. Hunc enim martyrem nobis largitus est: qui tanta præditit virtute, vt locus hic, vbi martyrium pertulit, in hodiernum vsque diem miraculis excellat: & magnæ in eo fiant curationes, quibus & Deus, qui præstat omnibus, & vnigenitus filius eius Dominus noster Iesus Christus cum sancto Spiritu laudatur: & pia sanctorum in Christo Martyrum memoria celebratur, quæ animos nostros quadam voce quotidie incitat ad eum in sanctis ipsius imitandum:

Cui gloria & imperium in secula seculorum

Amen. VI.

Reliquiæ eius magno studio colliguntur.

VITA

VITA ISAAC SERVI DEI, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA LIBRO III. DIALOGOR. CAP. XIV.

An. 540.

11. Apri.

I. PRIORIBVS Gotthorum temporibus fuit iuxta Spoletanam vrbem vir vitæ venerabilis, Isaac nomine, qui vsque ad extrema Gotthorum tempora peruenit, quem nostrorum multi nouerunt, & maximè sacra virgo Gregoria, quæ nunc in hac Romana vrbe iuxta ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis habitat. Quæ dum adolescentiæ suæ tempore, constitutis iam nuptijs, in ecclesiam fugisset, & sanctimonialis vitæ conuersationem quæreret, ab eodem viro defensa, atque ad eum, quem desiderabat, habitum Domino protegente perducta est. Quæ quia sponsum fugit in terra, habere sponsum meruit in cœlo. Multa autem de eodem viro, narrante venerabili patre Eleutherio, agnoui, qui & hunc familiariter nouerat, & eius verbis vita fidem præbebat.

Gregoria fugit nuptias, & fit sanctimonialis.

II. Hic itaque venerabilis Isaac ortus ex Italia non fuit, sed ea illius patro miracula, quæ conuersatus in Italia fecit. Cum primum de Syriæ partibus ad Spoletanam vrbem venisset, ingressus ecclesiam, à custodibus petijt, vt sibi quantum vellet licentia concederetur orandi, eumque horis secretioribus egredi non vrgerent. Qui mox ad orandum stetit, diemque totum peregit in oratione, cui sequentem continuauit & noctem. Secundo etiam die cum nocte subsequenti indefessus in precibus perstitit: diem quoque tertium in oratione coniunxit. Cumque hoc vnus ex custodibus, superbiæ spiritu inflatus, cerneret, vnde proficere debuit, inde ad defectûs damna peruenit. Nam hunc simulatorem dicere, & verbo rustico cœpit impostorem clamare, qui se tribus diebus & noctibus orare ante oculos hominum demonstraret. Qui protinus currens, virum Dei alapa percussit, vt, quasi religiosæ vitæ simulator esset, de ecclesia cum contumelia exiret. Sed hunc repentè vltor spiritus inuasit, & ad viri Dei vestigia strauit, ac per os illius clamare cœpit: Isaac me eijcit, Isaac me eijcit. Vir quippe peregrinus quo censeretur nomine, nesciebatur: sed eius nomen ille spiritus prodidit, qui se ab illo posse eiici clamauit. Mox autem super vexati corpus vir Dei incubuit: & malignus spiritus, qui eum inuaserat, abscessit. In tota vrbe tunc statim, quid in ecclesia factum fuisset, innotuit. Currere viri & fœminæ nobiles atque ignobiles pariter cœperunt, certatimque eum in suis rapere domibus conabantur. Alij ad construendum monasterium prædia, alij pecunias, alij subsidia quæque poterant offerre viro Dei suppliciter volebant. Sed seruus omnipotentis Domini horum nihil accipiens, egressus vrbem, non longè desertum locum reperit, ibique sibi humile habitaculum construxit. Ad quem dum multi pergunt, exemplo illius æternæ vitæ accendi desiderio cœperunt, atque sub eius magisterio in omnipotentis se Domini seruitium dederunt. Cumque eum cre-bro discipuli humiliter admonerent, vt pro vsu monasterij possessiones, quæ offerebantur, acciperet, ille sollicitus suæ paupertatis custos, fortem sententiam tenebat, dicens: Monachus qui in terra possessiones quærit, monachus non est. Sic quippe metuebat paupertatis suę securitatem perdere, sicut auari diuites solent perituras diuitias custodire.

S. Isaac prolixæ preces.

Vide prisco rũ hominũ feruorem ad extruenda monasteria.

Summum studium paupertatis.

III. Ibi itaque prophetiæ spiritu magnisque miraculis, cunctis longè lateque habitantibus vita eius inclaruit. Nam die quadam ad vesperum in horto monasterij fecit iactari ferramenta, quæ visitato nos nomine vangas vocamus. Dixit itaque discipulis suis: Tot vangas in horto proijcite, & citius redite. Nocte vero eadem, dum ex more cum fratribus ad exhibendas laudes Domino surrexisset, præcepit, dicens: Ite, & operarijs nostris pulmentum coquite, vt manè primo paratum sit. Facto autem manè, fecit deferri pulmentum, quod parari iusserat, atque hortum cum fratribus ingressus, quot vangas iactari præceperat, tot in eo laborantes operarios inuenit. Ingressi quippe fures fuerant, sed mutata mente per spiritum, apprehenderunt vangas, quas inuenerunt, & ab ea hora, qua ingressi sunt, quousque vir Domini ad eos veniret, cuncta horti illius spatia, quæ inculta fuerant, coluerunt. Quibus vir Domini mox vt ingressus est, ait: Gaudete fratres, multum laborâstis: iam quiescite. Quibus ilico alimenta, quæ detulerat, præbuit, eosque post tanti laboris fatigationem refecit. Sufficienter autem refectis ait: Nolite malum facere: quoties de horto aliquid vultis, ad horti aditum venite, tranquille petite, cum benedictione percipite, & à furti prauitate cessate. Quos statim collectis oleribus onustari fecit. Actumque est, vt qui ad hortum nocituri venerant, cum laboris sui præmio, & repleti ab eo, & innocui redirent.

Nocturnę laudes.

Fures deprehensi vt tractãtur.

IV. Alio quoque tempore ad eũ accesserunt peregrini quidam, misericordiam postulantes: scissis pannis obsiti, ita vt penè nudi viderentur. Cumque ab eo vestimenta peterent, eorum verba vir Domini tacitus audiuit: qui vnum ex discipulis suis protinus silenter vocauit, eique præcepit, dicens: Vade, atque in illa sylua in loco tali cauam arborem require, & vestimenta, quæ in ea inueneris, defer. Cumque discipulus abijsset, arborem, sicut iussus fuerat, requisiuit: vestimenta reperit, latenter detulit magistro. Quæ vir Dei suscipiens, peregrinis nudis atque petentibus ostendit & præbuit, dicens: Venite, quia nudi estis: ecce tollite, & vestite vos. Hæc illi intuentes, recognouerunt quæ posuerant: magnoque pudore consternati sunt: & qui fraudulenter vestimenta quærebant aliena, confusi receperunt sua.

Facinus improbũ proditur.

V. Alio quoque tempore quidam se eius orationibus commendans, sportas duas plenas alimentis, ei per puerum transmisit: quarum vnam idem puer surripuit: atque in itinere abscondit: vnam vero ad Dei hominẽ detulit, & petitionem illius, qui se ei per xenium commendauerat, enarrauit. Quam vir Domini benignè suscipiens, eundem puerum admonuit, dicens: Gratias agimus: sed vide sportam, quam in itinere posuisti, nè incautus tangere præsumas: quia in eam serpens ingressus est. Esto ergo solicitus, nè si tollere incautus volueris, à serpente feriaris. Quibus verbis puer valdè confusus, exultauit quidem, quod euasit mortem sed tristis ad modicum factus est: quia quanuis salubrem pœnam euaserit, tamen pertulit verecundiam suam. Qui reuersus ad sportam, cautè ac solicite attendit: sed eam iam, sicut vir Dei prædixerat, serpens tenebat.

Item aliud.

VI. Hic itaque cum virtute abstinentiæ, contemptu rerum transeuntium, prophetiæ spiritu, orationis intentione esset incomparabiliter præditus, vnum erat, quod in eo reprehensibile esse videbatur: quia nonnunquam tanta ei lætitia inerat, vt illis tot virtutibus nisi sciretur esse plenus, nullo modo crederetur. Petrus: Quæso te, quidnam hoc esse dicimus? Sponte sibi lætitiæ frena laxabat: an tot virtutibus pollens, aliquando ad præsens gaudium etiam renitens eius animus trahebatur?

VII. Gregorivs: magna est, Petre, omnipotentis Dei dispensatio: & plerunque contingit, vt quibus maiora bona præstat, quædam minora non tribuat: vt semper eorum animus habeat, vnde se ipse reprehendat: quatenus dum appetunt perfecti esse, nec possunt: & laborant in hoc, quod non acceperunt, nec tamen elaborando præualent, in his quæ accepta habent, se minimè extollant: sed discant, quia ex semetipsis maiora bona non habent, qui in semetipsis vincere parua vitia atque extrema non possunt. Hinc est enim, quod perducto Dominus ad terram repromissionis populo cunctos fortes atque præpotentes aduersarios eius extinguens, Philistæos atque Chananæos diutius reseruauit: vt sicut scriptum est, in eis experiretur Israël: quia nonnunquam, vt dictum est, eis etiam quibus magna dona tribuit,

Cur in sãctis vitis interdum parua quędam vitia hęreant.

Iudic. 3.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

buit,parua quædam repræhenſibilia relinquit, vt ſemper habeant, contra quod bellum geramt, & deuictis magnis hoſtibus,mentem non erigant,quandò eos adhuc aduerſarij etiam minimi fatigant.Fit itaque, vt miro modo vna eademque mens,& virtute polleat,& ex infirmitate laſſeſcat:quatenùs & ex parte conſtructa ſit, & ex parte ſe conſpiciat eſſe deſtructam:vt per bonum,quod quærit & habere non valet,illud ſeruet humiliter, quod habet. Sed quid mirum quod hoc de homine dicimus,quandò illa ſuperna regio in ciuibus ſuis ex parte damna pertulit,& ex parte fortiter ſtetit:vt electi angelorum ſpiritus,dum alios per ſuperbiam cecidiſſe conſpirent,ipſi tanto robuſtius,quanto humilius ſtarent?Illi ergò regionis ſuæ etiam detrimenta profecerunt, quæ ad æternitatis ſtatum ex parte ſuæ deſtructionis eſt ſolidius inſtructa.Sic ergò & in vnaquaque anima agitur, vt in humilitatis cuſtodiam aliquandò ad lucra maxima ex minimo damno ſeruetur. Petrus:Placet quod dicis.

AN.700. *VITA S. GVTHLACI ANACHORETÆ ET CONFESSORIS, SCRIPTA FIDELITER, TAMETSI AVTHORIS NOMEN MS. codex non habuit. Scripſit autem vitam ſancti viri, Guilielmus Rameſey Anglus Benedictinus, item Felix Crolandienſis Benedictinus: ſed puto non niſi epitomen eſſe quam nos edimus. Nam & MS. codex teſtatur eſſe abbreuiatam, ſed veram.*

I.

II APRI. Parentes S. Guthlaci. Viſio admiranda, dum naſcitur.

IN diebus Ethelredi regis Merciorum,nobilis quidam, nomine Penuualdus,regali progenie ortus,ex vxore ſua,nomine Tecta,ſanctum Guthlacum ſeruum Dei progenuit.Ea autem hora, qua eum Dominus vocauit & ſegregauit ex vtero matris ſuæ,cæleſti prognoſtico deſignatus eſt. Manus enim quaſi hominis,rubri nitoris,cælitus miſſa,& ad oſtium domûs extenſa, ineffabili fulgore coruſcare viſa eſt. Quæ ſignaculo crucis oſtium muniens,felici præfiguraut auſpicio, quod ille ad ortum procederet, qui conſtanti perſeuerantia Chriſti crucem in ſuo corpore circunferret.Hominũ aũt multitudo,nouitate miraculi ſtupefacta, accurrens,inauditæ viſionis prodigium,magnum diuinæ diſpenſationis fore myſterium aſſerebat. Cumque ſtupore magno,ſecundum varios animi motus,opinionibus ambiguis fluctuarent, vna obſtetricum de domo egrediens,infantem iam natum proclamat.Nato itaque puero & baptizato,Guthlacus vocatur, quod ſonat bellidonum,vel bonum donum iuxta idioma Anglorum.A Deo donatus eſt parentibus ſuis,vt contra oppreſſores eorum bella geret, ac de illis cum victoria titulos triumphales reportaret.Vel potius iuxta datum optimum donumque perfectum,deſcendens à patre luminum,contra ſpiritales nequitias pugnaret,& fortiter eas vinceret. Erat puer facie ſerenus, omnibus gratus & acceptus,vt animos hominum etiam ſolo adſpectu ſibi conciliaret ad gratiam & fauorem.

Iacob. 1.

II.

Dat ſe militiæ in iuuentute.

CVM autem vigeſimum & quartum ætatis attigiſſet annum, & ſui generis inimicos iuualuiſſe conſpiceret, cœpit ad militares actus feruenter adſpirare: decoratusque cingulo militari,& adiunctis ſibi copiis militaribus, cœpit in hoſtiles populos immaniter ſæuire,vrbes oppugnare,caſtella ſubuertere,ac de bellicis actibus inæſtimabilis famæ titulos obtinere.Interim in ipſa crudelitate armorum hoſtibus ſuis miſericors erat, eisque de rapinis & prædis tertiam partem refundebat.Tandem diuino inſtinctu ad memoriam reuocabat exitus triſtes & horrendos regum magnorumque principum,de quorum ſtirpe deſcenderat,& quod pompa ſecularis fumus eſt,& vapor ad modicum parẽs.Cogitabat breues eſſe dies hominis,finem dubium,exceſſum è vita horribilem,iudicem terribilem,pœnam ſine fine ſempiternam.Vocatis itaque commilitonibus ſuis, ait: Hactenus chariſſimi mei vanitatibus huius ſeculi ego militaui:deinceps Saluatori meo militare decreui. Eligite vos vobis ducem, cuius ſigna ſequamini: ego enim ſequor Dominicæ Crucis ſignum:Et cum nullis precibus à ſententia deduci poſſet, abiectis armis ſuis, Rependoniam venit,vbi erat monaſterium inſigne:& accepto clericalis tonſuræ charactere, monaſticis diſciplinis ſe mancipauit, & nihil omninò bibit,quod ebrietatis occaſio eſſe poſſet. Pſalmos autem & hymnos didicit,atque in ſcientia ſanctarum ſcripturarum intra biennium mira facilitate profecit.Erat vultu iucundus, humilis geſtu & inceſſu,opere religioſus & Deum timens,fide firmus,ſpe longanimis,charitate profuſus,manſuetus & mitis, conſilio prouidus, in verbis circunſpectus.

Monaſterium petit, poſthabita militia.

III.

Inſulam horridam ingreditur victurus ſolitarius.

ESTverò in Britannia palus vaſta & diffuſa,quæ à Gronte flumine incipiens, diuerſis nemoribus, ſtagnis inſulis,carectis,variiſque fluuialium viarum flexuoſis anfractibus diſtincta,ab Auſtro ſe porrigit vſque in Aquilonem tractu longiſſimo,vbi circa maris confinia ſuos habet limites.Eo,à fratribus impetrata venia, peruenit, didicitque ab incolis loci,inſulam eſſe nomine Croulande,vbi quidam olim habitare tentauerant, ſed eos monſtra eremi & laruales formæ dæmonum territos,in fugam compulerant. Scapha piſcatoria in inſulam vectus,terram horroris & vaſtæ ſolitudinis ingreditur in die S.Bartholomæi Apoſtoli:de cuius meritis ſpecialiter confidens,ſolus habitare cœpit cum duobus iuuenibus,quos ſecum adduxerat:& ædificato modico tuguriolo,pellibus ſolum crudis & rudibus pro indumentis vtebatur:pane hordeaceo & aqua lutulenta poſt ſolis ſemper occaſum, cum maxima moderatione parſimoniæ, veſcebatur. Inuidens igitur humani generis aduerſarius humilitati viri Dei, adeò vehementem ſpiritum tentationis in eum immiſit,quod eum in deſperationis foueam deuoluiſſet,niſi illum Dominus per B. Bartholomæi merita miſericordiæ oculo reſpexiſſet.Animo itaque conſternatus,& ſuprà,quam credi poteſt, turbatus, fugere & deſertum deſerere diſponebat.Sed B.Apoſtolus Dei Bartholomæus viſibiliter ei apparens,dixit:Confortare fili, & eſto robuſtus:manum tuam miſiſti ad fortia:non decet tanti propoſiti profeſſorem modico tentationis turbine ſubuerti.Viriliter ergò age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum: qui etſi te tentari permittit, faciet tamen etiam cum tentatione prouentum. Impulſus euerſus es vt caderes, ſed ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua:& adiutus es. Etenim Dominus ſupponit manum ſuam. Vult Dominus tentari,quem diligit: ideò viſitat eum diluculo,& ſubitò probat illum: Operatur equidem tentatio probationem,probatio verò ſpem:ſpes autem non confundit. Beatus vir qui confidit in Domino,& erit Dominus fiducia eius & brachium ipſius in tempore tribularionis.Exhibe te fili,ſicut Dei miniſtrum,in multa patientia.Si abundat pro Chriſto tribulatio tua,abundabit & per ipſum conſolatio tua.Nol ergò de infirmitate tua timere:ſpiritus Dei eſt,qui adiuuat infirmitatem tuam: Si exurgat aduerſus te prælium, ſi caſtra dæmonum,iacta in eum cogitatum tuum: confide in eo,ipſe enim eſt ſalus populi ſui:ipſe erit tibi turris fortitudinis à facie inimici.His & ſimilibus dictis,Apoſtolus ab oculis eius euanuit.Ipſe verò confortatus eſt in Domino, & ab illo die ſpiritus deſperationis nunquam eum tentare auſus fuit.

In tẽtatione confirmatur per S.Bartholomæum.

Iob. 7. *Rom.* 5. *Ierem.* 17.

Rom. 8.

IV.

Fallax dæmonum conſilium. Ieiunii immoderati effectus.

DIE quadam duo filii tenebrarum,transfigurantes ſe in angelos lucis,ei multa perſuaſionis inſtantia cœperunt cõſulere, vt continuè per hebdomadam ieiunaret,& hac via gradum ſummæ perfectionis attingeret. Biduana enim & triduana ieiunia reprobantes,proponebant ei ieiunium Moyſi & Eliæ,atque intolerabiles abſtinentias venerabilium Patrum,qui olim conuerſati fuêre in Sceti.Erat verò is diabolicæ perſuaſionis ſcopus, vt ille prorſus ab eſu ceſſaret, ſibique certum exitium diuturnitate ieiunij aſſciſceret. Cum enim ieiunium regulam moderationis & diſcretionis exce-

excedit, subito languet corpus, deficit spiritus, torpescit orationis affectus, tollitur operationis effectus, caligat contemplationis oculus. Intelligens autem Guthlacus diabolicæ tentationis versutiam, inuocata Christi virtute, psallebat: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, & fugiant qui oderunt eum, à facie eius. Itaque illis flebili vlulatu & mœstissimo planctu aërem implentibus, Guthlacus deinceps omnia diaboli tentamenta contempsit, eiusque suggestiones omnes conculcauit. *Psal. 67.*

V. Et apsis deinde paucis diebus, noctis intempestę silentio irruit in eum infinita dæmonum multitudo. A terra vsque ad cælum totum aëris elementum implebatur præstigijs & larualibus dæmonum formis. Rapiunt autem eum monstrosi dæmones, extra cellam educunt, membra eius colligant, eumque in paludes cœnosas & profundas demergunt. Deindè indè absportantes, per loca asperrima & inextricabiles veprium densitates trahunt. Cumque pars noctis maxima adhuc superesset, vrgent verberibus & tormentis, vt insulam quam primum deserat, mortis supplicium ei terribiliter intentantes, si ab ipsorum ditione maturè non recedat. Ille autem minas eorum ducens pro nihilo, Christumque inuocans, cum Psalmista dicebat: Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, nè commouear. Videntes autem spiritus maligni, se nihil proficere aduersus constantiam eius, flagellis ferreis & horrendis alarum stridoribus illum torquent & cruciant, denique vsque ad nubes subuectum, in septentrionali cæli plaga constituunt. Cœpit autem tota cæli facies densa caligine obscurari, innumeraque dæmonum confluxit turba, qui arreptum, ad fauces inferorum mirum in modum excruciando, perducunt. Sanctus verò Guthlacus sentiens fœtorem gehennæ, & æstuantes ignis sulphurei globos, omnia, quæ passus fuerat, comparatione illius angustiæ, leuia putabat. Cernebat enim hinc gurgites igneos, inde torrentes grandine glaciali teterrimos, cælum terramque occupare: videbat non sine dolore & gemitu, inter sulphureos ignium vapores, inter fauillarum voragines, inauditos hominum cruciatus, ineffabilium facies tormentorum. Dæmones vero his, qui cruciabantur, horribiliter insultãtes, quasi de viro Dei pro suo libitu triũphassent, superbè & procaciter intonabant: Eccè, inquiunt, nobis traditus es ad cruciatus sempiternos: eccè his supplicijs & doloribus sine fine torqueberis, quia sedes nostras inuadere præsumpsisti. Ille autem patienter cuncta tolerans, dicebat: Domine Deus meus in te speraui, saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me. Cumque eum in illa tormenta se detrusuros sperarent, mox adfuit B. Bartholomæus apostolus, & cum eo lumen splendens admirabiliter. Cuius splendorem nequam spiritus ferre non valentes, fugam capessunt, & ab eius oculis penitus euanescunt. Sed illis iussu Apostoli reuocatis, ab eodem apostolo seuere iniungitur, vt nulla corpori eius molestia irrogata, reducant eum ad locum, vndè eum abduxerant. Quod cum suauissimè facerent & sine eius molestia, auditus est chorus psallentium in excelso: Ibunt sancti de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion. Ita hostibus triumphatis, in loco habitationis suæ repositus, ex ipsa vexatione factus est humilior, feruentior, solicitior, fortior & cautior.

Infestatio dæmonũ. *Psal. 15.* Videt cruciatus inferorum. *Psal. 7.* *Psal. 83*

VI. Dvm circa matutinas laudes solicitus vice quadam excubaret, vidit à sinistris duos dæmones, ipsi cæteris notiores. Qui cum miserabiliter flerent, & ille causam fletûs inquireret, responderunt: Quia præuales in omnibus contra nos, teque attrectare aut contingere non audemus. Facto autem signo crucis, ab oculis eius euanuerunt. Quadam vice vitro Dei contemplationi & orationi vacanti, vndique turbarum strepitus, & clamor quasi exercitûs irruentis auditur, (Illis enim diebus Britones Anglorum gentem hostili crudelitate vastabant) & cellam vir Dei egrediens & aures arrigens, audit quasi populum innumerabilem lingua Britannica, quam olim iuuenis in exilio didicerat, loquentem. Demum certatim irruunt populi, & habitaculo eius ignem subijciunt, illumque rapiunt, & accutis hastarum spiculis in aërea leuant, eique nunc igne, nunc ferro mortem intentant. Ipse vero dæmonum has esse illusiones intelligens, dixit: Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius: cumque subiũgeret: Sicut deficit fumus, deficiant, sicut fluit cera à facie ignis, sic pereant peccatores à facie Dei: tota illa horrenda multitudo cum suis illusionibus quasi fumus euanuit. Præstigię dęmonum *Psal. 67.*

VII. Clericvs quidam, nomine Bertelinus, sub institutione B. Guthlaci diuinis mancipatus obsequijs, Deo in spiritalibus exercitijs militabat. Videns ergo spiritus nequam, quod virum Dei nulla posset tentatione subuertere, in hoc Bertelino prauæ cupiditatis tantum excitauit ardorem, vt domini & magistri sui ferro perimendi cogitationem susciperit: vt scilicet illo clam è medio sublato, ipse sibi eius res atque domicilium quasi iure quodam hæreditario vendicaret. At pius Christi seruus, quicquid Bertelini aduersùs eum moliretur iniquitas, Spiritu sancto reuelante cognouit: illique ad se accersito, animi eius consilium & propositum perspicuè explicauit, nempe quando, & vbi, & quare, & qualiter facinus illud perpetrare decreuisset. Ille autem deprehensum se sentiens, pœnitentia ductus, pedibus viri Dei humiliter se prostrauit, veniam petijt & obtinuit: idemque postea B. Guthlaco fidelis admodum fuit, & cum illo vsque ad finem vitæ eius permansit, illumque sepulturæ tradere meruit. Vidit Bertelini contra machinationes.

VIII. Nocte quadam cum vir sanctus vigilijs & precibus deuotus insisteret, tota insula intremuit, infinita dæmonum multitudo, assumptis brutorum animantium formis, locum intrauit, & intrando circunquaque concussit. Ingrediebantur domum innumeræ species bestiarum, leo rugiens, taurus mugiens, vrsus frendens, aper gruniens, lupus vlulans, equus hinniens, aries balans, asinus rudens, coluber sibilans: vnumquodque animal pro naturæ suæ facultate, dentibus vel pedibus aut cornibus, minas & terrores intentans. Vir autem Dei, signo Crucis se muniens, dixit: Cur me dentas satana? Dominus mihi adiutor est, & ego despiciam inimicos meos. Hæccine est similitudo altissimi, quam tibi olim vsurpare voluisti in delicijs paradisi? Qui tunc ad formam & similitudinem Dei per superbiam adspirabas, nunc viliter & turpiter in brutorum & immundorum animantium effigies te transformas. Certe pauperes Christi magno tuo malo persequeris: quia quanto grauius supra dorsum eorum fabricaueris, tanto splendidiores gloriæ coronas eis in tuam perniciem fabricabis. In quancunque autem speciem te transformes, certus sum, quia neque mors, neque vita neque gladius, neque angelus, neque potestates, neque principatus, neque creatura aliqua poterit me separare à charitate Dei. His dictis, tota illa phantasia disparuit. Aliæ dæmonũ vexationes & præstigiæ. *Esa. 14.* *Rom. 8.*

IX. Ad sancti viri iussum hirundines & cæterę aues eremi, pisces etiam stagni alacriter ad eum accesserũt: & quę in ea solitudine erant ferę & syluestres animantes, mansuescebant. In primo hirundinum aduentu, cum veluti blandè eũ primò salutassent, certa nidificandi loca singulis assignauit. Illę vero eius scapulis familiariter insidentes, quodam gratulationis applausu sancti viri humanitatem prędicare videbantur. Cumq; ab illo scisciteretur vir quidã, vnde esset tanta illarũ auium confidentia & intrepida apud ipsum habitatio, respõdit: Qui toto corde fugit cõfortia hominum, ei non solũ ferę & volucres, sed cętera quoq; omnia solatio sunt, atq; insuper nunquã ei blanda deerit consolatio angelorũ. Aues & fęræ mansuescunt.

X. Ethelbaldvs quidam de genere Merciorum, spectata nobilitate fuit. Aduersus hunc cum inualescceret rex Conredus, eumque à regni sui finibus prorsus exturbaret, omni humano solatio destitutus, virum Dei Guthlacum crebro visitauit, sperans eius meritis à Deo finę calamitatis se impetraturum leuamentum. Eius autem angores per commiserationis affectum vir sanctus non solum cum illo communes habere voluit, sed quasi proprias sibi fecit. Euenit interim, vt idem Ethelbaldus cum venerabili viro Vuilfrido nauigio veniret in insulam: cumque de scapha exirent, Vuilfridus duas manicas in scapha reliquit. Porro B. Guthlacus, dum in oratorio contemplationi vacaret, spiritu sancto docente, cognouit eas manicas à coruis absportari. Quod cum viris illis indicasset, vident coruum in fastigio cuiusdã domûs vnã ex ijs manicis tenentẽ, pedibusq; & rostro vellentẽ. Prędicente autem viro Dei, relicta manica, coruus Ethelbaldus rex.

coruus citius auolauit. Qua recepta, Guthlacus alteram quoque sine dilatione restitutum iri pollicetur. Nec mora, tribus viris aduentantibus sanctus Guthlacus occurrit, qui manicam repertam ei obtulerunt: eamque ille receptam Vuilfrido non parum admiranti tradidit.

Dæmoniacus valdè sæuus curatur.

XI. In orientalium Anglorum finibus iuuenis quidam obsessus, intantum à dæmone vexabatur, vt lignis & lapidibus ferroque homines appeteret, suaque membra dentibus & vnguibus laniaret, atque etiam tres homines, cum illi eum ligare tentâssent, interfecerit. Circũductus ille fuit ab amicis ad sanctorum loca, sed casso labore. Tandẽ ad B. Guthlacum eum adducunt, isque triduo in ieiunio & precibus perseuerans, atque aqua hominem adspergens, omnem maligni dæmonis potestatem ab eo exclusit, & parentibus sanum atque incolumem restituit.

Item alius.

XII. Nobilis quidam, Ethelbaldi exulis, cuius paulò antè meminimus, comes, à dæmone vexatus & viro Dei oblatus, postquam illius zona accinctus fuit, omni maligni spiritûs vexatione ilicò est absolutus. Cum Abbas quidam virum Dei visitare vellet, duo eius clerici copiam sibi ab eo fieri petiêrunt ob certa quædam negocia, quibus expediendis fingebant se necessariò coram interesse oportere. Abeunt igitur ad domum cuiusdam viduæ, & crapulæ ebrietati atque impudicitiæ sceleratè indulgent. Guthlacus interim Abbati, Spiritu sancto reuelante, illorum flagitia, dictaque & facta tam luculenter exponit, acsi illis præsens adesset. Reuersus indè Abbas ad monasterium, nomen viduæ clericis expressit, locum, tempus, dicta, facta, omnesque circunstantias ità distinctè explicauit, vt illi pudefacti, veniam ab eo humiliter postulârint.

Videt in spiritu absentium flagitia.

XIII. De quodam monasterio duo fratres ad visitandum virum Dei & verba salutis audienda venientes, detulerunt secum duas lagunculas potu plenas: eas verò in itinere in arena deposuerunt, cespitibus eas operientes, vt in reditu ab illis laboris aliquod solatium captarent. Cum autem B. Guthlacus cælestis verbi pabulum illis ministrâsset, quadam materia sese offerente, subridendo dixit: Quarè filioli mei non adduxistis vobiscum lagunculas, quas sabulo infossas, cespite operuistis? His illi auditis, obstupefacti pariter & pudore suffusi, culpam suam fatentur, veniamque petunt. Omnes sanè morbis affecti, & malignospiritu vexati, angoribus correpti, vel peccatorum sarcinis pressi, si ad virum Dei venissent: de afflictione solatium, in ambiguis consilium, de doloribus gaudium, de peccatis remedia reportabant.

Nota vim cilicij sancti viri.

XIV. Quidam supra dicti Ethelbaldi comes, cum pedem haberet spina transfixum, à planta pedis vsque ad renes tanto tumore cœpit inflari, vt vitam eius, quotquot eius miseriam essent intuiti, desperare possent. Porrò B. Guthlacus exuens cilicium, in quo solebat orare, ipsum illo circundedit, dictoque citius spina à pede resiliente, tumor in momento subsedit, & dolor omnis sopitus est.

XV. Quidam episcopus, Hedda nomine, cum iret ad Guthlacum videndum, eiusque clerici austeritatem vitæ viri Dei & humilitatem commendârent, Wilfridus quidam breui se cogniturum dixit, num talis esset, qualem eum fama prædicaret: Ego, inquit, diù vixi apud Scotos, vidique illic pseudoanachoretas, simulatè sanctitatis speciem præ se ferentes: nôui etiam alios sanctæ religionis verissimos professores. Vsu ergò & experientia sciam discernere, postquã Guthlacum videro, num in veritate ambulet, num sit talis opere, qualem eum fama commendat. Cum ergò episcopus ad virum Dei venisset, & se mutuò salutâssent, multaque de sacro eloquio contulissent: respiciens Guthlacus clericum illum. Frater, inquit, Wilfride, quid tibi nunc videtur de homine isto, quem te hodiè iudicaturum heri promisisti? Ille rubore suffusus & admiratione, in terram humiliter se prostrauit, veniam petijt & obtinuit. Episcopus vero Guthlacũ ad sacerdotij gradum promouit, effecitque vt Guthlacus, quod à suæ conuersionis initio propter nullum hominem facere vnquam voluit, inuitus & compulsus cum ipso in mensa discumberet.

Prodit absentis verba.

Fit presbyter.

XVI. Per id tempus virgo quædam Edburga, filia regis Adulphi, virginum Deo sacratarum venerabilis Abbatissa, plumbeum sarcophagum linteumque delicatum intus inuolutum B. Guthlaco deuotè transmisit, humiliter & obnixè rogans, vt in die obitûs sui se in illo permitteret sepeliri: simul etiam cum ingenti affectu eum deprecans, vt quis ei esset in illa solitudine successurus, ipsi prædicere dignaretur. At vir sanctus tandem oblatum munus ægrè suscipiens, sanctæ virgini renũciauit, illum etiamnum ethnicum esse, qui ei esset successor futurus, breui autem baptizatum iri. quod quidem ità factum est. Quidam enim, Cissa nomine, post B. Guthlaci decessum è vita, fidem Christi suscepit, & eius meruit esse successor.

Prædicit, quem sit habiturus successorẽ.

XVII. Videns autem B. Guthlacus Ethelbaldum diuturnitate exilij fractum, & prorsus animo consternatum, salutaribus monitis studuit eum à desperationis lapsu erigere, ità dicens: Noli charissime de Christi benignitate diffidere. Si tibi Dominus ad tempus abstulit res & facultates tuas, ad salutem tuam id ille tibi cedere facit. Cælestis nanque medicus non semper dulces, sed interdum etiam amaras porrigit potiones. Si te castigauit Dominus, feras id patienter. Viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum: bonus est Dominus sperantibus in se. Scito quia oraui pro te, & in proximo est, vt faciat Dominus de persequentibus te iudicium, non in arcu nec in gladio, sed in Dei virtute: non in sudoribus bellicis, sed in lachrymis & orationibus meis, quas tibi condolens, in conspectu præpotentis Dei effudi. Obtinebis regni tui solium & gloriam. Morietur propediem is, qui te persequitur, & superbia eorum, qui te oderunt. id nihilum deueniet tanquam aqua decurrens. Tu verò cum benefecerit tibi Deus, noli esse ingratus.

Eius alia prophetia.

Angelus quotidiè ei locutus est, in eremo degenti.

XVIII. Appropinquante verò die obitûs sui, vocauit ad se Bertelinum, cuius suprà est mentio habita, dixitque ei: Ad laborum meorum, fili, stipendia vado: bonum est mihi dissolui & esse cum Christo. Deindè post multos sermones iunxit ei, vt sororem ipsius Pegam officiosè salutaret, rogaretque eam, vt corpus eius sepeliret. Idcircò enim, inquit, vitaui adspectum eius in hac vita, vt in æterna nos inuicem videamus. Ait autem ad eum discipulus eius: Adiuro te pater per misericordiam Christi, vt mihi apertius reuelare digneris, quid sit, quod ab ea die, qua primum tibi cohabitare cœpi, quotidiè manè & vesperè te cum alio loquentem, mutuosque sermones audiui, nec tamen scire potui, cum quo verba misceres. Respondit vir sanctus: Instat fili charissime ille nouissimus mihi dies, nec nec mentiri expedit, cũ etiam à prima conuersione mea semper omne mendacium deuitârim. Noueris igitur, posteaquam ad hanc me eremũ contuli semper manè & vesperi angelũ me meæ consolationis habuisse, qui labores & tentationes meas cælesti solatio releuabat, prædicebat futura, indicabat absentia: arcana cælestia, quæ nec licet nec expedit mihi loqui, reuelabat: Hæc autem fili silentio tege, nec attentes ea cuiquam mortalium, nisi sorori meæ Pegæ & Egberto anachoretæ, vllo vnquã tempore aperire. Cumque hæc & plura alia dixisset, tanta de ore eius suauitas prorupit, vt viderentur ibi sparsi rosarum flores, aut effusus balsami liquor.

Migrat ad Dominũ.

XIX. A Media quoquè nocte vsque ad auroram, totam domum candor lucis inæstimabilis circunfulsit. Oriente verò luce, dixit ad discipulum suum Bertelinum: Tempus est fili, vt ad Christum transeam. & extensis ad cælum oculis & manibus, tertio Idus Aprilis obdormiuit in Domino. Vidit autem frater ille Bertelinus quasi turrem igneam, à terra vsque ad cælum erectam, cuius tanta erat claritas, vt eius comparatione solaris splendor pallescere videretur. Veniens deindè ad insulam B. Pega virgo, soror viri Dei, sentit totam habitationem supra omnem fragrantiam incomparabili odoris suauitate completam: humatoque S. Guthlaco in eius oratorio, ad propria remeauit.

Vi-

XX. VICESIMO & quarto ætatis suæ anno, vt supra dictum est, vir sanctus militiæ se dedit, & octo annis in ea ferocitate & vanitate permansit: porrò quindecim annis in solitudine vitam Deo placentem duxit. Elapso vero post obitum eius anni circulo, cùm soror eius vna cum religiosis presbyteris corpus sacrum decentius collocare vellet, idem corpus omnino integrum & incorruptum, dormienti quam mortuo similius, inuentum est. Brachia enim & digiti ita flecti & duci poterant, quasi humores agente spiritu per venas excurrerent, neruique eius ex morte nihil pristini vigoris & viuacitatis amisissent. Vestes quoque omnes, quibus fuerat inuolutus, prorsus inuiolatæ, pristino candore nitebant. Corpus autem super terram in tumulo cum magna exultatione repositum est. Audito vero obitu sancti viri, Ethelbaldus exul nimio dolore correptus, cum multis lachrymis venit ad sepulcrum viri Dei, dicens: O mi pater, ego infelix exul quo ibo? quid faciam? quo me vertam? Nunc demum me verè exulem & miserum agnosco. Ne deseras pater Guthlace hunc desertum, hunc exulem & abiectum, filium doloris, vagum & profugum, expositum periculis & tormentis: His & multis aliis cum gemitu & planctu dictis, cum iam bona pars noctis abscessisset, vidit oratorium circunfusi luminis splendore mirabiliter irradiatum, beatumque Guthlacum cælestis claritate fulgentem, & hæc verba ipsi dicentem: Fili carissime, Dominus te respexit: confide & confortare, quia intra biennium labores tui finem habebunt, recuperabisque cum honore & gloria regnum tuum. Cumque vir sanctus longitudinem dierum, vitæ extremum terminum & alia euentura illi quasi digito indicâsset, illeque signum expeteret, addidit sanctus: Signum hoc & indicium tibi sit, quod die crastino ante horam tertiam habitatores huius loci præter spem magna alimentorum copia gaudebunt. Id cum Ethelbaldus impletum videret, animum prius vacillantem, spe & fiducia confirmauit. Nec mora: Deus persecutorem eius tulit è medio, hostes illius profligauit, & ante biennij finem regia illi dignitas & potestas integre est restituta.

Corpus eius post obitum integrum inuētum.

S. Guthlacus apparet Ethelbaldo.

XXI COEPIT autem locus, vbi conditus est B. Guthlacus, innumeris coruscare miraculis. Quotquot enim in fide Christi & erga sanctum confessorem reuerentia in suis necessitatibus remedia poposcerunt, non sunt voto fraudati suo. Concessit autem Ethelbaldus rex, sicut viuenti Guthlaco promiserat, vt eius insulæ absoluta, libera & tranquilla possessione sancti viri successores fruerentur. Adiecit vero etiam regia munificentia, vt iure perpetuo & inconcussa possessione obtinerent quinque milliaria regionis illius ad Orientem, id est, vsque ad fossam, quæ vocatur Asendyck, & tria ad Occidentem, itemque quinque ad Austrum, & ad Aquilonem totidem. Atque loca hæc omnia ab omni exactione & consuetudine seculari prorsus exemit, plenamque in omnibus libertatem sigillo regali in episcoporum & procerum præsentia confirmauit. Et quia locus erat palustris & minime solida humus, nec lateritiarum structurarum molem sustinere posset, ingentes palos quernos in humum adigi iussit, terramque solidam à nouem milliaribus nauigio aduehendam curauit: atque ita fundamento vsus materiato, ecclesiam inchoauit, & monachorum conuentum instituit, locumque augens beneficiis, ædificiis & ornamentis, vsque ad diem obitûs sui ab illius cœnobij veneratione, defensione & promotione non cessauit. Floruit S. Guthlacus circa annum salutis septingentesimum & sextum.

Miracula ad sepulcrū eius.

Ethelbaldus rex cōstruit monasterium.

VITA S. GODEBERTÆ VIRGINIS, PER F. LAVR. SVRIVM EX MS. CODICE STYLO SVO DESCRIPTA.

AN. 640.

Authoris nomen nescitur, sed est fide dignus.

11. APRIL

IEM hunc insignem egregiæ virginis Godebertæ, fratres charissimi, solenniter celebraturi, eam cui sacrata est, ita vt par est, obnixè deprecemur, vt quicquid in eius laudem dixerimus, id ipsa impetrante, cedat in gloriam Dei. Pro certo enim habendum est, eos qui sanctos Dei quoquo modo venerantur, hocipso Dei maiestatem, cuius gratia tam sunt veneratione digni, non mediocri honore afficere. Ad eius gloriam paucis explicemus, insignis hæc virgo vbi nata sit, quemadmodum Deo in hac vita seruierit, quæ per eam Deus effecerit miracula, & quo fine decesserit ex hoc mundo.

Præfatiūcula.

Honor sanctorum redundat in Deum.

I. NATA est virgo Godeberta ex parentibus Christianis in pago Ambianensi. Cumque baptizata esset & creuisset, sanctæ fidei institutiones vndecunque poterat libenter excipiebat, & reuerenter exequebatur. Sentiens autem se mortis conditioni obnoxiam, etiam in tenera ætate sanctæ crucis signo se communiebat, sanctorumque precibus noctu diuque sese humilimè commendabat: lasciuarum adolescentularum vitabat conuentus, probis & honestis libenter se adiungebat, easque studiosè imitabatur. Audierat enim corrumpi bonos mores colloquiis prauis, & cum sanctis fieri nos sanctos, cum peruersis peruerti.

Patria S. Godebertę.

1 Cor 15.

Psal 17.

II. PORRO à parentibus accurate educata, cum ad nubiles peruenisset annos, permulti nobiles eam ex nobilibus nobiliter natam sibi sponsam expetebant. Parentes autem eius cum essent regis beneficarij, non audebant inconsulto rege cuiquam eam in matrimonium collocare. Cum autem apud regem Clotarium hæc res ageretur, omnesque ad regis voluntatem animis intenderent, in medium illorum non sine nutu Dei beatus Eligius se ingessit, & virginem illam aureo suo annulo tanquam arrhabone Christo sponsam coram rege & parentibus eius fidentissime despondit & dedicauit. Ecce autem ineffabilem sancti Spiritus gratiam. Confestim puella, diuino iam, vt post patuit, amore grauida, spreta omni carnis voluptate, posthabita sobolis propagatione, calcatis vitæ puellaris illecebris, regi & parentibus constanter valefecit, seque beatissimo præsuli Eligio Christo consecrandam grato animo commendauit. Regebat tum ille vir sanctissimus Nouiomensem ecclesiam, eiusque doctrina & exemplis multi ab errore conuersi, abiecto dæmonum cultu, fidem catholicam gratulabundi complectebantur. Eum igitur Godeberta spiritalem sibi patrem eligens, coram rege & principibus parentum persuasiones liberrime reiecit, & eum absque vlla mora secuta est. Ea autem res tam inopinata omnibus stuporem attulit: porro eius pater illachrymans, amanter eam contemplabatur: rex Clotarius videns tam subitam nuptiarum mutationem, non parum admirabatur diuinæ potentiæ virtutem. Vt autem virginis illius precibus apud Dominum adiuuaretur, promptam animi eius deuotionem primus ipse regia munificentia confirmare volens, assentientibus illis, qui aderant, cum oratorio S. Georgij, quod Nouiomi habebat, suum ei dedit palatium, addens duas villas ex fisco regali cum duodecim fœminis, quæ illius regimine continerentur.

Christo desponsetur.

S. Eligij encomion.

Clotarius rex plurima largitur S. Godebertę. Vide Bar. ad an. 615.

III. ITAQVE conuenientes in eo oratorio, quod erat in Nouiomensis oppidi suburbiis, die ac nocte Deo indefessis animis seruiebant: & ipsa quidem Godeberta virgo, è sancto Eligio edocta, cum ipsa commorantes non verbis tantum, sed etiam multiuariis vertutum exemplis instituebat. Hominum enim secularium consortia deuitans, biduana & triduana continuabat ieiunia, esurientibus cibum, sitientibus potum, nudis vestimēta, cum ipsa interim his omnibus indigeret, studiosè ministrabat: pernox in precibus, pro omnium salute assiduè Dominum deprecabatur his & id genus aliis exercitiis gratum se Domino holocaustum quotidie immolans. Tantam vero eius constantiam pius Dominus considerans, virtutem eius & animi deuotionem omnibus palam declarare voluit. Crebra nanque propter eius preces efficiebat miracula, cæcis visum, claudis gressum, paralyticis sanitatem restituens: quodque his maius est, eius exhortationibus non raro infideles ad fidem traducens.

Virtutes S. Godebertę.

Miracula.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

IV. Accidit aliquando, vt propter populi peccata apud Nouiomenses pestis sęuissima grassaretur. Fugiebant autem, quicunque poterant. Porro maxima parte subtractis habitatoribus, vacuæ in vrbe domus non paucæ relictæ erant, & quod est miserabilius, cunctis eam luem formidantibus, inhumata mortuorum corpora proiiciebantur. Si quis enim aliquem sepeliret, mox ipse sepeliendus efferabatur. In tanta ergo vrbis eius vastitate & calamitate, beata Godeberta ciuium miserata dolores, triduanum eos suscipere ieiunium admonuit, in preces quoque cum lachrymis incumbere, præstare eleemosynas, vt Domini indignatio ab eis auerteretur. Proponebat eis salutarem Niniuitarum pœnitentiam, quod cinere & cilicio, precibus & ieiuniis se affligentes, diuinæ maledictionis iam ceruicibus illorum impendentem sententiam amouissent. Proponebat item exempla Dauidis, Petri Apostoli, Mariæ peccatricis, & latronis in cruce, vt lachrymis pœnitentiæ Deum sibi conciliarint. His sermonibus virginis animati ciues cum ingenti deuotione triduanum illud suscepêre ieiunium, moxque meritis & intercessionibus eius pestem illam à se depulerunt.

Ionæ 3.

Sæuissima pestis sopitur.

V. Pavcis post diebus sancta virgo ob nimiam teneri corpusculi macerationem in molestissimum morbum incidit. Solet non raro accidere, vt qui solitam victûs rationem mutant, vel lenta tabe consumantur, vel subito corrumpantur. Iacebat ergo virgo in lectulo, sed toto mentis desiderio Dominum suspirabat: graui quidem corpore, at mente alacris, in Dei laudibus iugiter perseuerabat. Accidit tum, vt apud summam beatissimæ Mariæ virginis ædem inopinatum erumperet incendium, & eius repentino discursu totius ecclesiæ ornamenta omnia absumerentur, flammaque longe lateque peruagata, omnia voraret. Cumque vim eius ferre nemo posset, omnes fuga sibi consulebant, beatissimæ Mariæ principalem ædem Deo committentes. Perturbata hoc nuncio virgo Godeberta, tametsi decumbebat grauissimè, at tamen iussit se in sede efferri, & sæuientibus flammis fidenter opponi. Deposita igitur in ipsa penè flammarum voragine, cum multi iam eius vitam desperarent, sanctæ Crucis signum, quod cunctis in periculis saluberrimum nouerat, fidentissimè opposuit, & statim ignis extinctus est.

S. Crucis signo profligat incendium.

VI. Cæca quædam, Transirica nomine, ad sanctam virginem accessit, orans, vt pia eius intercessione amissum ab infantia lumen ipsi restitueretur. Ea igitur flente & orante Godebertam, virgo sancta, cum prius rogâsset Dominum, oculis eius imposuit manum suam crucisque signo leniter expresso, obtinuit ei id quod petebat. Illa vero non solum corporis sed etiam animi lumine recuperato, toto vitæ suæ tempore permansit apud Godebertam. Sed quemadmodum hæc pro deuotione recepit lumen, ita Vulgudis quædam pro inobedientia à beata Godeberta perpetua cæcitate mulctata est. Cum enim Deo se in sanctæ Godebertæ monasterio Vulgudis hæc deuouisset, valde erat impatiens, cõtentiosè & irreuerenter se gerens erga alias. Sæpius autem castigata à sancta virgine, etiam aduersùs ipsam tumultuare & rixari non ferebatur, turpia nimis & maledica coram ipsa verba euomens. Cernens ergo Godeberta corrigi illam non posse, sed semper obstrepere atque calcitrare, die quodam in eius turpia vomentis faciem admodum commota expuit, & confestim illa oculorum orbata luce, quoad vixit, cæca permansit.

Cęcæ visũ impetrat.

VII. His atque aliis miraculis virgo iam vbique celeberrima habebatur, atque etiam ex lõginquis regionibus multi ad eam ægri confluebant, quibus ipsa suis precibus à Domino sanitatem impetrabat. Potest autem intelligi ex iis, quæ comperta sunt, sanctæ virginis miraculis, multa alia eam perpetrâsse, quæ in obliuionem abierunt. Tandem videns Dominus animum eius in sanctæ religionis proposito firmum & immotum, ne quâ malitia mutaret cor eius, de terrestribus ad cælestia eam euocauit, & de labore transtulit ad requiem sempiternam, vbi iam cum sanctis virginibus fruitur cælestis paradisi amœnitate, & pro nostris peccatis, coniuncta Deo, absque intermissione Dominum deprecatur. Humatum est corpus eius tertio Idus Aprilis in beati Georgij oratorio, in æde, quæ nunc sanctorum Apostolorum dicitur, vbi etiam corpus sancti Mommoleni, eiusdem vrbis Episcopi, honorificè conditum est. Multa illic eius intercessione malè valentibus & egenis præstantur beneficia ad laudem & gloriam nominis Dei, cuius honor & imperium durat per infinita secula, Amen.

Eius multa miracula.

Abit in cælos.

VIII. Ne quis vero dubitet virginem sanctissimam cælesti remuneratione affectam, quædam ad eius monumentum declarata miracula huc adscribemus. Agildrudis quædam ab infantia cæca, vbi audiuit celeberrimam Godebertæ famam, non sine multa difficultate Nouiomum venit: cumque ingressa esset oratorium, vbi virgo quiescebat, petiit se ad eius sepulcrum perduci. Ibi tum cum multis lachrymis & gemitibus orans humi prostrata, sanctæ virginis precibus lumen recepit, atque eodem loco cum aliis monasticam duxit vitam, hoc ipso declarans, se etiam mentis oculis cælestè hausisse lumen. Audemia paralysi dissoluta, ex pago Rangia eo deportata, suis pedibus domum rediit incolumis. Gislegardis item cæca à primis ætatis initiis, Godebertæ precibus solis huius lucem aspexit, destillante ab eius oculis albugine, quæ ab incunabulis eos obsederat. Imperia quoque (sic enim fœmina vocabatur) toto fere corpore præmortua, in lectulo tanquam abortus iacebat. Vbi fama vulgante didicit miracula quæ à Godeberta fiebant, petiit se ad eius tumulum adduci. Eo perlata, & iuxta sepulcrum deposita, instanter petiit à Domino per eam sibi subueniri. Erumpebant à pectore suspiria, ab oculis lachrymæ, ab ore non tam verba, quæ formare perfecte non poterat, quam vlulatus. Et eccè repente euanescit paralysis, vident oculi, patescunt aures, lingua laxatur in voces, abit domum incolumis Imperia, gratias agens Deo & sanctæ virgini Godebertæ:

Miracula ad sepulcrũ eius.

Cæca recipit lumen.

IX. Iam vero redibat anniuersarius migrationis eius dies: nec dici satis potest, qua exultatione à fidelibus exceptus, qua deuotione celebratus sit. Videre licebat vndique concurrentem turbam promiscui sexûs, clericos, monachos, virgines vno animi parique consensu sanctæ virginis concelebrare memoriam. Peracto autem solenni Missarum officio, post multiplices Deo & sanctæ Godebertæ redditas gratiarum actiones, omnes abscedunt, custodes quoque templi, omnibus fere extinctis luminaribus, clausisque ostiis, cibum sumpturi domum se conferunt. A prandio cõplures, vt gratias agant, redeunt ad templum, aperiunt fores, & ecce lampades & cereos, quos extinxerant, diuinitus accensos conspiciunt. Erumpunt omnes in laudem Dei, concurrunt ad sanctæ virginis oratoriũ, vna cernitur omniũ deuotio & ingens gaudium pro tam stupendo miraculo. Adiungitur aliud præclarius. Lampades enim & cerei sic accensi absq; aliqua olei vel ceræ diminutione septem inde sequentibus diebus, teste omni populo illo, mirabiliter arserunt. Curatus est ab eadem virgine etiam Gregorius paralyticus, penè iam exanimis: curatus est Harneus cæcus: facta sunt alia permulta miracula. Nos iam, dilectissimi, in vera confessione & minimè simulata pœnitentia, multisq; precibus faciem Domini præueniamus, vt virginis huius sanctissimæ meritis perueniamus ad vitam sempiternam: præstante Domino nostro Iesu Christo, qui viuit & regnat in secula seculorum. Amen.

Celebratur anniuersarius dies eius.

Insigne miraculum.

Item aliud.

X.

S. SA-

S. SABÆ GOTTHI VITA ET MARTYRIVM, CONSCRIPTA AB ECCLESIA GOTTHIÆ. HABETVR autem in Simeone Mataphraste.

AN. 350.

I. ECCLESIA Dei, quę est in Gotthia, Ecclesię Dei, quæ est in Cappadocia, & omnibus Ecclesię Catholicę Christianis, vbique gentium habitantibus, misericordia, pax & charitas Dei patris & Domini nostri Iesu Christi impleatur. Quod à beato Petro dictum est: In omni gente, qui timet Deum & operatur iustitiam, acceptus est ei: nunc etiam verum esse declaratur. Hoc enim in beato Saba confirmatum est, qui est martyr Dei & Domini nostri Iesu Christi. Cum enim genere Gotthus esset, & in Gotthia in medio generationis prauæ atque peruersæ vitam ageret, ita viros imitatus est sanctos, & cum ipsis omni genere virtutum Christum coluit, vt in mundo tanquam stella fulgeret. Iam inde enim ab ipsa infantia Domini nostri Iesu Christi religionem complexus, eam virtutem perfectam existimauit, vt in filij Dei cognitione in virum perfectum euaderet. Verum quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, strenuè aduersus hostem pugnans, & huius vitæ malis superior existens, atque pacem cum omnibus habens, ad supernæ vocationis brauium peruenit.

12. APRIL

Acto 10.

Genus S. Sabæ.

Rom. 8.

II. MEMORIÆ igitur & ædificationis piorum gratia, nos, posteaquam is in Domino conquieuit, tacere & quiescere nequaquam permittimur: sed ad præclara ipsius facta conscribenda impellimur. Fuit enim fide rectus, religiosus, ad obediendum in omni iustitia promptus, mitis, imperitus sermone, non autem scientia, cum omnibus pacificus, pro veritate loquens, os idololatris obstruens: non superbus, sed (quod humiles decet) subiectus: quietus non autem petulans in loquendo: ad omne opus bonum propensissimus: psallens in Ecclesia, eiusque magnam curam gerens: pecuniam possessionesque despiciens, nisi quatenus necessitas exigebat: sobrius, omnibus in rebus continens, à fœminarum abhorrens consuetudine, precationibus & ieiuniis quotidiè incumbens, ab inani gloria alienus, omnes ad rectè viuendum incitans, quæ ex virtute atque officio sunt, exequens, fugiensque contraria: integram denique fidem, quæ per dilectionem operatur, obseruans, ac nunquam desinens in Domino cum libertate loqui. Neque enim semel, sed sæpè, antequam pro fide martyrio coronaretur, re ipsa seipsum veræ pietatis acerrimum defensorem ostendit.

Viri sancti virtutes & exercitia.

Gal 5.

III. CVM enim Gotthiæ principes & magistratus cœpissent Christianos homines insectari, & cogere vt ederent ea, quæ essent idolis immolata, & Gentiles quidam consilium illud inissent, vt Christianis propinquis suis pro immolatis, quæ immolata non essent, proponerent, quò propinquos suos seruarẽt, persecutoresque deciperent: re cognita, beatus Sabas non solum ipse comedere cibos vetitos recusauit, sed in medium prodiens, protestatus est omnibus: Si quis, inquiens, ex carnibus illis comederit, Christianus esse non potest. Atque ita cauit, ne omnes in diaboli laqueum inciderent. Hac de causa, qui fraudem hanc moliebantur, eum ex illo vico expulerunt: sed postea reuocarunt. Cæterum cum rursus mota esset persecutio, quidam ex eiusdem vici gentilibus victimas dæmonibus offerentes, iure iurando volebant, affirmare, neminem in vico suo Christianum hominem reperiri. Verum Sabas cum fiducia iterum in medium prodiens, & ad confessum illorum accedens: Nemo, inquit, pro me iuret: ego enim Christianus sum. Denique; instante persecutore, prædicti Gentiles, celatis propinquis suis, iurârunt, non esse in vico suo, nisi vnum Christianum. Quo audito, Princeps iniquitatis iussit, vnum illum (hic autem erat beatus Sabas) adduci. Et cum esset adductus, ex iis, qui circunstabant, quæsiuit, quid ille haberet in bonis. Cumque respondissent, nihil amplius, quam id, quo erat indutus, contempsit eum vir iniquus: Neque prodesse, qui eiusmodi est, inquiens, nec obesse potest. Atque ita locutus, iussit eum extrudi.

Synceritas sancti viri.

Mortis & pœnarum contẽptus.

Contemnitur à iudice propter paupertatẽ.

IV. POST autem cum ingens rursum in Gotthia à peccatoribus persecutio moueretur & sanctus Paschæ dies appropinquaret, ad aliud oppidum voluit proficisci, vt cum Guttica Presbytero sanctum illum diem celebraret. Sed iter facienti vir illi magnus, adspectu que splendido apparuit, & dixit ei: Reuertere, & vade ad Sansalam presbyterum. Sabas autem respondit: Abest, inquiens, Sansalas. Fugerat enim propter persecutionem & in Romania commorabatur: sed tunc propter diem Paschæ domum redierat. Quamobrem Sabas, cum eius reditum ignoraret, ita respondebat, & ad Gutticam presbyterum ire contendebat. Verum cum mandato illius magni viri à le conspecti parere nollet, repentè cum serenum tunc esset, magna nimis copia terræ faciem sic occupauit, vt iter intercluderetur, & Sabas progredi non posset. Intellexit igitur se Dei voluntate ab itinere prohiberi, iubentis, vt ad Sansalam presbyterum se conferret. Quare Deo gratias agens, reuersus est: & cum gaudio Sansalam conueniens, narrauit ei & aliis compluribus id quod in via perspexerat. Simul igitur Paschæ diem celebrarunt. Cæterum tertia post celebrationem noctè ecce eximpiorum decreto Atharidus, Rhotesti reguli filius, cum magna impiorum latronum manu in paguin irruit: & cum domi suæ Presbyterum dormientem offendisset, eum vinciri iussit simul cum Saba, quem è lectulo nudum sustulerant. Ac Ptesbyterum quidem in curru collocârunt: Sabam autem nudum vt erat genitus, per spinas, quas repente inciderant, pertraxerunt comprimentes eum, & fustibus ac flagellis verberantes: adeò erant aduersus Dei seruos immites ac sæui.

Rapiuntur nudus è lectulo, & diu affligitur.

V. SED hostium crudelitas viri iusti patientiam ac fidem exercuit. Cum enim dies aduenisset, in Domino glorians, persecutores suos allocutus est ad hunc modum: Nonne me per loca aspera & spinosa nudum & sine calceis pertraxistis? Cernite, an pedes mei læsi sint: vtrum in corpore meo appareant verberum signa, quæ mihi inflixistis. Videntes illi nullum in eius carne vestigium extare crudelitatis suæ, sublatum axem super humeros eius imposuerunt. & ad extremas axis partes manus ipsius extenderunt, pedesque similiter ad alterum axem alligârunt: & denique super axes ipsum proicientes, vt humi supinus iaceret, effecerunt: nec prius eum torquere destiterunt, quàm maxima noctis pars præteriisset. Verum, ministris dormientibus, mulier accessit, & soluit eum. Nocte enim excitata fuerat, vt domesticis cibum pararet. Ille vero solutus, eodem in loco manit intrepidus cum muliere, & eam adiuuabat. Sed posteaquam illuxit, re cognita, crudelis Atharidus manus eius vinciri iussit, eumque ad trabem domûs suspendi. Nec multo post venerũt quidam ab Atharido missi, & cibos idolis immolatos attulerunt, sic Presbyterum & Sabam alloquentes: Hæc vobis magnus Atharidus mittit, vt comedatis, & animas vestras à morte liberetis. Hæc nos, respondit Presbyter, non edimus neque enim nobis licet. Quamobrem Atharidum cohortamini, vt nos potius iubebat crucifigi, aut alio genere mortis interfici. Beatus auten Sabas: Quis, inquit, hæc misit? Responderunt: Dominus Atharidus. Vnus, inquit Sabas, est Dominus Deus, qui in cælis est. Impuri & profani sunt isti perditionis cibi, quemadmodum & Atharidus ipse, à quo missi sunt. Ita loquente Saba, vnus è seruis Atharidi ira inflammatus, vas in sancti viri pectus cõiecit tanto cum impetu, vt omnes, qui aderant, crederent eum statim interiturum. Verum ille pietatis studio vulneris dolorem superans: Nunc, inquit, minister, arbitraris ictu me tuo sustulisse? Sed ita habeto, me adeo non doluisse, vt mihi videatis lanæ vellus in me coniecisse. Cuius rei perspicuum illud indicium fuit, quod nec exclamauit, neque, vt in dolore fieri solet, ingemuit, neque vllum in eius corpore plagæ vestigium apparuit.

Crudele supplicium.

Item aliud.

Non sentit dolorem.

VI. TVNC, his omnibus cognitis, Atharidus eum iussit interfici: & iniquitatis ministri, dimisso Sansala presbytero,

Sabam ad fluuium, qui vocatur Muſcus, vt eum ſuffocarent, traxerunt. At beatus vir præcepti Domini memor, & prō-
ximum diligens ſicut ſeipſum: Quid, inquit, peccauit Presbyter, quia mecum non moritur? Non eſt tuum, reſponde-
Et lætus ad mortem. runt miniſtri, iſtud præcipere. Tunc ille in exultatione Spiritus ſancti exclamauit, ac dixit: Benedictus es, Domine, &
laudabile nomen filij tui in ſecula, Amen: quoniam Atharidus quidem ſe ipſe morte damnauit, atque interitu ſem-
piterno, me autem ad vitam mittit perpetuam. Sic enim tibi complacuit in ſeruis tuis, Domine Deus noſter. Et cum
Rom. 8. duceretur, nunquam ceſſauit Deum collaudare, dignas non putans afflictiones huius temporis ad futuram gloriam,
quæ in Sanctis reuelabitur. Cum autem ad fluminis ripam ductus eſſet, miniſtri inter ſe: Cur non, inquiunt, dimitti-
mus hominem hunc innocentem? Nunquam enim Atharidus hoc eſt reſciturus. Sed beatus Sabas dixit ad eos: Quid
nugamini, ac non potius facitis id, quod vobis eſt imperatum: Ego video id, quod vos non poteſtis intueri. Eccè ſtant
è regione, qui me ſuſcepturi ſunt in gloria. Tunc eum ad aquam perduxerunt gratias agentem Deo, atque eum col-
In aquis ſuf focatur, lau dans Deū. laudantem, (Spiritus enim eius ad finem vſq; non deſtitit id facere) & in flumen proiectum, ligno, quod eius collo
alligauerant, in profundo ſuffocârunt. Atque ita per lignum & aquam defunctus, in ſe verum ſalutis Symbolum ex-
preſſit. Erat autem annorum octo & triginta. Martyrio coronatus eſt quinta die ſabbati poſt Paſcha, id eſt, pridiè idus
Aprilis. Valentiniano & Valente Imperatoribus, Conſulatum gerentibus Modeſto & Arintheo.
Is fuit annus Chriſti 372 iuxta Onuphriū.

DEINDE extraxerunt illum ex aqua homicidæ, & inſepultum reliquerunt. Verum nec feræ, nec volucres eius re- VII.
liquias attigêre, ſed à piis fratribus ſeruatæ ſunt, eaſque clariſſimus Dux Ioſſoranus Deum colens, miſſis viris fide di-
gnis, è loco barbaro in Romaniam tranſtulit, & precioſum patriæ ſuæ munus, & fructum fide glorioſum miſit in Cap-
padociam ad veſtram religionem, Domino gratiam ſuam iis, qui ſuſtinent & timent ipſum, largiente. Quamobrem,
qua die martyr coronatus eſt, ſacrificantes, hoc reliquis fratribus nunciate; vt in omni Catholica atque Apoſtolica
Eccleſia exultantes, collaudent Dominum, qui proprios ſeruos ſuos elegit. Salutate omnes Sanctos. Salutant vos hi,
qui nobiſcum perſecutionem patiuntur. Ei autem, qui poteſt nos omnes gratia & benignitate ſua in cæleſte regnum
perducere, gloria, honor, imperium, maieſtas cum vnigenito Filio, & ſancto Spiritu in ſecula ſeculorum, Amen.

AN. 970. VITA ALFERII, PRIMI ABBATIS CAVENSIS PROPE NEOPOLIM, A QVODAM EIVS FERE ÆQVALI docto viro, &, vt videtur, Abbate edita. Vtrum ſit in Sanctos relatus, ignoro.

PROLOGVS AVTHORIS NON SOLVM IN ALFERII, SED ETIAM Leonis, Petri atque Conſtabilis (quorum hiſtorias ſuis locis Lector reperiet) eiuſdem cœnobij venerabilium Abbatum, Vitas.

12. APRIL Matth 5. SIcut iuxta diuinæ ſententiam Veritatis, lucerna ad hoc accenditur, ſuper candelabrum poſita, lumen do- I.
mum intrantibus præbeat, benè prolatæ ſententiæ virtutem exequimur, ſi ſanctorum virorum exempla
ad minorum formam altius ſubleuemus. Ex alto quidem ſuæ reuelationis ad inſtar ignis, quo longius
lumen proferunt, inuitare eos, quos illuſtrant, melius poſſunt. Magna quidem cum fuerint, & neſciun-
tur, magnum, quod habent, lumen non proferunt: quia in imis locis & abditis occultantur. Et fortaſsè
idcirco abſcondi ſub modio lucerna dicitur, quia ij, qui ſanctorum lucidam conuerſationem ſciunt, pro perfecta
menſura illorum, quam continet, modij nomine deſignantur. Ex inferiori verò parte exprimentur quando ſcita ab-
ſcondunt, quia per meritum in imo & abiecto loco ſe conſtituunt. Hinc etiam ſcriptura ſacra denunciat, dicens: Qui
Prouerb 11 Frumenta exempla Sanctorum. abſcondit frumenta, maledictus erit in populis. Quid enim frumentorum nomine, niſi Sanctorum exempla figuran-
tur? Ex omnibus quidem granis excellentior cibus eſt. Excellentia ergo facta perfectorum, frumenti nomine deſi-
gnantur: quia quo dulcius hæc fidelium mentes percipiunt, eo plenius velut de electiori cibo ſatiantur. Si ergo ma-
ledicitur, qui frumentum abſcondit, caute vigilandum eſt, vt ad quemcunq; fidelem mira Sanctorum facta peruene-
rint, hæc prædicando proferat, nè maledictum incurrat, & occultando in imo ſit, qui exponendo fieri luminis can-
delabrum ſublime poteſt. Vnde etiam in Euangelio Dominus dicit: Si in alieno fideles nō fuiſtis, quæ veſtra ſunt quis
Luc. 16. dabit vobis?

EGO igitur tam his & huiuſmodi territus, quam etiam audientium profectibus inuitatus, venerabilium Patrū, II.
Alferij videlicet, Leonis, Petri atq; Conſtabilis Abbatum Cauenſium vitas atq; miracula ſcribere propoſui: vt quia,
authore Deo, idem Cauenſe cœnobium magnæ religionis eſt, iamq; eiuſdē religionis Ordo longe lateq; diffundi-
tur, ij qui eorū ſequuntur inſtitutionē, exemplis atq; miraculis accendātur. Quod profecto vobis huius modi fratres
Cauenſis cœnobij re ligio. ſpecialiter cōuenit, quos impoſito pio religionis onere, ad ordinis eorū normā redegimus. Valde enim deuotius poſt
illorū veſtigia curritis, ſi aperte cernitis, quia qui vos laborādo præceſſerant, de labore ſuo iā ad æterna gaudia peruе-
nerūt. Me quoq; quia hoc deceat, nulli veſtrūm dubiū eſt: vt qui de clauſtro illo, velut terra promiſſionis egreſſus, in
longinqua regione paſcēdos atq; multiplicandos ſuſcepi greges, virgas exēplorum vario cortice inſtituendis propo-
nam: quatenus ij, qui ex vobis per diuinam gratiā fœcundantur in ſpirituali ſobole, nō ſolum perpetua carnis incor-
ruptione ſint virides, ſed omnimoda virtutum varietate fulgentes. Sed quia in vniuerſalibus ſcriptis noſtris, verborū
quibuſdam obſtaculis æmulorum acceſſus obſtruere ſolemus, opuſculi huius tenerū ſitum nullis reprehenſionum
ſpinis obducimus, quia cum domeſticis noſtris de rebus notis fraternis affectibus fabulamur. Ad quod nimirum o-
pus priorum noſtrorum non modico rubore ſuccendimur, qui de ſuis agere, quod alij fecerant, noluerunt. Victor
Libet Victo ris Papæ de Sanctorum miraculis. nanq; Romanæ Eccleſiæ ſummus Pontifex, cum adhuc illi monaſterio, quod à ſanctiſſimo patre noſtro Benedicto
in Caſſino monte conſtructum eſt, in venerando habitu præeſſet, in libro, quem de Sanctorum miraculis ſcripſit,
viri venerabilis Alferij mentionem fecit, eiuſdem ſe familiarem fuiſſe aſſeruit, & ipſius quædam miracula, ita vt ab eo
fuerant geſta, narrauit. Vir quidem ſanctus, dum ſubiectorum animas ad cœleſtem patriam ſuccendere per exempla
meliorum ſatageret, ea quæ ad eorum formam producere voluit, & propè & longius quæſiuit. Quid ergo nobis de
noſtris agendum eſt, ſi ab aliis iam & miris extolluntur laudibus, & ſcriptorum memoria celebrantur? Quia verò præ-
fatus Pontifex quædam, non omnia, huius viri venerabilis miracula ſcripſit, & pro eius reuerentia ſcripturæ ipſius
authoritatem operi noſtro præmittimus, & pro ædificatione audientium plura, quæ eum vel tunc latere potuerunt,
vel poſt eiuſdem obitum ſunt geſta, ſupplemus. Quia item noua ſcribendi tempora contemni ſolent, fidem dictorum
relatoribus, non ſcriptis lector adſcribat: quia etſi illo tempore ſcribimus, ea, quæ ab antiquis monaſterij ſenibus ſunt
nobis dicta, narramus.

Alferij pa- tria, Dignitas. VIR ergo DOMINI ALFERIVS ex Salernitana ciuitate oriundus fuit: in qua cum bonis polleret moribus, III.
& literarum ſcientia apprimè eruditus eniteſceret, principi eiuſdem ciuitatis magna familiaritate coniunctus eſt, &
inter primos palatij ſui ingenti cum honore ſuſceptus. Quodam verò tempore, cùm res exigeret, vt à præfato
principe ad regem Germaniæ nuncij mitterentur, probitatis ſuæ merito vir venerandus eligitur, & in Gallias
pro perficiendis principalibus negotiis apocriſarius deſtinatur. Quod tamen non tam humano iudicio de-

ce-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

cerni cœperat, quam diuino: vt is videlicet, qui iam magnus in cælorũ regno censebatur, ad alia tenderet, & ad alia perueniret: aliud appeteret, sed aliud obtineret: dũ qui terrenis innititur, spiritualibus atq; cælestibus sublimatur.

II. Nam vbi ad ecclesiam beati Michaëlis de Clusa venit, grauem corporis valetudinem incurrit: qua impellẽte, legationem mutare placuit, & negotia hominũ imperfecta relinquere, vt ad diuina seruitia perfectus & integer pertingere meruisset. Mortis ergò, vt putabat, festinatione perterritus, seculo renunciare proposuit, & ei quod restabat vitæ, in omnipotentis Dei seruitio consummare. Vir autem vitæ valde venerabilis Odilo Cluniacensis Abbas, fortè tunc ad idem cœnobium venerat: quem cùm plurimum rogaret, vt habitum sibi sanctæ religionis imponeret, Cluniacum deductus est, ibique, quod piè postulauit, obtinere promeruit. Vir ergo sanctus, postquam religionis habitũ sumpsit, omnem illam strenuitatem seculi ad diuina studia conuertit. Cœpit enim magnis desideriis superna quærere, qui solebat ingenti studio strenuus pro tẽporalibus apparere. Seculũ igitur tota intentione fugiens, in breui tẽpore adeo profecit, vt ad sanctæ cõuersationis arcem pertingeret, & culmen perfectionis magnis laborũ meritis obtineret.

Ab Odilone Abbate accipit habitum monasticum.

III. Qvi cum plurimum temporis in secretiori claustri cõuersatione perageret, licet valdè esset acceptus fratribus, quanquam patri monasterij satis charus, tamen memorato Salerni principe obtinente remittitur, & eiusdem ciuitatis ferè omnia monasteria ei regenda committuntur. Sed vir sanctus internæ quietis splendoribus assuetus, exteriorum negociorum tenebris diù præpediri noluit. Dimissa quippe ciuitate, longe in excelsi montis latere, cui Fenestra vocabulum est, quietis suæ locum subiit, primusq; præ omnibus Matelliani [a] cauam, monachorum mansionem fecit, & vt apertè iam cernitur, omnis nostræ multitudinis seminarium fuit. Velut enim granum ex grano [b] illo frumenti Euangelij, dum perfecta contemplatione terræ viuentium mundi omnibus strepitibus obiit, multum imitantium se fructum dedit. Ibi [c] itaq; ingentis & terribilis speluncę secretis repositus, solus soli Deo vacans, soliq; placere desiderans, dum mundi gloriam fugit, ad laudis suæ præconium, vicinarum vrbium ferè omnium linguas mouit. Cœpit itaq; nomen sanctitatis eius haberi celebre, & tantæ opinionis fama longè lateq; dilatari. Et quia sanctorum perfectio maior est meritis, quàm ore hominum referri possit, pater sanctus non solum fortia exercuit, sed etiam miraculis coruscauit: vt quos fama alliceret, miracula solidarent.

Præficitur monasteriis Salerni.

[a] Caua Matelliana quinto lapide à Salernitana distat ciuitate versus Amalphitanos.

[b] Ioan. 12.

[c] Degit in spelunca.

IV. Coepervnt ergo nonnulli seculum relinquere, & eiusdem se magisterio subiugare. Inter quos & vir venerabilis Leo Lucensis, & Desiderius Beneuenti nobilis, ad æmulandum piæ virtutis eiusdem studium, se eius magisterio subdiderunt. Quorum nimirum alter post eum Cauensi monasterio præfuit, alter sancti Benedicti montis Cassini Abbas constitutus, dehinc in totius orbis culmine, videlicet Romanæ Ecclesiæ Pontificatum sublimatus est. Sed humani generis inimicus sancti viri successibus inuidens, cum quadam die Salernum euntem cerneret, super excelsæ rupis verticẽ se obuium præbuit, & iumentum, cui insidebat, exterrens, per immensum montis præruptum in præcipitium dedit. Deiectus itaq; tantæ rupis vertice cum iumento, cui præsidebat, ad litus maris, quod eidem monti suberat, non sicut ruens cecidit, sed scandens quasi deambulando perueniens stetit, quia integer & illæsus apparuit. Qui autem comitabantur eum, à multo fletu ad oram maris veniunt, sed incolumem lęti conspiciunt, quem lugentes inuenire mortuum crediderunt. Sicq; factum est, vt antiquus hostis se tanta viri venerabilis virtute superatum erubesceret: quia eiusdem gloriam auxit, quam extinguere moliendo cogitauit.

Præclarum sanè miraculum.

V. Alio quoq; tempore, dum quidam Salernitanæ ciuitatis viri irruentium latronum impetũ fugerent, ad vicina cellæ viri Dei loca peruenerunt: vbi cum pausare sub rupe quadam voluissent, ingens saxum de eadem rupe dissiluit, & quendam ex eis, Burellum nomine, conterens extinxit. Quem vt socij mortuum atq; contritum cernerent, ad viri Dei monasterium iam inclinato vespere sepeliendum detulerunt: quibus pater venerabilis præcepit, vt nocte illa discederent atq; sequenti die ad sepeliendũ, quem detulerant, redirent. In eodẽ vero specu pater sanctus iam oratoriũ construxerat, in quo poni feretrum iussit: & assumpto Leone discipulo suo, cuius superius mentionẽ feci, in oratione eadem nocte vigilauit. Manè igitur facto defuncti illius comites redeunt, sed mirabili stupore & gaudio, quẽ mortuum dimiserant, non solum viuentem, sed etiam incolumem receperunt.

Precibus suis excitat vita functũ.

VI. Qvadam item die septem viri ad monasterium venerunt, quos post ædificationis verba refici præcepit. Quod dum cellarius perfici deuotè voluisset, sola quinq; oua in omni cella reperit, ex quibus æqualem refectionem septẽ viris distribui non posse, viro Dei nunciauit. Hæc autem pater sanctus ad se deferri instanter iussit, allata benedixit, &, quod valdè stupendum est, nisi à Deo per tanti viri ministerium fieret, ex quinque ouis septem viris singulis singula præbuit. Quo nimirum viri Dei opere quanta sit etiam virtus charitatis agnoscitur, qua à perfecto in charitate velut condi incondita, & quæ non erant, esse potuerunt.

Miraculũ.

VII. Coepit etiam vir Domini spiritu prophetiæ pollere, ventura cognoscere, & cognita, vt rerum poscebat vtilitas, nunciare. Quidam namq; de vicinioribus locis quendam ad eum energumenũ vinctum ferro duxerunt, suppliciter deprecantes, vt ei manus imponeret, atq; immundũ ab eo spiritum fugaret. Quibus vir venerabilis respondit, dicens: Hic non me viuente, sed moriente sanabitur. Quod profecto ita impletum testati sunt, qui nouerunt. Nam vbi pater sanctus obiit, ab eodem obsesso, ad sepulcrum eiusdem delato, immundum spiritum eiecit: quod ab omnipotente Deo dispositum, vt obsessum longiori pœna purgaret, & vt in eius salute, qualis fuerat serui sui vita claresceret. Vir quoq; duplici fulgore miraculi decorus apparuit: quia & futura prædixit, & curationem quam promisit, exercuit. Venerando etiam viro Leoni discipulo suo, atq; aliis condiscipulis præceperat, vt post eiusdem mortem in eodẽ monasterio plus quam duodecim fratres simul esse nunquam debuissent: ne si numerum prædictum excederent, sustentari de rebus monasterij nequaquam possent. nam facultates eiusdem monasterij tunc tantis solummodo fratribus vix sufficere videbantur. Sed cum iam ferè de hoc seculo esset profecturus ad Dominum, eisdem discipulis vocatis ad se ait: Ego quod de numero fratrum constitui, secundum hominem dixi. Nam (quod mihi Dominus reuelare dignatus est) in hoc monasterio innumerabilis multitudo ad eiusdem seruitium colligenda est. Qua de re & futura fratrum receptio non ex præsenti inopia, sed ex copia futura pensanda est: quia ille, qui eos ad regnum suum congregat, temporales etiam sumptus largiter ministrat. Hoc autẽ vir Dei voce protulit, nos stupemus in opere: quia omnipotens Dominus in eodem monasterio & multos constituit, & semper largiter procurauit.

Prædicit futura.

Diuinitus ei reuelatur status futurus monasterij sui.

VIII. Eis quoq; discipulis dum læta futura protulit, quæ etiam eos manerent aduersa nunciauit. Post obitum meum, inquit, quidam in hoc ouile Dominicum lupus ingredietur, pacem communem turbare nitetur: sed turbari refugite. quia citius extinguetur. Quod profecto ita factum, antiqui monasterij senes referre soliti sunt. Nam quidam turbine secularium fultus, postquam vir sanctus obiit, monasterium irrupit, eiusdem successorem expulit: sed pastoralem locum, quem impune sibi vsurpare se credidit, diuina vltione percussus, ei quem expulerat, liberũ cito dereliquit. Hæc ad nos de tanti patris vita atq; miraculis peruenerunt, non quod ista sola fuerint, sed quia sanctus plura exercuit, quæ humiliter occultauit. Sancti etenim viri cum magna faciunt, inquantum possunt, latere cupiunt: quia in cælo, non in terra honorari concupiscunt. Sic fortasse vir sanctus & ista occultaret, si talia essent, quæ latere qualitercunq; potuissent. Nam quod de excelsæ rupis vertice cadens lędi non potuit, quod viuentem sociis reddidit, quem sepeliendũ recepit, quod eo benedicente numerus ouorum creuit, rerum quidem immensitas erat, quæ occultari non poterat. Et fortasse energumenum curare ideo viuens noluit, vt tunc magnus in eiusdem curatione claresceret, cum illic iam receptus esset, vbi fauor ei minuere operis meritum nequaquam posset.

Sancti cupiũt latere.

CÆTERVM in quo latere potuit, ad futurorum notitiam non peruenit. Nam quo abstinentiæ rigore corpus IX.
attriuerit, quibus vigiliis mentem extenuauerit, quibus lachrymis quotidiè cælestia flagitauerit, quam fortis fuerit in aduersis, quam mitis in prosperis, quo vigore mundum despexerit, ad regnum cæleste quo desideriorum feruore flagrauerit: horum & his similium magnitudinis eiusdem mensura, ad aliorum notitiam non peruenit: Sed si modum vitæ & continentiæ eiusdem scire non possumus colligere, ex ostensis euidentibus miraculis eiusdem possumus, quia in vsu quotidianæ conuersationis sibi valde improbus & austerus fuit. Nam pondus carnis quis in illo tanto præcipitio illæsum seruaret, si quotidianis feruentibus atque igneis desideriis se non quotidiè in cælestis vitæ amore suspẽderet; & volare, vt ita dicam, desideriis totus igneus quando posset, si non carnis grauedinem per vim magnæ abstinentiæ leuiaret? Rerum numerum quomodo augeret, si *se ipse rerum vsus non potenter subtraheret? Postremo de expulsione dæmonum ab ipsa veritate dicitur, Hoc genus dæmonum non eiicitur, nisi in oratione & ieiunio? Liquet ergo, quia ieiuniorum se austeritate contriuerit, qua orationum instantia Deo importunus fuerit, qui quando vellet, eiicere dæmonia potestatem accepit. Item si vigiliarum, orationum, lectionum & spiritualium meditationum instantia cordis puritatem consequimur, vir Domini, qui non solum præsentia sed etiam futura nouerat, horum donorum omnium mensuram non solum bonam, confertam & coagitatam, sed & supereffluentem habebat. Sed quid in præscientia rerum tantum puritatem cordis eiusdem asserimus, qui ab his, à quibus optime notus est, tantus asseritur, vt ipsum etiam humani generis redemptorem in carne adhuc positus, videre mereretur.

*sibi Mar. 9.

DICVNT enim, quod ante sextum sui exitûs diem ei Dominus Iesus Christus apparuit, eique dixit: Die cœnæ X.
meæ venies ad me. Tunc pater venerandus quanta lætitia & gaudio exultauerit, quibus desideriis diem tantæ promissionis expectauerit, cogitando colligat qui potest, quia dici non prævalet. Quo nimirum die veniente impleuisse fertur omnia, quæ ad tantæ solennitatis ministerium debebantur. Nam Missarum solennia celebrauit, fratrum pedes abluit, pauperibus donatiua distribuit, & constituto discipulis patre, Leone videlicet venerabili viro, cuius superius mentionem feci, solam diei cœnam præteriit, cui suæ visionis epulas redemptor promisit: vel fortassis idcirco ieiunus voluit de hoc mundo transire, vt regulari mandato se & moriendo subiiceret. Quia enim directi in via de monasterio fratres ieiuni redire præcipiuntur, qui inclinato iam diei vespere ieiunus ad Dominum transiit, ab istius vitæ decursu ad domum cælestem, quasi de via ad cellam venit. Tunc quidem fratribus cum statuto eis patre ad refectorium dimissis, cellulam speluncæ, in qua manere consueuerat, intrauit, se in orationem dedit, atque inter orationum verba in redemptoris manus vltimum spiritum tradidit.

Christus ei apparet.

Leonem sibi designat successorẽ.

Anno 1051. Feliciter obit Vide Baronium an. notato.

DVBIVM quippe non est, quod ad eum deducendũ accesserit, qui ante sextum diem hunc inuitare dignatus XI.
est. Quando enim illi beatæ animæ egredienti deesset, qui nuncius paulo ante fuerat, vt exiret? Obiit autem vir vitæ valde venerabilis senex & plenus dierum, cum ferè centum viginti esset annorum, quod sanè omnibus mirabile est. Ita sanus & fortis vsque ad extremam horam mortis extitit, vt nec prætam decrepita ætate caligaret, nec aliqua debilitate deficeret. Nam vsque ad extremum vitæ suæ tempus clarissime & legit & scripsit. Missas celebrauit, & omne pastoralis sui ordinis ministerium valenter exhibuit: sicque. vt videre est, tam viuendo quam moriendo humanæ naturæ molestias vicit: senescens vtique, vigoris sui defectum nescius: moriens, mortis ægritudinem non incurrens. His ergo tantis donatus meritis, talis aspicitur, vt illud ei, quod de dilecto Ioanne ab eodẽ redemptore nostro dicitur, quomodolibet competere videatur: Sic eum, inquit, volo manere, donec veniam. Reuera talis erat, vt haberet vnde mercedis summæ bona reciperet, sed quod corrigendum esset, non haberet. Habuit siquidem, quod ad æternitatem staret: sed non habuit, quod cum humani lapsûs fragilitate deficeret. Sic ergo tum Dominus manere voluit, donec venit: quia nimirum à suæ inceptionis initio talis fuit, qui egressionis suæ tempore ipsius redemptoris præsentiam meruit. Cum autem fratres à refectione surgerent, cellulam eiusdem intrantes, defunctum inuenerunt, ita membris dispositum, vt orans, non mortuus credi posset, nisi tactus quid de eo iam factum esset indicaret. Tunc quis mœror & luctus fuerit simul omnium, quis & quantus dolor & tristitia singulorum, dici lingua nequaquam potest. Pater quidem sanctus absentes discipulos habere moriens voluit, vt eis mœrorem suæ mortis auferre debuisset. Verum vnde eis mitigare dolorem credidit, duplicauit: mœrentibus siquidem omnibus, non solum quia tantus pater obiit, sed etiã quia præsentes quos nutrierat habere recusauit. Sed fortasse eorum strepitus rectius vitâsse cognoscitur, vt secretæ orationis quiete, venientis Iesu maiestate liberius frueretur. Tollentes autem discipuli corpus eius, in eodem speleo circa oratorium, quod idem vir Dei constructerat, condiderunt.

Ioan. 21.

Fratres eius obitu dolẽt plurimum.

HÆC autem de vita & obitu viri valde venerabilis Alferij Abbatis, tam de scriptis Desiderij Abbatis montis XII.
Cassinensis, quam de assertionibus senum monasterij in paruum libellum contulimus. Nunc ad ea, quæ post eiusdem obitum in eodem monasterio sunt gesta, veniamus. Supra retulisse me memini, quia dæmoniacus ad sepulcrum eius delatus, vt venit, à maligno spiritu liberatus est, quem optimum pictorem fuisse asserunt: & ne tantis beneficiis ingratus existeret, ecclesiam sanctæ Trinitatis, quam suffraganeam vocant, in signum liberationis suæ propriis manibus depinxit. Quidam præterea frater erat in monasterio, Nicolaus nomine, vir quidem valde religiosus, sed tamen malignis adhuc antiqui hostis bellis expositus. nam quoties cõmunicare disponebat, illud ei diabolica illusione cõtingebat, quod qui patiuntur, ad sacramenta Dominica accedere non præsumunt: multis quoque ieiuniis & orationibus, fletibus quoque & confessionibus probationis suæ causas abscindere tentabat, & tamen liberari non poterat. Tandem salubri reperto consilio, ad tumulum sancti viri sibi orandi consuetudinem fecit. Quadam vero die, dum illic tristis oraret, atque à Domino carnis suæ munditiam solitis mœroribus peteret, vt solet mœrentibus accidere, præ tristitia obdormiuit: cui in venerando habitu pater idem sanctus apparuit, & ab eo causas tanti doloris inquisiuit. Cumque ille quid pateretur exponeret, fons viuus ante eiusdem oratorij altare visus est surgere: in quo eum senex venerãdus deposuit, lauit & dixit ei: Vade, quia amodo iam mundus eris. quod & ita factum est: nam ex illo iam die immundi spiritûs solita impedimenta non pertulit.

Is est Victor 3 Roman. Pontifex.

Alferius apparet fratri afflicto.

ANNIVERSARIA depositionis eius solennitas in monasterio agebatur, cum vir vitæ valdè venerabilis Ab- XIII.
bas Petrus, de fratrum refectione solicitus, per omnia fere maris litora regioni proxima pisces quæsiuit, & inuenire non potuit. Reuersi itaque sunt, qui missi fuerant, ab omnibus illis maritimis nusquam pisces inuenire se potuisse referentes. Tunc admodum contristari vir valde venerabilis cœpit, quia diem prædecessoris sui qua cupierat charitate prosequi non valebat. Sed quod defuerat in angustia temporis posito, ei cui iam Deus erat omnia in omnibus, deesse non potuit. Die etenim illa fratrum cœnam pater sanctus Alferius affluentem parauit. Egressus siquidem Petrus venerabilis Abbas de Capitulo, ante clausstri ianuam cophinum plenum magnis piscibus vidit: quem cum instanter quis deposuisset inquireret, & inuenire portitorem illius nullum potuisset, miraculo quo se vir sanctus ostenderat, stupuit, & piscationem illam patris Alferij fuisse cognouit.

Miraculum haud vulgare.

ET vt iam temporum nostrorum ad acta veniamus, Lucas monachus adhuc supersest, qui nobis in monasterio XIV.
referre solitus erat, quia quodam die minutus, ex more monasterij extra chorum residendi licentiam habuit. Ibi itaque sedens, cum non his, quæ in choro canebantur, intenderet, sed oppressus somno grauiter dormiret, senex quidam veneranda canicie fulgidus, hunc per ora cucullæ tenuit, & violenter trahere ad chorum cœpit. Tunc

motus

motus Lucas monachus, cùm quis esset, qui trahere monachos violenter auderet, inquireret, audiuit, quia Abbas Alferius esset, cui omnia tanquam in proprio monasterio licerent. Cumque ille trahendo festinaret, hic autem tardius sequeretur, quod ante altare eiusdem suffraganeæ ecclesiæ veniret, ei visum est. Euigilans autem, illic se inuenit, vbi se attrahi per somnium viderat, vestimenta etiam, quæ homo Dei tenuit, exuta iam, & super humerum sibi posita reperit. Quod vir sanctus fecisse cognoscitur, vt loco illi, quem *incolit, se præsentem ostenderet, & negligentium torporem ad diuinæ laudis studium excitaret. Fratri cuidã apparet. *for. incoluit.

XV. NEQVE illud silendum puto, quod candela vitrea, quæ super beati viri tumulum lucere consueuerat, plerunque lapsa, in eiusdem tumuli saxa venit, & non solùm frangi non potuit, sed quãdoque, vt erat, plena permansit. Cossus etiam monachus de semetipso referre solitus est, quia discursione mali humoris maxilla eiusdem vehementer intumuit, & intolerabili dolore dentium cœpit cruciari. Sed cum quotidie languor ingraueſceret, & arte medicorum sentire remedia nulla potuisset, ante sepulcrum sancti viri se proiecit in oratione. Quo cum prostratus leuamen tanti doloris deuotis precibus impetrasset, ab oratione surrexit, & statim gingiuæ dolentis cutis crepuit, atque per illius vulnus crepidinis emissa putredine, & faciei tumorem perdidit, & dentium dolorem. Candela pro lampade. Miraculum

XVI. ADEST etiam Petrus de Guardia monachus, qui efficaci assertione, quod in se etiam gestum est, testari solet. Ea namque pestilentia, quæ ante annos ferè viginti in illis partibus vehementer populum vastauit, præfatus monachus magnis febribus tentus est: cumque ardor nimius febrium vires eius excederet, hora accensionis ad tumulum iam sæpè memorati patris confugit, firmiter credens, quod tanto patri commendatum febris inuadere nequaquam posset. In quo nimirum tutelæ & confugij sui loco fructum fidei suæ ita consecutus est, vt ardentissima febris eum relinqueret, nec vltra sancto viro commendatum fatigare potuisset. Curatur febricitans.

BEATI IVSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS VITA, EX EIVS LIBRIS A IOACHIMO PERIONIO BENEdictino collecta.

AN. 120. Extat in eius operib.

I. IVSTINVS in vrbe Palæstinæ, cui nomen Neapolis Flauia fuit, Prisco Bacchio patre natus est. Is primum, posteaquam studiis humanitatis eruditus est, philosophiæ studuit: deinde Christianorum disciplinæ se addixit: postremò pro Christo mortem pertulit: de quibus ordine institui dicere, vt qualis vir fuerit, id est, quem in iis se præstiterit, intelligatur. Cùm [a] ab initio ferè ætatis cuperet conferre, sicuti ipse ait, inter se disciplinas philosophorum, vt ego interpretor, primo [b] Stoico cuidam se erudiendum tradidit, vt Stoicorum decreta cognosceret. Deinde cum aliquantum temporis cum eo versatus esset, posteaquam nihil amplius sibi vidit de Deo, cuius scientiam habere cuperet, suppetere, quod neque Stoicus ille Dei scientiam haberet ipse, neque necessariam hanc disciplinam esse censeret: illo relicto, se ad alium contulit, qui [c] Peripateticus erat, acutum hominem, vt sibi videbatur. Is cùm Iustinum primis diebus retinuisset secum, deinde mercedem ab eo exigere cœpit, quod illa ipsius consuetudo, vt dicebat, ei non futura esset inutilis. Iustinus autem illum ob eam causam paulò post reliquit, cùm eum ne philosophum quidem iudicasset. 13 APRIL. Eius patria & parens. [a] Studet philosophię [b] Stoicæ. Iustinus Martyr in dialog. cum Tryphone. Baro. ad an. 130 [c] Peripateticæ. Iustin. ibid. Baron. ibid.

II. STOICORVM atque Peripateticorum his de causis repudiatis contemptisque disciplinis, cùm etiam tum eius animus præcipuum ac proprium philosophiæ munus quodnam esset, audire cuperet, accessit ad [d] Pythagoreum quendam clarissimum hominem, magna sapientiæ cognitione præditum: habitoque sermone cum illo, quo se & illum audire velle, & cum ipso consuetudine implicari dixit, Pythagoricus ex eo quærere cœpit, num Musicæ Astrologiæque & Geometriæ operam dedisset, aut cogniturum ne se esse speraret aliquid eorum, quæ ad beatam vitam pertinerent, nisi iis ante eruditus esset, quæ eius animum à rebus sub sensum cadentibus disiungerent atque abducerent, eumque rebus iis, quæ animo atque ratione cernuntur, aptum præpararent, vt honestum ipsum, ipsumque bonum, videret. Cumque Iustinus eas se disciplinas ignorare professus esset, eum Pythagoricus ille dimisit, cum illas & laudaret multis verbis, & necessarias esse dixisset. Quod Iustinus primum acerbè, vt par erat, tulit, cùm ita se de spe deiici intelligeret: eoque magis, quod illum aliquid scire sibi persuaderet, deinde considerans tempus, quod illis in disciplinis consumpturus esset, non passus est se in longum tempus reiici. [d] Pythagoricæ. Iustin. ibid. Baron. ibid.

III. ITAQVE in hac animi distractione & dubitatione ei visum est ad Platonicos venire, quod & illi tum in magno erant nomine ac gloria, & plurimum versatus esset paulò ante in vrbe sua cum docto homine, qui Platonicis decretis antecelleret, magnumque fructum ex eius vsu consuetudineque cepisset, maioremque in dies progressum tum facere solitus esset. Is autem vehementer illum rerum corporis expertium intelligentia excitabat, formarumque, quas illi ideas vocant, cognitio animum illi erigebat, sic vt ad breue tempus, & sapientem fore se, & inani spe ductum, Deum statim visurum esse speraret. hic enim Platonicæ philosophiæ propositus est finis. Cùm ita animo constitutus, tandem aliquando magna tranquillitate ocioque abundare statuisset, hominumque viam declinare, se in locum mari vicinum ac propinquum recepit. Ibi hominem quempiam nec opinato offendit, qui illum disputando eò tandem adduxit, vt contemptis philosophis omnibus, quod veram de animorum immortalitate ac de Deo sententiam non pronunciassent, prophetarum libros legere vellet. Longa illa eorum fuit de animorum immortalitate, de bonorum præmiis malorumque suppliciis disputatio: in qua, illo quærente, Iustinus ex Platonis sententia, quæ tum ipsi viderentur (neque enim vera sunt decreta illa, sed ex Christianorum finibus exterminanda) respondit. Summa autem illa fuit, cogente illo siue minutis interrogationibus, siue rationibus ac similitudinibus, verum non esse visum à philosophis. Platonicæ Iustin. ibid. Baron. ibid. Scopus disciplinę Platonicæ. Disputationem hanc circa an. 130 factam esse ex Iustini scriptis colligit Euseb. l. 4 c. 8 vide Baro. ad an. memorat. Iustin. ibid. Baron. ibid.

IV. ITAQVE cùm Iustinus assentiretur, quæreretque quonam præceptore iam quispiam vteretur, aut vnde adiuuari posset, si ne in philosophis quidem verum inueniretur: extitisse respondit quosdam olim iis omnibus, qui philosophi haberentur, antiquiores, beatos homines, iustos ac Deo charos, qui diuino instinctu locuti essent, resque eas vaticinati essent, quæ tum euenirent, quos eosdem [e] prophetas vocarent: eos solos & verum intellexisse, & hominibus enunciasse nullius metu deterritos, nec victos opinione aut ductos gloria, sed ea sola prædixisse, quæ Spiritus Sancti pleni audiuissent atque vidissent. Libros etiam eorum extare, eique, qui eos euoluisset, maximum fructum esse propositum & principiorum & finis, & eorum, quæ philosophus tenere deberet, cùm eis credidisset. Neque enim eos demonstratione, aut necessaria conclusione vsos esse tum in suis sermonibus: quippe qui testes veritatis essent, digni, quibus maior, quàm omni demonstrationi, haberetur authoritas. Eorum autem orationi cogere assentiri primùm ac maximè ea, quæ prædicta ab illis euenissent & euenirent: deinde mirabilia inusitataque opera, quæ efficerent, quæ eadem, spiritus erroris & impuri pleni, falsi prophetæ & vates nec perfecissent, nec perficerent, sed tantum falsa quædam ad stuporem hominum & admirationem. Quocirca illum ita animo constitutum monebat, vt inprimis Deum precaretur, vt sibi fores luminis aperirentur. Neque enim ea cerni intelligive posse à quouis, sed ab eo tantum, cui datum sit Dei eiusque Christi concessu ac munere. Quæ cum dixisset, aliaque præterea multa, eaque Iustinum sequi iussisset, abiit, nec ab eo postea visus est. [e] Prophetæ. Eorum authoritas & veritas.

V. TVM verò illo eius sermone Iustinus repente in animo suo ignem) tantum sanctæ cohortationes præclarique Admirabilis

S. Iustini mutatio.

sermones valent) excitari sensit tantum, eum vtiam tum prophetarum virorumque illorum, quos Christus charos haberet, desiderium teneret. Cumque eius verba secum ipse in animo repeteret, hanc vnam philosophiam tutam & vtilem reperiebat. Sic ergo, vt ipse ait, ex his philosophus extitit. Idem quàm mox postea salutari vitalique aqua expiatus fuerit, non potui inuenire. Hoc etiam, quod dicturus sum, vtrum ante superiorem disputationem, an ne post eandem euenerit, considerabimus. Scribit enim in priore Apologia, [b] se, qui Platonis decretis delectaretur, cùm in crimen vocari Christianos audiret, & tamen nullo mortis metu, eorumque omnium, quæ terribilia habentur, affici eos cerneret, hoc cogitare solitum, fieri non posse, vt ipsi in vitio & voluptatum cupiditate versarentur. Mihi quidem videtur id euenisse ante illam disputationem, quòd ex illa non solùm cæteros philosophos, sed Platonem quoq; cõtempsisse videatur. Vtcunque [d] res habeat, eum intelligimus ex scriptis suis, posteaquam in Christi disciplinam se semel tradidit, Christianæ religionis ac disciplinæ acerrimum defensorem extitisse, atque ab ea defendenda nec minis, nec suppliciis vllis, nec denique morte deterreri abducique potuisse.

Iustin. ibid. Baron. ibid.

[b] Iustin. in priore Apolog. contra Gentil. Baron. ibid.

[d] Christianę religionis est acerrimus propugnator.

V. Hoc declarant eius libri, quorum in aliis Iudæos atque gentes, id est, disciplinæ nostræ hostes, illos veteris legis, quam vnam probabant, testimoniis: has philosophorum atque poëtarum & Sibyllarum, quibus plurimum tribuebant, sententiis refellit & coarguit: in aliis Christianos eorumque religionem apud Antoninum [e] Pium Imperatorem, eiusque liberos Verum atque Lucium, & Senatum Romanum, defendit magna dicendi & libertate & copia. Nec verò in hoc tam reprehendendi defendendive studium sequebatur, quàm illos ab ingrata Deo vita & disciplina ad gratam deducendi voluntatem: quorum superius illud ita perfecit, vt non alius plenius & aptius perfecisse videatur: posterius autem num suos exitus in multis aut nonnullis habuerit, id est, num aliquos ad Christi religionem deduxerit, ignoro. Hoc quidem certè possum dicere, quod ipse ait, Tryphonem [f] Iudæum ab ipso post eum sermonem, quem cum illo aduersus Iudæos habuerit, maxima ex illo percepta voluptate, ita animo constitutum discessisse, vt se ac sodales, si sæpius vnà disputare liceret, maiorem vtilitatem fructumque percepturos fateretur. Hoc [g] etiam verisimile est, Antoninum Pium eiusdem orationibus, quas pro nostris dixit & scripsit, adductum, scripsisse ad Asianos epistolam pro Christianis, cùm id petebat, vt de Christianis ita quæreretur, vt si qui maleficij conuincerentur, pœnas luerent: si non conuincerentur, non punirentur hoc vno, quod appellarentur Christiani, ab eo, quasi Iustinus persuasisset, illa epistola scriptum esse videamus.

[e] De hac Apologia Iustini ad Antoninum, vide Baron. an 150 Eusebium lib 4. hist. Eccles. c. 11.

[f] In Tryph. pag vlt.

[g] Epistolam Antonini ad Asianos habes apud Eusebium lib. 4. histor. Ecclesiast. cap 12 & Baron ann. 154.

VI. Scripsit autem libros multos, quorum conuertimus hos, qui ad nos peruenerunt, Sermonem quem aduersus Iudæos cum Tryphone habuit: Apologias duas pro Christianis apud Antoninum Pium, eiusque successores & Senatum Romanum: Orationem parænetica sive Monitionem ad Gentes: Libellum de Monarchia: Expositionem fidei de recta confessione, sive de sancta eiusdemque essentiæ Trinitate: Epistolam ad Zenam & Serenum: Quæstiones quinque à Christianis Gentibus positas, Gentiumque ad eas responsiones, & earum refutationes: Quæstiones Gentium Christianis positas de eo, quod incorporeum est, de Deo & resurrectione, Christianorumque ad eas responsiones: Explicationes sive responsiones ad Christianos de quibusdam necessariis quæstionibus (quanquam hic liber alterius videtur esse, quoniam Irenæi & Origenis mentionem facit) & refutationes quorundam Aristotelis decretorum. Alios eius libros Eusebius, & post eum Hieronymus, Photius atque Suidas enumerant, qui ad nos non venerunt: veluti Elenchum, quem librum Eusebius & Photius quartum eorum, quos in Gentes scripsit, nominant: tertiũ verò eum, qui non extat, in quo de dæmonum natura disputat: alium etiam de Monarchia Dei, qui non videtur is esse, qui extat, quemadmodum alio loco docui: Alium quoque, quem Psalten inscripsit: Alium præterea, quem scripsit de Animo, vt illi dicunt. Ipse autem in secunda Apologia pro Christianis librum in omnes hæreses se scripsisse dicit, qui etiam ad nos non venit. Vsus est vehementi genere dicendi, quod ad Philosophorum, quàm oratorum, stylum propius accedit: sed interdum obscura est illius oratio. Nunc de eius morte aliquid dicendum est.

Scripta S. Iustini Vide Euseb. li 4. hist Eccles c. 17 Niceph. li 4. c. 6. Baron an. 165.

Iustini libri qui nondũ extent.

VII. Cvm in omne genus hominum, qui à nostra & vita & disciplina abhorrent, acerbum se præstitit, tum in philosophos maximè, quòd, vt mihi videtur, non solùm ipsi religionis nostræ hostes & vita & professione essent: sed etiam quòd & alios exemplo suo ac doctrina in contraria confirmarent, & ad eam nostros, quantum in ipsis esset, deducerent. In iis Crescentem quendam, & vita & disciplina Cynicum, qui in nostros falsum pro testimonio diceret, delegisse videtur, in quem acerbitatis suæ aculeos maximè emitteret. Nam & sæpè cum eo de rebus decretisque religionis nostræ disputauit, & cùm imperitum eum in rebus, quæ philosophorum sunt propriæ, in disputationibus cõperisset, nec tamen desineret, eius vitam atque mores apud Antoninum Pium publicè culpauit, eumque imperitum se disputando ostendisse dixit: quod verum esse ex eo credere debemus, quia se paratum esse tum confirmauit de iisdem rebus in conspectu illorum disputare, nisi & ipsius interrogationes, & Crescentis responsiones ad eos perlatæ essent. Auxit hoc veterem Crescentis inuidiam, qua Iustini æmulus flagrabat. Itaque ex eo die nunquam eius animus ante conquiescere potuit, quàm eius sanguine & morte ira satiaretur: quemadmodum Tatianus Iustini discipulus in *libro, quem in Gentes scripsit, testatur. Is quidem liber extat, nondum editus. Eum enim habet amicus quidam, à quo vtendum, sicuti pollicitus erat, accepissem, nisi tum, cùm hæc scriberem, ab vrbe abfuisset, nec verò mors Iustinum fefellit. In ea enim Apologia, quam dixi, quasi eam diuinaret, se expectare professus est, dum ab aliquo eorum, qui erant in nomine ac gloria, aut etiam à Crescente, ipse dedita opera in crucem ageretur.

Est vehemẽs in Philosophos.

Crescens author cædis S. Iustini. Euseb. l. 4. c 15.

* *Oratione contra Græcos, habet Baronius ad ann. 164. habeturq; hæc Tom 8. Bibliothec. sanct.*

Acta publice eius martyrij & sociorum, vti à Notarijs exceptoribus publicæ sunt commendata memoriæ, offendes Lector 12. Iunij, quo mense ea habet Metaphrastes. Cur autem Berionius eadem prætermiserit, causam existimo, quod vel cum Surio in eam opinionem inclinârit, Iustinum hunc Philosophum, de quo hac die Martyrologium Romanum ab illo, cuius 12. Iunij idem Surius habet Martyrium, diuersum esse: vel quod Martyrij eiusce Acta ad manus eius necdum venerint. Esse autem vnum eundemq; authoritate S. Epiphanij probat Baronius: Epiphanius enim in Panario agens contra Tatianum hæresi 46. narrat eundem S. Iustinum Philosophum passum esse sub Rustico præside, quod & Acta quæ 12. Iunij habet, attestantur. Consule Notas Baronij in Martyrologio Roman. 13. April. & Annal. Tom. 1. Ann. 165. vbi & eiusdem Martyrij acta ad longum recensentur. Plura de Sancto Iustino Martyre require apud Baronium eodem Annalium Tomo.

MAR-

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRVM, CARPI, PAPYLI, ET SOCIORVM, EX SIMEONE METAPHRASTE: qui licet affirmet passos esse 13. Octobris, nos tamen hoc loco eos reponere maluimus, quod per antiquum Romanum, itemq; Bedæ & Vsuardi Martyrologia eos habeant 13. Aprilis die.

AN. 160.

I. MEMINISSE eorum, qui pro Christo sunt passi, est plurimum vtile & conducibile. Sufficit enim vel sola memoria, vt ad Dei amorem excitet animum, & sit veluti quædam ala ad virtutem, & efficiat, vt eadem certamina, quæ corpore martyres, mente ille sustineat pro fruendis iis, quæ sunt illic, remunerationibus. Ex iis ergo, qui hæc martyrij peregêre certamina, validæ quoque Ecclesiæ columnæ & fundamenta, Carpus & Papylus noscuntur: quorum vterque in clara quidem patria, nempe ciuitate Pergamena, ex valde autem piis natus parentibus, eis quoque conuenientem vitæ ostendit rationem, veluti generosæ cuiusdam radicis generosum germen: adeò vt ex fructu arbor euaderet manifesta, & ex fluento cẽ ferretur fons beatus. Nam ambo quidem corpus faciebant esse solis contentum necessariis, repellentes quicquid erat varium & curiosum: necessariis autem tam modicè vtentes, vt corpore quidem multum abessent ab angelis, insigni autem abstinentia, incorporei propemodum viderentur. Hinc cùm prouecti essent ad summum virtutis, iudicati sunt digni, quorum fidei committeretur populi præfectura. Et Carpus quidem, cùm peruenisset ad pontificatum, pietatis mysteria annunciabat iis, qui erant Thyatiris: Papylus autem honoratus gradu Diaconatus, suo muneri respondens, adhibebat studium in paribus laboribus.

13. APRILIS.

Patria Carpi & Papyli.

Nota insignem abstinentiam Sanctorum

II. CVM ergo eorum fama peruasisset in omnes partes, vtpotè quod ea sit natura virtutis, vt non possit latere, sed seipsam semper prædicet, magna multitudo ideo confluebat, & eorum fruens doctrina, lubenter accedebat ad pietatem. Sed fieri omnino non poterat, vt qui fuit ab initio bonorum aduersarius, cùm hæc sic fierent, quietem ageret. Non quieuit itaque, sed cùm inuenisset egregios administros suæ malitiæ, eis persuadet. vt Sanctos accusent apud Decium, quod sint & in deos impij eos abominantes, & sequantur vanam Christianorum opinionem. Ille autem hac re grauissimè affectus, Valerium quendam assessorem, cum quo res omnes suas communicabat, (erat autem amans dæmonum, & vir agrestis) emittit in Asiam, quæ sibi de sanctis nunciata fuerant, ei significans, & ei in illos potestatem permittens. Statim ergo Valerius viam conficit quàm celerrimè: & postquam fuit in loco, vbi ij degebant, ille quidem statim deis vanis consueta voluit offerre sacrificia, eiusque iussus mox peruasit omnes terminos regionis Thyatirorum, vt quicunque in ea erant, nihil cunctantes venirent in eum locum, vbi fieret sacrificium, gratiarum actiones ipsi quoque diis illius reddituri, vt qui nollet solùm ægrotare, sed alios quoque vellet frui eodem morbo. Hoc autem ducebat esse sufficiens argumentum sententiæ martyrum. Dicebat enim intra se, quod si ipsos quidem viderit communiter conuenientes cum multitudine ad sacrificandum, falsa apparebunt omnino, quæ dixerunt Decio. Sin minus, nõ est alia maior expectanda probatio.

Virtutis natura.

III. CVM ergo omnes quidem in locum conuenissent, vt peragerent sacrificia, soli autem abessent admirabiles duo martyres, (alibi enim stabant, Deo preces, nempe verum reddentes sacrificium) iis sisti iussis, ille superbius ac elatius eos rogauit causam, cur ipsi abfuissent: deinde etiam adiecit: At saltem ante meos oculos pulchrè corrigatur delictum, vt accusatoribus inuidia in caput eorum conuertatur, & vobis clarior, quàm prius, gloria oriatur. Ad hæc sancti, qui & metu & omni claritate humana erant superiores: Esset dedecus, ô Iudex, dixerunt, apertum, inquam, dedecus, habere bouem & asinum, (vt cum magno dicam Esaia) qui nos arguerent magni criminis ingrati animi. Siquidem illi quidem cognouerunt possessorem, & eum, qui ipsos alebat: nos autem, quod alamur ab ipso, ignorare videremur, si verò relicto Domino, qui falso vocantur, deos coleremus. Hæc dixerunt: & Deus simul iis, quæ dicta sunt, est assensus. Nam magnus irruens terræmotus, conuertit in puluerem ea, quæ ab insipientibus colebantur, simulacra. Et inanima quidem sic se habebant, & ita fuêre dissoluta.

Martyres Valerius superbe compellat.

Esai 1.

Præclarè ei respondent.

Terræmotus ingens.

IV. VALERIO autem firma erat ac stabilis malitia, & quæ non poterat amoueri. Nam cum admirari oporteret potentiam Dei ineffabilem, & deorum suorum magnam irridere imbecillitatem, (quod quidem fecisset vir prudens & intelligens) ille euasit magis temerarius, & suam planè ostendit insaniam. Sed cùm virorum nobilitatem & modestiã reueritus, tunc à grauiore cruciatu abstinuisset, iubet eos, ferreis collaribus collis eorum impositis, per medium forum nudos circumagi. Nudi itaque ducebantur athletæ, colli vinculo grauati: & forum obibant cum infamia, qui verè erant honesti: irrisi & ludibrio habiti, qui innumerabilibus digni erant laudibus. Iudex ergo, qui turpem hanc & infamem traductionem putabat sanctos affecturam dedecore, & sic eorum constantiam esse emollituram, statuit mollibus eos verbis aggredi, & sic cuniculos agere in generosum eorum propositum: &, Si vos quidem, inquit, viderem non ferre aperta indicia generosi spiritus, nequaquam vobis darem consilium. Licet enim, si velim, vos per tormenta expugnare, inuitosque & nolentes ad nostram conuertere religionem. Sed cùm & vultus, & morum moderatio significent vestri animi libertatem, statui fungi apud vos officio boni consiliarij. Neque enim arbitror vos latere, quod longo abhinc tempore incepta, quæ diis immortalibus exhibetur, gloria & honor, manet vsque in hodiernum diem, non apud nos solos, qui Græcam linguam nouimus, sed etiam apud ipsos barbaros. Per hanc ergo religionem videre licet ciuitates bonis regi legibus, hostium deprimi supercilium, pacemque vigere. Vndenam autem reges, & principes, multi quidem etiam prius, nunc autem Romanorum, ad tantam gloriam peruenêre, vt gentes quidem & ciuitates euerterent, in potestatem autem omnes redigerent aduersarios? Si ergo indoctorum sermonibus inducti estis ad hanc à ratione alienam, & quæ nuper apparuit, Christianorum opinionem, non valde reprehendo. Hoc tantum dico esse simplicitatis. At vos nunc tandem resipiscentes, & ad vos redeuntes, conuertimini ad id, quod est melius, vt & dij sint vobis propitij, & pluribus bonis, quæ sunt apud nos, fruamini, & Imperatoris in benefaciendo munificentiam sic vobis concilietis. Sin autem in prioribus omnino perstiteritis, à tot bonis excidetis: sed & nos quoque asperiores (quod absit) vobis necesse erit omnino experiri.

Nudi circũagantur sancti martyres.

Iudex eis blanditur.

V. HÆC postquam audiuerunt martyres, oculis in cœlum sublatis, cùm se Christi signaculo muniissent: Videris, dixerunt, nos, tanquam aliquos simpliciores, non tardè, sed facile putare posse conuertere ad discendam impietatem. Sed scias te non incidisse in viros pusilli & abiecti animi: non per hoc, quod pro Christo suscipitur certamen, & nostram ab ineunte ætate in pietate exercitationem. Non enim propter temporis antiquitatem, honore dignam dixerim vestram religionem. Neque enim si quid est antiquum, est id etiam honore dignum: quãdoquidem vetus quidem est omnino etiam vitium, sed non etiam propter tempus dignum est quod honoretur. Non est ergo considerandum, an antiqua sit vestra religio: sed hoc ipsum, an eam oporteat admittere: quam nos quidem consuluerimus declinare, & de medio tollere pro viribus, quæ tam horribilem ignis gehennam recondit & reseruat iis, qui ipsam diligunt. In summa autem, si velis accuratè attendere, inuenies omnino tu quoq; eos, qui apud vos coluntur, deos, nihil aliud esse, quàm opera manuum hominum inanima & surda, quæ nihil omnino, non modo aliis, sed ne sibi quidem ipsis,

Muniunt se signo crucis & ei egregiè respondent.

In falsos deos.

ipsis, possint opis afferre. Si ergo homo quidem est Dei opus, vt qui ab eo sit effictus: quæ vos autem simulacra adoratis, sunt opera manus humanæ: quomodo quis, nisi fuerit planè nullo sensu præditus, & planè bos & asinus, iis, quæ ipse est fabricatus, honorem tribuerit? cùm oporteret illa magis suos honorare opifices, si quis inesset eis sensus? Quoniam ergo confessus es, nos esse intelligentes, & scis, quod homo, qui est sanæ mentis, nunquam veritati id, quod est falsum, prætulerit, aduerte animum, & de eo, qui vere est opifex vniuersorum, disce à veridicis labris.

Præclara martyrum oratio. VI.

DEVS suapte natura non potest circumscribi: est enim eiusmodi, vt in eum non cadat omnino circumscriptio, & superat omnem, quæ in tempore suscipitur, cogitationem. Namque temporum non subiicitur tempori. Quamobrem nec cœpit quidem esse. Omnia autem, tam quæ sub adspectum cadunt, quàm quæ mente percipiuntur, ad hoc, quòd sint, produxit. Homo ergo cùm esset à Deo effictus, & ei esset tributum, vt habitaret paradisum, & ad maioris profectus exercitationem accepisset mandatum, inuidia diaboli affectus morbo inobedientiæ, nō posse interire, permutauit interitu: & cùm carnis subiisset voluntatem, fuit subiectus morti. Cæterùm pater inuidiæ non fuit contentus hoc solo lapsu eius, cui inuidebat: sed etiam ad Dei, proh dolor, obliuionem eos deduxit, qui postea nati sunt ex eodem genere, vt non solùm corporibus, sed etiam animis mors dominaretur. Relicto itaque vero Deo, & ad lucem veritatis sua sponte claudentes oculos, cultus simulacrorum subiêre tenebras. Propterea ergo idem nostri generis opifex, qui benignis viscеribus nos produxit ex nihilo, non ferens videre hominem opprimi maligni tyrannide, & à paterno sinu non excessit, & omnia factus, sicut nos, præter solum peccatum, cruci affigitur, & moritur, à lapsu peccati nos volens liberare. Cùm ergo sua morte nostri lapsus authorem deiecisset, ipse & in cœlos ascendit, è quibus descenderat: & nos illuc vocat, vt qui nobis ad se ascensum ostenderit. Potésne tu quoque tale quid ostendere, quod à tuis diis factum sit, an te iam eos deos vocare pœnitet? Possessionum autem & pecuniarum, & honoris apud Imperatores, quæ sunt vestra, vt dicitis, bona, nos paruam curam gerimus, vt qui ea non tanquam stantia iudicare, sed tanquã fugientia, rectè didicerimus à Propheta, & maximè cùm in Deum ipsum spem collocauerimus, & ab illius gloria totipendeamus, propter quem etiam magno ac forti animo pati statuimus.

Charitas Christi erga homines

HÆC cùm audiisset Valerius, & ægritudine animi fuit affectus, & igne insaniæ incensus. Et protinus exuens fictam personam mansuetudinis, internam aperuit feritatem. Et sanctorum quidem facultates dedit diripiendas iis, qui accusauerant, rem, quæ valdè quidem ab illis despiciebatur, plurimi autem fiebat ab iis, qui id magnum existimabant: ipsos verò agrestibus quibusdam equis alligatos, iussit quamprimum agi Sardas. Atque equos quidem, cùm incepissent currere Thyatiris, aduentante vespere, Sardis vix tandem faciunt à cursu desistere. Cæterùm martyribus, qui in hoc acerbo cruciatu totum diem transegerant, nec nox tamen bonis actibus vacua remansit: sed in diuinis hymnis plurima pars eius fuit consumpta. Si quando autem parum somni caperent, eis assistentes angeli, defessos recreabant: & ad tormenta mox futura faciebant animo alacriores. Postridie autem partim quidem inter se, partim autem iis, qui aderant, narrabant sancti diuinam illam apparitionem, & venturum Valerium ad eorum examinationem expectabant, perinde ac quidam strenui milites certamina cupientes, & ad mortem cum gloria suscipiendam, generosè & audacter intuentes. Ille autem cùm peruenisset Sardas, tunc existimabat, & si non prius, se obedientiores & faciliores inuenturum martyres. Solùm enim sciebat cruciatus: Consolationem autem vnde sciret terrena illa anima, & aliena à diuina apparitione & bonitate? Cùm eos autem vidisset vultu, quàm prius lætiores, spirituque constantiores, & animo minus deiectos, desperans se posse eos tormentis expugnare, assentationibus rursus & maiorum donorum promissionibus aggrediebatur emollire virorum fortium constantiam. Cùm autem magis tentasset, & adhuc maiorem animaduertisset roboris firmitatem, processit rursus ad acerbitatem, continua mutatione, & varia collocutione, moliens improbus venari eam, quæ in Christo fundata erat, sanctorum simplicitatem. VII.

Supplicium martyrum.

Angeli eos cõfirmant.

Modo blãditur, modo sæuit iudex

CVM autem sic quoque vinceretur, & ne parum quidem cedentes videret martyres, sed tanquam vulpes quædam visus est pugnare contra leones, animi planè dubius & perplexus, alia arte eos superare aggreditur: & Carpum quidem & Papylum viros fortes ac præclaros dimittit, iubens eos tuto seruari: admirabilem autem Agathodorum, qui ministrabat martyribus, & famulorum munere fungebatur, qui ipse quoque iam erat perfectus martyr, & suo in eos amore erat socius eorundem suppliciorum: eum, inquam, iussit extensum, boum neruis cædi immisericorditer, simul quidem sanctos molestia afficere propter cruciatum eius, qui erat eiusdem fidei, & terrefacere volens. Vtrique ergo inter se contendebant, nempe & iudex, qui puniebat, & martyr. Iudex quidem, vt multitudine plagarum eũ expugnaret: martyr autem plagas tam lubenter accipiens, vt euidens esset, eum hoc habere in votis, vt duraret supplicium, & non defatigarentur tortores ferientes. Cùm ergo martyricum illud corpus iam longo tempore cæderetur flagellis, emittebantur quidem riui sanguinis, tanquam ex quodam fonte: suo autem integumento nudabantur viscera, diuellebantur musculi à compagibus, & sensus doloris revera magnus & acer inuadebat virum fortem. Ille autem perinde ac si nullam pateretur molestiam, in malis ita erat affectus, silentio ferens crebros ictus flagellorum, & pati propter Christum, habens satis magnum dolorum solatium. VIII.

Agathodorus cruciatur.

Mira eius tolerantia.

CVM autem iam defessus quidem esset Valerius, defatigati autem essent lictores feriendo, eum verò tormenta magis lætificarent, Christus eum in cœlos accersit, athletam dignè coronaturus. Is autem & statim spiritum in manus eius, qui vocauit, & corpus mortuum tradidit flagellantibus. Quod insepultum quidem fuit proiectum, vt deuoraretur à feris & alitibus, cùm ita iussisset Valerius. Vesperè autem quidam ex iis, qui illic propè habitabant, id abscõdunt in quadam propinquã spelunca, ducentes hoc esse opus benigni & clementis animi, aut sic etiã diuina dispensante prouidentia. Quidnam autem est postea consecutum? Valerius Præses, qui erat revera versuta & fraudulenta vulpes, lenioribus verbis sanctos aggreditur, timens fortè, ne ipsos quoque, sicut iam etiam Agathodorum, amitteret. Dicebat enim: Ille quidem inuenit mortem dignam tali arrogantia & amentia, cùm non paruisset, vt sacrificaret diis immortalibus. Vos autem cùm sitis sapientes, cur non adspicitis ad id, quod est vobis conducibile, sed vultis esse similes homini verè infelici, qui pro vita & gaudio stultè violentam mortem elegit? Et hæc quidem Valerius. Cùm autem audiuisset sanctos eum magnæ accusare stultitiæ propter hoc à ratione alienum consilium, se autem tunc conspiciendos planè felices ac beatos arbitrari, quãdo violentam, quæ apud eum videtur. Agathodori mortem imitati fuerint: relicta rursus ementita clementia, ad ei consuetam & gratam reuersus est feritatem: & ea facit, quę ipsam decent. IX.

Reddit spiritum.

Iterum blãditur præses

Redit ad crudelitatẽ.

Longè enim profecturus, à ciuitate Sardanorum Pergamum vsque iubet ipsum sequi sanctos: & cogit eos pari passu pedibus currere cum equis pernicibus: vt labore cursus defatigati, quid aliud, quam inuiti mutarentur & persuaderentur adorare simulacra? Sancti autem, quod non esset maior cursus, eam rem existimabant detrahere de voluptate. Sic quidquid propter Christum inferebatur, non molestiam, sed magnam potius afferebat lætitiam, vt quod esset eis magna demonstratio sui in Christum desiderij.

Martyrum alacritas.

CVM ergo in tanti cursus labore diem transegissent, atq; ad dolorem vulnerum suorum (vt cum diuino Dauid dicam) hoc quoque esset eis additum, simulq; consecuta fuisset custodia, & nox iam aduentasset, angelica quædam & diuina virtus eis apparens, curauit eorum vulnera, & ad certamina suscipienda eis maiorem indidit animi alacritatẽ. Cùm ergo manè surrexisset Valerius, iubebat eos ingredi, ad laborem solummodo & hesternæ diei adspiciens afflictionem, & existimans eos vix tandem portatos iter posse cõficere. Cùm autẽ vidisset illos adeò valentes & robustos, & vul- X.

Psal. 67. Martyres diuinitus curantur.

& vultus eorum non minus lætos & alacres, quam eorum, qui vtuntur assiduè lauacris, & vitam agunt vmbratilem, eam rem vocabat præstigias, qui verè erat plenus dæmonibus: & ideo ampliorem eis adiunxit dolorem: nam eorum membris ferro omni ex parte grauatis, iussit eos rursùs viam inire. Postquam autem & ipse, & illi in loco fuêre præstituto, cùm dæmonibus sacrificâssent Valerius, in tribunali præsidet iudiciali. Et cum beatum Carpum sisti curâsset, & fidelis alicuius amici personam induissent, & qui de ipso erat admodum solicitus: Oportebat quidem, dixit, te nostram reuerentem lenitatem, tua sponte venire ad id, quod est bonum & honestum, & diis sacrificare maximis. Nunc autem, cùm & ad id suasionibus inciteris, & beneficio afficiaris, vt video, ne minimas quidem eis agis gratias: sed negligis id, quod est tibi conducibile. Eccè enim hi tuæ miserentes senectutis, effecerunt, vt iter perageres absque afflictione. Ipse autem, nescio quomodo, & ingratus esse conuinceris in tuos benefactores, & nos nihili faciens, illorum cultum despicis. Velis ergo nunc saltem annuere, & mihi credere consulenti ea, quæ sunt vtilia Tuam enim reuereor canitiem & magno dolore afficior, & tanquam non alienam, sed meam, tuam defleo calamitatem. Sed quid agam? Scis enim, quod cum adeo despiciar, non feram, si non propter meipsum, at propter deorum contumeliam. Rursus blãditur iudex.

XI. At hæc diuinus Carpus: Consilium, inquit, quod à luce ad tenebras, & à vita ducit ad mortem, nemo, qui fuerit compos mentis, consilium, sed idipsum, quod est, nominârit insidias. Quod si meam reuereris canitiem, quid impedit, quô minus tu mihi magis credas paterne consulenti? Quod autem tu ex me dolorem accipis, ego magis tui misereor interitûs, & aperte tuam (hoc sciat amica veritas) ægrè fero calamitatem, qui tales deos colas, & spem posueris mendacium: vt dicam cum diuina scriptura. Qui quidem quemadmodum possunt dij iurè reputari, cum sint ex inanima materia, & ad hoc, quod sunt, productionem habeant ex manu humana? Valerius ergo non ferens deos suos à Carpo, & si verum diceret, ea affectos contumelia, bona verba malè est remuneratus. Odio enim habuit in portis reprehendentem, (vt diuinus dicit Amos) & sanctum sermonem est abominatus. Statimque ex iussu eius lictorum manus tenebant sanctum: & virgæ spineæ eum cædebant immaniter: carnesque assiduè laceratæ ac discerptæ, dispergebantur in aërem. Nec his satiabatur ira: sed alij rursùs lictores, partim quidem admouebant lampades eius lateribus, partim autem inhumane adspergebant sale eius vibices. Hinc riui quidem sanguinis per solum ferebantur: Fibræ autem, quæ diuellebantur, martyri grauem dolorem afferebant. His defessum fuisset, etiam si quid inanimum ita fuisset cæsum: doluistis autem vos quoque omnino vel solum audientes. Sed martyr quo magis augebatur multitudo suppliciorum, eo magis erat ipse captus Dei amore, & tanquam ex re aliqua suauissima se voluptate explebat ex doloribus: donec eius virtute defessus Valerius, eum transmisit in carcerem. Carpi constantia. *Esa. 28.* *Amos 5.* S Carpus dirè cæditur Stupenda eius patientia.

XII. Cvm autem diuinum sisti curâsset Papylum, perinde acsi nunc eum primùm adspexisset rogauit, quinam essent parentes, quænam patria, & quænam esset martyri scientia. Sanctus autem: Iam, inquit, discere potuisti, me esse natum ex ingenuis parentibus. Sum enim natus Thyatiris: Exerceo autem medicinam, non quæ fuerit ex herbis è terra nascentibus, sed quæ alicui à Deo data fuerit. Non enim vsque ad corpora circunscribimus eius vtilitatem: sed etiam morbos animæ corrigimus. Tunc iudex: Non hæc, inquit, fieri potuerint sine exercitatione eorum, quæ scripta sunt à Galeno & Hippocrate, qui acceperunt à diis summam illius scientiæ. Papylus autem: Galenus quidem, inquit, & Hippocrates, & qui illorum artem exercent, tunc aliquem curauerint, quando gratiam suæ benignitatis meus quoque Christus præbuerit. Sin minus, perit eis studium, nihil commodi consequens ex sua in arte exercitatione. Quos autem Deos nominas, cum nec sibi quidem possint aliquid prodesse, quomodo ij curam gesserint aliorum sanitatis: Quod si etiam velis rem ipsam vere intelligere, eum, qui propter te sedet, altero vt vides oculo orbum facias visum recuperare: & postea nihil dicam. Fuerit autem quispiam, ait Valerius, qui eum possit sanare? Non hoc solum, inquit sanctus, sed omnes etiam alios morbos & affectiones insanabiles facile curauerit, qui Christum omni morbo medentem inuocauerit. Dixit autem Valerius: Videamus in præsentia id, quod dicis: Non ego, inquit Papylus, aggrediar primus. Vereor enim, ne cum ipse omnia adulteres, miraculum adscribas dæmonibus. Sed tui primum inuocent quem velint tuorum deorum, & tunc ego quoque ostendam Christi mei virtutem. Papylus sistitur.

XIII. Tvnc cum quosdam deorum cultores & sacrificos adduxisset Valerius, iussit suos inuocare deos, nullam, quæ ad hoc faciat, omittentes artem, nec industriam, nec rationem. Illi autem, alius alio accedentes, hic quidem Apollinem, ille autem Aesculapium, alius deinde alium inuocabat ex diis adulterinis, impotentes in re, quæ fieri non poterat, quod ad homines attinet, inuocantes. Eratque res valde ridicula, & plena dedecore. Quid enim de viuentibus, magnus inquit Esaias, sciscitabuntur mortuos? Totus ergo dies præteriit, & illi quidem rogabant, supplicabant, sacrificabant, rebus illis vanis perpetuo assidebant. Surda autem, surda erant: & ei, qui ex parte cæcutiebat nullum erat auxilium ab iis, qui erant cæci penitus. Quid ergo Christi seruus? Simul cum carnis oculis animæ quoque oculos ad cælum tollens, ad misericordiam suum inuocabat Dominum. Deinde quid? Crucis signum immittit oculis, manu tangit, & tactum lux est consecuta, & extinctus oculus facilius est apertus, quam si somno fuisset opertus: & quod maius est, eius, qui beneficio affectus fuerat, animæ quoque ablata est cæcitas, eratque credens, & veram lucem intuebatur, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: & simul etiam magna hominum multitudo deducta est miraculo ad agnitionem veritatis. Quem non hęc mutâssent, & effecissent quærere & discere, quisnam is sit, qui tanta est virtute præditus? Sed & si omnes, nequaquam quidem certe Valerium, immo eum etiam seipso fecerunt longe sæuiorem, perinde acsi delectaretur errore, & nequaquam sustineret aperiri veritatem. Vnde etiam cum eius martyrem sublimem supra lignum sustulisset, verberat acerbissime, tales ei reddens remunerationes pro beneficio, quo eius affecerat assessorem. Fruſtra inuocantur falsi dij. *Sap 13.* Crucis signo cæcum illuminat. Multi credũt in Christum. Papylus acerbissime flagellatur.

XIV. Et flagellis quidem cædebatur pulchrum illud corpus: Papylum autem non hoc male habebat, sed quod non grauiora infligerentur tormenta, ægre ferebat: quomodo contrà Valerius, victa videns sua tormenta à martyris animi magnitudine, dolebat & acerbe tolerabat. Adiecit itaque etiam alia: & ignem accendit eius lateribus: & iubet eũ appeti lapidibus. Sed nec aduersùs ignem se gessit martyr ignauè: & lapides veluti reueriti corpus, quod sic pro Christo torquebatur, aliò quidem iaciebantur, nequaquam autem in ipsum ferebantur. Cum ergo iam defessus esset Valerius, nec iam haberet, quod sanctis inferret ad supplicium, dabat tempus vibicibus, reputans fortasse, quod si parum dimissi sic fuerint martyres, inflammati iam vibices eos grauioribus afficerent doloribus, & sic redderent molliores ad futuram quæstionem. Sed ij cum prope haberent medicum, propter quem plagas lubenter accipiebant, non solum à doloribus, sed etiam à vulneribus liberati sunt simul cum cicatricibus, ne vllum quidem in se eorum ferentes vestigium. Quare seipsum imprudens feriebat Valerius, non martyres. Quo enim illi magis leuabantur laboribus, eo magis cor eius cædebatur: iraque, perinde ac ignis, eum accendebat. Iterum diuinitus sanãtur martyres.

XV. Breve tempus interceſſit, & rursùs ille quidem præsidet in excelso tribunali, toruo & cædem spirante adspectu intuens, & per animæ speculum, oculos, internam ostendens acerbitatem, & nec pluribus quidem suî præbens adeundi copiam: illum autem tantum circunsistunt, quicunque erant ministri eius arrogantiæ. Introducũtur autem viri præclari, vel potius ingrediuntur prompto & alacri animo. Diceres eos vocari ad conuiuium, non autem ad certamen. Et ille quidem videbatur, vel ante minas, eos esse territurus ipso solo adspectu: & interrogabat, sentẽtiæ martyrum faciens periculum: & visione apprehendebat eorum mutationem. Tantum vero aberat, vt illi ita essent affecti, Mira eorũ alacritas.

vt etiam ei exprobrarent tarditatem in ferenda ſententia,& quòd non citò morerentur, valde ægrè ferrent: Cur, dicentes,& tibi,& famulis exhibes moleſtiam,nos quidem ſæpe adducens,poſtremæ autem ſemper parcens ſententiæ, ſperans fortaſſe fore,vt nos pœniteat,& perſuadeas,vt à Chriſto deficiamus & veritate? Quod quidem tunc adſpexeris,cùm videris nos æquè ac deos tuos,nullo ſenſu præditos & ſurdos. Hæc cùm primùm dixiſſent, murices quidem ferrei diſpergebantur in terra: præclari autem viri in eos nudi iaciebantur,& ſupini ſuper eos trahebantur crudeliter: res ad cruciatum acerbiſſima,cùm vel ſolùm ſubiicitur oculis. Sed nec in hoc quidem Deos ſuos neglexit famulos: ſed ſtatim (oportet enim rurſus aliquid dicere ex diuina ſcriptura) aſcendit inſpirans in faciem eorum, & eos liberans ex afflictione. Et protinus euanuerunt murices: & conſeruati ſunt ipſi illæſi à malis. Hoc planè iudicem accendit ad furorem: & nouaculæ adeò crudeliter martyrum latera laniabant, vt vtraque pars rurſus egrederetur naturales limites,nempe & lictores in puniendo immiſericordirer,& ſancti in forti animo tolerandis moleſtiis.

Immaniter cruciantur.

Diuinitus liberantur. Vide ſuppli cia.

XVI. Post hæc rurſus congregat beſtias crudeliſſimas,& ſanctis theatrum conſtituit,& ipſe ſedet ſpectator. Et cùm in medium adduxiſſet martyres, in eos immittit vrſam: & cùm putaſſet,ſimul atque fuiſſent immiſſi,fore,vt horum præclarorum corpora diſcerperet,vidit potiùs naturam animalium ratione carentium, admirabiliter docentem intelligentiam eos,qui ſunt participes rationis. Vrſa enim,veluti reuerita ſpecioſos eorum pedes,& pacem verè annunciantes,non ſolùm nihil noxium,nec agreſte fecit,nec,vt ſemel dicam,belluinum: ſed ad eorum pedes procidit,& amicè eſt amplexa. Nec hoc quidem ſuffecit inſipienti ad dandam ei intelligentiam Sed leo quoque protinus immittitur: qui ipſe ſimiliter, atque vrſa, diuinis obediebat nutibus, iis, qui pro communi Domino grauia patiebantur, nihil omnino volens mali facere. Valerius autem, tanquam ipſe ſeipſum conans ſuperare in ſcelere, in lacum quendam noua calce & recens extincta, vel, vt melius dicam, accenſa refertum, iubet ſanctos immitti,& in eo degere tres totos dies, tali modo inuictos moliens vincere impius. Sed fruſtra laborabat, aduerſus verum Deum depugnans. Nam diuina quædam gratia,& virtus Chriſti aderat martyribus, qui propter ipſum erant in lacu, hebetans quidem calcis operationem, à malo autem illæſos ſeruans athletas.

Vrſa manſuefcit.

Item leo.

Mittuntur in calcem martyres.

XVII. Valerius autem quo maiorem gratiam videbat apparere in ſanctis, eò magis iracundia feruebat ipſe iuueniliter, contendens ſtultus vel Deo eſſe fortior. Crepidis itaque ferreis, longis fibulis confixis, iubet calceari pedes martyrum,& calceatos illos ſic currere, vt ſaltem viderentur victi in hoc certamine. Sed rurſus quoque laborauit temerè. Quo enim magis noua excogitabat, eò magis diuina virtus adumbrabat ſanctos,& iis,quæ inferebantur, reddebat ſuperiores,& aduerſus aſpera & grauia efficiebat robuſtiores. Ille autem adhuc eos tentabat à ſua traducere ſententia, quibus ſic apertè diuina opem ferebat gratia: & volebat eos ſacrificare rebus abominandis: adeò emotæ mentis erat impius. Cùm ergo neſciret quid ageret, pudore iam affectus,& apertè ſuperatus, accendit fornacem, quæ multa alebatur materia: & in medium eius iniicit martyres. Illa autem protinus fuit extincta,& refrigerabat ſanctos. Quo quidem tempore honeſtiſſima quoque Agathonica, quæ erat verè ſoror martyris, diuini, inquam, Papyli,& flammã cum eis intrauit,& certaminum, ſicut etiam coronarum, fuit particeps. Rurſus ergo rediêrunt in cuſtodiam: & rurſus vacabant hymnis ad Deum & precibus.

Aliud genus cruciatus.

Agathonica ſoror Papyli.

XVIII Cvm autem dubius eſſet animi iudex, nec vllum inueniret exitum, vix tandem eos condemnat, vt vitam finirent gladio. Ducebantur ergo martyres gaudio pleni ad locum conſummationis, cùm nec præclara quidem Agathonica ab eis abſcedere ſuſtinuiſſet. Deinde cùm ſanctas manus ad Deum ſuſtuliſſent, non pro ſe ſolùm preces fundebant, ſed etiam orabant, vt ſui occiſores ab errore liberarentur, & conuerterentur ad pietatem. Sic gratiam ſuis referebant inimicis, eius, qui bonus eſt, diſcipuli, occiſoribus ſuis precantes veniam eius, quod erant admiſſuri, facinoris: quibus alioqui ipſi magnam habebant gratiã, quod per eos migrarent ad eum, quem deſiderabant. Cùm precati quoque eſſent ea, quæ erant omnibus vtilia, eis capita fuerunt amputata tertiodecimo menſis Octobris. Pretioſas autem eorum reliquias, quæ abiectè & contemptim iacebant, Chriſtianorum manus cùm ſuſtuliſſent, cum lampadibus ſimul & hymnis in loco inſigni præclare depoſuerunt, opes Chriſtianis inuiolabiles, malignis ſpiritibus flagellum terribile,& rorem omnibus ægrotãtibus & certam medelam: ad gloriam Dei Patris & Domini noſtri Iesv Chriſti: quem decet honor & potentia, cum ſanctiſſimo & viuifico Spiritu, nunc & ſemper,& in ſeculà ſeculorum, Amen.

Plectuntur capite.

Nota de reliquiis.

An. 500.

VITA S. MARTII ABBATIS, AVTHORE S. GREGORIO TVRONENSI EPISCOPO, DE VITA PATRVM, CAP. XIV.

13. Aprilis.

Matth.5.

I. Magnvm nobis diuina pietas largita eſt beneficium, cum delictis noſtris fieri præcepit de remiſſione refugium, ſi negligentibus ignoſcamus, ſi indulgeamus lædentibus, ſi odientibus nos e contrario commodum benedictionis impertiamus, dicente Domino Iesv Chriſto: Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos,& orate pro calumniantibus & perſequentibus vos, vt ſitis filij patris veſtri, qui in cœlis eſt. Ecce quàm magnum theſaurum congregat contemptus iræ, reconciliatio damnati, remiſſio iudicati. Filium te Dei Patris facit, cohæredem Chriſti adſcribit, cœleſtibus regnis habitatorem ſtatuit. Vnde manifeſtum eſt oblita delicta eius in cœlo, qui delinquenti beneficium veniæ impertitur in ſeculo. Sic enim Dominici oris ſententia prolata teſtatur: Si, inquit, dimiſeritis hominibus peccata eorum, dimittet & Pater veſter cœleſtis peccata veſtra. Cùm verò ſupplices famulos docet orare, ait: Sic enim dicetis ad Patrem: Dimitte nobis debita noſtra, quemadmodum & nos dimittimus debitoribus noſtris.

Ignoſcere in ſe peccãtibus quàm vtile.

Matth.6.

Ibidem.

II. Igitvr S. Martius, beatus Abbas, ſanctitate præclarus, diuinis eruditus ſtudiis, huius ſententiæ bonum retinuit corde, vt libenter dimitteret delinquenti: & non ſolùm ignouit noxam, verumetiam munere præbuit gratiam, ne in aliquo vilem redderet culpati perſonam. Sed ante de conuerſatione eius pauca locuturi ſumus, priuſquam ad huius beneficium accedamus.

III. Beatissimvs hic Martius, Aruernæ vrbis Abbas, eiuſdem territorij fuiſſe incola fertur: & à pueritia ſua religioſam agens vitam, totum ſe Dei operibus dedicauit. Erat enim parcus in cibis, largus in eleemoſynis, promptus in vigiliis, in orationibus valde deuotus, totis viribus luxuriam abſtinentiæ freno ac parcitatis agone coërcens, ne ſibi aliquid ſubrepere poſſet. Non immeritò Martius vocitatus, qui fortiter ac ſtrenuè pullulantes actionum mortalium cogitationes, gladio Spiritus Sancti in ipſo dimicationis exordio ſuccidebat, non ſurdus auditor exhortationis: Accingite vos armatura Dei,& gladio Spiritus Sancti, vt poſſitis ignita diaboli tela contemnere. Cumque ad ætatis legitimæ perfectionem veniſſet,& tanquam ſidus egregium in illa vrbe fulgeret, adhuc aliquid ſibi deeſſe putans, haud procul ab ea ſeceſſit: acceptoque ſarculo, montem lapideum cædere cœpit: in quo cellulas ſculpens, habitacula ſibi paruula fecit, ſcilicet vt arctius ſobrietatis catena conſtrictus, facilius Deo omnipotenti precum thura, laudationumque holocauſtomata ſuper cordis mundi altare prõferret, recolens Dominum dixiſſe per Euangelium: Intra in cubiculum, & clauſo oſtio, ora Patrem tuum: & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi. Sciebat enim angelicæ ſibi viſitationis conſolationem adfore, ſi ſe ab humanis adſpectibus longius amouiſſet.

Virtutes S. Martij.

Epheſ 6.

Cellam ſibi in monte ſaxeo cõdit

Matt.6.

In hac

IV In hac ergo rupe cauati montis, habitationi res necessarias præparabat, formans in antro ex ipso lapide scamnum & cellulam siue lectulum, in quo post laborem multum fesso corpusculo requiem indulgeret. Sed erant hæc immobilia, quia ex ipso lapide incisæ massæ ipsi petræ inhærebant. Nihil autem super eam, cum quiesceret, sternebat, sed tantum cum vestimento, quo indutus erat, decumbebat, non alios habens tapetes, plumellas aut stragula, quo hæc operirentur: nihil enim habebat proprium, nisi Dei cultum, in quo indeficiens permanebat. Victum ei interdum deuotorum largitio ministrabat. Denique æternus Dominus, qui iugiter glorificat sanctos suos, cœpit cæleste famuli meritum terrigenis declarare, vel qualis esset cultor suæ diuinitatis ostendere, dum ei curationum gratiam dignatus est impertire. Nam dæmones de obsessis corporibus in nomine Iesu Christi verbo fugabat: venenum malæ pustulæ Crucis signaculo opprimebat, quartanis tertianisve febribus infuso benedicti olei liquore medebatur: & multa alia beneficia populis annuente largitore bonorum omnium, tribuebat.

Durũ strãsum S viri.

Efficacia Crucis & olei benedicti.

V. Ad tanti viri famam cœperunt quidam ad eum confluere, gaudentes eius instrui disciplinis. Quid plura? Colligit viros, format monachos, efficit ad opus Dei perfectos: erat enim ei magna patientia, tantamque aduersus sustinẽdarum iniuriarum tela sumpserat bonitatem, vt putares eum lorica dulcedinis esse vallatum. Erat autem monachis hortus diuersorum olerum copia ingenti refertus, arborumq; & fructuum amœnus visui, & fertilitate iucundus: sub quarum arborum vmbraculo susurrantibus auræ sibilo foliis, beatus senex plerunque sedebat. Quidam autem imprudens, & sine timore Dei, gulæ circunscriptus desiderio, effracta sepe horti, furtiuo est ingressus ascensu, sicut Dominus exprobrat in Euangelio: Quia qui non intrat per ianuam, hic fur est & latro. Porro autem erat noctis tempus: (nec enim poterant hæc nisi in nocte perpetrari: quia omnis, qui malè agit, odit lucem) Hic igitur collectis oleribus, cepisque & alliis, atq; pomis, oneratus fasce fraudis iniquæ, ad aditum, quo ingressus fuerat, pergit, sed nequaquam reperit exitum. Grauata onere conscientia terretur, & inter labores ponderum alta suspiria ducit, sustentatur interdum super columnas arborum. Circuit iterum iterumq; omnem ambitum horti, & non modo ostium non reperit, verumetiam nec ipsum, quem inter nocturnas tenebras patefecit, aduertit ingressum. Torquetur vero, duplici cruciatus dolore, nè aut teneatur à monachis, aut à iudice capiatur. Inter has cogitationum faces nox ei elongatur, iubarque lucis desideratæ non redditur. Abbas verò in psallentio noctem ducit, &, vt credo, reuelante Deo, quæ gerebantur, agnoscit. Etenim albescente iam polo, vocat Præpositum, dicens: Accurre velocius ad hortum: bos enim petulcus ingressus est in eum, sed nihil læsit ex eo: Accede nunc, & impositis necessariis, dimitte eum: sic enim legitur: Boui trituranti os non colligabis. Præpositus verò non intelligens quæ narrauit, abiit vt impleret iussionem. Quem cum vidisset homo appropinquantem, proiectis in terram, quæ sumpserat, fugere cœpit, ac inter spinas & rubos caput immergit, & in modum porcorum aditum, vndè egrederetur, conatur aperire. Quem monachus apprehendens, ait: Nè timeas, fili, quia senior noster misit me, vt ducam te ab hoc loco. Tunc collecta monachus, quæ ille proiecerat, tã poma quam olera, imposuit humeris eius, & aperto ostio, dimisit eum, dicens: Vade in pace, & nè vltra repetas, quæ ignauia comitante gessisti.

Monachos colligit.

Iohan. 10.

Iohan 3.

Fur diuini- tus punitur.

Deut. 23.

Obseruia humanitatem erga furem.

VI. Ipse quoque Sacerdos, velut iubar veri luminis in orbe resplendens, infirmitatum morbida, virtutum efficacia pellebat assiduè. Niuardus quidam diuturna febre detentus, dum aquas æstuans ab ardore haurit assiduè, ab hydrope intumuit, ita vt tam venter, quam stomachus, in modum vesicæ cerneretur extensus. In desperatione ergo pro tali infirmitate positus, deferri se ad sanctum beneficio plaustri deposcit. Denique eleuatur à lectulo, imponitur super vehiculum, atque ad cellulam sancti perducitur, deprecans humiliter, vt sibi Sacerdos Dei manus imponeret: At ille prostratus in oratione coram Domino, conuersus est ad infirmum, tactuque blandissimo eius membra contrectans, eum in contemplatione adstantium reddidit sanum. Nam ita fertur tumor omnis ante digitos eius aufugisse de corpore obsesso, vt nullum in eo vlterius ægritudinis remaneret indicium. Hæc autem à mei genitoris relatione cognoui, eò quod ei fuerat hic Niuardus in amicitiæ coniunctione deuinctus. Asserebat autem idem, vidisse se quoque sanctum, atque eius miracula expertum. Nam cum esset adhuc puer quasi annorum vndecim, ab illo tertianarũ ardore febrium occupatur. Tunc amici apprehensum puerum duxerunt ad virum Dei: erat enim iam senex, & proximus resolutionis diei, caligabantque oculi eius. Posita verò manu super puerum, ait: Quis est hic, vel cuius est filius? Responderunt: Famulus tuus est, nomine Florentius, Georgij quondam filius senatoris: Et ille: Benedicat, inquit, tibi Dominus Deus, fili, & sanare dignetur languores tuos. At ille osculans manus suas, & gratias agens, abscessit sanus. Asserebat autem nunquam deinceps se in omni vita sua ab hoc contagio fuisse pulsatum.

Sanatur hydropicus.

Item febricitans.

VII. Ipse iam ætate nonagenaria bono desudans certamine, consummato cursu vitæ seruans in Deum fidem, ad illam coronam iustitiæ, quam retribuit Dominus, commigrauit. Dehinc cum summo honore ablutus, digniſque vestimentis indutus, infra oratorium monasterij est sepultus. Quod autem beatus eius tumulus diuinis virtutibus illustretur, ipsa, quæ assistit, caterua poterit contestari: quæ cum infirmos mittit ad tumulum, extemplo incolumes domum remittit. Nam cum diuersis è partibus confluentes, deferentesque morborum genera, inibi capiant medicinã, frigoriticorum tamen nutantia tremore membra, sæpius ad soliditatem integram restaurantur, tribuente hoc Domino nostro Iesu Christo, qui miraculis illustribus sanctorum tumulos glorificat. Ipsi gloria in secula seculorũ Amen.

Obit vir Dei.

Miracula. ad eius tumulum.

VITA* S. ERMIGILDI FILII REGIS VVISIGOTTHORVM, PER D. GREGORIVM PAPAM SCRIPTA, LIB. 3. Dialog cap. 31.

An. 580. *Hermenigildi.

I. Sicvt multorum, qui ab Hispaniarum partibus veniunt relatione cognouimus, nuper Ermigildus rex Liuigildi regis Vuisigotthorum filius, ab Arriana[a] hæresi ad fidem catholicam viro reuerendissimo Leandro[b] Hispalitano episcopo, dudum mihi in amicitiis familiariter iuncto, prædicante conuersus est. Quem pater Arrianus vt ad eandem hæresim rediret, & præmiis suadere, & minis terrere conatus est. Cumq; ille constantissime responderet, nunquam se veram fidem posse relinquere, quam semel agnouisset, iratus pater, eum priuauit regno, rebusq; expoliauit omnibus. Cumque nec sic virtutem mentis illius emollire valuisset, in arcta illum custodia concludens, collum manusq; illius ferro ligauit. Cœpit itaq; idem Ermigildus rex iuuenis terrenum regnum despicere, & forti desiderio cæleste quærens, in ciliciis vinculatus iacens, omnipotenti Deo ad confortandum se preces effundere, tantoque sublimius gloriam transeuntis mundi despicere, quanto & religatus agnouerat nil fuisse, quod potuerit auferri.

13 April. [a] Hermenigildum cõuertit Leander Epis. [b] Huius vitã habes 17. Februarii. Greg. Turon lib 5. c. 38 hist Frãc. habet eum ab vxore Ingunde conuersum: interim tamen suam adhibere operam non destitit Leander teste D. Gregorio.

II. Svpervenientе autem paschalis festiuitatis die, intempestæ noctis silentio ad eum perfidus pater Arrianum episcopum misit, vt ex eius manu sacrilegę consecrationis communionem perciperet, atq; per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus, Arriano episcopo venienti exprobrauit vt debuit, eiusq; à se perfidiam dignis increpationibus repulit: quia etsi exterius iacebat ligatus, apud se tamẽ in magno mẽtis culmine stabat securus.

Communionem Arrianã respuit.

Perimitur in carcere.

Ad se itaque reuerso episcopo Arrianus pater infremuit, statimque suos apparitores misit, qui constantissimum confessorem Dei illic, vbi iacebat, occiderent: quod & factum est. Nam mox vt ingressi sunt, securim cerebro eius infigentes, vitam corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere, quod ipsum quoque, qui peremptus est, in se constiterat despexisse. Sed pro ostentenda vera eius gloria, superna quoque non defuêre miracula. Nam cœpit in nocturno silentio psalmodiæ cantus ad corpus eiusdem regis & martyris audiri: atque ideo veraciter regis, quia & martyris. Quidam etiam ferunt, quod illic nocturno tempore accensæ lampades apparebant: vnde & factum est, quatenus corpus illius, vt videlicet martyris, iure à cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater vero perfidus & parricida, cõmotus pœnitentia hoc fecisse se doluit, nec tamen vsque ad obtinendam salutem. Nam quia vera esset catholica fides agnouit: sed gentis suæ timore perterritus, ad hanc peruenire non meruit. Qui oborta ægritudine, ad extrema perductus est, & Leandro episcopo, quem prius vehementer afflixerat, * Richardum regem filium suum, quem in sua hæresi reliquerat, commendare curauit, vt in ipso quoque talia faceret, qualia & in fratre suis exhortationibus fecisset: Qua commendatione expleta, defunctus est.

Miracula fiunt.

* Recchare dum

III.

Post cuius mortem Richardus rex non patrem perfidum, sed fratrem martyrem sequens, ab Arrianæ hæreseos prauitate conuersus est. Totam quoque Vuisigothorum gentem ita ad veram perduxit fidem, vt nullum in suo regno militare permitteret, qui regni Dei hostis existere per hæreticam prauitatem non timeret. Nec mirum, quod veræ fidei prædicator factus est, qui frater est martyris: cuius hunc quoque merita adiuuant, vt ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat. Qua in re considerandum nobis est, quia totum hoc agi nequaquam posset, si Ermigildus rex pro veritate mortuus non fuisset. Nam, sicut scriptum est, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert: hoc fieri videmus in membris, quod factum scimus in capite. In Vuisigothorum etenim gente vnus mortuus est, vt multi viuerent: & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit. Hactenus S. Gregorius. Porro Sigebertus in Chronicis Anno Christi 583. scribit Hermenigildum filiam Sigeberti regis Francorum duxisse vxorem, & per eam conuersum ad orthodoxam fidem (hauddubie opera Leandri Episcopi). Deinde [a] anno Christi 586. Hermenigildum à patre damnatum exilio, & anno 589. in carcere securi occisum.

Recchare dus rex ex Arriano fit Catholicus.

Iohan. 12.

[a] Greg Turon passum asserit an. 588 Cæsar Baronius exactam temporis rationem iniens martyrium eius anno 584 constituit, quem si libet consule ad initium anni memorati.

VITA SANCTI * FRONTONII ABBATIS, AVCTORE INCERTO, QVAM HABES LIB. I. VITÆ PATRVM A R. P. HERIBERTO Rosvveydo S. I. notis illustratis.

An. 150. * Frontonis

14. April

1. Petr. 2.

VONIAM sæpè desideràstis audire quæ sancta sunt, & ego placide dispòsui operari: iam non in pellibus caprarum, sed auro & argento gemmisque pretiosissimis decreui construere templum Dei: vt & nos tamquam lapides viui ædificemur in domum spiritualem, ex operibus meliorum proficientes in Christo Iesu Domino nostro: quid nunc apud Nitriam gestum sit, referam: & non præteribo veritatem vllo modo, quoniam satis ædificat monachos præsens opusculum. I.

IGITVR Frontonius, verus Dei seruus, studio Dei timoris de die in diem proficiens, publicam communemque vitam perhorrescens, auram desiderans solitudinem, conuocatis ad se fratribus, dixit, (erant enim cum eo viri circiter septuaginta:) En quid nobis & mundo damnabili, cuius operibus renuntiare omni modo condecet, vt cælestem consequamur vitam? Quapropter pergamus ad eremum, nihil nobiscum ferentes, ad acquirendam cælestem gloriam, & superiorem inuestigemus ex virtutibus disciplinam. His dictis, vniuersi consensêre: deferentesque ad eremum secum parua olerum semina, & [b] bis acutos, paruosq; sarculos, vnde humum defoderent, profecti sunt, & venerunt ita in eremum: rursusq; Frontonius ait: Dominus in Euangelio ait: Nolite cogitare quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Quærite primum regnum Dei, & iustitiã eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Teneamus promissum, & inueniemus in nobis opus Domini conseruatum. Omnes ergo habitabant in eremo, in opere Domini iugiter laborantes, & in agone spirituali proficientes: adiuuabat enim Dominus seruos suos. Ipse vero Frontonius non pro se tantum, sed pro cunctis orabat, sciens scriptum esse: Non quærens, quod mihi vtile sit, sed quod multis, vt salui fiant. II.

Oratio Frõtonii ad 70. fratres.

Ad eremum tendunt.

[b] Per bis acutos bipennes intelligit, seu ferramentum aliquod rusticanum vtrinque incidens.

Matt. 6.

1. Cor. 10

CVMQVE in eadem eremo longo tempore morarentur, tentare eos aduersarius Christianorum cœpit, vt cogitarent in corde suo, quod debuissent in sæculo demorari, quia Anachoretarum vita durissima est, & nemo eam potest sufferre. Murmurauêre ergo in cordibus suis, dicentes: Quid est, quod voluit pater noster Frontonius, vt habitemus in eremo? Numquid illi qui in vrbibus & in castellis habitant, Deum videre non possunt: & qui in eremo habitant, soli vident? Nonne eos boni actus commendant? Quisnam poterit cibo viuere Angelorum? Ecce morimur fame: defectus vigiliarum non capit labor, sed acriora nos frangunt ieiunia, fiuntque debilia genua, vt vnusquisque nostrum non possit stare. III

Murmurãt fratres contra instituti rigorem.

AVDIENS Frontonius eorum murmur, antequam ad eum conuenirent dicentes aliquid, ipse preueniens eos ait: Quousque irritatis Deum murmurantes in cordibus vestris, & dicentes: Numquid qui eremum inhabitant, hi tãtum sunt Dei serui? & quis ex cibo poterit viuere Angelorum? Conueniamus ad abbatem, & loquamur ad eum, vt habitemus in ciuitate: quia si qui nos illic viderint, opportune nobis iuxta Dei votum dirigunt escas, prout cuiq; Dominus dederit facere. Illud autem scitote, quia non necabit Dominus fame animam iusti. Ecce oculi Domini super timentes eum, vt alat eos fame. Et illud non memoramini scriptũ, quod ait Apostolus: In fame & siti? Sed vobis quoque in eremo numquam defuerunt radices herbarum, nec mansistis aliquando ieiuni. Recordamini autem, quia antea locutus sum vobis: Nolite cogitare, quid manducetis, aut quid bibatis, aut quo operiamini: hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Nouit Dominus cibum dare timentibus se. Quærite primũ regnum Dei, & iustitiã eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Si enim Dominus volatilia pascit, & coruos nõ deserit. quomodo nos derelinquere poterit, ipsum iugiter in mente habentes, eumq; assiduè orãtes? Certè si fame defecerimus in eremo, nos Dominũ accusemus, & improperemus ei, cũ ad ipsum venerimus, dicentes: Credidimus Euangelio tuo, vbi dixisti, quod vniuersos in te credentes, cæli pabulo pasces: fecimus cuncta quę præcepisti, sperauimus in te, & tu nos despexisti. Sed quia ibi nos probasti, hic magis, vt probes veritatẽ, redde quod promisisti. Nolite ergo murmurare aduersus Deum, ne murmurãtes, sicut patres nostri in hoc deserto, à serpẽtibus pereatis. Quod si expectaueritis Dominũ, quãdo voluerit, dabit bona timentibus se. Quo dicto, siluerunt omnes paululum à murmuratione suâ: erant tamen in mœrore positi. IV.

Frontonius occurrit murmurationi.

Psal. 32.

2. Cor. 11:

Cessant fratres à murmuratione.

EGO vero proposui vniuersa breuiter exequi, & cuncta sermone rustico comprehendere, quæ cum suo proprio titulo fas est: & per huiusm odi libelli sententias ac syllogismos dulci eloquio currere, prout potest vnusquisque Lector audire. Redeamus ad ordinem cœpti opusculi, vt non nostra videamur asserere. V.

PERGIT itaq; angelus, missus à Domino ad quẽdam diuitẽ nocte, & dicit illi: Tu epularis in diuitiis splendidè, & serui mei in eremo indigẽt pane. Surge ergo diluculo, & mitte seruis meis escas ex omnibus quæ tibi dedi, quia procuratorem te posui gregis mei, qui te cœlo lactãte iugiter paui, nec vnq̃ dimisi. Ita ergo placuit mihi ex eleëmosynâ tuâ reficere VI.

Angelus diuiti præcipit escas monachis mittere.

reficere pauperes meos, qui in deserto spiritualiter viuunt, & se mihi suo Domino crediderunt: idcirco facias sermonem, quem modo missus à Domino, loquor ad te. Quod nisi feceris, dissipasti fœdus pacificum Domini Dei tui.

VI. At ille tanto terrore conuentus, ex illo somno expergiscitur: consurgensque manè, conuocatis necessaris amicis, seruisque suis fidelibus, locutus est ad eos, dicens: Iacenti mihi nocte in lecto, quidpiam soporis ceperam: & ecce subito nuncius adstitit, dicens: En tu epularis in diuitiis tuis splendide, serui verò mei in deserto indigent panibus. Surge ergo diluculo, & mitte seruis meis escas ex omnibus quæ dedi tibi, quia procuratorem te posui gregis mei. Ecce mittere quæro: sed vbi morentur serui Dei, ignoro. Cupio præceptum implere admonitus: sed quis mihi, ad quem dirigam locum, ostendet? Conuenit me Angelus, præcepit & Deus. Sed vos, qui seniores estis, ostendite locum. Et nemo valuit illi indicare locum, quia in abdito montis manebant: & nemo, vbi morarentur, agnouerat.

Quo mittere debeat, diues inquirit.

VII. Igitur altera nocte duriori comminatione conuentus, plagisque confossus diues ille, corripitur & vrgetur, vt seruis Dei dirigeret escas. Iterum diluculo consurgens, à prioribus amicis quærebat consilium, vt sibi dicerent, aut certè ab aliis inquirerent, vbi serui Dei morarentur. Aiebat quoque ista cum maximo fletu, plagas ostendens, quibus de manu Angeli fuerat nocte correptus. Sed cùm nemo posset locum habitationis seruorum Dei ei ostendere, vnus qui præ cæteris maioris erat consilij, respondit & ait: Si volueris accipere consilium meum, charissime, forsitan erit hoc tibi salubre. Sunt tibi cameli septuaginta, onera eos ex omnibus bonis, quibus intelligis Dei famulos posse vesci: & dirige camelos per viam, nemine ducente. Et si ex Deo hoc factum est imperium, animalia tua salua regredientur ad te: si verò tibi ex diabolo iactura imminet, libenter tolera flagella temporis, quam acriori fortè cæde corripiaris. Quod si hoc tibi consilium displicet, quære alium, qui poterit dare melius responsum. Hæc dicens, conticuit: sed ipsi diuiti, & qui cum eo erant, huiusce modi consilium bene placuit. Onerauit ergo * sexagintaquinque camelos ex his quæ serui Dei comedere possent: quinque verò camelorum cibaria facta imposuit, escam cunctorum animalium, in maximo dolore dicens: Si quis inuenerit eos, & eorum exposuerit onera: visis cibariis miserebitur eis, & dabit eis manducare. Et cum ingenti fletu vno ordine innectens chordas, direxit eos per viam, commendans Domno, vt si ex Deo esset imperium, remearent celeriter cum salute. Nullus verò [a] ducator cum animalibus abiit.

Iterum diuiti Angelus apparet, & de mora castigat.

* *Sexaginta camelos, Rhaban. & Notkerus. MS. Audomarens. & vetus edit.*

[a] Ducator pro ductor: ita Tertullian. lib aduersus Iudæos cap 13.

VIII. Et quando egressi sunt ianuam, dimisit seruulus primum camelum, cuius ducalem tenebat, quem cæteri sequebantur, & abierunt per viam * iuxta præcinctum montis, euntes soli. Sed nescio an soli cameli pergere poterant, sed Domini nuncio præeunte, viam directam (vt intellectum est postea) abierunt: & quarto die [b] cõfecto itinere, horâ nonâ agentibus opus Dei fratribus, sicut quidã postea retulit nobis, ecce primus ante fores accubauit camelus: sed campanę sonitum audire non potuit perstrepens sonus hymnorum. Abbas tamen, quoniam prope ostium erat, ipse prior vidit, & gauisus est valde. Angustus enim erat introitus monasterij, & solus Abbas fores suo statu claudebat, cæterisque interpositis fratribus tacuit, nihil respondens, donec hymni complerentur. Tunc completo hymnorum ordine, aduocatis fratribus, penè improperans, ait: Vbi [c] sunt murmurationes vestræ? Ecce Dominus improperio forti nobis escas ab alto misit, cui voluit viro prudenti imperans, adduxit nobis camelos onustos. Venite, deponamus onera, vt possint refici animalia lassa. Tunc omnes mira gratulatione læti, communiter gratiarum actionem Deo reddiderunt: & gaudentes deponebant onera camelorum. Supra quinque verò camelos, reseratis sarcinis, cibaria reperunt. Abluentes igitur animalium pedes, de stratu eorum fecerunt præsepia: & apposuerunt eis escas, quas ipsi sibi apportauerant: nec non & ipsi etiam discurrebant per omnes montis anfractus, notas inquirere herbas, vt laborantia animalia escis pluribus reficerentur.

* *Similis locutio est superiori.*

* *al. iuxta præcinctorium montis, & iuxta prædictam viã montis.*

[b] Angelico ductu quarto die perueniunt ad monasteriũ

[Abbatis Frontonij. c Abbas increpat murmurantes.

IX. Mane autem facto, Abbas consilium vtile eligens, & auaritiam omnino spernens medietatem sumpsit escarum, aliam verò partem diuidens, super camelos omnes, ne alij viderentur portare, & fieret aliis iniuria, omnibus medium imposuit onus, velut eulogias reuocans Domino rerum, vt auaritiæ legem scinderet, & medietatem oblationis proprio domino camelorum reddidisset. Erant igitur supradicti amici cum domino camelorum, consolantes eum de animalium tantorum periculo, simulque Dominum deprecantes, ne accideret innocenti viro tanta iactura. Octaua autem die, cùm essent omnes in vnum collecti, ieiuni; vnus qui leues ac tinnulas aures habebat, per flamina ventorum campanulæ rapiens sonitum, paululum reticuit: & cùm bene tandem sonantem comprehenderet, ait: Puto, quod ex altitudine montium campanæ sonantis motus auditur. Tunc omnes egressi, senserunt camelorum aduentus; gratulando mirabilis accidit lætitia, fœcunda verò de consolatione viri. Nam qui defuncta animalia aut perdita iam lugebat, gaudens de receptis animalibus lætabatur. Venerunt omnes illæsi, non tristes vultu, nec maciem necessitatis habentes. Suscepit ergo camelos suos homo ille, cùm magnâ gratiarum actione: & visis oneribus, multò amplius recreatus exultat. Tunc & illos amicos, & pauperes plures, ad prandium nobile vocat, easdemque eulogias indigentibus distribuit, quas acceperat. Sed & amicis qui aderant, ex eis largitus est: & ipse quoque benedictionem sanctæ iucunditatis accipiens, gaudebat in Domino.

Eulogia significat benedictiones vt notat Rosvveidus

Pauperibus dat, quæ remissa sunt, diues.

X. Ex illo igitur anno, vsque in mortem Frontonij, sic diues ille notato tempore, quando primùm miserat, escas necessarias ipsis dirigebat: & aliis sic diuitibus Dominus imperabat, vt ex omnibus dapibus irrigati, nihil Dei serui cũ sancto Frontonio minus haberent. Vigilabant in operibus Dei filij cum patre, spiritualibusque eos admonens dapibus, implebat quotidie sermone cœlesti: exultansque lætabatur in Domino, qui sibi talem dederat intellectum, vt

Quotannis cibos eodẽ dirigit.

XI. auia solitudinis loca digna quæsisset.

Legendum hoc tradite, multorum ad ædificationem monachorum. Ille enim magis erit melior in conspectu Dei, non quicunque legerit, sed qui credendo Dei seruis sic fecerit. Mercedem autem à Christo Iesv Domino nostro recipiet, qui eleemosynam pauperum non despexerit, & seruos Dei, directo corde intuitus fuerit, in gloria Domini nostri Iesv Christi, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen. Hæc sub Antonino Imperatore gesta sunt [d] tertiodecimo anno imperij eius.

* * *

[d] Qui fuit Christi 152. secundum Baronium.

An.1400. Habes eam parte 3. operum eius.

VITA B. LIDEVVIGIS VIRGINIS, A F. IOANNE BRVGMANNO FRANCISCANO CONSCRIPTA, ET A R. P. THOMA DE KEMPIS CANONICO REGVLARI AD PETITIONEM SVI ORDINIS Prioris cuiusdam contracta.

Huius B. Lidevvigis virginis nomen diuerso modo à variis scribitur, nunc Lyda, nunc Lidevvigis, nunc verò Liduuina: hic author Lidevvigem vt plurimum vocat.

Religiosis Fratribus Canonicis regularibus monasterij S. Elizabeth prope Brielem, in partibus Zelandiæ constitutis.

FRATER N. PAVPER PEREGRINVS, ORATIONVM VESTRARVM SVFFRAgia humiliter petens.

PROLOGVS.

14. Aprilis. *Iacobi 5.*

DILECTISSIMI in CHRISTO Fratres, cùm simus vnius Ordinis & regulæ professores, iustum est, vt secundum dictum Apostoli Iacobi, pro inuicem oremus, & fidem nostram bonis operibus adornemus, atque charitatis vinculum in vera charitate custodiamus. Scire igitur dignetur fraternitas vestra, quod rogantibus fratribus vestris, libellum de vita sanctæ & patientissimæ LIDEWIGIS virginis perlegi: & sicut diu desideràstis, eundem breuiori ac planiori stilo compositum, vobis nunc ad legendum ex charitate transmitto. Non ægrè capiatis, quod distuli: nec præsumptioni deputetis, quod feci: quia ad faciendum consilium venerabilis Prioris vestri accessit, & me animauit. Nam quod inprimis difficile mihi videbatur, Deo iuuante, per orationes vestras tandem ad effectum peruenit.

TOTAM autem materiam libelli in duas partes distinxi. Plura etiam de consilio quorundam religiosorum omisi inserere, quæ forte quibusdam simplicibus, dubitationem aut quæstionem intricatam, ingerere videbantur. Elegi ergo ex multis, ea potiùs scribere & colligere; quæ mores instruerent, & humilem imitationem legentibus liquidò demonstrarent. Sunt tamen ferè omnia omni admiratione digna; meam experientiam excedentia, quæ maioribus iudicanda committo. Spero autem, quòd vota humilium, DEO magis & ipsi sanctæ VIRGINI grata erunt, & complacebunt; quàm altiora scrutari, & de secretis DEI insipienter fabulari.

Act.16. NEC moueat aliquem, si interdum Lidia aut Lidewigis in litera ponitur: quia hoc etiam in aliis sanctorum gestis inuenitur: sicut Agna pro Agnete, Walburga pro Walburge, congruè dicitur. De Lydia in Actibus Apostolorum legitur, quam Paulus Apostolus ad fidem conuertit, & in eius domo hospitium habuit. Nostra autem Lydia, plures religiosos ad colloquendum de diuinis libenter acceptauit: & ab Angelo sancto edocta, gratiam supernæ consolationis, tribulatis corde sæpius intimauit.

LIBER PRIMVS.

Lidevvigis patria.

IN Occidentali plaga Hollandiæ, sita est ciuitas quædam, ab adiacente riuulo Schiedam nuncupata: quam DEVS qui potens & mirabilis est in Sanctis suis, cuiusdam sacræ virginis adornauit mirabili & inaudita patientia. Hæc re & nomine à passione multa, LIDEWIGIS rectè est vocitata, quia variis languoribus flagellata, facta est Christo cœlesti sponso suo gratissima. Hæc à mundi amatoribus, dum viueret, reputabatur egena & abiecta: sed à conditore cœli, tanquam pretiosa margarita, de marinis fluctibus est electa, & in cœlesti regno cum virginibus sanctis summè prouecta. I.

Progenies. Pater eius Petrus.

Huius ortus generosus, ex militari prodiit parentela: sed nobilior creuit & splenduit, superueniente in ea SPIRITVS SANCTI gratia, Pater eius Petrus dicebatur, qui licet nobilis esset genere secundum seculi dignitatem: tamen DEO piè permittente ad tantam deuenit paupertatem, vt tempore Ducis Wilhelmi, filij Alberti ducis in comitatu Hollandiæ, nocturnas vigilias ciuitatis custodiendo, victum & necessaria vitæ quæsitaret, vnde se & suam familiam competenter sustentaret. Iste Petrus, cùm secundùm communem secularium modum, per aliquot annos vitam in multis laboribus simpliciter egisset, accepit vxorem nomine Petronillam,

Mater Petronilla.

magnæ probitatis & virtutis fœminam, suo nomini ac generositati congruentem: quæ DEO præstante, multorum filiorum germine floruit: ac DEVM timendo, domum suam honestè regere studuit. Hæc octo filios, & vnam filiam nomine Lidewigem, genuit, quam quidam Latini Lidiam nominant; de qua præsens sermo fari gestit, quæ per eam Deus mirabilia coram multis testibus gessit.

Cum igitur mater tantorum filiorum, in partu singulorum magnam difficultatem passa fuisset: in huius tamen filiæ natiuitate, nullam ferè sensit grauitatem. Nam in die Palmarum ingressa ecclesiam, dum sibi tempus pariendi adesse sentiret, cum celeritate domum intrauit: & quasi sine magno dolore, infra lectionem Dominicæ passionis, hanc prælectam filiam parturiuit, anno Dominicæ Incarnationis millesimo tricentesimo octogesimo,

Anno 1380. Lidevvigis nascitur.

quintodecimo Kalendis Aprilis, in crastino Gertrudis virginis, tempore Vrbani Papæ sexti, anno Pontificatus eius tertio: præsidente in episcopatu Traiectensi inferiori, Reuerendo Præsule Florentio, tam clero quàm vniuersæ plebi accepto. Nata itaque hac filia, in ordine filiorum quinto loco; & in CHRISTI baptismate regenerata, nomen accepit Lidewigis, siue Lidia, à parentibus sibi inditum: verè decus inter filias hominum, ac pudicitiæ speculum: sed Deo ab æterno disponente, facta est in breui deuota speculatrix Dominicæ passionis, atque crucifixo conformis, per multa vulnera corporalis ægritudinis.

Deuotio eius ad imaginem B. Virginis.

CVM igitur hæc virgo septem vel octo annorum esset inspirante Deo magnam cœpit habere deuotionem ad imaginem Beatæ Virginis MARIÆ, quæ stabat in Ecclesia Schiedamensi. Hanc ferunt ciues illius ciuitatis miraculosè satis procuratam, & à quodam eiusdem imaginis opifice, dato precio exiguo emptam. Is enim ad nundinas Antwerpiam cupiens pergere, & imaginem ibidem carius vendere: cùm nauem sumpta secum imagine intrasset, tantæ ponderositatis imago efficitur, vt viginti aut plures viri, nauiculam à littore non possent remouere. His visis stupefacti nautæ, perpenderunt ex præsentia imaginis, difficultatem abducendæ nauis accidisse, & II.

Nota rem miram.

disse,& locum mansionis ibidem velle habere. Consilio igitur breui inito,artifex imaginem ciuibus vendidit,qui chorum ei specialem pro reuerentia in Ecclesia deputarunt.

Schiedami confraterni tasB. Mariæ instituitur.

Postea verò, quandam colligationem fraternitatis, in memoriam beatæ & glorioſæ MARIÆ semper Virginis, multi vtriusque sexus oppidani confœderati instituerunt. Erat autem hæc imago lignea, & tantæ leuitatis,quod vir vnus eam de facili portare potuisset. Hanc itaque imaginem virgo iuuencula, fratribus suis duobus frequentantibus prandium ad scholas deferens, antequam domum rediret, Ecclesiam desideranter intrans visitauit; & eandem per angelicam salutationem, prout poterat, deuote studuit honorare. Et hoc quidem bonum & laudabile initium, in puerili ætate lucebat: quod maioris gratiæ futuræ,ab annis adolescentiæ eius,vsque ad terminum vitæ, præsagium erat. Cùm ergo de moroso reditu à matre corriperetur, respondit columba sine felle, Ecclesiam ad salutandam Beatam VIRGINEM se intrasse, illamque sibi vicissim arrisisse. Quo audito mater eius satisfactionem accepit, & benignè contenta ab ea quieuit. Dilecta enim & vnica filia erat, & in opere Dei & laude Beatæ VIRGINIS decenter est inuenta, nec ob id à sua deuotione reprimenda.

Lidevvigis virginitatis amor.

III. TRANSACTIS autem infantiæ annis, cùm pueritiæ æuum ageret, tanta corporis elegantia, animi industria, ac cæteris naturæ donis à DEO ipsi collatis cœpit pollere; vt cùm duodennis esset, à multis in coniugium peteretur. Ad quod,cùm eam pater ipsius hortaretur, mater nequaquam propter ignorantiam & puerilem ætatem assensit: sed potiùs dissuadens,rogauit, ne eam molestaret. Tunc ipsa constanter patri respondit, quod ad hoc nullo modo posset eam inducere: imò si alium modum euadendi non inueniret, seipsam ita tractaret, quod nullus eam in matrimonium postularet.

Ioann. 15.

Quapropter DOMINVM quotidie rogabat, vt omnem noxium & carnalem amorem de corde suo tolleret: quatenus ipsum solum DEVM ac DOMINVM suum, puro corde & corpore diligere posset. Cuius preces & desideria, pius & misericors DEVS, qui eam sibi in sponsam ab æterno elegit, incunctanter exaudiuit: & mira dispensatione prouidens, in multimoda corporis afflictione, beneplacitum eius adimpleuit, iuxta illud verbi sancti sui dictum: Omnem,qui fert fructum, purgabit eum pater meus, vt fructum plus afferat. Terra enim bona erat, florem producens pudicitiæ: sed ne seculi vanitates aut delitiæ carnis violarent sigillum virginitatis, Christus eam circumsepsit spinis & doloribus grauissimis, vt nullis esset apta coniugalibus thoris.

Cadens graiter lædi-tur.

IV. CVM igitur quintumdecimum annum ageret, ne post greges sodalium secularium vagari inciperet; medicus animarum CHRISTVS, corporali quadam infirmitate, eam piè pro salute animæ illius visitauit & coërcuit; de qua pro parte postea conualuit. Accidit ergo in fine anni quintidecimi ætatis eius, circa festum Purificationis Beatæ MARIÆ Virginis, vt inuitata à sodalibus virginibus, cum eis super glaciem induta sandaliis graderetur. Vbi vna de consodalibus eius cursu rapido super glaciem pergendo, nec gressum figere valens, Lidiam manu apprehendit; moxq; supra fragmenta glaciei improuisè ipsa cecidit, & grauiter læsa, vnam paruam costam dextri lateris sui confregit.

Accedentibus aliis incommodis, morbus incrementa capit.

Ex qua fractura, multa ei incommoda prouenerunt & increuerunt. Nam primò quidem apostema durum, circa locum costæ confractæ excreuit: pro cuius curatione licet parentes eius multa exposuissent, optatam tamen sanitatem eius consequi non valebant. Cùm autem à nemine curari posset, & de loco ad locum, de lecto ad lectum, exigente impetu infirmitatis, frequenter translata fuisset: tandem sextodecimo ætatis eius anno, in vigilia Sancti Ioannis Baptistæ, patre eius accedente, vt eam consolaretur, ipsa de loco in quo iacebat exiliens, supra genua patris sui incuruata debilis ruit. In quo saltu apostema ruptum est, & sanies copiosè per os eius cum vomitu profluxit: cuius occasione in tantum debilitata fuit,quòd quasi mortua putabatur.

Continuis laborat infirmitatib.

Exinde iam cœpit continuis infirmitatibus laborare, in quibus antequam spiritualia saperet,humanas & corporales consolationes necessitate vrgente admittebat; licet parum valebant, nec miseriam abstergebant. Primo itaque triennio infirmitatis illius,tempore Paschali pro sacra communione ad Ecclesiam ducebatur vel portabatur: & cum stare vel incedere pedibus non posset,baculo vel scabellulo domi vel foris serpendo vtebatur. Sæpè etiam aquam frigidam de fossa, quamuis turbidam copiosè bibebat: Vel ad ignem veniens, calidam vel tepidam ex ollis insumebat,quam tamen stomacho languente statim euomebat. Deficiente ergo humano consilio,& indiscreto regimine crescente, corpus tabescebat: sed anima in vase fictili, per occultam gratiam ad magnum meritum in futuro seruabatur: vt in ea compleretur, quod de beato Iob legitur: Ecce Satan in manu tua est, verumtamen animam eius serua.

Iob 2.

Medicus de sanitate desperat.

V. MEDICVS quidam de Delft, Magister Andreas nomine visitans eam, parentibus eius quasi prophetando prædicebat, quod nullo modo sanitatem obtineret, etiamsi multam summam nobilium Anglicorum pro ea exponerent. Addidit quoque idem industriosus magister, consolando parentes & cognatos; quod talia & tanta supernaturalia DEVS circa eam esset operaturus, quod pro tanto pondere auri, ad magnitudinem capitis huius virginis, optaret, quod ipsa filia sua foret: quia de tali sobole, gaudium maximum habere speraret.

Contigit autem in supradicto triennio,virgine in lectulo ægra iacente, res satis miraculosa; quam Deus ostendere dignatus est, ad declarationem nominis sui, & ad virginis meritum cognoscendum. Duo viri in ciuitate inter se animo concitati,litigare cœperunt; & vnus,alterum euaginato gladio persequebatur,vt eum percutiendo vulneraret aut necaret. Alter igitur eorum perterritus,fugere cœpit in domum & cellulam huius virginis, vt ibi latendo, manus se persequentis euaderet. Quem alius mox insequutus, quærebat à matre eius Petronilla, vtrum domum suam intrasset. Cui illa, volens saluare mendacio suo fugientem, & à sanguine prohibere persequentem, respondit, eum non intrasse. At ille incredulus verbis matris, intrauit ad abdita virginis ægrotantis. Et cùm interrogasset, an cellam eius intrasset, respondit confidenter sacra virgo, in Deo spem habens, quod sic.

Meritis Lidevvigis quidam miraculosè à periculo liberatur.

Super quo responso mater commota, dedit alapam filiæ, tanquam proditionem malitiæ, suæ miseriæ ex incauta loquutione superaddidisset. Tunc filia constanter matri respondit: Ego propterea veritatem dixi,quia sperabam, quod veritas occultaret ad se fugientem. Quod & factum est, Deo prouidente. Nam is, qui ad interitum quærebatur,ante oculos persequentis stabat, & penitus non videbatur. Recessit ergo omittens persequi fugientem, ignorans ibi affuisse Dei virtutem. Quo viso mater eius fidem filiæ suæ, longè magnificentius suæ fidei, immò diffidentiæ prætulit: & de cætero ampliori dilectione ad eam afficiebatur, atque benignius infirmitates eius cœpit tolerare.

Inualescentib morbis fit clinica.

VI. POSTHÆC in tantum crescebant & multiplicabantur infirmitates eius, vt omnibus viribus corporis destituta, lecto penitus decumberet: ita quod in spacio triginta trium annorum, ante mortem suam terram non tangeret.

Refectio eius.

tangeret. Refectio autem eius, post tres primos annos vsque ad decimum nonum ægritudinis ipsius annum, fuit ex modico & parco & incredibili satis alimento, pro sustentaculo tam ægerrimæ vitæ humanæ. Interdum modicum fragmentum de pomo, supra ignem calefacto: aliquando parum panis, cum modico sorbello ceruisiæ spumantis: quandoque parum dulcis lactis capiebat. Postquam verò talibus vti non poterat præ debilitate corporis, per annos aliquot vsa est in hebdomada media pinta vini puri sine admixtione aliqua: quod tamen postea per aliquot annos oportebat cum aqua misceri. Interdum quoque sumebat modicum de speciebus saccari, vel cinnamomi, vel muscati, vel dactylorum. Sed cum istis amplius vti non poterat edendo vel sorbendo, solam aquam sumebat; scilicet mediam pintam aquæ mosalis in hebdomada, quę singulari Dei munere tantam suauitatem ei conferebat, quod omnem vini saporem excedebat, de quo magnas Deo gratias referebat.

Eo etiam tempore hanc gratiam à Deo habuit, quod solo gustu discernebat inter aquam mosæ affluentem, & defluentem, quando ex illius haustu poculum sibi allatũ sumpsit. Fuit quoque multis annis, (quod amplius mirandum est) vt nullo cibo vel potu corporali nec somno vteretur, excepto corpore Christi, singulari omnium dolorum suorum remedio atque solatio suauissimo, præ omnibus cibis sibi sapidissimo.

Ab omni corporali aliquot annis abstinet cibo & somno.

COMPLETVM est in hac virgine, quod de beato Iob legitur: Nocte os meum doloribus perforatur; & qui VII.
comedunt me, non dormiunt; à multitudine eorum, consumitur vestimentum meum. Igitur deficientibus medicorum artibus & ciborum nutrimentis, languores eius quotidie augmentabantur in peius. Iacebatque in lectulo duro virgo miserabiliter afflicta, & corrosa à vermibus; qui de virgineo corpore ex putrefactione orti, carnes eius comedebant, & tamen nullus fætor ex eis procedebat. Isti vermes erant grisei coloris, pleni aqua grisea, habentes capita nigra, grossi ad spissitudinem extremæ partis vnius fusi, longi ad mensuram parui articuli digiti humani.

A vermibus ex putrida carne natis corroditur.

Habebat etiam in corpore suo sanctæ Trinitatis discipula, tria magna foramina, ex quorum vno circa ventrem effluebant quandoque vermes prædicti copiosè. Supponebatur autem huic vulneri emplastrum de recenti farina tritici, cum melle permixtum: vt ex tali confectione & aliis pigmentis; vermes innati sugerent; alias enim ipsam, vsque ad mortem torsissent. Quando autem huiusmodi emplastra propter mutationem auferebantur, remanebant in eis parui grisei vermes cum nigris capitibus, nullum de se fætorem exhalantes, sed suauitatem odoris intuentibus exhibentes. Erat itaque virgo eadem, ex diuturno & graui vulnere, in inferiori parte corporis putrefacta: & ne sancta eius viscera penitus effluerent, molli quodam operculo foramen infixum obturabant.

Tria vulnera in corpore gestat.

Accidit tunc temporis, vt famosus medicus ducis Hollandiæ, magister Godefridus de Hagis cum Margareta duciſſa, ad hanc virginem causa visitationis veniret, ad perserutandam causam infirmiratum eius; quatenus si posset, salubre remedium virgini adhiberet. Qui, prout potuit & decuit, visis quibusdam intestinis viscerum eius, de corpore extractis & in pelui receptis, inuenit vermes prædictos ex putrefacta medulla spinæ dorsi eius effluere, & causari putrefactionem illam iudicio naturali, eo quod nullo salso vteretur. Quo facto, videns se non posse ei in aliquo proficere, iussit intestina iterum in ventrem eius reponi. Dicebat quoque idem medicus, in breui ipsam hydropicam futuram. Incurrit autem hanc hydropisim ferè decem & nouem annis ante mortem suam: in quibus nec cibo, nec potu, nec somno vtebatur. Et sicut nulla alimenta insumebat, sic nec vlla superflua naturæ egerebat.

Inuisitur à Margareta Hollandiæ Duciſſa.

Anno 1411. Pulmonem hepar & intestinarum partem particulatim euomit absque fætore.

Circa annum Domini millesimum quadringentesimum duodecimum hæc sacra Dei plantula longo doloris sarculo perfossa ex vehementia infirmitatum suarum, euomuit particulatim pulmonem & hepar cum pluribus intestinis, absque tamen aliquo fœtore, vt probatum est à multis. Nam qui manibus ea attrectabant, ferè per diem suauitatem manibus suis adhærere sentiebant. A quarto decimo anno vsque ad vicesimum primum, nullo modo per seipsam potuit moueri & verti; & iacebat ipso septennio & deinceps resupina vsque ad mortem: nec quicquam mouere poterat in corpore suo, excepto capite & brachio sinistro cum scapula eius. Quando autem moueti aut verti solebat in lecto, tunc oportebat corpus eius circa scapulas, mappa vel leni fascia colligari, alioqui periclitabatur membratim dissolui.

Grauissima eius infirmitas.

Alias quoque quam plurimas infirmitates patiebatur virgo Christi, flagellis cincta durissimis; quæ non ad perniciem animæ, sed ad maius meritum sicut beato Iob illi infligebantur: vt postea tanto capacior atque dignior esset, ad consolationes angelicas & cæleſtes, quanto angustior & desolatior iacebat in terris. Habuit igitur dolores capitis sæpe excessiuos, vsque ad mortem: dolores dentium multiplices, sæpissime vsque ad mortem; febres quoque diuersas, vsque ad mortem: hydropisim longam, vsque ad mortem: in tempore pestilentiæ tria apostemata: calculum quoque pergrandem ante mortem, cum quo & mortis debitum soluit. Hæc omnia quam plurimis annis patientissimè pertulit, vt spiritus in æternum saluus fieret, & cum Christo in paradisi delitiis exultaret. Quanto enim corporales ægritudines in ea abundabant, tanto maior in ea fortis vt mors dilectio Dei & proximi augebatur. Nam ex abundantia charitatis & interni feruoris stimulatione, ausa est quodammodo Dominum prouocare, quatenus super eam miserias & dolores multiplicaret. Cuius preces exaudiens Dominus, cum duo haberet apostemata in corpore, tertium addidit ei in maxilla,

Doloribus capitis, dentium, febribus, aliisq; morbis excruciatur.

Denique omnibus generalibus infirmitatibus, quibus homines grauari solent, laborauit: quas mirabili & inaudita patientia, pro amore Christi (memor omnium & maiorum passionum eius) piè tolerauit. Nulla ferè pars corporis fuit, quæ non aliqua speciali plaga doloris contabuit. Si quidem in fronte habuit fracturam, vsque ad medium nasi protensam: similiter in labio inferiori & in mento, rupturam sanguine coagulatam, vt ex hoc incommodo vix loqui valeret. Dexter oculus eius omnino cæcus erat, sinister vero tam debilis manebat, quod nullo materiali lumine, nec in die neque in noctibus vti poterat: quin etiam ex qualicunque resplendentia luminis, cruciatum sentiebat. Quapropter continuè in tenebris iacebat, & locum lectuli eius cortina simplex ambiendo obuelabat, vt raro apertè videretur ab hominibus. Quæ tamen sæpissime videbat Angelum lucis, ad consolationem suæ maximæ tortionis.

Omnibus morbis aggrauata, patienter sustinet.

PATIEBATVR hæc rosa CHRISTI longas febres & diuersas; sæpe quartanas, sæpe tertianas, & sæpe quo- VIII.
tidianas. Inter quas spinas afflictionum, corpus suum diuinæ merè voluntati & correptioni tradidit cruciandum: cuius nutu omnia ordinabantur ad bonum animæ eius; & multo melius, quam aliquis hominum præscire potuit aut excogitare. Et quidem tertianas febres, per decem & septem annos & amplius sustinebat: quas pro salute & redemptione animarum, libenter vsque ad mortem parata fuit sustinere. Harum febrium accessus talis erat. Nam primo habebat indicibilem calorem, quem indicibilis frigiditas sequebatur. Deinde iterum prædictus calor, & postea frigus intensum redibat: quæ vicissitudo fere per dimidium annum durabat. Postea vero habebat eandem febrem, à contrario. Nam primo cum magno & indicibili frigore, & postea cum valido calore; qui tamdiu durabat donec

Febribus incredibiliter exagitatur.

donec tempestas penitus cessabat. Cessante autem febre, ita insensibilis permanebat, quod seipsam ignorans, nec audire nec loqui poterat.

CVM enim sentiret accessum febrium, aptabat se ad exercitia Dominicæ passionis, commendans se & suas passiones passioni illius, in quo omnia amara dulcorantur; qui eam per excessum mentis à corporalibus sæpe abstrahebat, quod nec se nec alia quælibet aduertebat. Durante verò hac febricitate, rubeam quandam aquam per os emittebat: de qua interrogata, vnde talis materia proueniret, cùm nec cibum, nec potum sumeret; ita per quæstionem respondit. Dicite mihi, vnde tantus humor in vite prouenit, quæ tempore hyemali arida & quasi mortua apparet? Confortabatur autem valde virgo CHRISTI in corpore tam debili, ex bona meditatione de DEO assumpta: & multo plus inde reficiebatur, quam aliquis ex pretiosissimis cibis. Et nisi hominum præsentia & infirmitates suæ eam impediuissent, non fuisset mirata, si propter abundantiam diuinæ gratiæ, per singulos menses, in corpore vltra capacitatem vasis Hamburgensis carnes enutrisset. Meditando Christi passionem dolores mitigat.

QVODAM etiam tempore ante caput ieiunij, ludentibus hominibus in platea circa cellulam eius, multum de istis vanitatibus doluit: orauitque DOMINVM, vt si ipsi placitum foret de ea; vel si ipse, quæ patiebatur, circa eam operaretur, hoc sibi pro nouæ ægritudinis signum ostendere dignaretur. Cuius orationes DOMINVS exaudiens, tradidit ei in vno crure nouam molestiæ pœnam. Quo quidem incommodo, vsque ad proximum Pascha, tam grauiter vexata fuit; quod propriæ infirmitatis conscia, non audebat amplius petere infirmitatum suarum augmenta: Solebat tamen dicere in quotidianis infirmitatibus suis, quibusdam sibi familiariter astantibus; quod adhuc eas libenter vellet sustinere quadraginta annis, imò & vsque ad finem mundi, pro conuersione cuiuslibet peccatoris: aut pro liberatione cuiuscunque animæ fidelis ex purgatorij pœnis. Licet autem tantis grauabatur infirmitatibus, plenos tamen retinebat sensus, ac viuacem rationem & memoriam, ita quòd multis de longinquis partibus consilij gratia eam visitantibus, solatium tam in spiritualibus, quàm etiam in corporalibus necessitatibus, medicinam impenderet. Multas quoque fœminas in partu grauatas, pia compassione & consilij auxilio, releuabat. Inter hæc dona diuinitus concessa non inflabatur, nec de sua in futuro gloria magnificè præsumebat: sed in humilitate cor deprimens, cuncta onera patientissimè in charitate ferebat, & quasi post hanc vitam purgatorium passura esset, timebat. Tantam autem gratiam apud DEVM promeruit, quod sancti Angeli vestigia eorum numerabant, qui causa deuotionis ipsam visitabant. Quapropter consolabatur se visitantes, qui nonnunquam ex itineris lassitudine conquerebantur, quatenus de sua fatigatione non dolerent, quia Deus eis præmium bonum pro labore redderet. Petit augmenta infirmitatum. Nota amorem eius in proximum. Visitantiũ eam vestigia ab angelis numerantur.

IX. DOMINVS & Saluator noster IESVS CHRISTVS, Sanctum Ioannem Baptistam inter multas virtutes, de aspera veste & abstinentia recommendans, hoc etiam intulit: Qui enim mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Hæc autem virgo non in aula regis nutrita est, sed in domo paterna, diu variis & grauibus languoribus pressa; modico lectulo de plumis, infirmitate nimia cogente, ad tempus vtebatur: non vt carnem per mollitiem foueret, sed vt naturæ debilitatem paululum ad seruiendum spiritui sustentaret. Sed cum præ multitudine vulnerum, stratum de plumis ferre non posset (eò quòd plumæ ex humore induratæ iacentem premerent) ablato lectuli commodo, ad tempus super nuda stramina iacuit: etiam per triennium nudo dorso super durum asserem de fundo dolij sumptum durè quieuit. Iacens ergo super vilia stramina virgo paupercula, mendici & pauperis Lazari soror vlceribus plena: reliquit lectulum suum filio fratris sui ac filiæ ad quiescendum; qui die noctuque mutua charitate per successum temporis sibi in necessitatibus seruiebant. *Matth* 11. Lectuli eius durities.

CIRCA annum Domini 1408. iam validum frigus toto tempore hyemis per mundum inhorruit, quod longitudine & acerbitate homines plus solito afflixit, ac herbas terræ & pisces sub aquis extinxit. In hac durissima hyeme ægerrima Christi vernula, vulneribus saucia, ex vehementi frigore & nuditate frequenter in tantum obriguit, vt membra eius nigrescerent, & oculorum lachrymæ congelarent, ita quod videre non poterat, nisi igne adhibito resoluerentur. Sed & alia quamplurima incommoda tunc temporis sustinuit à facie frigoris, vix sanis toleranda: quæ, nisi author naturæ eam supernaturaliter rexisset & præseruasset, indubitanter vitam amisisset. In quibus omnibus tam multis miseriis & indigentiis propriis concurrentibus, sicut benigna mater & misericors alumna, aliorum pauperum semper memor extitit, sibi de necessitatibus suis subtrahens, vt illorum egestatibus subueniret. Attamen diuites huius seculi, qui in delitiis viuunt, & in opibus multis ad perniciem animarum suarum exultant, eius penitus obliti sunt, nec manus adiutrices ægrotanti pauperculæ porrexerunt. Multi etiam ignorantes sanctitatem eius, spreuerunt eam; & velut amentem reputantes, deriserunt mentales raptus illius. Tunc impletum est de ea, quod per beatum Iob legitur: Deridetur enim iusti simplicitas, & lampas contempta apud cogitationes diuitum. An. 1408. asperrima hyeme immenso excruciatur frigore. *Iob* 12.

X. MIRABILE valde & quasi incredibile multis videtur, quomodo potuit in tot pœnis & miseriis caro infirma durare; quæ nec cibo, nec potu, neque somno tanto tempore fouebatur. Sed si virtus diuina attenditur, quæ de impossibilibus possibilia facit, omnia sufferre virgo potuit in eo, qui eam confortauit: quia quod vltra naturam est, Deo authore natum est. Testes sunt multi martyres & virgines flammis iniecti, qui Deo disponente & protegente, non solum in tormentis bene patientes, sed etiam gaudentes inuenti sunt: & quod amplius est, inter verbera, gladios, & ignes, manserunt illæsi. Non est ergo abbreuiata manus Domini, neque brachium omnipotentis inualidum ad saluandum sperantes in se: sed in omni loco & tempore, propè est Dominus inuocantibus & diligentibus eum in veritate. Supra naturam patitur Deo adiuuante.

Agnoscatur igitur in hac infirma famula Dei operata diuinitas, & desinat diffidere humana imbecillitas; quæ dum propriis opinionibus per rationes naturales innititur, in sua inuestigatione plerunque deficit & excæcatur. Necesse est enim naturalia silere, dum diuina loquuntur: & terrena succumbere, cùm cœlestia tractantur. Ista igitur virgo iacens diutissime in lectulo doloris, non est oblita sui creatoris: sed memor nominis DOMINI, die ac nocte dedit se feruenter ad sacras meditationes & orationes, & præcipuè tempore diuini officij & summæ Missæ celebrationis. Vnde, quàm fortiter contra somnolentiam certauit, & vicit, dignum est dicere, & iucundum audire.

Mos multorum hominum esse solet, vt de somnolentia, tempore diuini officij, magis tententur, siue ex propria fragilitate, siue ex diaboli suggestione, qui semper nititur humanæ saluti & deuotis orationibus aduersari. Cùm ergo Christi discipula docta sæpius orare, plus solito sentiret spiritu pigritiæ & somnolentiæ tempore diuini officij se grauari & tentari, licet valde parum tunc temporis dormire solebat: grauiter tamen super huiusmodi tentatione corporis intra se doluit, nec ei consentire audebat. Timens ergo confessor eius periculum illi imminere, si non dormiret, suasit ei obtentu salutis, ne amplius sopori resisteret: sed in quacunque festiuitate adueniente, quocunque tempore vel hora ad dormiendum se aptaret. Somnolentia tentatur

In quadam itaque festiuitate Paschali, cum eadem tentatio sub Missa grauiter eam infestaret, ipsa memor DEI violentissimè somnolentiæ resistebat, iuxta quod scriptum est: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Peracta igitur vna hac victoria de somnolentia, ita contra eam diuinitus est roborata, vt de cætero vsque ad mortem nec dormierit, nec de somnolentia tentata fuerit. Sicut enim angeli sancti resistendo primæ tentationi superbiæ in grandem se cladem virgini intulisse, si super dolorem vulnerum eius dolorem patris eius addid isset. Sed adiutor in tribulationibus Deus ac mærentium consolator, in breui tempore laborem patris conuertit in requiem, mærorem in gaudium, inopiam in diuitias cælestes. Nam per beatam virginem consolatus, felici ac celeri fine, de huius seculi ætumnis & diaboli dolis est ereptus.

Dæmonis illusionem patitur & in fossam detruditur.

Quadam igitur vice in vigilia Pentecostes egressus, vt audiret vesperas, obuium habuit diabolum in specie hominis sibi noti apparentis, prout à foris videbatur. Qui decipere simplicem volens, inuitauit vt paululum extra ciuitatem pariter irent spatiatum, quasi satis tempestiue redirent ad horam vespertinam. Cumque ille ignorans, quod Satanas esset, & suadenti consentiret, venerunt simul extra portam ciuitatis ad locum Damlaen nominatū. mox dæmon fraudis suæ nequitias aperiens, subito in Petrum irruit, & ipso nec videnteⁿec sentiente, in fossam proiecit & disparuit. Vbi cum mergi inciperet, & qui adiuuaret non adesset: diuina prouidentia quidam aurigarius ei notus, præter consuetudinem suam eadem viâ cum curru de agro venit, intrare volens ciuitatem: viditque Petrum in fossa iacentem, & in nullo seipsum iuuare valentem. Qui misericordia motus, statim illum de luto extraxit; & currui suo læsum imponēs, in ciuitatem saluum reuexit. Statimque rumor falsus inopinate aures cunctorum inuasit, quasi Petrus submersus esset & mortuus. Quæ res aures filiæ eius in tantum contristauit, quod postea eandem vigiliam ob miseriam patris sui non sine graui mœrore recordari poterat. Æstimauit enim hostis dolosus grandem se cladem virgini intulisse, si super dolorem vulnerum eius dolorem patris eius addid isset. Sed adiutor in tribulationibus Deus ac mærentium consolator, in breui tempore laborem patris conuertit in requiem, mærorem in gaudium, inopiam in diuitias cælestes. Nam per beatam virginem consolatus, felici ac celeri fine, de huius seculi ætumnis & diaboli dolis est ereptus.

Lidewigi patentis mors diuinitus innotescit.

ANTE paucos dies conceptionis beatæ Mariæ Virginis, præsciuit deuota virgo Lidia filia Petri, ex hoc mū- XIII.
do patrem suum migraturum. Dicebat namque se à patre suo secretius audiuisse, quod beata virgo Maria fœdus societatis cum eo inierat; atque spopondisse, quod eum circa hanc festiuitatem, de præsenti seculo vocaret. Quod & ita factum est, sicut prædixit. Præmonuit ergo virgo fidelissima dominum Ioannem presbyterum, qui ad eam consilii gratia aduenerat, vt eodem die ad locum in Ouderschie ad celebrandum iter arriperet; ne in crastina die circa funus paternum aliqua negligentia contingeret. Post hæc verba, mors patris in profesto Conceptionis beatæ virginis subsecuta est, secundum visionem & prophetiam prius reuelatam.

Dæmones ei illudere conantur.

Post cuius mortem, cum virgo paternæ præsentiæ solatio temporali viduata, de salute patris fuisset solicita & certificata; peruersi dæmones omnium bonorum inimici, quandoque eam in tantum contristauerunt, asserentes quod patrem eius secum in statu damnationis haberent. Quapropter ipsa inconsolabiliter flere cæpit, quasi verū fuisset, quod à dæmonibus audierat. Vnde & à domesticis interrogata, cur in tantum lachrymaretur, respondit: Ego scio, quod cum patre meo valde bene agitur, & tamen dæmones dicunt, quod sit damnatus. Quadam igitur vice cum ab angelo sancto ad amæna paradisi gaudia duceretur, dæmones iter eius obsidentes, quendam dæmonem transfiguratum in similitudinem patris eius illudentes & affligentes, ostendebant ei dicentes: Eia eia, ecce habemus patrem tuum. Tunc illa cognoscens factum diabolicum, esse illusionem vanam non veritatem, dicebat non hunc fore patrem suum. Statimque illis vt fumus euanescentibus, virgo angelo duce iter suum læta perficiebat.

Aui eius longa continentia & mors.

NON est silendum de probitate & continentia Ioannis Petri qui fuit auus huius virginis, & genitor patris ei- XIV.
ius, ad laudem Dei & dignitatem bonæ propaginis exaltandam. Iste igitur Ioannes Petri laudibilis famæ & vitæ, post obitum vxoris suæ, plusquam quinquaginta annis in viduitate permansit, donec ferè nonagenarius seneſceret. Tantam autem continentiam & abstinentiam exercuit, vt coniuge defuncta, tanquam solitarius turtur & castitatis amator, mulierem nunquam cognosceret. Insuper pro conseruatione cælibis vitæ, bis per hebdomadam in pane & aqua ieiunauit; & semel tantum in hebdomada, dominica scilicet die, in prandio carnibus vescebatur.

In cuius morte cernens Satanas insidiator malignus, quod ei appropinquare nō posset; tā magnū tumultum in aliis partibus domus suscitauit, vt vasa testea frāgerētur; absq; tamē detrimēto & effusione butyri, quod in vno vase testeo cōseruabatur. Nec mirū, si fidelissimo famulo Christi, diabolus insidiari ac nocere ausus sit; qui Christo

ieiunanti

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ieiunanti molestias tentationum intulit, à quo tamen victus & confusus abscessit, quia omnipotentem fraudulentus decipere non valuit. Et sicut angeli sancti, post recessum tentationis ad Christum accesserunt: ita piè credendum est, animam Ioannis Petri ab angelis custoditam: & ad Christum, cui in vita seruiuit, post mortem carnis feliciter esse perductam.

XV. CONGRVVM etiam videtur inserere paginæ præsenti, obitum nobilis feminæ Petronillæ, matris huius virginis sanctæ; atque nobilibus viris, legitimo ordine virtutis feminam associare. Transactis igitur octo annis, ab exordio ægritudinis Lideuuigis virginis, mater eius Petronilla, ægræ filiæ in multis obsequiosa, etiam in ægritudinem corporis incidit: de qua, sicut vna ex filiabus Euæ, mortua est. Cum igitur morti appropinquaret, & suam imperfectionem attendens, minus iuste se vixisse conquereretur, petiit à dilectâ filia, (quam Deo placitam & dilectam nouerat) vt suis meritis & intercessionibus sibi defunctæ subueniret. Ipsa verò omnem cogitatum suum & spem in Domino iactans dicebat; quod libenter vellet mori, in tantum suæ optioni renuntians, quod nollet, quod minimus vermiculus pro ea mori deberet.

Quo audito, sancta & fidelis filia compuncta, & matri cordialiter compassa, hortabatur eam sacris verbis, de bonitate Dei confidere: quatenus flagellum Domini & mortem cunctis inexcitabilem, patienter ferret. Et ideo pro subuentione eius, libentissime eidem obtulit & ex integro resignauit, quicquid huc vsque boni meritorij in exercitiis virtutum in laboribus ac patientiæ tolerantia, consecuta fuisset. Hæc cum mater eius audiuisset, & gratanter accepisset, in Dei misericordia confisa, creatoris sui manib. se cõmendauit. Ipsa autem virgo per omnia matri suæ fidelis vsque ad mortem permanens, & quid iam egerit considerans, & quasi omnibus bonis operibus prioribus euacuatam se putans; iterum ad inchoandam nouam pœnitentiam, duro & lato se cingulo cilicino accinxit; nouum dolorem adiiciens veteri dolori: vt Deus propitius sibi fieret, & cuilibet animæ fideli: Sed post aliquot annos virgo accincta cilicio, propter corporis sui humores hydropicos, primo cingulo ex vetustate satis corrupto, rursum alio nouo, & successiuè aliis pluribus propter attritionem depositis, fortì zelo accingitur, donec cum vltimo ex hac vita migraret.

Obitus Petronillæ matris eius, & quomodo se cilicino cingulò cinxerit.

XVI. POST mortem matris, virgo memor maternæ pietatis, ad soluendum debitum filialis dilectionis, talentum sibi creditum non fodit in terram: sed pauca clenodia argentea, & alia quælibet domus vtensilia, à matre sibi ad vsum relicta, propter instantem necessitatem minus digno precio vendidit atque precium pecuniæ inde sumptum, tam largiflue pauperibus distribuit, quod ad extremam paupertatem refocillatrix miserorum deueniret.

Lidevvigis misericordia in pauperes.

Illa etiam, quę à fidelibus in eleemosynam recipiebat, tanta hilaritate pauperibus transmittebat, ac si de rebus temporalibus nihil curare videretur. Proinde ex pecuniis habitis & pro necessitatibus expositis, mittebat diuersis egentibus panes, carnes, pisces assos & caseos: atque potum cereuisiæ cum amphora, quam pia mater sibi reliquerat: & si quid amplius à Deo concessum fuerat, fideliter erogabat. Et cum hæc per familiares mitteret, ipsa interim deuotis orationibus vacabat, gratias agens bonorum omnium largitori, qui aliquid sibi in vsus pauperum concesserat.

XVII. QVADAM vice frater huius virginis, qui post patrem eius vigilias noctis etiam obseruabat, candelam ardentem secus caput lectuli eius, in altiori loco anguli posuit, & foras abiit. Quæ decidens in stramina, magnam partem lectuli combussit, ipsa vero operta facie deuotioni solitæ vacabat.

Tandem ad se reuersa apertis oculis videns se in medio incendij positam, & neminem adesse qui extingueret, sinistra manu omnem ignem absque læsione manus Deo iuuante extinxit: mirantibus cunctis, qui mane ingressi ad eam, videbant quæ facta fuerant in vstione lectuli, virgine illæsa manente. Non tamen ipsa tunc temporis lecto vtebatur, sed filij fratris sui obsequio eius dediti: nam ipsa instraminibus ægra iacebat.

Ignẽ suscitatum miraculosè restinguit.

XVIII SOLEBAT virgo deuotissima, more aliorum Christi fidelium, feria quarta in capite ieiunii benedictos cineres humili reuerentia de manu confessoris sui suscipere: quos ille ab ecclesia tollens, ad signandum eam secum deferebat. Quodam igitur quadragesimali tempore, instante feria quarta die cinerum, confessor eius ingressus ad eam, interrogauit, an vellet secum ab ecclesia cineres deportare?

Respondit virgo dicens. Potest bonum esse, quod ita faciatis: Veruntamen Dominus mihi prouidit de cineribus. Angelus enim Domini paulò antè apud eam fuerat, & cineribus frontem eius signauerat. Sed vt confessor eius de his certificaretur, illa apprehensa manu eius, posuit eam super cineres, vt eos tangeret, & ille manifeste sensit sic esse. Insuper vt tantę gratiæ particeps fieret, frontem suam fronti eius ipsa iubente, permissiuè applicauit. Docebat quoque eam angelus Domini, quod suscipientes sacros cineres, cum lumine & cruce eos susciperent; scilicet ardentem cereũ cum cruce in denario ad altare ferendo; in signum, quod semetipsos cum lumine fidei, per veram subiectionem & mortificationem, Deo offerrent.

Ab Angelo ei die cinerum cineres dantur.

XIX. FEMINA quædam paupercula, & morbo caduco grauata, ostiatim potum mendicabat. Quam cum omnes, præ horrore infirmitatis illius vitarent, & ostia sua clauderent: virgo clemens & nullum miserum abhorrens, percepta calamitate eius, iussit appropinquantem domui suæ ad se vocari, & mendicam introduci. Ingressa igitur ad virginem, petiit potum in eleemosynam. Tunc virgo ægrota, compatiens pauperculæ petenti, cum non haberet, quod in promptu melius daret, iussit vt amphorã vinariam super asserem stantem caperet & potaret. Accipe (inquit) filia amphoram illam, & quod in ea fuerit ebibe vinum. Quo hausto, cum adhuc amplius sitibunda peteret, respondit virgo se nescire quicquam liquoris amplius in domo fore. Sed ne tristis & insatiata recederet, dedit ei vnum denarium, vt potum venalem cum eo emeret.

Pauperculę potum tribuit.

Post hæc vespera appropinquante, cæperunt labia virginis præ siti desiccari. Petebat ergo à patre suo adhuc viuente, vt modicum vini ad refrigerandam ariditatem sitis sibi afferret. Quo respondente, libenter: cum amphoram prædictam tangeret, vt petitionem filiæ perficeret, protinus se vino perfudit, quod diuino nutu in ea procuratũ fuit. Sicque pro modico, quod pauperi in necessitate gratanter dedit, multum melius & largius à Deo recepit. Hæc cum pater filiæ retulisset, illa admirans, gratias Domino corde tenus egit. Erat autem hoc vinum rubicundum, & ita bene temperatum, quod non indiguit cum aqua illud miscere, quemadmodùm in altero vino facere consueuit. Durabat vero hoc vinum à festo Remigij, vsque circa festum conceptionis beatæ Mariæ virginis.

Epoto licet poculo, vinum redũdat.

Quo tempore, intrabat ad eam quædam honesta matrona; nomine Catharina Simonis, quæ solebat ei ex speciali deuotione, vinum procurare. Hæc ignara mysterij de vino à Deo donato, volens melius & recens afferre, quasi fastidiens de nimia vetustate, vim illius remanentis totum effudit: & sic non est amplius vsa illa cælesti benedictione. Dicebat tamen virgo prædictæ Catharinæ, amatrici suæ, ante effusionem vini, hoc vinum satis esse conueniens, & sufficere sibi, nec vnquam simile prius gustasse. Istud signum gratiæ factum est apud eam, anno Domini millesimo quadringentesimo duodecimo, cum adhuc in hebdomada media pinta vini vteretur.

XX. POSTHÆC, anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo tertio, frater huius virginis Vuilhelmus Petri defunctus est. & reliquit debita quædam, quæ filij eius persoluere nequibãt. Quod cũ virgo clementissima percepisset, venditis clenodiis ex hæreditate matris sibi relictis, & octo libras Hollandiæ preciũ collegit; & in denarios vnius monetę, quos melius cognoscebat, permutari fecit, ac in bursa penes se collocauit. Quodã igitur die adueſperascente,

Æs alienũ fratris dissoluit,& plus in etumena offenditur, post solutionem quam ante.

scente aduocauit Nicolaum cognatum suum secum commorantem:misitque per manum eius,ad soluendum singulis debitoribus debita fraterna, vbi eos sciebat commorari. Persolutis itaque debitis omnibus,quæ nouerat persolli uenda,iussit Nicolao,vt bursam inspiceret,si quid in ea remansisset.Qui certissimè respondit, multam pecuniam in ea remansisse.Mox illa iussit,vt eandem numeraret.Cumque numerasset,dixit:Priores octo libras se inuenisse,& adhuc supersesse. Tunc prohibuit eum amplius numerare;& gratias agens Deo super mirabili dono eius;de cætero statuit bursam illam bursam Iesu nominari,& quod ex ea pauperibus debeant necessaria dari.

Ex hac ergo liberaliter egentibus distribuebat, quando alias pecunias non habebat. Si vero interdum aliquas pecunias vel proprias vel per eleemosynas susceptas habebat, illas primitus dabat: quando autem alias non habebat,ex hac bursa Iesu tam large erogabat, quod parum in ea remansit.Prouidebat tamen omnipotentis Dei misericordia,quod semper ad vsum pauperum,omnis sufficientia in ea redundaret : quemadmodum ad verbum Eliæ, lecythus olei in domo viduæ non deficiebat. Tradidit etiam nonnunquam alicui ex specialibus amicis suis hanc pecuniam numerandam,qui cum secundo vel tertio eam numerasset, inuenit semper eandem vltra tres vel quatuor aut quinque nummos creuisse. Solutis igitur ex hac bursa fratris sui debitis, plusquam quadraginta libras ex eadem distribuit,sicut aliquibus secretissimis amicis suis reuelauit. Per hoc autem miraculum Deus manifeste innotuit,vt firmam fidem computator haberet in donis Dei,quæ circa eam fiebant.

3.*Reg.*17. Pecuniæ pauperum fœnerãtur.

Armumporcinum pauperibus erogat.

PIA & misericors virgo Lideuuigis,dum quadam vice percepisset aliquos pauperes longo tempore præ inopia carnes non manducasse: & quia pro tunc non habebat carnes,quas daret,misit ad domum cuiusdam amici sui, petens vt armum porcinum bulliret,& sibi transmitteret.Quod ille libenter fecit, & transmisit. Ipsa vero carnes paratas & coctas in partes diuisit, & prædictis pauperibus, quos indigentes nouerat, sine tardatione destinauit. XXI.

Danti armus diuinitus restituitur.

Sed omnipotens & misericors Deus,qui nouit corda omnium,& nullum bonum relinquit irremuneratum,celerem vicissitudinem reddidit charitati huius benefactoris, etiam in præsenti.Nam ingressus domum suam,cum calefu surſum ad carnes pendentes aspiceret, vidit(quod dictu mirabile est) in loco armi ablati, & virgini pro refectione pauperum transmissi,alium meliorem & pulchriorem pendentem.Quod multi audientes,gratias omnipotenti Deo, retulerunt;& in posterum ad eam magis affectati sunt, libenter tribuentes, quæ virgo ad esum pauperum ex lacticiniis ab eis postulabat.

Carnes & pisa pauperibus missa multiplicãtur.

SIMILITER contigit tempore quodam in autumno, vt virgo quartam partem iunioris vaccæ emptam, in quarta parte vasis faceret saliri:Sed & mediam partem cuiusdam mensuræ pisarum,pro necessitate pauperum procurauit;volens ex his tempore hyemali,quibusdam egenis Domi residentibus subuenire. Cum ergo ex prædictis carnibus misisset ad triginta sex ferè domos egenorum, reuersus ad eam nuntius aiebat, se cum admiratione tantum distribuisse,quantum primo in vase salierat,& adhuc parum diminutum fore. Simili modo de pisis fecerat,quæ & valde parum minorata videbantur.Quo audito,virgo magnam Dei bonitatem considerans,& gratias agens cælesti prouisori suo,ait nuntio:O quam magna est potentia Domini Dei nostri?O quam merito libenter pauperibus eleemosynas dare deberemus ? De prædictis autem carnibus & pisis comedebant etiam omnes, qui in domo eius erant. In tantum DOMINVS præfatis cibariis benedixerat, quod peracto Pascha, quasi media pars eorum supermansserat. XXII.

4.*Reg.*4.

Tota autem hyeme, iussit semel aut bis in hebdomada, magnam ollam cum pisis præparari & coqui,& ex ea cum prædictis carnibus pauperibus distribui. Imitans exemplum Elisæi Prophetæ, qui filiis prophetarum præcepit pulmentarium in olla parari.Raro autem alicui ex his aliquid mittebat,nisi denarium paruum vel magnum adderet,si tamen eum habere poterat. Sed nec panem dabat, nisi superadderet aliquod ferculum cum pane sumendum:vel pecuniam,ad condimentum cibi emendum. Et non solum pauperibus, sed etiam diuitibus,quando petebant,eleemosynis suis ex charitate subueniebat.Longum est dicere per singula,quæ larga manu, prout habere poterat,infirmis,debilibus,viris,ac feminis puerperis tribuebat.

Visio eius de cœlesti mensa,cui eleemosynę ab ipsa erogatæ imponebantur.

SED quantum placuerunt Deo eleemosynæ huius virginis, cælesti quadam visione reuelatum est ei positæ in excessu mentis. Vnde cum raperetur in paradisum, videbat frequenter primo mensas collocari, ac viridibus & fericis mappis operiri: Deinde eleemosynas suas,quasi de cælestibus depositas, super mensas eædem reponi;nec tamen aliquando minui,sed potius augeri.Potum verò, quem in amphoris lapideis solebat largiri, videbat in amphoris ad modum crystalli perlucidis ibidem præsentari : Pisces quoque assos,pro nepte sua Petronilla defuncta datos similiter apponi. XXIII

Videbat etiam glorioſum conuentum beatorum, singulos in ordine suo per gradus distinctos, quasi causa refectionis ad mensam in tempore debito procedere: atque presbyteros calices erectos tenere, & cæteros secundum dignitatem suam armaturas congruas deferre.Se quoque interdum assistere & ministrare; vel vescentibus considere, potum assidentibus & sibi ministrari:Omnes autem ineffabili gaudio ac iubilo repleri, super tanta charitate sibi per eam exhibita.Si quando in mensis illis nihil videbat de sua largitione repræsentari, stabat vehementer confusa; quasi singuli suas particulas apportassent,ipsa autem nihil intulisset.Vnde tam pro gloria eleemosynarum augenda,quam pro confusione illata,festinabat deinceps eleemosynas augmentare.

Nonnunquam verò angelus ductor suus ad quandam separatam & speciosam cellam eam ducebat, in qua refectionem suam ei ministrabat.Hanc refectionem etsi ineffabilem sentiebat, tamen prout exprimere poterat,cælestе qnoddam & diuinum lumen esse dicebat, quo diuinitus reficiebatur & inebriabatur. Interdum etiam precibus ab angelo obtinebat,vt aliquem ex familiaribus & dilectis sibi, ad ista sapienda assumere posset: qui etsi aliquid tale in somnis speculando sentirent circa se actitari, longe tamen alio & inferiori modo, quam circa ipsam, talia fiebant.

LIBER SECVNDVS.

PROLOGVS.

DICTIS sub breuitate de multis infirmitatibus & doloribus huius virginis, nec non de gratiosis misericordiæ eius operibus,& miraculosis quibusdam gestis ad laudem Dei omnipotentis,nunc etiam consequenter de spiritalibus donis eius, & diuinis consolationibus, ac frequentibus raptibus, pauca dicenda sunt,& ad ædificationem religiosorum humiliter propalanda.

SICVT olim per ora sanctorum Prophetarum locutus est Deus secreta sua, ad consolationem electorum suorum:ita & modo loquitur eis per scripta doctorum. & exempla bonorum : ne forte diuersis mundi tribulationibus agitati aut flagellis percussi deficiant à spe & expectatione futurorum gaudiorum. Ait namque sanctus Dauid,(cui Deus occulta sapientiæ suæ reuelauit) quod frequenter consolationes Dei,inter multa aduersa acceperit.Secundum I.

multitu-

multitudinem, inquit, dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. Huius scripturæ sententiam Deus veraciter & apertè in hac sacra virgine impleuit ad literam, quam primò variis doloribus & amaritudinibus inebrians purgauit: sed postmodum inter multas vulnerum plagas eam visitãs, multiplices ei consolationes infudit & lætificauit. *Psal 93.*

Vt ergo anteriora quædam repetam, transactis tribus aut quatuor circiter annis, ab exordio infirmitatum eius, virgo LIDEWIGIS diuinæ adhuc disciplinæ impatiens, & necdum Deo sponte subiecta, à quo tamen nihil fit in terra sine causa: Cùm videret consodales suas se visitantes, sanas & lætas, & semetipsam grauiter languere; optauit cum cęteris magis corporis salutem, quam animæ beatitudinẽ per patientiæ virtutem. Et quia necdum spiritualia sapiebat, & quid Deo magis acceptum erat, ignorabat: idcirco nonnunquam murmurabat, & super doloribus suis multum dolebat: atque tam amarissimè flebat, quod nullius consolationem admittebat. Ingressus ergo ad eam dominus Ioannes Pot confessor eius, qui bina vice in anno eam communicare solebat, nitebatur ipsam consolationibus suis inducere, vt ab huiusmodi fletibus se temperaret, & modum doloribus suis imponeret. Vnde suasit ei benęuola exhortatione, vt diuinæ voluntati se traderet & conformaret; atque in Dominica passione meditando se exercitaret; spondens, quod ea mediante & iuuante, faciliter consolationem bonam susciperet. Quærens igitur modum huius sanctæ exercitationis, & accepto à sacerdote modo salutiferæ meditationis; cum se in eadem secundum traditam sibi formulam exercere vellet, nec statim ex ea mel de petra fluere sentiret, neque farinam propheticam ibi inesse gustaret: quasi amarum absynthium fastidio irruente, quod in corde acceperat, & nondum radicitus fixerat, citò abiecit.

Lidewigis initio ægrè fert languores suos.

D. Ioannes Pot confessor eius, cã consolatur, & ad meditandã Christi passionẽ inuitat.

Sed dum idem sacerdos amplius instaret, & fortius hortaretur, vt violentiam sibi inferret, & in inceptis perseueraret, atque fastidium pio conamine vinceret; illa optimis consiliis instructa, sacerdotis sui monitis facile consensit. Tandemque per violentiam inducta bona consuetudo de Deo meditandi, tantam ei suauitatem successu temporis (aspirante superna gratia) generauit, quòd perfectè se abnegando liberè dicebat: Quia si posset per vnam salutationem Angelicam, plenam corporis salutem recuperare, non tamen hoc faceret, nec optaret. Verè hæc fuit mutatio dexteræ excelsi; qui manum suam misit inopi, & diu languentem consolatus est per noctes in lectulo doloris sui. Siquidem attracta & allecta Dominicæ passionis suauitate occulta historiam eiusdem sacratissimæ passionis, in septem partes secundum numerum septem horarum canonicarum diuisam, die noctuque statutis temporibus percogitando ruminabat; & absconditum manna in ea reperiens, tantæ suauitatis gaudio replebatur, vt iam non ipsa sed Christus, cuius passionem recogitabat, sustinere videretur, quæ hactenus ipsa in corpore pati videbatur. Poterat tunc planè per experientiam à spiritu docta. cum Esaia dicere: Verè tu es Deus absconditus. Et iterum exclamare: Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo, in præcordiis meis, de manè vigilabo ad te.

Mira eius resignatio.

Esa. 43. Esa. 26.

Christi passionem in septem partes distributam cum suauitate meditatur.

II. CVM ergo virgo ægrota, in exercitiis Dominicæ passionis, quotidie seriosè se occuparet, quandoque ab Angelo sancto, ad loca Teriæ sanctæ rapiebatur: In quibus Saluator noster nascendo, conuersando, & patiendo, sacramenta humanæ salutis operatus est. Cùm igitur in monte Caluariæ, vbi Dominus crucifixus est; vel ad alia sancta loca, ad oscula Dominicæ crucis aut vulnerum eius esset admissa, & pro refocillatione tribulationum suarum sugeret mel de petra, oleumque de saxo durissimo; peruenissetque ad amplexus pedum crucifixorum, & ad expirationem Sponsi sui ex amore crucifixi: tunc etiam exemplo illius quem quæsiuit & amauit, in manus eius spiritum suum commendauit. Et licet frequenter à vulneribus carnis, ad penetranda abyssalia foramina diuinitatis, per raptum contemplationis transiret: ita vt per abundantiam spiritualium charismatum & dulcedinum, à sensu corporalium pœnarum deficeret: tantis tamen nouis infirmitatibus quandoque flagellabatur, vt etiam ab illis Dominicæ crucis ac vulnerum eius dulcibus osculis reuersa, in labiis oris sui quædam vlcera sibi impressa reportaret. Quod quidem Deo dispensante factum est, vt non solùm secundum multitudinem dolorum in corde suo, diuinæ consolationes animam eius lætificarent interius: sed etiam secundum multitudinem diuinarum consolationum, tribulationes eius & flagella repentè suborta, contristarent eam & humiliarent exterius. Vt ex iis, quæ à Deo acceperat, & quæ à seipsa haberet, per vices contrarias patenter & frequenter tentata cognosceret. Tunc denique ad eam Angelus ait: Hæc vlcera in corde tuo propterea suscepisti, vt te scias etiam in corpore fore raptam.

Rapitur in loca terræ sanctæ. *Deut. 32.*

Alia quoque vice, cum per supradicta amœnissima loca transiret, & præ lubricitate viæ gressum figere non valeret, lapsum quendam in dextro pede se corporaliter sensisse, ac pœnam in ipso lapsu & diuaricatione eiusdem pedis traxisse dicebat. Nam de illa læsione, tantam inflammationem, ac denigrationem & dolorem in exteriori talo pedis reportauit, quod etiam pluribus diebus inde torqueretur.

Simili modo quadam vice, ad sacra loca vrbis Romanæ rapta fuit. Cumque inter quasdam ecclesias principales ambularet, & inter arbusta & spineta brachiis hinc inde protensis incederet, ex eisdem arbustulis spinam in digitis suscepit & reportauit. De cuius incommodo, sicut de aliis infirmitatibus, ferè per biduum non modicum lædebatur. Propter has igitur corporales læsuras, quas sic reportauit, solita erat dicere secundum verbum Angeli, quod putabat se etiam in corpore raptam fuisse. Sed qualiter istiusmodi corporales raptus fiebant, nouit Angelus ipse, qui eam ducebat, & de eis testimonium perhibebat.

Item ad sacra loca vrbis Romæ.

Interdum Saluator noster IESVS CHRISTVS cœlestibus agminibus vallatus, ingressus cellulam eius quasi rex cum principibus suis ad mensam se collocauit; ac circa lectulum eius ordinatè sedentes, cœlestibus eam epulis copiosissimè refecerunt. Et quid mirum, si corporali cibo non eguit, quæ iam diuinis pabulis cum angelis nutriebatur; sicut Saluator ipse diabolo tentanti se de pane respondit: Scriptum est, non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

Christo præsente diuinis pascitur epulis: *Matt 4.*

III. EXCEPTA mentali eius illustratione, quam magni literati & religiosi viri, in spiritualibus studiis eruditi, qui cum ea sæpè loquebantur, & ipsam non intelligentes vehementer mirati sunt: tanta sæpius die ac nocte claritate diuina, cùm ab Angelo visitaretur, vel à supernorum contemplatione reuertere tur, reperta est à condomesticis suis circumlustrari; quod visa claritate, præ nimio timore perculsi, non audebant eidem appropinquare. Ipsa verò quamuis in tenebris semper iaceret, & materiale lumen oculis eius intolerabile foret; diuinum tamen lumen multum ei amabile erat, quo sæpius cella eius nocturno tempore tam excellenter perfundebatur, quod cella ipsa aspicientibus, plena materialibus luminibus vel incendiis crederetur.

Mirabili claritate & splendore cella eius illustrati visa.

Nec mirum, si diuina claritate etiam corporaliter perfundebatur: quæ iuxta beati Pauli vocem, reuelata facie gloriam DOMINI speculando, quotidie in eandem imaginem transformabatur, à claritate in claritatem, tanquam à DOMINI spiritu. Et non solùm diuina claritate solita erat circumfundi, sed & mirabili suauitate, tam ipsa quàm cellula eius, inuenta est redolere: ita quod intrantes putarent, ibi diuersas species aromaticas ingestas esse & respersas. Et hæc mirifica suauitas percipiebatur, cum à Saluatore vel ab Angelo sancto visitaretur, aut tangeretur, vel à cœlestibus & paradisi apothecis rediret. Qui quidem suauissimus odor, non solùm in odoratum per nares spirabat, sed etiam in gustum percipiendum redundabat. Et tam ardens sapor in lingua sentiebatur, & palatum remordebat,

2 Cor. 3.

Item odoris suauitate admirabili, redolere.

debat, quasi piper aut cinnamomum comedissent. Præcipuè tamen à manu, miræ suauitatis fragrantia prodiit, cum per eam ab Angelo sancto, ad superna gaudia perducta, & inde reducta fuisset.

IV. VIDVA quædam boni testimonij Catharina nomine, per aliqua tempora in domo huius virginis habitabat. Huic quadam vice ante Natiuitatem Christi, per visionem indicatum est de hac virgine, quod in nocte tunc proximæ Dominicæ Natiuitatis, vbera eius lacte forent replenda, & quod ipsa Catharina idem lac esset sumptura. Cùm ergo istud virgini vidua præfata retulisset; ipsa ex humilitate quodammodo eius dicta negare nitebatur. Mox vidua virginem corripuit, quia negare audebat, quod sibi ab Angelo reuelatum fuerat. Tunc viduæ verbis virgo arctata, iussit, vt ad hanc gratiam percipiendam se disponeret. Cùm ergo ad ista per admonitionem virginis se deuotè præpararet, non est fraudata à desiderio sibi cœlitus promisso?

Visio eius in Nocte Natiuitatis Dominicæ

NAM ecce in ipsa sacratissimæ Dominicæ Natiuitatis nocte, virgo LIDEWIGIS in spiritu rapta, vidit innumerabilem multitudinem virginum, quibus tanquam Regina & Domina omnium astitit & præfuit sanctissima Mater DEI perpetua Virgo MARIA: inter quas etiam se vidit in choro virginum admissam, ad CHRISTI Natiuitatem cum lætitia celebrandam. Astabat etiam his virginibus multitudo sanctorum Angelorum, veluti nobilissimi clientes & sodales, deuotum obsequium cognatis sibi virginibus, in castimoniæ virtute florentibus, exhibentes. Instante igitur hora Dominicæ Natiuitatis, qua Virgo puerpera CHRISTVM peperit, visa sunt omnium illarum virginum & similiter huius virginis vbera præ abundantia lactis intumescere: ac tantum lactis habere, quantum Beata Virgo ad lactandum Saluatorem nostrum, in vberibus suis virgineis percepit, cùm in lucem mundi CHRISTVM peperisset. Idcirco ad similitudinem Beatæ Virginis, omnium aliarum vbera videbantur lacte repleri: in signum, quòd omnes virgines illæ, ad lactandum Dominum erant aptæ & dignæ. Erat autem, vt Virgo ipsa testabatur, tam inenarrabilis ibi gloria: quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit; quod nec lingua exprimi, nec litera possent omnia scribi.

Vbera eius lacte redundant.

INTERIM vidua promissionis præfatæ memor ingreditur ad Virginem, quæ vbera illius manu terens, tanta fœcunditate lactis abundauit, quod vidua trino labiorum tractu satiata fuit, & pluribus diebus à desiderio comedendi permansit. Et nisi Virgo iussisset, à corporali cibo faciliter abstinuisset. Post hæc quoque, eandem gratiam & visionem per contemplationem duobus aut tribus aliis annis in sacris vberibus suis perceperat. Sed quia statuta hora, qui probaret, non adfuit, ideo gratiam oblatam nemo gustauit. Laudetur ergo CHRISTVS de Virgine natus, qui ad roborandam fidem credentium per opera, ostendit temporibus nostris in hac sancta languida virgine, stupenda quædam miracula.

V. HABVIT hæc virgo infirmitatis suæ tempore, quandam virgulam de stipula canopi, pro remouenda vel attrahenda cortina lectuli: cum qua etiam in necessitate pulsare solebat, & aliquem de familia aduocare. Contigit ergo occasione incendij ciuitatis, vt multa circa lectulum eius propter pericula imminentia agitarentur. Sicque per exportationem & reportationem rerum, etiam virgula ista perdita est; sed vbi manserit, virgo nesciebat. Postea verò in nocte Sancti Apollinaris Episcopi & martyris, cum virgo præ æstu caloris anhelitum vix trahere valeret, virgulam quæsiuit, vt velum remoueret, nec inuenit. Multum ergo ex hoc auxiata doluit, quia nec sibi ipsi subuenire potuit: & qui aliunde succurreret, non adfuit.

Virga ei cypressina pro deperdita ex stipula canapi ab Angelo è paradiso adfertur.

STATIM igitur Angelus Domini assistens, contristatam consolatur, spondens alterius & melioris virgæ restitutionem. Nec mora post paululum cessantibus doloribus febrium, Angelus ipsa sentiente quoddam lignum ad mensuram vlnæ ferè longum, super pectus eius leuiter posuit & recessit. Quod manu extensa apprehendens, quodammodo vilipendit; eò quòd visu tortuosum, & spissitudine ponderosum, à leuitate perditæ virgæ longè distaret; nec bene sibi portabile & dirigibile foret. Mussitans ergo de isto, ad seipsam tacitè dicebat: Num ego iam benè pacata sum? Quid tamen ageret, quæ adhuc virtutem ligni ignorabat? Rogat proinde dominum Ioannem confessorem suum, vt ad carpentarium transeat, peteretque lignum istud ad normam vlnæ dolabro formari. Ingreditur itaque Sacerdos ad domum cuiusdam cupificis, qui vix vnum dolabrum ex multis instrumentis aptum huic operi habuit, cæteris in incendio ciuitatis prius combustis: Cumque lignum leuigare cœpisset, & satis fortiter dolabrum infixisset, tantus odor suauitatis ex eo euaporauit, & tam decoro intus colore ad modum ceræ enituit, vt quamuis à foris deforme appareret, indubitanter tamen cypressinum esse affirmaret. Super quo pariter admirati, cùm Sacerdos carpentario nequiret dicere, cuius generis lignum esset, vel vnde virgini prouenisset, certatim hastulas & reliquias abscissas rapiebant. Tunc suadente carpentario, ad alium meliorem operarium Sacerdos cum ligno impolito accessit, quatenus decentius illud ad lineam conquadraret. Sed vbi similia inter se, præ admiratione odoris & coloris incogniti ligni conspicerent, atque pro reuerentia & nouitate decisas reliquias raptitarent. Sacerdos stupefactus, non sustinens amplius lignum imminui, ad virginem quantocius reportabat. Quam cùm interrogasset, vnde ei hoc aduenisset, & cuius generis esset? illa quidditatem eius se nescire fatebatur, modum tamen acquisitionis eius Sacerdoti indicauit.

Rapitur in paradisum, & ei arbor, ex qua virga desumpta fuit, ostenditur.

POSTEA verò in festo Sancti Cyriaci martyris, reuersus Angelus more solito eam ad amœna paradisi perduxit; & ipsam de ligni contemptu corripiens, eius dignitatem & locum ac arborem, vnde illud confregerat, apertissimè ostendit. Deinde ad se reuersa, quæ ab Angelo didicerat, confessori suo ex ordine propalauit, dolens quòd illud ita minorari fecerat. Cùm ergo rumor huius odoriferi ligni vulgari cœpisset, & multi illud videre & tangere optarent, eiusque causa frequentes visitationes virgo pudica pateretur; accidit, quòd propter cuiusdam hominis attactum, fragrantiam suauissimi odoris lignum prædictum amitteret. Ideoque ipsa virgo doluit, quia hoc alteri ostensum fuerat, propter cuius contactum odor cœlestis expirauit. Solita autem erat dicere, quòd per hoc lignum diabolus castigandus esset, sicut ab Angelo sancto didicerat.

VI. ALIA quadam vice, cognatus huius virginis Nicolaus nomine, cum confessore illius ingressus est ad eam visitationis gratia: & post habita colloquia, indicauit eis virgo modesta, quod libenter duabus aut tribus horis sola maneret in cella. Rogabat ergo eos, vt ad tempus spaciatum exirent, sperans se propter internorum recollectionem in absentia illorum, aliquid gratiæ specialis accepturam. Specialiter tamen Nicolao supplicabat, ne ante tertiam vel quartam horam rediret. Illo igitur agente quod petebatur, confessor virginis (ipsa nesciente) cellam eius latenter est ingressus. Putans ergo virgo se solam esse in secretario cubiculi sui, mox se disponebat ad percipiendam gratiam cœlestis Sponsi, per orationes deuotas pulsando intima cœli. Et ecce, ferè media hora transacta post meridiem, ingressus est ad eam Angelus DOMINI, circumuolando lectuli locum, vbi ægra iacebat, sed amplius ei non appropinquabat.

Angelica priuatur præsentia, ob præsentiam alterius in cella eius delitescentis.

Videns ergo virgo se non posse gaudiosa præsentia eius perfrui, conturbata fleuit amarè. Interrogabat itaque Angelum, an aliqua culpa Dominũ offendisset, ob quam hac gratia perfrui nõ meruisset. At ille respondens: Nequaquam, inquit; sed propter præsentiam eius, qui in cella tua latenter sedet, & nititur scrutari & experiri gratiam tibi dispositam. Quo dicto Angelus ab ea discessit. Tunc virgo tam felici solatio priuata, vehementius est contristata, amariusque flere cœpit: ita quod ad tempus extaticè nõ raperetur, licet sæpius angelicæ visitationis gratia frueretur.

Audiens

Audiens igitur confessor eius eam taliter flentem, surgens indicauit ei se fuisse præsentem. Quo audito, amplius conturbata est, quàm si alius ibi fuisset; pro eo quod satis frequenter ei vitam suam indicauerat; quatenus absq; exploratione diuinæ gratiæ crederet, quæ circa eam operabatur. Cùm igitur ab hac turbatione recreata esset, & tranquillitatem recepisset, pius & misericors Deus, sicut & frequenter antea fecerat ita & postmodum extaticè eam supra se leuabat. Tum impletum est in ea, quod per psalmistam dicitur: Conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia.

VII. RAPTA est post hæc, spiritu leuante ad loca purgatoria: vbi inter cæteras, quas multipliciter & grauiter torqueri vidit, etiam animas amicorũ suorum puniri videbat: pro quibus liberandis ac releuandis, se postmodum in corpore duriter affligebat. His igitur purgatorijs locis & quampluribus pœnalibus locis, (in quibus animæ pro diuersitate culparum torquebantur) dolenter perspectis, Deo miserante ad contẽplanda æternæ vitæ gaudia perducta fuit. Ibi sanè videbat, qualiter omnipotens Deus in seipso gloria sua fruebatur, secundum illud: Ego primus & nouissimus. Et, Gloriã meam alteri non dabo. Videbat etiam qualiter sancti martyres, confessores, prophetæ, virgines, atq; alij beatorum ordines, gloria sua in semetipsis fruebantur, & præ delicijs affluentibus, per alterutrũ in inuicem transfundebantur. His gaudijs perlustratis, plures sancti eam alloquentes dulciter consolabantur, & ad patientiam exhortantes ita dicebant: Quid nunc hîc existentibus obest & nocuit, quod in mundo multa aduersa pro Christo perpessi sunt? Tunc accessit ad eam beatissima V. Maria in magna gloria; & amicabiliter alloquens interrogabat eam dicens: Cur charissima filia, sic veniſti nudo capite & non ornato? Tunc hæc virgo respondit; Charissima Domina virgo Maria, hæc est voluntas Domini & Dei mei: & sic ductor meus me adduxit. Post multa itaq; familiaria colloquia Dei genitricis cũ hac virgine, aduenìente tempore, quo ad sensus corporeos redire debuit, hæc ad eam mater Christi verba intulit: Charissima filia, viriliter age, & confortetur cor tuum in tolerantia dolorum: quia pro his quæ nũc pateris, mirabilem & magnam gloriam consequeris. Addidit quoq; beata Virgo ad eam, inquirens: Vísne habere sertum super caput tuum? Respondit illa: Ego non possum hîc habere voluntatem meam. Cùm ergo adductorem suum Angelum aspexisset, & ille resignanti voluntatem suam cõsensisset, vt acciperet: accipe, inquit beata Virgo, hoc sertum super caput tuum, quod nisi septem horis poterit esse super terram. Trade quoq; illud in manus confessoris tui, & dic ei, quod ego demando ipsi, vt credulus sit donis omnipotentis filij Dei: & hoc sertum ponet super caput imaginis meæ, quæ est in Ecclesia. His igitur peractis, reuersa est ad sensus corporeos virgo theorica, gratias magnificè agens Domino, super consolatione tam iucunda. Sed cum tale sertũ corporaliter accepisse ignoraret, tandẽ casu vel necessitate vrgente, manum capiti suo superponens, sertum florigenum detraxit; quod ex odore suauissimo, manu beatæ Virginis sibi impositũ recognoscebat: & fere vsq; ad septimam reditus sui horam, apud se conseruabat. Erat autem hoc sertum cerulei seu crocei coloris, & rugosum, humanis aspectibus hactenus inuisum, quod ex se miræ suauitatis emittebat odorem: Ideoq; quamdiu potuit, tam pulchrum & floridum sertum apud se retinebat. Igitur ante septimam horam iussit excitari confessorem suum, & celeriter ad se venire, habens ei aliqua secreta referre. Qui veniens interrogauit, quid vellet? Cui virgo respondit; se cuidam festiuitati interfuisse, & beatam virginem Mariã sertum istud sibi ttadidisse, vt ad terras defetret, & in manus eius daret; quatenus donis Dei crederet, & ex mandato beatæ Virginis, hoc sertum in manus acciperet, atq; ecclesiam (quæ tunc temporis combusta fuerat) manè intraret, & capiti imaginis beatæ Mariæ virginis superponeret. Cumq; confessor interrogasset, quomodo posset ecclesiam intrare, cùm necdum dies esset, & ecclesia clausa foret? Illa ei respondit: Citò vadens, pete tibi à sacrista ecclesiam aperiri, quia tempus instat, quo sertum istud oportet referri, vnde illud ego detuli. Tuncille: Quomodo sertum capiti imaginis superponam, quæ in tam alto loco sita est? Respõdit virgo. In maiori choro & in illo loco scalam inuenies, quam assumens ascende, & sertum capiti imaginis beatæ Virginis superpone. Tunc ille tali accepto signo egressus, rogabat custodem, vt citò surgeret & ecclesiam aperiret. Quod cum libenter fecisset, confessor virginis inuentam scalam in loco, quem ei indicauerat, ad imaginem secum portabat, & ascẽdit. Cui custos: Quid ibi vultis facere? Respondit sacerdos: Quod ego facio, nõ potes modo scire: sed Dominus dabit, quod postmodum scies. Quam responsionem custos paruipendens, quia mysterium nesciebat, statim recessit. Confessor autem deuotus, impleuit desiderium virginis; & impositò serto capiti sacræ imaginis, scalam ad locũ priorem reportabat. Cùm ergo flexis genibus ante imaginem orasset, & reuerenter adorasset, expletis omnibus, quæ in mandatis acceperat, antequam ecclesiam exiret, Angelus Domini idem floriferum sertum ad locum suum retulit, vnde illud virgo prius detulerat, sicut postea præfatæ viduæ Catharinæ referebat.

Rapitur ad purgatorii loca.

Item ad paradysi gaudia.

B. V. Mariæ alloquio fruitur.

Serto ab eadem donatur.

VIII. ALIA quoque vice rapta in spiritu, vidit glorioſam valde coronam sibi præparatam, quam post præsentis vitæ labores & dolores, à Domino erat perceptura, in qua tamen plura adhuc videbantur imperfecta. Ad seipsam igitur reuersa, memor coronæ præostensæ rogabat Dominum multa instantia, quatenus sua pietate ita secum agere dignaretur, quod corona illa perfectè posset instaurari. Eodem quoq; tempore petiuit à Domino, vt ad imitandũ vestigia eius ipsam ad se intromitteret, & post intromissionem calcibus eam expelleret. Dum hęc frequenter & ardentissimè postularet, contigit anno Domini milleſimo quadringenteſimo viceſimo octauo, quod Philippus dux Burgundiæ, cum multo exercitu Picardorum & aliorum armigerorum Hollandiam intraret, ad compellẽdum ciuitates, vt eum in Dominum & Rectorem patrię susciperent. Cùm ergo potẽtissimus Dux, in multis ciuitatibus honorificè esset susceptus, venit tandem circa festum Sanctorum martyrum Gereonis & Victoris ad ciuitatem Schiedam, vbi similiter à ciuibus est receptus. Post refectionem igitur prandij, quidam (vt ferunt) medici & chirurgi de familia Ducis prædicti, accesserunt ad dominum Ioannem Angeli curatum Ecclesiæ, petieruntq; ab eo, vt ad domũ huius virginis eos introduceret. Qui nihil mali de ijs suspicatus, petitioni eorum acquieuit. Ingressus igitur cum eis ad virginẽ, subsequentibus famulis eorum moribus incompositis; cùm tumultum illorum compescere niteretur, ne Dei famulam molestarent, illi indignanter eum repellentes, seorsum abire iusserunt, inhonesta verba de ipso cum ea iactantes. Mansit tamen curatus in cella eius stans prope altare, tristis satis & confusus. Illi verò peruersi, vt eam quæ in tenebris iacebat conspicerent, cortinam remouent, candelam accendunt, & ablato operimento quo virgo hydropica tegebatur, sanctam penitus denudant (proh dolor) nec Deum, neq; Angelos, neq; hominum præsentiam reuerentes. Hæc cum filia fratris eius, Petronilla virgo iuuencula, obsequio virginis dedita, videret, ægerrimè tulit, & zelo Dei accẽsa, fortiter se illis obiecit, pudicitiam virginalem defendere nitẽs. Indignum quippe iudicabat, ꝙ absconditam Christi margaritam, oculi carnalium nudam aspicere deberent. Tunc maligni illi satellites honestatis obliti, hanc iuuenculam irreuerenter arripiunt; & à se proijcientes, ad scabellum altaris grauiter allidunt, in tantùm ꝙ in femore atrociſſimè læsa, vsq; ad mortem claudicaret. Sed nec his malis violenter patratis contenti, ad grauiora & sceleratiora prorumpunt. Nam sanctã & incõtaminatam, fornicariam dicere ausi sunt: sobriam & sine cibo viuentem, nocturnis conuiuijs vacantem garriebãt: quorum vnus, qui lumen tenebat, bestiam eam appellabat: quam certè Angelus sanctus custos eius, in paradisum sæpe transtulit, & ducebat. Inter hæc tam multa & contumelioſa verba ab impijs dicta, adijciunt ignominioſa facta, humanis oculis pauescenda. Nam omni honestate remota, debilem virginem propter hydropicam passionem, & in superficie cutis valde tumentum, pollutis manibus suis attrectantes & pungentes, in tribus locis vulnerauerunt: ex quibus sanguis tã copiosè profluxit, ꝙ oportebat recentem cruorem de lectulo cum pelui exhauriri. Quo scelere audacter perpetrato, egressi

Anno 1421. Philippus Burgundiæ dux Hollãdiam ingreditur.

B. Lideuuigim Picardorũ quidam conuiciis proscindunt.

Malè eandẽ tractant.

egressi lauerunt manus suas à sanguine, quem fuderunt: & regressi, pro verbis veniæ, quam postulare debuerant, in cõ-
Matth. 10. tumeliosa verba linguam maledicam iterum relaxarũt. Sicq; completum est in hac virgine, q̃ Dominus discipulis suis dixit: Si me persecuti sunt, & vos persequẽtur. Et si patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Tunc virgo, tanq̃ ouis innocens in lectulo iacens, sanguine proprio perfusa, ad occisionem parata, patienter omnia hæc pro Christo suscepit: & conuiciantibus ac vulnerantibus se, his verbis mansuetè respondit: Cur non timetis ita sinistrè diuinitatis in me opera interpretari, qui ignoratis, quale iudicium vobis à Deo sit futurum? Eadem hora recedente Duce, sequuntur & inuasores illi. Rectores autem ciuitatis, audientes tam enormia mala virgini insolẽter ingesta, quasi pro consolatione malorum factorum, comminabantur se velle duci conquiri, quatenus contra tanti sceleris authores iustam exerceret vindictam. Tunc virgo mitis & patiens in aduersis, memor Dominici sermonis. Mihi
Hebr. 10. vindictam, & ego retribuam; omnino prohibuit petere humanãq; exercere vltionem, quia Deus citò hanc vindicabit
Diuina in eos vindicta. iniuriam. Quod diuino nutu celeriter factum est; nam omnes in diuersis locis, eadem hyeme mortui sunt. Si quidem vnus eorum, qui lumen tenuerat, & conuitia virgini intulerat, in portu prope Rotterdam, nauigio veniẽs, ab vna parte nauis ad aliam, quasi valido vento agitatus, à principe tenebrarũ submersus est: atq; confracta ceruice, mortuus extractus in cæmeterio sepultus est. Secundus, ppe Zerixeam in furiam conuersus, ne præsentes læderet, de naui in scapham proiectus ac mortuus sublatus, in ciuitate sepultus est. Tertius militaris, in bello percussus, interiit. Quartus, qui se medicum fatebatur, apud Slusam apoplexia tact⁹ obmutuit. Vnde à famulo suo admonitus, de his q̃ cum aliis contra virginem egerat; & q̃situs, an de prædictis doleret, postulanti per tactum manus & gestus oris, qualecumq; signum pœnitudinis ostendens, defunctus est. Famulus autem eius postea ad virginem veniẽs, pro magistro veniam cum lachrymis petijt & obtinuit. Flebat ergo virgo sancta multo tempore his perceptis, non sua vulnera, sed eorum ꝑditionem atq; scelera commissa deplorans. Consistentibus autem apud eam Rectoribus ciuitatis, ait ad eos virgo futura prædicendo; Ego quidem nunc hęc passa sum, sed vobis imminet iudicium, q̃ ignoratis. Nec multo post, cùm aliqui eorum, quasi ꝑditores ciuitatis accusati, timerent à Duce capitali sententia puniri, dixerunt: Ecce, hoc est iudicium, quod Lydia nobis prædixit futurum. Post hæc Angelus Domini sanctus apparens ei & sororem nominans, indicauit, quod per irreuerentem illam violentiam à Picardis sibi factam, posita fuerat in vestigiis Saluatoris, sicut antea petierat: atq; per opprobriosa verba, quæ ab eis audierat, margaritæ quæ restabant in corona sua, iam perfectè completæ erant.

IX. Dignvm est nunc aliqua ẽt de Petronilla virgine, huius sacræ virginis neptè recitare. Hæc igitur iuuencula annorũ ferè decem & septem, filia fuit fratris Lidiæ virginis, amatrix & custos perpetuæ cãstitatis, curam gerens materteræ suæ die ac nocte, in tam graui molestia longæ ægritudinis. Hæc carne propinqua, spiritu soror, seruitio ancilla, elegit virgo virgini seruire, & castis obsequiis vulnera languentis benignissimè delinire. Hęc in ꝑsecutione Picardorum, qui sanctã
Petronilla neptis Lideuuigis à Picardis vulnerata ægrotat. Lidiam virginem, Deo gratam, ampliori gloria coronandam, grauissimè vulnerarunt: totis viribus, ꝑ defensione infirmæ materterę suę (vt ꝑfatum est) se opposuit, ne innocentem lęderent. Valde n. condoluit cum ea, quę lædabatur: atq; plures graues contumelias & terrores audiens, læsiones ẽt corporales à Picardis sustinuit: ita vt diu infirmata, mortem ex læsione incurreret. Ante cuius obitum paucis diebus p̃cedentibus, virgo Lidia in magna tribulatione posita, & ex psequutione ad Deum feruentior effecta, talem visionem habuit, verum ꝑsagium futurorum. Quadam namq; nocte in excessu mentis posita, videbat solemnem processionem ciuium supernorum, in qua distinctis ordinibus singuli procedebant; sc. patriarchæ simul, prophetæ simul, apostoli cum apostolis: sed & martyres, confessores, atq; virgines, sacerdotes & clerici, singuli in ordine & dignitate status sui fulgebant. Procedebant autem de ecclesia ciuitatis Schiedamensis, p̃cedentibus more solito crucibus luminaribus sole clarius micantibus: veniebantq; ad ostium domus suæ, de qua funus tollentes ad ecclesiam illud deferebant. Ipsa a. virgo funus sequebatur datis sibi coronis, quarum vnam in capite gestabat, reliquas singulas in singulis manib⁹ tenebat. Ad se igitur reuersa, suspicabatur q̃ mors ipsius hac visione ꝑsignaretur: finaliter tamen dicebat; q̃ mortem neptis suæ Petronillæ designabat. Quapropter virgo Christi solicita de obitu neptis suæ, rogabat instanter Dominũ, vt febres suas ita ordinaret, vt Petronillæ ante exitum suum ꝑ consolatione eius loqui posset, q̃ plurimũ sincero amore diligebat. Cuius preces & gemitus Dominus exaudiens ac moriturę miserius, ꝑuenit tempora febrium quotidianarum per spacium ferè sex horarum, non sine admiratione multorũ assistentium. Sicq; temperato calore febrili, recepit facultatem alloquendi & consolandi Petronillam, in breui ex huius seculi luctu ad Christũ migraturam. Accepta itaq; consolatione diuina à virgine sancta, virgo Petronilla in angustiis sæpius probata, sicut fuit socia tribulationis cum Lidia passa in vita, & particeps consolationis meruit esse in morte sua. Igitur post visionem prius ostensam, & consolationem à charissima matertera gratanter accepta, obiit deuota virgo Christi Petronilla, cœlestem aulam intratura, anno Domini 1426. 19. Kal. Febr. ipso die S. Pontiani martyris.

Lideuuigis mortẽ eius præuidet.

Anno 1426. Petronilla moritur.

X. Post mortem igitur castissimæ turturis virginis Petronillæ, ipsa sancta virgo Lideuuigis, tam fidelis & pernecessariæ adiutricis societate priuata, in pernicioſam incidit tristitiã: nimiũ dolens super destitutione cordialissimæ dilectricis suæ Petronillæ; cum qua mutua charitate deuincta, inuiolabilis castimoniæ fœdera cõseruabat. Nam vicissim in Christi amore se diligentes, ita connexæ erant & pacificæ viuebant, vt sine graui mœrore ab inuicẽ separari nõ possent. Quæ quidẽ affectuosa connexio, metã discretionis excedens, ẽt Domino tantũ displicuit, q̃ in vindictam ineptæ tristitiæ, virgo lugubris diuina consolatione vsq; ad festũ Visitationis beatæ Mariæ virginis carebat. Flebat igitur amarissime, non solũ de morte neptis amissæ, sed amplius super priuatione solitæ gratiæ, ob immoderatã tristitiã sibi subtractæ. Percunctantib. ergo causam istarũ lachrymarũ, ita respondit amicis: Cur non flerẽ, charissimi? Ecce iam proximis vndecim annis nihil à Domino petiui, quin facile impetrare potui: sed nunc tanto tempore suspensa, nullã prorsus consolationẽ accipio, occulto & recto Dei iudicio in me digne concitato. O terribilis & inuestigabilis dispensatio diuina, in consiliis super filios hominũ: qui conuertit mare in aridam, & flores rosarũ in absynthium: & de dextera ponit ad sinistram, humilians sublimem vsq; ad terrã. Si igitur Dominus tam strenue dilectã sibi virginẽ afflixit, quia intentius fidelis neptis præsentiã ablatam deplanxit: q̃ grauiter puniendi sunt, qui carnales amicos & sodales seculares inaniter plangunt? Verumtamen Pater misericordiarũ & Deus totius consolationis, non est oblitus lachrymarũ famulæ suæ, q̃ ab æterno elegit: sed post amarissimã tristitiam, reddidit ei dulcissimam Spiritus sancti consolationẽ, prę-
Lideuuigis inordinata ex obitu Petronillę tristitia concepta cõsolatione diuina destituitur. teritis temporib. sæpius expertam. Igitur virgo ad tempus desolata & paterne castigata, circa festum Visitationis beatę Mariæ virginis, mirificam & superabundantem diuinæ gratiæ consolationem recepit. Per nouem aut decẽ fere dies, in continua contemplatione & diuinorũ degustatione ac mentis iubilatione perdurans, tantaq; dulcedine extitit perfusa interi°, vt ad eam ingredientes mirarentur, & sentirent odorem suauissimi spiraminis exterius. Quærentibus ergo multis, vnde odor tantæ suauitatis procederet? Ipsa cupiens potius ex humilitate silere, q̃ abdita prodere: tandem deuicta importunis eorum precibus, (qa Dominus manifestis indiciis hoc foris innotuit) gratiam tam inæstimabilis odoris, de cœlestibus apothecis venire respondit. Quam sicut solito more prius meruit, ita & pro nunc denuo visitata secũ reportauit. Simili modo ante paucos años, defuncto fratre suo Wilhelmo Petri, in magnam tristitiam incidit: & in tm̃ ex dolore obstupuit, vt diceret se hactenus nescisse, q̃ adhuc ita humana fuisset. Quapropter etiã multo tempore, solita carebat alimonia contemplationis diuinæ; sicut cuidã deuoto solitario in partibus Ægypti reuelatum fuit: q̃ eius consilio eremum constanter intrauit. De cuius sancta conuersatione bene incepta & optimè consummata, in sequenti capite subinfertur, quod lætanter audiatur.

Paterne correcta eadem iterũ fruitur.

Mortẽ iterum fratris lugens eadem consolatione priuatur.

Erat

XI. ERAT quidam iuuenis Gerhardus nomine, ex diœceſi Colonienſi oriundus, ſolitariæ vitæ deſiderio ſtimulatus. Hic audita fama huius ſanctæ virginis, propoſuit ad eam primò venire, vt ei præſens votum ſuum exponeret; atque iter arduum, quod ingreſſurus erat, precibus eius commendaret. Quatenus diuina gratia opitulante, propoſitum quod mente conceperat, ſalubri perſeuerantia terminaret. Qui ad eam veniens, cordis ſui ſecreta ei intimauit. Illa verò propoſito eius piè congaudẽs, prophetico ſpiritu prædicebat, quod primo triduo ingreſſionis ſuæ in eremum penuriam pateretur. Ac deinde ad conſtantiam eum exhortatus, poſt finem diei tertiæ, refectionem à Deo eſſet percepturus. Quod quidem poſtmodum, ita ſeriatim contigit. Nam tertia die adueſperante, manna cœleſte accepit, Deo laborioſæ ſemitæ eius miſerante. Prædictos autem ſibi à virgine tres dies ita conſtanter peregit, quod paratus erat eos propter promiſſionem illius, etiam cum periculo vitæ perſulcare. Poſt mutuam igitur collationem, & in precibus recommendationem, ac fraternæ charitatis obligationem, nouus tyrunculus noui certaminis bella congreſſurus, egreſſus eſt à conſpectu virginis ſagaciter inſtructus, patriam ſuam & cognatos vltra nunquam reuiſurus. Peragratis ergo partibus ſuperioribus, ingreditur ſuperiorem Ægyptum; cuius deſerta penetrans, inuenit cellulam, propter lupos & ferarum rabiem in arbore ſitam. Adduxerat autem ſecum duos ſocios, eiuſdem eremiticæ conuerſationis gratia tactos; qui paucis diebus ibi peractis, heu ad priſtina redierunt. Sed Gerhardus in arrepto propoſito conſtantiſſimè perdurans, Chriſto duce ad contemplationum culmina aſcendit. Igitur in hac vaſta ſolitudine, decem & ſeptem ferè annis completis, accidit interea, vt quidam Epiſcopus de partibus Angliæ cum duobus ſocijs, ad viſitandum loca terræ ſanctæ peruenirет: ac deinde ad viſendum reliquias ſanctæ Catharinæ virginis & martyris in monte Sinai, cum eis perrexit. Qui ſimili deuotione combinati, rememorantes Sanctorum Patrum in Ægypto conuerſationem, terram illam ingreſſi ſunt; vt quærerent, ſi forte aliquos eremitariæ vitæ patres inuenirent. Cumq; hinc inde oberrantes, vſq; ad ſuperiores eius partes veniſſent, reperiunt cellam quandam non longè à terra in arbore conſtructam. Ad cuius oſtium pulſantes, vident in oſtio ſibi reſerato, hominem vultu quidem angelicum, ſed corpore ita craſſum, vt non in eremo maceratus, ſed inter delicias ſeculi putaretur educatus. Inter plura familiaria colloquia, ab eodem eremita percipiunt, quòd in duodecim annis & vltrà hominem non vidiſſet. Interrogantes ergo, vnde viueret? Reſpondit ſe ex ſola gratia diuina nutriri. Nam manna cœleſte, quo olim filij Iſraël in deſerto veſcebantur, colligere & comedere ſolebat, quod cellulæ ſuæ deſuper influens cum gratiarum actione ſumebat. Quærebant etiam ab eo, vtrum adhuc alij inuenirentur homines, qui abſq; humano cibo viuerent, ſicut & ipſe? Ad quos ita reſpondit: In partibus Hollandiæ in ciuitate Sciedam, eſt quædam virgo multis annis, diuerſis infirmitatibus diuinitus flagellata, nullo corporali vtens alimento: quæ etiam ad tantam celſitudinem perfectionis peruenit, & cẽtupliciter ſanctitate vitæ & contẽplationis culmine, me longè præcedit. Vnde & ſatis admiror, cùm de eius tranſitu nil percipio, quid ei acciderit, quod eam in ſcala contemplationis diu non viderim; cùm antea frequenter ſimul ad cœleſtia ſecreta, ſinguli in ſingulis ſcalis rapi ſolebamus. Nam illa ſicut vitæ merito, ita & contẽplationis excellentia ſupra me aſcendere conſueuit. Deinde deuotus iſte eremita peregrinos rogauit, quatenus hanc virginem in Hollandia viſitarent, antequam ad partes ſuas redirent: & ex ore ſuo, tres has quæſtiones ei proponerent. Primò, quot annos ipſe in ſolitudine peregerit? Secundò, quot annorum tunc fuit, quando eremum intrauit? Tertiò, quid cauſæ ſibi occurrerit, quod eam in ſolita contemplatione diu non viderit? Poſthæc peregrini plurimum conſolati & ædificati valedicentes eremitæ, in Hollandiam & Schiedam ſunt reuerſi. Ingreſſi ergo hoſpitium ciuitatis, rogant hoſpitem ſuum, vt ducat eos ad virginis domum. In cuius præſentia conſtituti, cauſam aduentus ſui, & perſonam eremitæ, qui eos miſerat indicant: petentes vt ad propoſitas ſibi quæſtiones reſpondeat. At illa ex humilitate latẽre malens, quam apertè ad quæſtiones reſpondere, hoc tantum de tempore habitationis eremitæ in ſolitudine reſponſum quærentibus dedit. Quo modo ego illud ſcire poſſem? Dominus eſt, qui nouit. Tunc illi quodammodo eam corripientes, obijciunt: Quare veritatem vellet celare, cum hæc non à ſe, ſed ex ore eremitæ interrogarent? Reſpondit ergo: Decem & ſeptem ferè annos eum in ſolitudine peregiſſe. Ad ſecundum verò ait: Decem & nouem annorum eum fuiſſe, cùm ad eremum perrexit. Ad tertium quoq; reſpondit, ſe in medio hominum conuerſantem diuerſimodè maculari: illum verò ab hominibus ſegregatum & inter Angelos conuerſantem, incontaminatam conſeruare puritatem. Ideoq; mirandum non eſt, ſi ipſe contemplationis altitudine me præcellat. Fertur etiam, quod eremita cauſam aſſignauerit ſubtractæ gratiæ in virgine, quia nimiũ de morte propinquorum ſuorum ſolebat dolere. Quod in obitu fratris ſui contigit, qui eodem ferè tempore in Schiedam obierat, cùm prædicta ab eremita in Ægypto, peregrinis iſtis recitabantur? Obijt autem felicis memoriæ idem deuotiſſimus eremita, perfectus terrenorum contemptor, ac cœleſtium ſecretorum altus ſpeculator, anno Dominicæ incarnationis milleſimo quadringenteſimo viceſimoſexto,* duodecima die menſis Octobris. Huius obitus & tranſitus ad gloriam, virgini ſanctæ fuit per viſionem reuelatus. Rapta namq; in paradiſum in hora tranſitus eius, videbat animam illius corpore exutam, ab angelis ad paradiſum deferri, atq; in fonte tam ſereno ablui; cuius profundum, per vnum ferè milliare (vt ſibi videbatur) poterat videre.

Gerhardus eremita Colonienſis.

Lideuuigis prædicit quæ in eremo ei euentura ſunt.

Gerhardus in eremum contendit & arborem cellulam habet.

Annis 12. hominem non vidit, neque vllo corporali cibo vſus eſt.

Teſtimonium eius de B Lideuuige.

Tres eidem quæſtiones proponit.

Ad propoſitas quæſtiones reſpondet.

Anno 1416. Octob 12. Gerhardus eremita mo ritur.

*12. Kalen.

XII. INTER multos deuotos patres ac ſpiritualis gratiæ expertos viros, fuit in ciuitate Traiectenſi, temporibus venerabilis domini Frederici epiſcopi, ſacerdos quidam cælibis vitæ & animarum zelator, Wermboldus nomine, Deo & hominibus dilectus, multisq; religioſis in diœceſi Traiectenſi & in Hollandiæ partibus latiſſimè notus. Hic de quadam villa Hollandiæ prope Goudam, natiuitatis genus contraxit: & per plures annos rector ac confeſſor ſororum tertij ordinis apud ſanctam Ceciliam in Traiecto claruit. Qui in diuinis ſcripturis valde ſtudioſus, verbum Dei frequenter in eccleſia prædicauit: & orationibus ac deuotis meditationibus feruenter inuigilans, pro cordis ſui puritate, crebris etiam conſolationibus ac diuinis reuelationibus meruit ab alto viſitari. Ad huius tam famoſi patris notitiam, non humano indicio, ſed diuina reuelatione, ſancta virgo Lideuuigis adhuc in paupertate ſub paruo tugurio degens, hoc modo peruenit. Cùm enim in feſtiuitate Dominicæ Annunciationis, virgo memoranda vix media parte infirmitatis ſuæ completa, raperetur ad cœleſtia contemplanda, contigit etiam & deuotiſſimum Chriſti ſacerdotem Wermboldum, eadem hora ad cœleſtia intuenda ſuſtolli: Tuncq; ex hac vnica & ſimili contemplatione habita, mutuam cognitionem, quam prius non habuerunt, cælitus ambo conceperunt. Quapropter idem venerabilis Pater, piæ deuotionis affectu excitatus, cupiebat Dei famulam, quam in ſpiritu præcognouerat, corporalibus oculis etiam cognoſcere & videre. Ingreſſus ergo ad domunculam eius, vbi languida iacebat; & videns calamitatem eius, qua premebatur, tanquam euangelic⁹ Samaritanus ſuper eam miſericordia motus eſt, atq; compaſſionis iaculo cordialiter vulneratus. Nec mora, poſt ſacra de Deo colloquia, extendit manus ſuas ad charitatis opera. Et primò quidem dedit ei circiter triginta groſſos Flandrenſes, pro duobus linteaminibus emendis. Deinde ſacerdos ſpiritu Dei accenſus, eccleſiam intrauit; & adſcenſo vmbone ſermonẽ populo fecit, in quo duris increpationibus eos de tenacia vel immiſericordialitate, vt digni erant, caſtigauit: eo quòd in tanta neceſſitate & dolore iacenti infirmæ creaturæ Dei non ſubuenirent. Et meritò quidem pro zelo Dei, rigoroſè locutus eſt ſacerdos facundus; quia probata virtus corripit inſipientes: Verùm poſtea plures (Deo inſpirante) ad miſericordiam flexi, benefecerunt liberali corde eleemoſynas ſuas virgini ſanctæ deſtinando. Hic itaq; reuerendus Pater, inter cætera charitatiua colloquia cum virgine languente, (quæ tunc temporis ferè medietatem infirmitatum ſuarum peregerat) cœpit ei dicere: Ante paſcha ſibi quadãmodo eſſe reuelatum, quaſi

Vermboldus presbyter.

Cum Lideuuige in ſpiritu rapitur

Eam viſitat & opus miſericordiæ exhibet.

Luc. 10.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ipſe ex hoc mundo ad Patrem ante hoc Paſcha eſſet tranſiturus. Cui virgo reſpondit, ꝙ vſq; ad futurã Pentecoſten ſibi expectandum foret; & quod adhuc iterum poſt Paſcha eam viſitare deberet. Quod dictum, quã verum fuit, rei exitus probauit. Nam poſt verba in breui obiit, anno Domini milleſimo quadringẽteſimo tertio decimo, in vigilia Pentecoſtes, hora 12. mediæ noctis, tertio Idis Iunii, quo agebatur feſtum S. Barnabæ Apoſtoli. Defunctus autẽ deuotus & miſericors Pater Vvermboldus, dilatus eſt ab aſpectu gloriæ faciei diuinæ nouem ferme diebus, ſicut huic virgini reuelatum fuit diuinitus. Cùm autẽ iſte venerabilis pater ante mortem ſuam cum virgine loqueretur, ipſam paternaliter cõſolando, & illa quodammodo conquereretur, ex prolixitate infirmitatũ ſuarum ſatis ſe grauari; Reſpõdit ſacerdos ad ampliora patienda eam exhortãdo, & quaſi prophetando; quia oporteret eam amplexari adhuc maiorem tolerantiã, eo quod forſitan medietatem temporis paſſionum ſuarum vix impleſſet. Et hoc ita contigit, ſicut præconizauit. Dicebat namq; eam, fundamentum valde latum & amplum in cœleſtibus collocaſſe, cuius ſtructura ſuperædificanda non poterat in breui conſummari. Vixit autem virgo poſt obitum huius dilecti patris, annis viginti in doloribus magnis & plagis multis ſibi præuaticinatis: quam Deus tamen conſolabatur, & confortabat raptibus frequentibus, per inſpirationem ſancti Spiritus & viſitationem ciuium ſupernorum.

Anno 1413. moritur.

Præſagium Vvermboldi.

RAPIEBATVR itaq; ſæpiſſime virgo hęc debilis corpore, ſpiritu feruens, in extaſim per exceſſum mentis: ſed non XIII. erat in eius raptu rara hora & breuis mora. Quadam vice, religioſus quidam interrogauit eam de ſtatu ſuo, & patientia tribulationum ſuarum, quas quotidie patiebatur. Cui illa reſpondit, ſatis exceſſiue & ſupra vires ſuas ſe grauari: & niſi pius Dominus baculo conſolationis eam ſuſtentaret, facillimè ſub onere dolorum deficere poſſet. Aiebat namq; diuina miſericordia affluente, quaſi omni nocte per longam morulam vnius horæ vel amplius, ſe rapi ad cœleſtia ſpeculãda: quorum deliciis tantopere reficiebatur, ꝙ non ſolum ſibi tolerabilis, ſed etiam quælibet amariſſima tortura delectabilis efficiebatur. Rapiebatur etiam ad loca purgatoria & infernalia tormenta; vt videndo horrida ſupplicia patiẽtius ſuſtineret præſentia flagella; atq; intime compatiendo, libenter pœnitentiam ageret pro his, qui liberatione indigebant. In huiuſmodi & aliis felicibus raptibus, ferè triginta quatuor annis, in lectulo doloris recubans, viſitata fuit & in ſpiritu confortata: certis tamen ex cauſis (vt præfatum eſt) diuinis raptibus priuata. In multis denique geſtis ſuis, per contrarios euentus Deus eam probans ſæpe humiliauit, & crebro viſitans altius eleuauit. Horum igitur raptuum occaſione, multas Eccleſias, & religioſorũ monaſteria, & diſpoſitionem locorum, & ſtructuram Eccleſiarum cognoſcebat: perſonas quoq; religioſas, quas nunquam viderat nominatim cognouit; & qualia circa eas diuinitus acta fuerant, aliis nonnunquam referebat. Dixerat aliquando cuidam Priori, ꝙ ita monaſterium ipſius & Eccleſiam cognoſcebat, ſicut ipſe: & quod per noctes dormientibus fratribus dormitorium eorum viſitare ſolebat: & circa lectulos fratrum, Angelos ſanctos ſtare videbat. Erat quidam iuuenis Henricus nomine, de Hagis villa Ducis Hollandiæ natus, quẽ virgo prius nunq; viderat; qui gratia Dei inſpiratus, neſcientibus parẽtibus eius, habitum ſanctæ religionis apud Carthuſiẽſes, in partibus Brabantiæ prope Dieſt quæſiuit, & accepit. Cuius pater Wilhelmus nominatus, neſciens quid circa filium ſuum actum fuerat, ingreſſus eſt ad virginem forſitan aliquid quæſiturus. Qui ſtatim proprio nomine & agnomine ab ea vocatus, audiuit virginem proſpera filio ſuo imprecantem, & ſuper bonis à Deo ei factis cõgaudentem. Super quo ille miratus, cauſam huius congratulationis ſciſcitatus eſt. At illa ſtupori eius verbum iucundum adiiciens, reſpondit eũ in ſupradicto monaſterio ſanctæ religionis habitum induiſſe. Erat & alius religioſus de Dordraco natus, ſed in Emſtem regularis profeſſus; qui quadam vice cellulam virginis, ad viſitandũ eam tacitus intrauit: quem illa proprio nomine appellans, gratioſè ſatis ſalutauit. Et quamuis forte eum priùs ſemel viderat, pro tunc certè corporaliter non videbat. De quo etiam ille ſtupefactus quæſiuit, vnde eum ſic noſſet? Cui illa ſimpliciter reſpondens, Dominus (inquit) donauit. Hæc duo exempla pro nunc ſufficiant, quæ frater Hugo quondam Suppriorin Brielis, ab ore eorum, quibus contigerunt, perſonaliter audiuit & teſtis veraciter exiſtit.

De diuerſis raptibus B Lidewigis.

De cognitione & ſtatu quorundam religioſorum

Exod 23. COMPLEBATVR luculenter in hac ꝓbatiſſima virgine, ꝙ olim Dominus Moyſi & filiis Iſraël, terram promiſſionis XIV. intrantibus, dicebat: Ecce ego mitto Angelum meum, qui p̃cedat te, & cuſtodiat ſemper, & ſit ductor itineris tui. Legitur in multis libris Sanctorum de apparitionibus Angelorum, & nunc ſimilia probari poſſunt in hac paupcula Lydia virgine, ex teſtimonio multorum religioſorũ. Viſitabatur etenim creberrimè ab Angelo ſancto, à quo etiam tangebatur, digna eius conſortio ac fulta præſidio: quẽ ita perſonaliter cognoſcebat, ſicut amicus ſuum cognoſcit amicum. Similiter cognoſcebat etiam Angelos confeſſorum ſuorum, aliorumq; familiarium ſuorum, ac multorum extraneorũ. Apparebat a. ei idem angelus diuerſimoda effigie interdum in forma viri pulcherrimi, ſemper tñ cum magna claritate, vtpote ANGELUS lucis, miniſter & ſignifer æternæ lucis. Nonnunq; verò claritas illa tanta erat, ꝙ ſi mille ſoles in virtute ſua inuicem lucerent, non tamen huic angelicæ claritati æquiparari poſſent. Interdum verò minor apparebat: ſemper tñ Dominicæ Crucis vexillum in fronte p̃ferebat, ne fortè ab Angelo Satanę deciperetur, qui in Angelum lucis ſe trãſfigurans, frequenter ei apparebat. Si v. propter frequentiam viſitantium aliquando turbabatur; aut propter p̃ſentiam vel contactum quorumlibet inhoneſtorum, puritas eius maculabatur; ne hęc leuis culpa in candido vellere diu maneret, nec impunita trãſiret, p̃fatis Angelicis viſitationibus & diuinis raptibus priuabatur. Interdum quoq;, cum quibuſdam ſpiritualibus defectibus ſoli Deo & angelis cognita, in conſcientia grauabatur: horũ occaſione ſcrupuloſè caſtigata, à conſuetis raptibus ẽt impediebatur. De q̃bus in mortariolo cordis contrita, Angelo ſancto ductori ſuo confiteri ſolebat; ſicq; humili confeſſione purgata, ab eodem p̃cedente ad q̃ ducebatur, ſequendo properabat. Docebatur a. ab eodẽ Angelo ſancto, qualia ſibi & qualia cõfeſſori ſuo deberet cõfiteri: quia quotidie quotidianos exceſſus ſuos cõfitebatur, iuxta illud pſalmiſtæ verbũ: Dixi cõfitebor aduerſũ me iniuſtitiã meã Dño, & tu remiſiſti impietatẽ peccati mei.

Quæ eam quandoq; præpediuerint ne ab Angelis viſitaretur.

Pſalm. 31.

IN illa indicibili nobis ſeparatione ſpiritus ab anima, anteq; extra ſe virgo ſancta raperetur, primò tantã circa vitalia XV. pectoris & cordis anguſtiã ſentiebat, ꝙ vix pręualens reſpirare, morituram ſe æſtimabat. Verũ poſtea in huiuſmodi ſpiritualibus raptibus, ꝓpter cõſuetudinem aſſuefacta, tales anguſtias non eſt paſſa. Cũ igitur ſpiritu ad prædicta loca raperetur, corpus eius quaſi mortuũ & exanime in lectulo remanebat adeò immobile, ꝙ ſi quis illud tetigiſſet, ipſa non ſenſiſſet. Similia quædam leguntur in vita S. Thomæ de Aquino. Ideo nemo dubitet de veritate nouitatis huius virginis, q̃ Deus lætificauit ineffabilibus raptibus ſuis. Contigit ergo in raptu quodam, vt Angelus apprehenſa manu eius, duceret eã vſq; ad altare chori B. Virginis Eccleſ. Schiedamenſis. Cumq; ibidem oraſſet B. Virginem deuote ſalutãdo, ducebat eam Angelus verſus orientem, per amœna loca roſarũ & liliorũ, omniq; genere florum cõſita, ac aromatibus reſperſa. Appropinquans ergo his locis, inuitabatur ab Angelo, vt ingrederetur: ſed illa ꝓpter reuerentiã eorũ non audebat intrare, ne pedib. ſuis florida prata cõculcaret. Tandẽ Angelo affirmante, ꝙ non eſſent ab ea conculcanda, ſecũdũ monita eius & inuitatiõẽ ingrediens, ſequebatur eũ quocunq; præcedebat. Interdum a. flores iſti tantæ celſitudinis & denſitatis erant, ꝙ ipſa cauſabatur ſe non poſſe eos pertranſire: ac tunc Angelus eam, ſicut quondã Abacuc prophetã tranſtulit: ita & eam apprehendens, mox per eoſdẽ flores in locũ, ad quem pergebant, cõfidenter tranſponebat.

De mirabili modo internæ commotionis ante raptũ ſpiritus eius.

Rapitur in amœna & florida prata.

CONSTAT a. hanc virginem, etiam multa ſecreta, tam de viuis q̃ defunctis cognouiſſe; è quibus aliqua, pro vti- XVI. litate & conſolatione amicorũ indicauit: plura v. ſub ſilentio humiliter reſeruauit. Siquidem incendiũ ciuitatis Schiedamenſis, longè antè p̃ſciuiſſe creditur: eo ꝙ priuſquam contingeret, prouiſionem aſſerum in parietate domus ſuæ fieri iuſſerat. Quærentibus ergo cur hoc faceret, dicebat: Quia ſi incendium oriretur, tunc facilius eam amotis aſſeribus, exportare foras, & vltra foſſam tranſuehere poſſent.

De ſpiritu eius prophetico.

Igitur

Igitur anno Domini 1428. contigit, ꝙ quidam nautæ de Sciedam pro halecibus perrecturi, cœnã magnam ſociis & amicis ſuis ad valedicendum eis, ipſo die S. Arnulphi Epiſcopi & confeſſoris, ſtudioſè parauerunt; lætantes quidem de præſentibus bonis, nil de futuris malis formidantes. Peracta itaq; cœna, cùm ignẽ ſub vaſculo circa parietem arundineum operuiſſent; tunc ecce circa vndecimã horam noctis inſtantis, paulatim incendium exoritur, quod per reliquũ noctis ſpatium deſæuiens proceſſit: ita quòd tota ferè ciuitas, cũ eccleſia & domo ſororum Eccleſiæ proxima combureretur. Quo facto, quamplures homines ciuitatis illius pro certo tenebant, hoc grande incendium propter peccata quorundã hominum contigiſſe: qui inter cætera peccata, præfatæ imagini B. Mariæ virginis irreuerentiã exhibuerant. Inter quos erat femina ſecularis & diſſoluta, ſeculi vias latas ſequens cum diſſolutis. Poſt cuius mortem, ſacerdos quidam huic virgini familiaris, petiit ab ea, vt pro ſe oraret; quatenus ipſe aliquid certi, de ſtatu mulieris defunctæ perciperet. Quod cũ virgo annueret & faceret, idem presbyter in viſu noctis raptus ad loca infernalia, vidit præfatam feminam igneis catenis ligatam, in inferno teneri; quod & huic virgini, cum ſtupore referebat & dolore.

Anno 1428. incendium Schiedamenſis ciuitatis.

XVII. ERAT quidam Sacriſta, Balduinus nomine in villa Ouderſchie, ab antiquitate ſic dicta, qui infirmatus obiit in nocte conuerſionis S. Pauli, cuius nomen hæc virgo prius ignorabat. Eadem verò nocte virgo orationi vacans, ſolito more à ſenſibus rapta, venit ad quendam montem, ad cuius radicem videbat hominem tunc ſibi incognitum volentẽ montẽ aſcendere, ſed p̃ inualetudine non valentem. Quem cùm, ob rogatum eius, in humeris ſuis impoſitum ſurſum portaſſet, mirata de p̃derositate eius, quæſiuit, quo nomine vocaretur? Qui reſpõdens ait: Balduinus de Velde. Manè facto, dominus Ioannes cõfeſſor virginis ingreſſus cellulam eius, inuenit eã quaſi p̃ laſſitudine magni laboris grauiter ſuſpirantem, & præ defectu vix anhelitũ trahere valentem. Interrogauit ergo ſacerdos, cauſam huius anxietatis & fatigationis? Quæ rem in viſione oſtenſam ex ordine pandit, & nomen viri prius ignoti, ꝙ Balduinus vocaretur, edicit. Sup quo miratus ſacerdos ille, recordabatur Sacriſtæ in Ouderſchie, qui Balduinus vocabatur, ſed agnomẽ eius ignorabat. Poſt biduum idem ſacerdos cauſa celebrationis venit ad villam illam, interrogans feminam quandã de ſtatu & agnitione eiuſdem Sacriſtæ. Quæ agnomẽ illius, ſicut virgini fuit reuelatũ, edixit: aſſerẽs ſimiliter eadem nocte defunctũ, qua & virgo eum de radice montis ad cacumen portauerat. Alia quoq; vice ſolito more rapta, venit circa quendã montem, videbatq; diuerſos diuerſimodè oberrantes: alios ad radicem montis, alios altius enitentes, & alios in eminentiori loco montis verſantes, volentes quidem montem ipſum aſcendere, ſed non valentes; ſed nec, qui eos iuuarẽt auxiliatores habentes. Intellexit ergo virgo, quid iſta prętenderent: quia defunctorum animæ erant, quæ ſuffragia deſiderabant. Cùm autẽ aliquæ præcipuæ ſolemnitates inſtarent, per aliquot dies ante illa feſta rapiebatur ad loca purgatoria, vt videret calamitates afflictorum, qui auxiliis indigebant, nec ſibiipſis poterant ſubuenire; quatenus pro eis fideliter Dominum oraret, qui pœnis grauiſſimis cruciati, cum B. Iob clamitare cogebantur: Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, quiã manus Domini tetigit me. Reuerſa igitur ad ſe, cum pro eorundem liberatione quotidianas febres libenter ſuſtineret, atq; amariſſime fleret, diuinam miſericordiam inſtanter exorando. Rurſum in ipſis ſolemnitatibus rapta, pro eorum agnita redemptione tanto gaudio exultabat, quod vix præ lætitiæ ſemetipſam capere poterat. Licet autem cæteris diebus quamplures ſæpius eriperet, in præcipuis tamen feſtitiuitatibus multo plures & in maiori copia (Deo propitiante) eripuit. Adeò autẽ acriter ſuper miſerias eorum doluit & frequenter plorabat, quod deficientibus in ea naturalibus †lachrymis, ſanguineæ lachrimæ ſuccederent: quas ſucceſſu temporis ſuper genas eius coagulatas, confeſſor eius cum naturalibus lachrymis exſtillantibus emolliens abraſit; & in ſacculo ponens, apud ſe in ſcrinio reſeruabat: atque poſt mortem eius, ſicut optauit, ſub capite eius in ſepulchro reponebat.

Lideuuigis rapta, Balduinum ſacriſtam humeris ſuis in montem defert.

Viſio eiꝰ de animis defunctorum pœnis purgatoriis detentorum.

Iob 19

Pro redemptione earundẽ Deũ deprecatur, & liberatas eas cognoſcens mirè lætatur.

† Lachrymæ eius cruentæ. * Vide infra cap. 17.

XVIII. MVLTVM quidẽ cauta & circumſpecta fuit hæc virgo, loquens de ſtatu defunctorum, licet ſæpius ſecreta Dei non ignorabat. Quod ſequenti exẽplo ex verbis eius apparebit ad cautelam imperitorum, quos ſępè fallunt viſiones mortuorũ. Poſt mortem igitur ducis Vvilhelmi ac comitis Hollandiæ & Zelandiæ (ſub quo virgo hæc claruit, & diu ægrotauit) rumor quidam popularis inſonuit, & ad aures Margaretæ Comitiſſæ vxoris ducis iam defuncti peruenit, quòd hæc virgo dixiſſet eum iam fore ſaluatum. Audierat etiam, quod hæc virgo per triduum mortua fuiſſet, & reuixiſſet. Miſit ergo nobilis ac reuerenda Domina ad eam vnum de famulis ſuis, vt inquireret huius rei veritatem. Interrogata igitur ſuper vtroque ab ipſo nuntio tranſmiſſo, ad vnum ita reſpõdit: Si triduo mortua fuiſſem, Sciedamenſes diu me ſepeliſſent. Ad aliud verò, ſicut ridiculoſum iudicabat, quod interrogabatur, ita quodammodo reſpondit dicens: Si ille iam eſſet in æterna vita, tũc Dominus iniuriaretur mihi, quæ decem & ſeptem annis grauiſſimis infirmitatibus detenta, de lecto non deſcendi, nec terram tetigi. Quapropter precor, ne occaſione mei peccetis, ſicq; nuntius, qui incertus venit, incertior inde receſſit. De pluribus tamen religioſis defunctis, certam nonnunquam dabat ſententiam, quod eſſent ſaluati, & in gaudium Domini ſui introducti. De nouiſſimis quoque temporibus & aduentu Antichriſti dicere ſolebat, quod ipſa neutrum horum eſſet viſura.

De cautela & circumſpectione eius, circa reuelationẽ ſtatuum defunctorum.

XIX. CIVIS quidam honeſtus ac Scabinus ciuitatis Schiedamenſis, grauiter à diabolo tentabatur, ad inijciendum ſibiipſi manus violentas, per ſuſpendium laquei mortis. Habebat autem ſacerdotem & capellanum bonum Ioannem nomine, Dei gratia adornatũ, qui coram eo Miſſas celebrare, & pro eo orare conſueuerat. Quoties igitur eum tentatum nouerat, vix ei perſuadere poterat, ne ſibi crudelem mortem inferret. Sed cùm ille violentiæ tentationis reſiſtere non poſſet, nec confeſſor eius à laqueo ſuſpenſionis tentatum cohibere; ſacerdos anxius ſatis de periculo, ad virginẽ pro conſilio acceſſit, interrogauitq;, quid ſibi circa tentatum faciendum eſſet? Tunc illa ſciens diabolum non poſſe ſuſtinere, quod artes malitiæ ſuæ verterentur in arma ſalutis, ſuaſit presbytero, quatenus ſi tentatus ſuggeſtioni diabolicæ reſiſtere nõ valeret, hoc ei pro pœnitentia iniungeret, quod hoſtis malignus ad ruinam ſuggerebat. Quo audito, confeſſor metuens ne perditionis eius cauſa exiſteret, non audebat tentato dicere, quod conſulebatur. Illa verò in Deo confidens, iuſſit, vt in conſcientia ſui fiducialiter id ageret. Dum ergo quadam vice circa tentatum ſacerdos opportunitatem nactus, feciſſet, quod virgo conſuluit, tentatus flexis genibus gratias egit: quia quod diu deſiderauerat, iam tandem obtinere meruit. Statimq; domum reuerſus, funem trabi applicans, & collo ſuo circumuoluẽs, ſedem aſcendit, vt illaqueatus ſe ſuſpenderet. Sed ô mira Dei clementia, & ineffabilis diuinæ miſerationis prudentia, quia fallacias diaboli conuertit ad liberationem ſerui ſui, propter obedientiam ſacerdotis, acquieſcentis conſilio virginis Chriſti. Videntes ergo dæmones & inuidentes, eum tali morte ſibi auferendum, violenter apprehenſum cũ laqueo abrũpentes dixerunt, non vos modò ſuſpendetis. Iratiq; vehementer, poſt tergum cuiuſdam ſcrinij, inter parietem & ciſtam eũ proiecerunt & intruſerunt. Vnde per trium horarum ferè ſpatium, à domeſticis multum quæſitus, & tandem cũ omnium admiratione inuentus, non niſi per ablationem ciſtæ extractus eſt, ac deinceps manſit à tentatione liberatus.

Qua ratione deſperato ſuccurrerit; non tamen imitãdo exemplo.

XX. IN eadem ciuitate Schiedam erat fœmina quædam puſillanimis & timorata, quam diabolus in deſperationis barathrum ferè præcipitauerat. Obiecit namq; ei ſępius per ſomnium ſcedulam, cum peccato quodam ab ea cõmiſſo, quaſi necdum diuinitus dimiſſo nec dimittendo: cum tamen ipſa illud ſacramentaliter ſæpius confeſſa abſolutionem ſuſcepiſſet, & pœnitentiam iniunctam egiſſet. Cum ergo cordis ſui anguſtias huic virgini crebrius exponeret, & illa benignis conſolationibus deſolatam refoueret, nec tamen quantum vellet, circa eam proficeret, eo quod princeps mortis, nouis ſemper terroribus per ſomnium eam, ſicut prius, conturbaret, dicens: Nequaquam manus meas euadere

De fœmina, meritis B. Mariæ virginis à deſperatione liberata.

poteris, quia literis istis te mihi confirmatam & subiugatam habeo. Contigit ergo quadam vice, vt virgo orationibus dedita, ad cœlestia rapta, eundem videret dæmonem chartam ipsam in manu gestantem: sed manu beatæ Mariæ virginis de manu eius violenter est ablata & rupta. Potens enim erat misericors Domina, omnia machinamenta diaboli dissoluere, & tristem animam fiducia bonæ spei consolari. Hæc postmodum virgo sensibus corporeis restituta, domino Ioanni Walteri confessori suo retulit, malitiam diaboli per pietatem beatæ Virginis destructam ostendens. Post hæc fœmina prædicta, sicut prius, desolationis suæ quærimonias coram virgine deposuit: quam illa blande consolans, tacita tamen chartæ destructione, præcepit vt secura deinceps esset, nec quicquam mali super hoc sibi euenturum formidaret. Sed & seipsam obsidem pro conscientia illius in die iudicij offerens, ac diuinæ pietati per omnia confidens, ab omni præhabita trepidatione liberam eam reddidit & pacatam.

XXI. Nvnc consequenter dicenda sunt aliqua, de statu sacræ communionis huius deuotissimæ virginis: qualiter ipsa (aspirante diuina gratia) paulatim profecit ad altiora dona, frequenter accipiendo precioſi corporis Christi sacramẽta. Eo igitur tempore ariditatis suæ (quando virgo adhuc nescia spiritualis dulcedinis, langueret in lectulo acerbissimi doloris) fuit deuotus quidam sacerdos, Dominus Ioannes Pot dictus, qui eam bis in anno communicare solebat, & primitus ad meditationem Dominicæ passionis informauerat. Hic ergo curam gerens salutis ægræ virginis, cùm quodam die eam communicaturus esset, accipiens in manibus suis sacram & incontaminatam hostiam, indicabat ei seriosè satis & affectuosè, quatenus aspiceret & susciperet eum, quem in manu tenebat: sciens pro certo, quia ille foret Dominus Deus creator suus, qui pro ipsa fuerat incarnatus, passus, ac mortuus: qui etiam omnem, quam patiebatur tribulationem, copiosissimè sibi esset remuneraturus, ac omnem dolorem mitigaturus. Quibus verbis adeò statim ipsa cõpuncta fuit, & quasi quibusdam igniferis amatoriis iaculis vulnerata. Et sicut prius præ dolore cordis & impatientia sensus, non poterat cessare à lachrymis multis: ita & nunc per quindenam ferè vel amplius, non valebat se cõtinere à fletibus, præ magnitudine contritionis & diuini amoris. Dolebat namq; & plorabat, pro cæcitate præteritæ negligentiæ & obtusitatis suæ diuturnæ; in qua tamdiu impatiens & inconsiderata fuit: quòd nec matris nec cuiuscunq; hominis consolationem admittere poterat, nec causam lachrymarum alicui indicare.

De compũctione eius, & pfluuio lachrymarum in sanctissimę Eucharistiæ perceptione.

Exhinc iam recepto salutari sacramento cum magna contritione, cæpit frequentibus consolationib⁹ diuinis refoueri, licèt nondum per raptum contemplationis excederet. Nec tamen intetrogantibus, volebat causam lachrymarũ suarum patefacere: ne manna absconditum, quod gustauerat, perderet; sed reticendo, securius in corde seruaret. Vtebatur autem per diuinam dispensationem huiusmodi consolationibus octo ferè annis, antequam inciperet extatitè rapi extra corporis sensus.

His igitur duobus adiutorijs, scilicet sacra communicatione corporis Christi, & deuota meditatione Dominicæ quasi quibusdam duobus amorosis brachiis, amplexabatur dilectum Sponsum suum Iesvm Christvm. Ideoq; confidenter cum sponsa in amoris cantico dicere poterat: cuius ineffabilis dulcedinis gratiam in se frequenter per experientiam sentiebat) Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea cõmorabitur. Sicut enim myrrha morituorum corpora à putrefactione præseruat, ita & quotidiana passionis Christi exercitatio, mentem eius ab impatientia & murmure præseruabat. Et sicut panis materialis manducantem roborat, ita susceptio corporis Christi spiritum eius reficiens, vitam & lætitiam ei conferebat.

XXII. Cvm Saluator noster Iesvs Christvs euangelium regni cœlestis prædicaret, inter multa cœlestia verba quæ docuit, hoc saluberrimum fidei verbum de sacramento corporis sui dicebat: Qui manducat me, & ipse viuet propter me: scilicet, vel spiritualiter tantùm, vel etiam sacramentaliter & spiritualiter me manducando. Aut certè nunc viuet in vita gratiæ, & in futuro in vita æternæ gloriæ mecum regnando. Hoc enim sacra communicatio corporis & sanguinis mei significat. Quæ fidelis promissio in hac virgine indubitanter completa est, Christo mirabilia sua in ea benignissimè operante. Nam cum primam ferè medietatem temporis ægritudinum suarum, parco, valde & superhumano vtebatur alimento: (prout in prima parte huius libri habetur) Insuper & cùm per reliquum totum tempus vitæ suæ, nullum penitus cibum nec potum sumeret: non tamen poterat hæc sancta famula Dei ab hoc vitali cibo & viuifico corporis Christi sacramento penitus abstinere. Nam quantum per corporales infirmitates deficiebat in corpore, & corporalem cibum minus sumebat; tantum desiderium cœlestis & diuini panis in ea crescebat: atq; mediante eo in spiritu confortabatur, & spiritualius intus viuebat. Vnde in principio ægritudinum suarum, per tres aut quatuor annos, semel in anno (in festo Paschæ) communicare solebat: postea verò incipiente consolatione diuina, per aliquot annos bina vice Christum accipiebat.

Libr. 1. c. 6. Omni abstinẽs cibo corporali, insatiaboli desiderio afficitur cõmunionis corporis Dominici.

Post hæc matre defuncta, in tantum desiderium eius crescebat & afficiebatur ad communicandum, quod sex vicibus aut amplius, corpus dominicum plena fide & deuotione præcipua, in singulare animæ suæ solatium & subsidium sumebat. Et hoc ipsum frequentius accepisset, nisi curatus ecclesiæ sibi denegasset. Vnde & si quando ab eo sacram communionem corporis Christi suscipere petebat, inuitè satis & contra voluntatem suam ad eam veniebat, super quo ipsa valde dolebat. Nam quanto diutius ægrotando iacebat, tanto amplius corporaliter cruciabatur & deficiebat. Et quanto plus in corpore cruciabatur, tanto magis in diuino amore feruebat. Et quanto ad amorem Dei inflammabatur, tanto omnipotentis Dei gratia amplius in ea operabatur.

Christus crucifixus in forma pueri & hostiæ sacramentalis pvisum ei apparet.

Post hæc mirabilis quædam visio apparuit virgini, desiderio communicandi flagranti. Nam quædam visibilis imago pueri crucifixi, cum quinq; vulneribus apparuit ei in lecto cubanti; quæ postea in hostiam sacramentalem cum eisdem vulneribus versa, in aëre supra mappam lecti eius pependit, qua virgo erat pro parte cooperta. Misit ergo nuntiũ curato ecclesiæ, vt ad se veniret, & Christum in hostia sibi apparentem videret: quam etiam quidam alij oculis suis viderunt. Deinde petiit, vt hanc hostiam sibi cõmunicandam tribuat, ac dictis eius & operibus diuinis non diffidat. His auditis, licèt dubius tradidit hostiam visam, quam virgo sibi dari petijt, & reuerenter accepit. Post huius hostiæ mirificam apparitionem & deuotam susceptionem, tanto diuino amore & sacræ communionis desiderio cor virginis accendebatur, quod plurib. annis per omnem quindenam, venerabile Eucharistæ sacramentum de manu sacerdotis sumebat: quem etiam multa prouidentia & subtilitate ad hoc vti oportebat: quia aliàs illud insumere præ debilitate non potuisset. Postea v. parum aquæ pro ablutione ei porrigebat; ob cuius modicitatem, tantam difficultatem patiebatur in gutture, quod vix poterat eam deglutire. Interdum tamen non porrigebat aliquam ablutionem, propter niamiam insumendi grauitatem. Et hic quidem status communionis eius, vsque ad annum Domini millesimum quadringentesimum vigesium primum.

Status communionis eius ab anno 1421.

Ab hinc autem vsq; ad mortem suam, communiter patiebatur febres quartanas, & interdum quotidianas pro subleuatione animarum à purgatorio. Quo tempore, tanto diuino amore flagrabat, quod communiter (quando tempore quartanæ febris accessum febrilem non patiebatur) duobus diebus coniunctim de manibus confessorum suorum communicabat. Erat autem hoc sanctum & venerabile corporis Christi sacramentum virgini infirmanti, non solum spiritualis animæ eius refectio, sed etiam corporis afflicti releuatio quædam & sustentatio. Præcipuè tamen, tempore subtractæ gratiæ ac diuinæ consolationis priuamine, hoc sacrosanctum Dominici corporis epulum, crebrius sumebat in singulare subsidium. Nam interna diuinæ consolationis gratia, erat sibi corporis & animæ refe-

fectio

fectio, quam sæpius experiebatur in abundantia spiritus & lætitia cordis: ex cuius iterum carentia, in tantum corpore debilitabatur, quod quasi sine spirituali refectione, non valeret sustinere & corporaliter viuere. Ideo (vt dictum est) corpus Christi ardenter sitiebat, & in sustentaculum vitæ accepit; ne in peregrinatione præsenti, sub onere afflictionis lassata expiraret. In cuius sumptione, tanto diuino lumine frequenter illuminabatur, quod sicut corporalibus oculis corporaliter videbat: ita & ipsa supercælesti hoc lumine perfusa, omnia interiora sua oculo mentali perspiciebat. Hoc idem & in cæteris temporibus sæpe ei contigit, in præsentia luminis diuini & raptu vitæ contemplatiuæ. Vnde & postea tempore ariditatis suæ & subtractione consolationis, cum per diuinam dispensationem hanc illustrationem non sentiret, dicere intra se solebat: O vbi nunc sunt dies illi, in quibus interiora mea interno oculo solebam intueri, sicut corporis oculo corporalia videbam? Sicque in ea perficiebatur illud Sapientis dictum: In die bonorum, ne immemor sis malorum: & in die malorum; ne immemor sis bonorum.

xxiii. HABEBAT autem apud se virgo desolata pro aliquali solatio, in extremo tempore ægritudinis suæ, filium fratris sui Balduinum nomine puerum duodennem, quasi continue sibi ministrantem. Qui, vt firmiter retineret, quæ apud eam mirabilia fiebant, & frequenti experientia cernebat, salubri verbere & pro quodam miraculo, in recordatione mirabilium suorum, infirmitatem febrium ei à Domino procurabat. Vtebatur namque idem puer iuuenculus amphora quadam, ex qua potare solebat.

Circa festum igitur Natiuitatis beatæ Mariæ virginis, anno illo ante diem obitus sui, præcepit virgo eidem puero vespere iam facto, vt amphoram suam tenui potu repletam, apud lectulum suum collocaret. Mane facto aduocans puerum, iussit vt amphoram tolleret, & potaret. Cum ergo amphoram accepisset, inuenit eam nouo quodam poculo Dei dono repletam: quasi in ea esset confectio facta ex mixtura Cinnamomi, & aliarum specierum suauiter redolentium, ac saporose gustantium. Sicut autem hæc virgo secundum multitudinem tribulationum, quibus quotidie flagellabatur, diuinis etiam consolationibus refouebatur: Sicè conuerso, prædictus puer accepto & potato, quantum volebat, de præfato poculo; eodem die cæpit languere, & succesiue diuersis febribus inquietari, vsque circa festum natalis sancti Martini episcopi, eiusdem anni tempore hyemali. Ex eodem autem poculo miraculoso, diuersi homines etiam potabant, non tamen aliquas infirmitates, sicut præfatus puer, incurrebant. Similiter & diuersi alij liquores in eandem amphoram per integram hebdomadam missi, saporem suauissimi poculi biberibus præbuerunt, absque molestia tamen alicuius infirmitatis. Hoc ergo poculum, quod puero fuit in signum flagelli, aliis gustantibus extitit in solatium noui miraculi.

Aquâ in gratissimâ mixturam cinnamomi conuertitur, quæ Balduino puero causa febrium est, aliis vero in solatium.

Curato autem puero à febribus suis, rursus extensa est manus Domini in sacerdotem huius virginis. Nam dominus Ioannes confessor eius, in febres quartanas incidit; & eodem die quo virgo solito more febricitabat, & ipse percussus rigorem febrium sustinebat. Hæc videns soror domini Ioannis, interrogabat virginem, quamdiu febres fratris sui deberent durare. Quæ respondit, eum circa Dominicam primam quadragesimæ sequentis esse liberandum. Quod & ita factum est, vt prædixit. Et cum idem dominus Ioannes, graui infirmitate vsque ad mortem ægrotaret, virgo ei compassa, magna instantia precum suarum, mortis dilationem & vitæ prolongationem, à Domino misericorditer eidem impetrauit.

D. Ioannes Lideuuigis confessarius febrib. laborat.

Intercessione virginis ei prolongatur vita.

xxiv. VIRGO Christi Lideuuigis, in multis examinata doloribus, vt non remaneret in ea peccati macula, tandem adhuc vna acutissima plaga percussa est & purgata. In vltimo igitur anno vitæ suæ; à festo Purificationis vsque ad festum Paschæ sequentis, cum aliis infirmitatibus, quas prius diutissime habuerat, tanta molestia calculi grauabatur; quod frequenter duabus vel tribus vicibus, vna hora quasi exanimis facta, loqui non poterat. Qua angustia cum vehementi morsu dentium, sine verbis impatientiæ, vix transacta & cessante, paucissimis verbis vix vti poterat ad loquendum. Dicebat autem, quia idem calculus mortem sibi esset illaturus, quantitatem habens quasi vnius oui columbæ.

Ludeuuigi calculus ad reliquos dolores accedit.

Eo quoque tempore ita raro per internas consolationes diuinitus visitabatur, quod domino Ioanni confessori suo, quodammodo se derelictam à Domino præ solito, cum lachrymis conquerebatur. In qua tamen desolatione, maius meritum per patientiam ei accreuit: quia conformior Christo in cruce patienti reddebatur, qui voce magna ad Patrem clamauit dicens: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Ipsa autem sancta virgo, sicut vera amatrix & baiulatrix crucis, continuabat & tolerabat infirmitates suas vsque ad mortem, quam etiam longe ante (Domino reuelante) præsciuerat. Nam cum quidam religiosus Prior, ab ea demandatus, ad eam venisset, (scilicet in profesto Cathedræ sancti Petri, eodem anno quo obiit) altera die summo mane admonitus est idem Prior à domino Ioanne confessore virginis, vt intraret cellam eius, si quid gratiæ spiritualis circa eam vellet experiri. *Matth. 27.*

Diem obitus sui præuouit.

Cum ergo cellam eius intrasset, tantam odoris suauissimi fragrantiam in ea persensit, quam virgo tunc à Domino visitata, & ad loca cælestia perducta reportauerat; quasi in eadem cella diuersæ species aromaticæ repositę fuissent. Post mutuum igitur diuinumque colloquium, de his propter quæ Priorem vocauerat, admonuit eum, vt in festis Paschalibus ad eam rediret, ad conferendum adhuc de iisdem melius, prout Dominus donauerit. Quod si eam non inueniret, quod tunc ex charitate pro ea oraret. Ex quibus verbis liquido patet, hoc eam de morte sua dixisse, licet mentionem mortis non expresserit.

xxv. ADVENIENTE autem solennitate Paschali, in ipsa sacra Dominicæ Resurrectionis nocte, circà horam quartam diluculo illucescente, prædictus dominus Ioannes confessor eius, ad inuisendam virginem accessit: qui tam ex odore manuum eius, quam ex verbis ipsius clare percepit, quod more solito, ab Angelo sancto visitata fuerat. Tantam enim suauitatem apud eam sentiebat, quod putabatur diuersorum aromatum vnguentis peruncta. Super quo, cum ille ei congratulans Domino gratias ageret, ipsa ad se post habitam visitationem reuersa, fatebatur se diuinitus consolatam: pœnas tamen grauissimas sibi instare asserebat, quas per eadem festa passura erat.

De gratia in nocte Paschali.

Dicebat quoque se in eadem nocte audiuisse, in cælestibus alleluya cantari: atque sperabat, quod idem canticum alleluya, cum cælestibus spiritibus breuiter in maiori gaudio & consolatione esset canitura: leuius quoque se habituram ab illis grauaminibus, si festa Paschalia transissent. Quod de mortis exitu dixisse videtur, quamuis breuiter se morituram non indicabat, Singulis tamen diebus, scilicet ipso sancto die Paschæ cum duobus sequentibus, dicebat aduentantibus: quod pœnæ, quas patiebatur, non essent diu duraturæ, sicut postea rei probauit euentus.

Prophetia mortis eius.

xxvi. IGITVR cum feria tertia infra octauas Paschæ ingrueret, virgo mitis & patiens, volens se plenius recolligere, supplicabat domino Ioanni confessori suo, qui mane ad eam veniebat, quatenus nec ipse nec aliquis diligentium eam, ipso die ad visitandum eam intraret; excepto puero Balduino, qui ei sedulo vsque ad mortem seruiebat. Quod & factum est, vt secundum desiderium cordis sui, solitarie & ab omnibus desolata moreretur. Siquidem præfatus confessor eius cuidam religioso referebat, quod ante quatuor vel quinque annos obitus eius, audierat eam Dominum rogantem, quod non nisi se solo teste & ipsa sciente moreretur. Itemque petierat,

quod pœnas & infirmitates ſuas multiplicaret, dies ſuos abbreuiaret, horam mortis acceleraret, ac breuem mortem redderet. Quod & factum fuit, vt iam è vicino patebit.

Extrema eius.

Omnibus igitur familiaribus domus ſuæ excluſis, & domino Ioanne abſente, qui pro tunc vigilias defunctorum, pro quadam matre ſororum defuncta legerat: virgo ad extrema tendens (præſente ſolo præfato puero, qui ei teſtam porrigebat, & effuſa per vomitum exportabat) in tantum anguſtiabatur, in ipſis vomitibus expuendis, quod conquerendo puero miniſtro ſuo dicebat: Chariſſime fili, vtinam ſciret dominus meus Ioannes, quantum nunc grauor. Nec mirum, ſi in his anguſtiis grauari ſe fatebatur, cum dolor ſuper dolorem in ea aduenies augebatur.

Anno 1433. moritur.

A ſeptima namque hora eiuſdem diei, de mane vſque circa quartam horam poſt meridiem antequam moriebatur, fere viginti vicibus euomuit materiam ſatis viridem, quam de fellis amaritudine exiſſe putabat. Cumque puer præfatus his viſis & auditis interrogaret eam, an vellet dominum Ioannem aduocare: Tandem adueniente vltimo vomitu, tantam difficultatem in eo patiebatur, quod materiam in gutture collectam non valens eiicere, cæpit ea ſuffocari. Quod cernens puer innocens, ſuſpicatus eam ſtatim morituram, flens cucurrit foras, & nuntiauit hæc domino Ioanni ac cæteris condomeſticis illic congregatis. Qui cum ſimiliter flentes accurrerent, inuenerunt eam agonizantem. Tunc dominus Ioannes apprehenſa manu eius, petiit ab ea ſignum, an viueret, vel ſi vellet inungi. Cumq; illa reticeret, accenſo lumine & lucernæ impoſito, applicuit ſacerdos lumen retro à capite eius, putabat enim eam adhuc viuere, & ideo non poſſe lumen ſufferre, inuenit eam defunctam, & præſentis vitæ euaſiſſe miſeriam.

A tempore autem quo vltime loquebatur, vſque ad expirationem eius, vix ſpatium trium pſalmorum miſerere interceſſit; ſicque finis eius breuis apparuit, quemadmodum à Domino diu ante petierat. Obiit autem virgo patientiſſima, Deo & angelis gratiſſima, decimo octauo Kalendas Maij, ipſo die ſanctorum Martyrum Tyburtij & Valeriani: anno dominicæ incarnationis milleſimo quadringenteſimo triceſimotertio, feria tertia infra octauas Paſchæ, circa quartam horam poſt veſperas: anno ætatis ſuæ, quinquageſimo tertio, qui ſecundum curſum feſtiuitatum completus fuerat ante mortem eius in die Palmarum. Et conuenienter ſatis (Deo moderante temporum vices) in hebdomada Paſchali ex hoc ſeculo migrauit; vt quæ longo tempore particeps fuerat paſſionum Chriſti meditando, compatiendo; etiam cum ipſo in ſancta feſtiuitate Paſchali lætiſſimæ reſurrectionis eius, ad æternæ vitæ gaudia tranſiret.

Obiit autem electa virgo Chriſti, variis tribulationum ictibus concuſſa, completis ab exordio ægritudinum ſuarum triginta octo annis, triceſimo nono incepto, angelorum choris digna aſſociari; quæ angelicam vitam in caſtimonia à puerilibus annis ſtuduit imitari.

De mirabili diſpoſitione brachiorum eius.

XXVII.

Post mortem autem eius, quædam mirabilia circa corpus eius ſunt inuenta, de quibus habentur teſtimonia certa. Nam dextrum brachium eius, quod per multos annos ita mortuum erat, quod non poterat illud per ſe mouere: ſed poſtea per acrem curationem cuiuſdam chirurgi, aliquantulum mobile fiebat: Poſt mortem tamen eius nudato corpore ſancto contra omnium ſpem & notitiam, nemine ſciente, quo modo id factum fuerit, inuentum eſt cum ſiniſtro brachio eius, quaſi complicatis manibus & digitis incuruatis circa pectus eius decenter iacere. Solita namque erat adhuc viuens quibuſdam dicere, quia ſperabat, quod adhuc ante mortem ſuam, cum vtroque brachio extenſo Deum eſſet laudatura: Quod & factum fuit, & multis poſt mortem eius clare apparuit. Multis quoque annis, & fere triginta ante mortem eius elapſis, cingulis cilicinis pluribus ad carnem caſtigandam vtebatur; cum quorum vltimo per triennium accincta, diem clauſit extremum. Cum ergo defuncta eſſet, & nudata pro ſepultura, reueſtiri deberet: inuenerunt, qui aderant, circa ſcapulas eius prædictum cingulum, à corpore eius ſolutum, modo hominibus ignoto: ſed integrum in rotundum, & à vinculis ligaturæ ſuæ non ſolutum.

Veſtit⁹ eius funeralis.

Petierat autem diu ante obitum ſuum, à ſupra memorato domino Ioanne confeſſore ſuo, quod non pateretur eam poſt mortem longam trahere moram ſuper terram: ſed ſtatim procuraret eam inueſtiri, & ſecundum modum ab ea ſibi diſpoſitum, faceret ſepeliri. Quod cum ille libenter feciſſet, impeditus eſt propter violentiam rectorum ciuitatis, quibus reſiſtere non poterat. Præceperant enim ei ſub pœna bonorum & corporis ſui, ne eam de loco moueret. Remanſit ergo corpus vſque ad manè feriæ quartæ, more ſolito veſtitum, & in ligneo ſcrinio reconditum, atque in eodem loco repoſitum, vbi fere viginti annis iacuerat viuum. Veſtiebatur autem idem venerabile corpus, more religioſorum ſororum, in tunica lanea, cum zona cilicina deſuper accinctum, quali in vita ad carnem vti conſueuerat. Deinde poſitum eſt ſuper caput eius pileum rotundum, ſiue mitra quædam circularis de franceno formata: in cuius ambitu glorioſa nomina Ieſus & Maria erant cum nigro incauſto inſcripta: cum quibus plura corda depicta fuerant, quaſi iaculis ſiue ſagittis acutis transfixa.

Amos 4.

Hæc autem omnia ſepulturæ ſuæ neceſſaria, pluribus annis antea præparauerat: & de extremis cogitans apud ſe tenebat, iuxta illud Prophetæ dictum: Præparare in occurſum Dei tui Iſraël, quia veniet Dominus, & non tardabit reddere vnicuique iuxta opera ſua. Sub capite vero eius (ſicut deſiderauerat) poſitus eſt ſacculus quidam, cum lachrymis eius ſanguineis ſuauiter redolentibus, quas roſas appellauerat: quæ ex charitate magna, & cordis contritione, ab oculis eius diſtillauerant. Has quidem ſucceſſu temporis ex oculis eius defluentes, & ſuper genas eius coagulatas, dominus Ioannes confeſſor eius, cum aliis communibus lachrymis eius leniter emolliendo, caute abraſerat; & in ſacculo diligenter recondens, apud ſe in ſcrinio mundo reſeruauerat.

Vide cap. 17. lib. 2.

XXVIII.

Prædixerat autem virgo eximiæ humilitatis, quod ſicut cæteri homines cum maximis pœnis moreretur; & quòd nulla miracula, in eius morte contingerent; quod & factum fuit, vt iam patuit. Sed tamen, ne Deus pauperis & humilis ancillæ ſuæ, doloris & laboris obliuiſci penitus videretur, & laudabilis patientia eius de ore hominum tolleretur, oſtendit etiam certis indiciis coram humanis aſpectibus, quàm magnis meritis micaret in cœlis, diu iacens gemma nobilis in ergaſtulo carnis. Nam virginea facies eius, quę virorum declinauit aſpectus, vt cœleſtem Sponſum videret limpidius: nullum mortis prætendebat pallorem nec horrorem, ſed quaſi oleo vel aliquo aromatico liquore linita fuiſſet, tanto ſplendore & decenti albedine radiabat; vt non facies communis hominis mortalis, aut cadaueris defuncti videretur; ſed quaſi ſimilitudo hominis glorificati aſpicientibus appareret.

De mirabili decore & aſpectu vultus eius.

Dicebant namque, qui aderant, nunquam tam ſpecioſam imaginem ſe vidiſſe. Vnde & licet multi ad videndam eam pluries acceſſerint, non tamen poterant aſpectu eius ſatiari. Similiter & totum corpus eadem albedine, & ſimili ſplendore nitebat: tantaq; gratia ſanitatis & decenti carnoſitate omnia membra eius refulgebant; quaſi nunquam aliquid infirmitatis paſſa fuiſſet. Fractura etiam frontis eius olim in vita apparens, totaliter euanuit. Pedes quoque & crura, manus & brachia, collumq; corpulentum, ac totum corpus ita integrum viſum eſt, quaſi nunquam aliquid læſionis aut vulneris in eis contigiſſet: Excepto tamen, quod in vulnere dextri brachij eius, & in vno vulnere à Picardis ſibi illato, paruæ cicatrices ad modum fili, in ſignum percuſſionis apparebant.

Cuſtodes corporis eius nec fame nec ſiti nec ſomno grauantur.

Habebat autem prædictus dominus Ioannes tres ſorores germanas, quæ cum aliis quibuſdam honeſtis matronis, hoc venerabile corpus cuſtodirent. Ex aſpectu autem & præſentia illius, tanta gratia replebantur, quod toto tempore (ſcilicet à tranſitu eius vſq; ad ſepulturam) nec fame, nec ſiti, nec ſomnolentia grauabantur.

Comper-

XXIX. COMPERTA autem morte eius, ac fama gloriæ corporis eius longe lateque peruolante, tantus concursus hominum fiebat ad visitandam eam, etiam vsque ad mediam noctem; per omnes dies quibus manserat insepulta: ita quod de diuersis ciuitatibus & villis, de Rotterdam, de Delft, de Leydis, & Brielis, ac de aliis circumiacentibus oppidis & locis, tam multi ad spectaculum sacri corporis properarent: vt eorum certus numerus vltra multa millia taxari non posset, nec de facili explicari. Nam pueri trium vel quatuor annorum, quasi ad ambulandum præcincti, tam affectuose currebant, quod etiam homines prouectæ ætatis, ad visitationem tantarum reliquiarum incitabant. Poterat tunc virgo dicere, si vixisset: Sinite paruulos venire ad me, talium est enim regnum cælorum. De concursu visitantiũ corpus eius defunctum.

Ingressi ergo domum, in qua funus sanctum erat: & quia pusilli staturæ pueri erant, nec se ad videndum corpus in loco, vbi iacebat, erigere poterant, plurimi eorum vociferantes ac dolentes dicebant: Nonne ego videbo hanc virginem, pro qua de tam longinquo veni? Tunc astantes leuabant eos ad videndam faciem virginis; & post visionem remiserunt eos ad propria, cum eleemosyna candidi panis. Et quod amplius mirandum est, adfuit etiam matrona quædam, cum paruulo suo vnius anni & trium mensium: qui quidem infantulus complicatis manibus, & facie ad funem infantuli videntes & admirantes, ad lachrymas mouebantur.

XXX. PROPTER fortissimam passionum suarum tolerantiam, & frequentem cum Angelis familiaritatem, atque in cælestibus conuersationem: hæc virgo ad tantam peruenerat puritatem, vt ab indignis & immundis hominibus per manus attacta adhuc viuens, nonnunquam visibiliter maculas contraheret; quarum nigrediues per biduum vel triduum in manibus eius remanserunt, quæ prius in ea visæ non fuerunt. De maculis quas ex cõtactu immundorum contraxit.

Sic & post obitum eius, simile quid accidit. Nam cum facies eius post mortem ipsius, tanto splendore (vt dictum est) radiaret: accessit quædam matrona cum aliis visitationis gratia, & orarium suum, quod manibus tenebat, super faciem eius ex deuotione, sicut putabat, circumduxit: statimque facies virginalis ex illo contactu, successiue notabiliter est obscurata. Quapropter cum corpus eius in ecclesia positum esset, & quidam ad aspectum astantium postularent illud manifestari, & scrinium sibi aperiri; cæteri qui huiusmodi obscurationem nouerant, omnino hoc fieri prohibuerunt, timentes ne si amplius ex indignorum aspectu obscurata fuisset, alij inde scandalizarentur.

XXXI. TANDEM feria sexta infra octauas Paschæ adueniente, quæ fuit quarta dies à felici transitu eius, de conualle plorationis & terrenæ habitationis claustro, post missarum solemnia deuotissime celebrata, tradita est sepulturæ hora duodecima meridiano sole fulgente & ad ima die decurrente; exemplo Christi, qui sexta feria passus, hora nona mortuus, ante solis occasum est sepultus. Ad cuius exequias celebrandas adfuit religiosus pater Ludocus Prior regularium de Brielis, qui sæpius cum ea viuente fuerat familiariter loquutus, & plura sanctitatis eius arcana sagaciter expertus. Hic suasit pro meliori, & hortabatur populum, vt Christiano more famulam Dei paterentur sepeliri. His dictis, deuotio popularis Priori consensit: & statim ab eo, sarcophago firmiter obserato, corpus sacræ virginis traditur sepulturæ, (exemplo Christi sepulti in corde terræ) iterum ab ipso resuscitandum in nouissimo die, ac glorificandum cum sanctis omnibus in æterna beatitudiue. Sepelitur Schiedami.

Sepulta est autem prædilecta sponsa Christi Lidia, virginitate candida, humilitate profunda, patientia expolita, charitate feruida, misericors, benigna, deuotione præcipua, contemplatione præcelsa, omnibus virtutibus & donis Spiritus-sancti affluenter decorata. Non sericis inuoluta, non in tumba marmorea clausa; sed in sepulchro de lapidibus opere cæmentarij congruenter facto. Non in ciuitate regia, sed in oppido paterno Schiedam nominato. Non in choro clericorum, aut in sanctuario sacerdotum; sed in communi cæmeterio parochialis ecclesiæ sancti Ioannis Baptistæ, ad australem partem templi. Vbi ab omnibus inhabitantibus possit sepultura virginis videri & visitari. Non tamen profunde in terra, nec cum terra desuper tecta; nec super terram nimis eleuata; sed super trabes ligneas, intra fossam lapideam extensas. Et hoc quidem digne satis; vt quemadmodum in triginta annis terram non tetigerat viuens, ita nec terra eam tangeret defunctam, nec tumulus terræ operiret corporis eius arcam. Super quam positus est lapis grandis, rubei coloris, diuersis rubeis crucibus ab intra decenter figuratus, duobus fere cubitis super tumulum sepulchri eleuatus.

XXXII. POST venerandæ virginis exequias, cum multi fideles sepulcrum eius visitarent, & oblationibus spontaneis honorarent; qui se à variis languoribus & infirmitatibus curatos asserebant: Rectores ciuitatis & ecclesiæ magistri, inito consilio saluberrimo pro honore Dei dilatando, anno sequenti capellam lapideam cum altari iuxta sepulchrum eius construi fecerunt, circa festum decem millium martyrum, Ad laudem & gloriam Dei, & specialem memoriam eiusdem virginis, anno Domini millesimo quadringentesimo tricesimo-quarto. Anno 1434. Oratorium ei erigitur.

XXXIII. SED iam ad comprobandam huius virginis sanctitatem, dignum omnino videtur, in fine libri adnectere de multis signis tria notissima miracula, ad honorem Dei & istius sacræ virginis laudem: quæ ex fide dignorum perhibentium testimonium sanctitati eius, verissima probantur, & per ora multorum referuntur, breuiter Deo cooperante in Hollandia facta.

I. FVIT in ciuitate Delfensi virgo quædam, quæ octo annis continue lectum tenens, grauiter ægrotauit. Hanc quatuor magistri in medicina periti & famosi nominati visitabant; & humana pietate permoti, magis autem amore Dei inducti, succurrere ei cupiebant. Erat autem ægritudo istius virginis, prædictis iam magistris omnino occulta: nec aliquis eorum poterat dare aliquod remedium, quod potuit ægrotanti prodesse. Inter quos vnus magistrorum, magister Wilhelmus Sonderdanc doctor approbatus, multum admirans dixit virgini prædictæ: Tu nondum tanto tempore passa es tantos dolores sicut felix illa virgo Lydeuuigis: propter cuius merita, iam Dominus facit multa miracula in partibus nostris. Virgo igitur ægrotans hæc audiens, ex propria deuotione, aut potius diuina inspiratione accensa, legit tot orationes dominicas, (Pater noster vulgariter dictas) quot sunt membra in corpore hominis, ad honorem Dei & istius sanctæ Lydeuuigis virginis. Contigit ergo post hæc, quod felix Lydeuuigis virgo apparenter visitauit virginem languentem, dando ei remedium artis medicinæ, & veraciter curata surrexit sana, ambulans, comedens, & opera sanarum virginum exercens. De quo magister supradictus valde stupefactus, hoc ipsum verissimum esse testatur. Miraculũ.

II. SECVNDVM miraculum contigit Goudæ, in notissima ciuitate Hollandiæ. Erat ibidem in claustro virginum monialis quædam, quæ habebat contractionem neruorum in vna tibia; cuius tibia fuit ita incuruata & contracta, quod ire non poterat: nec eam quouis modo ad longitudinem alterius extendere ad spatium duarum palmarum. Ista libenter visitasset medicum istum magistrum Wilhelmum Sonderdanc prænominatum (qui antea vnam de eadem domo in Delft sibi transmissam, cum remediis artis suæ, & Dei gratia auxiliante, in spatio octo septimanarũ curauit:) sed à superioribus suis non poterat licentiam obtinere. Contristata igitur fleuit amarè pluribus diebus, quia clauda maneret omnibus diebus vitæ suæ, vt æstimabat, sic existens male contenta. Tandem venit felix illa virgo Lideuuigis de nocte, loquens cum ea & dicens: quod impetraret à sororibus, vt quælibet monialis illius domus, legeret quinque Pater noster & Aue Maria, ad honorem Dei & ipsius virginis Lydeuuigis; atque in Dominica die in propriam ecclesiam se portari faceret, sicque sanitatem tibiæ claudæ recuperare deberet. Quod incunctanter actum est. Nam Miraculũ.

licentia

licentia à confessore suo obtenta, portata fuit ad ecclesiam, vt Lydeuuigis ei per reuelationem dixerat: & sub Missa subito perfectam sanitatem tibiæ suę acquisiuit, per semetipsam lętissime exiens, ac gratias maximas Deo referens, qui per merita huius felicissimæ virginis Lideuuigis, istud miraculum operatus fuerat.

Miraculũ. TERTIVM vero miraculum Leydis contigit, in oppido celebri partis Hollandiæ. In hac populosa ciuitate fuit III. virgo religiosa, quæ habuit in collo duritiem cancrosam, ad quantitatem magni pomi: sic quod nec bibere aut comedere poterat, aut se inclinare; quin volebat suffocari, ex nimia angustia anhelitus. Ista venit nudis pedibus & sine lineo ad sepulchrum prædictæ sanctæ virginis, pro auxilio impetrandæ sanitatis: quo non obtento recessit cum magna tristitia, ignorans quæ bona sibi essent ventura. Nocte sequenti post recessum suum à sepulchro, & somno habito expergefacta, fuit plene curata ab illa cancrosa duritie, quam passa fuerat octo fere annis, sicut notum est multis. Hanc virginem miraculose curatam, supra memoratus magister Wilhelmus Sonderdanc, doctor in medicinis, oculis suis vidit, & collum eius manibus tetigit: qui etiam testimonium fidelissimum perhibet scriptis suis de omnibus præmissis dicens: Testor Deum, quod ista tria acta sunt in breui tempore: sed & alia plura, quæ vidi oculis meis, longum esset enarrare. Hæc supra scripta miracula contigerunt, Deo innouante signa in diebus nostris, anno Domini millesimo quadringentesimo quadragesimo-octauo: præsidente in sede Apostolica sanctissimo Papa Nicolao quinto, Pontificatus eius anno secundo.

ANN.60. DE SS. BASILISSA ET ANASTASIA MARTYRIBVS.

EX MENOLOGIO GRÆCORVM XV. APRILIS.

15. APRIL Apostolorũ discipulæ Basilissa & Anastasia. vide Bar. anno 69.

SANCTÆ Martyres Basilissa & Anastasia cum essent ex magna vrbe Roma genere & diuitiis illustres, discipulæ sanctorum Apostolorum, illis martyrio coronatis, cum eorum reliquias nocte sublatas curauissent, delatæ sunt Imperatori Neroni. Itaque in carcerem coniectæ, & paulo post eductæ, cum in Christi confessione se permanere professę essent, suspensæ sunt, mammis, manibus, pedibus, & linguis excisis, capite obtruncatæ sunt.

ANN.80. 15. APRIL *SS. MARONIS, EVTICHETIS ET VICTORINI Martyrum Acta recensita habentur inter acta SS. martyrum Nerei & Achillæi. 12. Maij §. 11. & 12. Ad sepulchrum Victoris eiusmodi inscriptionem haberi notat Bar. in Martyrolog. Rom. notis ad hunc diem.* Iubente Deo Christo nostro, sancto martyri Victorino Quoduultdeus de suo fecit.

AN. 250. 15. APRIL *SS. MAXIMI ET OLYMPIADIS Acta, habes in gestis S. Laurentij martyris 10. Augusti §. 5.*

AN. 280. VITA ET PASSIO SS. DECEM ET OCTO MARTYRVM CÆSARAVGVSTANORVM, PER AVRELIVM Prudentium conscripta in libro Peri Stephanõn.

16. APRIL Quantum præsidij sit vrbibus in reliquiis sanctorum.

BIS nouem noster populus sub vno
Martyrum seruat cineres sepulcro:
Cæsaraugustam vocitamus vrbem,
Res cui tanta est.

Plena magnorum domus angelorum,
Non timet mundi fragilis ruinam,
Tot sinu gestans simul offerenda
Munera Christo.

Cum Deus dextra quatiens coruscam
Nube subnixus veniet rubente,
Gentibus iustam positurus æquo
Pondere libram.

Orbe de magno caput excitata
Obuiam Christo properanter ibit
Ciuitas omnis, preciosa portans
Dona canistris.

Afra Carthago tua promet ossa
Ore facundo Cypriane doctor.
Corduba Aciscl. & Zoëllum,
Tresque coronas.

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
Offeres Christo genitrix piorum
Tarraco, intexit cui Fructuosus
Sutile vinclum.

Nomen hoc gemmę strophio illigatum est:
Emicant iuxta lapides gemelli.
Ardet & splendor parilis duorum
Igne corusco.

Parua Felicis decus exhibebit
Artubus sanctis locuples Gerunda
Nostra gestabit Calagurris ambos,
Quos veneramur.

Barcinon claro Cucufate freta,
Surget, & Paulo speciosa Narbo:
Teque præpollens Arelas habebit
Sancte Genesi.

Cyprianus. Aciscl. & Zoellus.

Fructuosus.

Felix.

Cucufates.

Genesius.

Lusitanorum caput oppidorum
Vrbs, adoratæ cineres puellæ
Obuiam Christo rapiens, ad aram
Porriget ipsam.

Eulalia.

Sanguinem Iusti, cui Pastor hæret,
Ferculum duplex, geminumque donum
Ferre Complutum gremio iuuabit
Membra duorum.

Iustus. Pastor.

Ingeret Tingis sua Cassianum,
Festa Massylum monumenta regum:
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad iuga Christi.

Cassianus.

Singulis paucæ, tribus aut duobus,
Forsan & quinis aliquæ placebunt
Testibus Christi, prius hostiarum
Pignore functæ.

Tu decem sanctos reuehes & octo
Cæsaraugusta studiosa Christi,
Vertice flauis oleis reuincta
Pacis honore.

Sola in occursum numerosiores
Martyrum *turbas Domino parasti:
Sola prædiues pietate, multa
Luce frueris.

*turmas.

Vix parens orbis populosa Pœni,
Ipsa vix Roma, in solio locata,
Te decus nostrum superare in isto
Munere digna est.

Omnibus portis sacer immolatus
Sanguis, exclusit genus inuidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Vrbe piata

Nullus vmbrarum latet intus horror:
Pulsa nam pestis populum refugit:
Christus in totis habitat plateis,
Christus vbique est.

Mar-

Martyrum credas patriam coronis
Debitam sacris, chorus vnde surgens
Tendit in cælum niueus togatæ
Nobilitatis.

Vincē-tius. Inde, Vincenti, tua palma nata est:
Clerus hic tantum peperit triumphum,
Hic sacerdotum domus infulata
Valeriorum.

Valeri⁹ epi-scopus. Sæuus antiquis quoties procellis
Turbo vexatum tremefecit orbem,
Tristior templum rabies in istud
Intulit iras.
Nec furor quisquam sine laude nostrum
Cessit, aut clari vacuus cruoris:
Martyrum semper numerus sub omni
Grandine creuit.
Nonne, Vincenti, peregre necandus
Martyr, his terris tenui notasti
Sanguinis rore speciem futuri
Morte propinqua?
Hoc colunt ciues: velut ipsa membra
Cæspes includat suus, & paterno
Seruet amplectens tumulo beati
Martyris ossa.
Noster est, quamuis procul hinc in vrbe
Passus ignota, dederit sepulcro
Gloriam victor, prope Iittus altæ
Forte Sagunti.
Noster & nostra puer in palæstra
Arte virtutis, fideique oliuo
Vnctus, horrendum didicit domare
Viribus hostem.
Nouerat templo celebres in isto
Octies partas decieſque palmas:
Laureis doctus patriis, eadem
Laude cucurrit.

Encra-te vir-go. Hic & Encrate recubant tuarum
Ossa virtutum: quibus efferati
Spiritum mundi violenta virgo
Dedecorasti.
Martyrum nulli, remanente vita,
Contigit terris habitare nostris:
Sola tu morti propriæ superstes
Viuis in orbe.
Viuis, ac pœnæ seriem retexis,
Carnis & cæsæ spolium retentans,
Tetra quam sulcos habeant amaros
Vulnera, narras.
Barbarus tortor latus omne carpsit,
Sanguis impensus, lacerata membra,
Pectus abscissa patuit papilla
Corde sub ipso.
Iam minus mortis precium peractæ est,
Quæ venenatos abolens dolores,
Concitam membris tribuit quietem
Fine * supremo.

* sopo-ro.

Cruda te longum tenuit cicatrix:
Et diu venis dolor hæsit ardens:
Dum putrescentes * tenuat medullas
Tabidus humor.

* te-nuat.

Inuidus quamuis obitum supremum
Persecutoris gladius negarit,
Plena te martyr tamen, vt peremptam,
Pœna coronat.

Vidimus partem iecoris reuulsam,
Vngulis longè iacuisse pressis:
Mors habet pallens aliquid tuorum,
Te quoque viua.
Hunc nouum nostræ titulum fruendum
Cæsarauguſtæ dedit ipse Christus:
*Iuge viuentis domus vt dicata
Martyris esset.

*Tumba.

Ergo tersenis sacra candidatis
Diues Optato simul & Luperco,
Perge conscriptum tibimet senatum
Pangere psalmis.

Nomina ss. sanctorum martyrum.

Ede Successum, cane Martialem,
Mors & Vrbani tibi concinatur,
Iuliam cantus resonet, simulque
Quintilianum.
Publium pandat chorus, & reuoluat
Quale Frontonis fuerit trophæum,
Quid bonus Felix tulerit, quid acer
Cæcilianus.
Quantus Euenti tua bella sanguis
Tinxerit, quantus tua Primitiue:
Cum tuos viuax recolat triumphos
Laus Apodemi.
Quattuor posthinc supereſt virorum
Nomen extolli, renuente metro,
Quos Saturninos memorat vocatos
Prisca vetustas.
Carminis leges amor aureorum
Nominum parui facit: & loquendi
Cura de sanctis, vitiosa non est
Nec rudis vnquam.
Plenus est artis modus, annotatas
Nominum formas recitare Christo:
Quas tenet cæli liber, explicandus
Tempore iusto.
Octo tunc sanctos recolet, decemque
Angelus coram patre filioque,
Vrbis vnius regimen tenentes
Iure sepulcri.
Quin ad antiquum numerum trahentur
Viua post pœnæ specimen puella,
Morsque Vincenti, cui sanguis hinc est
Fons & honoris.
Additis Gaio (nec enim silendi)
Teque Crementi: quibus incruentum
Ferre prouenit decus ex secundo
Laudis agone.
Ambo confessi Dominum, steterunt
Acriter contra fremirum latronum:
Ambo gustarunt leuiter saporem
Martyriorum.
Hæc sub altari sita sempiterno,
Lapsibus nostris veniam precatur
Turba, quam seruat procerum creatrix
Purpureorum.

Sancti in cælis orant pro nobis.

Nos pio fletu, date, perluamus
Marmorum sulcos, quibus est operta
Spes, vt absoluam retinaculorum
Vincla meorum.
Sterne te totam generosa sanctis
Ciuitas mecum tumulis: deinde
Mox resurgentes animas & artus
Tota sequeris.

Orat ad tumulos sanctorum.

VITA

AN. 590. VITA S. PATERNI EPISCOPI ABRINCENSIS, SATIS, VT APPARET, FIDELITER, SED VALDE OBSCVRO STYLO CONscripta. Itaque in gratiam lectoris oratione aliquanto Latiniori reddita est per F. Laurent. Surium.

16. APRIL. Licet Vsuardus eum habeat 23 Septēbris, fortassis ꝓpter trāslationem.

RELIGIOSÆ actiones, virtutum incrementis cumulatæ, atque ad fastigium sacratæ benedictionis perductæ, tum quoque miraculorum fide dignorum transacti temporis testimonio approbatæ, viuacibus meritis nunquam absunt à fidei internis obtutibus, etiamsi nullis sint literarum monumentis consignatæ. Neque enim extrinsecus adhibitis indigent testimoniis, cum domesticis veræ gloriæ documentis fulciantur. Verumenimuero ob aliorum vtilitatem expedit plane etiam in scripta eas referri. Itaque etiam nos beati Paterni antistitis præclare gesta scribenda suscepimus: confirmatur enim grex deuotus sui pastoris suffragio, quoties eius virtutum commemoratione recreatur. Ortus est autem beatissimus Paternus apud Pictauos, Aquitaniæ oppido, & quidem ex parentibus generis nobilitate atque etiam publica administratione conspicuis. Sed vicit ipse natalium splendorem vitæ & morum claritudine, Iulita matre, iam ab annis duobus vidua, illum honestissime educante. I.

S. Paterni patria.

Mater.

Monasticā vitam complectitur.

IN ipsa vero tenera ætate, cælesti inspiratione permotus, religiosæ vitæ frenos sibi sponte iniecit, in monasterio Enixionensi Dominicæ seruitutis iugo & habitu monastico suscepto. Vbi sane non multo post ab Abbate ad cellarij dispensationem adhibitus, in illo primo suæ promotionis gradu non obscura de se indicia dedit, idoneum se fore, cui, diuina agente prouidentia, etiam pontificatus functio & plurimarum rerum administratio quandoque demandaretur. Volebat autem mater eius iam cœnobium ingresso vestem parare: cumque telam ordita esset, eamque casu super tectum reposuisset, miluus eam ad suum nidum absportauit: vbi post anni exacta spatia reperta est integra, adeo vt eius stamen nec imbres hyemis, nec æstatis feruores corruperint. In ipsa adhuc adolescentia ad sublimiora sanctæ vitæ studia adspirans, cum non fideret sibiipsi propter ætatis teneritudinem, cum Scubilione, eiusdem loci monacho, prius communicato consilio, pro Christi amore relictis parentibus, in pago Constantino (sic enim loquitur author historiæ) vna cum illo libenter constituit peregrinus degere. Itaque nihil præter Psalterium secum accipientes, eo profecti sunt. Porro sanctus Scubilio, licet ætate maior esset; videns beatum Paternum meritis venerabilem, vt illum sibi æquaret, pallium suum diuisit, eique partem dimidiam dedit. Ambobus vero propter captandam solitudinem insulam quandam adire cupientibus, vir quidam nobilis & religiosus Deoque dilectus detinuit eos apud se, donec ciuibus suis illorum aduentum indicaret: rogauitque illos, vt in fanum Scisciacum se reciperent, suisque precibus homines ethnicissimi erroribus implicatos, à dæmonum cultu reuocarent. Tum vero illi circa montis sinum in cauernam quandam ingressi sunt: cumque populus, execrabili ductus consuetudine, in illo fano debaccharetur, sancti viri admonebant miseros, ne falsos deos colendo se æternum perderent, qui salutem possent adipisci sempiternam, si non eiusmodi iniuria suum irritarent creatorem: aiebantque rectius omnino ipsos facturos, si per gratiam Dei renati, suum colerent conditorem. His auditis, homines insani reuerendos viros irreuerenter contemnunt, rituque suo cœptum cultum pertinaciter prosequuntur. At sancti viri tum sanctæ Crucis signo, tum fidei feruore armati, accedunt ad vasa, in quibus illi miseri pulmenta coquebant, suisque ea scipionibus euertunt: potum quoque effundunt, posthabito præsentissimo vitæ suæ periculo, vt pro Christo fortiter dimicarent, parati etiam, immo & appetentes pro illo obire martyrium, si non defuisset percussor. Ecce autem nutu diuino timore corripiuntur, qui sanctos viros facile etiam trucidare potuissent: sed cum ad suum locum ambo reuerterentur, mulier quædam in illorum contumeliam sese nudauit: at repente membris omnibus contrahitur, totoque anno vigore tabescente cruciatur, neruisque debilitatis, etiam vlcere flagellatur, donec petita à sanctis viris venia, illis Dominum rogantibus, sanitati restituta est. II.

S. Paternus cum Scubilione degit in specu.

Illorum zelus & constantia.

ACCIDIT quodam die, vt non nisi dimidius panis illis ad necessariam refectionem supereesset. Adueniente peregrino quodam, beatus Paternus humanitatis studio eum illi largitus est, potius apud Deum sibi ex illo mercedem colligere volens, quam in suum eum ventrem recondere. Vbi autem stata edendi hora aduenit, sanctus Scubilio rogauit eum, vt illud panis frustum ipsis opponeretur. Cui Paternus ait: Christus qui semper abundat, seruis suis escas subministrabit. Tulit hoc moleste Scubilio, quippe qui labore defessus, nihil inueniret, vnde vires exhaustas reficeret. Interim non dormitabat prouidentia Dei ad suppeditandum escam seruis suis, nec eos fame discrutiari passus est ille, qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Nam confestim Vuitheus, qui se primus in illorum disciplinam tradiderat, illis ieiunantibus multa attulit munera & magnam ciborum copiam: sicque intra temporis fere punctum, quod indigenti Paternus impertierat, cum grandi fœnore receperunt. Sed cum cibum caperent, non aderat aqua, qua sitim excluderent: quæ tanto solet esse acrior, quanto est maior è cibo satietas. Mox igitur in terram prostrati, supplices Christo, qui est fons vitæ indeficiens, preces offerunt, vt ipse famulis suis aquam largiatur in deserto, qui olim populo Israëlitico è petra largissimas produxit vndas in solitudine. Audiuit auris propinqua clementissimi saluatoris preces seruorum suorum, tangenteq; Paterno humum baculo, fons erupit: crederes te videre Moysen virga percutientem petram. III.

Psal. 144.

Exod 17. Num. 20.

Fontē precibus impetrant.

EIVS rei fama crebrescente, vir venerabilis Generosus, Abbas eorum, post triennij spatia abiit ad requirendos monachos suos, tam bene fugitiuos, quippe qui ad Christum aufugerant. Vbi autem ad illos peruenit, didicit Paternum arduum sane vitæ institutum sequi, præter panem & aquam vel olera sale conspersa, nihil alimentorum admittere, & non fœminarum duntaxat, sed etiam virorum adspectus declinare: vt ab hominum consuetudine semotus, solicite operaretur visitationes angelicas: tantoque plus proficeret in rerum diuinorum contemplatione, quanto minus haberet ex hominibus solatij. Tum præterea cognouit cum nullo vnquam cubare in lectulo, nulla lecti operimenta requirere, nunquam ad plumas vel caput reclinare: ea veste qua interdiu vteretur, etiam noctu contentum esse: pro molli lana asperum vsurpare cilicium, vt nec ipsa quidem nocturna quies corpori sine molestia abiret, exactoque in sanctis laboribus die, nox non ad quietem, sed ad laborem succedere videretur. His igitur consideratis, vt aduertit Abbas eum monastici Canonis metas, tanquam equum impatientem, immodico feruore excedere, impositio quodam freni retinaculo, ad moderanda eum ieiunia reuocauit, simulque iussit, ne tam arctæ se daret solitudini, nec virorum adspectum & colloquia recusaret: tum etiam cellulas inuiseret. Simul etiam apud Lucianum episcopum & ciues præclarum ei reddidit testimonium, bonis & honestis eum parentibus esse editum. Dehinc valefaciens Paterno, Scubilionem secum ad monasterium reduxit: cui tamen non multo post copiam fecit ad Paternum sese recipiendi. Porro Lucianus episcopus Paternum primo diaconum, inde presbyterum ordinauit. Ille vero quantum sibi sensérat ex illa promotione accessisse dignitatis, tanto plus ipse sibi cumulandis virtutibus veri honoris adiicere nitebatur. Tantus autem Scisciaci ex eius & Scubilionis laboribus gratiæ fructus excreuit, dum illic cælestis verbi semina spargerent, vt IV.

S Paterni vita rigida.

Paternus fit presbyter.

fanum

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

fanum prophani cultûs in pecorum ſtabula redactum ſit. Speluncâ autem illa, in quam viri illi egregij ſe abdiderant, tam ſuaues ex ſe diffudit virtutum odores, vt permulta ex Paterno prodierint monachorum examina, nec pauca apud Conſtantiêſes, Baiocenſes, Cenomanos, Abrincenſes, Rhedones in Britannia minori ab illo fundata ſint monaſteria. Claruit autem eius eximia fides multis argumentis, & ſacram vitam miraculorum ſignâ declarârunt. Multa condit monaſteria.

V. Scisciaci namq; ei oblata fuit ancilla muta ab Oroaſte presbytero. Extendit vir ſanctus manum, vt puellæ labia aperiret: ſed cum dentes non poſſet diducere, mox oleo benedixit, eoq; maxillas eius conſignans, id effecit, vt ſonum redderent, qualem ſolent catenarum fragmenta inter ſe colliſa. Deinde etiam os eius eodem liniens oleo ſciſcitabatur quid haberet, quòd ſic perpetuò obmuteſceret. Tum illa ſubitò reſpondit viro Dei, & vnde muta fuiſſet effecta, explicauit. Sciſciaco diſceſſurus vir ſanctus ad Abrincenſes, petijt à fratre Scubilione, vt liceret ſecũ auferre duos pullos columbarum, quos ipſe nutrierat. Negauit aſſenſum Scubilio, dicens ſe eius abſentis loco vel colũbas velle retinere. Adquem Paternus: Immo verò, inquit, illius ſint columbæ, quem amplius amant. Cumq; ad monaſterium, quod inde ad decem & octo ferè miliaria aberat, peruenirent, poſtridiè venerabili viro Paterno illic columbæ alacres occurrerunt, ſuum erga eum teſtantes deſiderium. Nec præter rationem eſt, quod virum ſpiritalem columbæ, quarum ſimplicitas etiam in ſcripturis diuinis commendatur, ſecutæ ſunt. Mutam ancillam curat.

VI. Apvd Abrincenſes vrſi cuiuſdam ancillæ adeò erant vi morbi contractæ manus, vt nec fila quidem è glomo poſſent diuellere. Orauit pro miſera vir Dei, & citò laxatis neruis, priſtina manibus incolumitas reſtituta eſt. Id vbi fama longè lateq; diuulgauit, multa Childeberti regis prece compulſus, ei Pariſijs vehiculo operto incluſus occurrit: cumq; Mileuico puer à ſerpente percuſſus, ilicò è corpore abiturus videretur, acceſſit ad eum vir ſanctus, editoq; crucis ſigno, & olei liquore puero perfuſo, exitiale virus tali antidoto profligauit. Quo ſanè in loco in rei geſtæ teſtimonium baſilicam in beati viri honorem condiderunt. Vbi autem maligni ſpiritus eum Pariſios aduentare ſenſerunt, ex obſeſſis corporibus aufugerunt: & qui febre correpti erãt, incolumes euaſêre: nec potuit illic durare morbus, vbi tam inſignis medicus ſua pharmaca produxit. Poſtea verò cum vir Dei pro pauperibus rigias aures appellaret, inclytus rex Childebertus Creſcentio, ad quem publica cura ſpectabat, mandauit, vt quod B. Paternus ab ipſo exigeret, id exequi ne omitteret. Promiſit ille ſe ita facturum: ſed idem fefellit. Nam in Burgũdiam profectus eſt, viro ſanctiſſimo neſciente. At mox illum diuina vltio perſecuta, oculorum lumine priuauit, ita vt biduo erraret. Agnoſcens igitur culpam ſuam, celeriter regreſſus eſt ad hominem Dei, veniamq; petijt: eodemq; momento quo ab animo iniquitas abſceſſit, oculis lux reddita eſt: factusq; ex ipſa cæcitate eruditior, ſerui Dei non diſtulit parere voluntati, felicior effectus pulſa pectoris caligine, quam oculorum luce reparata. Contractas manus cuiuſdam fœminę ſanat. Signo crucis & oleo pellit virus.

VII. Iam ſeptuageſimum ætatis agebat annum B. Paternus, & Abbatis officio fungebatur, cùm ecce Sciſciaci in cellula, quam primò exſtruxerat, quieſcenti quadam nocte viſus eſt locus ille mira claritate perfuſus. Simul autem viſi ſunt ad eum ingredi ſancti epiſcopi Melanius, Lucianus & Beor, qui ad Dominum migrauerant, ipſumq; ordinare antiſtitem. Hac ille viſione obſtupuit, ſed tacitam apud ſe habere volens, tamen occultare non potuit, quam poſtea ipſe rei euentus ad omnium notitiam perduxit. Nam non multum interceſſit temporis, cum decedenti Abrincẽſi epiſcopo ad regis & populi preces ipſe ſucceſſit. Nec enim recuſare potuit, quod ſecreta Domini diſpenſatione ſibi imponendum iam ante præuiderat. Vbi autem id honoris adeptus eſt, talem ſe præbuit, tum in veterum eccleſiarum inſtauratione, tũ in nouarum ædificatione, domorum etiam reparatione, & pauperum procuratione, vt eſſet in ſingulis admirabilis, & in omnibus ſingularis. Cùm autem quadam vice in pago Theodeſiaco ad comitem Seuerum fœmina quædam, ciuis Rhedonenſis, veniſſet planè muta, ſanctoq; viro in oratorio eſſet oblata, illo pro ea preces fundente, actutum longa rupit ſilentia, nec potuit diutius ſeruire inimico, pro qua Chriſtus eius & creator & ſaluator fuerat interpellatus. Viſio S. Paterni. Creatur Abrincenſis epiſcopus. Muta loquitur.

VIII. Tertivmdecimvm annum in Abrincenſi pontificatu iam agens vir ſanctus, altero Paſchatis die, cùm fratres Sciſciaci inuitare cuperet, in morbum incidit, itemq; ſanctus Scubilio apud Mandanenſes. Mittunt autem vtrinq; nuncios, mutuoq; ſibi ſignificant, vt priuſquam migrent ex hac vita, mutuo conſpectu fruantur. Nuncij in ipſo itinere ſibi fiunt obuiam, rogantq; beatum Scubilionem, vt beato Paterno occurrat. Id verò quo minus ille poſſet, ſinus quidam maris impedimento fuit, quem nocturno tempore traijcere non licuit. Verum cum à Sciſciaco ferè tribus miliaribus abeſſet, eadem omnino hora beatus Paternus & frater eius Scubilio reuerendus Præpoſitus, nobili triumpho, comitibus angelicis ſpiritibus animas ſuas è terris ad cœleſtia regna cum Chriſto æternum victuras tranſmiſerunt. Cumq; & Paterni exequias celebraret Lauto epiſcopus, qui ante dies octo eius inuiſendi cauſa eo venerat, eiuſq; ſacrum corpus ad baſilicam deportaret: idemq; Lauſcius epiſcopus S. Scubilionem ad baſilicam eandem adduceret, ambo pontifices, concinente pſallentium choro, præter omnem exſpectationem ſibi inuicem occurrerunt, pariterq; in eodem loco conuenerunt: & viri ſanctiſſimi quorum funera illi antiſtites curabant, felici tranſitu locum orationis, quem ipſi extruxerant, eodem die ſimul occupârunt: & qui ſe in vita mutuo dilexerant, nec in morte quidem ſeperati ſunt, idque adeò, vt vno eodemq; momento, vno atq; eodem momento pariter conditi ſint: nec dubiũ, quin Chriſto redemptori noſtro, noſtri amantiſſimo, electi eius gratia è ſeculo, felicibus meritis illuſtres, pariter occurrerint in cœlis etiam poſt obitum beatis & mirificis operibus integrè viuentes, & miraculis coruſcantes, ad laudem & gloriam præpotentis Dei, cui eſt honor & gloria in ſecula ſeculorum, Amen. Obit S. Paternus. Lauto epiſcopus ſubſcripſit in Aurelianẽ. Conc. 2 & 3.

DE S. MAPPALICIO MARTYRE EX EPIST. VI. LIB. II. ET EPIST. XXII. AD LVCIANVM D. Cypriani. An. 250.

Sanctvs Mappalicus in Africa cum aliis pluribus martyrio coronatus eſt. Scribit beatus Cyprianus in epiſtola ad martyres de illo hoc modo. Vox plena ſpiritu ſancto de martyris ore prærupit, cùm Mappalicus beatiſſimus inter cruciatus ſuos procõſuli diceret: Videbis cras agonem. Et quod ille cum virtutis ac fidei teſtimonio dixit, Dominus impleuit. Agon cœleſtis exhibitus, & Dei ſeruus in agonis promiſſi certamine coronatus eſt. Et poſt pauca: Hunc igitur agonem per prophetas antè prædictum, per Dominum commiſſum, per Apoſtolos geſtum, Mappalicus ſuo, & collegarum ſuorum nomine, proconſuli repromiſit, nec fefellit in promiſſo ſuo vox fidelis. Pugnam quam ſpoſpondit exhibuit, & palmam quam meruit accepit. Iſtum nunc beatiſſimum martyrem, & alios participes eiuſdem congreſſionis, & comites in fide ſtabiles, in dolore patientes, in quæſtione victores, vt cæteri quoquè ſectemini, & opto pariter & exhortor: vt quos vinculum confeſſionis, & hoſpitium carceris ſimul iunxit, iungat etiam conſummatio virtutis, & corona cœleſtis. 17. Aprilis. Lib. 2. Epiſtola 6 Item Luciani Epiſt. 22.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

AN. 100.

MARTYRIVM SS. MARTYRVM ELEVTHERII EPISCOPI, ET EVANTHIÆ MATRIS EIVS, EX SIMEONE METAPHRASTE.

18. APRILIS. Eleutherii patria. Latina & martyrologia vocant Anthiam.

CVM Ælius Adrianus Romanis quidem imperaret, dæmonibus autem & simulacris diligenter seruiret: admirabilis quoq; Eleutherius illo tempore cognitus est, veluti quædam stella diem illustrans. Cui patria quidem fuit inclyta & magna Roma: parentes autem genere quidem nobilissimi, diuitijs verò opulentissimi, gloria etiam clarissimi. Ter consulem enim fuisse eius patrem, eius scribit historia. Sed cùm essent adeò insignes, nec eis quidem deerat nobilitas ex pietate orta & religione. Eius enim mater Euanthia, cum diuini Pauli apostolicis admonitionibus fidem accuratè didicisset, cum studio virtutis, Dei quoq; cultu erat valdè locuples. Ea cùm hunc sanctum peperisset puerum, Eleutherium quidem vocauit ex ipso ortu: adeò autem liberaliter & honestè eum educauit, vt nomini res quoq; conuenirent. I.

Anacleto, cum Anicetus sederit post Adrianum sub quo passus est.

SIC ergò educatum, cum ad virilem ætatem peruenisset, Deo & Archiepiscopo * Aniceto dat eum, donum ipso dignum. Ipse enim tunc Romanæ præerat Ecclesiæ. Qui videns morum eius moderationem & alias virtutes, eum quidem primùm Diaconum, deinde Presbyterum, postremò Episcopum ordinat Illyrici: sicque lucerna, vt Euangelicè dicam, posita super candelabrum, & verbi luce illuminante multorum cogitationes: & falsam quidem mendacij doctrinam proculcante, doctrinæ sermone affluente, ad solius autem Dei cognitionem multos conuertente & deducente ad pietatem, non poterat malignus hæc ferre moderatè: sed rabie quidem in ipsũ agitabatur, & grauiter spirabat contra pietatem. Totum verò subiens Adrianum, cum illo armatur contra veritatem: & ante alios omnes contendit de medio tollere Eleutherium, ex piis studens demetere eos, qui erant insigniores, tanquam spicas quasdam cæteris præstantiores: & statim cum terribili legatione mittitur Felix quidam, vnus ex Ducibus exercitus, iussus vt per vim adducat Eleutherium, & eum sistat ante tribunal imperatoriũ. Qui cũ ad Christi mandram peruenisset ecclesiam, eam extrinsecus circumsidet multitudine militum: & cùm intus intercepisset Eleutherium, tanquam prædam aliquam studebat habere agnum Christi. II. *Matt* 5.

Felix dux exercitus ad Christum conuertitur.

DEINDE templum ingressus, & truculentis quidem oculis & truculentiore etiam spiritu, tanquam ipso vultu eius, qui miserat, significans sæuitiam, se ostendens ijs, qui videbant: postquam vidit Eleutherium suauissimum doctrinæ fluentum profundentem, & ornatissimè pietatem annunciantem iis, qui eum eo versabantur, ille mirandum in modum admirabatur CHRISTI virtutem: & statim mutata sæuitia, (visus est enim habere animum aptum ad suscipiendum semina pietatis) fit ouis pro lupo, & pro persecutore discipulus: & priorum veluti oblitus, non latro & persecutor, sed Christi, quem persequebatur, amicus & discipulus: & despicit quidem ipsum Imperatorem: procidit autem ad pedes sancti: & ab eo tempore lubens versabatur cum magistro, illius verbis illuminatus, & in pietate confirmatus. Sed sic quidem fecit Felix, & nequaquam curauit reuerti ad eum, qui miserat. Non erat autem, id quod videbatur Eleutherio. Festinabat enim ad confessionem: eratq; prompto & alacri animo ad pietatem liberè efferendam. Iter certè protinus est ingressus, habens etiam se sequentem Felicem ducem exercitus. Cùm autem inter eundum in aquam incidissent, fit hîc Felix alius Candaces: & à diuino Philippo baptizatur, nempe Eleutherio, & idololatriæ caligine, tanquam putrido aliquo indumento, exuitur. III.

Actor. 8.

Ab Eleutherio baptizatur.

POSTQVAM verò itinere confecto Romam venerunt, à fidelibus quidem, qui erant Romæ, agnitus, sigillatim de Eleutherio omnia annunciat. Eleutherium autem iussus Imperatoris imperabat sisti ad illius tribunal. Ille verò tam magno & excelso animo ingreditur, acsi non ad certamina, sed ad festum accerseretur. Quem cùm adspexisset Imperator, vt vidit eũ esse & iuuenẽ, & formosũ, & virtutis ornamento & animo & oculis decorũ: Cur, inquit, ô Eleutheri, patria relicta religione, deorum cultum nihili faciens, nouum quendam Deum colis: isq; cùm non solum sit apertè mortuus, sed etiam mortem subierit turpissimam? Eleutherius autem ei, qui se tam stultè gerebat, nec respondendum quidem esse arbitratus: & alioqui ipsum Christum in iis, quæ pro Christo passurus erat, imitans, stabat tacens. Sed respondet Imperatori. IV.

Eleutherius sistitur coram Imperatore.

Nihil respõ

Luc 21.

Tandẽ respondet cõstantissime

sponde, rursus dixit Imperator: Qui fit, quod te tam stolide geras, & in hunc Christianorum cultum insanum te immiseris? Deinde aliquantum remittens de acerbitate: Pare, inquit, mihi, & diis inuictis sacrifica. Si enim persuasus conuertaris, honores tibi præbebo maximos: Sin autem non pareas, grauissima inferam supplicia.

ELEVTHERIVS verò Domino inuocato, qui dixit: Nolite esse soliciti, quomodo aut quid respõdeatis. Dabitur enim vobis, inquit ille, sapientia, cui nullus poterit resistere: Quomodo, inquit, potero sustinere talibus dijs seruire, aut alij sustinenti assentiar? Quomodo autem non magis vobis consuluerim ab eis deficere: & si non pareatis, vestram defleam amentiam, quod ratione à Deo honorati, effecti estis viliores lignis & lapidibus, adeò vt hæc deos esse putetis: & non solum esse, sed etiam benè esse existimetis: idq; verò Deo relicto, qui ratione constituit vniuersum? Cœlum enim & terra sunt opus manus illius. Sumus verò nos ex iis, quæ creauit, opus pulcherrimum & pretiosissimum: etiamsi tanquam in pugna nocturna ignoramus id, quod est amicum & hostile: & aduersus nostrum quidem Dominum bellum gerimus: eos autem, qui sunt verè nostri inimici & hostes, & dæmones, inquam, nostros, ô insaniam, putamus esse dominos, & eos honoribus extollimus & sacrificiis. Ego igitur Domino meo adhæreo, & semper adhærebo: & Christo meo seruiam, ignominias vestras & honores, & has pueriles laruas suppliciorum, infantium esse plagas reputans. Mihi enim, vt meus dixit doctor Paulus, totus mundus est crucifixus, & ego mundo: & mori pro Christo, deliciæ mihi sunt & exultatio. Ira plenus per hæc euadit Imperator, & grabatum iubet afferri æneum, & ei multum quidem ignis substerni: supra eum autem nudum extendi athletam, & sic perpetuo deflagrare, donec omninò interierit. V.

Galat. 6.

Dire cruciatur.

Manet illæsus ab igne.

POSTQVAM autem hæc citò facta sunt, martyr insiluit in grabatum, & totus in toto fuit extensus. Ciuitas verò ægrè ferens id, quod factum fuerat, (omnes enim ferè conuenerant ad spectaculum) exprobrabant Imperatori crudelitatem: Cur, dicentes, vir adeò clarus, genereq; & sapientia insignis, malè perit, tanquam infamis quispiam? Deus autem dolorem alleuabat è superis: & tanquam quodam rore refrigeratus, & in molli herba cubans, martyr sentiebat voluptatem. Imperator autem postquam animi rabiem tormento iam satis lenierat, existimans eum iam esse mortuũ, iubet illinc tolli illius corpus. Postquam è lecto ferreo surrexit martyr, non solum illæsus, sed etiam lætus & alacer: & extollam te Deus meus rex meus, canebat cum gaudio, & laudabo nomen tuum perpetuo. Laudabo Deum, qui lætificat iuuentutem meam. Quoniam generatio & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam annunciabunt, & miracula tua narrabunt. Postquam verò Deo sic glorificato, audacius deinceps adstitit ante tyrannum: Adspice ad me, ait, ô Imperator, quem tu existimasti ab igne exedendum, & intellige eum, qui à me prædicatur. Agnosce autem tuorũ quoque deorum imbecillitatem. Hanc audaciam & dicendi libertatem, suam esse contumeliam Imperator arbitratus, & se victum esse opinatus, quod contemneretur, supplicium eo excogitat maius & vehementius. Rursus ergo in medio proponitur craticula, igne quidem subtus accẽsa: oleo autem desuper adsperso, & flammam grauiter accẽdens. Sed ne tunc quidem gratia neglexit martyrem: sed simulatque fuit ipse impositus craticulæ, ignis statim fuit extinctus, & carbones emarcuerunt: craticula vero, tanquam non oleum, sed aqua potius desuper fuisset infusa, ipsa quoque erat frigida, sanctũ conseruans illæsum. VI. *Psal.* 144.

Ponitur in craticula.

Ignis extinguitur.

QVIA

VII. QVID verò? cum hîsne fuit extincta ira Imperatoris? Nequaquam: sed rabie semel percitus, & ad alia quidem nihilo melius affectus, quàm cæcus: ad hoc autem solùm intuens, vt dijs suis gratificaretur in sancto puniendo, qui quidem sunt omninò dæmones homicidæ, rursus iubet afferri sartaginem, ceramque & picem, & adipem in eam injici: multo verò igne subtus accendi, & sic in ea rursus extendi martyrem. Postquam ergo factum fuit, quod fuerat imperatum, & sartago tota erat candens: stetit autem martyr quoque subiturus supplicium: Ne differas, inquit Imperator, ô Eleutheri. stas enim medius inter mortem & vitam, cura id, quod tibi futurum est conducibile. Nam ego quidem magnam tui curam gerens, ne malè pereas, in te sum affectus, tanquam in germanum filium: nec vellem per deos, virum tam nobili loco natum, & qui est ipse adeò bonus, tam disertus, & tam pulchra specie, seipsum inconsideratè inijcere in periculum: idq; propter nihil aliud, quam propter peruicaciam vanam & inutilem. Postquam autem stetit martyr aduersus hæc generosè decertans, aptè probris remunerans blanditias, & illum lupum appellans Arabicum, vt qui ouibus Christi insidietur, tandem hæc quoq; adiecit: Quicquid feceris, non mihi persuadebis, vt ab hac pia & beata desistam constantia.

Lingua sub dola diaboli.

Martyris constantia.

VIII. HIC Adrianus animo sauciatus, verbis relictis, ad facta se contulit, & iubet eum extendi in sartagine. Quod cùm factum esset, eadem, quæ prius, rursus sunt consecuta: & ignis quidem mutatur in rorem: aura verò quædam suauissima fortem ac generosum virum refrigerauit. Adrianus autem nesciens, quid ageret, cùm ei mutarentur omnia in contrarium, sedebat animi dubius, bouem habens in lingua, vt dicitur, & linguam vinctus profundo dolore. Quem cùm vidisset sic affectum is, qui tunc erat Præfectus vrbis, nomine *Corebo, ad noua inuenienda tormenta vir egregius, & ad faciendum aliquid, quod aduersus necessitatem esset acre & efficax, (erat autem Christiani dogmatis non omninò ignarus, sed & quæ Felici exercitus duci acciderant, verbis acceperat, & Christianorum fidei veluti quædam semina & initia in corde acceperat: adhuc verò sectabatur res gentilium, plurimi faciens colore & obseruare Imperatorem.) Ipse autem tunc videns Adrianum dubitantem, & nescientem quomodo se in sanctum gereret, accedens: Ego te, inquit, ô Imperator, liberabo à negociis, & hunc iuuenem, qui repugnat tuis iussis, docebo nunquam tale quid aggredi. Sed clibanus quidem inferatur æneus: acuti autem obelisci infigantur in vtraq; eius parte, & mox scies Eleutherium aut paruisse, aut male periisse. Hæc verò dicens, non animaduertebat se leonem putare posse terrere ictu arundinis. Hæc tamen placuerunt Imperatori, & citò confecta machina, martyr in cœlum tollens oculos tam qui cernuntur, quàm qui sub adspectum non cadunt, & totam mentem in cœlum defigens, & prægaudio totus quasi à Deo afflatus: Ago tibi gratias, inquit, Domine Iesu Christe & Deus, quod me talibus & tantis bonis sis dignatus: quod me manu tua potenti virtute accinxeris, quod pro tuo nomine talia tibi pati visum sit. Et nunc adspice de cœlo, & vide quæ contra me fabricantur, qui te oderunt: & libera animam meam à iaculo eorum, & à viris sanguinum, qui bonus es, serua me: vt sciant omnes, te esse solum Deum & gloriosum in toto orbe terrarum. Deinde etiam pro iis ipsis, qui illum cruciabant, sicut Stephanus pro iis, qui eum lapidibus appetebant, orans: Tange cor eorum, dicebat, ô Domine, qui es multæ misericordiæ, & tuum sanctum eis nomen fac sit cognitum, & deduc ad tuam voluntatem: vt cognoscant te solum verum Deum, & desistant à pernicioso cultu simulacrorum: Quoniam benedictus es in secula, Amen.

In sartagine vrendus extenditur.

*Coreum hunc vocat Beda in Martyrol. ad hunc diem.

Precatio sancti martyris.

Actor. 7.

IX. CVM Corebo sic orantem attendisset martyrem, veluti accenso, qui erat ei repositus, carbone pietatis, repentè mutatur longè pulcherrima mutatione: & tanquam non is esset, qui paulò ante excogitabat supplicia aduersus martyrem, accedens ad Imperatorem: Pro quo, inquit, maleficio, aut pro quo crimine his pœnis afficitur Eleutherius? aut pro qua causa morte tam acerba damnatur? Imperator verò hac inopinata auditione valdè commotus, torquè intuens Corebonem: Num tu es, inquit, is, quem ego nôui, Corebo? Quidnam autem tibi accidit, aut quidnam tibi factum fuit? Nunquid te cepit aurum ab illius matre acceptum, & tam repentè mutauit? Quam multa verò etiam à multis aliis tibi data, potuerint conferri cum meis donis, quem ego & opibus & gloria mea familiaritate & coniunctione beatum Romæ reddidi? Quòd si plura desideras, licet tibi nostris frui affatim: tibi sunt aperti omnes mei thesauri: ex his hauri ambabus manibus, neque teipsum ita prodas, à fœmina furto sublatus, & pauco auro ęptus. Corebo autem iam totus repletus bono spiritu, & martyris precibus mentem habens illuminatam, exclamauit illud admirabile & dignum quod celebretur: Precium tuum, dicens, tecum eat in perditionem. Tuæ verò pecuniæ sint tomes igni, qui te manet. Quid enim tua sponte cæcutis, & conaris mouere ea, quæ sunt immobilia? idq; cum didiceris experientia, quod nullus quidem ex tuis dijs potest vllum ex jis, qui adsunt, in ignem iniectum seruare. Is autem, quem colit Eleutherius, reddit eum & igne potentiorem & quouis alio supplicio.

Corebo prę fectus ad Christum conuertitur.

Hæc est mutatio dexteræ excelsi.

X. HIS sic dictis, dici non potest, quanta ira & insania repletus fuerit tyrannus. Solent enim reuera validæ amicitiæ validas quoq; similiter parere inimicitias. Vnde etiam iubet Præfectum eodem puniri clibano, quo ipse consuluerat, vt puniretur Eleutherius. Cùm ergò iam appropinquaret tormento, Ora pro me, clamauit Corebo martyri, & me arma his armis, nempe Christi signaculo, quibus ducem exercitus munîsti Felicem. Sic ergo Corebo armatus à martyre, & protinus iniectus in clibanum, ipse quoq; manfit similiter ab igne non expugnatus. Adrianus autem his tormentis defessus, eum condemnat, vt ei caput amputetur. Et Coreboni quidem sic succedit finis martyrij: & qui à multis à seculo desideratur, hic breui tempore thesaurum arripuit. Quænam verò sunt Eleutherio posteà consecuta? Primum quidem ipse in clibanum immittitur: deinde etiam obelisci, vt videbatur, transfigitur. Et clibanus quidem rursus, sicut prius, extinguitur: conuertuntur autem protinus cuspides obeliscorum, quodammodo carnem honorantes martyris, & eius, qui punit, animæ arguentes cæcitatem: quinetiam multos ex ijs, qui adstabant, attrahentes ad Dei cognitionem, qui hæc faciebat miracula: qui etiam, Magnus est Deus Christianorum, clamabant, qui nobis prædicatur per Eleutherium. Rursus ergo & hæsitatio & magnus dolor inuadit tyrannum. Et tunc quidem martyrem tradit in custodiam: Postea autem eximios ex ijs, qui ei parebant, conuocatos congregat: & cùm toto die deliberâsset, vbi & quonam modo Eleutherius subiret supplicium, visus est ei locus quidem carcer: modus verò maximè miserabilis, nempe per famem.

Corebo mittitur in clibanum.

Capite damnatur.

Eleutherius nihil lædit. clibanus.

Multi credunt in Iesum.

XI. ET postquam hæc visa sunt, multos quidem dies in carcere decertauit cum fame. Sed qui olim Danieli, & Eliæ per volucrem alimentum suppeditauit, eum quoq; alit columbam, & eius animam implet bonis. Et ille quidem agebat gratias, quod his magnis bonis sit dignus habitus: Tyrannus autem insaniebat, & quod ostensum esset machinationem fuisse imbecillam, efferabatur: & ideò equos feros & minime mansuetos, eis longè sæuior, iubet iugo alligari, & eis etiam alligari Eleutherium: vt cùm equi, qui iugum ferre non didicerant, & erat alioqui feri, strepitu currus valde essent perturbati, & huc & illuc temerè ferrentur, martyri, petris & alijs allisio, diuellerentur & lacerarentur carnes: vt sic particulatim & membratim concisus, abrumperet animam. Sed nec hæc ei processerunt ex animi sententia: sed quomodo ille non cessabat ea operari, quæ ad vim faciendam pertinebant, & ad afferendum interitum: ita nec Christus ea prouidere, quæ spectabant ad salutē. Angelus enim è cœlo aduenies, & feros illos equos repentè redditit mites & mansuetos: & cùm soluisset Eleutherium, eum immittit in curtum: & cùm direxisset equos ad mōtem vicinum ciuitati, effecit, vt martyr ascenderet leniter & placidè. Ei verò aliud quoq; accedit admirabile & contra opinionem. Nam cum sic in montem venisset martyr, & deinde rationale sacrificium, consuetam Deo laudem, sacrificaret, quæ aderant animalia,

Dan. 14. 3. Reg. 17.

Christus liberat martyrem suū.

Feræ sanctũ virum venerantur.

malia, vrsi & leones, & si quæ erant aliæ feræ, accedentes circundant Dei famulum, & ei blandiuntur: & tanquàm illius vocem intelligentes, benedicere cœperunt & adorare: & hoc significabant, quòd & in terram annuerent, & rursùs in aërem pedibus efferrentur, & aliis etiam gestibus corporis. Sed sic quidem feræ, perindè ac si martyr esset chori institutor & ductor, & cùm is incepisset canere, eæ quoq; choream implentes circunsiliebant & quasi respondebant, & magistrum, quoàd eius fieri poterat, sequebantur admirabiliter.

XII. ADRIANVS autem non solùm martyris, sed ne ipsarum quidem ferarum reuerebatur intelligentiam: sed cùm ad illas venisset audiendas, erat idem Adrianus multis etiam feris & asinis insipientior & efferatior. Multi enim, quibus curæ erat venatio, cùm hæc suis vidissent oculis, renunciârunt Imperatori: Sed ille erat, vt est in prouerbio, asinus ad lyram. Non solùm enim miraculo nihil euasit melior, sed etiam armatos emisit milites, mox comprehensuros Eleutherium. Feræ autem non conseruabant parem in illos obseruantiam: sed vt quæ accuratè scirent sui Domini discernere amicos & inimicos, cum primùm eos viderunt, celerrimè in eos ferebantur: & parùm abfuit, quin eos discerperent cornibus & dentibus, nisi martyr illis quidem tanquàm freno aliquo non adspectabili, iniecta oratione, iussisset eas reuerti vndè venerant. cùm militibus verò metum soluisset, & qui cum armis fuerant eis aduentum exprobrâsset: (neq; enim ad particidam aliquem venisse aut latronẽ, quos oportebat, cùm nutu solùm significâssent, sequẽtem habere eũ, qui ab eis quæritur) hoc cùm dixisset, læto & alacri animo sequebatur, multũ differens in itinere: & si nihil aliud, dicens oportere eos reuereri ferarum intelligentiam, & ex eis capere certum exemplum ad eum, qui ipsos creauit, agnoscendum. Deindè optimè cùm eis disseruit de regno cœlorum & gehenna: & sic per totam viam benignissimè admonens & docens, tantam vim habuit, vt multis ex eis persuaderet, efficeretque, vt lux veritatis luceret in illorum animis. Postquàm verò Romam peruenerunt, Imperator statim maximam conuocat concionem, volens habere plurimos testes interitûs martyris.

Seruat hostes suos à feris.

Non pauci milites conuertuntur.

XIII. POSTQVAM autem fuerunt omnia parata, & frequens conuenit populus, secùs euenit, quàm putabat Imperator. Qui enim aderant, non martyris occisionis, sed Christi, quæ in ipso erat, virtutis fuerunt potiùs testes, omni exceptione maiores. Nam leæna quidem admodum sæua in eum immittitur: quæ instar teli magno impetu irruit & ad sanctum accedit, non vt Eleutherium discerperet, aut vel exiguo morsu eum offenderet: sed potiùs vt illius pedes præ magna amplecteretur beneuolentia. Quod quidem fecit accurrens. Inclinauit enim ceruicem eius pedibus: lingua verò lambebat eius plantas. Videbatur autem ægrè ferre, quòd non etiam vocem haberet humanam, quæ pro pietate loqueretur cum martyre. Sed nec hæc persuadent Imperatori, qui erat duro corde, sicut & ille Pharao, vt pietatem ex eis disceret: sed vt qui bestiam damnâsset imbecillitatis, quòd ea esset fœmina, iubet etiam marem simul immitti in martyrem. Ille verò velut contendens cum fœmina, & non minùs beneuolus volens videri in athletam, illam quidem repellit: ipse autem accurrens pedes amplectitur, adhæret, lambit, exilit, gestu, adspectu & motu suam annunciat beneuolentiam. Ex ijs verò, qui aderant & hæc videbant, qui animæ quidem oculis vtcumque intuebantur, protinùs clamabant magnum esse Deum, qui colitur ab Eleutherio. Quorum antem mentis visus cæcutiebat, ij sanctum vocabant planum & maleficum, qui hæc solis præstigiis falsò faciebat apparere. Sed fieri non poterat, vt in his diuina quiesceret iustitia: sed oportebat omninò obstrui labra dolosa, vt diuinus dicit Dauid, quæ aduersus iustum loquebantur iniquitatem, in superbia scilicet & contemptione: sicut etiam obstructa sunt, & vltimo siluêre silentio. Nam inter loquendum ictu percussi, qui non cadebat sub adspectum, protinùs accipiunt mortem præmia blasphemiæ.

Leæna lambit eius plantas.

Item leo.

Planum, id est, impostorem. *Psalm.* 30.

Vltio in blasphemos.

XIV. INIQVVS autem Imperator in summam adductus dubitationem, postquàm vidit omnia cedere martyris menti & gratiæ, cum morte condemnat, quæ gladio sit ei afferenda. Nam quoniam martyrij cursus non poterat aliter finem accipere, & hic ipse athleta venire ad Christum, quem desiderabat, ipsum quidem, qui sunt huius rei ministri, gladio interimunt. Deinde matrem quoque quæ erat eius collo circumfusa, & ei magis corde quam ore adhærebat: nihil autem muliebre aut maternum loquebatur, neq; tali filio indignum, sed eius certaminibus lætabatur & gloriabatur: immisericorditer impij filio suo adhærentem interficiunt. Quidnam verò erat conuenientius, illósne fecisse cum essent mali, an illam esse passam, cum esset pia in Deum & amans filij? an cum sic moriente filio esse mortuam, & non abesse à præmiis filij matrem, quæ eum pulchrè erudijt: sed eos communiter sisti ante communem Dominum, & apud eum manere, vt sacra dicit scriptura, matrem propter filium lætantem?

Cæditur gladio cum matre sua.

Psalm. 112.

XV. QVI autem erant pij ex Illyrico, quicumque quidem tunc aderant, cum diligenter eorum extulissent reliquias, ijs, qui erant Romæ fideles, qui eas diligenter inquirebant, vbinam essent, significant & communicant: & sic cùm ambo eas vnxissent & condiuissent, & vt par est honorâssent, ipsas pie sepeliunt: Christianis diuitias, quæ non possunt eripi, morbis & malis spiritibus propulsandis præsens remedium: Ad gloriam Patris, & Filij & Spiritus sancti, nunc & semper & in sæcula sæculorum, Amen.

AN. 160. S. APOLLONII, SENATORIS ELOQVENTISSIMI, PRÆCLARVM MARTYRIVM, AVTHORE EVSEBIO CÆSAREENSI, ECCLES. HISTORIÆ lib. 5. cap. 20. interprete doctissimo viro Ioanne Christophorsono.

18 APRIL. Pax Ecclesiæ sub Cõmodo Imperatore. Vide Bar. an 183.

EODEM tempore, Commodo Imperium Romanum gubernante, nostra religio ad pacatum & tranquillum statum traducta fuit, & pax (diuina gratia largiente) omnes ecclesias in toto terrarum orbe occupauit. Quo quidem tempore salutaris Dei sermo hominum mentes cuiuscumque generis adeò attraxit ad piam Dei, rerum omnium conditoris, religionem cultumque, vt iam Romæ complures & genere illustres, & rerum affluentia admodùm locupletati, vna cum omni familia & cognatione sua, se ad suam ipsorum salutem amplexandam reciperent. Verùm istud virtutis hosti, & inuidia natura sua exæstuanti diabolo minimè ferendum videbatur: & propterea à varias deintegrò machinas contra nos astutè fabricare aggressus est. Nam Apollonium, virum inter fideles politioris literaturæ studijs & philosophiæ notitia plurimũ celebratum, in iudicium adducit: & vnum ex eiusdem Apollonij seruis, ad hanc rem valdè accommodatum, qui hominem accuset, excitat. Cæterùm huic misero ac perdito intempestiuè & incommodè in iudicium ad Christianum accusandum ingredienti, actutùm (quoniam iudices, qui Christianorum nomina solùm quia Christiani essent, deferebant, Imperatoris edictum neci dare mandauerat) crura suffringebantur, * Perennio iudice contra eum talem sententiam pronunciante. Iste autem Deo charissimus martyr, cùm iudex ab illo obnixè petijsset flagitâssetque, vt fidei suæ rationem coram Senatu redderet, simulatque acuratissimam orationem apologeticam pro fidei, quam profitebatur, defensione coram omnibus recitâsset, sententia Senatus [a] securi percussus, decessit è vita; quippe vetus lex apud illos extabat, Christianos, qui semel in iudicio comparuerant, nisi professionis suæ sententiam mutarent, non omninò liberos dimittendos esse. Istius verò coram iudice verba & responsa, quæ ad Perennij rogata dabat, & orationem apologeticam apud Senatum habitam, si cui libitum sit accuratè cognoscere, & libro nostro, quem de veteribus martyribus compositimus, manifesto intelliget.

Pœna in delatores Christianorum.

* *Perennem hunc vocat Lãpridius, erat autem Præfectus Prætorianis militib. teste Herodote, Anno 189.* [a] S. Apollonius securi percutitur. Vide Bar an mem. Eusebij liber de Martyribus nusquam exstat.

VITA

VITA S. VRSMARI EPISCOPI ET CONFESSORIS, AVTHORE RATHERIO VERONENSI EPISCOPO.

AN. 690.

I. DOMINIS reuerendissimis, patribus dilectis, & doctoribus eruditis, cuncto etiam Christicolarum gregi, in * Laubiensi cœnobio degenti, Ratherius, eiusdem cœnobij quondam monachus, modo verò Veronensium Episcopus, vtroq; hoc licet diuinitatis dono indignus, ea in Domino, quæ suis ipse fidelibus parauit ab initio. Apud venerabilem nuper sanctæ Cumanæ Ecclesiæ iusto Dei iudicio exulans episcopum, reperi libellum, pauca de virtutibus continentem domini ac specialis patroni nostri, sancti videlicet Vrsmari Episcopi: continentia rerum quidem, auro obrizo topazioq; præferenda: locutionis vero solæcismis ita pro sui modulo refertissima, vt nosse difficile fuerit, vtrum scriptoris negligentia, an dictatoris id contigerit insipientia. Quod cum non parum pro tempore nos offendisset, curauimus ea eiusdem operis solummodo corrigere vitia, quibus aut in sensu lectoris naufragare poterat intellectus, aut quæ nimia sui deformitate fastidium ingererent audientibus. Simplex autem, &, vt ita dicamus, pene rusticus cum totus sermonis textus altum videri possit sapientibus, à nobis ideo minime penitus visus est commutandus, quia & sanctarum authores scripturarum ferulas contemnere nouimus grammaticorum: & doctrinam simplicem piscatorum, quam sophismata philosophorum, Deo magis placuisse, in saluatione conuersarum vbiq; cernimus nationum. Epistolaris vero præfatio cuiusdam Ansonis, sancti, vt credi potest, tanquam non adeo diserti viri, eidem suo operi præposuit, omittenda visa est omnino, vt ipsa quoque authoris in ea lateat omnimodis intentio. Recipiat igitur vestræ paternitatis sanctissima charitas hunc à vestro, non audemus dicere, filio, sed seruulo, & equidem, proh nefas, fugitiuo, quantulumcunque benignæ instructionis nostræ fructum, & cum his, quæ apud vos leguntur, charitatiuè conferat, si bene consonent. Sin alias, discernat prudentissimum vrbanitatis vestræ palatum, quid ex his melius aliquid sapidiusque contineat, & hoc pro meliori sapidioriq; vtendum retineat. Illud soleter minus eruditis nobiscum consulendo, cogitetis, quia iuxta cuiusdam sapientis sententiam, bona est locutio, plane & suauiter congruenterque mouens audientem: tantum abest, vt historia aliquid continere debeat creperum, dum non ob aliud sit edita, quam vt res gestas præsentium vel præteritorum, ad notitiam transferat futurorum. Precor interea, inter huius mundi miserrime fluctuantem naufragia, orationum vestrarum contineat ancora: idipsum ab exiguitate licet vt postuletis mea, modo tanti peccatoris non dedignetur Dei pietas intendere suffragia. Deus autem pater Domini nostri Iesu Christi aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, perficiens in vobis per gratiam Spiritus sancti, quod placitum est sibi, per eundem Christum Dominum nostrum. Apud cuius clementiam, pium intercessorem iugiter inuenire mereamur Vrsmarum sanctissimum pontificem, cuius viram in præsenti elucidare disponimus, ad laudem & gloriam omnipotentis Trinitatis, & ædificationem populi conuenientis.

18. APRIL. * *Lobiense monasterium est in Cameracensi diœcesi apud Binchium.*

Anso scripsit vitam S. Vrsmari, sed eam nonnihil expoliuit Ratherius.

II. BEATVS igitur Vrsmarus episcopus, bonorum omnium præconio dignus, pago Theoracensi, & villa, quæ vocatur Fleō, oriundus, à Domino est electus per prædestinationem, priusquam seculo daretur per originem. Grauidæ namque matri eius de eo, apparuit quidam venerandus senex per visum, in manu sua tenens puerulum, pronunciansque, Accipe, inquit, hunc puerulum, nutriens eum. Magna vero fames eandem tunc temporis oppresserat regionem. Respondens verò mulier, ait seni: vnde hoc faciam domine, cum desit mihi panis ob magnitudinem, quam patimur, famis? At ille dedit ei panem valde candidum, dixitque ei: De hoc pane nutries illum. Quem cum accepisset mulier, creuit inter manus eius magnus valde. Tunc mulier inquit: Istud quod video, quid signat domine? Cui ille: Filium, inquit, es paritura, qui de regno aliquam Christo lucrifaciet partem. Quod postea verum fuisse, ipse ore monstrauit & opere. Tantam siquidem à Domino gratiam est consecutus, vt omnes pabulo verbi diuini reficeret, qui ad eum gratia colloquendi venirent. Iterum autem mater eius depressa somno, aliam visionem vidit continuo. Scalam quippe contra se stare videbat, cuius cacumen cælos tangebat, per quam idem puer scandens, cælum ingrediebatur. Ipsa vero eundem vsque ad scalæ est prosecuta cacumen: sed sequi, vt asserebat, potuit, consequi omnino non potuit. In se itaque reuersa, cognouit illico hæc veraciter omnia suum, quem clausum vtero detinebat, præfigurare filium. Hæc & his similia quam plurima de proprio mater cognouit filio, & ante natiuitatem, & postea, quæ prolixum est enarrare per singula. Exultans itaque in Domino mater aiebat: Scio certissime, quod Dei operante clementia, magnus erit filius meus, quem gesto, & felicem me talis nati susceptione profiteor.

Patria S. Vrsmari. Visio matris eius.

Alia visio.

III. EDITVS itaque puer. Vrsmarus est vocatus, adultusque doctoribus sacrarum traditur scripturarum. Qui imbuerunt eum sacris literis diuinaque lege, non mediocriter, sed perfecte: nec seculariter, sed monastice atque regulariter. Ab ipsa vero pueritia senilia exequens opera, nequaquam in voluntate propria, sed in voluntate ambulabat diuina. Crescente sane ætate, etiam morum probitate pollebat. Erat enim corpore castus, mente incorruptus, amabilis cunctis, affabilis vniuersis, animo benignus, corpore pulcher, prudentia callens, fortitudine vigens, temperantia serenus, iustitia seuerus, longanimitate perfectus, eleemosynis largus, abstinentia parcus, patientia & humilitate præditus, mansuetudine ac pietate refertus, charitate non ficta repletus, fide robusta stabilis, spe inconcussa longanimis. Harum vero omnium virtutum commercia exaggerabat eius in animo cuncta suauiter disponens sapientia Dei. Sermo quoque eius, iuxta Apostolum, sale erat conditus. Si quando opportunum tempus videret, sine ædificatione proximorum horam transire minimè sinebat. Terrena quoque cuncta despiciens ac cælestia concupiscens, illi soli vacare desiderabat, cui se totum à puero deuotus tradiderat: orationi frequenter incumbens, cum lachrymis & compunctione cordis Dominum deprecabatur, vt quæcunque meditaretur vel ageret, in conspectu eius accepta forent. Ipse vero, qui eas potenter inspirauerat, misericorditer pias dignatus est exaudire preces.

Discit sacras literas valde religiose. Virtutes eius.

Coloss. 4.

IV. PASTORALEM deinde cathedram adeptus, tanta Domini sublimatus est gratia, vt pene omnes mortales anteiret, seculumque habitans, nihil in se seculi haberet. Scripturarum deniq; doctor, monasteriorum constructor, prouisor ecclesiarum, custos animarum, nutritor orphanorum, defensor viduarum, redemptor captiuorum erat. Gregem sibi commissum ita diligebat, sicut veritas ipsa diligendum docuerat. Nam si grassata fuisset, vt antiquitus, vesania tyrannorum, mori pro ouibus Dominicis minimè trepidasset. Quid plura? Vir iste dissimilis longe fuit illis hominibus, quos nunc passim cernimus nostris temporibus. Neque audiuimus aliquem, qui absque carnificis gladio tam diro cruciatus sit martyrio. Nos vero idonei non sumus enarrare vel scribere omnes, quas in seculo pertulit, passiones, præsertim cum nouem annis & decem hebdomadibus absque alimonia vixerit paruis: Cibus vero ipse, quem sumebat, tam tenuis & modicus erat, vt eo sustentari nemo posset mortalium, nisi miraculo, vt ipse, diuino. Omnes autem, qui eum cernebant aut audiebant loquentem, mirabantur quod tam robustus esset & eloquens, absque alimonia panis viuens. Aqua vero, eius erat potus, & aliquoties sicera: qua tamen paululum raroque vtebatur. Victus illius is erat, quem absque officio dentium sumere posset. Tanta quoque eius erat patientia in huiusmodi atque alijs tribulationibus, vt posset comparari patientiæ Iob beatissimi, qui non peccauit labijs suis, nec stultum quid contra Deum locutus est. Laudem eontra Domini concinebat, atque, secundum Prophetam, benedicebat Dominum in omni tempore, laus eius semper in

Creatur antistes.

Ioban. 10.

Nota mirabilem abstinentiam.

Patientiam

Iob. 1.

Psal. 33.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ore ipsius resonabat. Coniicere vero possumus veracissime, quod vir iste de illo viuebat pane, qui de cœlo pro nostra descendit redemptione. Nam, sicut supra diximus, ita facundus erat dono spirituali, vt quasi fons fluens, aut fluuius videretur inundans. Quæcunque vero prædicabat ore, adstruebat actione: validiora esse sciens exempla, quam verba: & plus esse opere docere, quam voce.

Facundiam.

Potestas eius in dæmones.

OPERÆPRECIVM vero iudico fore, iam nunc prosequi stylo, quam efficax viro sancto inerat virtus ad effugandos hostis antiqui incursus. Erat quoddam monasterium, quod dicitur Malbodium, duodecim ferme millibus à Laubaco suæ prouisionis distans cœnobio, in quo erat sanctimonialium turba non modica. Quarum vnam spiritus inuasit malignus, cœpitque eam vehementer laniando vexare, atque per os eius immunda & turpia loqui. Porro illic inhabitantes grandis horror inuasit, nimiusque pauor etiam corda vicinorum perterruit. Tenentes autem eam sorores, dicebant ad dæmonem increpando: Quomodo introire ausus es famulam Dei? Et subiungebant, dicentes: Impurissime dæmon, exi ab ea. Quibus ille respondens, dicebat: Non exibo, priusquam Vrsmarus episcopus veniat, & ipse me exire compellat. Hanc autem confessionem nequaquam ei asscribi, qui ab initio mendax fuit, & in veritate non stetit, sed Dei imperio cogente vere eum fatemur dixisse, non sponte: sicut & in euangelio, Scimus, aiunt dæmones, quod sis filius Dei, Quod vtique cum esset veracissimum, præter alia innumerabilia beati Petri prodit testimonium, iisdem verbis Domino interroganti gloriosæ præbentis confessionis responsum: tamen quadam sui parte mendacissimum mentitam esse malitiam, testis est Dominica passio, ab impiis instinctu patrata diabolico. Nam licet nouerit pro salute humani generis Christum venisse, nesciens tamen ordinem liberationis nostræ, illusus est morte Dominica, quasi auis decipula. Ostensa namque mortalitate, quam ille interimere appetebat, carnis, abscondito captus est hamo diuinitatis. Cæterum si indubitanter sciret hunc esse Christum filium Dei viui, agnouisset mortis legibus nequaquam posse teneri. Si agnoscere posse non mori, non hunc suaderet crucifigi. Non enim intellexit humanæ perditionis audacissimus lanio, quod suo frustraretur imperio, in Saluatorem mundi sæuiendo. Ignorauit antiqua malitia, quia ius perditionis humanæ non amitteret, si se à redemptoris hominum sanguine continuisset. Vnde & Apostolus: Si hunc, inquit, principes seculi cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent. Principes vero quos dixerit seculi, ex alia eius sententia coniicere possumus, qua ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus. Ipse quoque Dominus: Princeps, ait, huius mundi venit, & in me non habet quicquam. Quamuis & de Herode & Pilato non incongruenter possit accipi, secundum illud, quod Psalmistæ voce dicitur: Adstiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Sed illi principes specialiter vnius populi, non principes seculi generaliter appellati sunt. Cum ergo veracissimum sit, Tu es Christus filius Dei viui, testimonio B. Petri: mendacissimum est, Scimus, quia sis filius Dei, testimonio diaboli. Et sicut Petro ait: Quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus, qui in cœlis est: ita & diabolum calliditas astutiæ & subtilitas naturæ hoc confiteri non fecit, sed vis atque potestas eius, qui ad eum destruendum de cœlis aduenit. Vt vero diuina illic in homine latente præsentia tortus, mentiendo verum dixit dubius: ita hîc Dominica in beato Vrsmaro operante potentia, verum dixit inuitus: in vtroque vero non suo voto vsus, sed iubentis imperio coactus. Altera igitur die, ordinante Dei prouidentia, affuit B. Vrsmarus episcopus. Cumque relatum ei fuisset de ea, quæ à diabolo vexabatur, puella, iussit ilico ipsam sibi exhiberi. Quod cum factum fuisset, ille non de sua, sed de Domini præsumens virtute, accepto libro, cœpit legere exorcismum super caput eius. De hinc benedicto oleo nares, oculosque & os eius liniuit, & protinus immundum ab ea spiritum fugauit. Liberata tamen puella, pauor quidam, qui præsentia diaboli seminatus fuerat adhuc pectoribus vicinorum inerat. At vir Domini præcepit sibi aquam cum sale deferri: quibus benedictis, iussit spargi per cuncta monasterii loca: & sic omnis pauor cum authore suo satana discessit.

Iohan 8.
Marc 3.
Matth.16.
Diabolus à Christo illusus.
1.Cor.2.
Ephes 6.
Iohan.14.
Psalm.2.
Matth.16.
Ibidem.
Dæmoniaca liberatur.
Aquę benedictæ efficacia.

IV.

ALIO quoque tempore ducta est ad eum puella quædam secularis, plena dæmonio, quam iussit sibi in oratorium deferri. Quo facto, præcepit eam vinculis, quibus stringebatur, absolui: & post hæc cœpit Dei potentiam super caput ipsius inuocare, ipsumque dæmonem, vt à plasmate Dei viui recederet, increpare. Murum in modum hostis ille antiquus cœpit continuo anxiari & fremere, diuersasque ac diras voces emittere. Sanctus vero Vrsmarus iussit eam extra oratorium trahi, ipseque subsequens, percussit eam tribus vicibus baculo, quem gestabat manibus. Tum spiritus nequam exiit ab ea tam celeriter, acsi ipse fuisset percussus. Quam mox beatus pontifex sanissimam oratorio reddidit, perungensque oleo benedicto, liberam abire permisit. Habebat sanctus pontifex neptem in iam dicto monasterio Malbodiensi, quam ipse paruulam commendauerat sanctæ Aldegundi. Quæ postquam fuisset adulta, orta est quædam in eius collo sæua nimis infirmitas, quæ gutteria dicitur sermone Gallico. Adstruebant vero medici, quod aliter curari nequiret, nisi carne incisa cum vncino ferreo, foras morbus traheretur. Hoc autem illis facere cogitantibus, contigit superuenire sanctum Domini pontificem. Qui accersito ad se medico, interrogauit eum, dicens: Dic mihi, vtrumne valeas sanare eam. At ille ait: Nequeo, nisi cum vncino ferreo carne incisa, morbum foras traham. Audiens autem vir Dei hoc, omnino facere prohibebat: quia oppido eam diligebat, & periculosum hoc valde esse cernebat. Verum imponens manum sæpius die illa super ipsum vulneris locum, dicebat: Vide filia, ne patiaris tibi ferrum imponi. Credo enim in Domini pietate, quia ipse te liberabit ab hac infirmitate. Nocte vero eadem vir sanctus vberrimas preces fudit ad Dominum ob eius salutem. Lucescente vero die altera, à strato sospes surrexit puella, intantum, vt nec vestigium infirmitatis remaneret in ea.

Alia obsessa curatur.

S Aldegundis.

EODEM quoq; tempore alia ægrota intra eiusdem monasterii septa iacebat tam valido languore obsessa, vt omnes, qui eam videbant, de salute eius prorsus desperarent. Quæ cum audisset tanti viri aduentum, cœpit virtute, qua poterat, dicere: Obsecro, vt rogetis illum ad me venire: confido enim in Deo, me reualituram quantocyus, si eum videre meruero. Quod cum beato viro fuisset intimatum, absque mora ad illam accessit: cumque intuitus eam fuisset, eleuata manu, signum sanctæ Crucis super ægrotam fecit, & ilico fugata febre, mulier conualuit, vitamque sibi à Deo per interuentum sancti viri redditam, sæpissime multis ipsa narrauit.

VI.

Signo crucis depellit febrem.

POST hæc itaque venerabilis pontifex cernens paulatim sibi vires corporis minui, suæque diem vocationis imminere, curam cœpit non paruam gerere, ne grex sibi commissus relinqueretur sine pastore. Tunc, annuente Deo, optantibus cunctis sanctus Erminus eligitur, vir omni bonitate repletus, atque magistro moribus adæquandus: cunctis vero istius temporis hominibus merito præferendus. Quem benignus pater vt filium charissimum monuit amabiliter, quatenus gregem sibi commissum solicite pasceret, moribus & verbis secum ad æthera transferre satageret. Quod ipse agendum suscepit quidem moleste, sed, Deo cooperante, strenue peregit: inchoauit humiliter, sed perseuerauit feliciter. Bonus igitur gregis Christi pastor Vrsmarus, moribus & annis maturus, digna suscepturus meritorum præmia, cœlestia inuitatur ad regna. Qui precibus charissimorum, quos in Christo nutrierat, filiorum, suum fideli creatori commendans spiritum, ipsis præsentibus exultans in Domino, carnis quartodecimo Calendas Maii soluitur ergastulo, victurus in secula cum Christo: angelorum euectus ministerio, cœlesti infertur paradiso: vbi sine fine patriarcharum fruitur fide, prophetarum spe, apostolorum confessu, martyrum collegio, confessorum ac virginum contubernio, cunctorumque cœlicolarum oblectatur perenni tripudio. Corpus vero illius à discipulis religioso compositum

VII.

S. Erminus succedit S. Vrsmaro.

Obit vir sanctus.

IV.

compositum officio, cultu est honorifico tumulatum. In cacumine quippe montis, cuius radicibus iam extructum adiacet monasterium, oratorium est in honore sanctæ Dei genitricis constructum, in quo deposuerunt beati corporis thesaurum: vbi diuina pietas demonstrat quotidie, cuius meriti illic habeantur reliquiæ ad laudem & gloriam maiestatis in cuius honor, decus & potestas permanet sine fine, Amen.

MARTYRIVM S. PERFECTI PRESBYTERI, VT HABETVR APVD S. EVLOGIVM LIB. II. MEMORIALIS SANctorum Cap. 1.

I. IN nomine Domini. Regnante in perpetuum Domino nostro Iesu Christo, anno incarnationis eius 850. Era 888. consulatus autem * Habdarrahgman 29. Cuius temporibus rebus & dignitate gens Arabum in Hispaniis aucta, totam pene Hiberiam diro priuilegio occupauit: Cordubam vero, quæ olim Patricia dicebatur, nunc sessione sua vrbem regiam appellatam, summo apice extulit, honoribus sublimauit, gloria dilatauit, diuitiis cumulauit, cunctarumque deliciarum mundi affluentia (vltra quam credi, vel dici fas est) vehementius ampliauit: ita vt in omni pompa sæculari prædecessores generis sui reges excederet, superaret & vinceret. Dumque sub eius grauissimo iugo Ecclesia orthodoxorum gemens, vsque ad interitum vapularet: venerabilis memoriæ Perfectus[a] presbyter Cordubæ natus, & sub pædagogis basilicæ S. Aciscli clara eruditione nutritus, plenissime Ecclesiasticis disciplinis imbutus, & viuaci educatione literaria captus, necnon ex parte linguæ Arabicæ cognitus, totam pene iuuentutem in prædicto transegit cœnobio. 18. Aprilis. Annus Dominicæ Incarnationis 850. * Abderrahmen habenas Hispani imperii: sunt hic tertius Arabum rex, vt ex Rasis Mauri & Ruder. Toletan. Archiep. historia Arabum constat. [a] Perfectus presbyter martyr.

II. QVODAM vero die dum ob rei familiaris necessitatem iter perageret, & rerum domesticarum commodis consulens, per vrbem ingrederetur, quorundam gentilium scisitationibus de fide Catholica exploratur: suumque coram eis de Christo, & propheta Mahomat testimonium proferre iubetur. Qui continuò diffuso ore Diuinitatis Christi potentiam profitens, & esse Deum super omnia benedictum in sæcula præconans: Vatem (inquit) vestrum, qualiter apud Catholicos habeatur, exponere non audeo, quia graui molestia propter hoc vos vulnerari non ambigo. Verum si fœdus intercesserit amicabile, & pacificam fidei pactionem accommodatis, dicam quo Euangelii testimonio denotetur, vel qua veneratione à Christicolis excolatur. Illico fraudulenter fidem spondent, & quicquid de illo apud religiosos tenetur, omni pulsa formidine enarrare compellunt. Ad hæc prudens sacerdos Arabice illos reciprocans, pseudoprophetam illum, & falsissimum dogmatistam, quia plures seduxerit, ex Euangelio protulit, dicens: Multi pseudoprophetæ venient in nomine meo, & multos seducent, & dabunt signa magna, & prodigia, ita vt in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi. E quibus inter cæteros summus hic propheta vester hostis antiqui præstigiis occupatus, dæmoniorum figmentis illectus, maleficiorum sacrilegiis deditus, multorum paruipendentium corda lethali veneno corrumpens, æternæ perditionis laqueis mancipauit. Sic nulla spiritali discretus prudentia, principi Sathanæ eorum fidem accommodat, cum quo ipse asperrima inferorum luiturus tormenta, vos quoque sequi pedas secum arsuros, inextinguibilis camini deputauit incendiis. Nam quo pacto inter prophetas reputabitur, aut quare non maledictione cœlesti plectetur, qui Zeinab vxorem vernaculi sui Zaid, specie decoris eius obcæcatus, iure barbarico auferens, sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus, adulterina sibi copula nexuit, seseque ex iussu angeli hoc egisse prædixit. Multa deinde beatus Perfectus de fœditatibus, & libidinibus, quæ lege Mahometica præcipiuntur, superaddidit, & tandem finem his verbis fecit. Sic fautor immunditiæ, & libidinum voluptatibus seruiens, omnes vos perennis luxuriæ impuritatibus dedicauit. Alia etiam plura, prout nouerat, de ipsius nefandissima doctrina eis exponens multaque auditui exosa coram omnibus denuntians, licet non tunc illum superbo oculo impetierint, accensam tamen vltionis furorem in corde ad perniciem eius reponunt. Basilica S. Aciscli. Mahometi nefaria scelera. Marc. 13. Psal 31. Omittit consulto author hic Morales.

multa obscœna legis Mahometicæ, ne honestas aures offendat, vt notat ad hunc locum Eulogii Amb. Morales.

III. PERFICIT Dei famulus sibi hinc necessariæ rei vtilitatem, & expleto sui itineris cursu, propriæ quietis cellulam repetens, securus aliquamdiu permansit. Cæterum post non longam digressionem temporis, dum occasio familiaris necessitatis eum aliquo ire compelleret, casu per eosdem cum quibus dudum conflictum gesserat, habuit commeatum. Quem æmuli venientem ab eminus contuentes, æternum aduersus eum sub pectore vulnus seruatum, in apertum produnt incendium, & in vindictam sui vatis circum astantium hoc modo hortantur conuentum. Ecce, quem temeraria pridem impellente insania, tanta coram nobis aduersus vatem (psallat Deus super eum, & saluet eum) maledictionis verba protulit, quanta nullius vestrorum auditus potest perferre. Hoc autem genere benedictionis semper ad honorem eius vtuntur, Zalla, Allah, Halla, Anabi. V. A. Zallen. Quod latine dicitur, Psallat Deus super prophetam, & saluet eum. Et ita quasi apes stimulatæ, tota illa cohors perditionis in eum furibunda consurgens, apprehensum sub omni celeritate iudici, vix plantis solum tangentem, offerunt, atque huiusmodi de eo testimonium proferunt. Hunc, quem tuis reuerentissimis tribunalibus iudex, attraximus, maledixisse prophetam nostrum, eiusque cultoribus exprobrasse comperimus. Quæ vero sententia tales ausus compescat, furiamque retundat, melius tua nouit prudentia cogitare. Tunc iudex iniquitatis ergastulis futurum Dei martyrem tradit: ferroque vinctum importabili pondere vinculorum coarctans, victimandum in eo die differt, quo profanis titibus festiuum * paschæ gaudium apud eos excolitur. Vidit miles Christi exultantibus animis abdita carceris petens, lætusque illum reotum specum quasi ad epulas inuitatus, ingreditur. Vbi summa timoris, & sanctimoniæ reuerentia præditus, vigiliis, orationibus, atque ieiuniis inseruiens, fertur suam sententiam, quam dudum ante iudicem formidine mortis negauerat, fortiori mente in virtute S. Spiritus confirmasse. Et priusquam foro plectendus educeretur, tradunt propheti eo vegetatum spiritu de quodam eunucho vocabulo Nazar[b] Clauiculario proconsule (qui eo tempore totius rei in Hispaniis administrationem gerebat) dixisse: Hunc quem hodie super omnes Hiberiæ primates fastus principatus extollit, & cœlo tenus gloriosa potestas in hac parte occidua sublimauit reuoluto venturi anni curriculo ipsum, quo me prosterni die decreuerit, non attinget. Quod ita diuina virtus, vt confessori suo iam quidem per squalores carceris elimato reuelauerat, implere non distulit. Perfectus accusatus & captus. *Hinc, inuestigatio die Paschæ apud Mahometanos, dies detentionis Perfecti in carcerem astrui potest. b Nazar regis eunuchus.

IV. EXACTIS igitur non multis in carcere mensibus, post expleta ieiuniorum suorum tricena diecula, in quibus gastrimargiæ crapulis, & fluxu libidinis, propensius iohro insistunt: illuxescit martyri cæteris temporibus gloriosior dies: Ille, ille scilicet, quem solenni veneratione summoque tripudio ritu vanæ legis gerunt dicatum. In quo se magnum Deo suo præstaturi arbitrantes obsequium, eductum ex antro gladio vindice trucidarunt confitentem Christum in gloria Deitatis manentem, & Ecclesiæ Catholicæ inimicum liberis vocibus exprobrantem atque discentem: D. Perfectus martyrio coronatur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

**f.demoniosum. Ita enim Apolog. 79. & 91. dæmoniosum homunculum appellat. Vtroque autem modo Hispanismum vulgarem sonat, hombre eu diablado, aut Hombre de los diablos.*

centem: prophetam vestrum & maledixi. & maledico, virum *dæmoniorum, magum, adulterum, & mendacem: sicuti professus sum, & profiteor. Profanationes sectæ vestræ commenta diaboli esse denuntio. Vos quoq; cum ipso duce tenebrarum, æterna luituros tormenta protestor. Turba gentilium, quæ intuitu tantæ festiuitatis in campum vltra pontem fluminis, in parte ab vrbe Australi situm, latissima planicie ad exorandum processerat, †ouans præpeti regressu ad necem martyris contemplandam se diuertit. Quæ iam prostratum ante fores prætorii, suoq; se volutantem sanguine cernens, inlitis quoque & ipso extincti sacerdotis cruore vestigiis, aucta iucunditate, ad exoluendum sacrilegium voti compos regreditur. Nihilominus commoda se facilius potitura confidens, quæ tanti hostis sanguine combinatis gressibus incedebat.

† Confer cum his, quæ de Passione S Perfecti habet author indiculi Luminosi, quæ recitat Amb Morales in notis ad cap. 1. lib 2 Eulogii mem. Sanct.

Campus is vltra pontẽ nunc Veritatis campus appellatur.

Arabes duo submersi. *Esaiæ 33.*

S Aciscli corpus.

Nazaris miser interitus

Sedul l. 1. carm.

Arrius hæreticus.

SED ad propositum redeamus, & quod ad laudem sui martyris ipso die, quo decidit, diuina pietas fuerit operata, sicut plurimorum fideli relatione comperimus, referamus. Nam celerem ad vindicium sui militis vltionem effundens, nonnullos de pessimorum caterua gurgite fluuiali immersit. Regredienti namque vulgo à loco orationis, quo titu sacrilego irrita vota persoluerat, plerique ascensis nauibus dorso vectantur æquoreo: sectoque carinis & præpeti nauigio amne, domum reuertunt. Inter quos vna fluctuatione vndarum euersa nauicula, quæ octonis homunculis vehiculum inter fluctus præstabat, gremio interioris abyssi reconditur. Vix inde nando sex euadentibus, bini naufragio perierunt. Vt non esset vacua scriptura, quæ dicit: Ego Dominus dabo impios pro morte tua, & diuites pro sepultura tua. Vnum enim in cœlum crudelitas persequentis præmisit, & duos inferis sæua tempestas fluminis dedicauit. Corpus autem S. martyris piis religiosorum officiis, dignoque præsulis & sacerdotum obsequio in basilica beati Aciscli, in eo titulo, quo felicia eius membra quiescunt, humatur. Illudque prophetismum diuinitus ore eius prolatum de proconsule eunucho clauiculario Nazar, ita (Deo dispensante) impletum est, vt carcere adhuc religatus conuinctis prædixerat. Nam priusquam in anno altero profanæ solennitatis paschale gaudium perituris occurreret, multis ante diebus eunuchus idem occubuit. Ignita namque febre intrinsecus viscera eius adusta, & (vt nonnulli ferunt) toxica potione corrupta, ante obitum dum vrgente corporali necessitate ad purgandum aluum secretius cubiculum peteret, disco effusa sunt, & interiit. Sicuti quidam poëta christicola Arrii finem describens, heroice lusit, dicens, *Visceribus fusis vacuus quoque ventre remansit.* Sic namque Dominus vtroque miraculo militem suum glorificans, magnæ spei solatiis fidelium vota corroborat, impiorumque sacrilegam vanitatem stupore vehementi exturbat. Hæc nos per pauca ex gestis beati martyris dixisse sufficiat, quæ viris Catholicis referentibus, qui eius contuberniis à principio in vinculis adhæserunt: sed & ipsorum ethnicorum relatione vera esse cognouimus, dum nos tempore compeditionis nostræ omnes, cum quibus ille martyr futurus morabatur, vix paucos solutos reperimus. Consummauit autem vir Dei cursum agonis sui in pace quartodecimo. Cal. Maias, die 6. feria, Era qua supra adnotatum est. V.

D Eulogius martyrium patitur anno 850.

RES vero tanti facinoris in sacerdote commissi, multos, ocio securæ confessionis per deserta montium, & nemora solitudinum in Dei contemplatione fruentes, ad sponte & publice detestandum, & maledicendum sceleratum vatem exilire coëgit: maior sque ardoris fomitem moriendi pro iustitia cunctis ministrauit. Et quod ab isto vno infida persequutorum executio primitus violenter extorsit, & quod in hunc calida circumuentione suadendo vlciscitur, postmodum in plurimos vltro se tali discrimini offerentes exhorruit. Adeo namque terrore nimio ethnicorum vniuersitas in horum progressu concussa est, vt perditionem reip. regnique sui excidium iam imminere arbitraretur, ac nostros athletas ab huiusmodi intentionibus inhiberi suppliciter exoraret. VI.

Sarracenorum perturbatio.

Latius de hac regis formidine vide Eulog l. 1. mem. sanctorum.

AN. 990. *Osberto.

VITA S. ELPHEGI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE * OSBERNO, EIVSDEM CANTVARIENSIS ECCLESIÆ MONACHO.

19. APRILIS.

PRINCIPIVM nascendi à splendidissimis natalibus trahens Elphegus, magna prudentia & summa humilitate vitam instituit. Cuius animi ingenui atque vitæ innocentiam parentes admirati, literarum eum scientia & Christianæ religionis sapientia imbuendum tradiderunt. Qui totum philosophiæ studium conuertit ad diligendum Deum, illum nosse, illi parere, illius iugo mancipare se semper desiderans. Tactus itaque maiestatis spiritu, paternæ hæreditatis negligens, maternum dolorem, cum ab ea vnice diligeretur: obliuiscens, mundum deseruit, & in monasterio nomine Derhirst, religionis habitum suscepit: vbi priuata desideria propriasque voluntates cœpit abigere, cunctorum famulatui subiacere, omnium se quasi quoddam instrumentum exhibere, Deum infatigabiliter diligere, ieiuniis & vigiliis vacare. Et quidem quibuscunque potuit, studuit prodesse: quibus autem prodesse non potuit, saltem non obesse conatus est. Transactis autem in monastica religione aliquot annis, cum videret tempus adolescentiæ præterire, arctioris vitæ semitam arripere, singulareque cum antiquo hoste certamen inire contendit. Egressus itaque de monasterio, peruenit ad locum Bathoniæ vocatum: vbi aqua calida de terra emergens, balnearum vsum pro voluntate præstat. Ibi habitaculum construens, se includit, & rigore incredibili corpus suum ieiuniis & abstinentia afflixit. Confluebant ad eum in breui nobiles quique, suarum vulnera animarum detegentes, & consilium salutis ab eo perquirentes. Vnde factum est, vt non parua monachorum turba intra tempus exiguum ibidem congregata sit. I.

Monastici cum viuendi institutũ arripit S. Elphegus.

Viuit inclusus & solitarius, & multi se ei adiungunt.

CVLPABAT autem non modice vir sanctus illos, qui secularem habitum mutarent, & vitam non mutarent. An non, inquit, mendacii tibi plenus videtur, qui quod non est, esse se ostentat, dum aliud simulat in veste, aliud gestat in corde? Sanctius est enim, vestem non mutare, quam sub veste vitam negligere. Cum autem amplissima mansione perfectam sobrietatis legem discipulis indixisset, atque carnales appetitus refrenare docuisset, ipse in angusta domuncula se inclusit: summas tamen causas & negocia ad eum fratres referebant. Plerique interea monachorum fidei & professionis immemores, laxatis obedientiæ frenis, mediis noctibus furtiuos cibos edere, ebrietati operam dare, lasciuire, & prorsus quæ inhonesta sunt, quantum latens audacia sinebat, operari cœperunt. In cuius sceleris capitalem ira Dei desæuit pariter & occidit. Nocte vero quadam Elphego more solito sacras excubias faciente, voces & strepitus intra monasterium audiuit. Egressus autem foras, fratrem quendam misere afflictum & iacentem vidit: super quem horrendi adspectus & sordidissimi amictus homines stabant, qui taureis eum atque ignitis serpentibus flagellabant. Euigilante autem illo, & præ doloris angustia diros vlulatus emittente, tortores illi talia improperando dixerunt: Nec tu obedisti Deo, nec nos tibi. Et hæc dicentes, animam de corpore excusserunt. Quod videns sanctus, totus in lachrymas resolutus, rediit ad cellam suam. Videntes autem fratres quæ gesta sunt, errorem suum fatentur, & pœnitentiam agentes, vitam in melius commutarunt. II.

Vltio diuina in monachum improbum.

MORTVO

III. MORTVO autem Wintonienſi Epiſcopo Ethelwoldo, facta eſt non modica contentio pro pontificis electione inter monachos & clericos. Siquidem clerici eiuſdem Eccleſiæ ſceleratiſſimam vitam agentes, contra canonum ſtatuta per omnia viuentes, cùm à præfato antiſtite ſæpiùs correpti, prauos mores corrigere nollent, immò quæ prauè gesserant, [a] pertinaci ſpiritu defendere vellent, regali ſanctione decretum fuit eos expelli, & alios, qui digniores eſſent, eorum vice fungi debere. Itaque clericis in exterminium datis, timentes Dominum monachi admittuntur. Ex quo factum eſt, vt in electione epiſcopi clerici clericum, monachi monachum, vtrique ſuæ voluntatis fautorem vellent. Quod videns ſanctus Dunſtanus, [b] ad orationis refugium ſe contulit, Deum, cui futurorum ſcientia patet, ſupplicater rogans, quatenus dignaretur oſtendere, quis regendæ eccleſiæ idoneus foret. Cumque preces deuotè multiplicaret, apparuit ei beatus Andreas Apoſtolus, tali oraculo vſus: Quid, inquit, chariſſime contriſtaris? quid tam lugubres queſtus lachrymando depromis? Surge, & Elphego Abbati manum impone, & epiſcopum deſolatæ eccleſiæ conſtitue. Nec te aliquorum potentia prohibeat: quoniam non ab homine, ſed à Deo hæc de illo ſententia proceſſit. Ne autem de me te ſolicitum reddam, ego ſum Andreas, filij Dei Apoſtolus: tuæque ſalutis diligentiſſimum cuſtodem me eſſe noueris. Sicque releuatus Dunſtanus, [c] Elphegum, vt iuſſus fuerat, epiſcopum conſecrauit, & ad ſedem ſuam cum honore remiſit.

Anno 984. Ethelvvold. Wintoniēſis epiſcop. moritur.

[a] Wolſtan in vita ſancti Ethelvvoldi 1. Auguſti. Flores hiſtor. Matt Weſt. & Bar. hoc. anno

[b] S. Dunſtanus. Osber invi. Epiſcopus.

[c] Elphegus conſecratur ta S. Dunſtani 19. Maii, c. 42.

IV. ELPHEGVS autem ita ſe omnium moribus conformauit, vt & omnibus charus eſſet, & nemo, quod rarum eſt inter homines, eius gloriæ inuideret. Summæ in omnes extitit miſericordiæ: in ſeipſum verò impius videbatur & crudelis. In hyemali ènim frigore & glacie, cùm ſomnus nocte omnes occuparet, ipſe clam nudis pedibus, ſola tunica indutus, de ſtrato ſurgere, foras exire, & vſque ad auroram orationibus vacare conſueuit. Cùm autem pranſurus ad menſam intraret, tam vacuus ferè à menſa ſurrexit, quàm acceſſit. Vnde corpus illius tanta attenuatum eſt macie, vt cùm manus cum Sacramento tenſas in altum porrigeret, per medias palmarũ iuncturas claritas aëris perſpici poſſet. Omni generi hominum ſuum ſciuit contemperare ſermonem & animum. Nullum parochianorum ſuorum publicè mendicare permiſit, nec alterius loci pauperem vacuum abire ſiuit, immane horrendumque nefas reputans, ſi quod natura commune conſtituit, hoc velit homo ceu proprium vſurpare. Quapropter nec Dominici corporis membrum eſſe, qui pauperum indigentijs nollet ſubuenire, vigilanter diſputabat. Nam ſi patiente vno corporis membro, compatiuntur cætera: manifeſtum eſt, eiuſdem corporis membrum non eſſe, quod patiente alio, compaſſionis affectum neſcit habere. Vbi verò illa defecerunt, quæ ex iure eccleſiæ miniſterio pauperum competere potuiſſent, theſauros eccleſiæ, quos ipſe multiplices parauerat, iubet diſtribui: docens ex hoc ornatiſſima quæque eccleſias poſſidere, vt tempore felicitatis ſint honeſtati, tempore verò neceſſitatis ſint vtilitati.

Vitæ aſperitas.

Nota ſancti viri mirabilē maciem.

V. CVM autem Beatus Dunſtanus obitum ſibi imminere conſpiceret, & Eccleſiam Dei per malorum ſucceſſionem turbari metueret, ſolicitis obſecrationibus aures diuinæ miſericordiæ pulſat, quatenus Elphegum ſucceſſorem habere poſſit. Cui ſtatim exaudito, quod poſtulat, promittitur: quamuis non ſtatim, quod promiſſum fuerat, adimpletur. Quod ea re dilatum fuiſſe arbitror, vt & omnibus manifeſtum fieret, quantum Deus Dunſtanum diligeret, cui quod viuenti tam benignè promiſerat, hoc defuncto longè poſt tam veraciter exhibebat: & Elphegum illa tempora inuenirent, quæ eum ad martyrij gloriam prouehere poſſent. Anno autem Domini milleſimo & ſexto, ab aduentu Anglorum in Britanniam 578. Elphegus anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſecundo, Archiepiſcopus Cantuarienſis effectus eſt. Cumque iter verſus Romam pro pallio habendo arriperet, & quoddam oppidum hoſpitandi gratia intraret, oppidani hominem incognitum videntes, & auaritiæ ſuæ conſulentes, in domum irrumpunt, res eius diripiunt, eumque omni ſupellectili priuatum, verbis & verberibus exire compellunt. At ille iniurias ſuas leniter ferens, ſuorum verò mediocriter dolens, via qua venit, regreditur. Necdùm ab oppido longè receſſerat, & ecce horrendæ voces mœnia corripiunt, quæ ciuibus & ædificijs celerem minantur ruinam. Nec mora, vorax flamma oppidum conſumere cœpit: cumque ignis vehementer excreſceret, nec euadendi ſpes aliqua fuiſſet, virum ſanctum adeunt, fatentur delictum, & veniam petunt. Mox ſanctus illis compatiens, preces ad Deum fudit, & ignis moleſtia protinus extincta ceſſauit. Reſtitutis ergò epiſcopo rebus ſuis, acceptoque à Papa pallio, domum proſperè regreditur. Pudicitiæ virtus tantùm dominabatur in eo, vt nemo illo audiente vel obſcœnum aliquod verbum proferre, vel turpe factum referre auderet. Erat vero etiam pauperum conſolator, oppreſſorum releuator, vnicum afflictis refugium.

Anno 1006. fit Archiep. Cantuar. VVil. Malisb. de geſt. Angl 2 Baron. an. mē.

Pallium à Iohanne 19. Papa petit & accipit.

Vide Baronium anno 1006.

VI. PER idem tempus Swanus & Turkillus, Danorum Principes, nonnullam terræ Anglorum maculam, exigentibus eorum peccatis, intulerunt. Swano tamen terribiliter diuinitùs occiſo, Turkillus malignæ hæreditatis principatum ſortitus, multas Angliæ prouincias cæde & incendio vaſtabat. Rex namque Ethelredus imbellis, quia imbecillis, monachum potius quàm militem actione præ ſe ferebat: homines verò regionis diuitijs corrupti, voluptatibus obligati: nec quicquam, præter corporis & ſingulare & priuatum commodum, honeſtum putabant. Itaque quiſque dum ſibi & rebus ſuis timet, omnes temperant à bello, nemo pro cauſa omnium certamen experiri tentabat: cùm ea de cauſa certandum eſſet, vt quod quiſque ſuum eſſe vellet, pro eo quàm ſplendidè pugnaret. In tanto igitur rerum diſcrimine Elphegus hoſtes adire ſolebat, & verbum vitæ eis prædicabat, [d] captiuos dato precio redimebat, & quos fames opprimebat, ſtudioſè alebat. Vnde quantum à fideli populo colebatur & venerabatur, tantum ab infideli contemnebatur, & irridebatur. Sed fidelis ille malens cum Domino Beelzebub, quàm cum Phariſæo Rabbi vocari, non deſtitit operi incepto operam dare, fideles in fide confortare, infideles ad fidem vocare.

Anno 1010. Dani vaſtāt Angliam, impletaque ſunt, quæ prædicta fuere à ſancto Dunſtano. Vide Osber. in Dunſtan. 19 Martii.

[d] Elphegus ab eis captiuos redimit.

VII. QVENDAM autem Edricum rex totius regni præfectum ſtatuerat, hominem humili quidem genere, ſed cui lingua diuitias ac nobilitatem comparauerat, callentem ingenio, ſuauem eloquio, & qui mortales omnes tum inuidia atque perfidia, tum ſuperbia atque crudelitate ſuperauerat. Huius igitur fratrem, primo nobilitati Cantuariorum in præſentia regis gratuitò maledicentem, deindè ea, quæ vnicuique ex hæreditate proueniſſent, violenta dominatione inuadentem, eadem nobilitas interfecit, ædesque eius ſuccendit. Cuius frater à rege vltionem poſtulat, denegat rex poſtulata, iure fratrem eius peremptum pronunciat. Præfectus itaque palatium ingreditur, iunctis ſecum decem millibus virorum, fratrem occiſum vlciſci conatur. Sed cùm parum proficeret, Danorum auxilia petit, non ad Cantuaritas ſolos debellandos, ſed ad totius Britanniæ fines inuadendos, regnumque poſt victoriam aquæ ſorte diuidendum. Sicque fœdus ineunt, dextras dant & accipiunt, ſacramenta exigunt & porrigunt, Cantuariam vaſtare primò deliberant. Quod audiens Elphegus epiſcopus, conuocato populo ait: Forti animo eſtote, Deum præ oculis habete: præter eum, qui corpus & animām poteſt perdere in gehennam, nihil formidate, humilitatem & patientiam ſeruate. Chriſtus enim cùm Deus eſſet, & omnia illi pater in manus dediſſet, de inimicis vlciſci ſe noluit, ſed gladium, Malchi ſanguine cruentum, in vaginam recondi iuſſit.

Edricus Angliæ præfectus.

Matth 10. *Ioh.* 13. & 18.

VIII. OBSESSA tandem à Danis ciuitate per viginti dies, & quicquid ad vſum vitæ ciues parauerant exhauſto, mittitur à pontifice, qui Danis ſuggerat, vt ab incepto deſiſtant, populoq; innocenti parcant, caueantq;, ne diuinæ correptionis ſa-

Anno 1011 Dani obſident Cantuariam,

Roger. in priori annal. parte Bar. an. 1011. Cantuariæ pars proditione Elmerici archidiac. succēditur. Vide Roger. & Bar. loco citato.

nis flagello, pro filiorum castigatione ad tempus concesso, nimis insolenter abutantur. Sed Dani mandata prætermittentes, turres extruere, arietibus murum ferire, igneas faces iacere constanter cœperunt. Et ecce vorax flamma pe| dotentes, turres extruere, arietibus murum ferire, igneas faces iacere constanter cœperunt. Et ecce vorax flamma pedomos succenditur, ac sequiente Austro, se dilatando dispergitur. Tunc miseranda inter ciues facta est deliberatio, vtrumnam desertis murorum propugnaculis, ad proprias domos conuolarent, an iis neglectis, munitioni vrbis incumberent. Vicit communem vtilitatem priuata affectio, filiorum dulcis recordatio, erga tuendam familiam innata commiseratio. Currunt itaque & rapiunt de mediis flammis coniuges & charos liberos, hostili gladio statim feriendos. Et ecce effracta vrbe, exercitus ingreditur, terribilis sonitus ex clamore vocum & clangore tubarum attollitur, adeo vt omnia ciuitatis fundamenta concuti viderentur. Alij namque ferro iugulati, alij flammis consumpti, plures à muro præcipites dati, nonnulli per verenda suspensi deficiunt. Matronæ dum thesauros, quos non habebant, coguntur prodere, capillis per omnes ciuitatis plateas distractæ, ad vltimum flammis iniectæ sunt. Paruuli à matrum vberibus auulsi, lanceis confodiuntur, aut super eos ducto plaustro, minutatim conteruntur. Sanctus autem Elphegus non ferens tantam suorum depopulationem, cum turba monachorum in ecclesia circunseptus esset, repente de manibus tenentium elapsus, de ecclesia euasit, currensque ad locum cadaueribus plenum, inter cuneos hostium se ingerens, exclamauit, &, Parcite, inquit, parcite, & si viros vos esse cognoscitis, innocentem ætatem persequi cessate. Non est ista victoria, qua lactentium perimitur innocentia: nec laudi adscribitur, quicquid in simplices & mites bellando admittitur. En me, qui vestræ impietatis crimina libero semper ore castigaui: en qui captiuos & à vobis mulctatos paui, vestiui, redemi. In me vestra potius ira desæuiat.

Elphegus à Danis crudeliter vexatur.

IX. Mox itaque capitur, & intercepto manibus gutture, vox loquentis præpeditur, vinculis palmæ innectuntur, genæ vnguibus dissecantur, pugnis & calcibus latera tunduntur: ecclesiam quoque igni comburunt, gregem Domini in ore gladij consumunt, & episcopum septem mensibus in arcto carcere custodiunt. Interea cœpit ira Dei in homicidam populum adeo desæuire, vt paruo temporis interuallo duobus eorum millibus per diros viscerum cruciatus prostratis, cætera quoque multitudo similiter percussa, simile exitium expectaret. Commeniti sunt autem à fideli populo, vt de peccatis pœniteant, & pontifici satisfaciant. Sed illi differunt, arbitrantes hoc malum à fortuna eis accidisse. Prævaluit interim clades super omnem carnem, quæ pontifici mortem inferre nitebatur, & nunc denis, nunc vicenis terribili viscerum dolore capitisque absumptis, magnam formidinem viuentibus incussit. * Citato igitur consilio, mox ad episcopum currunt, & de perpetrato facinore cum lachrymis veniam petunt: & de carcere eum extrahentes, ad publicos populi conspectus cum honore deducunt, & ait illis episcopus: Etsi vestra insatiabilis crudelitas veniam non promeretur, tamen quid nos facere deceat, exemplo Domini edocemur: qui cum suorum dignatus fuisset lauare pedes discipulorum, non illum excluſit, à quo se tradendum esse præsciuit, immo ipsum sanctissimo pane cibauit, Pharisæorum ministros potentiæ suæ verbo elisit, confestim eosdem erigendo sanauit: & quod magnæ bonitatis insigne est, quos quotidie mandatis cælestibus pertinaci animo cernit resistere, eos in cælo sedens adhuc patitur viuere, immo humanis rebus plus quam cæteros præstare. Quapropter quoniam exemplorum illius deuotus cupio imitator existere, oblitus incendia ciuitatis, innocentium cædes, oblitus, inquam, quæ in me acta est, præteritæ impietatis, sicut ipse patrem pro suis crucifixoribus, ita ego pro meis tortoribus ipsum interpellabo. Afferte ergo panem, statim vobis reddendum salutarem: quatenus ex hoc refecti, & cupitæ salutis beneficium adepti, aut gratias Saluatori reddatis, aut sceleratiores blasphemi remaneatis. Et dato omnibus pane à se benedicto, omnes de exitiali liberauit clade.

* *Lætati Bar.*

Iohan. 13.

Iohan. 18.

Luc. 23.

Pane benedicto sanat Danos.

X. Cvmqve sanitati redditi essent, principes quatuor episcopo mittunt: & primo quidem pro impenso beneficio gratias agunt: deinde si vita & libertate velit potiri, tria millia marcarum vt persoluat, exigunt. Quod cum ille facere renueret, eum ligauerunt & inauditis tormentorum quæstionibus die Dominicæ resurrectionis affligentes, in carcerem retruserunt. Cumque in omnibus his laudes Deo ageret, ecce apparuit ei spiritus malignus in specie angeli, mentiturque de supernis sedibus se destinatum, quatenus illum ad communem gentis salutem de squalore carceris educat. Nec vereturignaui militis vocabulo notari, cum neque Petro humilior, neque Paulo esset robustior: quorum alterum sporta contexit, alterum vero carcerali stridore grauatum angelus absoluit. Christus quoque, vt lapidantium manus effugeret, de templo exiuit, ac fugiendi licentiam euangelico præcepto suis mandauit. His ille sermonibus veluti vnguentis delibutus, carcerem egreditur, illum sequens. Pluribus autem aquarum alluuionibus per obscuras noctis vmbras transuadatis, repente malignus disparuit. Tunc sanctus pestiferi ductoris machinas intelligens, ex imo pectoris dolorem attraxit, mediis se paludibus iectans, cum maximo fletu Saluatorem implorat, dicens: O vitæ dator, ô stirpis Adæ vnice miserator, cur senem me tua gratia destituit, quem in florida ætate nunquam destituere consueuit? Tandiu misericorditer seruatum, in extremo pateris perire abiectum? Quoties te in huius vitæ naufragio saluatorem inueni? Experiar nunc, quæso, consolatorem in hac dæmonis illusione, adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Carcer à tergo, à fronte flumen, in gyrum tenebræ, author earum iuxta, Elphegus omnibus ærumnis inclusus. Tibi soli derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor.

Reddunt mala pro bonis.

Nota fallacia diaboli.

Actor 9.

Actor. 12.

Iohan. 8.

Matth. 10

Psal. 9.

Ibid.

XI. His & huiusmodi diuinas aures appellare non cessat, & ecce apparuit ei iuuenis aureo splendore amictus, diuini signaculi vexilla præferens, & dixit: Quo te tui distrahunt pedes? quo impetus fugæ? quo ductoris inuidia? Siccine itur ad coronam, fugiendo certaminis luctam? Aut quomodo potest brauio palmæ fulgere, qui currendi metas in stadio noluit apprehendere? Cui cum retulisset sacerdos, non se fugere, sed diuini nuncij imperio paruisse: Non hoc, ait ille, diuinitatis imperium fuit, sed diabolicæ malignitatis commentum: nec tam te ille de carcere educere, quam extra carcerem voluit seducere. Vrget namque illum præteritæ vitæ tuæ pia operatio, & in tantis tribulationibus præsens tibi semper sancti Spiritus consolatio: cuius præsentia omnibus constantiam donat, constantia victoriam, victoria gloriam. Redi ergo ad locum amissæ coronæ, cælitus tibi deputatum, sciturus, quod te die crastino pater honorificabit in cælo, honore illo maximo, vt in æternum sis cum eius filio.

Rursus dire affligitur.

XII. Elphegvs igitur ad locum certaminis ab angelo reuocatus, lætus expectabat horam, qua à Deo coronam perciperet. Sed cum prope fuisset, vt carcerem iam intraret, comprehensus à carnificum turba, plagis afficitur maximis: insuper cerebro capitis violato, semiuiuus in ergastulo recluditur: vbi accenso foco, & quicquid fœtidissimum fumum vel generaret, vel generatum foueret, per singulas diei horas iniecto, carceris ianuas claudunt. Transacta igitur magna noctis parte, cœpit domus cælestis gratiæ participium suscipere, æternæ vitæ odoramenta spirare, hymnos mellifluis sanctorum vocibus sonare. Quos beatus Elphegus intuitus, cum magna cordis lætitia Dunstanum quondam archiepiscopum, vultu & veste glorioſum, conspicit assistentem, protensisque ad illum manibus ita dicentem: Ad te æterni regis inuictissime miles, ad te nostro honorandum obsequio venimus, missi ab illo, qui tibi & victoriam præstitit de inimico, & sempiternam coronam præparauit in cælo. En, quorum collegio post mortem carnis in perpetuum frueris, ciues Ierusalem cælestis ac domestici Dei: si ea, quæ desunt, passionum Christi amore in carne tua patienter suppleueris. Vidimus namque multiplices vrbis labores, ecclesiarum incendia, filiorum neces, tua cum vinculis oppropria, & post impensa beneficia, duplicata tormenta. Quod ergo reliquum est, deitatis potentia vallatus, libens

Sancti eum inuisunt.

libens excipe, sciens non esse condignas passiones huius temporis ad superuenturam gloriam, quæ reuelabitur in te. Vnus namque dies ad supplicium, sed iugis ac sempiternus erit ad præmium. *Rom. 8.*

XIII. INTER hæc laxantur vincula, & integre omnes corporis sanantur plagæ: Elphegus psallens cum psallentibus, exultans cum exultantibus incedit. Mane autem facto, cum armatorum manu non parua de carcere educitur, & super iumentum positus, ad iudicium pertrahitur. Dixerunt autem ei: Solue aurum, aut mundo hodie eris spectaculum. Et ille: Aurum vobis diuinæ sapientiæ propono, vt relicta vanitate, quam diligitis, ad vnum viuum & verum Deum studium conuertatis. Quod si consilium Dei, per me vobis annunciatum, obstinata mente spreueritis, peiori profecto, quam Sodoma, morte peribitis, nec in hac terra in perpetuum radices agetis. Tunc diaboli satellites in illum prosiliunt, auersis securibus deiiciunt, lapidibus eum obruentes. Qui genua flectens, hanc orationem fudit Deo, dicens: Altissime Dei patris vnigenite Iesu Christe, qui per vterum intactæ virginis venisti in hunc mundum peccatores saluos facere, & me in pace suscipe, & istis miserere. Et plapsus in terrã, iterũq; resurgẽs, denuo sic ait: pastor bone Pastor singularis, filios Ecclesiæ, quos tibi moriens commendo, tuere. Accurrens autem quidam, quem & ipse *de sacro fonte susceperat, securim capiti eius infixit. Qui statim in æterna [a] pace requiescens, victorem spiritum cum triumpho tertiodecimo Calendas Maij dirigit ad cælum. Principes autem Danorum, cupientes & suum facinus & Elphegi gloriam obscurare, corpus illius flumini immergi statuunt, rati sceleris enormitatem eo facilius contegi posse, quo magis ab hominibus eius memoria tolleretur. Sed quod Dani ad contumeliam, Christus Elphego parauit ad gloriam. Protinus namque omnis populi multitudo, quæ illo docente, errorem abiecerat, armata procedit, malens cum defuncto pariter occumbere, quam illud corpus, cuius ministerio sanctificationis susceperat mysterium, aquarum voragini tradere absorbendũ. Itaque corpus à diuerso populo seruatũ, nec mergebatur, nec sepeliebatur. Vespere autẽ vtriusque partis senatores conueniunt, vt tantæ contentionis litem suis rationibus determinent. Factum est autem omnium assensu, vt in commune omnes sanctum deposcant, quatenus si quid valeat apud Deum suum, in hoc ambiguo potentiæ suæ virtutem ostendat. Ecce, inquiunt Dani, ramus de fraxino præcisus, succo & cortice omnino nudatus: si hũc huius sanguine intinctum matutina lux virentem inuenerit, iustum nos & sanctum occidisse constabit: & quo illum honore sepeliatis, penes vos erit. Sin autem in pristina lignum ariditate permanserit, errasse vos in eius amore dicemus, nostrique erit arbitrij, quid de cadauere facere velimus.

Sanantur omnes plagæ eius.

Roger ibid

Tria millia librarũ ipsi indicta memorat.

Precatio sancti viri.

** confirmarat pridie, Thrum nomine, habet Roger. in annal.*

[a] Ann. 1012. migrat martyr ad Dominum.

XIV. CVMQVE omnibus conditio grata & accepta fuisset, vt omnibus liquido constare posset, quod post mortem Elphegus viueret, aridum lignum sub vnius noctis tempore cœpit frondere, & quod sero Dani telluri fixerunt, mane surgentes florere viderunt. Nihil ergo contradictionis vlterius habentes Dani, certatim in amplexus defuncti ruere, crebra oscula figere, ceruices supponere, lachrymas & eiulatus emittere cœperunt. Sublatum ergo corpus humeris inimicorum, ad arborem, eius triumpho insignem, defertur, comitantibus innumeris signorum prodigiis, potenti virtute Dei cælitus ostensis. Mox enim salus languidis innouatur, cæci illuminantur, surdi audiunt, muti loquuntur, claudis gressus restituitur. Ibi etiam orationis domo super illum fabricata, plerique Danorum magnates, in eadem regenerati, ad fidem Christi conuertuntur. Cum autem hæc omnia Londonienses per ordinem audiuissent, multa mediante pecunia, corpus vsque Londonias transferentes, honorifice sepelierunt. Anno autem Domini 1012. ad-uesperascente sabbato paschalis hebdomadæ, sanctus Elphegus cum martyrij corona 13. Calendas Maij, anno episcopatus sui septimo & ætatis suæ 59. migrauit ad Dominum. In eius autem mortis authores intantum ira Dei desæuit, vt quidam dux propria se manu [b] interimeret, alius gutturi suo stylum infigeret, presbyter, pertinaciter crucem abscondens martyris, gladio occideretur: alius eiusdem ordinis, sandalia episcopi temere portans, à dæmone coram omni populo vexaretur. Et factum est, vt tam vehemens cunctos Danorum principes formido inuaserit, vt vix eos terra teneret: sed maritimis se tempestatibus dantes, existimarent in pelago martyris iram effugere posse, quos ab eius ira tellus tueri non posset. Sed mox vt in altum perducti fuere, centum sexaginta naues, aduersis ventorum flatibus actæ, in profundum maris demersæ sunt: porro sexagintaquinque ad ignotas appulsæ regiones, quasi qui insidiarum gratia venissent, ab incolis miserabiliter interfecti sunt. Remansit tamen in Anglia pessimus Turkillus, malorum princeps, pauco tempore prædo futurus, sed in æternum damnati spiritus præda mansurus.

Notainsigne miraculum.

Multa fiunt miracula Vide Matth. VVest. in Flor. hist.

Londoniæ ab Episcopis Ednotho Lincolnienſi & Alfhuno Lundonienſi ad S Paulum sepelitur, vt habet Roger. in Annal Bar. an. 1011.

b Vltio diuina in eius interfectores.

XV. NON paruo tempore euoluto, venit princeps Danorum Canutus cum multo nauigio in Angliam, dissidensque ab illo propter quasdam res, male ac perfidiose actas, quicquid residuum nefandi populi fuit, deleuit, ipsum ducem cum sex tantum nauibus in Daniam fugauit. Qui cum ad terram euasisset, suspectus Danorum principibus, ne intestina bella moliretur, statim per cuncta regionis loca agitatus, ad extremum ab ignobili vulgo occisus, feris & auibus proiectus est. Post hæc vero princeps Danorum Canutus, cum videret populum suum ab exercitu Anglorum sine intermissione cædi, & propter rerum difficultatem ad deditionem fere compelli, accersitis omnibus, qui ad se confugerant, sapientioribus Anglis, consuluit eos, quid causæ esset, quod tot sibi aduersa accidissent. Qui omnes vno ore respondentes, dixerunt: Prophetia est sancti martyris Elphegi: qui cum à patribus tuis fuisset circunuentus, prædixit eis, quod in regno Anglorum non perpetuo essent radices acturi, sed peiori, quam Sodoma, morte perituri. Nunc ergo si vis illum tuis temporibus reddere placatum, promitte illi, si felix fuerit rerum successus, te reliquias illius ad sedem eius honorifice reportandas curaturum. Quod cum firmiter promisisset, post modicum pacem obtinuit, post pacem, regni dimidium, post dimidium totum. Cumque ab omni bellorum tumultu requies vndiq; data fuisset, recordatus est rex, quid B. Elphego quondam promisisset, & directa legatione, vocauit Egelnothum archiepiscopum: qui corpus martyris, decem annis sepultum, incorruptum & inuiolatum reperientes, Cantuariam cum maximo honore deducunt, in sarcophago veneranter collocantes.

Canutus Danorum rex.

Turkilli cædes.

Ann. 1012. corpus S. Elphegi Cantuariã deducitur.

Plura de S. Elphegio habes apud Edmerum in vita S. Anselmi 21. Aprilis; vbi & quæstionem mouente Lanfranco cur S. Elphegius ab Anglis pro martyre coleretur, cum non fidei aut veritatis testandæ causa: sed quod barbaris aurum quod poscebant exsoluere nollet casu sit, respondet Anselmus. quem vide, & Bar. ad 19. Aprilis, in notis ad Martyrol. Rom. vbi pluribus hanc quæstionem deducit.

HISTO-

HISTORIA VVERNHERI PVERI, AB IMPIIS IVDÆIS CRVDELISSIME NECATI, ET MVLTIS MIRACVLIS CLARI,

necdum tamen in Sanctos relati, ex MS. codice per F. Laur. Surium mutata dictione descripta.

An. 1280.

19. Aprilis. Patria Vuernheri.

VERNHERVS puer pago Vuammenrato, qui à Baccaraco abest itinere diei vnius, ortus est stirpe rustica, sed cultu Christi sane nobili. Fuit autem religione Christianus, animo simplex, humilis, pius, religiosus, puritate virginea ornatus, rustico opere victum sibi parans, quantum quidem tenera sinebat ætas pueritiæ, & ex iis, quæ potuit acquirere labore suo, pie aliquid impertiens egenis. Habuit matrem deditam pietati, & in bonis studiis sibi fauentem, sed vitricum tum matrem, tum ipsum persequentem. I.

Vitricum habet infestum sibi.

Cuius ille infestum sibi animum deuitans, fugam iniit: cumque errabundus incederet, fame & siti valde afflictus, incidit in pastores, qui humanitate ducti panem ei dederunt: quibus ille rursus siti non mediocriter laborantibus, defixo in humum baculo, precibus suis fertur largissimum in Christi nomine fontem elicuisse. Veniens inde Treuericam Vesaliam, à perfidiosis Iudæis illic commorantibus, callide sæpe ad laborem euocatus est. Ille vero promptum se exhibens pueri simplicitate, iussus est ab illis humum deportare in profundum quendam terræ locum. Aduentante interim Paschali solennitate, dixit ei hospita sua: En prope est sancta parasceue: caue tibi, Vuernhere, ab impiis Iudæis, alioqui sine dubio illi te comedent. Respondit puer, spem suam in Deum præclare significans: Id vero ego committo Deo.

Miraculũ.

VBI autem Dominicæ cœnæ dies adfuit, puer vere catholicus & Christo deuotus, prius confessus peccata sua, II.

Iudæi cum immanissimis afficiũt cruciamentis.

corporis Christi communionem cum multa animi deuotione percepit, eodemque die à fallacibus Iudæis ad opus insidiose inuitatus est & pellectus: ac deinde sacro parasceues die, quando Christiani omnes Christi amarissimam passionem commemorant, eique condolendo sese humiliant, in innocentem puerum animi sui furorem odio Christi Iudæi sæuissimi summa crudelitate effuderunt. Primo enim apprehensum puerum omni clamandi facultate priuarunt, impresso in os eius globo plumbeo. Inde suspenderunt ad columnam ligneam, depresso in imum capite, surfum erectis pedibus: idque eo consilio, vt corpus Christi, eo die sumptum à puero, ex eius corpore possent reuocare & educere. Sed cum id frustra conati essent, totos se contulerunt ad membrum mystici corporis Christi atrocissime excarnificandum. Itaque multa eaque profunda eius corpori cum flagellis impressere vulnera: atque etiam cultro quo-dam, qui hodieque apud eius reliquias asseruatur, totius corporis venas barbara immanitate inciderunt, cum forficibus quoque summo cruciatu ex venis eius in pedibus, manibus, collo & capite sanguinem expresserunt, ita vt totus vulneribus confectus videretur. Mansit autem sanctus puer sic triduo suspensus ad columnam illam, donec sanguis fluere desineret. Interim multis modis impij Iudæi versabant corpus illius.

HABEBANT autem Iudæi illi famulam Christianam, quæ clam vidit quæ ab illis gererentur. Igitur animi magno dolore impulsa, acciuit iudicem Vesalienſem, eumque introduxit in locum illum, vbi pius puer tam immaniter tractabatur, ad eius inopinatum aduentum valde obstupescentibus Iudæis: qui tamen muneribus bene magnis euerterunt iudicem, vt auerteret sensum suum, & declinaret oculos suos, vt non viderent cælum, neque recordaretur iudiciorum iustorum. Cernens autem pius puer iudicem, exultabundus vt potuit sui liberationem postulauit: sed ille iudex iniustus, victus amore pecuniæ, pueri preces neglexit. Dixit autem ad eum puer: Si tu mihi opitulari non vis, opem mihi ferat benignus Deus, & sanctissima mater eius. Postquam ergo iudex abiit, & puer à Iudæis est interfectus, nocte tulerunt corpus eius, & per muros clam ascendentes, vt res nemini innotesceret, ad naues properarunt, Moguntiam ituras. Sed omnipotens Deus eorum callidos elusit conatus, ita vt tota nocte non nisi vnũ milliare possent nauigando conficere. Orto inde sole, magno timore & tremore corripiuntur, cogitantq; anxij, quomodo possint martyris corpusculũ abscondere. Neq; n. ratio eis occurrit in aquas illud demergendi. Tandẽ conspiciunt prope Baccaracũ cryptulã, spinis & veprib. obsitam, vbi nunc conditum cernitur Vuilhelmitarũ cœnobium Vuindofdesbachium: atq; in eã proiecerunt marryris corpus, & ocyus abierũt: sed Christus id diu latere nolens, mox sua illic miracula declarauit. Vigiles n. castrorum noctibus viderunt lucem illo loco: quod cum illi admirarentur, indicarunt aliis, statimque repertum est corpus, etiamnum suo tinctum sanguine: adductumq; est, vt solent cæsorum corpora, Baccaracum ad locum iudicij. Comperta autem rei gestæ veritate, cum omnib. admirationi esset odor suauissimus, à martyris corpore manans, tum etiam claritas nocturno visa tempore, summa deuotione illatum est corpusculum in sancti Cuniberti sacellum, quod est in colle prope parochiam situm: atque ibi humatum est, vitta aurea capiti imposita in virginitatis testimonium: porro capiti suppositio puluinari serico, violis impleto. Additum est ad caput linteum serico ornatum, in signum innocentiæ & sanctitatis eius: atque etiam instrumentum laboris sui. Denique monumentum eius, vt solet sanctorum, aliquantisper eminebat supra terram, & corpusculum eius reuerenter inclusum est in sarcophago cedrino, quod positum est in querno sarcophago solidissimo, fortissimis seris munito. III.

Iudex pecunia corruptus, negat opem pio puero.

Diuinitus retardantur conatus Iudæorum.

Miraculis corpus pueri ostenditur.

MOX autem vtriusque sexus hominum magna accurrit multitudo, visura tam stupendum nouę rei miraculum: Iis vero fœmina Christiana, Iudæorum ancilla, quæ ea, quæ de sancto puero commemorauimus, & vidit & audiuit, ordine exposuit gestæ rei modum & seriem, dixitque puerum triduo suspensum, & globo in os impresso clamandi facultate priuatum, flagellatum, incisum, sanguine eius in quandam vrnam excepto, cum summa patientia & laudibus Dei spiritum reddidisse: se quoque in ipso pœnarum ei illatarum initio iudicem aduocasse. Cum hæc ita peracta essent, omnipotens Deus ilico sanctum puerum magnis & stupendis illustrauit miraculis: cæcis visus, surdis auditus, claudis gressus, mutis loquela, aridis, paralyticis, luscis & quibuslibet male affectis sanitas, & mortuis vita restituta est. Immo vero vsq; in præsens multiuaria per martyrem suum Christus miracula operatur. Passus est sanctus puer anno Christi millesimo ducentesimo octogesimoseptimo, tertiodecimo Calendas Maij. IV.

Præclara ad eius monumentum edũntur miracula.

VITA

VITA S. LEONIS IX. PAPÆ LEVCORVM ANTEA EPISCOPI, VVIBERTO ARCHIDIACONO COÆTANEO AVCTORE.

ANN. 1049

*Tullensi in Leucis, habet Bar. 19. APRILIS.

Herimanno Tullensi Episcopo mortuo succedit Bruno.

VIAM vniuersæ carnis ingresso Pontifice Herimanno, successit venerabilis Bruno, vir natalium prærogatiua, atque morum elegantia mirabiliter donatus à Domino. Qui licet iam quasi postremus appareat in Pontificalis decessionis catalogo; primus tamen enituit ex summi Pontificatus priuilegio. Et velut Lucifer cæli statione nouissimus, sed soli propinquior exiit, dum post longam decessorum seriem, suo sacerdotio Leucam vrbem, immo totum Christianorum orbem illustrauit, & verum solem sibi vicinum, errorum fugando caliginem, viuacitate sui nitoris ostendit. Nec præiudicium incurrit ex posteritate, qui ante secula diuinitus præfixo destinatus est tempore. Immutabilis enim diuinitas, cui cuncta assistunt acta & agenda simul, sic disponit alternationes mutabilium, vt non sibi quidquam serum aut præposterum sentiat in ordine rerum. Nempe vt de reliquis interim taceatur, redemptio generi humano maximè necessaria in fine sæculorum exhibita comprobatur, & qui plus omnibus laborauit Paulus, post Apostolos omnes de cælo vocatur, vnde etiam abortiuum semet nuncupasse inuenitur. Verum ne diutius hîc hæreatur, suscepto negotio stylus reddatur, vt de tanto Præsule non tam audita, quam visa ad ædificationem plurimorum transcribantur. Et quidem benignitas ipsius dignata meam paruitatem familiarius sibi iugiter assistere, non suo studio effecit, vt plura de eo imitanda valuissem per memet dignoscere, nonnulla quoque veracium & grauium relatione, de quibus quædam vix summotenus perstringo, quædam etiam sciens prætereo, ne aut sim longus plus iusto, seu adulatoris noter elogio, aut quia adhuc supereſt, impugner illo Salomonis prouerbio; Ne laudes hominem in vita sua. Et quoniam propositum habemus dona Dei laudare in eo, quæ sunt laudanda in pagano: non hominem laudamus, sed illum à quo & per quem omnis homo veniens in hunc mundum illuminatur, vt aut bona cogitet, dicat vel operetur. Nunquid verò tantum Præsulem protestamur in hac misera vita, quę vtique est tota tentatio, sine peccato aliquando vixisse aut viuere, quod nec vnius diei infanti valet euenire? Sed quibus est studij diuinas virtutes in aliquo homine impressas ad vtilitatem aliorum prædicare, peccata hominis quæ iam à Deo tecta sunt, nolint ad eiusdem improperium retegere. Hinc est quod Israëlitæ iussu Dei aurum & argentum in vasa formatum ab Ægypto asportauerunt, effigiatum autem in idola reliquerunt. Vnde ab ipsius exordio noster iam ordiatur sermo, in quo plurimum nobis successisse credemus, si ea tantum, quæ in Pontificatu Leucorum laudabiliter gessit ex aliqua parte quouis stylo posteris trãsmiserimus sapientũ autẽ & præcipue Romanorum erit, siquæ ipse Papa Romanus egit, catholicæ Ecclesiæ fideli pagina non ingrati transmiserint.

1. Cor. 13.

Eccl. 11. 30.

Brunonis genus, patria & parentes.

I. REVERENDVS igitur Bruno vtriusque parentis lineam adeo retinuit generosam, quatinus ab ipsis atauis, & supra, quicumque ad nostram potuerunt peruenire notitiam, aut regni seu imperij retentauerunt habenas, aut proximas Regibus & Imperatoribus gestauerunt infulas. Procreatus est autem in dulcis Elisatij finibus, patre *Hugone, matre vero Heilevvide: quorum religiositas multorum ora consuenit ad laudem Dei aperire. Et pater eius natione Teutonicus, Imperatoris Conradi consobrinus, in patria lingua atque Latina disertissimus, mater quoque Latina, ædque vtriusque linguæ perita. Quorum patres & aui à prima indole, armis & animis supra modum acies fortiter compresserunt sibi resistentes, se suasque defensando partes & circa senium abiectâ omni superbiâ generis, & luxu mundi, induerunt humilitatem & paupertatem Christi, patrimonia sua dando Ecclesiis, Cœnobia construendo in suis, & ex suis prediis: sicque tandem perfecte secuti Christum, seipsos etiam abnegarunt, stultaque sapientia sæculi omnino posthabita, sapienti stultitiæ Dei, atque monastico habitui tota cordis contritione summiserunt, laudabilique per cuncta fine decesserunt. Etenim inter plurima, quæ sparsim diuinis distribuerunt templis, duo monasteria instituerũt ex suis prædiis, scilicet Hissam in honore beati Martini Pontificis, nec non alterum cœnobium veneration sancti Cyriaci Martyris, Quin etiam Lutrense cœnobium patrimoniis suis plurimum ampliauerunt. Quorum deuotionem imitatus Hugo comes præcipuus, & eius deuotissima coniunx, parentes vtique præfati domini Brunonis, cœnobium remotę vitæ aptissimum construxerunt Woffenheim, penes nobile castrum suum Eginiskeim dictum, ex prædiorum suorum decimis, in quo ad præsens Sanctimonialium congregatio consistit, ad venerationem & gloriam almæ & victoriosissimæ Crucis.

*Fuit hic Comes Dagspurgẽsis. teste Baron. anno 1049.

ABrunonis maioribus quæ monasteria sint constructa.

VVoffenheim cœnobium [ab Hugone comite eiusque vxore constructum

Eorum cõuersatio laudabilis.

II. HI denique ambo tantam tamque honestam exhibebant cunctis conuersationem, vt etiam ecclesiasticæ personæ, & diuersis gradibus functæ, ab Episcopis, vsque ad laicos quiddam imitabile sibi in eis deprehenderent. Nam vt modo de multiplici eorum erga Deum vigilantia taceamus, vtrum integre reddidissent rerum suarum decimationem sub iudicio aquæ frigidę perscrutabantur. Per quos dum decreuisset omnipotens Deus Ecclesiæ suæ præsulem destinare, genitrici grauidæ qualem quantamque prolem in vtero gestaret, dignatus est prænonstrare. Nam quadam nocte vir in religioso habitu per visum eidem apparuit, & quia masculam sobolem magnamque ante Deum futuram concepisset edocuit, atque Brunonem nominari iussit. Qui vndecimo Kalendas Julij, anno videlicet ab humanato Dei Verbo millesimo secundo, indictione quintadecima, vbi in hanc lucem fusus est, mirabile dictu, totum eius corpusculum inuenitur charaxatum quasi cruciclarũ stigmatibus. Cuius rei nouitate mater permota, & ex prioris visionis pollicitatione certior effecta, præter suam consuetudinem à nulla nisi è seipsa pertulit eum sustentari lactis alimonia. Quem congruo tempore ablactatum, Bertholdo sanctæ Tullensis ecclesiæ Antistiti tradidit iam quinquennẽ liberaliter educandum, litterarumque studio imbuendum. Qui videlicet Bertholdus genuinæ honestatis sectator mirabilis præ suis prædecessoribus, Leucam vrbem filiis nobilium nobilitauit, in diuersis speciebus thesauros eius, & decus valde ampliauit, ædificiis quamplurimis decorauit, litteralis exercitij personis adimpleuit, monasteriorum normam intus & exterius restaurauit.

An. 1002. eis Bruno nascitur.

Traditur Bertholdo Tullensi Episcopo instruendus.

III. TAM idoneus itaque vir infantulum præfatum gratanter susceptum, & litteris fecit erudiri, & omni honestate ingenuis pueris competenti. In quo cum quotidianis corporis incrementis, accrescebat ingenua indoles mentis, quæ eum præ cæteris consodalibus commendabat cunctis. Sicut enim doctissimus pater Hieronymus attestatur, mollis cera & ad formandum facilis, quadam tractabilitate naturali diuinitus formabatur, etiam si exterioris artificis cessaret manus. Vnde cælesti præeunte & subsequente gratiâ, cunctorum in se beneuolentiam prouocabat, quia nihil extollentiæ in eo conspiciebant, ex regalis stremmatis atque diuitiarum, formæ quoque ac ingenij excellentia, quibus solent carnales supra modum intumescere, moxque detumescere. Erat quippe affabilis omnibus, etiam infimis, aspectu & affatu quoque hilaris, obedientissimus non tantum maioribus & coæqualibus, verum & suis minoribus. Eius quidem collegæ quamuis eo maiusculi exstiterunt duo Adalberones contribules sui, ex quibus prior immaturo est hinc raptus exitu, Ducis videlicet Theodorici filius, alter auter autem Hezilonis Ducis germanus, ac Frederici eximij Principis natus, sub scholarum magistro, magister nepotuli sui Brunonis constitutus, quia tunc pro tempore habebatur sciolus. Qui postea ad antistititium Mediomatricæ vrbis voto cleri & plebis, magis quam suo assumptus, vir huic nostro tempori refulsit adprime prædicandus. Nam à primæuo soli Deo placendi cupidus supra ætatem suam & valitudinem, carnem suam cum vitiis crucifigere conatus est, adeo feruens igne diuinitatis, vt ab ipsis Christiani tyrocinij rudimentis putaretur perfectissimus. Denique vt in præsentia de plurimo eius cœlibatu, de columbina innocentia,

Eius pueritia laudabilis.

Cõdiscipuli eius.

Theodorici Mediomatricum Episcopi encomium.

Bruno & Theodoricus cæteris consodalibus præeminent.

de serpentina prudentia, de discreta acrimonia, deque maturâ grauitate, in tenera indole taceatur, in tantum semet ieiuniis & vigiliis affecit; vt illud B. Iob etiam historialiter dici possit: Pelli meæ consumptis carnibus, adhæsit os meũ. IV.

Hinc ergo tali collegæ indiuisibiliter gemino cõnexus affectu, spectabilis puer Bruno insistebat literarũ gymnasio, deque liberalitate sua sibi cõgaudebant mutuo. Quibus etsi adhærebant nobilia examina puerorũ, ipsi tñ duo omnib. suis consodalibus præeminuerunt, tam capacitate liberalium studiorum, quam honestorum excellentia morũ. Nempe vt primum competit rudibus, decurso artium triuio, non solum claruerunt prosa & metro, verum & forenses controuersias acuto & viuaci oculo mentis deprehensas expediebant, seu remouebant sedulo. Quique quadruuium naturali ingenio vestigantes degustarunt, atque non minimum in ipso quoque valuerunt, sicut sequentia ex parte indicabunt. Igitur cum ibidem pariter educarentur prædicti pueri, domini Brunonis genitrix somnio huiusmodi edocetur de futura promotione filij sui. Nam videbat quasi seipsam à parte Pontificalis cameræ venerandam basilicam beatissimi Protomartyris Stephani credi, sanctæque memoriæ Præsulem Gerardum, in vita & post mortem clarificatum miraculis occurrere sibi, ac soluentem à propria ceruice orarium, quod vulgo stola dicitur, eidem reposuisse in manica. Quod vtique ceu coniici potest, illud portendebat, quod filium ipsius non tam sedis suæ, quam boni studij successorem cælitus præstituebat. Nam cum quintus à domino Gerardo reuerendus Bruno computetur, ab ipso tantum, & non ab aliquo sequacium eius videtur prælectus, quoniam Deo annuente eum præillis est imitatus. Sed quia omnipotentis pia dispensatio consueuit donis suis flagella & tentationes permiscere (quemadmodum nouimus beato Iob, atque Apostolo Paulo, & pene cunctis electis contigisse) dicendum videtur, qualiter in ipsius pubertatis ingressu fuerit periclitatus, & mox accedente cælesti medicina saluatus.

Visio matris Brunonis.

Cvm iam solito liberiorem è scholari iugo adeptus fuisset ceruicem, multotiens parentum suorum inuisebat V. mansionem: delectatus non tantum gemina affectione, quantum religiosa eorum conuersatione, & liberrima domus suæ in militibus & familia dispositione. Ergo quodam æstiuo tempore dum ex more cum eis apud nobile castrum* Eginisheim nuncupatum moraretur superueniente cuiusdam nocte Sabathi in amœnissimo cubiculo soporatur. Cuius dexteram faciem venenosa illa rana, quæ Bufo nuncupatur, siue rubeta, conscendit, eique ex anterioribus pedibus vnum in genis, alterum autem sub labio, & ex posterioribus priorem post aurem, alterum vero sub mento affigens, sugere ac stringere immaniter cœpit. Quo dolore expergefactus, horribilis animalis deprehendit faciei suæ incumbere pernicioſum pondus. Tanto itaque tamque nouo periculo attonitus à strato se ocius corripuit, & immodicum non perferens cruciatum, ictu palmæ post aurem libratæ virosum illum in eundem stratum suum decussit, timens ne si manu medium arreptum extrahere tentasset, acrius irreperet. Tunc nequam ille, licet in suo super lectum casu elisum sonitum reddiderit, tamen capitalem puluillum denuo conscendere, ipso perspiciente, non distulit. nam lunaribus radiis tunc illustrabatur omne penetrale cubilis. Nec mora famulorum turba repentino dilecti domini sui clamore accita accurrit, lucernam secum exhibuit, sed pestiferum illud animal sub illorum ingressu nusquam comparuit. Inquiritur passim diligentissima vestigatione vernaculorum, sed omni suppellectili cubilis euersâ ac perscrutatâ, minimè fuit repertum. Sed siue illud verum aut fantasticum fuerit, plagas tamen veras, & dolores veros reliquit. Quibus etiam totum vultum, guttur ac pectus tumefactus, vsque ad desperationem aliquatenus recuperandæ sospitatis est infirmatus. Vterque eius parens omnesque sui super hoc miserabiliter duobus mensibus plenis consternabantur, solum funus iam efferri suspicantes, lugubrẽ illam exsequiarum pompam continuis suspiriis & lachrymis præstolabantur. Verum benignus Iesvs desperatis rebus succurrere solitus, super plenaria eius sospitate subito parentes eius est consolatus: & Ecclesiæ suæ per hunc releuandæ, secundum propositum suum recordatus. Nam cum iam duobus mensibus à lecto per se minimè surgere potuisset, iamque concrescente infirmitatis nimietate sine loquela octo diebus permansisset: tandem quadam die apertis oculis, supino, vt recubabat, vultu, vigilans conspexit quasi luminosam scalam ab ipso suo grabato per se ipsam erigi, & fenestrâ ad pedes eius transitâ vsque in cælum porrigi, atque per eam quendam nimiæ claritatis reuerendæque caniciei senem descendentem in habitu monachali, cuius dextera gestabat crucem conspicuam in longo hastili. Qui ad ægrotum vt peruenit, sinistra manu scalam retinuit, dextra vero eandem crucem primum ori eius apposuit, deinde loca tumoris ex ipsa signauit, & totius veneni incoctam putredinem post aurem extraxit, statimque via, qua venerat reuersus, dimisit infirmum habentem se melius. Nec mora denique Adalberonem suum clericum, tunc tantummodo eius assidentem lectulo allocutus, per eum optato nuntio paternam domum cunctam repressit à diutinis clamoribus. Post aliquot autem dies omni veneno pustulæ illius rupta cute post aurem dextram eiecto, sospes & incolumis euasit, sub maximo cunctorum miraculo, atque gaudio. Qui sicut nunc vsque inter commonitoria colloquia tam euidentem Dei miserationem super se agnitam recitare suis familiarissimis solitus, profitetur se in præfata ecstasi beatissimum patrem Benedictum ilico luce clarius agnouisse, ex claritate vultus & habitus. Cuius corporis accidentalem dignoscentiam ita hactenus commemorat, quasi præ oculis carnis adhuc habeat. Porro sequentia lecturi desinent profecto mirari hunc potius per sanctum Benedictum, quam per alium quẽlibet sanctorum restitutum sospitati: vbi voluente sermonis rotâ perpendere poterunt ex paucis, quanto zelo pij amoris erga Monachorum institutionem & correctionem flagrauit.

*Eginisheim superius

Bruno à Bufone sauciatur.

Dira infirmitate laborat.

Eius visio

Miraculose curatur.

Hic itaque decedente Domino Bartholdo suo nutritore, succedenti Herimanno non recusauit æque parere: VI. quasi illud beati Papæ Gregorij dictum iugiter præ oculis mentis videretur habere: Primus esse non audeat, qui subesse non didicerit, ne obedientiam subiectis imperet, quam Prælatis non nouit exhibere. Compatiebatur equidem tunc temporis aduersa passis, præsertim venerabilibus venerabilis viri Apri Cœnobitis, in quos procacissimæ adulatorum & inuidorum linguæ supra modum instigabant animum præfati Antistitis. Nunc pro eis murum semet, quantum poterat opponebat, nunc quod solum poterat, cum flentibus flebat. Eius etiam annitente authoritate & industria, in statu, quem ab idoneis & prioribus Præsulibus acceperat, integerrime permansit sub Herimanno institutio & præbenda canonica, intra beatissimi Leuitæ & Protomartyris Stephani clauſtra. Verum quoniam omnia tempus habent, secundum quod dispensat temporis conditor, temporis expers, qui per quædam aliena suos perducit ad sua, accidit vt eximius adolescens à parentibus & consanguineis assignaretur glorioso Imperatori Conrado contribuli suo, eius educandus in aula, atque excubaturus in basilica. Vbi nondum multis decursis diebus, omnium aulicorum beneuolentiam perfecte est adeptus, vt pote quem gratiosum exhibebat præco eius conuersationis ac prudentiæ, generis ac formæ decus. Vnde cum ab eis ibidem Brunones æquè vocarentur nonnulli, hic tantum bonus Bruno meruit appellari. Quam prærogatiuam ita in dies augmentando, sine sodalium inuidia vendicabat sibimet, vt & minoribus sese quadam rationabili condescensione aptaret, maioribusque liberali dignitate per omnia congrueret. Præterea vnico & patrio affectu ab Augusto, Augustaque adeo dilectus, vt etiam in secretissimis eorum consiliis gratanter admitteretur, & sententia ipsius reuerenter dulciterque exspectaretur, ac promulgata indubitanter susciperetur. Quem cũ quotidie deliberarent, incessanterque ambirent sublimare honore quam maximo, & vt patenter dicam, donare Pontificio temporalibus copiis supra modum locupletato: ipse iam præmonitus domni Gregorij irreprehensibili & aureo stylo, cœpit hoc suspectum habere omnino, ne sibi diuinitus imputaretur, quasi munus ab obsequio: à quo nonnullos consociorum suorum ob aliquantulæ sublimationis spem, nulla corporis poterat reuocare fatigatio, nulla tei fami-

Bartholdo mortuo Herimannop ret. Compatitur afflictis.

Educatur in aula Cõrardi Imperatoris.

familiaris annullatio. Vnde quia nec ab Imperiali latere recedere sibi licebat, nec taliter obsequi libebat: in animo suo tantum Deo conscio & teste proponebat, vt si cum beneplacito eius ad quantumlibet pauperrimæ Ecclesiæ inuitaretur regimen, alacrior ad id accederet, quàm si eum maiestas regia ad supremæ potestatis & locupletationis dignitatem aliquo carnali affectu impelleret. Quod quidem tanto admirabilius est habendum, in lenitate iuuenili: quanto rarius deprehenditur, & in grauitate senili. Sed iam dicendum videtur, qualiter iste humiliari pro Deo cupidus, paulatim ab ipso fuerit mirabiliter exaltatus: sicut in libro Regum per Prophetam testatur: Glorificantem me glorificabo, qui autem contemnunt me, erunt ignobiles. 1 Reg. 2. 30.

Pauperrimæ potius ecclesiæ quam ampliſſimæ, præsse mauult.

VII. ANNO igitur ætatis vigesimo tertio, cùm iam alteram adolescentiæ hebdomadam fuisset ingressus, & ab incarnato Dei Patris Verbo 1025. excurreret annus, vice sui Pontificis Herimanni in expeditione præfati Conradi Imperatoris Longobardiam, & maximè super Mediolanum tunc rebellem, præclarus Bruno est profectus, Leuitico officio insignitus. Namque illo suo antistite annis morbisque prægrauatus, ipse auxiliares militum copias Imperatori venientes à Tullo ducendas & disponendas suscepit, tam eiusdem Episcopi, quàm Augusti placito; saluo tamen per omnia proprij gradus sacramento. In illius itaq; sæcularis militiæ dispositione, sic repentè sagax apparuit & prouidus, quasi huiusmodi negotiis tãtum fuisset hactenus exercitatus. Metabatur castra suis, disponebat stationes cum vigiliis, sumptus & stipendia opportunis administrabat in locis & horis: sobria sufficientia apparatas dapes distribuebat suorum singulis. Quos sic per assignata & congrua vnicuique officia curabat ordinasse, vt tantùm pro se quique tam nobiles quàm priuati debuissent solliciti esse. Cuius certè sollicitudo, & suis erat tuitio, & hostibus deiectio, & sibiipsi digna laudatio. Vnde factum est, vt reddendo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & Deo quæ sunt Dei, per Apostolum suum præcipientis, quatenus omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, quoniam non est potestas nisi ab ipso, per alienum quantocius ad suum peruenire prometuit. Et quia fideliter ac prudenter inseruiuit exterioribus, ad plenũ remuneratus est interioribus, vt super multa cõstitutus, & cõditori suo adhæreret celsius, & proximo cõpateretur profundius. Matt. 22. Marc. 12. Luc. 20. Rom. 13.

Anno 1025. cũ Conrado Imperatore in Longobardiam proficiscitur.

Eius sagacitas in re militari.

VIII. DENIQVE instante anno ab humanitate filii Dei 1026. Leucus Præsul Herimannus abstractus est carnis ab hospitio, cum quadragesimali tempore moraretur Coloniæ in quodam suo prædio. Extemplo Clerus & populus prouisore orbatus, concordi voto, eademq; sententia confœderatus, diu sibi desideratum & dilectum Brunonem cõsonis & continuatis experit vocibus. Hinc totius recrastinationis impatiens, deprecatorios atq; cõtestatorios super tã vnanimi electione sua dirigit Imperatori apices. Quorum vt compendiosè dicatur, causa ista fuit. Post præmissam debitæ salutationis reuerentiam, nimium compunctam suæ calamitatis exponunt tragœdiam, dicendo se quaqua versum imperi, atq; inquietari penè quotidianis deprædationibus siue concertationibus, vtpote in triũ regnorũ cõstitutos confiniis, in imperij sui videlicet finibus, in quibus tanto acrius ab hostibus laborarent, quanto longius terrarum spacia ab eius præsentia eos arcerent. Præterea ciuitatem suam à Francorũ Regib. iugiter reposci diuersis & multis machinationib. cui damno reip. ac suo, vexationiq; suorum, si dignaretur obuiare, designaret eis Pastorẽ nobilem ac sapientẽ quàm maximè, cuius strenuitas ac industria sibi infensam hostium rabiem valeret propulsare. Ad quẽ vtiq; vestigandũ non esset valde laboraturus, quandoquidẽ cleri & plebis vnanimitate delectus, penes eius imperialem maiestatem consanguineus Bruno haberetur, Deo bonisq; hominib. dilectus. Hunc sibi notissimum, vtpote suũ ipsorũ alumnum, & inter ipsos atq; ab ipsis liberalium literarum scientia eruditum, sine querela cõuersatum, & per singulos gradus Ecclesiæ regulariter ad Leuiticũ ordinem prouectũ: hunc nõ modo cũ suburbanis vrbani, verũ & omnes circũ circa expeterent vicinæ plebes, & cõprouinciales Episcopi. Aut cõcederet ergo eis cũ beneplacito Dei istũ aut nullũ: quoniã in promptu haberent illud B. Papæ Cælestini decretũ: Habeat vnusquisq; fructũ suæ militiæ in Ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minime obrepat, nec debitam alteri sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas Clericis renitendi si se viderint prægrauari, & quod sibi ingeri ex transuerso nouerint, non timeant refutare: qui si nõ debitũ præmiũ, saltem vel liberũ de eo, qui eos recturus est, debent habere iudiciũ. Et illud domni Leonis præclari doctoris. Nullus inuitis & non petentibus ordinetur, ne ciuitas Episcopũ non optatũ aut cõtemnat, aut oderit, & fiat minus religiosa quàm conuenit, cui non licuit habere quod voluit. Contra tam euidentem & canonicam authoritatem si posset eis terrena potestas violentiam inferre, non tamen beneuolentiã eorũ ab isto suo electo valeret aliquando auertere. Tandẽ igitur vnanimi & præcordiali prece ipsorum moueretur Imperialis eius serenitas, & magis in hac parte attenderetur Ecclesiæ Dei vtilitas, quàm illa quæ secundum seculum pertractabat altius eum sublimare eius consanguinitas. Interea & speciales literæ domino Brunoni sunt directæ, quæ totius Cleri, Abbatum, & cunctarum congregationum vniuersiq; Leucæ Diœceseos populi taliter nitebantur desiderium seu negotium perorare. Quod viduati Pastore ipsum sibi concorditer solum delegissent, & ab Imperatore exigerent, propter omnipotentis timorem pariter & amorem nullo pacto eos inde perturbaret inde. Ac ne paupertatẽ illorũ, cuius hactenus benè conscius erat, abhorreret, contestabantur eum per illum, qui cùm esset diues pauper pro nobis factus est: nec q tanti præconij tantæq; nobilitatis personam sibi viles & abiecti præoptarent, maioribusq; ac suis meritis congruis vrbibus inuiderent, ad iniuriã sibi aliqua, quã adhuc in eo non deprehenderant, arrogantia reputaret, propter eum qui se pro nobis humiliauit vsq; ad mortẽ. Liceret eis laboris sui fructu perfrui, & versa vice à nutritio suo nutriri, quia secundum Apostolum laborantem agricolam oportet primũ de fructibus suis percipere. Consequens enim foret, vt Ecclesia, quæ talem educare meruisset, talem & sibi mereretur destituta Pastorem, qui etiam pro modulo diuinitus concesso mortalibus, illud speciale boni & summi Pastoris dicere posset: Cognosco meas, & cognoscunt me meæ. Non verò eos lateret, quod terreni Principis pietas ad maiora eum merito consanguinitatis & cõplacitæ illi conuersationis promotum ire deliberaret. Itaq; si ipsos post se clamantes exaudiendos censeret, continuis precibus de reliquo cœlestis Imperatoris largitatem pulsarent, vt ei cœlestem ac terrestrem honorem accumularet. Si autem contemnendos putaret, quia eminentioris dignitatis apici seculariter inhiaret, diuina æquitas contemptus illorum vltrix sic accederet, vt nec ad illum cui intendebat, nec ad quemlibet alium honorem aliquando ascenderet. Epist. 22. Ioan. 10 14.

A Conrado Imp. deposcitur.

Anno 1026. mortuo Herimanno Leucorum Præsule, vnanimibus votis Bruno eligitur.

Ei literis à clero & Abbatibus defertur Episcopatus.

IX. HVIVSMODI ergo syllabis à Domino Notberto tunc laudabilis vitæ monacho, pridem autem S. Protomartyris Stephani canonico, atq; Liethardo adhuc quidem canonico susceptis, qui præ sui comitibus itineris alacres & impigri executores tantæ talisq; causæ fuerant designati à clero & populis: plurimo varioq; curarum æstu vterq; affligebatur, Imperator sc. ac dominus Bruno eidem charissimus. Et Imperator[a] quidem, quamuis gauderet dilectionem quam erga ipsum venerabilem Brunonem meram & germanam debito affinitatis, considerationeq; strenuitatis eius possidebat, multorum laudibus vel testimonio cõmendari & approbari: non mediocriter tamen contristabatur, quia illud suum desiderium, quo appetebat illius temporaliter sublimiorem dignitatem, sentiebat præpediri. Timebat, ne Deum offenderet, si Ecclesiæ eius tam vnanimi voto repugnaret: dolebat, si tantæ personæ pro meritis non responderet. Quid hîc multis hæreo? in tanta fluctuatione deprehensus, per Legatos à latere suo directos omnibus ingeniis inde iam sæpedicti domini Brunonis intentionem reuocare est conatus, modo conflictationes crebrissimas, atq; depopulationes illius Ecclesiæ commemorando, & paupertatem supra modum exaggerando: modo quod in extremis Imperij sui finibus vrbs illa posita, aut nunquam aut rarissimè æstimaretur digna Imperatorũ diuersorio: modo quod tantum nepotem, suum sibi per omnia rarissimum nequiret perferre æquo animo disgregari à se tãto terrarum spacio. Notberdus & Liethardus ad Imperatorem & Brunonẽ diriguntur Legati.

[a] Varie afficiuntur Imperator Brunonis animum ab Episcopatu Leucensi auocare conantur.

Parceret igitur sibimetipsi, & tam suæ vtilitati consuleret atque quieti, quàm medullitus eum amantis Imperatoris voluntati & perturbationi: potius surda aure illos præteriret, qui suam ipsorum necessitatem seu consolationẽ, quàm eius salutem & honorem pluris penderent; maximè cui ipse condignam suo generi ac merito dignitatem instanter præuideret. Verum quia multa consilia in corde viri, voluntas autem Domini fiet, vt Salomon ait, longè aliter afficiebant subditum Deo animum reuerendi Brunonis, destinatæ illi syllabæ ab Ecclesiæ populis: quorum vnanimi & humili inuitatione, sentiebat se ad humilia inuitari ab ipso magistro humilitatis, qui Rex hominum fieri refugit, & vltro ad crucem venit, nec immemor illius sui prioris propositi, quo malebat iugiter omni humilitate, vilitate & extremitate contentus Christo famulari, quam temporaliter cum aliqua corruptela integræ conscientiæ, id est quauis venalitate sublimari, quam trimodam compererat dictis beati Gregorij, sc. à manu, ab obsequio, à fauore. His vtique tribus pedissequis ambitiosæ vænalitatis animaduertens Ecclesiasticas dignitates nimis confundi ac subrui, nec facilè aliquem ab aliqua istarum immunem reperiri, nihil sibi tutius fore credidit, quam populari electioni ad humilia se vel aduersa attrahenti assentiri, & imperiali suggestioni ad magna vel prospera incitanti reluctari. Denique laudabile est quemquam pro Deo prospera declinare: sed multò laudabilius cõstat aduersis se spõte offerre. Hinc est quod Moyses ad principatum diuinitus vocatus excusat, & se postposito aliũ postulat dicendo: Obsecro Domine mitte quem missurus es: Atque Isaias ad nuditatis ignominiam, multiplicemque passionem, nec nominatim designatus, vltro se ingerit proclamando: Ecce ego, mitte me. His ergo & aliis virtutum incitamentis succensus, & oleo diuinæ gratiæ repletus, rectæ intentionis flammã tantò spargebat alacrius, quãtò flatibus carnalium affectionũ impellebatur acrius. Fiebatq; vt illa dissuasoria aura à Cæsare veniens & eius aula magis augmentaret ac cõfoueret, quàm consopiret aut extingueret ignẽ diuini sacrificij deuotæ mentis in ara. Itaq; illam B. Petri sententiã qua dicit: Humiliamini sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis, gratanter amplexus, disruptis cunctæ dilationis nexibus, Imperatori adhuc dissuadenti obtulit syllabas missas sibi à clero & plebibus, ingenua tamen (vt ita dicã) virgineo pudore ora suffusus. Apicum autem tenore clarissimus Princeps edoctus, ad lacrymas est permotus, & vbertimis fletibus attestãtibus extrinsecus palam fecit, quanti eũ haberet intrinsecus. Demũ aliquanto interiecto silentio, linguã famine soluit in isto: Meam sententiã super honore tuo, dulcissime mi nepos, iam diu deliberatã superna video sententia impugnari, imò expugnari; cui cogor manus dando, sicut debeo suffragari, quoniã non sine pernicie nostrũm amborũ & multorum possum diutius refragari. Pietas omnipotentis iam nunc tibi in hoc adsit, quę quid ambobus nobis & omnibus expediat, magis nouit. Mihi ergo iam libet, quod euitare non licet. Tu tamen gratia Dei cõtentus, qua sola crederis ad illius Ecclesiæ regimen præelectus nullo venalitatis modo, nec ipsius cõiugis meæ, nec cuiusuis mortaliũ tuæ parti cõcilies affectus, ne hinc ex te per omnes tibi credendas oues serpat huius simoniacæ pestis næuus. Proculdubio enim q cœpit in te bonũ opus, perficiet quãrocius. In ipsius gratuita pietate tuũ iacta cogitatũ, & ipse te enutriet, secundũ veridicũ suæ diuinę sententiæ promissum. De nostri autẽ cõsilij & iuuaminis solatio quantũlibet illud sit, ne fias vllo modo dubius, quia super omnes tui ordinis, de tua re prosperanda semper ero sollicitus, quem nobis commẽdat & indefessus labor fidelis erga nos seruiminis, & cõsanguineus inuicem affectus auitæ propinquitatis. Tantum satage omnipotenti fideliter deseruire, & bonorũ morum indolem, quæ in te à cunabulis est, studeas augmentare. His aliisq; verbis à regali dulcedine roboratus venerabilis Bruno, sponte laborioso se submisit oneri in solo fisus Domino, quippe qui nouerat se non vocari ad prosperitatis gaudia, sed ad grauium laborum perpetienda pericula.

Bruno longè aliter afficitur.

*Exod.*4. 13.

1 *Pet.* 5.

Offert Imperatori sibi à Leucensi clero trãsmissas litteras.

Ab Imperatore ad Episcopatum suscipiendũ animatur.

Suscepit Episcopatũ.

ADEPTVS ergo donum Pontificalis culminis, in non minimo reliquit contribules aulicæ potestatis mœrore, qui eius semper innitebantur consiliis salutaribus; quorumq; causas sedulo procurabat interuentor strenuus. Et licet ei congratularentur de attributo honoris culmine: sibi tamen dolebant, quod carerent eius contubernalis familiaritatis & affaminis prædulci solamine. Accepto autem ab imperiali potestate digrediendi cõmeatu, deferuntur illi noua aduersitatis nuncia, in ipso itineris procinctu, scil. nisi præcaueat se fore passurum insidias à Longobardis patriensibus, qui per id adhuc temporis cõtra Augustũ superbis rebellabant cordibus. Nam illis fortè diebus regius exercitus Orbam Mediolanium oppidũ oppugnabat, quia inibi infidi infidelitatis apostatæ Imperatori subiectionem abnegãtes latitabant. Cõmonetur ergo à familiaribus horum insidias diuertendo præcauere, astruentibus fore vtilius aliam viam quamlibet longiusculam expetere, quam incautè propter itineris compendium in manus eorum incidere. At ille expers timoris iuxta illud Salomonicum: Iustus quasi leo confidens absque terrore erit, scuto fidei præmunitus, lorica iustitiæ, galeaq; spe salutis adornatus: taliter se à recto itinere dehortantibus infit. Omnipotentis manibus cunctã nostræ salutis curam cõmittamus, quia nemo valet illi nocere, quem diuina voluerit protectio defensare. Si autem me destinauerit igne tribulationis à peccatorum scoria expurgare, non abnuo voluntati pij artificis me ad informandum committere, quoniam nec debet figmentum ei qui se finxit, quare me fecisti sic, reclamando dicere. Via regia absq; diuerticulo gradiamur, & quidquid nobis supernus arbiter præuiderit, libenti animo patiamur. Tali itaq; commonitorio suos sagaciter adhortatus, cœptum tendebat iter de cœlesti auxilio iam securus. Sed qui erat vas humilitatis dicatum Deo, ne notaretur superbiæ cauterio, si omnino refutaret familiarium vti consilio; partim voluntati eorum obsequitur, scil. vt à grege comitantium cum paucis disparatus eos itinere præiret diei vnius. Interea in cunctis penè mansionum abditis Longobardorum occultantur insidiæ, vbi spes erat eum causa corpus reficiendi debere pernoctare, maximeq; apud Iporeium ciuitatem huiusmodi insidiarum parantur fraudulentiæ. At ipse, vt dictum est, paucis, hoc est, non plus quàm quinq; comitantibus poli axe Solis calore iam feruente, per medium eiusdem ciuitatis ingressus, ita securè, Dei annuente gratia, omnem illius vrbis popularem frequentiam pertransiit: vt nec in alloquendo quidem vllus ei viam incommodauerit, neq; sibi alium alloquendi necessitas ingruerit. Iam autem Solis sphæra vndas irradiãte Oceani, vrbem intrãt eius sequipedes comites post terga relicti, moxq; ab omnibus insidiarum latebris accurritur, ac si diu quæsita canum præda violenter rapiuntur, in cunctorum vultibus solus Bruno requiritur, sed quem Christus eruerat, inter omnes solus Bruno minimè reperitur. Toto noctis spacio sit de eo quæstio, abierit ne, an veniat, sed nulla veri ratio eius factum publicat. Nascitur suspicio, quod iam pridem pertransierit. Ad quem insequendũ, celeres diriguntur veredarij. Sed dilectus Præsul, iam ad extremos Italiæ fines peruenerat, locumque qui dicitur ad Cameram, subintrauerat, vbi cum mirabili consilio diuina protectio liberat. Nam sui pauci comites longinquo defatigati itinere, ibidem ad recreandum disposuerant residere, expectaturi socios parua refocillandos requie. Cùm verò ab eis esset ablegatus intra spacium duorum sagittæ iactuum, subito prædicti insecutores anhelo cursu aduenium, lassos eius comites iam discumbentes reperiunt, raptos retrogrado itinere celeriter Iporeium perducunt, sperantes se diu quæsitã prædam reperisse, quos Deus iucundo miraculo quodammodo voluit deludere. Tali itaq; consilio diuina virtus malorum nequitiam propria spe defraudauit: sibiq; fidelem ab ipsorum rabie liberauit, cui etiam mox cuncta sua de integro salua restituit, suppetiante eius cognata, nepte Rodulphi regis Iurensis, coniuge sui germani nomine Gerardi, strenuissimi atq; elegantissimi militis. X.

De eius decessu mœror.

Cauere sibi à Longobardis monetur.

Prouer. 28.

Brunonis generosa responsio.

Ei à Longobardis struuntur insidiæ

Iporeium pertransit Longobardorum vrbem.

Diuinitus à structis sibi insidiis liberatur.

AVSPICATO ergo cursu cœptum iter exsequitur, à cunctis prætergrediendis vrbibus per viam plausibiliter excipitur: à propriis ciuibus eius desiderio inhianter attonitis fauorabiliter præstolatur. Tandemq; die Dominicæ Ascẽsionis tertiodecimo Kalendas Iunij omnium inexplebili gaudio susceptus, præsentibus cunctis Belgicæ Galliæ primoribus XI.

ribus electus ac laudatus, à suo consobrino domino Theodorico Mediomatricorũ Præsule est pontificaliter inthronizatus. Quique sciens se esse debere in domo Dei lucernam non sub celante modio, sed super refulgens candelabrũ collocandam; sollicita studuit vigilantia mox expromere diuinæ religionis ignem, quo semper incaluerat, ac sibi subditos ardenter in supernæ virtutis zelo verbis & exemplis accendebat. Et sicuti fertur exemplo sæculari: Quoque magis tegitur tectus, magis æstuat ignis, ita cœpit in eo diu clausus cœlestis amoris feruor inardere: sicut qui ab ipsius infantię bona indole solitus erat Christi inspiratione feruescere. Suum itaq; sagax studium super omnia cõuertit in propaganda religione monastica, quæ præter S. Confessoris Christi Apri cœnobium in omni sua Diœcesi, iã proh dolor! longo tẽpore refriguerat: Medianensis namq́; ac S. Mansueti Monasterij Prælatos, qui posthabito animarum sibi cõmissarum studio in solo exteriorum dominatu se putabant constitutos, deposuit in ipso suæ electionis exordio, atque domno venerabili Guidrico, tunc per id temporis Præposito præfati Cœnobij B. Apri cõmendauit, cuius prouisione & sollerti instantia ordo Monasticus, vt adhuc in propatulo est, in eisdem locis feruenter recaluit.

Inthronizatur.

In propagã dareligion monastica curam impendit.

XII. VICTORIOSVS verò Rex Conradus auditis, fama vulgante, eius laudabilibus actis, in dies erga illum magis magisq́; ardebat affectibus pij amoris, præsagiens ipsum vas fidele ad reformandam sacræ religionis normã, & ad augmẽtandã iam defluentẽ Romanã Remp. Et quoniam causis instantibus vsque in sequenti Pascha distulerat, sibi à domno Apostolico Romæ dandã imperialẽ benedictionem: itidem etiã isti vinculis perfectæ dilectionis astrictus differti iusserat eius Episcopalẽ ordinationem, vbi simul vnaq́; in basilica sumerent vtriq; ab eodem cœli Clauigeri Vicario prędestinati officij cõsecrationem. At ipse prædestinatus Deo amabilis Bruno, custos veræ humilitatis, & seruantissimus præceptorum Dominicæ auctoritatis, cognito, quia hic terrenus honor sibi ab Augusto collatus aliquos inuidò dente mordebat, quodq́; Treuirorum Archipræsul prolatione sui cuiusdam priuilegij huic regiæ voluntati obstare cupiebat: hic noster mox adiit Regẽ obnixo precamine, vt à tali desisteret conamine; malens se honore huius benedictionis carere, quàm in alicuius dissidio contradictionis contra quenquam remanere. Vix ergo & cum difficili labore domnum Augustum ab ea voluntate resipiscere cogens, ac ipsius dulci commeatu Belgicã Galliarum repetens, à domno Archiepiscopo Treuerorum Poppone, Pontificalem humiliter popposcit benedictionem: atq; inter se statuerunt tempus hanc sanctam fieri ordinationẽ. Treuerim ergo venitur, consuetus ordo cõsecrationis inquiritur: vbi durus quæstionis scrupulus omnem rem peragendam diutius intricat, ita vt omni imperfecto labore iam dictus dulcis pater frustratus domum redeat. Nam à prælibato Archipræsule quoddam priuilegium promulgatur, in quo hæc lex superflua atq; impossibilis à nemine seruanda continebatur, scil. vt quisq; suorum suffraganeorum ab eo ordinandus prius sub diuinæ præsentiæ testimonio spondere debeat, quatenus in cunctis rebus agendis eum sibi ad consiliũ adhibeat, sublatoque omni excepto, nihil extra suum præceptum aut velle, aut quasi quidã seruus agere præsumat. Memor itaq; diuinæ scripturæ fidelis Bruno: Quia displicet Deo infidelis & stulta promissio, omnimodis se abnegat huius incõgruæ rationis fore sponsorem, ne per impossibilitatis effectum mendacij incurreret offensam. Diuturno autem spatio huiusmodi alternatim perstitit litigium: nostrũque sæpedictũ Patrem re infecta contigit à Treueris habere regressum. Quo cognito diuæ memoriæ Conradus Augustus ad suã palatiũ Vvormatiæ vtrosque conuocauit concitus, ipsiusque innitente auctoritate, tandem vicit Archiepiscopum iustæ rationis præmonstratio, atque cessit à superfluo, quod iniustè exigebat, professionis voto: tantum requisiuit ab eo sponderi, quod in Ecclesiasticis negotiis agendis, ipsius vteretur authoritate consilij. Hãc ergo acceptã sponsione, quinto Idus Septembris, cum summa omnium gratulatione, fit sancta ordinatio, atq; demum vtriq; inuiolabiliter perstitere in perfectæ amicitiæ soliditate. Hoc verò idcirco tam expresè perstrinximus, vt cuiusmodi fuerit humilitatis hic vir liquidò panderemus, & ad euitandum mendacij næuum, prout homini sit possibile, quantum extiterit cautus.

Eius humilitas.

Treuerim contendit, & à Poppone Archiepiscopo ordinari postulat

Eorundem altercatio.

Ordinatur Episcopus.

XIII. IGITVR ad sedem propriam repedans læto cunctorum excipitur tripudio, moxq́; vti sua erga sanctum ac gloriosum Aprum maior erat deuotio, domnum religiosæ vitæ & conuersationis virum iam dictum Guidricum sub nomine Abbatis eidem præfecit Cœnobio, voluntate & petitu domini Guillelmi ipsius loci tunc temporis venerabilis Patris: cuius sancta fames cis mare per cunctos fines orbis exstitit memorabilis. Huius præsulis solatio non minimum sudauit prælibatus pater Guidricus, in ampliando sui Cœnobij decore; ꝙ iam penè labens incepit à fundamentis instruere, cui idem Pontifex triginta librarum supplementum sua contulit largitate. Eundem etiam delegit Abbatem supra prænominatas Medianensis sanctiq́; Mansueti Abbatias, quibus ad augmentandum in eis sanctæ religionis statum, nonnullas tribuit Ecclesias. Quin & in Portus suauis Cœnobio à suo prædecessore, ex Pontificalibus stipendiis inchoato, sed à se studioso labore ædificiis & sumptibus ad vnguem adornato, deuotam sanctimonialium constituit cõgregationem, atq; nobilis generis vitæq́; laudabilis quandam nomine Berrennam ipsi cœtui matrem ordinauit: cuius instanti sollicitudine diuini feruor seruitij ibidẽ florescendo creuit, & diuinâ opitulante gratiâ in longas post generationes crescendo florebit. Inerat quoq; ei mirabilis & honesta morum elegantia, adeo vt cum splendido corporis decore, quem illi super cunctos illius temporis contulit omnipotentis munificentia: quidquid agebat cunctorum animis cõplaceret, quidquid dicebat, omnium corda intimo amoris effectu delectaret. Cum serpentina astutia tantũ pollebat in eo columbina simplicitas, vt ab huius seculi prudentibus omnium videretur superior in prudentia, & à diuina sapientibus mirè coleretur pro puræ mentis innocentia. Tanta largitatis abundabat charitate, vt pene cuncta distribuens indiscretè, in aliorum opulentia ipsum multotiens contingeret indigere. Eleemosynarũ virtuti ante omnia & super omnia insudabat, nec pro vllo seculari impedimento quenquam diem omittebat, quin omni mane ipse per se pauperum turbæ deseruiret: ac dominico exemplo eorum vestigia abluendo, victum sufficientem tribueret. Deuotione contriti cordis, & cõpunctione lacrymosorum gemituũ inundabat mirabiliter, adeo vt nihil sacrę orationis, nullum diuini sacrificium officij superno vultui præsentaret, quin continuo lacrymarum flumine faciem & pectus irrigaret. Tali se holocausto in conspectu diuinæ maiestatis mactabat assiduè, sciens certissimè, sacrificium Deo spiritũ contribulatum fore. Sapientia diuinarum humanarumq́; artium in eo refulgebat amplissima, maximè artis delectabilis musicæ peritia, qua antiquis auctoribus non modo æquiparari poterat, imo in mellifica dulcedine nonnullos eorum præcellebat. Nam componens responsoria in veneratione glorioſi martyris Cyriaci, sanctiq́; Hidulphi Treuerorum Archiepiscopi, nec non B. Odiliæ virginis, atq; venerandi Anglorum Apostoli Gregorij Doctoris, diuini laudes seruitij mirifico decore ampliauit. Humilitatis quoq; ac patientiæ donum ita in eo enituit, vt si forsan aliquem subiectorũ pro suæ culpæ noxa increparet, vtq; fieri solet, ille impatientiæ motus felle multa improperiorum conuitia arguenti Præsuli irrogaret, iste pro verborum iniuriis non verbera, sed lachrymas condolendo impenderet.

Sedem suã repetit.

Guidricum Abbatem constituit.

Eius in monasteria liberalitas.

Mira eius comitas.

Profusa eius largitas.

Eleemosynæ.

Compunctio & lacrymæ.

Psalm 50.

Musicam callet.

Humilitas &patientia.

XIV. HIS ergo aliisq́; bonis actibus perspiciens eum cluere humani generis aduersarius, eius piæ religioni modis omnibus contraire nititur. Et licet non possit eum vsquequaq; à recto deuiare tramite, tamen per suos satagit satellites tentationum & aduersitatum spiculis à sancto proposito deterrere. Nam quidam huius primores patriæ eum sapientiæ luce fulgere cernentes, & in disponendis regni consiliis apud Imperialem Maiestatem super cunctos pollere inuidentes: dum apud aulicos, quos omnes sibi nimio amore deuinxerat, nequeunt ei moliri insidias, apud exteros contra eum tractant artificiosas calliditatum machinas. Itaq; Odonem vicinæ Commarchiæ Francorum Comitem in B. Prę-sulem concitant, eumq́; multiplici aduersitatum molimine ab Imperialis fidei stabilitate deiicere laborant. Videres

Patitur sibi inuidos.

Odonem Comitem aduersariũ habet.

fidem in vno Brunone contra multorum fraudes viriliter decertantem, miranda patientia multorum ſpicula hoſtiũ æquanimiter perferentem. præcordiali compaſſione ſubditorum ſibi diſpendia dolentem, ipſis inimicis affectuoſa ca ritate quàm facillimè indulgentem. Sed non eſt neceſſe, quos bellorum motus, quas Eccleſiæ ſibi commiſſæ deuaſtationes, prædas, incendia pertulerit recenſere, dum omnipotentis gratia de cunctis eius æmulis in nequitia radicatis,

Eius viſio.

citum dignata eſt finem imponere, ac ſibi fidelem famulum pia conſolatione per viſum voluit reuelare. Siquidem dũ adhuc aduerſitatum angoribus arctaretur: quadam nocte multiplicum ſollicitudinum feſſus laboribus, miſeriam ſibi ſubiecti populi reuoluendo, lachrymabiliterq; ſuis eam reputando criminibus, ſoporatur, ac videt in ſomnis quendam angelici vultus præferre ſibi ſphæram ſupra Solis ſplendorem fulgidam, quæ videbatur in ſe totius mundi retinere machinam, in qua etiam ſpecialiter ei oſtendebantur duo præclaræ formæ homines. Quorum dum nomina eorum diſcere cuperet, huiuſmodi vox ſuas peruenit ad aures: Hos Mariam Magdalenam, Galienumq; noueris eſſe Epiſcopum, quorum conſortio te frui in futuro lætaberis. Dumq; eandem ſphæram lætabundus accipiens manibus ſibi in ſinum vellet ponere, præſago futurorum eſt experrectus ſopore. Nec mirum hunc B. Mariæ dici fore conſortem, cum par erga Deum dilectionis affectus, & continuus lacrymarum velut fontanarum aquarum decurſus, eius meritorum illum reddiderit participem. Quamuis autem à nobis adhuc ignoretur, quis iſte Galienus exſtiterit, non eſt tamen dubium magni eſſe eum meriti, quem diuina vox tantæ laudis viro coæquauerit. Quam viſionem ſubſecuta eſt efficax diuinæ gratiæ conſolatio, præſaro Odone Comite per bellicoſum noſtræ patriæ Ducem Gozilonem turpiter morti tradito, ac pace per hunc B Præſulem reſtitutâ, non ſolùm Lotharingiæ regno, verumetiam adiacentibus prouinciis Chriſti annuente ſuffragio. Nam eius intercurrente ſapientiâ, legatione & conſilio, eſt Romano adiunctum &

Bruno pro cõcilianda pace inter Conradum Imp. & Robertũ Francorum Regem legatus.

corroboratum imperio regnum Auſtraſiæ, quod dudum ab origine tenebat Rodulphus Rex Iurenſis Burgundiæ, & idem iam dictus Pontifex eſt directus legatus pro pacis concordia inter ſuprafatum Conradum Romanorum Principem ac Robertum Franciæ Regem. Quam legationem quàm honeſtè compleuerit, eſt teſtis Francia, quæ adhuc quaſi nouum refert, quanta in eo reſplenduerit ſapientia, quæ humilitas, quæ deniq; in cunctis cœptis efficacia; quàm decorus fuerit habitu mentis & corporis, quàm congruus in referendis verbis legationis. Quem cuncti vt patrem nimio amore ſuſcipiebant, quem omnes vt ſanctum ſumma veneratione excolebant. Itaq; tanta firmitate pacem & concordiam inter vtraq; regna ſtabiliuit, vt quoad vixerunt præmemorati Principes cum ſibi ſuccedentibus filiis vtriſq; Henricis, nullus quantumcunq; fraudulenta arte diſcordiam inter duo regna ſerere valuerit. Sed inuidus humani generis hoſtis perpendens ſe nequire eius deuotionem per ſuos ſatellites à recto tramite deuiare: per ſe in illũ diuino permiſſu inſurgens nimio corporis aggrauat languore, continuatim anauali tempore. Aderat tota lugubris plebis multitudo, de eius ſoſpirate deſperans: aderat etiàm cœtus medicorum dolorem deſperatiuis verbis augmentans. Omniũ rigabant ora lacrymæ, ipſi quoq; iam defecerat ſpes vitæ. Tunc diuino admonitus inſtinctu, iubet ſe nocturnali hora ante S. Blaſij altare ferri, confiſus ſe eius dignis meritis à præſenti anguſtia citiſſimè liberari. Itaq; ibidem raptus in ecſtaſi, nõ dico per ſomnum qui eum omnino aufugerat, videt quaſi S. Blaſium ab altari progreſſum ſeſe inuiſentem, atq; modum languoris compatienter exquirentem, cunctisq; ſuis languentibus præcordiis apertis, veluti ipſe ea conſpicaretur, miſericordi manu abluentem, ac medicamine refouentem, omnibusq; ſuo loco reſtitutis, eò quò venerat redeuntem. De qua ecſtaſi regreſſus ſoſpes de lecto ſurgens, circumſtantes aduocat, viſionem lætus pandit quam viderat, ac ſicuti prælibatus martyr iuſſerat, reſponſorium: Quis Deus magnus ſicut Deus noſter: cum præſentibus in voce iubilationis concinit, & nocturnis impletis officiis, pedibus propriis alacer domum rediit.

Morbo laborat.

In ecſtaſin rapitur, & eius viſio.

Reualeſcit.

XV.

VERVM quoniam maiora exarare ſtilus properat, videtur cõgruum vt quiddam de eius matre dignum memoratu breui referat. Nam quanta illi fuerit deuotionum ſerenitas, quanta vſq; ad nouiſſimum quadrantem eleemoſynarum largitas, quàm diutina in diuinis orationibus, vigiliis, ieiuniisq; inſtantia, quàm longa nimis in carnis macera-

Matris eius encomium.

tione pœnitentia, non eſt facile promere verbis, cùm ipſe finis in quo omnis laus canitur ſecurè, manifeſtè prodiderit. Siquidem in tantam corpulentiam ſuperfluæ abundantia humoris eius corporis quãtitas excreuerat, vt vix rheda poſſet vehi quo opportunitas commonebat. Quæ grauitas corporis, quoniam ſibi videbatur intolerabilis, multotiens Chriſti gratiã profuſis exorauit lacrymis, vt ſicut vnius matris eam protulit aluus mundo; ita vnius mulieris vlnis poſſit terreno mandari ſepulcro. Cuius vocem exaudiuit Oriens ex alto. Nam diutini macerationè languoris ita adultimũ fuit tenuata, vt penè cuncto humore carnis exſiccato, ſola oſſa cute & neruis ſeſe tenentibus viderentur tantummodo cohærentia. Itaq; ad extremam vitæ metam veniens, cunctis diſtributis quę ipſa per ſe, exceptis mariti reditibus, ex

Extrema eius valetudo.

proprio ſumptu in vſus pauperum expendendo quotidie aggregauerat, ſacra inunctione, ac viuificæ cõmunionis participatione munita, diu exanimis & abſq; vllo vitali flatu iacuit, cunctâ eiulante familiâ, cum pauperum viduarum atque orphanorum cateruis. Quæ ſubito reſumpto ſpiritu rediens, ac confuſum deplorantium clamorem ſedari præcipiens, omnes domo eliminari iubet, ſolamq; Regelwidem Cœnobij ſanctæ crucis Abbatiſſam cum proprio retinet marito. Quibus cũ fletu admirantibus, quid ſibi vellet ait: Non me lugeatis quaſi moriturã, quoniã nunc mihi adfuit piiſſima Deigenitrix Maria, quæ me dulciſſima affabilitate conſolans promiſit ſecum æternaliter victuram, & in ſempiterna gloria feliciter conregnaturam. Vnum ergo te, ô amantiſſime coniunx, ſuppliciter oro, ne meæ petitionis verba quæ dictura ſum moleſto feras animo. Cumq; ille ignarus futurorum gratanter ſe impleturum ſponderet, quæcũq; illa expromptavoluntate iuberet, ait: Peto vt ſicut nuda egreſſa ſum de vtero matris meæ; ita me nudam in tumulo ſuſcipiat aluus terræ, & quidquid ornamenti ad conſepeliendũ mihi paraueras, in vſus pauperũ fideliter erogare ſtudeas. Cuius petitioni quanquã inuitus iam præfatus ſpõſus annuit: eãq; cũ ſumma alacritate mentis hominẽ exutam, modo quo cõſtituerat, ſepulturæ tradidit. Hæc autẽ ideo tã ſtudioſè retuli, vt pateſcat præſentib. & futuris, quãtæ fidei & deuotionis hæc mulier exſtiterit, quãq; feruens in eleemoſynarũ largitate fuerit. Sed congruũ videtur, hic anchorã noſtri nauigij figere, quatenus aliquantulũ reſpirãdo reparatis armamẽtis cœptũ valeamus ęquor efficaciter tranſineare.

LIBER SECVNDVS.

SVSCEPTI munus operis, Chriſti ſuffragio annuente proſecuturi, & qualiter ad Apoſtolicam dignitatem peruenerit vir beatus, quæq; ei ibidem contigerint, imò quæ per eum, eiusq; temporibus Dominus efficere voluerit mõſtraturi; opportunum videtur præcedentes cauſas ad id pertinentes oſtendere, & quomodo ſuperna gratia ei ventura reuelauerit notificare. Summa inerat ei deuotio primum Paſtorem clauigerum cœli annuo reuiſere recurſu: & pro ouibus à Deo ſibi creditis eius iuuamen ſupplici exorare precatu. Itaq; quodam tempore ſolitum aggreſſus iter, comitante cœtu clericorum, necnon laicorum quingentorum numerum ſuperantium, qui pro ipſius meritorum dignitate, affabilitate, ſanctitate, indiuulſum eius ſequebãtur comitatum, cunctis ſurrexit lues dira Italici corruptione aëris, ita vt nulli hac tabe infecto eſſet ſpes in craſtinum differendæ mortis. Vir autem Domini immodicè mœſtus de afflictione ſeſe comitantis turbæ, feſtinum repperit remedium diuina gratia præcurrente. Nam ſanctorum, quæ ſecũ vehebat, propria manu tinctis vino pignoribus, maximeq; S. Apri articulis, cui ſe cõmendabat deuotius, quicunq; huiuſmodi poculum quantulumcunq; libaſſet, mox conualeſcebat, quantuſcunq; languor inuaſiſſet, ſi tantũ liquoris illius ſaporem guſtare valuiſſet. Ipſe etiam penè diatim toto itinere diuini ſacramenti victimã offerendo, & inter Miſ-

I.

Brunonis erga S. Petrum Apoſtolum deuotio.

Remedium peſtiferæ lui inuenit.

ſarum

sarum sollemnia populos astantes, ad correctionem morum pœnitentiamq; commonendo, cunctos piis hortatibus ad superna capessenda animauit, & ab imminentis mortis articulo sanctis precibus liberauit. Itaq; toto noctis intersticio turba comitum, & patriensium, quorum necessitas intererat, ad eius hospitium cum luminaribus excubias celebrabant, ac mane per Sanctorum merita, eius annuente suffragio, integram sospitatem reportabant. His ergo causis per cunctas Romaniæ partes celeberrimè diuulgatis, vir Domini summa veneratione excolitur, eiusque dilectio omnium cordibus funditus inculcatur. Hic autem suus erat mos assiduus, vt nocturnæ quieti membra traditurus sanctorum pignoribus sese attentius commendaret, & à secularibus absolutus curis, in sancta contemplatione animum relaxaret, atq; in ipsa meditatione, necessarium corpori soporem susciperet. In hac ergo pia intentione quadam nocte soporatus per visum ad principalem Ecclesiam Wangionum est adductus: vbi contemplatur quasi consistentem infinitam multitudinem albatorum, quorum maior pars videbatur esse sacerdotum, inter quos vnum recognoscebat quondam sibi familiarem Bezelinum Archidiaconum, qui eius Comes in Romano itinere exuerat hominem. Quem interrogans quæ esset tanta multitudo, audiuit hos omnes mundanam finisse vitam in principis Apostolorum seruitio. De hoc intra se miranti, veluti cœlorum clauiger B. Petrus superueniebat, & illam multitudinem sancta communione eius manibus participaturam esse aiebat. Quem pontificaliter indutum idem B. Petrus cum protomartyre Stephano ad altare prædictæ Ecclesiæ eum ineffabili cantus melodia deducebant, & sacris peractis officiis omnes de eius manibus viuificum munus percipiebant. Visum quoq; ei fuerat, quod post sacram cõmunionem ipsi S. Petrus quinq; calices aureos conferret, alteri autem se subsequenti tres, tertio verò vnum calicem tribueret. Hæc ergo suis familiaribus referens, quid portenderent secum, mirabatur, sed quis eorum fuerit exitus, in sequentibus suo loco dicetur.

Nota 8. virtutem Sanctorum veneratione.

Visio ei offertur.

Explicationem visionis huius de calicibus, habes infra cap. vlt. huius vitæ.

Alia itẽ Alio itidem tempore illi per somni quietem videbatur, quod quasi persona cuiusdam deformis vetulæ eum importunè impeteret, & veluti familiari, sed tamen sincero colloquio sibi adiungi exposceret. Quæ tam horrendi vultus, discissæ vestis, hirsutis capillis, atque turpiter erectis videbatur: vt vix quicquam humanæ formæ in ea recognosceret. Cuius deformitatis horrore nimium perculsus, eam plurimum volebat euitare, sed ipsa tanto magis illi nitebatur insistere. Qua importunitate victus vir Domini, ei signum crucis in faciem imprimebat. At illa ad terrã veluti mortua protuens, in admirabilem pulchritudinem denuo resurgebat. Cuius visionis terrore experrectus ad nocturnas surrexit vigilias: denuoque in huius rei admiratione sopori reddidit membra. Cui videbatur in somnis adesse venerabilis Abbas Odilo, quem quasi rogabat sibi portendere, quæ esset huius visionis significatio. Qui lætissimus ei tali respondit oraculo. Beatus es tu, & tu animam eius de morte liberasti. Hæc non esse ficta probat idonea virorum ac venerabilium testificatio: domni videlicet Walteri Leucorum claustri Decani, nec non intimi consecretalis eius Warneheri, qui asserunt se audisse talia cum lacrymis ab illo referri, & quid signarent quamplurimum admirari. Nec incredibile esse videtur, talia ei à summa diuinitate præmonstrata fuisse, cùm crebrò nocturna in lecto suspiria, & frequentes pectoris tunsiones, ac stratus sæpè à veridicis cubiculariis repertus irrigatus lacrymis, ostendunt illum diuina visione fuisse dignum. Nulli autem dubium est, quid significet prælibatæ mulieris visio, quicunque legit pene simile somnium Magni Constantini pro restituenda vrbe Byzantio. Nam certum est horribiliter extabuisse per diuersas orbis partes Ecclesiasticum decorem, imò Christianam religionem, & per eum Christi adminiculante suffragio ad pristinum reductam esse honorem.

II. Interea apud Wangionum [a] vrbem ante præsentiam glorioſi Henrici secundi Romanorũ Augusti fit Pontificum reliquorumq; Procerum non modicus conuentus. Inter quos hic Christo dignus Præsul conuocatur: quippe fine cuius consilio intra Imperialem curiam nihil magni disponebatur. Et [b] repentè illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur à cunctis. Quod onus humilitate commonente diutissimè refugiens, dum magis ac magis cogitur, triduanum consulendi deposcit spacium, in quo ieiuniis vacans & orationibus omnino sine cibo potuq; permansit. Cumq; [c] denuò repurgaretur ad obedientię completionem, spontaneè coram omnib. suã dixit confessionem, conatus quasi quadam suorum enormitate scelerum, cõmunem permutare electionem. Quis autem queat eius inundantiam fletuum referre, quos in publica confessione emisit, cùm etiam omnium affectus in nimias lacrymas excitauerit? Vnde vnanimiter cunctorum ore hæc pia vox resonabat: Nolit Deus, vt filius tantarum lacrymarum pereat. Videns ergo nullo modo se posse effugere imperiale præceptum, & commune omnium desideriũ, coactus suscepit iniunctum officium, præsentibus legatis Romanorum, ea conditione, si audiret totius Cleri ac Romani populi cõmunem esse sine dubio consensum. Sicq; ad propriam Leucorum sc. sedem repedans, cum summa deuotione ibidem Domini celebrauit Natalem cum coëssentia quatuor Pontificum, Hugonis scil. de Pysa vrbe Italorum legati Romanorum, & Euerardi Archiepiscopi Treuerorum, Adalberonis quoq; Metensis, atq; Theodori Virdunẽsis Præsulis. Inde humilitate magistra contra omnium Apostolicorum morem, sumpto peregrino habitu [d] Romanũ arripuit iter, indefesse sacris orationibus, ac diuinæ vacans contemplationi, non tam pro rerum cõmissarum sibi, quã pro cura animarum nimiæ intentus sollicitudini. In qua meditatione apud vrbem Augustam suspensus, diuinam promeruit consolationem, dum in reuelatione audiuit Angelica voce resonare harmonicam modulationem dulcissimè Ioã. 14. consonantem. Dicit Dominus, ego cogito cogitationes pacis & non afflictionis: inuocabitis me, & ego exaudiã vos, & reducam captiuitatem vestrã de cunctis locis. Qua pia consolatione animatus, & de superno adiutorio certior iam factus, cœptum iter perficere aggreditur, vtq; tanti meriti personam decebat, cum infinita multitudine vndequaque superuenientiũ comitatur. Inter quos quædã religiosa ancilla Dei ei adhæret, quę eum talibus exp[e]cepto diuino admonet verbis. Mox vt prima vestigia intra valuas Ecclesię principis Apostolorum posueris, ne sis immemor his diuinis vti verbis: Pax huic domui, & omnibus habitantibus in ea. Quam Dominicam iussionem & humiliter suscepit, & deuotè adimpleuit. Venit ergo cũ tanto comitatu super Teronem [e] fluuium, qui ita crescendo proprium prætergressus erat alueum, vt per septem dies totum ibi cogeret remorari populum. Vir autem Domini de afflictione plebis diu secũ mœstus expectantis, cœleste auxilium inuocat, ac benedictionem Ecclesiæ S. Ioannis in vicino constructæ inchoat. Sed antequam diuinum esset peractũ officium cœptæ consecrationis, ita fluuius est mitigatus demissis vndis, vt mox securum iter omni transgredienti præbuerit, quod omnis præsens multitudo huius B. viri meritis cõtigisse affirmauit.

Omnipotentis igitur [f] roboratus solamine Romam appropinquat, cui tota vrbs obuiam ire parat, sed ipse pedes longinquo itinere nudis plantis incedit, & magis ad mentis deuotionẽ, quàm ad laudũ delectationem animum inflectit. Quis autem eius contriti cordis in deuota oratione affectus? quis deniq; referre queat cõtinuos lacrymarũ velut riuorum decursus, cùm nullius cogitatui sit penetrabile, ne dum verbis effabile? Postquam ergo diutissimè se taliter Christo mactauit in cordis altari, hostiam viuam, sanctam, Deo placentem, etiam astanti Clero & populo, diuinam, qua plurimum affluebat, ingreditur proferre exhortationem. Imperialem [g] de se electionem in tam laborioso officio breui sermunculo promulgat, eorũ voluntatem (qualiscunq; erga se sit) pandere expostulat. Dicit [h] electionẽ Cleri & populi Canonicali autoritate aliorũ dispositionem præire: affirmat se grataṅti animo in patriam rediturũ, nisi fiat electio eius cõmuni omniũ laude: ostendit se [i] coactũ ad tam grande onus suscipiendũ venisse. Cumq; videret vnanimẽ omniũ acclamationẽ, ad correctionem vitæ cœptam repetit exhortationem, supplex cunctorum expetit orationem,

[a] Conuentui Procerũ apud Wangionum vrbem cõgregato, interest.

[b] Ann. 1049 Romanus Pontifex deligitur. Vide Lab. Schafnaburg. Ottonem Frising. & Baron. hoc an.

[c] Publicam confessionẽ instituit.

[d] Sub habitu peregrini Romam cõtendit.

[e] Teronem fluuium inundantem intra limites reuocat.

[f] Romam nudis pedibus ingreditur.

[g] Imperialẽ de se factã delectionẽ, sic enim intelligendũ censet Baronius, Romanis exponit.

[h] Recusat Pontificatũ adire, nisi præhabita

[Canonicali electione. [i] Electum Brunonem à Cardinalibus testatur Leo Ostiens. lib. 2 cap. 82.

Omniũ acclamatione electus inthronizatur

atque absolutionem. Itaq; diuina fauente gratia, cunctis applaudentibus consecratur, ac Dominica quadragesimalis initij pridie Idus Februarij Apostolicæ Cathedræ inthronizatur. Quantus verò feruor deuotionis ad omnipotentis seruitium in eo excreuerit, quanto solertiæ vigore ad res Ecclesiasticas disponendas enituerit, quis breui explicare valeat, cùm penè nec totus mundus ad hæc enarranda sufficiat? Non autem sub claui silentij occulendum æstimo, quãtam indulgentiam eius dignis precibus Hugoni ipsius germano diuina contulerit miseratio. Nam iam dudum ante eius ad Apostolatum electionem exuerat hominẽ, atq; hic beatus causa prædictæ ordinationis Romam tendens Populeium aduenerat. Vbi eiusdem prænominatus frater cuidam boni testimonij Clerico per visum apparuit, illiusque suffragium apud domnum Apostolicum supplici oramine depoposcit. Siquidem videbatur memorato Clerico prælibatus Hugo in loco ineffabili amœnitate referto cum multis collætantibus in curuli sella residere, sed sine suppedaneo scabello pedes ad ima tendentes retinet. Quẽ cũ prædictus requireret clericus super qualitate sui status, respõdebat bene sibi esse in omnibus, nisi ꝙ ad infima laboriosè penderet nõ firmis pedib. Petebat quoq; vt idẽ clericus fratrem suũ hunc beatũ ad Apostolicã euntẽ cõsecrationẽ exoraret, quatenus in introitu valuarũ Ecclesiæ principis Apostolorũ sui meminisset, dicens ꝙ eius precibus diuina pietas sibi indulgentiã cõcederet. Quã visionẽ ꝑfatus clericus S. Pontifici retulit, ac eũ ad Christi gratiã ꝓ salute fratris exorandã animauit. Qui postmodũ ꝓ visum eidẽ domno Apostolico apparẽs lęt⁹ innumeras reddidit gratias, qa ei⁹ meritis supna clemẽtia à cũctis eũ meritis laboribꝰ absoluerat.

Deo Hugone Brunonis fratre.

Leonis nomẽ assumit, eius nomi nis IX. Pontifex.

III. IGITVR hic Deo deuotissimus mores & vitam Magni Leonis imitatus, cuius & vocabulo fuerat insignitus: imò Leonem de Tribu Iuda pro posse secutus, omnibus exemplũ bene viuendi fiebat lucerna ardens & lucens nõ sub modio, sed super candelabrum præeminebat, vtq; verus sal terræ condimentum supernæ sapientiæ cunctorũ mentib. infundebat. Verũ licet omniũ virtutũ gemmis Christi decoraret diadema, hæ tamen splendidius in eo relucebant misericordia & patientia: celer erga delinquentes in danda indulgentia mira cõpassione collacrymans propria cõfitentibus scelera, in eleemosynarũ largitate etiã vsq; ad sui indigentiã indiscretè prærogans omnia. Sed quoniam cunctis diuino instantibus seruitio solet stimulus superuenire aduersitatis, diuina sc. probatio, quæ ostendit cuius feruoris sit erga Deum cuiuscunq; mentis affectio; hic Pater venerandus, dum in initio sui aduentus Romæ cõmoratur, aliquanto angustiæ & mœroris dolore perstringitur. Nam ibidẽ aduenientes, nihil Pontificaliũ sumptuũ inuenerat, iam n. erãt in domesticos vsus absumpta, imò in eleemosynarum prærogationẽ cuncta quæ secum attulerat distributa. Defecerãt cunctorum eius Comitũ plenæ delatæ crumenæ: non erat vlla spes opis, nisi proprias vestes ad minus pretium vendere, & quacunq; secreta arte benignissimum Patrem in patriam fugiendo reducere. Quorũ renitendo consilio vir beatus in diuino cõfidere solatio sagaciter admonebat, sed tamen illorum afflictioni misericordi affectu ex intimis condolebat. Instante autẽ die quo cuncti Comites eius disposuerant clanculo recedere, ecce adsunt legati nobiliũ Beneuentanæ Prouinciæ deferentes xenia Apostolicæ cõgrua dignitati, eius benedictionem atq; solatium suppliciter deposcentes promereri. Quos Deo dignus Prẽsul, vt suam decebat beneficentiã, susc epit, sacra benedictione roborauit, non tam lætus de oblatione munerum, quàm Deo rependens grates de deuotione fidelium. Dehinc ad præsentes prę nimia anxietate pridem diffidentes conuersus, continuo charitatiua increpatione in eos inuehitur, & de Dei misericordia nunquam amplius desperare nec diffidere cohortatur. Extunc beati viri fama diuulgatur per populos & vsq; ad mundi fines cunctas gentes eius peruagatur rumor, Christi vbiq; prædicatur gloria in suo admirabili famulo, nomen Papæ Leonis quocunq; orbe terrarũ reboat ore consono. Nec mirandum rationabilem creaturam in eius resonare laudem, cũ etiam irrationabilia animalia (mirum dictu) illius prædicando nomen humanam formarent vocem. Nam sicut à veridicis fertur relatoribus, apud Beneuentum gallus frequenti voce eius nomen repetebat, & naturalem emissurus vocem, cunctis mirantibus, Papa Leo insonabat.

In inopia suos consolatur.

Releuatus ex eadem, suos increpat.

Nota rem miram de gallo.

IV. DICITVR etiam illis temporibus in finibus Apuliæ canis extitisse, qui latrãdo solitus erat humanis verbis, Deus meus inclamare. Non autem est incredibile, brutum animal in ea regione Dei misericordiam quocunq; modo inuocasse, dum certũ est Christi religionem ibidem penè omnino deperisse, accolasq; illius patriæ alienæ potestati subditos esse, vt ad inuocationem superni auxilij saltem irrationabilis pecudis excitarentur voce. Fama igitur eximiæ laudis eius vsquequaq; propalata præter solitum multos animabat ad visenda summi Apostolorum Principis limina: qui omnes eius recreabantur consolatione & roborabantur benedictione. Si quibus autem obstabat impossibilitas eius frui præsentia, cum fide propria dirigebant xenia, recepturi ab eo Apostolicæ benedictionis donaria. Illud etiam habebat consuetudinariũ cum aliis bonis actibus, quia si quid Apostolico more suis offerebatur pedibus, nihil patiebatur in suos suorumve expendi vsus, sed cuncta pauperũ largiebatur necessitatibus. Inter multos ergo qui eius ambiebant præsentiam inuisere, Rex Danamarchiæ transmisit illi auem psitacum in munere, in quo quædam diuina apparuit gratia, admirabili virtute. Quamuis n. quædam aues humana formare verba discant magistra fame; hæc tamen (vt fertur) nullo cogente toto itinere dum ad domnũ Papam deferretur, ad Papam vado, recinebat: Et mox vt ei est præsentata, nemine docente voce dulcisona Papa Leo inclamabat. Si quando etiam hic Pastor venerandus exteriorum dispositione lassatus, sese in secreto conclaui reciperet; aut forte nimiis sollicitudinibus afflictum eius animum aliqua mœstitudo arctaret, hæc auis ægritudinis illius leuamen frequenter aderat, & concinnè ac recisè Papa Leo resonans, robur mentis illi excitabat. Nec videatur cuiquã reprehensibile hunc iustũ in sui cõsolatione, huius auis vsum modulatione, cum legamus B. Augustinũ pro exitu suæ matris inconsolabiliter lamentantẽ, musicã melodiam ad leuamen mœroris sibi adhibuisse, sanctumq; Antoniũ rigori Monastico aliquantulũ oblectamenti certo tempore concessisse.

Oblata in pauperum vsus expendit.

Nota de psitaco.

Quantam autem solertiam in Catholica lege conseruanda adhibuerit, in primo Romano [a] Concilio, ꝙ multis Episcopis confidentibus habuit, demonstrauit: vbi statuta quatuor Synodorum principaliũ viua voce corroborauit, decretaq; omniũ antecessorũ suorum Pontificum tenenda confirmauit. Symoniacam [b] etiã hęresim damnauit, quæ iam nonnullas mundi partes inuaserat, & in eodem Concilio quosdam deposuit Episcopos, quos prædicta hæresis næuo suæ nequitiæ maculauerat. In quo Concilio quid contigerit, nõ congruit reticere, vbi Christus authoritatem eius sua dignatus est gratia roborare. Nam Episcopus [c] de Sutrio reus eiusdem culpæ accusatus, voluit iniuste se excusare, falsis prolatis testibus: sed peracturus iusiurandũ, repente est diuinitus perculsus, & inter manus exportatus non longo post tempore humanis rebus est exemptus. Cunctis hoc audientibus nimius incutitur timor, ne quem in eius præsentia ad falsum iudicium humanus impelleret pudor. Decimas [d] quoq; à cũctis dãdas Christianis, quarũ nec mentio erat apud Apuliam, & per quosdam orbis fines Ecclesiis restituit. Venditiones altarium anathemate prohibuit; sed constituit vt partes decimarũ ad Episcopum pertinentes, aut quisq; Præsul sibi teneret, aut cuiq; vellet tribueret: partem autem ad altare pertinentem proprio Pastori Ecclesiæ gratis concederet. Incestas consanguineorum nuptias in multis orbis partibus indiscretè habitas discidit, pluresq; nobilium hoc turpi deuinctos nexu separauit. Alia quoq; perplura canonũ capitula studuit tenouare, quæ ne fastidium gignant, hîc supersedimus recitare. His sanctis insudans studiis, antiquã repetit patriam, susc ipiturq; à totius gentis nobilissimo atq; [e] reuerendissimo Archiepiscopo Herimanno apud Coloniam, cuius petitu concessit domnus Papa hoc priuilegiũ sedi Ecclesiæ Colonien sis, vt ad altare S. Petri septem Presbyteri Cardinales quotidie diuinum celebrarent officium in sandaliis. Dedit ei quoq; officium Cancellarij S. Romanæ sedis, eiusq; successoribus, tribuens illi Ecclesiam S. Ioannis ante portam Latinã. Hinc inuitatur ab [f] Herimaro Abbate

Item de cane.

[a] Concilio Romanum aduersus Simoniacos habuit.

[b] Decreti Leonis IX. Pontificis de Simonia cismeminit Petr. Damiepist. 16. ca. 30 & ex eo Baron ann 1049

[c] Episcopus de Sutrio Simoniacus subita mor te punitur.

[d] Leonis IX constitutiones.

[e] Patriam repetens ab Herimãno Colonien si Archiepiscopo excipitur.

[f] Ab Herimaro Abbate ad consecrandam Ecclesiam inuitatur.

bate

bate venerandi Cœnobij S.Remigij Remorum Pontificis ad consecrandam Ecclesiam in eius honore constructam: vbi non est dictu facile, quanta multitudo à finibus terræ, Hispanorum, Britannorum, Francorum, Anglorum, aduenerit eius inuisere præsentiam. In qua præsentia adfuit etiam non modicus cœtus Pontificum, cum quibus aduenit venerandus [a]Chrysopolitanorum Archipræsul Hugo, Deo & hominibus amabilis, præ cunctis iucundæ eloquentiæ & affabilitatis: cui in restituendis suæ rebus Ecclesiæ nemo prædecessorum aut successorum est cõparandus, in quo Christi tunc apparuit virtus admirabilis. Nam gloriosus Apostolicus ibidem habito Episcoporum Concilio, quosdam simoniaca infectos hæresi deposuit ab iniustè suscepto officio. Inter quos Hugo [b]Lingonensis Episcopus multis ac horribilibus infamatus accusationibus est vocatus ad reddendam rationem. Quiq; prædictum Archipræsulem Chrysopolitanorum, vtpote eloquentissimum sibi expetiit causidicum ac præloquutorem. Hic igitur coactus, à Domino Apostolico illius suscepit causam dicendam, sed repentè obmutuit ante multorum præsentiam: vt profecto patesceret, Deum noluisse falsis excusationibus verorũ criminum tanti Pontificis inquinari linguam. Lingonensis [c]igitur Hugo hoc miraculo exterritus, noctu iudicium Concilij metuens aufugit. In crastinum verò in synodo idem Episcopus requisitus, & non adesse repertus, lecta sententia, tertio vocatus est. Tunc Vesuntionensis Episcopus surrexit, & quomodo eundem reum conatus defendere, obmutuerit, coram omnibus patefecit. Quod audiens domnus Papa, hoc miraculum meritis B. Remigij asscripsit, & cum omnibus qui aderant surgens grauias Deo, inde domno S. Remigio cũ magno psallentio reddidit. Postmodum tamen præfatus Episcopus [d]Lingonensis diuino cõmonitus instinctu, ad domnum rediit Papam, & cum ingentibus lacrymis publicè crimina confessus, spontaneam suscepit pœnitentiam, & Romam nudis vadens pedibus, ab eodem nostro pio Pastore promeruit absolutionem. Et in redeundo nimiis affectus ieiuniis, corporisque maceratione, in bona perseuerantia vitam reliquit præsentem.

[a] Hugonis Chrysopolitanorum Archiepiscopi encomium.
[b] Hugo Lingonensis Episcopus accusatur, Vide Cõcil. Remense sess. 2. apud Baron. ann. 1049
[c] Vide sess. 3. eiusde Cõci.
[d] Hugonis Lingonensis Episcopi pœnitẽtia.

V. Inde per vrbem Mediomatricorum remeans, petitu venerabilis Abbatis Guarini consecrauit ibidem S. Pontificis Arnulfi basilicam: ibiq; exoratus à domno Sigifrido Gorziensi Abbate, cõposuit in veneratione gloriosi Martyris Gorgonij nocturnalium responsoriorum dulcisonam melodiam. Hinc generale apud Maguntiam Conciliũ [e]habuit, in quo Spirensis Præsul Sibicho criminali reatu accusatus, voluit se expurgare terrifico sacramento Dominici corporis: sed vt fertur, maxilla eius mansit contorta paralysi quamdiu præsentis vitæ spatium duxit. Quod ideo hic breuiter
Heb 10. voluimus annotare, vt audientibus fiat notum, quàm horribile sit etiam secura conscientia huiusmodi iudicium adire, sacra dicente Scriptura: Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Demum domnus Papa apud Augiam in honore viuificæ Crucis Ecclesiam dedicauit, vbi diuina pietas in proprio famulo suam gratiam mirificè ostendit. Nam inter sacra Missarum solemnia ibidem adducitur catenis nexus [f]dæmoniacus, qui vix à multitudine poterat coarctari, alienaq; violentia possessus, horrendos emittens stridores, clamores atq; fremitus; hymnidicam totius Cleri harmoniam suis diris euincebat vocibus. Itaq; Christi seruus sacrum incepturus oratorium, non valens huiusmodi pati inquietudinem, vtpote ad Deum totam directurus mentem, à longè signo ed.to manu indixit silentium, & citius dicto obmutuit dæmonium, & homo vinculis solutus, sospes cunctis admirantibus domum propriam repedauit.

[e] Concilũ Moguntin. Sibicho Spirensis Episc. adulterij accusatus sacrificio se purgat. Vide Adam li. 3. c. 31 Trit. in Chron. Hirsaugan no 050 sed de contracta maxilla nihil

[f] Apud Augiam dæmoniacum liberat

VI. Romam igitur [g]rediens plebem de sua diutina absentia mœstam lętificauit: vbi superna gratia eius mirabile meritum omnibus publicauit. Siquidem prædictus Herimarus Abbas Cœnobij S. Remigij Remorum Pontificis ei quendam scyphum pretiosi mazeris ob sui memoriam obtulerat, quem vir sanctus pro charitate dantis in proprios vsus sibi seruari constituerat. Sed quadam vice minister ei potum daturus, in multas partes casu contractũ repererat. Cuius particulas electus Domini quocunq; erant sibi deferri præcepit, & nihil tale futurum suspicatus, suo loco quasi delectando reposuit, astantibusq; lætabundus dixit: Potens est [h]Omnipotentis maiestas in pristinam integritatem has restituere fracturas. Quo dicto, protinus consolidatæ sunt partes, ita vt ad memoriã facti signum fracturæ ad instar subtilissimi capilli circũquaq; appareret: sed quod magis mirũ erat, nihil intra positi liquoris effluueret. Huius rei adest testis congruus venerandus Hugo iam dictus Chrysopoleos Archiepiscopus, qui cum lachrymis se præsentem adfuisse testatur, & deuoto furto se illud vas sancto viro abstulisse lætatur. Semper autem memor officij sibi à Deo commissi, vt fidelis seruus & prudens in tempore dispensans mensuram tritici, iter sumpsit peragraturus fines [i]Apuliæ, vt Christianam repararet religionem, quæ ibidem videbatur penè deperisse: maximeq; inter accolas regionis & Normannos concordiam componere satagens, quos dudum adiutores contra exteras gentes susceperant principes regni: sed tunc sæuissimos tyrannos ac patriæ vastatores non spontè sustinebant. In hoc ergo sancto opere sollicitè intentus venit Beneuentum, [k]vbi aliquandiu commoratus, cuidam clinicæ diuina præeunte gratia vitale præbuit auxilium. Nam per annos ferè quindecim diutino confecta languore, de proprio grabato, nisi aliorum deportata manibus, nequibat exire. Cui per reuelationem ostensum est, vt de lympha, qua B. Pastor sacras abluerat manus, & post celebrationem Missarum hauriret, & absq; mora sospitatem reciperet. Qua impetrata atq; fideli spe hausta, in crastinum sospes sacra Missarum sollemnia adiit, Deo sanctoq; Pontifici gratias redditura. Itaq; zelo sanctæ religionis feruens Præsul venerandus, apud Siponti [l]habito Concilio, duos deposuit ab officio Archiepiscopatus, qui cum mercede sanctum assumpserant ministerium, vitio elationis vnus ambiens præcellere alterum. Inde repetito gressu Romam rediit, vbi supernaadmonitus reuelatione B. Gerardum [m] suæ sedis Leucorum videlicet, olim præsulem in numero Sanctorum computandum statuit. Eodemq; anno in patriam regressus ipsius sanctos artus cum summa gloria transtulit. Quæ omnia dilucidè sunt exarata in eiusdem vita & miraculis.

[g] Hunfridus Archiep Rauen excommunicatur: Hermannus contractus eius temporis scriptor suspensum ab officio tradit. Vide Baron. an. 1050.

[h] Supplex factus absoluitur, licet contumax

[i] In Apuliã pergit

[k] Clinica Pontificis hausta aqua ablutionis manuũ post sacrificium, sanatur; dicitur autem Clinica lecto decumbens, a Græco κλίνη, quod lectũ significat.

[l] Siponti Concilium celebrat.

[m] Ann. 1053 Annal.

[Iuxyaodo Romana S. Gerhardum Tullensem Episcopum canonizat, Vide Sigeb. in Chron. Molanum, & Baron 23. April & ann. 1053. in

VII. Erat autem huic viro Dei non modica concertatio contra peruasores rerum sanctæ Romanæ sedis, maximeque contra Rauennatem [n]Episcopum spiritu repletum contumaciæ & rebellionis: cui nõnulli fauebant Palatini, gloriæ inuidentes domni Apostolici. Quorum caput in fomento discordiæ erat Vizo [o]Episcopus Frisingiæ, super quem diuina virtus huiusmodi horrendam vltionem dignata est ostendere. Nam pro responsis imperialibus in Italiam directus Rauennam deuenit, & in fauorem Rauennatis detractatoria verba contra hunc Beatum [p] proferre cœpit, inter quæ ducto sub gutture digito ad hæc blasphema prorupit: Hoc guttur gladio abscidatur, nisi eum deponi fecero ab honore Apostolatus. Quo dicto, eodem momento ipsum intolerabilis dolor gutturis inuasit, & impœnitens die tertio vitam obiit. Archiepiscopus [q]autem Rauennatium ob incorrigibilem præsumptionem est anathematizatus. Ideoq; imperiali iussu Ausburgiam vocatus, cum iustitia redditis quæ iniuste peruaserat, absolutionẽ est petere coactus. Qui [r] cum licet corde cõtumaciante pedes Sancti stratus iaceret, cunctusq; cœtus præsentium Pontificum ei absolutionem peterent, ait vir beatus: Secundum eius deuotionem tribuat illi Omnipotens cunctorum scelerum absolutionem. Ille verò surgens, cum subsannatoriè subrideret adhuc superbia tumidus, venerandus Pastor in lachrymas resolutus inquit secreto circumstantibus: Heu! mortuus est miser ille. Nec mora ille languore corripitur, & vix in patriam reuectus, vita & honore quo tumebat, celeriter priuatur.

[n] Hunfridũ Rauennatẽsem Archiepiscopum aduersariũ habet.

[o] Vizo Episcopus Frisingensis dissidii inter Pontificem & Episcopũ caput.

[p] Eius miserabilis interitus.

VIII. Magnificvs autem Pastor Romanam reuisens sedem, dum Paschalibus solemniis apud S. Laurentium esset celebra-

Dæmoniacam curat.

celebraturus diuini sacramenti oblationem; inter sacra Missarum solemnia ei quandam obtulerunt mulierem, quæ plena dæmonio sanam amiserat mentem. Quam incessanter debacchantem cernens, fremitumq; circumstantiũ, ac eã vinctam trahi non ferens, econtra vexillo crucis edito, omnes à longe stare præcepit, sed illum mox immundus pernasor reliquit, & sana mente incolumis ad propria repedauit. Sollicitus autem de salute animarum primũ sibi specialiter cõmissarum, Romæ positus venerabilem primicerium Odonem elegit sibi successorem S. sedis Leucorum, atq; ad eũ sibi subrogandum Imperiali Maiestati proprium direxit legatum. Si quidẽ ob bonorũ morum honestatem, sanctæq; religionis feruorem, & piæ deuotionis intentionisq; deuotionem illum hoc officio dignum iudicabat, & paterno eũ amplectens affectu proprium filium vocitabat. Sperabat quoq; eius prudentia, quia in diuinis humanisq; affluenter pollet, perfici posse, si quid minus plene peregisset in suæ primitiuæ Sedis augmentatione. Quod etiam nunc ex plurima parte fit Christi annuente suffragio, & vt verè credimus in dies erga Dominum accrescet eius sancta deuotio. Sed nunc eius laudibus supersedendũ, quia omnis laus in fine securius cantabitur. Non modicus quoq; ei inerat feruor in augenda Repub. Idcirco Hungariæ Principes à Romano nuper imperio dissidentes multiplicibus legatis adierat, ne detrectarent solita subiectione Imperatori prisca persoluere tributa, quod & consenserant, si præteritorum commissorum eis concederetur indulgentia. Quapropter sancta cõmonente pietate coactus est tertio antiquam patriã repetere, & pro reorum miseratione, qui contra imperium mouerant bellũ, persuasoriis precibus Imperiales aures expetere. Sed quia factione quorundã Curialium, qui felicibus S. viri inuidebant actibus, sunt Augusti aures obturatæ precibus domni Apostolici, ideo Romana Respub. subiectionẽ regni Hungariæ perdidit, & adhuc dolet finitima patriæ prædis & incendiis deuastari. Dum autem pro regni pace sollicitè laborans ibidem aliquandiu moraretur, diuina prædestinatio ei in somnis reuelare voluit, quid sibi futurum portenderetur. Nam videbatur sibi quod stans in edito familiares suos ad se de periculo cõfugientes reciperet, eisq; super pluuiali veste, quæ Cappa vocatur, inclusis sanguine eorum sibi vestes infici conspiceret. Qua visione certus redditus, mœstitudinem sibi suisq; affuturam, & sicut triticum in area Domini recondendum, ad tentationem sese præparat sustinendam. Itaq; repedans in Italiam Concilium apud Mantuam habendũ cõstituit: quod factio quorundam Pontificum seueritatẽ eius iusti iudicij timentiũ perturbauit. Nam familiæ eorũ fautrices scelerum, subitũ contra domni Apostolici familiam mouerunt tumultũ securè adstantem ante basilicam, in qua publicum habebatur Concilium: ita vt vir sanctus cogeretur à medio confessũ surgere, & ante portam ad sedandum strepitũ procedere. Cuius præsentiam non reueriti Deo odibiles eo magis magisq; in nequitia pertinaces nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipsius confodere, & à valuis Ecclesiæ vt ibi tutarentur repellere, ita vt impetus sagittarũ & saxorũ circũ eiusdẽ sancti aures & ora volitaret, atq; quosdã eius veste defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodũ difficulter sedatus, cœptũ rigorem Concilij imperfectũ coëgit relinqui. Sed in crastinum cuncti huius seditionis incentores seuera examinatione damnandi à piissimo patre sunt misericordi indulgentia absoluti, ne videretur causa vltionis asperitatem in eos exercere iudicij. Videtur etiã indignum sub sera obliuionis includere, quod eius temporibus ad diuinam laudem apud Naruiam gestum refertur memorabile. Cuius rei testes visorij, à minimo vsq; ad maximũ cuncti illius vrbis dicuntur extitisse. Nam biennio antequam ibidem hic venerandus Papa Dominicum celebraret Natalitium, cõtigit quodam die æstiuo tempore infinitam multitudinem iuxta eadem mœnia habere transitũ. Eius terrore attonita vniuersa plebs muros ascendit, quasi ob capiendæ ciuitatis defensaculum. Quę multitudo infinitum terræ spacium quantũ humanus posset cõprehendere visus implebat, & præceleri gradu Orientem versus transcurrebat. Videbantur autem cuncti miro candore habitus, vultusq; ac capitis canitie venerandi, pene consimilis formæ qualitate decori. Quod mirandum omnes à muris vrbis aspectãtes stupidos reddidit, & à primo mane vsq; ad horam nonam excurrere nõ destitit. Sole autem declinante, cœpit illa admiranda multitudo rarescere. Vnus quoq; ex muro spectantiũ fidentior reliquis, ausus est extra procedere, & è vicino cum tremore astans, spectabat, si quem eorũ posset cognoscere. Tunc inter extremos videt quendã sibi olim familiarem ipsius vrbis ciuem, boni testimonij & deuotæ mentis hominem, qui iam non diu præsentis vitæ excurrerat finem. Quem cum diuina adiuratione nomine tenus appellans ad se vocitauit, & quæ esset illa tanta multitudo sibi manifestari deposcit. Cui inquit: Licet sis indignus diuina mysteria cognoscere, tamẽ noueris nos peccatrices animas, adhuc immeritas cœlestis regni gaudia posslidere, vice pœnitentiæ loca sancta cõtinuatim circuire, & nunc de S. Martini maiori Monasterio venientes, ad B. Deigenitricis Mariæ Cœnobium in Farfa iter agere. Quo dicto disparuit, ac nimio illum terrore confectum reliquit, quiq; integro anno languens recubuit in lecto, & hæc eadem domno Apostolico retulit ore proprio.

Odonem successorẽ sedi Leucorum eligit.

Cura eius in augenda Republica.

Visio eius.

Concilium Mantuæ habendum constituit

Tumultus concitatur.

Seditionis auctores absoluuntur.

Visio mirabilis apud Naruiam.

IX. EA tempestate orta est hæresis Fermentaceorum, [a] quæ calumniatur S. Romanam sedem, imo omnem Latinã & Occidentalem Ecclesiam, de azymis viuificum Deo offerre sacrificium. Quam calumniam etiam scripto ediderũt, Episcopi, Michaël Constantinopolitanus & Leo * Acridanus: pertinaciter exalantes pestiferas mephites contra sanctam & Apostolicam fidem. Hæc quidem calumnia Græco sermone edita & Ioanni Tranensi Episcopo in fugillationem omniũ Latinorũ directa, cùm fuisset Trani exhibita fratri Humberto S. Ecclesiæ Siluæ candidæ Episcopo, in Latinum est translata eius studio, atq; delata domno Papæ Leoni nono. Itaq; glorioſus Apostolicus libellum cõposuit luculentissimum aduersus iam dictas præsumptiones, & nimias vanitates eorum, conatus illos ad viam veritatis adducere: sed postmodum incorrectos Ecclesiastico damnant anathemate. Prædictus etiam frater Humbertus [b] edidit contra eorum putida scripta responsionem instar Dialogi, ab ipso Latinè scriptam Apocrisariatus sui tempore Constantinopoli: & iussu Imperatoris religiosi & orthodoxi Constantini Monomachi Græcè editam, sub nominibus Cõstantinopolitani, & Romani, anno Domini millesimo quinquagesimo quarto. Domnus quoq; Fredericus tunc Cancellarius (post à Deo electus Romanæ sedis Apostolicus) inuectiuè respondit quibusdam obiectionibus, quas ediderat Niceta [c] Monachus Constantinopolitanus, qui & pectoratus, contra Latinam Ecclesiam: quem libellum titulauerat de Azymo, de sabbato & de nuptiis sacerdotum. Quæ inuectio de Latino translata & publicè coram prædicto Imperatore est recitata, idemq; [d] Niceta coactus est damnare & comburere sua scripta: habita disputatione apud Monasterium Studij in vrbe Constantinopolitana. Siquidem glorioſus Apostolicus direxerat Constantinopolim S. Romanæ sedis Apocrisarios, præfatũ sc. Humbertum, & Petrum Amalfitanorum Archiepiscopum, Fredericum quoque tunc Diaconum & Cancellarium. A quibus [e] Niceta cupiens perfectam suarum propositionum solutionem iterũ spõte anathematizauit omnia dicta & facta vel tentata, aduersus Primam & Apostolicam Sedem, sicq; ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Michaële autem Constantinopolitano Episcopo præsentiam illorum & colloquium detrectante, atq; in stultitia sua perseuerante, præfati nuncij domni Apostolici * adierunt Ecclesiã S. Sophiæ, & super eius obstinatione cõquesti, Clero ex more ad Missas præparato, iam hora tertia die sabbati chartam [f] excõmunicationis sub principale altare deposuerũt, sub oculis præsentis Cleri & populi. Inde mox egressi etiã puluere pedũ suorũ excussere in testimoniũ illis, iuxta dictũ Euangelij, proclamãtes, Videat Deus & iudicet. Hinc ordinatis Ecclesiis Latinorũ intra ipsam Constantinopolim, & anathematizatis cunctis qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis: accepta orthodoxi Imperatoris licentia, in oculo pacis cum donis imperialibus

Videsis ann. 1054

Mart.

[a] Fermenta eorum hæresis Vide Bar. an 1054

* vocatur hic Metropolitanus Episcopus apud Humbertũ S. Rom. Eccles. Apocrisarium; fuit verò Metropolitanus Archiep. Bulgarorũ.

[b] Habes hanc apologiam, siue, dialogismũ apud Baro Annal. To. 11 in Appẽ

[c] Describitur in appẽdice tom. 11. Annal. Bar huius Nicetæ libellus contra Latinos, vna cũ confutatione Humberti, de qua supra.

[d] Acta sunt hæc anno 12 Constantini Monomachi Indict. 7 ipso die natiuitatis S. Ioannis Baptistæ, vt ex supradicto] Humberto recitat Baron.

[e] Sequenti die prædictus Niceta vrbe egressus, vltro adiit ipsos legatos intra palatium Pegi, à quibus accipiens perfectam, &c. habet Humbertus. * Kal. Aug habet Humbert.

[f] Excommunicatur Michaël Patriarcha Constantinopol.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

rialibus sancto Petro sibiqúe collatis, alacres sunt reuersi. Itaque Imperator aduersus Michaelem commotus, quod ad Concilium in sui præsentia & nuntiorum, domni Apostolici venire detrectauerit, immo seditionem vulgi contra eum incitauerit; amicos & affines ipsius honoribus priuatos à palatio eliminauit, contraque ipsum vsque in finem graues tas retinuit. Constantinopol. Reuersos esse 15 Kal. Aug habet Humbertus apud Bar.

XIII. INTEREA piissimus Pastor sollicitus pro ouibus à Deo creditis, ac clementi condolens affectu inauditæ afflictioni Apuliæ gentis, collecto aliquanto comitatu rursum mouit iter versus Beneuentum, nisus omnimodis Normannorum sæuissimum mitigare impetum. Non est nostrum lacrymosis expendere verbis, quid sibi in hoc itinere contigerit: dum ipse breui scripto Imperatori Constantinopolitano cuncta intimauerit. Ait enim inter alia: Illa sollicitudine qua omnibus Ecclesiis [a] debes inuigilare, videns indisciplinatam & alienam gentem Normannorum, [b] crudeli & inaudita rabie, & plusquam pagana impietate aduersus [c] Ecclesiam Dei insurgere, passim Christianos trucidare, & nõ nullos nouis horribilibusque tormentis, vsque ad defectionem animæ affligere: nec infanti, aut seni seu femineæ fragilitati aliquo humanitatis respectu parcere, nec inter sanctum & prophanum aliquam distantiam habere. Sanctorum basilicas spoliare, incendere, & ad solum vsque diruere, sæpissime peruersitatem eius redargui, commonui, obsecraui, prædicaui, opportune importune institi, terrorem diuinæ & humanæ vindictæ denũtiaui. Sed [d] quia sicut quidam sapiens ait, Nemo potest corrigere, quem Deus despexerit, & Stultus [e] verbis non corrigitur, obstinata & obdurata eius malitia permansit: vt de die in diem adderet peiora pessimis. Vnde non tantum exteriora bona pro liberatione ouium Christi cupiens impendere; sed superimpendi ipse præoptans, visum est mihi ad testimonium nequitiæ [f] ipsorum nihil sic expedire ad repressionem [g] contumaciæ, quam humanam defensionem vndecumque attrahendam fore: audiens ab Apostolo, Principes non sine causa gladium portare, sed ministros Dei esse, vindices in ira omni operanti malum: & quia Principes non sunt timore boni operis sed mali, & Reges atque [h] Principes missos à Deo ad vindictam malefactorum. Suffultus *a* ergo comitatu, qualem temporis breuitas, & imminens necessitas permisit, glorioſi Ducis & magistri [i] Argyrii fidelissimi tui colloquium & consilium expetendum censui, [k] vt non cuiusque Normannorum seu aliquorum hominum interitum optarem aut mortem tractarem, sed vt saltem humano terrore resipiscerent, qui diuina iudicia minime formidant. Intereà nobis eorum pertinaciam salutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex aduerso omnem subiectionem ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur, sed & adhuc de victoria sua potius tristantur, quam lætantur. Sicut enim tua pietas scribere curauit ad nostram consolationem; pro ista sua præsumptione maiorem in proximo expectant sibi superuenturam indignationem, post illam quam experti sunt suæ cateruæ diminutionem. Nos quoque diuinum adiutorium [l] affore, & humanum non defore [m] confidentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ Ecclesiæ periclitantis. Et hæc quidem domnus Apostolicus.

De Northmannorũ tyrannide Leo epist. 7 tom 3 epist. Rom. Pont.
a debeo
b incredibili
c Ecclesias
d quia Sapiens. Eccl. 7.
e non corrigitur adeo obstinata &c.
f eorum vel si sic expediret
g contumaciæ humanã Rom. 13.
h duces: a Leonis Pam *credentes* Familia
i Agyroi. *k non vt cuiusquam* *l nobis affore.*

pæ quis animus in bello gerendo.

XIV. ITAQVE pessima gens Normannorum peracta cæde familiæ mitissimi *b* Papæ, non sine magno detrimento suorum, aggreditur oppidum *c* Ciuitatulam cognominatum, vbi idem beatus ignarus eorum quæ acta erant tardantem suum expectabat comitatum. Qui cum imminentes hostes ceneret, & quid suis contigisset intelligeret, cum ea quæ sibi remanserat Clericorum frequentia, cœptum iter versus Beneuentum arripuit, & cunctis hostibus attonitis quasi *d* Leo confidens absque terrore per medium illorum transiit. Ergo tam admirandam perpendentes confidentiam, mutatis animis, in eius sunt conuersi obsequelam, cuius osculantes vestigia, *e* sibi immeritam deposcebant indulgentiam. Quibus vir sanctus pauca loquutus pro tempore, ipsis deseruientibus studuit funera cæsorum honorifice procurare, tumulans ea in vicina Ecclesia ab antiquo diruta tempore. Et quoniam pro fide Christi afflictæque gentis liberatione deuotam mortem voluerunt subire, multiplicibus reuelationibus monstrauit eos diuina gratia in cælesti regno perenniter gaudere. Nam & ipsi diuersis modis sese ostenderunt Christi fidelibus, dicentes se non esse lugendos exequiis funebribus: immo in superna gloria sanctis coniunctos Martyribus. Ab eisdem quoque illorum interfectoribus super ipsos restructa venusto opere basilica, ac concione Deo seruientium ibidem aggregata, omnipotentissima Dei virtus multa per eos exercet miraculorum insignia. Ferocissima vero gens Normannorum his exterrita gestis, crudelitate deposita, populos quibus cohabitabat ex tunc vt patriotas amicabilius tractauit, ac venerabili Papæ quoad vixit in omni subiectione fideliter deseruiuit.

a Leonis Papæ creditur.
b Ciuitatula à Normãnis obsidetur.
d Leo Papa per mediũ hostium pertransit.
e Eos supplices habet.

EXIMIVS autem Pastor Beneuentum veniens ipsis Normannis etiam iniussis per totum iter obsequialiter illum comitantibus, non modico anni spacio est commoratus, semetipsum sanctis exercens virtutibus, patientia, vigiliis, ieiuniis & orationibus. Siquidem omnem lecti molliciem refugiebat, sed sumpto ad carnem cilicio, & tapeti terræ instrato recubans, capiti lapide apposito, nocturnis horis paululum somni insumebat, reliquumque noctis spatium cum integri decantatione Psalterij, ac innumera genuum inflexione excurrebat: idem quoque psalterium per singulos repetens dies cum oblatione diuini sacrificij cursum multiplicium orationum indefesse transigebat. Illud etiam erat in eo mirandum, quod vltra quinquagenarius tanto feruebat studio; vt diuinarum lectionem scripturarum Græco addisceret eloquio. Et quoniam visceribus pietatis & misericordiæ, supra quam credi potest, affluebat, innumera pauperum multitudo indefesse ad eius largitatem accurrebat, quibus absque discretione necessaria ministrabat. Beneuentũ venit, & eius ibidẽ exercitia.

XV. HIS itaque piis insistens actibus, dum quodam sero cuncta eius familia causa nocturni secessisset soporis, ipse præuio lumine cum puero deambulabat per vacuum sui Palatii spatium, viditque in angulo iacentem leprosum scissis panniculis ac vlceribus obsitum, lurida putredine tabidum, qui nimia pressus ægritudine nequibat gressum mouere, vixque poterat ex effœto corpore verba proferre. Cui venerandus Pater genibus affixis diu est familiariter loquutus, & propriis inuolutum vestibus suis intulit humeris ad lectum, qui sibi Pontificali more fuerat præparatus. Intrinsecusque ianuis obseratis, ac ministro soporato, ipse solitæ instituit psalmodiæ in vicino oratorio. Demum post diutinam horam assueto vsu humi cubaturus rediit, leprosum quem extructo locauerat thoro minime reperit, excitatum puerum interrogat quorsum pauper abierit. Ille attonitus cunctos circuit angulos domus, ostiorum sollicite tentat aditus, sed omnia inueniens obserata cum summa admiratione regreditur. Hoc ergo facto stupidus domnus Apostolicus dat fessa soporiferæ quieti membra, & nescio quid diuini in somnis cernens, mane puero cum terrifica admiratione imperat, ne cui quoad viueret vllo modo panderet quod actum fuerat. Credo illi in somnis Christus vt B. Martino Pontifici eius indutus vestibus apparuit, aut velut Martyrius Monachus leprosum de suis exilientem vlnis cælum ascendere vidit, & causa humilitatis ne sibi pro humana laude virtus surreperet superbiæ, hoc voluit latere miraculum: tamen non absque re sub tanta comminatione iussit huiusmodi celari factum. Leprosum in lectum suum reponit, quẽ requisitum non inuenit. De hoc miraculo Bar. anno 1054. Vult celari miraculũ.

Rursus quodam die ibidem solus cum solo Clerico sanctæ psalmodiæ insistebat, cum ecce quidã rusticus secum insanam deducens filiam aduenerat: quoniam multotiens pessimo torqueri dæmonio suspirioſe clamabat, eiusque meritis liberari cũ lacrymis deposcebat. Cuius precibus pius pater diutius nitens cõtradicere, iussit eum Sanctorũ suffragia, quorũ innumeræ ibi continentur reliquiæ, supplici voto exorare. Sed rusticus in proposito obstinatus, imò in solidæ fidei stabilitate firmatus, dicebat se exinde non recessurũ donec eius benedictione diuinũ promereretur auxilium. Itaq; vir sanctus ipsius importunitate deuictus, granũ salis in proximo repertum benedixit, ac in os puellæ cum diuini Dæmoniacam liberat;

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

diuini inuocatione nominis proiecit, moxque dæmone cum purulento expulso sanguine, lætus pater cum sospite filia domum repedauit. Possent autem de hoc sancto plurima admiranda referri, sed studioso est cedendum lectori, vel incredulo auditori, ideoque breui eius memorantes transitum finem cœpto imponamus operi.

BONI ergo certaminis cursu consummato abundantiori supernæ beatitudinis indies æstuabat desiderio, & tã- XVI.
quam cum Paulo diceret, mihi mundus crucifixus est, & ego mundo: funditus curis huius vitæ curabat abrenuntiare,
Galat. 6. vt in corpore adhuc positus videretur beatam Angelicæ cõuersationis puritatem exercere. Pro defunctorum quoque
Missæ sacrificiũ pro defunctis celebrat. requie incorruptorum sacramentorum celebrationi solito frequentius inuigilabat. Et quamquam hic labor ei fuisset
præcipuus toto tempore sui incolatus, feruentiori tamen studio, & copiosiore votorum numero insistebat tam glo-
rioso operi circa diem sui obitus. Et quoniam diuinitatis prouidentia tum indulgendo, tum verberando operatur sa-
lutem sibi obsequentium, & virtutis cumulum eum adeo flagellauit afflictione salutifera, & perdito omnis cibi desi-
derio, irrepentis morbi dolor eum continuare cogeret, quæ olim sponte exercebat ieiunia solius lymphæ poculo mar-
cido corpori præbente sustentacula.

In morbũ incidit. Interea euoluto anni orbe instabat eius ordinationis dies anniuersarius, in quo solito deuotius quotannis Chri-
sto piis insistebat precibus. Quamuis itaque languoris inualescens molestia, fatigati diuinis operibus corporis iam
debilitaret præcordia; Spiritu sancto tamen roboratus, à quo totus eius vitæ dirigebatur cursus, cum Apostolicæ di-
[a] Leo Ost. lib 2. ca. 88. habet, Leonem Papã Beneuenti mansisse vsque ad 12. Martij; inde ab Hunfredo Comite Northmanno Capuam deductum, ibidem 12. dies remoratum Romam reuersum. Vide Bar. anno 1054.
gnitatis honore eo die Missarum celebrans sollemnia, [a] Beneuentanos, cum quibus tunc morabatur, gratificæ affa-
bilitatis exhilarauit lætitia. Et hoc fuit vltimum in diuinis sacramentis obsequium, quasi viuificis valedicens mysteriis,
quibus semper se præbuerat dignum. Certificatus autem de suæ vocationis termino, Romam se ferri fecit lecticæ ve-
hiculo. In quo itinere sic eum conciliauit diuinitas non solum suis, verumetiam his qui nuper fuerant inimici: vt co-
piosa manus Normannorum, quam supra retulimus diu cum hoc viro habuisse discidium, totius animi sinceriſſima
deuotione se inuicem præuenirent ad eius obsequium. Et decebat vtique fortissimum defensorem Christianæ reli-
gionis, vt regis sui Christi aditurus Palatia deduceretur nobili triumpho victoriæ, præeunte scilicet hostium iam sub-
iugatorum mansuefacta multitudine. Aliquantulum ergo commoratus in Laterane nsi Palatio præstolabatur quid de
se statueret interni iudicis clementissima dispositio.

Beatus autem Petrus non immemor diutini sudoris, quo sibi in regendo ouili Ecclesiæ affuerat cooperator, hic
vir memorabilis, eum sibi vicinius deliberauit coniungere: vtpote participem futurum magnifici honoris & gloriæ,
quam summi Pastoris præeunte gratia Romanæ impertiuit [b] Ecclesiæ. Diutina itaque reuelatione est edoctus, quod non
alias eum remaneret carnis resolutio, nisi in loci beati Petri vicini Oratorio. Nec mora gratulabundus super tali visio-
ne, seque intelligens vocari diuini respectus miseratione, lectica denuo subuectus Oratorium beati Petri est ingressus.
Ibi ex imo cordis fundo lachrymis permanantibus ad Deum extendens puram mentem cum manibus, diutissimè cle-
mentiam Domini secretis inuocauit precibus. Dein delatus in vicinam Episcopij domum visitatus est frequentia fide-
ium, summæ dilectionis gratia ad eum confluentium. Quorum pia consideratio perpendens non diutius eum retinẽ-
dum carnis ergastulo, decreuit vt quoniam plures Episcoporum, Abbatum, cæterorumque fidelium confluxerant
turbæ, eis præsentibus inungeretur sacri olei liquore. Super quo facto exhilaratus vsquequaq. munitusque Dominici
corporis & sanguinis communione, Teutonica lingua, vt testati sunt qui adfuerunt, tali cum Deo locutus est oratione:
Miserator Domine omnium redemptor, vnica saluatio, si iudicas expedire oculis tuæ maiestatis, vt adhuc communi
vtilitati populorum tuorum inseruiam: mereat (oro) celeri medicina tuæ visitationis instantis ægritudinis euadere
moleſtiam. Sin aliud aliquid deliberat tuæ diuinitatis prouidentia, deprecor Domine vt quantocius concedatur mihi
exire huius corporis habitacula. Finitis precibus astantes respiciens, singulis pro sibi exhibito obsequio gratias retulit,
fessique membra ad requiem componens, tolerabilius solito se dolorem sentire perhibuit. Credidit circumstantium
fidelium multitudo mox eum depositurum carnis exuuias: suspiriosisque singultibus proficiscenti animæ, Hoc, in-
Excedit è vita. quit, quod nunc agitur differte in horam tertiam diei crastinæ: expectantes quid de me placeat omnipotentiæ DEI.
Vigilantiori igitur affectione postero die adfuit hora tertia copiosa fidelium frequentia, & circa horam nonam reso-
lutum carne spiritum, cœlosque petentem, deducunt commendatione deuotissima.

Eius sepultura. Affluente autem totius Romanæ plebis multitudine cum summo honore eius celebratæ sunt exequiæ, & sicut
ipse dispositerat, sepultus est iuxta beati Pontificis Gregorij altare, ante fores Ecclesiæ. Et merito in decore sepulturæ
illi extat coniunctus, quem in diuina religione ac sanctæ Ecclesiæ instauratione est fideliter imitatus. Cuius vitam &
sanctitatem quidam breui disticho sic est prosecutus:

Victrix Roma dolet, Nono viduata Leone:
*Ex multis talem * non habitura Patrem.*

*vix

Exemptus est autem hic vir magnificus ab huius vitæ laboribus, ætate quinquagenarius, anno incarnationis Do-
minicæ milleſimo quinquagesimo quinto, Leucorum Episcopatus vigesimo octauo, Apostolatus autem sexto. Siqui-
dem Romæ sedit annis quinque, adiectis duobus mensibus & nouem diebus, impleta visione quam supra de reuela-
cap. 1 lib 2: tione calicum retulimus. Nam quinque calices ei à beato Petro collati, signabant quinquennale eius vitæ spatium. Re-
liqui tres sui successoris Victoris triennium: sequens vnus, beatæ memoriæ Frederici in Apostolatu vnius anni cur-
sum. Sed quoniam adhuc restant plurima ad dicendum, quæ ad eius tumbam fiunt diuina pietate miracula, Roma-
nis relinquimus exaranda, in quorum diatim ostenduntur præsentia. Nostrũ est eius merita deuotis precibus exorare,
vt viscera pietatis & misericordiæ, quibus in præsenti abundabat vita, nunc in superna positus gloria nobis dignetur
aperire: quatinus eius sancto suffragio scelerum nostrorum abruptis nexibus, supernæ mereamur esse participes glo-
riæ, eo annuente qui in sanctis suis facit mirabilia, à quibus etiam sibi cantatur laus & gratiarum actio in secula secu-
lorum, Amen.

Desiderius Abbas Casinensis, qui fuit postea Romanus Pontifex, victor eius nominis Tertius miracula S. Leonis IX. Papæ, tam quæ viuens, quam quæ post obitum edidit tertio libro dialogorum complexus est: quorum duo, quæ post decessum edidit recitat Bar. an. 1054. Plura de eodem S. Leone IX. Papa eiusdem Baronij tomo passim offendes.

AN. 400. DE S. THEOTIMO TOMIENSI IN SCYTHIA EPISCOPO, EX CAP. 25. LIB. 7. HIST. ECCLES. SOZOMENI, INTERPRETE Ioanne Christophorsono

20 APRILS Theotimus ab Hũnis Deus Romanorũ vocatur. Eius miracula

TOMIENSIVM & reliquæ Scythiæ ecclesiam gubernabat Theotimus Scytha, vir in philosophia enu-
trius: quem ob virtutem admirati Hunni Istri accolæ, Barbari, Deum Romanorum appellabant. nam sa-
nè diuinas in eo virtutes experti fuerant. Fertur enim, quod aliquando iter per hanc Barbarorum ter-
ram facienti, eadem via obuiam facti sint, qui ad prædationem adequitabant. Lamentantibus igitur e-
ius sociis, perinde vt qui iam iam essent perituri, ille descendens ab equo, orabat: quo facto Barbari, ne-

que

que ipso neque comitibus eius, neque equis, quibus insidebant conspectis, præterierunt. Cùm autem crebris incursionibus Scythas infestarent Hunni, quamuis natura essent feri, tamen ad mansuetudinem conuertit, tum conuiuijs, tum muneribus eos liberaliter excipiens. Qua quidem ex re vir quidam Barbarus eum suspicatus esse opulentum, dolo capere statuerat. parato igitur in hoc laqueo ad scutum alligato, sicut in hostes consueuerat, illi dum colloquitur, sublata dextra funem immissurus erat, tanquam eum ad se & ad contribules attracturus. At verò manus in ipso conatu eleuata, in aëre remansit: nec antea Barbarus ex inuisibilibus istis vinculis liberatus est, quàm alijs pro ipso intercedentibus, Theotimus Deum exorasset. Aiunt porrò, quòd hic in coma nutrienda perseuerârit, & philosophię studium vti cœperat, prosecutus, ac tenui victu vsus sit, sumendique nutrimenti non semper idem, sed in fame atque siti tempus determinauerit.

Interfuit hic Synodo Constantinopolitanæ contra Ioannem Chrysostomum congregatæ, stetitq; à partibus Ioannis, in qua actum de abolendis operibus Origenis, fuitq; de ea re eius sententia, ne Origenis scripta tollerentur, quæ esse sacræ fidei probarentur: in eandem sententiam scripsit S. Hieronymus epist. 75. ad Tranquillin. & S. August. epist. 9. ac denique Gelasius Rom. Pontifex in can. de script. authen. apud Gratian. distinct. 15. cap. Sancta Romana. Sententiam eius in Synodo latam habes apud Socrat. lib. 6. cap. 11. & Sozom. lib. 8. cap. 14. Vide notas Bar. in Martyrolog. Rom. hac die.

DE S. MARCELLINO EBREDVNENSI EPISCOPO, VINCENTIO ET DOMNINO SOCIIS, EX MARTYROLOGIO ADONIS,

Gregor. Turon. cap. 69. de Gloria Confess. & Catalog. Petri de Natalibus.

SANCTVS Marcellinus primus Ebredunensis Galliæ vrbis Episcopus & confessor, diuino iussu cum sanctis socijs Vincentio & Domnino ex Africa veniens, maximam partem Alpium maritimarum, verbo & signis admirandis, quibus vsque hodie refulget, ad fidem Christi conuertit, ita vt baptisterium, quod ipse ad præfatam vrbem condidit, in sacrosanctis Paschalis festi vigilijs, diuina virtute, singulis annis aquis subitis inundetur, & per septem eiusdem solemnitatis dies, gratiâ exuberante permaneat, quod vsque in hodiernum diem ibidem apparet. In eadem ciuitate quieuit in pace, vbi & sepultus est 12. Kalend. Maij. Ad huius sancti sepulchrum lychnus assiduè lumen præbet: sed accensus semel multis noctibus sine vllo additamento perdurat, & plerunque contingit, vt extinctus à vento, diuinitus iterum accendatur. Ex quo oleo plerumque infirmi medicamenta suscipiunt. Venerabiles socij eius apud Dinienſium vrbem conditi, glorioſis miraculis commendantur. 20. APR. Ex Adone. Vide Greg. Turon. c. 69 de glor. cõf. Ex Petr. de Natal. Ex Greg. Turon. Ex Adone.

SS. SVLPITII ET SERVILIANI MARTYRVM ACTA EXTANT INTEXTA gestis SS. Martyrum Nerei & Achillei 12. Maij.

AN. 80. 20. APRILIS.

ILLVSTRE MARTYRIVM S. SIMEONIS EPISCOPI *VSTHAZANIS EVNVCHI, ET MVLTORVM ALIORVM, EX HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ Sozomeni lib. 2. cap. 8. interprete Iohanne Christophorsono Anglo.

AN. 310. *al. Vstazades.

I. CVM tempore progrediente numerus Christianorum apud Persas vehementer creſceret, adeò vt conuentus agere, & sacerdotes ac diaconos habere cœperint, hæc res non mediocriter offendebat animos Magorum, qui velut tribus aliqua aut sacerdotalis stirps successione quadam religionem Persarum inde ferè ab initio administrauerant: Iudæos quoque permagna affecit molestia, qui præ inuidia, naturaliter quodammodo ipsis insita, religioni Christianæ semper infensi esse solent. Et ob eam causam Simeonem, id temporis Seleuciæ & Ctesiphontis, vrbis in Perside primariæ, archiepiscopum cœperunt apud Saporem, tum regem Persarum, accusare, quòd Imperatori amicus esset, quodque ei res Persarum proderet. Quorum calumnijs persuasus Sapores, primò omnium tributis immoderatis eò affligit Christianos, quod ipsorum quamplurimos voluntariam egestatem excolere nôrat. Deinde viris difficilibus & inhumanis illorum tributorum exigendorum potestatem dat: quo & inopia pecuniæ & exactorum feritate coacti, suam religionem aspernari inciperent, de qua vna re summoperè ab eo laboratum est. Post hæc sacerdotes & ministros Dei gladio trucidari, ecclesias dirui, earum thesauros ac monimenta in publicum proferri, & Simeonem, vt regni Persarum & religionis proditorem adduci iubet. 21. APRILIS. Græci in Menolog. 15 Mart. Niceph. l. c. 37. Cassiod. l. 1. c. 2. Bar. an. 343. Voluntaria paupertas Christianorum

II. ITAQVE Magi ope Iudæorum, qui in ea re eos alacri animo iuuabant, ecclesias demoliuntur, Simeonem comprehensum, & catenis ferreis vinctum, ad regem deducunt: qui se ibi & spectatum & strenuum virum præstitit. Nam cùm Sapores eum, vt daretur in quæstionem, introduci iussisset, neque veritus est quicquam, neque regem adorauit. Quare grauiter commotus rex, sciscitatur quid sit causæ, cur iam neutiquam ipsum adoret, cùm antè id fecisset. Cui Simeones: Non antè, inquit, deductus eram ad verum Deum prodendum: & propterea non recusabam debitos honores regi præstare: at iam idem ipsum facere fas non est. Nam iam pro pietate & nostra religione decertaturus venio. Quæ cùm dixisset, iubet rex vt solem adoret. Quod quidem si facere velit, pollicetur se ei multa daturum munera, & in magno honore habiturum. Sin autem detrectet, & illum, & vniuersum Christianorum genus è medio sublaturum minatur. Vbi verò Simeonem neque minis terrere, neque promissis flectere posset, sed virili & constanti animo affirmantem, se nunquam vel solem adoraturum, vel suam ipsius religionem proditurum audiret, iubet in vinculis aliquandiù teneri, ratus, vt videtur, eum velle resipiscere. Quem in carcerem deductum conspicatus Vsthazanes senex Eunuchus, educator Saporis, & in familia regis principem locum obtinens, consurgens, (sedebat fortè pro foribus palatij) eum honorificè salutat. At Simeones verbis illum contumelioſis increpare, & bile incensus, vociferari cœpit: atque auerso vultu ideò præterijt, quòd cùm esset Christianus, paulò antè vi coactus, solem adorauerat. Quare Vsthazanes Eunuchus fundere lachrymas, ingemiscere vestem splendidam, qua erat indutus, exuere, & tanquam homo in luctu constitutus, nigram circumijcere cœpit: pro portis regiæ sedet, lamentatur, plorat cum gemitu, sicque ait: Heu me miserum, qualem erga me Deum fore debeo expectare, quem iamdudum denegauerim? Nam ob hanc causam Simeones, ne verbum mihi loqui dignatus, sic ore auerso properè prætergressus est. Simeonis constantia. Ducitur in carcerem. Bilẽ hic intelligere eximium quẽdam iustitiæ zelum. Vsthazanis pœnitẽtia.

III. VBI ista resciuit Sapores, illum accersit, rogat causam luctus, & ecqua illi in ædibus obtigisset calamitas. Cui Vsthazanes: In hisce, inquit, ædibus, ô rex, nihil mihi accidit infortunij. Vtinam enim pro eo, quod mihi contigerit, in omnia alia calamitatum genera incidissem: quippe id quidem certè fuisset toleratu multò facilius. Iam verò lugeo, quod maneam in vita, quodque cùm dudum mori debuissem, adhuc tamen solem videam, quem, quò tibi gratificarer, non reuera ex animo, sed specie solum simulata adorauerim: adeò vt vtraqũe de causa mortem meritus sim: tum quod Christi proditorem, tum quod veteratorem erga te meipsum ostenderim. Quæ cùm dixisset, cœli & terræ opi- Confessio Vsthazanis.

ficem Deum cum iureiurando teſtatur, ſe in poſterum de ea ſententia nunquam deſtiturum. Sapores a. incredibilem Eunuchi mutationem vehementer admiratus, grauiore quidem iracundia in Chriſtianos exarſit, perindè quaſi illi præſtigijs hanc rem confeciſſent: ſed tamen miſericordia erga ſenem commotus, modò manſuetum, modò ferum ſe in illum oſtendit, atque omnibus viribus laborauit, vt de ſententia deduceret. Vbi nihil profecit, conſtanter aſſeuerante Vſthazane, ſe nunquam tam ſtultum fore, vt pro omnium conditore Deo res ab eo conditas colat, tum ira inflammatus, mandat caput enſe ceruicibus abſcindi. Ad quod ſupplicium à lictoribus deductus Vſthazanes, orat eos, vt pauliſper expectent: rem enim ſe animo tenere, quam regi ſignificare velit. Vocato igitur ad ſe eunucho ſibi fideliſſimo, iubet iſta Sapori nunciare: Quam tandem beneuolentiam ab ineunte adoleſcentia ad hoc vſque tempus, ô rex, erga tuam familiam præſtiterim, & quanto ſtudio tum patri tuo, tum tibi inſeruierim, nullis videor egere teſtibus, apud te præſertim, qui hæc ſatis exploratè cognita habeas. Quare pro omnibus officijs, quæ in vos aliquando tam beneuolè contulerim, hoc mihi vnum velut remunerationis loco concede, vt his, qui me ignorant, non videar tãquam infidus erga regnum tuum, aut in aliquo maleficij genere deprehenſus, iſtud ſupplicium ſubire. Et quò hoc pateat omnibus, fac præco palàm prædicet, caput Vſthazani amputatum eſſe, non quod improbitatis cuiuſquam in palatio ab ipſo admiſſæ conuictus ſit, ſed quod ſit Chriſtianus, & Deum ſuum, quo regis voluntati morem gereret, negare noluerit. Atque iſta quidem regi nunciauit eunuchus: Sapores autem eadem, ſicut Vſthazanes poſtulauerat, præconem prædicare iubet. Nam ratus eſt alios prompto ac parato animo de religione Chriſtiana deſcituros, ſi certiores fierent, nemini Chriſtiano miſericordiam tributam fore, quippe cùm Vſthazanes ſenex, educator regis, ei familiaris & beneuolus, etiam eſſet interfectus. At Vſthazanes ad alium finem ſupplicij ſui cauſam prædicari tam impensè deſiderauit: ſiquidem cogitauit, quod ſicut, quando timore perterritus ſolem adorauit, multis Chriſtianis metum iniecerat: ſic iam non pauciores ad ſuam animi magnitudinem & conſtantiam imitandam incitaret, ſi modo intelligerent, eum pro religione Chriſtiana trucidatum eſſe.

Vſthazanes petit à rege cauſam necis ſuæ palàm edici.

Hoc modo Vſthazanes vitam, quàm hic in maxima gloria traduxerat, deſeruit: Simeones autem de eius mor- IV.
Vſthazanes capite plectitur. Niceph. l. 8. cap 37. Bar. anno 343 ²100 Martyres cum Simeone cæduntur. te in carcere certior factus, Deo gratias pro illo egit. Poſtridiè eius dici, qui erat ſextus dies hebdomadæ, in quo ante Cap 9
celebrem diem feſtum reſurrectionis, memoria ſalutaris Chriſti paſſionis quotannis recoli ſolet, decernit rex, vt Simeones gladio feriatur. Nam antè denuò è carcere deductus ad regem, forti & magno animo cum Sapore de fide Chriſtiana diſſeruit, & neque illum, neque ſolem adorare voluit. Eodem die ² centum alios quoque, qui erant in carcere, rex itidem obtruncari iubet: Ad extremum Simeonem, cùm cæterorum omnium mortem oculis adſpexiſſet, trucidari. Horum pars epiſcopi, pars presbyteri, pars ex aliorum clericorum ordine fuerunt. Cùm omnes ad locum, in quo erant necis ſupplicium ſubituri, deducerentur, princeps Magorum percunctatur ab illis, vtrùm velint viuere, & eandem cum rege religionem colere, ſolemq; venerari. At vbi nemo eorum his conditionibus vellet in vita manere, recta ad locum, in quo erant ſecuri feriendi, deducuntur. Ac dum lictores in opus incumbunt, & in cæde martyrum occupantur, Simeones adſtans illis, dum interficiuntur, iubet bono animo eſſe, verbaq; apud eos facit de morte, de reſurrectione, de pietate: & teſtimonijs ex ſacris literis depromptis confirmat, ita mori, eſſe verè viuere: atque præ ignauia Deum prodere, eſſe verè mori. Eos enim, etiamſi nemo ipſis necem afferret, breui morituros, quandoquidem à nemine in hanc lucem edito hic finis vitari poteſt. Poſt mortem verò ea, quæ ſunt æterna, non eodem modo omnibus euentura: ſed ſingulos velut trutina quadam examinatos, accuratam vitæ anteactæ rationem reddituros: & hos pro rectè factis præmia percepturos immortalia, illos pro maleficijs pœnas ſempiternas luituros. Denique pro Deo velle mori, eſſe in bonis ſummum & rem multò beatiſſimam. Dum iſta Simeones dicendo percurreret, & tanquam magiſter gymnaſij præciperet, quo modo in certaminibus ſe gererent, ſinguli aures attentas ei præbentes, ad necem cupidè gradiebantur. Lictor autem, poſtquam centum illos interemit, poſtremo in loco Simeonem obtrũcauit, atque Abedechalaam & Ananiam vnà, ambos ſenes, presbyteros eccleſiæ, cuius Simeones erat epiſcopus, pariter cum illo & comprehenſos, & in vincula coniectos.

Simeones eos confirmat.

Puſicis præclara virtus. Niceph lib. 8. c. 37. Bar.

Eodem temporis momento Puſices, præfectus omnium regis artificum, ibi fortè ſtans, cùm videret Ananiam, V.
cui iam cædes parabatur, contremiſcentem: Pauliſper, inquit, ô ſenex, oculos occludito, & bono animo eſto: nam ſta- Cap. 10.
tim lumen Dei videbis. Vix eſt hæc locutus, cùm comprehenſus eſt, & ad regem deductus. Atque cùm eſſet ſe Chriſtianum confeſſus, quoniam libero ore apud regem pro religione Chriſtiana, & pro martyribus verba fecerat: idcircò quaſi aliquid nefas dixiſſet, dabatur lictoribus mandatum, vt admodum peregrino & crudeli inprimis mortis genere afficeretur. Lictores igitur collo eius circa ceruicem perforato, illac linguam extrahunt. Porrò autem eius filia virgo, falſo à quibuſdam in crimen vocata, comprehenditur, eodemque temporis articulo occiditur. Sequenti anno, eo ipſo die, quo memoria paſſionis Chriſti recoli ſolet, cùm iam celebris dies feſtus Reſurrectionis expectaretur, exiit edictum Saporis crudeliſſimum in vniuerſam Perſidem, quod iubebat, vt omnes, qui ſe confiterentur Chriſtianos, morti addicerentur. Quo quidem tempore multitudo Chriſtianorum, quæ ne numerari quidem poteſt, ſecuri percuſſa eſt. Siquidem Magi eos ex vrbibus & vicis, in quibus latitabant, ſumma cum diligentia eruerunt. Nonnulli autem ſua inducti voluntate, nemine eos ducente, ſe ipſi ideò indicârunt, ne ſilentio Chriſtum denegare viderentur. Ac dum omnes, qui erant Chriſtiani, morte mulctarentur, plurimi etiam, qui in ipſo palatio ætatem egiſſent, mactati ſunt: in quorum numero erat Azades eunuchus, regi longè chariſſimus. Quem cùm Sapores interfectum accepiſſet, incredibilem animo dolorem hauſit: hancq; communem cædem ſedauit, atque ſolos religionis noſtræ doctores trucidari iuſſit.

Eius filiæ ſupplicium Anno 344. vide Bar.

Innumeri Chriſtiani perimuntur.

Azades martyr.

Per idem tempus regina in morbum delapſa, * Tarbula ſoror Simeonis epiſcopi, ſancta virgo, ſimul cum ancil- VI.
*al. Tarbua Vſuard. has habet 22. Aprilis. Niceph l 8. cap 37 Bar. anno 344 Tarbulæ & duarum ſororum crudele ſupplicium. la, idem vitæ genus colente, & ſorore eius, quæ poſt viri mortem abſtinuit à nuptijs, & eandem viuendi rationem te- Cap 11.
nuit, comprehenditur. Cauſa autem, cur hæ mulieres fuerint comprehenſæ, fuit falſa criminatio, à Iudæis in eas conficta, quod videlicet ob mortem Simeonis iratæ, venena reginæ inſidioſè parâſſent. Regina verò (ſolent enim ægrotantes malis omnibus facilè aures accommodare) calumniam veram eſſe, & maximè quidem, quòd erat à Iudæis obiecta, exiſtimauit. Nam eiuſdem erat cum Iudæis opinionis, ad eorum morem vitam inſtituebat, & veraces illos, ſibique maximè beneuolos putabat. Magi igitur Tarbulam & reliquas duas arreptas, morte condemnant: ac cùm ſerra diſſectas patibulis ſuffixiſſent, effecerunt, vti regina ſpatium inter patibula intermiſſum tranſiret, perindè quaſi morbus eo pacto depelleretur. Fertur, hanc Tarbulam forma valde liberali & honeſta fuiſſe, Magum quendam eam deperiſſe, mercedemque, vti cum illa rem haberet, clàm miſiſſe: promiſiſſe denique, ſi vellet ipſius parêre libidini, tum eam, tum ſocias ſaluas fore. At illam hanc turpitudinem ne audire quidem voluiſſe, ſed nuncios verbis contumelioſis excepiſſe, intemperantiæ crimen cum probro illis obiectâſſe, ſe multo libentiùs velle mori, quàm virginitatẽ prodere, reſpondiſſe. Porrò cùm edicto Saporis ratum eſſet, vti ſupra demonſtratum eſt, vt ſoli ſacerdotes & doctores fidei Chriſtianæ comprehenderentur, Magi & eorum principes, totam Perſidem obeuntes, epiſcopos & ſacerdotes grauibus afficiunt incommodis, cùm in alijs locis, tùm maximè omnium in Adiabenorum regione, quæ eſt pars Perſidis, tota fidei Chriſtianæ dicata. *Hactenus ômnia ex Sozomeno, qui eiuſdem libri c. 12. etiam hac addit*: Iſto Sapore regnante, infinita multitudo presbyterorum, diaconorum, monachorum, ſanctarum virginum, & aliorum, qui in eccleſiarum miniſterio verſabantur, & erga religionem præclarè animo affecti erant, egregia piæ vitæ teſtimonia dedit.

Tarbulæ pudicitia.

Clero vel maximè infeſtus Sapores.

VITA

VITA S. ANSELMI CANTVARIENSIS ARCHIEPISCOPI, EDINERO ANGLO EIVS CONVICTORE, DVOBVS libris conscripta.

AB ANNO 1080.

PROL. F. EDINERI. QVoniam multas & anteceſſorum noſtrorum temporibus inſolitas rerum mutationes, & noſtris diebus in Anglia accidiſſe & coaluiſſe conſpeximus, nè mutationes ipſæ poſterorum ſcientiam penitùs laterent, quę-dam ex illis ſuccinctè excepta, literarum memoriæ tradidimus. Sed quoniam opus ipſum in hoc maximè verſatur, vt ea, quæ inter Reges Anglorũ & Anſelmum archiepiſcopũ Cantuariorum facta ſunt, inconcuſſa veritate deſignet, quæque omnibus puram illorum hiſtoriam ſcire volentibus, tunc temporis innoteſcere potuerunt, licèt inculto, plano tamen ſermone deſcribat: nec adeò quicquam in ſe contineat, quod ad priuatam conuerſationem, vel ad morum ipſius Anſelmi qualitatem, aut ad miraculorum exhibitionem pertinere videatur: placuit quibuſdam familiaribus meis, me ad hoc ſua prece perducere, vt ſicut deſcriptione notarum rerum poſteris, ità deſignatione ignotarum ſatageremus tam futuris quàm & præſentibus aliquod officij mei munus impendere. Quos eô quòd offendere ſummoperè cauebam, dedi operam voluntati eorum pro poſſe morem gerere. Opus igitur ipſum de vita & conuerſatione Anſelmi archiepiſcopi Cantuarienſis titulatum, taliter Deo adiuuante curaui diſponere, vt quanuis aliud opus, quod præſignauimus, ex maiori parte de eiuſdem viri conuerſatione ſubſiſtat, ità tamen in ſua materia integræ narrationis formam prætendat, vt nec illud iſtius, nec iſtud illius, pro mutua ſuî cognitione, multùm videatur indigere. Plenè tamen actus eius ſcire volentibus, neç illud ſine iſto, nec iſtud ſine illo ſufficere poſſe pronuncio. 21. APRIL.

LIBER I.

I. INſtituta vitæ & conuerſationis Anſelmi Cantuarienſis Archiepiſcopi literarum memoriæ traditurus, primò omnium vocata in auxilium meum ſumma Dei clementia & maieſtate, quædam breuiter dicam de ortu & moribus parentum eius, vt hinc lector aduertat, de qua radice prodierit, quod in ſtudijs naſcituræ prolis poſtmodum fulſit. Pater igitur eius Gundulfus, mater Ermerberga vocabatur. Vtrique iuxta ſeculi dignitatem nobiliter nati, nobiliter ſunt in Auguſta ciuitate conuerſati. Quæ ciuitas confinis Burgundiæ & Longobardiæ, Ermerbergam in ſe edidit: Gundulfum, in Longobardia natum, ciuem ſuî ex aduena fecit. Coniuncti ſunt lege coniugali, ambo diuitijs non ignobiles, ſed moribus ex quadam parte diſſimiles. Gundulfus enim ſeculari deditus vitæ, non adeò curam ſuis rebus impendere, ſed habita frequenter ab re diſtribuere, intantùm, vt non modò largus atque beneficus, verum etiam prodigus atq; vaſtator â nonnullis æſtimaretur. Ermerberga verò bonis ſtudijs ſeruiens, domûs curam benè gerens, ſua cum diſcretione diſpenſans atque conſeruans, bonæ mattis familiâs officio fungebatur. Mores erant probi & irreprehenſibiles, aciuxta rectam conſiderationem ratione ſubnixi. Hæc fuit vita eius: in hac, dum vixit, permanſit, in hac finem vitæ ſortiri promeruit. Gundulfus verò circa diem obitûs ſui, ſpreto ſeculo monachus factus, monachus defunctus eſt. Parentes S. Anſelmi. Patria. Pater eius prodigus. Mater frugalis.

II. AT Anſelmus filius horum, cùm puer paruulus eſſet, maternis, prout ætas ſua patiebatur, colloquijs, libenter animum intendebat: & audito vnum Deum ſummùm in cælo eſſe, omnia regentem, omnia continentem, ſuſpicatus eſt, vtpote puer inter montes nutritus, cælum montibus incumbere, in quo & aulam Dei eſſe: eamq; per montes adiri poſſe. Cumq; hoc ſæpiùs animo volueret, contigit vt quadam nocte per viſum videret, ſe debere montis cacumen aſcendere, & ad aulam magni regis Dei properare. Verùm priuſquàm montem cœpiſſet aſcendere, vidit in planitie, qua pergebat, ad pedem montis mulieres, quæ regis erant ancillæ, ſegetes metere: ſed hoc nimis negligenter faciebant & deſidioſè. Quarum puer deſidiam dolens ac redarguens, propoſuit animo, ſe apud Dominum regem ipſas accuſaturum: Dehinc monte tranſcenſo, regiam aulam ſubit, Dominum cum ſolo ſuo dapifero inuenit. Nam familiam ſuam, vt ſibi videbatur, quoniam autumnus erat, ad colligendas meſſes miſerat. Ingrediens itaq; puer, à Domino vocatur. Accedit, atque ad pedes eius ſedet. Interrogatur iucunda affabilitate, quis ſit, vel vndè, quidue velit. Reſpondit ille ad interrogata, iuxta quod rem eſſe ſciebat. Tunc ad imperium Domini panis ei nitidiſſimus per dapiferum affertur, eoq; coram ipſo reficitur. Manè igitur cùm quid viderit, ante oculos mentis reduceret, ſicut puer ſimplex & innocens, ſe veraciter in cælo ex pane Domini refectum fuiſſe credebat, hocq; coram alijs ità publicè aſſerebat. Pater fit monachus. Mira pueri ſimplicitas. Viſio. Vide pueri candorem.

III. CREVIT ergo puer, & ab omnibus diligebatur. Mores etenim probi in eo erant, qui magnoperè eum diligi faciebant. Traditur literis, diſcit, & in breui plurimùm proficit. Necdùm attigerat ætatis annum quintum decimum, & iam qualiter ſecundùm Deum vitam meliùs inſtituere poſſet, mente tractabat, idq; concepit apud ſe, nihil in hominum conuerſatione monachorum vita præſtantiùs eſſe. Quam aſſequi cupiens, venit ad quendam ſibi notum Abbatem, rogans illum, vt ſe monachum faceret. Sed Abbas voluntate illius agnita, quod petebat, inſcio patre illius, nè offenderet animum eius, facere recuſauit. At ille in ſuo propoſito perſtans, orauit Deum, quatenùs infirmari mereretur, vt vel ſic ad monachicum, quem deſiderabat, ordinem ſuſciperetur. Mira res. Vt enim Deus declararet, quantùm etiam in alijs de ſuæ pietatis auditu confidere poſſet, preces illius exaudiuit, ac illi protinùs validam corporis debilitatem immiſit. Acriter igitur infirmatus ad Abbatem mittit, mortem ſe timere pronunciat, orat vt monachus fiat. Præfato timore obſtante, non fit quod poſtulabat, & hoc quidem ad humanum tantùm ſpectabat examen. Cæterùm Deus, quem futura non fallunt, ſeruum ſuum ipſius loci conuerſatione noluit implicari, propterea quòd alios quoſdam in ſinu miſericordiæ ſuæ reconditos habebat, quos, vt poſtmodùm claruit, magis per illum ad ſuam voluntatem in poſterum diſponebat informari. Poſt hæc ſanitas redit iuueni: quodque tunc nequibat, in futuro ſe per gratiam Dei facturum mente proponit. Magnum habet in literis proceſſum. Nota deſideriũ monachiſmi.

IV. EXINDE cùm corporis ſanitas, iuuenilis ætas, ſeculi proſperitas ei arriderent, cœpit paulatim feruor animi eius à religioſo propoſito tepeſcere, intantùm, vt ſeculi vias magis ingredi, quàm relictis eis monachus fieri cuperet. Studium quoquè literarum, in quo ſe magnoperè ſolebat exercere, ſensim poſtponere ac iuuenilibus ludis cœpit operam dare. Veruntamen pia dilectio & diligens pietas, quas in matrem ſuam habebat, nonnihil eum ab iſtis reſtringebant. Defuncta vero illa, ilicò nauis cordis eius, quaſi ancora perdita, in fluctus ſeculi penè tota dilapſa eſt. Sed omnipotens Deus, præuidens quid de illo facturus erat, nè animam ſuam, pace tranſitoria potitus, perderet, infeſtum ei & inteſtinum bellum generauit. Hoc eſt, animum patris eius acerbo contra illum odio inflammauit intantùm, vt æquè, aut certè magis ea, quæ benè, ſicut quæ perperàm faciebat, inſequeretur. Nec aliqua poterat patrem humilitate lenire: ſed quanto illi ſe exhibebat humiliorem, tanto illum ſibi ſentiebat aſperiorem. Quod nimis intolerabile cernens, & nè deteriùs quid indè contingeret timens, elegit potius paternis rebus & patriæ renunciare, quàm patri ſuo vel ſibi quamlibet infamiam ex ſua cohabitatione procreare. Paratis itaque his, quæ neceſſaria erant in viam ituris, patria egreditur, vno, qui ſibi miniſtraret, clerico comitatus. Cumque dehinc in tranſcenſu montis Seniſij fatigaretur, & laboris impatiens corpore deficeret, vires ſuas niuem mandendo reparare tentabat. Nec enim aliud, quo veſceretur, præſtò fuit. Quod miniſter illius aduertens, doluit, & nè fortè quid edendum haberetur in ſacculo, qui aſino illorum vehebatur, diligenter inueſtigare cœpit, & mox contra ſpem panem in eo nitidiſsimum reperit. Quo ille refectus, recreatus eſt, & viæ incolumis reſtitutus. Tepeſcit adoleſcentis feruor, dum arridet mundus. Pater eum mirè inſectatur. Diſcedit è patria.

Lantfranci prælarum encomion. Anſelmus in eius ſo diſciplinã tradit.

Exactis de hinc paucìm in Burgundia, partìm in Francia fermè tribus annis, Northmanniam adit: ibi quendam nomine V. Lantfrancum, virum videlicet valdè bonum, præſtanti religione ac ſapientia verè nobilem, videre alloqui & cohabitare volens. Excellens ſiquidem fama illius circunquaquè percrebuerat, & nobiliſsimos quoſque clericorum ad eum de cunctis mundi partibus agebat. Anſelmus igitur viro adito, eumque ſingulari quadam ſapientia pollere agnito, eius ſe magiſterio ſubdit, eique poſt modicum familiaris præ cæteris diſcipulis fit. Occupatur diu noctuque in literarum ſtudio, non ſolum quæ volebat à Lantfranco legendo, ſed & alios, quæ rogabatur ſtudioſè docendo. Propter quæ ſtudia, cum corpus vigiliis, frigore & inedia fatigaretur, venit ei in mẽtem, quia ſi aliquando monachus, vt olim propoſuerat, eſſet, acriora, quam patiebatur, eum pati non oportere: nec tunc ſui laboris meritum perderet, quod nunc, vtrum ſibi maneret, non perſpiciebat. Hoc ergo mente concepto, totam intentionem ſuam ad placendum Deo dirigere cœpit, & ſpernendo mundum cum oblectationibus ſuis, reuera cupit fieri monachus. Quid plura? Cogitat vbi melius perficere queat, quod facere deſiderat, & ita ſecum tractat: Ecce, inquit, monachus fiam. Sed vbi? Si Cluniaci vel Becci, totum tempus, quod in diſcendis literis poſui, perdidi. Nam & Cluniaci diſtrictio ordinis, & Becci ſupereminens prudentia Lantfranci, qui illic monachus eſt, mihi aut nulli prodeſſe, aut nihil valere comprobabit. Itaque in tali loco perficiam, quod diſpono, in quo & ſcire meum poſſum oſtendere, & multis prodeſſe. Hæc, vt lubens ipſemet referre ſolebat, ſecum meditabatur. addebatq; Necdum eram edomitus, necdum in me vigebat mundi contemptus. Vnde quod ego, vt putabam, fretus aliorum charitate dicebam, quàm damnoſum eſſet, non aduertebam.

VI. Poſtmodum autem in ſe reuerſus: Quid, inquit, Eſſene monachum, hoc eſt, velle ſcilicet alijs præponi, præ aliis honorari, ante alios magnificari? Non. Illic ergo, depoſita cõtumacia, monachus deueni, vbi, ſicut æquum eſt cunctis, propter Deum poſtponaris, cunctis abiectior habearis, præ cunctis paruipendaris. & vbi hoc eſſe poterit? Equidem Becci. Ibi ſiquidem nullius ponderis ero, quando quidem ille ibi eſt, qui præeminentis ſcientiæ luce conſpicuus, cunctis ſufficiens, cunctis honorabilis & acceptus eſt. Illic ergo requies mea, illic ſolus Deus intentio mea, illic ſolus amor eius erit contemplatio mea, illic beata & aſsidua memoria eius, felix ſolamen & ſatietas mea. Hæc cogitabat, hæc deſiderabat, hæc ſibi prouenire ſperabat. Raptabatur quoque mens eius per id temporis in alias ſectandæ ſemitas viæ, ſed vis deſiderij eius in hanc, quam maxime declinauerat. Sciens itaque ſcriptum eſſe, Omnia fac cum conſilio, & poſt factum non pœnitebis: nolebat ſe alicui vni vitæ earum, quas mente volucbat, inconſulte credere, ne in aliquo videretur ſcripturæ præceptis nõ obedire. Amicos inſuper multos habens, ſed cui ſe totum in iſtis committeret, conſiliarium vnum de mille, videlicet præfatum Lantfrancum eligens, venit ad eum, indicans voluntatem ſuam ad tria pendere: ſed per conſilium eius ad vnum, quod potiſsimum iudicaret, duobus relictis, ſe velle tenere. Quæ tria ſic ei expoſuit. Aut enim, inquit monachus fieri volo, aut eremi cultor eſſe deſidero, aut ex proprio patrimonio viuens, quibuslibet indigentibus propter Deum pro meo poſſe exinde miniſtrare ſi conſulitis, cupio. (Iam enim pater eius obierat, & tota hæreditas ad illum reſpiciebat.) In his, inquam, tribus voluntatem meam, domine Lantfrance, fluctuare ſciatis, ſed precor, vt me horum potiſsimo ſtabiliatis.

Ecclꝛ 32

De vitæ genere ſuſcipiendo cõſuluit Lantfrancum.

VVilhel. Malmeſb. de geſt. Pont. Angl. lib. 1.

VII. Differt Lantfrancus ſententiam ferre, ſuadetque negocium ad venerabilis Maurilij Rothomagenſis epiſcopi audientiam magis referre: acquieſcit Anſelmus conſilio, & comitatus Lantfranco pontificem petit. Tanta autem vis deuotionis pectus Anſelmi tunc poſſidebat, tantumque veri conſilij Lantfranco ineſſe credebat, vt cum Rothomagum petentes, per magnam, quæ ſuper Beccum eſt, ſyluam pergerent, ſi Lantfrancus ei diceret, in hac ſylua mane, & ne, dum vixeris, hinc exeas caue, proculdubio, vt fatebatur, imperata ſeruaret. Peruenientes ergo ad epiſcopum, aduentus ſui cauſas ei exponunt, quid inde ſentiat, quærunt. Nec mora, monachicus ordo præ cæteris laudatur, eiusque propoſitum omnibus alijs antefertur. Anſelmus hæc audiens & approbans, omniſſis aliis, ſeculo relicto, Becci monachus factus eſt, anno ætatis ſuæ viceſimo ſeptimo. Regebat eo tempore cœnobium ipſum dominus abbas Herluinus nomine, vir grandæuus, & magna probitate conſpicuus, qui primus ipſius loci abbas, monaſterium ipſum à fundamentis de ſuo patrimonio fecerat. Sæpedictus autem Lãtfrancus gradum Prioris obtinebat. Anſelmus vero nouus monachus factus, ſtudioſè vitam aliorum religioſius viuentium æmulabatur. Immo ipſe ſic religioni per omnia ſeruiebat, vt quiſquis religioſè in tota ipſa congregatione viuere volebat, in eius vita ſatis inueniret quod imitaretur, & ita per triennium de die in diem ſemper in melius proficiens, magnus & honorandus habebatur.

Eius erga Lantfrancum obſeruantia. Fit monachus. Herluinus primus abbas Beccẽſ.

Fit Prior.

VIII. Venerabili autem Lantfranco in Cadomenſis cœnobij regimen aſſumpto, Prioris officio functus eſt, ſicque Deo ſeruiendi ampliorem libertatem potitus, totum ſe, totum tempus ſuum, in illius obſequio expendere, ſeculum & cuncta negocia eius ab intentione ſua funditus cœpit amouere. Factumque eſt, vt ſoli Deo, cæleſtibusque diſciplinis iugiter occupatus, in tantum ſpeculationis diuinæ culmen aſcenderit, vt obſcuriſſimas, & ante tempus ſuum inſolitas de diuinitate Dei & noſtra fide quæſtiones, Deo reſerante perſpiceret, ac perſpectas enodaret, apertisque rationibus, quæ dicebat, rata & catholica eſſe probaret. Diuinis namque ſcripturis tantam fidem adhibebat, vt indiſſolubili firmitate cordis crederet, nihil in eis eſſe, quod ſolidæ veritatis tramitem vllo modo exiret. Quapropter ſummo ſtudio animum ad hoc intenderat, quatenus iuxta fidem ſuam mentis ratione mereretur percipere, quæ in ipſis ſenſit multa caligine tecta latere. Contigit ergo quadam nocte, vt ipſe in huiuſmodi mente detentus, ante nocturnas vigilias vigilans in lecto iaceret, & meditando ſecum rimari conaretur, quonam modo Prophetæ præterita ſimul & futura, quaſi præſentia, olim agnouerint, & indubitanter ea dicto vel ſcripto protulerint. Et eccè cum in his totus eſſet, & ea intelligere magnopere deſideraret, defixis oculorum ſuorum radiis, vidit per medias maceries oratorii ac dormitorij monachos, quorum hoc officium erat, pro apparatu matutinarum altare & alia loca eccleſiæ circumeuntes, luminaria accẽdentes, & ad vltimum vnum eorum, ſumpra in manibus chorda, pro excitandis fratribus ſcillam pulſantem: ad cuius ſonitum conuentu fratrum de lecto ſurgente, miratus eſt de re, quæ acciderat. Concepit ergo apud ſe, Deo leniſſimum eſſe, prophetis in ſpiritu ventura monſtrare, cum ſibi conceſſerit, quæ fiebant, per tot obſtacula corporeis oculis poſſe videre.

Eius mentis perſpicacia.

Corporeis oculis parietes penetrat.

IX. Hinc perſpicaciori interius ſapientiæ luce perfuſus, mores omnis ſexus & ætatis ita diſcretionis ratione monſtrante penetrauit, vt eum palam inde tractantem, aduerteres cuique ſui cordis arcana reuelare. Origines inſuper, & ipſa, vt ita dicam, ſemina atque radices, nec non proceſſus omnium virtutum ac vitiorum detegebat, & quemadmodum vel hæc adipiſci, vel hæc deuitari atque deuinci poſſent, luce clarius edocebat. Tantam autem omnis boni conſilij vim in eo elucere cerneres, vt pectori eius ſpiritum conſilij præſidere non ambigeres. Quam promptus vero atque aſſiduus in ſanctis exhortationibus fuerit, ſuperuacuum eſt dicere, cum illum ſemper in ipſis infatigabilem, omnes ferme audientes conſtat fatigaſſe: quodque dicitur de ſancto Martino, Eius ori nunquam defuit Chriſtus, ſiue iuſtitia, vel quicquid ad veram vitam pertinet incunctanter confirmamus ſine mendacio poſſe dici de illo. In his leue eſt lectorem aduertere, eum de menſa Domini non ſine quodam præſagio per viſum iam olim nitido refectum pane fuiſſe.

Magnum animi lumen.

Optimus conſiliarius.

X. De corporalibus eius exercitiis, ieiuniis dico, orationibus atque vigilijs, melius æſtimo ſilere, quàm loqui. Quid nanque de illius ieiunio dicerem, cum ab initio Prioratus ſui tanta corpus ſuum media macerauerit, vt non ſolùm omnis illecebra gulæ penitus in eo poſtmodum extincta ſit, ſed nec famem ſiue delectationem comedendi pro quauis abſti-

Mira abſtinentia.

abſtinentia, vt ipſe dicere conſueuerat, aliquandò pateretur? Comedebat tamen, vt alij homines, ſed omninò parce. ſciens corpus ſuum ſine cibo non poſſe ſubſiſtere. In orationibus autem, quas ipſe iuxta deſiderium & petitionem amicorum ſuorum ſcriptas edidit, qua ſolicitudine, quo timore, qua ſpe, quo amore Deum & ſanctos eius interpellauerit, nec non interpellandos docuerit, ſatis eſt & me tacente videre: ſit modò, qui eis piè intendat, & ſpero, quia cordis eius affectum, ſuumque profectum in illis & per illas gaudens percipiet. Quid de vigilijs? Totus dies in dandis conſilijs ſæpiſſime non ſufficiebat: addebatur adhuc pars maxima noctis. Præterea libros, qui ante id temporis nimis corrupti vbique terrarum erant, nocte corrigebat, ſanctis meditationibus inſiſtebat, ex contemplatione ſummæ beatitudinis & deſiderio vitæ perennis immenſos lachrymarum imbres effundebat. Huius vitæ miſerias, ſuaq;, ſi quæ erant, peccata & aliorum amariſſime flebat, & vix parum ante vigilias nocturnas, ſæpeq; nihil ſomni capiebat. Talibus ſtudijs vita eius ornabatur.

Precationum eius libellus.

Eius vigiliæ

Corrigit libros.

XI. QVALITER autem erga ſubditos ſe habebat, det Deus ad æmulationem prælatorum, poſſe vel quid modicum dici. Cum primum igitur Prior factus fuiſſet, quidam fratres ipſius cœnobij facti ſunt æmuli eius, videntes & videndo inuidentes illum præponi, quem iuxta conuerſionis ordinem iudicabant eis debere ſupponi. Itaque turbati, alioſque turbantes, ſcandala mouent, diſſenſiones pariunt, ſectas nutriunt, odia fouent. at ipſe cum his, qui oderant pacem, erat pacificus, & detractionibus eorum reddebat officia fraternæ charitatis, malens vincere malitiam in bono, quam à malitia eorum vinci in malo. Quod miſerante Deo factum eſt: ſiquidem illi animaduertentes eum omnimodis pure ac ſimpliciter in cunctis actionibus ſuis incedere, neque quod iure blaſphemari poſſet, in illo reſidere, mala voluntate in bonam mutata, dicta eius & facta in bono æmulari cœpere. Verum vt clareat, quo pacto id prouenerit, vnum ex ipſis exempli gratia ponam, quatenus agnito, quo dolo Anſelmi à ſua prauitate ſit mutatus, qualiter & alij per eum correcti ſint, perpendatur.

Aemulos patitur, dū alijs antefertur.

Illos bonitate vincit.

XII. OSBERNVS quidam nomine, ætate adoleſcentulus, ipſius monaſterij monachus, ingenio quidem ſagax, & artificioſis ad diuerſa opera pollens manibus, bonam in ſe bonæ ſpei materiam præferebat. Sed mores, qui in eo valde peruerſi erant, iſta multum decolorabant, & inſuper odium, quod omninò more canino contra Anſelmum exercebat. Quod odium, quantum ad ſe, Anſelmus non magnipendens, ſed tamen mores illius conuenire ſagacitati ingenij eius magnopere cupiens, cœpit quadam ſancta calliditate puerum pijs blandimentis delinire, puerilia facta eius benigne tolerare, multa illi, quæ ſine ordinis detrimento tolerari poterant, concedere, in quibus & ætas eius delectaretur, & effrenus animus in manſuetudinem curuaretur. Gaudet puer in talibus, & ſenſim à ſua feritate ipſius dimittitur animus. Incipit Anſelmum diligere, eius monita ſuſcipere, mores ſuos componere. Quod ille intuens, præ cæteris eum familiariter amplectitur, nutrit, fouet, & vt ſemper in melius proficiat, omnibus modis hortatur & inſtruit. Dehinc paulatim ei, quæ conceſſerat, puerilia ſubtrahit, eumque ad honeſtam morum maturitatem prouehere ſatagit. Non fruſtratur pia ſolicitudo eius, proficiunt in iuuene ac roborantur ſacra monita eius. Ergo vbi de firmitate boni ſtudij adoleſcentis ſe poſſe confidere animaduertit, mox omnes pueriles actus in eo reſecat, & ſi quid reprehenſionis eum admittere comperit, non modo verbis, ſed & verberibus in eo acriter vindicat. Quid ille? Aequanimiter cuncta ſuſtinet, confirmatur in propoſito omnis religionis, feruet in exercitio diſcendæ omnis ſanctæ actionis, ſuffert patienter aliorum contumelias, opprobria, detractiones, ſeruans erga omnes affectum ſynceræ dilectionis. Lætatur pater in his vltra, quam dici poſſit, & diligit filium ſancto charitatis igne, pluſquam credi poſſet.

Osbernus eum odit acerbè.

Eum mira prudentia Anſelmus corrigit.

Osberni admiranda mutatio.

XIII. SED cum ipſe (vt flens referebat) eum ad magnum Eccleſiæ fructum proficere ſperaret, ecce graui corporis infirmitate præripitur, lectoque recipitur. Videres tum bonum patrem, felicis iuuenis amicum, lecto iacentis diu noctuque aſſidere, cibum & potum miniſtrare, omnium miniſtrorum ſuper ſe miniſteria ſuſcipere, veri amici morem in omnibus gerere. Ipſe corpus, ipſe animam eius ſtudioſiſſime refouebat. Appropinquanti autem ad exitum, familiari præcepit alloquio, quatenus poſt obitum ſuum, ſi poſſibile eſſet, ſuum eſſe ſibi reuelaret. Spopondit, & tranſijt. Corpus defuncti ex more lotum veſtitum, in feretro compoſitum, in eccleſiam delatum eſt. Circunſederunt fratres, pſalmos pro eius anima decantantes. Anſelmus verò, quo liberius pro eo preces funderet, in ſecretiorem eccleſiæ locum ſeceſſit. Qui cum inter ipſas lachrymas ex graui cordis mœſtitudine corpore deficeret, & paululum oculos in ſomnum deprimeret, vidit in ſpiritu mentis ſuæ quaſdam reuerendi vultus perſonas, candidiſſimis veſtibus ornatas, domum, in qua idem Osbernus vitam finierat, introiſſe, & ad iudicandum circum conſediſſe. Verum cum iudicij ſententiam ignoraret, eamque ſolicitus noſſe deſideraret: ecce Osbernus adeſt, ſimilis homini ad ſe, cum aut ex languore, aut ex nimia ſanguinis minutione fuerit exanimatus, redeunti. Ad quem pater: Quid eſt fili? Quomodo es? Cui ille hæc verba reſpondit: Ille antiquus ſerpens ter inſurrexit in me, & ter cecidit in ſemetipſum, & vrſarius Domini Dei liberauit me. Quo dicto Anſelmus oculos à ſomno leuauit, & Osbernus non comparuit. En obedientiam mortuus viuo exhibebat, quam viuens viuenti exhibere ſolebat.

Osbernus obit.

Apparet S. Anſelmo.

XIV. QVOD ſi quiſpiam audire velit, qualiter hæc obedientis verba defuncti, ipſe Anſelmus fuerit interpretatus, breui accommodet aures. Ter, inquit, antiquus ſerpens inſurrexit in eum, quia de peccatis, quæ poſt baptiſmum admiſerat, priuſquam à parentibus ad ſeruitium Dei in monaſterium offerretur, illum diabolus accuſauit: de peccatis etiam, quæ poſt oblationem parentum ante ſuam profeſſionem fecerat, illum accuſauit: de peccatis nihilominus quæ poſt profeſſionem ante obitum ſuum egerat, illum accuſauit. Sed ter cecidit in ſemetipſum, quia peccata, quæ in ſæculo conſtitutus admiſerat, per fidem parentum, quando eum Deo obtulerunt, deleta inuenit. Et peccata, quæ poſtmodum in monaſterio degens ante ſuam profeſſionem fecerat, in ipſa profeſſione deleta inuenit. Peccata etiam, quæ poſt profeſſionem ante obitum ſuum egerat, per veram confeſſionem & pœnitentiam deleta atque dimiſſa in ipſo eius obitu confuſus inuenit: ſicque malignas verſutias ſuas, quibus eum ad peccandum illexerat, iuſto Dei iudicio in ſe ad cumulum ſuæ damnationis retorqueri ingemuit. Et vrſarius Domini Dei liberauit eum. Vrſarij Dei, boni angeli ſunt. Sicut enim vrſarij vrſos, ita angeli malignos dæmones à ſua ſæuitia coercent & reprimunt, ne nobis tantum noceant, quantum volunt. Poſt hæc Anſelmus, vt ſanctæ dilectionis munus, quod viuo impenderat, mortuo non negaret, per integrum annum Miſſam pro anima eius omni die celebrauit. Quod ſi aliquando à celebratione ipſius ſacramenti impediebatur, eos qui Miſſas familiares debebant, ſuam pro anima fratris Miſſam dicere faciebat, & ipſe Miſſas eorum, dum opportunum erat, ante Miſſam ſui defuncti alia Miſſa perſoluebat. Itaque per ſingulos dies totius anni aut ipſe pro illo Miſſam celebrauit, aut ab alio celebratam alia Miſſa mutuatus eſt. Super hæc miſſis circunquaque epiſtolis, pro anima ſui Oſberni orationes fieri petijt & obtinuit. Hæc fratres videntes, & ſocordiam ſui cordis redarguentes, ſe miſeros ac infelices, Osbernum beatum prædicant ac felicem, qui talem amorem, talem meruit inueniſſe ſubuentionem. Ex hoc ergo ſinguli quique corpore & animo ſe ſubdunt Anſelmo, cupientes in amicitiam eius hæreditario iure ſuccedere Osberno. At ille in conuerſione ipſorum Deo gratias agens, omnibus omnia factus eſt, vt omnes ſaluos faceret.

Profeſſio monaſtica delet peccata.

Vrſarij Dei.

XV. VERVNTAMEN adoleſcentibus atque iuuenibus præcipua cura intendebat, & inquirentibus de hoc rationem, ſub exemplo reddebat. Comparabat ceræ iuuenis ætatem quæ ad formandum ſigillum apte eſt temperata. Nam ſi cera, inquit, nimis dura vel mollis fuerit, ſigillo impreſſo, eius figuram in ſe nequaquàm ad plenum recipit. Si verò, inquit,

Iuuentus ceræ comparatur.

quit, ex vtriſque, duritia ſcilicet atque mollitie, diſcrete habens, ſigillo imprimitur, tunc forma ſigilli omnino perſpicua & integra redditur. Sic eſt in ætatibus hominum. Videas hominem in vanitate huius ſeculi ab infantia vſque ad pro-
Senes. fundam ſenectutem conuerſatum, ſola terrena ſapientem, & in his penitus obduratum. Cum hoc age de ſpiritualibus,
huic de ſubtilitate contemplationis diuinæ loquere, hunc ſecreta cæleſtia doce rimari, & perſpicies eum nec quid velis
Pueri. quidem poſſe videre. Nec mirum: indurata cera eſt: in iſtis ætatem non triuit, aliena ab iſtis ſequi didicit. Econtrariò
conſideres puerum, ætate ac ſcientia tenerum, nec bonum nec malum diſcernere valentem, nec te quidem intelligere
de huiuſmodi differentem. Nimirum mollis cera eſt & quaſi liquens, nec imaginem ſigilli quoquo modo recipiens.
Iuuenes. Medius horum adoleſcens & iuuenis eſt, ex teneritudine atque duritia congruè temperatus. Si hunc inſtruxeris, ad quæ
voles, informare valebis. Quod ipſe animaduertens, iuuenibus maiori ſolicitudine inuigilo, procurans cuncta in eis viti-
orum germina extirpare, vt in ſanctarum exercitiis virtutum, poſtea competenter edocti, ſpiritualis in ſe transforment
imaginem viri.

XVI. Sed cum inter hæc eum diuerſa diuerſorum negocia fatigarent, & nonnunquam illius mentem à ſua quiete turba-
rent, conſilium ſuper his à ſupradicto venerandæ memoriæ archiepiſcopo Rothomagenſi Maurilio poſtulaturus, Ro-
thomagum venit. Cumque ſui aduentus cauſam pontifici exponeret, ac inter verba pro amiſſa ſtatus ſui tranquillitate
vehementiſſime fleret, ab onere prælationis, quod ſibi fatebatur importabile, vt releuari mereretur, magnopere cœpit
rogare. At ille, ſicuti vir magnæ ſanctitatis, Noli, inquit, mi fili chariſſime, quod quæris, quærere: nec te à ſubuectione a-
Periculo ſum eſt ab iicere curâ animarum. liorum, tui ſolius curam gerens, velis retrahere. Verè etenim dico tibi, me de multis audiſſe, multosque vidiſſe, qui quo-
niam cauſa ſuæ quietis proximorum vtilitati per paſtoralem curam inuigilare noluerunt, per deſidiam ambulantes, ſem-
per de malo in peius profecerunt. Quapropter ne tibi (quod abſit) hoc idem contingat, per ſanctam obedientiam præci-
pio, quatenus prælationem, quam nunc habes, retineas, nec eam, niſi tuo iubente Abbate, quomodo libet deſeras: & ſi
quando fueris ad maiorem vocatus, eam ſuſcipere nullatenus abnuas. Scio enim, quod in hac, quam tenes, nō diu mane-
bis, verum ad altiorem prælationis gradum poſt non multum proueheris. Quibus auditis, Væ, inquit, miſero, mihi. In eo
quod porto, deficio: & ſi grauius imponitur onus, reiicere non audeo? Repetit præſul edictum, & vt prius iubet ne tranſ-
grediatur.

XVII. Dehinc Anſelmus ad monaſterium reuerſus, talem ſe cunctis exhibuit, vt ab omnibus loco chariſſimi patris diligere-
tur. Ipſe enim mores omnium & infirmitates æquanimiter ſufferebat, & vnicuique, ſicut expedire ſciebat, neceſſaria ſug-
gerebat. O quot in ſua iam infirmitate deſperati, per piam ſolicitudinem eius ſunt ad priſtinam ſanitatem reuocati. Quod
nitu Hereuualde decrepite ſenex in te ipſo percepiſti, quando grauatus non ſolum ætate, ſed & valida infirmitate, ita vt ni-
hil tui corporis, præter linguam, haberes in tua poteſtate, per manus illius paſtus, & vino, de racemis per vnam in aliam
Eius erga ægrotos cura & ſolicitudo. eius manum expreſſo, de eius ipſa manus bibens, es refocillatus, ac priſtinæ ſanitati redonatus. Neque enim alium aut a-
liunde potum ſumere poteras, qui tibi cordi eſſet, vt referebas. Ipſe quippe Anſelmus in vſu habebat, infirmorum do-
mum frequentare, ſingulorum fratrum infirmitates diligenter inueſtigare, & quod infirmitas cuiuſque expetebat, ſin-
gulis abſque mora ſeu tædio ſubminiſtrare. Sicque ſanis pater, & infirmis erat mater, immo ſanis & infirmis pater & ma-
ter in commune. Vnde & quicquid ſecreti apud ſe quiuis illorum habebat, non ſecus quam dulciſsimæ matri, illi reuela-
re ſatagebat. Veruntamen ſolers diligentia iuuenum hoc præcipuè exercebat.

XVIII. De quorum numero quidam in ipſo conuentu hoc apud ſe propoſuerat, quatenus nulla occaſione vnquam
ſuam manum ſuis genitalibus membris admoueret. Cui propoſito inuidens diabolus, tantum dolorem & anguſtiam
in eiſdem membris fecit eum ſentire, vt ſe iuuenis nullo modo ferre valeret. Sentiebatur etenim caro ipſa tanti ponde-
ris eſſe, ac ſi quædam plumbi grauiſſima moles ad ima eum detrahens, in illa ſui corporis parte penderet. Cumque in ha-
bitu ſuo anxietatis magnitudinem diſſimulare non poſſet, requiſitus ab Anſelmo quid haberet, rem celare non potuit.
Admonitus itaque, vt modum ægritudinis admota manu probaret, verecundatus recuſauit, timens ne propoſitum vio-
laret. Tunc Anſelmus, aſſumpto ſecum quodam grandæuo fratre & religioſo, iuuenem languidum in ſecretiorem lo-
cum ducit, vtpotè modum infirmitatis illius agnituru, & auxilium pro poſſibilitate laturus. Quid amplius? Caro ſaniſſi-
ma reperitur, & admodum mirati ſunt. Eueſtigio quippe omnis illa diabolica vexatio cadit, nec in huiuſmodi fatigat vl-
terius iuuenem, quem ſimplex Anſelmi adſpectus à tanta clade fecit immunem.

XIX. Præterea quidam ex antiquioribus ipſius cœnobij fratribus, qui veteri odio plurimum erat infeſtus Anſelmo, nec vlla-
tenus poterat ſuper eum reſpicere ſimplici oculo, infirmitate preſſus, ad extrema perductus eſt. Cum itaque fratres me-
ridiana hora in lectis ex more quieſcerent, ipſe in domo infirmorum, in qua iacebat, cœpit miſerandas voces edere, &
quaſi quorundam horridos adſpectus ſubterfugere geſtiret, pallens & anxiè tremens, vultum ſuum deliteſcendo hincin-
Frater ei infeſtus, in ſummo verſatur periculo. de commutare: Territi fratres, qui aderant, quid haberet, percontantur. At ille: Geminos immanes lupos me inter bra-
chia ſua compreſſum tenere, & guttur meum impreſſis dentibus iamiam ſuffocare videtis, & quid mihi ſit quæritis? Quo
audito, vnus ex monachis, Riculphus, nomine, ad Anſelmum qui tunc in clauſtro emendandis libris intendebat, con-
citus perrexit, & eo extra clauſtrum educto, quid circa infirmum frattrem ageretur, patefecit. Iuſſus ergo Riculphus ad æ-
grum rediit, & Anſelmus in ſecretiorem locum ſolus ſeceſſit: Poſt modicum, domum in qua frater, qui patiebatur, erat,
Eum Anſelmus liberat. ingrediens, leuata manu, ſignum ſanctę Crucis edidit, dicens: In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Ad quod factum
ſtatim æger conquieuit, exhilarato vultu, intimo cordis affectu Deo gratias agere cœpit. Dicebat enim, quod Anſelmo oſtium ingrediente, & extenſa manu ſignum ſanctæ Crucis edente, viderit ex ore illius flammam ignis in modum
lanceæ procedentem, quæ in lupos iaculata, eos deterruit, & celeri fuga delapſos procul abegit. Tunc Anſelmus ad
fratrem accedens, atque cum eo de ſalute animæ ſuæ ſecretius loquens, ad pœnitudinem & confeſſionem omnium, in
quibus ſe Deum offendiſſe recordari valebat, cor eius inclinauit. Paterna dehinc authoritate à cunctis abſolutum, dixit
eum hora qua fratres ad Nonam ſurgerēt, præſenti vita deceſſurum, Quod & factum eſt. Nam monachis à lecto ſurgenti-
bus, ipſe ad terram depoſitus eſt, & illis circa ipſum in vnum collectis, defunctus eſt.

XX. Præfatus Riculphus ſecretarii, id eſt, cuſtodis officio in ipſo cœnobio fungebatur. Hic quadam nocte, dum tempus
& horam, qua fratres ad vigilias excitaret, per clauſtrum iens, obſeruaret, forte ante oſtium capituli pertranſiuit: intro-
ſpiciens verò, vidit Anſelmum in oratione ſtantem, ingenti ſplendentis flammæ globo circuncinctum. Miratur, & quod
Orans ſplē-dore cinctus videtur. videbat, quid noui prætenderet, ignorabat. Exiſtimabat enim Anſelmum ea hora ſopori potius, quam orationi occupa-
tum. Ocyus itaque dormitorium aſcendit, ad lectum Anſelmi vadit, ſed eum ibi nequaquam inuenit. Regreſſus igitur
hominem in capitulo reperit, ſed globum ignis, quem reliquerat, non inuenit.

XXI. Alio quodam tempore eidem Anſelmo mandatum ab vno de principibus Normanniæ eſt, quatenus ad ſe in An-
gliam tranſire vellet, cum propter alia negocia, tum vt ſua prece iter illius per maritima pericula tueretur. Aſcendit, a-
biit, iam dies mutui colloquij in veſperam declinabat, & principem de hoſpitando Anſelmo nulla cura detinebat.
Quod vbi Anſelmo innotuit, nihil ſuper re cuiquam locutus, accepta licentia, loco deceſſit. Eunti autem, & quo
diuerteret, incertum habenti, (Beccus enim longe aberat) occurrit vnus de monachis Becci, volens illuc ire, quo cum
ſciebat

sciebat principis colloquio detineri. Interrogat ergo eum Anselmus, quo tendat. ac deinde quid consilij de suo hospitio ferat. Respondit: Et quidem, pater, hospitium qualecunque non longe habemus: sed quid vobis & fratribus præter panem & caseum apponatur non habemus. At ille subridens: Bone vir, ait, ne timeas: immo citus procede, & misso reti in vicinum amnem, statim inuenies piscem, qui sufficiet omnibus nobis. Ille accepto mandato præuolat, accitoque piscatore, quid Anselmus iusserit, intimat, ac vt velocius rete in fluuium iactet, iubet, hortatur & obsecrat. Admiratus, ille parere petenti moratur, ridendum potius quam attentandum, quod dicebat, fore pronuncians. Tandem tamen à fratre coactus, contra spem rete iecit, & ilico trutam insolitæ magnitudinis cum alio quodam pisciculo cepit. Territus piscator ad factum & obstupefactus, asseruit se iam per viginti annos recessus aquæ illius rimâsse, & nunquam huiusmodi trutam in ea reperire potuisse. Parata igitur & viro apposita, iuxta verbum eius, sibi & suis copiosè suffecit, & superabundauit.

Præuidet rem futurã.

Non sine miraculo piscis capitur.

XXII. ALIA vice vir quidam, Vualterus nomine, cognomine Tirellus, eundem hominem per terram suam transeuntem detinuit, nolens eum à se impransum dimittere. Verum cum ipse de penuria piscium conqueretur, & quòd tanto viro ac monachis eius, nisi vilia quædam, non haberet quæ apponeret, alludens dixit ei Anselmus Sturio vnus en tibi defertur, & animus ruus de deliciarum inopia queritur? Ridet ille fidem his, quæ audiebat, præbere nullatenus valens. Euestigio autem verborum Anselmi, duo ex hominibus viri attulerunt sturionem vnum prægrandem, quem in ripa fluminis Alteiæ dixerunt à pastoribus suis inuentum, sibique transmissum. Si spiritum prophetiæ in his viro affuisse quis dubitat, gestæ rei veritas, quid sit tenendum, declarat.

Prædicit futura.

XXIII. HIS temporibus scripsit tractatus tres, scilicet de Veritate, de Libertate arbitrij, & de Casu diaboli. In quibus satis patet, vbi animum fixerit, quanuis ab eis, quæ aliorum cura expetebat, talium rerum consideratione nullo se modo subtraxerit. Scripsit & quartum, quem intitulauit, de Grammatico. In quo cum discipulo, quem secum disputantem introducit, disputans, cum multas quæstiones dialecticas proponit & soluit, tum qualitates & qualia, quomodo sint discrete accipienda, exponit & instruit. Fecit quoque libellum vnum, quem Monologion appellauit: Solus enim in eo secum loquitur, ac tacita omni authoritate diuinæ scripturæ, quid Deus sit, sola ratione sic, nec aliter esse posse, probat & adstruit.

Edit aliquot libros.

Monologion.

POST hæc incidit sibi in mentem inuestigare, vtrum vno solo & breui argumento probari posset id, quod de Deo creditur & prædicatur: videlicet, quod sit æternus, incommutabilis, omnipotens, vbique totus, incomprehensibilis, iustus, pius, misericors, verax, veritas, bonitas, iustitia, & nonnulla alia, & quomodo hæc omnia in ipso vnum sunt. Quæ res, sicut ipse referebat, magnam sibi peperit difficultatem. Nam hæc cogitatio partim illi cibum, potum, & somnum tollebat: partim, & quod magis eum grauabat, intentionem eius, qua matutinis & alij seruitio Dei intendere debebat, perturbabat. Quod ipse animaduertens, nec adhuc, quod quærebat, ad plenum capere valens, ratus est huiusmodi cogitationem, diaboli esse tentationem, nisusque est eam procul repellere à sua intentione. Verum quanto plus in hoc desuadebat, tanto illum cogitatio ipsa magis ac magis infestabat. Et ecce quadam nocte inter nocturnas vigilias Dei gratia illuxit in corde eius, & res patuit intellectui, immensoque gaudio & iubilatione repleuit omnia intima eius. Reputans ergo apud se hoc ipsum & aliis, si sciretur, posse placere, liuore carens, rem ilico scripsit in tabulis, easque solicitius custodiendas vni ex monasterij fratribus tradidit. Post dies aliquot tabulas repetit à custode. Quæruntur in loco, vbi repositæ fuerant, nec inueniuntur. Requiruntur à fratribus, ne forte aliquis eas acceperit, sed nequaquam: Nec enim hucusque inuentus est, qui recognouerit se quicquam inde sciuisse. Reparat Anselmus aliud de eadem materia dictamen in aliis tabulis, & illas sub cautiori custodia tradit custodiendas. Ille in secretiore parte lectuli sui tabulas reponit, & sequenti die nil sinistri suspicatus, easdem in pauimento sparsas ante lectum reperit, cera, quæ in ipsis erat, hac illac frustratim dispersa. Leuantur tabulæ, cera colligitur, & pariter Anselmo reportantur: Adunat ipse ceram, & licet vix, scripturam

Quæstio difficilis eum valde exercet.

Perdit, quæ de ea quæstione scripsit.

XXIV. recuperat. Veritus autem, ne qua incuria penitus perditum eat, eam in nomine Domini pergameno iubet tradi. Composuit ergo inde volumen paruulum, sed sententiarum ac subtilissimæ contemplationis pondere magnum, quod Prosologion nominatur. Alloquitur etenim in eo opere, aut seipsum, aut Deum: Quod opus cum in manus cuiusdam veniisset, & is in quadam in ipsius operis argumentatione non parum offendisset: ratus est eandem argumentationem ratam non esse: quam refellere gestiens, quoddam contra illam scriptum composuit, & illud fini eiusdem operis scriptum apposuit. Quod cum sibi à quodam amico suo transmissum Anselmus considerâsset, gauisus est, & reprehensori suo gratias agens, suam ad hoc responsionem edidit, eamque libello sibi directo subscriptam, sub vno ei, qui miserat, amico remisit. Hoc ab eo & ab alijs, qui libellum illum habere dignantur, petitum iri desiderans, quatenus in fine ipsius suæ argumentationis reprehensio, & reprehensioni sua responsio subscribatur.

Prosologion scribit.

Eius multæ epistolæ.

XXV. INTER hæc scripsit etiam quamplures epistolas, per eas nonnullis ea, quæ secundum diuersitatem causarum sua intererant, procurare mandans, & nonnullis consilium de negocio suo quærentibus, pro ratione respondens. Et quidē de his, quæ diuersæ causæ scribere cogebant, mentionem facere supersedemus. Quid autem consilij cuidam Lanzoni, nouiter apud Gluniacum facto monacho per vnam mandauerit, huic operi inserere curaui, quatenus in hac vna cognoscatur, quid de aliis perpendatur. Scripsit itaque interalia sic: Ingressus es, charissime, professusque CHRISTI militiam, in qua non solum aperte obsistentis hostis violentia est propellenda, sed & quasi consulentis, astutia cauenda. Sæpè namque, dum tyronem CHRISTI vulnere malæ voluntatis apertè maleuolus non valet perimere, sitientem tamen poculo venenosæ rationis maleuolè callidus tentat extinguere. Nam cum monachum nequit obruere vitæ, quam professus est, odio: nititur eum conuersationis, in qua est, subruere fastidio. Et licet illi monachicum propositum tenendum quasi concedat, tamen quia hoc sub talibus, aut inter tales, aut in eo loco incepit, illum stultum nimis imprudentemque multimodis versutiis arguere non cessat: vt dum illi persuadet incepto DEI beneficio ingratum existere, iusto iudicio nec ad meliora proficiat, nec quod accepit, teneat, aut in eo vtiliter persistat. Quippe dum incessanter laboriosis cogitationibus de mutando, aut si mutari non valet, saltem de improbando, initio meditatur, nunquam ad finem perfectionis tendere conatur. Nam quoniam illi fundamentum, quod posuit, displicet, nullatenus illi structuram bonæ vitæ superædificare libet. Vnde fit, vt quemadmodum arbuscula, si sæpè transplantetur, aut nuper plantata, in eodem loco crebra conuulsione inquietetur, nequaquam radicare valens, ariditatem cito attrahit, nec ad aliquam fructus fertilitatem peruenit: sic infelix monachus, si sæpius de loco ad locum proprio appetitu mutatur, aut in vno permanens, frequenter eius odio concutitur, nusquam amoris stabilitus radicibus, ad omne vtile exercitium langueſcat, & nulla bonorum operum vbertate diteſcat: Cumque se nequaquam ad bonum, sed in malum proficere (si forte hoc recogitat) perpendat, omnem suæ miseriæ causam non suis, sed aliorum moribus iniustus intendat, atque inde se magis ad odium eorum, inter quos conuersatur, infeliciter accendat. Quapropter quicunque cœnobitarum fortè propositum aggreditur, expedit ei, vt in quocunque monasterio professus fuerit (nisi tale fuerit, vt ibi malum facere inuitus cogatur) tota mentis intentione amoris radicibus ibi radicare studeat, atque aliorum mores aut loci consuetudines, si contra diuina præcepta non sunt, etiamsi inutiles videantur, diiudicare refugiat. Gaudeat se iam tandem inuenisse, vbi se non inuitum, sed

Ex epistola ad Lanzonem.

Callida diaboli nequitia.

Monasterium suum monacho non mutandum.

voluntarium tota vita manſurum, omni tranſmigrandi ſolicitudine propulſa, deliberet: vt quietus ad ſola piæ vitæ exercitia exquirenda ſedulò vacet. Quòd ſi ſibi videtur maiora quædam ac vtiliora ſpirituali feruore appetere, quam illi præſentis monaſterij inſtitutionibus liceat, æſtimet aut ſe falli, ſiue præferendo paria paribus, vel minora maioribus: ſiue præſumendo ſe poſſe, quod non poſſit: aut certe credat ſe non meruiſſe, quod deſiderat. Quod ſi fallitur, agat gratias diuinæ miſericordiæ, qua ab errore ſuo defenditur, ne ſine emolumento, aut etiam cum iactura locum vel vitæ ordinem mutando, inconſtantiæ leuitatiſque fruſtra crimen ſubeat, aut maiora ſuis viribus experiendo fatigatus, deterius in priora, aut etiam in peiora prioribus deficiat. Si autem vere meliora illis, quæ in promptu ſunt, nondum meritus optat, patienter toleret diuinum iudicium, quod vlli aliquid iniuſte non denegat, neque murmurando aut obloquendo Deum offendat: ſed æquanimiter omnia ſufferat, omnia ad meliora conetur deducere ferendo: ne per impatientiam iudicem iuſtum exaſperans, mereatur quod non habet, non accipere: & quod accepit, amittere: aut quod non amat, inutiliter tenere. Seu vero miſericordiam ſeu iudicium erga ſe in illis, quæ non habet & optat, perſentiat, lætus ex his quæ accepit, largitati ſupernæ gratias dignas perſoluat. Et quia ad qualemcunque portum de procelloſis mundi turbinibus potuit pertingere, caueat in portus tranquillitatem, ventum leuitatis & impatienti turbinem inducere: quatenus mens, conſtantia & manſuetudine tutantibus quieta, diuini timoris ſolicitudini & amoris delectationi ſit intenta. Nam timor per ſolicitudinem cuſtodit, amor verò per delectationem perficit. Scio, quia hæc maiorem aut ſcribendi, aut colloquendi exigunt amplitudinem, vt plenius intelligatur, quibus ſcilicet dolis antiquus ſerpens ignarum monachum in hoc genere tentationis illaqueet, & econtra quibus rationibus prudens monachus eius callidas perſuaſiones diſſoluat & annihilet: ſed quoniam iam breuitatem, quam exigit epiſtola exceſſi, & totum, quod hinc dixi, aut dicendum fuit, ad cuſtodiendam mentis quietem pertinet, huius rei breuis exhortatio epiſtolam noſtram terminet. Nec putes chariſſime, hæc me idcircò dicere quod ſuſpicer te aliqua mentis inquietudine laborare: Sed quoniam dominus Vrſio cogit me aliquam admonitionem tibi ſcribere, neſcio quid potius moneam, quam cauere hoc ſub ſpecie rectæ voluntatis, quod ſcio nouitijs quibuſdam ſolere ſubrepere. Quapropter amice mi & frater dilectiſſime, conſulit, monet, precatur te tuus dilectus dilector totis cordis viſceribus, vt totis viribus quieti mentis ſtudeas, ſine qua nulli licet callidi hoſtis inſidias circunſpicere, vel ſemitas virtutum anguſtiſſimas proſpicere. Ad hanc verò monachus, qui in monaſterio conuerſatur, pertingere nullatenus valet ſine conſtantia & manſuetudine, quæ manſuetudo indiſſolubilis comes eſt patientiæ: & niſi monaſterij ſui inſtituta, quæ diuinis non prohibentur mandatis, etiam ſi rationem eorum non peruiderit, vt religioſa ſtuduerit obſeruare. Vale, & omnipotens Dominus perficiat greſſus tuos in ſemitis ſuis, vt non moueantur veſtigia tua vt in iuſtitia appareas in conſpectu Domini, & ſatieris, cùm apparuerit gloria eius.

Timor. Amor.

Mentis tranquillitati ſummoperè ſtudendū. *Pſal* 16.

XXVI. Inter hæc cum iam, vt dictis & ſcriptis ſuis mores ſui in nullo diſcordarent, totam ſuæ mentis intentionem in contemptum mundi compoſuiſſet, & his ſolis, quæ Dei erant, totum ſtudium ſuum infixiſſet, contigit, vt infirmitate correptus, grauiter affligeretur. Sed ipſe in Deo ſemper exiſtens, languore pauliſper ſedato, extra ſe per mentis exceſſum raptus, videt fluuium vnum rapidum atq; præcipitem, in quem confluebant omnium fluxuum purgaturæ, & quarunque rerum terræ lauaturæ. Videbatur itaque aqua ipſa nimis turbida & immunda, & omni ſpurcitiarum ſorde horrida. Rapiebat igitur in ſe, quicquid attingere poterat, & deuoluebat tam viros quam mulieres, diuites & inopes ſimul. Quod cum Anſelmus vidiſſet, & tam obſcœnam reuolutionem illorum miſeratus, vnde viuerent, aut vnde ſitim ſuam refocillarent qui ſic ferebantur, inquireret, accepiſſetque reſponſum, eos ea, qua trahebantur, aqua viuere delectarique, indignantis voce inquit: Quomodo? Taline aliquis cœno potatus, vel pro ipſo hominum pudore ſe ferret? Ad hæc ille, qui comitabatur eum, Ne miteris, ait. Torrens mundi eſt, quod vides, quo rapiuntur & inuoluuntur homines mundi, & adiecit: Viſne videre, quid ſit verus monachatus? Reſpondit: Volo. Duxit ergo illum quaſi in conſeptum cuiuſdam magni & ampli clauſtri, & dixit ei: Circumſpice. Adſpexit, & ecce parietes clauſtri illius obducti erant argento puriſſimo: Herba quoque mediæ planiti ei virens erat & ipſa argentea, mollis quidem & vltra humanam opinionem delectabilis: Hæc more alterius herbæ ſub his, qui in ea pauſabant, leniter flectebatur, & ſurgentibus ipſis, & ipſa erigebatur. Itaque locus ille totus erat amœnus, & præcipua iucunditate repletus, hunc ergò ad inhabitandum elegit ſibi Anſelmus. Tunc ductor eius dixit ei: Eia, vis videre, quid ſit patientia vera? Ad quod cum ille magno cordis affectu geſtiret, & ſe id quam maxime velle reſponderet, ad ſe ſubito reuerſus, & viſionem & viſionis demonſtratorem dolens ac gemebundus pariter amiſit. Duas autem, quas viderat, viſiones intelligens, ſecumque reuoluens, eo magis vnius horrorem fugere, quo alterius amœnitate ſtuduit delectari. Totum ergo deinceps ſe ſe dedit in hoc, vt verus monachus eſſet, & vt vitam monachicam firma ratione comprehenderet, alijſque proponeret: Nec eſt priuatus deſiderio ſuo. Quod quidem, vt æſtimo, aliquantum percipi poterit ex verbis eius, quæ per vices huic opuſculo indere rati ſumus, iuxta quod ſeries geſtæ rei, quam ſuſcepimus, enarrare poſtulabat. Nec enim mihi videtur, pleniter poſſe pertingi ad notitiam inſtitutionis vitæ illius, ſi deſcriptis actibus eius, quis vel qualis fuerit in ſermone, taceatur.

Viſionem in ecſtaſi videt.

Nota de mundo.

Item de monachatu.

Colloquium eius cū quodam Abbate, vt pueri ſint in cœnobijs tractandi.

XXVII. Qvodam igitur tempore cùm quidam Abbas, qui admodum religioſus habebatur, ſecum de his, quæ monaſticæ religionis erant, loqueretur, ac inter alia de pueris in clauſtro nutritis verba conferret, adiecit: Quid, obſecro, fiet de iſtis? Peruerſi ſunt & incorrigibiles, die ac nocte non ceſſamus eos verberantes, & ſemper fiunt ſibipſis deteriores. Ad quæ miratus Anſelmus: Non ceſſatis, inquit, eos verberare? Et cum adulti ſunt, quales ſunt? Hebetes, inquit, & beſtiales. At ille: Quam bene omne nutrimentum veſtrum expenditis, qui de hominibus beſtias nutriuiſtis? Et nos, ait, quid poſſumus inde? Modis omnibus conſtringimus eos, vt proficiant, & nihil proficimus. Conſtringitis? dic mihi, quæſo, Domine Abba, ſi plantam arboris in horto tuo plantares, & mox illam omni ex parte concluderes, vt ramos ſuos nullatenus extendere poſſet, cum eam poſt annum excluderes, qualis arbor inde prodiret? Profecto inutilis, incuruis ramis & perplexis. Et hoc ex cuius culpa procederet, niſi tua, qui eam immoderate concluſiſti? Certe hoc facitis de pueris veſtris. Plantati ſunt per oblationem in horto Eccleſiæ, vt creſcant & fructificent Deo. Vos autem intantum terroribus, minis & verberibus vndique illos coarctatis, vt nulla ſibi penitus liceat libertate potiri. Itaque indiſcrete oppreſſi, prauas & ſpinarum more perplexas intrà ſe cogitationes congerunt, fouent, nutriunt, tantaque eas nutriendo vi ſuffulciunt, vt omnia, quæ illorum correctioni poſſent adminiculari, obſtinata mente ſubterfugiant. Vnde fit, vt quia nihil amoris, nihil pietatis, nihil beneuolentiæ ſiue dulcedinis circa ſe in vobis ſentiunt, nec illi alicuius in vobis boni poſtea fidem habeant, ſed omnia veſtra ex odio & inuidia contra ſe procedere credant. Contingitque modo miſerabili, vt ſicut deinceps corpore creſcunt, ſic in eis odium & ſuſpicio omnis mali creſcat, ſemper pronis & incuruis ad vitia. Cumque ad nullum fuerint in vera charitate nutriti, nullum niſi depreſſis ſupercilijs, oculove obliquo valent intueri.

Elegans ſimilitudo.

XXVIII. Sed propter Deum vellem diceretis mihi, quid cauſæ ſit, quòd eis tantum infeſti eſtis? Nonne homines, nonne eiuſdem naturæ ſunt, cuius vos eſtis? Velletiſne vobis fieri, quod illis facitis, ſi quidem, quod ſunt, vos eſſetis? Sed eſto. Solis eos percuſſionibus & flagellis, ad mores bonos vultis informare. Vidiſtis vnquam aurificem ex lamina auri vel argenti, ſolis percuſſionibus imaginem [illegible] formâſſe? Non puto, Quid tunc? Quatenus aptam formam ex lamina aptet, nunc eam ſuo inſtrumento leniter premit & percutit, nunc diſcreto leuamine lenius læuat & format. Sic

Sic & vos, si pueros vestros cupitis ornatis moribus esse, necesse est, vt cum depressionibus verberum, impendatis eis paternæ pietatis & mansuetudinis leuamen atque subsidium. Ad hæc Abbas: Quod leuamen? quod subsidium? Ad graues & maturos mores illos constringere laboramus. Cui ille: Benè quidem. Et panis & quisque solidus cibus, vtilis & bonus est, eo vti valenti. Verum subtracto lacte, ciba inde lactentem infantem, & videbis eum magis ex hoc strangulari, quàm recreari, Cur hoc? Dicere nolo, quoniam claret. Attamen hoc tenete, quia sicut fragile & forte corpus pro sua qualitate habet cibum suum, ita fragilis & fortis anima habet pro sui mensura victum suum. Fortis anima delectatur & pascitur solido cibo, patientia scilicet in tribulationibus, non concupiscere aliena, percutienti vnam maxillam, præbere alteram, orare pro inimicis, odientes diligere, & multa in hunc modum. Fragilis autem adhuc in Dei seruitio, tenero lacte indiget, mansuetudine videlicet aliorum, benignitate, misericordia, hilari aduocatione, charitatiua suppor- tatione, & pluribus huiusmodi. Si taliter vestris & fortibus & infirmis vos coaptatis, per Dei gratiam omnes, quantum vestra refert, Deo acquiretis. His Abbas auditis, ingemuit, dicens: Vere errauimus à veritate, & lux discretionis non luxit nobis. Et cadens in terram ante pedes eius, se peccasse, se reum esse confessus est, veniamque de præteritis petijt, & emendationem de futuris repromisit. Hæc idcircò diximus, quatenus per hæc, quam piæ discretionis & discretæ pietatis in omnes fuerit, agnoscamus.

Item alia.

Non idem cibus forti & imbecillo apponendus.

XXIX TALIBVS studijs intendebat, in istis Deo seruiebat, per hæc bonis omnibus valde placebat. Vnde bona fama eius non modo Normannia tota est respersa, verumetiam Francia tota, Flandria tota, contigua quæque his terra omnis. Quin & mare transijt, Angliamque repleuit. Exciti sunt quaquagentium multi nobiles, prudentes clerici, strenui milites, atque ad eum confluxere, seque & sua in ipsum monasterium seruitio Dei tradidere. Crescit cœnobium illud intus & extra: intus in sancta religione, extra multimoda possessione. Cum vero Abbas Herluinus, cuius supra meminimus, iam decrepitus monasterij causis intendere, & opem ferre non valeret, quicquid agi oportebat, sub Anselmi, vtpote Prioris, dispositione fiebat. Exigentibus igitur multiplicibus causis, eum foras monasterium ire sæpe necesse fuit. Cui dum nonnunquam equi, & alia, quæ sunt equitaturis necessaria, deessent, præcepit Abbas ei omnia, quæ opus erant, parari, & illi soli, sicut propria, ministrari. At ille ad nomen proprietatis inhorruit, & reuersus de itinere, quæque specialiter fuerant præparata in viam ituris, communiter exponi iussit: nec propter securam, quam forsan erat passurus, penuriam, vnquam se retraxit, quin ex sua copia cæterorum suppleret inopiam. Nec mirandum, cum iam mundo illuxerat, eum se fratribus suis talem exhibuisse, cum, sicut ipsemet referre solitus erat, etiam quando adhuc in seculari vita degebat, eo circa alios amore feruebat, vt quemcunque sui ordinis minus se habentem videret, eius inopiam de abundantia sua libens pro posse suppleret. Iam tunc enim ratio illum docebat, omnes diuitias mundi pro communi hominum vtilitate ab vno omnium patre creatas, & secundum naturalem legem nihil rerum magis ad hunc, quam ad istum pertinere. Taceo, quod illi sæpe plura auri & argenti pondera à nonnullis sunt oblata, quatenus ea in suos suorumque vsus susciperet, seruaret, dispenderet, quæ ipse nulla patiebatur ratione susci pere: nisi forte communi fratrum vtilitati profutura, Abbati præsentarentur. Sed cum is, qui sua offerebat, econtrà diceret, se nullam tunc voluntatem habere, vt abbati vel monachis aliquid daret, nisi ei soli: referebat ille, se talium opus non habere, nec aliter à quoquam velle quicquam accipere. Illud autem breuiter dico, quòd inter huiusce modi studia die quadam dum ad lectum suum in dormitorio diuerteret, annulum aureum in eo insperatus inuenit, & admodum miratus est. Reputans ergo apud se, ne forte aliquis eorum, qui res monasterij procurabant, quouis euentu eundem annulum ibi re liquerit, leuauit eum & singulis ostendit. Mirantur illi, & se rei conscios omninò negant. Ostenditur alijs atque alijs, sed hucusque nullus fuit, qui recognouerit, vnde vel à quo illuc delatus sit. Et tunc quidem annulus idem in opus Ecclesiæ expensus est, & res ita remansit: Postmodum verò, cum ipse Anselmus ad pontificatum sumptus est, fuerunt qui hoc ipsum per annulum illum iam tunc quodam præsagio præsignatum fuisse assererent. Nos autem quæ gesta sunt, simplici tantum stylo digerimus.

Multi ad eius cœnobium confluunt, eius fama exciti.

Annulum aureum reperit in lecto suo.

XXX. INVITABATVR præterea à diuersis abbatijs, quatenus ibi & publice in Capitulo fratribus, & secum priuatim loqui volentibus, verba vitæ ministraret. Nanque solenne extiterat omnibus, vt quicquid ab ore illius foret auditum, sic haberetur quasi planè diuinum responsum. Vnde requirendi consilij gratia, ex diuersis ad eum locis festinabatur. Quæ res inuidia graui diabolum vulnerabat. Nonnullos ergo, quos ab ea intentione secreta fraude non poterat, manifesta increpatione auertere machinabatur. Exempli causa. Miles quidam erat, Cadulus nomine. Hic quadam vice vigilijs & orationibus Deo intentus, audiuit diabolum sub voce scutarij sui extra ecclesiam, in qua erat, vociferantem, & turbato murmure equos & omnia sua fracto hospitio à latronibus iam tunc directa esse, atque abducta conquerentem, nec aliquid eorum vlterius recuperandum, ni citius accurreret. Ad quæ cum ille nequaquam moueretur, maius videlicet damnum deputans orationi cedere, quàm sua perdere, dolens diabolus se despectum, in speciem vrsi demutatus est, & ecclesiæ per tectum dilapsus, ante ipsum præceps corruit, vt horrore saltem & fragore sui casus, virum à cœpto perturbaret. Sed miles immobilis permanet, & monstrum securus irridet. Post quæ statum vitæ suæ proposito sanctiori fundare desiderans, Anselmum adijt, consilium eius super hoc addiscere cupiens. Verum dum ad ipsum vadens, iter accelleraret, ecce malignus hostis humanam vocem ex aduerso edens, in hæc verba prorupit: Cadule, Cadule, quo tendis? Igitur cum ille ad vocem hanc subsisteret, scire volens, quis esset qui talia diceret, repetiuit dæmon & ait: Quo tendis Cadule? Quid te tantopere Priorem illum hypocritam cogit adire? Opinio siquidem eius omninò alia est à conuersatione vitæ illius. Quapropter suadeo, consulo, vt celerius redeas, ne seductus ab ea stultitia, qua modo traheris, illaqueeris. Hypocrisi nanque sua iam multos decepit, & spe vana deliburos, suis vacuos & immunes effecit. Hæc ille audiens, & dæmonem esse, qui loquebatur recognoscens, signo se crucis muniuit: & spreto hoste, quo proposuerat ire, perrexit. Quid plura? Audito Anselmo, abnegato seipso & seculo, religiosæ vitæ se tradidit, & apud maius monasterium monachus factus est. Hunc etenim vsum Anselmus habebat, vt nunquam alicuius commodi causa suaderet alicui seculo renunciare volenti, quatenus in suo monasterio potius, quam in alieno, id faceret. Quod nimirum eo intuitu, ea consideratione faciebat, ne vllus postmodum loco, quem propria deliberatione non intrauerat, aliqua, vt fit, pulsatus molestia, detraheret, & scandali sui ac impatientiæ murmur persuasioni illius imputaret: itaque se alijs, & alios sibi, ad multa diuisus, graues efficeret.

Dicta eius quanto in precio habita.

Exemplum egregii militis.

Calumnia & fraus diaboli.

Cadulus miles fit monachus.

XXXI DEFVNCTO sæpe superius nominato Abbate Herluino, vno omnino fratrum Beccensium consensu in Abbatem eligitur. Quod ipse omni studio subterfugere gestiens multas & diuersas rationes, ne id fieret, obtendebat. Sed illis nec auditum quidem rationibus eius patienter accommodare volentibus, anxiatus est in eo spiritus eius, & quid ageret ignorabat. Transierunt in istis dies quidam: Verum vbi Anselmus vidit se monachorum vnanimem constantiam non posse verbis mutare, tentauit si quo modo eam valeret vel precibus inclinare. Eis itaque pro re sub vno constitutis, ac ei, vt omissis obiectionibus solitis, Abbas fieri adquiesceret, insistentibus, ille flens & miserandos singultus edens, prosternitur in faciem coram omnibus, orans & obtestans eos per nomen Dei omnipotentis, per, si qua in eis erant, pietatis viscera, quatenus respectu misericordiæ Dei super eum intendant, & ab incepto desistentes, se à tanto onere quietum manere permittant. At illi omnes econtrà in terram prostrati, orant vt ipse potius loci illius & eorum misereatur, ne postposita vtilitate communi, se solum præ cæteris singularitate amare conuincatur.

S. Anselmus abbas creatur.

Acta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Acta sunt de his vtrinquè plurima in hunc modum: sed iam nunc eis istum ponimus dicendi modum. Vicit tandem diligens dicendi importunitas & importuna diligentia fratrum, iugum Domini sub eius regimine ferre volentium: vicit quoque, & multò maximè vicit præceptum, quod, vt supra retulimus, ei fuerat ab Archiepiscopo Maurilio per obedientiam iniunctum, videlicet vt si maior prælatio, quàm illius Prioratus extiterat, ipsi aliquandò iniungeretur, nullatenùs eam susciperе recusaret. Nam sicut ipse testabatur, nunquàm se Abbatem fieri consensisset, nisi eum hoc, quod dicimus, imperium ad hoc constrinxisset. Tali ergò violentia est Abbas effectus, ac Becci debito cum honore sacratus. Qualem verò se deinceps in cunctis sanctarum exercitijs virtutum exhibuerit, indè colligi potest, quòd nunquam de retroacta sanctitatis suæ conuersatione causa Abbatiæ aliquid minuit, sed semper de virtute in virtutem, vt Deum deorum in Sion mereretur videre, conscendere studuit.

Tandem inuitus cõsentit in sui electionem.

Nota qualem se exhibuerit Abbatem.

XXXII. Delegatis itaque monasterij causis curæ ac solicitudini fratrum, de quorum vita & strenuitate certus erat, ipse Dei contemplationi, monachorum eruditioni, admonitioni, correctioni iugiter insistebat. Quando autem aliquid magni in negocijs ecclesiæ erat agendum, quod in eius absentia non æstimabatur oportere definiri, tunc pro tempore & ratione negocium, quod imminebat, mediante iustitia disponebat. Abominabile quippe iudicabat, si quiduis lucri assequeretur ex eo, quod alius contra moderamina iuris quauis astutia perdere posset. Vndè neminem in placitis patiebatur à suis aliqua fraude circunueniri, obseruans nè cui faceret, quod sibi fieri nollet. Hinc procedebat, quòd inter placitantes residens, cùm aduersarij eius per sua consilia disquirerent, quo ingenio, quàve calliditate suæ causæ adminiculari, & illius valerent fraudulenter insidiari: ipse talia nullatenùs curans, eis, qui sibi volebant intendere, aut de Euangelio, aut de aliqua alia diuina scriptura, aut certè aliquid de informatione morum bonorum differebat. Sæpè etiam, cum huiusce auditores deerant, suauiter in sui cordis puritate quiescens, corpore dormiebat. Eueniebatque nonnunquàm, vt fraudes subtili machinatione compositæ, mox vbi sunt in audientiam illius delatæ, non quasi à dormiente, qui tunc erat, sed sicut à perspicaciter vigilante, & intendente, sint detectæ atque dissectæ. Charitas enim, quæ non æmulatur, quæ non agit perperam, quæ non quærit quæ sua sunt, in eo vigebat: per quam, quæ videnda erant, veritate monstrante, extemplo perspiciebat.

1. Cor. 13.

Erga hospites vt se gesserit.

XXXIII. Qvam vigil autem atque solicitus fuerit circa hospitum susceptionem, eorumque in omni humanitatis officio releuationem, ex eo probatur, quòd illum pio studio in hoc & se & sua nouimus expendisse: se in omni hilaritate, sua in omni largitate. Quòd si aliquando ad refectionem corporum victus omninò pro voto suo non sufficiebat, hoc, quod deerat, eius bona voluntas & vultûs alacritas apud hospites gratiosè supplebat. Præterea nonnunquam cibus fratrum suo iussu de refectorio sublatus, & hospitibus est allatus atque appositus. Neque enim tunc in promptu aliud erat, quod eis aptè posset apponi. Victus autem monachorum ità Deo prouidente dispensabatur, vt nihil eorum, quæ necessitas expetebat, illis deesset, licet sæpissime in hoc essent, vt timeretur ne in crastinum eis cuncta deessent: sicque nonnunquàm inter aliquid, & quasi nihil ferebantur: vt aliquid eis nõ superflueret, & quod erat quasi nihil, eos nequaquàm per inopiam fatigaret. Quod penitùs illis contingebat secundùm verba sui patris, qui ea prædicebat, dum ministrii ecclesiæ apud eum querebantur de formidine imminentis necessitatis. Frequenter nanq; à cellarijs, à camerarijs, à secretarijs aditus est, & quid consilij contra penuriam, quæ cuiusque obedientiam pessundabat, daret, inquisitus. Quibus cùm responderet, Sperate in Domino, & spero, quia ipse necessaria quæque vobis ministrabit: mirabili modo non secus eueniebat in re, quàm ipse dicebat se habere in spe. Videres enim post hæc verba statim ipsa die vel certe sequenti mane, siue, quod falli non poterat, priusquam penuria aliqua illum affligeret, aut naues de Anglia oneratas omni copia in vsum illorum iuxtà appelli, aut quemlibet de diuitibus terræ fraternitatem Ecclesiæ quærentem, cum magna pecunia aduentare, aut aliquem, relinquere mundum volentem, se & sua in monasterium offerre, aut denique aliunde aliquid apportari, vnde per plurimos dies necessaria quæque poterant ministrari.

Necessaria fratribus non desunt.

XXXIV. Habebat præterea ipsum cœnobium plures possessiones in Anglia, quas pro communi fratrum vtilitate necesse erat per Abbatis præsentiam nonnunquam visitari. Ipso itaq; suæ ordinationis anno, Anselmus in Angliam profectus est. Ad quod licet hæc, quam dixi, satis firma causa existeret, alia tamen erat non infirmior ista, videlicet vt reuerendum Lantfrancum, cuius suprà meminimus, videret, & cum eo de his, quæ corde gerebat, familiari affatu ageret. Ipse siquidem venerabilis vir iam de Abbate Codomensi factus fuerat archiepiscopus Cantuariensis, omnibus valde honorabilis, & sublimi probitate conspicuus.

Lantfrãcus Cantuariensis iam archiepisc.

XXXV. Cvm igitur Anselmus, transito mari, Cantuariam veniret, pro sua reuerentia & omnibus nota sanctitate, honorifice à conuentu ecclesiæ Christi, in ipsa ciuitate sitæ, susceptus est. Pro quo honore nolens ingratus existere, postmodum ipsi monachorum conuentui, à gratiarum actione inchoans, procedente in hoc verborum serie, de charitate locutus est: rationabiliter ostendens eum, qui charitatem habet, maius aliquid habere, quàm illum, ad quem charitas ipsa habetur. Ipse enim inter alia inquit: Qui charitatem habet, hoc, vnde Deus ei scit gratias, habet: ille verò, ad quem tantummodò habetur, minime. Quis etenim gratias mihi debet Deus, si tu me vel quilibet alius diligit? Quòd si maius est habere hoc, vnde Deus scit homini grates, quàm hoc, vnde nullas, cùm pro habita charitate gratias sciat, pro suscepta non adeò: colligitur, eum, qui charitatem erga alium habet, maius quid habere, quàm ipsum, cui impenditur. Amplius: Is, cui dilectio alterius seruit, solius commodi munus perfunctorie suscipit. verbi gratia: Honorem vnum, beneficium vnum, prandium vnum, vel quodlibet officij genus in hunc modum. Alius verò charitatem, quæ commodi munus exhibuit, sibi retinuit. Quod in vobis & in me, sanctissimi fratres, libet in præsenti considerare. Ecce vnum charitatis officium mihi impendistis. Impendistis, inquam, mihi charitatis officium vnum, & à me iam ipsum officium transijt: charitas verò ipsa, quæ Deo est grata, vobis remansit. Nonne melius iudicatis bonum permanens bono transeunti? Ad hæc si ex ipso officio circa vos aliquid charitatis in me creuit & hoc ipsum vobis ad cumulum retributionis erit, qui fecistis, vnde mihi tantum bonum prouenit. Si non vobis tantúm charitas vestra remansit: à me officium quod exhibuistis, penitùs transijt. Hæc igitur si recta consideratione attendimus, profectò perspiciemus, magis nobis esse gaudendum, si alios diligimus, quàm si diligimur ab alijs. Quod quia non omnes faciant, multi potius ab alijs amari, quàm amare alios cupiunt. Hæc & huiusmodi multa locutus est, & accepta fraternitate monachorum, factus est inter eos vnus ex eis: degens per dies aliquot inter eos, & quotidie aut in Capitulo, aut in claustro nuda quadam, & illis adhuc temporibus insolita, de vita & moribus monachorum coram eis rationabili facundia disserens. Priuatim quoque aliis horis agebat cum his, qui profundioris ingenij erant, profundas eis de diuinis necnon secularibus libris quæstiones proponens, propositasque exponens. Quo tempore & ego ad sanctitatis eius notitiam peruenire merui, ac pro modulo paruitatis meæ, beata illius familiaritate, vtpote adolescens, qui tunc eram, non parum potiri.

Diligere quàm diligi præstat.

Habes hinc authoris huius historiæ ætatem.

XXXVI. Inter reuerendum autem Pontificem Lantfrancum, & hunc abbatem Anselmum, quid in illis diebus actum dictumue sit, planum est intelligere his, qui vitam & mores nouerunt vtrorumque. Qui verò non nouerunt, ex eo intelligant, quòd, inquantum nostra & multorum fert opinio, non erat illo tempore vllus, qui aut Lantfranco in authoritate, vel multiplici rerum scientia, aut Anselmo præstaret in sanctitate, vel Dei sapientia. Erat præterea Lantfrancus adhuc quasi recens Anglis. Necdum quæ secum attulerant animo eius quædam institutiones, quas repererat in Anglia.

Nota.

Qua

Quapropter complures de illis, magna fretus ratione, mutauit ſola auctoritatis ſuæ deliberatione. Itaque dum illarum mutationi intenderet, & Anſelmum, vnanimem ſcilicet amicum & fratrem, ſecum haberet, quadam die familiarius cum eo loquens, dixit ei: Angli iſti, inter quos degimus, inſtituerunt ſibi quoſdam, quos colerent, ſanctos. De quibus cùm aliquando, qui fuerint, ſecundùm quod ipſimet referunt, mente reuoluo, de ſanctitatis eorum merito animum à dubietate flectere nequeo. Et ecce vnus illorum eſt in ſancta, cui nunc Deo auctore prę ſidemus, ſede quieſcens, Elphegus nomine, vir bonus quidem, & ſuo tempore gradu archiepiſcopatus præſidens ibidem. Hunc nō modo inter ſanctos, verùm inter martyres numerant, licet eum non pro confeſſione nominis Chriſti, ſed quia ſe pecunia redimere non voluit, occiſum non negent. Nam cùm illum, vt verbis vtar Anglorum, æmuli eius & inimici Dei pagani cepiſſent, & tamen pro reuerentia illius ei poteſtatē ſe redimendi conceſſiſſent, immenſam pro hoc ab eo pecuniam expetiuerunt. Quā quia nullo pacto poterat habere, niſi homines ſuos eorū pecunia ſpoliaret, & nonnullos forſitan inuiſæ mendicitati ſubiugaret, elegit vitā perdere, quam eam tali modo cuſtodire. Quid hinc igitur tua fraternitas ſentiat, audire deſidero. Et quidem ille, ſicuti nouus Angliæ ciuis, hæc ſummatim perſtringens Anſelmo propoſuit. De S Elphego epiſcopo.

XXXVII. ATTAMEN cauſam necis beati Elphegi hiſtorialiter intuentes, videmus non illam ſolam, ſed aliam fuiſſe iſta antiquiorem. Deniquè non ideò tantùm, quia ſe pecunia redimere noluit, ſed etiam quia paganis perſecutoribus ſuis ciuitatem Cantuariam & Eccleſiam Chriſti in ea ſitam concremantibus, ciuesq; innocuos atroci morte necantibus, Chriſtiana libertate obſiſtere, eosq; à ſua infidelitate conuertere niſus eſt, ab eis captus, & crudeli examinatione eſt occiſus. Vide Oſbertum in vita S. Elphegi 19. Aprił.

XXXIX. SED Anſelmus, vt vir prudens, viro prudenti iuxta interrogationem ſibi propoſitam ſimpliciter ità reſpondit, dicens: Palàm eſt, quòd is, qui nè leue quidem contra Deum peccatum admittat, mori non dubitat: multò maximè mori non dubitaret, priuſquàm aliquo graui peccato Deum exacerbaret. Et reuerà grauius peccatum videtur eſſe, Chriſtum negare, quàm quemlibet terrenum dominum, pro redemptione vitæ ſuæ homines ſuos per ablationem pecuniæ illorum ad modicum grauare. Sed hoc, quod minus eſt, Elphegus noluit facere. Multo igitur minùs Chriſtum negaret, ſi veſana manus eum ad hoc mortem intendendo conſtringeret. Vndè datur intelligi, miram pectus eius iuſtitiam poſſediſſe, quandò vitam ſuam maluit dare, quàm ſpreta charitate proximos ſuos ſcandalizare. Quamobrèm longè fuit ab eo illud Væ, quod Dominus minatur ei, per quem ſcandalum venit. Nec immeritò, vt reor, inter martyres computatur, qui pro tanta iuſtitia mortem ſpontè ſuſtinuiſſe veraciter prædicatur. Nam & beatus Iohannes Baptiſta, qui præcipuus martyr & veneratur & creditur à tota Dei Eccleſia, non quia Chriſtum negare, ſed quia veritatem tacere noluit, occiſus eſt. Et quid diſtat inter mori pro iuſtitia, & mori pro veritate? Ampliùs: Cùm teſtante ſacro eloquio, vt veſtra paternitas optimè nouit, Chriſtus veritas & iuſtitia ſit, qui pro iuſtitia & veritate moritur, pro Chriſto moritur. Qui autem pro Chriſto moritur, Eccleſia teſte, martyr habetur. Beatus verò Elphegus æquè pro iuſtitia, vt beatus Iohannes paſſus eſt pro veritate. Cur ergò magis de vnius, quàm de alterius vero ſanctoque martyrio quiſquam ambigat, cùm par cauſa in mortis perpeſſione vtrunque detineat? Hæc me quidem, reuerende pater, inquantùm perſpicere poſſum, rata eſſe ipſa ratio docet: attamen veſtræ prudentię eſt, & me, ſi aliter ſentit, ab hoc corrigendo reuocare, & quid potiſſimùm in tanta re ſentiendum ſit, Eccleſiæ Dei docendo monſtrare. Ad quod Lantfrancus: Fateor, inquit, ſubtilem perſpicaciam, & perſpicacem ſubtilitatem ingenij tui vehementer approbo & veneror, firmaque ratione tua edoctus, beatum Elphegum, vt verè magnum & glorioſum martyrem Chriſti deincèps me colere & venetari ex corde, gratia Dei iuuante, confido. Quod ipſe poſtmodum deuotè executus eſt: quin & hiſtoriam vitæ ac paſſionis eius diligenti ſtudio fieri præcepit. Quam quidem hiſtoriam, non ſolùm plano dictamine ad legendum, verùm etiam muſico modulamine ad canendum à iucundæ memorię Oſberno Cantuarienſis Eccleſiæ monacho, ad præceptum illius nobiliter editam, ipſe ſua prudentia, pro amore illius martyris, celſiùs inſigniuit, inſignitam authorizauit, authorizatam in Eccleſia DEI legi cantarique inſtituit, nomen que martyris hac in parte non parùm glorificauit. S. Anſelmus docet S. Elphegū æcte pro martyre haberi. *Matt.* 18. *Matt.* 14. *Ioan.* 14. 1. *Cor.* 1. *Matt.* 14. *Ioan.* 14. 1. *Cor.* 1. Lantfrancus curat ſcribi hiſtoriam S. Elphegi, quam habes hic ante 19. Aprilis.

XLIII. POST hæc Anſelmus ad agenda, propter quæ venerat, terras eccleſiæ Beccenſis per Angliam adijt, vtilitati monachorum ſuorum per omnia ſtudioſè ſecundùm Deum inſeruiens. Vadens autem & ad diuerſa monaſteria monachorum, canonicorum, ſanctimonialium, necnon ad curias quorunque nobilium, prout eorum ratio ducebat, perueniens, lætiſſimè ſuſcipiebatur, & ſuſcepto quæque charitatis obſequia gratiſſimè miniſtrabantur. Quid ille? Solito more cunctis ſe iucundum & affabilem exhibebat, moresque ſingulorum, inquantum ſine peccato poterat, in ſe ſuſcipiebat. Nam, iuxta Apoſtolum, his, qui ſine lege erant, tanquàm ſine lege eſſet, cùm ſine lege Dei non eſſet, ſed in lege Chriſti eſſet, ſe coaptabat, vt lucrifaceret eos, qui non modò ſine lege, vt putabatur, beati Benedicti: ſed & eos, qui ſeculari vitæ dediti, in multis viuebant ſine lege Chriſti. Vndè corda omnium miro modo in amorem eius vertebantur, & ad eum audiendum famelica auiditate rapiebantur. Dicta etiam ſua ſic vnicuique hominum ordini conformabat, vt auditores ſui nihil moribus ſuis concordiùs dici poſſe faterentur. Ille monachis, ille clericis ille laicis, ad cuiuſque propoſitum, ſua verba diſpenſabat. Monachos, vt ne minima quidem ſui ordinis contemnerent, admonebat, conteſtans, quia per contemptum minimorum, ruerent in deſtructionem & deſpectum omnium bonorum. Quod dictum ſub exemplo viuarij proponebat, dicens clauſuram illius diſtrictioni ordinis monaſtici aſſimilari: Quando quidem, inquit, ſicut piſces decurrente aqua viuarij moriuntur, ſi clauſuræ ipſius minutatim ac ſæpe crepant, nec reficiuntur: ità omnis religio monaſtici ordinis funditùs perit, ſi cuſtodia eius per modicarum cōtemptum culparum, paulatim à feruore ſuí tepeſcit, atteſtanre ſcriptura, quæ ait: Qui modica deſpicit, paulatim decidit. Clericos quoquè, qualiter ſe in ſorte Dei cuſtodire deberent, inſtruebat, eisque magnoperè eſſe cauendum, nè ſi à ſorte Dei caderent, in ſortem diaboli per neglectum conuerſationis & ordinis ſui decíderent. Coniugatos etiam, qua fide, qua dilectione, qua familiaritate, tam ſecundùm Deum, quàm ſecundùm ſeculum ſibi copulari deberent, edocebat: virum quidem, vt ſuam vxorem ſicut ſeipſum diligeret, nec præter illam, aliam nōſſet: eiusque, ſicut ſui corporis, abſq; omni ſiniſtra ſuſpicione curam haberet. Mulierem verò, quatenùs viro ſuo cum omni ſubiectione & amore obtemperaret, eumque ad benè agendum ſedula incitaret, necnon animum eius, ſi fortè contra æquum in quenquam tumeret, ſua affabilitate mitigaret. Omnibus ſua verba, pro cuiuſque ſtatu accommodat. *Eccl.* 19.

XL. HÆC autem, quæ eum vel admoniſſe, vel inſtruxiſſe, vel edocuiſſe dicimus, non eo, vt alijs moſ eſt, docendi modo exercebat, ſed longè aliter, ſingula quæque ſub vulgaribus & notis exemplis proponens, ſolidæque rationis teſtimonio fulciens, ac remota omni ambiguitate, in mentibus auditorum deponens. Lætabatur ergò, quiſquis illius colloquio vti poterat, quoniam in eo, quodcunque petebatur, diuinum conſilium in promptu erat. Hinc eum omnis ſexus & ætas mirabatur, & mirando amplectebatur: quo quis potentior alijs erat atque præſtantior, eo magis erat ad miniſtrandum ei deuotior atque procliuior. Non fuit comes in Anglia ſeu Comitiſſa, vel vlla perſona potens, quæ non iudicaret ſe ſua coram Deo merita perdidiſſe, ſi contingeret ſe Anſelmo abbati B[illegible] ſi gratiam cuiuſuis officij tunc temporis non exhibuiſſe. Rex ipſe Wilhelmus, qui armis Angliam [illegible] tempeſtate regnabat, quamuis ob magnitudinem ſuí cunctis ferè videretur rigidus ac formidabil[illegible]nen ita erat inclinatus & affabilis, vt ipſo præſente, omninò, quàm eſſe ſolebat, ſtupentibus alij, fieret [illegible] Eius docēdi modus. Mira eius exiſtimatio apud Anglos.

PRO

PRO sua igitur excellenti fama, Anselmus toti Angliæ notus, ac pro reuerenda sanctitate charus cunctis effectus, XLII.
iter repetendi Normanniam ingreditur, ditatus multiplici dono, quod honori ac vtilitati Ecclesiæ suæ vsque hodie seruire dinoscitur. Familiaris ergò ei dehinc Anglia facta est, & prout diuersitas causarum referebat, ab eo frequentata. Vt autem omnipotens Deus demonstraret, se gratiæ ipsius, quam inuenerat apud homines, esse auctorem, & illum apud se, quàm apud homines, gratiam inuenisse potiorem, quosdam viros per visum dignatus est visitare, & qualiter per eum ab infirmitate, qua nimis grauiter vexabantur, conualescerent, edocere. Horum, quæ dico, duos, qui inter suos non ignobilis famæ erant, exempli causa proponam: qui, sicut à veridicis ipsius monasterij, cuius Abbas diù extiterat, monachis accepi, in eodem ipso monasterio, illis præsentibus, per eum curati sunt.

QVIDAM igitur vir nobilis & strenuus, in confinio Ponti ac Flandriæ præpotens habebatur. Hic in corpore le- XLIII.
pra percussus, eo maiori mœrore afflictus est, quo se & à suis, contra dignitatem natalium suorum, pro obscœnitate tanti mali, despici deserique videbat. Conuersus itaque ad Deum est, & crebris orationibus, cum eleemosinarum largitionibus, opem ab eo precabatur. Vna igitur noctium ei per visum quidam apparuit, monens, vt si pristinæ sanitati restitui vellet, Beccum iret, & apud Abbatem Anselmum efficeret, quatenus aquam, vnde manus inter Missam suam lauaret, in potum illi conferret. Qui visioni credulus, quo monebatur, impiger tendit, atque Anselmo, cur aduenerit, secretò innotuit. Stupet ille ad verba, & hominem vt à talibus desistat, multis modis adiurat. At ipse in precibus perstat, & multo magis, vt sibi misereatur, exorat, nec patiatur, vt ea medicina fraudetur, vnde sibi cœlestem salutem affuturam pro diuino promisso credebat. Quid plura? Vicit pietas pectus humilitatis, & pro homine Deum postulaturus, matutino tempore Missam secretiùs celebrat. Admittitur æger, & quam petebat aquam, de manu viri accepit. Quæ in potum ilicò sumpta, & hominem morbidum integerrimæ sanitati restituit, & in laudem Dei multorum ora dissoluit. Clàm itaque virum, qui venerat, à se Anselmus emisit, denuncians ei in nomine Domini, ne vnquam hoc factum sibi adscriberet, sed sola diuina miseratione perfectum esse certissimè sciret, & hoc ita esse, tacita funditus mentione suæ personæ sciscitantibus responderet.

Visio cuiusdã nobilis leprosi.

Leprosum sanat aqua, qua manus in Missa abluit.

QVO etiam tempore quidam frater de congregatione, valida corporis infirmitate percussus, ad extrema dedu- XLIII.
ctus est. Huic in somno quidam adstitit, & quod vitam atque salutem recuperaret, si aquam ab Anselmo sanctificata adspergeretur, ipsi promisit: æger verò Anselmum se visitantem solita visitatione, de aqua precatus est, & voluntatis compos effectus, euestigiò sanitati restitutus est. Hęc pro ostendenda gratia viri paucis dicta sunt. Attamen de gratia, quam meruerat apud homines, non multum his, qui mores illius nouêre, mirandum video, propterea quod quædam appetibilis suauitas, vbicunque erat, ex conuersatione eius emergebat, quæ in amicitiam illius ac familiaritatem cunctos agebat. Ipsius etenim studij semper erga omnes extiterat, vt ea potissimum ageret, quæ alijs magis commoda esse posse intelligebat. Vnde cùm interrogaretur, quid emolumenti acquirerent, qui seruata æquitate, aliorum voluntati, in quibuscunque possent concordare, satagerent: quidve detrimenti incurrerent, qui suam potius, quàm aliorum voluntatem implere studerent, hoc modo respondebat: Qui aliorum voluntati concordare per omnia in bono nititur, hoc apud iustum iudicem Deum meretur, vt quemadmodum ipse aliorum voluntati in hac vita, ita Deus & omnia secum, suæ voluntati concordent in alia vita. Qui verò aliorum voluntate contempta, suam implere contendit, id eiusdem iudicis sententia damni subibit, vt quoniam ipse in vita præsenti voluntati nullius, nullus quoque in futura velit aut debeat concors esse voluntati illius. Eadem quippe mensura, qua quisque alijs mensus fuerit, remetietur ei. Huius igitur rationis Anselmus consideratione subnixus, nulli grauis, nulli volebat onerosus existere, etiamsi à monachicæ institutionis austeritate hac de causa deberet aliquantulum temperare. Et quidem, vt eum discretionis ordo docebat, nonnunquam ab ipsa seueritate alijs condescendendo remperabat. In quo quid hi sensuri sint, qui post nos ista fortassis lecturi vel audituri sunt, *perscire non possumus: Nos tamen, qui vitæ illius modum scire meruimus, magis in eo laudandum æstimamus, quod à rigore sui propositi aliquando pro ratione descendebat, quàm si continuè in ipso rigidus indiscretè persisteret. Ratione siquidem agi, virtutis est: vitij verò, contrà.

Item ægrũ aqua benedicta.

Studiũ concordiæ qd conferat.

Matth. 7.

*præscire.

INTER hæc quidam clericus, ætate iuuenis, Boso nomine, Beccum venit, Abbatis colloquium expetens. Erat XLIV.
enim idem acer ingenio, & quibusdam perplexis quæstionibus inuoluerat animum, nec reperire quenquam poterat, qui eas sibi ad votum euolueret. Loquens igitur cum Anselmo, ac nodos ei sui cordis depromens, omnia quæ desiderabat, ab eo sine scrupulo deceptionis accepit. Miratus ergò hominem est, & nimio illius amore deuinctus. Dehinc ergò cum eius allocutione familiariter potiretur, illectus ad contemptum seculi, emenso breui spatio, Becci monachus factus est. Cuius conuersioni simul & conuersationi diabolus grauiter inuidens, in tantam illum tentationis procellam demersit, vt succedentibus sibi varijs cogitationum tumultibus, vix mentis suæ compos existeret. Transiêrunt in hoc quidam dies, & se ipsa semper fiebat immanior tentatio eadem. Turbatus ergò [a] & mente confusus, Anselmum adijt, animíque sui fluctus illi exposuit. At ipse, cùm singula intellexisset, hoc solum pio affectu, scilicet, Consulat tibi Deus, ei respondit, ilicoque [b] fratrem à se dimisit. Euestigio autem tanta tranquillitas mentis illum secuta est, vt, sicut ipsemet mihi referebat, vltra quàm dictu credibile sit, subitò alius fieret ab eo, qui fuit. Itaque omnis illa tentatio penitus euanuit, nec quicquam huiusmodi in se vlteriùs sensit. Fiebant præterea [c] ab Anselmo plurima in hunc modum, quæ nos breuitati studentes, ex industria præterimus. Silentio quoque præterire placuit innumeros homines, tam per lauaturas manuum eius, quàm per reliquias ciborum eius, ante illum clam eo subtractas, à diuersis languoribus, sed maximè febribus curatos, dispensante Deo sua dona iuxta meritum fidei vniuscuiusque. Nam si cuncta, quæ inde à veracissimis viris accepimus, describere vellemus, loquacitati potiùs, quàm rerum gestarum simplici narrationi nos operam dare (vt reor) iudicari possemus. Quapropter ne nimis longum faciamus huiuscemodi immorando, istis omissis, tendamus ad alia. Verùm ne inculta oratio prolixa sui continuatione legentes seu audientes fastidio grauet, hîc primùm cœpto operi terminum ponamus, quatenus illis, quæ magis delectant, recreati, aliud exordium, sequentia nôsse volentes, expediti reperiant.

Boso fit monachus, sed acerrimè vexatur dæmonis tentatione.

[a] Wilhelm Malmesb li. 1. de gest pont Angl.

[b] Cito liberatur.

[c] Multa miracula.

DEFVNCTO memorato rege Anglorum Wilhelmo, Wilhelmus filius eius regnum obtinuit. Hic sublato de hac Lib. II.
vita venerabili patre Lantfranco, ecclesias ac monasteria totius Angliæ graui nimium oppressione afflixit. Cuius oppressionis anno quarto Anselmus inuitatus, immò districta interpellatione adiuratus ab Hugone Cestrensi comite, multisque alijs Anglorum regni principibus, qui eum animarum suarum medicum & aduocatum elegerant, & insuper Ecclesiæ suæ prece atque præcepto pro communi vtilitate coactus, Angliam ingressus est. Pridie igitur natiuitatis beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, Cantuariam venit. Vbi, cùm quasi ex præsagio futurorum multi & monachi & laici conclamarent, illum archiepiscopum fore, summo manè à loco discessit, nec vllo pacto acquiescere petentibus, vt ibi festum celebraret, voluit. Venienti autem ei ad curiam regis, optimates quique alacres occurrerunt, magnoque ipsum cum honore susceperunt. Rex ipse solio exilit, & ad ostium domus viro gaudens occurrit, ac in oscula ruens, per dexteram eum ad sedem suam perduxit. Confident, & læta interim quædam inter se verba permiscent. Deinde Anselmus secretius cum rege esturus, cæteros recedere monet. Omissis igitur monasterij sui causis, pro quibus maxime illuc venisse putabatur, re[illegible] quæ fama de eo ferebat, Anselmus arguere cœpit, nec quicquam eorũ, quæ

Festum natiuitatis S. Mariæ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quæ illi dicenda esse sciebat, silentio pressit. Penè etenim totius regni homines omnes talia quotidiè, nunc clàm, nunc palàm, de eo dicebant, qualia regiam dignitatem nequaquàm decebant. Finito colloquio, diuisi ab inuicèm sunt, & de Ecclesiæ suæ negociis ea vice ab Anselmo nihil actum est.

II. Deinde Cestram ad comitem abijt, ac in partibus illis degere per plures dies ex necessitate compulsus est. Interea rex Wilhelmus graui languore corripitur, & penè ad extrema perducitur. Suadetur ei inter alia à principibus, vt de matre totius regni, Ecclesia videlicet Cantuariensi, cogitet, & eam à pristina viduitate & calamitate per institutionem pontificis releuet. Acquiescit ille consilio, & Anselmum in hoc opus fore dignissimum pronunciat. Acclamatur ab vniuersis, edictum regis laudat clerus & populus omnis, nec resonat ibi vlla contradictio cuiuslibet hominis. Audit hoc ille, & ferè vsque ad exanimationem sui contradicit, reluctatur & obsistit. Prævalet tamen Ecclesiæ Dei conuentus. Rapitur ergò, & violenter in vicinam Ecclesiam cum hymnis & laudibus portatur magis, quàm ducitur. Acta sunt hæc anno Dominicæ incarnationis millesimo nonagesimotertio, pridiè Nonas Martij, prima Dominica Quadragesimæ. In subsequenti autem festo Paschæ Wintoniam Anselmus aduenit, & in suburbio ciuitatis hospitatus est. Vna igitur nocte in tecta suburbij per incuriam ignis dilabitur. Quo crescente, ædificia quæque passim consumebantur. Et iam ignis idem hospitium Anselmi consumpturus, duabus tantum domibus interpositis, aderat. Quibusdam igitur ea, quæ in domo erant, absportantibus, interdixit domina domûs, affirmans se nullo modo sibi vel suis aliquid damni timere; quæ tantum hospitem, hoc est, Anselmum Archiepiscopum meruisset secum habere. Pro quibus verbis Balduinus, vir strenuus & monachus, mulieri compassus, suasit Anselmo, vt hospiti suæ subueniret. At ille: Ego? in qua re? Egredere, inquit, & signum crucis igni oppone: arcebit illum fortè Deus. Respondit: Pro me? Nihil est, quod dicis. Egressus tamen domum est, timore incendij ductus, & visis flammantibus globis, à venerabili Gundulfo Episcopo & ab eodem Balduino contra ignem signum sanctæ crucis erecta in altum dextera edere coactus est. Mirabile dictu: Non priùs manum extenderat, quàm in se incendium retorqueri, flammas deficere cerneres, ita vt domum etiam, quam vorare cœperant, semiustam relinquerent.

Anno 1093. inuitus creatur archiepiscopus. Vide Bar. ann. mem. VVilhelm. Malmesb. l. 1. de gest. pont. Angl

Nota sancti viri modestiam.

III. Igitvr Anselmus propter multas rationes, quæ interuenerant, nondùm consenserat electioni, quæ de se facta fuerat, vt pontifex fieret: sed tamen detinente illum rege, morabatur in Anglia, conuersante cum eo ex iussu regis præfato Gundulfo Rossensi Episcopo, & ei, quæ opus erant, ministrante. Ablatis autem de medio rationibus illis, tandèm post longum temporis spatium obedientia simul ac necessitate constrictus, consensit, & pridiè Nonas Decembris debito cum honore ab omnibus Episcopis Angliæ, Cantuariæ consecratus est. In qua consecratione Euangelica illa sententia super eum reperta est: Vocauit multos: Et misit seruum suum hora cœnæ, dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata sunt omnia. Et cœperunt simul omnes excusare. Dehinc cùm se regali curiæ in Natiuitate Domini Iesu præsentâsset, & honorificè à rege susceptus, primos dies festiuitatis circa regem lætus transegisset, pòst instinctu diaboli hominumque malorum mutatus est animus regis contra eum, eô quòd ipse, spoliatis hominibus suis, mille libras denariorum ei pro agendis munificentiæ suæ gratiis dare noluit: & ita principe turbato, à curia discessit. Veniens autem in villam suam, quæ Berga vocatur, dedicauit ibi Ecclesiam ad parochiam pertinentem: quam quidem antecessor eius Lantfrancus construxerat, sed obitu præuentus, dedicare nequiuerat. Ad quam dedicationem quidam clericus inter alios de Londino veniens, seque inter clericos viri quasi ad comministrandum mittens, chrismatorium pontificis clàm subripuit, & in turbam mersus, fugam arripuit. Dum igitur iter, quod Londoniam ducit, ingressus cum furto fuisset, reflexit gressum, non autumans se ad locum, quem fugiebat, festinare. Sed cùm rediens adunatæ plebis multitudinem reperisset, animaduertit se cupitum iter permutâsse, & qua venerat, viam repetit. Aliquantùm processerat, & iterùm visum est sibi eò tendere, quò fugiebat. Factum est hoc frequentiùs, & nunc hac, nunc illac, nesciens quò iret, erroneus ferebatur. Populus autem, qui eum sic se habentem intuebatur, quidnam haberet mirabatur. At vbi ministri pontificis vas chrismatis perditum esse cognouerunt, confusi & tumultuantes discurrunt, quod perditum erat, hinc inde quærunt, ignorantes, à quo vel vbi idcertò quærere debeant. Rumor damni fertur in populum, & opinio multorum cadit erroneum in clericum. Capitur, & sub cappa illius vas abreptum inuenitur. Refertur antistiti, quod actum erat. At ipse modesto vultu, menteq; tranquilla statim iussit culpam ignosci, & clericum ad sua liberum dimitti. Tunc ille iter, quod furto grauatus nullatenùs tenere sciebat, liber ilicò & nihil hæsitans, ingressus agebat.

Tandem sinit consecrari. Luca 14.

Rex in eum ira inflammatur.

Punitur diuinitus sacrilegus.

IV. Post hæc paucis diebus interpositis mandatur ad curiam ire Anselmus, regem mare transiturum sua benedictione prosecuturus. Qui transitus dum vento obstante differtur, Anselmus opportunum se tempus nactum existimans, regem pro ecclesiarum, quæ de die in diem destruebantur, releuatione, pro Christianæ legis, quæ in multis violabatur, renouatione, pro diuersorum morum, qui in omni ordine hominum quotidiè nimis corrumpebantur, correctione cœpit interpellare. Quæ ipse oĩa cum magna indignatione suscipiens, nec se causa illius quicq̃ de omnibus acturum fore protestans, hominem discedere, nec se transfretaturum diutiùs ibi expectare iratus præcepit. Considerans Anselmus post hæc, quid quietis perdiderit, quid laboris inuenerit, anxiatus est spiritu, & vehementi dolore attritus. Ducebat enim ante oculos suæ mentis, qualem in Prioratu & Abbatia positus, vitam agere solebat, quàm scilicet iucundè in Dei & proximi charitate quiescebat ac delectabatur, quàm deuotè, verba vitæ loquens, ab omnibus audiebatur: quàm deuotiùs ad suæ, vt sperabat, cumulum retributionis, quæ dicebat, opere exercebantur: & nunc econuersò cùm in melius per episcopatum proficere debuerit, ecce die ac nocte in sæcularibus laborans, videbat se nec Deo, nec proximo secundùm Deum, iuxta pristinum morem intendere posse, nec quenquam ex ore suo verbum vitæ, quod facto impleret, ad suæ, vt reputabat, detrimentum mercedis audire velle.

Rex ab eo admonitus ira fcitur.

V. Accesserant istis in augmentum mali sui, crebræ suorum hominum oppressiones, quotidiè auribus suis insonantes, & minæ malignantium, deteriora in posterum pollicentium, circumquaque detonantes. Sciebatur enim, regiam mentem contra eum in furorem concitatam esse: & ob hoc quisque malus beatum se fore credebat, si quod illum exasperaret, vllo ingenio facere posset. Multis itaque ac diuersis iniuriarum procellis fatigabatur, & nulla terreni honoris vel commodi suauitate, vnde consolationem haberet, fouebatur. Verùm salua in omnibus & ad omnes innocentia suæ conscientiæ, modicum respirabat ab his, & magnoperè consolabatur, si quando, se monachorum claustro inferre, & quæ institutio vitæ ipsorum expetebat, coram eis effari valebat: Quod ipse quadam vice, capitulo eorum præsidens, & ex more de huiusmodi liberiùs agens, dicendi fine completo, iucunda hilaritate alludens, iocosa comparatione innotuit, dicens: Sicut bubo, dum in cauerna cum pullis suis est, lætatur, & suo sibi modo benè est: dum verò inter coruos aut corniculas, seu alias aues est, incursatur ac dilaniatur, omninoque sibi malè est, ita & mihi. Quando enim vobiscum sum, benè mihi est, ac grata & singularis vitæ meæ consolatio. Quando verò remotus à vobis, inter seculares conuersor, hincinde variarum me causarum incursus dilacerant, & quæ non amo, secularia negocia vexant. Malè igitur mihi est, quando sic sum, ac tremens pertimesco, ne meum huiusmodi esse, procreet immane dispendium animæ meæ. Ad quod verbum, licet alludens, vt dixi, cœpit amarissimè flens subinferre, & ait: Sed quæso miseremini meî, miseremini meî vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quia ergò in tali conuersatione magnoperè respirabat, ea sibi deficiente, grauiter suspirabat. De[illegible] me sæpe illum sub veritatis testimonio

Multis exagitatur vir sanctus iniuriis.

Elegans similitudo.

Nota sancti viri dictum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

memorabile. monio audisse protestantem, quòd libentiùs vellet in congregatione monachorum pueri loco inter pueros sub virga magistri pauere, quàm per pastoralem curam toti Britanniæ præ latus, in conuentu populorum cathedræ pontificali præsidere.

VI. FORTE dicit aliquis: Si tam bonum, tam iucundum erat illi habitare cum monachis, cur non continuè habitabat Cantuariæ cum suis? Ad quod ego: Si hoc solùm sibi possibile esset, magno se consolatum putaret. Sed & hoc partim remotio villarum suarum, partim vsus & institutio antecessorum suorum, partim numerositas hominum, sine quibus eum esse pontificalis honor non sinebat, illi adimebat, eumq; per villas suas ire ac inibi degere compellebat. Præterea si Cantuariam assiduè incoleret, homines sui ex aduectione victualium oppido grauarentur, & insuper à præpositis, vt sæpè contingebat, multis ex causis oppressi, si quem interpellarent, nunquàm præsentem haberent, magis ac magis oppressi in destructionem funditùs irent. Nullotamen loco vel tempore sine suis monachis & clericis erat: his duntaxàt exceptis, qui ad eum ex diuersis locis confluentes, rarò deerant. Omnes etenim ad se venientes, dulci alacritate susciebat, & cuiq; pro sui negocij qualitate efficaciter respondebat. Videres siquidem istos scripturarum sententiis ac quæstionibus inuolutos, mox, ratione proposita, ab eo euolui: istos in morum discretione nutantes, non segniùs informari: illos necessariarum rerum tenuitate laborantes, datis, quibus opùs habebant, ab inopia reuelari. Nec ista largitas solummodò monachorum seu clericorum penuriam subleuabat, sed in quosq; laicos ea indigentes, ea sibi subueniri petentes, pro posse & nonnunquàm vltra posse pij patris redundabat.

Anno 1094. de Incarnatione Verbi librum editum mittit Vrbano II Pontifici: cur autem hunc librũ scripserit, vide Baron ann. mem.

VII. QVOTIES autem opportunitas sese præbebat, in remotiorem cameræ suæ locum secedere, solisq; cælestibus studiis consueuit inhærere. Vndè fidei Christianæ zelo commotus, egregium & pro illius temporis statu, perneccssarium opus de Incarnatione Verbi composuit. Quod opus epistolari stylo conscriptum, venerabili sanctæ memoriæ Vrbano Romanæ Ecclesiæ summo pontifici dicauit, destinauit. Quod ille gratiosè susciens, ac inuincibili veritatis ratione subnixum intelligens, in tanta authoritate habuit, vt postmodum contra Græcos in [a] concilio Barensi, cuius suo loco mentio fiet, disputans, indè robur suæ disputationis assumeret, & quàm damnabilis fuerit error eorum in hoc, quòd Spiritum sanctum à Filio procedere negabant, adstrueret. Sed nos ista prætermittentes, & certæ narrationi operam dantes, dicamus [b] quòd ipse Anselmus, ad refectionem corporis sedens, modò de sacra, quæ coram eo legebatur, lectione, materia loquendi sumpta, conuescentes ædificabat: modò ex sua parte sacra verba, edisserens loco sacræ lectionis, præsentium mentes instruebat: modò de aliqua re vtili vel necessaria requisitus, requirentem pariter & coaudientes, mira suauitate reficiebat. Huius rei cognoscendæ gratia, quod leuius occurrit, exempli causa vnum subijciam: non quò vlla doctrinæ eius efficacia per hoc designetur, sed vt in quibus lingua eius inter carnales epulas versari solita fuerit, paulisper intimetur.

[a] Cõcilium Barense.
[b] In mensa vt se gesserit.

VIII. VENIT ad eum quadam vice quidam ex sæculari vita monachus factus, consilium de vita sua flagitans. Hic cùm aliâs familiariùs ei locutus fuisset, inter prandendum opportunitate potitus, dixit: quia cùm se in sæculari vita teneret, intellexit non rectum fuisse iter suum pergendi ad vitam. Quamobrèm, inquit, relicto sæculo, veni ad ordinem monachorum, sperans me ibi posse penitùs intendere vitæ perenni & Deo. Eccè autem ex præcepto Abbatis mei sæcularibus negociis intendo, & dum res Ecclesiæ contra sæculares defendere tueriq; desidero, placito, litigo, nec mihi forsan magnæ curæ est, si alij perdunt in meo lucro. Quapropter ferè cogor desperare, dum ea, quæ reliqui cum tot peccatis videor administrare. Ad hæc Anselmus tali sub exemplo respondit. Tota vita hominum comparati potest molendino, super præcipitem fluuium constituto. Sit igitur in hoc molendino ad manum hominis molens mola: qua qui molunt, alij sic suam farinã negligunt, vt tota in fluuium labatur ac defluat: alij parte retenta, partem in præceps ire sinant: alij totam colligant, atq; in sua custodia condant. Horum scilicet, qui nihil sibi de farina seruauit, quod in vesperè comedat, non habebit. Qui parùm retinuit, pro portione sua parùm inueniet. Qui totam collegit, largè se pascere poterit.

Vita hominum molẽ dino comparatur.

IX. ITAQVE molendino assimiletur, vt dixi, vita hominum: Molæ, actus illorum. Nam sicut mola, dum aliquid molit, in circuitu ducitur, & circumducta simili cursu sæpè reducitur: sic & actus humani quibusq; temporibus in se reuertuntur. Verbi gratia: Arant homines, seminant, metunt, molunt, panificant, comedunt. En circuitum suum mola peregit. Vltráne quiescit? Nequaquam: Repetitur enim id ipsum. Aratur, seminatur, metitur, molitur, fit panis & comeditur. Hæc fiunt omni anno, & more molæ recurrunt in idipsum. Videas ergò hominem cuncta opera sua pro terreno commodo facientem, nihil in eis nisi transitorium quid desiderantem. Iste quidem molit, quia operatur: sed tota farina sua, qui fructus est operis, à fluuio, id est, à fluxu sæcularis desiderij rapitur ac præcipitatur. Hic cùm in fine vitæ suæ molendinum egressus, atq; in domum suam reuersus, operum suorum fructus manducare voluerit, nihil inueniet, eô quòd fluuius torrens totum absorbuit. Ieiunabit ergò, væ misero, in æternum. Est alius, qui suam non omnimodis farinam perdit, quoniam nunc aliquam pro Deo eleëmosynam facit, nunc ad Ecclesiam pro Dei seruitio vadit, nunc infirmum visitat, nunc mortuum sepelit, & aliis in hunc modum bonis intendit. Verùm cùm is ipse voluptatibus carnis inseruit, pro illata iniuria per odium sæuit, humanis laudibus pascitur, crapula & ebrietate sopitur, horumq; similibus eneruatur, ne farinæ pars maxima pereat, nequaquàm cautus inuigilat. Quid de isto erit in futuro, nisi quia recipiet, prout gessit.

Nota diuersos hominũ scopos.

X. IAM tertium genus in ordine monachorum attende. Est igitur monachus sub Abbatis sui imperio positus, obedientiam in omnibus, quæ sibi secundùm Deum iniunguntur, professus, sua, quantùm in se est, voluntate nunquàm claustra monasterij pro quouis sæculari negocio egredi volens. Huic fortè præcipitur, vt extra claustrum ad custodiendam aliquam ecclesiæ villam eat. Excusat se, & ne fiat, obsecrat. Perstat Abbas in sententia sua, & per obedientiam iubet peragi imperata. Non audens ille recusare, paret. Ecce venit ad molam, necessariò illum molere oportet. Insurgunt hinc inde querelæ, placita, lites. Custodiat ergo sapiens monachus farinam suam, eamque in vas suum diligenter recipiat, ne in fluuium defluat. Quo, inquis, pacto? Nihil per inanem iactantiam agat, nihil quod Deus prohibet, cuiuslibet lucri gratia faciat. Obedientiæ, quæ sibi iniuncta est, ita studeat, vt & res ecclesiæ contra omnes viriliter iusteque tueatur & protegat, & de alieno per iniustitiam sub dominium ecclesiæ nil redigere satagat. Si in huiusmodi conuersatur & viuit, quamuis aliquandò pro talibus Missas perdat, nonnunquàm loquatur, cùm fratres in claustro tacent, & quædam similia horum faciat vel dimittat, quæ ipsi nec faciunt, nec dimittunt: obedientiæ virtus, quam exercet, hæc cuncta consumit, & vas suum integrum seruans, farinam de sua mola fluentem, quæ illum æternaliter pascat, totam ac puram colligit atque recondit. Non enim secundùm carnem, sed secundùm obedientiam incedit, ac per hoc, vt Apostolus ait, nihil damnationis illi erit. Et quid de illo sentiendum est, inquit, qui se vltrò ad dispositionem villarum offert, atque vt id, quod cupit, ad effectum perueniat, clam sibi adiutores aduocat, munera pollicetur, gratiam spondet? Refert: Nihil hoc ad propositum monachi pertinet. Ait: Quare? Nónne hic talis, licet hoc, quod dixi, cupiat, tamen sine licentia prælati sui nil facere tentat? Respondit: Licentia multos decepit. Obedientia enim & inobedientia contraria sunt. Harum media, licentia est. Is igitur, quem obedientia non constringit

Nota obedientiæ vim

Rom 8.

De monachis ex obedientia externa negocia curantibus.

De monachis ad negocia adspirantibus.

claustra

clauſtra monaſterij egredi, vult tamen exire, regulæque diſtrictionem licenter declinare, quamuis nolit ſine licentia id præſumere, & idcircò actum ſuum licentia, qua nititur, poſſit defendere, peccatum tamen habet ex illicita voluntate. Nec enim poſtquàm mortuus mundo clauſtrum ſubijt, ad mundi negocia vel voluntate vllatenùs redire debuit: Quia tamen ipſum velle ſuum non, niſi permiſſus, facto implere voluit, obedientia, quam in hoc amplexus eſt, ipſum factum excuſabit: ſed velle, quod contra obedientiam habuit, periculoſum, niſi pœnituerit, illi erit. Quod nonnulli minùs attendentes, licentia, quam pro implenda voluntate ſua expetunt, ſæpè falluntur.

XI. Hæc, vt dixi, non pro oſtendenda doctrinæ ſuæ qualitate propoſui, ſed quibus inter epulas occupari ſolitus erat, leui exemplo monſtraui. Nam ſi de humilitate, de patientia, de manſuetudine, & de hac, quam nunc paululùm tetigi, obedientia, necnon de aliis innumeris ac profundis ſententiis eum, vt ſingulis verè diebus audiebamus, diſſerentem introducerem: aliud opus cudendum, & quod in manu habemus, eſſet intermittendum. Quandò ergò, ait aliquis, manducabat? Manducabat planè inter loquendum, parcè quidem, & vt mirareris, vnde viueret. Verumtamen fatebatur, & verum eſſe cognouimus, quia dum alicui longæ diſputationi occupatus erat, magis ſolito neſcienter edebat, nobis, qui propinquiores ſedebamus, clanculò panem ei nonnunquam ſubminiſtrantibus. Cùm verò abſentibus hoſpitibus priuatim cùm ſuis ederet, & nulla quæſtio ſpiritualis cuiuſuis ex parte prodiret, prælibato potiùs quam ſumpto cibo, mox ceſſabat, lectionique intendens, manducantem expectabat. Quòd ſi aliquem cerneret aut pro ſui expectatione celeriùs comedentem, aut fortè cibum relinquentem, vtrunque redarguebat, & quò ſuo commodo, nihil hæſitantes, operam darent, affectuosè admonebat. Vbi autem alios libenter edentes aduertebat, affabili vultûs iocunditate ſuper eos adſpiciebat, & adgaudens, leuata modicùm dextra, benedicebat eis, dicens: *Benè faciat vobis. Cibi magna parſimonia. *pro, Benè vertat.

XII. Exposito igitur, quibus modulis Anſelmus inter ſuas epulas delectari conſueuerat, vt paucis exponatur, quibus etiam aliis horis intenderit repetam, quod de eo me ſuperiùs dixiſſe recordor, videlicet: Eius ori nunquàm Chriſtus defuit, ſiue iuſtitia, vel quicquid ad veram vitam pertinet: Omneque tempus perditum iri aſſerebat, quod bonis ſtudiis aut neceſſariæ vtilitati non ſeruiebat. Opinari autem illum ſecùs vixiſſe, quàm docebat, profiteor nefas eſſe. Nam cùm illum, ex quo religionis habitum ſumpſit vſque ad ſuſceptam pontificatûs dignitatem, omnium virtutum ornamentis ratum ſit ſtuduiſſe, ipſaſq; virtutes, in quorumcunq; mentibus poterat, verbo & exemplo inſeruiſſe: ita nihilominùs ratum eſſe confirmamus, eum totius Britanniæ Primatem factum, omnimodis in hac parte claruiſſe. Vndè etiam pro ipſarum indiſcreta, ceu nonnullis & mihi quoque aliquandò viſum eſt, virtutum cuſtodia ſæpè reprehenſus, & quòd monachus clauſtralis, quàm Primâs tantæ gentis eſſe deberet, præiudicatus eſt. Hoc pro excellenti humilitate eius, hoc pro immenſa patientia eius, hoc pro nimia abſtinentia eius dicebatur: dictum accuſabatur, accuſatum damnabatur. Præcipuè tamen in ſeruando manſuetudinem, indiſcretionis arguebatur: quoniam ſicut à pluribus putatum eſt, multi, quos Eccleſiaſtica diſciplina corrigere debuerat, intellecta lenitate eius, in ſuis prauitatibus quaſi licitè quieſcebant. Verùm audita ſuper his excuſatione ſua, (nam neminem ſpernebat, nemini rationem ad inquiſita reddere contemnebat) mox liquidò cognoſcebatur, ipſum aliter quàm faciebat, minimè in talibus facere debere vel poſſe, dum ſe in regula veræ diſcretionis vellet abſq; errore tenere. Eximiæ virtutes eius.

XIII. Sæcvlaria verò negocia æquanimiter ferre nequibat, ſed pro ſuo poſſe modis omnibus ſuam eis præſentiam ſubtrahebat. Si quando autem talis cauſa emergebat, vt ei neceſſariò intereſſe oporteret, ſoli veritati ſtudere, nulli fraudem, nulli quodlibet præiudicium, quantùm ſua intererat, patiebatur inferri. Si vani clamores, ſi contentiones, ſi iurgia, vt fit, oriebantur, aut ea ſedare, aut citiùs ſeſe abſentare curabat. Niſi enim ita faceret, tædio affectus, ſtatim animo deficiebat, & inſuper grauem corporis ægritudinem incurrebat. Quam conſuetudinem eius edocti, ſæpè illum, re ipſa cogente, de medio multitudinis eduximus, proponentesque aliquam ex diuina pagina quæſtionem, ilicò corpus & animam eius, quaſi ſalubri antidoto medicatum, in conſuetum ſtatum reduximus. Requiſitus autem, quamobrem ſic imbecillis ad ſeculares cauſas aut puſillanimis exiſteret, reſpondebat: Qui omnium ſecularium rerum amorem ac concupiſcentiam ab animo meo iamdudùm pepuli, qualiter in cauſis earum fortis & diligens exiſtam? Imò veritatem dico, non mentior, quia quandò ipſæ mihi ſeſe importunè & ex neceſſitate ingerunt, ita mens mea illarum horrore concutitur, ſicut infans, cùm aliqua terribilis imago vultui eius ingeritur. Nec in earum diſpoſitione magis delector, quàm puer in vberibus matris delectatur, dum illis, acerba amaritudine ſuperlitis, ablactatur. His neceſſitatibus actus, totam domûs ſuæ curam & diſpoſitionem domino Balduino monacho, cuius ſuprà meminimus, impoſuit, quatenùs ad nutum illius cuncta penderent, & ſtatuta extra ordinationem eius irrita fierent. Ita igitur ſecuritate potitus, ſpiritualibus diſciplinis & contemplationi operam dabat. Mundi huius negocijs occupari, quàm illi fuerit moleſtum. Nota ſancti viri de ſeipſo teſtimonium.

XIV. Vervntamen diuerſæ tribulationes & anxietates, quas tum propter terras Eccleſiæ, quas quidam maligni iniuria, rege non prohibente, inuadebant: tum pro pecuniarum exactionibus, quæ totum regnum, ſed maximè ſuos homines in immenſum deuaſtabant, tum pro monaſteriorum oppreſſionibus, quas ſedare non poterat, & quotidiè ad eum referebantur: tum pro multis aliis in hunc modum ſæpè patiebatur, hanc eius quietem interrumpebant, & aliena quædam meditari compellebant. Præterea hi, qui ante epiſcopatum viro ſubmiſſi, eum diligebant, diligendo fauebant, fauendo quæq; electa de ſuis alacres conferebant: nunc terras Eccleſiæ petere, nunc equos rogare, nunc pecuniam, nunc hoc vel illud, ad quod ſcilicet ſua quenq; voluptas trahebat, ab eo precari. Aduerteres itaque petita obtinentes, in præſentia eius ficta pace adgaudere, retributiones & obſequia polliceri: alios, in contraria lapſos, honori eius detrahere, homines eius pro poſſe impugnare, in immenſum minari. Multiplices eius afflictiones.

XV. Ille autem in patientia ſua ſciens poſſidere animam ſuam, cum his, qui oderunt pacem, erat pacificus, verba manſuetudinis & pacis ſemper reddens impugnatoribus ſuis, cupiens malum illorum in bono vincere. Attamen ea, quæ poterant inſequenti tempore Eccleſiæ ſuæ damno eſſe, nequaquàm æquo animo tolerare, aut ſub negligentiam cadere patiebatur. Sed quid dicam? Tanta cupiditas ea tempeſtate dominabatur in mentibus quorundam, vt nec patientia ipſius deliniti, monitis acquieſcerent: nec terroribus pulſati, cæcitatem ſui cordis exirent. Verùm de extraneis non multùm fortè mirandum. Ipſe ſui proprij ac domeſtici homines, mentiti ſunt ei & infideles facti. Animaduertentes quippe manſuetum, lene, ſimplexq; cor eius, in pluribus cauſis fraudulenta calliditate, compoſitisq; ſermonibus eum multotiès circumuenire, & quæ illius iuris eſſe debebant, diminuentes, ac exindè ſua non iurè augentes, qua ei fuerant alligati, fidem perdidere. Qua de re cùm à Balduino aliisq; fidelibus ſuis nimiæ ſimplicitatis minorisq; prudentiæ familiariter reprehenderetur, ſimplici admiratione reſpondebat, dicens: Quid eſt hoc? Nónne Chriſtiani ſunt? Et ſi Chriſtiani, num alicuius commodi cauſa vellent contra fidem ſuam ſcienter mentiri: Nihil eſt. Tanto nempè ſtudio mihi loquentes ſua verba componunt, & ea, fide ſua interpoſita, vera eſſe iurant, vt incredulitati putetur poſſe aſcribi, nolle credere eos ipſa veritatis firmitudine niti. Dicebat hæc ille, æſtimans ipſos ſibi nolle, quod ſciebat ſe nemini facere velle. Cumq; reſponderetur, ſui moris illos non eſſe, aiebat: Fateor, mâlo decipi, bona de illis credendo, etiam ſi me neſciente mali ſunt: quàm decipere meipſum, credendo mala de ipſis, quos nondùm verè probaui, quòd boni non ſint. A domeſticis, quæ paſſus ſit.

XVI. Hæc tamen in principio pontificatûs ſui dicta meminerim. Poſtquàm rei veritas viro innotuit, & quæ

à verè ſuis dicta fuerant, nimis vera fuiſſe cognouit. Quamuis igitur ſolitam fidem non ex toto verbis eorum deiſceps præbuerit, tamen ſuis rebus in poſterum non parùm obfuit, quòd ipſis in principio tam credulus fuit. Siquidem illi certò ſcientes, eum pro malis ſibi illatis ad mala reddenda cor non habere, à timore ſuſpenſi, ſibiq; ipſis deteriores effecti, in peius profecêre. Quod pater tractans apud ſe, magis illorum, quam ſubſequi præuidebat, perditioni, quàm ſuæ indoluit tranſitoriæ deceptioni Pro qua tamen deceptione & fidei non ſeruatæ corruptione, ſæpè Anſelmus diſcere ſolitus erat, eos quandoq; aut in ſe, aut in liberis ſuis de rebus Eccleſiæ, quibus nunc in ſublime raptabantur, exhæredandos, & antiquæ paupertati, in qua nati fuerant & nutriti, ſubiugandos, aut certè aliqua graui & contumelioſa vindicta ante mortem vel in morte, quod deterius eſſet, puniendos. Quod dictum eius iam in quibuſdam completum videmus, & ex hoc, quid aliis etiam timendum ſit, coniectamus. Ideò autem eos corrigere nequibat, quoniam ipſi more denſarum ſpinarum perplexi, argutis verborum aſſertionibus ſe tales non eſſe, qui huiuſmodi correctione opùs haberent, affirmabant. At ille contentioni ſeruire deuitans, dimittebat eos ſibi, timens ne menſuram diſcretionis excederet, ſi in rimandis actibus illorum nimis ſtudioſus exiſteret. Nil enim in mundo magis, quàm peccare, timebat. Conſcientia mea teſte, nō mentior, quia ſæpè illum ſub veritatis teſtimonio profitentem audiuimus, quoniam ſi hinc peccati horrorem, hinc inferni dolorem corporaliter cerneret, & neceſſariò vni, eorum immergi deberet, priùs infernum, quàm peccatum, appeteret.

Eccleſiæ bona ſibi temerè vſurpantibus euentura prædicit.

Nota viri ſancti ſententiam, cū primis notatu dignā.

XVII. AZIVD quoq; non minùs forſan aliquibus mirum dicere ſolebat, videlicet mâlle ſe purum à peccato & innocentem, gehennam habere, quàm peccati ſorde pollutum, cœlorum regna tenere. Quod dictum cùm aliquibus extraneum videretur, reddita ratione temperabat, dicens: Cùm conſtet ſolos malos in inferno torqueri, & ſolos bonos in cæleſti regno foueri: patet, nec bonos in inferno, ſi illuc intrarent, poſſe teneri debita pœna malorum, nec malos in cœlo, ſi fortè accederent, frui valere fælicitate bonorum. Propter hæc magno ſtudio ſemper nitebatur peccatorū contagia deuitare, & quicquid eis aliquam naſcendi occaſionem poterat miniſtrare, ab intentione ſua omni ſolicitudine propulſare. Nec in his momentaneus erat. In his deniq; verſabatur quotidiana inſtitutio morum eius, in his ſtabat aſſidua conuerſatio vitæ eius, in his vigebat indeficiens executio propoſiti eius, in iſtis Deo ſeruiebat, pro his quibuſq; bonis acceptus erat, per hæc vitam æternam adipiſci ſatagebat.

Anno 1094. diſſenſio inter Anſelmum & regem Angliæ ortæ, quod hic Guibetto Antipapæ, ille Vrbano ſtuderet. Vide Baro. an. mem. & VVilhel. Malmesb. lib 1 degeſt. ſuo patere

XVIII. REGEM autem de tranſmarinis locis regreſſum Anſelmus adijt, & vt ſibi Romam ad Papam Vrbanum pro ſtola ſui archiepiſcopatûs eundi licentiam daret, humiliter petijt. At illi ad nomen Vrbani turbatus, dixit ſe illum pro Papa non tenere, nec ſuæ conſuetudinis eſſe, vt abſq; ſua electione alicui liceret in regno ſuo Papam nominare. Hinc igitur orta quædam diſſenſio grauis eſt, ſed in aliud tempus diſcutienda eſt dilata. Iubetur ergo, vt totius Angliæ Epiſcopi, abbates & principes, ad diſcuſſionem diſſidij huius apud caſtrum, quod Rothingeham dicitur, veniant. factum eſt, & [a] tertia ſeptimana Quadrageſimæ, iuxta edictum, conuenerunt. Cauſa in medium ducitur, & Anſelmus diuerſis querelis hincindè concutitur. Siquidem multi, & maximè epiſcopi, regiæ voluntati fauere volentes, ſpreto æquitatis iudicio, id probare nitebantur, quòd Anſelmus, ſalua fide, quam regi debebat, nullatenùs poſſet in regno Vrbanum, ſedis Apoſtolicæ præſulem, pro Papa tenere. Quibus cùm plura, quæ ratio tulerat, obiecta fuiſſent, & Anſelmus eos ex verbis Domini, Reddite quæ ſunt Cæſaris, Cæſari, & quæ ſunt Dei, Deo, aliisq; nonnullis, quæ ratio nulla refellere poterat, penitùs infrenâſſet: illi [b] econtrà, quid dicerent, nō habentes, eum in regem blaſphemare vno ſtrepitu conclamauêre, quandoquidem auſus erat in regno eius, niſi eo concedente, quicquam vel Deo aſcribere.

Matt. 22

[a] Anno 1095. Concilium Anglicanum celebratur in cauſa Vrbani II Papæ. Vide Baron ann. mem. [b] Epiſcopi Angliæ nolunt pont. Ang. Primati.

Factionis huius antefignanum VVilhelmū Donelmenſem Epiſcopum fuiſſe, memorat VVilhelm. Malmesb. loco citato. * *conuerſi Baron.*

XIX. IGITVR ad vnam regiæ indignationis vocem quidam ex epiſcopis archiepiſcopo ſuo atq; primati omnem ſubiectionem, profeſſam obedientiam vno impetu abnegant, eiq; vnitatem fraternæ ſocietatis pari voto miſerandi abiurant: quidam verò in eis, tantùm quæ ex parte Vrbani Papæ præciperet, illi ſe obedituros negant. Epiſcopi itaq; omnes, qui affuerant, Roffenſi ſolo excepto, aut vno aut alio modo debitam illi ſubiectionem & obedientiam abnegant. Rex etiam ipſe cunctam ei confidentiam & ſecuritatem ſuis in omnibus adimit, nec ſe illum pro archiepiſcopo vel patre ampliùs habiturum iurat, niſi ipſe vicario beati Petri ſe vlterius obediturum ſtatim deneget. Tres dies in iſto negocio, clamoribus in Anſelmum & contumeliis grauidi, expenſi ſunt, & tandem in hoc, quem dixi, fine * concluſi ſunt.

Multa pati tur à rege.

XX. TVNC Anſelmus in ſuo propoſito conſtans, per internuncium conductum à rege poſtulat, quô tutus regno decedat. Quod principes multi damnoſum fore dinoſcentes, pro reſtituenda pace, inducias vtrinq; vſq; ad Pētecoſten dari precantur, & obtinent: ac ſic eum, ne regno deceda[t], impediunt. Spondet igitur rex, ſe rebus eius vſq; ad præfixum tempus induciarum, plenam pacem & tranquillitatem indulturum, & tunc voluntati illius pro ſua religione multùm in negocio, quod emerſerat, condeſcenſurum. Verùm omninò in contraria lapſus eſt, & Anſelmus, domino Balduino extra regnum depulſo, hominibusq; ſuis captis & expoliatis, terriſque vaſtatis, in immenſum afflictus eſt. Attamen poſthæc & Vrbanum per Walterum Albanenſem Epiſcopum, qui pallium Anſelmo à Roma Cantuariam detulit, pro Papa ſuſcepit, & principum ſuorum conſilio actus, in amicitiam ſuam virum recepit. Verùm poſt aliquātum tempus idem rex à * Gualis victor regreſſus, renouata ira propter milites, quos ſicut falsò à malignis dicebatur, malè inſtructos in expeditionem Anſelmus direxerat, contra ipſum turbatus eſt. Tunc Anſelmus conſiderans apud ſe, omni tempore talia pro nihilo poſſe oriri, & ſe eis occupatum, ſemper ab officio pontificali poſſe impediri: tractauit ſecum ſibi Romam eundum, & conſilium à ſede beati Petri ſuper his petendum. Cùm igitur in ſolennitate Pentecoſtes ad curiam apud Windelhoram veniſſet, per familiares ſuos regi mandauit, ſibi perneceſſarium eſſe Romā ire, & hoc, ſi ei placeret, ſe per licentiam eius facere velle. At ille, Nequaquàm, inquit. Nec enim eum aut in his, quæ agenda ſunt, cuiuſuis conſilij inſcium, aut alicui graui peccato obnoxium eſſe ſcimus, vnde vel Papam conſulere, vel illius abſolutionem neceſſe ſit illi implorare. Et res igitur ita tunc quidem remanſit.

Vide VVilhelm. Malmesb. de geſt. Pont. Angl. l. 1. * *VValis.*

XXI. DISCEDENTE autem Anſelmo à curia, & ad villam ſuam, nomine Heyſem, properante, pueri, quos nutriebat, leporem ſibi occurſantem in via canibus inſecuti ſunt, & fugitantem infra pedes equi, quem pater ipſe inſidebat, ſubſidentem conſecuti ſunt. Ille ſciens, miſeram beſtiam ſibi ſub ſe refugio conſuluiſſe, retentis habenis, equum loco fixit, nec cupitum beſtiæ voluit præſidium denegare: Quam canes circundantes, & haud grato obſequio hincindè lingentes, nec de ſub equo poterant eijcere. nec in aliquo lædere. Quod videntes, admirati ſumus. At Anſelmus, vbi quoſdam ex equitibus adſpexit ridere, & quaſi pro capta beſtia lætitiæ frena laxare, ſolutus in lachrymas, ait: Ridetis? Et vtiq; infelici huic nullus riſus, lætitia nulla eſt. Hoſtes eius circa eam ſunt, & ipſa de vita ſolicita, confugit ad hos, præſidium flagitans. Hoc planè eſt & animæ. Nam cùm de corpore exit, mox inimici ſui, ſcil. maligni ſpiritus, qui eam in corpore degentem, per anfractus vitiorū multis modis perſecuti ſunt, creduliter aſſunt, parati eam rapere, & in mortem æternam præcipitare. At ipſa nimis anxia, huc illucq; circūſpicit, & qua tueatur, defenſionis & auxilij manū ſibi porrigi ineffabili deſiderio cōcupiſcit. Dæmones aūt econtrariò rident, & magno gaudio gaudent, ſi illā nullo fultam adminiculo inueniunt. Quibus dictis, laxato freno, in iter redijt, beſtiam vltrà perſequi clara voce canibus interdicens. Tunc illa ab omni [illu]ſione immunis, exultans præpeti curſu campos ſyluasq; reuiſit. Nos verò depoſitis iocis, ſed non modicè al[acr]es effect[i] [a] libe[ra]tione pauidi animalis, cœpto itinere viam detriuimus,

Nota de anima hominis morituri.

ALIA

ALIA vice conſpexit puerum cum auicula in via ludentem. Quæ auis pedem filo annexum habens, ſæpè, cùm laxiùs ire permittebatur, fuga ſibi conſulere cupiens, auolare nitebatur. At puer filum manu tenens, retractam vſque ad ſe deijciebat: & hoc ingens gaudium illi erat. Factum eſt id frequentiùs. Quod pater aſpiciens, miſerè condoluit Diaboli in hominibus decipiendis maligaitas. auj, ac vt rupto filo libertati redderetur, optauit. Et eccè filum rumpitur, auis auolat, puer plorat, pater exultat. Et vocatis nobis: Conſiderâſtis, inquit, iocum pueri? Et confeſſis conſiderâſſe, ait: Simili conſideratione iocatur diabolus cum multis hominibus, quos ſuis laqueis irretitos pro ſua voluntate in diuerſa vitia pertrahit. Sunt enim quidam, vt verbi gratia dicam, aut auaritiæ, aut luxuriæ & ſimilium flammis ſuccenſi, & ex magna conſuetudine illis addicti. His contingit aliquando, vt ſua facta conſiderent, defleant, ſeq; amodò à talibus ceſſaturos ſibi promittant. Et more auis ſe volare liberos autumant. Sed quia prauo vſu irretiti ab hoſte tenentur, volantes in eadem vitia deijciuntur. Fitq; hoc ſæpiùs: nec omnimodis liberantur, niſi magno conatu per reſpectum gratiæ Dei, filum prauæ conſuetudinis dirumpatur.

XXIII HINC iterum Anſelmus ad curiam veniens, iam petitam licentiam Romam eundi à rege petiuit, ſed eam non obtinuit. Poſtq; in menſe Octobri inuitatus à rege, Wintoniam vadit, & quod iam bis rogauerat, attentiùs per internuncios tertiò rogat. Turbatur ille, & nimiùm ſe vexari ab eo, anxiè queritur. Ad quod Anſelmus: Et quidem, quòd Romam ire diſpono, cauſa ſanctæ Chriſtianitatis, quam in hac terra regere ſuſcepi, cauſaq; ſalutis animæ meæ, cauſa etiam ſui honoris & vtilitatis, ſi credere velit, id ago. Si ergo mihi bono animo licentiam dederit eundi, gratioſiùs accipiam. Si non, ego vtiq;, quod Deus præcepit, poſtponere non debeo, quia ſcriptum eſt: Obedire magis Deo oportet, quàm hominibus. Quod ille audiens, turbato animo iubet, vt aut cœpto deſiſtat, & inſuper ſe nunquàm beatum Petrum vel ſedem eius pro quolibet negocio appellaturum iureiurando promittat, aut ſine mora, omni ſpe remeandi ſublata, ſuo regno decedat. Et ſubdens, ait: Si verò territus iſtis, cœpto deſiſtere & remanere quàm ire, delegerit, tunc volo, quatenùs mihi, prout iudicabit curia mea, emendet, quoniam illud ſibi concedi à me tertiò petijt, in quo ſe perſeueraturum certus non fuit. Reſpondit: Dominus eſt. quod vult, dicit. Ego tamen ſciens ad quid aſſumptus ſim, & quid in Anglia gerendum ſuſceperim, non mihi eſſe honeſtum pronuncio, cuiuſuis tranſitorij commodi cauſa illud omittere, quod in ope miſericordiæ Dei ſpero futuris temporibus Eccleſiæ eius vtile fore. Acta ſunt hinc his multo plura: quæ quoniam aliàs ſcripſimus, hîc paucis perſtringimus. Rege igitur & curialibus contra virum in iram permotis, ipſe ad eum placido vultu ingreditur, & * dextram eius ex more aſſidens, ait: Ego Domine, vt depoſui, vado, ſed primò meam vobis benedictionem, ſi non abijcitis, dabo. Quam cùm ille ſe nolle abijcere reſponderet, conquieſcentem regem ad hoc leuata *a* dextera benedixit: ſicq; relicta curia, Cantuariam venit. Anno 1096 Baron ann. mem. *Actor. 5.* Recitat ea VVilhelm. Malmesb. de geſt. Põt. Angl. l. 1 & ex eo Bar. ann. 1097. * *&* *a* *a* Benè precatur regi, abiturus è regno.

XXIV POSTERA die adunatos monachos, in ipſa ſede Domino Ieſu Chriſto famulantes, his verbis allocutus eſt: Fratres & filij mei dilectiſſimi, ſicut audîſtis & ſcitis, ego ex regno proximè ſum diſceſſurus. Cauſa quippe, quæ inter dominum noſtrum regem & me iamdiù de Chriſtianæ religionis correctione verſata eſt, ad hoc eſt tandem perducta, vt aut ea, quæ contra Deum & honeſtatem meam ſunt, me oporteat agere: aut è regno ſine mora decedere. Et ego quidem libens vado, ſpero in reſpectum miſericordis Dei, iter meum libertati Eccleſiæ futuris temporibus nonnihil profuturum: Super vos tamen, quos ad præſens relinquo, non modica pietate moueor, vtpotè quos tribulationes & anguſtias, oppreſſiones & contumelias acerbiùs ſolito, me abſente, paſſuros intueor. Licèt enim conſtet, illas nec me præſente, ex toto fuiſſe remotas, tamen quandò emergebant, contra eas vobis quoddam quaſi vmbraculum extiti: & ne in immenſum vos ferirent, ſcutum me veſtræ protectioni medium obieci. Et quidem maiori pace ac ſecuritate vos vſos exiſtimo, poſtquàm inter vos veni, quàm à deceſſu venerandæ memoriæ Lantfraci patris noſtri vſi fueritis, vſq; ad introitum meum. Vnde etiam videor mihi videre, eo magis ipſos, qui vos infeſtare ſolebant, aduersùm vos, me abeunte, ſæuituros, quo à dominatu, quo vos opprimebant, videnſe in præſentia meî deiectos. Sed vos non eſtis rudes aut hebetes in ſchola Domini, vt qualiter in huiuſmodi, ſi ingruerint, debeatis vos habere, opùs habeatis doceri. Paucis tamen ſuggero, vt quia Deo militaturi in conſeptum huius monaſterij conueniſtis, præ oculis ſemper habeatis, quemadmodùm militetis. Nõ enim omnes vno modo militant. Quod etiam in terrenorum curiis principum videre planum eſt. Eſt etenim princeps, diuerſi ordinis in ſua curia milites habens. Habet namq;, qui pro terris, quas de ſe tenent, ſeruitio ſuo inuigilant: habet, qui pro ſtipendiis in militaribus armis ſibi deſudant: habet etiam, qui pro recuperanda hæreditate, quam in culpa parentum ſuorum ſe perdidiſſe deplorent, inuicta mentis virtute voluntati ſuæ parére laborant. Hi ergo, qui pro terris, quas poſſident, ſeruiunt, iam radicati ſunt & fundati, nec euelli formidant, dum ſe in domini ſui voluntate conſeruant. At hi, qui pro ſtipendiis in militiam ſeſe dederunt, nonnunquã fatigati laboribus, à militia, quam aggreſſi ſunt, ſegniter cadunt, dum fortè magnitudini exercitij atq; laboris, magnitudo, ſicut ipſi exiſtimant, non æquatur impendij ac retributionis. Qui verò recuperandæ cauſa hæreditatis ſeruiendi conditionem arripuêre, quamuis nunc iſtis vel illis laborum generibus opprimantur, nunc his vel illis contumeliis afficiantur, æquanimiter omnia ſuſtinent, ſi firmum recuperandæ hæreditatis ſuæ amorem certæ ſpei gratia tenent. Hæc fieri inter homines liquet, & hinc, quid in curia principis omnium fiat, re ipſa monſtrante, aduertere libet. Monachi vt ſe gerere debeant.

XXV. DEVS enim, cuius ſunt omnia quæ ſunt, in his tribus generibus diſtinctam ad ſuî obſequium curiam habet. Habet quippe angelos, qui æterna beatitudine ſtabiliti, ſibi miniſtrant. Habet etiam homines, ſibi pro terrenis commodis, quaſi milites ſtipendiarij ſeruientes. Habet quoq; nonnullos, qui diù noctuq; ſuæ voluntati inhærentes, ad regnum cœlorum, quod in patris ſui Adæ culpa perdiderunt, hæreditario iure peruenire contendunt. Sed nobis ad beatorum ſpirituum ſocietatem magis eſt ſuſpirandum, quàm de eorum procinctu, quo Deo perenniter adſtant, in præſenti diſputandum. Ad ſolidarios Dei milites verba vertamus. Videatis quamplurimos, in ſæculari vita degentes, Deum in his, quæ poſſident, ſpecietenùs diligentes, & eius per quædam bona opera, quæ faciunt, famulatui inſiſtentes. Superuenit his Dei iudicio tentatio aliqua, perdunt ſua. Quid dicam? Mutata protinùs mente, volant ab amore Dei, deſerunt bona, quæ faciebant, murmurant, iniuſtitiæ Deum accuſant. Quid de iſtis dicendum? Solidarij ſunt, & impletur in illis, quod dicit Pſalmus: Confitebitur tibi, cùm beneſeceris ei. Hoc de ſæcularibus dictum. Sed nos monachi vtinam tales eſſemus, vt horum ſimiles non eſſemus. Nam qui in propoſiti ſui norma, quam profeſſi ſunt, ſtare recuſant, niſi cuncta, quæ ſibi ad votum ſunt, copioſiùs habeant, nec hinc propter Deum cuiuſlibet rei penuriam, nec hinc regulæ diſciplinam pati volunt, quibus (obſecro) rationibus iuuabuntur, ne horum ſimiles habeantur? In omni quippe opere ſuo priùs mercedem exigunt, quàm cui merces debetur, miniſterij munus exoluant. Et hi tales, regni cæleſtis hæredes erunt? Fidenter dico, Nequaquàm, ſi non pœnituerint, ſe tales fuiſſe. Familia tripartita omnipotentis Dei. *Pſal. 48.*

XXVI QVI verò ad recuperandæ vitæ regnum, obſequij ſui dirigit intentionem, Deo per omnia inhærere, & totam fiduciam ſuam inflexibili mentis ſtatu in eum defigere nititur: nulla hunc aduerſitas, Dei ſeruitio detrahit, nulla tranſeuntis vitæ voluptas ab eius amore compeſcit. Per dura & aſpera viam mãdatorum illius incedit, & ex ſpe retributionis futuræ, cor ſuum indeficienti charitatis ardore ſuccendit: ac ſic in cunctis vera patientia fretus, cum Pſalmiſta lætus canit: Magna eſt gloria Domini. Quam gloriam ſic in hac peregrinatione poſitus g[illegible]uſtando ruminat, ruminando deſiderat, deſiderando à longè ſalutat, vt ad illam ſpe pe[illegible]eniend[illegible], ea ſe[illegible]tra mundana pericula Fideles ſerui Dei.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

consoletur,& alacriter cantet: Magna est gloria Domini. Et sciatis, quòd hic ipsa gloria Domini nullo modo defraudabitur, quoniam totum, quod in eo viget, voluntati Domini famulatur, atq; ad hanc obtinendam dirigitur. Sed ô iam ab istis inter vos mihi cessandum video. Fratres mei, obsecro vos, si hîc dolentes nunc ab inuicèm separamur, tendite, vt in futuro ante Deum læti adinuicèm coniungamur. Estote illi, qui veraciter velitis effici hæredes Christi. His dictis, erumpentes ab eius oculis lachrymæ, eum plura loqui prohibuêre. Gemitum fratrum, qui subsecutus est, quis enarrabit? Ita fletus impleuit omnia, vt vox nulli supereſſet ad verba. Tandèm pater medios rumpens singultus, ait: Chariſſimi mei, scitis quid vos esse, & quò vos tendere cupiam. Sed hora hæc plura loqui vetat. Deo omnipotenti & beatis. Apostolorum principi Petro vos commendo, vt & ipse Deus inter suas oues vos cognoscat, & beatus Petrus in suî tuitionem, sicut oues Dei sibi commendatas, vos suscipiat. Ego vestra licentia & benedictione vado, ac vt Deus pacis ac dilectionis vobiscum maneat, oro. Post hæc surrexit, & dato pacis osculo cunctis, in oratorium iuit, populo, sanctum eius alloquium præstolanti, pro instantis qualitate negocij verbum consolationis & exhortationis ministraturus. Quod vbi excellenter peregit, adstante monachorum, clericorum ac numerosa populorum multitudine, peram & baculum peregrinantium more coram altari suscepit, commendatisq; omnibus Christo, ingenti fletu & eiulatu prosecutus, egressus est.

Omnes fratres mirè dolent eius recessu.

Valedicit monachis.

Alloquitur plebem.

IPSO die ad portum Dofras iuimus, ibiq; clericum quendam, Wilhelmum nomine, à rege ad Anselmum dirextum reperimus. Detenti autem ibi quindecim diebus sumus, vento nobis transitum prohibente. In qua mora idem Wilhelmus cum patre intrans & exiens, & in mensa illius quotidiè comedens, nulli, propter quam rem missus fuerat, denudare volebat. Die verò quintodecimo cùm nos nauæ vrgerent naues petere, & nos transire auidi, ad hoc fatigaremur, ecce videres rem miserandam. Patrem patriæ, Primatem totius Britanniæ Wilhelmus ille, quasi fugitiuum & alicuius criminis reum, in litore detinet, ac ne mare transeat, ex parte domini sui iubet, donec omnia, quæ secum ferebat, sigillatim sibi reuelet. Allatæ igitur ante illum bulgæ & manticæ, reseratæ sunt, tota supellex illius, spe pecuniæ reperiendæ, subuersa atque exquisita est, ingenti plebis multitudine circumstante, ac nefarium opus pro suî nouitate admirando spectante, & spectando execrante. Rebus ergò euersis, sed nihil horum, quorum causa euersæ sunt, in eis reperto, delusa solicitudo perscrutantis est, & Anselmus cum suis abire permissus. XXVII.

Detinetur vir sanctus & eius res explorátur.

ITAQVE nauem ingreditur, ventis vela panduntur, & aliquanto maris spatio promouemur: cùm subitò nautæ, primùm inter se submurmurantes, ac deindè murmur ipsum depromentes, manifesta voce affirmant, nullo penitùs conatu, nullo numerosorum remorum impulsu eo, quo ferebamur, vento Witsandis pertingendum: imò si marinis fluctibus pariter inuolui nollemus, sine mora remeandum. Ingemuit Anselmus ad ista, & ait: Si omnipotentis Dei iudicio placet, me magis redire ad pristinas miserias, quàm liberatum ab illis, tendere ad id quod ipse nouit meanimo proposuisse, ipse videat, ipse dispenset: ego voluntati eius obsequi paratus sum. nec enim meus, sed ipsius sum. Dixit, & suffusis in lachrymas oculis eius, ilicò ventus ex alio latere surgens, velum percussit, & nautas iam, velo reflexo, terram petentes, ad priorem cursum reuerti coëgit. Nos igitur non modicum exhilarati, & in breui prosperrimè marinis fluctibus euecti, Witsandis pro voto appulimus. XXIII.

EGREDIENTIBVS autem nobis de naui, hi, quorum nauis erat, retinentes dominum Balduinum, quem prouisorem & ordinatorem rerum Anselmi suprà diximus, ostenderunt ei mirabile quiddam, quod acciderat. In fundo etenim nauis, quæ virum per vndas transuexerat, fractura vnius tabulę foramen vnum, fermè duorum spatio pedum magnitudinis, habens, effecerat, quod fluitanti elemento lacum demonstrabat, sed nullum omninò, quamdiù Anselmus in eo fuerat, reserabat introitum. Quæ res si admirationem sese tuentibus intulit, non puto mirandum. Tunc Balduinus summo studio cunctis rem celare præcepit, & ea res per id temporis non multis innotuit. Ego autem cùm indè quædam persensissem, ac post longum tempus dum istis, quæ in manu habemus, scribendum animũ applicuissem, nihilq;, vnde mihi vel leuis dubitatio inesse poterat, describere voluissem, interrogaui eundem virum de negocio, & veritatem magnoperè scisitatus sum. Qui interposita veritatis assertione, qua seruus Dei ac verus monachus inniti debet, confessus est rem ex toto, sicut eam retuli, factam, nec quicquam in ea confictum. XXII.

Nota rem miram in naui rupta.

ANSELMVS itaque extra Angliam positus, magnificè lætatus est, & multiplices Deo gratias egit, quòd se quasi immanem Babylonis fornacem euasisse, & culmen quodammodo placidæ quietis contigisse videbat. Wilhelmus autem, audito Anselmum transfretâsse, confestim præcepit cuncta, quæ illius iura fuerant, in suum transscribi dominium, & irrita fieri omnia, quæ per ipsum statuta fuisse probari poterant, ex quo venerat in archiepiscopatum. Quas itaq; tribulationes Ecclesia Christi passa est intùs & extrà, cogitatu, nedùm dictu, percipere difficile esse pronuncio. XXX.

Dan 3.

Sancti viri bona confiscantur.

IGITVR Anselmus à Witsandis manè discedens, & post dies ad S. Bertinum veniens, magna plebis, clericorum ac monachorum alacritate susceptus est, & per quinq; dies ibi detentus. Intereà rogatu amicorum & canonicorum, altare vnum apud S. Audomarum consecrauit. Quo facto, venerunt ad eum honorati quidam de indigenis viri, flexis genibus obsecrantes, quatenùs filios eorum per impositionem manûs suæ sacri chrismatis vnctione signaret. Ad quod mox ita respondit: Et hos, pro quibus petitis, libens in hac causa suscipiam, & alios hoc sacramento egentes, si præstò fuerint, non abijciam. Qua illi facilitate responsi benignitatem viri admirantes, magnificè lætati sunt, & gratias egerunt, confirmatisq; pueris suis, ilicò totam vrbem his, quæ ab eius ore acceperant, impleuerunt. Videres ergò viros ac mulieres, magnos ac paruos, è domibus ruere, certatimque currendo, ad nostrum hospitium prædicti gratia sacramenti properare. Plures siquidem anni apud eos transierant, in quibus nullus episcoporum illic fuerat, tali officio passus occupari. XXXI.

Confirmationis sacramentum.

Plurimi ab eo confirmantur.

SEXTO demùm die, cùm iam innumeram multitudinem confirmâsset, & nos à loco discessuros longum iter ipsius diei, quod instabat, festinare compelleret, ecce puella quædam domum, de qua equos ascensuri egrediebamur, introijt, flebili pietatis affectu se confirmari deposcens. Quod quidam ex sociis nostris audientes, nimis molestè tulerunt, & verba illius, vtpotè, qui iam talium erant tædio affecti, contradicendo depresserunt. Quid plura? Virum precibus puellæ assensum tribuere volentem, ipsi obiecta longitudine diurnæ viæ, obiectis periculis, quæ nocturnos viatores, in peregrina quammaximè patria, comprehendere solent, detinuerunt, &ne voce ipsius auditum pręberet, obtinuerunt. Sed vbi aliquantum processimus, venit patri in mentem, quibus adquieuerit, quid egerit. Ilicò nimis impietatis seipsum arguens, tantum exindè concepit cordis dolorem, vt quamdiù vitæ præsenti superfuit, pœnitudo ipsius facti, vt sæpè fatebatur, ab animo eius non recesserit. Nobis dehinc cœptum iter de die in diem accelerantibus, fama viri multo celeriùs præcurrebat, & multiplici populos voce replebat. Vnde turbarum concursus, clericorum cœtus, monachorum exercitus ei, quocunque veniebat, occurrunt, isti gaudio & exultatione concrepantes, illi vexillis & sonoris concentibus Deo pro illius aduentu coniubilantes. XXXII.

Religio sancti viri.

CVM autem Lugdunum veniſſet, & ab Archiepiscopo ciuitatis ipsius gloriosè susceptus fuisset, post dies paucos, missis literis, consilium à Domino Papa de negocio suo quæsiuit: & quia partim imbecillitate sui corporis, partim aliis pluribus causis præpeditus, vltra Lugdunum progredi nequaquàm posset, ei suggessit. Ita ergo Lugduni resedit, reditum nunciorum suorum ibi expectans. Post tempus Roma nuncij redeuntes, quoniam omni sublata excusatione, eum ad se Papa properare præceperit, referunt. Ille nescius moræ, pontificalibus iussis obaudit, viæ se periculis, mortem XXXIII.

Ab Hugone Archiepisc. Lugdunẽsi honorificè excipitur. Vide Baro. an. 1097. & Wilhel. Malmesb. lib. 1.

mortem pro Deo non veritus, tradit. Hinc Secusiam venimus, & nos Abbati loci illius præsentauimus. Eramus quippe monachi tres, dominus videlicet & pater Anselmus, dominus Balduinus, & ego, qui hæc scribo, frater Edinerus. Qui ita ibamus, quasi pares essemus, nullo indicio, quis cui præstaret, coram aliis ostendentes. Ab Abbate igitur, qui vel vnde essemus, interrogati, paucis respondimus. Et audito, quosdam ex nobis Beccensis cœnobij monachos esse, scisciatus est: Fratres, obsecro vos, viuit ille adhuc, ille Dei & omnium bonorum amicus Anselmus, scilicet cœnobij ipsius Abbas, vir in omni religione probatus & acceptus? Balduinus ad hæc: Ille, ait, in archiepiscopatum in aliud regnum raptus est. At ille: Audiui. Sed nunc, quæso, qualiter est? valet? Equidem ex eo tempore, ait, quo functus est pontificatu, non vidi eum Becci: dicitur tamen bene valere vbi est. Tunc Abbas Et vt valeat, oro Hæc de se Anselmus dici audiens, confestim tecto cucullæ suæ caputio capite, demisso vultu sedebat. Nolebamus enim agnosci, ne forte præcurrente fama de aduentu tanti viri, cuiuis periculo nostra incuria fieremus obnoxij. Celebratis dehinc in cœnobio sancti Michaëlis archangeli, quod in monte situm Clusa vocatur, passionis ac resurrectionis Dominicæ solenniis, in iter reuersi, Romam festinauimus. Mirum dictu: Pauci atque ignoti per loca peregrina ibamus, neminem agnoscentes, nemini, qui vel vnde essemus, innotescentes, & ecce solus Anselmi adspectus in admirationem sui populos excitabat, eumque esse virum vitæ designabat. Vnde cum iam hospitati etiam inter eos, quorum insidias metuebamus, fuissemus, nonnunquam viri cum mulieribus hospitium intraûêre, & vt hominem videre, eiusq; mererentur benedictione potiri, obnixe precabantur.

Habes hîc nomen authoris. Nota quæ apud exteros fuerit eius existimatio.

XXIV. TALI ergo vulgi fauore Romam vsque prosecutus, Lateranis, vbi tunc temporis summus Pontifex morabatur, aduenit. Nunciatur Pontifici patris aduentus, & ouans iubet illum in parte ipsius sui palatij hospitari, & die illo indulgere quieti. Mane confluit ad Papam Romana nobilitas, & de noui hospitis aduentu sermo conseritur. Adducitur cum reuerentia vir in medium, & in qua coram Papa decenter sedeat, sella profertur. Ingressus, humiliat se pro more ad pedes summi Pontificis, sed statim ab ipso erigitur ad osculum eius. Sedet, ac pro aduentu illius lætari se Apostolicus cum Romana curia dicit. Acclamat curia dicto. Postea silentio facto, multa in laudem hominis Papa locutus est: virum illum virtutis ac totius religionis esse contestans. Et quidem, inquit, ita est: Cumque illum, vtpote hominem, cunctis liberalium artium disciplinis innutritum, pro magistro teneamus, & quasi comparem, velut alterius orbis Apostolicum & patriarcham iure venerandum censeamus, ita tamen excellens menti eius humilitatis constantia præsidet, vt nec marinis periculis, nec longissimis peregrinæ terræ spatiis terreri potuerit, quin vestigiis beati Petri, nostræ paruitatis ministerio se præsentare, nosque magis illius, quam illum nostro egentem consilio, super causis suis consulendos adire studuerit. Quis propter considerare, quo amore, quo honore susciendus sit & amplectendus. Hæc cum Anselmus de se, & multo his plura pro sui laude dici audiret, sicut ipsemet sæpe fateri solebat, non parum erubuit, quoniam se talem apud se, qualis à tanto viro prædicabatur, minime cognouit. Veruntamen erat inter verba tacens, decentius fore perpendens, ad huiusmodi silere quam loqui. Post hæc de sui aduentus causa percunctatus a Papa, eo sibi modo narrauit eam, quo veritatis ac discretionis ratio poposcit. Ille ad audita miratur, & subuentionem plenam pollicetur. Præcepit itaque, vt subuentionis ipsius effectum circa se Anselmus præstolaretur.

Venit Romam, & à pontifice honorifice excipitur.

Mire à Pontifice prædicatur.

XXV. VERVM quia calor æstatis in partibus illis cuncta vrebat, & habitatio Vrbis nimium insalubris, sed præcipue peregrinis hominibus erat, Iohannes quidam nomine, olim monachus Becci, tunc autem Abbas cœnobij sancti Saluatoris * Telesini, annuente Papa, suscepit eum vt proprium patrem amicè, & duxit in suam villam, Sclauiam nomine, quæ in monti vertice sita, sano iugiter aëre atque tepenti, conuersantibus illic habilis extat. Igitur habitatio nostra in montis erat summitate locata, à turbarum tumultu instar solitudinis vacua. Quod Anselmus aduertens, ex spe futuræ quietis exhilaratus ait: Hæc requies mea, hîc habitabo. Ad primum igitur conuersationis ordinem (quem antequam Abbas esset, habebat, quemque se in pontificatu positum maxime perdidisse deflebat) vitam instituit, sanctis operibus, diuinæ contemplationi, mysticarum rerum enodationi diu noctuque mentem intendens. Vnde Christianæ fidei amore permotus, insigne volumen edidit, quod, Cur Deus homo, titulauit. Quod opus, sicut in prologo eius ipse testatur, in Anglia cœpit: sed hîc, in Capuana videlicet prouincia, constitutus absoluit.

* al. Teselniæ.

Librum, Cur Deus homo, cõponit contra infideles.

XXVI. INTER hæc omnia sese omnibus faciens, cunctis pro posse subueniens, cunctos, qui se audire volebant, non considerata alicuius persona, ad suum colloquium admisit, singulis pro qualitate motæ quæstionis benigna affabilitate atque affabili benignitate satisfaciens. Qua propter fama illius in breui circuncirca percrebuit, & in dilectionem atque venerationem eius cunctorum corda conuertit. Quicunque igitur eum videre, eiusque potuit benedictionem habere, beatum se proprij censura iudicij æstimauit. Monachus etiam, qui villæ ipsius pro Abbatis imperio custos erat, quique nobis more boni hospitis in nonnullis ministrabat, considerans vitam & actus patris, concepit apud se spem magni boni, & gratiam Dei in eo vigere, crediditque quod Deus multa libens faceret ob merita eius: homines autem villæ, multas incommoditates quotidie patiebantur pro penuria aquæ. In deuexo tamen latere montis puteus vnus nimiæ profunditatis habebatur, sed ita singulis diebus exhauriebatur, vt ab hora diei nona nulla, quæ extrahi posset, in illo aqua vsque mane reperiretur. Cui incommodo frater ille subuentum iri desiderans, rem Anselmo conquerentis more innotuit, & suæ voluntati inesse subiunxit, puteum in ipso, quo habitabamus, loco facere, si forte Deus sua pietate dignaretur hoc incommodum propulsare. Laudat Anselmus piam fratris voluntatem, & rem tentare suadet. Lætatur ille ad hæc, & rogat quatenus ipse locum inspiciat, ac præmissa prece, cum benedictione sua, primus terram aperiat. Adquiescit ille precanti, nolens offendere voluntatem hospitis sui. Quid dicam? Cernebatur miræ celsitudinis rupes, & quasi dementia videbatur, in tali loco fontem velle aquæ inuestigare. Vadit tamen Anselmus nobis comitatus ad locum, & supplici prece præmissa, hoc est, vt abundantiam iugis atque salubris aquæ Deus ei largiretur, tertio feriens terram aperuit, & reliquo operi dare operam iussit. Perpauci dies cœpti operis transiêrunt, & ecce fons viuus è duritia rupis erumpens, ingenti cunctos stupore percussit. Nec mirum. Aqua enim, quam se magister operis nec in plurimis diebus reperturum putabat, non mirum, si stuporem incusserit breui reperta. Perfectus itaque puteus est, modicæ quidem profunditatis extans, sed limpidissimæ atque salubris aquæ iugi fonte redundans. Quæ res ilico diuulgata, non paruæ admirationis fuit, & eam viri meritis omnis, qui audiuit, ascripsit. Itaque puteus ille, puteus Cantuariensis episcopi vsque hodie ab incolis ipsius terræ vocatur. Ferunt autem hi, qui ad nos inde sæpe venerunt, quia multi diuersis languoribus ac febribus tenti, sumpta in potu eadem aqua, pristinæ sanitati mox restituuntur.

Fons in rupe ad eius preces erumpit.

Puteus Cantuariensis episcopi.

XXVII. HIS diebus Rogerus Dux Apuliæ ciuitatem Capuam obsidebat. Qui fama viri permotus, mittens regauit eum venire ad se. Ascendimus, iuimus, & plures in obsidione dies exegimus, remoti in tentoriis à frequentia & tumultu perstrepentis exercitus. Erat autem, vbi eramus, quædam ecclesiola penitus deserta, & iuxta ostium cisterna desuper diruta, magnæ profunditatis hiatum sua diruptione prætendens. In qua ecclesia, velut in camera, pro velle conuersabamur, tam quieti, quam operi in ea indulgentes, & Ducem ipsum cum suis nobiscum singulis diebus, vt volebamus, in promptu habentes. Quidam vero nocte, cum in ea dormiremus, contigit Anselmum sui corporis necessitate silentio surgere, & ne inquietaremur, suo more lento pede ad ostium tendere. Quod cum exisset, & immemor foueæ, per tenebras in partem diuertisset, in profundum cecidit, clamosa voce cadendo dicens: Sancta Maria. Ad quem sonitum nos ac socij nostri, qui in tentoriis quiescebant, expergefacti, lectis prosiliuimus, accurrentes neminem in profundo vidimus,

Nota.

Vir sanctus in profundam cadit foueam illæsus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dimus,& præ timore simul & angustia cordis exanimari fere sumus. Quod ipse percipiens,mox leuato capite,vultu iucundo,intuitu nobis innuit,nil læsionis sese perpessum. Descendentes igitur quidam ex nostris ex altera parte ipsius præcipitij,qua via erat descendendi,eduxerunt eum à loco sanum omnino atque incolumem.

Ro. Pontifex & Anselmus sunt apud Apuliæ principem in castris.

CVM post hæc sedis Apostolicæ pontifex Vrbanus illo aduentaret,& ei ab Anselmo & principibus totius exercitus obuiam itum esset,ingenti mundialis gloriæ pompa prosecutus,ductus est in tentorium,quod iuxta nos sibi cæteris excellentius constitutum. Sicque,donec ciuitas in deditionem transiit,obsidio illius dominum Papam & Anselmum vicinos habuit,ita vt familia vtrorunque magis videretur vna,quam duæ,nec facile quiuis declinaret ad Papam, qui non diuerteret ad Anselmum. Papa namque colebatur à cunctis,quemadmodum pater & pastor communis: Anselmus vero diligebatur ab omnibus,sicut homo mansuetus & mitis,& cui suo iudicio nihil debebatur à quouis In Papa denique supereminens vigebat cum dignitatis authoritate potestas:in Anselmo mira,& quæ cunctos demulcebat, pura cum simplicitate humilitas. Multi ergo,quos timor prohibebat ad Papam accedere,festinabant ad Anselmum venire,amore ducti,qui nescit timere. Maiestas etenim Papæ solos admittebat diuites: humanitas Anselmi sine personarum acceptione suscipiebat omnes. Et quos omnes? Paganos etiam,vt de Christianis taceam. Siquidem nonnulli talium,(nam eorum multa millia in ipsam expeditionem adduxerat homo Ducis,Rogerus Comes de Sicilia) nonnulli,inquam,talium,fama bonitatis eius inter suos exciti,mansionem nostram frequentabant,& sumptis ab Anselmo corporalibus cibis,gratiosi refertebantur,admirandam viri benignitatem suis prædicantes,quam experiebantur. Vnde in tanta deinceps veneratione apud eos habitus est,vt cum per castra illorum,quæ in vnum locata erant, transiremus,ingens multitudo eorum,eleuatis ad cælum manibus,ei prospera imprecarentur,& osculatis pro ritu suo manibus,propriis etiam coram eo genibus flexis,pro sua benigna largitate grates agendo,veneratentur. Quorum etiam plurimi,velut comperimus,se libenter eius doctrinæ instruendos submisissent,ac Christianæ fidei iugo sua per eum colla iniecissent,si crudelitatem Comitis sui per hoc in se sæuituram non formidassent. Nam reuera nullum eorum pati volebat Christianum impune fieri. Quod qua industria,vt ita dicam,faciebat,nihil mea interest: viderit DEVS,& ipse. XXXIX.

DEHINC soluta obsidione,Anselmus multa prece Papam ad hoc flectere conatus est,quatenus ab onere pontificali eum absolueret,& quieti liberum vacare concederet. Verum cum,quantum quidem ad effectum spectabat,in nihilum laborasset,fretus benedictione eius,Sclauiam reuersus est,operiens ibi tempus concilij,quod idem Papa apud Barum Calend. Octob. erat celebraturus. Cui concilio dum Anselmus se præsentasset,& persuasus à Papa,Græcos in processione Spiritus sancti,vtpote quem à Patre,non à Filio procedere adstruebant,errantes,rationabili atque catholica disputatione confutasset,magni apud omnes habitus est,& veneratione dignissimus comprobatus. XXXX.

Bar. ann. 1097. Concilio Barrensi anno 1097.

celebrato interest,& Græcos confutat. Huius acta Concilij præter ea quæ à S. Anselmo ad Græcorum confutationem sunt scripta,& quæ Edinerus eius familiaris,scriptorum monumentis tradidit,potiere. De hoc Concilio vide VVilhel. Malmesb. de gest. pont. Ang. lib. 1. Bar. an. 1097.

FINITO concilio,Romam cum Apostolico profecti sumus,Transactis autem aliquantis diebus,venit Romam VVilhelmus ille,cuius in exitu Angliæ mentionem fecimus. Is inter alia hoc effecit apud Apostolicum,vt induciasregi Angliæ daret de causa Anselmi,vsque ad festum Michaëlis Archangeli. Quod Anselmus agnoscens,ilico Lugdunum redire volebat,sed prohibitus à Papa est propter concilium,quod se tertia hebdomada Paschæ Romæ habiturum statuerat. Morati itaque Romæ sumus ferme per dimidium annum,continue circa Papam degentes,& quasi in commune viuentes. Vnde & ipse Papa nonnunquam ad Anselmum veniebat,læte cum eo sese agendo,& curiam ei faciendo. Dedit ei quoque hospitium,in quo conuersabamur eo iure,vt si aliquando Romam rediret,contra omnes homines illud sibi vendicaret. Ipse in conuentu nobilium,in processionibus,in stationibus,semper & vbique à Papa secundus erat, præ cunctis honoratus,cunctis acceptus,& ipse omnibus simplici humilitate summissus. Præterea Angli,illis temporibus Romam venientes,pedes eius,adinstar pedum Romani pontificis,sua oblatione honorare desiderabant. Quibus ille nequaquam adquiescens,in secretiorem domus partem fugiebat,& eos pro tali re nullo patiebatur ad se pacto accedere. Quod vbi Papæ relatum est,admiratus in homine humilitatem mundique contemptum,iussit sese in se tenere,& nullum benefacere vltra volentem prohibere,sed omnes pro tali causa aduentantes,patienter admittere. At ille modesta quadam verecundia actus,iussa profecto postponeret,si non inobedientiæ næuo corrumpi timeret. XL.

Nota quo in honore Romæ fuerit.

Romani non audent manum mittere in Anselmum.

QVID referam nonnullos ciues vrbis,quorum ingens multitudo,propter fidelitatem Imperatoris,ipsi Papæ erat infesta,nonnunquam in vnum conglobatos,Anselmum,à Lateranis ad sanctum Petrum euntem cum suis,propter odium Papæ capere volentes,sed mox viso vultu eius territos,proiectis armis,terra procumbere,& se illius benedictione deposcere insigniri? Hi honores,& horum similes vulgi fauores vbique illum comitabantur,quia mores sui in cunctis Deo famulabantur. Hinc etiam erat,quod non facile à quoquam Romæ simpliciter homo vel archiepiscopus,sed quasi à proprio nomine,sanctus homo vocabatur. Quicunque igitur ei seruiebamus,amori & honori cunctis eramus: Cum vero ad præfatum concilium ventum esset,& iam quæ recidenda,recisa: & quæ statuenda videbantur,statuta fuissent, excommunicationis sententiam tam in laicos,qui inuestituras ecclesiarum dant,quam in eos,qui de manibus eorum illas suscipiunt,cum toto concilio Papa intorsit. Eadem sententia quoque damnauit & eos,qui in officium sic adepti honoris aliquem sacrant. XLI.

Ann. 1098. Concilium Romanum celebratur. De gestis eiusdem Cõcilij,quæ hic præterit auctor,vide VVilhel. Malmesb. loco citato,& Bar. an 1098.

SOLVTO conuentu,accepta licentia,Roma digredimur. Via vero redeundi multis erat periculis obnoxia: sed protegente nos Domino,pericula cuncta euasimus,ac Lugdunum illæsi peruenimus. Vbi summo cum honore gaudioque susceptus,& à pontifice ciuitatis,venerabili scilicet Hugone detenti,mansionem nostram illic firmauimus,amissa omni fiducia,viuente rege VVilhelmo,Angliam remeandi. Habitus est ergo ibi Anselmus,non sicut hospes aut peregrinus, sed vere sicut indigena & loci dominus. Vnde nusquam ipse ipsius vrbis antistes,eo præsente,suo volebat loco præsidere: sed præsidente vbique Anselmo: ille mira humilitate & honestate præditus,inferioris & quasi suffraganei loco simul & officio fungebatur. Super hæc,vt episcopale officium per totam parochiam suam pro velle exerceret,in voluntate eius ac deliberatione constituit. Quod vbi per loca vicina innotuit,ilico frequens populorum concursus factus est,vnctionem sacri chrismatis per impositionem manus illius poscentium sibi conferri. At ille omnes ad gratiam ipsius sacramenti admittebat,ita vt sæpissime in hoc totus dies expenderetur,& nos,qui ei ministrabamus,graui tædio afficeremur, ipso semper iucundo & hilari vultu existente. Creuit autem ex hoc in eum mira quædam & incredibilis dilectio omnium,& bonitas eius diuulgabatur per circuitum. XLII.

Lugduni moratur summo cũ honore. Vide quantum ei detulerit Lugdunensis Episcopus.

IGITVR qui illis diebus saltem reliquias de mensa illius poterat habere,contra omnia pericula & infirmitates se salutifera credebat medicina ditatum. Nec ista fides fallebat eos. Nam reuera nonnullos febribus tentos,& quibusdam aliis infirmitatibus pressos,mox sumptis ciborum eius reliquiis,nouimus integræ sanitati restitutos. Exempli gratia: Festiuitas beati Mauricij celebris habetur Viennæ. Rogatus itaque Anselmus à Guidone,ipsius vrbis archiepiscopo,in ipsa festiuitate venit eò. Et celebrato solenni Missæ ac prædicationis officio,cum ad refectionem corporis sedisset,venerunt ante illum mulieres duo,voce & vultu ægrotationis molestiam,qua premebantur,præferentes, XLIII.

Reliquiæ mensæ eius mire expetuntur,neque id frustra.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tentes, rogantes quatenus de micis sui panis eis dare dignaretur. At ille, Nequaquam, inquit: Nec enim pane integro, nedum micis, vos indigere conspicio. Sed si comedere vobis placet, amplus locus est: sedete, & cum benedictione Dei, quæ vobis apponentur, comedite. Responderunt se pro hoc non venisse. Nec ego, ait, vobis aliud faciam. Intellexerat enim, quo intenderent. Vnus ergo ex his, qui in eius dextra sedebant, intelligens illos salutis propriæ curam habere, & virum in hoc nihil, quod miraculo posset ascribi, velle facere, quasi eorum importunitatis pertæsus, arrepta desuper mensa fragmenta præbuit eis, & ne hominem fatigarent, secedere monuit. Qui statim vt exinde modicum gustauerunt, cum benedictione viri egressi sunt. Post mensam in secretiorem locum me tulerunt magnopere postulantes, quatenus adiuti mea ope, ad Missam patris mererentur de manu eius Dominicum corpus & sanguinem sumere. Quos cum libenter audissem, & quando, & quove in loco id fieret, edocuissem, gratiosa voce responderunt: Et nos quidem, omni excusatione semota, sicut dicis, veniemus, si hac medicina, quam nunc de mensa ipsius suscepimus, & quartanis, & mortiferis febribus, ac intestinorum tortionibus, quibus intolerabili cruciatu concutimur, liberati non fuerimus. Et hoc erit signum inter nos & te: quoniam si conualuimus, non veniemus: si non venimus, conualuimus. Quibus dictis, ab inuicem diuisi sumus. Non venerunt, quia, sicut accepi ab eis, qui vtrunque nouerunt, eo quod de mensa acceperant, ad plenum Dei gratia conualuerunt. Quod quidem si ita non fuisset, quemadmodum illos infirmitate grauatos, sanitati voluisse restitui, credibile est: ita eos requisitione istius posterioris medicinæ supersedere noluisse, dubium non est. Nempe tenebant ista se, quin conualescerent, falli non posse, scientes quendam non ignoti nominis virum eo solo, quod ipse recuperandæ sanitatis Missæ illius interfuit, à pari tunc inualitudine conualuisse.

Nota vim fragmentorum ex eius mensa sublatorum.

Nota vim Missæ auditæ.

XLIV. SIQVIDEM vnus è principibus terræ illius diu eadem, qua ipsi, languoris molestia vexatus fuerat. Hic agnito Anselmum in Ecclesia beati Stephani Missam ex more celebraturum, festinauit illo, arbitrans sibi ad recuperandam sanitatem vtile fore, si Missa tanti viri ac benedictione meruisset potiri. Fateor, vidimus hominem suorum manibus innixum, ecclesiam introëuntem, mortuo quam viuenti similiorem. Sedit, & finita Missa, egressus est. Nobis vero nec quis vel vnde aut cur aduenerit, scientibus atque curantibus, idem vir, euolutis paucis diebus, ad patrem venit: flexis genibus, ei pro adepta sanitate gratias agens. Ad quod cum ille obstupesceret, indicauit ei ordinem gestæ rei, confirmans quod ab ea hora, qua se Missæ illius præsentauit, omni doloris vexatione depulsa, sanitati restitutus sit. At ille nihil ad se hoc pertinere, sed ipsius fidei ac meritis beati martyris, ad quem diuertit, ascribendum asserens, quæ saluti animæ illius competerent, eum instruxit, & familiarem sibi effectum, correctiori vitę, vt post multorum testimonio comperimus, reddidit.

XLV. HIS fere temporibus Cluniacum euntibus nobis occurrit quidam sacri ordinis homo, lachrymosis precibus virum deprecans, quatenus & se oculo misericordiæ & sororem suam, nuper amentem effectam, dextera suæ benedictionis dignaretur respicere. Et subdens: Ecce, ait, in via, qua transituri estis, inter multos tenetur, sperantes, quia si tu domine ei manum imposueris, continuo, fauente gratia Dei, suæ menti restituetur. At hæc ille muta voce & quasi surda pertransiit aure. Presbyterum eo magis instantem ac preces multiplicantem repulit à se, omnibus modis asserens tam extraneum factum nulla sibi ratione tentandum. Inter hæc procedimus, & illam in medio adunatæ multitudinis cominus teneri conspicimus, furibundos motus & inhumanos nutus vultu, ore, oculis, corporis gestu edentem. Populus itaque virum aduenientem circundat, rerentis habenis preces ingeminat, vt miseræ mulieri manum imponat, orat, obsecrat. Obsistit ille, dicens, quod postulant, nequaquam Anselmi esse. Obiiciunt illi vulgi more, quæ occurrebant, saltem improbitate vincere gestientes. Tunc vir aliter se non posse euadere sentiens, hoc solo eis morem gessit: videlicet, quod nulli negare solebat, signo eam sanctæ crucis leuata dextera signauit. Quo facto, laxatis habenis ocior abit, impositoque cucullæ suæ capitio capiti, remotis sociis, singularis vadit, infelicis fœminæ ærumnas pietatis affectu perfusus lachrymis tenerrime deflens. Hac nos contritione afflicti Cluniacum, illa vulgi manibus acta domum tetendit. Necdum pes eius limen suæ domus attriuit, & integerrimæ sanitati donata, in laudem viri linguas omnium soluit. Quam rem sic factam, dum certa relatione Cluniaci accepissemus, gauisi sumus, ac pro sua misericordia Deo gratiam & gloriam dedimus.

Humilitas sancti viri.

Mente capta redit ad sanitatem.

XLVI. ACTIS deinde, propter quæ Cluniacum aduenimus, reuersuri Lugdunum, iter per ciuitatem Matisconensem arripuimus. Vbi Anselmus, rogatu episcopi & canonicorum, Missam publice apud sanctum Vincentium celebrauit, & inter sermonem, quem ad populum habuit, vt omnes Dominum pro siccitate, qua in immensum terra aruerat, communiter precarentur, admonuit. Dicunt se iam id sæpius fecisse, sed nil efficisse, & ea re vt preces eorum ipse sua prece coram Deo efficaces efficiat, magnopere orant & obsecrant. Quid dicam? Necdum pransi eramus, & ecce subito stupentibus cunctis, serenitas cæli in nubilum vertitur, ipsaque die, priusquem ciuitatem egrederemur, pluuia dulcis & copiosa terris illabitur. Plebs igitur, viso hoc facto, benedixit Dominum, & eius post Deum authorem magnis laudibus prædicant Anselmum. Itaque in habitaculum nostrum Lugdunum reuersi, quietam vitam ab omni tumultu negocij secularis agebamus. Anselmus vero veram vitam serui Dei, in sanctis meditationibus, in omnis sexus, ætatis & ordinis hominum ad se venientium ædificationibus, ac in cæterarum virtutum exhibitionibus exercebat. Per id etiam temporis scripsit librum vnum, De conceptu virginali & peccato originali, & aliud quoddam opusculum, multis gratum & delectabile, cui titulum indidit, Meditatio redemptionis humanæ.

Pluuia datur siccitate immodica afflictis.

Liber de conceptu virginali.

XLVII. INTER hæc Vrbanus, sedis Apostolicæ pontifex, huic vitæ decedit, & ad inducias, quas de causa Anselmi regi dederat, non peruenit. Quo tempore multa etiam de regis interitu à multis prædicebantur, & tam ex signis, quæ noua & inusitata per Angliam monstrabantur, quam ex visionibus, quæ pluribus religiosis personis reuelabantur, quia vltio diuina in proximo eum pro persecutione Anselmi oppressura esset, ferebatur. Sed Anselmus in nihil horum animum ponens, quotidie pro conuersione & salute eius Deum precabatur. Hinc exilij nostri anno tertio, qui, quo à Roma Lugdunum venimus, erat secundus, iuit Anselmus Marciniacum, loqui domino abbati Cluniacensi Hugoni, & sanctimonialibus. Vbi cum ante ipsum Abbatem consedissemus, & de his, quæ inter Anselmum & regem eousque versabantur, verba, vtfit, nonnulla hinc inde proferrentur: intulit idem venerabilis Abbas sub testimonio veritatis, proxime præterita nocte eundem regem ante thronum Dei accusatum, iudicatum, sententiamque damnationis in eum promulgatam. Ex quibus verbis admirati non modice sumus: sed perpendentes eminentiam sanctitatis ac reuerentiæ eius, fidem his, quæ dicebat, nullatenus habere nequiuimus.

Hugo Abbas Cluniacensis regis Angliæ damnationē indicat Anselmo.

XLVIII. POSTERA die, cum inde digressi, Lugdunum venissemus, & in instanti festo beati Petri, quod colitur Calendis Augusti, dictis matutinis, nos, qui circa Anselmum assidue eramus, quieti indulgere cuperemus: ecce quidam iuuenis, ornatu ac vultu non vilis, clerico nostro, qui prope ostium cameræ iacebat, & necdum dormiens, oculos tamen ad somnum clausos tenebat, adstitit, vocans eum nomine suo: Adam, inquit, dormis? Cui dum ille responderet, Non: dixit ei, Vis audire noua? Et libens, inquit. At ille: Pro certo, ait, noueris, quia totum dissidium, quod est inter archiepiscopum Anselmum & Wilhelmum regem, determinatum est atque sedatum. Ad quod ille alacrior factus, ilico caput leuauit, & apertis oculis circunspectans, neminem vidit. Sequenti autem [illegible] inter matutinas vnus nostrum clausis oculis stabat & psallebat. Et ecce illi quidam chartulam, admo[illegible]tam, lege[illegible]dam exhibuit. Adspexit, & in ea,

& in ea, Obiit rex VVilhelmus, scriptum inuenit. Confestim aperuit oculos, & nullum vidit præter socios.

Post triduum ab hinc ad Abbatiam, quæ vocatur Casa Dei, multis precibus inuitatus, Anselmus perrexit. Vbi cum honorifice susceptus & hospitatus fuisset, vna dierum, fratribus loci illius post mensam in lectis suis pausantibus, subito fragore cælum intonuit, & vibrantibus coruscis, crebra per monrem fulgura volitant. Crescit tempestas illa, & multiplicata, non modicum fulminis super domum, qua fœnum monasterij seruabatur, præcipitat. Vnde protinus horridus ignis accensus, teterrimum atque fœtentem ex se fumum per aëra spargit. Quicunque igitur cum Anselmo in hospitio erant, timore concussi, dissiliunt. Remansi itaque solus cum solo. At ille lecto volens decumbere, interrogauit me, vtrumnam ignis, qui eruperat, sopitus esset. Cui cum responderem, auctum potius quam sopitum esse, erexit se, ac vultu placido atque modesto dixit: Melius est, vt nobis prouideamus, quia tunc tua res agitur, paries cum proximus ardet. Quo dicto, ad ignem concitus venit, eoque viso, mox illi sanctæ crucis signum leuata dextra obiecit. Videres eum stigio flammam se ita demittentem, acsi pro suscipienda benedictione illius conquinisceret. Ignis ergo statim in semet rediens, totus elanguit, nec aliquid absumptum vsquam processit. Quodque fortassis non minus stupeas, voratis quibusdam ædibus, quæ circum erant, nil læsionis intulit fœno monachorum, qui Anselmum hospitem habebant, quo scilicet fœno domus ferme plena erat, super quam fulgur ipsum primo corruerat.

Fœnile monasterij fulmine inflammatur.

Signo Crucis incendium extinguit vir Dei.

Anno 1100. Bar. an. mem.

Exinde duo sui monachi ad Anselmum venerunt, nunciantes ei decessum præfati reges. Siquidem secundo die mensis Augusti, qui post primam visionem, quam Lugduni factam nouiter retuli, secundus, & post secundam primus illuxit, idem rex mane in syluam venatum iuit, ibique illum sagitta in corde percussit, & nulla interueniente mora extinxit. Quo Anselmus vehementi stupore percussus, mox est in acerbissimum fletum concussus. Quod videntes, admirati admodum sumus. At ille, singultu verba eius interrumpente, asseruit, quod si hoc efficere posset, multo magis eligeret seipsum corpore, quam illum sic vt erat, mortuum esse. Nobis post hæc Lugdunum reuersis, ecce nuncij vnus post vnum Anselmo occurrunt, literas ei cum precibus ex parte matris ecclesiæ Anglorum, & ex parte noui regis Henrici, qui fratri successerat, necnon ex parte principum regni, deferunt, summopere postulantes eum festinato gressu redire, & asserentes totam terram in aduentum illius anxiam, omniaque negocia regni ad nutum eius pendere dilata. Verum [a] vbi Serberiam ad regem venit, & ei, quid de ecclesiarum inuestituris in Romano Concilio acceperit, plano sermone innotuit, turbatus est rex ac vehementer indoluit, nec nutum eius in aliquo, sicut nuncij dixerant, expectare voluit. † Quæ igitur inter eos per duos semis annos pro isto negocio acta sint, & quot quantasve minas ac tribulationes Anselmus passus sit, vel quomodo nuncij semel aciterum Romam pro mutatione ipsorum decretorum missi sint, quidque effecerint, qui nosse voluerit, opus illud, cuius in prologo opusculi mentionem fecimus, legat, & ibi singula plane, vt puto, digesta reperiet. Post quæ omnia rogauit Anselmum rex, quatenus ipsemet Romam iret, & cum nuncio, quem eo directurus erat, causæ, quæ emerserat, pro suo honore opem ferret. In quo cum omnes totius Angliæ episcopi, abbates & principes acquiescerent, & eum pro tanta re, quin iret, nullatenus supersedere debere conclamarent: se quidem itu.um respondit, sed nil, quod vel ecclesiarum libertati, vel suæ posset obuiare honestati, suo vel rogatu aut consilio vnquam Papam acturum, viua voce respondit. Itaque cum Romam [b] venisset, à domino Papa Paschali, qui Vrbano successerat, totaque Vrbis nobilitate honorifice susceptus est. Die dehinc constituto, * Wilhelmus ille, cuius supra meminimus, à rege directus, causam regis in medium tulit, ac inter alia, quod rex ipse, nec pro regni amissione, inuestituras ecclesiarum pateretur amittere, minacibus verbis asseruit. Ad quæ Papa: Si, quemadmodum dicis, rex tuus nec pro regni amissione patietur ecclesiarum donationes amittere: scias (ecce coram Deo dico) quia nec pro sui capitis redemptione, eas illi aliquando Paschalis Papa impune permittet habere.

L.

Anno 1100. Bar. an. mem. Horrenda mors regis Wilhelmi.

Reuocatur à toto regno S. Anselmus in Angliam.

[a] Multa patitur ab rege Henrico, qui Wilhelmo fratri successerat.

† Habes ea apud Wilhel. Malmesb. lib. 1. de gest. pont. Angl. qui cum commentarium de quo hic auctor, præmanibus habuit. Vide & Bar. an 1100 & 1101.

[b] Iterum venit Romam. Rogerius & Bar. in annalib. hoc anno, Wilhelm. Malmesb. ibidem.

* VVilhelmum hunc de VVarieuuast Electum Exoniensis Ecclesiæ vocat Bar. ad an. 1103 & VVilhel. Malmesb. l. 1. de gest pont. Angl.

Responsum Pontificis ad regis Angliæ legatum.

In his negocium regis ita finem tunc temporis sumpsit, & Anselmus aliis atque aliis cum Papa de Ecclesiastica- LI.
rum rerum institutionibus actis, in iter reuersus, ciuitatem Florentiam vsque peruenit, & nocte vna in ea quieuit. Lecto igitur, in quo sopori antistes indulserat, dominus domus, eo discedente, pro amore decubuit. Cui obdormienti adstitit quidam ignoti vultus homo, monens vt lecto ocyus decederet. Nec enim decet, inquit, te tua præsentia loco præripere, quod ex præsentia tanti viri meruit obtinere. Qui mane consurgens, & visum mente reuoluens, phantasmati deputat, ac nocte sequenti in eodem se lecto nihil hæsitans collocat. Dormit, & ecce, qui venerat, secundo iam vultu paululum minaci adstitit, repetens dicta, quæ primo protulerat. At ille expergefactus, ac visione, vt primum posthabita, nocte tertia in solito loco somno se tradit. Cui obdormienti, idem, qui secundo apparuerat, iam tertio apparuit, irati mentem vultu ac voce prætendens. Quare, ait, facis, quod iam semel tibi & iterum, ne faceres, dixi? Nunc igitur vel tertio admonitus surge, & te à lecto pontificis amodo cohibe. Nam dico tibi, quia si vltra in eo repertus fueris, experieris nihil phantasmatis esse in istis, quæ audis. Tunc ille vehementer exterritus, lecto desiliit, episcopum ciuitatis super negocio consulturus celerius adit, eique ordinem rei in præsentia multorum exponit. Episcopus autem iamdudum viri sanctitatem fama discurrente edoctus, ac nupertime ex collocutione illius eam nonnihil expertus, hominis audaciam durius increpanit, & quia stulte & insipientium more egerit, quod lecto, vbi vir tantus quieuerat, cubare præsumpsisset, asseuerauit. Eundem itaque lectum reuerenter deinceps seruatum iri præcepit, & ne aliquis in eo vlterius iacere præsumeret, iussit. Quod vsque hodie, vti accepimus, seruatum est. Anselmus autem cum emenso itinere Lugduno appropinquasset, prætatus VVuilhelmus, comitatum illius deserere volens, interdixit ei ex parte domini sui regis redire in Angliam, nisi ipse omnes patris & fratris illius consuetudines, postposita sedis Apostolicæ subiectione & obedientia, se ei seruaturum certo promitteret. Quod ille audiens, admiratus est, sciens se alia conditione Angliam exisse. Perueniens ergo Lugdunum, resedit ibi ex more antiquo in pace & quiete, propriam præfati reuerendi Hugonis, eiusdem vrbis Archiepiscopi, domum inhabitans, & ne ad horam quidem ab his, quæ Dei sunt, verbo se vel actu elongans.

Lectus, in quo semel tantum dormierat, reuerenter asseruatus.

Lugduni moratur.

Accidit autem vna dierum, dum ipse pater, celebrato solenni Missæ officio, solus, prout ei consuetudinis erat, in LI.
oratorio per fletum Deo se macta ret, vt quidam homo, pedes suos baculo regente, aduenire t, oratorium ipsum irrumpere gestiens. Quem frater & socius noster Alexander, monachus scilicet ecclesiæ Cantuariensis, qui pro foribus egressum patris forte præstolabatur, intuens ecclesiam subire volentem, detinuit, sciscitans quidnam vellet. At ille clamosa voce se oculorum lumen amisisse respondit, ac velle, vt seruus Dei sibi manum imponeret, sciens, quod sancta merita eius sibi subuenirent. Pater igitur clamorem audiens, sed verba minime discernens, innuit præfato fratri venire ad se, & causam clamoris ipsius intimare. Tunc ille: Domine pater, ait, pauper quidam venit, conquerens se in oculis grauiter affligi, precaturque per vos ei signum sanctæ crucis imponi. At ille pio vultu, Ipse veniat, dixit. Itaque tertio super oculos eius, quod petebat, signum crucis cum pollice pingens, orauit sic: Virtus crucis Christi illuminet oculos istos, & ab eis omnem infirmitatem depellat, integræque sanitati restituat. Et adspergens eos aqua sanctificata, hominem præcepit abire. Alexander vero mox illum reducens, monuit vt si factum viri Dei non vsquequaque illi hac vice prima profuit, mane rediret, pollicens quod hoc ipsum illi repetita vice impetraret. Ad quæ ille: Ego quidem bone domine hac de causa non redibo, quia

Cæcum sanat Crucis signo & aqua benedicta.

quia gratia Dei & fidelis eius famuli, omni cæcitate fugata, clarissime video. Hæc ita scripsi, sicut ab ore ipsius Alexandri, qui præsentem se fuisse testatur, accepi.

LIII. Rex autem Henricus, vt comperit Papam in sua sententia stare, mox archiepiscopatum in suum dominium redegit, & Anselmum suis omnibus spoliauit. Acta sunt hinc inter eos multa, & anno vno ac semis indignatio regis non est sopita.

LIV. Inter hæc venit ad nos *VValo episcopus Parisiensis, vir bene religiosus, & Ecclesiasticarum consuetudinum institutionibus ab ineunte ætate imbutus. Hic Romæ notus & Apostolicæ legationis ministerio functus, familiaritate patris Anselmi potiebatur. Igitur iste à Roma ad nos veniens, quorundam sanctorum reliquias secum ferebat, quas, vt certo comperimus, sibi Romæ datas habebat. Itaque cum Anselmo me præsente loquens, innotuit ei, quid reliquiarum à Roma secum detulerit. Ad quod cum ille Deo gratias ageret, episcopus vnum os, quod de capite sanctæ martyris Dei Priscæ esse asserebat, è pyxide protulit, & id qualiter adeptus fuerit, ilico subinferens, ait: Romæ eram, & oratorium nominatæ martyris, in quo beatissimus Apostolorum princeps Petrus altare sacrauit, vetustate consumptum, dirutum est, & corpus martyris in noua recondendum ecclesia, me adstante, leuatum est. Igitur cum loci ipsius Cardinalis reliquias in suo iure haberet, & ipse idem mihi familiaris existeret, os istud, quod videtis, de sacro corpore sumptum, mihi pro signo mutui amoris dedit. Finierat præsul in istis. At ego earundem reliquiarum habendarum amore illectus, vt ex ipso osse mihi partem daret, deprecari episcopum cœpi. Et ille: Accipe, inquit, & quantum inde primo conatu frangere poteris, tuum sit. Accepi, & en extra, quam sperabam in principio mei conatus, vna mihi particula in dextra manu remansit. Cumque de paruitate ipsius mœrorem animi dissimulare nequirem, & vt semel adhuc frangere inde mihi liceret, magnopere gestirem, rupit desiderium meum Anselmus, & ait: Noli noli: quod habes, sufficiat tibi. In veritate quippe dico tibi, quia pro toto auro, quod Constantinopoli & vltra citrave habetur, non omitteret domina ipsa, cuius est, quin illud sibi vindicaret in die resurrectionis cunctorum. Quamobrem si debitam illi reuerentiam exhibueris, æque suscipiet, ac si toti corpori eius exhiberes. Quod ego audiens, acquieui, & quam decentius potui, ipsum ex hoc hucusque seruaui. De quo osse post plures dies Petrus quidam, monachus Cluniacensis, vir suo tempore magnæ authoritatis, qui camerarius erat domini Papæ Vrbani atque Paschalis, ad nos veniens, à me percunctatus est, quid sentiret. At ille, vbi me referente accepit, qualiter id adeptus fuerim, vera omnino esse confessus est, quæ episcopus inde dixerat, seque præsentem fuisse asseruit, quando idem os à corpore martyris sublatum, à Cardinali susceperat.

*VValo, alias Galo Parisiensis episcopus.

De eius Romam legatione vide Bar. an. 1103.

Nota de altari.

En quanti fecit vir tantus sanctorum reliquias.

LV. Post hæc tum pro exercendo Ecclesiasticæ disciplinæ *rigore, tum pro ecclesiarum in Anglia constitutarum relatione, relicta Burgundia, Anselmus ad Franciam iuit. Quod vbi regi Anglorum Henrico innotuit, regatus ad eum in Normanniam venit: ibique rex, ex timore simul & amore Dei correptus, reuestiuit illum de suis, & in amicitiam eius receptus est. Conuersante dehinc Anselmo in Normannia, reuersisque Balduino & VVilhelmo, qui ex iussu regis atque pontificis Romam pro expletione negocij, quod de inuestituris ecclesiarum inter eos eousque versabatur, directi fuerant, VVilhelmus in Angliam ad regem vadit, ac in breui Beccum ad Anselmum regressus, rogat eum ex parte ipsius regis, vt iam sopitis retroactis querelis, ocyus Angliam visitaret. Cui cum ille promptus acquiesceret, & iter aggressus, Gemmeticum veniret, infirmitate, ne iter expleret, inibi detentus est. Qua sopita, Beccum reuertitur, regem Angliæ transfretaturum illic præstolaturus. Vbi cum pro reditu omnes exultatio mira teneret, ecce infirmitas Anselmi renouata, & ipsum lecto, & subuersa exultatione, graui cunctos mœrore prostrauit. Igitur ipse nec manducare, nec aliquid, vnde salutem eius sperare possemus, facere poterat, & de morte illius tantum non formido immensa tenebat. Inter hæc vt in cibum aliquid sumeret, diligenti cura petebatur, sed ille nihil sibi animo esse, quomodo poterat, anhelo spiritu fatebatur. Nobis tamen preces multiplicantibus, tandem ne penitus negando, nos magis magisque grauaret: Forte, ait, de perdice comederem, si haberem. Quid plura? Per campos & syluas dispersi sunt quique suorum, & dies vnus in requirenda perdice cassa labore consumptus. Contigit autem, vt vnus ex monasterij seruientibus ipsa die per vicinam syluam iter forte caperet, negocio, quo alij occupabantur, nihil intendens: & ecce in via, qua gradiebatur, bestiola, quam martiram vocant, perdicem in ore ferebat. Quæ bestiola, viso homine, suam ei prædam reliquit, sibique fuga consuluit. At ille perdicem assumens, ad nos detulit. Ex qua æger noster refectus, statim meliorari ab ægritudine cœpit, ac demum indies melius meliusque habendo, pristinam est sanitatem adeptus.

*al. vigore.

Renocatur à rege Henrico in Angliam.

Obserua prouidentiam Dei.

LVI. Post hæc episcopis & abbatibus, qui exequiarum illius causa conuenerant, in sua remeantibus, remeauit etiam Radolphus Abbas S. Martini Sagiensis, qui vnus erat ex eis. Vnus igitur ex omnibus hominibus eius per viam cœpit Anselmo detrahere, & quod merito nullus infirmitati eius compari deberet, præsertim, inquiens, cum ipse cibo & potu saluti suæ, si remota iactantia vellet facile succurrere posset, maledica voce adstruere. Quod Abbas audiens, hominem monuit vt sileret, nec de tanto viro quid sinistri vltra proferret. Quæ ille subsannando despiciens, & in his, quæ cœperat, furore quodam exagitatus persistens, equo calcaribus institit, vt ab Abbate elongatus, liberius ederet, quod suæ mentis amaritudo sibi proponeret. Verum cum ipse præpeti cursu ferri gestiret, ac remissis habenis ocyus ire inciperet, quem sedebat, quadrupes corruit, eumque magno cum dedecore tergo suo excussit, ac per deuexum montem longo rotatu præcipitatum, à viri blasphemia linguam compescere docuit.

Vltio diuina in sancti viri obtrectatorem. Bar. anno 1107.

LVII. Dehinc in Assumptione beatæ Dei genitricis & perpetuæ virginis Mariæ, rex Henricus Beccum aduenies, omnia, quæ inter se & Anselmum de sæpedicto negocio resederant, moderante sedis Apostolicæ sanctione, deleuit, atque de singulis, ad quæ tendebat, suæ illum voluntatis compotem fecit. Cum igitur Angliam repetendi iter Anselmi certis ex causis aliquantis per demoraretur, rogatus ab Abbate Beccensi, dedicauit Capellam vnam, infra curiam ipsius cœnobij sitam. In qua dedicatione quidam clericus, phreneſis valetudine tunc nouiter captus, à suis est ante pontificem ductus, illicoque ad benedictionem eius à [illegible]nentis alienatione sanatus. Cum post hoc prospero cursu in Angliam venisset, magno sanctæ ecclesiæ gaudio & ho[illegible]re susceptus est. Inde euolutis diebus nonnullis, vir quidam Anglus, nobilis quidem & diues, valida corporis infirmitate grauatus, ab Anselmo sibi panem à se benedictum transmitti per nuncium petiit, & accepit. Vnde paululum gustans, iuxta fidem suam statim conualescere cœpit, integræque sanitati donatus, Deo & Dei viro ex corde gratias egit.

Phreneticum curat. Redit in Angliam.

LIIX. Inter hæc rex in Normannia positus, valde lætabatur, sicut ferebant hi, qui ad nos veniebant, quod fuerat Anselmi pace potitus. Vnde etiam firma sibi spe applaudebat, suo se dominio totam Normanniam subiugaturum. Quod & factum est. Nam conserto graui præ[illegible]io, fratrem suum Robertum, Normanniæ Comitem, & alios principes, qui contra illum in bellum venerunt, cepit, innumerisque peremptis, totam terram victor obtinuit, idque per literas Anselmo gaudenter & gratiosus mox intimauit. Omnes vero, qui hæc gesta tunc temporis audiêre, ea meritis concordiæ, quam rex cum Anselmo fecerat, asscripsêre. Ipso anno Anselmus, celebrata paschali solennitate in curia regis apud Londinum, abiit ad Abbatiam sancti Edmundi, electum inibi Abbatem sua authoritate roboraturus, & alia quædam officia pontificalia pro suo iure celebraturus. Quæ vbi solenniter cuncta peregit, grauissima febre correptus, per plures dies pene vsque ad emissionem vltimi flatus vexatus est. Pro quo il[illegible] octauas P[illegible] vsque detentus est, & concilium,

Anno 1107. Rex Angliæ Normanniam obtinet.

Literas has recitat VVilhel. Malmesb. li. de gestis pont Angl. & ex eo Bar. ann 1107.

cilium, quod se viduatis ecclesiis rex proposuerat collaturum, propter eius absentiam in Calendas Augusti dilatum est. Eo igitur tempore, adunatis in palatio regis Londini cunctis primoribus Angliæ, victoriam de libertate Ecclesiæ, pro qua diu laborauerat, Anselmus adeptus est. Rex enim antecessorum suorum vsu relicto, nec personas, quæ in regimen ecclesiarum sumebantur, per se elegit, nec eas per datione virgæ pastoralis ecclesiis, quibus præficiebantur, inuestiuit.

Libertas ecclesiæ in Anglia restituitur.

SCRIPSIT inter hæc Anselmus libellum vnum de concordia præscientiæ & prædestinationis, & gratiæ Dei, cum li- LIX.
bero arbitrio. In quo opere contra morem, moram in scribendo passus est: quoniam ex quo apud sanctum Edmundum fuerat infirmatus, donec præsenti vitæ superfuit, solito imbecilliot corpore fuit. Quapropter de loco ad locum migrans, lectica deinceps, non equo sedens, vehebatur. Vexabatur præterea frequentibus & acerbis infirmitatibus, ita vt vix illi vitam promittere auderemus. Ipse tamen nunquam pristinæ conuersationis obliuiscebatur, sed semper aut meditationibus bonis, aut exercitationibus sanctis, aut aliis piis operibus occupabatur. Tertio igitur anno, postquam à secundo exilio per regem Henricum reuocatus est, omnes cibi, quibus humana natura vegetatur & alitur, in fastidium ei versi sunt. Manducabat tamen, naturæ suæ vim faciendo, sciens se viuere non posse sine cibo. Qua vi per dimidium citeriter annum vitam quoquo modo transigens, sensim corpore deficiebat, animi virtute semper idem, qui esse solebat, exi-
Missam quotidie audit, licet imbecillis. stens. Spiritu itaque fortis, sed carne nimium fragilis, pedes oratorium adire nequibat. At tamen consecrationi Dominici corporis, quod speciali quodam deuotionis affectu venerabatur, interesse desiderans, singulis diebus illuc se in sella faciebat deferri. A quo dum nos, qui ei seruiebamus, eum, quia multum exinde fatigabatur, declinare niteremur, vix quinto ante sui exitus diem euincere potuimus. Exin ergo assidue lecto decubans, anhela voce omnes, qui ad eum accedere merebantur, in suo quenque ordine Deo viuere hortabatur. Illuxerat Dominica dies Palmarum, & nos pro more circa eum sedebamus. Dixit itaque vnus nostrum: Domine pater, vt nobis intelligi datur, ad Paschalem Domini tui curiam, relicto seculo, vadis. Respondit: Et quidem, si voluntas eius in hoc est, voluntati eius non contradico. Verum si mallet me adhuc inter vos saltem tandiu manere, donec quæstionem, quam de animæ origine mente reuoluo, absoluere possem, gratiosus acciperem, eo quod nescio, vtrum aliquis eam, me defuncto, sit absoluturus. Ego quippe, si comedere possem, spero conualescere. Nam nihil doloris in aliqua parte sentio, nisi quod lassescente stomacho, ob cibum, quem capere nequit, totus deficio.

VESPERASCENTE dehinc tertia feria, cum ipse verba, quæ intelligi possent, edere iam nulla valeret, rogatus à Ro- LX.
dulpho Roffensi episcopo, vt nobis, qui aderamus & aliis filiis suis, regi quoque & reginæ cum liberis eorum, ac populo terræ, qui in eius obedientia se sub Deo tenuerant, suam absolutionem ac benedictionem largiretur, dexteram, quasi nil mali pateretur, erexit, & signo sanctæ crucis edito, demisso capite sedit. Iam fratrum conuentus in maiori ecclesia matutinas laudes decantabat, & vnus eorum, qui circa patrem excubabant, sumpto textu euangeliorum, legit passionem coram eo, quæ ipsa die ad Missam legi debebat. Vbi autem venit ad verba Domini: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis, & ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum, vt edatis & bibatis super mensam in regno meo: lentius solito spiritum trahere cœpit. Sensimus igitur eum iamiam obiturum, & de lecto super cilicium & cineres positus est. Adunatoque circa eum vniuerso filiorum suorum agmine, vltimum spiritum in manus creatoris emittens, dormiuit in pace. Transiit autem illucescente aurora quartæ feriæ, præcedentis Cœnam Domini, quæ erat xj. Kalend. Maij, anno videlicet Dominicæ incarnationis millesimo centesimo nono, qui fuit annus pontificatus eius *xiij. vitæ vero *septuagesimus sextus.

Luc. 22.

Anno 1109. Vir sanctus Christo deuotum reddit spiritū.

*16. habet Malmesb. 17. Bar.

LOTO igitur ex more corpore eius, petiit supra sæpe memoratus, rerum Anselmi prouisor ac dispensator, Baldui- LXI.
nus, quatenus facies patris balsamo, quod admodum parum in paruulo vase sibi, maiori eius parte perdita, remanserat, inungeretur, sperans atque præoptans eo modo illam vel modice amplius seruatum iri, ne corrumperetur. Acquieuimus, viri industriam amplectentes. Vas ergo ipsius liquoris in manum episcopus sumpsit, & vncturus vultum defuncti, digitum fundo vasis immersit. Quem ilico extrahens, sed vix summitatem eius madefactam reperiens, ratus est balsamum ipsum vngendæ faciei haudquaquam posse sufficere. Quapropter rogat balsamum, quod conficiendo chrismati in maiori ecclesia seruabatur, afferri, cupiens videlicet vna cum capite, dexteram eius, per quæ multa bona atque diuina dixerat & scripserat, tali vnctura honorari. In his cum episcopo eram, & eum in ministerio illo iuuabam. Impressi post eum in vas balsami digitum meum, & æque aut certe minus digito eius madentem extraxi. Itaque rogatus episcopus mihi vas in palmam versare, si forte inde aliqua gutta defflueret, acquieuit: & ilico, stupentibus cunctis, liquor desiliens, copia sui manum meam compleuit, & superefluxit. Hoc ipsum secundo & tertio ac sæpius factum est. Et quid dicam? Tantam abundantiam balsami vas ferme vacuum ministrauit, vt intacto vase ecclesiæ, non solum caput & manus, sed brachia, pectus, pedes quoque & totum corpus, non vna, sed sæpius repetita vice, omni ex parte inungeremus. Dehinc more summi pontificis vestibus est sacris indutus, & in oratorium debita cum veneratione delatus.

*66. habet idem Malmesb.

Balsami liquor mirabiliose promanat ex vase vacuo.

IN crastino autem, cum sepulturæ traderetur, sarcophagus, qui illi fuerat pluribus tetroactis diebus præparatus, lon- LXII.
gitudine quidem & latitudine aptus, sed profunditate magna ex parte minus habens inuentus est. Quod considerantes, animo deficiebamus, nulla scilicet ratione pati valentes, vt superiori lapide pressus, sua integritate aliquatenus læsus priuaretur. Cum itaque in hoc plurimi fluctuarent, & alij sic, alij vero sic rem posse componi dictitarent: quidam ex conferta multitudine fratrum, acceptum baculum episcopi Roffensis, qui funeris officium præsens agebat, per transuersum sarcophagi super corpus patris ducere cœpit, & iam illud omni ex parte corpori iacentis præminere, magna nobis exinde admiratione permotis, inuenit. Ita ergo venerabile corpus patris Anselmi, Cantuariensis archiepiscopi ac Primatis totius Britanniæ, sepulchro inclusum, quid conditio sortis humanæ habeat in se, omnes, qui pertranseunt, sui exemplo monet attendere. Sane in obitu & post obitum eius multa à multis visa narrantur, quæ gloriam eius, quam pro meritis suis cum recepisse à Deo non dubitamus, attestantur. Quibus tamen scribendis laborem intrare noluimus, magis videlicet eligentes silentio nostro omnes, qui dormiendo ea viderunt, pares facere, quam ista scribendo, illa non scribendo, vnum alij, quasi potiora viderit, anteferre. Vt enim cuncta scribantur, infiniti negocij est. Aperta denique facta, quæ Deus per eum facere dignatus est, & nos talium nudi pro posse digessimus, puto sufficere ad notitiam retributionis & conuersationis vitæ eius. Sit itaque Deo omnipotenti & Filio & sancto Spiritui laus & gratiarum actio, nunc & per omnia seculorum secula, Amen.

Multa post eius obitum visa gloriæ eius documenta.

Post Edinerum S. Anselmi peregrinationis comitem, fusius in quibusdam S. Anselmi res gestas Vilhelmus Malmesburiensis Bibliothecarius illis temporibus proximus, lib. 1. iam sæpius citato de gest. Pont. Anglorum, prosecutus est, & Bar. tom. 11. & 12. annal.

22. APRILIS. *DECAIO Papa & martyre vide 20. Ianuar. in vita S. Sebastiani martyris: itemque in Gestis Susannæ virginis & martyris, 11. Augusti.*

VITA

VITA ET MARTYRIVM S. EPIPODII MARTYRIS LVGDVNENSIS, GRAVITER CONSCRIPTA. ADSTIPVLANTVR EIS Antiqua Martyrologia, & habentur in antiquis MSS. egregijs exemplaribus.

ANN. 150.

I. SI meritò virorum fortium facta ad incitamenta posteritatis mandantur annalibus, qui pro terrena libertate vel pro patria inani intentione ceciderunt, relinquentes carnalium virtutum breuia monumenta, dum pereunt: quantis præconiis celebranda mors martyrum est, quæ mirabili glorioso{que} compendio mundum vicit, dum manus suas ad cœlum porrigunt, dum fidei & deuotionis exempla terris relinquunt, propagantes hominum vitam mortibus suis? Neq; enim pro Imperatore terrestri, sed pro rege cœlesti spiritum profundunt suum nec pro patria, quæ gignit & recipit: non pro patria, quæ habetur & amittitur: sed pro illa Ierusalem cœlesti, patria sempiterna, quæ morte est constructa sanctorum, quæ culmina sua cœlo inserit: cuius incolæ mori nesciunt, cuius libertas iugum tartareæ captiuitatis ignorat, cuius libertas cum immortali gloria & beatitudine perseuerat. Etsi autem de præmiis martyrum pauca perstricta sint: quia nequaquàm condignæ sunt passiones præsentis sæculi ad magnitudinem gloriæ cœlestis, quæ erit perpetua & sempiterna: at tamen hi sunt sanctorum triumphi, qui meritò scriptis proditi, mittuntur ad posteros, vt si eis non contingat occupatio passionis, succensæ tamen mentes æmulationis ardore, immaculatâ vitam, & contritionem corporum, imitatione martyrij illorum consequantur.

22 APRIL.

Partia cœlestis.

Rom. 8.

II. ITAQVE beatissimorum Epipodij & Alexandri conflictus atque victorias, Christo in illis triumphante, referimus: vt fides credentium præmissum & desideret & sequatur exemplum. Igitur principis Antonini Veri decimo septimo Imperij anno, cùm per multas prouincias gentilium furor desæuiret, præcipuè in Lugdunensi vrbe bacchatus est: in qua pro suî magnitudine quanto maiores degebant populi, tanto etiam gentilium copiosior rabies æstuabat. Iudices, officiales, tribuni, milites, vulgus certatim, indiscreto etiam sexu, Christianos multiplici crudelitate laniabant. Quorum plurimi distinctis passionibus atque nominibus, ad succedentes memorias peruenerunt: Innumeros verò, qui vel indiscreta cæde concisi sunt, vel vincti in ergastulis defecerunt, inscriptos cælestis vitæ liber tantùm continet. Nam post vastissimam martyrum stragem & sæuientium passionum crudelitatem, de qua etiam Christi famuli, quos tunc illustrissimæ vrbes Vienna & Lugdunum tenebant, ad ecclesias Asiæ & Phrygiæ scripta miserunt, cùm penè ad integrum Christi nomen à gentilibus crederetur extinctum: per proditionem domesticam Epipodius & Alexander occultè operam dare Catholico cultui Præsidi nunciantur: quos ille indagine solicita, religionis reliquias in illis extinguere cupiens, præcepit inquiri.

Anno 179. Vide Euseb. Pamph. Hist. Eccl. li. 5. c. 1. &c.

Epistola Viennensis & Lugdunensis ecclesiæ ad Asianos &c.

III. Verùm intermisso paulisper ordine passionis, quanti qualésve fuerint, par est explicare. Et Alexander quidem natione Græcus fuit: Epipodius verò, Lugdunensis ciuitatis indigena. Porrò eos paruulos scholæ contubernium, & charitas iam virilis in primæua ætate coniunxerat: & ita literis eruditissimi, concordia crescente, ad Deum profecti sunt, vt cùm fuerint Christiani, & à clarissimis parentibus instituti, ad religionis tamen incitamenta se mutuò prouocarent. Nam sobrietate, parsimonia, castitate, fide, opere misericordiæ ita Deo sese hostias dignas præparabant, vt in consummationis meritum profecerit gloria illata martyrij. Erant ambo iuuentutis flore conspicui, neque adhuc coniugalibus nexibus implicati. Sæuiente autem persecutione, implentes euangelica constituta, ad aliam, vel etiam tertiam ciuitatem euntes, latebram ibi quæsierunt. Egressi verò occultè septa murorum, in eo vico, qui propter incisam petram situs est, tugurium cuiusdam religiosæ & fidelis viduæ, etiam sine vllis comitibus, introierunt. Cumq; illic aliquamdiù tecti fide mulierculæ & loci humilitate latuissent, tandèm sagax illos inquisitor inuenit, eosque per angustum cellulæ aditum fugientes manus infesta corripuit: qui ita trepidis insilientes irruperant, vt S. Epipodius calceamento pedis vnius, dum pauidus prosiliret, priuaretur: quod posteà fidelis mulier, tanquàm thesauros sibi repertos, occuluit.

Epipodij patria.

Virtutes.

Matth. 10.

Miracula ex calce Epipodij edita cap. 64.

memorat Gregor. Turonens. de Glor. confes.

IV. ITAQVE captos etiam ante discussionem carcer recepit: quia manifesti putabatur criminis nomen esse, ipsa appellatio Christiana. Deindè post triduum, vinctis post tergum manibus, ante Præsidis statuuntur tribunal: quos sæuissimus iudex, adstante & imprimente gentilium multitudine, de nomine & professione interrogauit. Illi verò & vocabula sua ediderunt, & Christianos se esse perspicuè testati sunt. Accenditur ergò Iudex, & popularis conclamatio attollitur, & in innocentes simul omnium insania incurrit. Potestas eos increpat, & furorem suum huiusmodi clamore testatur: Etiam nunc aduersùs deos immortales humana temeritas perseuerat? Etiam nunc conuelluntur principum sanctiones, & vno eodemque maiestatis crimine Imperator impugnatur & numina? Vbi sunt tormenta, quæ intulimus? vbi cruces? vbi gladij? vbi bestiæ? vbi ignitæ laminæ? vbi districtio, etiam vltra mortis terminos procurata? Extincti sunt homines, sepulchra non extant, & tamen Christi memoria perseuerat. O puniendi, quo ausu in religione vetita perdurâstis? Iam nunc pro vestræ præsumptionis temeritate pœnas dabitis: ac ne se inuicèm exhortentur, aut muniant sermone vel nutibus, eiecto Alexandro, qui est ætate firmior, Epipodius applicetur. Quem scilicet singulariter destitutum, dum pro coniectura ætatis teneriorem animo iudicabat, serpentis antiqui vsus callidita-te, venenata blandimentorum arte solicitat. Video enim te, ait, iuuenem: & nefas est, vt in intentione praui propositi perseueres, & pereas. Nos immortales deos colimus, quos vniuersitas populorum, quos etiam nominibus propriis sacratissimi principes venerantur. Nos deos colimus lætitia, conuiuiis, cantionibus, laudibus, comessatione & lasciuia: vos verò hominem crucifixum, cui placere non possunt, qui his omnibus perfruuntur: qui licentiam respuit, qui ieiuniis delectatur, qui, damnatis voluptatibus, tristem & infœcundam diligit castitatem. Quid verò tribuere beneficij cuiquam valet, qui se tueri à vilissimorum insectatione non potuit? Quæ quidem omnia idcircò tibi contexui, vt cum oblectatione & cum gaudio, quasi iuuenis, austeritatem refugiens, mundi huius beatitudine perfruaris.

Captus & Epipodius, in carcerē mittitur.

Minæ iudicis.

Blanditur iudex Epipodio.

V. AD hæc beatus Epipodius: Non ita me Christi ac fidei Catholicæ armauit affectus, vt sensum meum misericordiæ tuæ figmenta permoueant Pietas enim ista, crudelitas est: vobiscumque viuere, mors æterna. Cæterùm à vobis perire, glorioso est. Sempiternum verò Dominum nostrum Iesum Christum, quem crucifixum commemoras, resurrexisse nō nôsti, qui ineffabili mysterio homo pariter & Deus, famulis suis tramitem immortalitatis instituit, & ad cœlestia regna perducit. Sed vt communiter tecum loquar, quia alta non recipis, numquid ita cæcata mens tua est, vt nescias hominem ex animæ & corporis duplici constare substantia? Animæ imperio, corporis seruitio magis vtimur. Turpitudines, quibus dæmones vestros colitis, oblectant membra corporis, mentes interimunt. Quæ autem illa vita est, vbi partis potioris detrimenta capiuntur? Nos pro anima aduersus corpus bella susci{pimus}: nos pro anima aduersus vitia dimicamus. Vobis venter Deus est, & in morem pecudum, post ingluuiem prodigam, finem vitæ præsentis, mortis iudicatis occasum. Cæterùm nos, quicumq; vobis persequentibus [illegible]mus, dum tempora amittimus, vitam ingredimur æternitatis.

Epipodij constantia virilis, & oratio sapientissima.

Cæditur pugnis os martyris, & ille fit constantior.

IVDEX verò responsi huius liuore & admiratione defixus, iracundiaque stimulante commotus, admirabile e- VI.
loquentiæ domicilium, id est, os martyris elidi pugnorum ictibus iubet. Ac deinceps S. Epipodius illato dolore constantior, mixtis cruore dentibus, hæc verba profudit: Christum cum Patre ac Spiritu sancto Deum esse confiteor, dignumque est, vt illi animam meam refundam, qui mihi & creator est & redemptor. Ita enim mihi vita non tollitur, sed mutatur in melius. Nec interest, infirmitas corporea quo fine soluatur, dummodò anima cœlis inuecta, ad suum reuertatur authorem. Cùm hæc beatus Epipodius constanti assertione loqueretur, imperio truculenti iudicis eculeo suspenditur, circumstantibus hinc indè lictoribus, vt latera eius impressis vngulis sulcarentur. Tunc subitò populi terribilis clamor factus est, petentis, vt vel obrueretur imbre saxorum, aut membratim diuisus, sæuientium insania quanto infestior fuit inimicorum tumultus, tanto citiùs, dispositione diuina, consummatio accelerata est martyrij: vt puerum suum, de passione ac persecutoribus triumphantem, velociùs Christus remuneraret, qui est benedictus in sæcula, Amen.

Gladio S. Epipodius feritur.

Quæ hoc loco sequuntur de Alexandro, socio Epipodij, Lector infrà offendet die 24. Aprilis.

Ex Gregorio Turonensi De Gloria Martyrum Cap. 50.

Phontinus Episcopus. Irenæus.

IGITVR martyrio consummatus gloriosus Photinus Episcopus, qui Lugdunensi præfuit vrbi sacerdos, per certa- VII.
minis nobilis meritum inuectus est cœlo. Cui & merito & sanctitate condignus Irenæus successit Episcopus, per martyrium & ipse finitus. Hic in crypta basilicæ beati Ioannis sub altari est sepultus: & ab vno quidem latere Epipodius, ab altero verò Alexander martyr est tumulatus. De quorum monumentis si puluis cum fide colligatur, extemplò medetur infirmis. Magna enim claritas in crypta illa continetur, quæ, vt credo, meritum martyrum signat.

Nota miracula

AN. 310.

CERTAMEN SANCTORVM ET GLORIOSORVM MARTYRVM, ACEPSIMÆ, IOSEPH, ET ÆITHALÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE.

22 APRIL. quo die latina eos habent Martyrologia. Huc refert Sozom. c. 12 12 Niceph. c. 37. lib. 8. Bar. an 344

EVrebat in Christianos Saporius rex Persarum, & Magis, qui erant pars Persarum, iussit vt eos persequerentur. Qui etiam acriùs inuadentes, eos, quos persequebantur, cogebant colere ignem & solem. Qua de causa beatus quoque Acepsimas ab eis comprehenditur: qui ortus quidem erat ex patria Naësson, (quæ est quidem sita in finibus Persarum: est autem episcopali ornata dignitate) ætate senex, vt qui esset octoginta annos natus: senex prudentia, mitis & moderatus, ab ira alienus, abstinenter vitam agens, egenos impertiens suis facultatibus, intentus orationibus, forma elegans, anima elegantior: & externis motibus ijs, qui illos cernebant, significans internam constitutionem, & factis & verbis pietatem enuncians, & vitæ & rectorum dogmatum magister effectus Christianis. Quo factum est, vt totam aduersariorum aciem tanquàm aduersùs fortissimum antagonistam in se euocauerit. Circa quem quidem, etiam antequàm comprehenderetur, fit tale quid propheticè: I.

Acepsimæ virtutes.

Puer cuius dam vaticinia.

PVER quidam demulcebat eius caput, purgans à pediculis, qui ei afferebant molestiam. Id ergò amplexus: Beatum est, inquit, hoc caluum caput, (erat enim glabrum) quod quidem propter Christum suscipiet martyrium. Ille autem verbo fuit lætatus: & puerum statim vicissim complexus: Fiat mihi, ô fili, inquit, secundùm verbum tuum. Cùm autem quidam familiaris & amicus Acepsimæ adesset, cùm hæc dicerentur, (erat verò is quoq; vicinæ ciuitatis Episcopus) subridens rogauit puerum, dicens: Dic mihi, ô fili, scisne de nobis aliquid? Puer autem à Deo inspiratus: Tibi quoq;, inquit, ad tuam redeunti ciuitatem, non licebit eam videre: sed è vita excedes in pago, qui dicitur Æthradaran. Quæ quidem ambobus euenerunt, sicut puer prædixerat. Sed hæc quidem, antequàm martyr esset comprehensus. II.

Constantia sancti senis.

CVM autem esset captus, & duceretur per domum suam, propè accedens quidam ex familiaribus: Dispone aliquid de domo tua, ei dixit in aurem. Ille verò: Hæc, inquit, (illam manu ostendens) non est ampliùs domus mea. Ego enim mox migro in domum supernam. Cùm autem fuisset in ciuitate Arbel, & productus esset ante principem Magorum, (erat verò ei nomen Adrachus) rogauit eum, an esset Christianus. Postquàm autem magna voce hoc fuisset confessus: Suntné ergò, inquit, vera quæ fama celebrantur, quòd contemnas iussa regia: & quòd vnum prædicas Deum contra edictum regium? Beata autem illa senectus nullo timore affecta, Quæcumque, inquit, talia de nobis audiuisti, sunt vera. Vnum enim Deum prædico conuenienter ijs, quæ sunt apud nos, scripturis: & eis, qui ad me ventitant, consulo vt hoc dogma teneant & tueantur. Magus autem: Audiuimus, inquit, te aliis præstare prudentia, quæ longo tempore & experientia comprobatur, Nunc verò non, sicut audiuimus, licet nobis intueri. Nihilo enim meliùs es affectus, quàm puer insipiens. Cuius est enim sapientiæ aut sanæ mentis, decreta regia despicere, & solem splendidissimum & ignem nolle adorare, quæ quidem ipse quoque Rex adorat? Respondit CHRISTI Pontifex: Valdè mihi videtur desipere imperium Persarum, quòd dimisso creatore, statuerit colere res creatas. Quis enim sanæ mentis in animum induxerit, Dei honorem tribuere ijs, quæ facta sunt à DEO, sicut vos facitis, vos impiè gerentes, & hic ipse Rex vester? Ille autem: Nos impia, inquit, facere audes dicere, qui tale elementum adoramus & solem viuificum colimus, ô tu verè impie & nugator, & vanæ defensor religionis? Sed nisi tu cesseris iussui Imperatoris, & adoraueris eos, quos ipse adorat: ne senectus quidem te liberabit, quo minùs patiaris grauissima, neq; quem colis Deum crucifixum. III.

Præclaræ voces sancti martyris.

DEINDE diuinus senex: Tibi obstruatur os sceleſtum, ô execrande, si putes te tuis minis mihi posse persuadere, vt deficiam à patrio dogmate, quod didici ab ineunte ætate, & ad hanc conseruaui canitiem. Si autem neq; me, vt dicis, eripiet senectus, neq; Deus, quem colo, à vestris manibus: non ideò id, quod est præstantius, mutabo deteriori. Quid enim mea interest viuere hos paucos dies? Nam paulò pòst etiam absque vobis à me exigetur commune hoc naturæ debitum. Non adorabo solem, non colam ignem. Nemo meam irridebit senectutem: nemo mihi dabit vitio, quòd sim vitæ cupidus, vt qui breui vita vendiderim tantorum bonorum beatitudinem. Propter hæc ira repletur sceleratus, & sacrosancta senectus statìm flagris cæditur adeò grauiter, vt sanguine quidem totum solum restagnaret, nullus autem relictus esset locus corporis illæsus. Cùm verò parùm esset relaxatus à plagis, iubet eum rursùs vinctum catenis sisti ante tribunal. Dicebat autem: Vbi est Deus tuus, quem colis ô Acepsima? Veniat, & te è meis manibus eripiat. Deus meus, inquit ille, ô sceleratissime, qui cælum implet & terram, potest me è tuis manib. eripere. Tu aût cùm sis terra & cinis, in quem audes superbire? sub quo sternetur putrefactio, cui vita est morte grauior, qui viuentem Deum non cognoueris, propterea tu quâ flos agri exiccaberis, & vita miserabiliter euersa, traderis igni, qui non potest IV.

Diriſſimè flagellatur.

Ierem. 23.

Esa. 14.

poteſt extingui: vt quem nunc adoras, illic re ipſa punitus ſentias, non eſſe ignem Deum, ſed ipſum quoq; alium nôſſe opificem, qui eſt etiàm Deus omnium, quæ cadunt ſub adſpectum.

V. His maiore ira incenſo Mago, grauiores catenæ ſanctum circumligârunt: & eum tunc interior accepit cuſtodia. Die autem ſequenti comprehenſus etiam fuit maximè venerandus presbyter Ioſeph, ortus ex pago, qui vocatur Bethlabuca, quod exponitur, Rectè ſcribentis: ipſe quoq; ſenex & iam intra terminos Dauidicos, vt qui eſſet ſeptuaginta annos natus. Senectuti autem decori erat quædam gratia, & ſpecies venerandos canos reddebat lætiores: cuius anima quidem zelum ſpirabat, & dogma Chriſtianorum mirandum in modum defendebat. Summè verò is deditus erat temperantiæ, & continebatur cor eius metu diuino. Prætereà autem comprehenditur etiam inprimis colendus Diaconus Æithalas. Eum pagus aluit Bethnoadara, vir & ſpiritu feruens, & qui Chriſti charitate valdè accendebatur. Erant autem ei mores propenſi ad arguendum, & pleni dicendi libertate inſtar magni Eliæ, vt qui vitæ, vt opinor, ſequerentur libertatem & animæ puritatem. Florebat verò in eo quædam quoq; grauitas, quæ ei conciliabat ab omnibus venerationem. Cùm autem ambo producti fuiſſent ante iudicem, is toruo oculo eos intuens: O genus, inquit, perditiſſimum! cur in ſimpliciores homines irrepentes, & veſtris doctrinis eorum oculos præſtringentes, deducitis ad falſam Chriſtianorum religionem? Beatus autem dixit Ioſeph: Nos nec vti præſtigiis, nec fallere didicimus. Verum autem & ſtabile dogma defendentes, eos, qui erant circa religionem, deducimus ad veritatem, docentes adorare vnum Deum, qui eſt cum aliis rebus Dominus ſolis & ignis. Dixit verò Magus: Quodnam autē dogma eſt veritati conſentaneum? idné, quod Rex totius terræ ipſe & eius proceres defendunt, an quod viles & abiecti homines, ſicut vos, qui decepti eſtis, prædicant?

Ioſeph preſbyter comprehenditur. *Pſalm 39.*

Item Æithalas.

VI. Viles quidem & abiecti homines ſumus nos, reſpondit Chriſti ſacerdos, hoc iubente Chriſti præcepto, quoniam non in diuitiis & ſuperbia viſum eſt Deo noſtro viam hominis dirigere. Et ideò nos ſæpè noſtra ſponte nos humiles reddimus, facultates noſtras prodigentes pauperibus, pro ijs nos accepturos æternas expectantes diuitias. Nam ſi in congregandis diuitiis ſtudium poneremus, tantum ex noſtris manibus commodi percepiſſemus, & tantas opes collegiſſemus, quantas nec tibi quidem licet, qui eas colligis ex pauperibus, & metis alienos labores. Nos enim propriis manibus laborantes, iuſtè quæſitis pauperes impertimus. Vos autem ſoli auaritiæ dediti & plura habendi cupiditati, non ſolùm nihil ipſi operamini, ſed prætereà etiam aufertis aliena. Quoniam verò nos quoq; dicis amare diuitias: quodnam in eis bonum ineſſe animaduertentes, nos ad eas parandas deſigeremus? Non ſunt eæ fugitiuæ & valdè infideles? Non hodiè quidem huic adſunt, cras verò migrant ad alium, priori domino quodammodo abnegato? Non magnam in eum, qui poſſidet, concitant inuidiam? Non eæ labores & bella apertè architectantur? Non latronum & furum attrahunt oculos? Quòd ſi dicis ex ijs aliquam oriri voluptatem, aut gloriam, magnum quid eſſe reputas? quidnám ea differt à ſomniis & vmbris? Parua affecit voluptate: deindè cùm aduertârit veſpera, extincta eſt & redacta in nihilum. Quòd ſi etiam in præſenti vita parùm manſerit, mors tamen iam aduenies, eam quoque habet ſimul abeuntem: acerba autem ſupplicia eum, qui ſe hîc dedidit voluptatibus, tenebunt perpetuò.

Reſponſum Chriſti ſacerdotis.

Fallacia & vanitas diuitiarum.

VII. Hæc cùm ſic dicerentur, interpellans Magus: Has, inquit, prolixas mittens nugas, maximo Deo Soli & Igni cultum, vt par eſt, exhibe. Ad hæc dixit Chriſti adorator: Ne erres, neque putes te hoc vnquàm tuis eſſe contemplaturum oculis: me, inquam, relicto effectore ſolis & ignis, illius opera adorare, & adeò repugnare meis verbis & doctrinæ. Crudeliſſimus autem Magus, poſtquàm audiuit hæc verba, ira accenſus, iubet ſtatim eum extenſum verberari virgis mali Punicæ, cuius rami erant ſpinoſi. Cùm verò ſacras illas carnes laniarent filij interitûs, Ago tibi gratias, dicebat athleta, in cælum extendens oculos, quòd dignatus ſis me meo ſanguine tinctum, peccati ſordes purè abluere. Lictores autem propter ea, quæ dixerat, in ipſum magis ira repleti, tum plagis ita conſciderunt, vt vox quoq; ei interrumperetur. Deinde duabus catenis circumdatum, includunt in carcere, ei pulchrum vel inuiti ſolatium dantes Acepſimam. illic enim fuerat priùs incluſus.

S. Ioſeph virgis aſperrimis cæditur.

VIII. Ad venerandum autem adſpiciens Æithalam Iudex, qui erat animo implacabilis: Tu verò quid dicis, inquit? Implebisné iuſſum Regis, & adorabis maximum ſolem, & guſtabis ſanguinem, & cum muliere habebis conſuetudinem, & liberaberis ab ijs, quæ tibi impendent, malis: an eris etiam, ſicut alij, contumax & inobediens? Chriſti autē Martyr Æithalas, verè ſemper florens & cœleſtis planta pietatis: Tuæ, inquit, immundæ & caminæ appetitionis eſt hoc munus, ſanguinem guſtare, & pro Deo, quæ Dei ſunt, colere. Abſit autem, vt ego adeò cæcutiam corporis & animæ oculis, vt hunc videns Solem, ad eum vſq; conſiſtam, & Deum omninò putem id, quod apparet: & non vlteriùs progredior ſynceriore oculo cogitationis: & Deum quidem id, quod mouet: rem verò creatam reputem id, quod mouetur. Si autem mihi ſic iudicanti & plagas & mortem minitaris: non ideò mihi perſuadebis, vt diſcam tuum dogma, & negem veram religionem. Propter hæc iratus impius: Sed nullus, inquit, ſanæ mentis mortem vitæ prætulerit, idq; propter ſtultam & minimè conſideratam conſtantiam. Quamobrem nec tibi credendum eſt dicenti te paratum eſſe mori pro tuo dogmate & religione. Reſpondit ſanctus: Veſtri, qui à vana ſpe pendent, & nullam æternæ vitæ habent expectationem, poſtquàm hinc exceſſerint, iure exiſtimari potuerint eſſe & vitæ cupidi, & amantes corporis. Quorum autem ſpe vera & firma alitur anima, quòd & ea ſit immortalis, & ſit rurſùs cum ſuo corpore coitura poſt mortis diſſolutionem, & æternæ vitæ futura particeps, ijs præſens vita res eſt parua & contemnenda, & mors minimè terribilis. Verax eſt enim Deus noſter & magiſter, qui dicit: Nolite timere ab ijs, qui occidunt corpus: animam autem non poſſunt occidere.

Æithalæ cōſtans reſponſum.

Luc. 12.

IX. Tvnc iubet vir ille ferus eius quidem manus alligari poplitibus, & longum lignum in medio vtriuſq; tranſadigi: ſex autem viros robuſtos ab vtriuſq; ligni extremis conſcendentes, fortiter premere ſacroſanctum illud corpus, de induſtria factis ſaltibus, & oſſa eius confringere & diſſoluere. Deindè etiam mali quoq; Perſicæ virgis eum verberari. Indomitus autem ille athleta, & cuius nulla re frangebatur ſpiritus, perindè ac ſi nullum dolorem ſentiret à tam inſigni cruciatu, magno & excelſo animo adſpiciens ad iudicem: Vt videtur, inquit, corpora hominum, quæ diſcerpuntur, tibi aliquam afferunt voluptatem, inſtar canum aut coruorum eis impleri cupienti. Scias ergo, me nullam ducere rationem horum tormentorum, quæ à te inferuntur. Aut ergò noua excogita ſupplicia, aut ſcito me ea nihili facere. Magus autem ſtatim conuerſus ad lictores: Cur, inquit, miſericorditer flagris cæditis impium? Videte enim, quomodo dum ei parcitis, ad nos inceſſendos contumeliis maxima inuehitur libertate. Illi verò, veluti quodam ſtimulo eius ſermone excitati, tam fortiter inuaſerunt, vt ex grauitate eorum, qui aſcenderant, & ex vehementia eorum, qui tendebant, & ex credulitate eorum, qui flagellabant, compages quidem corporis ei fuerint diſſolutæ, oſſa autem ſint confracta, & carnes ſint diſcerptæ. Eum ergo portantes, quoniam pedibus minimè vti poterat, tanquàm onus aliquod proijciunt vi in cuſtodiam, in qua etiam incluſum erat illud par ſanctorum.

Immane ſupplicium.

Fortiſſimus Æithalæ animus.

Suppliciis horrendis afficitur.

X. Cvm quinq; dies præterijſſent, eos è carcere eduxerunt, & duxerunt in locum, qui vocabatur Paradiſus, prope quod erat templum ignis, qui ab eis colebatur. In quo cùm præſediſſet ille ſceleratus, Ocyùs mihi dicite, inquit ſanctis, an adhuc permaneatis in eadem ſtulta cogitatione: an conſilium mutaueritis in aliquid melius & ſalutare. Sancti tanquàm vno ore protinùs reſponderunt: Notum tibi ſit iudex, quòd quam ab initio habuimus cogitationē, in ea adhuc

Templum Ignis.

Vox egregia Martyrū

adhuc perſiſtimus, & perpetuò perſiſtemus, non minis, non tormentis, non donis, nullo deniq; alio omninò mutati: Sed vnum Deum adoramus, & eundem ſolum eſſe Dominum omnium eorum, quæ ſunt, cognouimus. Hæc cùm

Noui eis adhibentur cruciatus.

audijſſet Magus, aliud rursùs nouum excogitat tormentum, & iubet eos cingi funibus per axillas & lumbos & tibias, in vnoquoq; autem cingulo lignum inijci & circumagi, & fune vehementer torqueri. Quod cùm factum eſſet, erat acerbum ſpectaculum, & mitibus oculis lachrymabile. Nam ligna quidem circumagebantur: funes autem conuertebantur: & carnes indè premebantur, & oſſa conterebantur. erat verò valdè grauis contritio: etenim ijs quoq;, qui procùl erant remoti, audiebatur fragor oſſium. Erat autem id, quod eis dicebatur inter tormenta: Voluntati regis nolite repugnare. Deindè id, quod è contrario dicebatur à ſanctis: Qui regis veſtri voluntati cedunt, Dei voluntati reſiſtunt. Atque erat quidem hora tertia, quandò cœpit tormentum, vſque ad ſextam autem ſic patientibus athletis eſt productum.

XI. Deeessvs itaque Iudex, iuſſit eos rursùs abduci in carcerem. Quamobrèm fuerunt abducti, non ſuis pedibus, ſed portati ab aliis, quòd ij eſſent omninò morte affecti. Imperatum autem fuerat cuſtodibus, vt ſi deprehenſus fuiſſet aliquis, eos vel cibo vel potu vel indumento impertiens, is vltimo ſubijceretur ſupplicio. In hunc ergò carcerem

Triennio in carcere dirè affliguntur.

coniecti Chriſti milites, omnem afflictionem, omnem vexationem propter ipſum ſuſtinentes, tres annos incluſi permanſerunt: nullam aut famis recreationem, aut malorum, quæ erant in cuſtodia, inuenientes conſolationem, niſi aliqui ex ijs, qui erant ſimul vincti, eorum miſerti, parùm quid nutrimenti eis latenter præbuiſſent. Qui enim in carcere aſſidebant cuſtodes, eorum quidem calamitatum miſerebantur & ſenectutis: ſed cùm nihil poſſent facere, quod ad eorum pertineret curationem propter metum iudicis, ſolum ex eorum malis dolorem accipiebant, & afferebant lachrymas commiſerationis.

XII. Deinde poſt illam acerbam & diuturnam afflictionem, cùm eſſet in eo loco Sapores, (is autem dicebatur Bithmada) eos educit è cuſtodia is, cui fuerat commiſſum, vt eos caſtigaret. dixiſſes, ſi vidiſſes, illos eſſe vmbræ ſimiles: longa afflictione adeò extabuerant. Deindè eos ſiſtit ad tribunal Ardaſabor: erat autem is princeps omnium Magorum, qui erant in Perſide. Ille verò ſtatim eis dixit: Quid autem, eſtis Chriſtiani? Sancti verò, Certè, dixerunt, Chriſtiani, & ſolum Deum viuum adorantes, & ipſi ſoli ſeruientes. Tyrannus autem: Videtis, dixit, quemadmodùm quæ

Siſtuntur ad tribunal.

vobis illata ſunt tormenta, attulerunt vobis magnam afflictionem? multo autem magis diuturna vexatio & incluſio. ea enim & formam vobis mutauit, & effecit, vt ita extabeſceretis. Quamobrem vobis conſuluerim, vt mihi paretis afferenti ea, quæ ſunt vobis conducibilia, & vobis parcatis, & Solem lucidum adoretis. Sin minùs, reſtat vt grauiſſimæ morti ſubijciamini.

XIII. Respondit ſanctus Acepſimas: Non me latet ſummo eſſe tibi ſtudio dogma patrium: & hoc tibi eſſe propoſitum, ſi modò fieri poſſet, vel vi vel perſuaſione efficere, vt omnes attrahas ad eandem religionem. hoc autem de nobis nunquàm tibi veniat in mentem, vt putes vel blanditiis vel minis vel aliis intentatis malis poſſe nobis perſuadere, vt deficiamus à nobis ſemel confirmato dogmate & à cõfeſſione. Parati enim ſumus omnia pati potiùs, quàm à fide in Chriſtum deficere. Non ignoro, inquit tyrannus, quòd cùm vobis Chriſtianis mors putetur eſſe quies, omne

Ingens conſtantia martyrum,

ſtudium à vobis ad hoc ponatur, vt ijs fruamini, quorum ſpem concepiſtis: ſed non licebit vobis citò conſequi id, quod deſideratis. Nam cùm priùs veſtras carnes paulatim conſumpſero, acerbum vitæ finem vobis imponam. Cui ſanctus: Et iam priùs, inquit, à nobis audiſti, & nunc id quoq; certò ſcias, quod neq; tuorum tormentorum, neq; minarum nos vllam ducimus rationem. Nam qui in præcedentibus malis nobis manum præbuit adiutricem, ipſe nunc quoq, nobis feret opem, & efficiet, vt non difficiliter feramus ea, quæ nobis intentabuntur. & ſi velis facere periculum noſtræ in profundo ſenio fortitudinis, nihil obſtat. Scies enim te fruſtrà laborare, & aggredi ea quæ ſunt inutilia.

XIV. Propter hæc ira repletus iudex, iubet afferri flagella ex corio crudo confecta, & ſubijci eorum oculis. Deindè dicit ſanctis: Iuro, inquit, per ipſum magnum Deum & inclytam fortunam Saporis, niſi imperio eius obedieritis. his veſtras carnes conſumam, veſtrî nulla motus miſericordia. Quòd ſi etiam contigerit, vt vos citiùs moriamini, dum flagris cædimini, at ego ſic quoq; puniam vel mortuos: & membratim diſſectos, proijciam auibus & canibus. Sanctus autem dixit Acepſimas: Cùm per rem creatam, & non per Deum iuraueris, & etiam per fortunam hominis, ve-

Acepſimas horrendum in modum flagellatur.

reor ne non ſit tibi curæ iuſiurandum, & non ſernes ea, quæ ſunt à te iurata. Si aũt ea ſeruare omninò conſtituiſti, ecce tibi noſtra corpora: ijs vtere vt lubet, nulla vtdicis, noſtrî motus miſericordia, neq; nobis quicq̃ parcens. Cũ ſic dixiſſet, iuſſit ſceleratus iudex eum, extenſis manibus, valdè verberari in dorſo & in pectore. Eò verò crudelitatis proceſſerunt qui flagellabant, vt nihil omninò intermiſerint, donec carnes auulſæ ab oſſibus, ſimul cum ſanguine in terram defluerent. Præco autem clamabat: Pare Regis voluntati, & viue. Dei verò Pontifex, donec erant ei vires, contrà clamabat: Ego Dei mei voluntatem, viribus ab eo acceptis, exequar: veſtri autem Regis voluntatem ne ſummis quidem auribus accipio. Cùm autem & vox ei interrumperetur, & vires iam paulatim diſſoluerentur, & mors iam-

Reddit ſpiritum 10. Octob.

iam adeſſet, oculis in cœlum ſublatis, cùm in Deum confeſſionem conſeruare firmam & immobilem annuendo aſſeuerâſſet, in ipſa rerum grauium & difficilium tolerantia, inuictam illam animam tradidit Deo agonotheræ.

XV. Adhvc autem iram ſpirantes acerbi illi tortores, in corpus iam mortuum ſæuiebant inſtar coruorum. Deindè cùm præcipitem impuliſſent, & in plateam tanquàm profanum aliquid ſcelerati proieciſſent, adhibent cuſtodes, vt ne ſepulturam quidem conſequeretur ab vllo ex Chriſti amantibus, maximum metum dæmonum depellere contendentes, qui re vera erant illorum cultores promptiſſimi. Tribus autem diebus poſteà occupatis cuſtodibus propter aduentum filiæ regis Armeniorum, quæ vt eſſet obſes pacis, tunc data fuit regi Perſarum, ſurripitur à Chriſtianis

Sanctorum reliquiæ, theſaurus indeficiens.

reuerà theſaurus, qui nunquam conſumitur.

XVI Cvm ſic ergò B. Acepſimas decimo Octobris eo modo, quo dictum eſt, finem vitæ accepiſſet, ſanctiſſimus Ioſeph poſt eum fuit introductus. Ad quem ſe propiùs admouens iudex profanus: Vidiſti, inquit, quàm acerba morte amicus tuus fuit vita priuatus: & tu nunc quoq;, niſi meis monitis parens, ſimilibus ſubiectus ſuppliciis, eandem quam ille, mortem ſubibis. Diuinus autem Dei ſacerdos: Quod, inquit, priùs dixi ei, cui iudicandi munus ante te obtigerat, hoc nunc quoq; tibi dicam, quòd nunquàm creatori præferam rem creatam: neq; id, quod eſt conditum, adorabo, ſed conditorem, quamdiù fuero compos mentis. His dictis, Præſes correptus magno furore, iuſſit eum ſimili-

Itidem Ioſeph cæditur.

ter extenſum atq; priorem, flagellari boum neruis: & acclamare præconem, eum fore ſaluum, ſi regis pareat voluntati. Ille autem, Vnus eſt Deus, exclamabat, & præter ipſum nullus alius, in quo & viuimus & mouemur & ſumus, cui etiam cultrum offerimus rationalem, regia iuſſa parùm curantes. Cùm verò multas horas verberatus, ferè iam eſſet morte affectus, arbitrati eum eſſe mortuum, ſuſtulerunt, & in forum proiecerunt. Deindè cùm reſciuiſſent aliquas ſpiritûs reliquias adhuc in eo manere, includunt in carcere.

XVII. Post eum aũt tertius fuit introductus ſapiens Æithalas. Cui Iudex: Vita, inquit, & morte ꝓpoſitis ante tuos oculos, gloriaq́; & ignominia, ne eligas deterius, relicto meliori: nec eandẽ ineas viam, q̃ ij, qui p̃ceſſerunt, qui ſua ſtultitia dignũ vitæ exitũ accep[illegible]ut. [illegible]aũt meũ ſequẽs conſilium, & maximos honores cõſequeris, & munera à rege accipies.

Sin mi-

Sin minùs, cùm tibi causa fueris suppliciorum innumerabilium, omnibus quoq; iucundissima luce per vim priuaberis. Diuinus autem Æithalas: Me, inquit, puderet cœli & terræ, si cùm mei amici, qui & premebantur senectute, & ætate processerant, fortissimè decertauerint, ipse & vitæ cupidus, & tormenta extimescens conspicerer, qui sum ætate vegetiore. Non per Christi mei mortem, ero vitæ hîc agendæ cupidus. Non pro ijs, quæ videntur, bonis, non pro asperis rebus prodam pietatem. Propter hæc magna extitit ira Præsidis: & in sanctum illata sunt flagella. Ille autem ipsum sordidum canem vocauit & ignauum, &, Quomodo, inquit, mens tua est infirma & imbecilla, ita etiam tormenta, quæ sunt infelicium & abiectarum animarum terricula, non verò fortium virorum, quorum animi desiderio Christi sunt inflammati. Cæditur etiam Æithalas, iudicis cruciamenta irridens.

XIIX. His Iudex obstupefactus, qui erat mente captus: Quid hoc, dixit confessoribus, sibi vult, quòd isti, qui dicuntur Christiani, vitam præsentem despicientes, mortem tantoperè sitiunt? Illi autem, Quoniam, aiunt, à patribus traditas attendentes doctrinas, credunt alium esse mundum, præsenti longè meliorem & admirabiliorẽ, propter quem vitam quoq; præsentem despiciunt. Interim autem dum hæc dicerentur, & temporis prolixitate, & ab ijs, qui ipsum torquebant, vehementissima plagarum illatione, corporis quidem, quod multum decertauerat, dissoluebantur cõpages: carnes verò, quæ lacerabantur, cum ipso sanguine in terram defluebant. Cùm eum autem iussisset parùm relaxari Iudex, tanquàm eius motus misericordia: Si volueris, inquit, parere iussui Regis, sunt apud nos medici, qui plagis tuis citò medebuntur. Cui statim sanctus: Si solo verbo, inquit, possem meis medere plagis, ô tu, qui es mente & anima saucius, ne sic quidem tibi animum adhiberem, cùm ea suadeas, quæ sunt planè stulta & remota ab intelligentia. Tentans dixi, inquit Iudex. Nam etiamsi tu velles parere iussui Regis, hoc tibi nihil prodesset, cùm plagæ iam tibi mortem procurent. Quamobrem ego quidem efficiam, vt sis exemplo omnibus Christianis, ne tam securè magistratus afficiant contumeliis. Sed si in aliis, inquit sanctissimus martyr, dixisti sæpè aliena & falsa, nunc, etiamsi nolles, dixisti vera, & quod est omninò propediem euenturum. Me enim re vera bonum posteris exemplum statues fortitudinis & animi magnitudinis, qui tanquàm ad exemplar aliquod, ad nostram intuentes tolerantiam, facilè ferent tua & tuî similium tormenta. Fortiter cõtemnit tyrãnum blandientem.

XIX. His, quæ dicta sunt, fuit obstupefactus Iudex: & accersito quodam ex ijs, qui apud eum multùm poterant, qui dicebatur quidem Adesche, ortus autem erat ex ciuitate, quæ vocabatur Arbel: Hos, inquit, accipe, & duc ad tuam ciuitatem, Christianorum manibus obruendos lapidibus. volo enim tuam solertiam hoc mihi efficere. Propter quã causam nec eis quidem gladio volui mortem afferre. Cùm eos ergo onerariis iumentis tanquàm inanimum aliquid imposuisset & alligâsset, ille profectus est in patriam, quoniam non poterant insidere iumentis, cùm essent eorum membra omninò dissoluta. Quamobrem humi iaciebantur in ijs locis, in quibus eos oportebat diuersari, tanquàm mortua corpora: & cùm adducti essent in ciuitatem Arbel, eos accipit carcer obscurus & tenebricosus: in quo cùm putrefactio carnium eis ex plagis orta esset, effluebat multa sanies: & sanctos grauissimi dolores inuadebant, & maximè, quòd non permitteretur vlli ex Christianis ad eos accedere, & eorum vllam curam gerere. Quædam autem mulier pia & timens Dominum, quæ habitabat in finibus huius ciuitatis, intempesta nocte venit ad carcerem: & multis pecuniis delinitis custodibus, effecit vt sanctos latenter acciperet, & domum suam, quæ non longè aberat, seruorum suorum manibus portatos duceret. Deinde ijs productis, qui nec loqui quidem poterant, eis abstergit saniem: lenibus autem quibusdam medicamentis sedat eorum dolores, mundis alligat linteis, vnguentis vngit pretiosis, & in omnibus ostendit, quàm esset pia & Christi amans, osculans quidem membra martyrum, & eis illachrymans: sanie autem, quæ ex eis distillabat, seipsam inungens. Nota spectaculum sanè miserandum. Itẽ dolores martyrum. Egregium factum piæ mulieris.

XX. Cvm vix tandem autem ad se redijsset Ioseph: Tua quidem, inquit, in nos misericordia & munificentia, ô sacrosancta mulier, Deo erit accepta & nobis, qui pro eo decertamus. Nos autem tam immodicè deflere, est multùm remotum à vera & certa spe Christianorum & nostra fide. Cui honestissima mulier: Mihi quidem animus est gaudio repletus, consideranti, quòd Christus vobis tantam dederit fortitudinem, vt magno animo ferretis tantam dolorũ acerbitatem: magis autem lætata essem, si vos vidissem martyrio consummatos. Lachrymari verò est proprium humanæ naturæ, quæ mouetur misericordia eius, quod est sibi genere coniunctum. Sed non oportet te dolore affici, neq; lachrymari propter nos, respondit diuinus Ioseph, cùm omninò scias, quòd quæ propter Christum suscipiuntur afflictiones, æternam concilient lætitiam & regnum cœlorum. Die autem illucescente, rursùs latenter restituuntur in carcerem.

XXI. Cvm sex autem menses præterijssent, deponitur quidem à magistratu is, qui sanctos acceperat, vt lapidibus obruerentur: alius autem eo fœuior, ei succedit, nomine Zeroth: cui etiam Rex imperauerat, vt comprehensi Christiani, Christianorum manibus obruti, interimerentur. Cùm ergo venisset ad ciuitatem, & Ignis templum esset ingressus, vt ignem adoraret, ei dixerunt ignis adoratores: Sunt quidam hîc iam longo tempore Christiani in tuta inclusi custodia, qui priùs, vt nobis fuit significatum, grauissimis subiecti suppliciis ac tormentis, non potuerunt induci, vt suam abnegarent religionem. Hæc cùm ipse audiuisset, eos statim iubet sisti pro tribunali, & eis dicit: Cùm rex Sapores munitas quidem & validas euerterit ciuitates, & multas gentes oppugnatu difficiles redegerit in seruitutem: quomodo vos, qui estis quidem in eius potestate, eius autem terræ habetis vsum fructum, perinde ac qui ab eo defeceritis, eius iussa tantoperè despicitis? Ad hæc Ioseph ille admirabilis: Si tyrannidem, inquit, & rebellionem aliquam mouissemus aduersùs Regem vestrũ, oporteret omnimò ipsum illatis armis & coacto exercitu nos inuadere: aut alium certè aduersùs nos mittere, qui esset & manu fortis, & rerum experientia præditus, & ad ducendum exercitum idoneus. Sed tantum abest, vt nos talia aggrediamur, vt non alium, sed te aduersùs nos emiserit, qui cum fœminis potiùs, quæ degunt in thalamis, quàm cum viris pugnare studuerit. Nos enim nosipsos tanquàm oues tradidimus ad occisionem, vt qui didicerimus esse subiecti omnibus potestatibus. SS. Ioseph & Æithalas sistuntur corã iudice.

XXII. Dixit Præses: Me ad iram, vt videtur, prouocans, vt vitam tibi citiùs adimam, nos his insectaris contumeliis. Sed non assequeris id, quod desideras. longo enim tempore & mora te protraham, & multis tormentis te paulatim consumam. Iubet ergo eum funibus vinctum à summis pedibus, suspendi capite: exiccatis autem boum neruis ei plagas infligi. Sic ergo venæ apertæ tormentorum violentia, tanquàm ex fonte præbebant fluxum sanguinis. Qui verò circumsistebat populus, Iudicem accusans immanitatis, ad misericordiam mouebatur & ad lachrymas, stupens sacrosancti senis tolerantiam. Quidam autem ex Magis, qui circumsistebant, secretò accedentes ad martyrem, dicebant: Clàm nobiscũ ingredere in nostri Dei templum, si à multis adspici erubescis, & cùm sacrificâris, liberare à suppliciis. Ille autem: Discedite à me, clara voce dixit: Discedite, qui operamini iniquitatem: quoniam Dominus exaudiuit deprecationem meam. Deinde cùm tres horæ iam præterijssent, iubet eum relaxatum à vinculis coram se sisti. Et quid, inquit, pares iussui Regis, & vitam morti præfers, an non? Respondit sanctus: Absit, vt ego vnquam eam vitam cupiam, in qua me Sol viderit sibi potiùs, quàm eius effectori, tribuentem adorationem. Quid autem, Estné tibi, inquit, mors vitæ præponenda? Sanctus dixit: Certè. hæc enim mors mihi vitam æternam conciliat, & est nobis causa multorum bonorum, quæ nec possunt cerni oculis, nec audiri auribus, nec mente comprehendi. Ad hæc ille ironicè loquens, & veluti irridens martyris responsionem: Magnas ergo, inquit, nobis debes agere gratias, si tã multa Iterùm crudelissimè cæditur S. Ioseph. O diaboli fallaciam. *Esa 64. 1. Cor 2.*

Matth 5. bona tibi concilauimus. Omninò autem efficies, vt eorum quoq; simus tecum participes, vt qui tibi fuerimus adiutores ad acquirendam talem beatitudinem. Sanctus autem: Ne ironicè, inquit, nobiscum agas, ô Iudex. Nam nos quidem & inimicos diligere, & ijs, qui nos odio habent, benefacere, à diuino præcepto didicimus. Cæterùm quamdiù sumus viui in vita præsenti, Deum precamur, vt ab errore discedentes, discatis pietatem & veram religionem, vt vobis quoq; sit pars & sors in futuro in Dei bonis, quæ dici nequeunt. Non est aût nobis datum vel à supplicio eripere, vel bona dare. hoc est enim in solius Dei positũ potestate, qui habet etiam potestatem iudicandi viuos & mortuos.

XXIII Dixit Præses: Eiusmodi contentionibus missis in præsentia, & ijs bonis, quæ à te somniantur, pare Regis imperio. Te enim talibus & tantis subijciam supplicijs, vt per te alij quoq; persuadeantur Christiani, ea, quæ tenent ma-

Nullis minis frangitur Christi martyr. nibus, nequaquàm commutare cum ijs, quæ spe apprehenderunt. Sanctus autem: Hoc, vt ipse quoq; nôsti, maximè cupio, quam citissimè transmitti ad æternas mansiones. Quòd si mihi alios innumerabiles intuleris cruciatus, aut etiam post te alius, consummatus inueniar in Christi gratia. Habeo enim Deum me confirmantem, propter quem hæc pati constitui. Non ero autem, vt tu dicis, Christianis adhortatio ad negandam pietatem propter tua tormenta, sed incitamentum potiùs ad verum Dei cultum. Ipsi enim me videntes in tali senecture tuos vilipendere cruciatus, habebunt pulchrum exemplar fortitudinis, nec deerit illis, quem imitentur. His auditis, Præses beati senis interrita constantia obstupefactus, iubet portatum ab aliquibus, quoniam ingredi non poterat, rursùs includi in carcere.

XXIV Deinde adspiciens ad beatum Æithalam: Tené quoq;, inquit, inuasit idem stupor, & maximi luminaris recusas adorationem? Respondet præco veritatis: Viuit Dominus Iesus Christus, viui Dei filius, in quem speraui à iuuẽtute, quòd immutabilem habeo cogitationem: nec mihi vllus persuaserit, vt Dei honorem tribuam rebus ab ipso creatis. Postquàm hæc audiuit ille superbus & barbarus, iubet sanctum alligari talis, & ligno appendi. Ille autem magna voce prædicabat se esse Christianum. Magis erat defessus flagris cædendo impius, quàm sanctus aliquid loqueretur remissum & indignum ea, quæ pro Christo est ostendenda, fortitudine. Iubet ergo eum de ligno deponi, & eius loco induci Manichæum, qui coram martyre apertè suam abiuraret religionem. Iubens ergo torquere Manichæum, cogebat ad negandum. Ille autem primùm quidem resistebat, & aduersùs plagas videbatur decertare. Cùm autem violentiùs verbera intentarent, qui flagellabant, & eum plagæ vehementer vrgerent, victus à doloribus, statim inficiabatur: &, Anathema Maneti & eius dogmatibus, exclamabat. Afferunt itaq; ad eum formicam, iubentes interficere. Ille autem eam statim accepit & interfecit. Propter quod sanctus lætitia diffusus, & ob id, quod factum fuerat, ridens propemodùm: Grauia passus, inquit, defecit adorator Manetis: & cædem feciſſe est conuictus, vt qui Deum suum interemit. Ego autem meipsum beatum existimo, vt Paulus, quòd Christi virtute apertè corroboratus, qui dixit: Ego vici mundum: conseruo spiritum & animum inuictum.

Æithalas denuo flagellatur.

Manicheus hæreticus deficit in tormentis à suo Manete.

Ioan 16.

XXV Propter hæc ira repletus insanus iudex, spinosis mali Persicæ virgis iubet sanctum verberari. Plagæ autem sic eum confecerunt, vt propè esset * mutus, & nec sentiret quidem verbera, quæ infligebantur. Quamobrem cùm eum traxissent, tanquàm iam mortuum, foràs eijciunt. Quidam autem ex Magis, cùm fortè illud corpus vidisset nudatum, & naturæ contemplatione motus esset misericordia, panno eum operit. Qui verò erant eiusdem, cuius ipse, religionis, cùm adspexissent, quod ab eo factum fuerat, criminantur eum apud Præsidem: qui eum acerbis statim cædit flagellis, & ab immisericordibus eam accipit mercedem misericordiæ. Beatum autem Æithalam adhuc spirantem tradunt in custodiam. Cùm verò accepisset iudex, maximum quendam Præsidem, nomine Saborium, in eius vicum aduenisse, qui appellabatur Macellaria, ei martyrum mandat examinationem. Ille autem non minùs impius & sæuus, quàm præcedentes, adspiciens ad sanctos: Vestram, inquit, reueritus canitiem, & vestræ misertus afflictionis, suadeo vt solem adoretis, & gustetis sanguinem sacrificiorum, vt à morte acerba liberati, omnibus iucundam vitam lucrifaciatis. Sancti autem tanquàm vno ore dixerunt: Carniuoris canibus mos est sanguinem gustare, non hominibus. Tibi verò potiùs conuenit ijs exatiari, qui es instar canis rabiosus, & latras, & efferaris in eum, qui te fecit.

* mortuus.

Rursùs cæduntur sancti.

XXVI Postqvam autem iussit sanctos flagris cædi, eorum misericordia moti, qui circumstabant: Decoctione, dicebant, gustata loco sanguinis, seruemini, & liberemini ab ijs, quæ vobis imminent, suppliciis. Illi verò responderunt: Absit, vt vel gustu, vel vllo alio modo inquinemus puritatem nostræ fidei, & hanc longæuam senectutem dedecore afficiamus. Versutus autem ille Præses & admodùm malus: At si ad vos, inquit, pura caro fuerit allata, ne eam quidem gustabitis? Sancti dixerunt: Ex immundo quidnam mundum, & ex pollutis tuis manibus quidnam fuerit impollutum? Omnibus ergo missis his tuis machinationibus, in nos velis citò proferre sententiam. Frustrà enim laboras aërem verberans, & per insciti am eum pulsans, qui non potest domari. Cùm ergo communiter cum ijs, qui considebant, consultâssent, & tulissent sententiam, vt sancti Christianorũ manibus obruerentur lapidibus, congregant Christianorum multitudinem: cum quibus comprehenderunt etiam admirabilem illam Isdandul: & cùm beatum Ioseph rursùs exportâssent, sistunt eum in Prætorio. Sanctus autem annuit Præsidi, vt ad se accedat propiùs, vt qui arcanum aliquid esset ab eo auditurus. Cùm is verò statim accessisset propiùs, martyr os implens saliua, execrandum illum vultum conspuit: &, Non te pudet, inquit, ô impudentissime, tam immaniter & tam hostiliter in hanc communem insultare naturam, & corpus iam morte affectum, rursùs producere ad examinationem? Ille autem ab ijs quoque, qui considebant, propter hanc nimiam crudelitatem probris affectus, & mirandum in modum irrisus, ad suam cathedram redit pudore affectus.

Vide S. Ioseph in impium iudicẽ facinus.

XXVII Cvm autem sanctum paulò longiùs dimouissent, & manus ponè vinxissent, fossam ei fodiunt, & eum ad lumbos vsq; demissum, infodiunt. Deinde comprehensos circumsistunt Christianos: & pulsantes, iubent eos virum inclytum appetere lapidibus. Cum quibus sacrosanctam quoq; Isdandul, vt similia faceret, vrgentibus, dixit illa: Nihil vnquàm à sæculo tale fuit auditum, vt cogatur fœmina extendere manum aduersùs viros sanctos, quomodo vos nunc facitis: qui aduersùs inimicos quidem non decertatis, in nos autem arma tollitis, & patriam, quæ degit in pace, sanguine & cæde impletis. Illi verò obeliſco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere imperabant. Illa autem: Absit, inquit, vt ego id faciam. Nam ego id priùs libenter cordi meo affixero, quàm per ipsum sanctum corpus vel minimùm attingam. Sic illa quidem virilem ostendens constantiam, conspecta est potẽtior, quàm cogitârant parricidæ. Sanctum autem tam crebris lapidum niuibus obruerunt, vt cerneretur solum caput, reliquo corpore obruto lapidum congerie. Quod quidem caput cùm quidam ex impiis principibus vidisset adhuc moueri, iubet vni ex lictoribus, vt accepto lapide, quantum poterat manus capere, in id desuper immitteret. Quod quidem cùm factum esset, & pondere lapidis caput esset contritum, beatus Christo tradit precioſam animam. Atq; venerandum quidem illud corpus, adhibitis custodibus, conseruabatur tanquàm thesaurus aliquis. Cùm tres autem dies præterijssent, & iam aduenisset quartus, extitit magnus & terribilis terræmotus. Deindè cùm sic apparerent fulgura, & maxima tonitrua cum eis erumperent, ignis è cœlo demissus, custodes quidem redigit in cinerem: lapidum verò congeriem educit tanquàm puluerem, Deo omnibus reddente manifestum honorem in martyrem: corpus autem non apparet, seu quòd Deus prouidisset, vt id transferretur ijs, quos ipse nouit, modis: seu quòd hominum manus id sustulissent.

S. Isdandul.

S Ioseph abit è vita.

Vltio diuina in impios.

Item S. Æithalas mense Iunio.

XXVIII Venerand vm autem Æithalam cùm in vicum, qui dicitur Patrias, abduxissent, efficiunt vt Christianorũ manibus ipse quoque obruatur lapidibus. Cuius corpus monachi quidam ex ijs, qui illic habitabant, noctù aduenientes,

entes, inscientibus custodibus id auferunt, re vera furtum laudabile facientes, & rem luce dignam, non tenebris. Deinde cum ei iusta fecissent, deponunt in quodam loco insigni. Quo autem in loco sanctum contigit interimi, facit Deus admirabiliter quiddam, dignum & sua potentia, & gloria martyris. Planta quædam myrti illic enata, efficitur omne genus morborum liberatio. Cum quinque ergo annis per hanc plantam sic fierent miracula, qui gentium falsam tenebant religionem, inuidia moti, & non ferentes intueri hæc miracula ad confutandam falsam eorum religionem, plantam excindunt radicitus. Multi vero ex iis, qui erant animo purgati, longo tempore videbant lucem in eo loco, & diuinas virtutes ascendentes, & gloriam emittentes ei, qui sanctos suos glorificat. Consummatus autem fuit Christi martyr Æithalas mense Iunio, eandem constantiam & fortitudinem, quam ij, qui ante ipsum fuerunt consummati, ad mortem vsque ostendens, auxilio & gratia Christi veri Dei nostri: Quem decet gloria & honor, cum principio carente eius Patre, & sanctissimo & viuifico Spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota rem miram.

DE S. MILLES, QVEM LATINA MARTYROLOG. MELISIVM VOCANT, EPISCOPO ET MARTYRE EX CAP. XIII. LIB. II. HISTORIÆ Ecclesiasticæ Sozomeni, interprete Ioanne Christophoroso Anglo.

An. 310.

I. PER id temporis (imperante scilicet Sapore) etiam Milles martyrio occubuit, qui primum apud Persas militauerat: postea autem, relicta militia, vitæ genus plane apostolicum excolere cœpit. Fertur, illum, cum esset episcopus vrbis cuiusdam in Perside creatus, multos sæpenumero cruciatus perpessum esse, verbera etiam & distractiones membrorum pertulisse. At cum neminem in ea ciuitate posset ad fidem Christianam traducere, egre & iniquo animo ferentem, ciuitatem execratum esse, indeque decessisse. Non longo post tempore, cum primarij viri illius vrbis in regem peccassent, exercitum cum trecentis elephantis eo profectum, vrbem euertisse, & velut agrum colentes, in ea sementem fecisse.

22. Aprilis. Vide Niceph. cap. 17. lib. 8. Bar. an 344.

II. MILLEM vero peram solum, in qua sacratum Euangeliorum librum habebat, secum gestantem, Hierosolymam precatum se contulisse: indeque in Ægyptum ad visendos monachos, qui ibi ætatem degebant, concessisse. Quæ autem, quamque admirabilia, & quam diuina facinora ab isto Mille edita fuerint, testes sunt Syri, qui eius res gestas & vitam literis prodiderunt. Mihi certe satis visum est, hæc de eo & de his, qui in Perside, regnante Sapore, martyrium obierunt, hactenus disseruisse. Nam tormenta illis inflicta, aut quinam fuerint, ex quove loco, aut quo genere cruciamentorum martyrio defuncti sint, aut quibus suppliciis affecti, vix à quoquam percenseri potest: quippe cum tam varij cruciandi modi à Persis tanto cum studio ad crudelitatem inuenti fuerint. Verum, vt summatim dicam, fertur, viros ac mulieres, quorum nomina recensebantur, martyrium id temporis pertulisse ad numerum sedecim milliumæt multitudinem eorum, qui præter hos trucidati sunt, ne numero quidem comprehendi posse: & propterea perdifficile visum esse Persis, Syris & incolis Edessæ, qui multum de hac re laborabant, illorum nomina percensere.

In numeri martyres sub Sapore rege Persarum.

VITA S. P. N. THEODORI, SIC EORVM ARCHIMANDRITÆ, A GEORGIO PRESBYTERO, ALIAS ELEVSIO, EIVS DISCIPVLO, EIVSdemque mansionis Præfecto conscripta. Est apud Simeonem Metaphrasten.

An. 580.

I. BENEDICTVS Deus & pater Domini nostri IESV Christi, qui ab antiquis temporibus seruos suos, tanquam stellas, accendit in terra, vt populum suum regerent, & quæ ad virtutem pietatemque pertinent, edocerent: quos nunc etiam, tanquam lucidos Solis iustitiæ radios, ex dulcissima sanctarum scripturarum lectione veneramur: vt primum innocentiæ typum Abel, Enoch virtute præstantem, iustum Abraham, Isaac fidelissimum, & Christi figuram exprimentem, Iacob simplicem, castum Ioseph, Iob patientissimum, Mosen legislatorem, supplicem Samuelem, Dauid mansuetissimum, zelantem Eliam, Elisæum rerum mirabilium effectorem, Esaiam eloquentissimum, venerabilem Hieremiam, Ezechielem Cherubin descriptorem, Danielem ora leonum obstruentem, tres pueros ignem extinguentes, Zachariam sacerdotem, in omnibus Dei mandatis iustificationibusque sine reprehensione incedentem, Simeonem senem, & mundi lumen in vlnis suis gestantem, Iohannem Baptistam solitudinis incolam & prophetis antecellentem, duodecim chorum Apostolorum, in omni regione ac ciuitate fidem à Christo traditam disseminantium, martyrum cœtus, qui eam sanguine suo ædificarunt, sanctorum patrum Concilia, à quibus Apostolicæ doctrinæ dogmata sunt confirmata, & alios complures, qui in veteri & nouo testamento extiterunt, quorum in sacris libris fit mentio, quosque ego propter multitudinem silentio præteriui, magis insignes tantum vobis in medium proferens.

22. Aprilis. Sanctorum catalogus. Dan. 6. & 14. Dan 3. Luc. 1 & 2.

II. OMNES igitur Sanctos, qui certamina subierunt, & ediderunt miracula, Deus mundo largitus est, vt in singulis hominum ætatibus disseminati, tanquam stellæ quædam, virtutum & certaminum & miraculorum splendore fulgerent, vt eorum doctrina omnes eruditi, & certaminibus roborati, miraculisque confirmati, impiorum institutorum perniciem effugerent, & in Christi regnum & gloriam ingrederentur: vbi promissa ab ipso recondita sunt illa bona, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit: nec in cor hominis ascenderunt, præparauit Deus diligentibus se. Sic & in hac ætate benignus ipse Deus noster, quasi splendidam quandam stellam, radios suos emittentem, beatum nobis Theodorum ostendit: qui fuit veluti firma quædam columna, & diaboli artes patientia superauit: qui fugauit dæmones, ægrotantibus reddidit sanitatem, pater extitit pupillorum, nutritor pauperum, nudorum indumentum, tutus periclitantium portus, perfugium miserorum, peccatorum dux ad pœnitentiam, baculus inopum, consolator afflictorum, socius Apostolorum, sanctorum particeps, incola regni cælorum, templum Spiritus sancti: qui multos in cælum duxit, omnibus virtutibus excelluit, vberem habuit fontem, ex quo sanitates emanabant: qui ab ætatis initio ad Deum accessit, eique ad finem vsque vitæ gratus fuit, vereque Theodorus nomine & factis extitit. Quamobrem oro vos, patres & fratres, vt dum vitam eius expono, benignas mihi aures vestras præbeatis. Præclara profecto sunt, & admodum vtilia, quæ pro viribus accurate sum explicaturus. Incipiam enim ab iis, quæ puer gessit: nam illa quoque sunt optimæ frugis plena. Vos igitur, qui ad audiendum accessistis, etiam atque etiam obsecro, vt meam imbecillitatem adspicientes, me studiis & precibus vestris adiuuetis, vt munificus & pater luminum Deus, peccatorum meorum oblitus, mihi indigno tantum gratiæ & benignitatis & sapientiæ suæ tribuat, vt diuina & admirabilia huius sancti viri facta valeam enarrare.

Sancti cur à Deo mũdo collati. 1. Cor. 2. Egregia Theodori laus.

III. IN Galatarum regione est oppidum, quod Siceon appellatur, subiectum Anastasiopoli primi Ancyrensium principatus. Distat autem Anastasiopoli duodecim passuum millibus. In huius oppidi medio est publica regij cursus via, in qua diuersorium erat, vbi puella formosissima, nomine Maria, commorabatur cum matre Elpidia, & sorore Despenia: quæ qui-

Siceon oppidum.

quæ quidem ibi commorantes, quæstum faciebant. Eo tempore imperante piæ memoriæ Iustiniano, contigit, vt inter magistratus vir quidam, nomine Cosmas, in equestribus certaminibus clarus, ad partes illas iudex mitteretur. Qui cum in diuersorium illud venisset, perspecta Maria, amore illius captus est, & cum ea concubuit. Concepit mulier ex eo, & in quiete stellam vidit ingentem & claram, è cælo in vterum suum descendere: experrectaque ac timoris plena, ipsi Cosmæ visum narrauit. Qui: Serua te, inquit, mulier, si forte te Deus adspiciat, & tibi det fructum, Episcopatus sorte dignum. Et egressus mane, lætus discessit. At mulier cum ad sanctum quendam senem in loco, sex millibus passuum distante, habitantem venisset, narrauit ei somnium, quod viderat. Qui: Magnus profecto vir, inquit, euadet puer, qui ex te nascetur, & plurimum valebit non apud homines, sed apud Deum. Lucida enim stella regiam significat gloriam, vt iudicant sapientes viri, qui somnia interpretantur. Verum hoc de te dicendum non est: sed splendida virtutum & gratiarum gloria, tibi per stellam abs te perspectam significatur, quam Deus in tuum fœtum infudit. Solet enim seruos suos, antequam edantur in lucem, in vtero adhuc existentes sanctificare. Hoc cum audisset & Theodosius Anastasiopolis Episcopus, idem iudicauit.

Somnium matris S. Theodori.

Somnij interpretatio.

EXPLETO igitur partus tempore, Dei seruum peperit, & paucis post diebus, vt Christianorum mos est, tulerunt eum ad sanctam Orthodoxorum Ecclesiam: & à sacerdotibus baptizatus est in nomine sanctæ Trinitatis, & Theodorus appellatus est, vt ex nomine perspicuum fieret, eum Dei donum futurum. Cum autem sextum ageret ætatis annum, cupiebat mater eius, vt in regia ciuitate ad militiam educaretur. Itaque cum zonam illi auream, & vestes pretiosas, & res alias necessarias parasset, de itinere cogitabat. Verum qua nocte profectura erat, sanctus ei Dei martyr Georgius apparuit: & Quodnam, inquit, mulier de puero consilium cepisti? Ne frustra laborem suscipias, Rex enim, qui in cælis est, ipsum sibi requirit puerum. E somno mulier mane excitata, somnium suum cum lachrymis enarrauit: Appropinquat, inquiens, mors filij mei: atque ita labore itineris supersedit. Et cum octo esset annorum puer, eum magistro literis imbuendum tradidit. Is cum Dei gratia maxime omnium esset ad discendum aptus, multum profecit in literarum sapientia: & ab omnibus diligebatur. In iis autem, quæ agebat probabatur. Nam & cum pueris ludens, eos vincebat. Iurare tamen, aut maledicere, aut aliud quicquam absurdum facere, nec sibi ipse, nec alij cuipiam permittebat. Quod si ex rebus ludicris lis aut pugna aliqua oriebatur, eam statim diuimebat. IV.

Aliud eius somnium.

Literis dat operam Theodorus puer.

ERAT autem domi eius vir quidam pius, nomine Stephanus, qui cibos artificiose conficiebat. Nam mulieres illæ postea, relicta vita meretricia, ad bonam frugem redierant, & pie casteque viuebant, multosque Principes & in dignitate constitutos hospitio suscipiebant, & honorem hunc Stephano, qui in arte illa peritus erat, acceptum referebant. At ille quicquid præmij vel à fœminis ipsis, vel ab hospitibus accipiebat, in Ecclesiis impendebat: & mane ac vesperi precationibus vacabat: & in sanctis Quadragesimæ diebus, cum omne cibariorum genus mulieribus ministraret, ipse præter pauca panis frustula & aquam, eaque ad vesperam, nihil gustabat. Amabant hunc virum mulieres, & propter ipsius modestiam & humanitatem colebant vt patrem. Puer autem videns eum ita continentem, diuino amore inflammatus, vitam eius cœpit imitari. Sic enim iubet Apostolus: Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis. Esca enim non commendat nos Deo. V.

Heb.13.

2.Cor 8.

HVNC animi eius zelum ignorantes mater & aliæ mulieres, cum è ludo literario domum hora prandij rediret, cogebant eum vt secum ederet. At ille amplius hora prandij non reuertebatur, sed ad vesperam vsque ieiunus in ludo literario manebat. Et vesperi, cum esset domi sua, ad Ecclesias cum viro pio Stephano se conferebat: & precationibus incumbens, Christi corpus & sanguinem percipiebat. Atque ita domum reuertens, nihil aliud, nisi iam dicta panis frustula & aquam, sumebat. Cumque multum & à fœminis, & à Stephano moneretur, vt ederet, monitis eorum noluit acquiescere. Orauit autem mater magistrum ipsius, vt hora prandij puerum dimitteret: volebat enim illi persuadere, vt exiguũ saltem leguminum cibum sumeret, quoniam propter inediam, & quia tardius vescebatur, nimium gracilis euadebat. Magister igitur, intellecta matris voluntate, dimisit eum cum reliquis pueris. Ipse vero, quasi canticum illud Dauidis exaudiret: In Domino confido, quare dicitis animæ meæ: Transmigra in montem sicut passer? cum è scholis discederet, in asperum montem vicinum se conferebat, vbi sancti martyris Georgij templum erat. Perspicue vero ab ipso sancto, tanquam ab aliquo adolescente, eo ducebatur: & in oratorium ingressus, diuinarum scripturarum lectioni vacabat. Post meridiem autem ad scholas reuertebatur. Et adueniente vespera, domum petebat: matrique interroganti, cur hora prandij ad se non venisset, ipse se excusans respondebat, coactum esse in scholis manere, quoniam quæ oportebat, non didicisset, & quia languenti stomacho ita fuisset, vt nulla edendi cupiditate teneretur. Itaque mater rursus magistrum monuit, vt filium cum cæteris pueris dimitteret. Ille vero respondit, se id semper fecisse, ex quo primum ab ea fuisset monitus. VI.

Psal 10.

Eius adhuc pueri ieiunia.

Prandendi tempore, in oratorio vacat lectioni sacræ.

CVM autem accepisset, eum ad sancti martyris Georgij ecclesiam sese conferre, misit quosdam è seruis suis, qui eum inde abstraherent. Illi puerum ad matrem adduxerunt, quæ comminata est illi atque præcepit, vt recta ad se è scholis rediret. At ipse pristinam consuetudinem seruauit, à qua mater eum nec admonitionibus, nec minis, nec verberibus potuit auocare, nec initam ab eo abstinentiæ rationem interrumpere. Cum autem decimum ætatis annum impleret, quodam morbi genere, quod regionem illam inuaserat, ipse quoque correptus est, adeo vt in vitæ discrimine versaretur. Tulerunt igitur eum in templum sancti Iohannis Baptistæ, quod non longe aberat, & ad altaris introitum collocarunt. Supra autem in ipso Crucis receptaculo erat imago Domini nostri IESV Christi, ex qua duæ super ipsum morbo laborantem roris stillæ deciderunt: statimque Dei gratia subleuatus conualuit, & rediit domum. VII.

Mirum eius ieiunandi studium.

Imago Christi.

Nota miraculum.

CVM autem inter matrem & reliquas mulieres dormiret, accedens Christi martyr Georgius, puerum, illis profundissimo interim somno oppressis, excitauit, primum quidem sub Stephani specie, deinde sub propria persona: Surge, inquiens, puer Theodore, illuxit aurora: ad precandum in sancti Georgij oratorium ingrediamur. Surgentem autem cum lætitia & alacritate, cum essent adhuc tenebræ, domo deduxit ad sanctum oratorium. Ac multis quidem in via dæmonum dolis terrebatur. Improbi enim illi, ac veritatis inimici sub luporum aliarumque ferarum forma, puerum territantes, & vndique eum inuadentes, vt deuoraturi, à bono proposito abducere conabantur. Verum Christi martyr illum educto gladio defendebat, vt ab ipsis feris lædi non posset, alacriusque deinceps reuerteretur. Hoc autem cum puer quotidie frequentaret, mater & reliquæ fœminæ, quæ cum illa erant, cum eum in lecto mane non cernerent, suspicatæ sunt illum in templo pernoctare. Et mirabantur, quomodo in medio ipsarum dormiens, repente posset, nemine sentiente, surgere. Metuentes igitur, ne à feris deuoraretur, (Lupus enim tunc illac vagabatur, qui pueros deuorabat) ipsum territabant, ne ad oratorium iret, præsertim ante Solis exortum, propterea quod locus ille desertus & periculosus esset. Quarum ipse consiliis non acquiescens, præfinita hora à martyre excitatus, ad oraculum se contulit. Mulieres vero diluculo puerum non inuenientes, ira commotæ, capillis eum inde abstraxerunt. Mater autem verberatum filium ad lecti spondam alligauit, nec cibum illi dedit. Verum nocte illa sanctus Dei martyr Georgius gladio accinctus fœminis apparuit, strictoque gladio, irruit aduersum illas minabundus, &: Abscindam, inquit, vobis capita, quia puerum cæditis, & ad me ire prohibetis. Iurantibus autem illis, se id amplius non effecturas, remisit minas, atque discessit. VIII.

Dæmones terrent eũdem puerum ad ecclesiam.

Nota visionem.

E somno igitur excitatæ, soluerunt puerum, blandis eum verbis orantes, ne sibi succenseret, quod vapulasset: & ex IX.

ipso

ipſo quæſierunt, cuius fretus auxilio, ſic ante lucem prodiret. Quibus ille: Primum, inquit, cum Stephano egrediebar: nunc autem formoſiſſimo ac venuſtiſſimo iuuene comite egredior. Et ipſæ agnouerunt eum eſſe martyrem Georgium, quem in quiete conſpexerant, cuius præſidio munitum puerum amplius non prohibuerunt, dicentes: Dei voluntas fiat. Habebat & ſororem paruulam, nomine Blattam, quæ magno ipſum amore complectebatur, & adiuuabat ad opus Dei, & cum ipſo ad oratorium ſæpe interdiu ventitabat, ſtudebatque laborem ipſius ſubleuare. Quodam die, cum iam multum in literis profeciſſet, in ſancti martyris Gemelli templum, domui ſuæ propinquum, ingreſſus, in eo noctem transegit, viditque ſe quodammodo apud Regem adſtare, cum magna intereſſet militum copia, & mulier adeſſet purpura ornata. Audiuit autem ipſum Regem ita ſe alloquentem: Strenue pugna, Theodore, vt perfectam in cæleſti militia mercedem accipias. Ego inſuper in terra quoque te coram hominibus glorioſum & illuſtrem reddam. His auditis, ſomno ſolutus eſt, & cum duodecim eſſet annorum, propter Chriſti Regis, quem viderat, adhortationem incitatus, cœpit ad præſtantiora ſalutique coniunctiora contendere, ſeque in vna domus ſuæ cellula continere ab Epiphania vſque ad ramos oliuarum. Et duabus Quadrageſimæ hebdomatibus, prima nimirum & media, neminem prorſus alloquebatur, ſed ſoli Deo vacabat. Abſtinentia autem priſtina vtebatur.

Eius ſoror Blatta.

Viſio S. Theodori.

Vide pueri ſolitudinem & ſilentium.

X. CÆTERVM cum veritatis hoſtis diabolus cerneret eum ſpiritalia & præclara contra ſe arma poſſidere, vt eum perderet, cogitabat. Quodam igitur die Gerontij condiſcipuli ipſius perſonam induit, & ſuper aſperam quandam rupem, quæ Tzidrama vocatur, eum adducit: & cum in locum excelſum conſcendiſſet, Saluatoris illi tentationem obiiciens: Si vis, inquit, optime Theodore, virtutis tuæ ſpecimen dare, deorſum deſili. At ille loci altitudinem intuitus, reſpondit: Loci me terret altitudo. Atqui, diabolus inquit, tu ſolus inter omnes pueros me fortior iam eras, vincebasque me: nunc autem hoc ego non metuo, ſed me deorſum proiiciam. Caue, reſpondit Theodorus, ne id facias, ne præceps labaris, & pereas. Illo autem confirmante, ſe id ſine periculo facturum: Si tu, inquit Theodorus, id feceris, ego item faciam. Stans igitur diabolus ſuper petram, deſiliit: & rectus ad Theodorum clamauit: Ecce, inquiens, ego ſaltaui: ſi vales, & tu idem effice, vt videam, vtrum hac item in re, quemadmodum in cæteris, ſis generoſus. Puer autem ſaltus magnitudine territus, conſiderabat Gerontium nunquam antea tam audacem fuiſſe. Præſto interim fuit Chriſti martyr Georgius, apprehenſaque pueri manu, illinc eum abduxit: Veni, inquiens, ſequere me, & ne audias tentatorem illum, qui animam tuam quærit: neque enim Gerontius eſt, ſed noſtri generis inimicus. Atque ſanctus martyr in oratorio ſuo puerum conſtituit.

Tentatio diaboli.

S. Georgius eum liberat.

XI. IN quo ille dum moraretur, mater eius & auia quodam die multis eum blanditiis cohortabantur, vt domum ſuam reuerteretur, dicentes, ſe multos præclaros amicos expectare. Sed puer ea ſcripturæ verba non ignorans: Amicitia huius mundi inimica eſt apud Deum: Et, Qui vult huius mundi amicus eſſe, inimicus Dei conſtituitur: Non enim poteſt quiſquam Deo amicus eſſe, & Mammonæ: noluit illis obſequi, vt inde diſcederet: ſed mundi diuitias ſpernens, easque abiicere cupiens, zonam ſibi & torquem atque armillas adimens, ea proiecit in conſpectu ipſarum: Scio, inquiens vos vereri, ne hæc amittam, & idcirco me obſeruatis. Accipite igitur, ac diſcedite. Ego enim hinc non recedam. Quibus illæ ſumptis, cum eum flectere non poſſent, abierunt. Totus enim animo defixus erat in Domino, cuius imitator, & eius veſtigia ſequens, parentes fugiebat: & ad Deum accurrens, diuitias & domos relinquebat, vt centuplum acciperet, & vitam æternam poſſideret: quemadmodum, qui hæc promiſit, Dominus ait: Qui vult, inquiens, venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Recte enim puer iuſtiſſimus corpus ſuum abnegauit, & animæ tanquam aduerſarium affligens ac ſubigens, crucem in fronte geſtabat. Atque vt Petrus, & Iacobus, & Ioannes, & reliqui Apoſtoli, relictis omnibus rebus, ſecuti ſunt Ieſum: ſic & puer hic, ſcripturarum teſtimoniis fidem habens, eas implere ſtudebat.

Iacob. 4. *Luc. 16.*

Luc. 9.

Contemnit diuitias.

Caſtigat corpus ſuum.

Matt. 4.

XII. VOLENS igitur Dauidem in canticis imitari, cœpit Pſalterium ediſcere. Magno autem cum labore vſque ad ſextumdecimum pſalmum edidicit: ſed decimumſeptimum nullo modo percipere poterat. Quamobrem cum in oratorio propinquo ſancti Chriſtophori meditando commoraretur, & non poſſet ediſcere, humi proſtratus, Dominum obſecrabat, vt ſe ad pſalmos facile memoriæ commendandos idoneum redderet. Clemens autem Deus, qui dixit: Petite, & dabitur vobis: id illi conceſſit, quod flagitabat. Cum enim ſurrexiſſet, & Saluatoris imagini ſupplicaret, dulcedinem melle ſuauiorem ſenſit in ore ſuo: & Dei munus agnoſcens, dulcedinemque deguſtans, & Chriſto gratias agens, deinceps facile & commode paucis diebus totum Pſalterium memoriæ commendauit. Atque ita omnes Eccleſias frequentabat, pſalmis & hymnis & canticis ſpiritualibus canens, & laudans Dominum. Et vbicunque ſanctorum memoria celebrabatur, eo ſe prompte conferebat. Vnde in peruigilio ſancti martyris Euteti Iopolim, quod oppidum quindecim paſſuum millibus diſtabat, hora cœnæ profectus ieiunus, cum & precationibus incubuiſſet, & diuina Chriſti myſteria percepiſſet, curſu circa mediam noctem rediit, neceſſariaque comedit. Sic enim erat in curſu velox, vt, facta ſponſione, tribus paſſuum millibus cum equis currendo certaret, & vinceret.

Matt. 7.

Facile totum Pſalterium memoriæ commendat.

XIII. IAM cum ex Prouerbiis didiciſſet: Vbi audieris eſſe virum prudentem, vigila ad eum: Cum ſancto enim ſanctus eris, & cum electo electus eris: maximo Dei ſeruorum deſiderio tenebatur. Et vbi audiebat eſſe virum iuſtum, eum inuiſebat, vt inſtitutam ipſius vitæ rationem diſceret. Et apiculæ inſtar, virtutum eius flores legens, tanquam viaticum quoddam domum reportabat. Erat igitur ſanctus quidam pater, nomine Glycerius, in loco, qui Trapezas appellatur, decem paſſuum millibus diſtante: ad quem Theodorus acceſſit, vt ab eo benediceretur, atque vt, quemadmodum Eliæus ab Elia benedictus, duplicem ſpiritus gratiam accepit: ſic & ipſe per eius benedictionem maioribus virtutibus & gratiis dignus efficeretur. Nam patris benedictio domum & filiorum labores confirmat. Hunc vir ſanctus cum adſpexiſſet, & florentem in ipſo virtutem diuinitus agnoſceret, hilari eum vultu ſuſcepit, & ſubridens: Amas, inquit, fili, monachorum habitum? Et vehementer eum amo, mihi crede, pater, reſpondit, cupioque dignus illo fieri. Et cum ibi magna eſſet ſiccitas, egreſſi ambo ſub dio, conſtiterunt ante concham illic ſitam prope templum ſancti Ioannis Baptiſtæ. Et beatus ad puerum: Flectamus, inquit, genua, fili, & oremus Dominum, vt pro clementia ſua pluuiam in terram demittat: ex quo intelligemus, vtrum ſimus in numero iuſtorum. Precantibus illis, contractum eſt nubibus cælum: & cum à precatione ſurrexiſſent, magnam pluuiæ copiam Deus emiſit in terram. Qua Domini benignitate lætatus eſt ſenex: & puero ſubridens: Poſthac, inquit, quicquid popoſceris Dominum, largietur tibi. Imple igitur id, quod cupis, & Dominus Deus erit tecum, vt corporis ætate ſimul & virtutibus creſcas. Cum igitur puer à ſene benedictionem accepiſſet, & eum ſalutaſſet, domum ſuam reuerſus eſt.

Eccle 6. *Pſal 17.*

4. Reg 2. *Eccle. 3.*

Miraculum.

XIV. SED quartumdecimum iam agens ætatis annum, decreuit omnino domui ſuæ renunciare, & in oratorio viuere. Qua quidem re cum mulieribus conſtituta, ſe contulit in oratorium, & in eo commorabatur. Verum mater eius, cæteræque mulieres cum beatam eius inſtitutæ vitæ rationem ignorarent, à qua ille, quanuis puer adhuc eſſet, nullo modo recedebat, ei panes puros, & varias volucrum carnes, tum elixas, tum aſſas afferebant. Quæ ipſe quidem omnia ſuſcipiebat, ne pium ipſarum animum videretur aſpernari, & quia ieiunium eius erat in abſcondito, eis tamen non veſcebatur: ſed illis diſcedentibus, exibat ex oratorio, & omnia ſuper petram collocabat: & rurſum ingrediebatur. Veniebant autem aues & feræ, atque etiam homines iter facientes, & comedebant. Cibus vero pueri ex iis, quæ in oratorio offerebantur, conſtabat: Quod ſi nihil offerretur, panis illi ſolus erat ſatis.

Degit puer in oratorio.

CVM

CVM autem audisset locum quendam, inde octo passuum millibus distantem, qui dicitur Area, sic à Diana & mul- XV.
tis dæmonibus, qui illic habitabant, occupari, vt nemo illuc, præsertim in meridie, sine certo mortis periculo posset accedere: ipse Iulij Augustique diebus, posteaquam horæ tertiæ preces absoluerat, ad eum locum celeriter contendebat,
Stat diutissime in aqua geli a. & toto meridie illic morabatur, vbi Dianæ domicilium esse dicebant. Sed cum auxilio Dei nihil aduersi reperiret, ad oratorium redibat, vbi sub altaris gradu specum sibi defodit. Ea vero nocte, qua Christi ortus celebratur, cum ad eum clerici quidam & laici conuenissent, cum illis ab oratorio ad flumen transeundum descendit. Ipse autem solus in aquam ingressus, tandiu in ea stetit, quoad omnis Prophetica, & Apostolica, & Euangelica lectio cum toto sacrificio fuit absoluta. Post autem vix poterat pedes extrahere: sic erant cum luto, glacieque compacti. Atque ita psalmos concinens, ad oratorium rediit: & cum dies aduenisset, celebritatem peregit, & in specum descendit, ibique ad Ramos vsque Palmarum conquieuit. Quamobrem omnes, qui hæc conspiciebant & videbant, sublatis in cælum manibus, dicebant: Confitemur tibi pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea huic paruulo: quoniam sic fuit placitum ante te.

Vide miram pueri abstinentiam, & asperam victus rationem. IAM auia eius Elpidia vehementer eum commiserabatur: magis enim illum, quam ambas filias suas diligebat. Itaque veniens ad oratorium, ei, dum quietem silentiumque seruaret, cibum ministrabat, fructus nimirum, aut olera, idque sabbato, & die Dominica. Nam reliquis diebus nihil omnino gustabat. Hæc autem Anastasiopolis episcopus Theodosius cum audiuisset, valde gaudebat, eumque apud omnes laudabat, dicens illum Dei instinctu commotum ea facere. Quodam autem die honestatis inimicus diabolus fecit, vt ex frigore in morbum incideret, & moueri non posset. Verum ei dormienti sanctus Christi martyr Georgius adstitit: & dixit ei: Quis causa fuit, fili, vt in morbum incideres? At ille considerans immundum coram se stantem dæmonem: Iste, inquit, impurus ac detestandus me in morbum coniecit. Martyr vero vehementer dæmonem torquens, in fugam conuertit: & apprehensa Theodori manu: Surge, inquit, & conualesce. Neque enim amplius execrandus iste dæmon apparebit in conspectu tuo. Statim igitur puer excitatus surrexit sanus. XVI.

Luc 9. SED Deus clemens, qui sanctis suis Apostolis potestatem dedit, vt dæmones eiicerent, & morbos curarent: de- XVII.
dit & illi gratiam aduersus dæmones, vt eos ab hominibus expelleret, & ægrotantibus mederetur. Nam post sanctam Paschæ celebritatem quidam homo tulit ad eum quodam die filium vnicum, à spiritu immundo vexatum: & fide ductus, orabat sanctum puerum Theodorum, vt filiolum suum curaret. Verum ipse nesciebat, quid ei faceret: sed excusabat se, quod esset iuuenis. Pater autem illius vexati lachrymans, dedit illi flagellum, & dixit: Hoc accipe, Domine mi serue Dei, & minans filio meo, percute illum, dicens: Exi, exi, spiritus immunde, ab hoc puero in nomine Domini mei. Fecit, vt erat edoctus, sanctus Theodorus: & turbatus dæmon cœpit eum irridere, & tanquam insanum prædicare: & si quid ab illo audiebat, idem ille resonabat: & biduj spatio nihil ille respondit. Tertio autem die idem puero fecit Christi puer Theodorus. Tunc dæmon rursus commotus, cœpit vociferari: Exeo, puer, exeo, nec amplius resisto, Da mihi horam. Illo autem ad altare ascendente, dæmon clamauit ad hunc modum: O magna vis Nazaræi, hæc aduersum nos excitantis. Ex quo enim in terram descendit, homines in nos armauit. Et nunc scorti filio concessit eiiciendi nos potestatem. Heu mihi misero, à quo puero expellor? Neque enim gratiam illi è cælo demissam ferre possum. Magna naturæ nostræ ab hoc meretricis filio calamitas imminet. Multos enim è nostro grege ex hominibus extrudet. Doleo autem, quod hic in me exercet imperium: nec audeo redire ad patrem meum diabolum, cum à tali puerulo sim expulsus. Nam si id mihi à sene aliquo contigisset, haud ita magnum dedecus arbitrarer. Execranda dies, in qua genitus es. Hæc illo dicente, sumens puer Dei Theodorus ex lucernæ oleo, vexati caput vnxit, & signo Crucis adhibito, increpuit eum, dicens: Exi iam, spiritus impurissime, & noli amplius nugari. Et vociferans dæmon proiecit puerum ante pedes eius, & exiuit ab eo. Iacebat autem tanquam mortuus. Ex quo turbatus puer, defunctum illum existimabat. Sed dixit ei pater illius: Manum illi porrige, atque iacentem excita. Quo facto, statim in se rediens puer ille surrexit. Itaque Dei gratia sanum reddidit patri. Res autem vulgata fuit per totam illam regionem. Quamobrem omnes Deum collaudabant, qui intellectum dat paruulis & gratiam.

Expellit dæmonem oleo & Crucis signo.

Luc 1. Heb. 11. CHRISTI igitur præcursorem & Baptistam Iohannem in hoc item imitatus est, manens in solitudine, quoad po- XVIII.
pulo demonstraretur: & illa Apostoli Pauli verba in se expressit: Sancti omnes per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones, abiecti, afflicti, vexati, in solitudinibus errantes, in speluncis & in cauernis terræ. His salutaribus scripturis incumbens, non auditor earum tantum, sed effector extitit, adiuuante Christo, qui bonum eligentibus semper fauet. Superiorem igitur montis partem ascendit, & petram intuitus ad se tegendum idoneam, suffodiens sibi speluncam amplam fecit: obstructoque aditu, in ea latitabat. Tunc autem accidit, vt milites illac iter facerent. Quare cum à propinquis puer tum in oratorio, tum alibi perquisitus non inueniretur, suspicabantur, eum à militibus ablatum esse, commouerunt que principem, vt milites comprehendendos curaret, quo puerum restituerent. Verum cum nec sic quidem inuentus esset, à feris deuoratum fuisse iudicarunt. Et luxit eum diu mater cum reliquis fœminis & propinquis, vti iam mortuum. Duos in ea spelunca Christi puer Theodorus annos transegit. Et clericus quidam religiosus Diaconus solus rem nouerat, qui & proprium illi vestimentum asperum dedit, (nam antea lineis vestibus induebatur) & paululum cibi ex oleribus, & aquæ pusillum (sic enim inter ipsos conuenerat) subministrabat. Promiserat autem eum se nemini indicaturum.

Latitat in spelunca biennio.

Cibus eius

Matt 5. CÆTERVM videns bonus Deus, qui seruorum suorum curam gerit, labores ipsius, vt verum esse ostenderet, quod XIX.
dixerat: Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt: omnibus eum patefecit. Cum enim propinquæ ipsius mulieres animaduertissent pium Diaconum super montem frequentius ascendere, suspicatæ id, quod erat, eum domi suæ iureiurando obtestatæ sunt, vt quicquid de puero sciret, sibi significaret. Ille vero tum iureiurando coactus, tum aspero pueri vitæ instituto commotus, & metuens, ne moreretur, rem aperit: & locum, vbi morabatur, indicat. Tunc lætitia plenæ accedentes, reperiunt illum prope mortuum, & ad sancti Georgij oratorium deducunt. Qui aëre conspecto, sine voce diu mansit. Caput autem eius sordibus fœtebat, & pediculis abundabat, & ossa illius erant nuda, & coma vincta, nec ad eum quisquam præ fœtore vermibusque scatentibus poterat appropinquare. Et adspectus eius erat tanquam mortui. Quamobrem nouus quidam Iob esse propter eiusmodi calamitatem putabatur. Plorabat mater eius, & auia, & reliquæ mulieres. Et cum esset paulisper recreatus, volebant vt domum suam descenderet, & corpus curaret. Quibus ipse noluit assentiri.

Tandem innotescit, vbinam sit.

CVM autem hæc religiosissimus Anastasiopolis Episcopus Theodosius accepisset, statim ad eum in oratorium ac- XX.
cessit, & conspecto capitis eius vlcere, contremuit: & cum illum salutasset, Lectorem declarauit. Magno autem labore sordes eius abluerunt: & pannis lineis vlcera eius abstergentes, capitis comam totonderunt. Postridie vero Subdiaconum, Diaconum, & Presbyterum instituit: Ecce, inquiens, Dei munere omnes cleri ordines consecutus es, vt diuina possis mysteria peragere, ad eorum, qui accedunt, ædificationem. Dominus Deus benignus munerum suorum elargitor dignum te faciat, qui & episcopi munere fungaris, & gregem ipsius recte gubernes & regas. Hæc enim quatuor gratiarum munera adeptus, & habitum etiam monasticum accepturus, huius tantum vnius expers videris esse: quod tibi

Initiatur sacris.

tibi Dominus post virtutum tuarum argumentum elargietur. Crescе igitur fide atque virtutibus, & ora pro me. Et cum ei benedixisset, & eum salutasset, rediit in ciuitatem suam. Tunc Christi seruus Theodorus duodeuiginti annos impleuerat. Quapropter multi episcopum incusabant, quod eum ante legitimam ætatem ad Presbyterij dignitatem prouexisset. Sed religiosissimus episcopus Theodosius respondebat, se non ignorare, Canones non permittere, vt quisquam ante legitimum ætatis tempus, & sine testimonio presbyter instituatur, cum Apostolus sic ad Timotheum scribat: Non neophytum, ne superbia elatus, in iudicium incidat & laqueos diaboli. Sed quemadmodum ipse Paulus Timotheum ætate iuuenem, episcopum constituit: sic & ego (aiebat) in nomine Domini hunc, propter eius probitatem, Presbyterum instituo. Significauit enim mihi Deus, eum esse dignum hoc munere. Et profecto hic iuuenis est à Deo. Quare ne teneram eius ætatem, sed animi nobilitatem, attendite. Quemadmodum & de Dauide Samueli dictum est. Non enim sapientes sunt, ætate prouecti, nec senes iudicium norunt, vt Elius in Iob declarat: sed Dei spiritus est in mortalibus, & Omnipotentis spiritus adolescentes erudit atque adiuuat, & piam ac rectam viuendi rationem præcipit. His verbis episcopi omnes assensерunt. Nouus autem Christi miles Theodorus proficiebat sapientia & prudentia spirituali: & gratia Dei erat cum illo. *1. Tim. 3.* *Iob 32.*

XXI. Hæc pueritiæ Theodori instituta ego indignus illius seruus & discipulus Georgius ab eis accepi, qui æquales ipsius, ac condiscipuli cum eo vixerant, & oculis suis ea perspexerant. Plurima etiam ab ipso pio & sancto viro audiui, cum ea ipse de se modeste narraret, vt nos ad æmulationem inflammaret. Post obitum autem illius ea conscripsi, vt pueri & adolescentes Angelicam eius vitam, & ab omni crimine remotam imitarentur, & digni euaderent regno cælorum, per gratiam Christi Dei nostri, cum quo Patri gloria simul cum sancto spiritu in secula seculorum, Amen. Dominus Iesus Christus verus Deus noster, qui est iustitiæ sol, lumen ineffabile, perennis fons immortalitatis, vita sempiterna, salus animarum nostrarum, & sapientiæ largitor, det etiam mihi peccatori Georgio seruo vestro tantum virium, & ad dicendum facultatis, vt onus susceptum perferre valeam: & vobis eum amantibus sic animos ad audiendum inflammet, vt præclaram & admirabilem sancti, magnique patris nostri Theodori vitam, ad finem vsque libenter audiatis. Iam enim aggrediar ea, quæ pertinent ad eius adolescentiam, precationibus vestris confisus apud Dominum Deum, qui dux eius adiutorque fuit.

XXII. Sanctissimvs igitur Dei seruus Theodorus, duodeuiginti annorum cum esset, ita Saluatore nostro Deo volente: ad Presbyterij gradum prouectus, diuinæ philosophiæ vacabat, vt se viro prudenti similem declararet, & ex laudabili consilio Domini, relicta patria, domo super arena exædificata, & quæ in illa erant, terrenis rebus, decreuit in eam nullo amplius modo reuerti: seque totum Domino in cordis veritate & fidei plenitudine consecrauit: fundauitque sibi domum super firmam petram, siue animo, siue etiam sensu velis intelligere. Erat enim locus arduus & venerandus, in quo sancti & glorioси martyris Georgij oratorium constituxit, vt facile alienorum ventorum, & futurarum procellarum, instar aquarum insurgentium, impetus, tum fide in Christum confirmata, tum ipsius sancti Martyris auxilio fultus, euitaret atque propelleret. In omnibus diuinis scripturis, vitam nobis æternam propinantibus, versabatur: & sanctum Euangelium semper animo voluens, valde mouebatur, præsertim dum considerabat, quomodo Dominus & Saluator noster Iesus Christus è cælis descendisset, quomodo induisset hominem, quomodo cum hominibus versatus esset, sibique Hierusalem elegisset, in qua cruciatuum ferret acerbitatem, ageretur in crucem, sepeliretur & resurgeret. Hæc ille admirans, & terra sublimiora suspiciens, incensus est cupiditate visendi & adorandi loca illa sanctissima, vbi Christi pedes stetissent: cum & Zacharias propheta gentem & tribum omnem execretur, quæ non adeat & adoret ea. Raro exemplo, nec temere imitando fuit presbyter annos natus 18. *Zach. 14.*

XXIII. Cvm igitur ad eum venisset mater eius cum sorore, & ambarum parente, communicato cum illis consilio, & inuento ex prouidentia Dei itineris duce, iter suscepit: & præ animi desiderio laborem itineris non sentiebat. Peruenit tandem ad optatam sanctorum locorum ciuitatem Hierusalem, & Crucem salutiferam, sanctamque Resurrectionem, & almum Præsepe, atque gloriosam Ascensionem, & reliqua omnia salutaris mortis & conuersationis magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi monumenta adorauit: inuisitque cuncta monasteria, & omnes passim in cellis inclusos patres, eos quoque, qui interiorem solitudinem incolebant: & ab illis benedictionem accipiens, præstantiorem vitæ rationem & instituta perdiscebat. Sed cum ad Iordanem, in quo Saluator & Deus noster baptizatus est, descendisset, ingressus est in propinquum Dominæ nostræ Dei genitricis templum, quod Chuzoba vocatur: cumque ibi precatus esset, & Archimandritam, & qui cum illo erant, patres consalutasset, habitum ab eis monasticum atque Euangelicum flagitauit. Archimandrita vero cum sciret diuinitus, quis esset, nulla interiecta mora, habitum illi concessit, & simul cum reliquis patribus Deum obsecrauit, vt coram ipso, & coram hominibus probaretur. It Hierosolymam. Accipit habitum monast

XXIV. Expleta celebritatis eius lætitia, omnibusque consalutatis, & accepta ab illis benedictione, è monasterio in Galatiam ad patriam suam reuersus est, repetiitque sancti Georgij martyris oratorium: vbi magna cum lætitia habitabat, Mosaicæ gloriæ gratia splendens: & ieiunando, & humi cubando, vigilandoque & psallendo se magis in dies ædificabat, maioraque à Deo munera tum in dæmonibus eiiciendis, tum in morbis curandis accipiebat. Mater autem eius, cum ea, quæ carnis, non autem Domini sunt, saperet, nec amoris ardorem, quo matres accendi solent, erga filium suum sanctissimum retineret, eo relicto, & ea bonorum parte, quæ sibi conueniebat, assumpta, viro cuidam, nomine Dauidi, in Ancyranorum metropoli claro nupsit. At soror eius Despenia, & mater ipsius Elpidia, & sancti soror Blatta ab eo seiungi se non sunt passæ: sed sanctam eius vitam contemplantes, omnique se modestia & castitate, eleemosynisque & precationibus expurgantes, eum pro viribus studebant imitari. Ac Despenia quidem moriens, eum hæredem instituit, & ab ipso sepulta est in templo sancti martyris Gemelli. Blattam autem sororem suam virginem, cùm duodecimum ageret ætatis annum, duxit ipse sanctissimus in Ancyranorum Metropolim, & in grauium virginum monasterio, quod Petrin appellatur, collocauit: vbi monasticum habitum sumens, Deo consecrata est, vixitque sanctissimè. Theodorus autem ad proprium locum reuersus, cùm triennio pòst beatam hanc sororem in cælestem thalamum ad sponsum suum Christum, cui ipse eam dicârat, bonis operibus plenam migrâsse accepisset, Deo gratias egit. Eius exercitia. Blattam sororem suam in monasterio collocat.

XXV. Beata verò auia eius Elpidia vehementer eum diligebat, & compatiebatur ei, & sæpè ad eum proficiscens, & vitæ ipsius instituta certaminaque considerans, collaudabat Deum, qui ex meretriciis spinis ramum, rosas & fructus eiusmodi proferentem eduxisset, & ex inutilibus lapidibus Abrahæ filium suscitasset: sublatisque in cælum manibus, Deum obsecrabat, vt mentem eius ab omnibus perturbationibus & cupiditatibus remotissimam, in studio pietatis & fide ad finem vsque firmam & stabilem conseruaret. Relictoque hospitio, in quo viuebat, & collectis bonis suis omnibus, vt maiore lætitia frueretur, semper cum ipso versari volebat, eique ministrare. Quod ipse non permisit, sed monuit, vt in sancti martyris Christophori monasterio maneret: ad eamque puellas ab immundis spiritibus vexatas mittebat, vt earum curam haberet, & institueret: & si post curationem manere vellent, eas in sanctis institutis exerceret. Ipse vero hominem quendam mercenarium ex oppido propinquo, nomine Marinum, qui sibi ministraret, accepit. Elpidia eius auia mire eum diligit. Non finit eam sibi ministrare.

XXVI. Providentia autem Dei, qui dixit: Ne timeas: post hac eris homines capiens: faciam enim te piscatorem hominum: factum est, vt quidam pio Dei incensus studio, ex oppido Paninorum ad eum accederet supplicans, vt se in contubernium suum reciperet. Quamobrem gaudio plenus, quod se Deus solum non relinqueret, eũ recepit, & monastico illũ habitu *Luc. 5.*

habitu induit, atque ita ſtudioſum reddidit, vt quendam à dæmone vexatum is liberauerit. Mulier item ex oppidulo Conchate ad eum ſe contulit, quæ vteri morbo laborabat: & precibus eius liberata, cum in vicum Eniſtratum ad filium ſuum Philumenum adoleſcentem, qui tunc literarum ſtudiis incumbebat, veniſſet, illinc eum abduxit, & ſancto obtulit Theodoro, vt eum ſecum in eiſdem vitæ inſtitutis erudiret.

Deſunt hic nonnulla in Græco exemplari.

ERAT autem in loco illo probatiſſimus quidam faber ærarius, cui ſanctus Theodorus commiſit, vt ſibi cellulam XXVII. anguſtiſſimam faceret, vt in eam ingreſſus, & ſtans ieiunij dies tranſigeret. Incolæ autem illius loci, fide impulſi, arma ruſtica ad opus illud conficiendum contulerunt. Atque ita cellula illa perfecta, eſt ſanctitati eius accommodata. Verum cum eam vellet ſtatim ad locum ſuum transferri, rogarunt homines illius loci, vt eam illic tantiſper eſſe permitteret, donec alteram ligneam illi ſimilem faciendam curarent, in qua hyeme inſequente quieſceret, vt illius formæ exemplum haberent, & poſtea ipſam ferream cellulam ipſi traderent. Annuit illis ſanctus Theodorus. Demum aſſumentes eum, ſupplicationibus perduxerunt in locum ſanctum ipſius: & in magna ſalutiferæ paſſionis hebdomada, cum in ea ipſum collocaſſent, in loca ſua reuerſi ſunt. Cum igitur alteram ligneam cellulam confeciſſent, inſequenti hyeme ad eum cum ſupplicationibus accedentes, ipſam illuc tulerunt. Ingreſſus igitur in cellulam ligneam, in templo ſancti Iohannis Baptiſtæ abſtinentiam ſuam obſeruauit à Natali die Chriſti vſque ad Ramos palmarum. Vnde egreſſum eum, ac ferrea cellula incluſum ante illam celebritatem in locum eius reduxerunt. Et accepta ab ipſo benedictione, ad loca propria reuerſi ſunt. Stabat autem eiuſmodi cellula ſine tecto ſupra ſpeluncam ipſius ſubdio. Et iuſſit, vt bini ex ferro ſibi fierent ad pedum menſuram calcei, binæque manicæ pro manuum menſura, & crux decem & octo palmarum, & zona circa lumbos ſuos.

Magna hebdomada paſſionis.

PRÆTEREA cum grauiſſimam tunicam habere cuperet, prouidentia Dei quidam triplicem loricam attulit de- XXVIII. cem & octo librarum. Hanc ipſe ſanctiſſimus accipiens, gratias egit Deo, qui tam celeriter cum fide petentium deſiderio ſatisfacit. Verum cum ſeipſum metueret, propterea quod corpus eius nimis creſceret, vt cupiditatibus reſiſteret, vinculum quoddam perpetuum ſibi memoriæ cauſa reperit, & bina vincula pedibus ſuis circumpoſuit: decreuitque illa nunquam abiicere, ſed ad tumulum vſque retinere. Cum autem adueniſſet dies, in qua Dominus noſter IESVS Chriſtus ex ſanctiſſima Dei genitrice Maria naſci dignatus eſt, veſtimento ſolito loricam impoſuit, & zona ferrea ſe cinxit, & ſuper collum ſuum crucem accepit, & manicas induit, deinde in ligneam cellulam ingreſſus, abſtinentiam vſque ad tempus palmarum celebritatis ſeruabat. Egreſſus deinde, ſe in ferrea includebat, affligens corpus ſuum, & in ſeruitutem redigens tum anguſtia loci, tum etiam ieiunio & ferreis oneribus, atque ita confundens diabolum, & varios illius impetus frangens. A Chriſti autem ortu vſque ad Ramos palmarum, nec pane, nec leguminibus omnino veſcebatur, ſed pomis tantum & oleribus, idque ſabbato ſolum & die Dominica. Hanc in pſalmis canendis regulam obſeruabat, vt pauliſper ceſſaret, deinde eoſdem repeteret.

Nota vitæ duritiem.

Mira victus parcitas.

PORRO labor eius per hyemem erat incredibilis. Cum enim niues terram operirent, & venti regnarent, vento- XXIX. rum impetu niue contegebatur, & aqua per collum eius intra tunicam penetrans, ad pedes vſque deſcendebat, & calcei replebantur ac veſtimenta: cumque glacie rigerent, non parum illi doloris afferebant. Pedes enim eius congelabant. Nam eam ſibi legem præſcripſerat, vt à galli cantu ad veſperam vſque pedes non moueret è gradu, in quo ſtabat, neque vllo modo ſe ad aliquam cellulæ partem inclinaret. Quamobrem cum duobus annis prioribus magna vis frigoris fuiſſet, arboresque & dolia conglaciarent, ita pedes eius rigebant, vt eos extrahere non poſſet. Quare miniſter eius aqua tepida pedes eius perfundebat, atque ita paulatim è glacie extractos, è gradu præfinito dimouebat. Cum autem anno quodam paſchæ celebritas in Aprilis menſis finem incideret, & Quadrageſimæ diebus ſol eſſet vehementior, accidit, vt tum abſtinentia, tum ſolis ardore, tanquam exanimis, in cellula concideret. Quo animaduerſo, pius Philumenus ſacco cellulam contexit, vt vmbram pararet. Verum cum Dei miles ſe collegiſſet, videretque vmbram, rem ægre tulit, prohibuitque, ne quid amplius eiuſmodi fieret.

Labores hyemis.

DEVS autem, qui eos, à quibus honoratur, honorat, hæc ab ipſo non ambitione geri, ſed animo ſimpliciſſimo XXX. Deique ſtudioſiſſimo, multis rationibus omnibus indicauit: Nam & animalia fera manſuete cum ipſo verſabantur, & multa ab eo in homines fiebant miracula. Ex quo enim in ferrea cellula ſe incluſerat, terribilis viſa per triennium ad eum accedebat continue, acceptaque de manu eius benedictione, neminem lædens diſcedebat. Lupus item ad oſtium cauernæ, in qua Sanctus erat incluſus, cum acceſſiſſet, illic expectabat. Quamobrem egreſſus miniſter eius Marinus, viſa repente fera, pertimuit, & intro rediens, rem Sancto ſignificauit. At ille cum grauitate ſubridens: Ne verearis, inquit, homo timide: neque enim venit, vt iniuriam faceret, ſed vt ipſi cibus ſubminiſtraretur. Da igitur ei aliquid, frater, vt non ſolum in homines, verum etiam in feras Dei mandatum illud, *Omni poſcenti te tribue: expleatur.* Accepit igitur miniſter panis fruſtum & poma, ex quibus ſolebat Sanctus cum benedictione aliquid accedentibus impertiri, exiitque, & poma tantum obiecit feræ, eam propellens. Quæ cum obiecta comediſſet, rurſum ſtabat, & non diſcedebat, tanquam aliquid aliud expectaret. Tunc ei panis etiam fruſtum obiecit: quo arrepto, lupus ſtatim diſceſſit. Ingreſſus autem miniſter, Sancto rem narrauit.

Feræ apud illum manſueſcunt.

Luc. 6.

RVRSVS cum in cellula ferrea eſſet incluſus, acceſſit ad eum quidam lepram habens in toto corpore, ac obſe- XXXI. crans, vt pro ſe precaretur. Ipſe autem precibus adhibitis, iuſſit, vt exueretur: & accepta aqua, precatus eſt ad hunc modum: Domine Ieſu Chriſte Deus noſter, qui per Eliſæum prophetam mundaſti Naaman Syrum à lepra, quique, cum ad nos benignitate tua deſcendiſſes, factus homo, antequam mortem ſubires, verbo leproſum curaſti: adſpice aquam hanc, & benedicens ei concede, vt valeat ad emundationem præſentis ſerui tui, vt ſanus recedat ad gloriam & laudem ſancti nominis tui. Peractis precibus, & extenſa manu, & ſignans eum figura Crucis, aquam illam in caput eius effudit: & ſtatim ab eo lepra diſceſſit, & totum ipſius corpus mundatum eſt: & abiit laudans Deum. Eodem morbo cum eſſet oppreſſus Presbyter quidam præclarus, nomine Colluras, acceſſit ad eum, cum adhuc teneretur incluſus, & cum Sancti tunicam induiſſet, mundatus eſt.

4. Reg. 5.

Aqua benedicta, & ſigno Crucis leproſum mundat.

BEATA autem eius auia Elpidia cum omni lætitia & tranquillitate optimis ipſius vitæ inſtitutis & miraculis gaude- XXXII. bat, & puellas diligenter gubernabat, quæ vel liberatæ erant, vel vexabantur: iamque pulcherrimum monaſterium ædificarat cum ad optatum vitæ finem peruenit, quem ipſa præuiderat ex viſo quodam, quod ſancto Theodoro narrauit: Videbam, inquiens, fili mi dulciſſime, & lumen oculorum meorum, adoleſcentem valde formoſum, ſplendidis veſtimentis ornatum, aurea fulgentem coma, & illi ſimilem, quem pro ſancto Georgio in eius hiſtoria pictum cernimus. Hic cum ad me appropinquaſſet, vitæ tuæ rationem & pſallendi regulam cupiebat intelligere. Quam ego illi cum expoſuiſſem, dixit mihi: Cum pſallitis, hæc dicite: Benedicite Dominum montes & colles. Deinde ſubiecit: Magnam profecto gratiam, mulier, conſecuta es, quæ nepotem tuum tali in ordine conſpexiſti. Poſthac viues ſine ſolicitudine, cum recta eius viuendi ratione ſatiata ſis. Mihi autem, vt eius adiutori, multum debes: immo vero gratia omnis debetur communi Domino & procreatori Deo, qui dignum eum fecit, vt eſſet in numero ſanctorum ſeruorum ipſius

Viſio Elpidiæ auiæ eius.

ipsius. Iam igitur quiesce: nam adhuc laborasti. Hæc illa cum narrasset, in morbum incidit, & in pace requieuit: honorificeq; ab ipso sepulta est. Iam de matris suæ Mariæ obitu, cùm ad eum quidam ex Ancyranorum ciuitate nuncium attulisset, ac diceret, vt ad dotem repetendam mitteret, quoniam sine filiis defuncta esset, ipse nullo modo assentiens, illi respondit: Falleris. nam mater mea defuncta non est. Cumque is propriis se illam oculis mortuam affirmaret conspexisse, rursum respondit: Falleris, vt dixi. Nam mater mea nec mortua est, nec morietur, sed mihi superest, ac viuit, & manet in secula: Preces tamen pro illa effudit ad Dominum, vnius hebdomadæ spatio ieiunans, vt veniam ei Dominus concederet peccatorum. Itemq; obitus. Orat pro matre defuncta.

XXXIII Accessit ad eum in speluncam inuolutum & quiescentem quodam die sanctissimæ Ecclesiæ Heliopolis procurator Theodorus, cognomento Tzutheus, & per ministrum nunciauit ei cum lacrymis: Miserere, inquiens, mei, serue Dei, qui in magna versor calamitate, Misi enim ministrum meum ad Ecclesiæ prouentus exigendos: ille verò, prouentibus exactis, fugam arripuit. At ego huc illuc cursitans, & vbique conquirens, eum reperire non potui. Supplico igitur sanctitati tuæ, vt Deum obsecres pro me, quo possim illum inuenire. Omnes enim facultates meæ non sunt satis ad id, quod ille abstulit, Ecclesiæ persoluendum. Sanctissimus Theodorus huic respondit ad hunc modum: Si promittis, te illum sine verberibus dimissurum, & nihil ei amplius, quàm quod eripuit, ablaturum, te Deus consolabitur, & tradet eum tibi: sin id recusas, non inuenies eum. Ille iureiurādo se id facturum promisit, & ex bonis suis aliquid etiam largiturum, modo prouentus Ecclesiæ restitueret: alioquin sibi vel filios esse nudos relinquendos, vt Ecclesiæ satisfaceret. Tunc orauit Dominum sanctissimus Theodorus, vt minister ille fugitiuus, quocunque in loco esset, ita retineretur, vt inde non posset discedere. Deinde supplici respondit: Vade domum tuam, ibique mane sine vlla sollicitudine. Confido enim Deum, si id, quod promisisti, perfeceris, celeriter eum tibi redditurum. Lætus ille discessit, tanquam ex Sancti verbis magnum pignus accepisset. Fugitiuus autem precibus eius prope oppidum Nicaënsicū cōercebatur, nec inde se poterat extricare: cumque putaret se magnum itineris spacium confecisse, nihil omnino promouerat. Itaque cùm ibi essent homines quidam, qui & illum nouerant, & procuratorem, & quid esset ab eo factum, acceperant, viderentque eum frustra se labore itineris defatigare, &, cùm ex eo quæreretur, vnde, aut quo proficisceretur, ineptè responderet: comprehenderunt eum, & rem procuratori detulerunt. Qui cùm ab eo sublatum aurum recepisset, rediit ad S. Theodorum, Deo gratias agens. Furem vir sanctus suis precibus detinet.

XXXIV Vir autem quidam ad eum duxit vxorem in diebus Pentecostes, à dæmone vexatam, qui cùm à Sancto increparetur, clamauit: O magna vis! Ne mihi irascaris, ferruore serue Dei altissimi, neve me in ignem vltionis mittas: neq; enim ego sum causa, sed inuitus in hanc ingressus sum. Misit enim me Theodorus, cognomento Carappus, ex oppido Mazameæ. Ecce, inquit Christi seruus, præcipio tibi in nomine Iesu Christi filij Dei, ne illam impedias, quo minus negotia gerat sua, donec rursum huc reuertatur. Dæmone igitur quiescente, marito dixit, vt cum vxore discederet, fructusque agrorū colligeret, ac deinde reuerteretur. Ita fecerunt. Discedentes enim, fructus suos collegerunt, & ad monasterium reuersi sunt. Verùm cùm in templum ingrederentur, vt Sanctissimi vultum adspicerent, cœpit mulier acerbè à dæmone vexari. Quamobrem maritus eius iurabat, ipsam vsque ad horam à Sancto præfinitam non fuisse vexatam. Verùm cùm illic vna essent hebdomada commorati, non ferens dæmon serui Dei increpationem, mulierem ad pedes eius proiiciens, discessit: & mulier liberata est, domumq; læta cum marito rediit. Dæmoniaca liberatur.

XXXV. In loco Mazaniæ, qui est ad Siberim superiorem, sub climate Mnozeniæ, ingruebat mense Iunij tanta locustarum multitudo, vt nebulæ instar totam regionem operiret, frugesque & fructus omnes deuoraret. Quam quidem calamitatem incolæ conspicientes, audientesq; miracula, quæ sanctus Theodorus effecerat, supplices ad eum accesserunt, & ad pedes eius prostrati, rogârunt vt veniret, & precibus suis tantam à se calamitatem expelleret. Profectus cū illis, peruenit ad Catholicam ipsorum Ecclesiam sancti Euenici, in eaque de more mansit. Postridie verò supplicem populum in agros dimisit, præcepitque, vt quodam in loco consisteret, & Dei misericordiam imploraret. Ipse verò tres accipiens locustas in manu sua, pro populo Dominum obsecrabat: atque interim tres illæ locustæ in eius manu mortuæ sunt. Et gratias agens Deo, dixit ad populum: Reuertamur in Ecclesiam, filij. Deus enim celeriter misericordiam suam nobis ostendet. Reuersi igitur in sancti Euenici templum, diuinum sacrificium peregerunt. Postero autem die in agros egredientes, locustas omnes mortuas inuenerunt: & Deum collaudauerunt. Locustas interficit precibus.

XXXVI Improbvs autem ille, qui bonis operibus, & viris bonis ac Dei seruis semper inuidet, ad huius miraculi inuidiā proprium ministrum mouit, & ad sancti viri, qui illud effecerat, mortem inquirendam incitauit. Hic erat maleficus quidam, nomine Theodorus, de quo supra meminimus, malarum artium peritissimus, qui eodem in loco habitabat. Sed artes illi suæ nihil aduersus sanctum Dei seruum erant profuturæ. Cùm igitur homo sceleratissimus miraculum à viro sanctissimo factum adspexisset, recordaretur que improbum dæmonem suum, quem ipse immiserat, paulò ante eiectum, re infecta, discessisse, inflatus à superbo inimico, subiectique sibi dæmonis nequitia inflammatus, misit, qui sanctum Dei seruum tentarent, & ad mortem vsque affligerent. Verùm qui missi fuerant, non audentes eum vigilantem adoriri, somni tempus tanquam latrones expectarunt. Cæterùm cùm diuina virtute, quæ illum protegebat, fugarentur, audaciores ex ipsis ad nequitiam, viro sancto rursus appropinquauerunt: sed eadem gratia Dei, tanquam ignis, ab eo progrediens, ipsos adurebat & persequebatur. Quare cùm idem sæpius frustra, imò verò cum detrimento suo tentassent, ad eum, à quo missi fuerunt, confusi reuerterunt. Cumq; illos interrogaret, cur re infecta rediissent, acriterq; obiurgaret: Nulla, inquiens, est vestra vis: cùm enim ad ipsum dormientem accedere, & iniuriam inferre nequeatis, quomodo vigilantem superabitis? Et nos, respondebant illi, multo magis, quàm tu, probati inuictique, cupimus in iis, ad quæ nos mittis, exequendis reperiri. Verùm cùm ad eum accedimus, magna ex ore eius egreditur flamma ignis, nō huius, qui sensu percipitur, quem nos contemnimus, sed diuini in eo habitantis, à quo comburimur: & idcirco, re infecta, discedimus. In cibo item & potu eius vim nostram miscuimus, sed eam ipse, vtens benedictione, inutilem reddit. Theodorus maleficus necem ei machinatur per dæmones.

XXXVII. Cvm igitur se Theodorus toties victum doleret, & inuidia magis in dies accenderetur, letale venenum, magno paratum artificio, in piscem coniecit, & per alios quosdam ad Sanctum misit. Ex quo cum Dei gratia, adhibita benedictione, nihil accepisset detrimenti, Theodorus ille confusus, quod tam mortifero veneno nihil egisset, consideransque, quàm imbecilla esset potentia diaboli, & quàm magna Dei virtus atque admirabilis, quæ & dæmonum & veneni vim infregisset, & locustas interemisset, ex diabolica resipuit ebrietate, & ad virum sanctum supplex accessit, & ad pedes eius prostratus lachrymans obtestabatur, vt sibi Dei misericordiam impetraret. Vir autem sanctissimus tanti luctus & supplicationis causam requirebat. Cui cùm Theodorus suas in eum insidias, & dæmonum responsa, artificiumque diabolicum, quod in multarum animarum perniciem exercuerat, expositisset, oraretq;, vt se à tali nequitia liberaret, & sanctissimum sibi baptismum impertiret: respondit sanctus Theodorus: Si vis à Deo veniam impetrare, primùm omnia peccata tua confitere: & si quos habes libros maleficos, in medium profer, & quoscunque homines, aut domos, aut animalia maleficiis tuis obstrinxisti, dissolue, nec amplius ea in quenquam exerce: sed pœnitentiam age, & ego Deum, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad cognitionem veritatis venire, precabor, vt ea tibi, quæ hactenus admisisti, condonet. Hæc ille omnia cùm se perfecturum iureiurando promisisset, omnes libros maleficos protulit, Venenum ei nihil nocet. 1. Tim. 2.

Theodorus maleficus resipiscit. *Iacob.5.*

tulit,& coram illo combussit.Sanctus autem Theodorus eum prius in religione instituit, & ieiuniis atque eleemosynis purgauit:postea ad salutare lauacrum admisit,& ad nonagintanouem ouium numerum adiunxit, seque doctrinæ Iacobi fratris Domini ministrum declarauit,peccatorem ab errore viæ ipsius conuertens, & liberans animam eius à morte,& operiens multitudinem peccatorum.

ACCIDIT autem,vt posteaquam ad mansionem suam reuersus est,in morbum grauissimum incideret, & sanctiXXIII. Angeli ad eum miserandum accederent.Ipse verò cœpit flere ac tristis esse.Erat autem super ipsum imago sanctorũ Cosmæ & Damiani,miraculis illustrium:qui tales se illi secundum quietem conspicuos obtulerunt, quales ea pictura exprimebantur.Et accedentes ad eum,quemadmodum solent medici,venarum pulsum explorabant, atque inter se ita colloquebantur,vt de salute eius,propterea quod vires ipsius concidissent,desperate viderentur, & ad eum cõuersi,dicebant:Quid fles,frater?Cur tristis es?Ipse verò respondebat: Quia non egi pœnitẽtiam,Domini mei, & quia relinquo pusillum hunc gregem,qui nondum est perfectè institutus,& magna indiget diligentia.Tunc illi: Vis vt pro te supplicemus,vt tibi paululum adhuc ad viuendũ spacij concedatur?Si hoc,inquit,feceritis,& tempus mihi ad resipiscendum impetrabitis,& pœnitentiæ meæ,& omnium quæ rectè posthac egero,mercedem lucrabimini.Sancti autem ad Angelos conuersi,rogabant eos, vt illius tantisper curam gererent, dum ipsi supplicatum pro illo ad Regem irent.Et cum Angeli se id facturos dixissent,sancti Cosmas & Damianus profecti sunt,& pro Theodori salute omnipotenti Regi Christo Deo nostro,qui in cœlis est,quique & Ezechiæ quindecim vitæ annos adiunxerat,supplicabant. Itaque voti compotes reuerterunt,in medio ipsorum habentes adolescentem,angelis, qui aderant,adspectu quidem similem,sed gloria præstantiorem:qui præsentes angelos sic allocutus est:Ab eo recedite, placatus enim est communis omnium Dominus & gloriæRex,& permittit,vt adhuc in carne maneat.Qui statim vnà cum ipso in cœlum redierunt.Sancti verò Cosmas & Damianus:Surge,inquiunt,frater,& attende tibi ac gregi tuo.Benignus enim & clemens Dominus noster preces nostras pro te suscepit,& largitus est tibi,vt viuas,paresque cibum,qui non perit,sed manet in vitam æternam,& multarum animarum salutem cures.Hæc locuti, etiam ipsi discesserunt.

Vide sancti viri humilitatem.

4.Reg.20.

SANCTVS verò Theodorus,confestim viribus recuperatis,surrexit sanus,& laudabat Deum,maioreque studio XXXII abstinentiæ & psalmis decantandis incumbebat,& pro gratia sibi à Deo concessa,multa miracula faciebat,tum in curandis omnibus morbis & languoribus, tum in expellendis spiritibus immundis: sola enim ipsius increpatione aut iussu ab hominibus discedebant.Quibus miraculis multi commoti,domos suas relinquebant, & ad eum accedentes, habitum monasticum & vitam quietam complectebantur.Quidam etiam ex iis,qui curabantur, nolebant ab eo discedere,sed manebant apud illum,& necessaria ministeria exequebantur. Quamobrem cum sancti Georgij martyris oratorium esset angustius,quàm vt eos,qui sacrificium peragebant, & qui ibi commorabantur, quiq; ad precandum conueniebant,capere posset,ad dexteram ipse partem ædem pulcherrimam sancti angelorum principis Michaëlis,tã æstati,quàm hyemi commodam,exædificauit. Hæc ad læuam habebat paruum sancti Ioannis Baptistæ oratorium:ad dexteram autem,oratorium sanctissimæ Dei genitricis,semperque Virginis MARIÆ: in quo & fratrum regulam constituere decreuit,propterea quod ægroti,& à malis spiritibus vexati,qui, vt curarentur,adducebantur, & qui ad precandum accedebant,in Archangeli Michaëlis oratorio,quod die ac nocte apertum erat,manebant.In his autem sanctissimus Dei seruus Theodorus,tanquam fructifera olea in domo Dei,& veluti palma inter spinas versabatur:& monachorum circumdatus choro,in Dei laudibus excellebat. Misit autem socium suum Philumenum ad Anastasiopolis episcopum,vt eum presbyterum faceret,fratrumque præfectum: quoniam inter alios constantia & mansuetudine præstabat.

Multi sub eo vitam monasticã complectũtur.

IAM cùm sanctus ac venerandus ille mansionis locus Dei gratia auctus esset,sed argentea supellectili careret,& XL. vasa tantum marmorea in mysteriis adhiberentur,misit sanctissimus Theodorus archidiaconum suum ad regiam ciuitatem Constantinopolim,vt argenteum vas ad sacrorum mysteriorum vsum emeret.Ille autem eò profectus, vas emit à quodam opifice,tum materia,tum artificio singulare,& ad monasterium tulit. Cum igitur postridiè peragenda essent mysteria,ostendit archidiaconus vas illud sanctissimo Theodoro,vt in eo fieret sacrificium. Quod ille mentis oculo contemplatus,vt sordidum atque inutile contempsit.Cumq; Archidiaconus fabrefacti vasis integritatem pulchritudinemque commendaret,quippe qui nihil amplius,quàm speciem extrinsecus poterat intueri: Noui ego quoque,fili,inquit vir sanctissimus,vas esse pulcherrimum,quantum ad materiam atque artificium pertinet: sed aliam ob causam,quæ oculis non cernitur,coinquinatum est.Vsus nimirum,vt arbitror,illud infecit:Quod si dubitas, dic psalmi versiculum,vt precemur,atque illud intelliges. Quod ille dum faceret, & vir sanctissimus,inclinato capite,precaretur,sic euasit ipsum vas,quale solet argentũ esse,cum ex camino ignis nigrum educitur. Quo perspecto,fratres Deũ collaudarunt,qui per seruum suum id,quod occultum erat, patefecisset. Verùm cùm Archidiaconus illud rursum in manus accepisset,argenteum & splendidum apparuit.Quamobrem Constantinopolim reuertens,reddidit illud opifici,& causam narrauit. Opifex autem secum ipse considerans, meminit vas ipsum ex argentea meretricis situla fuisse conflatum,& rem Archidiacono indicauit,veniam petens,& rogans,vt pro se Deum obsecraret. Alia autem illi vasa pura dedit atque pulcherrima,quæ Archidiaconus ad sanctissimum Christi seruum attulit, priorisque vasis causam ipsi & fratribus patefecit:qui Deo gratias egerunt.

Respuit vir sanctus calicem ex meretricis argento factũ

IAM in Buzæorum loco,sub Gratianopolim sito,cum torrens sic imbribus excresceret,vt traiici non posset, cu- XLI. piebant incolæ pontem ædificare.Cumque adhibitis artificibus opus propè confecissent,deerant tabulę quædam lapideæ,ad quas excidendas(licet multi dicerent,ad thesaurum auferendum)in collem quendam propinquum se contulerunt.Verùm magna inde spirituum exiit immundorum multitudo. Quorum pars inuasit viros & fœminas illius loci,eosq; acerbè cruciabat: pars cæteros in varios morbos coniecit: complures autem vias & loca finitima occuparunt,& homines ac bestias,illac iter facientes,iniuriis afficiebant. Quamobrem regio illa magnis tum internis tũ externis calamitatibus laborabat. Cumque illis in mentem venisset seruũ Dei Theodori,decreuerunt illius precibus immundos spiritus adiurare.Ex quo cœperunt ipsi spiritus non mediocriter formidare,& nomine eius audito,citius ac lenius agere.Ad monasterium igitur profecti,tantoperè supplicarunt, vt cum illis tandem abierit. Appropinquante autem illo ad regionem ipsorum,sentientes spiritus præsentiam ipsius,& homines obsessos corripientes,occurrerunt ei,& cum vlulatu vociferabantur ad hunc modum:Proh vis. Cur venisti huc,ô ferriuore? Cur Galatiam reliquisti,vt Gordianam peteres regionem? Non erat opus,vt terminos transires.Causam enim,quamobrem te huc contulisti,nõ ignoramus.Verùm nos non parebimus tibi,quemadmodum parent Galatiæ spiritus: nos enim asperiores sumus & astutiores.Sed cum eos vir sanctus increparet,obmutuerunt.Postridie autem,cum essent omnes congregati, & illi,qui vexabantur,circa virum sanctissimum essent,supplicationem emisit,& totam regionem lustrauit, peruenitq; ad collem,vnde dæmonia exîsse dicebantur:atq; illa torquens diuina Christi gratia,venerandæque Crucis signo, tunsionibus in pectus adhibitis,diu precationibus incubuit:iussitque,vt ex hominibus egrederentur, & in locum suum redirent.Quæ valde clamantia,scissis vestimentis,obsessos ante pedes eius prostrauerunt,& egressa sunt.

Gratianopolis in Gordiana regione.

Pellit dæmones ex obsessis.

Pessimus tamen spiritus,qui mulierem vexabat,resistebat,& nolebat egredi. At vir sanctissimus, coma eius ap- XLII. prehensa,vehementerq; premens,adhibito Crucis signo,& fusis ad Christum precibus,increpabat eũ:Hinc inquiens,

non

non discedam prius, quàm ab illa fueris egressus. Tunc clamare spiritus cœpit, ac dicere: Magna est, ô ferruore, vis tua etiam in me. Iam egredior, & non repugnabo. Da nobis tantum aliquid ex iis, quæ fers. Soluit ille calceamentum, coniecitque in foueam collis, vnde exierant. Proiecta igitur muliere ante pedes eius, exiuit ab ea. At vir sanctissimus stans, rursum Dominum precabatur, vt spiritus item illos omnes, qui loca finitima & vias obsidebant, atque iter facientes vexabant, compelleret in locum, vnde egressi fuerant, regredi. Deique gratia omnes sub muscarum, & leporum, ac murium specie, vt quibusdam videbantur, coacti, in foueam illam redierunt. Tunc eam vir sanctissimus, precibus fusis, signo Crucis obsignauit, iussitque vt foramen illud obstrueretur, & in pristinam formam redigeretur. Et supplicationem ad locum suum reduxit. Nec vnquam postea locus ille sensit eam calamitatem, nec loci finitimi, nec viæ, nec homines vlli iniuria eiusmodi affecti sunt, ad gloriam Christi Dei nostri, curationum largitoris. Vir autē sanctissimus ad monasterium suum reuersus est.

XLII. Ex Ponti autem oppido Heraclea Theodorus, cognomento Latzeas, diues & claro loco natus, ad pium virum accessit, & ad pedes eius prostratus, lachrymans supplicabat, vt ad vrbem suam veniret, ac in sacra æde sanctissimæ Dei genitricis pro domesticorum suorum salute precaretur. Cum enim domi suæ foderetur, ex ea fossione contigit, vt magna spirituum immundorum multitudo tum familiares suos, tum alios ciues inuaderet, & acerbe vexaret. Beatus igitur vir, cum in æde illa sanctissimæ Dei genitricis precari cuperet, abiit cum illo, & desiderio suo satisfecit, familiamq; præclari viri Theodori, & reliquos ab immundis spiritibus vexatos, precibus & supplicationibus liberauit, multaque alia curationum miracula tam in ipsa vrbe, quàm in tota illa regione, reuertendo fecit ad gloriam Saluatoris nostri Dei. *Dæmonū infestationes profligat.*

XLIV. Cvm in Ancyranorum metropoli magna lues in homines, armentaque desæuiret, eius metropolis curatores ad Dei seruum accedentes, secum abduxerunt. Cumque filias haberent monachas in sanctissimo Dei genitricis monasterio, quod Becia vocatur, rogarunt eum, vt ibi commoraretur, & pro illis Deum obsecraret. Constituto autem supplicationis die, omnes ciues & agricolæ conuenerunt ad supplicandum: & ipse cum illis Deum obsecrans, ab ea peste ipsos liberauit. Aquam præterea benedixit, qua conspergebantur armenta, & libera erant. Quamobrem gratias agentes Deo metropolitæ, virum sanctum ad eius mansionem reduxerunt. *Vis aquæ benedictæ,*

XLV. Porro cum Siberis amnis, qui propè monasterium fluit, Sicæorum fata, atque adeo agros ipsos auferret, vir sanctissimus accessit, amniq́ue præcepit in Christi nomine, vt in alueum suum rediret, nec agris amplius appropinquaret: ligneaque cruce defixa, & precibus fusis, impetum eius repressit. Cumque eodem in flumine traiiciendo multi periclitarentur, vir iste memorandus ad eius medium accessit, fusaq; bene longa ad Deum precatione, reddidit ipsum mansuetum, vt nullum amplius in illius traiectu periculum foret. *Præclara edit miracula in flumine.*

XLVI. Dvctvs est ad eum puer è quodam monasterio, nomine Arsinus, qui à spiritu immundo vexabatur. Hunc vir sanctissimus cum accepisset, non festinauit curare eum, quod illi talem disciplinam haud inutilem esse diceret. Verùm cum perfectæ iam essent ætatis, & vir sanctissimus pro omnibus accedentibus precaretur, orauit & ille, vt pro se quoq; idem faceret. Cui, si promittis, inquit, te rectam & exquisitam vitæ rationem amplexurum, celeriter id, quod flagitas, impetrabis. Promisit ille. Itaque cum vellet Christi seruus sancti martyris Christophori mulierum monasterium inuisere, secum Arsinum duxit. Et cum essent in valle Xeroniaca, & tempus foret opportunum, stans vir sanctissimus, Deū pro illo precabatur. Commoto igitur dæmone, cœpit affligi, & in sublime tolli. Dæmon autem suspensus, dicebat: Egredior, ferruore: tantum solue me, & statim discedam. Et hæc dicens, vidit sanctum Christi martyrem Christophorum Dei seruo obuiam venientem. Et vehementius vlulans dæmon, prostrauit illum ad pedes ipsius, atque discessit. Cumque se collegisset, duxit eum vir sanctus in ipsius martyris monasterium: vbi admonitionibus & grauibus præceptis & obsecrationibus Virgines in eo degentes, ad modestiam & timorem Dei, & humanum pudorem instituit. Valde enim eum Virgines venerabantur. *Dæmonem eiicit.*

XLVII. Postea qvam autem ad virorum monasterium sanctus ipse rediit, paruam cellulam ab eo accepit Arsinus, in qua inclusus, quietem colens se exercebat: & tribus hebdomadæ diebus pane cum oleribus, aut pomis vescebatur: tēpore autem Quadragesimæ idem illi quidem erat cibus, sed sabbato tantum & die Dominica. Erant & alij duo, qui asperum eiusmodi vitæ genus colebant, Euagrius & Andreas, qui prope Arsinum in cellulis degentes, animarum suarū saluti vacabant. Horum studio magnus Dei seruus lætabatur, & Deum laudabat. Aliquanto autem post magno affecti sunt desiderio, sanctam ciuitatem inuisendi, & sancta illius loca adorandi. Quod cum inter se contulissent, supplices virum sanctum obsecrarunt, ne desiderium suum impediret, sed precibus illud adiuuaret. Cum igitur ab eo dimissi, iter suum confecissent, & voti iam compotes essent, Euagrio placuit illic commorari. Ingressus igitur in Lauram Abbatis Sabæ, sanctè vitam instituebat, factis ipsis declarans, se diuini & sancti patris Theodori esse discipulum. Arsinus autem & Andreas in Galatiam ad virum sanctissimum redierunt, eumque rogarunt, vt pro se Deum obsecraret, sibiq; permitteret, vt alia in loca sese conferrent, vbi separatim in quiete vitam traducerent. Cum igitur pro illis Deum obsecrasset, & quod petebant, concessisset, abierunt quo vtrique libuit. Andreas procul à monasterio passuum millibus octo in Brianeæ collem iuit: vbi in lignea cellula inclusus, sanctè viuebat, & à Christi die natali vsque ad Ramos oliuarum eandem, quam in monasterio abstinentiam coluerat, exercebat. Arsinus verò, cum in partem superioris Potamiæ se contulisset, Galenirum sibi, locum ab hominum celebritate remotum, in quo dæmones considebant, elegit, & stans Deum orabat, dicens: Domine Deus patris mei Theodori, precibus eius placatus, serua me peccatorem, & adiuua me atque defende, vt tibi seruiam & placeam in hoc loco. Statimq́ue se in lignea cellula incluit, ibique hyemem illam transegit. Postea verò altiorem sibi columnam fecit, in eamque conscendit: & solitam abstinentiam, & reliquarum virtutum studium coluit. Cumque quadraginta iam annos ita transegisset, patientiæ corona redimitus, & discipulus Theodoro præceptore dignus, in pace requieuit. *Arsinimagna abstinentia.* *Item Euagrij & Andreæ.* *Arsini obitus.*

XLIIX. Mvlti præterea à sancto & præclaro patre nostro Theodoro instituti, vel apud ipsum vitam traduxerunt, vel aliis in locis excelluerunt. Inter quos & Reparatus, claris ortus parentibus, cohortationibus eius & miraculis commotus, monasticum ordinem suscepit: & ab eo institutus, in paruam se cellulam inclusit in Colonossi regione Lycaoniæ, rectèque vixit ad exemplum præceptoris. Et Elpidius, qui cum annos aliquot in monasterio rectè vixisset, deinde ad Orientem profectus, propè montem Sina constitit, ibique se exercuit. Hunc propter quietem & religionem, patres illis in locis commorantes, Elpidium quietum appellabant. Et Leontius, qui diu sub disciplina serui Christi institutus, prope locum Permataiæ separatim vixit tam honestè ac piè, vt cum alia multa vaticinatus sit, tum iniquorum Persarū impetum prædixerit, seq; ab illis interfectum iri. Quod & factum est, cum è cellula ipse sua egredi, & quietem suam nollet intermittere. Et Theodorus, qui in monte Draconis piam vitæ rationem coluit, ab ipso institutus est, & habitū accepit, & postea mansionis ipsius sancti prefectus fuit. Et Stephanus, qui prope Psilim fluuium sancti Theodori mansionem texit, ab eo pariter fuit institutus, & habitum accepit. Et alij plurimi, quos propter multitudinem prætereo, ne dum in eorum historia moror, quæ ad magnum ipsorum & nostrum pastorem pertinent, imperfecta relinquam & prętermittam. Vita quidem ipsorum satis eos commendat, sed talis magistri disciplina multo magis: Non potest enim vt ait Dominus, arbor bona fructus malos facere. Huius igitur arboris, omissis interim ramis, altitudinem pro viribus consideremus. *Reparatus monachus.* *Elpidius.* *Leontius.* *Theodorus Stephanus.* *Matth. 7.*

EVM rursus desiderium incessit reuisendi sanctam ciuitatem Hierusalem. Quare cum duobus comitibus iter susceptit. Tunc autem Hierusalem magna siccitate laborabat. Cumque & lacus & cisternę exaruissent, magnis omnes in angustiis versabantur. Ciues enim & monasteria aquas pluuias in lacus cisternasque colligunt, cùm fontes non habeant. Homines igitur & iumenta aquæ penuria affligebantur. Nec supplicationibus quicquam proficiebant, quoniam eam gratiam Deus seruo suo reseruabat. Erant porro illic quidam ex Galatiæ regione, qui magnum Dei seruum & eius miracula cognoscebant, & de ipso in sancta ciuitate, & in monasteriis, quoties occasio id ferebat, loquebãtur. Nouimus, inquiebant, sanctum patrem in nostra regione, qui vnica precatione queat aquis vniuersum orbem explere, quemadmodum Eliam Prophetam tempore Achab regis Israel fecisse legimus. Cùm igitur in sanctam ciuitatem Hierusalem ingressus esset, & salutiferam Crucem, & sanctum Christi sepulcrum adorasset: & omnia loca sacra atque monasteria inuiseret: videntes eum monachi, qui de illo locuti fuerant, præsentiam eius tam in ciuitate, quàm in monasteriis diuulgarunt. Quamobrem Patriarchæ Hierosolymitani nomine, clerici & monachi ad eum accesserunt, rogaruntque vt precibus suis Deum sibi propitium redderet, & pluuiam impetraret. Tunc ille se excusare, quod indignus esset. Sed cùm illi respondèrent, se confidere, si suas ipse preces cum aliorum patrum precibus coniunxissent, fore vt Deus pluuiam largiretur: Quando, inquit, dicitis, vos fidem habere, sicut creditis, ita fiet vobis. Constituta igitur supplicatione, dixit militibus: Deponite, filij, stolas vestras, ne madefiant, & vos defatigemini. Celeriter enim, mihi credite, pro fide vestra Deus misericordiam suam vobiscum faciet. Cum igitur supplicando procederent, & quodam in loco ex mandato eius precandi gratia constitissent, sublatis in cœlum manibus, vir sanctissimus satis diu Deũ obsecrauit, & obsecrante illo, parua nubes apparuit ab Occidente. Facto autem obsecrandi fine, præcepit, vt supplicantes progrederentur. Tunc nubibus totum obtectum est cœlum: & ingens cœpit pluuia descendere, adeò vt madefacti, cursu reuerterentur, & Deum collaudando, supplicationi finem imponerent. Omnes autem cisternæ & lacus pluuia, fluminis instar defluente, completi sunt ob serui Dei precationem. Qui ne propter miraculi amplitudinem turbaretur, statim ad monasterium rediit. XLII.

3 Reg 18.

Loca sacra Hierosolymis inuisit.

Impetrat à Deo pluuiã.

MVLTIS item aliis in locis monasterio propinquis eiusmodi miracula, siccitate premente, per ipsum effecta sunt. In loco autem, qui Reace nuncupatur, sæua quædam nubes statutis temporibus regionem occupabat, & maturos vitium fructus grandine deiiciebat. Quamobrem incolæ, cùm ea calamitate, multis iam annis assiduè afficerentur, ad monasterium accesserunt, & multis precibus virum beatum secum abduxerunt. Qui, constituta supplicatione, regionem lustrauit, & Cruces quatuor ad regionis fines constituit, & ad monasterium reuersus est. Ex quo factum est, vt sæua illa nubes nunquam amplius regionem inuaserit. Cuius beneficij memores loci illius incolæ, quotannis monasterio aliquot vini mensuras & varias vuas offerunt. L.

Nota hæc de 4. crucibus.

IN Caria fluuius, qui dicitur Copas, exundans domos deiiciebat, & omnia paulatim euertebat. Quare Christi seruus, incolarum precibus adductus, illuc se cõtulit: & adhibita precatione, ad fluuij ripam, intra quam cùm paruus esset, solebat contineri, Crucem statuit. Et Dei gratia, sanctiq; viri precationibus factum est, vt quamuis solito etiam magis excresceret, nunquam tamen terminum Cruce præfinitum transilierit, neque incolarum loca suffoderit. LI.

Tiberius mittit Mauritium contra Persas. Vide Baro. an 583.

EO tempore piæ memoriæ Tiberius imperio potiebatur: qui cùm Mauritium sibi à secretis Comitem fecisset, misit eum aduersus Persas. Cumque vicissent illos, in vrbem ab Imperatore reuocatus est. Hic igitur cùm per Galatiam iter faceret, auditis, quæ de Christi seruo dicebantur, ad eum, qui tunc in spelunca quiescebat, cum fratre Petro & sociis accessit: & ad pedes eius prostratus orabat, vt pro se Deum precaretur, vt iter suũ ad Imperatorem fortunaret. Beatus autem vir, cùm vt surgeret, præcepisset, & pro illo Deum obsecrauit, &, Deo sibi patefaciente, dixit ei: Fili, si sancti martyris Georgij memor extiteris, haud ita multo post cognosces, qua in gloria imperij collocaberis. Quod cùm euenerit, memento, vt pauperes alas atque sustentes. Et cùm Mauritius hæsitaret, qua in Imperij gloria se collocatum iri diceret, seduxit eum, & remotis sociis, apertè significauit, ipsum futurum Imperatorem. Mauritius igitur cum sociis, accepta benedictione, lætus discessit, & Constantinopolim peruenit: defuncto quę Tiberio, vt vir sanctus prædixerat, imperium obtinuit: & eius verborum memor, epistolam ad illum misit, rogans, vt Deum pro se precaretur, vt imperium in pace tueri posset, & ab hostibus defendere: addiditque, vt peteret, si quid à se vellet. Sanctus autem Theodorus beatum Philumenum misit, & rescripsit Imperatori, vt in vsus pauperum aliquid frumenti monasterio tribueret. Addixit igitur Imperator monasterio singulis annis tritici modios sexcentos, & poculum illi pro munere misit. LII.

Mauritio prædicit Imperatoré eum fore.

Anno 586 mortuo Tiberio Mauritius Imperium obtinet Bar. an. prænot.

CVM autem maioribus in dies virtutibus atque miraculis floreret, & fama eius vbique magna cum laude celebraretur, impletum est monasterium viris bonis: inter quos ipse, vt Dauid cecinit, erat tanquam oliua fructifera in domo Dei: vt de ipso id, quod in Psalmo prædictum est, impleretur: Iustus sicut palma florebit, & sicut cedrus Libani multiplicabitur. Iam cùm cerneret vir beatus multas turbas congregari, & sancti Georgij oratorium angustius esse, quàm vt omnes capere posset, templum sancti martyris amplum faciendum curauit, vt dextrum eius templi latus, sancti martyris oratorium teneret. Sinistrum autem, sanctorum martyrum Sergij & Bacchi. Vbi cum pro iaciendis fundamentis effoderent, & varias petras igne acetoque perfringerent, atque deuoluerent, (erat enim agrestis petrosusque locus ille) contigit vt saxum miræ magnitudinis inuenirent: quod cum demolirentur, quendam in locum impulerunt, vnde nullo modo poterat dimoueri. Multis igitur operariis frustra laborantibus, accessit vir sanctus, & saxum attingens: Benedictus Deus, inquit, hinc deorsum mouearis, vt hoc loco vti possimus, & dicto citius emotum est saxum, & facillimè voluebatur. E regione verò cùm esset arbor mali, quæ à saxo euertenda videbatur, dolens vir beatus, exclamauit: Ita pertransi, vt nulla malum iniuria afficias: & statim, tanquam esset homo prudens & intelligens, sic extra arborem transiliit, vt eam nihil omnino læderet. LIII.

Psalm 51. *Psalm.* 91. Permulti ad eum veniunt, & fiunt monachi.

Imperat saxo.

CVM ex loco, qui dicitur Euarzia, millibus passuum octo à monasterio distante, quidam pro templi ædificatione calcem in curribus veherent, præsente viro sancto, contigit, vt magna nubes super ipsos incumberet, & ingentem imbrium vim inciperet demittere. Quamobrem homines illi perturbati, & metuentes, ne currus atque iumenta propter calcis incendium imbribus excitatum, comburerentur, magnis vocibus virum sanctum aduenientem compellabant, dicentes: Curre, domine, curre: perimus vnà cum iumentis nostris. Et cœperunt celeriter iumenta dissoluere, & à plaustris remouere. Sed vir sanctus prohibuit, ne id facerent: qui stans, atque manus suas extollens, Deum precabatur, & ad præcedentem currum accedens, insedit & psallens eum dirigebat: statimque nubes duas in partes discissa est, & imbribus magnis vtrinq; defluentibus, ne gutta quidem super plaustra decidit. Sic igitur ad monasterium incolumes peruenerunt, Deum collaudantes, qui res admirabiles per seruum suum efficiebat. Alia item miracula, dum templum ædificaretur, ab ipso facta sunt. LIV.

Insigne miraculum.

POST templi autem ædificationem, quæsiuit ex eo discipulus eius Deo charissimus Ioannes, quis esset illud cõsecraturus. Cui respondit: Ecce dico tibi, templum hoc ab Episcopo huiusce loci consecratum iri. Et vaticinatus est. Nam Deus seruos suos claros & illustres reddens, qui cùm quinque talenta seruo suo dedisset, & ea ipse duplicasset, aliud ei munus largitus est: beatissimo item atq; sanctissimo huic viro priores gratias & munera cumulauit, quoniam ea ipse rectè factis duplicauerat. Pastoris enim eum honore decorauit. Namque defuncto Timotheo Anastasiopolis Episcopo, LV.

Matth. 25.

Episcopo,ciues & clerici ad beatissimum Ancyræ metropolis Archiepiscopum conuenerunt, & magnum Dei seruũ Theodorum Siceorum mansionis Archimandritam,in sanctissimæ Ecclesiæ suæ Episcopum efflagitarunt. Quorum ille lætatus studio & voluntate,præcepit,vt eum ad se adducerent.Erat autem tempus, quo S. Theodorus in spelunca inclusus,precationi vacabat & quieti. Accesserunt igitur Anastasiopolis clerici & ciues ad monasterium atq; speluncam,& supplicarunt,vt se pastorem ipsis concederet.Quod ille cùm ne audire quidem vellet, nedum concedere, ipsi,vi quadam pia illata,eum è monasterio extulerunt,& in lecticam coniectum abduxerunt. Cuius discessũ cùm & monachi,& cæteri qui illic commorabantur,mœsti essent,vir sanctissimus eos per fratrem consolatus est:Omittite,inquiens,mœrorem filij.Nam si mihi credideritis,non dimittam vos. Nihil enim est in terra, quod me à consuetudine vestra possit separare. Vide Baro. an. 590. Inuitus rapitur ad episcopatum.

LVI. Ancyram igitur Metropolim ingressus,à beatissimo Archiepiscopo Paulo cum lætitia susceptus est,& Episcopus constitutus.Viderat autem quidam in quiete,stellam ingentem è cœlo delapsam, super Ecclesiam illius ciuitatis constitisse,quæ radiis suis tum ciuitatem ipsam,tum regiones finitimas illustrabat.Egressus igitur è metropoli Ancyra S.Theodorus, Anastasiopolim venit cum religiosissimo Cinaræ ciuitatis antistite:à quo in sede constitutus, instar stellæ,quæ visa fuerat,diuinis curationum gratiis præfulgebat:assiduisq; ieiuniis,& precibus,& eleemosynis, & omnibus deniq; virtutibus & officiis ciuitatem sibi creditam exornabat, & reliquas ad eius æmulationem inflammabat. Sic namq; ad virtutem & pietatem excitata surrexerat,vt nomini suo plane responderet.Neq; enim tam ciuium multitudine & diuitiis,& Imperatorum muneribus propugnaculisq; munita præstabat, quàm diuini Episcopi sui virtutibus & rectè factis.Nec ab hominibus solùm,sed ab Angelis habitabatur,à cœlestiq; Imperatore Christo semper inuisebatur,& custodiebatur,& muneribus omnibus abundabat. Excurrens autem ad monasterium suum, templum S.Georgij martyris à se ædificatum,cum lætitia & gaudio consecrauit.Quamobrem omnes collaudabant Deum, cuius prouidentia factum esset,vt sancti viri laboribus non alius,sed idem ipse in episcopali sede constitutus frueretur, quemadmodum scriptum est:Labores manuum tuarum manducabis. Visio cuiusdam. Virtutes eius in episcopatu. *Psalm.*127.

LVII. Post templi consecrationem vir beatus Anastasiopolim reuersus est,Deiq́ue gratia multa fecit miracula curationum,adeo vt in lectulis & grabatis infirmi ad eum gestarentur,vt eos tangeret: quos cum illis, qui ab immundis spiritibus vexabantur,precibus suis liberos dimittebat.Talem enim à Domino nostro Iesu Christo gratiam habuerat aduersus immundos spiritus,vt non solùm,si eos ipse increpuisset,verùmetiam si id per alios fecisset,statim ab obsessis corporibus fugerent.Sic enim accidit quodam die,cùm in oratorio esset inclusus,vt quædam mulier vexaretur, & cereos,qui illic erant,confringeret, nec vir eius poterat eam cohibere. Quidam igitur è ministris eius in oratorium S.Platonis ingrediens, vbi erat sanctus Episcopus, rem illi significauit. Verùm cùm ipse nollet quietis terminum interrumpere,(decreuerat enim in præsepi stare,& considere)nec mulierem volebat illuc ingredi: oleo benedixit, & dedit illud nuncio,dicens:Hoc oleo mulieris frontem vnge,& manus, & aures:& dic dæmoni, vt ab illa exeat.Quod cùm à ministro factum esset,conquieuit spiritus immundus atq; discessit: & mulier liberata est,nec amplius à dæmone vexata fuit. Multa miracula. Potestas in dæmones.

LVIII. Cvm autem multa quotidie miracula eiusmodi fierent à sancto Episcopo per gratiam Dei in ipso inhabitantem, erat quidam magnæ Ecclesiæ Diaconus nomine Domitianus,incredulus,qui animo erat alienus,& scandalizabatur. Quadam igitur die Dominica vir quidam accessit ex metropoli Ancyra cum filio muto. Qua quidem hora cum diuinorum mysteriorum communio in Ecclesia Catholica S.Sophiæ distribueretur,& ipse puer os aperiret, dixit vir sanctus:Dic Amen,& puer statim clara voce pronunciauit, Amen.Quare pater eius cœpit Deum laudare, & miraculum patefacere. Omnibus igitur admirantibus, & Deum collaudantibus,Domitianus humi statim concidit. Quamobrem clerici quidam accurrentes,eum trementem excitarunt.Quærentibus autem,quid ei contigisset,respondit:Cùm puer ille pronunciaret,Amen,& pater exclamaret,quòd soluta esset lingua eius,ego non credebam id esse verum,sed fictum gloriæ causa existimabam:& vidi quasi flammam ignis ex ore pueri egredientem. His dictis ad sanctum virum accessit,& procidens ad pedes eius, rogauit, vt pro se Deum obsecraret,ne vis diabolica à puero egressa, & diuina indignatio in se recideret. Vir sanctus audiens id,quod acciderat:Hoc,inquit,fili,contigit tibi propter incredulitatem animi tui,qua depulsa,fidelis esto:hæc enim miracula non facimus nos, sed Deus hoc etiam tempore, nepossimus dicere,Deum temporibus nostris nullum miraculum effecisse,sed quæ ante nos per sanctos viros effecta sunt,credamus esse vera: atque ita semper in fide crescentes,Deum adoremus. Hæc beato viro loquente, Diaconus incredulitatem suam confessus est, & accepta benedictione,ab horrore & metu liberatus est, sanctusque discessit, & fide deinceps animum suum cumulauit. Nota de diacono miraculo carpente.

LIX. Porro cupiditate reuisendi sanctam ciuitatem accensus beatus vir,ibiq́ue tertiam obsecrationem absoluendi,fratribus duobus assumptis,Ioanne Archidiacono monasterij sui,& Martino,ex loco, qui dicitur, Dugaria,à quo dæmonum legionem eiecerat,ad sancta loca profectus est,& Crucem salutarem Christiq́ue sepulcrum & omnia,quę illic sancta sunt,adorauit. Inuisit & monasteria,& in patriam non redire decreuit amplius:sed illic in aliquo monasterio quiete viuere.Putabat enim se,susceptoonere episcopali, à moderatione monastica defecisse, & curis atque solicitudinibus obrui. Profectus igitur in Lauram Sabæ Abbatis,viuebat ibi in cellula pij cuiusdã monachi, nomine Andreæ.Et cùm quietis & silentij sui tempus aduenisset,fecit illi * sellam frater, apud quem morabatur, in qua vir beatus sedens,abstinentiam suam à die Christi natali ad Ramos vsque palmarum transegit, ne pedem quidem inde mouens,adeo vt patientiam eius omnes illi patres admirarentur.Post Paschę autem celebrationem,duo illi fratres,quos secum adduxerat,illum assiduè cohortabantur,vt in patriam rediret:sed eos ipse noluit audire,dicens, se illic quietam & pauperem vitam agere.Verùm nocte quadam illi sanctus Dei martyr Georgius in somnis apparuit, tradens illi baculum,atque dicens:Exi celeriter,vt in patriam reuertamur:neque enim licet,te,illa relicta, hîc commorari. Cumq́; vir sanctus responderet,se id facere non posse,quoniam episcopatum recusasset,pollicitus est ei martyr,& affirmauit, se ab illa etiam eum afflictione paulo post liberaturum,modo ne patriam desereret.Surge igitur,inquit,& vade.Multi enim,longis susceptis itineribus,illuc profecti,propter absentiam tuam afflicti tristesque discedunt. Quamobrem ego quoque tibi succenseo.Hæc locutus Christi martyr,è manu eius pignus accepit,quod id,nulla interposita mora, esset effecturus. Expergefactus igitur vir beatus,somnium duobus fratribus narrauit, & ex patrum illius mansionis consilio eum duobus discipulis suis discessit. It tertio Hierosolymam. Non vult redire ad suos,vt possit solo Deo vacare * *cellam.* S. Georgius eum cogit redire ad episcopatũ.

LX. Cvm autem ad Galatiæ partes peruenissent apud Druinorum monasterium fratribus suis præcepit, ne cui se patefacerent:incolis enim erat ignotus.Ingressus igitur est in monasterium,vt ab itineris labore conquiesceret. Monachi verò illi famam eius audiuerant,& magno ipsius desiderio tenebantur, cupiebantque ab eo sibi benedici. Suscepit igitur eum hospitum custos Anicetus vir religiosus:& Præfectus Sancti Theodori comites interrogauit, quis esset ille Pater.At illi è longinqua regione esse respondentes,veram eius notitiam celauerunt. Cùm autem ad mensam accumberent,dixit vir sanctus:Profecto,filij,comedimus vt Galatæ.Cumque paulò post idem repeteret,custos Anicetus cœpit vehementer dubitare,quisnam esset,& suspicabatur, fratres haud verè de ipso respondisse. Cum igitur à mensa consurrexissent,& beatus Theodorus humi,vt erat solitus,requiesceret:fratres,separatum in locum abducens

eos obtestabatur, vt sibi dicerent, quis & vnde pater ille esset. Tunc illi responderunt, eum esse clarũ miraculis Theodorum, mansionis Siceorum Archimandritam Anastasiopolis Præsulem. Anicetus verò, quæ audiuerat, Præfecto & fratribus cum gaudio nunciauit. Quare cum ad officium nocturnum surrexissent, surrexit & vir sanctus. Sed cum in oratorium S. Pauli Apostoli ingrederetur, obuiam cum cereis exeuntes monachi atque Præfectus, ad pedes eius prociderunt, & eum consalutantes, in proprium cœnaculum adduxerunt, & magna cum lætitia rogarunt, vt apud se diebus pluribus maneret, vt & ipse de via fessus quiesceret, & maiorem sibi benedictionem imperiret. Petiit autem ecõtra ille ab eis, vt sibi ministerium, quamdiu ibi maneret, assignarent. Et illis recusantibus, illud sibiipse onus imposuit, vt fratrum cubilia manè vesperiqúe curaret.

Nota humilitatem

Mutum sanat.

CÆTERVM cùm eius fama diuulgaretur, multi, vt ab eo benedictionem acciperent, ad monasteriũ ventitabant, LXII. & ægrotos suos afferebant. Inter hos mulier accessit, & filium mutum adduxit, vt pro eo vir sanctus precaretur. Qui os suum aperiens, in eum insufflauit: & puer confestim locutus est. Mater igitur assumpto filio, læta discessit & laudans Deum. Alius puer, qui nullo modo poterat ambulare, à matre oblatus est sancto Theodoro: qui pro illo Deum obsecrans, parumper ab illa discessit, & aduocauit eum, dicens: Veni puer ad me in nomine Domini. Puer autem relicta matre, statim ad virum sanctum accessit. Et reddidit eum matri sanum, laudanti Deum. Propinqui autem monasterij S. Stephani Præfectus venit, rogauitque Præfectum monasterij Druinorum, vt per eum sibi liceret beatum Theodorum abducere, vt monasterio suo benediceret. Hoc audito, sanctissimus Cinnæ ciuitatis Amiantus venit ad sancti Stephani monasterium, vbi Dei seruus erat, & duxit eum in ciuitatem suam, vt illi benediceret. Processerunt ei obuiam ciues cum supplicatione, læti propter eius præsentiam. Atque ita ingressus beatus Dei seruus, cùm eis benedixisset, & Episcopum salutasset, ad Druinorum monasterium rediit. Atque inde rursus, Præfecto & fratribus comitantibus, discessit, vt Anastasiopolim reuerteretur. Et omnes famam eius audientes, concurrebant, vt benedictionem acciperent.

Item claudum.

Eius benedictio à multis expetitur.

VNIVS autem oppidi, haud procul à via distantis, ciues illi supplices occurrerunt, obsecrantes, vt in oppidum LXIII. suum ingrederetur. Erat illic adolescens oris titubantia prope mutus & elinguis. Ingressus autem vir beatus in oppidũ, iussit, vt se in Ecclesiam sequeretur: & cùm diuina mysteria distribuisset, præcepit, vt adolescens accederet: & pro illo precatus Deum os illi aperuit, & ter insufflauit: cumque illum signo crucis obsignasset, sanctum Christi corpus impertiuit: In nomine, inquiens, Domini IESV Christi loquere: & Dei gratia statim locutus est, dicẽs: Amen. Quod homines conspicati, Deum collaudarunt. Illinc igitur ingressus Anastasiopolim venit, eiusque reditu omnes lætati sunt. Quidá ad eum mulierem paralyticam iumẽto impositam adduxerunt: qui iussit, vt illam in monasterio deponerent. Biduoque post ad monasterium profectus, & in Archangeli templum ingressus, iussit, vt ad se mulier adduceretur, manusq; suas ad gradus cancellum extenderet. Et diu pro ipsa precatus, accepit oleum lucernæ semper ardentis, & paralyticæ frontem vnxit, & manus ac pedes: In nomine, inquiens, Domini nostri IESV Christi, morbos omnes expellentis, cõualesce; & domum tuam læta reuertere. Et statim sponte sua deambulauit, laudans Deum. Suscipientes igitur illam viri, à quibus ducta fuerat, & gratias agentes Deo, discesserunt.

Sanat aliũ mutum.

Item paralyticum.

FABRIS quibusdam mandauit beatus vir, vt ad vsum monasterij, pro frumento & fructibus conseruandis, do- LXIII. mum ex tabulis ædificarent, vetuitque, ne carne vescerentur, antequam opus absoluerent: aut si vesci vellent, in oppidum irent. Neque enim edebatur caro in monasterio, nisi in tribus Sanctorum celebritatibus, vt turbæ satisfieret. verùm cùm abesset vir sanctus, fabrorum præfectus paucis post diebus carnem comedit, & statim in febrem incidit, iacebatque semimortuus: & de vita illius nulla iam erat spes. Quod cùm ex fratre, qui ex monasterio aduenerat, vir sanctus accepisset: Verus profecto, inquit, est sermo Scripturæ, dicentis: Ab obedientia vitam, ab inobedientia mortem proficisci. Ille enim à mandato meo recedens, meo carne vesci voluit in monasterio: & idcirco in morbum incidit. Et eò profectus, vbi ægrotus iacebat, dixit ei: Quod verum est, frater, ne me celaueris. Ille autem aperuit id, quod erat. Ecce igitur, inquit beatus vir, Deus, vt experiris, indignationem suam non affert nobis, sed ipsimet nobis eam cõparamus. Crede ergo, frater, me non auaritia tibi carnem non subministrasse, sed vt mundum & purum atque castum locum hunc conseruarem. Surge igitur in nomine Domini nostri Iesu Christi, & opus perfice, & deinceps mandatis obtempera. Precante igitur sancto viro, & manus suas super ægrotum imponente, statim conualuit: & eadem die surgens, cœpit reliquum opus absoluere.

Pœna carnem in monasterio edentis.

Pellit febrẽ.

CVM autem sanctus Episcopus Anastasiopolim rediisset, venit homo quidam ad monasterium, & à Præfecto LXIV. impetrauit, vt maneret in templo sancti martyris Georgij: neque enim omnes in eo, sed & in templo Archangeli commorabantur. Hic autem homo habebat carnes suillas in pera. Nocte igitur illa Christi seruo martyr Georgius apparuit, atque illi rem indicauit. Quamobrem dolore affectus vir beatus diluculo nuncium misit ad Philumenum præfectum, qui eum coargueret. Cùm igitur quæsissent in templo S. martyris Georgij, carnem apud hominem illic manentem repererunt: & omnes gratias egerunt Deo, qui res occultas seruo suo patefecisset.

CVM verò sanctissimus ciuitatis Germiorum Episcopus Æmilianus cuperet B. Theodorum videre, atque ab eo LXV. impetrare, vt pro se Deum precaretur, multis precibus eum in suam ciuitatem adduxit, honorificeq; in venerabili templo Archangeli suscepit. Eo tempore instabat celebritas Dominæ nostræ Dei genitricis MARIÆ, quæ in Musgi oppido colitur, ad quam singulis annis cum supplicatione conueniebant duarum ciuitatum, Germiorum & Eudoxiadis, Episcopi. Æmilianus igitur Episcopus, assumpto B. Christi seruo Theodoro, venit ad celebritatem. Cùm autem in oppidum ingressi, cum supplicatione in templum Dei genitricis introirent, mulier quædam eiusdem oppidi, nomine Irene, ab occultis spiritibus, diu vexata, & idcirco multis morbis & calamitatibus obnoxia, nec causam agnoscens, tũc extra templum stetit iuxta portam: &, perspecta supplicatione & beatis Episcopis, cœpit à spiritibus vexari, reiectoq; velo, & aperto capite, & turba dissecta, magnis vlulatibus aduersus S. Theodorum latrabat, cùm ei dæmones maledicerent, quoniam ipsius præsentia turbarentur. Quod cùm populus adspiceret, cœpit clamare: Domine miserere: Suspensa autem mulier à terra, & manibus vinctis, & per aëra ad cancellos vsque ferebatur, vociferantibus dæmonibus, quod B. Theodorus contra se Deum precaretur. Post Euangelij autem lectionem, in terram delapsa iacebat ad altaris introitum, & lingua sua puluerem lambebat. At Christi seruus Theodorus ad eam conuersus, & coma eius apprehensa, increpuit spiritus, qui in illa erant, dicens: In nomine Domini IESV Christi præcipio vobis, vt ab illa exeatis. Quo dicto, dæmones statim vlulantes ab ea discesserunt: & mansit incolumis. Paulò post autem, marito & filiis defunctis, à sancto viro instituta est: & in cellula, ædi Dei genitricis propinqua inclusa sanctè vixit. Episcopi verò & populi miraculum adspicientes, dederunt gloriam Deo, & ad loca sua cum gaudio reuersi sunt. Beatus autem vir, Episcopo & ciuibus comitantibus, discessit, & Anastasiopolim profectus est.

Celebritas S. Mariæ in Musgi.

Dæmones è fœmina expellit.

VENIT ad eum oppidi Arauniæ Archipresbyter Andreas: qui cùm apud eum dies aliquot maneret, contigit, vt LXVI. filius eius Comitas in morbum grauissimum incideret. Cùm igitur, desperata salute, vocem amisisset, & neminem agnosceret, parato iam sepulcro, misit mater eius Ioannem presbyterum Anastasiopolim, qui marito nunciaret, vt ad filij funus celeriter accederet. Tunc autem beatus Theodorus, cùm sacrificium peregisset, cibum capiebat, & pueri patrem secum habebat. Nuncius igitur Andreæ causam, quamobrem venerat, indicauit. Qua cognita beatus Theodorus non

tus non permisit, vt discederet: Et ego, inquiens, tecum veniam. Volo enim monasterium & fratres meos inuisere: sed prius muneribus nobis à Deo datis fruamur. Spero autem, Deo fauente, nos puerum viuum inuenturos, nunc enim non moritur: sed adhuc viuet, & gratulabitur tibi. Et hæc locutus, præcepit etiam nuncio, vt cum ipsis cibum caperet. Cùm autem surrexissent, profectus est vir beatus in oppidum, & omnes cum facibus & thure obuiam illi processerunt. Et cùm esset vespera, in Ecclesiam ingressus est, & populo benedicens, vespertinas preces pronunciauit: atque ita domum Andreæ Archipresbyteri se contulit. Videns autem puerum morientem, Christum Deum nostrum, vitæ mortisque Dominum, obsecrauit, vt animam in ipso retineret, eumque parentibus viuum & incolumem largiretur. Et cùm obsecrandi finem feciſſet, adspexit puerum, & allocutus est. At ille oculos aperuit, & intendit eos: sed respondere non potuit, quoniam lingua eius erat impedita. Rursum igitur caput inclinans Dei seruus Dominum precabatur, vt integram puero sanitatem daret: & facto precandi fine, allocutus est puerum: Comita, inquiens adspice, & dic, quomodo te hebes, & patri tuo responde, ne propter te dolore afficiatur. Aperiens igitur oculos iterum puer, & eos intendens, respondit ad interrogata. Tunc signans illi frontem, & manus, & pedes, dextera illum apprehendit: In nomine, inquiens, Domini IESV CHRISTI, qui Centurionis morientem puerum suscitauit, surge & sta sanus: idem enim tibi quoque vitam nunc elargitur. Iussit autem, vt illi daretur cibus, & comedit. Vocatus autem vir sanctus à pueri parentibus ad cœnam, præcepit Ioanni presbytero, vt puerum item ad cœnam adduceret: quem Ioannes cùm adduxisset, eique ministraret ex iis, quæ erant apposita, plus, quàm alij, comedit. Quod omnes adspicientes magna lætitia, cum parentibus gloriam dederunt Deo, qui mortuis etiam, per seruos suos exoratus, largitur vitam. Postridie autem puer sanus ambulabat. Et vir beatus ab oppido profectus est ad monasterium.

Prædicit futura.

Preces vespertinæ.

Matth 8. Puerũ moribundum reddit incolumem.

LXVII. EO tempore suscepit hospitio diuinum & sanctum virum eremitam Antiochum, qui Constantinopoli in Orientem reuertebatur. Venerat autem legatus ad Mauritium Imperatorem, vt illi Synophrim oppidum à Barbaris direptum commendaret. Erant huic supercilia densa atque coniuncta, cana barba, & capitis coma lanæ instar candida, & ad ilia vsque protensa, similiter & barba, vngues prælongi: ad centesimum annum peruenerat: sexaginta annorum spacio, nec vinum, nec oleum, nec aliud eiusmodi gustârat: triginta iam annis panem non comederat: oleribus crudis cum sale & aceto vescebatur, & aquam bibebat. Huius fama ad Theodorum, & Theodori pariter fama ad ipsum, Deo patefaciente, peruenerat. Et iustus ille quidem dicebat discipulis suis de S. Episcopo Theodoro, se talem virum sanctum ad eum vsque diem non inuenisse: sibi enim vitæ ipsius instituta esse à Deo patefacta. Beatus Theodorus vicissim ita de ipso cum fratribus loquebatur, vt in tota Orientis eremo tam dignum Dei seruum vidisse aut audiuisse se diceret neminem. Qui autem hæc audiebant, ex fimbria vestimentorum eius aliquid religionis gratia capiebant. Cumque mansionis fratres ad eum venerandum accederent, eos reprehendebat, & per interpretem recusabat: Cur, inquiens, cùm talem stellam, & sanctum Christi Apostolum habeatis ad me agrestem & vilem, atque nullius pretij hominem venerandum acceditis? Ad ipsum verè laudabilem & admirandum sanctumque virum colendum vos conuertite, qui diuinam in mundo vitam agit, & cupiditates in se proterit, & doctrina sua multos ad Deum conuertit. Cùm autem vespera aduenisset, facto diuino sacrificio, accubuerunt, vt paruo & solito cibo vescerentur. Postea voluit S. Theodotus, vt erat solitus, hospiti pedes lauare. Sed ille non permisit. Mutuo igitur manus lauarunt. Postridie verò manè festinabat Dei seruus exire, & iter suum perficere. Quod cùm B. Theodorus animaduerteret, & obitum eius propinquũ esse diuinitus sciret, idq; apud se fieri cuperet, rogabat eum, vt itineris labore fessus conquiesceret. Ille contra obsecrabat, vt se dimitteret: Instat, inquiens, mihi è corpore migratio, & idcirco festino, vt in cellula mea naturæ concedam. Egressus igitur B. Theodorus, comitatus est eum Anastasiopolim vsque: & afflictiones ac solicitudines, quas in episcopatu sustineret, patefecit, quibus instituta vitæ ratio, & monasteriorum suorum cura interrumperetur, rogans eum, vt quod sibi agendum esset, consuleret, & vtrum relicta episcopatus dignitate, monastico tantum ordini deberet incumbere. Ille verò id quàm celerrimè faciendum censuit, ne apud Deum damnandus esse videretur. Sanctus autem Theodorus suum illi iumentum, fratrèmque dedit, qui illum, quousque vellet, comitaretur. Mutuo se igitur salutantes & complectentes, discesserunt. Et sanctus Theodorus in Episcopium reuersus, dixit eum celerius è vita migraturũ, quàm vt ad locum suum posset peruenire. Quod & factum est. Paucis enim post diebus nunciatum est, eum in via mortuum esse.

Antiochus insignis eremita Vide Baro. an. 597.

Mira eius abstinentia

Eius de Theodoro testimoniũ

Eius obitũ prædicit S. Theodorus.

Moritur anno 597 Vide Bar hoc ipso anno.

LXIIX. QVONIAM igitur plurima beati Theodori miracula, posteaquam episcopatum recusauit, visa fuerunt, hæc ego commemorans, omittam ea quæ in ipsa ciuitate gessit episcopali, quia sunt omnibus nota, illa duntaxat attingens, quæ aliqua ex parte causas & afflictiones indicant, quamobrem recusauit episcopatum. Cum enim necessario coge-retur inuolui variis Episcopatus negotiis & solicitudinibus, magnis molestiis & angustiis afficiebatur. Nolebat enim terrenis curis à rerum cœlestium distrahi contemplatione. Nam, vt inquit Dominus, nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. Cum igitur necesse esset, prædia ad Ecclesiam pertinentia, per procuratores administrare, & ipsi procuratores iniuriis agricolas afficerent, non poterat vir pius non vehementer angi & cruciari. Nam cùm id munus ciui cuidam, nomine Theodosio, dedisset, & ab eo agricolæ iniuria essent affecti, ad Christi seruum lugentes confugerunt. Qui eos commiseratus, (neque enim sanctus & pius ipsius animus poterat sine dolore quenquam afflictum & calamitosum adspicere) Theodosium accersendum curauit, monuitque, vt ab agricolarum iniuria desisteret. Ille verò, inuenta occasione, ab iniuria nõ destitit. Quare cum eos quodam in loco, qui Euchraës dicitur, pergeret lædere, vno omnes animo congregati, & gladiis ac fundis instructi, contra ipsum constiterunt, cædem illi comminantes, nisi recederet. Qui eos ad pugnam paratos intuitus, & veritus, ne ab ipsis superaretur, discessit, & Anastasiopolim se contulit, vt maiore munitus auxilio aduersus illos rediret. Id cum audisset vir sanctus, totum illum diem cum lachrymis gemitibusque traduxit, considerans, si impetus ille ad exitum perueniret, & cædes aliqua fieret, id sibi tanquam authori, crimini datum iri, seque animarum periclitantium reum fore. Humi igitur prostratus, & Deum adorans, enixè rogabat, vt illius furoris motum compesceret, antequam ad finem perduceretur. Et accersito Theodosio præcepit, ne ad ea loca se amplius conferret, ne mali quippiam accideret. Tunc ille, sancti viri hortatu dicens impetum illum agricolarum aduersum se fuisse factum, multa in eum conuicia coniecit, & nefariæ contumeliæ vim addens, sedem, in qua sedebat, pede commouit: ex quo beatus vir coram omnibus supinus concidit. Cum autem surrexisset, mitiori voce iurauit, se apud eos Episcopum nõ moriturum, sed ad monasterium suum rediturum. Quibus verbis Theodosius minimè placatus, binas se illi auri libras expensas laturum dixit, propterea quod à prædiorum procuratione ante diem constitutam repelleretur. Vxor autem marito aduersabatur: Nihil, inquiens, sit tibi controuersiæ cum S. Episcopo, ne pro benedictione, quam ab illo accepimus, in maledictionem incidamus. Sed ille vxorem non audiens, rursum in episcopium accessit, vt cum sancto viro altercaretur, in iudicioque contenderet. Verum dum ostiarius aduentum eius Sancto Episcopo nunciaret, repentè magnus eum timor inuasit, & apparuit ei iuuenis adspectu terribilis, & splendidè indutus, qui cum indignatione minatus est illi: Vir, inquiens, pessime, sic magno Episcopo aduersaris, nec desinis ei molestiam & dolorem afferre? Ecce, prædico tibi, nisi desistis, magna super te ira deueniet, & miserè vitam finies. Et hæc locutus, discessit,

Causa cur se episcopatu abdicarit S Theodorus. *Matth 6.*

Theodosius procurator ei infestus est.

Visione improbus deterretur.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Theodosius verò, cùm diu fuisset exanimis, se tandem colligens, & à viro sancto vocatus introiuit, ac procidit ad pedes eius, cum lachrymis supplicans, vt iniurias, quibus à se esset affectus, sibi condonaret, non amplius auri libras pœnæ nomine repetituro.

Veneno sanctus vir apparitur. S. Maria eũ sanat. Vide Baro. an 598.

LXIX. VENENO iterum nescio, quomodo tentatus est, & in cella illa sua in episcopio mutus atque immobilis iacuit tribus diebus, adeò vt rumor de morte eius iam increbresceret. Post tertium autem diem apparuit ei Domina, sanctissima Dei genitrix MARIA: quæ sceleratis hominibus exitium comminata, & morbi causam aperiens, & insidiatores patefaciens, è manu sua tria illi colococca dedit: Hæc, inquiens, comede, & nihil tibi erit mali. Somno solutus vir sanctus, Saluatori Christo gratias egit, & immaculatæ matri eius Virgini MARIA. Et causam quidem morbi significauit, authores autem reticuit, & pro illis Deum precatus est. Præterea in distribuendis eleemosynis, & in monasteriorum frequentatione & cura, quam de fratribus quos lucratus fuerat, habebat, incusabatur, quasi Ecclesiam negligeret, cùm tamen ex trecentis sexagintaquinque aureis nummis, mensæ suæ adscriptis, quadraginta tantum singulis annis consumeret, reliquos omnes Ecclesiæ largiretur. Ad hæc à psalmorum cantu & precatione negotiis distrahebatur. Quibus rebus afflictus, & videns ciues quidem nihil inde proficere, sed in vitæ flagitiosæ miseria permanere, eos autem, qui in monasteriis degebant, absentia sua negligentiæ desidiæque vacare, & de migratione è monasteriis cogitare, de quibus sibi in die Iudicij ratio reddenda esset: glorioso Christi martyris Georgij opem implorauit, vt se proprium in locum restitueret: & multis precibus Deum orauit, ne sibi crimini verteret, quod episcopatũ recusaret. Cum igitur eam veniam se à Deo impetrasse certo sciret, clero & ciuibus conuocatis, hanc habuit orationem: Vos me, Fratres, inuitũ, vt scitis, & abstractum, hoc iugum subire coëgistis. Et quamuis me, vt ad illud ferendum minimè aptum, excusarem, vos tamen audire me noluistis, sed vestræ cupiditati maluistis indulgere. Vndecimus igitur iam annus est, ex quo ego vos affligo, & affligor à vobis. Quamobrem obsecro vos, vt pastorem vobis paretis, qui & vobis placere, & res vestras curare possit. Ego enim posthac Episcopus vester non ero: sed vt abiectus monachus, ad mansionem reuertar meam, vbi in omni mea vita Deo seruire constitui. Hæc locutus, & assumpto monasterij sui Archidiacono Ioanne, ad Ancyranorum metropolim se contulit. Nocte verò illa ciuis quidam in quiete vidit splendidam stellam è summa Ecclesia radiis suis totam ciuitatem illustrantem, tam longè illinc discessisse, vt vix perspici posset. Quo quidem viso beati viri discessum significatum esse, non est dubium.

Prouentus Ecclesiæ suæ.

Anno 598. renunciat episcopatui Bar hoc an.

Visio ciuis cuiusdam.

LXX. CVM igitur ad metropolitanum Ancyranorum Archiepiscopum Paulum peruenissent, rogabat, vt sibi successor daretur. At ille tam bono viro dari non posse respondebat. Cumque magna inter eos contentio esset exorta, conuenit inter illos, vt ea res ad beatissimum Constantinopolis Patriarcham Cyriacum reiiceretur, & quod ille constituisset, ratum foret. Beatus igitur Theodorus piæ memoriæ Imperatori Mauritio, & beatissimo Patriarchæ Cyriaco supplicauit, vt decernerent, sibi dandum esse successorem. Metropolita vero recusationi eius rationes suas opponebat. Sed beatissimus Cyriacus Patriarcha, ita etiam iubente Imperatore, Metropolitano respondit, vt beati Theodori preces admitteret, & insignia ei propter vitæ sanctitatem & innocentiam relinqueret Episcopatus. Mandato igitur parens Metropolitanus, ab Episcopatus onere B. Theodorum liberauit, & Episcopatus reliquit insignia. Consuluit autem illi, ne longius discederet, priusquam in eius locum alterum constituisset. Egressus igitur ex Ancyranorum metropoli, in Heliopolis regionem se contulit, prope oppidum Pidri in oratorium Archangeli, quod est in Ambrena, & seipsum abscondebat. Quodam die, cùm in hoc Archangeli oratorio sacra mysteria celebraret, facta est facies eius hilaris & læta, & magna gloria gratiaque splendens. Et vnus è fratribus, nomine Iulianus, presbyter, vir admodum pius, cum faciem eius tam hilarem & lætam adspexisset, prostratus ante eum: Vnum, inquit, oro, pater, vt respondeas mihi. Cũque S. Theodorus ei benedixisset, & præcepisset vt surgeret, & exponeret id quod vellet: tunc ille: Dum sacrificas, inquit, pater, aliquando nulla fit in vultu tuo commutatio: sæpius autem vultum videmus tuum magno splendore gratiaque fulgentem. Quamobrem nos item hilaritate perfundimur & gaudemus: quemadmodum & hodie contigit. Obsecro te per Dominum, vt mihi huius rei causam exponas. Tum Christi seruus se excusare, & narrationem subterfugere. Ille contra supplex & obtestans instare. Tandem beatus vir: Promitte, inquit, mihi, te nemini, quod dicam, patefacturum, & causam explicabo. Cùm igitur iureiurando se obstrinxisset, quod dum ipse viueret, nemini rem patefaceret: Quando, inquit beatus vir, me sacrificantem lætiorem cernis, scito me visionem videre. Video enim tanquam verum & splendidissimum velum super sancta munera descendens inter sacrificandum. Et quoties hoc cerno, lætor & exulto. Neque enim semper id video: & idcirco haud semper vultus est hilaris. Cùm autem ad horam non adspicio, rem protraho, expectans dum videam id, quod & hodie mihi demonstratum est. Hæc cùm audisset presbyter Iulianus, non prius patefecit, quàm vir sanctus è vita decessit.

Absoluitur episcopatu, sed eius insignia relinquuntur ei.

In Missa sæpe visum videt.

Redit ad monasteriũ & multis claret miraculis.

LXXI. PORRO cùm beatus vir accepisset, Episcopum esse Anastasiopoli, gaudens & laudans Deum, ad monasterium rediit, & Dei gratia multa fecit miracula in ægrotos, qui accedebant. Presbyter quidam, nomine Paulus, iumento ad eum vectus est è Lycaoniæ monasterio. Erat enim sinistrum eius latus in dexteram viscerum partem contractum: dextera autem ipsius coxa iamdiu luxata: & caput eius in partem læuam ad pedem appropinquabat. Quamobrem nec stare, nec in lectulo extendi poterat. Sic enim erat distortus, vt miserabile spectaculum exhiberet. Hic multis lauacris & medicinis adhibitis, nihil profecerat. Cùm igitur beati Theodori mandato tribus diebus in monasterio mansisset, & miseriam suam exposuisset, hæc ab eo audiuit: Si vis conualescere, in patriam redi, & aduersario tuo reconciliare, & ante hyemem ad me reuertere, & dabit tibi Deus sanitatem. Neganti autem sibi cum vllo esse inimicitias: Vide, inquit vir sanctus, ne mentiaris. Inimicitias enim exerces cum Præfecto tuo. Quo ille audito, cœpit beatum Theodorum lachrymans obsecrare, vt pro se Deum precaretur, vt dolore mitigato, posset expeditius incedere. Iussit igitur illũ exui: & corpori eius manus imponens, infirma ipsius membra palpauit: & pro illo precibus fusis, totum eius corpus medicamento perunxit. Statimque dolore liberatus est: sed adhuc distortus mansit. Iumento igitur impositum, in patriam reduxerunt, & cum Præfecto suo in gratiam rediit. Post autem ad monasterium reuersus est. Quo quidem tempore B. Theodorus in angustissima templi sanctæ Dei genitricis cellula, quieti silentioque vacabat. Et fusis pro eo precibus, à morbi vinculo dissoluit, atque præcepit, vt propè se deambularet, & precationem quotidie perciperet. Dedit etiam baculum, quo se sustentaret. Et illo accepto, melius se habebat. Ad correctionem autem ipsius, longius baculum tradidit. Et post Paschæ celebritatem aliud illi baculum dedit: Hoc, inquiens, manu tua apprehende, & eò, vnde venisti, reuertere: breui enim perfectam sanitatem assequeris. Cùm autem baculum istud ceciderit è manu tua, ne sustuleris illud amplius. Accepta igitur viri sancti benedictione, presbyter Paulus domum reuersus est. Et cum die quodam iter faceret, baculum è manu eius elapsum est. Qui S. Theodori sermonem recordatus, illud non sustulit: & planè conualuit, atque miraculum omnibus patefecit. Hic autem Paulus, sancti viri studio, Constantinopoli presbyter est cõstitutus: & deinde vnius ciuitatis Isauriæ factus Episcopus.

Presbyterũ male affectum sanat.

It Constantinopolim, & magno in precio habetur.

LXXII. Eo tempore pius Imperator Mauritius, & Beatus Patriarcha Cyriacus, & principes literis suis sanctum Christi seruum Constantinopolim accersierunt, vt eis benediceret. Quamobrem cùm eò se contulisset, & beatissimum Patriarcham Cyriacum, & Imperatorem atque Senatum consultasset, eisq; benedixisset, apud eos commoratus est. Magno autem eum studio & honore Imperator & Augusta & omnes familiares complexi sunt: & monasteriis eius immunitates

nitates tributæ, illudque concessum, vt nulli alij Episcopatui subiecta essent: sed sanctissimæ tantum & magnæ Ecclesiæ Apostolicæ regiæ ipsius ciuitatis, ita prouidente Deo, & sancto martyre Georgio opitulante, propter beneuolentiam in eos, qui in illis degebant & sacrificabant. Paruo autem illo tempore, quo mansit in ciuitate, magna per illum Deus fecit miracula.

LXXIII Mvlier enim, quæ apud illum habitabat, cùm filium quadriennem cæcum haberet, in vlnis eum suis ad virũ sanctum gestauit, & multis lachrymis ante illum prostrata, puerum ad pedes eius deposuit, supplicans, vt lumen oculorum illi largiretur. Vir beatus, cum pueri oculos obsignasset, eique benedixisset, aquam benedictam matri dedit, præcipiens, vt aqua illa quotidie manè filij oculos lauaret. Quod cùm ter egisset mater, quarto die filium sanum ad S. virum adduxit, laudans Deum. Eadem fœmina cùm septem menses paralytica iacuisset, qua hora viri sancti benedictionem accepit, statim conualuit. Bar an. 598. Cæcus videt Paralytica reualescit.

LXXIV Pvella quædam, principis cuiusdam ancilla, annis iam octo & viginti dæmonium occultum habebat: quamobrem assiduè iacebat ægrota, & morbi causam ignorabat. Audita igitur beati viri fama, dominus eius duxit ad eum puellam, rogans, vt pro ipsa Deum obsecraret, vt ei vel mortem, vel sanitatem elargiretur. Tum Christi seruus extensa manu caput eius apprehendit, & precatus est Deum, vt sibi mortem eius patefaceret, & eam liberaret. Statimq; dæmonium eam perturbare cœpit & vexare. Atque ita clamabat: Etiam in me, ô ferriuore, vim tibi à Deo datam exerces? Abstine à me, quæso, dæmonum insectator. Beatus autem Theodorus præcepit ei, vt taceret. Et cùm esset dies hebdomadis quarta, dimisit eam: & mandauit eius domino, vt quarta item proximè sequentis hebdomadis die eam ad se reduceret. Quæ cùm ad diem constitutam reuertisset, & virum sanctum adspiceret, rursus dæmonium in ea turbatum clamare cœpit, & virum sanctum detestari: O vis, inquiens, quæ nunc aduersum nos à spurio & è scorto genito proficiscitur. Vigesimus octauus iam annus est, ex quo mulierem istam obsideo, & sanctorum nemo patefecit me. Hic autem meretricis filius aduenit, vt me patefaceret, ac cruciatui supplicioque traderet. Execrabilis dies, in qua genitus es, & in qua te huc cõtulisti. At Dei seruus Theodorus ipsum signo Crucis increpuit, & dixit: Quamuis meretricis filius sim, vt ais; tamen ad gloriam Domini nostri Iesu Christi filij Dei, præcipio tibi in nomine eius, vt recedas ab hac muliere, nec amplius in illam ingrediaris. Dæmon autem magna voce dixit: Iussa tua equidem faciam, & egrediar: attamen hæc tertio abhinc die morietur. Tu, inquit beatus vir, exi, & Domini voluntas fiat. Neque enim licet homini Christiano vobis credere, cum verba vestra sint improba & falsa. Laceratam igitur mulierem dæmon ante sancti viri pedes proiecit, &, magna voce edita, discessit. Illa verò cùm se collegisset: Ego, inquit, sanctis precibus tuis, pater, assecuta sum sanitatem. Vidi enim improbum ex ore meo, tanquam serpentem, egredi. Dimisit igitur illam vir sanctus cum benedictione, iussitque, vt diebus septem apud Ecclesiam maneret. Quod autem dæmon de morte illius prædixerat, falsum fuit. Nam mulieris dominus simul cum illa paucis post diebus ad virum sanctum rediens, magna cum lætitia gratias egit Deo, qui talem seruis suis in spiritus immundos dedisset potestatem. Signo Crucis dæmonem expellit. Vanitas dæmonis.

LXXV. Alia mulier nobilis paralytica, ab ancillis suis ad virum sanctum gestata, multis cum lachrymis clamare cœpit: Miserere, inquiens, inci, seruæ Dei altissimi. Deum, qui tibi sanitatum gratiam largitus est, deprecare pro me, vt incolumis discedam. Iussit vir sanctus, eam humi deponi, & manu sinistra caput eius apprehendens, dexteram ad Orientem extendit, & obsecrauit ad hunc modum: Deus sanitatum elargitor, & ægrotantium medice, qui paralyticum curasti, medere & huic ancillæ tuæ, & ab ea paralysim expelle, vt sana discedat ad gloriã & laudem sancti nominis tui. Et signans illam excitauit, oleoque inunxit: statimque cœpit deambulare, Deum laudans, & diuinorum Christi mysteriorum particeps effecta, discessit incolumis, atque omnibus miraculum nunciauit. Sanat paralyticam.

LXXVI Qvidam cauponis filius, nomine Petrus, à dæmone inuasus, corde conficiebatur, nec se à dæmone vexari cognoscebat. Pater eius duxit eum ad virum sanctum, vt pro illo Deum precaretur, quo cordis ipsius dolor desineret, & à morbo continuo liberaretur. Sed vir sanctus, cognita morbi causa, duxit eum in cellulam suam, & lateri eius inhærens, Crucis signo faciem ipsius obsignauit, percussitque illum iuxta cor: Ne celes te, inquiens, immunde spiritus: manifesta enim sunt opera tua. Dominus Iesus Christus scrutator cordium imperat tibi, vt ab eo exeas. Confestim commotus dæmon, clamare cœpit: Exeo, ferriuore, nec aduersor tibi: neque enim minas tuas perferre possum: nequeo ignem ex ore tuo egredientem meque exurentem pati. Hæc & his plura locutus, ad viri sancti pedes Petro proiecto, magna voce vlulans, discessit. Puer autem in se rediens, & ante illum prostratus: Piis, inquit, precibus tuis, pater, à dæmone liberatus sum. Vidi enim illum, fœminæ nigræ speciem gerentem, à me seiungi, & per fenestram abs te vlulantẽ excludi. Beatus autem Theodorus iussit, vt diem apud se maneret: & postridie sanum patri reddidit. Item dæmoniacum.

LXXVII Navta quidam à dæmone vexatus, doloribus & membrorum tremoribus, & multis calamitatibus cruciabatur, & in egestatem inciderat. Accessit ad virum sanctum, & lachrymans supplicauit, vt à tot miseriis per eius preces liberaretur. Cùm igitur pro illo Deum obsecrasset, oleo benedixit, & dedit illi, vt eo se vngeret, & dimisit eum. Qui paucis post diebus ad virum sanctum rediit, seque conualuisse, & prosperè agere nunciauit, atque animi grati ac memoris causa, nauigij velum obtulit, & multis tandem precibus vix impetrauit, vt illud acciperet. Item alium.

LXXIX Lvctator quidam ab immundo spiritu vexatus, & capite & membris omnibus dolebat. Hic ad virum sanctũ accessit, supplicans, vt pro se Deum precaretur. Quod ille cùm fecisset, vinoque & oleo benedixisset, dedit ei: Abi, inquiens, fili, domum tuam: & cùm te vesperi cubitum conferes, vnge te his: & quod in quiete videris, mihi nuncia. Abiit, & fecit id, quod vir sanctus præceperat. Postridie autem ad eum rediit, dicens: Vidi, domine mi sanctissime, secundum quietem, iuuenem quendam abs te profectum ad me, qui capitis mei comam apprehendit, & ad se traxit: & statim dolor omnis ab articulis & ossibus & membris meis discessit, & tanquam ventus quidam violentus per capillos capitis mei egressus est. His auditis, Dei seruus benedixit ei: Ecce, inquiens, nunc Dei gratia sanus effectus es. Iuuenis autem, quem in somnis adspexisti, glorioſus est Christi martyr Georgius. Et dimisit eum, gratias agentem Deo. Visio dæmoniaci, a sancto curati.

LXXX. Clarvs quidam vir, nomine Mennas, occulto & graui quodam morbo ex diabolica vexatione laborabat. Hic ad virum sanctum accessit: sed ei morbum suum erubuit aperire. Quodam igitur die vir sanctus, cùm ad se Mennas de more venisset, eum, remotis arbitris, in cellulam suam vocauit, & humaniter sic est allocutus: Sæpe te huc, fili, contulisti, vt mihi arcanum aliquid nunciares, & pudore deterritus es. Cur id tibi contigit fili? Cur non apertè significas id, quod celas? Tunc ille procidens ad pedes eius, omnia patefecit, orans, vt pro se Deum precaretur, & morbum à se depelleret, dignareturq; domum suam venire, eique benedicere, atque omnibus habitantibus in ea. Se id facturum promisit vir sanctus: & biduo post domum eius se contulit, & à viro pio benignè susceptus est. Nocte autem illa idem ei contigerat, quod solebat, & afflictus vehementer fuerat. Tum vir beatus precibus incubuit, & Deum obsecrauit, vt hominem ab illa miseria liberaret. Eadem igitur nocte, absolutis psalmorum precibus, vnus ex discipulis eius, nomine Iulianus, in somnis vidit virum beatum stantem ad maris littus. Mennamque ad ipsum accedentem, & in vlnis gestantem suis monstrum quoddam triceps, immane vociferans: quod cum vir sanctus apprehendisset, proiecit illud in mare. Postridie igitur, cum post sacrificiũ accubuissent, vt pranderent, Christi seruus Theodorus ad Mennã dixit: Cõfide, fili, & Deũ lauda. Dei n. bonitate confisus, spero calamitatẽ tuam abs te discessisse, nec ea te amplius afflictum iri. Et Aliumq; ẽdam morbi dum curat.

Et cum hæc dixisset, somnij sui discipulus recordatus, illud explicauit Cum igitur vir sanctus Mennæ & fidelissimæ eius vxori, & omnib. ipsius domesticis benedixisset, discessit: Mennas autē nunquā amplius ab eo morbo vexatus est. Iam vxor eius fœmina grauissima Christique amantissima Theodora, orauit sanctū virum, vt sciret, vtrū ipsa, an maritus eius ex hac vita prior esset discessurus. Vix igitur tandem exoratus, Deum precatus est, vt id sibi patefaceret: respondítque, maritum eius priùs è vita discessurum. At illa multis cum lachrymis eum quotidiè rogabat, vt Deum precaretur, quò se ex hac vita celerius euocaret. Eius flagitationibus victus beatus vir, Deum obsecrauit, vt id ei, quod optabat, concederet. Et diuinitus monitus, dixit illi: Dedit tibi Deus, quod flagitasti. Res igitur tuas cōstitue. nam paucis post diebus morieris. Hoc responso mulier læta discessit, & rebus suis cōstitutis, quadragesimo pòst die mortua est.

Prædicit fœminæ obitū eius.

Eutychius, beati Theodori ostiarius, cùm in via dormiret, sic à dæmone vulneratus est, vt manus ipsius cum toto LXXX. brachio obstupuerit. Quamobrem eam tumidam & obligatam, atque è collo suspensam gestabat. Hic de more venit ad sanctum Theodorum, vt benedictionem acciperet. Et interrogatus ab eo, cur ei doleret manus: Dormiebam, inquit, domine, quodam in loco, & cum somno solutus essem, mihi manus obstupuit, tumoremque contraxit. Cum igitur beatus vir manum eius nudatam, precibus adhibitis, contrectaret, dæmonium cœpit per ipsius manum decurrere. Tunc vir sanctus humerum signauit, ne sursum curreret, & interimeret eum. Cœpit igitur manus eius à dæmone huc illuc volui ac distorqueri, adeò vt eam non posset ostiarius regere & sustinere. Verum sancto viro tangente, & spiritum immundum increpante, statim cessauit. Et accepto ostiarius oleo, cui vir sanctus benedixerat, manum vnxit, triduóque conualuit.

Sanat hominem à dæmone læsum.

Seruus quidam malè à dæmonio vexabatur. Hunc eius domina ad virum beatum duxit. Et statim spiritus commo- LXXXI tus eum lacerabat, nec volebat exire. Quem cum vir sanctus increpuisset, vetuit ei, ne è graduum termino discederet, vt eo modo torqueretur: Benedictus, inquiens, Deus, non discedet hic homo, ab ipso procreatus, è domo hac prius, quàm tu ab illo exieris. Hæc cùm dixisset vir sanctus, in cellulam ingressus est suam, & præfinitum à regula psalmorum numerum pronunciauit. Verùm cùm multis iam horis seruus ille vexatus maneret illic, & spiritus ibi religatus cruciaretur, miserabili voce clamare cœpit ad hunc modum: Exeo serue Dei: neque enim supplicium hoc ferre possum. Veni, solue me: & egrediar. Noli me diutius torquere. Egressus autem vir sanctus è cellula sua, dixit ei: Nolo, immunde, vt nunc exeas. Dæmon verò clamabat: Heu me miserum, oro te, vt me soluas: satis supplicij pertuli. Quando permittis, vt egrediar? Volo, inquit vir sanctus, vt media noctis hora discedas. Nunc verò solutus es à præscripto termino. Quamobrem huic homini per te iam liceat mentis esse compoti. Proiecit igitur eum ad pedes eius. Media verò nocte, cùm vir sanctus ad preces nocturnas exoluendas surrexisset, resiliens homo, qui vexabatur, cœpit pati: & dæmonium, quod in illo erat, clamabat: Venit hora. Exi, ferriuore, permitte mihi, vt recedam. Egressus igitur vna post hora Dei seruus, increpuit ipsum in nomine Domini IESV Christi, atque imperauit, vt discederet. Et statim, proiecto ad pedes eius homine, quem vexârat, exiuit, & seruus ille relictus est sanus. Quem domina eius cùm suscepisset, magno cum gaudio domum suam se contulit, laudans Deum.

Vide quæ sit sanctorū hominum potestas.

Dæmoniaca liberatur

MVLIER quædam serua, quæ dæmonium occultum habebat, beatum adiit Theodorū, vt ab eo benedictio- LXXXII. nem acciperet. Qui cùm acerbè aduersus eam, vt aduersus dæmonem vexatam, adspiciens, Deum pro illa rogasset, dæmon commotus statim exiit, & mulier effecta est sana.

QVODAM die tres ad eum accesserunt. Qui in eius cellula grauissimè vexabantur, cùm à Patriarcha Cyriaco LXXXIII eadem hora accersitus est. Quamobrem beatus vir ire festinans, duobus præcepit, vt liberi essent, & statim humi ad eius pedes, vt mortui, prostrati sunt. Tertium permisit pati. Dæmon enim in illo existens, durus erat, & facile expelli non poterat. Quare vir sanctus fremens: Quoniam, inquit, sanctissimus Patriarcha noster accersiuit me, & in præsentia non possum id agere, quod ad te pertinet, sta hoc in loco, & torquere: neq; hinc discede, donec rediero. Et hoc dicto, ad sanctissimum Patriarcham se contulit.

Item duo alij.

SERGIVS autem, pius sanctissimæ Ecclesiæ magnæ Diaconus & sanctissimi Patriarchæ familiaris, sororem habe- LXXXIV bat, quæ cùm triennium cum marito vixisset, nunquam concipere poterat. Vtrumque coniugem Sergius in vestibulo collocauit: &, cum sanctus Christi seruus Theodorus à Patriarcha discederet, Ioannem Hypodiaconum eius comitem rogauit, vt illàc sanctum virum perduceret. Quòd cùm esset factum, Sergius diaconus eos ad virum sanctum adduxit, & simul cum illis ad viri pedes procidit, supplicans, vt eis liberos concederet. Quibus Sanctus: Non ad me, inquit, filij, sed ad Deum accedite. Verùm, cùm illi non desisterent obsecrare, vtriusque zonas accepit, atque inter illas vtrinque collocatas, genibus flexis, Deum precatus est. Pòst autem zonas illis restituit, vt se cingerent. Et Dei gratia factum est, vt post nouem menses mulier filium pepererit. Cùm autem discessissent, Iohannem præmisit, vt videret, an vexatus ille extra præscriptos terminos esset egressus. Inuenit igitur eum in loco præfinito, & à terra suspensum. Sic autem clamabat dæmon: Opportunè aduersùm me, serue Dei, venisti, maiorem contra me gratiam assecutus. Ferre te ampliùs non possum, quoniam exuris me. Exeo per altissimum. Tantùm parce mihi. At Dei seruus pectus eius percutiens: Sæpè, inquit, mihi promisisti, & mentitus es: non parcam tibi. Tunc demùm iureiurando promisit, se nocte illa, cùm in sanctissima magna Ecclesia precandi signum daretur, discessurum. Cum igitur illi supplicium esset remissum, ad horam noctis præfinitam discessit.

Impetrat partum fœminæ.

Superbissimus dæmon dirè cruciatus, exit ab homine.

ET post aliquot dies, Theodori, diaconi sanctissimæ Dei genitricis, serua quædam, nomine Theodora, repente LXXXV. à spiritu muto capta est. Cùm autem dominus eius per Iohannem Dei seruo rem indicâsset, iussit, vt eam ad se adducerent. Quæ cum vexaretur atque concideret, sublatam conserui eius ad viri sancti pedes gestârunt. Et sex dierum spatio liberata est, atque discessit incolumis.

Dæmoniaca sanatur.

ALIA puella annorum octo, Deo dicata in magnæ Ecclesiæ monasterio, triennio muta permansit. Magistra i- LXXXVI. gitur ipsius duxit illam ad seruum Dei, acerbè clamans, & cum lachrymis supplicans, vt ei sanitatem impetraret. Cum igitur pro illa Deum obsecrasset, præcepit, vt quotidie mane & vesperè ad se veniret. Quod illa cum faceret, & ipse pro ea precaretur, quo die curanda erat, iussit, vt os aperiret: & apprehensa lingua eius, signo Crucis obsignauit, & ter insufflauit, præcipiens ei, vt deglutiret. Deique gratia statim locuta est, magna inquiens voce: Deglutiui Domine. Quare turba, quæ adstabat, & rem videbat, diu clamauit: Domine miserere. Atque ita puella cum eius magistra dimissa est incolumis.

Muta loquitur.

ALIA porrò mulier, quæ decem annos sanguinis fluxu laborauerat, magno cum desiderio accessit, vt ab ipso be- LXXXVII nedictionem acciperet: allatoque vnguenti alabastro, cum multam turbam vidisset circa ipsum, clam accessit, vt vnguento pedes eius inungeret. Quo animaduerso, Dei seruus pedes ad se contraxit, & clamans, dixit ad eam: Desine mulier: quid facere conaris? Molesta mihi res est, quam moliris. Territa mulier, vnguentum illi tradidit, rogans vt pro se Deum precaretur. Tunc vir sanctus ita precatus est: Dominus Iesus Christus, qui rerum occultarū cognitor est, precibus sancti Georgij martyris exoratus, secundum fidem tuam id tibi, quod petis, elargiatur. Statimque gratia Dei, sanguinis eius fluxus stetit. Quo mulier miraculo animaduerso, Deum laudans, cœpit rem omnibus indicare.

Sanguinis profluuio laborās cōualescit.

CONTIGIT, vt vnus ex filiis Mauritij Imperatoris lepræ morbo laboraret: cui cum medici nullam posse opem afferre, Imperator virum sanctum accersendum curauit. Qui in palatium, vbi puer iacebat, ingressus, & pro illo LXXXVIII preces

Bar. an. 598.

preces ad Deum fundens, aquam benedixit: cumq; illum adspersisset, reliquum aquæ dedit, vt rursum conspergeretur: & sancti viri precibus puer sanus effectus est. Imperatoris autem & Augustæ precibus adductus, inter ipsos consistens, Deum pro illis obsecrauit: & cùm benedixisset eis, discessit in patriam, ad monasteriumque peruenit. Oratione & aqua benedicta filium Imperatoris mundat à lepra.

LXXIX. QVIDAM paterfamilias ex oppido Alectoria, ferum bouem habuit, qui iugum detrectabat. Duxit igitur illum ad monasterium, & rogauit beatum virum, vt signo Crucis bouem obsignaret, quo feritatem deponeret. Et cùm vir sanctus ad eum venisset, bos huc illuc caput mouens anhelabat: cuius ille cornua comprehendens, precatus est Deũ, vt bos feritate deposita, mansuesceret. Et signans eum, dixit: Præcipio tibi in Christi nomine, vt ab ira desistas tua, & subeas iugum in mansuetudine, quam tibi Deus tribuit, & domino tuo pareas. Cùm hæc dixisset vir sanctus, bos statim iram feritatemque deposuit: & cùm inde esset abductus, collum iugo facile subiecit. Bos indomitus collum iugo submittit.

LXXX. MVLIER item quædam mulam habebat, quę nec frenum, nec sellam admittebat, sed se pedibus sublatis erigens, mansuefieri nullo modo poterat. Hanc mulier duxit ad monasterium: cui vir sanctus, signo Crucis adhibito, dixit: Benedictus Deus, ne posthac amplius fera peruersaque sis: sed freno suscepto, heram tuam insidentem admitte cum omni mansuetudine. Ad hoc enim te Deus ministerium creauit. Et statim illi mulier insedit. Neque enim parere amplius recusauit. Idem & in equis, & in aliis animalibus effectum est. Signo Crucis & imperio bestias feras mansuefacit.

LXXXI. CVPIEBAT vir beatus aliquid ex glorioſi martyris Georgij reliquiis habere, & rogabat eum, vt se voti compotem faceret. Pius autem Æmilianus, Germiorum Episcopus, sancti capitis eius particulam, manusq; digitum, & dentẽ vnum, aliamq; particulam eius corporis habebat. Huic martyr apparuit, iussitq;, vt eas seruo suo Theodoro reliquias in templum, quod sibi exædificârat, transferendas traderet. Misit igitur Episcopus nuncium ad beatum virum, qui eũ nomine suo hortaretur, vt se ad precandum in templum sancti Archangeli conferret: cupere enim se illum salutare, optatasque illi sancti martyris reliquias dare. Hac lætus pollicitatione, ex monasterio exiit, & in Germiorum ciuitatem ingressus, in Archangeli templo precabatur. Amanter suscepit eum sanctus Episcopus Æmilianus, & in monasterium sanctæ Deigenitricis, quod vocatur Aligetes, perduxit. Eo tempore magna erat in Pesinuntium metropoli siccitas, & fruges ac fructus omnes exaruerant. Quamobrem cùm incolæ intellexissent, Christi seruum Theodorum apud Æmilianum Episcopum diuertisse, celeriter ad eum omnes cum clericis in sanctæ Deigenitricis templum conuenerunt: permittenteque Episcopo Æmiliano, in ciuitatem suam eum adduxerunt, vt, facta supplicatione, per eius preces è cœlo pluuiam impetrarent. Procul ab hac ciuitate sex passuum millibus erat hortus, quem magna locustarum occuparat multitudo, & totum prope deuastarat. Huius horti dominus cùm beatum Theodorum adesse intellexisset, processit illi obuiam, & ad pedes eius prostratus, calamitatem in hortum suum à locustis illatam indicauit. Cui vir sanctus: Abi, inquit, fili, & affer aquam in vase. Cucurrit ille, & è propinquo flumine aquam attulit. Quam Dei seruus, cùm benedixisset, dedit ei, dicens: Hac aqua quatuor horti tui angulos consperge, & dabit tibi Dominus id quod exoptas. Ad hortum reuersus homo, studiosè fecit, quæ vir sanctus præceperat. Cumque ad locum, quem primum adspersérat, reuertisset, ne vnam quidem locustam reperit. Paulo post item inuisens, omnes plane locustas deletas inuenit. Quamobrem cùm manus suas oleribus implesset, currens ad beatum Theodorum miraculi effectorem contendit. Tuncautem obuiam illi trium millium passuum à ciuitate processerat supplicatio. Cum illa igitur ingredientem sanctum virum olitor assecutus, procidit ad pedes eius, eique olera, quæ in manibus ferebat, obtulit, nuncians miraculum, quod factum fuerat. Beatissimus verò Georgius Metropolita, cum lætitia sanctum Theodorum suscepit, qui in diem sequẽtem supplicationem indicendam mandauit. Postridiè igitur mane, cùm vniuersa ciuitas in Catholica Ecclesia sanctæ Sophiæ esset congregata, beatus Theodorus & Metropolita Georgius cum vniuerso populo supplicantes, ad venerabile sanctorum Angelorum templum extra muros conuenerunt: atque inde ad sanctam Sophiam reuersi sunt. Vbi cum sanctus Christi seruus Metropolitæ rogatu sacrificasset, omnesque sacra mysteria percepissent, nubibus contractum est cœlum, & tanta pluuiæ copia in totam illam regionem descendit, vt aquarum fontes & flumina in tertium vsque diem exundarint. Omnes igitur lætitia pleni, Deum collaudabant, qui serui sui precibus motus, misericordiam suam ostendisset. Metropolita autem & populo comitante, S. Theodorus illinc discessit: & cùm ad Episcopum Æmilianum venisset, ab eoq; optatissimas S. martyris Georgij reliquias accepisset, ad sanctum monasterium suum cum gaudio reuersus est. S Georgij martyris reliquias accipit, Bar. an. 598. Vide mirã aquæ benedictæ virtutem. Impetrat à Deo pluuiã

LXXXII. ILLIS diebus Cadosiæ Episcopus ad eum in lectica vectus est, qui manus dolore, & articulorum omnium solutione laborabat: nec manibus suis ori poterat cibum admouere. Hic in Archangeli templo ad B. Theodori pedes prostratus, magna voce, Miserere, inquit, mei, serue Dei altissimi: & me quoq; tuorũ fac miraculorũ participem. Scio enim Deum tibi, quæcunque poposceris, largiturũ. Cùm autem Christi seruus illum esse Episcopum intellexisset, ægrè tulit eam adorationem, & eum fecit excitari: precationique incumbens, orabat Deum, vt morbum eius expelleret. Absoluta autem precatione, iussit, vt in dextera parte templi S Georgij martyris collocaretur, ad S. martyris Platonis oratorium, vbi & cellula eius sita est. Sic autem Episcopum est allocutus: Bono sis animo, magne domine. Dei enim benignitate confisus, te breui à morbo liberatum iri spero. Et cum oleo benedixisset, dedit ei, vt eo se vngeret. Duarum igitur hebdomadarum spacio conualuit Episcopus, è monasterioque discessit, ambulans & saliens, & laudans Deum. Episcopi morbum articularem sanat.

LXXXIII. CLERICVS quidam, nomine Salomon, ab immundo spiritu vexatus, ad sanctissimum virum accessit cum vxore sua, quæ ipsa quoque pariter vexabatur. Hi quotidie benedictionem eius accipientes, à spiritibus immundis breui temporis spacio liberati sunt: vt ex depicta tabella, quam in vestibulo templi Archangeli, vbi dormiebant, testem miraculi reliquerunt, intelligi potest. Nota de picta tabella.

LXXXIV. QVIDAM è Salmania vico grauiter ab immundo spiritu vexatus, ad monasterium se contulit: quem vir sanctus, propter dæmonis importunitatem, in angustam cellulam coniici mandauit: & illuc se quotidie ad precandum conferebat. Quamobrem duarum hebdomadũm spacio liberatus, discessit. Accidit vt eodem tempore regio illa vniuersa fame laboraret. Monachi igitur & pauperes ægroti, consumptis omnibus cibariis, magnis in angustiis versabantur. Erat autem Quadragesimæ tempus: quo quidem tempore beatus vir in Dei genitricis monasterio quietem & silentiũ obseruabat. Biduo igitur ante Ramos palmarum Dionysius horrei custos ad eum venit, eiq; se ne pro monasteriis quidem, ne dum pro multitudine alenda, cibos habere nunciauit. Palmarum enim die è cellula sua solitus erat exire, & biduo illo ingens multitudo conueniebat. Abi, inquit B. Theodorus, in horreum, & farinæ reliquias ex arcis in vasculum collige, & affer ad me. Quod cum ab illo factum esset, vir sanctus Deum precatus est, vt victui necessaria monasteriis suis suppeditaret. Absolutaq; precatione: Accipe, inquit, frater farinæ vasculum, & illud super altare sanctissimæ Deigenitricis impone: & Deus nobis cibaria subministrabit. Fecit ille, quod vir sanctus præceperat. Postridie verò quidam viri pij ex longinquis regionibus triginta naues Cyprias farina onustas aduexerunt. His & aliis innumerabilibus rebus admirandis, quibus, tanquam floribus & margaritis, quotidie sanctus coronabatur, magnæ ab omnibus gratiæ agebantur Deo, multique, relicto mundo, iugum monasticum non solùm in eius monasteriis, sed etiam aliis in locis suscipiebant. Itaq; verba illa Euangelica implebantur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. *Matth.* 5. Dæmoniacus fit sanus Mira vis pręcum sancti viri. Multi fiunt monachi.

LXXXV. QVONIAM igitur & hic vir, quemadmodũ & Apostolus Paulus, corporis afflictionibus erat obnoxius, nõ alienũ erit,

erit, vt ad vtilitatem noſtram eas perſequamur, ne, quoties in eiuſmodi morbos & calamitates incidimus, animis concidamus: præſertim cùm Deus nobis ea ratione præmium paret: & idcirco viris iuſtis orantibus, vt à miſeriis liberentur, nonnunquam aduerſetur, & dicat: Sufficit vobis gratia mea: nam virtus mea in infirmitate perficitur. Vt igitur in hoc ſancto Chriſti imitatore, Dei virtus per infirmitatem perficeretur, corpus eius vulnere affectum erat: quod ſi quando per ſe cicatricem obduxerat, indumenti aſperitate rurſum exulcerabatur. Hoc ille vulnere ad obitum vſq; laborauit, ſibique illud à Deo datum fuiſſe dicebat, vt ei aſſidue gratias ageret. Oculorum item morbo ſingulis annis æſtatis tempore per ſeſquimenſem laborabat, & maiorem in modum gratias agebat Deo. Impediebatur tamen, quo minus turbas poſſet ſuſcipere. Quamobrem diuinitus incitatus, ad templum Dominæ noſtræ Dei genitricis, quod eſt Sozopoli, conſtituit proficiſci. Diuinum enim munus, quod illic eſt, iampridem videre concupierat. Cùm igitur ad pontem, qui Tantaëndia dicitur, peruenisſet, Phentinus quidam cæpo obuiam illi miſit, qui eum rogarent, vt in hoſpitium ſuum ingredi vellet, ſibique benedictionem ſuam relinquere. Iacebat enim ſemimortuus multo iam tempore, & facies eius poſt tergum erat diſtorta. Ad eum igitur ſanctus Theodorus ingreſſus, cauſam quæſiuit, quamobrem id ei contigiſſet. Cui ille reſpondens: Cùm eſſem, inquit, extra diuerſorium, venit canis quidam niger, & coram me hiauit: quamobrem ego quoque inuitus idem feci. Cumque ipſe ſtatim euanuiſſet, ego in febrem incidi, faciemque diſtorſi. Verùm ſi tu, ſerue Dei, aliquid potes, adiuua me. Nam cùm & greges armentaque mea interirent, poſteaquam tu pro me preces fudiſti, ne vnum quidem animal periit. Hæc ille cùm dixiſſet, pro ipſo precatus Deum beatus vir, ter in eius faciem inſufflauit: & aquæ benedicens, dedit ei: Accipe, inquiens, & hac de aqua conſperge. Quod enim vidiſti, dæmonium erat. Sed in Chriſti nomine, cùm reuertemur à precatione, te ſanum & incolumem inueniemus.

1. Cor 12. Vulnus habet perpetuum.

Laborat ex oculis.

Aquę benedictæ vis.

Egreſſus igitur è diuerſorio, itinere ſuo progrediebatur: cumque ad Amorium ciuitatem appropinquaſſet, ſalutaris eius aduentus omnibus innotuit: & ciues vniuerſi ſupplicantes obuiam illi extra muros proceſſerunt. Et oblatus eſt illi puer à patre, pedibus adeò diſtortis, vt nullo modo poſſet incedere: qui, ſancto viro Deum obſecrante, curatus eſt. Et ecce vir quidam illuſtris ex eadem ciuitate, nomine Ioannes, filium ſuum duodeuiginti annos natum, qui triennio paralyticus iacuerat, ad virum ſanctum geſtandum curauit, & multis cum lachrymis rogauit eum: Miſerere, inquiens, iſtius infelicis & calamitoſi, ſerue Dei, & Deum pro illo deprecare, vt à morbo eum curet, & incolumem mihi largiatur: aut certè celerem illi ex hac vita exitum tribuat, ne videam ipſum tam miſerè a morbo cõſumi. Quomodo, inquit ſanctus Theodorus, in morbum hunc incidit? Cui ille reſpondit: Cùm ad venandum profecti eſſemus, in leporem hic miſer incurrit: quem cùm iaculo transfixiſſet, in paralyſim incidit, eaque triennio iam laborat. His auditis, Chriſti ſeruus iuſſit eum Anaſtaſij viri pij domum portari, & in oratorio ſanctiſſimæ Deigenitricis, vbi erat ipſe manſurus, conſtitui. Mox in vrbem ingreſſus, totam ſupplicando luſtrauit. Cum autem ad Catholicam & primam ciuitatis Eccleſiam eſſet peruentum, obuiam illi factus eſt Epiſcopus: longius enim cum populo obuiam procedere propter valetudinem non potuerat. Quamobrem & ipſius Epiſcopi rogatu, ſacrificium obtulit ſanctus Theodorus, & populo benedixit: diſcedensque, Anaſtaſij domum extra muros ſe contulit: & in oratorium Deigenitricis ingreſſus, adoleſcentem illum paralyticum iacentem inuenit: cumque benedixiſſet oleo, faciem eius, & manus, & pedes, & reliqua omnia corporis eius membra diſſoluta inunxit, & ſic eum allocutus eſt: Tibi dico, adoleſcens, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſurge, & ſta ſanus, ne propter te pater tuus doleat. Cumque ille caput ſuſtuliſſet, manum ei vir ſanctiſſimus porrexit, & excitauit: precibusque ſuper ipſum adhibitis, ſanum patri reddidit. XCV.

Puer diſtortis pedibus curatur.

Curat paralyticum oleo benedicto.

Cvm in Deigenitricis templum eſſet ingreſſurus, ecce quidam alius paralyſi laborans propter dæmonem, qui ipſum occultè multis iam annis vexabat, eadem hora ſurrexit, cœpitque ab immundo ſpiritu vexari, & Deigenitricis ſeruo, cui ab ea miraculum hoc ſeruatum fuerat, occurrens atque vociferans: O vis, inquit. Cur veniſti huc, ferriuore, cum Georgio Cappadoce, vt me torqueres atque configeres? Tot annis latui, & per te nunc indicor. Tunc omnes ſpectatores obſtupuerunt. Beatus autem vir ſpiritum immundum increpans, ſigno Crucis & precibus adhibitis, paralyticum curauit. Et in ſanctiſſimæ Deigenitricis Mariæ venerabile templum ingreſſus, vbi diuino munere oleũ manat, manibus in Crucis ſpeciem extenſis precans, oculos in admirabili imagine defigebat, cum oleum diuino nutu efferueſcens, in oculos eius inſiliit, eosque conſperſit. Quamobrem omnes, qui diuinum illud teſtimonium adſpiciebant, dixerunt: Verè magnus eſt hic Dei ſeruus. Cùm autem de eius aduentu beatiſſimus Epiſcopus Zoilus intellexiſſet, ſtatim honorificè duxit eum in Epiſcopium ſuum, amiceque tractauit. XCVI.

Item alium.

Nota de oleo ex imagine manante.

Postea verò, quàm diebus quadraginta precibus incubuit, relicta Sozopoli, ad vrbem Amorium appropinquabat: vbi ſaliens obuiam illi proceſſit puer, qui diſtortis iam pedibus exiſtens, ab eo benedictionem acceperat, & Dei gloriam, quæ in ſe extiterat, nunciauit. Die verò ad veſperam inclinante, vrbem ingreſſus, apud virum illuſtrem Ioannem, cuius filium paralyticum precibus curauerat, diuertit. Et poſtridie manè diſcedens, in Germiorum ciuitatem ad Epiſcopum Æmilianum peruenit: à quo dimiſſus, ad monaſterium ſuum proficiſcebatur. Cumque ad prædictum pontem veniſſet, audito Phentinus eius aduentu, proceſſit illi obuiam ſanus & laudans Deum, qui ſe ſerui ſui precibus à tali periculo liberaſſet: animique grati munus obtulit equum ex armento ſuo. XCVII

Cvm igitur vir pius & ſanctus ad monaſterium peruenisſet, duæ claræ mulieres è metropoli Epheſo cum lecticis & magna ſupellectili ad eum ſe contulerunt. Erat vni ex illis filius annorum viginti, Andreas nomine, mutus: Alteri autem filiola annorum octo paralytica. Hæ fœminæ cum filiis & domeſticis ſuis ad ſancti viri pedes procidentes, magna voce multisq; lachrymis ſupplicabant, vt filiis ſuis ſanitatẽ largiretur. Quibus Chriſti ſeruus Theodorus præcepit, vt ſurgerent. Et cùm precatus eſſet Deum, iuſſit, vt dies aliquot ibi manerent. Quadam autem die à pſalmis canendis circiter horam nonam de more egreſſus, vt populo benediceret, eumque dimitteret, puellulam iacentem inuenit: & accedens, ſignauit eam, & Deum obſecrauit: ab eaque recedens, ad altaris introitum aſcendit, & populo benedixit, & puellæ paralyticæ præcepit, vt ad ſe veniret. Quæ repentè, ſolutis diaboli vinculis, ſurrexit & ad eum venit. Turbæ verò adſtantes, cum matre puellæ pro tali miraculo cum lachrymis gratias agebant Deo. Atque ita mater accedens, filiolam ſuam è manu eius ſanam accepit. Quinetiam adoleſcentem mutum beatus Theodorus cum ſignaſſet, dixit matri eius, vt cum aliis diſcederet: fore enim, vt in ipſo itinere loqueretur. Suſcepta igitur viri ſancti benedictione, in ciuitatem ſuam omnes redierunt. Et paulò poſt quidam ab illa veniens ciuitate adoleſcentem locutum eſſe nunciauit. XCVIII

Item alias ſigno Crucis & oratione curationes facit.

Oppidi Sandi presbyter, nomine Florentius, habebat fratris filium, cui cancer os exedebat. Eo igitur ſuper iumentum ſuum impoſito, magno ſtudio ad monaſterium contendit, & ad beati viri pedes procidens ac lachrymans, ſupplicabat, vt pueri morbum, cui nulla medicorum remedia proderant, curaret. At ille, fuſis precibus, locum morbo exeſum contrectans, ter in os eius inſufflauit, & aquam, cui benedixerat, dedit, vt ex ea acciperet. & ſtatim cœpit morbus eſſe leuior. Et cùm egreſſi eſſent è monaſterio, priuſquam domum peruenirent, prorſus euanuit. XCIX.

Sanat cancri morbũ.

Cvm totius populi ſupplicatio, poſt Domini noſtri Ieſu Chriſti reſurrectionem die ſabbati, vt quotannis fieri ſolet, ad monaſterium conueniſſet, erat in loco demiſſo lebes ebulliens iuxta viam. Peracto autem ſacrificio, cum vniuerſus populus ad epulas properans, è monaſterio egredi feſtinaret, puer è templo ſancti martyris Georgij exiens, diabolo impellente, in lebetem feruentem incidit. Accurrentes autem parentes, pedibus eum inde extractũ, in templum C.

plum ſancti martyris, vbi vir ſanctus populo benedicebat, intulerunt, & ſemimortuum ad eius pedes cum lachrymis depoſuerunt. Tum Dei ſeruus puerum iuxta ſanctum altare collocauit, &, inclinato capite, pro ipſo precatus eſt Deum. Et cùm illum oleo ſemper ardentis lucernæ inunxiſſet, Dei gratia excitauit, & ſine vllo detrimento parentibus incolumem reddidit. Semimortuum vitæ reſtituit.

CII. FORTE cum ſupplicatione monaſterij ſancti Theodori ex Briania præfectus Anicetus venerat. Hic cùm id, quod puero contigerat, audiuiſſet, eumque ſanum & nulla in parte combuſtum adſpiceret, lebetis aquam eſſe frigidam exiſtimauit. Itaque cùm eadem hora ſupplicando illàc iter faceret, manum in lebetem iniecit, vt cognoſceret, vtrùm aqua calida eſſet, an frigida: & ſtatim manus eius exarſit. Cùm igitur beatus vir, peracta ſupplicatione, populo benediceret, eumq; dimitteret, acceſſit ad illum Anicetus, & manum oſtendit, obſecrans, vt eam ſigno Crucis obſignaret. Cui ſubridens ſanctus Theodorus: Crede, inquit, frater, & manum, quam in lebetem vltrò coniecisti, Dominus curabit. Signo autem Crucis adhibito, Anicetus dolore leuatus eſt, & ſanus diſceſſit, laudans Deum ob ea, quæ audierat & viderat. Magna vis ſanctæ crucis.

CIII. IN oppido Sandi quidam paterfamiliâs, nomine Eutolmius, aream ſuam cupiebat ampliorem efficere. Angustior enim erat, quàm vt frugum poſſet copiam capere. Porrò collis quidam adiacebat, in quo multa inerant dæmonia. Cùm igitur vndiquè aream amplificans foderet, etiam collis ipſius lapidem amouit: vndè immundi ſpiritus exeuntes, greges & armenta, atque etiam homines inuadebant & excruciabant. Ex ijs autem clamabant nonnulli, ſe ideò vexari, quoniam collis ille fuiſſet effoſſus. Incolæ igitur, calamitate ſua perſpecta, & exiſtimantes id propterea contigiſſe, quòd Eutolmius inde pecuniam ſuſtuliſſet, ex eoq; fore, vt loci præfectus Euphrantas aduersùm ſe, tanquàm eius criminis reos, veniret, contra Eutolmium impetum fecerunt, comminantes ei, ſe illum, vti totius perturbationis authorem, cum vniuerſa eius familia combuſturos. Quo tamen tumultu per viros ſenes & graues ſedato, ad ſanctum CHRISTI ſeruum nuncios miſerunt, qui ſupplicarent, vt ad oppidum proficiſceretur, & tot moleſtiis & calamitatibus incolas liberaret. Profectus eſt cum illis beatus vir, & cùm ad locum effoſſum peruenisſet, dixit eis: Confidite filij: neque enim hoc in loco id, quod ſuſpicamini, factum eſt. Quod vt faciliùs intelligatis, altiùs effodite. Paruerunt illi, & nihil prorsùs inuenerunt. Poſtridiè verò ſupplicationem indixit: & cùm locum vniuerſum, illis etiam, qui vexabantur, comitantibus, luſtrâſſet, ad collem effoſſum peruenit: vbi cùm preces, inclinato capite, fudiſſet, omnes ſpiritus immundi, qui in animantia & diuerſa loca introierant, illuc rediêrunt. Obſecrans autem Deum & pro hominibus illis, qui vexabantur, ſpiritus immundos increpuit: & Domini Ieſu Chriſti inuocatione depulſos, adiuuante Spiritu ſancto, ibi eos incluſit. Et cùm lapidem emotum repoſuiſſet, foſſamq; complêſſet, almæ Crucis ſignum impoſuit, totamq; noctem pſallens & laudans Deum illic tranſegit. Dæmones expellit.

CIV. POSTRIDIE autem, peracto ſacrificio, cùm ad monaſterium redire vellet, acceſſerunt ad eum principes oppidi Permetaniæ, & ad pedes eius proſtrati, cum lachrymis rogârunt, vt etiam in oppidum ſuum ingrederetur, quoniam illic quoquè, cùm ex quodam loco tabula eſſet ſublata, multi dæmones egreſſi, ſex viros & ſeptem fœminas inuaſiſſent. Diſcedens igitur Chriſti ſeruus Theodorus, cum illis profectus eſt. Verùm cùm ad Æantium oppidum appropinquaret, dæmonum, ad quos eijciendos proficiſcebatur, opera factum eſt, vt iumentum, quo vehebatur, concideret, & ipſe è tergore ipſius delaberetur, & duo acuta ligna in ventrem eius defixa ſint, tripliciq; veſtimento conciſo, carni ſic inhęſerint, in ſanguinis multum effluxerit. Panno igitur lineo in plagam iniecto, iumentum rursùs conſcendit, & ad comites ſubridens: Verè, inquit, filij, Dei nos auxilium protegit aduersùs dæmones, qui nos iniuria conantur afficere. Cùm autem in oppidum peruenisſent, putabant comites eius, eum propter graue vulnus, quod acceperat, ægrotaturum. At ille Spiritûs ſancti gratia confirmatus, tanquàm ferrea ſtatura, noctem illam Deum laudando inſomnis tranſegit. Poſtridiè igitur oppidum ſupplicando luſtrauit, iuſſitq; tabulam in locum ſuum reponi: & illuc ipſe quoquè cum ſupplicatione acceſſit: inuocatoq; ſanctæ atq; eiuſdem eſſentiæ Trinitatis nomine, ſpiritus, à quibus homines vexabantur, eiecit: & omnes, qui inde abierant, coëgit, atq; ita relegauit in eo loco, vt nemini ampliùs iniuriam facerent. Habebat enim & magnum Chriſti martyrem Georgium ſibi opitulantem, cuius auxilio iam inde ab ipſa pueritia fultus fuerat. Cùm igitur ſanctæ Crucis ſigno locum obſignâſſet, inde cum comitibus diſceſſit, & ad monaſterium reuerſus eſt. Miſit etiam Epiſtolam ad Euphrantem principem, cohibuitq; impetum eius, docens, non inueniendæ pecuniæ gratia, ſed aſtutia ſatanæ locum illum fuiſſe effoſſum: domumq; dimiſit eos, qui ſe ex oppido Sandi fuerant comitati. Vir ſanctus grauiter ſauciatur. Locum ſanctæ Crucis ſigno obſignat.

CV. ALIAS item cùm in eiuſdem oppidi Sandi regione vites à locuſtis deuaſtarentur, & in oppidi Permetaniæ regione vites item à vermibus exederentur, vir ſanctus eas præſentia ſua precibusq; deleuit, ad gloriam Chriſti Dei noſtri, eam ipſi gratiam elargientis. In Eueraënſium oppido cùm agricola quidam, nomine Timotheus, collem quendã, ſeu pecuniæ reperiendæ gratia, ſeu aliam ob cauſam ſuffoderet, magna ſpirituum immundorũ multitudo ſic incolas inuaſit, vt complures ex illis tum viros, tum fœminas, tum pueros vexarent. Quamobrem Euphrantas, qui tunc Ancyranorum metropoli præfectus erat, agricolam illam comprehendi iuſſit, & quoſdam etiam ex illis, qui vexabãtur, virgisq; cædi. Verùm ij magno clamore precabantur, ne ſe pluribus verberibus afficerent: dimiſſi verò, maiores tumultus excitabant. Congregati enim, primùm Timothei, qui mali author extiterat, villam ſuccenderunt: deindè conquirebant eum, vt occiderent: & aliorum item villas exurebant. Quicquid autem in ſuis inueniebant, deuorabant ac diſſipabant, & ſupellectilem confringebant. Quòd ſi quis eos vellet cohibere, malè ab illis mulctabatur. Neque verò homines ſolùm ab ipſis dæmonibus vexabantur, ſed etiam animalia rationis expertia partim interficiebantur, partim reddebantur fera & intractabilia. Quinetiam regionis fines obſidentes, magnum iter facientibus detrimentum afferebant. Cùm igitur tota illa regio in his calamitatibus verſaretur, pauci patresfamiliâs, qui ſani permanſerant, cum clero ad monaſterium confugerunt, ſupplicesq; ſe ad viri ſancti pedes abijcientes, obteſtabantur, vt infælix oppidum ſuum ex tot miſeriis eriperet. Horum precibus exoratus vir ſanctus, cum ipſis profectus eſt. Obuiàm autem illi prodiêrunt omnes oppidani, tum animo valentes, tum à dæmonibus vexati, à quibus beatus vir contumeliis afficiebatur. Cùm autem in ſancti Archangeli Eccleſiam eſſet ingreſſus, totam noctem hymnis precibusq; tranſegit, Deum clementem obſecrans, vt ab hominibus & iumentis, totiusq; regionis finibus dæmonum multitudinem in locum, vnde exierant, compelleret. Manè verò populus vniuerſus ad eum concurrit: & eorum, qui vexabantur, ſpiritus clamabant, ſibi ab eo vim afferri, vt qui contra ipſos veniſſet, & Deum precaretur. At vir diuinus eos increpans, & diuina confiſus gratia, tanquàm pueros caſtigans, & in ſeruitutem redigens, imperabat eis, vt in locum, vnde exiêrant, reuerterentur, ibique ſine cuiuſquam iniuria permanerent. Et quoniam illuc ipſe tum propter infirmam valetudinem, tum propter nimiam vigiliam proficiſci non poterat, vni ex fratribus presbytero, nomine Iuliano, qui cum ipſo erat, mandauit, vt nomine ſuo iret, & ad collem illum clerum duceret ſupplicantem, Euangeliumque ſuper homines vexatos legeret. Cumque Iulianus, ſibi vt ignoſceret, precaretur: nihil enim profuturum aiebat, niſi ipſe accederet: indignatus vir ſanctus, eumque, vt contumacem & incredulum reprehendens: Celeriter, inquit, ſupplicationem educito, & eſto obediens ac fidelis, & non incredulus. Deus enim illis omninò miſericordiam ſuam & ſanitatem, etiam me abſente, largietur. Cùm igitur omnes ad collem cum ſupplicatione profecti eſſent, & Euange- Totam noctẽ hymnis precibusq; tranſigens, dæmones compeſcit.

lium recitarent, ipſe manſit in Eccleſia, Deum obſecrans pro omnium curatione. Quamobrem ſpiritus, qui circa collem erant, vociferabantur ſe precationibus viri ſancti conuinci & ſuperari. Item illi, qui vel homines, vel iumenta vexabant, vel loca finitima obſidebant, illuc, tanquàm ab angelicis virtutibus, coacti atq; compulſi ſunt. Et dum Euangelium pronunciaretur, omnes cum vlulatu, proiectis hominibus, in tumulum illum reuerſi ſunt, Saluatoris noſtri Dei virtute per ſerui ſui preces ita rem moderante. Obſtruſa igitur tumuli foſſa, omnes cum ſupplicatione ad Eccleſiam redierunt: peractoq; ſacrificio, cùm vir ſanctus in eo loco, precibus fuſis, Crucem collocâſſet, ab incolis monaſterium reductus eſt. Deiq; gratia factum eſt, vt illi dæmones, neq; in homines, neq; in animalia rationis expertia, quicquam ampliùs egerint.

Crucē contra dæmones collocat.

RVRSVM contigit, vt, cùm in eiuſdem oppidi regione eſſet arca quædam, & vas cum tabernaculis veterum Græcorum virorum, quæ à dæmonibus obſeruabantur, quidam ipſius loci domini arcam aperuerint, & faſtigium ſiue operculum eius in oppidum ad excipiendam aquam importârint. Quapropter dæmones, & homines, & animalia, & loca quædam finitima rursùs occupârunt. Ciues igitur interim Dei ſeruum adduxerunt, qui precibus ſuis & homines, & animalia, & loca finitima ab immundis ſpiritibus liberauit, & ſpiritus ipſos eodem, vbi erant, compulit: nec permiſit, vt arcæ faſtigium ipſis, vt flagitabant, redderetur: ſed voluit, vt aquæ vſui deſeruiret: quemadmodùm nunc item eſt pro monumento miraculorum ipſius. CVI.

CVM Bunam, & Peton, & Hyniam, loca quædam finitima, cantharorum multitudo ſic opprimeret, vt omnes agrorum fruges interciperet, incolarum precibus exoratus, ad ea loca ſe contulit, & cùm pro illis Deum obſecrâſſet, ſtatim omnis illa cantharorum multitudo deleta eſt. Atq; eiuſmodi quidem miracula diuerſis in locis ab ipſo ſæpè facta ſunt ad gloriam Saluatoris Chriſti Dei noſtri, qui gratiam hanc viro ſancto largiebatur. CVII.

Cantharos extinguit.

ANTEQVAM Mauritius Imperator occideretur, cùm in Dei genitricis monaſterio vir ſanctus præfinitum pſalmorum numerum legeret, in ſanctuario recens exædificato lucerna, quæ ſemper ardet, extincta eſt. Quapropter vni ex fratribus annuit, vt eam iterùm accēderet. Sed cùm ſtatim rursùs extincta eſſet, frater redijt, & cum precibus eam iterùm accendit. Repenteq; rursùs extincta, vir ſanctus illum reprehendens, tanquàm ineptè id feciſſet, acceſſit ipſe, & manu ſua illam accendit. Sed cùm illic adhuc ſtaret, ſimiliter rursùm extincta eſt. Tunc fratribus omnibus congregatis, ſeuerè locutus eſt ad hunc modum: Signum hoc, fratres, non ſimpliciter, mihi credite, nec temerè contigit. Vos ergò diligenter explorate, quid egeritis, & in conſpectu Dei peccatum veſtrum confitemini. Licet enim vos illud celare conemini, Deus ipſe patefaciet. Cùm autem fratres ſibi nullius eſſe culpæ conſcios reſpondiſſent, ad obſecrandum Deum acceſſit, vt ſibi rem indicaret. Cumq;, re diuinitùs patefacta, triſtis eſſet, & cum gemitu diceret: Verè tu, Eſaia, naturam hominum expendiſti, cùm diceres: Omnis homo fœnum, & omnis gloria hominis, tanquàm flos fœni. Aruit fœnum, & flos eius decidit. Et cùm hæc ipſe loqueretur, fratres rogabant eum, vt rem omnibus patefaceret. Quibus cùm præcepiſſet, vt nemini rem indicarent, prædixit eis, quo mortis genere Mauritius Imperator eſſet interiturus. Fratribusq; meritò id illi euenturum reſpondentibus, ob ea quæ improbè geſſiſſet: Sic ipſe quidem, filij, inquit ſanctus Theodorus, morietur: ſed poſt eum multò deteriora contingent, quæ hæc ætas non expectat. Paucis igitur pòſt diebus interfectus eſt Mauritius Imperator: & imperio potitus eſt Phocas. Qui cùm in Orientem miſiſſet Domitium * conſobrinum, vt exercitum duceret aduersùs Perſas, qui regiones noſtras vaſtabant & prædabantur: is autem Domitius de hoſtium impetu, qui Cappadociam vſq; peruenerant, deq; Sergij patricij Imperatoris propin qui interitu intellexiſſet, magno in mœrore & metu verſabatur, nec iter ſuſceptum audebat perficere. CVIII.

Viſio S. Theodori de nece Mauritij. Bar. an. 602

Eſa. 40.

Anno 602. Mauritius Imperat. occiditur.

* alij nepotē. Bar. an. 605.

AVDITA igitur ſerui Dei fama, ad eum ſe in monaſterium contulit, ſeq; ad eius pedes abijciens, ſupplex rogabat, vt pro ſe Deum precaretur, vt ſcire poſſet, quid ſibi agendum eſſet: in dubio enim ſe propter hoſtium incurſum verſari. Reſpondens illi Dei ſeruus: Abi, inquit, fili, in nomine Dei, & ſuſceptum iter perfice: incolumis enim ad exercitum peruenies. Verùm cùm in acie ſtabis aduersùs Perſas, & prælium inibis, in magno diſcrimine verſaberis. Sed commendo te Deo, & ſancto eius martyri Georgio, vt te à periculo integrum conſeruet. Cùm igitur te periculum premet, memor eris huiuſce precationis, & Deus te à periculo eripiet. Hæc & alia multa tempori congruentia locutus, benedixit ei, atque abire permiſit. Peruenit igitur incolumis ad exercitum, vt vir ſanctus prædixerat. Cumque, inito cum Perſis certamine, inſidiis peteretur, magnoque eſſet in diſcrimine cum vniuerſo exercitu, meminit verborum ſancti viri, cuius precibus Deo fuerat commendatus. Et pedes in cannetum ingreſſus, delituit, atque ita periculo ſeſe ſubduxit: collectoque exercitu, in Romanorum loca ſe contulit, & ad Imperatorem peruenit. Quo quidem in itinere virum ſanctum inuiſit, & magna cum fide ad pedes eius proſtratus, gratias egit Deo, qui ſe precibus ipſius è tanto periculo eripuiſſet. Et confeſſus eſt, omnia, quæ beatus vir prædixerat, contigiſſe. Solenni igitur Dominico die celebrato, & ſuſcepta viri ſancti benedictione, ad regiam vrbem profectus eſt: & ex eo tempore magna in veneratione habuit beatum Theodorum, & ſanctam eius manſionem: & ſemper cùm ab Oriente ad regiam vrbem iter faceret, ad ſanctum virum diuertebat, multaque munera eius manſioni, & ſancti Georgij templo & oratoriis relinquebat. CIX.

Prędicit futura Domitio.

VENIT quidam vir ab vrbe regia, nomine Phocas, qui inteſtino quodam morbo grauiter laborabat, aſſidueq; multum ſanguinis ex ore & ventre emittebat, neq; ſtare, neq; iacere valens. Hic virum ſanctum nactus in monaſterio ſanctiſſimæ Dei genitricis, procidit ad pedes eius, obſecrans, vt pro ſe Deum precaretur, vt à tanta ſe miſeria liberaret. Multa enim ſe medicorum remedia fruſtrà expertum eſſe. Præcepit autem vir ſanctus, vt in ſanctiſſimo Dei genitricis oratorio maneret. Et manè dixit illi: Nunc, fili, abi in pace. Ipſe verò cum clamore cœpit dicere: Itáne, pater, me, qui tam longinquis è locis ad te veni, dimittis incuratum? Ægroti omnes, qui ad te confugiunt, recedunt ſani, & ego ſolus miſer negligor? Non diſcedam profectò ex hoc loco, niſi à morbo liberer. Obtempera, inquit beatus vir, fili, & cum fide proficiſcere. Preces enim tuæ acceptæ ſunt. Nec longè hinc abieris, cùm integram morbi curationem ſenties. Quòd ſi totum vitæ tuæ tempus hîc conſumpſeris, nullam propterea, mihi crede, leuationem accipies. His ille auditis, multis cum lachrymis clamans: Nôui, inquit, ſerue Dei, quòd me perſequeris, vt indignum, qui hîc maneam & curer. Ecce diſcedo, vti iubes. Tu ſaltem Deum, quem purè colis, pro me roga, vt ſanus reuertar domum. Abi, inquit vir ſanctus, fili: ſpero enim, Deum breui miſericordiam tibi ſuam oſtenſurum. Cùm igitur inde egreſſus, ad Siberis fluuij pontem appropinquâſſet, naturali neceſſitate coactus, è lectica deſcendit: &, quemadmodùm illi, qui, hauſtis medicamentis, purgantur, fœditum corporis onus cum morbo depoſuit: nunciumque miſit ad ſeruum Dei, qui curationis munus ſibi diuinitus datum indicaret, peteretque, vt ſibi per eum liceret reuerti, quò Deo gratias ageret. Reſpondit beatus Theodorus, vt Deum animo laudaret. Quamobrem ad regiam vrbem Deum laudans reuerſus eſt. CX.

Prædicit morbidi curationē.

ALIVS quidam Sebaſtæ ciuitatis gubernator oculis captus, ad virum ſanctum in monaſterium venit. Et cùm intellexiſſet, eum eſſe in inferiori monaſterio ſanctiſſimæ Dei genitricis, ab vno è comitibus ductus, humi proſtrauit ſe, & lachrymans Deum precabatur. Quem cùm vir ſanctus, qui tunc præfinitum pſalmorum numerum in Dei genitricis oratorio perſoluebat, ita precantem adſpexiſſet, fratribus, qui ſecum erant: Vir, inquit, ille obtinuit id, cuius gratia profectus eſt: fidem enim ſecum attulit. Fides autem valet plurimum. Cum autem ingreſſus, ſe ad CXI.

Item cæci cuiuſdam.

ſancti

sancti viri pedes supplicem abiecisset, petens videndi facultatem: Deus, inquit beatus Theodorus, tibi profectò tribuet, quod flagitas. Biduum hîc mane cum tuis comitibus, teq; itineris labore fessum recrea: posteà verò discedes. Tertio igitur die cùm illi benedixisset, præcepit, vt abiret. At ipse supplex & lachrymans: Obtestor te, inquit, vir sanctissime, per Deum, qui tibi largitus est munus curationum, ne me ita cæcum dimittas, ne ciuibus meis labor & supplicatio mea inanis fuisse videatur. Hæc & alia multa magna voce cùm diceret: Crede mihi, inquit vir beatus, non erit inanis labor tuus. Preces enim tuæ susceptæ sunt à Deo. Et celeriter, si discesseris, recipies videndi facultatem. Quòd si recusaueris obtemperare, cæcus permanebis. Hoc ille audito, discessit, & in oppido Araunia, quod quinq; millium spatio aberat, diuertit. Manè verò, cùm sibi manus & faciem ablueret, adspexit, & cœpit Deum collaudere. Cumque ad virum sanctum reuerti vellet, nec sine eius permissu auderet id facere, misit vnum è comitibus suis, qui rem illi nunciaret, peteretque, vt sibi per eum reuerti liceret. At vir sanctus illi iussit significari, vt in pace iter suum conficeret, & Deo gratias ageret. Sanus igitur in patriam reuersus, per quosdam, qui ad sanctum Theodorum se conferebant, salutem ei nunciauit, & Deo gratias egit. Cæco visus reformatur.

CXII. NAVICVLATOR quidam, nomine Theodorus, cùm è Callensium Ponti mercatu nauigaret, à dæmone vulneratus est, & ad virum sanctum se contulit: quem cùm in inferiori sanctissimæ Dei genitricis monasterio reperisset, ad pedes eius procidens, plagam illi suam ostendit. Spiritus erat nobis conspicuus sub corporis cute, tanquàm mus. Cui vir sanctus cùm manum imposuisset, aufugiens per eius membra cursitabat. Sed vir sanctus cùm illum in brachio, ne cursitaret, conclusisset, homini iussit, vt in ipso diuerteret monasterio, seq; itineris labore fessum recrearet. Mox autem, precibus adhibitis, brachio Crucis signum imposuit, expulsoq; dæmone, liberum dimisit. Dæmonem crucis signo abigit.

CXIII. ANTIPATER ex Æantium oppido procurator, & Demetrius presbyter pietatis studiosissimus ex oppido Silindiconensi, & Ætius ex oppido Alectoria procurator, viri præclari, ad sanctum Theodorum, cùm esset in mulierum monasterio sancti Christophori, sese contulerunt. Tunc aût ille cœnabat: quamobrem ipsos quoq; vocauit ad cœnã. Porrò cùm sine operculo lebes esset, dæmonis opera factum est, vt chlorosaura in olera, quæ coquebantur, incideret. Cumque minister olera apposuisset, eaq; omnes, adhibita viri sancti benedictione, comedissent, præcepit ministro vir beatus, si quid adhuc olerum reliquum esset, vt illud apponeret. Quod cùm ille fecisset, & ipsi comederent, chlorosauram offenderunt, eaq; cognita, cœperunt clamare: Perimus, pater sancte, perimus. Quidnam egimus? Chlorosaura enim est serpens venenatus. Cùm igitur conquererentur & dolerent, quod vxores & liberos non essent amplius visuri, dixit eis Christi seruus: Ne timeatis, filij. si enim Deo creditis, & mihi credite humili seruo eius. Nihil omninò detrimenti accipietis. Qui enim ab Elisæo propheta inuocatus est Deus, cùm mors esset in olla, idem vera pollicetur: Et si mortiferum, inquiens, quid biberitis, non vobis nocebit. Et cùm poculo ei benedixisset, dedit eis bibere. Nec eorum quisquam vlla affectus est iniuria. Postridiè igitur dimisit eos collaudantes Deum. Vide quantùm valuerit sancti viri benedictio cibo adhibita. *4. Reg. 4. Marc. 16.*

CXIV. GEORGIVS Cappadox cùm magna militum manu, catenis collo, manibusq; ac pedibus iniectis, vinctus traheretur ad Phocam Imperatorem, tanquàm imminutæ maiestatis crimini obnoxius, cupiebat sanctum Theodorum inuisere, & eius se precibus commendare. Eodem & custodes desiderio tenebantur. Quamobrem ad eum se contulerunt, & accepta eius benedictione, illum rogârunt, vt Georgium vinctum admoneret, vt animo syncero se duci sineret, nec sibi, aut ipsis insidias faceret, ne in capitis periculum apud Imperatorem incurrerent. Id fecit sanctus pater. Diuinarum enim scripturarum vtens testimoniis, monebat eum: Hæc, inquiens, fili, quæ sunt in hac vita, breuia caducaq; sunt: quæ verò in altera vita nos manent, stabilia & sempiterna. Caue igitur, ne tibi ipse mortem consciscens, in æternum supplicium incidas. Illudq; considera, fili, & tibi ipse propone, vt siue hoc, siue alio crimine iure damnatus, capite plectaris, libenti animo supplicium subeas, vt in vita futura liber sis & absoluaris. Quòd si nullius es tibi criminis conscius, multo libentiùs, si condemneris, supplicium adi, vt coronam eandem accipias, quam sancti omnes, qui iniuria interfecti sunt, perceperunt. Expedit enim, vim iniustè patientem mori, quemadmodum & sancto Abel, & innocenti contigit Zachariæ, & sancto Ioanni Baptistæ, & sanctis Apostolis, & Christi martyribus. His & aliis multis diuinarum scripturarum testimonijs Georgius animo confirmatus, petijt, vt diuinorum mysteriorum particeps fieret. Tunc beatus Theodorus ad custodes: Veneramini, inquit, filij, mysterium Domini, & soluite hunc, dum illud accipit. Neq; enim æquum est, vt quisquam vinculis obstrictus Christum suscipiat, qui pro nobis passus est, vt nos ab inferni vinculis liberaret. Cùm autem illi excusarent se, dicerentq;, id sibi non licere: Georgium enim esse virum nobilem ac strenuum, qui si solutus esset, vt vellet ingratus esse & aufugere, nullo modo comprehendi posset: beatus Theodorus, sumpto diuinæ communionis poculo, vt id illi impertiret, suspirans ad Deum suspexit, & ilicò vincula humi strepitu conciderunt. Quamobrem cùm milites tumultuarentur, & ad fores claudendas currerent, ne Georgius fugeret: Nihil, inquit sanctus Theodorus, timeatis. Ego enim gratum & syncerum huius viri animum planè nôui. Cùm igitur illi diuina mysteria tribuisset, voluit etiam, vt simul cum custodibus apud se cibum caperet. Pòst autem, vinculis rursùm iniectis, discesserunt. De Georgio Cappadoce vincto ad Phocam ducto. Bar. an. 603. *Gen. 4. 2. Par. 24.* Vincula hominis capti ui diuinitus soluuntur.

CXV. CVM XVI. Kalend. Augusti solennis sancti martyris Antiochi dies in eius templo celebraretur, & beatus Theodorus sacrificaret, dum, vt regionis est mos, discum in sublime tolleret, vt sanctum panem ostenderet, sanctus ipse accepti sacrificij panis super disco per se cœpit sublimis extolli, & tanquàm exultans & saliens sursùm, deorsumque, cunctis spectantibus, ita moueri, vt omnes, qui aderamus, illius ascendentis descendentisq; motum & sonitum videntes audientesque, admiratione & timore propter miraculum repleremur. Ipse verò sanctus compunctionis lachrymis & incredibili gaudio plenus, immensam Dei nostri bonitatem nobiscum collaudabat.

CXVI. CVM in oppidis finitimis supplicationes fierent, & Cruces, quæ gestari solent, horribili miserandoq; spectaculo, per se concuterentur & commouerentur, interrogatus vir diuinus, qui sibi id vellet, respondit: Deum, ô filij, precibus placate, quoniam magnæ mundo imminent calamitates. Domitius autem patricius, vir clarissimus, promiserat se auream Crucem ad supplicationis adorationisq; vsum effecturum. Itaq; misit vir sanctus Epiphanium diaconum ad illum. Qui cùm aurifici aurum dedisset, diaconum rogauit, vt tantisper moraretur, dum aurifex opus conficeret. Et sanctissimus Patriarcha Thomas, qui post beatæ memorię Cyriacum, in pontificia regiæ ciuitatis sede successerat, laudata viri glorioſi pietate, dedit etiam ipse particulam venerandi ligni sanctę Crucis, & particulam sancti sepulchri Saluatoris nostri Dei, & veli particulam sanctissimæ Dei genitricis, conijciendas in vmbilicum illius Crucis, quæ ex auro conflabatur. Quæsiuit autem ex ipso Diacono, vtrùm verus fuisset ille crucium motus, qui in regione Galatarum factus fuisse dicebatur. Cumq; Diaconus id affirmâsset, valdè timuit beatissimus Patriarcha, & solicitudine plenus, epistolam scripsit ad seruum Dei, rogans eum, vt quam celerrimè ad se in ciuitatem regiam proficisceretur. Tunc venit ad eum ex portis superioribus Theodorus dux regius, qui olim dæmonis dolo mente captus, viri sancti precibus mentis compos factus fuerat, & rogabat eum, vt si ad regiam vrbem iret, per superiores portas iter faceret, & domum suam ab immundis spiritibus liberaret. Id se facturum respondit beatus vir, & dimisit eum. Nota de crucibus, in supplicationibus gestandis. Bar. ann. 607.

CXVII. CONTIGIT, vt Deo charissimus Philumenus præfectus, laudabilis vitæ suæ cursu confecto, in senectute bona diem obiret extremum. Hunc Dei seruus cùm honorificè sepeliendum curâsset, Ioannem presbyterum, eidem probitate & moribus similem, hortatus est, vt monasteriorum ipsius curam susciperet. Quod ille munus cùm recusaret, ad

Orientisque secessum spectaret: Si, inquit, in hoc non obedieueris, vt fratrum tuorum curam suscipias, non habebis partem mecum. Quibus verbis commotus, onus suscepit. Cùm autem ad regiam vrbem proficisci decreuisset, à Dorylei oppidi incolis & à monachis & discipulis suis Photio & Cyrico mansionis sancti Georgij, quæ Fontium dicitur, exoratus, illàc iter habuit. Et turbis vndiquè è locis vicinis cum supplicatione obuiàm procedentibus, in oppidum ingressus est. Vbi peracto sacrificio, benedixit eis. Inuisit etiam Fontium monasterium: & cùm monachorum animos diuinis documentis in religione confirmâsset, discessit. Appropinquanti autem ad sanctissimæ Dei genitricis monasterium, obuiàm venit illi Theodorus ille dux regius, de quo paulò ante mentionem fecimus, & domum suam, ad portas superiores sitam, duxit virum sanctum, vt eam à magna dæmonum vexatione liberaret. Et homines enim, & animalia rationis expertia ab immundis spiritibus vexabantur: & cùm domestici pranderent, aut cœnarent, lapides super mensas iaciebantur. Ex quo magnus omnes terror inuadebat: & mulierum telæ rumpebantur, & tanta murium & serpentium multitudo domum occupabat, vt præ formidine in eam ingredi nemo auderet. Domum igitur Dei seruus ingressus, totam noctem psallendo & Deum obsecrando traduxit: & aqua, cui benedixerat, totam domum adspergens, eam à spiritibus immundis liberauit.

Infestat ædes habent dæmones.

Pelluntur aqua benedicta.

CXIX. INDE autem discedens, in nauim ascendit, vt ad regiam vrbem nauigaret. Ei vector quidam in naui proximè assidebat, multis iam annis ab immundo vexatus spiritu: qui cùm in medio mari sanctitatis eius gratiam ferre non posset, concuti cœpit, & contumeliis virum sanctum afficere. Quamobrem qui in naui erant, cùm nescirent, cuius ille impulsu malediceret, eum reprehendebant, ne in Dei seruum debaccharetur. At vir sanctus præcepit eis, vt homini ignoscerent: & apprehendens illum, & pectus eius percutiens, ac signum Crucis adhibens, dæmoni occulta & conuicia iactanti iussit, vt exiret. Qui tanquàm mus illis, qui in naui erant, ex ore eius visus est egredi. Homo verò, qui vexabatur, tanquàm mortuus humi iacuit: sed paulò pòst à viro sancto excitatus est, & sanus extitit, omnibus admirantibus & collaudantibus Deum.

Dæmonem ex obsesso ejcit vir Dei.

CXIX. INGRESSVS igitur in vrbem regiam, à beatissimo Thoma Patriarcha honorificè & magno cum gaudio susceptus est. Et cùm inter se consalutâssent, obtulit ei discipulum suum Ioannem, & vitæ sanctitatem ac mores eius commendans petijt, vt eum monasteriorum Præfectum constitueret. Quod statim fecit sanctissimus Patriarcha, palliumque tribuit, & præmisit ad sancta monasteria. Phocas etiam Imperator eum accersendum curauit: manuum enim ac pedum doloribus excruciatus iacebat. Sancto igitur viro ingresso, & manus suas illi imponente atq; precante, sublenatus Imperator rogauit eum, vt pro se, proque imperio precaretur. Quamobrem admonuit eum vir sanctus, vt ab hominum afflictione & sanguinis effusione temperaret, si preces suas à Deo vellet exaudiri. Cùm autem ab Imperatore discessisset, rogauit eum beatissimus Thomas Patriarcha, vt pro sua in illum beneuolentia apud se diuerteret, & Deum obsecraret, vt in cælesti vita simul inuenirentur. Et quæsiuit ex eo, an verus fuisset admirabilis ille Crucium in supplicationibus motus. Quod cùm verum fuisse intellexisset, cœpit orare virum sanctum, vt indicaret, quid signũ illud portenderet. Tum sanctus recusare, seque abiectum atque humilem dicere, nec scire, quid responderet ad interrogata. Prostratus ille at pedes eius, se surrecturum negauit, nisi in ea re sibi morem gereret. Scio enim, inquit, tibi non signum hoc solùm, sed alia multa esse nota. Neque enim illud ad hunc vsque diem neglexisti. Quòd si neglexisses, tamen patefiet tibi, si petieris à Deo. Cùm igitur se desiderio eius satisfacturum promisisset Christi seruus, eum surgere coëgit, & lachrymans: Nolebam, inquit, te affligi. Neque enim expedit, te hæc scire. Verùm, quando ita vis, scito ea Crucium concussione multa nobis grauia molestaque prænunciari. Significat enim plurimos à religione nostra defecturos, & barbararum gentium incursiones, & magnam sanguinis effusionem, & ingens exitium, & in vniuerso orbe seditiones fore, & sanctas ecclesias desertum iri, & diuini cultûs atq; imperij interitum, & aduersarij aduentum appropinquare. Reliquum est, vt tanquàm gubernator Ecclesiæ, & populi pastor, Deo totis viribus assiduè supplices, vt ignoscat populo, & pro misericordia sua hæc omnia moderetur.

Anno 607. Phocã Imperatorem curat. Vide Baron. ann. mem.

Prædicit clades futuras: quomodo autem impletæ fuerint à sancto viro prędictæ, vide Baronium anno 607.

CXX. HIS auditis, beatissimus Patriarcha, magno timore mœstitiaque correptus, cum lachrymis cœpit rogare sanctum virum, vt Deum obsecraret, quô animam suam tolleret, antequàm ab illis calamitatibus opprimeretur. Cumque vellet sanctus Theodorus in patriam redire, quoniam quietis & silentij sui tempus aduentabat, id illi non permisit beatissimus Patriarcha. Increbuerat enim rumor, ciuitatem haud ita multò pòst absorptum iri. Quamobrem voluit vt apud se hyemem traduceret. Namq; dicebat se precibus eius apud Deum pro populo indigere, vt saltem mala differat, quæ comminatur. Cùm autem vir sanctus locum proprium ad habitandum postularet, iussit, vt in sancti Stephani mansione, quæ Romanorum dicitur, habitaret. Natali igitur de Saluatoris nostri Dei illic se inclusit, vt quietem & abstinentiam solitam obseruaret. Quo tempore contigit, vt sanctissimus Patriarcha in morbum incideret. Itaque nuncium misit ad beatum Thodorum, rogans eum, vt Deum precaretur, vt sibi daret vitæ finem. At Christi seruus respondit, quamuis ipse, vt sanctus olim Apostolus Paulus, dissolui & esse cum Christo cuperet, tamen cùm magis esset necessarium, vt pro populi salute in corpore maneret, oraturum potiùs, vt illi vitam & sanitatem elargiretur. Sed nuncium rursùs ad Dei seruum misit sanctissimus Patriarcha: Per Dominum, inquiens, obtestor te, pater, si diligis me, vt pro mutua & fraterna inter nos beneuolentia, Deum obsecres, vt depositum pignus suum recipiat è corpore meo, meque ab imminentibus periculis liberet: neque enim spectare possum, quæ tu prænunciâsti. Tunc Dei seruus, flexis genibus, & fusis pro ipso precibus, nunciauit ei per Epiphanium ministrum, se quidem vitam eius pro salute omnium exoptâsse, verùm quoniam tantoperè flagitâsset, pro se preces fundi, vt dissolueretur & esset cum Christo, iussis ipsius obtemperâsse, & Deum illi, quæ cuperet concessurum, & petitionem eius eodem die impletum iri. Quamobrem si iubes, inquit, vt veniam ad te, statim id faciam: Sin minùs, nos tamen vicissim apud Christum Dominum conspiciemus.

Patriarcha cum apud se detinet Constantinopoli.

Philip 1.

Impetrat à Deo mortẽ Episcopi Constantinop.

CXXI. Hoc audito, beatissimus Patriarcha gauisus est gaudio magno, & Deum laudans, mouit seruum eius, ne exiret, néve à quietis & abstinentiæ suæ discederet instituto: contentum enim se esse promisso eius, quòd se vicissim apud Christum essent conspecturi. Hoc & Imperator cùm intellexisset, sanctissimum Patriarcham inuisit. Qui cùm omnibus benedixisset, ante horam vespertinam cum prudentia atq; constantia mirabili ad Dominum migrauit. Huius obitu cùm serui Dei familiares angerentur, quòd tam amicum atq; beneuolum Patriarcham amisissent: Nolite, inquit vir sanctus, modicæ fidei homines, & pusilli animi, dolere & conqueri. Qui enim futurus est Patriarcha, non minùs nos diliget. Quod & factum est. Sergius[a] enim, qui creatus est Patriarcha, venit ipse ad Dei seruum, nec permisit, vt priùs à quoquam certior fieret: sed de improuiso eum psalmos canentem offendit, & ad pedes eius prostratus, rogauit illum, vt pro se Dominum precaretur, quô diuina ipsius gratia dignus effectus episcopatu & Apostolica sede, ex voluntate eius populum in pace regeret & gubernaret: se enim iuniorem esse & imperitiorem, quàm vt sine præcipuo & singulari Dei præsidio id præstare posset. At Dei seruus, precibus fusis, ipsumq; complexus: Idcircò, inquit, tibi iuueni tantum Deus onus imposuit, vt maiore virtute virtutibusq; sustineas calamitates & molestias impẽdentes: id quod præcessor tuus sibi præstare non posse videbatur. Confirma igitur te, & robustus sis, atq; viriliter age. Deo enim confisus, spero administrationem tuam, & diuturnam, & præclaram fore. Ex eo tempore maiores vires susci-

Anno 608 Thomas Patriarcha Cõstantinop. moritur. Vide Bar. an. vt supra, & Niceph. in chron.

[a] Sergius Patriarcha creatur.

suscipiens Patriarcha, in suo munere administrando se rectè gessit, & maiore, quàm præcessor ipsius, beneuolentia virum sanctum est prosecutus.

CXXII Reprehendebat vir sanctus illum morem, quo multi, præsertim in dignitate constituti, post mysteriorum perceptionem ad lauacra se conferebant. Quamobrem clericorum cœtus sanctissimæ magnæ ecclesiç ad eum se contulit, & sic eum est allocutus: Quoniam audiuimus, pater sanctissime, te eos reprehendere, qui post mysteriorum perceptionem se lauant, ad te confugimus, vt intelligamus, vtrùm id ex sacræ scripturæ lectione, an aliundè didiceris. Vir diuinus ita respondit: Legimus in scripturis sanctis: Omne mẽdacium à malo est: Et, Perdes omnes qui loquuntur mendacium. Scitote igitur, filij, Deum mihi indicâsse, eos valdè peccare, qui post sanctam communionem ad balnea se conferunt, vt corpus lauent & curent. Quis enim vnguento delibutus & aromatibus, eorum abstergit suauitatem? Quis simulàc cum Imperatore pransus est, ad balneum currit? Cùm autem adhuc in eadem mansione moraretur, mulcæ turbæ eò concurrebant, vt benedictionem susciperent. Et cùm ad eum quidam vexatus accessisset, & multa vociferaretur, increpans eum, & pectus eius manu percutiens, spiritui imundo, qui in illo erat, imperauit, vt exiret: & statim egressus est, cũ aliis fratribus spectantibus, tũ Zoilo Dei studiosissimo, qui eorũ Præfectus posteà factus est. Alia item complura miracula fecit, dum illic esset, per gratiam Christi Dei nostri. Quarè pietatis colentissimus Christophorus mansionis præfectus, & fratres omnes cupientes imaginem ipsius apud se manere, pictorem accersiuerunt, qui, perspecta eius facie, effigiem illius exprimeret. Cùm igitur eorum desiderio pictor satisfeciset, antequàm virum sanctum dimitterent, duxerunt eum, vbi imago illa erat, vt ei benediceret. Qui cum grauitate subridens: Vos, inquit, fures estis. Cur enim hoc feciſtis, nisi vt aliquid aliquandò furemini? Et cùm ei benedixisset, discessit.

Bar. anno vt supra.

Dæmonem ex obsesso cogit exire.

Ei⁹ effigies pingitur.

CXXIII Domitivs verò patricius vir clarissimus domum suam, quæ in Arcadianis est, virum sanctum adduxit, vt familiæ suæ benediceret. Cumq; Irenen coniugem suam, fœminam pietatis amantissimam, adduxisset: Benedic, inquit, Domine huic conseruæ meæ, ex qua ego, cùm simul diù vixerimus, nullos adhuc liberos suscepi: quãobrem in mœrore versamur. At vir sanctus, cùm ei, precibus fusis, benedixisset: Dei gratia, inquit, hæc tibi filios mares pariet. Adduxit deniquè familiam vniuersam, & famulos, & ancillas, vt omnibus benediceret: inter quos ancilla quædam post omnes sequens, occultum dæmonium habebat, & magno cum dolore tunc è lectulo surrexerat. Hanc vir verè diuinus procùl conspicatus, iussit, vt ad se adduceretur. Et cùm illam sinistra manu comprehendisset, cœpit dextera manu pectus eius percutere, & vexantem dæmonem increpare, ne occultus maneret, sed patefieret. Statim igitur dæmon moueri cœpit, & tanquàm vim patiens vociferari. At vir sanctus, ea humi proiecta, & pede super collo eius impositio, ad Orientem conuersus, tacitè precabatur, vt labia tantùm moueret, nec vox eius exaudiretur. Cumq; ad precationis finem peruenisset, clare voca, vt omnes possent intelligere, laudem & gloriam subiecit sanctissimæ Trinitatis. Mansit igitur puella diù muta: sed cùm interim reliquis omnibus benedixisset, ab eo excitata, surrexit incolumis, & in omni vita sua sana permansit. Porrò Domitij coniunx Irene, vt vir diuinus prædixerat, tres filios peperit, cùm statim post eius benedictionem primum filium concepisset.

Bar. ibid.

Benè precatur fœminæ sterili, & familiæ eius.

Mulier diù sterilis parit.

CXXIV Dimissvs ergò Christi seruus ab Imperatore, & à Patriarcha, ad monasterium suum reuersus est. In oppido Scudris iuxta sancti Archangeli monasterium, statis temporibus nubes ingruebat, & in subiectos agros ingentem grandinis copiam demittebat, & magnis imbribus torrens sic excrescebat, vt in oppidum ingrediens, domos euerteret, & villas atq; agros absportaret. Certè cùm sæua illa nubes quodam tempore, solito etiam vehementiùs irruisset, violento atq; intolerabili impetu torrens intumuit, & oppidi domos, & animalia rationis expertia, & viros & fœminas cum filiis, & paruos infantes in cunis vagientes, & volucres miserabili spectaculo in Sagarim vicinum fluuium exportauit, cùm afferri nullum posset auxilium. Incolæ igitur, qui superfuerant, cum lachrymis ad virum sanctum supplices accedentes, eum ad oppidum adduxerunt. Qui in ea parte, in quam solebat nubes desæuire, constitutus, fusis ad eum precibus, Crucem ibi collocauit: & Dei gratia factum est, vt nunquàm ampliùs sæua illa nubes ingruerit. Et si quandò aut niuium, aut aquarum copia torrens auctus est, nunquàm tamen aluei sui fines transilijt, nec damnum vllum incolis importauit.

Vide magnum effectum crucis collocatæ.

CXXV. *Bvnossvs homo immitis, cùm in Orientis partes Proconsul iret, & ad monasterium appropinquaret, audita viri diuini fama, nuncium ad eum misit, rogans, vt ad oratorium sancti Gemelli veniret, quoniam illic ipse Deum adoraturus, cuperet viri sancti benedictionem accipere, cùm non posset ad monasterium accedere, quia festinaret proficisci. Ad eum igitur venit sanctus Theodorus, cumq; pro illo precaretur, & ipse staret, nec ceruicem inclinaret, vir sanctus, apprehensis frontis eius capillis, eum deorsùm traxit. Ita virtus fiduciam sumere consueuit, nec humanã metuere potestatem. Iustus enim, vt scriptum est, confidit vt leo. Nos autem, qui cum viro sancto eramus, valdè timebamus, ne Proconsul, vt erat vir ferus & crudelis, contumelia se affectum existimans, indignaretur. At ipse humaniter & precationem, & reprehensionem suscipiens, virum sanctum veneratus est: & manum eius deosculans, pectori suo admouit, obsecrans eum, vt pro se Deum oraret, vt à dolore quodã, quo pectus eius laborabat, liberaretur. Quare vir sanctus digitis pectus eius leuiter percutiens: Tibi priùs, inquit, orandum est, vt interior homo corrigatur, & conualescat. Illo enim curato, facilè exterior liberabitur. Hoc ego quoq; pro me Deum rogo. Quamobrem da te lenitati, & Deum time, vt preces meæ exaudiantur. Nam si ego quidem pro te orem, tu autem pietatem & virtutem negligas, inanis erit mea precatio. Esto igitur clemens & misericors in homines Christianos. In magistratu tuo ne te crudelem, inhumanumque præbeas: sed peccata tua considerans, in aliorum peccatis vindicandis sis mitis ac benignus. Caue, ne vnquàm effundas sanguinem innocentem. Si enim is, qui fatuum aliquem tantùm appellârit, reus futurus est: quanto magis punietur à Deo, qui iniustè sanguinem effuderit? Hæc pietatis semina in eius animo, tanquã in terra fœcunda, cùm vir sanctus coniecisset, ille nummos aliquot protulit, quos viro sancto religionis gratia daret: recusantemq; coëgit accipere, rogans, vt singulos singulis fratribus distribueret. Cui vir sanctus, antequàm eos conspexisset: Quomodo, inquit, cùm sint quinquaginta nummi, ita distribui poterunt, vt singuli fratres, qui sunt centum, singulos accipiant? Tunc ille viri diuini verba admiratus, respondit: Quinquaginta profecto sunt, vt ore tuo sancto, venerande pater, pronunciâsti. Mox igitur totidèm alios mittam, vt omnibus satis esse queant. Quod & fecit. Sic iustorum virtus solet homines etiam superbos, mites ac mansuetos reddere.

Anno 609. Vide Bar. hoc ipso an. * *Bonosus.*

Prouerb. 28.

Bonosum ferocẽ proconsulem præclarè admonet officij sui.

Matth. 5.

CXXVI. Apocomensis vici incolæ bouem occiderunt, vt carnibus eius vescerentur. Contigit autem, vt omnes, qui ex illis carnibus comederant, in morbum inciderent, & iacerent vt mortui. Et quicquid carnis reliquum fuit, nigrum euasit ac fœtidum. Qui igitur ex carne illa non gustârunt, id, quod acciderat, viro sancto nunciauerunt. Qui respondit, exitium illud à phalange dæmonum, qui per lebetes pertransierant, prouenisse. Et cùm eo tempore non posset cum illis discedere, benedixit aquæ, quam per vnum è fratribus misit, vt periclitantes conspergeret, eisq; bibendam propinaret. Quo facto, cuncti tanquàm è somno surrexerunt, præter vnum, qui mortuus est. Ioannes enim procurator, cuius fratri ea calamitas contigerat, non expectans viri sancti benedictionem, accurrit ad mulierem veneficam: & dum eius incantationes adhiberet fratri, ille animam egit.

Vide & hîc aquæ benedictæ effectum.

CXXVII Eodem in loco nubes immanis vindemiæ tempore tantam grandinis copiam demittebat, vt vites etiam multos in annos deuastaret. Sed cùm vir sanctus eò profectus, precibus fusis, Crucem defixisset, nubes eodem quidem

Miraculum

tempore deinceps venit, verùm ita pertransijt, vt damni nihil intulerit. Quamobrem incolæ Deo gratias agentes pro tali beneficio, vinetum monasterio eius addixerunt.

CXXIIX. Et alijs in locis talia miracula à sancto Theodoro facta sunt aduersùs cantharos, & locustas, & vermes, & mures, à quibus segetes & vites deuorabantur. Vbi enim tale quippiam accidebat, statim ad virum sanctum confugientes, vel ipsum secum adducebant, vel aquam, cui manu sua benedixerat, ferebant, vt deuastata loca conspergerent: & statim quod optabant, assequebantur. Si nubes immanes, & sæuæ grandines regionem aliquam obruebant, aut si torrentes & flumina cum populorum detrimento nimiùm excrescebant, incolæ statim ad eum concurrebant: & vel ipsum adducebant, vel Crucem de manu eius sumebant, defigebantq; in locis, quæ obruebantur: & nullam ampliùs eiusmodi calamitatem accipiebant. Si lues inuadebat boues, aut oues, aut alia genera quadrupedum, aut volucrum, aut etiam homines, similiter assumebant ipsum, aut eius benedictionem, & aquam, cui benedixisset: vel etiam capistra, aut titinnabula ad eum afferebant, vt illis benediceret: & optatam curationem consequebantur. Qui erant ab immundis spiritibus vexati, precibus eius curabantur. Si inter cõiuges odium inciderat, viri sancti precatione pellebatur. Qui filios suscipere non poterant, ad beatum Theodorum confugiebant, vel zonas, quibus ipse benedixerat, assumebant: & precibus ipsius fiebant voti compotes. Quotiès aliquis ægrotabat, propinqui, aut amici oleum, aut aquam, cui vir sanctus benedixerat, adhibebant ægroto, & curabatur. Qui medicorum remedijs, aut opera & manu, aut balneis indigebant, eis vir sanctus consulebat, quibus & medicis, & medicamentis, & balneis vti deberẽt: & omnes consilio eius obtemperantes, curabantur. Qui verò, neglecto illius consilio, ad alios medicos, vel ad alia remedia, aut balnea confugiebant, grauiùs & periculosiùs ægrotabant. Qui occultas animi ægritudines viro sancto patefaciebant, opportuna remedia accipiebant. Tempus enim pœnitentiæ præfiniebat, quo se vel ieiunijs, vel precationibus, vel eleëmosynis expurgarent. Eos verò, qui animi vlcera obtegebant & occultabant, admonebat, vt resipiscerent, & pœnitentiam agerent. Eos autem, qui sese periurijs & blasphemijs obstringebant, graui obtutu reprehendebat, vt ab impia consuetudine desisterent, multisq; lachrymis, & obsecrationibus, & bonis operibus diuinam iram placarent. Si enim eos, aiebat, qui tantummodò loquuntur mendacium, vt Dauid ait, Dominus perdet: quanto magis illos æternis afficiet supplicijs, qui mendacia periurijs cumulant? Reddes, diuina inquit scriptura, Domino iuramenta tua. Et de omni verbo ocioso, quod homines dixerint, reddent rationem in die iudicij. Quòd si verbi ocioси rationem sumus reddituri, quomodo Dei minas aduersùs periuros, & maledicos, & flagitiosos sustinebimus? Eos porrò, qui inter se gerebant inimicitias, reconciliabat. Qui in iudicio contendebant, eos, vt lites & controuersias transigerent & componerent, hortabatur, monens illos, ne se mutuis afficerent iniurijs, sed vt res istas caducas negligerent & aspernarentur, & diuitiis omnibus anteponerent præceptum illud: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio enim, vt inquit Apostolus, malum non operatur. Et, Qui diligit fratrem, diligit Deum. Omnes autem cohortabatur, vt hospitales essent, & benigni erga pauperes, atque ita peccata sua redimerent, & sibi cibum in futurum reponerent.

Nota hîc capistrorũ, & tintinnabulorũ benedictionẽ.

Periuros & blasphemos vt tractarit

Psalm. 5. *Matth.* 5 *Matth.* 12

Matth 5. *Rom.* 3.

CXXIX. Erat autem beatus Theodorus valdè clemens & misericors erga omnes. Et si quis apud Principem aut Magistratum opprimebatur, accedebat ad eos vir beatus, & diuinæ parebat scripturæ, ita præcipienti: Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris liberate: In quo virtutem etiam Iob imitabatur, qui pauperem de manu potentis liberabat. Aliis autem in rebus cum sanctis versabatur, ad gloriam summæ ejusdemq; essentiæ & almæ Trinitatis, quæ veros & sanctos sui adoratores ad finem vsq; tuetur & exornat. Hæc ego Eleusius, qui & Georgius à sancto Theodoro vocatus sum, omnia, Deo adiuuante, conscripsi. Neq; verò miraculorum ipsius expers fui: sed ea maximè omnium expertus sum. Cùm enim parentes mei ex oppido Adigermaro oriundi, diù simul vixissent, nec vllos possent liberos suscipere, ad sanctum virum accesserunt: cumque zonas, quibus ille benedixerat, accepissent, ego conceptus sum, & in lucem editus, & infans ipsi oblatus, qui & in eius sancto monasterio enutritus, à religiosissimo Præfecto literas didici. Cumq; parentes mei filium alterum sancti Theodori precibus suscepissent, eius illi nomen imposuerunt. Duodecim igitur annorum spatio, quo apud illum vixi, multorum miraculorum, quæ ab ipso facta sunt, inspector fui. Quæ autem ab illo superioribus temporibus gesta fuerant, ea vel à ministris eius, qui spectatores extiterant, vel ab eisdem, qui curati sunt, accepi. Quanquàm & multa me oblitum esse confiteor, & nonnulla propter imbecillitatem meam prætermisisse. Pauca igitur è plurimis attigi: nam si omnia persequi voluissem, me tempus & vires planè defecissent.

Psalm 81. *Iob.* 29.

Miraculum circa huius historiæ authorem.

Anno 613. Obitus sancti viri. Baron. vt supra.

CXXX. Decessit è vita sanctissimus, & beatissimus, ac fidelissimus Christi seruus Theodorus, tertio Imperij anno pietatis & Christi studiosissimi Imperatoris Heraclij, quo quidem anno filius eius Deo charissimus Constantinus creatus fuit Cæsar, indictione prima, die XXII. mensis April. Cuius precibus vtinam ad Christi Dei nostri tribunal misericordiam consequamur, & simul cum ipso cælesti regno potiamur & cum illis omnibus, qui memoriam eius colunt & celebrant, ad gloriam saluatoris nostri Iesu Christi: Cum quo Patri gloria cum sancto Spiritu, nunc & semper, & in sæcula sæculorum, Amen.

VITA S. OPPORTVNÆ VIRGINIS ET ABBATISSÆ, EDITA A S. ADELELINO SAGIENSI Episcopo.

22 April. *Psalm* 67.

Gloriosæ ac Deo dilectæ virginis Opportunæ hodiè festiuitatem celebrantes, redemptorem nostrũ Prolesum Christum collaudemus, qui in sanctis suis semper mirabilis esse dinoscitur: & non solùm per Log. viros viam iustitiæ nobis patefecit, verumetiam per fœminas & iuuenilis ætatis puellas exempla religionis & bonæ imitationis cunctis se amantibus ostendit. Deo enim nostro semper cura est de omnibus: & neminem horum vult perire, quos redemit proprio sanguine. Nam sanctos in sanctitate hortatur permanere, & peccatores à malis operibus discedere, & bonis actibus inhærere, vt possint ad cœlestem patriam peruenire. Quod virgo sacratissima intelligens Opportuna, diuina gratia inspirante, ab ipsa infantia Domino seruire constituit, vt mereretur cum electis & prudentibus virginibus in cœlo regnare. Quæ posita in huius terræ peregrinatione, semper plùs cœlestia, quàm terrena, studuit diligere. Eiusdem igitur dominæ nostræ Opportunæ intercessionem vnanimiter deprecari debemus, antequàm de vita & conuersatione morum eius aliquid tractemus, siue antequam quicquam de miraculis, quæ per merita eius Dominus operatus est, disputemus: vt Christi adiutorio & eius assiduis precibus, ab omnibus malis eruamur, videlicet ab insidiis diaboli, & à laqueis ac variis huius sæculi impedimentis: & vita nostra, intercedente beata Opportuna, maneat secura inter prospera huius vitæ & aduersa, quæ affligitur grauium peccatorum conscientia. Concedat etiam nobis Domini nostri pietas, actus iam dictæ dominæ nostræ Opportunæ, & virtutum eius magnificentiam scribendi facultatem, ad præsentium & futurorum vtilitatem: qui aperit os mutorum, & facit disertas infantium linguas: Quiq; temporibus Balaam ad loquen-

Matth. 25.

Sap. 10.

loquendum, angelicis terroribus os aperuit tremefactæ asinæ, repleat paruitatem nostram eloquio miserationis suæ, & donet mihi indigno suo famulo aliquid digne narrare in laudem dilectæ suæ, dominæ nostræ Opportunæ. Et si non pro meis meritis, tamen pro vtilitate diem festum B. Opportunæ celebrantium, distillet in nobis vel paruissimã sui roris guttam, qui temporibus Moysi de petra iussit exire largissimam aquam: vt sicut tunc populus sitiens satiabatur aquis illius petræ, ita & hæc plebs, quæ modo huc aduenit pro amore dominæ nostræ Opportunæ, gaudens recedat cum sua iucunditate, audita virtutum eius reuelatione. Nunc vobis dilectissimi filij, prout Dominus ministrauerit, narraturi sumus, quanta diuina gratia in famula sua, virgine Opportuna, operari dignata est mirabilia. Sed vos non pigeat audire, quod in ea Dominus perficere voluit: quia dum ancillam suam glorificat, nos ad eius inuitat exempla: vt operum illius imitatores effecti, ei mereamur in cælestibus sociari, & vestigia virginis imitando, atque præcepta Dominica obseruando, possimus cum illa cælestis regni perfrui gaudio. In paucis, quæ dicuntur, maiora intelligite: quia quibus pauca non sufficiunt, plura prodesse non possunt. Maiora enim de domina nostra Opportuna oportet credere, quam possit nostra locutio demonstrare.

Num 22.

Num. 20.

I. SANCTA igitur Opportuna, meritis & nomine digna, vitam diligens seruare angelicam, Domino Deo vouit virginitatem suam. Atq; vt liberius Domino deseruiret, & ab omnibus seculi curis vacare posset, pompas & diuitias mundi abiiciens, quarundam sanctimonialium fœminarum collegio, eo, quo infra dicturi sumus, iuuante Domino, sociata est modo. Nam parentes eius nobilitatis genere pollentes, & regalis prosapiæ apice florentes, inclyti Oximẽsis pagi super omnes, qui ibidem morabantur, homines, duo luminaria mundo genuerunt, beatum videlicet Godegrandum, Sagiensi ecclesiæ, cui ego, Domino disponente, deseruio, episcopum, & dominam nostram Opportunam, cuius hodie patrocinia veneramur, sororem eius almifluam. Beata autem Opportuna, in annis puellaribus constituta, nobilis erat genere, sed nobilior fide: decora & pulchra facie, sed pulchrior mente & operatione: castissimum semper retinens vultum, habitu manebat pudica supra omnes coæuas, quæ tunc morabantur in terra. Cumq; esset mentis & corporis elegantia adornata, & omnibus gratissima, multi præpotentes viri, diuitiis & variis opibus referti, in matrimonium eam sibi coniungere satagebant. Promittebant ei auri & argenti immensa pondera, demonstrabant delectabilia mulierum ornamenta, gemmis & margaritis radiantia. Offerebant seruos & ancillas, & diuersæ facultatis prędia, quę illicere potuissent animum puellæ, nisi illustrata fuisset cælesti gratia. Has omnes promissiones ipsa ceu quisquilias quasdam & purgamenta contempsit mundi, vt munda & casta posset peruenire ad thalamum cælestis sponsi. Nam quanto maiora illi promittebant dona, tanto magis animus puellæ ab amore illorum recedebat: considerans in Deo preciosiora esse munera, quę summo studio quandoq; obtinere desiderabat. Enimuero intantum fixa in obsequio diuini amoris manebat, & paulatim adeo in bonorum operum crescebat exercitiis, vt si adfuisset gladius persecutoris, sponte pro Domino bibitura fuerit calicem passionis. Quia vero duo sunt martyrij genera, vnum in occulto, & alterum in publico: non deerat illi corona martyrij, quæ quotidie in corpore crucem perferens Christi, sapienter deuicit oblectamenta carnis, mundi & diaboli. Fortis enim bellatrix Christi, armis Dominicis munita incedens, videlicet scuto fidei, & lorica iustitiæ, & gladio Spiritus sancti, noluit aliquando ea deponere, donec virtute diuini adiutorij omnes hostis antiqui insidias deuinceret, & cum triumpho victoriæ, laureata serto iustitiæ, Deum deorum in cælesti Sion videret. Noluit apparere inermis, ne sauciaretur diabolicis sagittis. Nũquam in ea diabolus quod voluit, inuenit: quia rex fortis & potens in prælio Dominus, cui toto corde seruiuit, & quem totis visceribus dilexit, ab omnibus inimici insidiis eam illæsam custodiuit: quia à mandatis eius nunquam recessit, frequenter cum Psalmista decantans: Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi.

S. Opportuna vouit Deo virginitatem.

Genus illustrissimum.

Godegrandus frater eius.

Petitur à multis in coniugem.

Contemnit mundi caducas res.

Duo martyrij genera.

Psal. 23.

Psal 34.

II. QVADAM autem die ipsa dilecta Dei Opportuna cum multa fidelium turba, patre quoq; & matre secum pergentibus, ecclesiam intrans, audiuit Dominum in euangelio dicentem: Vade, vende omnia quæ possides, & da pauperibus: & veni, sequere me, & habebis thesaurum in cælo. Quæ omnia diligenter auscultans, & secum velut mundũ animal ruminando pertractans, ad genua patris & matris prouoluta, in hæc verba prorupit: Eia mi dulcis pater & amabilis mater, per tremendum & amandum eius nomen, cuius verba modo sonuerunt in auribus nostris, attestor, ne mihi amplius quæratis sponsum in terris, quia iam sponsum habere cupio Dominum meum Iesum Christũm in cęlis. Sequar iam vestigia dominæ meæ, beatæ Mariæ, Dei genitricis, nec vllius filij admittam copulam, nisi illius, quẽ virgo concepit, virgo peperit, & virgo permansit. Huius ego matris deprecabor gratiam, vt me ancillam suam nuptiis filij sui faciat dignam, vt cùm filio suo coniuncta fuero, matri & filio, sponso & Domino meo sine alicuius perturbationis obstaculo seruiam in æternum. Multum pater & mater beatæ Opportunæ super his mirabantur, & tandem pro constantia filiæ suæ læti existentes, Deo gratias egerunt immensas, qui in filia ipsorum radicem huius bonæ voluntatis plantare dignatus esset, deprecantes vnanimiter, vt quod plantauit, ei etiam incrementum donaret. Cumq; fideles, qui aderant, dixissent, Amen: beata Opportuna ab oratione erecta, læta patrem respiciens, dixit: Iam filia Christi facta, audiam vocem eius, & inclinabo aurem meam ad eum, & obliuiscar populum meum, & domum patris mei, quia concupiuit rex speciem meam, & ipse est Dominus Deus meus, & adorabo eum. Interea appropinquat dies, quo B. Opportuna episcopali benedictione velamen consecratum capiti suo imponat, & abiectis iucunditatis & secularibus ornamentis, induatur vestibus sacræ religionis. Itaq; deposita regia purpura, multum lætatur, vili circumamicta tunica. Tunc stipata multitudine parentum, & frequentia sequentium hominum, peruenit ad quoddam cœnobium, Sagiensi vrbi vicinum, quod est in saltu Algię situm, & vulgo vsitato nomine nuncupatum Monasteriolum. In eo itaq; loco digna Deo puella Opportuna, omnibus seculi rebus valefaciens, & soli Deo vacare cupiens, accepto sanctæ conuersationis habitu, cœtui sanctarum coniuncta est fœminarum, Domino ibidem famulantiũ. Videbatur autem quibusdam sanctimonialibus, quod dum beata Opportuna idem cœnobium ingrederetur, angelus Domini eam custodiens præcederet. Dignum quippe erat, vt quorum vitam imitari disposuerat, ab eis custodiretur. Habitans autem inter sacratas virgines, non sicut rudis, sed vt perfecta conuersabatur. Et omnibus diebus vitæ suæ talis fuit cõuersatio illius, vt à nemine posset reprehendi. Breui autem tempore repleta est scripturæ sacræ doctrina: quia die ac nocte meditabatur in lege Domini. Humilitatis & obedientiæ gratia super omnes eminebat: quia maioribus seruiebat, vt matribus: minores diligebat, vt sorores. Erga omnes erat obediens & mitis, secum reuoluens diuinum præceptum: Discite à me, quia mitis sum & humilis corde. Quanto enim clarior erat nobilitate generis, tanto magis se cũctis subdebat humilitate, sciens scriptum: Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam.

Matth 19.

Accipit monasticum habitum.

In cœnobio vt vixerit.

Psal. 1.

Matth. 11.

Eccl. 3.

III. CVMQVE his & aliis abundaret virtutibus, accidit vt mater, quæ cæteris pręerat sororibus, migraret ad Christũ. Tunc sanctimoniales omnes vno consensu & pari voluntate elegerunt dominam nostram Opportunam, vt inter eas culmen prælationis obtineret. At illa, cum multum contradicere vellet, sed pro veneratione obedientiæ nõ valeret, petiit trium dierum inducias, vt pro hac re Dominum deprecaretur. Quod cum factum fuisset, reuelatũ est illis, quod B. Opportuna digna esset honore prælationis. Deinde mater & Abbatissa super omnes constituta, maiori corpus suũ cœpit domare abstinentia. Nam frequenter tota nocte in Dei laudibus vigilabat, & sæpe in die à cibis omnino abstinebat.

Creatur Abbatissa.

Magna abstinentia.

nebat. Feria quarta & sexta nihil manducabat: aliis diebus ad vesperum panem hordeaceum cum aqua & aliquo cibo vilissimo sumebat. Die Dominico paruissimis piscículis vescebatur, non propter ventris ingluuiem, sed propter diei Dominici venerationem. Nec tamen ipsos sumebat vsque ad satietatem, sed tantum ad corporis sustentationem. Si quando quæpiam ex sororibus eam interrogaret, dicens: O dulcis mater, quare tam frequenter abstinendo corpus maceras, sic respondebat: Adam de paradiso eiectus est, quia pomum vetitum manducauit: & nos illuc redire debemus ieiunando. De potu vini & esu carnium non oportet nos quicquam dicere, quæ ipsa nolebat attingere. Et tamen cum ab his ipsa abstineret, sanctimonialibus omnia sufficienter ministrabat. Ipsas enim & spiritualibus & corporalibus cibis decenter alebat.

Gen 3.

SVPER omnia infirmos & pauperes diligebat, & eis tanquam Christo ministrabat, reminiscens verbi euangelici: infirmus fui, & visitastis me: &, Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Balneis non vtebatur, cilicium semper occulte ferebat. Ita erat vestita hyeme, sicut æstate: nec pro frigore adiiciebat, nec pro calore detrahebat. In lecto quando iacebat, vnum sagum tantum habebat, & illud cilicinum: sed in die, propter frequentiam hospitum superuenientium, precioso tegebatur opertorio lectulus eius. Fluxu madebat lachrymarum, dicens cum Psalmista: Lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Nullus eam vidit iratam, sed semper tranquillam & blandam: Delinquentes sorores verborum castigatione & exempli sui proponenda imitatione emendabat. Quod si aliqua in duritia mentis permaneret, tandiu pro ipsa Dominum deprecabatur, donec ad emendationem adduceretur. Neminem cædebat, sed dulciter omnes regebat, & clementiam sui pectoris declarabat suauitate sermonis. Ipsa enim quæ proferebat verba, sale sapientiæ videres esse condita. Non est æquum, audientibus longa narratione adferre fastidium. Nam si bona omnia & virtutes, quas B. Opportunæ diuina pietas conferre dignata est, dicere voluerimus, ante dies iste, quam oratio nostra, finem habebit. Inter cætera vero talem illa habebat consuetudinem, vt si quid impetrare voluisset, orando apud Dominum obtineret. Et si ab aliquo lædebatur, aut aliquis ei molestiam fecisset, orando cuncta mitigaret. Quod si latro de ditione vel rebus eius aliquid furtim abstulisset, tandiu eum oratione sua ligabat, donec ablata restitueret. Si autem lupus, aut vulpecula, siue aquila aliquam bestiarum raperet, sola iussione restitui faciebat. Et quod tunc manens in corpore operabatur, hoc nunc viuens cum Christo, eodem fauente, operatur. Quod multis modis experiens, modo cognoscit & narrat Gallicana & Neustria terra: quæ gaudent, mirantes virtutum eius insignia, quæ per famulam suam operatur diuina clementia. IV.

Matth 25.

Vestitus eius.

Psal. 6.

Miracula eius.

PORRO cum esset in iam dicto monasterio, & præesset ibi sanctimonialibus, factum est, vt venerabilis frater eius Godegrandus, Sagiensis ecclesiæ episcopus, ob amorem cælestis patriæ, Romam ad limina beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & diuersa loca sanctorum causa orationis vellet peragrando circumire. Cumque secum isthuc deliberaret, velletque tali in opere septem annorum curricula transigere, vt laborando, peregrinando & orando, posset delictorum veniam & gaudia æterna obtinere, disposita ecclesiæ suæ administratione, cœpit misericordiam Dei inuocare, vt custos eius esse dignaretur in concepto itinere. Accersito itaque quodam viro, diaboli amico, pleno totius nequitiæ dolo, qui pristinus amicus esse putabatur, & erat ei affinitate coniunctus, præsesque erat Oximensis pagi, & vocabatur Grodobertus: videntibus cunctis, qui aderant, commendauit ei defendendum omnem locum & episcopium suum, ita cum eo loquens: O dulcis amice Grodoberte, committo fidei & amicitiæ tuæ omne officium ecclesiæ meæ, & omnem facultatem & supellectilem substantiæ meæ, donec, Domino volente, redire potero: vt Domini miseratione & mea oratione simulque tua defensione, grex mihi commissus, ab inimicorum hominum seruetur incursione. Benedicens deinde dominus Godegrandus omni plebi, & exhortans, vt in mandatis diuinis persisteret, valedicens etiam simulatori Grodoberto, perfusus lachrymis, cœpit iter agere longæ peregrinationis. V.

Godegrandus episcopus longinquam suscipit peregrinationem.

SED quia scriptum est, Simulatores & callidi prouocant iram Dei: &, Simulator ore decipit amicum suum: post recessum domini Godegrandi noluit prædictus Grodobertus esse defensor loci, sed magis inuasor & depræda- tor populi. More namque luporum cœpit commendatas sibi oues non defendere, sed dilaniare: cœpit substantiam earum auferre, & neminem sinebat quiete viuere. Postponens itaque omnem amicitiam, & pro nihilo ducens affinitatem, postquam res ecclesiæ cunctas crudeliter diripuit, contra decreta antiquorum patrum & instituta omnium canonum, dum adhuc dominus noster Godegrandus viueret, & Domino in peregrinatione deseruiret, eidem ecclesiæ Sagiensi fecit se episcopum ordinari. Tum vero, non accepta iusta benedictione, sed repletus diuina maledictione, non sicut pastor agebat, sed vt mercenarius iniquus, sola lucra terrena quærens, animarum salutem paruipendens. Ardentius enim Mammonæ, quam Domino, seruiebat. Cum hæc agerētur, soror beati antistitis, miseriis & calamitatibus afflictæ ecclesiæ condolens, assidue Dominum deprecabatur, vt ab hac oppressione Sagiensem familiam liberaret, & fratrem suum ei sanum videre concederet. Superna itaque pietas, quæ clamantes ad se exaudit, cito, quod sancta Opportuna precabatur, ad effectum perduxit. Nam veniente anno septimo peregrinationis domini Godegrandi, & incolumem sorori suæ eum ostendit, & ab omni peccatorum contagio mundatum, per martyrij palmam ad cælestia regna euexit, & de manu tyranni Grodoberti plebem suam liberauit. VI.

Iob 36. *Prouer* 11.

Grodoberti perfidia & inhumanitas.

Matth 5.

NEMPE cum rediret B. Godegrandus, multorum relatione didicit tyrannidem scelerati Grodoberti. Cognita igitur illius nimia cupiditate & crudelitate, memor Dominici præcepti, dicentis: Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: obnixe Dominum precatus est, vt peccatis Grodoberti parcendo veniam daret. Postea vero eundem per nuncios blande admonuit, vt à nequissima inuasione & inaudito scelere animum reuocaret. Noluit enim primum ad Sagiensem Ecclesiam pergere, sed, ne locum daret diabolo, diuertit ad iam dictum Monasteriolum; vbi soror eius solerter Domino seruiebat. Cum venisset autem nuncius digni Deo præsulis ad iam dictum tyrannum, ille simulans se gaudere de reuersione amici, fraudulenter et talia remisit ei mandata: Noueris dulcissime pater, quoniam viri de longinquis patriis aduenientes, te ab hac luce migrasse dixerunt: sed quia sospes reuersus es, omni tuæ sedis & pontificatus potestate recepta, vtere ea longo tempore feliciter. Non enim in vno episcopio decet duos episcopos residere. Precamur itaque, vt simul loquentes pristinis vtamur amicitiis, sicut expetit ordo charitatis & mutuæ dilectionis. Festinabat nuncius dicta impij Grodoberti nunciare auribus domini Godegrandi. Sed vbi episcopus cum sorore sua verba audiuit fraudulenta, talem B. Opportuna, spiritu prophetiæ repleta, responsionem dedit: Scias frater, quia molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Cognoscentibus autem illis, quia appropinquabat tempus vocationis B. Godegrandi, & quia Deus vellet eum numero sanctorum martyrum & Episcoporum per effusionem sanguinis coniungi, cœpit tanquam pius pastor iter arripere, vt animam suam pro ouibus sibi à Domino commendatis posset ponere. Sed lupus rapax Grodobertus secum pertractans, quia si pastorem interficeret, secure postea ouiculas dilaniaret, cœpit more Pharisæorum & Iudæorum, qui Dominum crucifixerunt, intra se quærere, quomodo sanctum episcopum posset sic interficere, vt immunis populo videretur ab eius sanguine. Nec defuit ei consilium traditoris Iudæ: quia, vt Iudas, plenus erat diabolicæ persuasionis suggestione. Habebat siquidem secum virum malignum, qui fuerat B. Godegrandi filius spiritualis, quem de vnda baptismatis sacri leuauerat: & loculos ipsius, sicut Iudas Domini, deferebat: & eundem scelestum virum diuitiis & honoribus alliciebat, vt si beatum Godegrandum interficeret, maiorem gratiam præ cæteris sibi adstantibus obtineret. Acceptis itaque auri & argenti, VII.

Psal. 54.

Vide fraudem.

Grodobertus machinatur necem Godegrando.

Ioan 12.

argenti, terrarum equorumque muneribus, iurando promisit, se B. Godegrandum interfecturum. Hoc ergo Grodoberto magnum peperit gaudium.

VIII. QVADAM igitur die, cum B. Godegrandus vellet Alemannicas cœnobium pergere, vt cum venerabili Lanthilde, sibi affinitate coniũcta, de diuinis sermonibus colloqueretur, dum transiret per Nouantrium prædium, vidit eum filius diaboli Grodobertus per feneſtram cœnaculi. Tunc aduocato sancti Godegrandi filiolo, præcepit, vt ad necem sancti pontificis properaret, si dicta munera obtinere vellet. Qui sponte properans, ad sanctum Godegrandum accessit, & repletus diri draconis astutia, toruis & crudelibus oculis sanctum virum adspiciens, mortiferum venenum sub lingua aspidea & antro cordis retinebat. Quod videns B. Godegrandus, & calliditatem animaduertens, sereno vultu dixit: Quid est hoc fili? Vt quid pestiferæ cogitationes virulentum animum tuum conturbant? An ignoras, quia ego sum spiritualis pater tuus Godegrandus? Quid moraris? Fiat, quod permittit Domini voluntas. Ipse autem truculentus & audax, osculari se ab episcopo petiit. Tunc glorioſus Godegrandus eleuans oculos in cælum, & sciens iam imminere horam mortis, orauit ad Dominum, & dixit: Domine Iesu, piissime redemptor, suscipe spiritum meum, quem dedisti, & custodi gregem, quem commendasti mihi peccatori. Vtinam merear cum eis regnare in cælis, pro quibus non dubito sustinere passionem in terris. Cumque de cælis exauditam esse deprecationem suam audiret, mox percussori suo in simplicitate cordis osculum dabat libentissime. Ille autem euaginato gladio, sanctum Dei pontificem bis in sincipite percussit. Cuius venerandi capitis percussionum cicatrices, quasi à medicis sanatæ, modo nobiscum, Domino donante, manent & apparent. Sic dilectus Deo pontifex & pastor bonus, noster Godegrandus, vitam in terris finiuit, & angelicis cœtibus spiritus eius in cælis coniunctus est tertio Nonas Septembris. Quia in modico fidelis fuit, nunc in gaudium Domini ingressus, supra multa est constitutus. Qui autem eum interfecit, in eodem loco à dæmone arreptus, nec data munera obtinuit, & ad inferna heu proh dolor celeriter descendit. Grodobertus quoque, author miseræ calamitatis, diuinæ percussionis vltione turpiter & quidem breui vitam finiuit: quia non potest bene mori, qui male vixerit.

S. Godegrandus à perdito nebulone iugulatur. *Matth 25.* Vltio diuina in eius percussorem.

IX. QVIDAM autem hæc videntes religiosi viri & vicini, cum psalmis & cereis conati sunt corpus sancti Godegrandi proprij episcopi de terra erigere, vt iuxta consuetudinem Ecclesiasticam illud mandarent sepulturæ. Sed tanto pondere hæsit in terra, vt à nemine illorum posset moueri. Quo comperto, sancta Lanthildis cum sanctimonialiũ agmine acriter lugendo & flendo cœpit illuc pergere. Cui similiter contigit. nam nulla ratione corpus sanctum potuerunt de terra leuare. Relatio igitur tanti doloris ad B. Opportunam peruenit, quod scilicet frater eius iniusta factione Grodoberti iugulatus iaceret in terra, & à nullo posset inde leuari. Quæ in ecclesia existens, cum omnibus sanctimonialibus sibi subditis Domino commendabat animam fratris: & à sacerdotibus Missarum officiis celebratis, Deo obtulit sacrificia synceriſſimæ orationis. Didicerat enim Spiritu sancto sibi reuelante, iam fratrem suum ad cælum migrasse cum palma martyrij. In ipsa quoque diuina reuelatione Dominum deprecata fuerat, vt corpus fratris sui tam diu immobile in terra iaceret, donec pro eius anima congruas Domino preces funderet, & dehinc propriis vlnis in ecclesiam ad locum sepulcri deportaret. Orabat amita sancta Lanthildis, vt corpus sancti Godegrandi episcopi & martyris à terra eleuaretur: precabatur neptis B. Opportuna, ne corpus fratris moueretur. In ambabus erat sanctitas, sed in domina nostra Opportuna feruebat charitas fraterna. Vicit itaque S. Opportunæ orationis assiduitas, vt sciamus, quoniam omnia præcellit charitas. Dignum namque erat, vt B. Opportuna, quæ fraternæ mortis dolore torquebatur, gratia exauditæ deprecationis à Domino consolaretur. Suscepto itaque nuncio tanti doloris, mortem fratris referentis, amarissimis B. Opportuna perfusa lachrymis, dixit: Domine mi Iesu Christe, amator & dispensator fraternitatis, permitte me simul gaudere cum fratre meo in cælestibus regnis. Bonum est enim & iucũdum, habitare fratres in vnum. Precor Domine, vt quos coniunxit in terris fraterna natiuitas, tua nos in cælis coniungat benignissima pietas.

Corpus eius loco moueri non potest.

S. Opportuna valde afflicta nece eius. *Psal. 132.*

X. DEINDE oratione completa, ad fraterna perrexit funera. Et respiciens exanimem fratrem, semiuiua cecidit in terram: & sanctis manibus crebro percutiens pectus, infelicem se clamabat & miseram, dilectione fraterna destitutam. Dirumpensq; capitis crines, scindebat vestimenta corporis, ostendens cunctis acerbitatem sui doloris. Cumque lingua taceret præ dolore nimio, volutabatur in humo: dehinc eiulando, has voces dabat in cælum: Væ mihi miseræ: circundant me ex omni parte angustiæ, quia destituta sum fraterno solamine. Heu me, quid modo faciam? Heu me peccatricem, quo me vertam, aut quid dicam? Subueni Christe. Vbi erit deinceps consolatio mea? Nimirum ipse mihi frater, ipse pater & mater & dominus meus existebat, & in omnibus adiutor meus erat. Inter acerbos dolores & luctus varios venerabilis Lanthildis & omnes, qui aderant, sanctam Opportunam mœrentem dulcibus verbis consolari studebant, dicentes: Cessa dilecta Deo Opportuna: desine iam martyrem Christi, fratrem tuum, flere, quem citissime, sicut desideras, videbis cum Christo feliciter regnare. Intermitte modo pro illo lachrymas fundere, cuius sacra intercessio nobis poterit apud Deum prodesse. Nulli enim dubium, quia qui pro inimicis & interfectoribus suis orauit, nostri quoque memoriam habebit. Quanto enim Christo plus adhæsit, tanto maiora nobis beneficia præstabit: quia licet sit nobis absens corpore, tamen suis amatoribus non deest sancta intercessione. Hæc B. Opportuna audiens, corpus fratris inter vlnas susceptit, & quem multi & fortissimi viri nequiuerunt à terra leuare, ipsa cœpit sola sine labore portare. Igitur B. Godegrandi corpus cum multitudine populi, diuersi ordinis clericis, & lamentantibus virginibus, cum cereis & resonantibus psalmis perducitur ad iam dictum Monasteriolum, ibique debito honore, agente B. Opportuna, conditum sepelitur. Vbi etiam per multa annorum curricula per eius merita multa virtutum insignia operata est diuina clementia, cui est laus & honor per infinita seculorum secula, Amen.

En sancta virgo sola fert corpus illius.

XI. POST obitum igitur sancti martyris & pontificis Godegrandi, Dominus noster Iesus Christus cœpit famulam suam Opportunam insignibus virtutum miraculis glorificare. Quis enim digne valeat explicare, qualis & quam feruens demum in Dei seruitio permanserit? Nam in lege Domini sine fatigatione quiescebat, & nulla turpi conuersatione inquinabat corpus suum. Et quia à consuetudine peccandi omnimodis se retrahebat, maximam à Domino in curandis infirmis est gratiam adepta. Nam multi ad eam variis modis oppressi venientes, per orationes eius à Domino sanitatem recipiebant. Claudis per inuocationem gressus restituebat, cæcis visum reformabat, & ab obsessis corporibus dæmonia eiiciebat. Cum flentibus flebat, & omnibus, quibuscunque poterat, consolationem adhibebat. Omnes quippe, qui ad eam aliqua oppressi calamitate, aut grauati aduersa valetudine, vel furis aut raptoris damno afflicti veniebant, gaudentes, desideriorum suorum vota consecuti, reuertebantur. In ipsa semper erat iugis oratio, & assiduus gemitus. Corpore integra persistens, mente & operatione semper in cælum tendens, beati Pauli doctoris gentium imitatrix effecta, dicentis: Nostra autem conuersatio in cælis est. Tota mentis virtute spernebat gaudia huius vitæ, & cuncta delectamenta secularium voluptatum, modis omnibus desiderans coniungi agminibus cælestium virtutum. Orabat namque, vt posset dissolui & esse cum Christo. Antequam autem anniuersarius dies obitus fratris sui appropinquaret, nimiis vigiliis & ieiuniis corpus affligens, suppliciter Dominum deprecabatur, dicens: Redemptor mundi, cui ab infantia deseruiui, quique me hucusque custodisti, fac me ancillam tuam cum martyre tuo, fratre meo Godegrando, velociter in cælum suscipi, vt tecum gaudeamus in æternum, cui seruiuimus

Multis claret B. Opportuna miraculis.

Philip 3.

seruiuimus in hac mortali peregrinatione. Intelligens autem se à Domino exaudit am, & sciens imminere diem optatæ vocationis suæ, conuocauit sorores: quibus non tantum præerat, quantum proderat: & talibus eas allocuta est verbis: Dulcissimæ sorores, & amantissimæ filię, satis dignum & congruum videtur, vt pro concessis nobis à Domino beneficiis gratias illi pro virium nostrarum facultate agamus, & pro negligentiis & multimodis peccatis nostris veniam ab eo implorare satagamus. Quicquid enim boni in nobis est, ab illo accepimus: quia sine illo nil boni facere aut cogitare possumus. In illo namque viuimus, mouemur & sumus. Quid autem nos sumus, nisi corruptibiles creaturæ? Et quid post mortem erimus, nisi puluis & cinis? Certe caro nostra, quam modo nimis diligimus, & cui quantum possumus, diuitias & delicias præbemus, cum in terra sepulta fuerit, à vermibus consumetur. Iam floremus & superbimus in mundo: post mortem erimus putredo & vermis. Et quod cum dolore nimio profiteor, impiis erit in inferno perpetua damnatio. Hæc, dilectissimæ filiæ, conuenit omnibus Christi sanguine redemptis in memoria habere, quia exhortatur nos scriptura, dicens: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Deinde ante pedes filiarum prosternens se, ream se & peccatricem confessa est, dicens: Noueritis sorores, quia appropinquat hora temporalis mortis meæ: & ideo cum omni humilitate benignitatem vestram deprecor, vt mihi pro amore Dei dimittatis, si aliquam ex vobis læsi, aut si vobis molesta fui, & si aliquid indecenter contra regulam de rebus vestris, quas mihi commendastis, egi. In his enim & aliis multis me peccasse agnosco: & idcirco pro illius amore parcite mihi, qui dixit: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater cælestis peccata vestra. Talia beatæ Opportunæ adstantes sorores audientes verba, diutissime præ repentino dolore conticuerunt. Et deinde eam à terra leuantes, & sermoni singultus varios & lachrymas intermiscentes, Mater, inquiunt, dulcis Opportuna, nobis multa bona præstitisti, & nos nunquam læsisti. Si autem in aliquo deliquisti, parcat tibi & indulgeat pietas Christi, quem semper amasti.

Impetrat à Domino vt possit abire è vita.

Ioan. 15. *Actor.* 17.

Eccl 7.

Matth 6.

POSTQVAM autem illa cunctis sororibus secundum petitionem earum indulsit, taliter, residens inter illas, cœpit loqui: O sorores charissimæ, diligenter attendite verba exhortationis meæ nouissimæ. Sicut duplicia sunt opera, bonorum scilicet & malorum: ita duo sunt retributionum loca, iustorum & impiorum. Attendite ergo, vt bona operantes, & à malis cauentes, in retributione iustorum inueniamini. Cuius bonæ operationis radices tres sunt præclaræ & magis insignes, fides, spes & charitas. Et ipsa charitas tantum fidem præcellit & spem, vt ipse Deus charitas sit, dicente B. Ioanne: Deus charitas est: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Si ergo vultis vt charitas, id est, Deus maneat in vobis, omni tempore discordiam, id est, diabolum expellite à vobis. Obseruate, quod promisistis in baptismate: scilicet, renunciate hosti antiquo & omnibus pompis eius. Deum ex toto corde diligite, & mandata eius obseruate. Vnumquemque Christianum, tanquam vosmetipsas, diligite: quia qui odit fratrem vel sororem suam, homicida est. Facite aliis, quod vobis fieri vultis. Si spiritus Dei habitat in vobis, templum Dei estis: & templum Dei sanctum est, quod vos estis. Nolite ergo polluere templum Dei: quia ad imaginem Dei creatæ estis. Qui autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Sit in vobis vera & perfecta humilitas. Prælatis vestris obedite, omnes diligite, per charitatem inuicem seruite. Nolite esse verbosæ: quia in multiloquio peccatum non deerit. Omnia cum discretione agite. Ne sitis bilingues, neque edaces, neque vinolentæ, neque somnolentæ. Sanctæ lectionis & boni operis studium habete: quia inimica est animæ ociositas. Peccata nolite perpetrare, sed perpetrata, per pœnitentiam delete. Laus Dei ab ore vestro non recedat. Mementote, quia diabolus fideles Christi semper supplantare nititur. Infirmis necessaria ministrate, pauperibus eleemosynam date: quia eleemosyna à morte liberat: & sicut aqua extinguit ignem, ita ipsa peccatum. Omnibus, quibus potestis, adiutorium impendite. Ab omnibus malis declinate, & in bonis omnibus vos exercete, vt hæredes efficiamini patriæ cælestis. Precor, vt cum ab hac luce post diem duodecimum migrauero, sepeliatis me iuxta sepulcrum martyris Christi, domini Godegrandi episcopi.

Eius extrema ad sorores oratio.

1. *Ioan.* 4.

1. *Ioan.* 3.

Prouer. 10.

Tob. 12. *Eccl.* 3.

XII.

HIS & aliis sanctis alloquiis confortans sorores, cœpit B. Opportuna graui corporis infirmitate detineri, & febris molestia prægrauari. Cumque membra corporis lectulo dedisset, & omnes artus eius vis morbi infestaret, tamen ab ore eius laus Dei nullatenus recedebat. Exacta autem quadam nocte, dum iam aurora diei sequentis incideret, in domo, vbi quiescebat, maximi luminis splendor apparuit, & suauissimi odoris mira fragrantia efferbuit. Tunc dilecta Deo virgo, vidit beatam Cæciliam & sanctam Luciam causa visitationis ad se venire. Quas cum vidisset, blando sermone ita salutauit. Auete sorores Cæcilia & Lucia. Quid præcepit ancillæ suæ gloriosa virgo Maria, cælestis regina, & omnium virginum domina? Respondentes sacræ virgines Cæcilia & Lucia, dixerunt: O splendidissima sponsa Christi Opportuna, expectat aduentum tuum intacta virgo Maria, vt filio eius coniungaris in cælo, quem totis visceribus dilexisti in mundo. Ornata corona gloriæ tuæ & accensa lampade, debes ire obuiam sponso & sponsæ. Post lætitiam autem tam præclaræ visionis & visitationis, ecce in sinistro angulo domus adstitit terribilis dæmon & nimis ferox, in specie nigerrimi Æthiopis, cuius capilli & barba distillabant quasi picem calidam & liquidam. Oculi eius erant quasi ferrum ignitum, quod de fornace multis scintillis emicans producitur. De ore & naribus eius flamma exibat & vapor sulphureus. Quem videns B. Opportuna, imperterrita dixit: Præcipio tibi diabole, author totius malignitatis, ne ab hoc loco mouearis. Tunc omnes sanctimoniales aduocans, & denuncians eis, quam terribilis ibi adesset inimicus, dixit eis: Ecce spiritus immundus & totius malitiæ repertor, qui omnibus diebus nos impugnabat, Domino adiuuante, ab ancilla Christi victus confunditur. Precor itaque, amantissimæ sorores, ne eius suggestionibus & incentiuis cogitationibus acquiescatis. Tunc conuersa ad eum, dixit: In nomine Domini recede à me ferox & truculente inimice Christi, quia non me ancillam Christi superabis, sicut Euam primam fœminam superasti. Ex hac ergo visione & S. Opportunæ admonitione de cætero sanctimoniales feruentiores in Dei seruitio extiterunt. Cumque iam prægrauante corporis infirmitate duodecimo die, sicut ipsa domina nostra Opportuna prædixerat, sciret adesse horam vocationis suæ, præcepit sacerdotibus pro animæ suæ commendatione Missarum solennia celebrare. Iussit etiam, vt omnes sanctimoniales à maiore vsque ad minorem Domino offerrent libamina. Quod cum factum esset, iussit Dominicum corpus afferri & sibi dari. Quo accepto, dixit: Corpus tuum Domine proficiat mihi ad saluationem animæ meæ. Et dum clerus in exitu sanctæ illius animæ, & adstantes sanctimoniales psalmos decantarent, & ipsa cum eis decantaret, respiciens ad ostium domus, dixit his, qui psalmos decantabant: Ecce aduenit domina mea B. Virgo Maria, cui vos commendo, quos in hoc seculo amplius non videbo. Extendente autem ea brachia, quasi matrem Dei vellet amplexari, sancta eius anima carne est soluta, & viuit cum Christo per æterna secula. Cumque omnes vnanimiter quasi propriam deflerent matrem, sepelierunt eam iuxta sepulcrum fratris sui, sicut ipsa viuens deprecata fuerat. Ibique Dominus noster Iesus Christus per merita amborum multa miracula operatus est longo tempore, quandiu corpora eorum ibidem quieuere. Posteaquam vero corpus beatæ & admirandæ Opportunę ab eo loco à fidelibus viris translatum est, quocunque accessit, & quocunque in loco, prædio, castello aut villa depositum fuit, permultæ virtutes per eius intercessionem effectæ sunt, præstante Domino nostro Iesu Christo, cui est laus, honor, virtus & potestas cum Patre & Spiritu sancto per infinita secula seculorum, Amen.

Apparent ei SS. Cæcilia & Lucia.

Videt terrimum dæmonem imperterrita.

Accipit Eucharistiam, videtque matrem Domini, & reddit spiritum.

Miracula multa.

XIII.

Ad calcem huius historiæ hæc erant adiecta: Ego humilis Adelinus, Sagiensem supra plebem episcopus, adiuuante Domino, descripsi vitam beatæ Opportunæ. *Sequuntur nunc aliquot eiusdem sanctæ Virginis miracula, ab eodem authore conscripta.*

sed in

sed in iis stilus mutatus est per F. Laurentium Surium, & causa prolixitatis vitandæ quædam omissa sunt.

XIV. DOMINO miserante Adelelinus Sagiensis plebis humilis episcopus,& B. Carilephi monachus & seruus,omnibus Christi sanguine redemptis gaudium præsentis vitæ,& futuræ beatitudinis gloriam sempiternam.Deo nos bene iuuante, vitam, conuersationem & obitum B. Opportunæ descripsimus: iam vero, summæ & ineffabilis Trinitatis freti auxilio,etiam quædam eius miracula, quæ Christi clementia per eam operata est,annotare constituimus:& quidem fide digna,quippe quæ partim nos ipsi vidimus, partim ab aliis non contemnendæ fidei acceperimus. Locus autem, vbi sanctæ virginis corpus hodie quiescit, vulgo Montiacus dicitur. Nouerit autem lector, priusquam ego Sagiensis ecclesiæ sedem obtinerem, illius quidem beatæ virginis miracula non defuisse qui narrarent, at defuisse, qui in scripta redigerent: cumque ego quosdam paterer æmulos, qui me excluso,sibi nitirentur eam sedem vendicare,votum nuncupaui B.Opportunæ,si me ab illis importunis hominibus tueretur, bona fide me & vitam & miracula eius conscripturum.Et illius quidem intercessione voto ego potitus sum meo:sed quod gemens & dolens loquor, non dedi operam, vt starem promissis. Cum vero omnipotens Deus non sinat peccata abire inulta, non tuli impune illam incuriam & negligentiam meam:sed eo ipso anno, quo consecratus sum episcopus,incidi in manus sæuissimorum Nortmannorum:qui me captum & vinculis constrictum,ceu vile mancipium,in transmarinas regiones vendiderunt. Passus ego hoc sum propter peccata mea, vt scirem non debere superbia intumescere terram & cinerem, satiusque esse non vouere quam vota non reddere. Tandem autem post multa Nortmannorum ludibria, post dira, eaque crebro illata verbera,post varia maris procellosi pericula,post multas immodici frigoris,nuditatis,famis prolixique itineris deuoratas molestias, cum visum iam esset piissimo Saluatori me ad natale solum reuocare, contendentibus nobis ad oppidum S. Walerici, violenta maris accessione adeo fumus obruti, vt socij mei ex equis in flumen deciderent, & cum illis pariter ego quoque deciderem: vbi cum iam mihi ablata esset spes omnis euadendi, ita cœpi dicere:S.Opportuna & B.Carilephe,seruate me pereuntem clientulum vestrum: Et ecce, cum nulla mihi esset natandi peritia, visus mihi sum duce sancta Opportuna, ad ripam fluminis peruenire: quo quidem nomine dignum arbitratus sum, vt hoc miraculum primo loco commemorarem.

Montiacus.

Adelelinus multa patitur à Nortmannis.

Eccl. 5.

Miraculum.

XV. ADALBODVS quidam vxorem habuit adeo contractam, vt nulla posset ratione pedibus suis ingredi. Eam ducere cum vellet ad S. Opportunæ templum, multa pluuia denso laro itinera compleuit. Pulsantibus autem templi ministris campanas sub preces Vespertinas, miserabilis illa per lutum non absque multa difficultate reptando,ad ecclesiam properabat,nec admittere voluit,vt alij eam suis manibus gestarent.aiebat enim:Sinite me,vt S.Opportuna videat laborem meum. Vbi autem ad templum peruenit,eadem nocte curata est.Alderudis ea vocatur,& etiamnum suis graditur pedibus,laudans Deum.

Contracta mulier sanatur.

XVI. IN pago Viturìaco Nolgrinus quidam fuit adeo membrorum omnium officio destitutus, vt neque manus ad os ducere,neque phlegmata ex ore reiicere posset.Orauit is,vt ad S.Opportunæ ecclesiam perduceretur. Ductus est eo,& semiuiuus ibi depositus.Post paucos dies precibus S.Opportunæ sanus effectus est.

Item paralyticus.

XVII. NON possum silentio præterire rem admirandam, quam sub nostro conspectu Dominus efficere dignatus est. Malignus dæmon fœminam quandam occupans,eius membra momentis omnibus diuersis modis crudeliter excruciabat.Amabat eam impense maritus eius,& ad multa sanctorum loca eam ducebat,spe liberationis obtinendæ.Tandem audita fama S. Opportunæ, quod eius precibus vis dæmonum comprimeretur, ad eius ecclesium eam deuotus adduxit.Ibi teter spiritus sentiens suas nequitias protritum iri, ita per os fœminæ clamauit: Væ væ mihi, Opportuna inueterata,quæ mihi semper inimica fuisti, quæ tuis precibus crebro contriuisti machinas meas. Adstabam ego illic inter cæteros dolens, & ecce in me multa cœpit iactare conuicia: Noli sperare, inquit, rudis & neophyte episcope, tua me virtute hinc eiectum iri. Nihil enim te reformido, sed virtutem aduersariæ meæ Opportunæ. Interim qui illic ex populo & Clero aderant,non cessabant cum lachrymis rogare Dominum,vt placatus precibus S. Opportunæ famulæ suæ, virtute potentiæ suæ elideret vires omnes inimici. Adspergitur autem fœmina aqua benedicta, & signo Crucis consignatur, & preces leguntur,illi negocio opportunæ: cumque ventum esset ad ea verba, Adiuro te draco nequissime in nomine agni,qui ambulat super aspidem & basiliscum,qui conculcat leonem & draconem:mox spiritus immundus crudeliter eam diuexans, ita vt vnguibus & dentibus seipsam laceraret, terribili voce clamauit:Scias Opportuna vetula, me quidem nunc egredi, sed breui rediturum.Iis dictis, fœmina tranquilla resedit, oculisque & manibus in cælum sublatis,ad aræ latus accessit, seque B. Opportunæ deuotam fore promisit: acceptoque pane benedicto,iuit ad hospitium,Paucis inde elapsis diebus,cum maritus eius cerneret eam incolumem,impendio gauisus, voluit redire domum. Exeunte autem illo è pago, in itinere occurrit illi dæmon cum multis satellitibus, qui omnes sub luporum & canum specie in fœminam illam irruũt. Tum illa clamare cœpit:S.Opportuna,serua ancillam tuam: simulque fugæ se mandans,sub aram sese recepit. Ait autem postea,lupos & canes illos,ad fores vsque ecclesiæ ipsam fuisse persecutos. Diu vero illo in loco nobiscum in precibus permansit, & sine læsione abscessit. Durauit ea sanitas dies quindecim,atque interim quocunque vellet,sine vlla dæmonis infestatione ambulabat. Ea re perspecta, maritus eius clericis ecclesiæ obtulit pecuniam,vt liceret ipsi dormire cum illa. Quod cum ad me perlatum esset, ego neque permittere id volui,neque prohibere: ne si permitterem, viderer secus agere, quam vellet S. Opportuna: si vero negarem,ab ignorantibus arguerer cupiditatis,quod ea permotus, nollem hominem copulari coniugi suæ. Postquã autem ille cum ea concumbere voluit,sensit eam atrocius,quam antea,à dæmone vexari.Nam manus & brachia fœde agitabat, & tota lingua ex ore prominente, inauditam in Deum blasphemiam iactabat: nec potuit vir solus eam ad B.Opportunę templum adducere,sed ciues vtriusque calamitatem miserati,intra vlnas suas eam acceptam eo deportarunt, & semiuiuam ante ecclesiæ fores deposuerunt. Et illic quidem diu illa humi iacente, neque vox eius vlla audiebatur,neque halitus sentiebatur,ita vt extincta crederetur. Primo igitur lectis precibus, quæ solent energumenis adhiberi,ac deinde inchoatis psalmis, qui apud funera leguntur: post longa horarum spatia mulier, quæ mortua putabatur,& erat sane mortua secundum animam, (moritur enim anima,dum peccat) magnis cœpit clamare vocibus:Sancta Opportuna,adiuua me ancillã tuam:nam deinceps ero tibi deuotissima:excita me precibus tuis à morte corporis & animæ. Cum autem maritus eius blandis eam demulceret sermonibus,percunctareturque ex ea,quid vidisset,respondit:Domine miHeberte,(sic enim ille dicebatur)iam à sæuissimo & immani lupo deuorata fui:cumque me vellent quidam nigerrimi Æthiopes,homines pannosi, cum ignitis tridentibus in foueam sulphuream protrudere,S.Opportunę intercessione me sensi liberatam.Me igitur haudquaquam deinceps vxorem habebis.Osburgis vocabatur hæc mulier,& quoad superuixit,Domino in corporis & animi puritate & deuotione seruiuit.

Dæmon non fert vires S. Opportunæ.

Psal 90.

Rursus fœminam inuadit dæmon, dum maritus vult cum ea concumbere.

Ezech. 18.

XIIX. MVLTI hodieque supersunt,qui ea,quæ dicturi sumus,se vidisse testantur. Plebs Sagiensis ecclesiæ,propter peccata sua,à crudelissima Nortmannorum gente miserandum in modum affligebatur. Immanes illi barbari regionem omnem perpetuis incendiis,populationibus,& virorum,mulierum,pupillorum,viduarum,infantũ,senum cruentis cædibus vastabant. Porro sereniſſimus rex Ludouicus,frater Caroli inuictiſs. Imper.& regis nostri,cum didicisset insignes B.Opportunæ virtutes, supradictum prædium Mõtiacum causa refugij donauit S.Opportunæ,& illustrissimo viro Hildebrando,Sagiensis ecclesiæ episcopo sanctissimo.Is ergo Hildebrãdus,timore huius Nortmañicæ persecutionis,

Hildebrandus Sagiensis Episcopus.

tionis, partem Clericorum iussit se conferre in Montiacum cum sanctissimo B. Opportunæ corpore. Parent Clerici & illis euntibus, è diuersis locis occurrit eis multa vtriusque sexus hominum frequentia, rogantium, vt suis vlnis liceret eis sacrum sanctæ virginis corpus gestare. Per id tempus necdum erat ecclesia in Montiaco extructa: itaque in Gossini cuiusdam ædibus illud deposuerunt. Eodem die quidam cæcus ibidem curatus est, & multi ægri diuersis è locis eo aduentantes, sani inde recesserunt, cum eius feretrum attigissent. Vt autem vicini eius loci id aduerterunt, eum venerari cœperunt, multaque à fidelibus dona offerebantur, è quibus templum S. Opportunæ extructum est, vbi per eius merita & intercessionem quicquid recta fide quæritur, etiam obtinetur. Matrona quædam Adeltrudis nomine ancillas habuit, quæ auditis B. Opportunæ miraculis, quodam die sabbati post horam diei nonam ad eius oratorium peruenere. Id vbi resciuit earum domina, furore percita dixisse fertur: Vacant ocio ancillæ meæ, itaque eunt perquisitum ossa, nescio cuius mortuæ fœminæ. Iussit autem eas reuocari domum, voluitque flagellis cædere: & ecce dirus viscerum dolor eam corripit, flagellum ex eius manibus excidit, nec cessauit cruciatus, donec ad B. Opportunæ ædem deportata, se ream profiteretur. Tum vero reddita sanitati, multum profuit eius loci Clero, res necessarias eis subministrans.

Multa miracula fiũt.

Nota diuinam vltionem.

ANASTASIVS quidam vt vidit in S. Opportunæ honorem ecclesiam exædificatam, dolens eius augeri ditionem, stimulante inuidia, cœpit familiam eius affligere. Monebant eum religiosi viri, vt ab hac temeritate pro sanctissimæ Opportunæ amore se cohiberet. Tum ille cum iuramento asseuerauit, se prius, quam moreretur, eo in loco, vbi esset S. Opportunæ ecclesia constructa, fabas & legumina saturum. Dixit ille, & eum diuina vltio mox persecuta est. Nam è domo illa exiens, rixari cœpit cum Helboldo iuuene, qui præter furcam nulla apud se arma habebat. Porro Anastasius suis armis confidens, nitebatur iuuenem interficere. Nec defuit sibi adolescens, sed furca cædens Anastasium, eodem die compulit spiritum reddere. Ille vero moriens, fatebatur se à B. Opportuna percussum, seque reum proclamabat, quod sanctam virginem & eius familiam contempsisset. XIX.

Item aliam.

EA tempestate, qua exercitus fortissimi regis Bosonis passim prædas agebat, quidam eius miles Montiacum prædaturus inuasit. Erat illic Herchenteus quidam, è S. Opportunæ familia. Ad eius ædes primum accessit immanissimus prædo, quæsiuitque ex eo, cuius esset. Ille respondit se clientulum esse S. Opportunæ virginis. Tum ille iussit suos scrutari omnem domum eius, & res omnes diripere. Dicente autem Herchenteo, Nolî mi domine familiam S. Opportunæ vexare: ille eum telo percussit, & sanguis manauit ex vulnere. Clamabat interim Herchenteus: Sancta Opportuna, nisi mihi opem tuleris precibus tuis, deinceps nolim esse seruus tuus. Illo hæc dicente, prædo fit cæcus, & ex equo decidit: Suorum autem manibus in ecclesiam S. Opportunæ allatus, se peccasse humiliter confessus est: donauitque illius ecclesiæ clero equum suum & duas libras denariorum, & Herchenteo, vti ipse testatus est, solidos decem. Porro paulo post, dum Missa cantaretur, sub altari iacens, recepit quidem videndi facultatem, sed vires corporis necdum recuperauit. Cum autem promisisset se socios omnes prohibiturum, ne familiæ S. Opportunæ essent infesti, prædatoresque omnes ex adiacentibus pagis iussisset abscedere, vires pristinas sibi sensit restitutas: factusque est fortissimus ecclesiæ S. Opportunæ defensor, qui paulo ante fuerat prædo & vexator familiæ illius. XX.

Item aliam.

Cæcus videt.

VIR quidam genere nobilis, nomine Adalardus, triginta annis claudus permanens, ad inopiam redactus fuit. In ipsis autem S. Opportunæ feriis, populo Parisiensi ad eius ecclesiam deuote concurrente, etiam Adalardus hic adfuit, & licet præ turba vix pateret ei aditus: tamen qua potuit virtute ad altare vsque peruenit. Vbi post preces aliquandiu fusas, sanus effectus, diuinam in beata Opportuna virtutem prædicauit. Id cum vidisset Ludouicus rex, præter ea, quæ supra diximus, etiam prata iuxta montem martyrum & agellos apud portam Parisiensis vrbis sitos, illi ecclesiæ largitus est, suscipiente illos bonæ memoriæ Hildebrando Sagiensi Episcopo, qui id temporis ecclesiæ S. Opportunæ apud Parisienses præfectus erat. XXI.

Claudus restituitur.

CVM per merita huius beatæ virginis innumerabiles ægroti in castro Syluanectensi, sub Hugboldo Comite sani efficerentur, Syluanectenses omnes locum illum, vbi eius sacrum corpus asseruabatur, venerari cœperunt. Ecce autem sacerdos quidam, Alimarus nomine, inuidiæ stimulis percitus, dixit hominibus eo aduentantibus: Non est hoc in loco vllum, sanctæ alicuius virginis corpus, sed merum phantasma est, quod hic colitur. Peruenit hoc ad aures Roberti, Deo chari & religiosi viri, nunc vero etiam episcopi, aitque ad illum: Eia miser, qua fronte tu isthuc ausus es dicere? Certe propediem experieris, num reuera hoc in loco sanctæ Opportunæ corpus habeatur. Eodem die blasphemus ille, in cœnaculum ascendere volens, fractis ceruicibus, non diu post expirauit: iamque vltimum trahens spiritum, ante aram deportatus, propter blasphemiam suam se fassus est diuina animaduersione percussum. XXII.

Vltio diuina in contumeliosum.

AN. 1050.

VITA S. VVOLPHELMI, ABBATIS * BRVVVILERENSIS, AVTHORE CONRADO MONACHO BRVVVILERENSI, & auditore S. VVolphelmi.

* *Brauuilrensis.*

22 APRILIS.

DOMINICI gregis pastoribus, rectoribusque vigilantissimis, Euerhardo videlicet cœnobij Bruwilerensis, & Herimanno in Colonia beati Pantaleonis, Conradus infimus omnium sub regulari proposito, coronam vigilantibus repositam à Domino. Hortamini, patres excellentissimi, nos vitam beati Wolphelmi Abbatis scriptis depromere, secundum à Deo vobis collatam præscientiam, non modicam hinc fidelibus prouidentes ædificationis gratiam. Satagitis enim, vt virtutum eius exempla ad notitiam legentium literis deducta, bene viuendi piis mentibus pariant instituta. Sed quid, patres illustrissimi, id placuit iniungere nobis, dum nec scientia suppetit, nec facundia sermonis suppeditat? Porro in iubendo vestra tanta est authoritas, vt licet quod exigitis paueamus, omnino tamen negare vobis nefas esse ducamus. Liceat autem sub exemplo rei visibilis, plenius vobis declarare qua sumus hactenus suspensi dilatione. Nostis, quod absque dubio acies oculorum, solis succumbat reuerberata splendore. Quanto magis scintilla nostræ scientiæ, si altiora se præsumpserit attentare? Verum ne sanctitatis illius testimonium diutius differendo videamur subtrahere, quamuis mole videamur victi succumbere, vestris tamen votis pro virium nostrarum facultate statuimus obedire. Dat ausum etiam vel fiduciam istud præsumendi, quod quisque pro suo modulo in Domini legitur obtulisse tabernaculo: alius aurum & argentum, alius purpuram vel coccum bis tinctum, alius pelles rubricatas arietum. Bene autem agitur nobiscum, si pilos obtulerimus caprarum. Hæc autem omnia cum allegorica sint, vt catholici doctores tradunt, in diuersis donariis gratiarum genera distinguentes, in pilis caprarum, quibusdam locis verba exprimi voluêre laudationum. Vnde quoniam per scientiæ donum, vel affluentiam meritorum, perfectionem illam attingere nequimus, auro figuratam & argento, purpura vel cocco bis tincto, cæterisque donariis: cupimus saltem pilos offerre caprarum, quod est, vitulos labiorum nostrorum: quatenus in tabernaculo Domini vtcunque nos contingat vtiles inueniri, ne vacui prorsus appareamus in conspectu Domini. Itaque virorum illustrium actibus vel triumphis traditis literarum monimentis, triplex inesse commodum reperitur vtilitatis, dum studio æmulandæ pietatis tot plerique modis illorum informantur exemplis. Sunt quippe instrumenta bonorum operum, errantium via, pœnitentium venia, perseuerantium spes & corona. PRO-LOG.

Exod. 35.

Pili caprarum, mystice.

Vtilitas scriptarum historiarum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corona. His tribus generibus differentiarum vim profecto patitur regnum cælorum, dum errans corrigi, pœnitens iustificari, perseuerans contendit saluari. Laudes etiam diuinæ attolluntur, dum ad exemplum fidelium, sanctorum merita ad memoriam reuocantur. Ne vero plura replicando fastidium legenti faciam, per hæc omnia ad illud tendit oratio, vt doceam sanctorum merita, rediuiua fidelium votis semper accipere incrementa: dum superna gratia illorum fœcunditatem mentibus præstat, & fructificandi gratiam subministrat. Igitur sancti ac beatissimi Wolphelmi Abbatis vitæ seriem explicaturi, nil aliud prorsus intendimus prosequi, quam quod ab idoneis testibus contigit audiri, seu quod aliquot annis ministrantibus vel adstantibus sibi, diuina nobis gratia contulit intueri. De quibus si vllius hæsitauerit fides, tot nobiscum extant idonei testes, quot ex illius temporis collegio fratres nunc vsque manent superstites. Fides huius historiæ.

I. IGITVR glorioſus Domini confeſſor Wolphelmus in Ribuarenſi pago ex illuſtri proſapia ortus, Dei, omnem iuſtum gratuito illuminantis, præueniente gratia, lineam generoſæ propaginis ornauit titulo ſanctitatis. Qui merito iuxta etymologiam vel idioma linguæ regionis illius, Wolphelm dinoſcitur appellatus, quoniam pro caſtris Domini contra immaniſſimum lupum, id eſt, diabolum, galea ſalutis munitus erat congreſſurus. Quod quam efficaciter, quam ſtrenue pro re, pro tempore, nomini contendens geſtis congruere, ſtuduerit exercere, loco ſuo lector plenius poterit inuenire. Pater vero ipſius, Frumoldus nomine, vt ex nominis eius liquet expreſſione, probus modis omnibus floruit actione. Hic genere moribusque ſibi competentem, Euezam nomine, ſortitur vxorem: quibus, iuxta Apoſtolum, honorabile connubium & torus extitit immaculatus: quoniam matrimonium non contraxere cauſa explendæ libidinis, ſed gratia procreandæ ſobolis. Qui genere clari, & inter ſuos quodam innocentiæ priuilegio inſigniti, erant Chriſtianę religionis deuotiſſimi cultores, fidei dote pollentes, charitate feruentes, pietatis amatores, iuxta Apoſtolum, bonum operantes ad omnes. Verum domina Eueza, vt illuſtrem exponam familiam & alti ſanguinis decus, ex cuiuſdam illuſtriſſimi comitis, Sicconis nomine, ſtirpe deſcenderat, quem & ampla prædiorum ſpatia, & vtriuſque ſexus numeroſa familia, ſed & militaris animi commendabat audacia. Hic, quod opibus & nobilitate ſit celſius, iuſtitiam æquitatemque ſectatus, qua Deo nil inuenitur acceptius, totis elaborabat niſibus, vt ſicut propaginem magnificentia generis, ita & illuſtraret operibus pietatis. Vnde proculdubio innuitur, hunc iuſtum tamque præclari meriti virum, ex modeſtis & piis parentibus ortum: quanquam pleroſque legamus iuſtorum ex parentibus editos impiis, veluti roſæ gignuntur ex ſpinis. Genitricem vero eius, quam exemplo Rachelis, pro filio doloris ac dexteræ, in benedictione ſeminis Abrahæ hunc conſtat peperiſſe, dubium non eſt, cum Anna Samuelis matre, vicem à Deo commodati fœnoris meruiſſe. Pari quippe voto hæc filium inuenitur obtuliſſe Domino. De qua etiam plane ſentiendum, quod non minus placuerit in tabernaculo Domini propter commercium coniugij, quam ſi toro minime fuiſſet ſociata virili. Hinc etenim potius laudis eius videtur propagari titulus, quod tam bene redolentis floris fructum ad totius Eccleſiæ edidit ſtatum, quam quod clariſſimum ſtemmatis ramum, ab anteritate dinoſcitur traxiſſe priorum. Magis denique omnipotens vniuſcuiuſque approbat mentem, quam conditionem: dum liber ac ſeruus, vnum profecto in Domino ſumus. Ea vero ſolum, præter omnem mundi gloriam, Deo probatur grata libertas, eamque nobilitatem non eximet vlla vetuſtas, ſi quid boni, ſi quid recti aut noſipſi fecerimus, aut talium ſtudioſos ſucceſſores habere meruerimus. Patria S. VVolphelmi. Pater. Mater. *Heb. 13.* *Gal. 6.* Sicco Comes. *2. Reg. 2.*

II. PRIMAM itaque humani incrementi beatus Wolphelmus aſcendens lineam, auſpice Deo, de infantia ad bonæ indolis tranſiit pueritiam. In qua ætate & liberalium artium diſciplinam eſt profeſſus, & ſuorum inſtantia, Coloniæ apud ædem beati Petri Apoſtolorum principis, corpori congregationis ſociatus. Quo temporis articulo, poſt iuniorem Ottonem, ſceptrum imperij Henrico ſecundo feliciter adminiſtrante, rebus quidem bellicis viro potentiſſimo, circa Eccleſiaſticas vero diſciplinas ſolertiſſimo, ſanctus Heribertus, toto iam orbi fama ſanctitatis notiſſimus, ſanctæ Colonienſi eccleſiæ præſidebat epiſcopus. Qui beatiſſimus pontifex, iam vltimæ ætatis ſenio feſſus, famulum Dei Wolphelmum, tam corpore adhuc, quam & malitia paruulum, more ſibi Chriſtianæ religionis oblatum, vt eu-angelicum Dominus paruulum in medio ſtatutum, benedixerat, & per ſacri chriſmatis vnctionem, ſanctique ſpiritus inuocationem, in filiorum Dei tranſtulerat ſortem. Porro ne inanis aut vacua vel certe fortuita in illo poſſet æſtimari tanti benedictio viri, ſancti Spiritus attactus calore, ad contemplatiuam vitam toto iam mentis deſiderio cœperat anhelare, ſatisque feciſſet votis, ſi immaturitas id non impediſſet ætatis. Verum quanto naturali proceſſu augmentum capiebat virium, tanto indies ſancti feruoris illius creſcebat deſiderium. Fuit autem vt corpore caſtus, ita mente ſobrius: tantam poſſidens gratiam vultus, vt quodammodo angelicus eius putaretur adſpectus. Præter hæc diuinæ pietatis indicia, in eruditione ſcripturarum tantam promeruit efficaciam, vt quod ſemel legendo aduerteret, perpetuo retineret. Quod plerunque, vt credimus, occulto Dei agebatur iudicio, ne beatiſſimo viro in aliquo ſcientiæ deeſſet plenitudo. Igitur exceptis diuinorum voluminum paginis, quicquid poëta cecinit, orator facundus diſſeruit, philoſophus excogitauit, quadam penna altioris ſenſus penetrauit. Fit Canonicus ſummædis Colonienſis *Matth. 18.* Confirmatur à S. Heriberto Epiſcop. qui obiit anno 1021. Memoria tenax Profectus in literis.

III. QVANQVAM vero tanta iuuenis ſcientia præditus claruerit, nunquam tamen hinc iactantiæ vitio elatus ſuccubuit, memor dicentis Apoſtoli: Nolite ſeduci per inanem ſapientiam huius mundi. Tanta autem grauitas, tanta morum illi inerat maturitas, vt palam cunctis daretur intelligi, vas illum electionis exiſtere. Nullam vero pro carnali ingenuitate ſibi patiebatur reuerentiam exhiberi, vtilius cenſens amore Chriſti ſe humilem exhibere perſonam, quam animum habere degenerem. Ineptas etiam fabulas iuuenumque laſciuiam declinabat, venenatas adulantium linguas abhorrebat. Vaniloquium, leuitatem oculorum, totiusque motus corporis, ancora cohibebat grauitatis. Conſiderans itaque & perpendens magiſter ſcholarum hunc illius in omnium virtutum diſciplinis profectum, gaudebat doctrinæ illi impendiſſe ſtudium, quem perfectionis cernebat attigiſſe faſtigium. Arctius itaque ſibi eum eligens annectendum, honorificentiusque ſeruandum, aſſumpſit illum conſortem participemque laboris, onus cum illo partiens regendæ diſciplinæ ſcholaris. Feruebat itaque in eo magnifice ſtudium iugi exercitatione ſcripturarum: & quoniam ſcientiæ illius theſaurus non occultabatur abſconditus, fiebat vbique, fama vulgante, celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quam ex proximo, ſtudioſorum illum clericorum expetebat frequentia, præſenti auditu cupientium experiri, quanta in illo veri Salomonis vigeret ſapientia. Verum ſicuti nulla eum argumentatione concludere, ſic nulla tam argutæ propoſitionis valebant documenta proponere, quæ concite non ſoluerentur conuenienti hiſtorica vel allegorica expoſitione. Itaque nouorum iſte ac veterum de bono theſauro ſui cordis prolator, animaduertens quantæ impoſſibilitatis ſit duobus dominis ſeruire, vt vni Deo, cui ſeruire, regnare eſt, liberiori animo poſſet inhærere, ſeculo penitus deliberat renunciare. Iuxta illud ergo Gregorianum, pedem, quem quaſi in ingreſſu mundi poſuerat, retrahens, ruptis terrenarum voluptatum catenis, morarum impatiens, fugam iniit, latenter diſceſſit, ſanctumque Maximinum in Treuerica vrbe expetiit, vbi ſub venerabilis patris Bernardi regimine amplius & perfectius tunc temporis monachicam vitam feruere cognouit. Ibi præoptati diu voti compos effectus, ſe monachum eſt profeſſus, ſeniſque cum Seraphin alis amictus, Deum excelſo gloriæ ſolio ſubnixum, tranquilla mentis acie contemplari lætatur. Quod ne abuſiue *Coloſ. 2.* Odium vitiorum. *Lib. 2. Dial.* Fit monachus apud S. Maximinum Treuirenſ. *Eſa. 6.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

videatur prolatum, nouerit lector, Romana authoritate decretum, illius ordinis habitu significantiam exprimi sex alarum. Duas alas illo, quo totius corporis velatur altitudo: Duas, quo brachiorum tegitur latitudo: Duas vero superiores, inuicem sibi iunctas, capitis operimento. Quod quia priorum sancta definiuit authoritas, nulla argumentatione refellere habet posteritas, cum videatur & crucis per omnia speciem gerere eiusdem habitus inspecta qualitas. Quam crucem B. Wolphelmus, vt alter Paulus vel Antonius, non tantum exterius assumens, sed & interiori hominiIoan 12. indissolubiliter adstringens, onere seculi expeditus, sequebatur Christi vestigia, expansis in suæ exaltationis ligno manibus ad se trahentis omnia.

COLONIENSES interea, quibus non leuiter ferendum videbatur, tantæ sanctitatis viro carere, vbiubi requisi- IV.
tum, tandem audientes Treueris angelicæ conuersationi studere inuicem contulerunt, qualiter eum possent repetere. Hinc Herimannum, illis diebus Coloniæ currum Dei aurigantem, adeunt, quid habeant voti palam faciunt illi, & cur alio translatum insigne vrbis suæ non repetat, pie seuera indignatione in eum conclamant. Erat tunc videre togatæ vrbis primores iterum Gregorij sui discessum conquerentes: quia non maior illo discedente Romanorum confusio, quam hoc absente Colonien sium agitabatur quæstio. Nec id iniuria. Sicut enim ille, suo nomini bonis operibus congruendo, suæ & proximorum saluti inuigilabat: ita & iste fidei opera exequendo, cunctorum dilectione & veneratione dignissimus erat. Archiepiscopus autem iuxta illud Sapientis, Qui à multis timetur, necesse est vt multos timeat: subiectorum importunitatibus obtemperare festinat: sed suspicatus Treuirenses difficile reddituros virum tam laudabilis vitæ, æstimauit eum repetendum facta in totius ecclesiæ auditu vocatione. Eminebat tunc temporis inter præsentis regni cœlorum maiores, Henricus * Abbas monasterij S Pantaleonis, qui memorati & sæpius memorandi viri auunculus erat. Iste charissimi sui reuocationem gratanter quidem suscipiens, sed illam æquanimiter ferre nequiens, episcopi præsentiam expetiit: quid facto opus sentiret, expostulauit. Pontifex sani consilij neglector fugiens apparere, literas sigilli sui impressione bullatas, Treuiros maturat dirigere, ad patrem videlicet Bernardum, sub cuius conuersabatur regimine. Ille perpendens nihil interesse, vtrum ouem alienam de manu pastoris sui rapuisset, vel eo inuito retinere contenderet, humilem tantæ legationi præbuit assensum, quanuis non sine graui mœrore tantum gregis amitteret ornamentum. Talem adolescens, monasticæ vitæ desiderantissimus, Colonien sium passus violentiam, in sui pontificis deducitur præsentiam: à quo, vt filius, debito paternæ dilectionis affectu recipitur, & propter assumptum angelicæ dignitatis habitum, Henrici auunculi sui prouidentiæ commendatur. Qui videns eum assuetæ solitudinis inhærentem studio, frequentiam audiendi & videndi causa vndique concurrentium habere fastidio, vrbe eductum, præposuit cuidam sui regiminis Abbatiæ, nomine Gladebaco. Cuius vtilitatibus quam strenuam suæ sagacitatis curam impenderit, nemo eorum, qui præcesserunt, credulus dubitare poterit.

Fuit hic Hermannus 2. Colonien sis Archiepiscopus cognomẽto Nobilis, qui anno 1036. mortuo Pelegrino Archiepiscopatum adeptus est.

* Henricus Abbas S. Pantaleonis.

S. Wolphelmus præficitur monasterio Gladebacen si.

INTEREA idem vir Dei, cuius animus à terrenorum appetitu peregre erat, & sine corpore velox ad superno- V.
rum ciuium societatem tendebat, dudum præconceptam aggressus est peregrinationem, Romamque petiit causa soluendi vota precum apud Apostolorum confessionem. Quia vero in suis positus, vnicam salutis nostræ hostiam singulis diebus assueuerat immolare, ab hoc etiam inter eundum noluit desuescere. Neque enim grauis videbatur itineris dilatio, quæ fiebat solo amore patriæ cælestis. Factum est autem, vt nonnulli peregrinationis illius comites, humano more ad dulcia soli natalis arua suspirantes, eo paucis cum necessariis relicto, abirent, quasi ex hoc expeditiorem & viam & reditum habituri essent. Sed frustra reniti sunt sententiæ Apostoli, qui omnem, non volentis neque currentis, sed miserentis ait esse Dei. Ita enim occulta Dei voluntate profecit sancti viri dilatio, & ita illorum dilata est acceleratio, vt vnius horæ vna omnium fuerit peruentio. Nondum enim illi expediti viatores Apostolorum subintrarant limina, cum vir Dei subsequenti gradu pressit eorum vestigia: non tam verbis ostendens quam rebus,Rom 9. non esse in quoquam hominum viam eius. Qui expertam in hoc rerum euentu Dei omnipotentiam admirati, transacto peregrinationis negocio, in sua sunt reuersi, ex illo tempore Dei hominem digno reuerentiæ loco habituri. He-Ierem 10. rimanno autem Pelegrini successore * pontificatus infulis exuto, pari Colonien sium assensu substitutus est diuæ memoriæ Archiepiscopus Anno: Qui cum, vt sacerdos magnus in diebus suis, volens Deo placere, miro religionis feruoret amore, non minimum expendebat in constructione cœnobiorum, vndeunde legis Dei æmulatores aggregans inhabitationi eorum. Cætera igitur piæ solicitudinis monimenta Sigebergen sis cœnobij constructione decorauit, vtrumque sæpedictum, accepta sanctitatis eius notitia, loco præponere curauit. Sed studiosum diuinæ contemplationis hominem, actiuæ vitæ, talibus initiis perneces sariæ, videns omnino expertem, eduxit eum ad locum solitudini eius competentiorem. In proximo enim Abbatia Bruwilerensis erat, quæ quoniam viduata erat pastore, curam eius, sancti viri commendauit prouidentiæ, quam sine propositi detrimento facile posset explere.

*legendum puto, cum vita pontificatus, &c.

Anno 1056. mortuo Hermanno secundo, S. Anno secundus de Dasle in Episcopatu Colonien si succedit Vide c. 3 & 4 l. 1. vitæ S Annonis 4 Decemb.

ISTIS diebus Francia turbabatur per Berengarium Turonen sem, qui asserebat Eucharistiam, quam sumi- VI.
mus in altari, non esse reuera corpus & sanguinem Christi. Vnde contra eum, & pro eo, multum à multis & verbis & scriptis disputatum est. Aduersus quem etiam extat huius beatissimi viri epistola, ad quendam Meginhardum Abbatem Gladebacen sem edita, firmiter vndique veritatis assertione subnixa: qui quasi filius patrem scriptis consuluit super huius quæstionis diffinitione. Quam licet attexere sit longum, vtilitati tamen prospicientes legentium, non incongruum duximus præsenti inserere opusculo, vt ad notitiam translata posterorum, hinc eius cognita synceritate fidei, caueant fideles aliquando huiusmodi erroribus implicari. Est autem hic modus vel textus epistolæ.

Berengarij hæresis spargitur in Galliis.

EPISTOLA S. WOLPHELMI DE SACRAMENTO EVCHARISTIÆ, CONTRA ERRORES BERENGARII.

Epistolæ huius meminit Bar. ad an. 1059.

DEI gratia VVolphelmus Abbas, coabbati Meginhardo salutem. Lac doctrinæ spiritualis, quod à me rogasti, de cælo tibi fide & humilitate largius accumulasti: Fide, quoniam quod in me non est, credis in me posse Deum omnipotentem operari: Humilitate vero, quia deficientibus meritis & sapientia, canitiem & ordinis dignitatem non abhorres in me venerari. O quam consequens est, vt dum nocet, quod inebriat, pro remedio desideres, quod debriat. Nocet autem quædam ebrietas hæresis Berengarij, cuius ebrietatis periculum declinemus, & ad vbera vino meliora appropiemus. Et mox, vt eam assertionem euuante Christo possimus destruere, quæ clausis ianuis eum ad discipulos post resurrectionem non intrasse, nititur adstruere, ex matris Ecclesiæ manans mammis, lactet nos euangelium Ioannis. Cum esset, inquiens, sero die illo vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati, stetit Ioan 20. Iesus in medio. Et paulo inferius: Post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis: & venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio. Ecce inter Berengarium, quod non intrauerit Dominus ianuis clausis: & inter Ioannem, quod intrauerit, cum sit controuersia, superat ille, cui, Scimus, inquienti, quia verum est testimonium eius, omnis applaudit Ecclesia. Nam si gentilitas, dum libros claudit,

Berengarij dogma, vocat hæresim.

Cant 1.

Ioan 21.

elaudit, his, quos recipi iudicat, applaudit: multo verius huic euangelio perhibet Ecclesia testimonium, pro quo, priusquam scriberetur, præmisit orationes & ieiunium. Norit igitur Berengarius hæc sibi sufficere, quibus, cum à Deo sint, non possit homo contradicere. Itaq; deinceps ad id quoque, Domino iuuante, veniam, quod in Eucharistiæ sacramenta loquitur blasphemiam. Sed quia scriptura docet, stulto iuxta stultitiam suam non esse respondendum: repressis interim ipsis blasphemiæ verbis, ad fontem eius præcurrendum, vt si Dominus dederit, nos eum obstruere, desinat inde sanies huius blasphemiæ ad nos defluere. Est autem vena huius scaturiginis, quod non recte sentit de sacramento Dominici corporis & sanguinis: & dum ad adspiciendum in eis panem & vinum, oculos corporis habet, ad perspiciendum in eisdem carnem & sanguinẽ, oculos mentis non adhibet. Nos autem vt visum acuamus, & acuendo proficiamus, quo hæc intuemur, ad obtinendam semel acceptam huius veritatis traditionem nosmet hoc modo cohortemur: Si qui dixit, & facta sunt: & mandauit, & creata sunt omnia: si is, inquam, dixit de hoc pane, Hoc est corpus meum: & de vino, Hic est sanguis meus: necesse est omnino sic esse. Nam hæc sola mysteria non ab aliis sunt separata, quæ dicente Deo facta sunt, vel mandante creata. Est autem vnus atq; idem Deus, primo mundum formans, deinde hoc sacramento suam imaginem reformans. Si enim alius faceret hominem, & alius redimeret: redimens, plus honoris sibi assumeret: atq; ita & Deus per se redempturus erat, & homo non nisi per se redimi poterat: quia videlicet nil homini iure redimendo proficeret, quicquid aliud quam hominem induendo Deus perficeret: vt ex hoc liquido constet, quod vnus atq; idem, Deus & homo, redemptor hominis extet. Igitur omnino sic esse necesse est, quod, dicente Deo vel mandante, non esse non potest. Ecce noui & veteris testamenti nos hac authoritate probamus: quibus Berengarius tertium addit, quod non minus, quam tertium de cælo cecidisse Catonem, reprobamus. Eia ergo post duo testamenta, tertium hoc: & ideo tertium, quia ab eis alienatur: verbis ipsius authoris ita loquitur: Si mures consecratum corpus Christi comederint, non ideo Christus in eis, & ipsi in Christo manebunt, nec vitam aternam habebunt. O si nunc apud inferos tortor Horatij desideat, dum hostem Ecclesiæ hunc verbis his derideat:

Prou. 26. Origo erroris Berengarij.

Psal. 148. Matth. 26.

Insulsum Berengarij argumentum.

Horat. 2. de Arte.

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Putauimus hunc inter montes exaltatum, magnum quid parturire, dum ecce mures in adiutorium eius conspicimus eum de cauernis accire. Iam autem mediam hanc ironiam abrumpentes, contra Berengarium & pro nobis nosmet cohortemur, ita dicentes: Si corpus hoc, vnde agitur, ab Apostolis & ab omnibus electis comestum, qui soli sic illud comedunt, vt Christus in eis maneat, & ipsi in Christo: & non Iudas & omnes reprobi, ad quos post buccellam panis Satanas intrat, & fit longe alia conglutinatio intrantis Satanæ & reproborum, quam ea, quæ est Christi & electorum: (Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit) si, inquam, hoc corpus ita ab electis comestum & eis conglutinatum, illis quoq; conglutinatis eidem, se sanum & incolume, viuum & integrum recipit ad patrem: multo magis à Iuda & reprobis omnibus, plus etiam à muribus & ab aliis mundi spurcitiis recolligitur in regnum suum sine sui diminutione vel contaminatione. Nam & sol hic inuisibilis creatus, & non omnipotens, radios suos in cloacas & alias mundi sordes emissos, rursus retrahit ad se sine aliqua pollutione. Hoc autem corpus, post expletam more catholico communionem, sanum & incolume, viuum & integrum se recipit ad patrem. Sic enim testatur ecclesia Achaiæ B. Andream Apostolum dicere: Postquam omnis populus credentium agni carnes comederit & sanguinem biberit, agnus, qui sacrificatus est, integer perseuerat & viuus: & cum vere sacrificatus sit, & vere carnes eius comestæ sint à populo, & vere sanguis eius sit bibitus: tamen, vt dixi, & integer permanet, & immaculatus, & viuus. Igitur corpus hoc ab his, quibus ille participibus particeps est, se viuum & integrum & incolume recipiens, multo magis ab his colligitin regnum suum. Hoc interim charitati tuæ puto sufficere, dum videamus, si sit opus his aliquid adiicere. Veruntamen & quod dixi, & si quid dicturus sum, tuis orationibus & omnium pie de me sentientium commendo: quoniam etsi mortui sunt obtrectatores Hieronymi, authorem obtrectationis huiusmodi viuere perpendo.

Ioan 13.

Heb. 2.

In Passione S. Andreæ, quæ est 30 Nouemb.

VII. TALITER hic miles emeritus, armis iustitiæ, fide scilicet, spe & charitate munitus, perfidiam Berengarij, in acie Domini constitutus, suo loco expugnauit inuictissimus. Quod quanta fecerit deuotione, testantur, quas fundebat, orationes & lachrymæ, quatenus seducti resipiscerent, catholica fides intemerata consisteret, & à recto tramite nulla prauitate infecta deuiaret. His ita prælibatis, vertatur stylus ad describendum, quales pro bono ecclesiæ suæ, Cloteno videlicet nomine, pertulit labores, immo, si dici fas est, persecutiones. Quod qualiter ecclesiæ collatum fuerit & ablatum, paucis videtur intimandum: quoniam non pleniter aduertitur ratio, cuius ignoratur origo. Domina * Richera, cuius genitores Bruwilerense à fundamentis extruxerunt cœnobium, fidei ac deuotionis illorum æmulatrix existens, terrenarum possessionum suarum ecclesias Dei fecit hæredes, vt regni cælestis ipsa compos effici mereretur & hæres. Tradidit itaque B. Petro in Colonia Comburg & Saleuelt, cum vniuersis appendiciis suis: sancto vero Nicolao in Bruwilere villam, quæ dicitur Cloteno, cum omnibus redditibus suis. Quam traditionem, sub multarum probabilium personarum testimonio factam, præsens domnus episcopus Anno sua authoritate corroborauit, authorizauit, & vt per secula inconuulsa consisteret, violatores, raptores, perpetuo anathemate damnauit. Soluente vero domna Richera regina mortis debitum, dum deferretur tumulanda in Bruwilerensi cœnobio, vti ipsa viuens constituerat, (nam & locum sibi sepulturæ ibidem designauerat) iussu prædicti archiepiscopi Annonis [a] corpus eius vi retinetur, & in ecclesia, quam ipse in honorem beatæ Dei genitricis semper virginis Mariæ à fundamento erexerat, sepelitur. Quo facto, memoratum allodium Cloteno eidem contulit ecclesiæ, contradicentibus illis, quibus ardore iustitiæ hæc erat ad videndum violentia grauis. Adeo tunc vir prudens & solertissimus prauorum fuerat cõsiliis circunuentus, nec repente poterat animus ab incepto reuocari, quippe cuius nutu etiam tunc disponebantur negocia regni. His ita patratis, imminente iam eius mortis articulo, grauẽ cœpit anxiari infirmitatis incommodo. Tunc vir beatus Wolphelmus visendi eum gratia adiens, inter consolationis verba huius rei mentionem ingerens, monuit eum pia solicitudine hoc piaculum expiare, hanc iniustitiam eliminare, addens, nisi emendatione mutasset commissum, pernicioſum eius animæ imminere periculum. Cuius ille, vt erat vir mentis ingenuæ, benigne susceptа admonitione, sciens eum virum iustum & sanctum, humiliter eius se commendat orationi, spondens in proximo aut idem bonum redditurum, aut aliud reciproca vicissitudine pro eodem restituturum. His exhilaratus promissionibus, gaudens remeat ad propria Domini seruus. Sed proh dolor secus, quam promiserat, accidit, nam immatura morte præuentus obiit, & cum vita in medio, quod promiserat, imperfectum dereliquit. Igitur quæ à maioribus nostris, coæuis videlicet vel discipulis beatissimi viri, comperimus, fideliter stylo percurrente digessimus: nunc quę nostris sunt acta temporibus, & ipsi vidimus, in gestorum illius ordinem referamus.

* Richera. Cœnobiũ Bruvvilerense ab Ezelino comite Palatino qui & Herinfridus dictus est, & Michtilde eius coniuge, Richeræ parentibus exstructum est.

[a] S Anno constituit ecclesiam S Marię ad gradus dictam. Vide c 16. lib. 1. vitæ S. Annonis 4. Decemb.

VIII. POST excessum itaque venerabilis archiepiscopi Annonis, domnus Hildolphus non absque Colonienſium iniuria præsulatus obtinuit insignia: qui super hac eadem re sæpius est conuentus à venerabili patre. Qui præmonitus à prædicti loci congregatione, respondit se nulla ratione id sanctæ Dei genitrici adimere, quod tanti meriti vir pro sua contulerit deuotione. Tunc vir Domini apud archiepiscopum minime se cernens proficere, per suos legatos regiam magnificentiam studuit adire, omnemque gestæ rei ordinem proclamare. Tunc quartus Henricus rex, postmodum Romanorum Augustus, qui illo tempore regni monarchiam strenue gubernabat, huius rei comperta proclamatione, spondet se omnimodis affuturum iuuamine: factum quidem grauiter ferre, nunquam vero, quoad viueret, permissurum stabile. Animaduertens etiam famam bonitatis domni archiepiscopi Annonis hac præuaricatione legum vel iustitiæ non mediocriter posse obfuscari, memor veteris amicitiæ viri, (ab illo quippe educatus vel nutritus fuerat) mandat domno Hildolpho, eius successori, Cloteno celerius restitui cœnobio Bruwilerensi. At illo nil certi ad hæc respondente, sed potius de die in diem differendo tempus redimente, non ex voto consulti, sed spe frustrati, redière legati. Tunc vir Domini, omni humano destitutus consilio, quid ageret, quo se verteret, dubius flu-

Anno 1075. mortuo Annone Hildolphus succedit.

bius fluctuabat : sed ab eo sibi opem vel consilium flagitat , qui solus nouit in periculis & necessitatibus subuenire.

Bar.an. 1077.

TVNC eius incidit animo , nil præstantius , nil consultius fore, quam pontificem sedis Apostolicæ super hac re IX.
interpellare. Qua inspiratione animæquior factus, destinat velociter legatos ad Apostolicum , tunc forte consistentem in confinibus Alpium. Qui vbi coram Senatus primoribus & Romanæ Ecclesiæ iudicibus ad liquidum verbis Papæ expositêre singula, quæ ab archiepiscopo Annone de Cloteno sæpius memorato gesta fuêre , omnium mentes & corda stupor apprehendit cum admiratione non modica. Tunc domnus Papa Hildebrandus, qui & Gregorius, ex authoritate beati Petri Apostoli per epistolas suas denunciat domno Hildolpho, eius successori, ne sub specie pietatis, defensor existens impietatis , Cloteno , Bruwilerensi ecclesiæ violenter ablatum, diutius patiatur irrenocatum. Non eget, inquiens, ô fili, Deus offerri quicquam ex iniustitia sibi: quia, vt legimus, sic ei fiunt victimæ ex rapina, quomodo si mactet quis filium in patris præsentia. Patratorem quidem multorum bonorum agnouimus fratrem nostrũ Annonem archiepiscopum : sed tamen in hac parte minime defendendus est non errasse , dum quod beato Nicolao præripuit , sanctæ genitrici Dei gratum holocaustum æstimauit , dicente Domino per Prophetam : Quia ego Dominus diligens iudicium , & odio habens rapinam in holocaustum. Nec fas est à fidelibus credi , matrem discrepare à voluntate filij: dum id prorsus constet vtriusque proprium atque commune, eadem velle & eadem nolle. At tu, ne defendendo iniustitiam videaris offendere Deum, tolle de medio, quod, alias licet bonus, hic male consultus commisit episcopus Anno, ne & illius detrimentum sit coronæ, & tibi occasio culpæ.

Gregorius VII. scribit Hildolpho episcopo.

Esa. 61.

HVIVSMODI paternis admonitionibus à sedis Apostolicæ authoritate susceptis, prædicti pontificis Hildolphi X.
magis in furorem versus est animus , quam ad iustitiam vel misericordiam prouocatus. Denique conuocat ecclesiæ Colonienses primores, se diffamatum accusatum per virum Dei conquerẽs apud Apostolicum. Tunc vir mitissimus, his humiliter renitens obiectionibus: Proferatur, inquit, ô domine in medium, si placet, accusationis testimonium: si nequeo me excusare , de quibus criminor à te , tunc demum digne conuincar offensam meruisse. Episcopus itaque domni Apostolici epistolam tenens præ manibus, legendam tradit in publico, æstimans per eius relationem cunctos in serui Dei armari contradictionem. Qua recitata, plures assensêre, nil dignum actum offensione. Quidam vero Bezelinus , domus B. Petri apostoli custos, cum aliis , quibus erat animus rem potius perturbare , quam ex æquo determinare, cum aliud non inuenirent quod obtenderent , non absque suo consultu Papam super hac re asserunt licuisse experere. Dum facili responsione hanc Domini famulus obiectionem quiuisset refellere , episcopi magis furentis odio, quam iusto iudicio, iniuriatur, calumniatur : conuiciis quoque & contumeliis, secus, quam pati dignum fuerat tantæ reuerentiæ virum, attrectato , postremo etiam terribilibus sacramentis pastoralis curæ baculum adempturum minatur. Tunc vir beatus in iniuriis patientissimus, virtute constantiæ roboratus , timore nudus , aduersariorum conatibus respondit intrepidus. Nesciebat quippe mens iusti pauere, quæ nulla torquebatur conscientia culpæ. Diuina nos comitante clementia, non hic hodie præiudicium veremur incurrere, puram gerentes conscientiam, totius prorsus criminationis innoxiam. Hic sermo videtur completus, vbi dicitur, vt leo, confidere iustus.

Constantia sancti viri. Prou. 28.

DVM hæc & his similia vir Deo plenus efficacissime loqueretur , oris gratiam mentisque constantiam omnes XI.
æmuli mirabantur, & veluti nox quædam & tenebræ mentibus eorum infusæ : quid agerent, quo se verterent, dubij nutabant, dolentes se casso consumptos labore, non inuenientes, qua parte eum caperent in opere & sermone. In his perturbationum angustiarumque pressuris ex primoribus præcipue fauebant beato viro Bertulphus, vir probus, ecclesiæ beati Andreæ Apostoli Præpositus, & quidam Wigmannus de Heuersbach, vir militaris & nobilis, sed & eloquentia insignis Hi duo medium habentes eum, vt olim cælitus directi Machabæum, pro defensione iustitiæ non sunt reueriti iniustitiam oppugnare, adeo vt nec minis , nec terroribus concuti , nec à proposito aliquo possent munere frangi. Instabant igitur viriliter ex Apostolica authoritate, precantes iudicium ecclesiæ Bruwilerensi fieri iuxta mandatum & legationem Apostolici. Quorum vocibus & instantia non mediocriter exacerbatus episcopus , cum graui indignatione inquit: Habetote vobis Cloteno: meum erit , tam & iniuriam meam vindicare , quam & vtiliora pro Cloteno data recipere. Itaque raptum ex ore eius verbum , & cum velocitate diriguntur legati , idem bonum vendicaturi.

Qui eum defende-rint. 2. Mac. 10.

HIS ita patratis , iubet episcopus virum Domini apud Nussiam castrum sibi occurrere , ea omnimodis inten- XII.
tione, vt nullo eius obsistente adiutore vel defensore, facilius eum valeret pro voto deponere. Sed non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Quandiu vero ista incubuit aduersitas, tandiu fratrum non destitit votiua charitas , septem psalmorum & litaniæ supplicatione Dominum incessanter exorare , vt de mœrore gaudium, de tribulatione lætitiam concederet inuenire. Vir itaque Domini sciens tutam defensionem constare non posse per hominem, Psalmista dicente: Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus: de adiutorio Domini confisus, hilaris & gaudens iter aggreditur, quo fuerat imperatus. Perueniens igitur ad locum, non modica inopum collecta multitudine , per opera pietatis & misericordiæ se Deo cupit attentius commendare. Cumque in solario cuiusdam domus resedissent, & vir Domini, cum suis necessaria ministrans, solicitus circuiret, ex improuiso solarium corruit , totaque illa multitudo cum viro Dei in cellarium subterraneum cadendo deuenit. Quos euestigio pars non minima domus subsequens oppressit: sed ex Dei prouidentia, serui sui meritis, nulli læsionem intulit. Itaq; exciti ciues tanti sonitus fragore, ocyus aduolant vndique, & non sine grandi admiratione sospites extrahunt, quos iamiamque periisse crediderant. Quidam vero præ cæteris lapsus oppressusque periculosius , dum iam acsi mortuus defleretur ab omnibus, eductus nulla reperitur parte corporis læsus. Sed & pincerna hominis Dei , Godecho nomine, ipsa hora bina vasa testea vino repleta præ manibus tenens, cum ruentibus pariter ruit : sed, mirum dictu, nec sui, vel vasorum, vel vini pertulit effusionem. Quod factum mirabile idcirco diuinæ clementiæ placuit demonstrare, vt panderetur mortalibus , quanti apud se meriti vir sanctus iste fuerit. At vero episcopus , qui eo illum aduenire compulerat, diuinitus, vt creditur, refrenatus, in nullo tunc ei valuit esse contrarius. Egit quippe hoc miro modo circa famulum suum diuina prouisio, ne mortalis hominis premeretur iudicio, quem tanto magnificare disposuit prodigio. Hinc non sopitum , sed acrius accensum est prædicti episcopi furoris incendium. Nam quanuis tunc eum fuerit abire, rursus tamen Coloniam statuto die ad se iubet redire. Interea fratribus, vt supra meminimus, pro eo solicitis in vigiliis & orationibus, adest vir Domini improuisus. Quis, quæso, fluctus eloquentiæ, quæ lingua potest euoluere gaudium tunc factum in commune ? Gloriabatur quippe non immerito humilitas gregis ex præsentia sui pastoris, quem Dominus glorificauerat admirandæ protestatione virtutis.

Prou. 21.

Psal 117.

Magnum miracu-lum.

Mira res.

EA tempestate quidam Hartmannus, Abbas Tuitiensis, dum nocte quadam somno indulsisset , tale vidit som- XIII.
nium, præsagium vtriq; futurorum. Vidit igitur per visum, virum quendam forma egregium, vultu reuerendum, episcopalibus infulis decenter ornatum, à Bruwilerensi ecclesia prodeuntem, & iter Coloniã dirigentem. Quẽ præcedentem, beatum VVolphelmum Abbatem cum fratrum caterua cernit euestigiò subsequentem, septem psalmos cũ litaniis sæpius modulatis vocibus iterantes. At vbi ad fores peruentum est cubiculi episcopi quiescentis, fores obseratæ, virga præcedentis impulsæ, dictu velocius sunt apertæ. Quibus taliter intromissis, dux præuius stratũ adiens recubantis,

Visio Hartmanni Abbatis Tuitiensis. Bar an. 1077.

bantis, cum graui requirit animaduersione, cur tanta contra se temerarius præsumpsisset exercere. Expleto sermone, virga, quam manu gestabat, ad vltionem iniuriæ grauiter illum percussit in vertice. Itaque somno excitus Abbas præpauore, virum Domini certum reddit ex diuina protectione & beati Nicolai consolatione. Nec falsum prorsus somnium extitit vel inane, dum, quod fratres in psalmis & litaniis constitit egisse, hoc illi Dominus per visum dignatus sit reuelare. Adhibet etiam certam fidem visioni exhibitio operis. Nam vno eodemque momento, vt hic illum vidit percuti, se sensit episcopus morbo grauari. Tali ergo modo diuinitus relisa, nisu frustrata illius aduersatrix intentio est. Morbo quippe inualescente, post dies paucos obiit, & cathedram præsulatus * Segninus vir pius obtinuit. De his ita meminisse sufficiat: nunc se ad gestorum eius sequentia describenda articulus vertat.

*alias Sigevvinus.

XIV. Hic itaque Domini famulus, quæ retro sunt oblitus, in anteriora se extendens totis viribus, exemplo Dauid prophetæ, dicentis: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ: domum Dei aggressus est
Psal. 25. adornare omni decoris varietate. Quod quia deuotissima mente concepit, mirifico effectu consummauit. Denique, vt breuiter cuncta perstringam, eius instantia vel tempore, in varios ornatus picturæ vel fabricæ, seu etiam musiui operis decore, intus & extra se status extulit Bruwilerensis ecclesiæ. Textum præterea cuiusque operis versibus expressit egregiis, vt liquido pateret inquirenti totius plenitudo materiei. Operæprecium est, illud etiam non reticere, quod singulis annis vir Domini, noui ac veteris testamenti paginas ex integro faciebat legendo reuolui: quatuor vero Euangeliorum libros, quoniam non eo loco vel ordine, quo reliquos, competebat expleri, statuit quatuor temporibus recurrentibus anni in quatuor plagis claustri singulos à singulis diaconibus recitari. Quod cuius fecerit vtilitatis intuitu vel deuotionis affectu, ex subiectis eius, super vtrunque testamentum compositis, liquet versibus. In quibus singulis annis vtrisque explendis non paruipendendam annectit causam vtilitatis, plurima etiam necessaria tangens, nunc personas subito decenter immutans, nunc electorum per verbera salutem denuncians, nunc scripturarum suauem gustum commendans, postremo geminam in Christo naturam generis humani medicinam declarans. Hæc idcirco prælibauimus, vt cum ad talia ventum fuerit loca, intrepidus lector percurrere possit, quod se iam didicisse meminerit.

Anno 1079. Segninus defuncto Hildolpho fit Colonien. episcopus.

XV. LAte diffusus sic Ecclesiasticus vsus
Se testamentis exercet in omnipotentis,
Vt legat hæc ambo, sed & omni compleat anno,
Sicut in hebdomada psalmorum clauditur oda.
Ast hinc psallendi cum stet status, inde legendi,
Lectio quo profit, nunquam præfatio desit,
Qua claui limen patet ad quodcunque volumen:
Pandat vt admisso quod clamet abyssus abysso.
Admitti vero dedit eius gratia Clero,
Qui populis ipso parat hinc documenta ministro.
Sed cunctis æque non detegit intima quæque,
Quis tamen interea non abnuit interiora.
Angelus hinc ensem suspendit percutientem,
for. Altius inflictus non * dedit fulminis ictus,
ledit. Non ignis torrens, non vultus dæmonis horrens.
Captiuis diræ discedunt sensibus iræ.
Vasta lues morbi, quæ sæpe superuenit orbi,
Aut non accedit, citiusve precando recedit.
Exceptos natos quod vult pater esse paratos,
Verberibus tangi, pœnisque fugacibus angi,
Quis absterrendi nocuo sunt fœdere mundi,
Sed non donorum Deus vsum subtrahit horum,
Quis patrem sese per verba comprobat esse.
Si sit eis ritus legaliter hic stabilitus,
Vt sic psallatur, ceu diximus, atque legatur,
Vtilitas extra patet hæc, latet altior intra.
Huc introductus gustabit munera fructus,
Cui donat mentem Dominus gustare scientem
Fructus maioris, quam pandat lingua, saporis.
Sed nec erit, gustum qui scriptis exprimat istum:
Gustans ipse magis scit, quam sit gratia suauis,
Quam scripturarum conseruat cella sacrarum,
Et quæ diffundi se vult per climata mundi:
Quo genus humanum sit in hoc medicamine sanum,
Quod naturarum peragit compago duarum:
Dum Deus inde pater parit, hinc parit innuba mater:
Nil cælis illinc, nil terris charius est hinc.
Qua specie bina componitur hæc medicina.
Christus patre satus, Deus: ast homo, virgine natus.
Qui cum patre Deus, sed & almo pneumate, verus,
Ad nos indultis pandat pia viscera culpis,
Secla per examen dum iuste discutit, Amen.

Carmina S. Wolphelmi.

XVI. Hos versiculos beati viri ideo huic operi inserendos vtile duxi, vt quomodo simpliciores plane currentis prosæ delectantur pastu, ita perfectiores enucleatius spiritualiter dicta indagantes, eorum spirituali gustu pariter reficiantur & fructu. Sæpius autem in conuentu fratrum de salute disputans & suadens animarum, inter multimodas virtutum propositiones hoc modo plerunque eleemosynarum vel hospitalitatis commendabat gratiam: Oportet, inquit, vt scriptum est, & testimonium habere bonum ab his, qui foris sunt: & hospitalitatem non obliuisci, dum & quosdam placuisse legamus, angelis etiam hospitio receptis. Vnde magnopere vos fratres pauperum vel hospitum susceptioni curam impendere admoneo, quia profecto quicquid illis fideli deuotione confertur, Christo nimirum, qui se in paupere suscipi, in hospite colligi vult, impenditur. Ideoque maxime necessariam hospitalitatis vel eleemosynarum intuli gratiam, quia nec locum propagari perpendo vel inhabitantes, nisi per eleemosynas & assiduas preces. Verum, chariſſimi, dum alicuius in vobis boni scintillam videritis ignescere, ne vestris, quæso, meritis velitis adscribere: quoniam, vt scriptum est, Neque volentis, neque currentis, sed Dei est miserentis. Omnipotens quippe Deus adspirando nos præuenit, vt bona velimus: & adiuuando subsequitur, vt possimus. Inanis enim aliter esset conatus noster, nisi diuina cooperaretur & virtus. Taliter autem gratia præcurrente, & bona voluntate subsequente, quod conditoris est doni, nostri fit meriti. His & huiusmodi exhortationibus corda fratrum irrigans frequentius, ad sectandam prouocabat pietatem. Lucrandis autem sedulus inuigilans animabus, satagebat nil promereverbis, quod non roboraret exemplis, ne vitæ munditia prorsus discreparet à lingua. Hoc ordine nimirum hypocritarum declinabat consortium, qui verba quidem sanctorum habent, sed vitam non habent: & quos sermonibus generant, non fouent exemplis: & quos verbis ædificant, moribus & vita destruunt. Namque vir beatus non solum lingua sua suasit, sed & exemplis, moribus & vita subiectis ostendit, quæcunque fidelibus suis omnipotens Deus obseruanda mandauit.

Præconia hospitalitatis & benignitatis in pauperes.
1. Tim. 3.
Heb. 13.
Matth. 25.
Rom. 9.

Pavpervm vero illi semper fuerat maxima cura. Vnde dispensatione prouida xenodochio superaddidit decimas atque vineta, vt absque pecunia victus eis præberentur necessaria. Iugiter illi aduersus vitia pugna: quia mens ad virtutes erecta, non erat procliuis ad vitia. Radicem omnium malorum cupiditatem vel auaritiam adeo perhorrebat, vt præter communem simplicemque victum, nil sibi prorsus quod speciale foret, assumeret. Pietatis affectu potius amari, quam timeri, satagebat. Vnde iactantiam & elationem proculdubio respuebat. Nulli vero detrahere, nullum volens odire, extinctis facibus iræ vel inuidiæ, elegit omnes fraterna dilectione diligere. Semper hilaris, semper lætus, præferens hilaritate vultus, quam syncerus & purus erga Deum & homines eius esset affectus. Quanquam vero iugi esset contemplatione suspensus, erat tamen singulis compassione proximus, mente minime deflectens à contemplatio-

Actioni & contemplationi, vt

fuerit deditus. templatione, dum pietas ferueret in opere. Sic nimirum in similitudine cęlestium animalium, ante & retro oculatus, vtrarunque virtutum fuerat charitate deuinctus: vt dum cuilibet earum videretur intentus, proprietate tamen
Apoc. 4. non careret alterius.

TALITER se agebat, qui Deo nil charius possidens præferebat, ex omni cordis & animi affectu diligens Deum, XVII.
omnem vero Christianum tanquam se ipsum: seruans in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in disciplinæ seueritate censuram. Erga bene agentes apparere prælatus noluit, sed vt coæqualis & socius: aduersus vero vitia delinquentium, promotionis suæ exercebat priuilegium. Quis autem verbis valeat exprimere, quanta discretione omnia iudicia sua studuerit temperare, quantave iustitia moderari? Dum etenim pro
Erga corrigendos vt se gesserit. quouis delicto alicui foret inferenda correctio, primitus in se descendens, iuxta illud Apostoli, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, instruite huiusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne
Gal 6. & tu tenteris: tanquam proprij reatus delictum deflebat alterius. Ita nimirum mens Deo deuoti pectoris, omni se excoluit genere pietatis, satagens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, vir plane mitis & iustus, sic omnibus omnia factus. Quo enim dolente non condoluit? Quis ad illius adspectum mœrorem nō mutauit in gaudium? Quis ira inflammatus, illius sermone non est mitigatus? Quis iniqua cogitatione pulsatus, non illo est medente curatus? Quis consolari petiit, & consolationem nō inuenit? Quis vim verborum, quis efficaciam exprimat sermonum? Quis pietatem euoluere, quis charitatem valeat enarrare? In qua adeo radicatus fuerat & fundatus, vt licet nullius expers esset virtutis, huius tamen cultor existeret specialis. Non segniter etiam animo retinens, quod quanto subiectis prælatus, tanto curis maioribus esset occupatus: studebat omnimodis Deo per contemplationem placere, exteriorum curas per idoneas quasque solenniter administrare.

TALITER ex voto liberius vacans Domino, vtrobique prouidus gregi prospexit: intus propria vigilantia, exte- XIIX.
rius congrua prouidentia. At quoniam fuerat miræ mansuetudinis & discretionis, sciens, quod districtio si modum excedit, sæuitiam gignit: & nimia pietas dissolutionem disciplinæ parturit: tanta inter vtrunque vsus est discretione, vt nec indiscreta districtio subditis, recusandi laboris fieret occasio: nec nimia pietatis exhibitio, disciplinæ foret immoderata remissio. Ita nempe exemplo sanctorum patrum gressus suarum instituit actionum, vt nullatenus extra limitem iustitiæ propriam sineret effluere actionem. Hinc profecto felicem ac iure beatum talem dixerim virum, qui & Ecclesiasticæ disciplinæ vigorem fortiter tenuit, & tamen matrem virtutum discretionem nunquam deseruit.

Catalogus virtutum sancti viri *Iob 29.* *Iob 31.* CVIVS vt mores vel actus summatim perstringam, fuit vita laudabilis, verbo discretus & vtilis, consilio prouidus, moribus ornatus, affabilitate mellifluus, misericors & benignus, pronus ad veniam, tardus ad iram. Per pietatis affectum, omnium condescendens necessitatibus miserorum: iuxta beatum Iob, pater erat pauperum, mœrentium consolator, pupillorum adiutor: non despexit inopem, nec dimisit absque operimento pauperem: alios refouens verbo consolationis, alios ope releuans pietatis. Ab infantia Deum timere didicit: Ex vtero enim secum egressa miseratio, creuit. Arca cordis iugiter referta bona voluntate, nunquam vacua manus extitit munere. Pauperum sibi apud Deum hic conciliabat patrocinia, faciens sibi amicos de iniquo Mammona, qui eum quandoque reciperent in ęterna tabernacula. Ne autem mundum plus iusto videretur diligere, mundo solummodo vsus est ad necessitatem, non
Luc 16. *2. Cor. 9.* ad superfluam delectationem. Noxias quippe ab animo excludens delectationes, Apostolicas æmulabatur traditiones, corpus videlicet castigare & in seruitutem redigere, vt extenuatum cælestibus disciplinis, vas aptum fieret sanctificationis. Nouerat enim animum non posse legitimo imperio perfrui, nisi carnis motus penitus essent subiugati. Hoc denique ritu sacrificij in sui cordis penetralibus hostiam viuam, sanctam, Deoque placentem se exhibuit, dum singulis diebus, cum sacrosanctis corporis & sanguinis Christi mysteriis, per compunctionis gratiam sese in holocaustum mactauit.

Eius frater Frumoldꝰ: Sorores, Osvvenda & Berta, quæ & Fertrada dicta: S. Adelheidis vitam ab ea conscriptam habes 5. Februar. Miraculum Osvvendæ. EXTITERAT huic beatissimo viro frater germanus, Frumoldus nomine, sorores sanctimoniales duæ, quarum XX.
vna Osvvenda nomine, miræ simplicitatis & Innocentiæ fuit fœmina: altera vero Berta nuncupata, literarum plurimum emicuit scientia. Hæc vitam beatæ Adelheidis, primæ Vilecensis Abbatissæ, eleganti satis admodum stylo conscripsit, & plurimum religionis vel scientiæ suæ fructum in eodem loco dereliquit. De cuius prædicta sorore, domna videlicet Osvvenda, nostris temporibus factum libet referre miraculum, omni sane laude, memoria, & veneratione dignissimum. Quidam frater ex cœnobio Bruvvilerensi, Vdo nomine, adeo pessima laborabat infirmitate, vt omnes cogerentur de eius desperare salute. Denique toto miserabiliter intumescente corpore, omnium membrorum amissa sanitate, trunco potius, quam humano corpori, videbatur similis. Quodque maxime mortis indicium solet existere, nullum remedium illi adhibitum valuit proficere, volente, vt credimus, Domino demonstrare, quod quanto grauior morbus, tanto potentior omnipotens credendus est medicus. Cumque de solis eius ageretur exequiis, lento sopore corripitur, videtque per somnium domnam Osvvendam, iam immortalitatis luce potitam, sibi assistere, compatientisque affectu manu totum corpus permulcendo, vim doloris lenire. Inde oratorium, iacentis lecto contiguū, ingressa, tertio flexis genibus adorauit, sicque super ægrotum signum sanctæ Crucis exprimens, disparuit. Ilico virtus diuina est subsecuta. nam post paucos dies conualuit, integra sospitate recepta. Vnde nec dubium extitit, illo visa pādente, ipsius suffragantibus meritis, erutum illum de confinio mortis. Fuerat autem tam immanissimus languor, vt à planta pedum vsque ad verticem in eo non esset sanitas: sed tota corporis cute subtracta, ac si vetere homine exutus, recenti corio cum salute est superindutus.

Frumoldi perpetuæ peregrinationes nudis pedibus. AT vero prædictus beati Wolphelmi germanus, domnus videlicet Frumoldus, armis terrenæ militiæ exutus, XXI.
se illis implicari recusauit vlterius, vt Deo seruire posset expeditius. Studium itaque peregrinationis arripiens, ne exul cælestis fieret patriæ, omni reliquo vitæ suæ tempore longe lateque, ad promerenda sanctorum patrocinia, se studuit exiliare, vno tantum contentus seruulo comite: cui tamen versa vice, vt alter Martinus, hic sæpius consueuit ministrare. Quod genus diuinæ propitiationis illo pedibus iugiter exequente nudis, adeo sæpius vidimus eum liuentes plantas habere, vt nulla ratione calceamenta valeret admittere. Erat etiam ei solennis consuetudo, quandiu ad diuinum in ecclesia assistebat officium, omnimodis alicuius vitare colloquium: sed stans, vel humi prostratus orans, tanta lachrymarum potiebatur vbertate, vt velut imbre perfusum, madidum reliquerit pauimentum. Hanc compunctionis gratiam per diuinam possidens clementiam, custodem in se reliquarum deputauit esse virtutum: quia nullum penitus ei dominari nouit delictum, cuius mens sedulo compungitur ad lamentum. Quis hunc fidelissimum Domini dubitauerit seruum, cuius executio mandatorum, tam euidens meritis illius præbet testimonium? Quanuis etenim in pace præsentis vitæ consummauerit cursum, expleuit tamen martyrium, satagens crucifixum habere mundū, dum carnem suam cum vitiis & concupiscentiis crucifixit, & Dominum fideliter sequens, mundo peregrinus extitit. Hic cœtibus iustorum, vt confidimus, coniunctus, in ecclesia propriæ possessionis quiescit sepultus. Hæc pauca prolata sufficiant ad sanctitatis testimonium beatissimi patris Wolphelmi & Frumoldi germanorum.

Burchardꝰ vir nobilis. ERAT tunc temporis vir quidam genere nobilis, sed moribus nobilior, Burchardus nomine, præfectoriæ digni- XXII.
tatis, sed & præpotens armis, qui germanus extitit illustrissimi viri Emehardi Wirceburgensis episcopi. Hic

euangelij

euangelij non ſurdus auditor, Si vis perfectus eſſe, vade: vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & veni, ſequere me: relictis omnibus, quæ temporaliter videbatur poſſidere, Kanerberch, caſtellum ſuæ munitionis, Domino conſecrari fecit locum orationis. Taliter cùm diues eſſe poſſet in mundo, pauper elegit eſſe cum Chriſto: plebeio habitu amictus, ſanctorum perluſtrabat loca, ſeruorum Dei ſolerter requirens alloquia. Vnde & ad notitiam famuli Dei Wolphelmi deductus, maximæ ab eo loco venerationis eſt habitus: & vt quondam animæ Dauid colligata eſt anima Ionathæ, ſic amor Dei confœderauit vtroſque. Ex hac itaq; mutuæ charitatis affectione, frequenter eum ſolitus cælitùs conceſſam diuini affluentiam verbi, vt quomodo ex ſupercreſcente fluuio riuus, ita ex illius mellito gutture manaret ſermo diuinus. Sed quid mirum, quòd ſemper animus fixus in cæleſtibus, de diuinis tractare valebat ſubtilitalis ei nocturno ſilentio diuinitùs declaratur viſio. Vidit igitur illum, quem tremit tartarus, colit abyſſus, cœlorum adorat exercitus, in quem deſiderant proſpicere ordines dignitatis angelicæ: hunc, inquam, vidit balneo impoſitum, manibus & officio beatiſſimi Wolphelmi reuerenter foueri, ablui & detergi: vbi etiam circumſtantes duodecim Apoſtoli, adminiculum ferre videbantur miniſtranti. Ille igitur vir præclariſſimus cælitus ſibi oſtenſam viſionem per quendam, Meginhardum nomine, monachum, fratrem ſibi ſatis familiarem, ad viri Dei properauit transferre notitiam. Qui ſagaci animo vim ſomnij diſcutiens, cœpit diligenter inueſtigare, quid viſio hæc videretur portendere. Intellexit itaque patenter, ſe commoneri vigilanter boni ſeruare tenorem propoſiti, Chriſto in ſuis omnimodis membris miniſtrari, iuxta ipſius dicentis vocem: Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Gaudebat autem vir Deo amabilis, ſummo electorum capiti ſe operibus placuiſſe pietatis: ſed ſeriem actibus exequi cupiens viſionis, vice Domini balneum præparatur egenti, in cuius ſingula peraguntur obſequio, quæ viſionis poposcerat ordo. Quibus ritè completis, toto corpore mundus & ſanus egreſſus, ex integro nouis eſt veſtibus ornatus. A quo tẽpore tantã gratiam meruit obtinere, vt mirabilium quoq; patrator operũ mereretur exiſtere.

Matth. 19.

1. *Reg.* 18.

Viſio Butchardi.

Matth. 25.

Pauperi balneum adhibet S. Wolphelmus.

XXIII. Ipso namq; tempore fuit quædam mulier in territorio Bruwilerenſi, Golda nomine, quæ vtrorumque luminum cæcitatem ſe doluit incurriſſe. Cumq; omnium illuminatori placuiſſet per famuli ſui merita illi ſubuenire, ſub nocturno ſilentio tali perfruitur viſione: Videbatur illi leuiter dormienti, viro Dei Wolphelmo, Miſſarum ſolennia celebranti; aſſiſtere, & poſt expletionem manuum eius ablutione oculos ſuos diluere, exterſoſq; fimbrijs veſtimentorum eius, diù optatum lumen recepiſſe. Quam viſionem ad nos perlatam, famulo Dei, ad diuina myſteria properanti, humiliter ſuggeſſimus, & vt pauperculæ mulieri compateretur, exorauimus. Qui non aſſenſit, hoc ſui non eſſe referens meriti, & ſomnijs, ſæpè fallentibus, fidem non leuiter adhibendam: ſed ſi eſt, inquit, hæc viſio ex ſe, ſecundò ac tertiò Dominus eam dignetur reuelare.

Viſio cæcæ cuiuſdam.

Sancti viri modeſtia.

XXIV. Itaque corde contrito & humiliato in ieiunijs & orationibus eo conſtituto, eadem viſio, quæ mulieri primò, apparuit ſecundò ac tertiò. Quid plura? Tandem vir Domini noſtra victus eſt inſtantia, & ſecretò admittitur illa, ante fores eccleſiolæ iuſſa conſiſtere: quia non ei vſus fuerat facile, niſi certa ex cauſa, frequentiam mulierum admittere. Itaq; ritè peractis Miſſarum ſolennijs, vt docuit viſio, abluit, exterſit, mox clarè videns remeauit. Tunc vir ſanctus, nolens virtute facti huius humanis fauoribus attolli, memor Dominicæ præceptionis, iubentis diſcipulis, ne quoadusquè tempus compleretur reſurrectionis, ordinem cuilibet panderent viſionis: interdixit ſummopere nobis, id illo in vita ſuperſtite nulla ratione prodere, nulla neceſſitate detegere.

Cæca lumẽ recipit.

Matth. 17.

XXV. Vir itaque Domini, de die in diem virtutum exuberans copia, indeſinenter ad vitæ cæleſtis ſuſpirabat gaudia, quæ iam promeruiſſe gaudet fælix eius ſpiritus in Domini ſua præſentia. Nam quamdiù in corpore vixit, mundum corpore, non mente, inhabitauit: ibi magis habere fixum appetens animum, vbi gaudium nouerat ſine fine manſurum. Vnde & meritò dicere valebat cum Apoſtolo: Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Et illud: Non habemus hîc manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Cœleſtis ergò patriæ inceſſabili flagranti amore, inter alia atq; alia virtutum exercitia, tanta ei erat orationis inſtantia, vt quanquàm omnibus floreret virtutibus, hanc tamen poſſidere videretur principaliùs. Ex cuius aſſiduitate hæc etiam ei inoleuit deuotio, vt ſingulis annis, dum more ſanctæ & vniuerſalis Eccleſiæ ieiunium obſeruaretur Quadrageſimale, non ſolùm circumiacentia, ſed & Agrippinæ Coloniæ vbiquè ſanctorum orando inuiſeret loca. At quoniam huius rei nunc incidit mentio, libet referre grande periculum, immò miraculum, quod nobis contigit redeuntibus Coloniam è Tuitio. Beati & glorioſi confeſſoris Heriberti ſepulchrum oratum petiueramus: redituri, puppim aſcendimus: ſoluta litore, admodùm proſperè nauigabamus. Introrsùm nos vnda iam longiùs rapuerat, dum ecce repentè intolerabili exorta tempeſtate, rupta quies Rheni ab imis ſedibus perturbatur: vndæque in ſe redundantes, ad inſtar prominentium rupium, capitibus imminere videbantur in naui reſidentium. Sicque nauis huc illucque vagis dilabitur vndis, & nunc ſummo in fluctu pendens, nunc vnda dehiſcens terram inter fluctus aperit, turbatisque nautis præ pauore mortis, ſonus hæſit in gutture vocis. Tanto nobis vallatis periculo, virum Domini, in poſteriori nauis parte reſidentem, & ſuo more, neſcio quid ſecreti, meditantem, & eorum, quæ nobis euenerant, prorsùs ignarum, adij, & mortem omnimodis imminere nunciaui. Qui protinùs ad orationum conuolans nota præſidia, ſanctorum deuotiſſimè implorat ſuffragia, litaniæ ſupplicatione impoſita. Dehinc cum crebra ſanctæ Crucis obiectione, Saluator mundi ſalua nos, cœpit canere: qui per crucem, inquiens, & ſanguinem redemiſti nos, auxiliare. Hortatur dehinc, reſumptis viribus conſtanter remigare viros, nullo metu mortis concuti, nullum ex eis aſſerens periturum prouidentiâ Dei. Hac exhortatione animati, & quoniam res pro anima fuerat illis, dum fortiter ad litus tendunt, viriliter æquora ſcindunt. Intereà miſerabilis clamor vtriuſque ſexûs ſuper litus conſiſtentium attollitur in cœlum, periculum noſtrum eminùs intuentium. Quid multis morer? Inter confinia poſiti mortis & vitæ, tandem perlabimur ad locum, vbi multitudo nauium latiùs Rheni occupauerat ſinum. Quas attingentes, & ex altera in alteram tranſmigrantes, iuxta viri Dei vocem, præter ſpem euaſimus omnes. Veruntamen ne dubitaretur vllo modo, illius nos ſaluatos merito, concitè id rabies Rheni fluminis diuino declarauit indicio. Deniquè vt ille beatus pedem extra puppim extulit, paulò antè diuinitùs ſuſpenſis fluctibus prædæ fuit: & quæ priùs onuſta mergi non potuit, ſubſiſtere tanto viduata patrono nequiuit, ſed protinùs, nobis cernentibus, ſubmerſa diſparuit. Taliter per immenſi mœroris præcipitium, meritis ſerui ſui, maximi nobis gaudij Dominus contulit beneficium, dum & virtutum eius gratiam extulit, & quod verebamur auertit.

Phil. 3. *Hebr* 13

Preces aſſiduæ.

Libarantur multi ex præſenti mortis ſetimine.

XXVI. Per idem tempus quadam die cum ſecretorum ſuorum conſcijs oratorium, vt tunc falsò credebatur, Bruwilerenſis parochiæ in villa, Kyrchedoro nomine, oraturus intrauit: & ecce ſolo proſtratus, carere locum ſanctorum patrocinio, Spiritu ſancto reuelante, didicit. Qui ſurgens ab oratione, cum ſecum conſiſtentibus acceſſit ad altare, & velamine ſubducto, cùm omnia diligenti intuitu perluſtraſſet, nihil omninò vel ſub ſigillo, vel rimarum fiſſuris, præter aidificationes veſpertilionum & telas reperit aranearum. Vnde nimirùm, vt par erat, mente conſternatus, abſque morarum dilatione Colonienſis Eccleſiæ præſulem adijt, illi, quæ geſta fuerant, ordine expoſuit. Cuius mentis dolori ille condolens, datis etiam ſanctorum reliquijs, euocatum ad ſe direxit cum eo quendam Hezelinum, Scarnenſis ſedis antiſtitem, vt ſua vice prædictum locum, quia epiſcopij ſui diœceſis erat, Deo conſecraret, & eius

Dolet valdè altari deeſſe ſacras reliquias.

seruitiis manciparet. Qui libenti animo eius obtemperans imperio, congregata multitudine fidelium, diuinæ religioni dedicauerunt idem oratorium: statuentes ibi duo altaria, superius quidem in honore Archangeli Michaëlis, inferius verò in veneratione habenda beati Martini Christi confessoris. Hoc in facto illi nimirùm cum beato Martino similis extitit proportio virtutis, qui pari modo similiter illustratus diuina reuelatione, populum absoluit à diabolicæ fraudis seductione, ara destructa latronis, qui in vice venerabatur martyris. His ita ritè celebratis, rediêrunt vterq; ad propria, Deum collaudantes in iubilo.

ILLVD etiam non reticendum arbitror rei gestæ miraculum, quod vidimus fieri sub testimonio omnium fratrum, & est, fama vulgante, circumquaquè notissimum. Mulier quædam, Adelheidis nomine, variis omnium membrorũ languoribus oppressa, ad beati Nicolai in Bruwilerensi cœnobio limina, recuperandæ salutis gratia, est perlata. Quæ cum detrimento omnium membrorum, occultis etiam viscerum doloribus ac nõ ferendis cruciatibus quatiebatur, ita vt omnis generis annonæ panem adeò fastidiret, vt non solùm gustare, sed & vitaret attingere. Hæc quidem beati Nicolai meritis celerem sospitatem recepit in membris: Verumtamen occulto Dei iudicio omnimodis, vt priùs, panis abstinuit edulio. Dum verò post aliquot annos diuinæ clementiæ ab hac illam placuisset infirmitate absoluere, intempestæ noctis silentio eli perfruitur visu: Videbatur illi, beatissimum virum Wolphelmum panem benedixisse, & illum susceptum ab eius venerabili manu se auidè comedere. Quæ fidem adhibens visioni, sciens per eum his maiora posse fieri, flebilibus vocibus panem sibi ab eo obsecrat benedici. Qui renitens totis viribus, indignum se proclamat ministrum operis huius. Tunc videres animum viri Dei anxiè perturbari: velle quidem misereri, sed palàm id propter iactantiam fauoremque nolle fieri. Attamen ne diutiùs videretur protrahere, quod diuinitas per eum dispossuerat adimplere, allatum panem benedixit, mulieri porrexit, præsentibus nobis illa comedit. Quæ viri Dei meritis ex integro sanitati restituta, omni, quoad vixit, tempore ibidem ecclesiæ vsibus tanto commodiùs ac deuotiùs studuit deseruire, quanto præ aliis multipliciùs ac differentiùs gratias sanitatum meruit obtinere. Vir autem Domini, quanquàm tam præclaris & eximiis polleret virtutibus, nunquàm tamen illius elationi succubuit animus, non gloriandum recolens ex virtute signorum, sed ex consortio collegij electorum. Quis verò singulatim queat referre sanitatum genera, in diuersis per illum languentibus exhibita miseratione diuina? Sæpiùs enim, illo visitante, est indulta ægrotantibus salus, quod tamen ab aliquo sibi imputari prorsùs non patiebatur. Sufficiant è pluribus ista fidelibus, ex illius memorata virtutibus. Nunc ad referendum, qualis ei fuerit de hac vita transitus, dirigatur articulus. XXVII.

Miraculum S. Nicolai.

Pane benedicto curat morbidam mulierem.

PÕST innumera diuinæ per illum operationis patrata beneficia, volens pius Dominus serui sui consolari gemitus & suspiria, crebrò dicentis cum Propheta: Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei mei? satiabor, dum manifestabitur gloria eius: placuit ei hoc ordine dissolutionis suæ tempus reuelare. Quodam die tempore meridiano pro consuetudine, illo, non iacendo, sed sedendo dormiente, speciosissimus per visum iuuenis ei adstitit, & vt se quantocyùs sequi festinaret, admonuit. Qui comitatus euntem, angelico ductu ad loca perducitur amœnissima, omni decoris varietate vernantia, incomparabili lucis splendore micantia, totius etiam suauitatis odore redolentia. Ibi ostensis illi diuersarum habitaculis mansionum, fidelibus nimirùm à Domino promissarum, tandem in quoddam illum angelus magnæ venustatis & proceritatis introduxit ædificium, cuius intùs & extra contemplari iubetur diligenter ornatum: hunc sibi mansionis locum diuinitùs esse prænuncians destinatum: quem, inquiens, quanto studiosiùs ac venustiùs exornaueris, tanto iucundiùs ac fæliciùs in perceptione illo frueris. Taliter angelico affatu de perennis gloriæ fælicitate commonitus, euigilans, seorsùm quibusdam visum indicat fratribus, annectens procul dubiò se quantocyùs dissoluendum. Vnde miro modo animo consternati, vtpotè cuius semper fuerant beneficia pietatis experti, de illius meritò amissione intolerabili torquebantur afflictione. Verum certius hinc colligere cupientes, diem signant, cum visione notantes: quem anni reuoluto circulo, ipsa die carnis solui contigit ergastulo, quo cælitus ei fuerat visio oblata. Vnde patuit, non phantasticam illusionem, sed veram fuisse visionem, quæ tam euidenter & viri Dei dissolutionem, & cælestem ei designauit mansionem. Per continuum itaque illius anni spatium, non segniter dormiendo, sed solerter bonis operibus inuigilando, Domini sui aduentum expectabat, atque conseruis suis talentum sibi creditum erogabat. Tanta autem vis diuini amoris cor eius penetrauerat, vt etiam si nollet de Deo loqui, silere non posset. Cumque id solito instantius atque feruentius ageret, proinde nonnulli cœperunt fastidire, minusque libenter audire. Quod ille perpendens, non se à bona subtraxit intentione: sed volens eos resipiscere, illud Apostoli crebra inculcabat repetitione: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Hæc quippe dicebat, quia quos iam prædicando pepererat, reformando gemens iterum parturiebat, illud subiungens: Mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Dum verò quadam die paterna se minus cerneret admonitione proficere, spiritum sanctum tota concipiens mente, in hæc verba prorupit Amos prophetæ, immò, vt potius postmodum rerum probauit euentus, ipse spiritu tactus prophetiæ: Venient, inquit, dies, dicit Dominus, & mittam famem in vos: non famem panis, neque sitim æquæ, sed audiendi verbum Dei. Nouerat proculdubiò, quòd sicuti fames est carnis, subtractum subsidium corporis: ita fames est mentis, silentium vel amissio diuinæ collocutionis. Vnde futura eis quasi iam præterita narrans: Noueritis, asserebat, quòd absque dubio in quibus nunc vobis onerosus existo, vel fastidium genero, summo ea vobis quandoquè, non tamen effectum habituris, futura desiderio. Ego enim iam delibor, & tempus resolutionis meæ instat. Hæc idcircò non prætereunda putaui, ne incassum prolata hæc verba credantur hominis Dei: dum omne, quod locutus est, verbum aut impletum, aut in futuro non ambigamus implendum. XXVIII.

Psal 41. *Psal.16.*

Visio sancti viri.

Galat 4.

Phil.3.

Amos 8.

LICET autem iam vltimam duceret ætatem, nullatenus tamen propositi sui passus est infirmare rigorem, indulgentius viuendo, labore remisso. Exiguum quippe reputabat præsentis temporis laborem, ad superuenturæ gloriæ recompensationem. Quapropter nec longæuitatem temporis, nec difficultatem causabatur laboris: sed potius omnimodis apponens labori laborem, angelicam exequi studebat exhortationem. At verò imminente iam eius migratione, vbi se sensit repentè viribus destitui, infirmitate grauari, euocatum reuerendissimum Abbatem cœnobij beati Pantaleonis martyris, nomine Herimannum, totius honestatis & religionis virum, olei sacrati se fecit liquore perungi. Paucis dehinc euolutis diebus, primo lucis crepusculo, decimo Calendas Maij, viam vniuersæ carnis ingressus obijt, & gaudium Domini sui fælix fæliciter introiuit. Floruit autem temporibus secundi Henrici Imperatoris, qui monarchiam regni obtinuit post decessum tertij Ottonis, tempore beati Heriberti, sanctæ Colonienſis Ecclesiæ Archiepiscopi, & vixit vsque ad tricesimumtertium annum quarti Henrici Imperatoris, cuius pater extitit tertius Henricus, auus Imperator Conradus. Transijt autem, plenus dierum, omniumque profectibus operum bonorum, anno millesimo nonagesimoprimo Dominicæ incarnationis. Cuius obitu comperto Herimannus, tunc temporis Archiepiscopus Colonienſis, exequijs eius summoperè satagens deuotionis obsequium impendere, ad sepeliendum eum deuotus occurrit: Cuius exemplo religiosorum virorum etiam turba confluxit, inter quos præcipui & illustriores habebantur Abbates, Herimannus videlicet, supra memorati cœnobij sancti Pantaleonis, & Reginhardus bonæ memoriæ Sigebergensis: qui vtrique famulum Domini summo semper coluêre studio pietatis. Expletis itaquo

Hermãnus Abbas S. Pantaleonis eum inungit.

Abit è vita. anno 1091. Vide Baronium vt supra.

Hermãnus Colon. Episcopus.

itaque ab Archiepiſcopo pro eius veneranda memoria Miſſarum ſolennijs, vbi ſacroſanctum corpuſculum deponi debuit in ſepulchrum, accedens per ſe, amictum amouit, quo ſacer eius velabatur adſpectus: & ecce mirum dictu, cùm eſſet iam triduanus mortuus, apparuit non defuncti more pallidus, ſed roſeo colore perfuſus, gratia plenus, & veluti roſcidulis guttis ſudore reſperſus. Quo præclaro viſo miraculo, pleriq; fleuêre præ gaudio. Ad circumſtantes verò conuerſus Epiſcopus, En, inquit, patres dilectiſſimi, quàm deuotus hic fuerit Domini ſeruus, quem tanta ac talis commendat gratia vultûs. His à præſule peroratis, cum debita veneratione ſecus beati Petri Apoſtoli altare decenter traditur ſepulturæ. Ibi ſuffragantibus meritis eius, fidelium exaudiuntur vota, infirmis impenduntur beneficia, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui vnà cum Patre & Spiritu ſancto eſt honor, poteſtas & gloria per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

Facies tri-duò defuncti.

XXX. ITAQVE veluti magno mari, emenſo præſentis hiſtoriæ pelago, iam quaſi litus cernentes reſpiramus, dum quædam ſolùm de miraculis eius referenda ſupereſſe videmus. Satagendum eſt ergò, vt portum teneamus, curſum conſummemus: quoniam ſicuti ſolent ſolem obducere nubes, ſic pigri deſidesq; ſcriptores vtilium rerum ſæpè ſubtrahunt cognitiones. Aggrediamur itaq; referre miracula, quæ poſt obitum eius diuina per eum ſunt celebrata virtute. In territorio Bruwilerenſi mulier quædam, Wazela nomine, dum quadam die ad opus conſediſſet textile, tam crudeli eximprouisò vtrarumq; manuum torqueri cœpit vexatione, vt clamore diræ vocis ciues cogeretur excire. Ex cuius immanitate doloris, paralyſis obnoxia credebatur paſſioni. Subitò nãq; adeò inutilis eſt reddita manibus, vt ad nullos eas valuerit vſus applicare. Quo magis magisque ingraueſcente morbo, præ nimia doloris contritione inter manus tenentium obdormiuit, & huiuſmodi lenis vocis ſonum dulciter audit: Quid ſopore deprimeris? Si præſenti paſſione carere volueris, ſurge velociùs, & cum oblatione cerei domini Wolphelmi adito ſepulchrum. Illius enim meritis es gaudio potitura ſalutis. Quæ alacri fide promptaq; deuotione iubenti ſatagens obedire, ardente ſepulchrum inuiſit cereo, nec beati patris diffidens meritis, nec dictis credere cunctata monentis. Quæ vbi ad orationem procubuit, poſt puſillum ſana ſurrexit, & grarias agens Deo, ſoſpes ac læta receſſit.

Miracula poſt eius obitum.

Paralytica ſanatur.

XXXI. FRATER quidam ex cœnobio Bruvvilerenſi, Heribertus nomine, poſt obitum beati Wolphelmi in Daciam prouinciam fuerat tranſmiſſus, cum alijs quibuſdam religionis monaſticæ gratia fratribus. Vbi cùm aliquantiſper commoratus eſſet, & iam reditum ei perſuaderet animus, comitantibus ſecum viris honeſtis ac religioſis, iter eſt aggreſſus. Cumq; ad mare peruenijſſent, piratis inſidiantibus, & die noctuq; maris ſinum occupantibus, fermè per dies nouem negabatur tranſitus. Vnde nimia cordis contritione omnes pariter afflicti, vt propitius adeſſe dignaretur Dominus ſe inuocantibus, intimis precabantur viſceribus. Nec diſtulit pius Dominus ſuorum vota fidelium, concitè largiendo ſubſidium. Adeſt namq; prædicto fratri ſub noctis ſilentio B. Wolphelmus per viſum, in craſtinum iubens accelerare tranſitum, mare pacatum, hoſtium denuncians impetum refrenatum. In memoriam verò ſuæ liberationis ter ternis pſalmis cultor ille ſanctæ Trinitatis, Domino vota perſolui iuſſit iubilationis. Taliter hoſtium ſublata formidine, non modicum gaudium ſumpsêre ex diuina reuelatione: & marinis ſe læti ingerunt fluctibus, piratis minimè nocere valentibus. Hoc ordine per ſerui ſui merita ab imminentibus malorum procellis eruti, diuinæ gratias agunt liberationi. Quod vt ab ipſo fratre, qui pertulit, agnouimus, fideli narratione retulimus.

Apparet fratri cuidam.

XXXII. EODEM tempore claudus quidam, Willemannus nomine, ex villa, loco Bruvvilerenſi contigua, Polheim videlicet nuncupata, obtentu beati Wolphelmi diù negata membrorum recepit officia. Tẽpore quippe Quadrageſimali ad locum accedens ſepulchri, quo ſalutis arderet deſiderio, cordis promebat gemitu: quo ſalutis ducebatur gemitu, cordis illius declarabat afflictio. Deniquè ad Deum tota intentione conuerſus, lachrymoſis precabatur ſuſpirijs, vt ſerui ſui meritis ſoſpitatem mereretur in membris. Nec ſpes fefellit, cui fides incitamentum præbuit. Citiùs enim dictu claruit, cuius ſanctitatis vel meriti vir beatus extiterit. Repentè enim diù contracti ſe cœperunt extendere nerui, & venarum meatus vitalis ſanguinis infuſione repleri, & membra priùs præmortua, in priſtinum vigorem reſtitui. Quid longiùs morer? Sentiens homo diuinam in ſe operari virtutem, lento conamine aſſurgere nitens, quanquàm adhuc nutante greſſu, in pedes conſtitit, & quæ circa ſe acta fuerant, præſentibus fideliter diſſeruit. Quorum manibus ſuſtentatus, & huc illucq; deductus, vt res innotuit fratribus, magnificè laudatur & glorificatur Deus, qui in ſanctis ſuis mirabilis eſt & glorioſus, faciens mirabilia ſolus. Ad indicium verò tanti miraculi, ſuſtentatorij illius baculi ſuper ſepulchrum beatiſſimi viri multo tempore manſêre ſuſpenſi.

Claudus reſtituitur.

Pſal. 67.

XXXIII. ALIO fermè tempore huic miraculo accidit conſimile, quod quando qualitérve ſit factum, libet referre. De villa Geroldeshouen mulier omnimodis contracta, ad ſæpè memoratum locum ab amicis eſt deducta. Hæc ſedulò ibidem incubans precibus, templi limina frequentabat attentiùs. Exiſtente autem ſacratiſſima beati Petri Apoſtolorum principis ſolennitate, & hanc cum reliquo vulgo tantis contigit intereſſe ſolennijs. Quæ largiter flens, & longa ſuſpiria trahens, ante ſepulchrum beati viri proſternitur, miſeram ſe ac infælicem nimiùm conqueritur, cuius nec preces mererentur admitti, nec corporis incommoda ſolui. Sed qui quondam mulieris Chananææ, & huius voluit preces differre: vt importunum illius deſiderium, fidei eſſet experimentum. At verò quoniam beati viri meritis ſaluari poſſe non hæſitauit, ſed in fide poſtulans perſeuerauit, effectum meruit. Erecta quippe diuinitùs, exclamauit, omniumq; ſilentium clamoribus rupit. Vbi enim oſſibus oſſa ſe coniunxêre diſiuncta, & neruorum contractio iunctarum fiebat connexio, non eſt mirandum, quòd fragilioris mulieris ſexûs expauit animus. Exurgens itaq; à pauimento, recepto vigore, incolumis præualuit ad propria remeare. Talibus miraculorum effectibus veraciter cum Chriſto ſe viuere mundo teſtatur vir iſte beatus, Amen.

Matth. 15.

Contractæ redditur ſalos.

S. GEORGII, MAGNI MARTYRIS VITA ET MARTYRIVM, EX SIMEONE METAPHRASTE.

AN. 280.

I. DIOCLETIANVS Romanorum Imperator, ſceptris indignè potitus, & primus eorum, qui ſibi cum illo Romanum imperium vindicabant, (tres enim erant) cùm Auguſtus declaratus eſſet Cæſar, omniaque ſibi tum aduersùs hoſtes, tum in ſubiectis populis è ſententia cedere videret, magno ſtudio, vt ſibi quidem videbatur, in eam curam incubuit, vt diuinam beneuolentiam compararet. Summam enim pietatem, & bonorum omnium finem, in eorum, qui dij vocantur, cultu ſitam exiſtimabat. Quamobrem aſſidua illis & magnifica ſacrificia faciebat: inprimisque Apollinem, vt rerum futurarum peritiſſimum, venerabatur: quem cùm aliquando de quodam negocio conſuluiſſet, ita reſpondiſſe ferunt, vt eos, qui in terris iuſti eſſent, ſibi impedimento eſſe diceret, quo minùs vera prænunciaret, eorumque cauſa fieri, vt tripodum vaticinia falſa deprehenderentur. Opinionis igitur errore deceptus miſer, ſcire vehementer cupiebat, quinam illi eſſent in terris homines iuſti. Reſpondens autem è ſacerdotibus quidam: Chriſtiani ſunt, inquit, Imperator. Hanc ille reſponſionem, tanquàm eſcam, deuorans, bellum aduersùs Chriſtianos, quod

23 APRIL.

Diocletianus dæmonum cultor præcipuus.

quod iam quieuerat, rursùm excitauit. Statim igitur arma, quæ aduersùs scelera comparata sunt, in homines innocentes exerceri, & in omnes prouincias edicta cædis plena mitti cœperunt. Videre licebat carceres adulteris, & sicariis, & flagitiosis hominibus vacuos: eorum autem, qui Christum Deum & Saluatorem faterentur, plenos. Videre licebat, veteribus & vsitatis cruciatuum generibus, tanquàm leuioribus, repudiatis, grauiora quædam excogitari, quibus plurimi quotidiè Christiani passim afficiebantur.

Eius sæuitia in Christianos.

CVM autem ad Tyrannum variæ criminum delationes aduersùs Christianos vndiquè, inprimisq; ab Orientis II.
procuratoribus veniſſent, quòd edicta ipsius contemnerent, qui se Christianos profitebantur, quorum numerus iniri non posset, adeò vt vel in propria religione viuere ipsis permittendum esset, aut bello repentè nihil eiusmodi opinantes opprimi deberent: ille, his omnibus auditis, animi celans indignationem, & præ se ferens humanitatem, Præfectos omnes ad se, præcipueq; totius Orientis procuratores accersiuit. Qui cùm celeriter omnes conueniſſent, Senatu conuocato, suam aduersùs Christianos sæuitiam patefaciens, Imperator iussit, vt quid quisq; de re proposita sentiret, in medium proferret. Cumq; alij aliud dicerent, ad extremum ipse virus euomuit, deorum religione nihil esse præstantius asserens. Cuius sententiam cùm alij comprobâssent, rursùm, Si meam, inquit, beneuolentiam magnifacitis, quando ita sentitis, studiosè operam date, vt Christianorum religionem ex vniuerso imperio meo prorsùs expellatis. Quod vt faciliùs perficere valeatis, ego vobis totis viribus fauebo. Omnibus autem approbantibus & collaudantibus, Senatui & ipsi Diocletiano visum est, ea de re iterùm, & tertiò ad populum referre.

Alij eius sententiam approbant.

TVNC in exercitu aderat etiam admirabilis Christi miles Georgius, qui in Cappadocia non obscuro loco è III.
Christianis parentibus natus, in vera pietate iam inde ab ipsa pueritia fuerat institutus. Hic cùm ad pubertatem nondùm peruenisset, patrem in certamine pietatis egregiè pugnantem amisit, è Cappadociaq; cum matre in Palæstinam, vnde erat oriunda, se contulit: vbi multæ illi possessiones & ingens erat hæreditas. Ob generis igitur nobilitatem, cùm iam & corporis pulchritudine, & ætate ad militiam aptus esset, Tribunus militum est constitutus. Quo quidem in munere cùm virtutem suam in bellicis certaminibus, seq; strenuum militem ostendisset, Comes à Diocletiano constitutus est, antequàm Christianus esse cognosceretur. Cùm autem eo tempore mater è vita discessisset, maioris cupidus dignitatis, maximam è diuitijs sibi relictis partem accepit, & ad Imperatorem profectus est. Tunc autem vigesimum ætatis annum impleuerat.

S Georgius fit tribunus militum. Itè Comes.

CVM igitur primò statim die tantam in Christianos crudelitatem animaduertisset, & Senatusconsultum mu- IV.
tari non posse, opportunum ad salutem tempus illud existimans, omnem pecuniam & vestem celeriter pauperibus distribuit, seruosq; præsentes libertate donauit, deq; absentibus, quod sibi videbatur, constituit: & tertio Concilij die, quo Senatûs decretum confirmandum erat, & Principum crudelitatis authorum sententiæ comprobandæ, aut refellendæ: ipse, omni formidine humana reiecta, & solum Dei timorem in animo conseruans, hilari facie & mente tranquilla in medio consessu stetit, & ad hunc locutus est modum: Quousquè tandem, ô Imperator, & Patres conscripti, & Quirites, bonis vti legibus soliti, furorem vestrum in Christianos augebitis, legesq; aduersum illos iniquas sancietis, & homines innocentes persequemini? & ad eam, quæ vos, an vera sit, ignoratis, religionem eos, qui veram didicêre, compelletis? Hæc idola non sunt Dei, non sunt, inquam, Dei. Nolite per errorem falli. Christus solus est Deus, idemq; solus Dominus in gloria Dei patris. Per ipsum facta sunt omnia, & Spiritu sancto eius omnia reguntur & conseruantur. Aut igitur vos item veram agnoscite religionem, aut certè illos, qui eam colunt, nolite dementia vestra perturbare.

Omnia sua dat pauperibus.

Oratio eius pro Christianis.

HIS verbis attoniti, & inopinata dicendi libertate perculsi, oculos ad Imperatorem omnes conuerterunt, au- V.
dituri, quidnam is ad ea responderet. Imperator autem, tanquàm perstrictis tonitru auribus, iracundiæ impetum in se cohibens, Magnentio cuidam ex confidentibus amico, qui tunc erat Consul, annuit, vt Georgio responderet. Hic propiùs ad se illum accersens: Ecquis, inquit, tibi istius audaciæ & magnæ in loquendo libertatis est author? Veritas, inquit Georgius. Tum Consul subiecit: Quis est veritas? Respondit Georgius: Christus ipse, quem vos persequimini. Ergò tu quoq;, Magnentius inquit, Christianus es? Ego seruus sum Christi mei, respondit Georgius: eoq; confisus, in medio vestrûm vltrò constiti, vt veritati testimonium exhiberem. His verbis populo concitato, & aliis alia dicentibus, incertus quidam rumor exaudiebatur, vt fieri in tanta multitudine consueuit.

Constans responsum eius.

TVNC Diocletianus, silentio per præcones indicto, cùm, defixis in sanctum iuuenem oculis, eum agnouisset, VI.
sic illum est allocutus: Et olim nobilitatem tuam admiratus, ætatemque honore dignam existimans, te ad maiores prouexi dignitatis gradus: & nunc, quamuis ad perniciem abutaris dicendi facultate, tamen quia prudentiam & fortitudinem tuam diligo, tibi quæ vtilia sunt, consulo tamquàm pater, hortorq; te, ne rei militaris commoda deseras, néve ætatis florem contumacia tua cruciatibus subijcias: sed dijs sacrificans, maiora à nobis expectes præmia, qui pietatem tuam remunerabimus. Sanctus autem Georgius respondit: Vtinàm potiùs tuipse, Imperator, per me verum Deum agnoscens, ei sacrificium laudis ab ipso quæsitum offerres: præstantiori enim atq; immortali te regno donaret. Siquidem illud, quo nunc potiris, cùm sit caducum & fragile, celeriter corruit atq; dilabitur. Quamobrem & ea, quæ ex ipso proueniunt, cùm sint fugacia, nihil possidentibus prosunt. Itaq; nullum ex ijs meam in Deum meum pietatem labefactare, nullum cruciatuum genus timorem illius ab animo meo excutere poterit, aut mortis formidinem injcere. Hæc vir sanctus dum loquitur, Imperator totus ira percitus, nec permittens, vt faceret dicendi finem, satellitibus iubet, vt eum è Concilio hastis expulsum, in carcerem conijciant. Celeriter illi faciunt imperata: sed cuspis, quæ viri sancti corpus attingit, instar plumbi reflectitur, & os martyris laudibus personat.

Diocletianus ei blanditur

Præclarè respondet.

IN carcerem igitur deductum, humi prosternunt, compedibus vinciunt, & eius pectori lapidem ingentem im- VII.
ponunt. Vtrumq; enim Tyrannus imperauerat. At vir sanctus id patienter ferens, Deo non destitit vsq; ad sequentem diem gratias agere. Cum enim dies illuxisset, rursùs eum Imperator ad quæstionem vocauit. Et cùm videret illum lapidis pondere defatigatum: Resipuistine, inquit, Georgi, an adhuc in errore permanes obstinatus? Cui grauiter vir sanctus respondens: Adeóne, inquit, Imperator, ignauum me putas euasisse, vt tam paruo ac puerili supplicio à religione deficerem, & pietatem abnegarem? Prius ipse torquendo defatigaberis, quàm ego tortus: Ego te, inquit Diocletianus, supplicijs ita puerilibus afficiam, vt tibi celeriter vitam eripiant. Iubet igitur rotam prægrandem afferri, mucronibus vndiquè præfixam, ad eamque virum sanctum alligari, paratisque in ea gladijs dilacerari. Pendebat in aëre rota, inferius autem aderant tabulæ, in quibus densissima erant spicula præfixa, gladijs similia, partim rectas habentia cuspides, partim aduncas ad hamorum similitudinem, partim cultros coriarios imitantia. Cum igitur rota per gyrum tabulis appropinquaret, & vir sanctus, tanquàm agnus, tenuioribus loris & funiculis ita constrictis, vt intra carnem absconditi inhærerent, vinctus esset, & per gladios, voluente rota, transire cogeretur, acutissima eorum acie corpus exceptum dilaniabatur, & scorpij more contortum dissecabatur. Hoc ille supplicij genus strenuè perferens: primum quidem magna voce precabatur, deinde secum ipse tacitè gratias agebat Deo, nec suspirium quidem vllum edebat. Mox bonum temporis spatium, tanquàm dormiens, conquieuit.

In carcerē coniectus, dirè affligitur.

Vide supplicij genus immane.

Martyris fortitudo.

DIOCLETIANVS igitur eum mortuum existimans, lætus deosq; collaudans. Vbi est, inquit, Deus tuus, Georgi? VIII.
Cur te ex hoc ludrico supplicio non liberauit? Cum autem iussisset eum ab illa machina solui, ipse ad sacrificandum

Apollini

Apollini profectus est. Cæterùm magna nube statim exorta, & maximo tonitru erumpente, vox desuper emissa est, quam multi exaudiêrunt ita dissérentem: Ne timeas, Georgi: tecum enim sum. Paulò pòst autem, qualis nunquàm anteà, serenitas succesſit, & vir candidis vestimentis indutus, rotæ assistere visus est, qui facie coruscanti manum martyri porrexit, & ipsum complexus saluere iussit. Nemo autè audebat ad eum propiùs accedere, neq; ex illis, qui illum asseruabant, neq; ex ijs, qui missi fuerant, vt ipsum à rota soluerent, quoàd is, qui apparuerat, ex eorum conspectu discesſit. Tunc à machina solutus visus est sanctus martyr, & præter omnium expectationem incolumis constitit, & Deo gratias agebat, ac Dominum inuocabat. His perspectis, milites ingenti stupore correpti, rem Imperatori adhuc in templo sacrificanti denunciant, sancto etiam Georgio coràm constituto. Quem cùm adspiceret Imperator, primùm quidem ita se rem habere non credebat, & illum Georgium negabat esse, sed alium ei similem esse dicebat, aut eius certè simulacrum, quod spectatores deluderet. Verùm cùm accuratiùs illum contemplantes, qui assistebant, agnouissent, & martyr ipse se Georgium esse diceret, obmutuerunt. Diuinitùs sanatur.

IX. PORRO ex adstantibus duo, dignitate prætoria decorati, quorum vnus Anatolius, alter Protoleo vocabatur, cùm anteà in Christi religione essent initiati, re admirabili cõspecta, plenam fidem conceperunt, & sublata voce dixerunt: Vnus est Deus magnus & verus Christianorum. Hos igitur confestim Imperator extra ciuitatem duci, atq;, indicta causa, iubet obtruncari. Multi præterea ad Dominum se conuerterunt, in seipsis fidem continentes, qui liberè loqui non audebant. Sed & Imperatrix Alexandra veritatem agnouit: quam liberè loqui incipientem Consul abduxit, ac priusquàm de illa rem intelligeret Imperator, domum dimisit. Hæc Diocletianus indignè ferens, cùm ratione nihil agere posset, iussit sanctum virum statim in foueam calcis recens extinctæ coniectum, in tertium vsq; diem asseruari, ne qua ex parte excogitari auxilium posset. Cùm igitur vinctus ad eiusmodi supplicium duceretur, magna voce sic precabatur: O conseruator afflictorum, ô præsidium eorum, qui persecutione vexantur, ô spes illorum, de quibus nulla est spes, Domine Deus meus, exaudi preces serui tui, & adspice me, ac miserere meî. Libera me Domine ab insidijs aduersarij, & concede mihi, vt ad finem vsque nominis tui confessionem immutabilem conseruem. Ne derelinquas me Domine, propter iniquitates meas, ne quando dicant inimici mei, Vbi est Deus eius? Ostende potentiam tuam, & nomen tuum illustra in me inutili seruo tuo. Mitte angelum tuum, indignitatis meæ custodem, qui Babylone fornacem in rorem commutâsti, & sanctos pueros tuos incolumes conseruâsti, quoniam benedictus es in sæcula, Amen. His dictis, ac toto corpore signo Crucis munito, in foueam, gaudens & laudans Deum, ingressus est. Ministri autem, qui missi fuerant, omnibus, vt iussi fuerant, peractis, reuersi sunt. Duo Prætores palam Christum confitentur. Imperatrix credit. Martyris precatio. Dan. 9. Nota de signo crucis.

X. DIOCLETIANVS verò, cùm tertius adesset dies, accersitis quibusdam è militibus, dixit: Infælicis illius Georgij, quem propter eius peruersitatem & contumaciam in calcis foueam coniecistis, ne monumentum quidem volo sectatoribus eius extare, ne, dum ab illis colitur, glorioſæ insaniæ capti cupiditate, in perniciem ruant. Ite igitur, & si quid ex miseris illius ossibus adhuc reliquum est, defodite, atq; in perpetuum abolete. Hæc milites mandata cùm accepissent, quanta potuerunt celeritate, profecti sunt, sequente magna populi multitudine, vt quid factum futurúmve esset, perspicerent. Expurgata igitur calce, intùs repertus est vir sanctus habitu splendido, tanquàm è conuiuio veniret: qui, manibus in cœlum sublatis, Deo pro vniuersis eius beneficijs gratias agebat. Egresſo autem illo, & nullum læsi corporis signum circumferente, tam admirabili spectaculo qui conuenerant obstupentes, vno omnes ore Georgij Deum collaudabant, & magnum esse dicebant. In calce manet incolumis.

XI INTEREA dum morantur milites, ac tempus terunt, rumor ad Diocletianum peruenit. Qui cùm sanctum Georgium statim accersisset, stupore attonitus, sic eum est allocutus: Aperi nobis, Georgi, vnde tibi hæc adsint, & quibus abs te artibus fiant. Arbitror enim te, ad magicæ artis ostentationem, Crucifixi religionem simulare, vt præstigijs ad stuporem omnes adducas, & te magnum ostendas, ac Deum tuum, quisquis est, deorum omnium præstantissimum prædices. Ego quidem, respondit vir sanctus, existimabam, Imperator, ne os quidem posse vos aperire in eius Dei contemptum, qui nulla in re non potens est, & ex huiusmodi angustijs in se sperantes liberat. Verùm, quando in tam profundum erroris barathrum, vrgente diabolo, decidistis, vt ne illa quidem, quæ vestris oculis cernitis, miracula credatis, sed præstigias appelletis, vestram equitem cæcitatem deploro, ac miseros censeo, sed indignos tamen, quibus respondeam, puto. Nunc, inquit Diocletianus, cognoscam, an, nobis cernentibus, res facias admirabiles, & nos, quibus respondeas, indignos putes. Sed vel inuitus habebis, qui medeantur tibi. Tunc iubet ferreas crepidas afferri, oblongis clauis præfixas, easq; in conspectu suo accensas, ardentesq; in vtrunq; ipsius pedem induci, ipsumq; vapulantem vsq; ad carcerem trahi: Irridensq; dicebat: Quàm velox cursor es, Georgi. At martyr, cùm tam acerbè traheretur & vapularet, secum ipse exultabat: Curre, inquiens, Georgi, vt apprehendas: Sic enim curris, vt non incassùm. Deinde Deum suum inuocans, dicebat: Respice de cœlo, Domine, & vide laborem meum, & audi gemitum compediti serui tui: quoniam multiplicati sunt inimici mei, & odio iniqui oderunt me propter nomen tuum. Sed tu ipse saname, Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea: & da mihi patientiam vsq; in finem, ne quando dicat inimicus meus, Prævalui aduersùs eum. Ita precabatur, dum ad custodiam, in quam coniectus fuit, perueniret, afflictus ex vulneribus, quæ ardentes crepidarum claui pedibus eius inusserant. Ardentes ferreæ crepidæ eius pedibus adhibentur. 1. Cor. 9.

XII. CVM autem totum illum diem ac noctem, quæ subsecuta est, Deo gratias agens transegisset, postridiè accitus, in conspectu adstitit Imperatoris, qui iuxta publicum theatrum sedebat. Aderat & Senatus vniuersus. Sanctum igitur virum Imperator conspicatus ita rectè incedentem, vt si ex crepidarum molestia nihil acciperet impedimenti, magna cum admiratione: Quid est, inquit, Georgi? Num ad voluptatem & gratiam crepidæ tibi repertæ sunt? Sanè quidem, sanctus Georgius respondit, Imperator. Tunc ait Diocletianus: Audacia deposita, modestè obtempera, & magicis artibus reiectis accede, ac dijs propitijs sacrifica: alioquin multis alijs cruciatibus affectus, hac dulci vita tandem spoliaberis. Quàm stulti, Georgius inquit, videmini, qui Dei mei potentiæ præstigiarum nomen imponatis, eiusq; præsidia magicis artibus comparantes, ludicras dæmonum, qui à vobis coluntur, fallacias tam impudenter iactetis. Acri voce, trucíq; adspectu Diocletianus martyris orationem interpellans, adstantibus imperauit, vt os eius cæderent: Sic, inquiens, doceatur, Imperatores non esse contumelijs afficiendos. Deinde iussit, vt neruis bubulis tamdiù vapularet, dum caro eius cum sanguine terræ agglutinaretur. Os eius cæditur. Vapulat neruis bubulis.

XIII. CVM autem sanctus martyr ita crudeliter excruciatus, nihil hilaritatem vultûs immutaret, Imperator admiratione plenus, ad eos, qui proxime aderant, conuersus: Equidem, inquit, hæc non virtutis & fortitudinis, sed magicæ artis opera dixerim. Magnentius autem ad eum ait: Est hoc in loco, imperator, vir quidam magicæ artis peritissimus, quem si iusseris accersiri, Georgius celeriter victus, oraculis tuis succumbet. Statim igitur accersitus magus, adstitit coram Imperatore. Ad quẽ Diocletianus: Quæ, inquit, homo iste nefarius egerit, præsentes omnes sciunt: quomodo autem illa perfecerit, vestrum tantum est intelligere. Aut igitur præstigijs eius dissolutis, modestum & temperantem hunc nobis redde: aut magicis medicamentis ex hac vita celeriter extrude, vt proprijs tandem artibus captus, debitam mortem experiatur. Id n. cùm iam statuissem, viuere tñ adhuc permisi. Athanasio aũt (hoc n. illi mago nomẽ erat) oĩa se facturum postridiè ꝓmittente, Imperator virum sanctũ in vinculis custodiri iubens, è tribunali descendit. Hæc de Athanasio mago non probat Baronius in notis.

Ipse

It in custodiam. Ipse verò custodiam rursùs ingressus, Deum vocabat, dicens: Admirabilis sit misericordia tua, Domine, super me: & dirige gressus meos ad confessionem tuî, & perfice cursum meum in fide tua, vt in omnibus laudetur nomen tuum.

XIV. Postero autem die, cùm Diocletianus in altiori loco pro tribunali sederet, magum adesse iussit. Ille autem præstò fuit, prudentium grauitatem præ se ferens: & medicamenta quædam in testaceis vasculis ostendens, ait Imperatori: Adducatur nunc reus, & sentiet omninò, dijs coadiuuantibus, medicamentorum meorum vires. Si enim insanum hunc vis in omnibus, quæ iubes, dicto audientem efficere, hanc sorbeat potionem. Et pariter proferebat vnum medicamenti vasculum. Sin apud tribunal tuum amaram huius mortem mâuis videre, hoc bibat. Et paruulum alterum vasculum demonstrabat. Vestigiò sanctum Georgium adduci iubet Imperator, & adstanti ipsi: Iam-

Potionem magicam bibit illæsus. iam, inquit, Georgi, magicæ artes tuæ aut omninò dissoluentur, aut desinent. Ac iubet ipsum per vim sumere paratum pharmacum. Ille autem hauriens ipsum intrepidè, nihil ex illo sensit incommodi. Deniquè nulla rei nouitate secuta, gaudens adstabat, dæmonum fraude illusa. At Imperator insaniens, alteram quoq; ipsi potionem iussit dari,

Itẽ aliam, atq; vt biberet cogi. Diuus autem Georgius, vi non expectata, ac forbens, eodem modo incolumis auxilio diuino & gratia seruatus est. Obstupuit autem Imperator pariter cum toto Senatu, sed & ipse Athanasius spectaculo rei. Ac non multò pòst dixit martyri: Quousquè tandem nos factis tuis ad stuporem adducis? Quamdiù nobis verum non fateris, qua scilicet ratione, quæ tibi admota sunt tormenta, contempseris, & medicamentorum, quæ in manibus sunt, iniuriam effugeris? Agedùm pande nobis omnia clementer audituris.

XV. Tvnc beatus Georgius respondebat: Ne nos existimes, Imperator, humanis seruari consilijs, sed Christi inuocatione, eiusque potentia: quibus etiam freti, cruciatus nihili facimus, iuxta arcanam illius disciplinam. Diocletianus autem: Quænam, est, inquit, isthæc Christi tui disciplina? Diuus Georgius respondit: Cùm prouideret vestram

Matth. 10. *Luca* 21. *Marci* 16. *Ioann.* 14. in peius diligentiam, suos ille domesticos confirmans instituit, ne timerent eos qui corpus occidunt, & superuacanea ne curarent: Capillus, inquiens, de capite vestro non peribit: & quamuis mortiferum quid biberitis, vobis non nocebit. Deniquè ausculta, ô Imperator: hæc est vera eius promissio, vt breuiter declarem: Qui in me crediderit, opera, quæ ego facio, & ipse faciet. Diocletianus, Quæ autem, inquit, vos opera eius esse dicitis? Diuus Georgius respondit: Cæcos illuminare, leprosos curare, claudos dirigere, surdis aures aperire, spiritus eijcere, mortuos in vitam reuocare, atque his similia. Conuersus ad Athanasium Imperator: Tu, inquit, quid dicis ad hæc? Respondit Athanasius: Miror quomodo hic mansuetudinem tuam mendacijs refellens, fallere imperium tuum sibi posse persuadeat. Nam multa quidem beneficia à dijs immortalibus quotidiè consequimur, & ipsorum bonitate multis bonis fruimur: sed mortuos ad vitam reuocari hoc tempore nequaquàm vidimus. Hic autem mortali fidens homini, & Crucifixum Deum colens, maximorum signorum impudenter ipsi testis est. Verùm quando coram nobis omnibus fatetur Deum suum talia fecisse, & veram eius promissionem experiri sperantes in eum, ac quæcunque ipse fecerit, eos quoque facturos, mortuum ipse excitet coram te, & tunc nos quoq; illius Deum, vt magnipotentem, venerabimur. Ecce igitur mortuus in arca exaduersò posita, quem ego noueram, paulò antè sepultus est. Hunc si Georgius excitauerit, reuerà vicerit.

XVI. Admiratvs Imperator consilium Athanasij, id vt tentaret, annuit. Erat autem arca magna eregionè stans tribunalis, dimidij stadij interuallo. Tunc Magnentius assistens Imperatori, petijt diuum Georgium, quibus adstringebatur, vinculis relaxari: & ad ipsum: Nunc, inquit, Dei tui mirabilia opera ostende, & nos cunctos ipsi per fidem conciliabis. Sanctus Georgius: Consul mi, inquit, Deus, qui de nihilo creauit omnia, nec impotens est per me mortuum hunc suscitare. Sed mentibus vestris per errorem deceptis, quid verum sit, intelligere non potestis. Tamẽ propter adstantem populum id, quod tentandi gratia petitis, per me Deus efficiet, ne hoc quoquè magicæ ascribatis. Ecce enim in vestro omnium conspectu magus, quem adduxistis, nec incantatione vlla, nec cuiusquâ deorum vestrorum potentia hoc fieri posse, verè confessus est. Sub oculis igitur & auribus omnium vestrûm circumstantium, Deum meum inuoco. Cùm hoc dixisset, genibus flexis, propemodùm lachrymans Deum rogabat: & surgens, voce

Precatur Christum. magna sic precatus est: O æterne Deus, Deus misericordiæ, Deus omnium virium, atque omnia potens, qui spes in te sperantium non confundis, Domine Iesu Christe, exaudi me miserum seruum tuum in hora hac, qui sanctos Apostolos tuos in omni loco & in omnibus prodigijs & signis exaudisti: & da huic generationi malæ signum ab ea petitum, & suscita mortuum in vrna positum, in confusionem non colentium te, in gloriam tuam, & Patris, & Spiritûs sancti. Obsecro, Domine, demonstra ijs, qui circumsistunt, te esse Deum solum altissimum super vniuersam terram, & ipsi cognoscant te esse Dominum potentem, & tuo nutui omnia subiacere, & tuam esse gloriam in æternum, A-

Mortuum excitat. men. Et Amen ab eo prolato, sonus factus est magnus, adeò vt contremuerint omnes. Tum retecto loculo, atq; humi tegumento lapso, resurgens mortuus, cunctis videntibus de vrna exiliuit.

XVII. Statim igitur exorto populi tumultu, pleriſq; plaudentibus, & Christum summum Deum extollentibus, Imperator eiusque familiares obstupescentes, & incredulitatis pleni, primùm quidem adhuc magum esse Georgium

Athanasius magus confertur. dicebant, & spiritum introducere in fraudem spectatorum. Vt verò eum, qui à mortuis resurrexerat, hominem verè agnouerunt Christum inuocantem, accurrentemq; ad diuum Georgium, atq; ipsi adhærentem, prorsùs consilij inopes obmutuêre. Athanasius autem accurrens, ad sancti pedes procidit, Christum clara voce vocans Deum omnipotentem, ac martyrem obsecrans pro seipso, vt sibi eorum, quæ per ignorantiam commisisset, veniam deprecaretur. At longo pòst temporis spatio Diocletianus silentium populo indicens, ita locutus est: Videtis fraudem, viri? Cernitis horum malitiam præstigiatorum? Pessimus hic Athanasius suî similimo, & eiusdem artis studioso occultè fauens, pharmaca, quæ nobis pollicitus est, non propinauit, sed potiùs incantamentorum vim habentia, ad nosipsos decipiendos. Quocircà Georgius illis offensus minimè est: quin potiùs impudentior factus, mortuum se suscitaturum pollicitus est: quem ipsi fictæ mortis specie defunctum, ad praui consilij sui exitum excitare finxerunt.

Athanasius cum alio necatur. XVIII. His dictis, Tyrannus ilicò Athanasium iubet vnà cum eo, qui reuixerat, indicta causa, securibus cædi, vt qui clara voce Christum Deum solum prædicâssent: sanctum verò martyrem Georgium carceri inclusum, in vinculis esse, donec à muneribus publicis vacans, quid de illo faciendum sit, deliberet. Hisque constitutis, in regiam se recepit.

S. Georgius redit in carcerem. Sanctus autem Georgius carcerem ingressus, spiritu exultabat, & gratiarum actione Deum prosequebatur: Gloria, inquiens, tibi Domine, qui non confundis sperantes in te. Gratias tibi ago, quòd mihi adiutor vbiquè extitisti, quòd maioribus me quotidiè beneficiis afficis, & indignitatem meam exornas. Dignum me fac Deus, Deus meus, qui celeriter videam gloriam tuam, diabolo tandem confuso.

Signo Crucis multos ægros curat. XIX. Dvm autem ipse esset in carcere, quicunque Christi fidem imbiberant, propter ea, quæ peracta erant, ad ipsum profecti, &, tradita custodibus pecunia, ad eius procidebant pedes, & apud eum manebant: ex quibus multi etiam ægrotantes, per Christi signum & nomen ab eo curati sunt. Inter quos etiam vir quidam, Glycerius nomine, priuata fortuna, arans, altero ex bobus (vt sæpè contigit) humi collapso & abiecto, & tantùm non expirante, posteaquàm de sancti viri fama à quibusdam didicit, currens in carcerem, bouis iacturam deplorabat. Tandem arridens huic sanctus Georgius: Abi, inquit, lætus: Christus enim meus bouem tuum ad vitam reuocauit. Ille autem verbis credens, & currens, inuenit, sicut dixerat ei vir sanctus. Mox verò ne paululùm quidem moratus, reuersus est, & ad Martyrem accur-

accurrens,per ciuitatem voce magna clamabat: Magnus est certè Deus Christianorum. Comprehendentes igitur ipsum milites quidam,qui ipsi fortè occurrerant,per satellites rem Imperatori nunciauêre. Is autem furore plenus, & ergo Glycerius gaudens,& tanquam ad conuiuium aliquod vocatus, currebat ante milites à quibus ducebatur, & magna voce Dominum inuocabat,orans,vt martyrium sibi baptismatis loco poneretur:atque ita vitam finiuit. Tunc quidam è Senatoribus apud Imperatorem S.Georgium accusabant,quod in carcere sedens,fama populum commoueret,multosq; à diis abducens,ostentis magicis Deo adiungeret crucifixo. Itaque ad quæstionem rursus ducendum videri,& si resipisceret,absoluendum:sin in eadem permaneret insania,è vita tollendum. Glycerius gladio cæditur.

XX. IMPERATOR igitur,adhibito in consilium Magnentio, iussit in diem posterum iuxta Apollinis templum tribunal sibi parari,vt publicè de sancto quæstionem haberet. Nocte autem illa orans martyr in carcere, ac paulùm obdormiscens,vidit in somnis Dominum propria manu se subleuantem, & amplectentem, & corona capiti suo imposita,dicentem:Ne time,sed bono animo esto. Ecce enim iam dignus factus es,qui mecum regnes. Ne igitur tardaueris, sed properè ad me veniens, paratis fruere. Experrectus autem,& gratias Deo alacrius agens, carceris custodem ad se vocauit,ipsumq; rogabat:Hoc,inquiens,vnum abs te,frater,peto:concede, vt puer meus ad me ingrediatur: habeo enim,ipsi quod dicam. Annuente autem custode,ingressus est puer,qui extra carcerem expectabat, & dominũ suum in vinculis veneratus,flens humi iacebat. Sed sanctus illum erigens lachrymantem,vt bono animo esset,hortatus est, visaq; nunciauit: Celeriter, inquiens,me, fili, Dominus meus vocabit. Postquam igitur ex hac vita migrauero,accepto hoc meo misero corpore,quemadmodum ante discessum meum statui,itineris tui duce Domino, domum,quam habitare soliti sumus,prope Palæstinam,contende:omnibusq; peractis,quæ ibi præscripta sunt, Dei timorem habeto,à Christi fide non deficiens. Illo verò promittente non sine magna vi lachrymarum,se,Deo adiuuante,studiosè omnia curaturum,vir sanctus illum amplexatus dimisit. Christus S. Georgium confirmat.

XXI. ATQVE postero die sedens Diocletianus in tribunali sibi parato,in ipso Solis ortu martyrem ad se venire iussit, iramq; compescens, cœpit omni cum mansuetudine eum sic alloqui:Nonne tibi videor,Georgi,maxima humanitate & amore plenus esse,qui erga te tam mitis sim? Nam mihi dij omnes testes sint,vt me valde tuæ tædet adolescentiæ, tum propter florem pulchritudinis tuæ,tum propter prudentiæ grauitatem animique constantiam. Ac volebam quidem,si resipuisses,vt mecum pariter habitares,& secundas à nobis obtineres. Dic igitur nobis ad hæc tu quoque quid sentias. Sanctus Georgius: Oportebat,inquit,Imperator,hoc tuo erga nos studio declarato,non tam multa in nos per iracundiam mala facere. Hæc ille verba libenter audiens,subiecit:Si velles mihi,vt patri, amanter obsequi, omnes istos,quos pertulisti,cruciatus,maximis honoribus compensarem. Sanctus Georgius: Si vis, inquit, posthàc in templum ingrediamur,deos,qui à vobis coluntur,adspecturi. Ilicò igitur Imperator exurgens magna cum lætitia,Senatui & omni populo per præconem edicit,vt in templum eant. Simul verò extollebat populus Imperatorem,& diis suis victoriam,dum iter in templum faceret,ascribebat. Vbi verò omnes ingressi sunt,indicto silentio, & sacrificio iam parato. intuebantur omnes martyrem,sperantes proculdubio ipsum sacrificaturum. Ipse autem ad Apollinis statuam accedens,extensa manu:Ecquid,inquit,à me sacrificium vis suscipere vt Deus? Atque eodem tempore signum Crucis expressit. Dæmon verò statuam inhabitans,huiusmodi vocem emisit: Non sum Deus,non sum, sed neque meî similium quisquam. Vnus est Deus solus,quem prædicas. Nos autem ex angelis ipsi ministrantibus apostatæ facti, ob inuidiam homines decipimus. Tum sanctus respondit:Quo pacto igitur hic manere audetis,me cultore veri Dei præsente? Atque,hoc dicto,sonus quidam ac fremitus luctui similis ex statuis emittebatur. Omnes autem simul ad terram lapsæ,contritæ sunt. Tunc conuersi quidam de populo,tanquam furore concitati, sacerdotibus incitantibus, correptum sanctum virum vinculis constrinxerunt,atque inter verberandum clamabant, dicentes: Tolle magum hunc, Imperator,tolle,antequam nostra nobis ingrata sit vita. Vide fallaciã diaboli. Nota vim S.Crucis. Egregiè scipium pudefacit dæmon.

XXII. HOC igitur tumultu concitato,& fama per vrbem breui discurrente,Imperatrix Alexandra, cùm fidem Christi occultè apud se habere amplius non posset,celeriter prodiit:& cùm populi tumultum, & S. Georgium procul vinctum cerneret,nec ad eum præ turba posset accedere,clamans dicebat:Deus Georgij,adiuua me, quoniam tu es Deus solus omnipotens. Sedato autem populi tumultu,Diocletianus sisti coram se virum sanctum iussit:& insanienti similis,ad ipsum: Tales,inquit,benignitati meæ gratias rependis,fœdissimum caput? Sic diis sacrificare solitus es? Cui sanctus Georgius: Ita planè sacrificare didici,Imperator insane,& sic deos tuos colere noui. Erubesce in futurum diis talibus acceptam referre salutem tuam,qui ne sibiipsi quidem afferre opem possunt,neque seruorum Christi præsentiã valent sustinere. Dum verò hæc diceret sanctus, ecce Imperatrix quoque in medium procedens, eundem,quem antea,coram Imperatore sermonem habebat:& ad pedes viri sancti procumbens, Tyranni dementiam conspuebat,maledictis deos lacerans,eorumque cultores detestans. Imperator autem ad eam: Quid tibi, inquit,accidit, Alexandra, quod huic mago & incantatori adhærens impudenter, à diis recessisti? Illa verò acriter eum repellens, ne dignum quidem censuit responsione. Alexandra Imperatrix palam suam fidem testatur.

XXIII. IMPIVS igitur Diocletianus furore repletus,de sancto nihil amplius quæsiuit,sed ab eo irritatus,&,dum sacrificium sperat,subuersos ab eo deos suos videns,ad hæc Imperatricis mutationem animaduertens,atque illius causa iracundior factus,huiusmodi sententiam contra martyrem & nobilissimam tulit Imperatricem: Pessimum Georgium Galilæum se se dicentem,& qui tum deos,tum meipsum conuiciis multis affecit,denique qui contra illos arte sua magica vsus est,cum Alexandra Imperatrice veneficiis eius corrupta,& pari dementia in deos ipsa quoque maledicta cõiiciente gladio obtruncari iubeo. Statim igitur ij,quibus hoc demandatum erat,sanctum corripientes, vinctum extra ciuitatem ducebant. Tracta pariter cum ea nobilissima est Imperatrix:quæ dum abduceretur, alacri animo orabat, labra mouens,& oculos in cœlum frequentissimè intendens. At vbi ad locum quendam venit, vt consisteret,petiuit. Iisque,qui trahebant,concedentibus,super vestem sedens,& caput in genua reclinans,spiritum Deo reddidit. Huius rei causa martyr Christi Georgius Deum extollens,ipsique gratias agens, multa cum alacritate incedebat, orans, vt finus quoque cursus rectè perficeretur: & postquam ad præfinitum locum appropinquauit,clara sic voce precatus est: Benedictus es Domine Deus meus,quoniam dentibus quærentium me lacerandum nõ permisisti, nec inimicos meos super me lætos esse passus es:& quoniam liberasti animam meam, vt passerem de laqueo venantium. Nunc item exaudi me,Domine,& mihi assiste seruo tuo in hac vltima hora mea: & libera animam meam ab iniquitate aërei hostis maximi,& spirituum eius:& ea,quæ isti in me perignorantiam peccauerunt, ne vertas crimini, sed veniam tuam & amorem tuum illis concede,vt & ipsis contingat pars in regno tuo cum electis tuis. Suscipe etiam animam meam cum iis, qui à seculo placiti sunt tibi,obliuiscens omnium,quæ tam scienter,quàm inscienter commisi. Recordare,Domine,inuocantium magnificum nomen tuum,quoniam benedictus es & glorioſus in secula, Amen. Hæc deprecatus,& cum gaudio collum proferens,beato capite detruncatus est vigesimotertio die Aprilis, egregiam confessionem perficiens,cursum consummans,fidem seruans impollutam. Vnde etiam coronam iustitiæ repositam habet. Sententia in SS Georgium & Alexandram. Imperatrix reddit spiritum. S Georgius decollatur anno 290. vt in veteribus MSS se legisse testatur Baron.

XXIV. HÆC sunt maximorum certaminum strenui victoris trophæa. Hæc sunt contra inimicos eius præclara facinora,& prælia glorioſa. Qui sic certauerit,incorrupta atque æterna corona dabitur. Cuius precibus vtinam nos quoque

partem iustorum assequamur, collocemurq; ad dexteram Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria, honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

ALOYSIVS LIPOMANVS EPISCOPVS VERONENSIS PIO LECTORI.

NE mireris, amantissime Lector, si alteram tibi magni martyris Georgij vitam paulò post primam, legendam offerimus. Illam enim ex Veneta à Metaphraste, hanc verò ex Cryptæ Ferratæ Bibliotheca à Pasicrate, eiusdem Beati Martyris seruo, scriptam habuimus. Quæ licet in paucis quibusdam dissimiles videantur, ea tamen dissimilitudo non in re, sed in ordine potius consistere videtur. Ea verò, quæ vnus tacuit, alter suppleuit. Vtraque igitur cum sequente Encomio legenti iucunda erit, cùm in sancti huius Martyris gestis enarrandis plurimum conueniant. Fecimus hoc eò libentius, quod apud Latinos nostros de gloriosissimo & celeberrimo Martyre nihil, quod fide dignum esset, legebatur: cùm constet inter apocryphas scripturas connumerari passionem sancti Georgij martyris, quæ olim à sanctissimo Gelasio Papa reprobata est. Ne quis autem putet hanc historiam, quam nos in lucem proferimus, à duobus iam dictis authoribus contextam, eandem esse, quam ipse beatissimus Gelasius reprobauit, sciat ipsam Orientalis Ecclesiæ testimonio confirmari, in qua singulis annis recitatur in compendium redacta. Itaque posthac habebis, quo in martyris inuicti solenniis animum tuum abundè oblectare possis. Vale, & Sancti huius patrocinijs te summopere commenda. Mira enim sibi ex intimo corde addictis beneficia præstitit, & in posterum præstabit.

Grat. dist. 15. cap. Sancta Romana.

Vide Baronij notas de actis Cregorij à Gelasio reprobatis.

MARTYRIVM SANCTI ET MAGNI MARTYRIS GEORGII, A PASICRATE EIVS SERVO SCRIPTVM.

23. APRIL NOSTRI quidem Saluatoris Iesu Christi regnum cùm æternum sit, neque aliquod temporis principium habuit, neque vllum vnquam finem habebit. Eius verò omni ex parte laudandus & celebrandus aduentus, quo tempore Dei filius ex MARIA Virgine carnem sumpsit, & homo factus præsens in terris fuit, per totum orbem terrarum effulsit, Apostolorum doctrina & prædicatione his nunciatus, qui meruerunt, vt in sanctorum hominum sorte numerarentur. Quæ res & mirabilis fuit, & naturam omnem ac sapientiã superauit. Multis autem incredibilis visa est propter admirabilem, & quæ hominum opinionem superabat, eius rei magnitudinem. Incredibile, inquam, id visum est illis, qui errori seruiebant. Quamobrem omnes, qui terrena & falsa huius mundi gloria detenti erant, diuinæ prouidentiæ mysterium, ignominiam & nugas quasdam existimabant: sanctaque illa Dei hominis facti, & salutaris eius regni prædicatio, à Iudæis quidem scandalum, à gentibus verò stultitia putabatur. Et tamen nihilominus Deo ipsi placuit, per multam & admirabilem seruorum suorum tolerantiam, humanum genus ad veram ac salutarem religionem conuertere. I.

Aduentus Christi in terras multis visus incredibilis 1. *Corin.* 1.

ACCIDIT autem, vt tempore illo, quo satanæ ipsius superstitio & idolorum seruitus in hominibus dominabatur, Diocletianus Romanorum imperio potiretur, qui pestis profecto quædam fuit, & contra Christi gregem fera valde agrestis, inanium idolorum errori nimium addictus. Erat illi amicus quidam, qui sentiebat idem, quod ille, & impietate mirum in modum excellebat. Huic nomen erat Magnentius, qui secundas in Imperio tenebat, & aduersus Christianos insania quadam efferuescebat, colendorumque idolorum impietate nimia efferebatur. Vnà igitur consultarunt, quidnam fieri oporteret ad Christianorum culturam omnino de medio tollendam, & ad omnes homines deorum suorum cultui subiiciendos. Erant enim idolorum errori, quo animæ ipsæ perdebantur, valde inhiantes, Apollini præsertim, perdendorum hominum duci. II.

Diocletianus sæuissimus tyrannus.

CVM igitur simul consultassent, edicta scripserunt Diocletiani Imperatoris nomine ad omnium prouinciarum ac regionum Præsides, Tribunos, & qui magistratu aliquo fungebantur. Literarum autem forma hæc erat: Diocletianus maximus semper Augustus, æternus Imperator, omnibus per omnem prouinciam ac Romanorum ditionem Ducibus, Præsidibus ac magistratu aliquo fungentibus, salutem. Quoniam ad diuinas nostras aures fama quædam peruenit, quæ non mediocriter nos perturbauit, hæresim quandam valde impiam eorum, qui Christiani dicuntur, vigere cœpisse, quippe qui IESVM, quem MARIA quædam Iudaica fœmina peperit, vt Deum colunt: Apollinem verò magnum illum deum, Mercurium, Dionysium, Herculem ac Iouem ipsum, per quos nostræ Reipublicæ pax data est, contumeliosis maledictis insectantur, venerantes, vt Deum, Christum illum, quem Iudæi tanquam maleficum, in cruce suffixerunt: hac de causa edicimus, vt omnes Christiani, tam viri, quàm mulieres, per omnes vrbes ac regiones suppliciis acerbissimis subiiciantur, nisi diis nostris immolare, & errorem illum suum abiicere voluerint. Et si quidem paruerint, veniam illis dari volumus: sin minus, gladio percuti, & morte pessima puniri. Illud autem scitote, si hæc diuina nostra edicta neglexeritis, easdem, quas & illi dabunt, pœnas vos daturos. III.

Literæ Diocletiani cõtra Christianos.

HIS literis per omnem vrbem ac regionem propositis, & persecutione magna contra Christi gregem erumpente, ita vt multi ex iis, qui valde insignes erant, post plurimos cruciatus animo remissiore facti sint, Diocletianus ipse magis magisque insaniens, omnem Senatum ad se conuocauit, omnesque magistratus & militares tribunos. Qui cùm eodem conueniissent, rursus consultabat, quomodo ex imperio suo Christianorum genus omnino delere posset. Cùm verò tam ij, qui vnà sederent, quàm qui assisterent Imperatori, metu detenti, se id prompto animo facturos dixissent, quod in mentem illi veniret, Diocletianus hanc habuit orationem. IV

Christianorum atrox persecutio.

MIHI quidem charissimi auditores, nihil nostra in deos pietate videtur præstabilius. Nam & imperium ipsum nobis, & hominibus omnibus salus ab illis data est. Iustum igitur censemus, deos ipsos perpetuis sacrificiis compensandos: eos verò Christianos, qui adhuc extant, & deos nostros contemnunt, omnium generum cruciatibus tamdiu subiiciendos, quoad istorum impia superstitio dissoluatur, & mortis genere turpissimo extinguatur. Itaque ad hæc ipsa omnes vna voce responderunt: Nos, maxime inuictissime que Imperator, vestræ diuinitatis in omnibus prouidẽtiam amplectimur, & immortales deos honorari volumus, quemadmodum & vestrum imperium iubet. Si quis verò posthac extiterit, qui vel cogitatione ipsa Christum nominet, omnium generum morti subiiciatur. V.

Diocletiano omnes magistratus assentiunt.

CVM impius ille Tyrannorum Senatus ad hunc nefarium & peruersum modum decreuisset, & eiusmodi edicta proposuisset, omniumque generum tormenta contra Christianos homines excogitasset, & multi Christianorum inimici diligenter inquirerent, (quippe quod aptissimum tempus sibi oblatum viderent) si quem Christianum inuenire possent: eo tempore, vt in obscura nocte, stella quædam clara & splendida effulsit, pretiosa illa Christi margarita, Georgius, qui fuit meus dominus & CHRISTI miles. Ille multorum deorum errorem & idolorum superstitionem, velut nubem quandam, exterminauit: & perfecta cœlestique mente salutaris prædicationis diem proprio certamine omnibus ea re dignis illustrem ostendit. Qui fœdissimi Imperatoris Diocletiani minas nihil metuens, non tam multorum Principum, qui cum illo erant, furorem, non exercitum, non denique proposita tormenta VI.

aliquo

aliquo modo cogitans, sed in ea omnia, quæ verè terribilia sunt, intentum animum habens, religioso cordis sensu hæc secum dicebat: Quid cessas, Georgi, cùm Deus ipse eos inuitet, qui ad eius nuptias ire volunt? Patefactus est thalamus nuptialis, cœna parata est, quid cessas intrare, priusquàm ianua claudatur? Præsto est nunc Iesus, qui Crucem propter nos sustinuit. Clamat ille: Nolite timere eos, qui corpus occidunt, animam verò non possunt occidere. Recordare, Georgi, Euangelica illa documenta, & verum illud Domini promissum: Qui confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego illum coram Patre meo, qui in cœlis est. Vitæ huius breuem vmbram ac cito prætereuntem, æternæ illi vitæ ne præteras, neque vanam mundi gloriam cœlesti spei anteponas: quoniam omnis gloria hominis est tanquã flos agri. Paulisper sustine, & cum angelis perpetuo exultabis.

Matth 22.

Matth. 10.

Ibidem.

Esa. 40.

VI. Hæc cùm secum ipse voce non elata, sed tam clara quæ audiri poterat, collocutus esset, & consilio valde bono cogitationem suam confirmasset, non solùm Tyrannorum minas non extimuit, sed etiam veritatem ipsam verbis ac factis prædicauit, & propositam tormentorum multitudinem irridens, suis certaminibus maximam sanctissimæ Christi Ecclesiæ doctrinam, & pulcherrima reliquit monumenta. Erat sanctus hic martyr Georgius genere Cappadox, nobilis, moribus ac facultatibus valde illustris, diuina quadam prudentia ornatus, atque tribunatibus plurimis functus. Aderat autem tunc ille vnà cum exercitu Imperatori.

Genus S. Georgij.

VII. Cvm igitur tantam insaniam ab idolorum seruis aduersus Christum exerceri vidisset, celeriter pecunias & facultatem omnem suam pauperibus distribuit. Cumque se athletarum more ad stadium subeundum exuisset, & in medio regij tribunalis, Senatusq; & omnium militum illic sedentium, eorumq;, qui magistratu aliquo præditi assistebãt, præsenti animo stetisset, alta voce: Christianus, inquit, ô Imperator, ego sum, qui fretus vero & cœlesti Deo ac Rege Christo, in medio vestrûm stare non sum veritus. Miror autem tanto in istis idolis colendis errore vos detineri, & æternum ac viuentem Deum ignorare, qui omnium opifex est, & tibi regnum istud dedit. Quamobrem Imperator, & omnes, qui hîc vnà sedetis, nolite dæmonum errore ac fallacia decipi. Dij enim, qui cœlum & terram non fecerunt, dispereant. Nos verô Christiani vnum Deum Patrem adoramus, & vnum Dominum Iesvm Christum Filium Dei, per quem facta sunt omnia, & vnum Spiritum Sanctum Dei, Trinitatem perfectam in vna diuinitate & regno. Quapropter & hîc piè viuimus, & post mortem vitam æternam expectamus. Vestra autem simulacra, quæ colitis, reuera nugæ sunt, & risu digna, cùm & fabulæ sint, & nihil veri in se habeant: nam diaboli inuentum hoc fuit, quod perniciem atque interitum iis affert, qui mentem illis adhibent.

Videegregiam S mat tyris fortitudinem.

Ioan. 10.

VIII. Hæc cùm ille dixisset, Magnentius, qui secundas post Imperatorem tenebat, & illi erat valde charus, intuens in Georgium: Quodnam, inquit, est nomen tuum? & quisnam es tu, qui tantam audaciæ præ te fers? Respondit Georgius: Ego primo & præcipuo nomine Christianus appellor: vt verò apud homines vocor, Georgius sum, cùm ita Deo meo placuerit: oportet enim me copiosum & vberrimum cœlesti Deo meo pietatis fructum offerre. Tunc in eum intuens Diocletianus, velut sæuus aliquis draco: Audio, inquit, Georgi, prudentia & fortitudine semper te probatum, & honoribus à regali nostra prouidentia dignum fuisse habitum. Agè igitur diis nostris immola, ne pessimè moriaris: sed nostra humanitate magis frui possis, & honorem ac diuitias copiosiores, fiduciamque maiorem apud nosipsos assequaris. Ista nunc vana fiducia tua nihil tibi proderit.

IX. Ad hæc Georgius: Vtinam, ô Imperator, me ferres, & verum atque vnicum Deum agnosceres, vt & cœleste regnum mereri posses. Ista enim potestas tua ad breue tempus est, tuaq; promissa atque illecebræ nunquam meæ in Deũ pietatis stabilitatem commouere poterunt. Tui honores tecum sint, & promissa tua illi habeant, qui tibi obtemperãt. Ego enim Christum habeo cœlestem Imperatorem, qui contra satanam & eius ministros victoriam & gloriam mihi præbet. His commotus Imperator, & furore accensus, iussit vecte illum ita verberari, vt eius viscera in terram funderentur. Quo facto eius corpus sanguine circumfusum erat: vectis verò, vt plumbum, in posteriorem partem reflectebatur. Tunc dixit S. Georgius: Gratias tibi ago, Domine Iesu Christe, quoniam gladium à ministro diaboli sustulisti, & eius contra nos fremitum deiecisti. His commotus Diocletianus, & ira multa repletus, iussit eum de ligno deponi, & in carcerem duci, eiusque pedes in ligno grauiter extendi, & in ipsius pectore lapidem magnum imponi. Lapide autem imposito, qui vix baiulari potuit, alta voce S. Georgius dixit: Gratias ago tibi Deus, quod dignus sim factus, qui onus acciperem, quod pectori & cordi meo imponeretur, quodque meæ in te confessionis stabilitatem firmare deberet.

Diriſſime verberatur S Martyr.

In carcere crudeliter premitur.

X. Crastino autem die suggessit satanas Diocletiano, & iis, qui cum ipso erant, vt iuberent rotam quandam valde magnam multo & vario artificio componi. Facta igitur fuit rota gladiis vndique armata, in quam iniquus ille Tyrannus iussit sanctum virum inici. At ille vt in eum locum ductus fuit, & tristem illam machinam diaboli arte cõpositam vidit, in eam intuens dixit: Domine Iesu Christe, gratias tibi ago, quod in hanc sortem me vocasti. Tu igitur, qui fuisti fixus in Cruce inter duos latrones, & ipse immortalis mortem gustasti, vt à morte hominem eriperes, da mihi, quæso, stabilem & immobilem tuæ fidei confessionem in hac hora, & serua animam meam ab hac diaboli machina. Hæc cùm dixisset, in eam machinam iniectus est, grauiterq; depressum eius corpus, in multas partes discissum fuit. Quo facto, Diocletianus Imperator & eius amicus Magnentius, elata voce dixerunt: Vidistis omnes, qui hîc præsentes estis, quod non sit alius Deus, nisi Apollo, & Neptunus, Hercules, Iupiter, & magna Diana? Vbi nunc est Georgij Deus? Quare non venit ille, & eum è manibus nostris liberauit?

Terribile ſupplicium.

XI. Cvm igitur in rotæ illius tormento eum manere iussissent, ad prandium se contulit. Hora autem decima sonitus magnus è cœlo factus est, & vox hæc: Esto fortis, Georgi, & sententiam firmam tene: multi enim per te ad fidem meam conuertentur.. Qui verò erant illic carnifices, & eum custodiebant, sonitu illo perculsi, dicebant: Magnus est Deus Christianorum. Angelus autem Domini venit, & è tormento illo martyrem dissoluit: cuius corpus cùm sanum restituisset, illum salutans: Gaude, inquit, Georgi, & crede in eum, qui te corroborat, Christum, & cursum tuum perfice. Ecce enim nos expectamus, perfectæ confessionis coronam tibi dari. Surrexit autem Georgius lætus, & proprio Domino gratias agens, inambulansq; psalmos illos canebat: Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum, & in seculum seculi. Dirige gressus meos Domine, & non dominetur meî omnis iniustitia.

Martyr diuinitus con firmatur, & eripitur.

Pſal. 144

Pſal. 118.

XII. Cumque in eum locum venisset, vbi Apollinis statua erecta erat, inuenit illic Imperatorem ac Magnentium, & omnes Imperatoris amicos, sacrificia & debacchationes idolis suis offerentes. Cùm igitur propius accessisset, alta voce: Agnoscisne, inquit, me, ô Imperator, & eum Deum, qui à me tibi nunciatur, quique me de manibus tuis, & à letali machina, quam ipse opinabaris morti me tradituram esse, omnino eripuit? Erratis igitur vos idolis sacrificia offerentes. Tunc Imperator in eum intuens: Tu, inquit, quis es? Tunc ille: Georgius ego sum, tuo iussu in rotam coniectus, quem & dereliquisti in multas partes à rota dissectum: me enim mortuum existimabas, qui & veni, vt tibi ostenderem Deum illum, quem tu vt imbecillem contemnebas, posse nos à morte eripere. Tunc Imperator iussit eum detineri: secum tamen cogitabat, eumque valde inspiciebat, num non ipse reuera, sed eius imago esset, qui morte violenta sublatus fuerat, & eos illuderet. Magnentius autẽ dicebat similem illi esse. At S. Georgius: Ego, inquit, Georgius sum Christi seruus. Ne erretis in istis idolis: sed scitote Christum posse illos etiam à mortuis excitare, qui spem suam in eo collocarunt, eosque à vestris manibus liberare.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Duo tribuni credunt in Christũ, & occidũtur.

CVM verò Martyrem ipsum vidissent,& hæc ab illo audiuissent Anatolius & Protoleo Tribuni militum, crediderunt in Deum cum familiis suis.Itaque alta voce dicebant: Vnus Deus est,qui à Christianis colitur: ipse Deus solus.Hæc autem cùm Imperator audiuisset,iussit omnes illos extra vrbem in locis desertis obtruncari. Cùm igitur illi ad martyrium proficiscerentur,vna voce clamabant:Domine Iesu Christe,accipe animas nostras, & in regnum illud tuum,quod nulla successione mutatur,nos perducas,neque tarditatem nostram,quam in tui nominis confessione,& fide ostendimus,pro peccato nobis imputes:sed fac vt nihil nos impediat, quo minus redemptionem peccatorum consequamur. XIII.

Imperatrix Christum confitetur.

Hæc omnia cùm Imperatrix Alexandra de sancto martyre Georgio audiuisset,ipsa etiam Domino credidit, & ad Imperatorem accedens,liberè clamauit:Christiana ego sum, ego serua sum illius Dei, quem Georgius colit. Hæc cùm illa diceret,Magnentius:Dic,inquit,Imperatrix Alexandra:Quare Christum laudans,deos ipsos contemnis?Illa verò:Quod melius est,ego apperens, id,quod ignobilius & peius est,contempsi.Hæc cùm dixisset, domum rediit,interea Christi timorem in corde seruans & fidem immobilem.Imperator autem furore percitus, iussit sanctum Georgium in lacum conijci,ardentem ex materia illa,quæ dicitur asbestos, quæque non nisi post tres dies extingui solet: iussitque custodes ipsos diligenter obseruare,ne insidiæ aliquæ fierent.Post tres autem dies Imperator præcepit militibus,vt illuc profecti,ossa illius,quem morte violenta, interfectum existimabat, tollerent, & cautè in terra occultarent,ne aliquid ex ipsis inueniretur.Cùm igitur milites ipsi ad lacum illum veniissent, vnà cum illis & multitudo magna ad spectaculum venit,& materia,quæ asbestos dicitur,sublata,sanctus martyr Georgius inuentus est nulla omnino corporis parte læsus.Angelus enim Domini vnà cum illo erat,Christi curam in eum exercens. XIV.

S Georgius mirè conseruatur à Deo

CVM igitur illum vidissent,omnes clamauerunt: Magnus est Deus Christianorum. Hæc cùm audîsset Imperatrix Alexandra,ipsa etiam venit ad eum locum, clamans: Vnus Deus est,quem Christiani colunt,neque alius est præter ipsum,qui ex omnibus angustiis seruos suos eripit. Crediderunt autem & milites,qui missi fuerant, vt eum è lacu illo educerent.His auditis,Imperator iussit magnam militum manum illuc proficisci,& sanctum eum virum comprehendere,& ad se ducere. Adducto igitur martyre,sedens Imperator in tribunali cum Senatu suo:Quis,inquit,est,qui te viuum reddidit? Tum sanctus Christi martyr Georgius ait:Si audieritis rursus,minimè credetis.Illud tamen scito, Imperator,Christum Dei Filium ab omnibus tormentis tuis me seruare,& omnes,qui eum inuocant,è laqueis diaboli eripere.Tunc Imperator iussit ferreos calceos componi,clauos rectos habentes & ignitos,quibus eius pedes induti, huc atque illuc agitarentur. At sanctus martyr cùm sic agitatus ambulare non posset,secum dicebat: Propera Georgi, ad sortem illam,quæ te apprehendit.Et lachrymans,ita Deum precabatur:Domine Deus meus,Saluator eorum, qui affliguntur, refugium illorum, qui persecutiones patiuntur: patientia eorum, qui nominis tui causa ærumnas pertulerunt, ne me derelinquas: sed da mihi patientiam vsque ad finem, ne dicat inimicus meus, Præualui aduersus eum. XV.

Calcei ferrei cum clauis ignitis ei adhibentur.

CVM primùm autem preces compleuit,venit vox è cœlo,dicens: Esto bono animo, Georgi, tecum enim sum. Statim autem eius corpus sanatum fuit.Cumque martyr in carcerem coniectus fuisset,eo die,quo deinceps consecutus est,ante tribunal stetit.Imperator verò illi dixit:Quousque temeritatem tuam ostendens, tormenta feres, & magicis artibus in dies magis vtens,nos à te deceptum iri putas? Ausculta igitur mihi,& diis immola. Tum Georgius Imperatori,& his,qui cum illo erant:Ego,inquit,Dei mei auxilia expectans, & omnia vestra tormenta sustinens, sanus ante vos consisto.Solius igitur Dei potentiam testimonio meo confirmo,qui & paratus sum omnes vestros cruciatus perferre propter spem,quam in Christo meo collocaui.Vos autem,quæso,quam spem habetis in istis idolis,quæ cùm vitæ sint expertia,& nihil sint,à vobis tamen frustra coluntur? Ne igitur amplius vestræ ruinæ commune ludibrium aliis proponatis: pudeatque vos tandem deos nominare illos ipsos,qui luxuriis,nugis,fabulis & cœdibus studentes,in hoc mundo paulum vixerunt:& nunc igne illo, qui nunquam extinguetur, puniuntur, qui & vos omnes expectat,à quibus dij coluntur. XVI.

Fortiter respondet Imperatori.

HÆC cùm Imperator & Senatus audiuissent, iusserunt neruis quibusdam ingentibus mirum in modum martyrem verberari. Cumque id diutius fieret,Imperator & Magnentius ei dixerunt: Quousque,miser, non nobis obtemperans,diis ipsis immolabis, vt honoribus magnis doneris? Ego,inquit sanctus Georgius,viuenti Deo quotidie sacrificium laudis offero,qui me liberabit de manibus vestris,& cœlesti honore atque gloria donabit. Vtinam vos potius mihi obtemperaretis,& mecum vnà verum Deum coleretis. Tunc Magnentius ab Imperatore petiuit, vt eum solui iuberet.Cùm igitur ille stetisset,Magnentius dixit:Si vis nos Deo tuo credere,ostende nobis signum aliquod,quod ab illo fiat,& vnum aliquem ex his mortuis, qui iacent, fac è tumulo coram nobis exurgere. Cui sanctus Georgius:Manifestum,inquit, iis qui rectè sentiunt,hoc est,Deum ipsum, qui è nihilo omnia creauit, posse mortuos etiam homines in vitam restituere.Quamuis autem vos diaboli errore detenti,neque hoc facto in Deum viuentem crediturisitis, tamen eius multitudinis causa,quæ hîc præsens est,Dei mei benignitate confisus,ante omnium vestrûm oculos Deum ipsum inuocabo,& orabo,vt signum hoc ostendat. XVII.

Neruis atrociter cæditur.

CVMQVE genua flexisset,& diutius Deum orasset,surgens, & manus in cælum extendens,dixit: Æterne Deus, qui vis omnes homines saluos fieri,qui per sanctos Apostolos tuos,vnigeniti Filij tui,omnium generum signa & prodigia effecisti,vt gentes conuerterentur,& te cognoscerent:tu ipse & nunc exaudi preces meas humilis serui tui,& exsuscita vnum è mortuis iacentium in hoc tumulo,de quo Magnentius dixit,in gloriam & fidem nominis tui,& vnigeniti IESV Christi Repente verò terræmotus magnus eo in loco factus est,& tumuli,vbi mortui iacebant,tegumentum in terram cecidit,& vnus è mortuis iacentibus exiit. Qui cùm veniisset ante pedes S. Georgij, decubuit,eumq; precatus, dixit:Serue Dei,altissimi,quæso,dignum me facias Christi sigillo & salute. Cui S.Georgius: Si credis, inquit,in Deum,qui mortuos viuos reddit,saluus fies.Credo,inquit ille,in Deum viuentem,& vnigenitum eius filium IESVM Christum,qui nunc per orationem tuam me à mortuis suscitauit. XVIII.

1 Tim. 2.

Excitat mortuum.

IMPERATOR verò stupore & perfidia repletus,eum interrogabat: Quando tu mortuus es? Et quisnam antea fuisti? Cui mortuus ille respondit: Ego,antequam Christus in terram veniret,vnus fui ex his,qui errore idolorum detinebantur:quamobrem in locis obscuris tam multis temporibus cum iis,qui mecum vnà senserunt,hucusque mansi. His igitur visis & auditis plurimi ex eo populo,qui præsentes erant,ac milites,in Deum crediderunt, & Christi gloriã collaudarunt.Id autem cùm Imperator vidisset,amentia & furore magis repletus, dicebat Georgium magũ esse,& à spiritu illuc adductum,vt eos in errorem impelleret.At beatus Georgius:Quousque,inquit,erratis, & viuenti Deo blasphemias dicitis? Scito,Imperator,neque dæmones ipsos tales esse,qui Christi nomen audire patiantur. Quomodo igitur,quæ vidisti & audisti,dæmonis nomine fieri potuissent? Tunc rursus iussit Imperator sanctum martyrem Georgium in carcerem duci,& ipse in palatium reuersus est. Cùm verò ille esset in carcere, omnes, quia ad CHRISTI fidem cõuersi fuerant, nocte ad eum veniebant, à carceris custode muneribus aditum impetrantes.Et cùm ad Georgium ingressi essent,ab illo in Christi fide catechumeni efficiebantur. Sed & quicunque homines diuersis morbis laborabant, ad eum ferebantur: & qui aliquos cæcos habebant, ad eum illos ducebant. Ille autem precibus eos curabat. XIX.

Multi credunt in Christum.

Martyr in carcerem reducitur.

Miracula.

GLYCE-

XX. GLYCERIVS vero quidam, homo rusticus, cum araret, bos, quem vnum habebat, cecidit & mortuus est. Ille cùm ad carcerem venisset, ad pedes sancti Georgij se abiecit, dicens: Domine, bouem vnum vtilem habebam, quo terram colebam, & ita nutriebar: nunc autem ille cùm sub aratro ceciderit, mortuus est. Precor igitur te, vt Deum ores, & bos meus viuus restituatur: futurum enim scio, vt Deus tuus te audiat. Sanctus autem martyr Georgius respondit: Si credis in Deum meum, bos tuus viuus exurget. Credo, inquit Glycerius, non esse alium Deum, nisi eum solum, qui Christianorum est. Tum Georgius: Vade, inquit, nam bouem viuentem inuenies. His verbis ille credens, abiit: cumq; bouem viuum inuenisset, rediit clamans: Magnus est Deus Christianorum. Illum autem hæc dicentem carnifices & milites comprehensum, ad Imperatorem duxerunt. Quare Imperator turbatus, neque appellationem ipsius audire passus, eum iussit minutatim secari. At ille, cùm in Christi confessione cruciaretur, clamauit: Deus verax, qui omnia effecisti, ne me reprobes vas inutile, quoniam credidi tibi, Patri, & Filio, & Spiritui Sancto. Metuo autem, quoniam sine sancto baptismate tuo sum. Volebam quidem baptismate lauari, sed id antea facere non potui. Verùm si volueris tu, Domine, saluus fiam. Precor igitur te, Domine, vt sanguis meus pro baptismate mihi reputetur, quoniam Deus es, qui corda hominum & propositum cognoscis, & animum inquiris. Venit autem vox ex alto, hæc dicens: Veni, Glycerti, lætus ad me: perfectus enim eris apud me. Itaque Glycerius martyrio consummatus est.

Glycerius dura patitur pro fide.

XXI. DELATVM autem fuit Imperatori Diocletiano, multos esse, qui venirent in carcerem, & à S. Georgio docerentur, quos omnes ille ad se traheret, plurimos ægrotos curando. Tunc iussit Imperator S. Georgium ad se duci. Magnentius verò dixit Imperatori, Christianorum genus morte non domari, cùm valde sit contentiosum. Itaque virum istũ, inquit, comitate potius & blanditiis aggredere, si vis ei persuadere, vt diis immolet. Sanctus autem Georgius, cùm ad Imperatorem veniret, psalmũ hunc canebat: Deus in adiutorium meum intende: Domine ad adiuuandum me festina. Ductus igitur ad Imperatorem, præstò illi fuit. Tunc Imperator hortari eum ita cœpit: Per solem illum & Deos omnes, si me audieris, Georgi, & diis nostris immolaueris, facultates multas tibi largiar, & in palatio apud me secundas habebis. Indulgeo enim tibi, & malo te mihi obtemperantem viuere, quàm repugnantem mori. Bene, inquit sanctus martyr, nunc loqueris. Vtinam & antea iisdem verbis vsus fuisses. Nunc autem post tot cruciatus vbinam iniuriam, qua me affecisti, compensatam inueniam? Cui Imperator: Condona mihi, ô Georgi, tanquam parenti crimen istud, & diis immola, ac mecum in palatio viue. Tunc sanctus Georgius: Quoniam, inquit, omnino teipsum mihi purgasti, hac in re tibi ego inseruiam. Vbinam sunt dij tui? Eamus ad illos.

Psalm. 69.

Blanditiis vult martyrem enerua re tyrannus

Irridetur ab illo.

XXII. Hoc Georgij dicto Imperator exhilaratus, iussit omnem Senatum & exercitum vnà cum populo ad templum conuenire, præconesque omnes per totam vrbem clamare, Georgium illum Galilæorum mysteriis eruditum, ad magnum Apollinem adire. Hac re audita, Græci omnes epulantes clamabant: Apollo vicit: Imperator Diocletiane in æternum regnes: magni sunt Imperatoris dij. Cùm verò in templum omnes introiuissent, & silentium factum fuisset, stans sanctus Dei homo Georgius, & in statuam Apollinis intuens, ait: Tu ne Deus es? Num ab hominibus te coli oportet? Hæc cùm dixisset, spiritus ille impurus, qui prope statuam illam permanebat, clamauit: Non sum ego Deus, neq; qui mecum sunt: sed vnus est Deus verus, qui fecit omnia, & eius filius Christus, per quem fecit omnia. Nos angeli ipsius eramus, cumq; ab eo defecerimus, dæmones nominamur, à quibus & homines ipsi decipiũtur. Cui Georgius: Si dij vos non estis, quare homines ipsos decipitis? Quomodo autem & nunc audetis hîc manere, cum ego Dei seruus hîc stem, super quem inuocatus fuit, & nunc inuocatur Christus verus Deus? Statim autem tumultus magnus factus est, & clamores, tanquam lamentantium dæmonum, omniaque templa & idola vnà ceciderunt, & comminuta sunt, cùm sanctus ille vir vnà cum verbis, quæ supra retulimus, Crucis quoq; signum fecisset.

Dæmon suã prodit imbecillitatẽ.

Nota virtutem signi Crucis.

XXIII. ID cùm Græcorum sacerdotes vidissent, aduersus S. Georgium irruerunt. Quo detento, clamarunt: Tolle hunc, Imperator, tolle hunc veneficum, qui magicis artibus omnes decepit, & deos ipsos euertit. Imperator autem tum demonum fallacia, tum plurimo illo sacerdotum clamore in iram concitatus, dixit S. Georgio: Homo pessime, atque omnierrore & veneficio referte, nonne mecum conuenisti, te Apollini sacra facturum? Cui martyr Christi Georgius: Insipiens, inquit, & impudens Imperator, ego meum sacrificium Christo meo vero Deo obtuli: propterea omnes dij vestri euersi sunt. Scito igitur saltem nunc, eos neque sibi opitulari posse: idola enim sunt sensu carentia, & dæmones, qui stolidos homines decipiunt, sed à Christi seruis euertuntur.

XXIV. TVNC Imperatrix Alexandra, cùm hæc audiuisset, ad Imperatorem accurrit, & coram ipso clamans, hæc dicebat: Tu, Deus Georgij inuicti militis tui, propitius esto mihi sceleste mulieri, neque recorderis, Domine, eorum, quæ per insciti am commisi: sed respice hanc meam extremam mutationem, & da mihi, vt partem habeam cum Christianis, & cum seruo tuo Georgio. Hæc cùm illa summis clamoribus & lachrymis diceret, multitudo magna in Dominum Iesum credidit, præsertim propter miraculum illud idolorum, quæ comminuta sunt. Iratus igitur Imperator, aduersus Alexandram & Georgium sententiam tulit, & sancto illi martyri dixit: En, pessime Georgi, etiam Imperatricem à te deceptam, morti subiecisti. Vade igitur & tu vnà cum illa, & dignam tuis in deos blasphemiis pœnam sustine. Legit autem sententiam, quæ sic habebat: Georgium Galilæorum discipulum, qui decretum nostri imperij violauit, neque deos ipsos coluit, quinetiam Imperatricem ipsam corrupit, iubemus gladio percuti, eiusq; & Alexandræ ab eo deceptæ capita truncari. Statim igitur eos comprehensos, extra vrbem milites duxerunt.

Imperatricis mita cõstantia.

XXV. CVM autem Alexandra prompto animo ad brauium sibi exoptatissimum vnà cum martyre illo adiret, & animo ac mente Deum precaretur, vt laborum motus & oculi ad cœlum erecti significabant, assedit in quodam loco, & animam suam Domino in pace reddidit. Cùm verò S. Georgium ad martyrij locum milites duxissent, ad ipsos conuersus: Expectate, inquit, paulisper, fratres, vt Deum precer. Quod cùm illi concessissent, in cœlum oculos & manus erexit, ac, gemitu emisso, dixit: Deus meus, qui es ante secula, ad quem ego à iuuentute mea confugi, tu, qui bona & vera es Christianorũ expectatio, & certa seruorum tuorum promissio, ac perennis thesaurus, qui antequam à te aliquid petatur, dona præbes his, qui te diligunt, exaudi me, Domine. Tu, qui dedisti mihi martyrij confessionem, & ad finem vsque patientiam, tu, inquam, & nunc accipe animam meam, eamq; ab aëreis & inimicis spiritibus libera, ac me vnà cum iis, qui tibi grati fuerunt, collocare digneris. Dimitte & gentibus quæcunque contra me fecerunt, & contra seruos tuos, qui inuocant sanctum nomen tuum. Illumina ipsos, vt veritatem tuam agnoscant, quoniam omnes vis saluos fieri Emitte auxilium inuocantibus nomen tuum, Christe. Da ipsis timorem tuum, & charitatis in sanctos tuos desiderium, vt eorum memoriam retinentes, ipsorum etiam fidem imitentur, vt digni efficiantur vnà cum ipsis vita cœlesti & regno sempiterno: quoniam tuum est regnum & gloria, Patris & Filij, & Spiritus Sancti in secula, Amen.

Imperatrix abit è vita.

Orat martyr pro hostibus suis.

XXVI. HAS preces cùm sanctus Christi martyr Georgius compleuisset, genua ipsa inclinauit, & collum suum extendit: & à carnifice percussus, dormiuit in Domino vigesimotertio mensis Aprilis, diei, qui Parasceue dicitur, hora septima.

Capite cæditur.

Ego verò S. Georgij seruus, nomine Pasicrates, secutus dominum meum, omnia hæc vera in commentarios collegi. Beatus certè est, qui in Christum verum Deum nostrum & Saluatorem crediderit: Cui gloria est & imperium in secula seculorum, Amen.

ENCOMIVM IN SANCTVM MARTYREM CHRISTI GEORGIVM, QVOD HABITVM FVIT IN DIE, QVO EIVS MARTYRIVM celebratur: ex Simeone Metaphraste.

Dies Festus Georgij.

SEMPER quidem splendida, & omnium ore laudata sunt sanctorum Martyrum monumenta, cumprimis verò laudabile & glorioſum est, quod hodierno die celebratur. Præsens enim memoria martyris non solum eorum, quæ Dominus passus est, imitationem continet athletico certamine decorata, & verni temporis splendore (hoc enim tempore eius dies festus agitur) pulchrior facta, verumetiam hilaritatem, quæ ex sublimioribus Domini IESV Christi diebus festis proficiscitur, abundè participat. Hic enim inter hos dies, tanquam inter duos Soles, proprio motu se vertentes, velut luna quædam interiectus, vtriusque splendoribus illustratur, & radiis Christum imitantibus orbem terrarum illustrat. Ante illum quidem effulsit, & cum lucidissima splendentis auroræ hora exortus est, vel statim consequentem, aut continuam potius eam horam habuit dies ille festus à toto mundo celebratus, omniumque splendidissimus ac præcipuus, Saluatoris, inquam, Christi veri Dei & nostri Domini, & martyrum principis, Crucem passi ac resurgentis, qui propter nos homo factus est, & propter nostram salutem martyrium sustinuit sub Pontio Pilato, vt est in sacris literis: quique iis, quæ ipse passus est, victoriam contra mortem nobis largitus fuit. Idem quoque beati martyris Georgij dies festus meritò consequentem habet eiusdem Christi ad cœlos assumptionem, quo die humanam nostram naturam in seipso vnà cum Patre collocauit. Quæ res non casu euenit, sed horum dierum concursu veræ charitatis œconomiam, & manifestam rerum diuinarum cognationem significauit, ita Christo ipso, cuius causa martyrium susceptum fuit, summam in eum, qui illud suscepit, charitatem suam nobis ostendente, vt non solùm his, quæ passus est, eius similitudinem exprimeret, sed in ipso etiam die, quo passus est, se similem ostenderet. I.

Toto mundo celebratus dies festus Christi resurgentis.

In Paraseue passus S. Georgius.

HÆc eadem celebritas & alias omnes, quæ martyribus in toto anno dicatæ sunt, antecedit, cùm sola hæc post sanctam Christi resurrectionem verno tempori ac splendori præsideat. Quoniam igitur hęc athletica panegyris ac celebritas his finibus circumscribitur, operepretium est deinceps & eiusdem decus per partem explicare. Celebritatis autem decus est tum salutaris oratio, tum diuinum aliquod opus. Græcis quidem & Barbaris, omnibusq; aliis, in quibus idolorum error dominabatur, diei festi honestas & iucunditas erat, omni turpitudine & intemperantia dæmones colere. Nobis verò, quibus Crucis trophæum contra mortem datum est, diuersum proponitur, hoc est, omnibus certaminibus illos ipsos dæmones expugnare ac redarguere. Quamobrem voluptatum dissolutio, vt turpissima res, nobis inuisa est: labor autem, qui pro virtute, & mors, quæ pro pietate suscipitur, vt suauissima quædam res, à viris fidelibus præter cætera exoptatur. His rebus factum est, vt idolorũ error deletus sit, & martyrum multitudines affulserint, atque terrestria loca cœlum sint effecta, sanctis viris, velut stellis quibusdam, exornata. Nam huiusmodi quotidianæ celebritates terrarum orbem continent, martyrum trophæa eorumque reliquias honorantem, & certamina illa, quæ martyres obierunt, pleno cœtu celebrantem, certamina, inquam, illa, quæ communis hostis malitiosè intulit, Dei cultum, & nomen illud, quod aliis commune non est, per idola ipsa sibi vendicare contendens. At Deus omnium, & Saluator, & stadij princeps, pro sua in homines charitate concessit, humanam naturam aduersus illum victricem euadere, vt, à quibus studebat, tanquam deus, adorari, ab iisdem, vt mortuus & pedibus conculcatus, irrideretur. II.

Feriæ ethnicorum.

Orbis terrarum martyrũ trophæa & reliquias honorat.

QVONIAM igitur idolorum insania & caligo eo tempore per omnem terrarum orbem effusa, propemodum & eas partes, quæ non habitantur, repleuerat, omnibus ferè ad impietatem sponte se conferentibus, & eum, qui verè Deus est, summæ obliuioni tradentibus, tenebris & longæ noctis compedibus irretitis hominibus illis, qui dæmonũ culturam plurimi faciebant, & vanis spectris, tanquam miraculis quibusdam, perterrefactis, in dies superstitiosiores efficiebantur impietatis duces & amatores studiosissimi, Diocletianus, inquam, & Magnentius: eorumque per omnẽ vrbem satellites, instar suum, ad impietatem irruentes, studiosè in pessimis rebus versabantur, & non erat respectus morti eorum: ambulantes enim ambulabant in lumine ignis sui, neque firmamentum erat in plaga eorum, cùm Deus ipse diuturna patientia illos prosequeretur, vt qui iusti essent, manifesti fierent: ne hominum natura imperfecta penitus perderetur, frumento vnà cum zizaniis exciso. III.

Diocletiani & Magnentij superstitio.

TVNC, velut stella quædam in die apparens, lætum pietatis fulgorem emittens, illustris hic & omnium voce decantatus Georgius apparuit, qui & nomine & re fructuosus extitit: Georgius, inquam, qui & nomine ipso diuinum factum, & facto gratiam nomini congruentem in seipso ostendit: qui Issachar imitatus est, & diuinæ agriculturæ bonitatem amore prosecutus fuit: qui laboriosam culturam amauit, & vt scriptum legimus, ipse ab altissimo Deo agricultura effectus est: qui, vt bonus agricola, à teneris vnguiculis laborauit, & fructum centuplo copiosiorem suo tempore Domino reddidit: qui aratro virtutis suauem pietatis sulcum recta via duxit, ob idq; aptus regno cœlorum probatus est: qui cum lachrymis sementem iecit, & cum exultatione messem collegit: qui cum luctu semina ipsa sparsit, & gaudens manipulos reportauit: qui fuit terra bene culta, quæ sæpe in se venientem Spiritus Sancti pluuiam ebibit, & salutarem herbam his peperit, qui eam decerpunt cum fide. IV.

Genes 49.

Eccles 7.

HIC fuit campus ille odoratissimus, in quo pietatis flores abundè floruerunt, ex quibus faui mellis sponte producuntur, quorum dulcedo curatio quædam est animæ. Hic fuit arbor illa fœcundissima, iuxta fluuios Spiritus Sancti sata, & perpetuo florens, semperque maturos virtutis fructus ferens ad illorum animos excolendos, qui talium fructuum cum fide participes fiunt. Hic fuit feracissimus veræ illius vitis palmes, cuius agricola est Pater cœlestis, qui spiritualem iucunditatem per ipsum nobis excolit ad nostros affectus curandos, & animam, & corpus renouandũ. Idem fuit & diuinarum aquarum fons, ex quo animæ steriles irrigatæ & excultæ, fidem, spem, charitatem, virtutum trinitatem, diuinæ Trinitati amabilem, produxit. Hic fuit diuinarum cogitationum cultor, & ipsius Dei ager, in quo pietatis gratia exculta fuit, & miraculorum copia, quæ omnibus vsui sit, excolitur. Solet enim appellatio ipsa Dei gratiam, & hominum virtutem indicare. Id quod in Abraham, in Sara, Isaac, Iacob, Mose, & in aliis multis factum didicimus. Talis fuit & nomine, & re Georgius. V.

Ioann. 15.

HIC vt rosa quædam in mediis spinis tunc exortus, & tanquam lilium ex fœtida herba suauem pietatis odorem emittens, in medio idololatriæ cœno extitit: vt cupressus in ea regione, in qua rubi sunt: tãquam oliua fructifera in solitudine, & vt palma dulces reddens fructus olim amaros: vt Luna plenum lumen emittens in nocte valde tristi: denique vt fax quædam in obscura caligine, & vt matutina stella in mediis nubibus ac tenebris, iis, qui errabant in pelago impietatis, lucem præferens, vtque Sol in densa aliqua caligine lætum splendorem emittens. Quod si, vndenam bonam generis sui originem sortitus ille fuerit, scire cupis, res ipsæ, tanquam voce missa, testantur, Dei filium hunc esse, & Hierosolymæ illius ciuem, quæ superna ac libera est. Quotquot enim acceperunt eum, (vt ait ille, qui fuit & Christi discipulus, & virgo) dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius: cuiusmodi fuit Georgius, qui generis sui nobilitatem factis comprobauit. VI.

Galat 4.
Ioan. 1.

QVONIAM

VII. QVONIAM verò & terrenam eius nobilitatem scire cupis, patria ipsius fuit Cappadocum regio, altrix verò Palæstina, Christianus indè vsque à proauis, ætate iuuenis, sapientia canus, corde rectus, & vtraque re aduersus impietatem exultans. Qui in armorum certaminibus bene ab ipsa pueritia excelluerat, ac fortitudinem bellis gerendis cõstrare ipsi opus fuisset, ac multis in rebus sæpe viriliter se gessisset, multamq; rei bellicæ scientiam sibi comparasset, & maiorem gradum appeteret, maiorem nimirum assecutus fuit. Nam cùm eas opes, quæ à patribus ad eum peruenerãt, accepisset, ad eum, qui tunc erat, Imperatorem * cucurrit: idemq; ferè illi euenit, quod Sauli olim euenerat. Ille enim cùm asinas inquireret, regnum terrestre inuenit: hic mundani honoris gradum exquirens, regnum cœlorum sortitus est: quodq; præter opinionem accepit, maius eo fuit, cuius causa illuc venerat.

Patria S. Georgij.

*Diocletianum.

1. Reg 9.

VIII. CVM enim illuc venisset, & Deum ipsum contemni, dæmones verò coli vidisset, non tulit eam rem homo ille pietatis studio flagrantissimus: sed cùm cogitaret illud Dauidis dictum: Vidi præuaricantes, & tabescebam: item illud: Tabescere me fecit zelus tuus, quoniam obliti sunt verba tua inimici mei: recordatus etiam id, quod Dominus ait: Quicunque confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est: diuino zelo inflammatus, suamque cogitationem, tanquam telum quoddam, exacuens, festinauit diuina promissa præripere, ac Deum ipsum per suam in eum confessionem, vicissim sui confessorem acquirere.

Psal. 118. Ibidem. Matth. 10.

IX. AT ne illi per angustam portam introire aggredienti terrenarum facultatum cumulus impedimento foret, sed martyrium ipsum validius ac nobilius illis sibi parare posset, necessario faciendum iudicauit, vt diuino præcepto ritè vteretur: quod præceptum Dominus ille, qui eiusmodi certaminibus præsidet, dedit adolescenti, qui diues erat, cùm sic ait: Si vis perfectus esse, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis: & veni, & sequere me. Id quidem prior ille adolescens animo non prompto, sed segni accepit: at posterior hic iuuenis libenter executus est: nam pecuniarum onus deposuit, & in manus pauperum pecuniis traditis, pretiosam regni cœlestis margaritam emit, thesaurumque illum, qui sic in eo regno conditus est, vt rapi non possit, sibi comparauit.

Matth. 19. Nudat se facultatibus suis Matth. 13.

X. CVM igitur ex ea re suum animum perfectè confirmasset, eumque diuino amori affixisset, auaritiæ, quæ animorum corruptela est, impulsorem diabolum euertit, & primam hanc coronam aduersus illum arripuit, eamque ad sublimioris victoriæ adiumentum ac signum mente & animo comprehendit: ipsorum denique pauperum precibus sese ipsum communiuit, & ex iis ipsis victoriæ spem bonam certa fide collegit. Ita fidenti animo, tanquam leo, cùm suam crucem sustulisset, ad bellum contra impietatem gerendum prosiliit. Bene enim norat sapiens ille vir, eleemosynis & multa fide peccata expurgari, quæ sunt victoriæ impedimenta. Eleemosyna enim à morte præter cætera liberat. Super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit pro te: inquit filius Sirac. Hac igitur re prius cõmunitus, & athletico more, ac fidenti animo ad pugnam egressus, non aliqua corporea, sed illa Spiritus Sancti armatura se induit, quam Paulus Apostolus docuit. Lumbos enim in veritate præcinxit, & iustitiæ thorace se induit, pedesque calceauit in præparatione Euangelij pacis, assumitq; galeam salutis, in omnibus suscipiens scutum fidei, quod extinguit omnia tela ignita diaboli, & gladium spiritus, quod est verbum Dei.

Pauperum se precibus munit. Tob. 12. Eccl. 29. Ephes. 6.

XI. HAC igitur armatura, quę corporeis oculis non cernitur, sed spiritu & mente comprehenditur, seipsum communiuit, quoniam non aduersus carnem & sanguinem bellum susceperat, sed aduersus principatus & potestates, aduersus rectorem mundi tenebrarum, contra spiritales res spiritali more armatus, ac fere Apostolicum illud eulogium clara voce pronuncians: Arma nostra non sunt carnalia, sed potentia Deo ad euersionem munitionum. Statim igitur cũ è cœlo adiutorem sibi euocasset illum ipsum, cuius causa certamen proponebatur, cumque animos in sua natura insitos concitasset, & Eliæ Prophetæ zelum suscepisset, iustaque ira vsus fuisset, per arma iustitiæ dextra & sinistra iniustitiam adortus, inuenit quodam in loco *Imperatores illos nomine imperãtes, re autem vera impietati deditos: quippe qui imperio ipso aduersus eum, qui illis imperium largitus fuerat, abutebantur. Vidit & infinita tormentorum genera, non aduersus illos proposita, qui aliquid iniustè fecerant: sed contra eos, qui pietatem seruabant, variis tribubus, gentibus & linguis circa eos Imperatores armatis consistentibus.

1. Cor 10. *Diocletianum & Maximianum.

XII. CVM verò & illos Georgius audiuisset nefaria quædam pronunciantes, ac futurum minantes, vt si quis Christũ nominarit, iis tormentis sine misericordia aliqua consumptus moriatur, diuino spiritu feruescens, Machabæorum exemplo, renes præcinxit, & furorem iudicio adhibito exercuit, & velut leo fremens, validum & toruum adspectum prę se ferens, & minas ipsas non curans, in medium aduolauit, clara voce se Christianum esse pronuncians, & manifestè, quanta esset pietatis nobilitas, ostendens. O animum verè diuinum, & Dei charitate comprehensum, totumque ipsi Deo inhiantem. O beatam vocem, quam edidit Christi nomen ferens Georgius, qui & à Deo ipso accepit pietatis semina, eaque multo post tempore bene in suo animo exculta, opportunè ipsi Deo perfecta reddidit. Eam, inquam, vocem cùm aër ipse accepisset, sanctitatis cuiusdam particeps factus est, angeli verò è cœlo intonuerunt, Archangeli acclamauerunt, omnesque cœlorum virtutes mirum in modum exultarunt: sed & omnium Dominus & Deus iustum & consentaneum esse censuit, vt illius animi studio atque alacritati auxilium afferret, & incorruptam victoriæ coronam ei pararet. Impiorum autem caterua obstupuit, eorumque Imperator diabolus, audita voce illa, letalem plagam accepit. Et ille quidem generosus Christi athleta pergebat clara voce Christum Deum confiteri: eos verò, qui ab ipsis colebantur, dæmones esse, eosq; errare ac delirare affirmabat, qui fallaciis & calumniis vtuntur, vt eos probent deos esse, qui non sunt: demonstrabatque turpia quædam esse, non deos aut diuinas res, quas loquerentur. Denique illis blasphemias proferentibus ora obstruens, admonebat homines illos, vt ab errore, in quo erant, tandem resipiscerent, & vnum ac solum verumque Deum cognoscerent. Postremo illud diuinarum literarum eulogium crebro repetebat: Qui non fecerunt cœlum & terram, pereant.

Eximia eius virtus & fortitudo. 1. Mach 2. Esa. em. 10.

XIII. AT illi omni fraudum genere vtentes, omnibus modis athletam tentabant, nihil non dicentes, nihilque non facientes: ac modo sermones blandos, & oleo ipso leniores proferentes, modo nudis atque apertis minarũ iaculis eum ferientes. Interdum autem simulabant, se illius prudentiam, & generis splendorem, atque in bellis gerendis fortitudinem admirari, & ipsius iuuentutem misericordia prosequi. Itaque illum adhortabantur, ne immaturam mortem suaui huic vitæ temerè præferre vellet: simul etiam honorum & pecuniarum munera non vulgaria illi proponebant. Postea tormentorum genera, & plurimas mortis vias minabantur, mortemq; non breuem, sed longam & tristem eum passurum, si eorum monitis acquiescere noluisset. At firmus ille & fortis Christi miles, qui Deo ipsi magis, quàm hominibus parere, & obedientia illa, quæ Deo præstatur, nihil valentius esse didicerat, nullo pacto mutatus, aut illorum minis succumbens, sed subdolas eorum adulationes redarguens, responsorum austeritate eas à se repellebat: fraudulenta verò promissa, vt vilia quædam, pro nihilo faciens respuebat: impiaque consilia, tanquam pestifera quædam venena, propulsabat: & minas ipsas animi, qui omnia perpeti paratus erat, alacritate irridebat: eosque vrgens admonebat, ne, quod facturi essent, diutius morarentur, sed statim periculum facerent, ac certiores fierent, an verè ita esset paratus, vt aiebat: illud denique clara voce dicebat: Meus amor crucifixus est.

Blanditiis & terroribus oppugnatur S. Martyr. Vox S. Ignatij in Epist. ad Roman.

XIV. VNDIQVE igitur (vt summatim dicam) inexpugnabilis erat vir ille, neque ab inimicis aliqua ex parte capi poterat. Quis me, inquiebat, separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an

Rom. 8.

periculum,an gladius? Certus enim ſum,quod neque mors,neque vita,neque angeli,neque principatus, neque poteſtates,neque virtutes,neque præſentia,neque futura,neq; creatura aliqua alia poterit me ſeparare à charitate Chriſti:nam mihi viuere Chriſtus eſt,& mori lucrum. Atqui non ſermone tantum cum aduerſariis congrediebatur, ſed re etiam ipſa prudenter & efficaciter ſe aduerſus illos inſtruebat,tanquam fortis aliquis bellator, robur & fortitudinem ſuam non ſolùm in feriendis aduerſariis exercens,ſed in iis etiam plagis,quæ ab ipſis illatæ ſunt, fortiter perferendis, corpore & ſpiritu ſe validum præbens,illo tormenta patiens,hoc autem eos viciſſim feriens.Illi enim eius corpus flagellis verberabant:hic verbera ipſa patienti & generoſo animo ita ſuperabat,vt ipſi magis cruciarentur,cùm non poſſent id aſſequi,quod volebant, quàm ipſe qui flagellis verberabatur.

Cæditur flagellis.

NIMIRVM illi S.Georgium vecte quodam verberari iuſſerunt. Cumque vectis ipſe,inſtar plumbi,retuſus fuiſ- XV.
ſet ad eorum propoſitum inane redarguendum,ſpe decepti,ad alia tormenta conuerſi ſunt, & tormentis grauioribus eum ſubiicere conabantur,lapide quodam ingentis magnitudinis,cùm ille in carcere ſeruaretur, per totam noctem ſupra ventrem impoſito,præterquam quod eius pedes lignea compede adſtricti erant, aliis quamplurimis & grauioribus tormentis adhibitis.Quibus cùm athleta ille nimium laboraſſet, & ferè defeciſſet,poſtremò vehementiſſimum quoddam tormentum intulerunt. In rotam enim eum efferentes,generoſi hominis conſtantiam ſe fracturos arbitrabantur. Circa quam rotam cùm inſtar ſcorpionis alicuius,ille magnæ mentis vir lumbos deflexos teneret, & protenderetur,& oppoſita reuolutione eius ſpiritus coarctaretur,omnia ipſius membra & artus è ſuo loco dimoti ſunt, carnesq; confractæ ac languidæ effectæ,ſimulq; acutis accommodatorum inſtrumentorum cuſpidibus in multas partes ipſius corpus diſſectum,multo ſanguine fluente tormenta illa cruentauit.

Multis affligitur modis.

Immane ſupplicium.

ITAQVE ab hominibus illis cæcis,ita vt erat,derelictus fuit tanquam mortuus, multisque hymnis ob eam rem XVI.
deos ac dæmones illos ſuos ipſi celebrarunt.Sed iidem etiam magis erubuerunt,cùm ſanum eum vidiſſent, quem vt mortuum dereliquerant.Cùm enim Chriſtus ipſe omnium vita, verus Deus ac Saluator, ſimul & à vulneribus, & à tormentis eum liberaſſet,cuſtodesq; ipſos perterrefactos illinc abegiſſet:iterum victor ille validiora certamina ſubire cupiens,concitato gradu ad impios illos homines prodiit ac ſtetit,tam verbis quàm factis inuictam Chriſti potentiam oſtendens.Erat enim reuera viſu admirabile ſpectaculum illud,formidoloſum atque horribile, quod pariter & fideles homines confirmabat,& infidelibus ora obſtruebat.Illi autem re inopinata perculſi, & perſcrutando certiores facti,non inane,aut falſum aliquid,ſed verum eſſe,quod viderant,pro eo, quod reſipiſcere debebant, deteriora quædam tormenta & magis violenta,generoſo illi viro intulerunt.Materia enim eum obruerunt, quæ asbeſtos dicitur,hoc eſt,quæ non extinguitur: ſed tunc certè fuit extincta. Quæ res, cùm contra opinionem hominum acciderit, multis videtur incredibilis,quærentibus,quonam pacto corpuſculum,quod natura tale eſt,vt facile corrumpi poſſit, vehementi,& ad comburendum idoneo materiæ illius feruori vel paulum reſiſtere potuerit:(quod tamen ita reſtitit, vt etiam crines ipſi ab igne læſi non fuerint,ſed omnino intacti permanſerint)vel quomodo animal illud, quod ex tenui aëre ſpiritum ducendo,naturalem vitam continet,ea materia,quæ ad obſtruendum aliquid idonea eſt,obrutum, & reſpiratione priuatum,vita etiam ipſa priuatum non fuerit.

A Chriſto reſtituitur

Magnum Dei miraculum.

AT ſi quis talibus ad contradicendum rationibus vſus fuerit, dicat is, quomodo Ionas in ventre ceti tribus die- XVII.
bus vixit,eumq; intactum fera illa euomuit:quomodo & Hieremias in cœni lacum demerſus, intactus illinc eductus fuit:item quomodo tres illi pueri in fornacis flamma tenuem aërem reſpirabant, & combuſtis vinculis, eorum capillus combuſtus non eſt,neque ignis odor in illis vllus remanſit. Qui hæc & alia admirabilia facta & prodigia, quæ ſingulis ætatibus immenſæ gloriæ Dominus Deus ſeruorum ſuorum cauſa effecit,bene conſideraverit, facilius adducetur,vt hoc etiam nobiſcum vnà confiteatur,& credens dicat: Vere mirabilis eſt Deus in ſanctis ſuis. Vniuerſarum enim rerum natura talis eſt, qualem vult is, qui eam creauit: & hæc (vt in pſalmo dictum fuit) mutatio eſt dexteræ excelſi.

Ionæ 2.
Ierem 38.
Dan 3.

Pſal. 67:
Pſal. 76.

SED deficiet me tempus,& multo magis oratio ipſa propter ſermonum inopiam,quæ in me eſt, ſi velim ſingu- XVIII.
latim & per partem ſcribere omnium tormẽtorum,quæ publicè & in carceribus aduerſus Chriſti militem illata ſunt, figuram & ſpeciem,& dolorum intolerabilem magnitudinem,quæ orationem omnem exuperat, eorumque, qui illum cruciabant,ſæuitiam atque immanitatem, ipſius deniq; athletæ in omnibus tormentis perferendis tolerantiam & conſtantem animum, qui per ſingulos cruciatus,quantum in eo fuit,illud præſtitit, quod eſt apud Paulum: Tanquam morientes ſumus,& ecce viuimus. Quid dicam preces illas, quas per totam noctem & diem, ſubeundo certamina,ad Deum fundebat, partim ei ſupplicans, qui ſalutem afferre poteſt, partim gratias agens, quod illi opem tulerat? Ad hæc & eorum,qui dij habebantur,repentinam per Crucis ſignum euerſionem,ipſorumque dæmonum lamentabilem * conſenſionem, quippe qui manifeſtè confeſſi ſunt,ſe deos non eſſe, vt eos puderet, qui temerè illos adorabant? Quid propoſitas interea quæſtiones,atque oppoſitiones,quæ multam in ſe continent tragœdiam? Quid mores,& eorum,quæ ab vtraque parte dicebantur,ſententiam,velut in tabula,exponam? Quid diuinas viſiones & collocutiones nocte & die,ad eius patientiam remunerandam,ſancto martyri à Deo conceſſas? Quid auxilia, conſolationes & curationes,ex quibus recreationem percipiens,præteritorum laborum libenter obliuiſcebatur, & iis, quæ denuò in illum inferebantur,forti & conſtanti animo reſiſtebat,quaſi & corpus ipſum vnà cum animo adamantinum haberet?

2. Cor. 6.

**for. confeſſionem.*

SED ſi quis cupit omnia Georgij beatiſſimi viri facta cognoſcere,hiſtoriam de martyrio conſcriptam legat,& ex XII.
illa ediſcat certaminum magnitudinem,& illius optimi bellatoris altum animum, & iuſtiſſimam victoriam, diuinorumque præmiorum dignam mercedem. Ex eadem hiſtoria manifeſtè cognoſcere poterit,& admiratione affici, quomodo ij,qui ſumma impietatis voragine obſcurati erant,dolos adhibentes,& amara dulcioribus verbis commiſcentes,beatum martyrem adorti ſunt. Ille verò ſimplici veritatis ſermone, graues & ſubdolas verborum machinas facile diſſoluebat ac demoliebatur,eorumq; inſidias & occultos laqueos,ſolidæ & altæ mentis ſuæ alis tranſuolabat. Dein tormenta illa varia & difficilia patientiæ ſuæ robore fortiter ſuperans,curſum confecit per clauos crepidis affixos propoſitum. Idem ſecuri percuſſus eſt,corporis morte animæ ipſius mortem extinguens. Demum ſanguine ſuo victoriam adeptus fuit,& victoriæ corona cinctus,victricia carmina hilari animo ei cecinit,qui victoriæ author fuerat. Hymnus autem talis erat:Benedictus Dominus,qui non dedit nos in captionem dentibus eorum.

Neque dolis, neque blanditiis, neque minis ſuperari poteſt.

Tandem decollatur.

Pſal. 123.

AD hæc qui ſtudioſè ac diligenter eius hiſtoriam leget,diſcet quemadmodum non ſibi ſoli martyr ille, verùm & XXI.
plurimis aliis ſuo labore ſalutem cõciliauit. De his loquor,quibus perſuaſit,vt & ipſi parem curſum tranſigerent, proprium ſanguinem Deo libantes. Anatolio enim & Protoleoni,vt hoc facerent, perſuaſit, duobus illis militibus:qui, cùm ea,quæ in certamine illo effulsère,miracula obſtupuiſſent, & ipſi martyris Georgij fortitudinem æmulati ſunt. Necnon & Glycerium,ex bouis illius rediuiui prodigio celebrem,nouimus à ſtulta idolorum ſuperſtitione liberatũ. Quos omnes ex ipſis (vt ita dicam) draconis faucibus extractos,ſacrificia perfecta,& proprio Domino accepta obtulit. Quid quòd & miracula maxima & ingentia partim iis, qui fideliter ea petebant, abundè per illius operam Deus largitus eſt:partim ab aduerſariis non fideliter petita,re ipſa per martyris preces ita ipſe perfecit,vt & mortuum hominem è tumulo exſuſcitauerit,ad eorum qui illud petierant,amentiam redarguendam, & veritatis cognitionem manifeſtius

Multos Chriſto lucratur.

Miracula eius ingentia.

nifestius aperiendam? Quam assecuti fuissent, qui eam rem postularant, si æquiores oculos habere voluissent. Illi enim ipsi partim miraculorum euentis fidem non adhibentes, partim spectra quædam & inania visa illa esse credentes, rursus in eundem errorem reuoluti sunt. Cùm enim ipsi omnes tormentorum machinas consumpsissent, & martyris patientia victi fuissent, ad eorum signorum, quæ fieri nunquam posse illis videbantur, petitionem, Iudaico more, cõfugerunt. Postea verò & ex eadem illa re conuicti, & in ruborem conuersi sunt. Multis enim miracula illa salutem conciliarunt, ex illis ipsis Georgij Deum agnoscentibus. Cùm autem non possent amplius immensis illis, quæ per martyrem facta erant, miraculis repugnare, neque tamen ab ea, in qua erant, superstitione se abduci paterentur, cumque excæcati essent, & obtusi corde, auribus atque oculis, (vt est ab Esaia dictum) ad patrios errores necessario reuoluebantur, & machinis quibusdam veritatem ipsam se euersuros putabant. Esa. 6.

XXI. ATHANASIVM enim quendam in medium produxerunt, qui in magicis artibus multum existimationis habebat: cuius fama longè magis celebrabatur, quàm eorum, qui olim apud Ægyptum aduersus Mosem ipsum se aliquid Exo. 7. & 8. effecturos opinabantur.[a] Sed nõ diutius & hoc loco omnis illa magicæ artis fallacia vim habuit: mendacium enim ipsum à veritate superatum fuit, & illius magi præsentia vtilior tunc apparuit, quàm quo tempore Ægyptij magi Mosi Exo. 8. restiterunt. Illi enim cùm Dei digitum esse cognoscerent, qui eorum artem euertebat, verbis tantum id cõfitebantur: at hic fidem ipsam per Georgij [b] opera sibi patefactã amplexatus, gladio percussus, pro veritate mortem sustinuit, vitæq; nomini suo congruentis hæreditatem percepit. Vide quæ superius in vita S. Georgij ex Metaphr. ad hunc locum diximus.

[a] Magus frustra ei opponitur.

[b] Magus credit, & fit martyr.

XXII. MISSOS facio singulos, quos Christi miles ad eiusdem certaminis rationem adduxit, cum quibus & Reginam Alexandram eò adduxit, vt Mosis virtutem & ipsa in se ostenderet, cùm melius ac præstantius regijs thesauris opprobrium Christi esse duxisset. Quæ prompto animo mortem gladio illatam, quantum ad eius propositũ pertinuit, Christi causa suscepit, & cœleste ac sempiternum regnum cum terrestri & caduco permutauit.

XXIII. O insatiabiles diaboli fauces. O inexhaustam Christi Dei gratiam. Vbinam sunt, qui impudenter nugantes aiunt, nostrum hostem diabolum res futuras prænoscere? En vt manuum suarum operibus comprehensus est, & non cognouit, ex quibus rebus se victorem futurum opinabatur, illis ipsis imprudenter se captum iri. Nam à quibus adorari gestiebat, ab illis eum irrisum fuisse apparet: ac quærens alios interficere, ipse tanquam mortuus factus est: idque cùm ipse in eos homines, qui nudi atque inermes erant, reges ipsos, & omnem exercitum, omnemque tormentorum violentiam hostili animo intulisset. Et regum quidem ipsorum, cùm multa & magna trophæa quondam statuissent, & postea in Imperio esse desiuissent, victoriæ sunt extinctæ: at dexter Christi miles Georgius cùm semel omnium hostem deuicerit, semper eam victoriam, quam de illo reportauit, recentem habet, omnes simul dæmonum turmas Crucis telo ab humano cœtu expellens, & eos, qui sub illorum manu fuerant, ad libertatem reuocans. Quid victoria hac admirabilius? quid his triumphis sublimius? quid his coronis gloriosius? Dæmones pudefiunt.

XXIV. Hæc fuit sapientis Ducis, se aduersus hostem struentis, ratio ac via. Tam magnum fuit eleemosynæ illius, quàm venditis his, quæ possidebat, pauperibus distribuit, munimen atque præsidium. Hæc magni bellatoris victoriæ præmia, hæc nostri triumphantis militis trophæa, talia fuerunt & spolia. Hic in corpore ipso vitam degens, eum, qui corporis expers est, interfecit, illum, cùm in corpore suo vexando occupatum haberet, spiritu iugulans: cumq; circa suam ipsius prædam illum suspensum teneret, eos, quos in sinu suo ille antea captos detinebat, abripuit. Eius enim imitator erat, qui carnis specie obiecta, hostem diabolum allexit: & dum eius pugnam recusare videbatur, eum decepit, & ita captiuos homines è manu ipsius eripuit. Hæc, inquam, ille faciebat, Christum magistrum totum in se habens, vel (vt verius dicam) totus magistro suo inhians, neque amplius sibi viuens: sed ei, qui pro ipso mortem passus fuit, & resurrexit, & suo exemplo docuit, non eos timendos esse, qui corpus occidunt. Non enim erat amplius suo corpori, sed diuinæ voluntati, obnoxius. Quid dixi, corpori? Neque suæ animæ obnoxius erat. Cùm enim Christi esset discipulus, animam etiam ipsam voluntariè abnegauit: & tollens crucem suam, ab omni cura liber, magistro suo adhæsit. Meritò igitur præterita tormenta obliuiscebatur, & ad ea, quæ ante illum proponebantur, virili animo se intendebat. Itaque nõ ea, quæ antecesserant, metiebatur: sed quæ supererant, requirebat. Defecerunt tormenta, sed non defecerunt coronę: non enim defecerat promptus martyris animus. Malorum inuentor semper aliquid amplius machinabatur, & Christi athleta Georgius maiores appetens coronas, maiorum certaminum occasiones à machinatore diabolo exigebat. Ita erat vtrisque victoriæ certamen, illi quidem, (quamuis æquè superare Georgium non posset) vt secum vnà sanctum virum perderet: huic studium erat, vt non solus seruaretur, sed & omnibus validissimũ suum certamen, salutare quoddam exemplum relinqueret. Itaque iustus ille certaminis præfectus IESVS Christus, viro iustè certanti auxilium attulit. Vicit igitur martyr, & periit, qui perdere alios studebat. S. Georgij de diabolo profligato triumphus. Prompta eius ad patiẽdum voluntas.

XXV. TVNC cœlestes mentes, & iustorum hominum chori hymnos cecinerunt, & victricibus certamen illud vocibus atque applausu laudantes, certaminis authorem Deum celebrarunt. At Christus solus omnium Rex, & certaminum spectator ac perfector, singulari gloria suum athletam coronauit, cùm totum illi regnum aperuerit. Vidit hostis diabolus, magisq; iratus est, inuidiæ stimulis atque æstu efferuescens, & (vt ait Dauid) dentibus frendens, & perpetuò cõtabescens, dolensq;, quod voti sui compos fieri non posset. Licebat igitur videre astutissimum draconem, aduersus carnem & sanguinem gloriari solitum, elatumque & se efferentem, ac magnifica illa verba iactantem: Robore meo hoc faciam, & manuum mearum potentia auferam terminos gentium, & orbem totum terrarum cõprehendam, velut nidum quempiam, & tanquam oua aliqua derelicta tollam: neq; est qui resistat, aut contra me aliquid dicat: & ponam sedem meam supra nubes cœli, & ero similis altissimo. Talem, inquam, & tantum hostem licebat videre à iuuene illo vno illusum, & ita despectum atque confusum, vt quid ageret, non haberet. Erat enim admodum tristis, quod tantæ res diuino illi viro per eum imprudentem atque inuitum cõciliatæ fuissent. Nam martyr ipse eorum etiam, quos propriis laboribus seruauit, certas & immensas sibi mercedes adiunxit. Et quoniam sapiens ille bellator mercedem, quæ retribuenda erat, maximè spectabat, idcirco non destitit hostem irritare & confundere, quoad perfectam de ipso victoriam adeptus est, eoq; irretito, corporis sui nauigium ad tranquillum portum appulit. Non dedit somnum oculis, neque palpebris suis dormitationem, neq; temporibus suis requiem, donec locum & Dei tabernaculum seipsum effecit. Noluit præsentis mortis liberatione donari, vt meliorem resurrectionem assequeretur. Non destitit fortiter se gerere, quoad magistrũ & sponsum dicentem audiuit: Euge serue bone & fidelis, quia in pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Psal. 111. Esa 10. Arrogantia diaboli illusa. Matth. 25.

XXVI. APTE in martyrem Georgium cadunt, vt cum Christo sponso coniunctum, ea, quæ in Cantico de Christi sponsa Ecclesia scripta sunt, cuius formosi corporis membrum quoddam prerioſissimum martyr ipse est: Veni à Libano, sponsa: quoniam non per gratiam tantùm, sed & propriorum operum suauì odore, sui amatorem ac sponsum Deum effecit. morte ipsa eundem oblectans, factus perfecta victima, eiq; in odorem suauitatis accepta. Quod si quis dixerit Libanum dictum fuisse, propter vitulum illum Libanum, & idolorum superstitionem, ex qua sacram illam martyris animam aufugientem, & ad Dominum ipsum confugientem, Deus ipse, vt pater, apertis vlnis occurrens, benignissimè his verbis affatus est: Veni à Libano sponsa: quoniam & ita dictum illud quidam interpretati sunt, à vero ipso non aberrauerit. Quamobrem digna quoque est martyris anima, quæ ab eodem Domino & hoc audiat: En vt pulchra, propinqua Cant. 4. Psal. 28.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cant 4. propinqua mea,es:tota pulchra,& macula non est in te.Id quod significat & illud: Confitebor ipsum & ego coram
Matth 10. Angelis,& Patre meo,qui in cœlis est.Quid his laudationibus sublimius,quando & Iudex ipse eum laudat, qui iudicandus accedit?quando & is,qui exactor futurus est,seipsum & debitorem futurum confitetur, & in suum gaudium ingredi eum hortatur,qui inde vsque à patribus suis reus erat? Hoc illud est,quod iureiurando affirmans,per Prophe-
1. Reg. 2. tam dixit:Viuo ego,dicit Dominus,quoniam glorificantes me glorificabo. Ita Dei hæres, & cohæres Christi Dei,& filij Dei,valde laudatus & decantatus Georgius effectus est: qui cùm legitimè certauerit, mercedem etiam supra legẽ
Rom. 8. recepit. Non enim condignæ sunt passiones huius temporis ea gloria,quæ reuelanda est, his præsertim, qui sanguine purgati sunt,& Christi sacrificium sunt imitati.

XXVII. VTRVM igitur celebrabo,& magis magisque admirabor? Eumne, qui in hac corporea vita se tanta gratia dignum præstitit,vt & Deum ipsum in seipso collocaret,& iure proprium sanguinem pro ipso effunderet: an illum, qui eum ita corroborauit,& tali gratia omne humanum genus dignum effecit? Quis non vltra modum hæc admiretur? Quis diuinæ in humanam naturam charitatis exuperantiam non obstupescat? Nos peccata commisimus, quæ venia
Gen 3. digna non erant, qui certè eius voluptatis,quam in Paradiso gustauimus,debito tenebamur.At Christus acerbissimorum laborum patientia,omni ex parte hostes illos,qui nos in lucta deiecerãt,expugnauit.Omitto enim dicere, quòd ea,quæ nos passuri eramus,ipse patiendo, morte sua mortem nostram æquo animo compensauit. Nunc verò è contrario ipse nõ indignos solùm accipit,& in iis, qui certant,ipse habitat,& certamina ipsa subleuat: sed coronas etiam
Esa 64. *1. Cor. 2.* tribuit,& suprema largitur dona,quæ oculus non vidit,nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt: in quæ & Archangeli ipsi cupiunt prospicere.

XXVIII. TALIA sunt ea,quæ iis,qui eius causa labores patiuntur, Deus retribuit: quinetiam cohæredes suos illos nomi-
Rom 8. *Psal 61.* nat:quodque admirabilius est,mercedem præbet,& id,quod retribuit,non vt gratiam, sed vt debitum exoluit: vt ex
Rom 2. Dauide,& vase electionis Paulo probatur. Tanta enim est ipsius Domini in eius seruos bonitas, vt non solùm debita non exigat,sed & insuper eos adiuuet,& magnifica dona gratificetur,modo fideli & non vacillanti corde ad eum ali-
Ios 1. *Psal. 115.* quis accedat.Ipse enim ait:Non te dimittam,neque te derelinquam. Certè verax Dauid est,cùm dicit: Ego dixi in excessu meo,Omnis homo mendax.Quæcunque enim aliquis ad Dei gloriam celebrandam dixerit, nihil dicet, quod eius laudibus par sit,sed omnino infra earum dignitatem positum erit.Eius enim dignitatis non solùm hominum natura,sed neque illa ipsa antiquissimorum,& ad Deum proximè accedentium angelorum conditio capax est. Quamobrem id, quod comprehendi non potest, silentio præteriens, quantum illud sit,ita significabo: & Deum ipsum ita magis honorabo,quàm aliquid de eo dicam,quod ab eius dignitate longissimè distet.

XXIX. SED dicet aliquis,nos ad martyrem reuocans: Si Christus ipse in martyre illo certante habitabat, nihil mirum,si aduersus tot cruciatus generoso & forti animo ille restitit:hoc n. non Georgij opus fuit, sed habitantis Dei in eo gratia: cùm enim Deus vult,naturæ conditio superatur.Huic ego respondens: Verè,inquam, ô amice, neque dubitanter eius,qui in martyre habitabat,gratia totum effecit:sed quidnam fuit,quod eius habitationem ei conciliauit? Considereres velim primam causam,cur in eo Christus habitauit:deinde ita expendas, quæ ab ipsa gratia rectè sunt effecta.
Ioan.14. Causam quidem Dominus ipse per tonitrui filium Ioannem nobis reuelauit,cùm sic ait: Si quis diligit me, diligetur à Patre meo:& ego diligam eum,& manifestabo meipsum illi: Et, Ad eum veniemus, & apud eum mansionem faciemus. Declarans autem & charitatis effectũ:Qui habet,inquit,mandata mea,& seruat illa,ipse est,qui diligit me.Quoniam igitur Georgius mandata Dei habuit,ac seruauit,re ipsa Christum dilexit: idcirco & ipse dilectus eum in se habitantem possedit,quem dilexit.Cùm verò Christus in illo habitaret,meritò non gratis tantum, martyrij dono illum honorauit. Quod enim martyrium ipsum merces sit,& bonorum operum remuneratio,Dominum ipsum audi in Eu-
Marc 10. angelio, quod à Marco scriptum est,affirmantem, mercedem multam his retribui, qui in persecutionibus se dignos præstiterint.

Dei gratia iis datur, qui se ante præparant: nec tamen ob id gratia dari dicitur ex meritis.

XXX. PRIMVM igitur Georgij ac præclarum factum,quod & Christi charitatem ei conciliauit,in eo extitit,quoniam antea seipsum dignum præparauit,qui puro vitæ suæ candore Christum in se susciperet,quamuis ætate iuuenili adhuc esset,& militari magistratu ac potestate vteretur:(Id quod non est facile in hominibus reperire) deinde, quod prompto animo certamen appetierit,ac seipsum per eorum,quæ possidebat,largitionem ad id paratum ostenderit:quodq; adiutorem sapienter eum inuocauerit,quem secum habitantem habebat,Christum.Itaque fidenti animo ad pericula quæ pro Christo subeunda erant,progressus fuit.Hæc autem præclara facta,à Georgij proposito ac voluntate proficiscebantur,pura,inquam illius vita,fides non vacillans,sed certa,promptus ad labores perpetiendos animus ac studiũ, cordis humilitas: quibus rebus nihil sublimius,quæque nisi affuerint,fieri non potest, vt aliquis in Deum charitatem ostendat.Hæc cùm obtulisset,& in his summam charitatem ostendisset,vicissim & ipse valde à Christo dilectus est,& apertè in se eum suscepit,qui iure illum dilexerat. Quamobrem,antequam certamina subiisset,cùm iam paratus esset, certaminibus non fuit perturbatus:sed victor coronatus est,paratum habens sibi adiutorem Iesum Christum. Ipse enim cum naturæ nostræ debitum atque infirmitatem bene nosset, quinetiam & nosipsos ad animi tumorem elationemque procliues esse sciret,neque totum nostræ fidei commisit,ne duorum alterum pateremur, vel infirmitate, vt
Matth. 26. *Luc.18.* Petrus Apostolus,cadentes:vel,si ex sententia nobis res succederent, vt Pharisæus ille superbus, intumescentes:neq; rursus totum ipse perfecit,ne omnino nos inutiles essemus,& debitis nostris adhuc obnoxij remaneremus.

XXXI. ITAQVE,vt antea dixi,nostram per hęc omnia salutem procurans,secundum mensuram fidei,quę inest in singulis,ac pro eorum ratione,à quibus rogatur,dona ipsa tribuit,& cùm quæritur,inuenitur: & pulsantibus diuinarum miserationum suarum viscera patefacit,periclitantibusq; adiumentum & subsidium affert.Denique eorum omnium
1.Cor.10. propugnator est,qui pro eo aliquid pati sibi proposuerunt,non sinens nos tentari supra id quod possumus,sed faciens cum tentatione & prouentum,vt possimus labores sufferre,ob idque & perfecta patientiæ corona donari.Quicunq; verò propriæ segnitiei causa,terrestri & corporeo sensu detinemur,multas peccatorum sordes in nobisipsis habentes, superno ac cœlesti auxilio destituimur.Itaque meritò formidamus & decidimus:neque,tentatione aliqua exoriente, consistere firmo loco possumus. Quamobrem necesse est,Dei præceptum illud assiduè à nobis seruari: Vigilate & o-
Matth. 26. rate,ne intretis in tentationem.Quod enim dicit,Vigilate & orate: nihil aliud vult, nisi vt propriam imbecillitatem agnoscamus,semperque diuinum auxilium imploremus.Nam & Petrus Apostolus sæpe pro Christo ipso se moriturum pollicebatur: sed quoniam Christi subsidium non quæsiuit, sui spiritus prompto feruore & alacritate confisus,
Ibidem. redarguta fuit carnis infirmitas,quæ spiritus feruorem superauit. Quamobrem ad illum spectans Dominus,dicebat: Vigilate & orate,ne intretis in tentationem: spiritus quidem promptus, caro autem infirma: ob idque meo subsidio vobis opus est.

XXXII. IPSVM igitur & nos in omnibus Saluatorem ac liberatorem Christum imploramus per glorioſum hunc semperque celebrem,qui trophæum & pulcherrimam victoriam verè assecutus est: per martyrem, inquam, Georgium, precamur Deum,vt eius voluntas in nobis fiat, sicut & in cœlis: vt vna & concors nostra cum illo & cum cœlestibus mentibus sit sententia ac voluntas,vt videlicet in nobis compleatur diuina illa vox, quam de nobis Filius ad Patrem
Ioan 17. misit, cùm nos ad seipsum congregaret:Vt sicut ego & tu,Pater,vnum sumus,& ipsi in nobis vnum sint: ego in ipsis,& tu in

tu in me: vt sint perfecti in vno eodemque sensu, eo scilicet, qui diuinus est: vt ita & ipso in nobis habitante, & intenso amoris vinculo secum vnà colligatos nos tenente, efficere possimus, quod in Cantico dicitur: Tenui ipsum, & non dimisi eum: ipse verò in nobis illud perficiat: Non te dimittam: haudquaquam in tentatione nos relinquens, sed liberans nos à malo, & ab omni studio atque impetu hostis diaboli, corruptioni animo inhiantis: sicut tunc diuinum hunc multis certaminibus exercitatum & sanctum martyrem Georgium liberauit: vt & nos vnà cum illo choreas ducentes, dicere possimus: Anima nostra, sicut passer, erepta est de laqueo venantium. Laqueus contritus est, & nos liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. Quoniam regnum & potestas seruandi nos in tempore angustiarum, à nullo alio, nisi ab ipso solo, proficiscitur Domino nostro Iesu Christo, vero Deo ac Saluatore nostro, per quem, & cum quo conuenit & iure debetur eiusdem Imperij consorti Patri, & eiusdem essentiæ Spiritui Sancto vitæ authori, omnis gloria, honor & adoratio, magnitudo ac magnificentia, nunc & in secula seculorum, Amen.

Cant. 3. *Ioſ. 1.* *Psalm. 123.*

S. Georgij brachium à S. Germano Parisiorum Episcopo Constantinopoli Lutetiam Parisiorum translatum esse, & in basilica S. Vincentij repositum, scribit Aimonius de gestis Franc. lib. 3. cap. 9. Caput eius Romæ asseruari ad velum Aureum, memorat Baron. in notis ad Martyrolog. De brachio eiusdem Martyris Coloniam Agrippinam translato & miraculis illustrato habes in vita S. Annonis Episc. Colonien. lib. 1. cap. 17. Decemb. 4. De reliquiis & miraculis eiusdem consule, quæ habet Gregorius Turonen. de gloria Mart. cap. 101. Extat B. Petri Damiani sermo de festiuitate S. Georgij, quem in operibus eius offendes, & apud Aloysium tomo 8. & tomo 7. Surij anni 1586.

ACTA QVÆDAM ET MARTYRIVM SANCTORVM FELICIS PRESBYTERI, FORTVNATI ET ACHILLEI DIACONORVM, ERVDITE conscripta à quodam, quires non auditas, sed visas se narrare subindicet. Consentiunt autem antiquissima Martyrologia.

ANN. 160.

I. IGITVR beatissimus Irenæus, Lugdunensis vrbis Episcopus consequenti tempore martyr, in quo, dispositione diuina, instituendæ fidei fundamenta mirabili locata firmitate constabant, Felicem presbyterum tam conuersatione quam nomine, Fortunatum, in quo consummationis diuitias adfuturas rei iam vocabulum promittebat, & Achilleum diaconum, Valentinæ vrbi pro imbuendæ prædicationis seminario destinauit. Quos illic gentilium posita multitudo spiritalis gratiæ susceptit studio, mirabili exco- luit honore, venerationis dilexit affectu. Vbi dum impositi tam oneris, quàm honoris munia terreno labore, cœlesti militia exercere iugiter desiderarent, tanta in eis breui tempore miraculorum emicuit fortitudo, vt quosque spiritalis nequitiæ infestatione vexatos, morborum enormitate compressos, variarum ægritudinum debilitate prę mortuos, opitulationis armati potentia, pristino vigori mentis & corporis viribus restaurarent. Quæ cũcta signorum virtutibus, tam gratiarum quàm præconiorum suffragiis dilata nequeunt sufficienter narrationis tramite reserari: cùm potiùs dignum sit, contemplata, euidenti fide præferre, quàm audita & ambigua, agnitione recipere.

23. APRIL

Felix cum sociis mittitur Valentiam ab Irenæo.

Clarent miraculis.

II. ERGO memorati iam ex magnis ad meliora tendentes, haud procul à Valentina ciuitate ad Orientem, scilicet hoc quoque diuinitus eligentes, exiguum tugurium, per quod sunt cœleste habitaculum consecuturi, humili sedulitate, sed deuotione sublimissima, locauerunt. Ibique iugiter continuata psalmorum modulatione instructi, vigiliarum laboribus muniti, ieiuniorum parsimonia pasti, maximè à Domino roborati, gentilium multitudinem ad baptismatis gratiam, exhortationis ac fidei pia laudabiliq; violentia rapiebant. Succedente itaque tempore, cùm sanctus Felix artus excubiarum assiduitate defessos, aliquantulum in sopore quiescere permisisset, visionem, cœlestis indicij assignatione monstratam, fratribus enarrauit, dicens: Vidi locum, siderei splendoris coruscatione micantem, ineffabilium florum diuersitate vernantem, fragrantibus quoque aromatibus redolentem, tabernacula etiam stellantibus gemmis insignia, fulgentis auri decore radiantia: in quibus quinque agni, niueo candore nitentes, albentia lilia flore depicta croceo, pastu delectabili inuitante, insigni amœnitate carpebant. Quæ dum, magnitudinis immensitate perterritus, & virtutis admiratione gauisus, intendo: audiui hæc dicere, diuinæ vocis reseratione prolata: Euge serui, fidei deuotione probati, Irenæi famuli mei discipuli, qui talenta exigua, multiplici locupletatione ampliata, paratis: introite in gaudium Domini vestri, quo vos faciet perpetuæ lætitiæ exultatione gaudere, fratrum vestrorum societati coniunctos. Dum ergo huius delectabili narratione fruuntur, Fortunatus & Achilleus, spiritalis gratiæ ardore succensi, aiunt: Gloria tibi cœli fabricator, mundi conditor, ineffabilium munerum tuorum ostensa largitate promissor, quia per famulum tuum Felicem, nobis indignis immerentibusque cœlestium thesaurorum arcana demonstras, ac nos piæ vocis adhortatione solicitas, tantæque remunerationis inuitatione corroboras: annue, vt contra imminentem aduersarij infestationem protectionis tuæ auxiliatione muniti, eius sæuientis furoris iacula contemnere, & ad consummatæ passionis coronam, te in nobis vincente, peruenire suffragij tui munimine mereamur: quia cùm tuũ sit, quod pro pietate mens humana superare aggreditur, ipsius tamen facis esse pro retributione, in concertatione quod gesserit.

Eorum exercitia.

Multos cõuertunt.

Visio S. Felicis.

Martyres laudant Deum.

III. HVIVSMODI itaque oratione completa, quidam frater cum literis adfuit; à sancto Ferreolo & Ferrutione directus, quos memoratus beatissimus antistes destinauerat ad Vesuntionensis ciuitatis ecclesiam, instituendi fundaminis constructione locandam. Quæ literæ huiusmodi scripti seriem continebant: Dominis piissimis, in Christo fratribus, Felici, Fortunato & Achilleo, Ferreolus & Ferrutio in Domino salutem. Seculorum moderator, animarumque redemptor, confessorumque suorum vberrima largitate munerator, quædam mihi famulo suo arcanorum suorũ occulta dignatus est reserantis visionis declaratione monstrare, quæ etiam festino desiderio studui ad sanctæ fraternitatis vestræ notitiam peruenire. Cùm ego transactis vigiliarum excubiis quieturi corpusculi membra, sopore paululum reparanda laxassem, vidi patefacta cœli pagina, angelicis manibus, prætento Crucis vexillo, quinq; coronas prolatas, auri splendore fulgentes, ac gemmarum coruscatione micantes: audiens etiam vocem, tam mirabili stupore terribilem, quàm ambiendæ inuitationis pollicitatione iucundã, ita dicentem: Irenæi discipuli, qui eius susceptistis prompta deuotione præceptum, percipite cœlestis gloriæ regnum, mea remuneratione promissum. Credo itaque sanctissimi fratres, quod huius visionis miraculum nos martyrij solicitet ad triumphum. Et quia fortior debet semper parari animus, vbi altioris decertationis superatur euentus, diuinæ opitulationis suffragio, nos mutuæ exhortationis munimine roboremus: quatenus cùm ingruentis persecutionis tentamenta aduenerint, paratam valeamus habere ad supplicium cruciatus fidem, si volumus adeptę exultationis obtinere victoriam. Hîc rursum beatus Felix, quæ ei fuerant reuelata, quæque fratribus suis Fortunato & Achilleo fideli relatione patefecerat, Ferreolo & Ferrutioni scriptorum pagina declarauit. Tum verò viri, quos manifesta præmia accenderant, ad tanti triumphi insignia capessenda, iugiter psalmis hymnisq; continuata modulatione replicatis, animos præparabant.

Irenæum dicit.

Literæ SS. Ferreoli & Ferrutionis

Visio martyris.

IV. IGITVR eo tempore Aurelij principis persecutionis furore sęuiente, Dux Cornelius Valentinam ingreditur ciuitatẽ. Vnde cùm vectandi gratia, potentiæ dilatatione sublimis, arrogantiæ tumore terribilis, populi copia circũseptus proce-

Valentiam Gallię dicit

procederet,audit ſanctum Felicem,Fortunatum & Achilleum aſſuetæ deprecationis inuocatione pſallentes. Quorum voces audientes,pia tantæ dulcedinis oblectatione mulcebantur, vt angelicis choris concinentibus, intonare modulatione canoris clariſſima organa crederentur. Locus verò Pſalmi hic erat: Omnis terra adoret te Deus, & pſallat tibi, pſalmum dicat nomini tuo altiſſime, alleluia. Cornelius hæc auditu denunciante cognoſcens, tam ſtupore attonitus, quàm diræ mentis furore ſuccenſus, ait: Quiſnam ſonus aurium mearum ſecreta percuſſit? Nunquid poſt Seueri principis ſeueram laudabilemque Lugdunenſium trucidationem, in his locis Chriſtianitatis aliqua indicia remanſerunt, quæ & ſacrilegè numina deſpiciant, & audacter principum decreta contemnant? Cui præeuntes milites dixerunt: Sunt hîc tres viri, ſublimiſſimi ſeductores, qui tertiam ferè partem populi ad cultum Chriſti ſua indeſinenti allocutionis perſuaſione traxerunt, deorum quoque noſtrorum fana, antiqua operoſitate ſublimia, & cæremoniarũ noſtrarum religione ſanctiſſima, prophanæ authoritatis viribus ſubuerterunt. Tunc Cornelius diabolicæ veſaniæ æſtuatione inflammatus, præcepit eos ardui clauſtris carceris mancipari. Qui etiam, cùm redeunti fuiſſent cuſtodum officiis præſentati, dixit eis: Non reliquorum, qui ſe Chriſtianæ religionis ſuperſtitione iactabant, vos exempla deterrent, qui vt Deum colere præſumebant, quem conſtat Iudæorum ſtirpe progenitum, atque eorum iuſto vrgente furore, verberibus flagellatum, patibulo affixum, mortis vltione damnatum, humana vel communi conditione ſepultum? & adhuc reuerenda deorum numina, prophana abuſione deſpicitis, ſimul & inuictiſſimorum principum decreta contumaci proteruia contemnitis, ac populum, priſcis templorum cæremoniis famulantem, noui erroris ſubuerſione diſperditis.

Pſalm 65.

Mittuntur in cuſtodiã ſancti martyres.

Conſtanter reſpondent iudici.

FELIX verò authoritate ſuſceptæ confeſſionis armatus, conſtanti fide & mente reſpondit: Nefandę perſuaſionis v. ſenſus, dolenda perditione damnatos, ideo profundæ ignorantiæ error obtenebrat, quia cœleſtium myſteria non recipiunt arcanorum, nec eoſdem vllius veritatis ſplendor illuſtrat. Reſeranda eſt ergo potius contemplatio animarũ fidei claritate, quàm corporum: & intelligendum, deos iſtos, quos tanto præconio & aſſertione falſitatis extollis, omnino deos non poſſe dici, quippe qui fabricati manuum veſtrarum effigiatione noſcantur. Dic mihi, quodnam valebunt precantibus medelæ adhibere præſidium, à quibus ſumpſiſſe probantur exordium? Et cùm authores eorũ, mortis aſſiduæ fragilitati ſuccumbant, ipſi cuius deitatis æternitate ſubſiſtunt? Eſt enim Deus omnipotens præteritorum initiator, præſentium rector, futurorumque diſpoſitor: qui humanum genus imaginis & ſimilitudinis ſuæ procreatione plaſmatum, ſibi præcepit famulari. Idcirco indignum eſt, vt creatura creaturæ ſeruientis proprium ignoret authorem. Quem ſi plena fidei mente receperis, numinum tuorum irridenda veneratione neglecta, facile poteris æternæ vitæ præmia promereri, atque ad cœleſtis habitationis ineffabilium munerum beatitudinem peruenire. Ad hæc Cornelius pertinaci deliberatione perſiſtens, ait: Salubrius namque deberetis habere conſilium, vt auri argentique talentis liberalitatis meæ perceptis largitate, ſalutis vos ſecuritas vendicaret, quàm pro tanti ſceleris facinore perpetrato, multiplicium ſuppliciorum pœna conſumeret, & nec corpora veſtra ad ſolitam vel communem perueniant ſepulturam. Felix, Fortunatus & Achilleus dixerunt: Qui Chriſti potentiam abnegare proditione damnata perſeuerant, æterni interitus mancipatione peribunt. Nos verò nec crudelis pietatis tuæ pollicitatio oblata ſolicitat, nec pœnarum cruciatio interminata conturbat: quia Deus noſter ſemper ſeruis ſuis præſtat in congreſſione fidem, in decertatione virtutem, in conſummatione victoriam. Glorioſius namque eſt, æternæ beatitudinis vitam perpetuam obtinere, quàm diabolicæ perſuaſionis errori mortifera credulitate ſuccumbere: quia quiſquis recti curſus gubernaculum derelinquit, meritò in ſcopulos naufragij illiſus collabitur.

Conẽnunt terrentem æquè atque blandientẽ.

Cæduntur neruis immaniter. *Pſalm.* 118.

TVNC Cornelius viroſa animi indignatione ſuccenſus, neruorum duriſſima flagellatione eos præcepit lictorum inſtantia verberari. Qui inter ipſa beata ſupplicia propheticæ lectionis inſtructione pſallebant: Confundantur ſuperbi, quia iniuſtè iniquitatem fecerunt in nos: nos autem exercebimur in mandatis tuis. Cornelius verò ait: Ecce dij noſtri, quos adorate prophana reſultatione contempſiſtis, vltricis in vos iræ ſuæ ſupplicia intendunt. Vbi iam eſt Chriſtus veſter, qui vos non aut virtutis ſuæ præſidio adiuuat laborantes, aut potentiæ ſuæ munimine eripit liberatos? Sanctus Felix ita reſpondit: Si mentem tuam non letiferi erroris cæcitas obtineret, cerneres quod nos, quos credis flagellorum eorum dilaceratione ſulcatos, nec impreſſi indicij veſtigia deſignata commaculant. Cornelius præſentis virtutis admiratione confuſus, ait: Quia vos tot flagellorum cruciatibus afflicti, diis noſtris inuictiſſimis non ceſſatis cõiiciari, peritura corpora veſtra teterrimi carceris clauſtra ſuſcipient, poſtmodum tractatus mei deliberatione librante, ſeueriori vltione intentè trucidanda. Itaque beatis viris intra feroces carceris tenebras conſtitutis, & ſolitæ modulationis exultatione roborante concinentibus, medio ferè noctis tempore angelus adfuit, exterritisque cuſtodibus, munitæ obiectionis clauſtra perfringens, & multiplicium tenebrarum tetra obſcuritate condenſa ardentis luminis coruſcatione dirumpens, ait eis: Ite nunc fideles confeſſores Dei, non terrenæ protectionis defenſati ſcuto aut galea, ſed diuinæ virtutis armati fiducia, templum vel numinum ſimulacra, perditionis arte effigiante compoſita, ſubuerſa vel comminuta fide integra cito diſpergite. Qui maturantes deuota mente cœleſtia complere præcepta, templorum obſtacula reſerantes, Iouis ſtatuam, electri pretioſitate fulgentem, in puluerem arrepto fabrili malleo redegerunt: ſimiliter Mercurij & Saturni. VI.

Nihil læduntur flagellorum ictibus.

Angelus eis apparet in carcere.

HIS omnibus ita peractis, milites Chriſti iterum comprehenſi, & ante Cornelium adducti, illi dixerunt: Crede in Deum, qui probatur tantæ potentiæ habuiſſe virtutem, vt Lazarum, quatriduanę ſepulturę iam fœtore torpentem, ad ſpiramen vitæ reuocarit, in mari quoque ſiccis inambularit veſtigiis, quinque etiam millia mortalium quinque tãtum panibus geminisque piſcibus immortalibus paſtos opibus ſaturarit, ſæuientium ventorum tempeſtates imperantis verbi tranquillitate firmarit. Hic namque merito tantorum ſignorum miraculis adoratur, qui aurium meatus, craſſitudinis damnatione obſtructos, præcepti ſui medela priſco reformauit auditu, cæcorum oculos inflictæ obdurationis nube concluſos, reſeratæ nouæ lucis fruendis vſibus reſtituit, pedes debilitatis contractione ſublatos, diuinæ auxiliationis miſericordia reformauit, lepræ etiam ſqualore perfuſos, computreſcentis ſquamæ tabe deterſa, iuſſit rediuiuæ carnis reparatione vireſcere. Hic namque Deus dignè & diuinitatis ſuæ maieſtate ſolus creditur, & cunctis cordis viribus diligitur, & inſignium miraculorum teſtimoniis formidatur. Tunc Cornelius veritatis ſerie ſuperatus, atq; ob hoc magis ſuccenſus, iuſſit eos reuinctis poſt tergum manibus, renibus cruribusq; confractis, circa vertiginem rotarum adſtrictos, fumi quoque amaritudine vel nube ſuppoſita, die ac nocte continuata eculei extenſione ſuſpendi. Quos etiam, veſana vrgente crudelitate, lictores increpabant, dicentes: Qui deos comminuere procaci temeritate præſumunt, talibus debent ſuppliciis nefandam amittere vitam. Si tamen Chriſtus ille hac deitate pollet, qua vos nominis ſui magnitudinem iactatis, virtute eripiat, tormenta ſubmoueat, vincula dirumpat. VII.

Ioann 11. *Matth* 14. *Ibidem. Matth* 8.

Grauiſſime ſancti viri cruciantur

SEQVENTI verò die Cornelius iuſſit eos à ligaminum nexibus, paululum impertita abſolutione, laxari: quibus ait: Sacrificate diis, quos confringendo audaciter temeraſtis: forſitan eorum indulgẽtiam obtinebitis, vt collato medicorum ſtudio, ad incolumitatem priſtinam peruenire poſſitis. At illi reſponderunt, dicentes: Si in diis iſtis aliquid exiſtere noſceretur, ſibimetipſis protectionis neceſſariæ iuuamina præbuiſſent, vti crederentur tunc poſſe ſubuenire aliorum ſupplicio, ſi ipſi ſua potentia ſeſe de proprio liberaſſent. Satius itaq; ducimus, æternæ vitæ præmia mercaturi, pro Dei noſtri confeſſione ſuccumbere, quàm perditionis veſtræ cæremoniis deſeruire. Tunc imminente iam VIII.

glorio-

glorioſioris certaminis victoria vel triumpho, iuſſit eos Cornelius gladij obtruncatione percelli. Qui à miniſtris iuxta præcepta extra ciuitatem educti, & tamen circumfuſæ populorum multitudini prædicantes, in loco orationis, quem ſibi condiderant, & perſecutorum fuerat infeſtatione crematus, conſummati martyrij ſunt præmium conſecuti: nocturnoque tempore Chriſtianorum fide vel ſtudio, digna ſunt celebritate ſepulti. Vbi diuinæ remunerationis teſtimonio aſſiduè exiſtere miracula comprobantur. Illi fletuum noſtrorum exoratione obtinente, dignentur nobis ſuperno adminiculari ſuffragio, vrbem propriam protegere, indignos miſericordiæ auxilio roborare, carceratis quoquè multiplicium delictorum vincula adſtricta laxare, annuente Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor, potentia & virtus cum Patre & Spiritu ſancto in Trinitate perfecta, in ſæcula ſæculorum, Amen.

Capite plectuntur.

Miracula ad ſepulcra eorum.

VITA S. ADALBERTI, SECVNDI PRAGENSIS EPISCOPI ET MARTYRIS, AVTHORE QVIDEM ANONYMO, SED MONACHO DOCTO ac bonæ fidei, eiusq; contemporaneo, & vt videtur, etiam familiari amico. Stylum aliquot locis modicè correxit F. Laur. Surius.

AN. 960.

I. NASCITVR purpureus flos Boëmicis terris: maior filius ex parentibus magnis: aureum pomum proceſſit è nobilibus ramis: progreditur pulchra facie, ſed pulchrior ſpiritu [a] Voicechus puerulus, quod nomen ſi interpreteris, ſonat exercitûs conſolationem. Pater [b] eius erat vir magnus & præpotens, ſubſtantia eius integra, poſſeſſio diffuſa. Eſt ei mortalium felicitatum copia, ſub ipſo poſitorum hominũ vnda, familia multa perſtrepens, argento & auro plena domus. Cùm eſſet dominus terræ, fuit tamen mediocris homo: oratio rara, ſed habitabat cum illo bona miſericordia: neglecta caſtitas, & larga pauperum cura. Mater [c] ex genere Sclauorum erat nobiliſſima, digna coniunx digno iuncta marito: marito videlicet, qui contingit reges linea ſanguinis: quem longè lateq; iura dantem hodiè tremit populus, adeoq; Henrico regi acceſſit proximus nepos. Fœmina, aiunt, caſta moribus, plena eleëmoſynis, fidem loquens operibus, nobilitati ſuæ pulchrum reſponſum dedit: ſed diſcipula virtutis benè fit rea cuſtos fratris. Nam dum feruet zelo caſtitatis, dum fit familiariùs famula orationis, dat viro occaſionem peccandi, non cum vna, ſed cum turba fœminarum. Bonus pater, ſed melior mater, optimus, qui naſcitur ex ipſis.

23 APRIL. Vide vitam S. Adalberti tom. 5 Caniſij ant. lect.

[a] Voicech⁹, quẽ nos dicimus Adalbertum.

[b] Eius pater Zlaunicus, vel Slauonicus Libi-

cenſis comes. Vide Dubrauium lib 6 hiſt. Boem. [c] Mater Streſilaua, idem ibidem in margine.

II. INTEREA lacte plenus paruulus febricitans, mortem vicinam parentibus minatur, fletum mouet videntibus eius fidereos vultus. Pater lento gradu adit ſuum præ filijs charum filium, teſtatur crebris lachrymis, quantus viuat amor pueri in viſceribus patris. Mors amara in foribus ecce occurrit, ſed ſalus benè cogitantibus. Dixerunt ergò territi parentes prece tremula: Non nobis, Domine, non nobis viuat puer iſte, ſed clericus in Dei matris honorem portet iugum tuum pulchra ceruice. Sic dicunt, ponuntq; ſub altare Virginis, & receſſit in ictu oculi vis doloris, infantulus ad ſe redit ſoſpes in omnibus membris. Bona angelorum Imperatrix auguſta, virgo perpetua, ſic ſic ſe inuocantium ad Deum portat hominum vota, dum negare neſcit ex corde petentibus, dum de cœlo fert opem ægris mortalibus: ſplendida ſtella maris, ſignâſti iam ſeruum virgo MARIA tuum. Qui cùm intra plenilunium ſenſibilis pueritiæ veniſſet, rudesque linguæ meatus ad loquelam extenderet, primis elementis imbuendus presbyterorum datur in manus. Tunc miniſter eius, qui infantilibus cunis familiariùs adhæſit, vt mos eſt humani ingenij, laborem fugiens, comparandis literis ſe comitem ſubtrahit. Itaque & ille arduum iter deſperat, & ſemel atque iterùm concita fuga ad dulces ſeſe parentes recipit. Sed pater infrendens, diris ictibus & vitalibus plagis fugam correxit, & cum indignatione ſequens, non ab re filium tradidit amarè ſalubribus ſcholis. Nam aperuit Deus puero aurem cordis, & interiecto menſis ſpatio, tanta gratia perfudit, vt exindè puer ſeniori, vſque ad vnguem philoſophiæ, eius pappas morum & magiſter ſenſuum foret.

Eadẽ in vita S. Adalb⁹ apud Cã. c.

Votũ parentum repentina ſalus pueri ſubſequitur.

Traditur literis.

Mirè proficit.

III. DECVRSIS itaque rudis infantiæ balbutientibus annis, Voicechus Dauidico nectare potatus, paruoque melle dulce canentis Gregorij paſtus, vt partem ſuam comedat, ad ſeptem panes ſapientiæ portatur: traditur, inquam, ingenuæ Parthenopoli, Teutonum nouæ metropoli, liberalibus diſciplinis inſtituendus. Quam vrbem rex maximus, primus trium Othonum Imperator Auguſtus, in magnum Archipræſulatum erexit, & vt hodiè cernere eſt, ſuo Mauritio in fluminis Albis pulchro litore pulcherrimam domum propè conſtruxit. Vrbis Epiſcopus tunc Adalbertus, ipſe & primus: qui quem ſuo nomine Adalbertum vocauit, bonæ indolis puerulum Voicechum ſancto chriſmate liniuit. Hæc cùm facta eſſent, non nôrunt: ſed poſteaquàm finito ſcholæ duello domum redijt, recordata eſt mater pueri, quia *Brutijs Epiſcopus gentium poſitus, cùm idem Adalbertus per regnum patris iter ageret, deductum filium cum vngendis pueris, vt eum tunc primò chriſmate liniret.

Mittitur Magdeburgum.

Locus obſcurus & mendoſus *for. Prußis

IV. IGITVR ad frontem ſcholæ hoſpes proceſſit, ianuas timoris intrat, vbi plures epulas appoſitas cernere erat, quas prout cuique venæ in læuo pectore ſaliunt, amœna turba diſcipulorum auido ore carpebat. Scholis præerat tunc *Athericus quidam facundiſſimus, ætate illa quaſi quidam Cicero, cuius illuſtris memoria vſque in præſens per omnem Saxoniam habetur. Quem, quantus foret, diſcipulorum facies inſpecta ſiue lingua ſonat, & per vicinas vrbes circumquaquè diffuſa ſophia ceu digito demonſtrat. Apponuntur ad vnum pædagogus & herus, legere, ſicut conſuetudo erat, domi diſcere. & adeſt puero diuina gratia, currunt diuite vena ingenium, ſenſus & ratio. Hoc autem aſſerunt mirabile in eo: ſi fortè magiſter mouiſſet pedem, vt proprium eſt vagis puerorum animis, aliquandò pereunte ludo totum conſumpſerat diem: cumque de prælectione nec verbum ſaperet, & benè iratus magiſter flagellare inciperet: Dimitte me, inquit: legam: & dimiſſus, vt rem notam optimè legit. Dicunt etiam tribus linguis pro vna locutum, cùm ſcopæ tergum verrunt, & ferientia flagella dolentem carnem frangunt. Auditoribus enim vſus erat Latinè fari, nec auſus eſt quiſquam eorum magiſtro lingua barbara loqui. Vnde admotis vrentibus virgis, primùm, Mi domine, garrit: iam cùm increſcit dolor, qui legem non habet, eodem verbo nunc Saxo, nunc Sclauus miſericordiam clamat.

* Othricus.

V. ANNOS ter ternos in arena ſtudij palæſtram exercet ingenij: effodiens terra cordis obtuſos ſenſus, contra ignorantiæ denſam noctem prendidit ſcientiæ diem. Poſtquàm capella gregis magiſtrum tulit, ſchola dixit: Sat prata biberunt: diſcipulorum diuiſa manus certas ſedes domosque reuiſant. Repatriat nouo nomine Adalbertus, portans ſecum dulces ſapientiæ liquores, dat charis parentibus viſus filius gaudium magnum. Hoc toto tempore adeò laſciuus erat: vt homo, incubat terrenis delicijs, vacat puerilibus iocis, quærens cibum & potum, vt pecus, incuruat vultum, neſcit rectus cernere cœlum. Moritur intereà Boëmiæ prouinciæ epiſcopus, & ſic eſt, vt audiuimus, coram adſtantibus deſperata voce teſtatus, quòd ab nigris ſpiritibus immundis ad tartareum chaos deportaretur. Præſens erat tunc Adalbertus, vnus extrema vidientium, & verba morientis aure audientium. Quem, vt ipſe pòſt Abbati in monaſterio dixit, viſionis illius magnus horror inuaſit, & ad primam ſalutem direxit. Exindè emendare mores, frena ponere

Redit in patriam.

Epiſcopi Pragenſis Dethmari ſiue Diethmari horrẽda mors.

Vide Coſmam Pragenſ. Decanum in chron. Boem. Dubrau. lib. 6, init. vitam S. Adalb. apud Caniſ. cap. 8. Bar. an. 980.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

nere animis, desideria carnis igne diuini amoris excoquere cœpit. Conueniunt * dux terræ & maior populus, & prò eligendo pastore varias sententias dicunt: omnes tamen ad vltimum manus leuant, aëra clamoribus implent, non haberi meliorem, nec alium oportere esse suum episcopum, quàm indigenam Adalbertum, cuius nobilitas, diuitiæ, alta scientia & placabiles mores cum tanto honore concordarent. Ergò [a] in hæc verba leuatur * terræ episcopus, mutata mẽte, pius Adalbertus. Hac ipsa die, vbi erat episcopium, audientibus multis locutum est dæmonium, cùm presbyteri imprecationibus vrgeretur, vt exiens de homine possesso, daret honorem Deo viuo: Quid molesti mihi estis? inquit, Væ satis est mihi: ampliùs hîc stare non possum, quia electus hodiè est populo terræ episcopus, quem valdè timeo, Christicola Adalbertus. Sic [b] ait, & quasi citiùs dicto cessit dæmon impudens Spiritui sancto, & vt flagello fugatus, exiuit homine sano. Cui rei homo, qui hora illa præsens erat, Willico quidam bonus & clericus sapiens, visibile testimonium asserebat, & nos legimus, cùm ad Abbatem nostrum hoc scripto filius mandauerat. Ipsum Episcopus Adalbertus suæ Ecclesiæ Præpositum habuit: pòst super cordis aridam flante Spiritu sancto, nobilem monachum mons Cassinus recepit.

* Ducẽ terræ fuisse Boleslaum, dicit Dubrauius lib. 6. Anno 980.

[a] Creatur Pragæ Episcop Adalb Lambert. Sigeb. & Bar. hoc anno & alij.

* *terra.*

[b] Eadem c. 9 apud Canis. in vita Adalberti.

Canis. in vita S. Adalb cap. 10 Bar. ibid.

IGITVR electus Episcopus, auricomam Italiam petit: quem obsessæ Clusæ arctas vias egressum, prima ciuitas VI.
Verona suscepit, quæ in fauce regni pulchrè leuat caput. Ibi cum pastorali virga inuestiuit [c] Otho secundus, qui tum loco patris rapidis cruribus montem imperij scandit, sed nõ dextro omine, nec viuo maturævé sapientiæ signo rempublicam rexit: & dum omne quod vult, regem oportere sequi, non benè putat, collectum orbem amisit, & quam patris [d] terror peperit, pacem interfecit. Sensit Teutonum tellus mortuum nautam maris, sensit dormientem aurigam orbis, cum quo prospera Dei cucurrerunt, multa bona Christianæ religioni accreuerunt. Migrãs migrauit Otho pius, Otho rigidus, fluxa gubernare doctus: cuius aurea tempora nunc graui gemitu memorat, quando pressa malis sancta Ecclesia, absq; vlla requie hostes insurgere dolet, duorumq; oblita Othonum, antiquum nominat: Verè, inquiens, meus fælix mundus erat, Otho dum sceptra gerebat. Ergò Archimandrita Moguntinus, grauis homo [e] Willigisus Adalberto, cui Deus interiori gratia benedixit, venerabile caput oleo vnxit, & in præsentia Imperatoris ad sacerdotij altitudinem prouexit. Ea tempestate effrena gens, Luitici pagani iugum Christianitatis deponunt, &, quo errore adhuc laborant, post deos alienos erecto collo cucurrerunt, & qui fugientes fugere nequiuerunt, Christiani multi gladio ceciderunt. Tunc peccato Othonis multa mala surrexêre, maxima vbiq; & miserrima naufragia emersêre, respublica turpitudines passa, de solio descendit, Christiana religio lacera iram Dei sensit.

[c] Otho 2. Imperator.

[d] Deplorare scriptores eius temporis, eiusdem Othonis mores degenere à parentis, tradit Bar. ad an. 983.

[e] Willigisus Archiepisc. Moguntinus consecrat S. Adalbertum, in festo SS. Petri & Pauli Apost. vt habet vita S. Adalb. apud Canis.

* *Sclauis.*

ACTVM est bellum cum * Polonis: Dux eorum Miesico arte vicit, humiliatus Teutonum magnus animus ter- VII.
ram lambit, Otho pugnax Marchio laceris vexillis terga vertit. Alio tempore, quem rex cõgregat, optimus populus, & qualem posteà videre non contigit, valdè grandis exercitus, cùm esset melius pugnare zelo cum paganis, sine reuerentia fraternæ Christianitatis congrediuntur cum Carolinis Francis. Expectare non audent, qui in viribus regni iratum Imperatorem sciunt: non durantes, cedunt hostes ad virorum fortium impetum fortissimum. Sed dum vino ventriq; collum flectunt, regnante Othonis infortunio, victores in turpem fugam desinunt. Vltimum & lachrymabile bellum confecit cum nudis Saracenis: quorum dum vltra incredibilem modum numerus excreuit, cæde cadauerũ lassa dextera defecit, & bellantium heroum virtus fracta succubuit. Stratus ferro occubuit flos patriæ purpureus, decor flauæ Germaniæ plurimus, dilectus Augusto Cæsari: qui tum stupentibus oculis nefas horret. tandem pudet, quia mulierem audiuit: tandem serò pœnitet, quia infantilia consilia secutus, sententias maiorũ proiecit. Quis putas color? quævé facies talia cernenti erat? Quæ tibi, quæ magnanime iuuenis illa dies erat, quando in potestatem Saracenorum populum Dei traditum vidisti, & sub pedibus paganorum, Christianum decus laceratum adspexisti? Verè, vt quidam spiritu canens Domino ait, Cùm sis iustus, iustè omnia disponis: eum quoq;, qui non debet puniri, *Sap. 12.* rectè condemnas. Quòd si augendæ Christianitatis gratia, non terrę causa, cecidissent tanti boni, cùm aliter nequeat homo natus ad laborem, nisi mori debeat, adeò sæuum vulnus doloris mater Ecclesia pro nihilo putaret. Sed væ nostro miserabili æuo: nemo rex studium adhibet, vt conuertat paganum: quasi Deus de cœlo iubeat, diligunt honorem suum, ô Christe, non lucrum tuum. Post sanctum Imperatorem Constantinum, post optimum Carolum, exemplar religionis, vt conuerterent paganos ad Christum, nomen regale coram Deo & hominibus pauci acceperunt: & est eheu, pro peccatis qui persequebatur Christianum, & nullus propè dominus rerum, qui Ecclesiam intrare compellat paganum. Ergò rex puer, cernens charos ablatos, optimates occisos, nescius quò se vertat, irato Deo, in maximam filiam criminum desperationem impegit, illud post miseriam sequens, quod Poëtarum quidam, iacens in marmoreis hortis cantat:

Cæduntur Christiani à Saracenis. Vide Bar. ann. 985. Dith. chro. lib. 3.

Virgil. 1. Æneid.

Vna salus victis, nullam sperare salutem:

emisso equo, dedit se in mare. Nat sonipes: vbi lassus cessat, ipse rex nandi peritus, super vndas diù natat, donec obuia nauis Græcorum fessum leuat, & extra spem charæ coniugi & superstiti populo incolumem reddit. Erat, vt accepimus, viuida virtus in eo, feruida & effrena iuuentus, manus prompta bello, sed rara vnquàm cum consilio. Multa bona fecit, sed ætas lubrica errare fecit, & plura præcipitatione peccauit. Propè semper perdidit dies suos: vbi prælium cœpit, extra Teutonum consuetudinem pugnantibus eis, secutum est omne infortunium: cuius efficiens causa est, contra Dominum regis tacita offensa.

Ecclesiæ prouentus vt S. Adalbert distribuerit.

RETRO sumit iter sanctus Episcopus Adalbertus: venit episcopij in partes. partitus, quatuor diuisiones fecit, v- VIII.
nam clerus, alteram agmen pauperum vsibus suis sumpsêre: tertiam mater Ecclesia pro captiuorum redemptione & sua restauratione possedit: quartam ipse cum cohærentibus sibi ad necessarios sumptus recepit. Cernere erat alium hominem: ô qualem, ô quantum mutatum ab illo, qui paulò ante pòst pulchra temporalia equorum cursu cucurrit, aut tota mente in terrenis actibus iacebat, vel in desiderijs errare sine magistro doctus erat. Redijt ad se, recognouit quamobrem Deus hominem fecerit, mutauit honorem, correxit pedem, diuina concupiscens & sola cœlestia suspirans. Delicias ægrè fert, diuitias non vult, aurum ducit pro nihilo, argentum pro luto, & quæcunque humana vanitas vsque ad mortem amplectitur & amat, alta mente despexit. Horum verò quicquid est, in pauperum vsus & ornamenta Ecclesiæ, vt dixi, & ad sola vtilia conuertere cura erat. Noluit regnum dare diuitijs: intelligit se illarum non seruum, sed dominum esse. Seculum & eius pompam, quam clericus tota mente quærebat, Episcopus tota mente fugere cœpit: vna cogitatio, vnum studium erat nihil concupiscere, nihil quærere præter Christum. Inter hæc, ô Domine, quàm bonus & suauis spiritus tuus in omnibus. Vtiq; non volentis neq; currentis, sed miserentis est Dei, cuius nunc spiritu cõpunctus, laborare cœpit episcopus Voicechus: in digito Dei facere & docere episcopalia potuit. Quid non potest omnipotens, cùm vult, cùm meliora cogitat Deus? qui vult neminẽ perire, imò suorum neminem patitur perire, pura bonitas, sana æternitas, vna veritas, sola dulcedo, tota pulchritudo, secreta salus & beata præsentia, pulchra charitas & chara æternitas, & chara misericordia Deus. Quem loqui, quàm suaue? sedulò meditari, ô quã delectabile,

Sap. 12. Rom. 9.

ctabile, fælix & insatiabile: cuius lucis absentes radios nos verè miseri, nos viuæ gloriæ exules, nos mortui & cæci patienter sustinemus, vtiquè, quia quàm suaue & incomparabile bonum perdidimus, ad maiorem cumulum miseriæ meritò ignoramus. Auribus nostris audiuimus, quàm mirabilis sis in operibus tuis, ô maxime Domine, ô dulcedo, vita & panis angelorum: agnouimus te in misericordijs tuis, cuius risus & sacer ludus esse solet, vna hora vertere impium, & facere sanctum, sicut est: Respexit Dominus Petrum, ex publicano quoq; dedit Apostolum, & ex lupo fecit optimum Paulum. Ita cuncta Dei valdè bona, misericordia & redemptio salutaris Dei. *Luce 22. Matth. 9. Actor. 9.*

IX. In cuius nunc virtute veteres pennas proiecit, & nouos mores assumpsit cælicola Adalbertus: cui tum acerrimis ieiunijs longos soles ducere, macris vigilijs incentiua carnis domare, continuis genuflexionibus veniam peccatorum impetrare, perdiù & pernox cura erat. Quomodo sacra lectio in cordis palato sapiat, quantum Psalmorum nobile carmen in oculis Dei valeat, hoc aut ipse, aut nemo probauit. Sentiens sensit Dominum propitium, & cuius oratio dat Spiritum sanctum, intimè gustat dulcem Saluatorem. Quantùm ad exteriorem hominem, districtiorem & austeriorem viuendi rationem nunc in episcopatu, quàm priùs in monasterio habuit. Refugit non solùm quod suaue est, sed ipsa etiam naturæ necessaria negauit, incurrens in illud beatæ memoriæ verbum: Exercitia sancti Episcopi.

O nimiùm fælix, cui parcus sufficit vsus.

Contra noxias voluptates & labia insurgentium vitiorum, omni arte, omni studio virtutum occurrit, donec desideriorum spinas euelleret, terrenasque delectationes vinceret: multa passus, proficuum ingentemque consumpsit sudorem. Mirantur feruorem eius omnes, qui eum ante nouerant: & qui prope latus vadunt, amatores carnales rigidum vitæ genus odio habent: ita fame & siti non sine causa laborat, frigore nimio, vigiliis & hirsuta veste sine misericordia corpus affligit. Desiderium quippe eius in Deo erat, & postpositis cogitationibus malarum curarum, quas amor vanitatis habet, animam semper in manibus habuit, nullum volens habere inimicum, nisi inimicum. Debellat eius apertas, & cauet eius occultas insidias: cui vtiquè tot colaphos dedit, quot opera bona fecit. Calcat mundum sub pedibus, subijcit libero animo terræ fælicitates, habens spem in cœlo, nec sensit transitorios labores: semper deorsùm fugiens, quò trahit caro: omni anniſu festinàs sursùm, quò spiritus vocat. Benè vixit, benè docuit: ab eo, quod ore dixit, nunquàm opere recessit. Populus autem duræ ceruicis, seruus libidinum factus, miscebatur cum cognatis, & sine lege cum vxoribus multis. Mancipia Christiana perfidis Iudæis vendebant, dies festos confusa religione obseruabant: dies verò ieiuniorum voluptatibus vacantes, omninò non curant. Ipsi Clerici palàm vxores ducunt, contradicentem Episcopum odio iniquo oderunt, & sub quorum tutela quiq; fuerunt, contra ipsum maiores terræ concitauerunt. Erat autem labor plurimus, contradictio crescens: & cùm emergentia mala emendare non posset, vbi piscatio sua nihil cepit, sanctus Episcopus locum dare necessarium duxit. Diabolum dicit inimicum. Boemorum effrenis libido, polygamia & perditi mores. Bar. an. 983. Auctor vitæ S. Adalbert cap. 14. apud Canis.

X. Itaqve ad sanctam ciuitatem, vbi memoriale sanctum, vbi sepulchrum Domini est, pedester venire affectans, matrem martyrum, Apostolorum domicilium, auream Romam intrauit. Ibi tum pulchrum lutum, Græca Imperatrix Augusta, quæ iam longos dies fleuit, sepulti coniugis memoriam * reparat, dulcem Othonem eleëmosynis & orationibus cælo commendat. Non enim diù superuixit Otho Cæsar, postquàm reipublicæ talem errorem genuit, & Christianorum tot mortibus, paganorũ animos satiauit. Mira res. In tantis aduersis illum circumfluentibus non resipiscit: quid contrarium ministro æterni Imperatoris egerit, quid pio † Laurentio peccauerit, non recognoscit. Episcopatum quem pater in sacrum honorem preciosissimo martyri erexit, ambitione suorum in peccatum ductus, filius destruxit: non faciens ordinem, quasi qui aquam in mare fundit, episcopatum deiecit, vt plenum delitijs archiepiscopatum ditaret. Tulit Episcopum optimo Laurentio, posuit Parthenopoli archipræsulem nostro Mauritio. Factum est contra ius in Ecclesia Dei, donec aduenies nouus rex & religiosissimus, veterem errorem correxit. Post tres Othones Henricus Christianissimus ecce venit. * Propter hoc peccatum, velut patet, pugnante Laurentio, victoriam Otho perdidit, & diebus suis omnem confusionem recepit. Auertente faciem Deo, quæ sit virtus tua, ô homo, specta nunc in homine vno. Quid prodest bellicus ardor? Quid valet virtus sine suo loco? Agè, fac cuncta cum consilio. Quorsùm venis sapiens inuito Deo? sicut scriptum est: Non est consilium, nõ est ratio contra Deum. Quapropter audiamus bonum consilium, quo dicitur: Omnes curas & cogitatum tuum iacta in Dominum, & ipse te enutriet: spera in Domino, & ipse faciet. inspiciamus magnæ indolis virum, ex multo merito Imperatorem Augustum. Ecce dum peccat, flagellatur, & non emendat: plenus aduersis, media vita moritur, iacet nunc inglorius: ô vtinàm & non reprobus, pulchræ virtutis alumnus. Anno 983. Othonis II. coniugem Theophaniam dicit. * *reperit.* Othonis II. temeritas. † Ecclesiam Marsburgensem intelligit cui S. Laurentius erat patronus, & per Parthenopolim Magdeburgum: & vult dicere l. 2. c. 28. *Prou. 21. Psal. 54. Psal. 36.*

auctor, exstinctam esse ab Othone Episcopatum Mersburgensem, & translatum Magdeburgum. Vide Bar ann. 983 Crantz in Metrop. Sax.

** qui male facta correxit. deest, quod ex Bar. restituimus.*

XI. Prius verò, quàm moreretur, vt ad pœnitentiam hominem stimularet, sicut est solus semper clemens Deus, talem visionem cuidam sapienti ostendit: quam vt auditam recolimus, infrà annotare non absurdum putamus. Nocte intempesta, quando altus sopor solet occupare homines, vidit ipsum, de quo agimus, regem Othonem aureo solio sedentem, sub pedibus eius argenteum scabellum, episcoporum & adstantium procerum circa ipsum prospexit seriem longam. Intrauit autem decora facie instar ignis iuuenis, quem niuea vestis vestiuit, & purpurea stola in pectore cinxit. Nec stat: via vadit argenteum scabellum de pedibus Cæsaris cum indignatione subtrahit, & auerso vultu ianuam petit. Quod ægrè ferens, post illum cucurrit, tale somnium cernere qui meruit. Quæso, inquit, Domine mi, dedecus ne facias, suppedaneum reddas: quisquis es, qui tanta audes, obsecro, regem coram populo ne confundas. Hæc magna potentis Laurentij *aurea persona orat, sicut illi Episcopo pòst agnoscere Deus concesserat. Imò, inquit, si meum dedecus non emendat, maiora faciam: subtracto scabello, ipso solio deponam. Huius visionis terrores minasq; exitiales cùm cognouisset rex puer, facinus non correxit, siue amor hominis suasit, siue ira Dei ita iussit. Huic in paruo corpore melior virtus, magnus amor & fides suis: larga manus sine querela cunctis, sapientia maior annis: pia humanitas erga Dei seruos, confessio & oratio bona regnum tenuerunt: sed hæc pecunia de statuendis episcopis, vt est humanũ peccare, in plurimis periculosè exercuit iocum inuentutis, cùm esset in pulchro vsu super doctrina librorum: sola infelicitas bellorum victoriam tulit. In medio cursu, cùm dulcissima vita & gratissima lux iuuenibus hæc est, non adiuuat honor regis, fit victima mortis, puluis in puluerem redit: videte, quantum gloriæ Cæsar relinquit. Sed peccatum, quod viuens neglexit, mortuo marito emendare vxor superstes instabat: legatos mittit, eleêmosynas & orationes multorum, per quos propitium redemptorem appellaret, vt peccatorem regem ab incendio liberaret. Hæc tum, vbi sanctum virum adesse cognouit Adalbertum, nominatissimum Episcopum, & Hierosolymam propetare audiuit, clàm ad se vocat, oransq;, vt pro anima senioris rogaret, massam argenteam obtulit ingentem. Vbi accepit vir Dei onus argenti, suo itineri aut necessitati parùm prouidens, omnia sequenti nocte pauperibus expendit. Visio cuiusdam de Othone II. * *vera.* Iussit, pro, permisit. Legati nostri ad Deũ, eleemosynæ & preces. Vide cap. 16. vitæ S. Adalbert. apud Canis.

XII. Nec mora, magnam Romam egressus, ad sanctam ciuitatem Ierusalem præter spem imperfectum iter suscepit. Nam ea via ductus, ad montem Cassinum vsque peruenit, vbi S. Benedictus charam sedem postremò posuit, & multos filios Christo generans, pulchram militiam pulcherrimè finiuit. Ibi Abbatis & fratrum pijs monitis castigatus, ne in- Bar an. 983. Leo Ostien. l. 2 cap. 17. Hæc nõ dicunt in re-

ptehensionem sanctarũ peregrinationum, sed vt eũ ad perfectiora prouocent. Epist 13 ad Paulinum.

ne inutili vagatione vitam expenderet, sed loco staret: ita melius virtutum fructus congregaret: Deum verò propitium, benè viuens, in omni loco inueniret, vt dicitur in Psalmo: In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino. & rursùm S. Hieronymi sententia bona: Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis benè vixisse, laudandum est. Animaduertit diuinum animal, habens oculos ante & retrò, ita esse, vt dicunt: nec stetit in suis distinctionibus, dans locum salubribus consilijs. Legerat enim hoc periculosum esse homini, si non maiorum spiritualium acquiesceret consilijs. Nec mora, montem festinus descendit, & quem in philosophia Christi perfectiorem discipulum inuenit, patrem [a] Nilum calida spe accensus petijt: sub quo paruulus factus, iugum Christi ferre, & obedientiæ aureas literas parare satagebat, amplexusque genua senis, in hoc firmus hærebat. Non negat pater Nilus: Ast, inquit, homo ego sum Græcus: meliùs conueniunt, cum quibus hæc agas, monachi Latini. Redeas Romam, nutricem sanctorum filiorum: quære nobilem Abbatem, amicum nostrum Leonem: dic me misisse tè rudem discipulum ad talem magistrum. hoc duce itineris, ad prælia Dei securus accede. Sub hoc patrono contra aduersantia cuncta animæ ad Deum progrediens, saluus enatabis: & maiori flamma, qui nunc in te ardet, accensus excrescet quotidiè in te Deus tuus & Dei focus.

[a] Leo Ostiens. loco citato habet eum Cassinum ideò reliquisse, quod a Cassinatibus se videret coli vt Episcopum. Vita S. Adalb. apud Canis. cap. 19.

Monasticũ induit habitum, & viuit sanctissimè

FECIT, vt homo Dei bonus dixit: ad S. Bonifacium monachalem vestem accepit, sub Abbate regula duce militauit, pedem iunxit obedientiæ imperio, & tanquàm ad epulas, ita ad complenda iussa festinus: & si quis quid præcepit, adeò lætus, quo plùs vile erat, seruitium omne libens facit, cuncta humilia diligenti studio in se format, vt ad Dei similitudinem promptus scandat. Obliuiscitur seipsum, factus paruulus in medio fratrum. Coquinas purgat, hebdomadas nitidissimè procurat, scutellas lauat, & ad cocorum necessaria cuncta cursu peruolat, manibus fratrum aquam de puteo ministrat, manè ad claustra vespere & meridie ad mensam aquas humero apportat. Vt enim vesperè, manè & meridie integræ congregationi seruiret, talem obedientiam de Abbate rogans accepit. Cogitationem tacitam in se regnare nunquàm permisit: quicquid accedens ad animum diabolus dixit, statim senioribus palàm fecit. XIII.

Hîc habes Authoris huius ætatẽ & fidem.

Acutissimè autem interrogauit de scripturis sanctis, sedulò percunctatus de vitiorum vel virtutum naturis. Sed ad hæc, quod ante nesciuit, querenti illi rectè Abbas respondit, vt ipse non semel ad nos dixit. Vnde luce clariùs constat, quia inspiratio Dei erat, & gratia discipuli hæc erat. Iacit in domo animæ suæ fundamenta profundæ humilitatis, quatuor virtutes instar crucis expressas, prudentiam, iustitiam, fortitudinem, temperantiam, angulares lapides erexit: ex quibus durabiles parietes viuo saxo constituxit, quos cauo ferro obedientiæ explanauit, albo limo inuictæ patientiæ muniuit. Dehinc ijs, quæ duplo calamo texit, diuæ charitatis aurea tecta suprapposuit. Templum Domini se fecit, regale cubile filio regis intra se præparauit. Orationum lectionumq; studijs eo licentiùs incubuit, quo negocia præpedientis seculi nulla ad aurem veniebant, nullæ curæ vel pericula regendarum animarum vexabant. Ex eius ore nunquàm contentio, nunquàm amara profecta est murmuratio: & cùm Abbas vehementissimè eum increparet, occurrit benigna patientia, & semper flexa humiliatio. Erat lætus ad omne iniunctum opus, non solùm maioribus, sed etiam minoribus obedire paratus: quæ est prima via virtutis ad summa tendentibus cælicolis viris. Quinquennio pleno miles Christi in monasterio erat, dulcedine morum cunctis placens, altitudine virtutum longè antecellens. Si cui fortè venit inuidia suæ sanctitatis, hunc humilitate citò placabat. Proficiebat de die in diem, de virtute in virtutem processit: in hospitio suo hospes Christus, tanquàm in gradibus eburneis rex coronatus, procedens processit, & vsq; ad perfectum diem crescere fecit.

Repetitur à Boemis. Bar. an 989. *Ioannem scilicet 15.

POSTEA populus terræ episcopum suum reuocat, sancti viri pappatem, radium sapientem, & qui fratte charior domino terræ fuit, Christianum monachum, virum eloquentem in hoc opus eligunt. Hi duo cum literis metropolitani Romam veniunt, de reditu pastoris Papam *appellant, populo pœnitenti matrem suam requirunt. Promittunt ex ore populi errata corrigere, quæ deliquerunt soluere, desinere à malis, studium dare bonis. Abcessus sancti viri cõtrarius erat domino Papæ, talem margaritam à suo corpore auellere durum erat magnæ Romæ: sed facta synodo, ratio obtinuit: quia gens sua plenam satisfactionem pollicens vocat, dimissum gregem contra voluntatem repetat. Amborum, Papæ & Abbatis, imperio parens, fracto suo libitu, flens episcopus [b] ad episcopatum rediit: pro cuius regimine virgam, pro pignore annulum, dante Apostolico, accepit. Dominica die veniens venit domum ad vnam ciuitatem, vbi ipsa die mercatus erat magnus. Quæ visio non parum adduxit tristitiæ sancto viro. Ad eos verò, qui se reduxerant, improperando sic ait: Ecce vestra promissio bona: pœnitentes vestri nec feriantur hac die sacra. XIV.

Eius decretum habes in vita S. Adalb. quam habet Canis. cap 25. & apud Baron. an 989.

[b] Redit ad Episcopatum.

*Patrem. Boemi itò redeunt ad ingenium. *delecta.

STETIT tamen in episcopio suo, pascens macrum populum diuino pabulo, & si vellent, potans salutari poculo. Primùm nouo aduentu pastorem verentur: quasi viui fideles matrem ecclesiam petunt, & *parùm repressa mala consuetudine, quasi cum Christianis actibus Christum adorant. Verùm noua religio citò deorsùm venit, antiqua consuetudo superiorem manum tenuit: spreto Deo, carnalem populum caro traxit: *delectata iniquitas, desideriorum vias currere præcepit. Voluptas pro lege erat: cui seruire, regnare est, vnum Dominum nolunt, ad ignominiam suam, vt multis dominis seruitia agant: nectunt sibi funes peccatorum, quibus trahi valeant in æternum exitium: quia discere nolunt, vbi sit sapientia, vbi sit vita, lumen oculorum & pax. XV.

Baruch. 3.

Vita S. Adalb. apud Canis. c 27. Bar. an. 989.

ACCIDIT, vt solet humanis erroribus, vt quædam matrona, ingenitam nobilitatem oblita, scortum se faceret, & palàm facto peccato, maritus vitam mulieris quæreret. Ipsa verò ad episcopum concita ala pedum confugit: quam ille in oratorio S. Georgij retro altare abscondit, vt satisfactionem suaderet, & vitam seruaret. Ecce adest eximprouisò armata manus, & si non redderet mœcham, ambobus & Episcopo & fœminæ minantur gladium. Audiuit sonitũ armorum, & minas verberum procaces audiuit Episcopus lætus, & si fortè martyrium semper optatum, nunc miserante Deo inueniat, tacita cogitatione ruminat, dubio gladio exultat. Ah mala mens & peior vox: index venit, secretum prodidit, vbi lateret mulier, digito monstrauit. Quid prodest refugium ad sancta sanctorum? Quis curat, regnante barbarismo, fas Christianum? Frangunt templum, mulierem tremulam *prensis eductam crinibus capite truncant. Crescunt culpæ, vetera scelera non cadunt, noua quotidiè crescunt. Quicquid boni promiserunt, mentitos esse voce operum dicunt. Vnde cogitans Episcopus, quòd nec illis, nec sibi cassus labor prodesset, animæ verò suæ talis statio obesset, pappati suo ait: Scias certum: aut vbi ego sum, venias, aut ampliùs me nunquàm videbis. Interim tamen ipsi erat labor magnus non prætermittere, quo minùs admoneret clerum & populum, secundùm quod ætas, discretio gradûs, & qualitas criminis postulauit. Nec dabat somnum oculis, qua arte, qua virtute compescere posset nascentes errores, inquirens. Non tacendum, quòd iuxtà positis Hungaris nunc nuncios suos misit, nunc seipsum obtulit: quibus & ab errore parùm mutatis, vmbram Christianitatis impressit. XVI.

Ibid c. 28. Vis infertur tẽplo à feris hominibus. *prehẽsam adductus.

Hungaros docet.

Hæc breuiter de Apostolatu eius apud Hungaros auctor: quantum autem vmbra quam ibi impressit, creuerit, vide Cartuit. in vita Steph. Hungar. Reg. cap. 1. 2 3. die 15. Augusti.

Anno 990. redit Romã ad monasterium suum.

ERGO diuinus heros ascendit equos, dulcem Romam reuisit, & quasi pericula maris, quassa nauis occupat optatum portum. Sic secretos monasterij sinus, charam requiem intrat: amplexus pulchram Rachel, obliuiscitur laboriosam Liam: vtitur sacris delicijs, esurientis animæ pulchros pandit rictus, orationum lectionumque perfruitur XVII.

tur fælicibus ferculis. Vsus verò illi maximus erat, colloquia quærere spiritualium & seniorum, qui porrò illic pro *charitate Abbatis plures confluxerunt: Græci, inquam, optimi venerunt, Latini similes militârunt. Superioribus quatuor pius Basilius, inferioribus quatuor magnus Benedictus dux siue rex erat. Inter quos medius incedens, Deum sitiens Adalbertus, verba vitæ sumit & glutit, raptus in altum, cum fratribus dulciùs contemplatur Deum. O quoties obortis lachrymis memini dicentem, cùm causa ædificationis accessissem Ioannem Abbatem: Vbi sunt, inquit, margaritæ meæ? Vbi sunt dulces cibi animæ meæ? Cùm conuenerunt sancti viri, pluebant ibi sermones Dei, accensæ sententiæ mutuò cursant, arsit ignis super terram cordis, testatur præsentem Deum vnda compunctionis. Hoc Gregorius Abbas, hoc erat Nilus pater, hoc Ioannes bonus & infirmus, hoc simplex Stratus & super terram angelus vnus, hoc ex ratione maioribus Dei sapiens Iohannes, hoc similis Theodorus, hoc Iohannes innocens, hoc simplex †Leo, psalmorum amicus & semper prædicare paratus. Ad hæc quamuis soleant signa & prodigia ostendere, non facere, sanctum, animum pijs moribus coluit, ita quòd, ex parte vt & nos cognouimus, Adalbertus signorum operator adhuc in vita claruit. E quibus est illud scilicet, dum fratribus seruiret, & offenso crure supra durum marmor satis validè cecidisset, quia vinum nescio an aquam portauit, testudinem [a] cum eo, quod intùs erat, illæsam seruauit. Audiêrunt ex mensa fratres clarum sonum: quod nemo dubitauit fractum, mirantur omnes vas sanum. Solebat priùs obedientiam facienti multoties fragile vas frangi, & cùm [b] pro peccato negligẽtiæ veniam peteret, angelus superbiæ, humilitatem eius ægrè ferens, vt pro nimia frequentia verecundiam ingereret, mala voluntate testudinem frangere adiuuit: sed quia non cessauit obedientia, nec generauit fastidium maior tristitia, seruo suo Deus solatium dedit in graui ruina, & tunc illæsa testudo apparuit, & posteà, puto, nunquàm aliam fregit.

*claritate.

Octo insignes Abbates, quorũ priores Græci, reliqui quatuor Latini.

† De hoc Leone Abbate Nonãtulo videt Pet. Dam. epist. 2. Nicol. Papam

de dimit. Episcop. & Bar. an. 990. [a] Testudinem pro vase testaceo. [b] Vita S. Adelb. apud Canis. cap. 22.

XIIX. DICVNT etiam laborantem oculis filiam, nescio cuius, cùm manum imponeret, oratione sanâsse. Alteri quoq;, cùm monasterium causa orandi pro medela infirmitatis intraret, quem tribus annis sumere non potuit, sanctus panem pro benedictione obtulit: & primùm insueto hoc cibo hæsit, sed qui aderant, quod vir Dei benedixit, manducare cùm suasissent, sumpta fiducia parùm gustauit, & ex illo die quem omnes poscunt, qui viuere volunt, sine inuidia panem manducare cœpit. Hunc Episcopum, quo dignum non fuit sæculum nostrum, cùm sine baculo iter agens Rauennam veniret, cur sine virga pastorali vir tantus incederet, optimè cautus Dei seruus Durans interrogauit. Respondens verbum memorabile ille homo, qui verè potuit loqui: Viuit Deus, inquit, in cuius conspectu sto: facile est gestare pedum, sed difficile reddere rationem, cùm venerit ad iudicium, qui non erat, districtus iudex viuorum & mortuorum, siue in vitam, siue in ignem æternum mittendorum. Hunc aliquando sanctimonialis fœmina, quæ tempore adolescentiæ sat cognouerat sanctum Episcopum, credo Parthenopoli vidit, cuius schola ad gloriam Dei talem nutriuit alumnum: & admirans cur, quæ dat licentior ætas, à ioco & risum mouentibus verbis adeò Episcopus iuuenis abstineret, ait sancto viro diuersæ mentis fœmina: Alium Adalbertum video. Cur qui quondam eras homo pulcherrimè lætus, nunc seuerus es & instar Catonis cuiusdam rigidus: Nónne cùm magister scholarum sapientiam docturus venit ad nostrum cœnobium, nobiscum ludendo duxeras totum diem lætum? At ille grauiter suspirans, proiecit verbum cordis: Verè scias domina, quia quicquid eiusmodi feci vobiscum iocando, alto & acerbo vulnere nunc afficit animum meum.

Eius dictũ memorabile.

XIX. ASTERICVS eius clericus, contra sanctum virum arguendo, increpando, cùm multa inutilia furibundo animo loqueretur, vltra limitem rationis proterua contentione progressus, quasi quem ampliùs videre nollet, magna cum amaritudine reliquit. Arrepto autẽ itinere, tota die ipse, cum socio homine suo equitans, errare cœpit, vt cùm viam, haud aliter atque manum suam sibi notam, inuenire non posset, ex pœna cognosceret, quàm graue peccatum cum Episcopo contendendo perpetrâsset. Porrò ad vesperam casso labore reuersus in vrbem, quòd ira dictante ex humana infirmitate deliquisset, pœnitere coram Deo toto corde cœpit. Similiter vidua quædam occurrens equitanti, cùm nudæ penuriæ aliquam consolationem quæreret: Mecum hîc nihil habeo, inquit: cras veni ad ciuitatem, sumens à me, tuæ necessitati quæ dare valeo, cum charitate. Cumque dimissa muliere, cœpto itineri insisteret, meliore tactus cogitatione, Voca mulierem, Episcopus dixit. Quis scit, si vsque manè viuam? Hodiè compleat acceptio datum, ne ego iudicium, illa sentiat damnum. Et data cappa, qua amictus erat, reliquit exemplum bonum: vt opus non tardet, nescientibus quid futura pariat dies.

Procax clericus castigatur à Deo

XX. INTEREA in purpura natus Otho rex tertius, causa scandendi culmen imperij, vt mos est à Magno Carolo regum Francorum, multo comitatu Romam intrauit, optatum diù caput Latinæ terræ: ostendit se, quasi post Deum altera iustitia veniat, iniqui omnes tremunt, boni magno gaudio gaudent. Fecit, propter quod venit: quem ipse in sacellum suum tractum posuit Papa Gregorius Cæsarem, benedixitq;, & populus Kyrie eleyson celsa voce cantauit. Ascendit ille vnctus cum corona imperij Imperator Augustus, gerens sidereos vultus, & bonæ voluntatis plena præcordia ferens. Post hæc [b] facta est Synodus, & zelo iuris ductus Moguntinus Archiepiscopus, antiquam cantilenam cantat, & Episcopum sanctum à quiete monasterij ad relictos greges reuocare instituit. Assentit Papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impunè eum dimittere, scripturæ sententijs asseuerat: velit nolit vir Dei, eat, inquiunt sedentes episcopi: aliter vinculis nectatur anathematis. At ille secretum petens, ad Papam ait: Hostis quieti meæ inuidet, qui vos suo stimulo instigat, vt eo me redire compellatis, vbi animarum fructum non faciam, detrimẽta animæ meæ immania capiam. Mitiga ærumnam meam, defectui meo remedium appone, tristi recessui meo da vel vnum solatium. Si audiunt oues meæ quàm clamo vocem, viuens morior cum eis: sin minùs, pietas tua mihi succurrat, vt verba vitæ eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad exteras & incultas gentes, quæ nesciunt nomen Domini. Acquieuit libens voluntati hominis Dei Papa Gregorius, vt erat satis bonus, quantùm permisit vaga iuuẽtus. Relinquit S. Adalbertus monasterium non sine magno planctu suo & fratrum, molestè ferens ruptam quietem, sed habens de illo martyrio spem viuam, cuius in suo pectore ardebat longum desiderium. Homo Dei, ne timeas hominis causa: vade securus: stella maris tuum iter anteibit, & dux bonorum Petrus fidelissimus comes cohærebit.

Anno 996. Otho 3 Imperat. Romæ vngitur à Pontifice Gregor V. Vide Bar. hoc anno.

[b] Ex Concilio S. Adalber. in Boemiam redire iubetur, instante Willigisio Archiepisc. Moguntin.

XXI. IGITVR cum puero Imperatore Alpium nubila tranans, causa orationis Turones pedibus petit, vbi corpore iacens beneficia præstat, qui nullo loco se rogantibus negat, baculus pauperum, dulcissima mater peccatorum benignus Martinus, & larga manu dare paratus. Parisios quoq; pedes venit, vbi sanctus & preciosissimus martyr Areopa- Act. 17. gita Dionysius, fuso sanguine, corpore requiescit: qui Athenis Philosophiæ studuit, vbi quem Paulus prædicabat, ignoto Deo ara posita erat: qui etiam Gallis euangelizandi responsa accepit, quando optimus Clemens Petri sedem tertius sedit, & dum paganis Christum ingereret, pulcherrimo martyrio vitam finiuit. Cuius hoc inter cætera est glorioſum & mirabile, quia post necem religiosus truncus proprium caput manibus portauit, & sequens multitudo angelorum, laudes Deo cecinerunt. Populo cœli semper gaudium est de triumpho terræ. Vnde & nunc exultans iubilat de charissimo Dionysio, &, Gloria tibi Domine in excelsis, resultat. Ad quem misericordiæ largum si quis peccator confugerit, numquàm sine misericordia recedit. Hinc caput inclinans, ad Floriacum, monachorum ingens cœnobium, auido cursu volat: vbi corpore iacet & miraculis fulget magister mundo morientium, & tota mente cœlestia quærentium, re scilicet ac nomine Benedictus, vino & oleo infirmorum medicus egregius, sub vmbra alarum

S. Adalbertus inuisit Turones propter S. Martinum. Vide Bar. an. vt supra. & vitam S. Adalb. apud Canis. c. 35.

Floriacense cœnobium.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sacra loca inuisit.

pullorum Dei toto orbe inclyta mater. Nec dimisit, vbi corpus discipuli quieuit, vbi & primus monachorum gregem rexit Abbas Maurus, signo sanctitatis & miraculorum dulcedine magistro similimus. Horum sacra domicilia, & si qua occurrunt similia, quem desiderium æternorum afflauit, Adalbertus pede circumuolat, & adiutores ad sua prælia vocat. Hinc ad Imperatorem redit, qui hominem Dei adeò dilexit, cuius morem nobilem nouimus: quia omnes bonos eo plùs amare studuit, quo vnumquemque sua virtus & bonitas maiorem fecit. Cum illo autem aliquot dies commoratus, nec nocte nisi sub conspectu Imperatoris iacere permissus est. Horis congruis semper de cælestibus docuit regis pueros, & assistentes proceres suauissimè admonuit, ne vel parùm rebus infimis & terrenis animos affigerent, ne procùl à Deo proiecti, pro paruo gaudio æterna tormenta subirent. Noctibus quoq; calceos dormientium clàm raptos aqua abluit discipulus humilitatis, manibus suis lutum deterst, lotos restituit.

Vide humilitatem.

Visio in somnis S. Adalberti Eadē apud Canis. in vita S. Adalberti c. 34.

IBI nocte sopora parùm molli lecto requiescens, vitæ suæ desiderabilem terminum adspexit, quamuis ipse non nôsset, quid sibi vellet somnium, donec tactus spiritu alienigena hoc reuelauit. Putabat se videre in domo maioris fratris duos lectos benè præparatos: vnus erat suus, alter erat fratribus destinatus: pulcher ille quidem & decorus, sed qui suus debuit esse, multo elegantior refulsit, purpureus & floridus, & incomparabili ornamento preciosè vestitus. Erat autem in superiori panno capitali aureis literis inscriptum: Munus hoc donat tibi filia regis. Quod somnium cùm coram Imperatore quibusdam familiaribus exponeret, cui viuax ingenium natura dedit, & præclara facundia insignem fecit, Leo palatij Episcopus pulchrè alludens, ait: Hoc tibi citò inuenies, quod quæris: dono virginis proculdubiò martyr eris. Nec minùs, quod vidit de lecto fratrum, partim ante se vidit, partim hoc anno esse completum sic collige mecum. Quinque fratres habuit: omnium animas gladius pertransiuit. Ex quibus maior frater in seruitium Imperatoris profectus, paganis expugnandis operam nauauit: vbi etiam cum [a] Boleslao Polonorum Duce gratiam amicitiæ promeruit: porrò apud Imperatorem questus est, Ducem Boëmorum Boleslaum sine misericordia se suosque fratres multis malis affeciisse. Huius in aduentum & seros reditus, relicti domi quatuor fratres paceem impetrârunt, ex parte Ducis securitatem & sacramenta acceperunt. Pròh diuinam humanamque fidem: numquid non est catholicus melior pagano? Væ homini, cui in cordis vena malus dolus salit. Eheu nostra infelicia tempora: sapientem vocamus, cui ad fallendum calet ingenium, cui in ore mel, in corde fel latet. Ecce iterùm Iudas, qui per pacem didicit facere bellum: promittit vitam, vt inopinatò occidat fratrem. Nec longè quæras exemplum: in eadem linea sanguinis occidit frater suus S. Venceslaum. Intereà quis non deploret squalores miseriæ nostræ? Quis non exhorreat cæcum natum hominem nostrum? Dum nescit cauere minus, incurrit peccatum maius: dum quò cæca voluntas ducit, nascitur peccatum de peccato, non habet finem, donec cadat, vnde non resurgat, in delictum maximum: & fit misero modo, quia cùm potest, non vult, dulce peccatum non valet dimittere pòst, etiam cùm vult.

XXIV.

Parētes, fratres, fratrūque filios masculum vna cum fœmina interemptos fuisse habet vita S. Adalb. ex Can. c. 33

[a] Bolislaus Dux Poloniæ.

Bolislaus Boemiæ Dux.

ITA nuncaliud cogitans, aliud loquens, peruenit ad homicidium, &, Vindica Domine sanguinem, vox clamat de terra ad cœlum. Homo, complêsti propheticum, apponens iniquitatem super iniquitatem: expecta nunc illud Euangelicum: Sanguis, qui effusus est, super te & super filios tuos. Itaque sacramento fidit liber populus, per campum ambulat. non enim data fide bellum cogitat: stat proximo periculo ciuitas secura. Ecce hostes eximprouisò veniunt, armatus exercitus apertum bellum indicit, & diffusa multitudine ciuitatem circumcingit. Sexta die in vigilia precioſi martyris Venceslai bella incipiunt, nihilò minùs & sabbatho certatim insistunt. Honorare festum diem nesciunt, qui dulcia scelera tanquàm epulas amant: nec iuuat, quòd vrbani diem sanctum obseruari petunt, contra quos forenses superbiæ verba iaculantur: Si, inquiunt, vester sanctus est Venceslaus, noster vtiquè est Boleslaus. Sed quamuis pòst caperent ciuitatem, pœnas dedit asperum verbum. Ciuium namque gladio die illa ceciderunt hostium multa capita, & omnes, qui in illo concilio fuerunt, aut moriebantur, aut cæci & dispersi malè viuunt. Cessit ciuilibus bellis saucia ciuitas, miserabili excidio sunt familiæ dispersæ, bona cuncta iacent in manu inimicorum, inundat planctus mulierum, stupet mortua facies puerorum comminantes dextras virorum, stat silentium spectantium clericorum. Sancti viri quatuor, strenui bello, & nescij cedere loco, dum, de quo diximus, Radda clericus consilium dedit, parùm valentia arma dimiserunt, & quam præliando pulchram mortem putârunt, confugiendo ad Ecclesiam, vt est in humanis oculis, turpem acceperunt. Nam falsa data spes viuendi, & dum exeuntes Ecclesiam, sponte in manus hostium vadunt, fefellit manus senioris, & in conspectu omnium specioſa corpora excepêre sententiam capitalem. Hæc tunc ita gesta sunt: sed hoc tempore, quando digna indigni scribimus, gladio occubuit etiam frater natu maximus. Completa autem est pij Adalberti visio tota, dum ante se quatuor fratrum, posteà hoc anno maximi fratris mors subsecuta est: quorum mortibus mors sua quanto foret præstantior, sicut & lectus eius illorum lectulo visus est elegantior, nemo non intelligit, qui ipsum causa Dei, illos sæculi & vitæ defendendæ causa cecidisse cognoscit.

XXV.

Cæduntur fratres S. Adalb. Soltborius, Spitimirus, Prebislaus, Boritas, Gzaslaus, vt habet Dubra. l. 6 hist Boe.

VIDIT etiam in monasterio aliam visionem, quam non de se, sed quasi de aliquo alio reuerendissimis viris ita exposuit. Agnosco hominem, cui duos ordines in cœlo Deus arridens digito demonstrauit, vnum purpurei splendoris, alterum vltrà quàm dici possit niuei candoris. Inter hos & illos, blanda vox ait, manet te locus & certa sedes. Ergò quem suo labori adiutorem Deus præparauit, Ducem Polonorum Boleslaum rerum dubius petit: cuius auxilio nuncios suos misit ad populum sibi commissum, & multoties contradicentem, interrogans, si ipsum recipere vellēt. Interim cum Boleslao nunciorum reditum expectat. Qui cùm adueniissent, plenam contumelijs legationem reportârunt: Benè venias, inquiunt Boëmi, ad non semel refutatam plebē. Mira res: ad populum iam spontè venis, quem semper inuitum vocare & retinere necessè fuit. Scimus quid cogites, ô homo. Omninò nolumus, nec est tibi locus in populo tuo, qui vis vindicare occisos fratres tuos vulnere magno. Accipiens ille libellum repudij & superborū contumelias, non minùs exhilaratur, quàm solent homines, cùm præter spem lætum nuncium & honores sibi delatos accipiunt. Dirupisti, inquit, Domine vincula mea. Hoc est, quod expectans expectaui, desiderio desideraui. Ablatum est periculum meum. Qua possim ratione illum pascere gregem, qui in faciem respondet, nolle se me habere pastorem? Eugè, non est quòd timeam reuocantem ampliùs Papam, nec tristia ferentem Metropolitani immitis epistolā. Qui iam ante paganicis operibus in fugam me compulerunt, ecce palàm dicunt: Nolumus te. Igitur soluto fine, liber Episcopus apprehendit circumfluentibus animis prosequi desiderium, quod in corde ardebat, specioſi martyrij, Apostolica ad hoc vsus licentia: duosque socios, quos putabat sacro bello futuros aptiores, magisque idoneos portando euangelio, itineris comites delegit. Priùs tamen, vt mater regula docet, & viua verba patrum lingua monent, oratione fratrum, quasi ferrea chlamyde munitus, ad agonem currere cœpit. Dux autem Boleslaus diligebat eum: quem rogat, vt se adiuuet, videns videat, quomodo in terram Prussorum nauigio se exponat ob quærendas animas, & vomere Dei proscindendas incultas gentes. Complet Dux iussa spiritualis patris, quamuis vt apud ipsum permaneret, summoperè optaret: sed retardare sanctum propositum ausus non erat.

Vide Baronium ann 997.

Ecclesiæ innumeris coruscat miraculis.

EST in parte regni ciuitas magna *Gnesna, vbi sacro corpori placuit quiescere, vbi mille miraculis fulget, & si ex corde veniunt, recta petentibus salutes currūt. Ibi ergò, quia in via sua erat, cuius longo tēpore silentium execuerat,

XXVI.

Missam

* *Gidania habet auctor apud Canis. cap 38.*

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Missam celebrat sacras hostias oblaturus, viua mox & ipse Christo futurus. Baptizat populum grandem nimis. Inde nullas moras nectit, nauim ascendit, quam ne prophanus quis tangere præsumat, Dux solicitus multo milite armauerat. Non post multos dies carina secante terga maris, Deum nescientibus illabuntur Prussorum terris. Festinantes vero nautæ, sanctum onus deponunt, & nocturno auxilio remeantes, securam fugam capessunt. Rapit ergo homo Deo plenus, missurus retia sua super horrisonum mare, si forte veniat, quod in mensa Dei edendum apponat: aut si nullum piscem capiat, saltem in nomine filij Dei oblatum calicem bibat. Feruet in eo spes ardua pro Christo moriendi, & in viridi corde viuus ignis vim habet ardendi, tanquam in aureo altari accensa aromata flagrant, & fumantia scandunt. Ergo miles Dei cum duobus sociis * intrauit in paruum quendam locum, qui circunbibente vnda fluminis, imitatur insulæ vultum. Ibi aliquot hæsêre dies, & fama volans paganorum auribus inuexit, habere se hospites ignoto habitu & cultu inaudito. Primum eximprouiso homines non plures parua naue veniunt, dant saltum in terras, barbarum nescio quid frendent, magna ira fumant, & hospites quærunt. Res regis, ros mellis tum episcopi in ore fuit, codex Psalmorum ante illum in gremio iacebat, in quo omnia verba oris Dei, in quo summa salutis & vita hominis certa manet & clausa sedet. Ad quem vnus ex eis peiorum pessimus propius accessit, nil boni loquens, nodosa brachia alte extulit, & cum conto, quo nauem impulerat, cælestia meditantem episcopum inter scapulas fortissime percussit. Si non abitis, inquit, citius, capite plectemini, vexati duris pœnis & mortibus ingratis. Euolat è manibus volumen excussum, alia ex parte ipse humi stratus, dat oscula virenti terræ, mente extentus & corpore toto. Exterior corrumpitur homo, ad vitam nouatur interior, per penetralia cordis erupit vox lætitiæ & salutis: Benedictus, inquit, Deus, benedicta misericordia Dei: si plus non accipiam pro crucifixo meo, vnum precioſum ictum habeo. Homo Dei, putasne simplex plaga splendeat in dorso tuo, aut precium habeat super terram talia libenter pati in memoriam filij Dei? Vtique non sic margarita in sterquilinio, non purpura regis in populo, nec facies rosæ in terræ gremio, adhuc vero nec aureus sol relucet in cælo, vt in corde pio ictus vnus pro Christo hilariter exceptus.

Venit in Prussiam

* *Benedicto & Gaudentio*, vt habet vita S. Adalb. ex Canis. c. 39.

Validissimo ictu prosternitur.

XXIX. Quid vero inde secutum est? Foras eiecti, veniunt in mercatum, vbi confluxerat vnda populorum: circunstant subito cælicolam virum longo agmine capita canum, pandunt cruentos rictus, interrogant vnde esset, quid quæreret, quare venisset, quem nemo vocarit. Lupi sanguinem sitiunt, minantur mortem, quod ad eos apportaret vitam. Donec loquatur, vix expectant: horrent, & derident: melius enim non sciunt: loqui iubent, & capita mouent. Accinxit vero ille vt vir lumbos suos, os aperuit: & quia multa audire nequeunt, breuiter eos alloquitur: De terra Polonorum, quam Boleslaus proximus Christo Domino procurat, ad vos pro vestra salute venio seruus illius, qui fecit cælum & terram, mare & cuncta animantia: venio vos tollere è manu diaboli & faucibus immanis Auerni, vt cognoscatis creatorem vestrum, & deponatis sacrilegos ritus, abrenunciantes mortiferis viis & cunctis immunditiis: vt abluti balneo salutis, efficiamini Christiani in Christo, habentes in ipso remissionem peccatorum, & regnum immortalium cælorum. Hæc sanctus. Illi vero iamdudum dedignantes, cælestia verba irrident, baculis terram percutiunt, aërem mugitibus implent, manus tamen non iniiciunt, sed furorem dictant, & verba districtæ scueritatis ad aures hospitum mittunt: Propter tales, inquiunt, noua non nascuntur animalia, vetera moriuntur. Exeuntes exite de finibus nostris. Si cito non retrofertis pedem, crudelibus pœnis afflicti, mala morte peribitis. Illi vero, qui in ingressu positus, bonos hospites eo loci esse permisit, mortem, domus inflammationem, bonorum direptionem, coniugis & liberorum distractionem, spumante ira minantur. Videns athleta Christi nullum fructum animarum sequi, & optatæ mortis spem auferri, deiecit animum: & tristitia magna affectus, varios curarum æstus casto in pectore versat, dicitque fratribus: Pressi magnis difficultatibus, quid consilij capiemus? Equidem quo nos vertamus, non video. Habitus corporum & horror vestium nostrarum, vt sentio, paganis animis non parum offensionis affert. Vnde, si placet, vestimenta mutemus: clericam æqualem, pendentibus capillis, crescere sinamus: tonsæ barbæ comas prodire non prohibeamus: forsan non agniti, melius poterimus operari salutem, si similes illorum effecti, familiarius cohabitemus, alloquamur & conuiuamus: laborantes quoque manibus propriis, victum quæramus instar apostolorum, absconsa mente reuoluamus sensum psalmorum. Interea prosperante misericordia Saluatoris, fiet aliquid salutis, vt dum arte hac & hac fraude eos opinio deludit, euangelizandi occasio certa veniat: ita aut inuentarum animarum thesaurum magnum lucrabimur, aut dulcem vitam pro dulcissimo Christo fundentes, desiderata morte occumbemus. Ergo viso consilio meliora sperans, conceptum mœrorem gaudij gladio confecit, egressurus è regione mala. Accensis animis, mouet gressus: ad ferocium quidem Luiticorum idola surda prædicationis equos flectere placuit, quorum linguam callebat, & quos necdum mutata veste & habitu fallere potuit. Hoc tum ingenio, hoc dolo bono cogitauit, vt Christo acquireret nouum populum, aut longis desideriis imponeret finem. Sed ô venerabile caput, quid te fatigas implexis cogitationibus? Prope est, quod quæris, non necesse habes longam suscipere profectionem: dabit tibi Deus breui itinere illud assequi, quod tam multo tempore quæsiuisti recto ore, mundo corde, animo toto. Ecce pulchritudo tua: ecce in foribus, cuius nescit homo precium, felix & incomparabile martyrium, vt nostro etiam æuo virginis ille filius insperato faciat martyrem suum. O quam pulchre risit cælum, quando cum corona martyrij intrantem vidit Sclauum.

Luitici, vt quibusdam placet, sunt qui alias Vilsi dicuntur.

XXX. Romæ interea in monasterio, quo sanctus iste in philosophia Benedicti patris nutritus erat, diuina huiusmodi reuelatio facta est. Inter plures visiones, quas vidit rapta mente sæpe ad superna leuatus, vidit & istam crucifixus mũdo Ioannes monachus & Abbas. Venerunt è cælo vsque ad terram descensu delectabili, eleganti adspectu duo linteamina, instar niuis candida, absq; vlla vel ruga vel macula. Vnum ex eis accepit, quem quærere venit: possedit charum pignus & dulce onus, fruens fruitur suo Adalbertus, intrat cælum aureum tramite recto. Quis aliud linteum suo amplexu acceperit, & ad Deum portarit: ab eius ore, fateor, nunquam excutere potuimus: & ideo siue hic, siue alter sit, certa mente nescimus. Nec hoc nos fatigat, qui nostrum intercessorem in manibus habemus: Adalbertum Domine tuum sancta sanctorum intrasse cognouimus, & amantes veneramur: & licet nunquam sanguinem funderet, quæ est vera beatitudo, & passi Christi quædam similitudo, tamen morum humilitate & puro ac intimo Dei amore vere esset filius cælorum, & qui nunquam peccauerunt, frater angelorum. Hac hora pater Nilus ad monasterium eius per spirituales hæc verba misit, dicens: Notum sit vestræ dulcissimæ fraternitati, quia amicus noster bonam viam habet Adalbertus, qui vere cum Spiritu sancto ambulauit.

Visio Ioannis Abbatis: hunc Ioannem Canaprium conuersum vocat auctor vitæ S. Adal. per Canis. c. 42. sed Bar. eum Abbatem vocat ad an. 997.

Nilus abbas martyrium S. Adalberti cognoscit.

XXX. Interea ipse beatus Adalbertus in terra pagana cum sociis suis carpit iter secus litora maris, & fit repente collisio vndarum, quasi se moueat aliqua ingens bellua maris, & aures gradientium fragor ille validus penetrat. Comites securi audiunt, medius senior vehementissime obstupuit, & velut pauida mulier consternatus exhorruit. Cui Gaudentius, ex parte patris caro & frater suus, subridens ait: Pauet fortitudo tua audacissime miles? Si insiliret in nos armata & ad cædem prompta manus, quid tum faceres, qui nunc inaniter formidas? Respondit ille: Nos sumus fragiles, tu fortis: nos imbecilles, tu potens. Nos certe & minima timemus: sed eo melius Deus noster refugium & virtus, quo est maior inopia mentis, & vitium parua supellex. Eo felicius, eo glorioſius diligam te Domine virtus mea, quo sentiens meam infirmitatem, cognosco te esse meam virtutem. Vidit & idem Gaudentius sequenti nocte somnium, quo ludentibus verbis irrisit paueſcentem episcopum. Ingressus delectabile oratorium, aduertit paratũ pontificem

Vide sancti viri humilitatem.

Somnium Gaudentij.

Auct vitę S. Adalb per Canis. c 43. Bat. an 997.

Adalbertum celebrasse Missam. Comesto autem sacrificio, cum vestimenta plicarent, propius accessit ad cornu altaris: in cuius medio stetit calix aureus, acclinat collum, os apponit, haurire de aureo calice conatur. Aduolat cursu rapido custos sacri altaris, vnde talia præsumat, insolentem Gaudentium seuerioribus dictis increpans: Non licet, ait, faucibus tuis de aureo calice sumere potum vitæ: solus totum bibere debet, qui pro Christo immolato missa oratione legauit: tibi sicco palato nec gutta remanebit. Mane facto Gaudentius inquit: Audi senior meus noctis somnium, quod vidi. Expleta Missa, quam celebrasti in templo Dei, accessi vt potum sumerem de aureo calice, qui stetit in medio altari, & prohibuit me minister altaris, dicens: Alieno nequaquam licet: pontifex totum sumere debet. Respondit beatus Adalbertus, passioni propinquans: Mi frater, iubente Deo somnium tuum prosperos habeat progressus: peccans caro peccati, donum Dei non impediat: misericordia creatoris victoriam obtineat.

Auct vitæ S. Adalb. per Canis. c. 44.

XXXI. IGITVR sexta feria Gaudentius, sancto viro duplex germanus, cum scandens sol tres horas prope complesset, Missarum solennia in læto gramine celebrat: postea parum opsonij recumbentes accipiunt, vt in fortitudine cibi positum vigorem fessa membra recuperarent, & viam longam sine labore reparati pedes citius conficerent. Pulsa fame, recreati surgunt, & pergere incipiunt: at non longe ab eo loco, vbi cibum sumpserant, inualescente lassitudine capita deponunt, somnoque ob vexata corpora indulgent. Dum igitur dormitant & dormiunt omnes, adest sonitus armorum, hasta fulgurans, sonans clypeus & gladius acutus. Cuiusdam frater à Polonis occisus erat: is barbarus zelo incitatus venit, & cum illo alij, qui exultarent in rebus pessimis, conspirauerant: ductique pœnitentia, quod eos à se dimisissent, impetu magno accurrunt, desilientesque ab equis, cursu rapido in illos irruunt, requiem hospitum turbant, vincula haud secus atque latronibus iniiciunt, manus & brachia Christianorum stringunt. Stupent fratres, & non valde suauiter expergefacti, inopinantes vincula & hostes conspiciunt: nec minus, qui hoc spectaculum votis omnibus semper expetierat, nunc magnus Adalbertus timet, & velut homo amaræ mortis gustum exhorruit, vltra, quam solet, consternata mens quadam ignauia laborat: moritura caro colorem mutat, pauore vita tremula hebet. Sed nemo miretur nonnihil fractum defecisse sanctum, qui tot annis inter tentationum ventos & tempestates ceu arbor inconuulsa stetit, maxime nunc, quando propinquante termino palmam accipere debet. Nonne maior Dominus, redemptio nostra Christus, propinquante passione sanguinem sudat, & qui potestatem ponendi & sumendi animam habet, sequentibus discipulis tristem se asserit vsque ad mortem? Si Deus trepidat, turpe est, si homo paueat, cum carnis mors prope accedit? Purgantur electi timore mortis, sine quibus non sunt, à leuibus peccatis, & si qua vestigia remanent criminum raris maculis. Vir bone, quid times? Cur inerti pauore tabescis? Deum tuum secutus, sanguinem fundis: quo fuso, securum commeatum & liberum iter habes ad cælum, sine occursu insultantium dæmonum, sine obiectione vel minima peccatorum. Martyribus certe non occurrit accusans satan, nec verbum procul fugiens, eo quod Saluatoris vmbram imitantur. Et sicut Dominus sine peccato propter nos mortuus est, ita & martyres, quanuis criminum rei, fuso sanguine propter Deum, omnino cunctis peccatis carebunt. Cæteri sancti, quanuis candidam & odoriferam vitam ante Dei oculos habuerunt, de hoc seculo securi non recedunt, sed circa extrema infinita angustia laborant, nescientes vtrum eorum vita, munda ab eo iudicetur & digna, cuius comparatione sunt immunda omnia. Martyrio autem stat sua ratio, res tuta & singularis gloria: quam accipete pro dono Dei meruit rara auis terrarum, felix infelicium nostrorum Adalbertus temporum. O quam beatum, ô quam gloriæ plenum ita mori, vt non appareant vlla peccata: quoniam quæ secundum fidem lauantur in baptismo, extinguuntur in martyrio. Iam quanta dignitas, quanta securitas lætitiæ? O quales opes & diuitiæ, claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus: & aperire statim interiores, vt videantur angeli & Deus, cuius pulchrum est omne quod fecit, & pulcherrimus ipse. Nec erit iam vllum malum, quia eo peruenitur, vbi adest omne bonum. Vbi quid ignorat, qui omnia scientem nouit? quid non habet, qui omnia habentem habet? Vbi quem non potest adiuuare miserum, cui est præmium Deus, ostendens illi seipsum? Harum sententiarum habemus te testem clarum, qui in hoc mundo positus, morum virtutibus viruisti, & in his seruata humilitate, mirabilius claruisti: nunc pro Christo mortuus, cęlesti beneficio & miraculorum dulcedine clarior, immo clarissimus innotescis. Palam loquebaris, sub cælo nihil speciosius, nihil quicquam esse suauius, quam pro dulcissimo Iesu Christo dulcem ponere vitam. Et nunc monstras quam bene & feliciter viuas, quando ad tua ossa mortua tot salutes exeunt, tot signa sine tædio currunt.

Homines impij irruunt in sanctum virum, & socios eius.

Luc. 22. Ioan 10. Matth 26. Iob 41.

Martyrij prærogatiua.

Miracula ad eius sacra ossa.

7 Lanceis est confossus in parasceue.

XXXII. AIVNT, qui illi agoni interfuerunt, quod nec verbum vnum ediderit pallens episcopus, nisi quando ligatum ad montis supercilium duxerunt, vbi septem lanceis pulchra eius viscera forarunt, ad illum tunc, cuius lancea debuit ictum, & toruo adspectu occidendum martyrem in loco statuit, hoc vnum verbum, Quid vis? pater exili voce interrogans fatur. Habes, quod semper volebas mori, passus pro desiderato Christo, hac die felix victima factus, qua die Saluator pro te & pro mundo est crucifixus, & ipse tunc sanans languidum magnum, totum hunc mundum, nunc vero te faciens martyrem suum. Ne timeas periculum, eo quod est mors amara, mors anxia. Nam si esset nulla mortis molestia, canente mellifluo Gregorio, non esset tanta martyrum gloria. Septem donis ditauit te Christus, virtute multa fluxit tibi gratia sancti Spiritus: nunc in eius honorem septem lanceis confixus, amplectere desiderabilem Christum. Quicquid peccasti in hoc tempore, quod voluitur septem diebus, expians & expurgans septem vulneribus, calca abyssum & terram sub pedibus: vltra omnem creaturam scandens, apprehende dulcem creatorem. Beatus homo, quem possedit gloria paradisi, quem accepit confessio & pulchritudo ante oculos Dei, vt sapiat ex sententia, quæ solet dicere, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligẽtibus se. Vocat nunc te cor contritum, vocat nostrorum temporum infinitus error: clamat tibi felicissime martyr nostrarum miseriarum magnus clamor. Tu cum purpureis proceribus in conspectu Dei delectatus, tu cum suauisonis angelorum vocibus intra sancta sanctorum epulatus, ne obliuiscaris veros captiuos, non sentientes, in quanta tribulatione versemur. Tu qui multa potes ad regis chortem, fac nobis legem & iustitiam de iniquo odio tantorum hostium: quia & nunc cum Christo regnum tenens, necesse est illud Satyricum depromas:

1. Cor. 2.

Author inuocat S. Adalbertum.

O curas hominum, ô quantum est in rebus inane.

Ad grandem miseriam necessarium est magnum adiutorium. Veniat tecum non vnus sanctus: salus hominum quorum est ars, stet mecum angelorum sana pars. O amor, qui regis omnia cælo, respice miseras terras animo benigno, in quibus hoc æuo magna grassatur iniquitas. Fac quod feci sti, terra factus propter pietatem, fuso sanguine propter nimiam charitatem. Dic tu ante omnes, dic ex quibus nouus martyr enatasti, dic bone Adalberte: Deus optime, miserere nostræ Lunæ varios labores, compesce æstuantis auaritiæ in immensum crescentes errores: qui meretricis pulchritudine amorem Dei, maxime hoc æuo, commutare volunt in amorem seculi, bonum dicentes, malum in fine ferentes. Promittunt delectare, & faciunt laborare: dicunt se adiuuare, & non nisi nocere nouerunt. Quibus conuenit illud poëtæ.

Fistula dulce canit, volucrem dum decipit auceps.

Luc. 9.

immo conuenit illud Euangelicum: Quid proficit homo, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? Quod flet in sacro eloquio, qui securus sui, de nostro periculo timidus est: quia stantes inter mille globos nunquam dormientis diaboli, habentes & ingenitę naturę centum pericula, nutrimus adhuc auaritiæ sæuam

pestem,

pestem, vt res extra nos, perdat intus nos. Eheu, inquit, in præsentium rerum voluptatibus positi, quo amplius concupita acquirimus, eo ampliùs os patens auaritiæ in immensum aperimus. Nescio, miseri quid simile patiamur: post expletionem voluptatum ampliùs esurimus, & adeptis carnalium rerum oblectamentis, nunquam dicimus, Sufficit. Hoc est commune malum omnium, maxime hæc est miseria mea, & si qui sunt, mei similium: qui non nisi spiritualia debuimus, prope sola carnalia cogitamus. Si quid potes, immo quia potes, nostris medere vulneribus. Sed ad rem.

XXXII. PRIMVM dux & magister nefariæ cohortis, furore igneus, perforat penetralia cordis. Post saliente malitia & currente manu, cæteri scelus perագunt. Vt autem ostenderet clemens diuinitas, quam soluta essent seruo suo carcer seculi, compedes magnæ & peccatorum vincula cuncta: postquam sanctum corpus secarunt, nemine soluente, ligatæ manus per se solutæ sunt. Ipse vero amicam mortem amplexus, quam semper sequens dilexit, in modum crucis manus extendit. cadens cadauer matrem terram occupat, anima sancta ad vitam feliciter intrat, admirans risum Dei & gaudia canentis cæli. Reliquisti sub pedibus pulchrum hoc, quod apparet: experire nunc quod intrinsecus latet: post fletus hominum transi in lætum numerum angelorum, vbi te vident læti omnes sancti, maxime martyres Christi. Adhuc vltra angelum martyr ad martyrum regem ascende cum gloria, ad omnium Saluatorem, ad ipsum, à cuius conspectu fugit cælum & terra: loquere facie ad faciem, quasi homo ad amicum suum. Effugisti quid non amaritudinis? quid non habes dulcedinis? Vbi sunt altæ contemplationes internæ refectionis: vbi est cibus & potus, laus perpetua creatoris. Ipsa die, dicunt, dum quidam presbyter Missam faceret, & sacras hostias iuxta ritum religionis offerret, releuans spiritus ad aures dixit, vt beati martyris Adalberti suffragia laboranti mundo imploraret. Paret ille libens monitis diuinis, & intra memoriam sanctorum martyrum Adalbertum vocat, vt nostris erroribus apud diuinam misericordiam mactata hostia intercedat.

Anno 997. S. Adalbertus crudeliter necatur, vide Bar. hoc año Dubrau. lib. 6 hist. Bohem. Antesignanum huius S. Adalberti cædis auctor vitæ S. Adalb per Canis. cap. 45. Siggonem vocat.

Apoc. 20.

XXXIII. IGITVR impij viri duos fratres misericorditer ligatos secum ducunt, & sancti viri nobile caput à reliquo corpore separant, atque sub fida custodia vtranque partem asseruant. Ne putes religionis causa id eos facere, qui non nisi prophana sapiunt: à Duce finitimo Boleslao grandem pecuniam accepturos se sperant, vt res erat, quando reuerendissimum corpus & caput, thesaurum desiderabilem vendunt. Vos quidem fecistis pro vestra insania: sed ô qualem imprudentes peperistis beatitudinem. Volenti illi vos conuertere ad Christum Saluatorem, vos nolentes conciliastis immortalem dignitatem. Passus est preciosissimus martyr Adalbertus, qua die pius Georgius est saxo tritus. Bene autem ambo vno die, quia se petentibus vterque bonus affulget crebris miraculis, & præsto est ægris mortalibus. Ecce iterum boni, iterumque & crebro mihi estis appellandi. Loquimini ad cor cæli, surgat stella maris, iungat se angelus bonus, & propitius Petrus sequatur & omnis sanctus. Propter Deum loquimini bonum de viuis miseris, bonum in conspectu principis: Præstante Domino Deo propter dilectum Filium in Spiritu sancto, cuius est gloria, hominum salus, regnum & imperium, sana pars angelorum: cum quo fuêre & sunt & veniunt aurea regna immortalium seculorum, Amen.

Duo eius socij vincti abducuntur.

VITA EIVSDEM S. ADALBERTI PRAGENSIS EPISCOPI PRVSSORVM, BOEMORVM, POLONORVM ET HVNGARORVM APOSTOLI,

auctore coæuo item anonymo; quam ex membranis MSS. Monasterij VVindbergensis in Bauaria, in finibus Boemiæ, habes apud Henricum Canisium tom. 5. Antiq. lect. Est autem hæc diuersa superiori, in qua stylum mutauit F. Laurentius Surius. Baronius memorat se legisse hanc eandem Romæ.

I. EST locus in partibus Germaniæ, diues opibus, præpotens armis, ferocibusque viris, quem incolæ Boëmiam cognomine dicunt. huius maxima pars infidelitatis errore præuenta creaturam pro creatore, lignum vel lapidem pro Deo colunt; plerique vero nomine tenus Christiani, ritu gentilium viuunt, quibus causa periculi, fit res salutis. Nonnulli tamen ex eadem gente & bene credunt, & pro spe futuræ mercedis bona opera agunt.

Boiohemi nomine tenuere, inquit nobilissimus M. Velserus libro 2. rerum Boicarum, initio, quem vide.

Boil in medio saltu ad Albis fontes, loco aperto, vberes agros, manfaro

II. IGITVR in illis finibus, vbi Christianitatis religio pulcherrima floruit, erat vir † Zlaunicus nomine potens in honore & diuitiis, amore iustitiæ, ac operibus misericordiæ perrarus ciuis, vir magnus inter eius terræ habitatores, auro & argento locupletissimus, inter delicias fidus custos diuinæ legis, ambulans solicite iuxta præcepta Sacerdotum, charus toto populo, sed proprie amicus pauperum. Hic accepit vxorem dignam generis sui, & ipsam honestis moribus plenam, quæ audiendo verba vitæ plus sitiuit, eademque operando famem non expleuit, nec delectabatur matronarum pompis, nec auro lapidibusque preciosis, pro minimo ducens quæ stulti maxima putant. Sancta erat moribus, sancta sermonibus, fortis, vt dicunt, in ieiunio, familiaris Deo in oratione, mater lugenti pupillo, peregrino & viduæ gratissima soror. Pro his ergo & his similibus, quas ambo egerant virtutibus, honorauerunt eos nobiles & diuites, & coluerunt maxime pauperum turba.

Parentes S. Adalberti. † Primæ duæ literæ in m. spene erasæ erant, à manu, quę nomen corrigere voluit.

dignitas apud Dubrauium qui lib. 6 histor Bohem hæc: Slauonicus, Libicensis Comes (sic enim qui vicariam Principis iurisdictionem per arces, vel oppida administrabant, tunc appellabantur, vt nunc quoque apud Hungaros, Comites vocantur, & apud Polonos Palatini) Voytichium, egregia indole iuuenem, quem in aulam Cæsaris mittere destinarat, mutata sententia, Magdeburgum misit, vt ibi eisdem præceptis, in eodem quo Dethmarus cœnobio edoctus erat, imbueretur. Vxor apud Dubrauium ib. in margine vocatur Stresilaua, quam miliaris ait fuisse ex genere Sclauorum nobilissimo.

Nomen & regionarim filium suũ institutis & auctor familiaris

III. ITAQVE cum de tam prenobili coniugio sancta proles merito foret nascitura, inter magnanimos iuuenes, quos procreauerant, natus est illis puer speciosior cunctis, cui post in sacri Baptismatis lauacro datum est nomen Woytech. Iste quatenus esset futurus cum ignoratum fuerit, parentes pepercerunt formæ eius, & præ nimia pulchritudine, quam habuit, destinauerunt eum seculo. Quidquid autem pius error, vel mala venia parentum in hoc deliquit, mox culpæ proditor cælestis iræ gladius correxit. Cerneres namque infantuli corpusculum subita magnitudine excreuisse, & præ nimia inflatione ventrem toto corpore maiorem. Sic in horas dolore maiore, periculum mortis imminere cœpit. Turbantur parentes, decurrunt vbertim lachrymæ patris, & curuis vnguibus lacerat ora pallida nutrix, stant mœsti fratres, sæuit dolor inter viscera matris; nec vox, nec animus, nec color certa sede manent. Tandem sub ipsa morte confugiunt ad pium & misericordem Dominum, & quæ pro hominum necessitate plus omnibus Sanctis succurrere solet, Matrem Domini appellant. Inde veniunt ad templum cum magna humilitate ac deiectio-

Nascitur & vocatur Woytech. Voicechus sonat exercitus consolationum inquit auctor superioris vitæ S. Adalberti.

deiectione cordis, ponentesque puerum supra Altare sanctæ Mariæ, votum placabile vouerunt eum Domino.

His ita factis auersa est indignatio Dei, & extenuato ventre, puer pristinæ redditur pulchritudini. Parentes ve- IV.
ro qui causa huius mali erant, pœnitentia ducti, glorificauerunt Dominum, qui pro melioratione hominum iræ suæ flagella disponere nouit. Puer autem proficiens ætate & sapientia, vbi tempus erat, Christianis imbuitur literis; nec egressus est domum patris, donec memoriter didicit Psalterium. Proinde pro discendis liberalibus studiis misit eum
Magdebur. gen mittitur. pater ad Archiepiscopum Adalbertum, qui ab eo, quod verbis docuit, moribus & vita nusquam recessit. Præerat autem idem sacræ vrbi, quæ latinæ virginum ciuitas, græce Parthenopolis vocatur, vrbs quondam nota populis, & vna ex magnis vrbibus, dum primus Otto sceptra regalia rexit, nunc autem pro peccatis semiruta domus, & malefida statio nautis.

* *Athericus, alij Othricum vocant.* Confirmatur & vocatur Adalbertus. vide Dubrau. li. 6. hist. Boëm.

Ipso tempore erat Magister scholarum * Ohtricus quidam Philosophus, sub quo turba iuuenum & libero- V.
rum copia multa nimis crescente studio floruerunt. Ergo Archiepiscopus ille, puerum cum magna charitate suscipiens, dat sibi confirmationem sacrosancti chrismatis, & suo nomine Adalbertum appellans, tradidit scholis. Aderat sibi discenti Spiritus semper indiuiduus comes, & currunt diuite vena ingenium, ratio, & sensus. Toto autem tempore scholaris studij, non æmulatus fuerat facientes iniquitatem, non stetit in consilio eorum, quibus erant inutiles actus, & puerilia negotia; sed mox vbi longius aliquo positus Magister ei locum præbuit, occultis itineribus ad SS. Martyrum domicilia confugit, vbi secundum mensuram temporis orationum vota persoluens, rursum ante occursum magistri loco suo resedit. Noctibus quoque, vt opus suum bonum ab humanis laudibus occultaret, circuit pauperes, debiles, & cæcos, quibus secundum modum miseriarum amica solamina præstat. Verum ne à bonæ operationis studio cessaret, pater & eius optima mater omnia sufficienter dederunt; quin & magistro suo aurum & argentum, & quæcunque oculis hominum dignissima erant, offerentes, chari filij doctrinam magno pretio emerunt. Ille vero indefesso cursu ad omne virtutum exercitium, semetipsum semper extendens, inter suos collegas pulcherrimus processit. Recessu magistri quando cæteri inanibus ludis & ioco laborem legendi minuerunt, ille Dauidici nectaris mella degustans, spirituali risu se solatur, quando illi prandentes in angulis scholæ, dulcia obsonia magistro furantur, ille furtiuas orationes Dominæ suæ mittens, Angelicam dapem sibi mercatur.

Mira eius simplicitas.

Videamvs nunc inter alias virtutes, quas habuit, sanctæ simplicitatis quam ditissimus erat. Quadam die dum VI.
iret de scholis, vnus qui erat socius itineris, prætereuntem puellam humo prostrauit, de causa ludi eum desuper proiecit; concurrunt scholares, & quidnam foret acturus, cum ingenti cachinno expectant. Ille autem quia vestitam virginem tetigit, O bona stultitia! iam se nupsisse verissime credidit; inde erigens se, dein visa virgine, dedit se bene simplex puer in amarissimas lamentationes, atque continuo imbre oculos humectans: Heu me, nupseram inquit; & criminis machinatorem digito monstrans, Hic me nubere fecit.

Hæc & similia his Deo plenus infantulus iam tunc agendo, multorum oculos in se defixit, mirantium eius a- VII.
cta ac dicentium, Benedicens benedixit hunc puerum Deus, qui infra limina pueritiæ adhuc positus, ad optima quæque sic arduus surgit. O ter quaterque beatus, si hæc humanitatis studia tota deuotione adimpleuerit, & arrepti operis cursum congruo exitu terminauerit. Quibus vero cognitus erat pater & eius mirifica mater, Non est mirum, aiunt, si tantus est de tantis parentibus ortus. patris iustitia floret in eo, & maternæ pietatis imago in purpureo pectore vernat. Quot annis studuit, incertum est: sed quia secularis Philosophiæ scientissimus erat, nouimus omnes. quem Dominus, credo, ad hoc humanæ Philosophiæ studere voluit, vt post diuinæ sapientiæ montes faciliore gressu scandere posset; aut potius seculi amara paruulus potare debuit, vt post vir factus Dei, dulcia auidiore animo hauriret.

† Ohtricũ & Ottonem II intelligit. Successit autem Othricus Adalberto Archiep Magdebu sed eodem anno, quo electus, 983 dum iret Romam, obiit.

Posthæc † magister scholarum Imperatoris seruitio adscriptus, accessit in regiam curtem. At, Archimandrita VIII.
Adalbertus debitum naturę persoluens, ex hoc pelago ad littora sempiternę beatitudinis transuolarat. Alumnus autem ille patriam, charosq; propinquos reuisens, sub sacræ ciuitatis Pragæ † Episcopo, arma Christianæ militiæ militaturus assumpsit. Nec multo post cœpit languor pessimus eundem Episcopum, & detestabili fine clausura venit ei vltima dies. Nam in extremo anhelitu, cum tamen adhuc magna pars animæ superstes foret; astantibus, quorum ille adolescens vnus erat, hanc fabellam ægra voce retulit. Heu mihi qualis eram, & quantum mutatus ab illo; qualem me nunc esse vellem! Heu me miserum! Perdidi dies meos; iam pœnitentiæ fructus nusquam. Perij. vbi nunc honor meus & inanes diuitiæ? O caro putribilis, & esca vermium! vbi nunc gloria & pulchritudo vanitatis tuæ. Decepisti me, decepisti fallax seculum; promittens mihi annosam ætatem; & ecce insperatæ mortis gladio male interemisti animam meam. Sed meum scelus vtcunq; veniabile erga pium Dominum foret, nisi quod commendatæ plebis scelera ad cumulum miseriarum accedunt. Voluptates enim & desideria eis pro lege erant, nec prohibui furentem, nec prohibere potui sponte pereuntem populum, qui adhuc hodie nil sciunt vel faciunt, extra quod digitus Satanæ in eorum cordibus scripsit. Væ mihi, quia silui. hoc est quod dolet, dolebitq; in æuum. Nam ecce diræ mortis victima, in infernum recta via proficiscar, vbi vermes mei non moriuntur, & ignis meus ardebit in æternum, & vltra. Sic ait & citius obdormiuit, factusq; est planctus magnus super eum. Timuerunt autem timore magno; sed præ omnibus adolescens Adalbertus, qui his diebus deliciosus miles erat, nocte eadem sacco indutus cilicino, & caput cano cinere respergens, singulas circuit Ecclesias, pauperibus quoque, quæ habuit large dispergens, se & causam suam precibus Domino commendauit. Ipsi autem Episcopatus honorem iam tunc aliqui tacitis promissionibus, nonnulli publico sermone promiserunt.

† Dethmarum siue Diethmarum Saxonem intelligе, de quo fusè Cosmas Pragẽsis Decanus in Chro. Boh. f 12. & Dubra. l 6 init.

Principem terræ Bouflaum fuisse habet Dubra. lib. 6. De electione Adalberti in Episcopum.

Post mortem vero Episcopi non longe ab vrbe Praga factus est conuentus desolatæ plebis, vna cum principe IX.
illius terræ; & fit diligens inquisitio, quem pro illo ponerent. Responderunt autem omnes vno ore: Et quis alius, nisi indigena noster Adalbertus, cuius actus, nobilitas, diuitiæ, ac vita cum honore concordant? Hic quo ipse gradiatur optime nouit, hic etiam ducatum animarum prudenter administrat. Eodem die dominico, quando hęc electio facta est, quidam validissimo dæmone raptus, fertur in Ecclesiam, vbi sedes Episcopalis est, & cœpit palam confiteri mala sua, quorum sibi conscius erat. Tunc conuenerunt ministri dominicalis mensæ, orantes pro eo, & sacris verbis inimicum prosequentes. Exclamauit autem per os illius impurissimus dæmon, dicens: Quid mihi & vobis? Venistis detrudere me de hoc habitaculo meo? Quid prodest vos iactare inania verba? Ergo illum, qui sessurus est in ista sede valde timeo; cumq; illum video vel audio, non ausus sum stare. Et continuo spumans dæmon murmura & horrisona verba ingeminat, & diris dentibus diu infrendens, ad vltimum exiuit, homine sano. Die postero ante ortum solis venit nũcius dicens, Quia heri Dominus Adalbertus consensu publico electus est in Episcopum. Concurrunt populus cum Clero glorificantes, & gratias agentes Domino, quia volens nolensq; nequam spiritus confessus est electionẽ illius.

Non tam æquus in Ottonem hic alter auctor vitæ S. Adalberti.

Rediens interea de Saracenico bello, adiit Veronam Imperatorius apex, scilicet Otto secundus, cui fuit ma- X.
nus in prælio fortis, in paruo corpore maxima virtus, Augustus melior bono patre, &, vt fama meminit, per omnia Cæsar Christianissimus. Idem tunc victor, & victus, pro recolligendo milite huc venerat, volens vltum ire damna victoriæ;

ctoriæ; sed nesciens, quia mors eum proxima pulsat. Ad hunc ergo Sclauonica manus perrexit, ferens legationem de parte Ducis, & obtulit electum Episcopum; rogans eius manu popularem confirmari electionem. Non minus Imperator eorum dignæ petitioni adquiescens, dat ei pastoralem virgam; & cuius suffraganeus erat, Magontino Archipræsuli in Episcopum direxit consecrandum. Consecratus ille festo amicorum Domini IESV Petri & Pauli, multo * comitatu equitat in dulcem patriam. Equus autem, cuius tergo insederat, non more frementium equorum, nec properis cursibus gradiebatur, neque auro & argento * portat fulgentia frena; sed in rusticum morem tota * canabe ora strictus incessit ad arbitrium sedentis.

Consecratur à Willigisio Archiep. Moguntinens. * *equitatu, Bar.* * *portabat.* * *canape ore.*

XI. VENTVM est ad sanctam ciuitatem Pragam, vbi Dux * præcliuis Wenezlaus * quoddam regnum tenuit. ac in Dei seruitio viuere, suum egregie perduxit. Postea vero sub impij fratris ferro, nobile martyrium consumens manifestis indiciis ac ingentibus hodie vsque miraculis sua merita probat. Ibi nouus ille Pontifex vincula pedum soluens, nudo pede intrat vrbem; huic humili & contrito corde orationis iura persoluens, magno gaudio, ciuium Episcopalem cathedram obsederat. Erat autem cunctis diebus Pontificatus Episcopij sui pie ac fideliter seruiens Domine distribuit in quatuor partes; primam partem pro necessariis vel ornatibus Ecclesiæ, secundam Canonicorum cõmoditatibus adscripsit, tertiam vero in agmina pauperum profluа miseratione expendens; vltimæ partis summulam pro suis vsibus seruat.

* *procliuis an præclarus.* * *V Venceslaus.* Martyrium eius habes 28. Septẽb.

for quondam aut quota, pro aliqua parte. a Bona Ecclesiæ qui distribuerit

XII. PRÆTEREA omni die festo plurimos pauperes ad misericordiæ opera vocat, quæ eis necessaria erant, affluente copia ministrans. Item quotidianis diebus ter quaternos habere solitus erat, quos in Apostolici nominis honorem dape & potu satiat. Raro autem extra festum aliquod, vidit eum meridianus sol manducantem, & nunquam media nox somno indulgentem. Stat lectus altis plumis, & ostro rigidus, die oculos hominum pascens, nocte vero aut habuit fratrem Gaudentium, aut cœcum natum; extra quos suo cubili amicissima familiaritate iunctos, & se tertium, nemo quartus recubuit in vna domo. Ipsi vero nuda humus, vel * lene cilicium, & lapis pro capitis sustentaculo somnum dabant. Nunquam saturo ventre iuit dormitum, & nondum expleto sopore surgit ad solitæ orationis conuiuia. Corpus vero, & corporis incentiua acerrimis attriuerat ieiuniis, nec vlli vnquam voluptati animum dare volebat Parua quies oculis, & nulla venia est * defectis pedibus. Iustrauerat enim carcerem, & carcere positos, quorum longa series & infinitum agmen erat. Nulli plus nota propria domus, quam sibi erat, quis, quo nomine, & in qua parte cubaret infirmus, aut quot capita rediuiua salus vitæ, quot fatalis hora mitteret leto. quorum omnium post pia obsequia sacri seminis, seruus erat, ad caminum decurrit, & satione peracta, vnde viuerent propriis manibus se laborasse gaudebat. Hinc viator intrepidus aderat, sacris ædibus sępius Domino precator importunus cœlestes fores pulsat, nunc longis genuum flexionibus orationem protrahit, nunc ægra suspiria cordis multo flumine rigat. De completorio vsque ad primam non exiit sermo de ore eius, & ad instar Monachicæ professionis, nocturna silentia seruat. Post primam pastoralibus causis studia sua impendit, audiens diligenter, quid cum prædato paupere peregrinus & vidua eiularent. Quando autem exteriore cura vacabat, vsque ad Missæ celebrationem Dauidicis vtitur colloquiis. Homini non locutus est verbum, quamdiu dominicæ mensæ infulatus astitit, & supra sancta sanctorum immolat angelicum panem. Post aut opera manuum laborat, aut cum charis capellanis sacræ lectionis cibaria degustat. His ociis longum diem, talibus negotiis totam ducere noctem, hi sibi mores, hoc studium, hæc erat meta viuendi.

Eius vitæ ratio. * *leue.* * *f. defessis.*

XIII. POST completorium cum solitis orationibus incubaret, quidam pauper cui nihil præter vitam & membra impius latro reliquit, miseris vlulatibus templi ostia pulsat; quo audito cum de erogatis opibus nullæ superfuissent; cœpit curiosius excogitare, quid illi dare posset: & cum nihil aliud occurreret, ingressus cubile, quod solum habuit, tulit inde sericum puluinar. Cui abstrahens sericum, plumas circumquaque per domum respersit; deinde ad iacentis mendici clamorem recurrens, inanem purpuram in rugam complicuit, & per coëuntium ianuarum foramina emittens, hoc fertili dono manum pauperis accumulauit. cuius furti autor cum lateret; cumque Wiliço domus suæ præpositus hoc inter pueros asperius inquirere vellet, prohibuit eum, dicens: Nequaquam inimicus homo hoc fecit, sed qui indigens erat, forsan pro explenda necessitate assumpsit.

Benignitas eius in pauperem.

XIV. INTER hæc sancta opera non desierant pluere prædicationis pulchræ verba. nec sibi solum bonus, sed cum plurib⁹ cœlestium gaudiorum particeps esse voluit; singulis compassione proximus, & præ cunctis in contemplatione suspensus: sic alta petens, vt proximorum infirma non despiceret; sic infirmis proximorum congruens, vt alta petere non desisteret; sic discretionis artem seruare nouit, vt esset in eo, & iuste consulens misericordia; & pie sæuiens disciplina. Ipsi autem contraria voluntate ad carnalem sensum relapsi, bonum pastorem sequi noluerunt. Nouo quippe modo cum essent cœlestibus bonis pasti, peccatorum fæcibus explebantur. Ille spiritalibus adiutoriis * claues suas præmunire instat; illi destruere, quod fecit, diabolicis impugnationibus festinant: Ille à captiuitate dæmonum, & vitiorum populum liberare parat; illi eo arctius se in omni peccato obligare non cessant. Vidit ergo Episcopus, quia diuinis legibus aduersum ire, omnibus modis festinauerunt; vidit, quod obdurato corde in Deum grandia quæque, & noua scelera adimplere meditantur, vidit optimæ gubernationis fruſtrari lacertos, plus etiam obesse sibi, quam populo prodesse. Deflet ergo peccatum, & amarissimo luctu prosequitur damna perditæ gentis. Ad vltimum cogitat, melius esse relinquere, quam in cæco & sponte pereunte populo operam perdere, quod maxime de tribus causis actum esse dicunt, qui huius rei ordinem, ipso narrante, compererunt. Prima & velut principalis causa, propter p ures vxores vnius viri. Secunda propter detestanda coniugia Clericorum. Tertia propter captiuos & mancipia Christianorum, quos mercator videns infelici auro emerat, emptosque tot Episcopus redimere non potuit. In somnis quoque apparuit ei Dominus suscitans eum, & de lento sopore surgere iubens. Inquit ille: Quis es tu tam imperiosæ auctoritatis, vel cuius rei gratia quietem frangere iubes? Respondit: Ego sum IESVS Christus, qui venditus sum, & ecce iterum vendor Iudæis, & tu adhuc stertis? Ille expergefactus secum tacito corde pertractat, quidnam hęc visio vellet. Admonet soluendæ quæstiunculæ socium, elegantem virum Williconem. Hic honore præpositurę præerat cæteris. hunc vir sanctiss. consiliorum suorum participem fecit, cui cum suam visionem exponeret, respondit in propria verba, & cogitationes ille mitissimus heros: Quando venduntur Christiani Iudæis: hanc venditionem patitur IESVS Christus cuius nos sumus corpus & membra, à quo mouemur & sumus.

Boëmorum peruicacia * *leg. caulas.* Triplex causa cur S. Adalbertus Boemos deserere cogitarit. Visio S. Adalberti.

XV. HÆC S. Episcopus æqua lance perpendens, & ab imo cordis longa suspiria trahens, amplius stare timuit; sicque consilio doloris accepto, venit Romam, & Apostolicæ sedis pontificem, quid in tanto suo populique discrimine agendum foret, gemebundis quæstionibus inquirit. Commendatus, inquiens, mihi grex audire non vult, nec capit sermo meus in illis. iniquorum pectoribus dæmoniacæ seruitutis imperia regnant; & ea regio est, vbi pro iusto virtus corporis, pro lege voluptas dominatur. Ad hæc Apostolicus: Fili, inquit, quia te sequi nolunt, fuge quod nocet. Operæ pretium est enim, si cum aliis fructũ facere non potes, vel teipsum non perdas. Quare in eo consilio arripe tibi ocia contemplationis, & sede inter eos, qui vitã quietam in studiis dulcibus & salubribus agunt. Hac itaq; velut diuina re-

Romam proficiscitur & Benedictum septimum consulit vide Bar. an. 983. Licentiam à Pontifice

sponsione

dimittendi Episcopatum impetrat. Vide Leon. Ostiens. lib 2. cap. 17. Baron. anno citato.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

sponsione animatus, cum ad futura sanctorum gaudia ardendi desiderio anhelaret; statuit secum, natale suum solum, notioresque populos derelinquere. vult pro Domino peregre proficisci; atque velut sub alio sole, inopem ducere senectam. Omnia dura & aspera pro dilecto Iesu dulcia sibi visa sunt; pro diuite Christo angustam pauperiem pati, non tam labor, quam ingens, amor erat. Post hanc suæ mentis deliberationem, argentum pauperibus large distribuens, Episcopalem cameram euacuauit.

† Hanc auctor familiaris S. Adalberti, vocat pulchrum lutum. * *f. Gaudentius.* Hierosolymam proficisciparat Leo Ostiēs. lib. 2 cap. 17. Bar. an. 903.

ERAT ipsis diebus Romæ Imperatrix augusta † Theophania, mater eius, qui modo regnat, tertius, & Deo iu- XVI.
uante, maximus Otto, cui pia cura circa pauperes cum summatibus viris, & bene quærentibus Christum sincerissima dilectio fuit. Hæc comperto quod gratia orationis exulans ille vsq; Ierosolymam pergere vellet, clam venire illum fecit, & argenti tantum, quātum iuuenis * Gaudentium vix leuare posset, pro viatico accipere fecit. quod eadem cōsequenti nocte pauperibus fideliter diuisit, atq; ab vno denario totum expendens, nil sibi retinuit. Deinde pueris remissis in patriam, mutat habitum, & asinum pro portandis oneribus mercatus, cum tribus numero fratribus socium iter assumpsit. Habens itaque animum Ierosolymis sepulchrum Domini inuisere, venit ad montem Cassinum, in cuius cacumine monasterium sedet, quod hoc in loco primus construere cœpit beatissimus Pater Monachorum flos & gloria Benedictus. Ibi quoque, vt Gregorij mellifluum os sonat, vltimam vitæ partem deguit, & veræ religionis exemplar omnibus, qui in Christo pie viuere volunt, digito conscripsit. Hic tum licet agnitus non fuisset, tamen Domino quod futurum erat, prouidente, honorifice hospitio susceptus est.

POST paucos dies cum iter cœptum agere vellet, accessit ad eum illius loci Abbas, & cum ipso admodum illu- XVII.
stres viri, hæc consilia velut à diuina arce ferentes. Via, inquiunt, quam beatitudinis acquirendæ causa cœpisti, longe est à recta via, & ab illa, quæ ducit ad vitam. Perplexitatibus quippe fugacis seculi carere magnanimi est; sed quotidie loca noua mutare minus laudabile est. Sicut enim hiberni maris inconstantia malum nautis; ita vagatio de loco ad locum periculum suis sequacibus minatur. stare autem loco, & supernis vsibus eo liberius perfrui, non nos; sed præcepta maiorum, virorumque fortium exempla tibi dicunt. Quod consilium prouidus heros non secus, quam diuinitus datum accipiens, ibi finem laboris & cætera errabundæ vagationis ponere cogitauit.

HÆC eo cogitante frustratur eum Deus, volens dilecti hominis desideria aliquantulum dilatare, vt quanto XVIII.
nunc amara primum & labore parata, tanto post dulciora fuissent. Nam cum ibi monastica lege viuere vellet, cumque à minimo vsque ad maximum omnes hoc libentissime vellent, repente attonitas † terribile verbum transuerberat aures. Et bonum est, inquiunt, vt stes nobiscum, hic monachicum induas habitum, hic Deo placiturum viuere ducas: nostras quoque Ecclesias nouo opere constructas, cum sis Episcopus, sacrare potes. Quo audito ille heros iam dudum intra se turbatus, hæc ira dictante reddidit: Vtrum me hominem vel asinum putatis, vt cum amota filiorum cura Episcopus esse desisterem, nunc sub nomine Episcopi vestras domos consecrarem?

† Quod non manserit cum Cassinatibus, eo quod videret se abillis coli, vt Episcopum, narrat Leo Ost. lib. 2 cap. 17.

Ad S. Nilum Abbatem pergit & ab eo Romam remittitur.

NEC mora iuit deorsum per montis conuexa, & quasi duorum dierum itinere acto, ad magnum virum Nilum XIX.
perrexit; cuius nobile meritum in monastico ordine, velut nouus lucifer in æthereo axe refulget: sub quo etiam duce ac diuinæ artis magistro discipulorum plurima manus Deo militarunt. Hi vero omnes propriis manibus victum quærentes secundum regulam sancti Patris nostri Basilij cælestibus vestigiis innituntur. Hac fama ductus aggreditur sanctum senem, & prouolutis genibus diu profudit lachrymas, quærens ab illo responsa, & amica solatia, quem intuitus domnus Abbas Nilus, cuius meriti in conspectu Domini viueret, iam in primo sermone cognouit; qui & vsq; hodie ita amore Christi feruentem, non meminit se vidisse aliquem iuuenem. Et recepissem te, inquit, dulcis nate, nisi hæc susceptio mihi meisque nocitura, tibi tamen minime esset profutura. Etenim vt iste habitus & barbæ pili testātur, non indigena, sed homo Græcus sum; terra autem quantulacunque est, quam ego & mei mecum incolunt, illorum, quos tu bene fugis, propria est. Sed si quod Deo volente nimis vellem, vna nobiscum cohabitaueris; tollunt illi, quæ sua sunt; ego cum charis filiis expellor totus; tu de incerta re plus incertus eris. Quin imo accipe Patris cōsilium, & vnde digressus es, repete vrbem Romam; quo cum angelo bono te ducente perueneris, dominum Abbatem Leonem nobis amicissimum ex nostra omniumque persona salutes, atque epistolam nostram feras in hæc verba: autte apud se, quod plus volo, retineat: aut si ei difficile apparet, ad Abbatem sancti Sabæ mea vice commendet. Hac spe confirmatus regreditur ad sacratam arcem vrbium dominam & caput mundi Romam.

* *f. præesset.* A Leone Abbate tentatur. * *dura.*

INDE cui monasterio Abbas Leo * præfuisset, diligenter inquirens, ad sanctorum limina Bonifacij & Alexij, XX.
monstrante populo, perductus est. Postquam ingressus est, & cum Abbate copia datur fandi, obtulit salutationem & literas, quas miserat Abbas Nilus: quibus perlectis, vt ex longo vsu spiritum probare doctus erat, priusquam recepisset illum, arguta arte cuncta explorat. Primum incepit indignationem simulare, quis qua mente præditus esset, auerso vultu indagare, aspera & dura illi prædicens, cunctaque arcana mentis eius sagaci ingenio perquirens. Iustum vero ac tenacem propositi virum, nec * dira hominis responsio frangere valuit, nec venientium tentationum minæ à semel arrepta voluntate reuocare potuerunt. Abbas vero Leo vbi non solum auertere à suo proposito, sed etiam dira prædicando plus accendere poterat, accepturum se fore illum pollicetur. Statuit autem Dominum Apostolicum cum humiliato Antistite prius conuenire; vt quidquid agendum foret, tanti patris sententia, suorumque Cardinalium consilia deliberarent. Post hæc rite peractis omnibus, qua die Dominus discipulorum suorum pedes lauit, ac linteo exterfit, monachalem habitum sanctus ille Episcopus accepit. Sabbato sancto, quando baptizati catechumeni * criminalibus vinculis soluuntur, soluta est & ipsi capite pendens, cuculla. Hinc secūdum regulæ morem, fratrum numero addictus quærendum angusto calle cœpit ardentius cupere Christum.

Monasticū susceipit habitum. * *crinalib.*

DVO autem ex fratribus, qui cum eo erant, iam dudum videntes, quia se monachum facere vellet, non XXI.
bene relicto clipeo fugam dederunt. Solus vero Gaudentius, exemplo constantis viri, remanens cum beato viro, Monachicam atque probabilem conuersationem consecutus est: qui etiam sibi carne & spiritu duplex germanus, & ab infantia semper fidissimus comes adhæsit. Ipse vero omni obedientia ac humilitate ambulans inter fratres, contra bella tentationum, vitiorum intrepidus tyro accingitur; in cogitationibus suis ad humilem confessionem semper confugiens, quassatæ mentis arcana spiritalibus viris pandere non cessauit. Cessante vero tentationum imbre, in nouam messem virtutum refloruit; ac post victoriam solito clarior eluxit. Processit ergo vt lux splendens, & creuit vsque ad perfectum diem. Obedientia, qua donauit eum suus Abbas, huiuscemodi erat, vt coquinæ fratrum aquæ ministrarios vsus humero apportaret; manibus quoque eorum lauandis simile obsequium ageret, sic se cunctis fratribus seruire lætatur.

Prou 4.

NEC moratur interea æmulus hostis, nunc aperto bello, nunc latentibus insidiis hominem Dei impugnaturus. XXII.
& cum testacea vasa, nunc aqua, aliquando vino plena portaret, prædictus hostis callido astu lapsus parat, ac vt confracta in partes spargerentur efficiens, sacri viri faciem ingenti rubore perfudit. Hęc dum multoties fierent, & ipse tot vicibus veniam prostrato corpore peteret, tandem vltor eius confusionis respexit ad hæc negotia Deus. Nam vna dierum cum fratrum mensæ apportaturus foret merum, offenso pede corruit ipse super vias, & vas ingenti cecidit super marmora lapsu. audit à longe pater monasterij, cunctique fratres per ordinem, quomodo labitur ille heros; nescientes

Cadens vas non frangitur nec vinum effunditur.

scientes quia hunc casum prosperrima aduersitas comitaretur; ita enim vas sanum & vini portio non minuta reperitur,ac si nulla facta foret ruina.

XXIII. ITEM nobilis quædam fœmina monasterium hoc causa orationis ingreditur, & cum charitatem ibi facere iussa foret,iam septem annis panem se non gustasse profitetur. ille vero hunc abstinentiæ morem pro infirmitate ei adhæsisse recognoscens, allato pane salutiferæ crucis signaculum impressit, ac deinde prandenti matronæ apponens. In nomine Domini mei IESV Christi, filia, inquit, manduca panem:non licet tibi sanctam charitatem violare, pro eius enim amore hoc parum prandij accipere iussa es. Ad hanc vocem credula mulier, panis munera degustans, cum gratiarum actione regreditur in domum suam. Ex hinc ergo communi cibo vsa est:rem nouam sibi contigisse ciuibus narrat,ac glorificat vox omnium Dominum Deum. Septennio abstinentem à pane restituit.

XXIV. NEC prætereundum est,qualiter cuiusdam Ioannis filiam,qui nunc vrbis Præfectus esse dignoscitur,atrocissimus febrium dolor vexare cœpit,quam cum homo Dei sacratissima sua manu tangeret, omnis languor corporis eius imperio abscessit. Febri laborantem curat.

XXV. ARCHIEPICOPVS vero Magontinus beati præsulis gregem sine pastore ire conspiciens, misit legatos cum literis, per quos Dominum Apostolicum de sancti viri reditu interpellat. Facta est Romæ synodus pro hac causa, & oritur vtrinque litigium grande, ex vna parte eorum qui monachum perdere timuerunt; ex alia eorum, qui pastorem suum cum auctoritate quæsierunt. Cumque inuicem pugnantibus sententiis vtraque pars diu decertarent; tandem dubiam, nunciorum Primas vix promeruit victoriam. Hic ipse Primas frater erat Ducis, cuius terræ, qui exigebatur Episcopus,præfuit. Tum Apostolicus non tam voluntate,quam iure Dei permotus talia respondit:Reddimus,quod iuste quærunt; * quamuis de bono Patre iam degenerassent Filij, & dabimus eum hac lege. Si audierint eum, teneant cum Dei benedictione, faciantque sub ipso fructum centuplum. *Si autem à consueta iniquitate sua recedere nolunt,hic noster absque periculo sui capitis malorum consortia declinet. Decretum Ioannis xv. anno 989. * *male merentes filij: sed dabitur eis hac lege. Bar.* * *hoc est,si ad voluptates suas & desideria luxuriante malitia redirent,absque periculo, Bar.*

XXVI. HÆC vbi dicta dedit, finita est synodus, & soluto cœtu redierunt quisque in domum suam. Abscedunt legati, monachis tristibus,& læto animo ac magna exultatione. Cumque emenso itinere Pragam venirent, eunt ei obuiam omnis ætas & sexus,& quasi cum ingenti gaudio acceperunt eum;dant manus ac promittunt omnia,velut qui de sua reuersione oppido gauderent; & secundum eius præcepta priorem vitam plenissime emendare vellent. Sed paulo post cœpit eos ignaua mollicies. Et neglectis prædicationibus itur in omne nefas. Veterum quippe vitiorum recordationibus præuenti, in carnalem partem relabuntur, & pereunt labor pastoralis,& diligens cura boni patris. Pragam reuertitur.

XXVII. INTER hæc luctuosum & miserabile crimen exoritur. Mulier cuiusdam nobilis cum clerico adulterasse publice arguitur.Quam[a] cum more barbarico parentes dedecorati cõiugis decapitare quærerent, fugit illa per celeres auras, donec voce & cursu vsque ad optatum peruenerat Episcopum. Volens autem de illorum manibus mulierem liberare,clausit eam in monasterio Sanctimonialium, quod sub vocabulo ratione sancti Georgij consecratum firmissimis mœnibus vallatur;clauim vero Ecclesiæ custodi fideliter commendat:credens, vt fœmina inter fœminas solatia doloris, & sub altaris defensione vitæ securitatem haberet. Crimen quoque in se referre voluit, vt se sceleris auctore magnum aliquid fieret, scilicet, vt pro pœnitentiæ fructibus, aut illam vitæ seruaret, aut ambo simul iussi morerentur.Qua voluntate,quia martyrij coronam exposcens erat, adimpleret vtique quod voluit, nisi eum prudenter Dominus Willico prohiberet. [a] Incesto fœdatam seruare conatur.

XXVIII. IMPIA manus interea absconsæ mulieri ferrum necemque parans,armato milite Episcopale forum irruperunt. Quærunt & contumacibus Episcopum dictis, qui contra fas, & legalia iura adulteram defendere vellet. Quod ille diuinæ contemplationis otio vacans, vbi aure percepit,cum velut diuisæ noctis hora esset,dicto versu fregit silentia, & in quo clausus erat,exiuit de templo.Deinde qui secum erant fratribus,pacis oscula libans:Bene valete, inquit, & pro me misero ferte pia vota Christo. Inde totus ardore martyrij flagrans, non tardiore desiderio & cursu, quam qui fugit hostem, sponte venit in hostem, ac medium agmen intrepido gressu incedens: Si me quæritis, inquit, præsto sum. Vnus autem ex illis, cui cum bonis semper læua voluntas erat, omnium ore talia respondit: Cassa spes martyrij te tenet, & nobilis gloria lethi. Errat pro certo hæc sanctitas, quæ nostrum vult fieri peccatum; non implebitur tua voluntas, sed agitur aliquid, quod plus dolet. Quia nisi hæc meretrix nobis citius reddatur, habemus fratres tuos, in quorum vxoribus,prole & prædiis hoc malum vlciscamur.Hæc dum furens sclauus contra Episcopum delatrauit, ecce corruptus auro proditor,adest,qui excerpens eos clam de agmine vocat,seque itineris ducem præbens,domum in qua clausa erat, domusque custodem manifestat. Custos vero tentus ab illis, nunc minis, amicis nunc affatibus, vt illam in manus eorum redderet,diu probatur. Ad vltimum mortis timore perterritus, non sic sibi creditam cruentis hostibus prodidit fœminam. Rapitur illa infelix,frustra pressis altaribus, & sub manu coniugis capitalem iussa est subire sententiam.Quod cum ille velut vir iustus facere nollet, sub gladio vilis vernulæ truncata pœnas male vsi corporis capite exsoluit. His atque horum maioribus popularis nequitiæ studiis cum sermo docentis Episcopi contraire nequiret, flet bonus pastor; quia in morbido grege signa salutis nulla inesse conspexit. Hinc pro spectandis sequentibus malis oculos claudere volens, dulcis Romæ mœnia reuisit, & naue monasterij mutat pastoralia frena. Congaudent illo redeunte monasticæ plebis sacra collegia, ac sanctitatis suæ amore pariter & vtilitate perfrunntur. Dilexerunt eum omnes, sed præ omnibus Abbas suus:qui & post se totis cohortibus fratrum præfecerat illum. Ille autem omni vtilitate & extremitate contentus, quanto magnus erat, tanto se cunctis inferiorem præbuit; quanto spiritualibus diuitiis diues, tanto in oculis hominum paruus,pauper, & despectus esse cupiuerat. Dicunt autem Abba & fratres eius de eo, quia in omni virtute ad vnguem perfectus est, & extra Martyrium vere sanctus erat, sic de die in diem semper nouus & seipso robustior succrescens ad diuinæ contemplationis fastigia velut castissima turtur euolauerat. Sponte se offert tumultuantibus amore martyrij. Romam ad monasterium reuertitur.

XXIX. VOLENS autem Dominus ostendere seruo, cuius meriti viueret in conspectu suo, monstrat ei per visum duos ordines in cælo,vnum purpureo,alterum niueo amictu:quibus sub diuersa specie singulare meritum,& propria merces:ambobus tamen esca & potus erat laus perpetua creatoris. Et facta est vox ad eum dicens: Inter vtrosque est tibi locus,conuiuatio mensæ, & aptissimus honor. Cuius rei visionem Abbati suo cum exponeret, non hoc de se, sed velut sanctissimus Paulus reuelationis suæ mysteria de alio homine narrat. Scio,inquit, huiusmodi hominem, cui Dominus per visum talia ostendit,& hæc ipsa donaturum se promittit.Hoc ipso tempore iter agit Romam Rex Francorum Otto tertius,pulchri Cæsaris pulcherrima proles. Decursis quippe puerilibus annis, cum iam velut lanugine barbæ floreret,tempus & virtus maior annis Imperatoriam sibi exposcerat dignitatem.Roma autem cum caput mũdi & vrbium domina sit, & vocetur; sola reges imperare facere; cumque Principis sanctorum corpus suo sinu refoueat,merito principem terrarum ipsa cõstituere debet. Summus ipsis diebus Pontifex acerrima febre correptus,corpus terræ,animam cælo, vtraque in sua dimisit exordia. Rex autem Otto alpium niues multo milite transmeans, iuxta sacram vrbem Rauennam regalia castra metatus est. Ibi in eius occursum veniunt epistolæ cum nunciis,quas mittunt* Romam Proceres,& senatorius ordo;primo illius aduentum, velut toto tempore paternæ mortis non visum, Visio eius. 2.*Cor* 12. Otto 3. Imp. Romam proficiscitur. Ioannes xv. Pontifex moritur anno 996 * *Roma vel Romani vi-*

detur legendum.

totis viſceribus deſiderare, ac debita fidelitate pollicitantur expectare. Deinde in morte Domini Apoſtolici tam ſibi, quam illis non minimam inuectam eſſe partem incommodorum annuntiant, & quem pro eo ponerent, regalem exquirunt ſententiam.

Bruno Ottonis ducis filius, nepos Ottonis III Imp. Pontifex conſtituitur Vide Dict. lib. 4. Bat. an. 996

ERAT item in Capella Regis quidam Clericus Bruno, ſecularibus literis egregie eruditus, & ipſe regio ſanguine genus ferens, magnæ indolis; ſed quod minus bonum, multum feruidæ iuuentutis. Hunc quia Regi placuit, à maioribus electum, Magontinus Archipræſul Willigiſus & ſuus collega Vdelbaldus Epiſcopus adduxerunt Romam. Proinde à Romanis honorifice acceptum ad hoc ordinati Epiſcopi Apoſtolico honore promulgarunt. Superueniens etiam Rex Romano more egregie accipitur. Deinde magno gaudio omnium Imperatorium attigit apicem. Lætantur cum primatibus minores ciuitatis, cum afflicto paupere exultant agmina viduarum, quia nouus † Imperator dat iura populis, dat iura nouus Papa. XXXI.

† Ex his confirmari, quæ de coronatione Ottonis III diſputat Baron. an 996. num 17 ait Caniſius.

Willigiſus Archiep S. Adalbertum Pragam remitti poſtulat. * *reuerſus.*

HIS temporibus Chriſtianiſſimus ille Cæſar, cui circa ſeruos Dei maximum ſtudium ſemper & diligens cura fuit, crebro alloquitur ſanctum Adalbertum, & habebat eum ſibi familiarem, audiens libenter quæcunque ſibi diceret: Archiepiſcopus vero Willigiſus veterem querimoniam canens interpellat, congeminat vota cum votis, & vt reportaret illum omnibus modis inſtat. In Apoſtolica quoque ſynodo canonum teſtimonia reuoluens, coram omnibus ſe iuſte petere clamat, peccatum eſſe ſingulis Eccleſiis maritatis ſolam Pragam viduari, iuſte poſcentibus benuolam aurem viduæ Eccleſiæ maritum ſuum præbere libera mente poſtulans erat. Rurſum ex itinere, quo * verſus eſt ad patriam, continuis literis hoc idem reiterare non ceſſat, nec dimiſit prius, donec pollicitus eſt Dominus Apoſtolicus facturum ſe eſſe quæ vellet. Triſtatus eſt autem homo Dei, quia linquere cogitur monaſterium: præſcierat enim, quia populum, cui paſtoralem curam debuit, à via ſua mala nemo flectere quiſſet. Sed triſtem eius animum hoc valde ſolatur; quia ſi in commiſſis ſibi animabus dignos fructus agere nequiſſet, extraneis & non baptizatis prædicator miſſus fuerat. XXXII.

ERGO multis lachrymis dulce monaſterium linquens, cum ſummæ diſcretionis viro Notherio Epiſcopo vltra Alpes proficiſcitur. Cumque velut duorum prope menſium iter ageretur, venerunt Magontiam. Vbi regreſſus ab Italicis oris Imperator commoratus eſt, cum quo vir Dei manſit bonum tempus, quia familiariſſimus ſibi erat, & nocte pariter ac die, velut ſanctiſſimus cubicularius, imperiali cameræ adhæſit. Hoc autem non ſic, velut ſeculi aliquo amore captus; Sed quia dilexit ipſum, & dulcibus dictis ad amorem cœleſtis patriæ accendere voluit. Nam die ſiue nocte, cum turba locum dedit, ſanctis alloquiis aggreditur illum, docens, ne magnum putaret, ſe Imperatorem eſſe; cogitaret ſe hominem moriturum, cinerem ex pulcherrimo, putredinem & vermium eſcam eſſe futurum: Viduis exhibere ſe maritum, pauperibus & pupillis monſtrare ſe patrem; timere Deum, vt iuſtum ac diſtrictum Iudicem: amare, vt pium veniæ largitorem, ac miſericordiæ fontem: ſollicite penſare, quam anguſta via, quæ ducit ad vitam, & quã perpauci, qui intrant per eam: bene agentibus eſſet vt per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ erectus. Ad hunc modum plura ſubnectens, monet charum filium præſentis vitæ bona deſpicere, æternitatis electionem deſiderare, manſura quærere, in temporalibus rebus & tranſitoriis fiduciam non habere. Cunctis qui in regia domo erant, velut ſeruus omnium, ſic eorum viliſſima quæque manibus tractat; & omni humilitate eorum ſeruitia facit. Noctibus quoque cum carpſerant ſomnum, calceamenta eorum componere cura fuit; à ianitore vſque ad principem regiæ domus omnium caligas aqua lauit, & purgatis ſordibus eas ſuo loco reſtituit. XXXIII.

Nota inſignem S. Adalberti humilitatem.

AD hunc modum plurima ſeruitia egit in camera; quanto quæque viliſſima erant, tanto libentius ea pro humilitate miniſtrat. Sed ſeruiminis auctor diu incognitus latuit, donec quidam Woltharius regius imperialis miniſter, & ſibi dilectus cubicularius ſanctum prodidit furem. Vidit quoque ibi ſomnium nocte vna, quod huiuſmodi erat. Putabat ſe fratris ſui curtem adire, & media curte ſtare domum, cuius ſtructura aſpectu erat delectabilis, parietes & tecta niuei candoris; intus duo lecti, vnus ſibi, alter fratri ſuo deputatus. Erat vtique ſcilicet, vt decuit, multum honoris gerens, ſed lectus ſuus omnem gloriam alterius longe præcellens totus purpureo ſplendore, & ſericis ornamentis amictus; ad caput vero aurei ſtaminis linteo pulcherrime redimitus; ſurſum vero in capite erat aureis literis ſcriptum; Munus hoc † auctentum filia ſponſatur. Cuius viſionis ordinem cum aliquibus narrando exponeret. Vide, inquiunt illi, quia Chriſto ſecundante, Martyr eris futurus. Regis filia, quæ dat tibi regia dona, hæc eſt domina cœli ſacratiſſima virgo Maria. Hoc audiens ille factus eſt lætiſſimo animo, & ingreſſus cubiculum cordis, egit gratias ſanctorum ſancto, Angelorum Domino & omnipotenti Chriſto. Hinc matrem gratiarum, quæ regis ſolio proxima ſedet, prona ceruice & gauiſæ mentis nihilo adorat; Gratias tibi, inquiens, virgo maris ſtella, quæ me vt pia Domina humillimum ſeruum tuum reſpicere dignata es. XXXIV.

Viſio S. Adalberti.

† Quid, auctentum, non aſſequor. Auctor prioris vitæ hanc inſcriptionem ita habet: Munus hoc donat tibi filia regis

Turonum & Floriacũ proficiſcitur

Floriacum villa eſt in territorio Deuionẽſi.

HAC ipſa tempeſtate adiit Turoniam, quærens auxilio ſanctum ſenem Martinum. Nec præteriit Floriacum, quæ beatiſſimum corpus confeſſoris noſtri & patris Benedicti ſuo grege collocare meruit. Vbi etiam quis ille ſit cæcorum viſus, claudorum greſſus, & cœleſtium miraculorum multa millia proteſtantur. Horum duorum chariſſimorum patrum ſacris confabulationibus paſtus, læto animo regreditur ad imperiale domicilium. Inde quid ſibi mente foret, quæ volente Deo agere vellet, ſub lucem proferens, cœpit cum dilecto Cæſare familiarem & extremum ſermonem habere. Finita locutione pacis oſcula inuicem libant, & amplius nunquam ſociandos non abſque dolore ſeparant amplexus. Vir ergo ſanctus eius charam vitam chariſſimo IESV multum commendans, ſecundum placitum Archipræſulis ſui ad Apoſtatricem gentem pergere cœpit, Sapuit ipſe, quia conſilio ſuo non obaudirent; ſed ne inobediens eſſet, iuſſum iter adimplere maluit. Hoc etiam eius animo magnam ſpem tribuit, quia ſi non in filiis; in alienis, & in barbariſmo animarum lucra congregare potuit. Erant enim multæ nationes per circuitum, per quas aut ſibi martyrium aut eis baptiſmi gratia conferri potuit. Gens autem hæc ſceleratiſſima ad quam redire compulſus eſt in odium ſui nominis grande nefas commiſerunt. Nam parentes ſuos nobiles & præclaros, viros miſero vulnere proſternunt, fratres fratrumque filios, maſculum vna cum fœmina, omnes morte ſæuiſſima damnarunt, ciuitates quoque eorum igne ac ferro deuaſtantes omnia eorum bona in captiuitatem redegerunt. XXXV.

In Boëmiã reuertitur.

Boëmorũ crudele facinus in familiam S. Adalberti.

* *Boliſlao Polonorũ.* *f. iterum.*

A Boëmis reiicitur S. Adalbertus.

VNVS ex ſuis fratribus, dum hæc mala domi geruntur, cum * Bolezlao Bolaniorum Duce in expeditione Imperatoris erat, Dux vero ille pro amore ſancti fratris magnis promiſſis & amicis opibus eum ſolatur. Ergo pro his ſceleribus aditum ſibi clauſum * iter putans, ille ſanctiſſimus heros noluit fruſtrari aduentum ſuum; ſed declinauit ad præfatum Ducem, quia ſibi amiciſſimus erat, & ſi recipere vellent per eius miſſos explorare potuit. Quo facto, è contra illi magna indignatione remittunt ei iræ & furoris plena verba dicentes: Sumus peccatores, populus iniquitatis, gens duræ ceruicis; tu ſanctus amicus Dei, verus Iſraelita: & tibi omnia cum Domino. talem ac tantum non portant cohabitationes & conſortia iniquorum. Et tamen vnde hoc genus, vt totiens repulſos, totiens abiectos, non vnius, ſed diuerſarum mentium requirat Epiſcopus? Agnoſcimus, agnoſcimus, ingeminant, XXXVI.

quid

quid sub colore pietatis mendosum tinniat hæc sanctitas. Nolumus eum, quia si veniet non venit pro nostra salute; sed pro puniendis malis & iniuriis, quæ de fratribus suis fecimus, & fecisse iuuat. Non est qui recipiat eum, non est vsque ad vnum.

XXXVII. Hæc & his similia audiens illusus Episcopus, tanto lætitiæ risu exuberat, vt penè à solito rigore magnum aliquid excederet. Disrupisti, inquit, vincula mea, tibi immolabo gloriam & sacrificium laudis, quia pastoralis curæ funes, & vincula de collo meo ipsorum refutatio liberauit. Fateor me hodie, ô bone IESV, totum esse tuum, tibi dominator virtutis & æterne laus, honor & gloria. Noluisti eos, qui te nolunt, & qui à via veritatis in desideria declinant. Inde aduersus diram barbariem, profanosque idololatras, gladium prædicationis acuens, & aptans, cum quibus primum, cum quibus post dimicare oporteret, animo deliberare cœpit; vtrum Luiticenses, quos Christianorum præda miserorumque hominum damna pascunt; an * Pruzzorum fines adiret, quorum Deus venter est, & auaritia iuncta cum morte est. Tandem alternanti potior sententia successit animo, vt quia hæc regio proxima, & nota fuerat Duci prædicto, Pruziæ Deos & idola iret debellaturus. Dux vero cognita voluntate eius, dat ei nauem & ipsam pace pro itineris ter deno milite armat. Ipse vero primo adiit vrbem * Gidanie, quam Ducis latissima regna dirimentem maris confinia tangunt. Ibi diuina misericordia aduentum eius prosperante, baptizabantur hominum multæ cateruæ, ibi Missarum solemnia celebrans Patri immolat Christum; cui non post multos illos dies seipsum pro hostia fuerat oblaturus. Quidquid vero superfuit Deo, quod ipse & noui baptizati communicarunt, colligere iubet, & mundissimo panno inuolutum sibi seruauit pro viatico deportandum.

Psal. 115.

* Prussorum.

* Auctor familiaris vocat Gnesnam.

Otto III. ex Italia Gnesnam pere-

grinatus est ad sepulchrum S. Adalberti, cuius corpus æquali auri pondere redemptum fuerat, vide Dubrauium lib. 6. init. Baron an. 997 n. 1.

XXXIX. Postera autem die salutatis omnibus imponitur carinæ & pelago, & tollitur ab eorum oculis nunquam postea videndus. Hinc nauticum iter velocissimo cursu peragens post paucos dies marinum littus egreditur, & reuersa est nauis cum armato custode. Ipse autem pro præstitis beneficiis gratiam vectoribus & vectorum domino agens, remansit ibi cum geminis fratribus, quorum alter presbyter Benedictus, alter dilectus & à puero sibi comes frater Gaudentius erat.

XL. Tvnc magna fiducia Christum prædicantes intrant paruam Insulam, quæ curuo amne circumuecta formam circuli adeuntibus monstrat. Venientes vero loci possessores cum pugnis expulerunt eos, & quidam arrepto nauiculæ remo astitit Episcopo propius, & vt forte Psalmos in libro decantauerat, ingentem ictum inter scapulas dedit. Excussus manibus volat in diuersa codex, & ipse extenso capite & membris iacet humo prostratus, sed exterius afflicto corpore, quid pia mens intus ageret, risus cordis per vocis organum mox patefecit. Gratias tibi, inquit, Domine, quia & si amplius non erit, saltem vel vnum ictum pro crucifixo meo accipere merui.

Verberibus à Prussi excipitur.

XLI. Transiens vero in aliam partem fluminis stetit ibi sabbato, vespere autem facto dominus villæ diuinum heroa Adalbertum transduxit in villam. Congregat se vndique iners vulgus, & quid de illo foret acturus, furibunda voce & canino rictu exspectant. Tunc sanctus Adalbertus, quis & vnde esset, vel ob quam causam illuc veniret, interrogatus, tali è contra miti voce respondit: Sum natiuitate Sclauus, nomine Adalbertus, professione Monachus, ordine quondam Episcopus, officio nunc vester Apostolus. Causa nostri itineris est vestra salus, vt relinquentes simulacra muta & surda, agnoscatis creatorem vestrum, qui solus & extra quem alter Deus non est, & vt credentes in nomine eius * habeatis, & in atriis immarcescibilibus cœlestium gaudiorum præmia percipere mereamini. Hæc sanctus Adalbertus. Illi autem, iam dudum indignantes, & cum clamore blasphema verba aduersus eum proclamantes, mortem sibi minantur. Extemplo terram baculis percutiunt, fustes capiti eius apponunt, & infrendunt dire dentibus in eum. Magnum sit tibi, inquiunt, quod huc vsque impune venisti, & sicut celer reditus spem vitæ, ita tibi paruæ moræ necis damna creabunt. Nobis & toti huic regno, cuius nos fauces sumus, communis lex imperat, & vnus ordo viuendi; vos vero qui estis alterius & ignotæ legis, nisi hac nocte discedatis, in crastinum decapitabimini. Ipsa nocte nauiculæ imponebantur & retro ducti manserunt quinque dies in vico quodam.

Causam aduentus sui Barbatis exponit.

* Vitam habeatis, videtur desse.

XLII. Hæc dum in illa geruntur parte, ecce in monasterio vbi ille talis nutritus fuerat, cuidam conuerso Ioanni Canapario talia Dominus per visum ostendit. E summo cælo velut volantia deorsum veniunt vsque ad terram duo linteamina, alba sicut nix, & munda absque omni sorde & macula. ambo sua onera, singulos quidem viros de terra leuant; ambo felicissimo cursu nubes & aurea sidera transnant. vnius nomen, extra ipsum, qui hæc vidit, admodum pauci sciunt; alter vero erat vt adhuc hodie meminit, domnus Adalbertus, cui Angelus minister iam cœlestis mensæ conuiuia præparauit. At Pater Nilus ignotum est, quid de eo viderit; sed dulcibus scriptis eundem virum ita alloquitur: Scias dulcissime fili, quia amicus noster Adalbertus ambulat cum Spiritu sancto, & beatissimo fine præsentem vitam erit terminaturus.

Visio Ioannis Canaparij.

XLIII. Item fratri Gaudentio, quæ opere futura erant, nocturna quies textis ambagibus dixit. Expergefactus ergo si vellet audire somnum suum interrogat dilectum patrem. Respondente autem ipso, Dic si quid habes. Vidi inquit, in medio altaris calicem aureum, & hunc vino semiplenum, custos vero eius nemo erat. Me itaque volente bibere merum, opposuit se mihi minister altaris, & audacibus meis cœptis velut quadam imperiosa auctoritate contradixit, qui nec mihi nec alicui hominum licentiam dare vellet pro eo, quod tibi in crastinum pro mystica refectione foret seruatum. Hæc eo loquente fugit somnus ab oculis, & occupat trementia membra torpor ingens Deus, inquit, fili prosperet hunc visum: fallaci somnio neminem credere oportet.

Alia Gaudentij.

XLIV. Iam exurgente purpureo die cœptum iter agunt, & Dauidico carmine viam sibi adbreuiant, & dulcis vitę gaudium continuo appellant Christum. Inde nemora & feralia lustra linquentes, sole ascendente ad meridiem, campestria loca adierunt. Ibi fratre Gaudentio Missam celebrante, sanctus ille monachus communicauit, & post sacram communionem pro alleuiando labore itineris pauxillum obsonij accepit. & dicto versu & sequenti Psalmo surgit de gramineo cespite; & quantum iactus est lapidis, vel missus sagittæ, progressus loco resedit. Hic tum cepit eum somnus, & quia diutini itineris fessus erat, pleno cornu perfudit eum soporifera quies. Ad vltimum pausantibus cunctis affuit paganicus furor & irruerunt super eos impetu magno & iecetunt omnes in vincula.

Adalbertus cum sociis in vincula coniicitur.

XLV. Sanctvs vero Adalbertus stans contra Gaudentium & alium fratrem ligatum: Fratres, inquit, nolite contristari, scitis quia hæc patimur pro nomine Domini, cuius virtus vltra omnes virtutes, pulchritudo supra omnes decores, potentia inenarrabilis, pietas singularis. Quid enim fortius, quid eo pulchrius? quam dulce est pro dulcissimo IESV fundere vitam! Prosilit ex furibundo agmine igneus Siggo, & totis viribus ingens iaculum mouens, transfixit eius penetralia cordis. Ipse enim Sacerdos idolorum, & dux coniuratæ cohortis, velut ex debito prima vulnera facit. deinde concurrunt omnes, & vulnera miscentes iram exsaturant. Profluit purpureus sanguis per foramina vtriusq; lateris, ille oculis ac manibus stat orans in cælum. Exiit rubeus amnis diuite vena, & extractæ hastæ septem ingentia vulnera pandunt. Ille vinculis solutis extendit manus in modum Crucis, & suppliciter fusis precibus pro sua & persecutorum salute ad dominum clamat. Sic illa sancta anima carcere suo euolat, sic nobile corpus protenta cruce terram occupat, sic quoque multo sanguine vitam fundens, beatis sedibus & semper charissimo tandem perfruitur Christo.

Martyrium complet.

O ſanctum & beatiſſimum virum, cuius in vultu angelicus ſplendor, in corde ſemper Chriſtus erat! O pium & XLVI.
omni honore digniſſimum, qui crucem, quam voluntate ſemper in animo, tunc etiam manibus & toto corpore complexus eſt! Accurrunt vndique armis dira barbaries, & nondum expleto furore auferunt corpori nobile caput, & ſeparant exſanguia membra. Corpus vero loco dimittentes, caput palo fixerunt, & læto clamore ſua ſcelera laudantes reuerſi ſunt vnuſquiſque ad proprias ſedes.

De martyrio S. Adalberti vide quæ Baron. ſuſe anno 997.

PASSVS eſt autem ſanctus & glorioſiſſimus Martyr Chriſti Adalbertus nono Calendas Maij imperante rerum XLVII.
Domino Ottone tertio pio & clariſſimo Cæſare, feria ſexta, ſcilicet, vt qua die Dominus IESVS Chriſtus pro homine, eadem die homo ille pro Deo ſuo pateretur, cuius eſt miſericordia in ſeculum, honor, laus & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

& Dubrauius lib. 6. hiſt. Bohem.

AN. 1200. *VITA S. ÆGIDII, VIRI SANCTISSIMI, QVI FVIT E PRIMIS SOCIIS BEATISSIMI FRANCISCI ASSISINATIS, E QVODAM GERMANICO CODICE PER F. Laur. Surium Latine conuerſa. Codicis autem Germanici author teſtatur ſe ex fide dignis Latinis codicibus illam collegiſſe. Nondum cognoui Ægidium hunc catalogo Sanctorum adſcriptum. Quantum autem ei tribuerit S. Bonauentura, ex hiſtoria hac diſcere licebit.*

23. APRILIS. Vide S. Bonauent. in vita S. Franciſci cap. 3. Octob. 4.

BEATISSIMI Franciſci Aſſiſinatis tertius ſocius fuit frater Ægidius, ex eorum numero, qui conuerſi I.
aut laici fratres vocantur. Is patriam habuit Aſſiſium: cumque didiciſſet è ciuibus ſuis dominum Bernardum, virum eius vrbis primarium, & dominum Petrum, ſummæ ædis ibidem canonicum, rebus ſuis in pauperes erogatis, ſancti Franciſci complexos inſtitutum, octiduo poſt, diuino inſtinctu permotus, venit ad S. Franciſcum, modis omnibus ad eius viuendi rationem ſe accommodaturus. Cum autem ignoraret, vbi tum eſſet S. Franciſcus, Deum rogauit, vt recta ipſum ad eum perduceret. Audiuit eum Dominus, venitque ad horreum, in quo vir ſanctus cum duobus ſociis morabatur. Cogitanti vero illi de iis, quæ animo propoſuerat, obuius venit S. Franciſcus: ad cuius pedes ſe proſternens Ægidius, petiit in ipſius contubernium admitti. Eius vero fidem & deuotionem animaduertens S. Franciſcus, ait ad eum: Non mediocris hæc Dei gratia eſt, chariſſime, quod te ſibi militem & ſeruum aſciſcit: confirmansque eum hortabatur perſeuerare in eo inſtituto, ad quod diuinitus vocaretur. Deinde accitis ad ſe Bernardo & Petro, ait ad eos: Bonum fratrem adiunxit nobis Deus. Quod cum illi iucundis animis acciperent, ſimul ſumpsêre cibum.

Duo primi ſocij S. Franciſci F. Ægidius illis tertium ſe adiungit.

PORRO S. Franciſco cum Ægidio eunte Aſſiſium, vt compararet pannum, quo Ægidius veſtiretur, obuiam ei II.
venit mulier paupercula, ſtipem ab ipſo petens. Sed cum nihil ſuppeteret, quod ei daret, angelico vultu verſus ad Ægidium, Demus, inquit, chariſſime, huic fœminæ propter Deum pallium, quo indutus es. Ille mox hilariter pallium dedit mulieri: ſimul autem videbatur ei eleemoſyna illa cælos penetrare, ſenſitque ſe ingenti quodam animi gaudio perfuſum. Paulo poſt ipſis feriis S. Georgij induit eum beatus Franciſcus habitu Ordinis ſui: duxitque eum ſecum in forum, vbi hortabatur homines ad agendam pœnitentiam. Dicebat autem illis Ægidius, vt fidem adhiberent S. Franciſco, recte ipſis conſulenti. Inter eundum autem prædixit S. Franciſcus propagationem Ordinis ſui, dixitque Ægidio, inſtitutum ſuum poſſe non abſurde comparari piſcatori, ſagenam in aquam mittenti, & multos piſces capienti, paruos autem reiicienti in aquas, magnos vero colligenti in vaſa ſua. Poſtea autem dedit ei beatus Franciſcus licentiã viſendi S. Iacobum in Hiſpania: quo toto itinere nunquam fuit expers famis propter paupertatem, quam ferebat cauſa Dei. Cum aliquando peteret eleemoſynam, nec quicquam vſquam acciperet, in agrum ſe contulit, atque illic repertas fabas aliquot, prę multa fame comedit: dansque ſe quieti, poſt adeo ſurrexit robuſtus, acſi bene lautis eſſet dapibus abunde refectus.

Induit habitum Fraciſcanorum.

Inuiſit S. Iacobum, multam famem perferens.

OBVIVM quandoque habuit pauperem quendam: cuius miſeratus nuditatem, abſtraxit capitium de cucullo III.
ſuo, deditque ei: ac deinde viginti diebus iuit ipſe nudo capite. Cum autem tam deformi habitu veniret in Galliæ Ciſalpinæ caſtellum Sicarolum, quidam eum ad ſe accerſiuit. Ille vero magna preſſus inopia, libens acceſſit ad hominẽ, ſperans ſe aliquid ab eo eleemoſynæ accepturum. At ille nequam taxillis in manus eius coniectis, rogabat num ludere vellet. putabat enim luſorem & improbum hominem eſſe. Ægidius vero eam contumeliam placatè ferens, Deus, inquit, ignoſcat tibi. Ita ille ſæpe per mundum ambulans, indignis modis illudebatur. Datus eſt ei poſtea ſocius à beato Franciſco, & facta poteſtas inuiſendi ſepulcrum Domini. Venit ergo Brunduſium: vbi cum dies multos hęrere cogeretur, ſitulam acquiſiuit ſibi, eaque per plateas ferens aquam, victum neceſſarium obtinebat ſibi & ſocio. Deinde tranſmiſſo mari, cum multa animi pietate viſit ſepulcrum Domini, & alia loca ſancta. Veniensque inde ad oppidum quoddam morabatur illic cauſa victus ſibi parandi labore ſuo. Texebat enim ſportellas ex viminibus, quarum illic magnus vſus erat, extincta corpora deportabat in cœmeterium, & per vicos circunferebat aquam: iis laboribus ſeſe ſuſtentans. Si autem nihil horum poſſet efficere, ad Domini menſam properabat, oſtiatim panem mendicans.

Illudunt ei ſæpiſſime homines mali.

Viſit terram ſanctam.

INDE rediit ad S. Mariam de Portiuncula: ſæpe etiam ſuſcipiebat peregrinationes ad S. Michaëlem & S. Nico- IV.
laum Barenſem. Iter autem faciens, ſolebat hortari viros & fœminas, vt Deum timerent & amarent, & ob ſua malefacta agerent pœnitentiam. Supra modum autem ſtudioſus erat ocij vitandi. Cum enim à S. Franciſco miſſus eſſet Romam, vt illic maneret, quotidie ſacrificio audito, ad quatuor milliaria exibat extra Vrbem in ſyluam quandam, atque illic putata ligna apportabat Romam, labore ſuo alimoniam ſibi comparans. Cum aliquando fœminæ cuidam vendidiſſet ligna, & illa tanquam homini pio & religioſo plus darevellet, quam initio pacta erat, ipſe recipere noluit, ſed medio precio illi remiſſo, Nolo, inquit, vinci ab auaritia. Nulla ille, quamuis abiecta & vilia, modo ne inhoneſta eſſent, recuſabat opera, aut facere detrectabat. Vindemiarum tempore colligebat botros & calcabat atque exprimebat, nihil pro labore niſi neceſſaria recipiens. Cum aliquando decuſſiſſet nuces ab arbore, & tanta ei nucum copia data eſſet, vt non poſſet omnes condere in ſinum ſuum, exuens ſe cucullo, ligatis manicis & capitio, impleuit ea nucibus, ſicque pene nudus ad Vrbem rediens, nuces pauperibus diſtribuit. In monaſterio quatuor Coronatorum, quod eſt apud ædem S. Ioannis Lateranenſem, ſolebat expurgare farinam, dabantque ei de ſingulis quartariis panes ſeptem. Ibat etiam milliari vno ad fontem S. Sixti, hauſtam inde aquam afferens, quam bibebant monachi, & quâ panes pinſebantur laboris precium erat panis: cuius reliquias dabat egenis. Afferebat aliquando monachis aquam, & cum quidam ex ea bibere vellet, non permiſit; Non poſſum, inquiens, hanc aquam tibi præbere, & reliquam ferre monachis. Quod cum ille moleſtiſſime ferret, & multis conuiciis Aegidium proſcinderet, is alia vrna allatam aquam importauit in ædes illius conuiciatoris ſui: qui hoc officio adeo permotus fuit, vt veniam peteret iniuriæ ei illatæ, quam ille libens dedit.

Ocium ſummopere vitat

Multo labore tenuẽ ſibi parat victum.

Nec

V. Nec tamen sic fuit labori intentus Ægidius, vt vnquam preces suas horarias omiserit: sed profligandi ocij causa vel operabatur manibus, vel vacabat precibus & contemplationi, vel boni quippiam loquebatur. Cum esset quãdoq; apud Cardinalẽ & Episcopum Tusculanum, colligeretq; oliuas & alia officia exhiberet, panẽ iis laboribus partum afferebat ad eius Cardinalis ædes, dicentiq; Cardinali, vt cum aliis pauperibus vesceretur pane domus suæ, ille propheticũ illud respondebat: Labores manuum tuarũ quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Impeditus aliquando fuit vi imbrium, ne extra Cardinalis ædes posset ire ad labores suos. tum vero Cardinalis exhilaratus, Iam, inquit, vesceris cibis meis. Sed Ægidius nihil illi respondit, aliud secum meditans. Contulit autem se ad culinam, dixitq; coco: Quid ita pateris sordidam esse culinam? Dicente illo, neminem se in præsens habere, qui eam purgaret, Ægidius ait: Da mihi pro labore meo quod edã, & ego sordes euerram. Quod cum vtrinq; factum esset, Ægidius ad Cardinalis mẽsam iturus, duos secum panes attulit, quos labore suo acquisierat Itaq; Cardinalis mirabatur tam eum sui propositi tenacem esse. Sed perseuerante etiam postridie pluuia, cum nemo vellet vti Ægidij opera conductitia, Cardinalis gratulabundus ait ad eum: Profecto nunc meos edes panes. At Ægidius tacitus officinas perlustrabat, inueniensq; duos rubiginosos cultros, illos accurate repurgauit. Accepit autem pro labore panes duos, quos ad Cardinalis mensam intulit, qui se dolebat semper frustrari spe & expectatione sua. ●

Psal. 127.

Non vult vesci panibus, nisi labore suo acquisitis.

VI. Sed non adeo suam aliis vnquã locabat operam Ægidius, quin certum sibi seruaret tempus, quo suas persolueret preces. Etsi autem in eiusmodi laboribus admirandus potius est, quam imitandus, at tamen egregie his confutatur & pudore afficitur ocium illorum, qui laborare nihil volunt: quos Ægidius acriter obiurgare solebat, Si faciatis, inquiens, bona quæ nostis, etiam ad ea bona pertingetis, quæ non nouistis. plus enim inter se distant verba & opera, quam à cælo terra. Satius autem est quempiã docere seipsum, quam se neglecto mundũ vniuersum. Si vis multa nosse, multa facito, & submitte caput tuum. Insignis concionator, est humilitas. Solebat quoq; suspirans dicere: Quis balãs multũ differt ab ea, quæ in pascuis versatur. talis est concio eorum, qui virtutes consectantur. Huic beato viro, vt qui bonis esset exẽpli, libenter permittebat S. Franciscus, vt vbicunq; vellet cõmoraretur: sed hac ille libertate vti noluit. Misit ergo eum ad eremitoriũ Fabrionense, ꝙ est apud Perusiam, vbi ille conficiebat lagenas & arculas, in quibus vitrea pocula & aliæ res imponerentur. Inferebat autẽ eas in oppidum, nihil nisi victum & tum sibi tum socio necessarias res pro illis accipiens. Semper autem illic ingrediebatur nudis pedibus, & vnica amictus tunica siue cucullo, etiã valde frigido cælo. Quidam autem obuiam ei factus, ait se sic nolle incedere, etiamsi sciret se quamprimũ iturum in cælum. Que verba, malo dæmone agente, tantum frigus in corpore beati viri secutum est, vt putaret se prę algore moriturum. Sed cum ad animũ reuocaret, quemadmodum Christus nudis pedibus ambularit, & tenuiter vestitus fuerit, ilico concaluit. egitq; gratias Deo, qui ipsum diuino suo igne calefecisset. Postquam autẽ hoc in loco multos egisset annos, aliquando in memoriam rediit peccatorum suorum. Itaq; in syluam abiens, accito fratre, nudauit corpus suũ, funeq; collum cingens, præcepit ei, vt ipsum pertraheret ad eum vsque locum, in quo fratres morebantur. Quo cum peruenisset, sublata voce, Quæso, inquit, fratres miseremini mei peccatoris. Accurrentes autem fratres, vt viderunt eum sic nudum, præ commiseratione & deuotione vna cum illo fleuerunt, rogabantq; vt se indueret. Quibus ille respondit: Non sum ego dignus vocari frater minor: sed si tamen vos mihi vultis reddere habitum meum, pro eleemosyna tanquam indignus & miser eum recipiam. quod ita quoque factum est.

Hæc accipienda sunt de illis, qui ex desidia & torpore nihil facere volunt.

Degit solitarius ad Perusiam.

Vir sanctus dum sua peccata considerat, summe seipsum deiicit.

VII. Vbi autem beatus Franciscus aduertit magnum eius feruorẽ, promptamq; pro Christo martyrij obeundi volũtatem, cum quibusdam aliis fratribus misit eum ad Saracenos: sed postquam venit Tunetum, vetitus est à Christianis illic degentibus sermonẽ habere ad barbaros, verentibus ne eius causa omnes trucidarentur. atq; ita cõpulsus ille fuit cum sociis suis, quanuis inuitus, ad beatum Franciscum redire. Excellenti quoq; fuit obedientia. Cum enim ageret in monasterio, ꝙ paruum agrum vocant, & nonnihil egressus esset foras, ministri generalis mandato euocatus est Assisium. Mox ergo recta contendit Assisium. Dicentibus autem fratribus, vt prius iret in monasterium, atq; inde se conferret Assisium, respondit: Non ego sum ad monasterium ire iussus, sed Assisium. Ita ille semper exactissime coluit obedientiam. Frater quidam conquestus ei fuit, iussum se à Guardiano (sic enim vocant præfectos suos) ire mendicatũ panem, cum tamen ipsi videretur longe præstabilius vacare precibus, quam petendis eleemosynis. Respondit autẽ ei Ægidius: Necdum didicisti, quid sit orare Deum. Vera enim oratio est, si subditus pareat voluntati superioris sui. Est autem non obscurum superbiæ argumentũ, si quis nolit caput suũ subdere obediẽtiæ iugo, sed illud ei potius subducere conetur, vt alia gradiatur via, quæ ei perfectior videatur. Et tamen videmus, dũ bos iugum patitur imponi collo suo, horrea frumento cõpleri. Certe si quis ea foret animi deuotione, & tam excellenti gratia, vt cum angelis loqueretur: si tamen acciretur à superiori suo, ilico misso Angelorũ colloquio, faciet ꝙ iuberevolet prælatus suus: ꝙ quidem Ægidius ipse tali suo declarauit exemplo: Passus aliquando fuit ecstasim corã summo Pontifice & Cardinalibus, qui venerant illum visitatum in monte Perusino. Insist. a. Pontifex, vt quamprimum rediret ad se. Mox ille, qui prius insensibilis videbatur, accurrit ad pedes Pontificis, dixitq; humiliter culpam suam. Inuitauit vero illum Pontifex ad prandium, vt posset cum eo colloqui, accepitq; eum valde hilariter. Aderant tum quidã, qui hortarentur Pontificẽ, vt eum iuberet cantare. Iussit id Pontifex, Ægidius vero sciscitatus est, quid sua sanctitas vellet cantari. sæpiusq; id repetens, currebat ad alium palatij angulum, stetitq; illic pede altero alteri imposito, vsq; ad preces Vespertinas. Tum vero sensit Pontifex eum plane extra se raptũ, vt qui nullo sensu vti videretur. Cum a. ad cœnã accubuisset. Pontifex, ait ad eos, qui illic aderant: Ecce nos hominẽ istum perdidimus. stat enim plane imꝰotus. at tamen probemus iterum obediẽtiæ vim, quid in eo possit efficere. versusq; ad Ægidium, Præcipio, inquit, tibi frater Ægidi in virtute obedientię, vt ad te reuertaris. idq; factum est. cecidit autẽ ad pedes Põtificis, & humiliter fatebatur culpam suam, miscebatq; peramãter cum Pontifice sermones valde pios & bonos. Postquam autem resciuit fratrem Eliam se Pontifici immorigerum præbuisse (Elias is minister generalis fuit) atq; ab eo anathemate plexum, totum se humi prosternens, quantum maxime potuit ad terram corpus apprimebat. Rogatus cur id faceret, Volo, inquit, quoad fieri potest in ima me deprimere, quandoquidem Elias tam profunde corruit, dum vult nimium in sublime scandere.

Inuisit eum Pontifex cum Cardinalibus.

Crebros patitur mẽtis excessus.

IIX. Miro sanctam paupertatem studio & amore complectebatur vir sanctus. nam tametsi operabatur manibus suis, adduci tamen non potuit, vt pro labore suo pecuniã acciperet, contentus rebus vitæ degendæ necessariis: si quid autem superesset, impertiebatur egenis. Pro eo autem paupertatis amore præstitit illi Deus, vt res necessariæ ei supperterent. Cum aliquando fessus esset non mediocriter ex itinere, & ingens eum fames affligeret, iuxta viam se reposuit, pro cibo somnum capturus. Inde expergefactus, reperit ad caput suum dimidium panem: Deoque gratias agens, comedit illum, sensitque non parum inde se virium accepisse. Degebat quandoque in excelso monte apud castellum Ditutense cum socio, nullo id è populo sciente. Toto autem triduo tam multa è cælo nix decidit, vt nullo pacto neq; panis acquirendi, neque laboris sui exercendi causa posset egredi. Itaque rogauit Dominum, vt in tam præsenti necessitate opem ferret sibi & socio suo. Exaudiuit Deus preces eius, permouitque cor cuiusdam in castello commorãtis, vt ad ædem S. Laurentij in monte sitam, vbi duo fratres essent, panem & vinum apportaret. Fecit ille sic, atque etiam alios admonens eius loci habitatores, effecit vt necessaria quæuis eis suppeditarent. Cernens id Ægidius, dixit socio suo: Hactenus rogauimus Deum, & exaudiuit nos: nunc porro gratias ei agamus, & oremus pro illis, qui nobis

Paupertati summe studet.

Insignis ẽius obedientia.

It Tunetum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Multi eius exemplis permoti conuertuntur.

præstant eleemosynas. Multi autem eius castelli homines, optimis Ægidij & socij eius exemplis commoti ad Deum conuersi sunt, & beati Francisci complexi institutum: qui autem matrimonij erant nexibus implicati, in suis domibus egerunt pœnitentiam.

Concionatores debent non solis verbis, sed etiam factis docere.

AVDIENS quandoque Ægidius dominum vineæ, quæ erat propinqua habitationi eius, vinitores suos obiurgantem, iisque dicentem, Fate, fate, & non parlate, id est, Operamini, operamini, & verba facessant: cum ingenti feruore è sua cella prorumpens, clamauit alta voce: Audite vos concionatores, quid iste vir dicat: Facessant verba, & manus operi admoueantur. Loquens aliquando cuidam scientiam & doctrinam suam mire iactanti, Si, inquit, vniuersa frugifera humus vnius ditione teneretur, qui tamen eam non coleret, quis inde fructus ad eum rediret? Certe nullus: contra si alius paruum habeat agrum, eumque diligenter excolat, & pro se & pro aliis fructus percipit. Non est igitur, quod nimium fidas scientiæ tuæ. nam etiamsi omnibus sis disciplinis & artibus instructus, nihil tibi contulerit, si sis bonis operibus destitutus. Collegerat quandoque iuncos & arundines, sportulas inde confecturus. Vbi autem ad quoddam templum accessit, sacerdos quidam obuiam ei factus, hypocritam eum appellauit. Valde autem contristatus ille verbis sacerdotis, fleuit sine intermissione. Scisciranti fratri, cur sic fleret, respondit se à sacerdote dictum hypocritam. Et putas tu, inquit frater, id ita esse, quod ille dixerit? Ægidius respondit, Non puto ego sacerdotes dicere mendacium. Tum frater, Atqui, ait, hominum iudicia, cum falli possint, longe diuersa sunt à iudiciis Dei. quibus verbis Ægidij animus recreatus est. IX.

Vide sancti viri candorem.

SVMMOPERE vir beatus in id intentus erat, vt carnis appetitiones contereret, & portionem sensitiuam in spiritus seruitutem redigeret. vnde insignis ei accessit nitor puritatis. Non nisi semel in die cibum sumebat ad vesperam, eumque sane exiguum. dicebatque: Caro nostra instar porci est, cupidissime ad lutum properantis & in eo commorãtis. Est etiam similis scarabæis, qui semper versant equorum fimum. Caro nostra hostis nostri diaboli athleta est. Fratri cuidam percunctanti ex ipso, qui se posset ab omnibus peccatis carnalibus tueri, sic respondit: Qui saxa grandia aut ingentes trabes alio transferre vult, plus vtitur ingenio & industria sua, quam viribus. ita hic quoque agendum est. quæuis enim vitia officiunt puritati siue castitati, quæ similis est speculo mundo, quod tamen anhelitu obscuratur. Fieri autem non potest, vt ad Dei pertingat gratiam is, cui libet in carnalibus vitiis permanere. Caro nostra semper insidias tendit nobis, & qui eam edomat, omnes vincit hostes suos, & nihil non boni obtinet. Præ cunctis virtutibus mihi charissima castitas est. Sed cum rogaret quidam, potior ne esset charitas, respondit: Ecquidnam est charitate castius & purius? Sæpe etiam cantans dicebat, O sancta castitas quænam es tu? nimirum talis, vt stulti te ignorent. Quærenti autem fratri, quam diceret castitatem, Ego, inquit, castitatem dico, qua sensus omnes diuinæ gratiæ custodiuntur. Cumq; multus esset in castitate prædicanda & laudanda, quidam maritus audiens, ait illi: Equidẽ à fœminis omnib. abstineo, contentus vxore mea. satis ne hoc tibi videtur? Et ille: Putas tu non posse hominẽ fieri è suo vino ebriũ? X.

Carnem edomat.

Castitatem quanti fecerit.

CVM esset apud Spoletum, audiuit vocem fœminæ ipsum inclamantis, simulque tantam sensit carnis infestationem, quantam antea nunquam: repulit autem eam sedulis precibus, corporis castigationibus, & sanctis operibus: ac deinceps prorsus ab illa immunis fuit. Frater quidam valde tẽtatus, Vtinam, inquit, videre mihi liceat fratrem Ægidium, & ei indicare tentationem meam. Sed cum longe ab eo abesset, nec posset impetrare facultatem ad illum accedendi, vbi se cubitum recepit, Ægidius ei astitit. Quo viso, non mediocri est consolatione affectus, exposuitque ei tentationem suam, petens remedium aduersus eam. Dixit ergo ei Ægidius: Ecquid faceres cani te mordere volenti? Respondit ille: Ego eum verberibus à me abigerem. Et Ægidius, Hoc ergo fac, inquit, etiam huic tentationi. Rogauit autem eum frater, vt pro ipso oraret: atque expertectus à somno, sensit se ab omni tentatione liberatum. Erant quãdoq; simul fratres Ægidius, Ruffinus, Iuniperus & Simon. ait autem Ægidius: Quid facitis vos, cum tentationes carnis vos infestant? Frater Ruffinus dixit: Humi prostratus, commendo me Deo & sanctissimę matri eius. Iuniperus vero, Simulatq; sentio, inquit, eiusmodi tentationem, iubeo eam procul abscedere, quod hospitium meum iam occupatum sit. Tum Ægidius, Ego, inquit, tecum sentio. nam cum id genus tentationibus nulla expeditior pugna est, quam vt fugias, nec cum ea contendas. XI.

Remedia aduersus tentationes carnis.

FVIT autem in Ægidio etiam prophetiæ spiritus, vti sequentia declarabunt. Venit aliquando ad eum quidam ordinis Prædicatorij valde eruditus sacræ Theologiæ doctor, qui multis annis mire vexatus fuerat hæsitatione quadam de perpetua matris Dei virginitate. Videbatur enim ei fieri non posse, vt simul mater esset & virgo. At tamen dolebat ei plurimũ, vtpote viro bene catholico, isthæc hesitatio, cupiebatq; ab homine diuinitus illustrato de hac quæstione doceri. Audierat vero fratrẽ Ægidium egregie illuminatum, & sæpius rapi in Deum, itaq; statuit ire ad eũ, confidens eius sermonibus hac ambiguitate se liberatũ iri. Cum a. iam esset in via, Ægidius spiritu cognouit & tentationẽ & aduentum eius, procedensq; ei obuiam, priusquam quicquã diceret, baculo terram percussit, & ait: Frater Prædicator, S. Maria virgo est ante partũ moxq; illic ortum est elegans lilium. Iterum humum cædens, Frater Prædicator, inquit, S. Maria virgo est in partu. & confestim alterum erupit lilium. Tertio solum feriens, F. Prædicator, ait, S. Maria virgo est post partum. simulque tertium enatum est lilium. Mox autem Ægidius aufugit, & Doctor ille curatus est. Postquam autem didicit eum fuisse Ægidium, multo deinceps amore & illum & Ordinem eius complexus est. XII.

Obserua hic res admiratione dignas.

STATVERAT aliquando sanctus Ludouicus Francorum rex suscipere peregrinationem, & loca sacra visere. Audiens vero de eximia & admiranda F. Ægidij sanctitate, decreuit illum adire. Itaque Perusiam se contulit, vbi illũ esse cognorat. Cumque ad monasterij portam veniisset ceu ignotus quidam peregrinus cum paucis familiaribus, rogabat vbi F. Ægidius esset, nihil de se indicans ostiario. Is autem dixit Ægidio, peregrinum præ foribus cupere ipsi loqui. Actutum vero spiritu cognouit Ægidius eum regem Franciæ esse, celeriterque ad illum accurrit. dixisses hominem ebrium esse. Vbi in mutuos venêre conspectus, ita se inter se complexi sunt per quam hilariter, acsi longa inter ipsos interces sisset familiaritas. Atque ita stabant simul ad portam cum multa eximij amoris significatione, tametsi neuter quicquam alteri loqueretur. Tandem à se taciti discesserunt. Ægidium autem ad cellulam suam redeuntem, quidam frater rogauit, quisnam ille fuisset peregrinus, qui tot erga ipsum beneuolentiæ signa ostendisset. Respondit ille, Ludouicum Christianissimum Galliarum fuisse regem. Valde autem contristati & pudefacti fratres, quod Ægidius tanto principi nihil esset locutus, dixerunt ei: En venit ad te visendum è Galliis tam potens rex: & qua causa ei ne vnum quidem verbum fundere voluisti? Mox Ægidius, Ne miremini, inquit, fratres mei, nihil me cum illo rege locutum. Nam simul atq; in mutuos amplexus & oscula ruimus, tanta diuinæ sapientiæ luce perfusi sumus, vt alteri alterius pateret cor, & taciti videremus, quicquid inuicem ore prõpturi eramus, idq; lõge melius, quam vel dicere vel audire extrinsecus potuissemus. Quæ autẽ illic à Domino audiuimus, ea nullo vocis sono exprimere possimus ob humanæ linguæ defectum, quæ Dei arcana explicare non potest, nisi per figurarum inuolucra. Quod si inter nos ore locuti essemus, intus nobisipsis impedimendo fuissemus. Noueritis igitur, fratres dilectissimi, regem illum Francię maiori intus consolatione affectum esse, quam vel ego dicere, vel eos capere queatis: nosque à nobis cũ ingenti animorum gaudio discessisse. XIII.

Habentur hæc etiam in Vita S. Ludouici regis, 25. Augusti.

ETSI autem F. Ægidius literis instructus non erat, (fuit enim laicus vel conuersus, vt vocant) attamen diuinæ sapientiæ splendoribus adeo illustratus fuit, vt etiam diuinis literis eruditos excelleret. Dixit aliquando ad S. Bonaueturam, XIV.

Diuina sapientia mire illustrat F. Ægidius.

uenturam, tum ministrum generalem, virum insigniter doctum: Multis te, reuerende pater, gratiæ suæ donis auxit præpotens Deus. Nos verò simplices & idiotæ quidnam faciemus, vt salui esse queamus? Respondit S. Bonauentura: Etiamsi nullam aliam homini gratiam conferret Deus, nisi vt ipsum diligeret, sufficeret ei ad obtinendam salutem. Et Ægidius: Potestné, inquit, homo indoctus æquè atq; doctus diligere Deum? S. Bonauentura respondente, posse etiam simplicem aniculam non minùs diligere Deum, quàm sacræ Theologiæ benè doctum doctorem: Fr. Ægidius exiliens feruenti spiritu, in hortum ingressus est, stansq; ab ea parte, quæ ciuitatem respicit, alta voce clamauit: O vos pauperculæ, simplices & indoctæ anus, diligite Dominum Deum vestrum, poteritisq; maiores effici, quàm sit frater Bonauentura, qui est doctor celebris, & sacræ Theologiæ magister, sicque mansit illic immotus, trium horarum spatio raptus in spiritu. *Hæc hominis sunt ardentissimè amantis.*

XVI. Dvo fratres Dominicani venerunt ad inuisendum Fr. Ægidium, cumque inter se admodùm diuina miscerent colloquia, & oblata occasione alter ex eis diceret, S. Ioannem Euangelistam in sui Euangelij exordio sublimia & quæ comprehendi non possint, dixisse de Deo, Ægidius ait: Imò verò S. Ioannes nihil dixit de Deo. Dicenti autem Dominicano, Quid tu loqueris pater? cùm testetur Augustinus, si sublimiùs esset locutus S. Ioannes, totum mundum eum capere non potuisse. nè sic ergò dixeris, nihil eum dixisse de Deo: F. Ægidius respondit: Equidem permaneo in sententia, rursusq; aio propè nihil eum dixisse de Deo. Cùm autem id indignè ferret Dominicanus pater, mentem suam Fr. Ægidius tali declarauit similitudine: Vides altissimum hunc montem: Is si totus ex milij semine constaret, & exigua auis quotidiè indè comederet, quantam putas eius portionem etiam centum annis absumeret? Respondit Dominicanus: Etiamsi mille annis indè ederet, nihil tamen id esset comparatione reliqui montis. Sic ergò, inquit F. Ægidius, etiam se habet immensa Deitas, tamq; ingens & infinitus est diuinæ perfectionis mons, vt S. Ioannes, instar paruæ auis, nihil dixerit de Deo, si respicias ad summam eius maiestatem. Ijs verbis Dominicani illi multam se sensisse percepisse consolationem, & à F. Aegidio læti recessisse. *Vide his cõsentanea in Mystica Theologia Dionysij Areopagitæ, alijsq; locis*

XVII. Qvidam alius quæsiuit ex eo, quamobrem S. Ioannes Baptista adhuc puer eremum petijsset, tamque seueriter illic vixisset, cùm intra matris viscera sanctificatus esset. Respondit autem ei Aegidius, hac adhibita similitudine: Quanam causa sale aspergitur caro recens mactati bouis? Illo dicente, id eò fieri, vt caro conseruetur, vir Dei ait: Ita & S. Ioannes pœnitentiæ sale conditus est, vt eius sanctitas diutiùs & meliùs seruaretur. Cùm esset Perusiæ F. Aegidius, Iacoba, Romanarum matronarum nobilissima, Franciscanisq; fratribus addictissima venit ad inuisendum eum. Ea autem præsente, quidam valdè religiosus Fr. Minorita, Guardus nomine, quippiam boni ex eo auditurus aduenit. Fratribus autem adstantibus, ait Aegidius: Propter id quod potest homo, peruenit ad id, quod non vult. Vt autem F. Guardus posset eum prouocare ad loquendum, F. Aegidi, inquit, demiror te dicere, per id quod possit homo, pertingere eum ad id, quod nolit: maximè cùm nihil possit à seipso: quod ego quidem quatuor rationibus testatum efficiam. Primò, necesse esse vt priùs sit esse, quàm posse. talis enim est cuiusq; rei actio, qualis & essentia. Sic ignis, cùm sit natura calidus, calefacit. Homo autem à seipso nihil est, dicente Apostolo, Si quis existimat se aliquid esse, cùm nihil sit, ipse se seducit. Quod autem nihil est, nihil vtiq; potest Itaq; nihil homo potest à seipso. Deinde si quid posset homo, id vel corporis, vel animæ ratione posset, vel simul vtriusque. Animæ autem ratione nihil eum posse, certum est, cùm anima sine corpore nihil mereri possit. Solo quoq; corpore nihil potest, vtpotè quòd sine anima & vitæ & formæ expers sit. Sed neq; ab vtroq; pariter coniuncto vlla eius facultas est. Si qua enim esset, ea vel ab anima esset, quæ corporis forma est. sed iam dictum est, sine corpore anima nihil potest: multò ergò minùs poterit iuncta corpori, quando corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam. potest huius tale proponi exemplum: Si non potest asinus ingredi sine sarcina, multò id minùs poterit onustus sarcina. atque hoc exemplo videtur anima multò posse minùs cum corpore, quàm si esset illo destituta. At tamen sine illo nihil potest. Redeo igitur ad id, quod initio dixeram, hominem à seipso nihil posse. Multa quoq; alia pertexuit ille aduersùs Aegidium argumenta, vt posset habere occasionem diù cum illo colloquendi. Alijs autem fratribus argumentorum eius acumen admirantibus, Fr Aegidius ait: Valdè quidem malè locutus es, Guarde frater. itaque dic culpam tuam. Tum ille simulatè id fecit. Aegidius autem animaduertens eum non syncerè id agere, dixit ei: Frater Guarde, debitorem quidem te fateris, sed non rectè. vbi autem irrita est debiti confessio, nihil potest ab homine repeti. Sed quæso te, esné canendi peritus? Canas igitur mecum. simulque è manica sua extrahens citharam, qualem solent pueri effingere, primam percussit fidem, rhythmos pronuncians: atque ita ordine alias omnes percutiens fides, cuncta Guardi argumenta dissoluit. Et prima quidem tacta fide, sic ait: Non ego loquor de hominis essentia, priusquam ille creatus esset. ita enim verum est nihil eum esse, nec posse quicquam: sed de hominis iam creati essentia loquor: cui est à Deo tributa liberi arbitrij facultas, cuius assensu possit & bonum & malum promereri. Itaque malè tu dixisti, fallaciamque mihi struere, & verbis tuis me decipere voluisti. Nec enim Apostolus dicit de hominis essentia aut facultate, quod nihil sit, sed quod talis hominis mens nihil sint: sicut etiam alibi ait, Si charitatẽ non habeam, nihil sum. Porrò etiam non sum ego locutus de anima à corpore soluta, nec de corpore exanimi, sed de homine viuente: qui diuinæ obtemperans gratiæ, potest, si vult, bona opera efficere: itemque gratiæ renitens, potest malè facere, quod non est aliud, quã à bono aberrare. Quòd autem dicis corpus corruptibile aggrauare animam, ijs verbis non detrahit scriptura homini liberam benè vel malè agendi voluntatem: sed id vult, voluntatem, intellectum & memoriam rebus corporalibus occupari. inde enim sequitur: Et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Non enim sinunt tales animam suam liberè vacare cogitandis & inquirendis rebus cælestibus, vbi Christus est in dextera Dei sedens, quandoquidẽ virium animæ acumẽ multiuariæ occupationes, tum etiam molestiæ terreni corporis multis retundunt & impediant modis. Constat ergò Guarde frater, te non rectè locutum. Atq; hoc pacto omnes Guardi quæstiones & rationes dissoluit, ita vt tandem ex animo culpam ille suam ediceret, fatereturq; posse aliquid creaturam. Tum verò F. Aegidius, Iam, inquit, syncera est culpæ tuæ enunciatio. Vísne autem etiam apertiùs doceri, quippiam posse creaturam? simulq; sursùm ascendens, exclamauit voce terribili: O vos apud inferos damnati. Respondit autem sibiipsi voce valdè miserabili ex persona damnatorum, tremens & gemens, adeò vt terrore afficerentur omnes, clamauitq;: Eheu, væ nobis, væ nobis. Deinde in sua persona loquens, Dicite nobis, inquit, qua causa ruistis in tartarum? atq; ipse sibi respondit: Quòd non abstinuimus à malo, quod vitare potuissemus: bonũq;, quod facere poteramus, neglexímus. Rursùs ex persona sua, O vos miseri, perditi & damnationi addicti, quidnam facturi essetis, si vlla vobis posset obtingere agendæ pœnitentiæ facultas? & respondit: Libenter totius orbis terrarum humum sensim fodiendo egereremus, si liceret pœnas euadere, nullum vnquàm eheu finem habituras. Eius enim laboris tamẽ esset aliquando finis, supplicia nostra sunt sempiterna. Tum ad F. Guardum versus Aegidius, Audis, inquit, Guarde, posse aliquid creaturã? subijciensq;, Dic mihi, ait, Guarde frater, guttula aquæ incidens in mare affertne mari nomen suum, vel potiùs mutatur in illud? Guardo respondente, substantiam & nomẽ guttulæ absorberi à mari, eiusq; appellari nomine: F. Ægid. coram omnib. passus est ecstasim. dicebat n. de natura humana, quæ diuinæ essentiæ comparata, est instar guttulæ ad vniuersum mare collatę. *Miro modo soluit cuiusdam argumenta.* *Liberũ arbitrium homini attributum. 1. Cor. 13.* *Sap. 9.* *Ibid.* *Cur dãnati luant pœnas sempiternas.* *Facilè patitur ecstasim*

XIIX. Postqvam autem Dei seruus F. Aegidius strenuè excoluerat vitam actuosam, cuius typus fuit Lia, lippis oculis, portionis sensitiuæ passiones & perturbationes edomando; ad Rachelis, id est, vitæ contemplatinæ amplexus se con-

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Gen. 29. se contulit: quæ quidem scribitur fuisse decora facie & venusto adspectu. Atque ita totum se accommodauit perfectæ tranquillitati & serenitati pectoris sui, sustulitq; eum omnipotens Deus ad eam contemplationis sublimitatem, ad quam ea tempestate vix alium quenquam. Cùm iam sex annis fuisset conuersus ad Deum, ageretq; extra Perusiam in eremitorio Fabrionensi, quadam nocte pijs vacantem precibus, adeò eum Deus suauitate & cõsolatione repleuit, vt putaret animam è corpore migraturam. Sensit enim mori corpus, primò pedes, ac deinde cætera membra, donec anima excessit è corpore. A corpore autem egressa, mirè delectabatur contemplatione ingentis pulchritudinis suæ. erat enim subtilis admodùm & luculenta, suprà quàm vllus capiat humanus intellectus, vti ipse sub morte suam retulit. Rapta inde est illa sancta anima ad arcana cælestia contemplanda, quæ tamen nulli vnquàm voluit expresè reuelare, dicens beatum eum esse, qui secreta Dei benè conseruare nõrit. At paulò pòst, ne magnitudo reuelationum extolleret eum, cùm in cella oraret, apparuit ei dæmon specie tam horrenda, vt præ terrore loquẽdi facultatem prope amitteret. Tum humi se prosternens, corde implorauit auxilium Dei (ore enim loqui non poterat) ac deinde liberatus est. Expertus tum fuit verissimè dixisse B. Franciscum, satanæ formam tam esse immanem & horridam, vt nemo ad spatium Dominicæ precationis possit eum salua vita intueri, nisi diuinitùs confirmetur.

Anima eius rapitur extra corpus

Forma dæmonũ horridissima.

TRIDVO ante Christi natalem, cùm esset in Tuscia eo loco, quem Sethonam vocant, ieiunasset q; diebus quadraginta, quod S. Martini ieiunium appellant, nocte in preces incumbenti apparuit Dominus Iesus, viditq; eum oculis corporeis: sed præter humanitatem eius, oculis internis quiddam vidit ineffabile, quod nec posset nec ausus esset explicare. Durauit autem hæc apparitio per interualla ad dies tredecim: sed cùm humana imbecillitas incomprehensam illam claritatem ferre non posset, studiosè rogauit Dominum, ne tanto onere ipsum afficeret, ei ferendo inidoneum, quippe qui homo peccator, rusticus, plumbeus & rudis esset. At quanto ille se censebat indigniorem, tanto in illo magis cumulabat Deus gratiam suam. Post eam autem apparitionem & crebrò & facilè ac subitò mentis patiebatur excessus, mansitq; deinceps admodùm solitarius, parumq; exibat è cellula sua, vt gratiam diuinitùs acceptam fideliter conseruaret, prorsùs vitans sermones omnes ociosos & murmura. Toties verò rapiebatur in Deum, quoties aliquid audiret vel de Deo, vel de gloria cælesti, aut paradisi amœnitate: manebatq; eodem loco immotus. Itaq; pueri & opiliones, ab alijs docti, cùm eum viderent, clamabant, Paradisus, paradisus Id verò ille audiens, mox sursùm rapiebatur. Quam ob causam fratres cum illo collocuturi, cauebant ne paradisi mentionẽ facerent, veriti ne eius colloquio priuarentur. Et ipse Ægidius ab omni se hominum conuersatione subducebat, non modo secularium, sed etiam fratrum, dicebatq; eum qui benè ageret negocium animæ suæ, etiam accuratiùs aliorum saluti consulturum: parua autem negligentia & exigua culpa posse magnam amitti gratiam, quæ posteà recuperari vix queat. XIX.

Christus ei apparet.

Familiares ei sunt mentis excessus

F. Iacobus à Massa.

F. Iacobus à Massa, laicus valdè deuotus & pius, qui solebat apud S. Claram degere, singulari quadam contemplationis gratia à Deo donatus fuit: cumq; crebros pateretur mentis excessus, nec sibiipsi fideret, fratrem Ægidium consuluit, quid agendum ipsi esset ea gratia arridente. Fratre autem Ægidio dicente, vt neq; adderet quicquam, nec demeret, & quoad posset fugeret multitudinem: ille rursùs petijt hæc sibi clariùs explicari. Tum Ægidius: Quando, inquit, mens apta est in præclaram diuinæ bonitatis lucem rapi & introduci, nihil ea vel addere debet per temeritatem, vel demere per negligentiam: amare autem, quantùm fieri potest, solitudinem, vt ad Dei gloriam eius gratia custodiatur: hoc est: non tu tibi eiusmodi adscribes gratiam, nec pro tuo arbitratu certum illi tempus accommodabis: sed cùm te senties promoueri diuinitùs, præsto eris Domino tuo, eiq; te promptum exhibebis & offeres. Pro viribus autem declinabis hominum frequentiam, nocte ac die solus manens, exclusis ab animo ijs omnibus, quæ bona non sint: atq; ita in virtutibus progredieris. XX.

Mira ei diuinitùs reuelantur.

2. *Cor.* 12.

IN ea, quam diximus, apparitione Christi, & Ægidij raptu admiranda ei fuêre diuinitùs reuelata. Vidit enim ipsam Dei essentiam, & propter certam Dei cognitionem, quæ ei tunc collata fuit, fide adeò fuit destitutus, vt dicere soleret, si Missa cantanda ei esset, non se dicturum, Credo in Deum, sed, Cognosco Deum, factorẽ cœli & terræ; quippe quem ego ipse vidi. Fides autem de ijs rebus est, quæ non cadunt sub aspectum, nec tamen dubitatur, quin sint. Sed hæc fides tum desinet, cùm Deum in cœlo videbimus, sicuti est: Fuit verò Ægidius raptus extra corpus in tertium cælum, vbi cum Apostolo, multa didicit arcana & occulta sapientiæ Dei. Solebat autem dicere, se quater esse natum. Primò ex matre: deinde in baptismo: tertiò in monasticæ vitæ professione: quartò cùm sic ei Christus se visendum præbuit. Semper admodùm iucundus & hilaris fuit: sed ei summoperè dolebat, quòd sustentandi corporis cura aliqua suscipienda ei esset: cupiebatq; foliis arborum vesci, vt posset vitare hominum conuersationem. Diebus Dominicis & solennibus sacram percipiebat Eucharistiam cum multa deuotione, atque illos dies totos impendebat precibus & sanctis meditationibus. Porrò præeximia fide ac pietate, Ecclesiastica sacramenta & ius Pontificium non mediocri reuerentia prosequebatur: cumque audiret quippiam referri ex decretis & constitutionibus Ecclesiasticis, valdè id commendabat, dicebatq;: Nos indocti & miseri non agnoscimus bonitatem tuam ô sancta Romana Ecclesia. Tu enim doces nos viam salutis: tu viam paras & munis, qua ad sempiternam gloriam proficiscamur. Venerunt quandoquè ad eum duo Cardinales, vt audirent spiritales & vitales sermones eius. iam enim sanctitatis eius fama apud omnes peruulgata erat. Postquàm autem familiariter cum eo fuêre collocuti, rogabant eum, vt pro ipsis oraret. At ille, Ecquid opus est, inquit, reuerendissimi domini, orare me pro vobis, quando multò maiori vos fide & spe prẽditi estis, atq; ego? Illis sciscitantibus, quinam id fieri posset. Ægidius respondit: Vos in tantis opibus, honoribus & prosperis successibus putatis vos saluos fore, cùm ego in miseria & rebus duris atq; aduersis me damnatum iri formidem. Quibus verbis Cardinales non mediocriter ædificati, ea in animos suos demiserunt. XXI.

Vide quantum tribuit Pontificum decretis, & Romanæ Ecclesiæ.

SEPTEM quædam huic beato viro inerant, quibus ad perfectionis culmen perductus est. Primum fuit fides firma & constans. Secundum, ingens animi pietas & deuotio. Tertium, erga alios reuerentia. Quartum, humanitas, benignitas & condolentia. Quintum, multa solicitudo. Sextum, eximia obedientia. Septimum, non mediocris erga Deum & homines pro acceptis beneficijs gratitudo. Sub finem vitæ, cùm iam in Ordine Minorũ fuisset annis quinquaginta duobus, molestissimas sensit maligni dæmonis vexationes. Cùm enim nocte quadam oraret, & post preces vellet quieti se dare, terrerimus dæmon in locum quendam adeò angustum eum deposuit, vt nec ipse mouere se posset, nec socius eum inde extrahere: sola Dei gratia inde emersit. Sæpè adeò molestũ & infestum se ei præbuit satan, vt nonnunquàm fratrum opem imploraret. Vesperi se ad cellulam suam se conferens, Nunc, inquit, imus ad cruces & certamina. Morte appropinquante, tantam ei debilitatem attulit febris, tussis, alijq; morbi, vt neq; somnum neque cibum posset capere. A fratribus autem ad lectum quendam deportatus fuit, alicuius quietis & commoditatis captandæ causa. Pridiè autem eius diei, quo S. Georgij feriæ celebrantur, cùm nocte à fratribus esset in eo lecto depositus, & Perusini apud eum excubias agerent, vt sacrum eius corpus post obitum sibi retinerent, cuidam illic adstanti fratri ait: Dicito Perusinis, eos vel propter miracula mea, vel ob meî in Sanctos relationem siue canonizationem nullam vnquàm pulsaturos campanam: nec aliud eis datum iri signum, nisi Ionæ Prophetæ. Deinde quietissimus & placidissimus in lectulo decumbens, clausis oculis & ore, absque vlla membrorum valida protractione aut commotione beatissimum reddidit spiritum eodem die, quo ante annos quinquaginta duos à S. Francisco habitum monasticum acceperat, puta ipsis S. Georgij martyris ferijs. Eius animam vidit sancta quædam persona cum multorum fratrum XXII.

Septẽ eius præclaræ virtutes.

Sub vitæ finẽ infestos sentit dæmones.

Anno 1283. felicissimè decedit è vita.

trum aliorumque animabus, è purgatorio dimissis, ad cœlos euolare, Christumque ei venire obuiam, & admodùm honorificè eum amplexari, adhibito cantu suauissimo, omnes cœlestis patriæ regiones efficaciter penetrante.

XXIII. Qvo autem tempore in lectulo decumbebat ægrotus, etiam quidam Dominicanus frater in suo decubuit monasterio, eademque hora obijt, qua Ægidius. Apparuit autem post mortem cuidam fratri, summo eius amico, aitque valdè benè secum agi. Cùm enim, inquit, abirem è corpore, quidã frater Minorita Ægidius decessit: cui ob eius eximiam sanctitatem id præstitit Deus, vt multas è purgatorio animas secum in cœlum posset abducere. Patiebar ego tum dira supplicia, sed eius meritis euasi. atq; his dictis, disparuit. Frater autem, cui apparuerat, hæc alijs indicare nolens, subitò grauissimo correptus morbo est: sed confitens ea causa id accidisse, quòd noluisset sancti fratris Ægidij gloriam & virtutẽ euulgare, petensq; acciri tum Franciscanos, tum Dominicanos fratres, postquàm hæc eis enarrauit, confestim sanatus est. Obijt autem F. Ægidius anno salutis millesimo ducentesimo octogesimotertio. Porrò Perusini dum saxum inquirunt, vnde eius condant monumentum, sepulchrum marmoreum reperiunt, in quo historia ! onæ sculpta erat. In eo igitur reposuerunt corpus eius, sicut ille sub mortem prædixerat. Sepultus est extra Perusiam in monte, in monasterio Franciscanorum, & multis claruit miraculis. S. Bonauentura doctor eximius de eo dicere solebat, præstitum illi à Deo, vt possit efficaciter opitulari eis, qui ad animæ suæ salutem inuocent eum: idemq; Bonauentura gratias agebat Deo, se in ea incidisse tempora, quibus sanctissimum hunc Fr. Ægidium & alloqui & videre potuisset.

Impletur eius prophetia.

S. Bonauenturæ de illo testimonium.

XXIV. Etsi autem doctus humanitùs non fuit Ægidius, at tamen propter sublimem mentis excessum, quo fertur raptus in tertium cœlum, multa dicere consueuit vtilia & salutaria. Frater quidam conquerebatur ei, quòd adeò compelleretur externis vacare laboribus, vt vix posset persoluere preces suas: dicebatq; se propterea velle petere eremitorium, vt posset illic Domino in pace & tranquillitate seruire. Respondit ei Ægidius: Si eas ad Francorum regem, dicasque ei vt numeret tibi mille argenti libras, putásne iure illum dicturum tibi, te quibusdam agitari furijs talia ab ipso petentem, cum nullam sibi nauaueris operam? Si verò magnos quosdam & arduos eius causa exantlaris labores, qui tali sint præmio digni, fidenter iam & meritò tantam pecuniæ vim ab eo possis exigere. Si vis igitur in precibus tuis audiri à Deo, primùm illius causa laborandum tibi erit. Longè autem plus meriti habet vnum opus bonum pro alterius factum voluntate, quàm duo pro propria. Si quis tibi restituat manus, oculos, aut alia, quibus orbatus sis, membra, cupidè sanè illi tota vita tua inseruies, ne eius beneficijs ingratus habearis. Et ecce præpotens Deus dedit nobis manus, pedes, oculos, cuncta & spiritalia, & temporaria & corporalia bona, nec tamen illi inseruire volumus.

Meritum obedientiæ

XXV. Dixit ei frater quidam, se multùm laborare pro deuotionis gratia promerenda, nec se illam tamen adipisci. Cui Ægidius: Culpam, inquit, confitere tuam. Ille enim, cuius ditione omnia continentur, quod hodiè non confert, cras fortassis largietur. Tu igitur hoc vnum duntaxat cures, vt Domino fideliter seruias. Nam etiamsi quis à primis mundi initijs vsq; ad supremum eius diem viuat, faciatq; quicquid potest boni, non tamen possit ex se minimam Dei promereri bonitatem. Esca quidem parata est, sed non est, qui velit accipere. Alteri cuidam percunctanti, quo pacto tentationes effugeret, respondit, Tentationes fugere volens, ipsum cœlum fugit. Non enim coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Alius frater rogauit, quidnam posset Deo gratissimum facere: Ægidius autem manè respondit illi cantans: Vnam, vni. nec quicquam his addebat. Dicente fratre, se nescire quid ea sibi velint, Vnam, inquit AEgidius, animam sine intermissione & absq; medio vni Deo commendabis.

1. Tim. 2.

XXVI. F. Gratianus ait ad eum: Ego, mi pater, noui concionari, dare consilia, & alia bona opera facere: sed nescio tamen, quid potissimùm sequar. Quæso te dicas, quid tibi consultissimum videatur. AEgidius respondit: Nihil potes gratius facere Deo, quàm vt teipsum à collo suspendas. Perterrito illo ob huiusmodi sermonem, AEgidius ait: Qui suspensus est, non est ille quidem in cœlo, at tamẽ terra superior est, semperq; deorsùm respicit. Sic & tu facias. Quandoquidem necdùm datur tibi esse in cœlo, mentem sursùm erigas ab his rebus caducis, exerceasq; te in virtutum operibus, de teipso submisse sentiens, & Dei misericordiam constanter expectans.

Facetè quidem, sed sanctè dictum, si rectè intelligas.

XXVII. Adolescens quidam dixit beato viro, velle se religiosum fieri, & monasterium petere. Tum ille: Si vis, inquit, isthuc facere, abi & quamprimùm iugula parentes tuos. Adolescens verò eiulans, Quonam, inquit, pacto tantum ego in me scelus possum admittere? Respondit Aegidius: Non ego te iubeo illos ferro necare, sed gladio spiritali. Qui enim non odit patrem suum & matrem, non potest effici Christi discipulus.

Item aliud.

Luca 12.

XXVIII Frater quidam tentationibus pressus, sæpè rogauerat Deum, vt ab ijs liberaretur, sed id frustrà. Indicauit id igitur beato AEgidio, qui sic ei respondit: Non mireris, frater mi, si permittit Deus te confligere cum hostibus, quando tot ab illo affectus es gratiæ donis. Quanto enim potioribus armis rex instruit milites suos, tanto eos vult viriliùs dimicare. Scisciranti cuidam, qua ratione posset feruenter orare Deum, cor suum sentiens torpore & frigore affectũ: ita ait AEgidius: Ponamus regem quendam habere duos fideles ministros, quorum alter armis munitus sit, alter inermis: mittere autem eum vtrumq;, vt cum hostibus pugnam ineant. Armatus igitur ibit imperterritus ad certamen: inermis verò dicet regi suo: Vides, domine rex, me nullis tectũ armis: at tamen amore tuî proficiscar ad pugnandum aduersùs inimicos tuos. Cernens autem rex tantam illius erga se fidem, dicet satellitibus suis: Ocyùs paretis arma, quibus induatur fidissimus seruus meus, imprimatisq; ei signum armaturæ meæ. Ita etiam, qui ad certamen orandi absq; deuotionis gustu fidenter accedit, Deo prouidente, non frustrabitur rebus necessarijs.

Non cessandum à precibus, etiam cùm nõ sentitur deuotio.

XXIX. Qvodam illum consulente, num monasterium ingredi deberet, sic respondit: Si quis valdè inops sciret alicubi in agro reconditum thesaurum, putásne quæsiturum illum ab aliquo, an eum thesaurum effodere deberet? Quanto ergò magis properare debent homines, vt reperiant vitæ æternæ thesaurum? Tum ille consilijs eius parens, relictis omnibus, factus est monachus.

XXX. Rogavit aliquando AEgidius Iureconsultum quendam benè eruditum, crederet ne præclara esse & eximia Dei dona. Illo respondente, se sic sentire. AEgidius ait: Ego verò testatum efficiam, te id non credere. Dic mihi, quanti æstimes omnes facultates tuas. Ait ille: Valent fortassis mille pondo. Tum AEgidius, Iam ergò ostendam, inquit, te non nisi ore credere. Si tu his mille pondo possis tibi comparare centum millia, grande sanè lucrum feceris: attamẽ nolles hæc dare pro regno cœlorum. cælestia enim tu pro nihilo ducis. Contra Iureconsultus: Putas tu, ait, tantum quenq; operari, quantum credit? Respondit AEgidius: Si benè & rectè tu crederes, etiam bonis operibus deditus esses: sicut & sancti omnes, qui bonorum operum valdè studiosi fuêre. Quæ si re ipsa perficere non potuerunt, affectu & desiderio effecerunt, sanctumq; desiderium defectum operis suppleuit. Si quis vera perfectaq; esset fide præditus, is ad talem pertingeret statum, in quo ei plena securitas præstaretur. Qui verò summum illud atq; æternum expectat bonum, quid illi possit malum officere? & qui æternis se credit dedendum supplicijs, quid illi possit conferre bonum? nec tamen debet vnquàm peccator, dum est in viuis, diuinam desperare misericordiam. Vt enim nulla tam est spinosa aut nodosa arbor, quæ non possit fabrorum arte plana & elegans effici: ita nullus est tam flagitiosus peccator, quem non possit ornare Deus gratia & virtutibus suis.

Viua & feruens fides hîc accipienda est.

Nunquàm desperandum.

Inter-

INTERROGATVS quandoquè frater Ægidius à quodam, quidnam facere deberet, quandoquidem & benè agens, animo efferri se sentiret, & malè agens, maiori afficeretur animi mœrore, & propemodùm desperaret: ita ei respondit: Optimè facis, si te peccâsse doleas: sed tamen etiam huic dolori adhibendus est modus, cogitandumq; Dei potentiam longè propensiorem esse ad miserendum, quàm infirmitas tua fuerit ad peccandum. Quòd si agricola cogitet, Si quidem sementem fecero, volucres cœli & bestiæ terræ & semen & fruges comedent: nunquàm seminare ausus erit, nec habebit quod comedat: At sapiens agricola serit tempore suo, ac deindè colligit annonam. Non sunt igitur propter vanam gloriam bona omittenda opera. si enim ea displicet, semper & maxima & potissima operum portio permanet ea facienti. XXXI.

Vita monastica quàm tutior sit seculari.

ALIO quodam ex ipso perquirente, possitné diuinam sibi conciliare gratiam, qui in sæculo permaneat: ita ait: Potest quidem, sed mallem ego gratiam vnam in monasterio, quàm decem in sæculo. Quæ enim in monasterio obtinetur gratia, ea & crescit facilè, & benè custoditur: quòd is, qui monasticum sectatur institutum, ab omni mundi strepitu & solicitudine perturbante, quæ magnum adferunt gratiæ impedimentum, seiunctus sit: alijque fratres pijs adhortationibus & sanctis exemplis à malo eum retrahant, & ad bonum incitent. Porrò gratia, quæ in sæculo percipitur, & citò solet amitti, & ægrè conseruatur: quòd mundanarum tentationum solicitudo, quæ est perturbationum & inquietudinum parens, diuinæ gratiæ & impediat & perdat suauitatem: tum quoquè alij sæculo dediti homines pestiferis suasionibus & pernicios exemplis eum, qui diuina gratia præditus est, à bono reuocent, fortiterque impellant ad perpetranda mala. Si quis enim velit rectè & inculpatè se gerere, eum non modò non adiutant, sed irrident etiam: Dei autem inimicos tantum abest vt reprehendant, vt etiam efferant & extollant. Satius est igitur vna potiri gratia in libertate, quàm decem in eiusmodi timoribus & periculis. XXXII.

Mundi malitia.

FRATER quidam rogauit Ægidium, vt pro ipso Dominum deprecaretur. Cui Ægidius, Tu verò, inquit, ora pro teipso. Quid enim alium pro te mittis, & tu interim desides, cùm possis ipse iter facere? Illo dicente, se peccatorem esse, Ægidium autem Dei amicum, atque ea causa posse fidenter & pro se & pro alijs deprecari, Ægidius respondit: Frater mi, si omnes vrbis huius plateæ auro & argento plenæ essent, proclamatumq; foret, licere cuilibet illud auferre, aliúmne pro te nuncium ablegaturus esses, qui tuo nomine id tolleret? Puto equidem teipsum iturum, nec satis fisurum alteri. Ita nimirùm Deus totum implet mundum, & potest inueniri ab vnoquolibet. Tu igitur ipsus eum adito, nec alium pro te mittas. XXXIII.

Hæc vir sanctus modestiæ causa dicit, non contra inuocationē Sanctorum

NOBILIS quidam conuersus ad Deum, factus est Franciscanus. Cum hoc magna intercessit fratri Ægidio consuetudo & familiaritas, cùm esset in sæculo. Postquàm autem religiosus factus est, nullam ei Ægidius voluit peculiarem exhibere familiaritatem, vt antè consueuerat, sed ait illi: Frater charissime, nos vnius eiusdemq; familiæ sumus, vniq; Domino pariter famulamur. Mihi autem incompertum est, an gratum sit Deo, vt sic illi seruias, quemadmodùm ego te hortari velim. Fortassis enim me hoc vel illud monente, illi visum erit aliud abs te exigere. Itaque non sum ego deinceps solicitus de te, missamq; facio omnem singularem erga te familiaritatem, qualis mihi solebat esse tecum, cùm secularis esses. XXXIV.

AVREA F. ÆGIDII DICTA: PRIMO, DE VIA SALVTIS & perfectionis, & de fide atque charitate.

SOLEBAT dicere F. Ægidius: Si seruari vis, non reposcas à creaturis rationem eorum, quæ tibi eueniunt. Si saluus esse cupis, summoperè fugias honorem & consolationem omnem, quæ possit percipi ex creaturis. Sathanæ quidem consolationes multò & subtiliores & deteriores sunt, quàm eius tentationes, nec rarò impellunt hominem in ruinam grauiorem, quàm afflictiones. Omnis ruina ingens, quæuis grandia pericula eò ferè accidunt, quòd vertex nimiùm erigitur: sicut è diuerso bona omnia conciliat capitis submissio. Væ autem illis, qui etiam ob sua maleficia honore affici volunt. Si meministi te creatorem offendisse tuum, debes aduersa omnia à quouis illata ferre patienter: nec enim iure potes de illo conqueri. Si quis tecum contendat, cedas illi, & victor abibis: alioqui vbi vicisse te arbitraberis, ad extremum victum te senties. Si vis benè & acutè cernere, erue tibi oculos: si vis audire perfectè, obtura aures, vt sis surdus. Si vis rectè & præclarè loqui, præcide tibi linguam, vt obtumescas. Si vis probè efficere omnia opera tua, amputa manus tuas. Si cupis esse membris omnibus integer & perfectus, mutiles ea. Si vis benè viuere, mortifica teipsum. Si vis benè edere, ieiunes. Si cupis dormire benè, vigiles. Si cupis lucrari benè, da operam vt perdas. Sapientissimus profectò est, qui sic facit: sed non omnibus id studio est. Sunt autem hæc accipienda spiritaliter. Gratia Dei & virtutes instar scalæ sunt & viæ, qua cœlum scandatur: vitia autem & peccata via sunt, qua deorsùm eatur. Peccata virus sunt, virtutes & bona opera theriaca. Gratia alia aliam adducit, & vitium sibi adiungit vitium. Gratia laudem suî respuit, vitium non fert suî contemptum. Animus in humilitate acquiescit, & humilitatis filia est patientia. Cordis puritas cernit Deum, deuotio eum comedit. Si diligis, diligéris. Si times, timeberis. Si seruis, seruietur tibi. Si te rectè gesseris erga alios, idem ab illis expectabis. Beatus autem ille est, qui sic diligit, vt tamen non cupiat redamari: beatus qui sic timet, vt timeri nolit: qui inseruit aliis, nec appetit sibi inseruiri: qui erga alios probè se gerit, nec optat idem sibi præstari ab illis. Hæc autem cùm sint sublimia & præclara, stulti & vecordes ad ea non pertingunt. Tria quædam sunt eximia & frugifera, quibus quisquis præditus est, is malè corruere non potest. Primum est, afflictionem omnem ferre animo libenti atque sedato. Alterum, ex bonis omnibus, quæ quis faciat aut percipiat, humiliorem atque submissiorem fieri. Tertium, feruenter amare bona illa, quæ sub aspectum corporeum non cadunt. Ea, quæ homines mundani magis fastidiunt & respuunt, apud Deum & sanctos eius maiori in precio sunt. Homines miseri quæ amare deberent, ea habent odio: & quæ odisse eos oportebat, ea diligunt. Scisitabatur aliquando Frater Ægidius ex fratre quodam, num bona esset anima præditus. Illo dicente, se id nescire, AEgidius ait: Sancta contritio, sancta humilitas, sancta charitas, sancta lætitia, sancta deuotio animam faciunt sanctam & bonam. XXXV.

Peccator non habet vnde conqueratur, licet afflictus

Gratia. Virtutes. Peccata.

Tria seruāt à ruina.

Hominum cæcitas.

De Fide.

QVICQVID cogitari, dici, conspici & tangi potest, non est cōparandum cum illis, quæ nec cogitari, nec dici, nec tactu percipi possunt. Sapientes & sancti omnes, quotquot fuêre, sunt & erunt, qui vel locuti sunt, vel loquentur de Deo, nunquàm explicare potuerunt aut poterant, quid sit Deus, prout ille re vera est: immò dicta eorum omnia vel millies minora sunt Deo, quàm acies acûs vnius cœlo, terra, & omnibus, quæ ijs continentur, minor est. Atq; adeò vniuersa scriptura sacra quasi balbutiens nobis loquitur, quemadmodùm solent matres balbutire cum infantibus suis, ipsas alioqui non intellecturis. XXXVI.

Deus incōprehensibilis.

De Dilectione Dei & proximi.

CHARITAS virtutes omnes antecellit. Beatus ille, qui non satiatur ijs rebus, quas perpetuò debet appetere. Dixit aliquando Fr. Aegidius cuidam speciali amico suo: Putásne te mihi charum esse? Illo dicente, se sic existimare: XXXVII.

Aegidius

Ægidius ait: Non tibi persuadeas te à me diligi. Solus enim Deus conditor noster amat creaturas suas, nec conferen- Rerum 9
dus est amor noster cum illius amore. Alius frater rogabat Ægidium, quid sibi velit, quod Propheta ait, Omnis ami-
cus fraudulenter incedet. Cui ille sic respondit: Fraudulentus ego sum in te, quòd bonum tuum non efficio vt sit me-
um. Quanto enim magis id ego studeo, vt tuum bonum meum sit, tanto minus in te fraudulentus sum: & quo quis-
que plùs lætatur alterius virtutibus, eo illarum erit magis particeps: sicut è diuerso quanto quis plùs gaudet alte-
rius malis, tanto quoque eorum fit ampliùs particeps. Itaque si vis mortalium omnium participare virtutes, eorum
fac virtutibus læteris. Ita enim fiet, vt aliorum virtutes tuæ sint, si tibi placeant: aliorum quoque vitia nos cautos
reddant, si displiceant. Atque hæc est salutis via, aliorum virtutibus gratulari, vitijs mœrere: de omnibus sentire be-
nè, de seipso malè: honorem habere alijs, seipsum pro nihilo putare. Quisquis enim non vult honorare alios, nec
ipse honorabitur: & qui ignorat, ignorabitur: qui fatigari non vult, nec requie potietur. Labor omnium fructuo-
sissimus est, benignitati ac pietati siue cultui diuino deditum esse. Quicquid absque charitate fit, nec Deo, nec san-
ctis eius gratum est. Rebus suis fit homo inops, diuinis autem rebus locuples. Debet igitur res eligere diuinas, & con-
temnere suas. Nihil præstabilius est, quàm gratum esse donis Dei, & sese ob suam malitiam scire reprehendere. Vel-
lem equidem me in hac studuisse schola ab ipso mundi exordio, & permitti mihi in ea studere vsque ad extremum
mundi diem: puta, in consideratione & prædicatione beneficiorum Dei, & obiurgatione peccatorum meorum.
nec tamen velim esse in gratijs agendis negligens. Videmus mendicos miris efferre laudibus illos, à quibus etiam
parum accipiunt. Quales ergò nos oportet esse erga Deum nostrum? Multùm sanè ex animo ille nobis amandus est,
qui nos ab omnibus vult seruare malis, & præstare nobis bona omnia.

Quantum nos amet Deus.

Virtutes aliorum vt fiant nostrę

1. Cor. 14.

Exercitium vtilissimũ.

De Humilitate.

XXXIIX AD cognitionem Dei nemo potest pertingere, nisi per humilitatem. In via sursùm contendere, descendere est.
Perditio omnis, magnæ prolapsiones & casus omnes, qui in mundo acciderunt, non aliundè acciderunt, quàm
ab erecta ceruice, vel elato capite. Patet hoc in illis, qui in ipso cœlo conditi sunt, itemque in Adamo, in Pharisæo, &
in permultis alijs: Contrà verò multa facta sunt bona capitis summissione, vti potest animaduerti in sanctissima Dei
matre, in publicano, in latrone, alijsque plurimis. Si attendas Dei dona, iure potes semper demittere caput: si tua
peccata consideres, habes vnde meritò ceruicem inclines. Væ autem illi, qui etiam ob sua malefacta honorari vult.
Sublimis ille humilitatis gradus est, si quis cognoscat seipsum semper esse contrarium bono suo. Est etiam ille qui-
dam humilitatis gradus, si nolis retinere quod tuum est, nec illud ceu tuum tibi vendices: hoc est: si soli Deo tribuas
bona quæ habes, cuius etiam re vera sunt: & tibiipsi imputes malitiam tuam. Beatus ille est, qui coram hominibus
tam se vilem ducit, quam coram Deo vilem se existimat. Beatus, qui nunc seipsum iudicat: is enim ab alio iudicio im-
munis erit. Beatus, qui pro alterius iudicio & ex obedientia fideliter vitam ducit suam: quod sanè Apostoli fecêre et-
iam postquàm repleti fuêre Spiritu sancto. Qui pacem seruare vult, omnes debet sibi anteferre. Beatus, qui in verbis
& moribus suis non cupit haberi alius, quàm qualis ex Dei gratia est vocatus. Beatus, qui nouit diuinas celare reuela-
tiones. nihil enim tam arcanum est, quod nolit reuelare Deus, cùm ei visum fuerit. Si totius orbis homo sanctissimus
se censeat omnium pessimum, is planè humilis est. Humilitas loqui nescit, & patientia non est ausa loqui. Humilitas
mihi fulminis instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius pòst existunt vestigia. Ita enim & humilitas dis-
sipat omne malum, & odit peccata omnia, efficitque vt homo sese nihilipendat. Humilitate Dei conciliatur gratia,
& pax cum proximis. Quemadmodùm rex præpotens missurus filiam suam ad locum aliquem, non illam imponit
equo fero, indomito atq; contumaci, sed benè mansuefacto, & commodè gradiendi: ita quoque Deus gratiam non
confert suam elatis, sed mansuetis & humilibus.

Perditionis omnis causa superbia.

Luc. 18 & 23

Obedire alteri, quàm salutare.

Humilitas odit vitia.

De Timore Dei.

XXXIX. SANCTVS Dei timor vitiosum pellit timorem, conseruatq; ac tuetur ea bona, quæ nulla potest effari lingua, nulla
mens cogitatione assequi. Timor Dei, eximium Dei donum est, quo non omnes prediti sunt. Qui non timet, is ni-
hil habere videtur, quod possit amittere. Timor Domini regit & protegit hominem, Deiq; gratiam ei impetrat. Si
quis Dei gratia preditus sit, timor Dei eam conseruat. si ea careat, timor eam illi obtinet. Creaturæ oẽs rationales, quæ
prolapsæ sunt, non essent lapsæ, si hoc dono instructæ fuissent. Sanctum hoc donum non nisi sanctorum hominum
est: quantoq; maior homini inest gratia, tanto humilior & sedatior est: nec ea virtus quam quis minimè exercet, mi-
nor est alijs. Quisquis vsq; eò offendit Deum, vt sit mortis reus, qua ille fronte ausus erit apparere coram illo? Beatus
est, qui se sentit versari in hoc mundo tanquàm in carcere, quiq; semper veretur se offendere Dominum suum. Nus-
quam licet homini in hoc mundo esse securo, vbi inter medios degit hostes. A teipso & tuî similibus semper serua te-
ipsum. Hostis noster caro nostra est, quæ cum hoste tartareo semper oppugnat animam nostram. Semper igitur plùs
formidandum est homini, ne à propria vincatur malitia, quàm quæcunq; res alia huius mundi. Impossibile est Dei
promereri gratiam, & in ea perseuerare, nisi adsit solicitudo sancta & timor sanctus: quo timore qui destitutus est,
certum habet suæ perditionis argumentum. Timor Dei facit hominem humiliter obedire, & ceruicem ad terram vs-
que sub obedientiæ iugum deponere. Quanto est in homine auctior Dei timor, tanto ille in precibus magis assiduus
est. Qui verò sanctæ orationis gratiam adeptus est, non paruo Dei munere affectus est. Quantumuis magna videan-
tur hominis opera, non hominum æstimatione metienda atq; prædicanda sunt, sed bona Dei voluntate, & quatenùs
ille ea commendat. Quod cùm nos lateat, vereri semper debemus omnia opera nostra.

Timoris Dei magna præconia.

Quid maximè homini formidandum.

Gratia precandi.

De Patientia.

XL. QVISQVIS Dei causa æquo animo libens patitur aduersa, is citò magnam obtinebit gratiam, & mundi huius do-
minus fiet, pedemque alterum in alio defiget sæculo. Quicquid homo vel boni vel mali facit, sibiipsi id facit.
Non debes igitur ira permoueri, si qua tibi ab alio irrogetur iniuria, sed potiùs dolere culpa illius. Quãto quis prom-
ptiori animo propter Deum fert iniurias & afflictiones, tanto apud illum maior est: quantoq; imbecillior est & im-
patientior ad ferendum aliquid causa Dei, tanto apud illum minor est, nec cognoscit, quid sit Deus. Si quis malè de
te loquatur, tu illi fer suppetias: si quis benè de te loquatur, in Deum id refundas. Aliorum dicta & facta laudibus
efferas, tua vituperes. Cùm aliquis tecum iurgatur, si vis abire victor, cedas illi. Quid causæ est, quòd ægrè ferimus
afflictiones? Non concupiscimus medullitùs spiritales consolationes. Nullum tu iniuria afficias: si quis verò tibi
iniuriam faciat, feras id humiliter & comiter propter amorem Dei, & in remissionem peccatorum tuorum. Longè
præstabilius est & conducibilius, magnam iniuriam Dei amore absque murmure perpeti, quàm centum famelicos
homines quotidiè pascere, & multo tempore ieiunare vsque in vesperam, donec stellæ emicent in cœlo. Ecquid
verò prodest contemnere seipsum, & eneruare atque affligere corpus suum ieiunando, vigilando, precando, atque
alijs modis castigando, si interim ne vnam quidem possimus ferre à proximo illatam iniuriam: cùm tamen inde plus
liceat obtinere præmij, quàm ex omnibus propria voluntate susceptis? Pati enim iniuriam absque murmure multò
plùs peccata expiat, quàm largi lachrymarũ imbres. Beatus est, qui sua peccata & Dei beneficia semper in oculis & in
conspe-

Patientiæ magna vis.

Iniuriam ferre placidè quàm gratũ Deo.

conſpectu ſuo proponit. is enim placidè tolerat preſſuras & anguſtias omnes, magnam inde conſolationem habiturus. Beatus, qui nullam expetit conſolationem ab vlla creatura, quæ ſub cœlo eſt. Qui ſua ſemper peccata verſat ob oculos, is nulla afflictione frangitur. Quicquid habes boni, id Deo acceptum referes: moleſtias verò & afflictiones omnes peccatis tuis imputabis. Etiamſi quiſpiam bona illa omnia & feciſſet & faceret, quæ mortales vniuerſi fecêre & facturi ſunt, ſi tamen ſeſe intùs benè inſpiceret, comperiret ſeipſum ſemper homo ſuo contrarium. Frater quidam aliquando percunctatus eſt ex AEgidio, quid faciendum eſſet, ſi multæ afflictiones ipſis acciderent: accepit autem eiuſmodi ab eo reſponſum. Etiamſi Deus è cœlo lapides & ſilices plueret, non poſſet tamen officere nobis, ſi tales eſſemus, quales eſſe deberemus. Si quis enim is ſit, qui eſſe debet, mala & moleſta omnia in bonum & in oblectationem ei verterentur. Sicut enim illi, qui peruerſa eſt voluntate, bonum mutatur in malum: ita illi, cuius eſt bona voluntas, malum abit in bonum. Omnia magna tum bona, tum mala intùs in homine ſunt, nec oculis cerni poſſunt. Mali dæmones ad noſtram infirmitatem, ad noſtros labores & famem, omnemq; proximis irrogatam iniuriam aduolant. Si vis ſaluus fieri, nullam creaturam in ius voces. Sancti homines bona agunt, & mala patiuntur. Si agnoſcis te offendiſſe Deum creatorem tuum, fatearis etiam dignum te eſſe, quem creaturæ omnes perſequantur, vlciſcanturque iniurias abs te illatas Domino tuo. Quicquid ab vlla creatura moleſtiæ tibi infertur, id bono feres animo. neque enim poteris iure de quauis creatura conqueri, quando benè commeruiſti ab omnibus malè accipi & affligi. Præclara virtus eſt, vincere ſeipſum. qui enim victor eſt ſui, omnes ſuos vicit hoſtes, & bona omnia conſequetur. Eximia is virtute præditus foret, qui ſe ſineret vinci ab omnibus. talis enim mundi eſſet dominus. Si ſeruari vis, diligenter in id incumbas, vt deſperes conſolationem omnem, quam vlla poſſit mortalis adferre creatura. Multò enim grauiores & periculoſiores ruinas pariunt conſolationes, quàm res aduerſæ. Equus generoſa eſt indole & habitudine. nam quantumuis incitato feratur curſu, at tamen ſeſſor eius in quamlibet partem flectere eum poteſt, & quò vult cumque impellere. Ita ſanè etiam homines alijs ſe in ſuo curſu gubernandos permittere deberent. Religioſus quidam aliquando querebatur grande quoddam obedientiæ onus ſibi impoſitum, ſed dictum eſt ei à F. AEgidio: Amice, quanto plùs obmurmuras, tanto tibiipſi grauiorem efficis ſarcinam: quo autem humiliùs obedientiæ præcepto te ſubdideris, eo & faciliùs & ſuauiùs feres. Non vis humiliari in hoc ſæculo, & tamen in futuro honorari vis. Laborem reſpuis, & quiete potiri vis. Perdere nihil vis, & lucrari te poſſe confidis: ſed falleris planè. per ignominiam enim pertingitur ad gloriam, labore paratur quies, iactura peruenitur ad lucrum. Iam antiquitùs vulgò dici ſolet: Qui non vult dare quod amat, is non obtinebit quod deſiderat. Non mireris, ſi interdùm proximus te perturbet. Nam & Martha, alioqui bona voluit Dominum aduersùs ſororem ſuam commouere, immeritò de illa conquerens. Accuratè ſemper des virtutibus & gratitudini operam, & pugna viriliter aduersùs vitia tua, ſedatoque & forti animo feras preſſuras, ignominiam, afflictiones & iniurias: quod non eſt aliud, quàm vt vincas teipſum. Parum enim eſt multas Domino lucrari animas, niſi etiam teipſum vincas.

Nulla aduerſa nocêt benè animo conſtitutis.

Nunquàm conquerendũ de aliis, nos affligentibus.

Luca 10.

De ſancta cordis ſolicitudine & alacritate ſiue vigilantia.

Virtus ſine cura nõ obtinetur.

HOMO ocioſus, & animi alacritate ac vigilantia deſtitutus, & præſenti & futuro ſe priuat ſæculo, & neq; ſibi, neque aliis vtilis eſt. Fieri autem non poteſt, vt abſq; ſolicitudine & labore virtus obtineatur. Homo ætate iuuenis ſi laborem refugiat, regnum cœlorum refugit. Sicut malum ocium ad mala omnia perducit, ita ſancta quies & bonum ocium in cœlum adducit. Iure quidem ſolicitum inprimis oporteret eſſe hominem ad fideliter conſeruanda diuinitùs ipſi collata chariſmata, & ad ea in opus ſtrenuè conferenda. Sæpè enim amittuntur fructus propter folia, & frumentum propter paleas. Plus eſt, benè nôſſe cuſtodire Dei dona, quàm ea adipiſci. Nam etiamſi ea adeptus ſis, ſi conſeruare neſcias, nunquàm locuples eris. Non eſt autem magnum, ſcire ea cuſtodire, nec ſcire adipiſci. Multi multa lucrantur, nec diteſcunt tamen: quippe qui parta non cuſtodiant. Pleriq; paulatim lucrantur, & fiunt opulenti, quod nõrint ſeruare ea, quæ lucrati ſunt. Quantam aquarum molem congereret Tyberis, ſi non continenter præterfluerent? Volunt homines à Deo mercedem habere immenſam & infinitam, nec tamen volunt ei niſi ad menſuram & ad certum tempus ſeruire. Qui ſine fine & abſq; modo amari & mercedem recipere vult, debet ſine fine & abſque menſura ſeruire. Homo ſua incuria & negligentia perdit perfectionem ſuam. Dixit quandoquè frater AEgidius cuidam Romam ituro: Cùm fueris in itinere, non te occupes ijs, quæ viſurus es: ſed noueris bonam monetam ab adulterina ſecernere. Verſutus admodùm eſt hoſtis noſter, & diuerſos paſſim per viam tetendit laqueos. Beatus eſt, qui pro Dei amore corpus ſuum frugiferum reddit, nec tamen pro ijs bonis, quæ facit, vllam in terris mercedem experit. Si quis dicat homini egentiſſimo, Hanc rem ego triduo tibi commodo, vt poſſis ea lucrum facere (Magnum enim licebit ea, ſi voles, theſaurum comparare) Si pauper ille id ſciret, quis dubitet ea libenter vſurum compendij ſui cauſa? Nos corpus habemus nobis commodatum: totum autem tempus vitæ noſtræ eſt tridui inſtar, ſi ad æternitatem conferas. Si vis rebus partis frui, da operam vt lucreris. Quòd ſi laborare nolis, non pertinges ad quietem. Si agri & vineæ omnes totius orbis terrarum vnius ditione continerentur, nec tamen ab eo colerentur, quem, oro, ex eis fructum percepturus eſſet? Si quis autem paruam habeat agrorum & vinearum portionem, eamque benè colat, multos inde fructus colligit. Malè agere volenti rarò opùs eſt conſultore: qui autem benè facere meditatur, multos conſulit. Vulgi eſt dictum ludicrum: Non eſt quod apponas igni ollam tuam, ſpe fretus proximi tui. Non efficit hominem beatum ſola bona voluntas, niſi ea bonis operibus declaretur. Ea enim cauſa Deus largitur homini gratiam ſuam, vt eam bonis operibus proſequatur. Quidam magno animi mœrore preſſus rogauit Fr. AEgidium, vt ipſum conſolaretur. Reſpondit autem ei AEgidius: Studeas benè viuere & benè agere, & Dominus te conſolabitur. Niſi enim quiſq; in ſeipſo locum Deo præparet, nullam ex creaturis capiet conſolationem. Ecquis tandem eſt, qui non & animæ, & corpori ſuo optime conſultum velit in hoc ſeculo? Et tamen nos neq; animæ neq; corporis vtilitati ſtudemus. Poſſem equidem ſancte iurare, eum qui iugum Domini ſibi vult leuius reddere, illud potiùs aggrauare: quique illud ſibi aggrauet, leuet id efficere. Qui futurum condidit ſeculum, is etiam præſentis eſt conditor: poteſtq; ex ijs bonis, quæ in illo futuro confert ſæculo, quippiam etiam in præſenti largiri. Corpus autem etiam animæ bonis fruitur: ſiquidem & mala & bona animæ in corpus redundant. Dicente autem fratre quodam ſe fortaſſis priùs moriturum, quàm quicquam poſſet ſentire boni: AEgidius reſpondit: Pelliones habent pellium notitiam, ſutores calceorum, ferrumq; nõrunt fabri, & in ſua quiſq; arte peritus eſt. Sed quînam poteſt eius artis quiſquam habere notionem, quam non didicit? Putas tu magnos heroës in fatuos & amentes eximia conferre dona? Minime id illi faciunt. Bona opera via ſunt ad bona omnia: ſicut malefacta via ſunt ad mala omnia. Beatus ille eſt, cui nihil eorum, quæ ſub cœlo ſunt, offendiculum præbet: ſed ex omnibus, quæ vel videre vel audire contingit, ſtudet effici melior, atq; inde aliquid colligit emolumenti, cunctaq; in partem mitiorem interpretatur. Sæpe enim iudicia hominum longe alia ſunt, atque Dei.

Deſidia hominum.

Multi laquei dæmonum.

Voluntas bona in opus conferenda.

Bona & mala opera quò perducant.

XLII.

De mundi contemptu.

VAE illi, qui animum, deſiderium, vires & facultates ſuas in res terrenas atq; caducas confert: eoipſo perdens ſempiternum Dei regnum & bona ſemper manſura, quæ præ illis vilibus negligit & poſtponit. Si ad ſingulas

XLIII.

aquilæ

aquilæ in sublime volantis alas singulæ ædis S. Petri, quæ Romæ est, trabes appéderentur, non posset illa tam volare sublimiter. Multos ergo video sudare, vt sua curent corpora: paucos in id incumbere, vt animas suas curent. Ecquis tantum suscipit laboris pro anima sua, quantum pro suis corporibus suscipiunt lapicidæ & qui metalla effodiunt? Hominem auarum iure compararis talpæ, qui hoc solum putat bonum, euertere humum & in ea demorari: cum sint multa alia lõge potiora, quæ is ignorat. Volucres cæli, bestiæ terræ & pisces maris rebus necessariis contenti sunt: sed cum non possint hominem explere vllæ res terrenæ, quin plura semper concupiscat, satis inde apparet non eum adhæc caduca & labentia conditum, sed ad alia præstantiora. Corpus propter animam factum est, & hic mundus inferior propter illum superiorem. Est autem eiusmodi ager hic mundus inferior, vt qui eius maiorem partem obtinet, idem obtineat deteriorem. Solebat referre F. Aegidius, displicuisse S. Francisco in formicis curam illam ingentem, qua sibi victum parant: plus vero delectatum eum fuisse volucribus, quod non congregent in horrea sua. Corpus nostrum instar porci est, auidè ad lutum properantis, & in eo se volutantis. Caro nostra similis est scarabeo, quem delectat semper equinum versare stercus. Caro nostra tanquam quidam satanæ pugil est. Scisciranti cuidam fratri, quo pacto vitari possint corporis vitia, sic respondit Aegidius: Qui vult alio transferre saxa ingentia & trabes grandes, non tam viribus, quam ingenio sibi vtendum putat. Ita & hic faciendum est. Culpa omnis castitati officit. Est enim castitas ceu mundum speculum, quod tamen anhelitu obscuratur. Fieri non potest, vt Dei obtineat gratiam is, qui vitiis carnalibus delectatur. Itaque in omnem licet partem te verses, non comperies aliud, nisi vt pugnes aduersùs carnem tuam, quæ te nocte ac die prodere vult. Eam qui vincit, omnes suos inimicos superat, & ad omne bonum pertingit. Dicebat etiam: Præcunctis virtutibus ego castitatem eligerem. Quodam autem dicente, Est ne charitas castitate præstantior. respondit: Quid est castitate casti⁹? ter ebroq; canebat: O sancta castitas, qualis es? qualis es? Certè talis es & tanta, qualem & quantam te homines stolidi non intelligunt. Roganti vero fratri, quid ipse diceret castitatem, Ego, ait, castitatem voco, omnes sensus diuinæ gratiæ conseruare & custodire.

Multi suam curant cuticulam, animas negligunt.

Corpotis vitia vt possint vitari.

Pugnãdum cum carne.

Castitatem maximi fecit Aegidius.

De tentationum infestationibus.

XLIII Magna gratia nec tranquille retineri, nec durare sine tentationibus potest. Quo enim auctiori quis gratia præditus est, eo infestiores sentit dæmonum tentationes: nec tamen idcirco debet deesse gratiæ & donis Dei. Quò enim est pugna acrior & difficilior, eo, si victor euaserit, corona erit illustrior. Quod igitur non valde nos impugnamur, ea ratio est, quod tales non sumus, quales esse deberemus. Porro recto gradienti itinere, nihil molestiam aut tædium affert. Mundi autem iter ingredientibus multa occurrunt molesta & plena tædii, idque ad supremum vsque vitæ diem. Dicebat tum Aegidio frater quidam: Rideris pugnãtia dicere. Respondit ille: An non propensius hominem bona voluntate præditum tentant dæmones, quam alium? Quæso te, si quis vendat res suas, vel millies cariori precio, quam sint, quam inde molestiam aut tædium putas ei accessurum? His verbis quæstio illa dissoluta est. Aio igitur: Quanto quis virtutibus locupleriot est, tanto acrius oppugnatur, debetque accuratius sibi à vitiis cauere. Dixit quandoque ei frater quidam: Valde me infestat tentatio quædam haud vulgaris, sæpeque rogaui Dominum, vt ea me liberet, nec facit tamen. Respondit F. Aegidius: Quo rex quispiam milites suos potioribus instruit armis, eo vult virilius illos dimicare. Si quis autem ad orationis pugnam accedat quasi inermis, quod mente aridus sit, nec sentiat deuotionem, si fidum se præbuerit, Deus eius respiciet fidelitatem, armaque sua imprimet ei. Ex singulis vitiis, quæ debellârit quispiam, singulas acquiret virtutes: & quæ vitia sibi infestiora senserit, ex iis amplius consequetur præmium, si ea superarit. Quacunque causa cessat quis pergere viam Domini sui, ea causa amittit præmium suum. Plerunque sic se habent tentationes, vt agricola, qui ex vasta sylua, sentibus & arboribus plena, molitur agrum efficere fertilem: sed cum absque multo labore id consequi non possit, plerumque subrepit suscepti laboris pœnitentia, quod plus opere exigatur, quam initio putarat: quodque non percipiat statim fructus, quos sperârat. At quando tamen non plane abiicit conatum omnem, efficit tandem solum fœcundum, & iam laboris non tædet propter vbertatem frugum, quas inde colligit. Dixit quandoque frater quidam ad Aegidium: Fertur D. Bernardus aliquando legisse septem psalmos absque vlla animi distractione. Respondit Aegidius: Ego vero plutis idæstimo, quam si arx multa vi oppugnata, ab illis, qui intus sunt, strenue & fortiter propugnetur.

Optimus quisque acerrime impugnatur.

De Pœnitentia.

XLIV Quæsiuit aliquando Iudex quidam secularis ex Aegidio, qua ratione homines seculares Dei gratiam & virtutes facilius adipisci possent. Respondit F. Aegidius: Primo danda illis opera est, vt se vnquam peccâsse doleant: & vt peccata sua pure & aperte confiteantur, faciantque quod pro pœnitentia illis iniunctum fuerit. Deinde vt sibi caueant à peccatis, & peccandi occasionibus quibuscunque Postremo, vt in bonis sese operibus exerceant, libenterque ferant in hac vita ea quæ molesta sunt: cuius rei exempla in seipso nobis Christus proposuit.

Seculares homines vt Dei gratiã obtineant.

De Oratione.

XLV. Oratio & initium est & clausula totius boni. Oratio illustrat animum, præstatque boni & mali cognitionem. Debet quilibet peccator precari Dominum, vt faciat ipsum suam misericordiam suaque beneficia, & propria peccata cognoscere. Qui precari non nouit, is Deum ignorat. Quotquot salui fieri volunt, modo sint rationis compotes, necessario debent, sub vitæ finem Dominum deprecari. Si pudibunda & simplex fœmina filium haberet vnicum & imprimis charum, isque iussu regis ob aliquam culpam captus, ad suspendium duceretur, sciretq; illa fœmina, se eum suis precibus posse à præsenti periculo liberare, an non quantumuis alioqui verecunda & simplex, nudo capite & passo capillo ad regem properaret, peteretque sibi donari filium suum? Ita sane precari facilè discet, quisquis peccatorum suorum pericula bene cognoscit. Dicente autem quodam fratre, molestissimum videri posse, si is qui orat, nullam sentire queat deuotionem, F. Aegidius respondit: Equidem consulo tibi, vt simpliciter studeas vtilitati tuæ. Si parum vini haberes in vase, cui fæces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinumq; cum fæcibus commisceres? Absurdum id fuerit. Si molaris lapis interdum non bene fruges terat, non ilico eum confringit molitor, nec malleis dissipat: sed paulatim reparat eum, donec rursùs commodam efficiat farinam. Ita & tu facies. Cogitabis te indignum, qui vlla à Domino in tuis precibus consolatione afficiaris. Nam etiamsi quis à mundi exordio quotidie tot fudisset lachrymas, quot possit paropsis capere, nec sic tamen diuinam mereretur consolationem. Percunctanti quandoque fratri, cur infestę magis sint tentationes orantibus, quam aliâs, sic respondit: Si quis litem alicui intendat coram iudice, modis omnibus is, in quem lis infertur, in eam curam incumbit, ne contra ipsum sententia feratur. Ita & dæmones faciunt. Si loquaris cum hominibus, non valdè te sentis impugnari ab illis: si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorum experiris tela ignita in te coniici: neque tamen ea causa debes preces intermittere, sed in iis constanter & viriliter perseuerare. hæc enim ad æternam vitam via est. Quod si velis omittere preces, non eris absimilis illi, qui fugit è prælio. Cuidam fratri dicenti, videre se multos, qui inter orandum magnam percipiant deuotionis & lachrymarum gratiam, sibiipsi vero vix quippiam tale contingere, F. Aegidius ait: Labora tu fideliter & humiliter: quam enim gratiam hodie non confert Deus, eam poterit largiri cras, vel etiam differre, prout viderit expedire saluti tuæ. Fac tu, quod in te est, & Deus facier, quod sibi visum fuerit. Multis ictibus faber contundit ferrum, antequam cultrum efficiat. Adeo vero vnumquenque de sua salute oporteret esse solicitũ, vt etiamsi totus orbis ad nubes vsque plenus esset hominibus, atque ex iis non nisi vnus saluus

Peccator quid debeat rogare Deum.

Quid faciendum, cum orans non sentit deuotionẽ.

Cur orantes plus vexet dęmon.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Salus sua quam cuique debeat curæ esse.

esset futurus, singuli tamen pro data ipsis gratia committerentur, sperarentq; se vnum illum fore. Alio tempore frater quidem rogabat Aegidiū, quid faceret. Ille respondit se male facere. Illo porro dicente, Et quidnam mali tu facis, cum sis Minorita? Aegidius alteri illic adstanti fratri ait: Vter paratior est, Deus ne ad dandam, vel homo ad percipiendam gratiā? Illo asserente, propensius Deum largiri suam gratiam, quam nos recipere: Aegidius dixit: Rectene igitur nos facimus? Immo vero, inquit ille, male facimus. Tum Aegidius ad illum, qui ei quæstionem mouerat, Videś, inquit, verum me dixisse, cum respondi, malè me facere, vt qui eius gratiam non semper recipiam. Multa bona opera diuinæ nobis scripturæ commendant, puta, pascere esurientes, vestire nudos & id genus alia. At vbi Dominus de oratione sermonem habuit, Tales, inquit, pater quærit, qui eum adorent in spiritu & veritate. Bona quidem opera ornant animam, sed oratio insigne est animæ ornamentum. Sancti religiosi quadam ex parte lupis similes sunt ægre è sylua in publicum progredientibus, nisi magna compellat fames, nec etiam tunc diu hærentibus extra syluam. Cum aliquando frater quidam Aegidio familiaris diceret ei, cur non exiret ad homines seculares, eius colloquium expetentes, ille respondit: Ego sic volo proximis satisfacere, vt tamen non noceam animæ meæ. Putas ne libentius me daturum proximo, si haberem, mille libras, immo quatuor librarum millia, quàm meipsum? An non in Euangelio Christus dicit, Qui reliquerit patrem & matrem, fratres & sorores propter nomen meum, centuplum accipiet? Romanus quidam nostrum fuit complexus institutum, cuius facultates æstimabantur sexaginta libris. Is igitur recipiet sexagies centena librarum millia. Apparet hinc magna esse, quæ Deus quibusdam dat in hac vita. At nos cæci & obnubilati sumus. Si quem videamus multa virtute & gratia præditum, ferre non possumus eius perfectionem. Qui bene religiosus & spiritualis est, nihil audire vult, nec alicubi morari sustinet, nisi magna cogat necessitas, præterquam in cellula sua, semper secum manere cupiens. Solebat de se dicere F. Aegidius: Mallem equidem cæcus esse, quam mundi huius formosissimus, sapientissimus, opulentissimus atque nobilissimus. Scisciantibus aliis eius rei rationem, ait: Vereor, ne isthæc mihi impedimento sint in via mea. Beatus plane, qui nihil cogitat, dicit, facit, quod reprehensioni obnoxium sit. Quęsiuit aliquando F. Aegidius ex alio fratre, quid de contemplatione dicerent viri sapientes. Illo respondente, quod multa de ea dicerent, Aegidius ait: Vis ne meam audire sententiam? Dicente eo, se maxime id velle, Aegidius dixit: Contemplationis progressus mihi eiusmodi esse videtur: Ignis, vnctio, ecstasis, contẽplatio, gustus, quies, gloria. Si gratiam in precibus sentis, ora: si non sentis, non cesses à precibus. Gratos enim habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei offerebantur.

Matth. 19.

Cellula sua quam grata bono monacho.

Contemplationis progressus.

De spiritali cautione.

Optimæ institutiones. XLVI

SI vis videre bene, erue tibi oculos: si vis audire bene, obsurdescas. Si vis recte loqui, mutus sis. Si vis bene ingredi, præcide tibi pedes. Si vis amare bene, odi teipsum. Si cupis bene viuere, morere tibiipsi. Si bene lucrari appetis, iacturam facias. Ditescere si vis, pauper fias. Si vis viuere in deliciis, castiga corpus tuum. Si vis esse securus, semper in timore te contineas. Exaltari si iuuat, humilia teipsum, & honorem habeto iis, qui te contemnunt. Si vis adipisci bonum, ferto malum. Si placet potiri requie, prius labora. Sapientiæ haud vulgaris est, talem te præbere nosse. Sed cum magna & præclara sint hæc, non in omnibus inueniuntur. Etiamsi quis mille viuat annis, nec quicquam extrinsecus agendum ei sit, habebit satis superque, quod intus agat in corde suo, nec tamen numeris omnibus absolutum se sentiet. Si quis ignorat, ignorabitur. Væ nobis, qui Dei dona habemus, nec agnoscimus: & qui ea non habent, non dant operam vt obtineant. Fingunt sibi homines Deum qualem volunt, & tamen semper ipsi manent similes sui.

1. Cor. 4.

De Scientia vtili & inutili.

In eos, qui scire multa volunt, & nihil aut parum facere. XLVII.

QVisquis multa satis nosse cupit, caput suum valde deprimat, & bene multa agat opera, trahatque per terram ventrẽ suum, & Deus eum docebit satis. Præcipua hominum sapientia est, studere operibus bonis, seipsum accurate custodire, & diuina obseruare iudicia. Cuidam scholas adire volenti sic aliquando dixit F. Aegidius: Quare te confers ad discendum, quando ea summa est sapientia, timere & amare Deum? quæ duo possint tibi sufficere. Tantum enim quisque habet sapientiæ, quantum facit boni. Ne sis nimium solicitus, vt possis prodesse aliis, sed consule tibiipsi. Volumus plerunque multa scire propter alios, at parum propter nosipsos. Verbum Dei non est dicentis vel audientis, sed opere illud exequentis. Multi natandi imperiti in aquas ingressi sunt, vt alios extraherent, & ipsi pariter cum illis submersi sunt. Si animæ tuę salutem probe curas, obtinebis eam. Si recte facias opus tuum, omnibus illis bene consulis, qui tui studiosi sunt. Præco verbi Dei, datus est diuinitus populo lux, speculum & vexillarius. Beatus est, qui sic alios recta ducit via, vt tamen ipse nunquam ab ea deflectat: sicque alios docet currere, vt ipse cursum suum non intermittat: atque ita locupletat alios, vt ipse tamen interim pauper non fiat. Roganti fratri, vtrum potius sit, concionari, vel facere, sic respondit: Cuius tu putas copiosius esse meritum, eius ne qui ad S. Iacobum peregre proficiscitur, vel eius, qui aliis monstrat viam? Video ego multa, quæ tamen mea non sunt: audio multa, nec intelligo: dico multa, nec facio tamen. Colligitur hinc, solum visum, auditum & locutionem ad salutem non sufficere.

Concionator quid esse debeat plebi.

De bonis & malis verbis.

Loqui bene & male XLVIII.

QVi bona loquitur, tanquam os Dei est: qui mala loquitur, ceu quoddam satanæ os est. Cum serui Dei conueniunt colloquendi causa, sermo illorum institui deberet de pulchritudine & iucunditate virtutum, vt maiori virtutum amore inflammarẽtur. Si enim iis delectarentur, maiori eas studio colerent: quantoq; in iis essent exercitatiores, tanto placerent eis magis. Porro quo quis vitiosior est, eo plus indiget sermonem conferre de virtutibus. Quanto enim sæpius de illis loquitur, tanto earum capacior fit. Meo iudicio, non minor est virtus bene nosse silere, quam bene scire loqui. Expediret, opinor, homini collum habere instar gruis, vt sermo per longos ductus meatus, tardius ab ore proficisceretur.

De perseuerantia.

Sine perseuerantia nõ fit quisquã beatus. XLIX.

ECquid prodest homini orare, ieiunare, præstare eleemosynas, castigare corpus suum, sublimia de cælestibus experiri, nisi etiam portum salutis attingat? Fit nonnunquam, vt ingens & insignis nauis onusta pretiosis mercibus in mari sit, sed ante submergatur, quam possit in portum inferri. Quid vero illi prodest magnitudo & elegantia sua? Contra euenit interdum, nauem vilem & vetustam, paucis instructam mercibus, cum multo labore per omnia maris discrimina incolumem tandem ad portum appelli. Ita etiam multis accidit hominibus, vt merito semper timere debeamus. Cum primum est plantata arbor, non ilico grandescit: & quanuis producat flores, non statim etiam fructus affert: neque fructus ipsi, si quos ferat, confestim matureścunt: atque etiam ii, qui iam maturi sunt, non omnes eduntur ab hominibus, sed partim eos porci deuorant, partim computrescunt. Eodem modo quis ad me fructus inde redire queat, si vel centum annis rogem pro cælesti regno, si non perseuerem in precibus vsque in finem? Duo quædam sane præclara & eximia sunt, amare Deum, & cauere sibi à peccato. His qui instructus est, nihil non boni habet.

De vita monastica.

Vitæ monasticæ encomium. L.

EQuidem paruam mallem Dei habere gratiam in vita monastica, quam longe maiorem in seculo. Multo enim plus periculi, & minus auxilii est in vita seculari, quàm monastica. Multi petunt monasteria, sed nõ præstant ea, quæ monasticũ reposcit institutũ: non absurde cõparandi agricolæ, Goliath sese induenti armatura, sed ea vti nesciẽti. Nec. n. oẽs possent

possent in Bucephalo equitare, vitareque ne ab illo deciderent. Equidem non magnifacio venire in aulam regis, aut regis affici muneribus: sed id ego præclarum existimo, ita vt par est, seruire nosse in aula regis. Mallem sane in seculo permanere, & ex animo diligere vitam monasticam, quam esse in monasterio, atque illic irreligiose vel non monastice viuere. Illustrissima Dei parens, virgoque perpetua, nata quidem ex peccatoribus & peccatricibus, sed absque culpa originis, non fuit vitam professa monasticam, & tamen id est quod est. Debet religiosus quisque sibi persuadere se non posse bene viuere, nisi in eo vitæ monasticæ instituto, quod professus est. Mihi quidem videtur Minoritarum Ordo diuinitus in mundo institutus in cunctorum hominum salutem atque vtilitatem: sed væ nobis, si tales non sumus, quales nos esse oportebat. Hic ordo totius orbis & egentissimus & opulentissimus est, nec vllus vsque in præsens eo melior fuisse videtur: quippe quem Christus ipse seruauerit, & discipulis suis seruandum tradiderit. Diues is est, qui amat diuitem: sapiens est, qui diligit sapientem: pulcher, qui formosum: nobilis, qui amat nobilem: puta Dominum IESVM, qui benedictus est in secula, Amen.

De Obedientia.

LI. QVanto religiosus homo arctiori obedientiæ iugo se subdit, tanto plures affert fructus: quantoque suis superioribus magis se morigerum præbet propter honorem Dei, tanto spiritu pauperior est, & purior à vitiis præ cæteris mortalibus. Homo obedientiæ studiosus comparatur armato equiti, in egregio sedenti equo, atque strenue & infracto animo cum hostibus confligenti: neque enim quisquam eum lædere potest. Qui vero in monasterio cum murmure degit sub obedientia, similis est militi nudo atque inermi, cum equo languido ad hostes proficiscenti à quibus plerunque vulneratur, vel etiam capitur, in carcerem mittitur, aut trucidatur. Qui in monasterio vult suo arbitratu & pro sua voluntate viuere, recta pergit ad inferos. Cum boues sub iugo trahunt aratrum, horrea frumentis implent: cum autem iugo soluti vagantur per campos, magni quidem sibi videntur, sed in horrea nihil important. Sapientes & magni capita sua humiliter subiiciunt obedientiæ iugo: stulti autem & insipientes capita subducunt, nec obedire volunt. Pluris autem ego facio, propter Deum obtemperare superiori suo, qui homo est, quam ipsi Deo iubenti parere. Qui Dei vicario obedit, etiam Deo iubenti facile obediet. Meo quidem iudicio, etiamsi quis eo pertigisset, vt cum Angelis colloqui ei liceret, si tamen à suo superiori accersiretur, deberet, posthabito Angelico colloquio, obtemperare homini, cui propter Deum se morigerum fore promisisset. Quisquis pollicitus est obedientiam, ac deinde à ceruicibus excutit obedientiæ iugum, tanquam perfectius iter ingressurus, ille se magna quadam, licet occulta, superbia laborare declarat. Bona consuetudo, via est ad virtutes omnes & omne bonum: praua consuetudo, ad mala omnia via est.

Præclara obedientiæ laus.

Obedire homini quam eximium.

Bona & mala consuetudo.

De commemoranda morte.

LII. ETiamsi quispiam à primo mundi die vsque in præsens perpetuis fuisset affectus molestiis & afflictionibus, si illi iam liceret ad immensa peruenire gaudia, quid oro officerent illi mala omnia tot annis tolerata? Contra, si quis ab initio creati orbis vsque in hunc diem prosperrimis successibus omnique voluptate perfruitus semper esset, at nunc in supplicia sempiterna abiturum se sciret, quid commodi ex omni illa voluptatum & gaudiorum affluentia caperet? Vir quidam secularis ait quandoque F. Aegidio: Vellem licere mihi diu in hac durare vita, & abundare bonis omnibus. Respondit ei F. Aegidius: Sed si vel mille viuas annos, & totius orbis dominio potiaris, quid præmii capies è carne tua, cui tam strenuam cupis nauare operam? Si vero ad breue tempus recte te geras, tibique probe inuigiles, mercedem postea percipies prorsus ineffabilem.

De Contemplatione.

LIII. QVandoquidem nemini paret aditus ad contemplatiuam vitam, nisi qui sit prius probe & deuote in actiua exercitatus, necessarium est vitæ actuosæ summa cura & studio operam nauare. Is autem bonus est actiuæ vitæ cultor, qui etiamsi (modo id fieri posset) pauperes omnes mundi huius libens alere & vestire, resque necessarias omnes eis præbere vellet, cunctas ædes sacras & domos hospitales totius orbis extrueret, interim nihilo minus pro malo haberetur ab hominibus mundi huius, idque ipse sciret, nec aliud appeteret, neque tamen propterea cessaret bene agere, immo vero etiam studiosius multo, quam ante, in bona opera incumberet, tanquam nullam in hoc seculo neque expetens neque expectãs mercedem: animo contemplans, quemadmodum Martha in sua actione valde solicita, cum sororis adiutorium peteret, à Domino reprehensa est, nec tamen omisit cœpta officia & opera sua. Atque ita etiam quilibet homo bonus, actiuæ vitæ deditus, ob nullas reprehensiones debet abiicere studium bonorum operum, quippe pro quibus non temporariam sed æternam mercedem expectet. Ad contemplandam diuinæ maiestatis gloriam nemo pertingere potest, nisi feruente spiritu & precibus continuis. Feruore spiritus inflammatur homo, & ad contemplationem euehitur, quando corde & mẽbris omnibus ita est constitutus, vt nihil neque velit, neque cogitet, præter id quod habet & sentit. Is bonus contemplator dici potest, qui manus atque pedes sibi amputauit, oculos euulsit, linguam, nasum & aures abscidit præ ineffabili illa suauitate & iucunditate odoris spiritalis, nec quicquam sub cælo aliud appetit: perinde vt beata Maria Magdalena, ad Christi pedes residens, tanta verborum eius suauitate affecta est, vt nullum ei inesset membrum quod aliud aut vellet aut posset facere, quam quod ipsa faciebat. Cumque ea causa non audiret ipsa, quid soror eius diceret Dominus eam tuendam suscepit.

Quis bene agat vitam actuosam.

Luc. 10.

Bonus cõtemplator quis sit. *Luc. 10.*

De aliis virtutibus.

LIV. EX rebus temporariis pauper fit homo, diuinis rebus ditescit. Has igitur impensè diliget, illas odio habebit. Vt mundi via scatet vitiis & flagitiis, ita cæli via exultatione & virtutibus abundat. Gratia & virtutes creatutis præparatæ sunt, clamantque & aiunt: Venite & complectimini nos: viam virtutum ostendemus vobis: sed miser homo eas amplecti non vult. Cuius igitur culpa fit, quod in miseria & paupertate degit, quandoquidem Dominus eum ad se vocat, nec ille tamen conatur ad eum accedere, dignus ea causa suppliciis sempiternis? Non parum periculi habere videtur, rogare Deum vt suam nobis det gratiam & virtutes. Si enim non viuas illis conuenienter, maiores Dei susci pis inimicitias. Inter instituta vel ordines omnes alij placent Deo, alii displicent. Qui Deo placent, eorum duplex est genus: Alterum est Deum amantium, alterum Deo placentium. Amantes sunt ii omnes, qui Deo seruiunt, amantque ea quæ ej placent, seu eius beneplacitum, & inter se diligunt, vt inuicem sibi placeant propter Deum. Ij quatuor oculos habent. Primus semper obseruat, quid gratum sit Deo. Alter in proximum intentus est semper, vt ei bonis exemplis præluceat. Tertius futura considerat. Quartus præterita inspicit, exploratque num placeant Deo opera sua, quæ fecit. Deo vero placentes sunt ij, qui diligenter cauent, ne quid dicant vel agant, quod aliis offendiculo sit: qui aliorum cruces & afflictiones suas putant, eisque integra animi voluntate famulantur. Hoc duplex hominum genus religiosorum Deo bene placet: qui vero in monasteriis viuunt discordes, permanentque in rixis & contentionibus propter res tẽporarias, nec suæ salutis studiosi sunt, ij omnes Deo nõ placent: at possunt tamen per pœnitentiam eo redire, vt ei placeant: sed interim non procrastinent, ne dum in malo perseuerant, misericordiæ ianuã sibi sentiant præclusam, & à beatitudine excludantur. Præpositi, doctores Theologi, concionatores & sacerdotes à Deo constituti sunt, vt animas ad æternam adducant beatitudinẽ. Quotquot Dei verbum irridẽt, in sui damnationẽ illud audiunt. Quemadmodũ orto sole nõ lucent nobis stellæ, ita Sol & Luna ad animæ beatæ splendorẽ obscurantur. Argumentũ certum est diuinæ gratiæ in homine manentis, si à nemine exaltetur, sed deprimatur sẽper.

Via mundi & cæli.

Ordo Deũ amantium.

Eorũ quatuor oculi.

Ordo Deo placentiũ.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Precibus quam multiplex obtineatur gratia.

Multiplex gratia & virtutes multæ precibus obtinentur: Prima gratia est, quòd homo intus illustratur. Secunda quod in fide roboratur. Tertia, quod cognoscit vitia sua. Quarta, quod obtinet timorem Dei, vnde id fit, vt sit humilis & sibiipsi vilescat. Quinta, quod se peccasse dolet. Sexta, quod dulces ab eius oculis manant lachrymæ. Septima, quod eius purgatur conscientia. Octaua, quod ad meliorem se frugẽ recipit. Nona, quod in patientia confirmatur. Decima, quod se submittit obedientiæ. Vndecima quod sapientiæ, intellectus, consilii, fortitudinis, scientiæ, pietatis & timoris Dei dona acquirit. Duodecima, quod ad Dei pertingit cognitionem & scientiam. Illi enim se Deus reuelat & ostendit, qui adorat & laudat eum in spiritu & veritate. Deinde amore inflammatur, currit́que in suauem odorem, gustans illic tranquillo pectore, quam suauis sit Dominus. Cumq́; os suum admouerit Dei verbo, quo satiatur anima, quis illum separare poterit à precibus, quibus ad contemplationem adducatur? Huc autem pertingere volenti quinq; necessaria sunt: Primum est, vt superioris vitæ suæ peccata cum magna contritione & displicentia commemoret, & pure ea confiteatur, agatque pœnitentiam. Alterũ, vt præsentia mala accurate deuitet. Tertium, vt mala omnia impendentia siue futura vereatur. Quartum, vt Dei attendat misericordiam, ipsum ad pœnitentiam expectantis, nec vlciscẽtis apud inferos peccata eius secundum iustitiam suam & pro meritis ipsius. Quinto, vt consideret ineffabilia Dei beneficia, vt nostra causa factus sit homo, & tã immanes atque miserandos perpessus sit cruciatus, tamq; salutares nobis institutiones reliquerit. Cogitabit etiam gloriam sempiternam, quam ille nobis promisit. Longè potior virtus est, Dei gratiam custodire, quam res aduersas sedato animo tolerare. Rogatus aliquando fuit F. Aegidius, ecquidnam de beato Francisco patre suo sentiret. Ille vero totus eius beatissimi viri amore incensus & ardens, Sanctus Franciscus, inquit, nec nominari deberet, quin præ multo gaudio labia sua is, qui nominat, lamberet. Vnum tantum ei defuit, id est, corporis robustæ vires. Quòd si tam valido ille fuisset corpore, atque ego sum, nemo posset eius sancta opera imitari. Fuit certe beatus hic frater Aegidius Deo plenus, planéque dignus est, cuius memoria celebretur: quippe qui in perfectarum exercitatione virtutum vsque adeo excellens & eximius fuit: quemadmodum etiam de illo prædixerat seruus Dei Franciscus, quanuis simplex & illiteratus esset, at tamen ad præcellentem diuinæ contemplationis gradum eum peruenturum. Videbatur sane inter homines angelicam potius quam humanam ducere vitam: Præstante Domino nostro IESV Christo, cui est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

F Aegidius quid de S. Francisco senserit.

ANN. 150. *MARTYRIVM S. ALEXANDRI LVGDVNENSIS MARTYRIS, CVI PRÆTER ALIA, FIDEM CONCILIANT ETIAM antiquissima Martyrologia. Habetur in MSS. codicibus egregijs. Fuit vero is Alexander socius S. Epipodij, de quo supra dictum est. 22. April.*

24. APRIL. I.

EPipodium & Alexandum primum coniunxit infantia, deinde in timore diuino instituit Adolescentia, firmauit iuuentus, donec animis meritisq́ue coniuncti, ad martyriũ peruenerunt, quod tribuente Dei munere pariter susceperunt. Sed Dominus noster Iesus Christus ita militũ suorum victrices dispensauit coronas, vt qui ei iungebantur confessione, temporario diuiderentur occasu. Merito vero nobis præstitutum iudicamus, vt duplicata in illis solemnitate fruamur. Nam dum & alternis diebus festa illorum veniunt, & illos inseparabili veneramur affectu, non vero singulis diebus, sed geminatis obsequiis vtrunq; bis colimus. Et sicut nudiustertiana solennitas cælo inferrum sanctum Epipodium celebrauit: ite hodierna festiuitate Alexandrum sanctum peruenisse ad regna cælestia gaudemus. Idcirco autem nunc reuertemur ad historiam passionis.

Interempto ergo Epipodio martyre, persecutor recenti adhuc cruore adspersus, Beati Alexandri sanguinem sitiebat. II.

Sistitur coram Iudice S. Alexand

Quem receptum ex carcere, comperendinato examine, die interposito, furori suo præcepit offerri, vt eius suppliciis non solum rabiem suam, verumetiam insaniam commoti & sæuientis populi temperaret. Quem tamen etiam hac percunctatione tentauit: Adhuc in potestate tua est, vt euadas prædecessorum exempla, videasq́ue quæ teneas. Ita enim persecuti Christicolas sumus, vt pœniteat te solum arbitrum resedisse. Nam præter alias cæsorum cateruas, etiam stultitiæ tuæ collega succubuit. Atque ideo, si tibi consulis, immortales deos thuris accensione venerare. Beatus Alexander dixit: Gratias ago Domino, quod dum glorioſos martyrum reuoluis triumphos, & illata tormenta commemoras ad deuotionem me quoque confirmas exemplis. Putasne ergo extinctas animas, quas fudistis? Illæ quidem cælum possident: sed viceuersa persecutores potius in illo agone perierunt. Fallit enim te opinio tua: extingui nomen non potest Christianum, quod ita Deo fundante firmatum est, vt & vita hominum custodiatur, & mortibus propagetur. Deus noster cælos, quos fecit,

Eius constantia.

* *iudicas.*

possidet: terram tenet, inferna moderatur, & animas, quas interemptas *deludis, regnum cæleste suscepit: vos vero cum diis vestris inferna retinebunt. Et quia fratrem meum charissimum in summo gaudio collocatum scio, securior viam deuotionis ingredior. Ego namque Christianus sum, & fui semper, & futurus sum in gloriam Dei, Tu vero exerce corpus, quod pro imbecillitate terrena fustibus mundi videtur addictum: cæterum animas nostras custodiat & recipiat ille, qui contulit. Ad hæc præses mixto pudore & furore desæuiens, sanctum Alexandrum diuaricatum ternis cædentibus præcepit verberari: qui nulla humili responsione inter tormenta deiectus, Dei semper præsidium flagitauit.

Immanissime verberatur.

Cumque longissimo spatio cædentium succidua vicissitudine non frangeretur, præses interrogat, vtrum etiamnum in III. hac confessione duraret. Cuius percunctationi inconcussa authoritate respondit, deos gentilium dæmonia esse, non numina: Deum verò omnipotentem, inuisibilem, sempiternum, sui propositi esse custodem. Tunc ergo iudex dixit: Christiani ad isthanc insaniam proruperunt, vt prolixitate pœnarum gloriam sibi existiment comparari, & persecutores suos viciſſe se iudicent, quos oportet celeri fine consumi. Quia ergo eos in pertinacia sua & audiri nefas est & videri, idcirco Alexander fixus cruci, animam, sicut meretur, effundat. Post quam sententiam ministri sæuiq́ue carnifices acceperunt beatum Alexandrum, salutatiq́ue signo eum, extensis in diuersa brachiis ac manibus, nexuerunt. nec tamen diu beati martyris tormenta porrecta sunt. Ita enim laniatus crudelitate fuerat verberantium, vt crate soluta costarum, patefactisq́ue viscеribus, secreta animæ panderentur. Nam dum totus in Christo est, eum, quem iam confessus est, supremis vocibus inuocans, beatum spiritum exanimatus emisit. Hos itaque semper concordes & socios, quia mors diuiserat, sepultura coniunxit, dum à Christianis educta occulte extra vrbem corpora absconsa conduntur. Erat enim in colle superposito ciuitati concretus densatis* vepribus locus, ibiq́ue in modum speluncæ concluſa frutetis ac sentibus vallis latebat, & vt fit, vbi humor deciduus per naturale ministerium infunditur, inculta fœcunditas. Quo in recessu venerabilia corpora religiosa prouisione demersa sunt: quia gentilium furor extremam denegans sepulturam, etiam in corpora exanimata sæuiebat. Postea vero venerabilem locum religiosorum cultus seruauit, & prodidit reuerentia deducta per posteros, & virtutes plurimæ, quæ sanctorum potentiam prodiderunt.

In eruce suspenditur, & reddit spiritũ.

* *stirpibus.*

NAM cum tempore consequenti populus Lugdunensis passim morbo sæuiente corrueret, adolescens quidam natu nobilis, vi febrium valde succensus, per visionem commonitus est, vt remedium à muliere, quæ calceamentum martyris habebat, expeteret. Illa vero se medicinæ nihil nosse respondit: sed Domino miserante, martyris per exuuias hospitali ope allata, se plurimos curasse non negabat: statimq́ue ei Lucia benedictionem, hospitalis calicem salutis porrexit. Qui dum poculum & remedium sitis accepit, protinus ita extincto ardore conualuit, vt non ope humana, sed mirabili diuinitatis auxilio, vitæ ac sanitati redditus diceretur. Quæ virtus fidei atque sanctorum per vniuersam dispergitur ciuitatem, & innumera multitudo, dum sanitatem corporum recepit, fidei incrementa suscepit, factaq́ue est membrorum atque animo-

IV.

Nota de miraculis per sancti martyris reliquias.

nimorum præsens & æterna medicina. Sed & postea in locis illis mirabilia ista monstrantur, eiectio dæmonum, debilitatum curatio, restauratio sanitatum: quæ ita pene quotidiana & iis maiora proueniunt, vt credulitas, etiamsi sit spontanea, existentibus miraculis extinguatur. Itaque fidem dictis atque factis cõuenit applicari: quia amicorum Dei potentia, virtus & dignitas, vt fideles & credulos diligit, ita deserit dubitantes. Idcirco nõ ambigamus vera esse, quæ & audita & visa semper diximus & manifestamus: regnante Domino nostro Iesu Christo, cui est gloria in secula sæculorum, Amen.

Extinguatur, pro, superetur, vel, vincatur.

DE MELLITO ABBATE ET PRIMO APVD ANGLOS LONDONIENSI EPISCOPO, EX HISTORIA ECCLESIAST. GENTIS Anglorum venerabilis Bedæ presbyteri.

AN. 600.

I. L. I. C. XXIX. PApa Gregorius (eius nominis primus) Augustino Episcopo (qua suggesserat ei, multam quidem sibi esse messem, sed operarios paucos) misit cum legatariis suis plures cooperatores ac verbi ministros: in quibus primi & præcipui erant Mellitus, Iustus, Paulinus, Ruffinianus: & per eos generaliter vniuersa quæ ad cultũ erant ac ministerium Ecclesiæ necessaria, vasa videlicet sacra & vestimenta altarium, ornamenta quoq; ecclesiarum, & sacerdotalia vel clericalia indumenta: sanctorum etiam Apostolorum ac martyrum reliquias, necnon & codices plurimos. Misit etiam literas, in quibus significat, se ei pallium direxisse.

24. ARIL. vide Bar. an. 601.

II. LI. II. C. III. ANno Dominicæ incarnationis sexcentesimo quarto, Augustinus Britanniarum archiepiscopus ordinauit duos episcopos, Mellitum videlicet & Iustum: Mellitum quidem, ad prædicandum prouinciæ Orientalium Saxonum, qui Thamesi fluuio dirimuntur à Cantio, & ipsi Orientali mari contigui, quorum metropolis Londonia ciuitas est, super ripam præfati fluminis posita, & ipsa multorum emporium populorum, terra mariq; re venientium: in qua videlicet gente tunc temporis Saberethus, nepos Edelberthi ex sorore Ricula, regnauit, quanuis sub potestate positus eiusdem Edelberthi, qui omnibus, vt supra dictum est, vsque ad terminum Humbri fluminis Anglorum gentibus imperabat. Vbi vero & hæc prouincia verbum veritatis, prædicante Mellito, accepit, fecit rex Edelberthus in ciuitate Londonia ecclesiam S. Pauli Apostoli, in qua locum sedis episcopalis & ipse & successores eius haberent. Iustum vero in ipso Cantio Augustinus ordinauit episcopum in ciuitate Dorouerni, quam genus Anglorum à primatio quodam illius, qui dicebatur Rotschester, cognominat. Distat autem à Dorouerni millibus passuum ferme viginti quatuor ad Occidentem, in qua rex Edelberthus ecclesiam beati Andreæ Apostoli fecit: qui etiam Episcopis vtriusque huius ecclesiæ dona multa, sicut & Dorouernienſis, obtulit: sed & territoria ac possessiones in vsum eorum, qui erant cum episcopis, adiecit.

Anno 604. Mellitus fit episcopus. Bar anno vt supra.

III. C. IV. DEinde cum iam obiisset Augustinus, Mellitus Londoniæ episcopus venit Romam, de necessariis ecclesiæ Anglorum causis cum Apostolico Papa *Bonifacio tractaturus. Et cum idem Papa reuerẽdissimus cogeret a Synodum episcatis Principis, indictione 13. tertia die Calendarum Maiarum: vt quæque regulariter erant decreta, sua quoque authoritate subscribens confirmaret, ac in Britanniam rediens, secum Anglorum ecclesiæ mandata atque obseruanda deferret vna cum epistolis, quas idem Pontifex Deo dilecto archiepiscopo Laurentio & clero vniuerso, similiter & Edelbertho regi atque genti Anglorum direxit.

*Cur Mellitus ad Bonifacium 4. Romam venerit vide Baron an. 60

a Synodus Romana cuius acta vti & Epistolæ ad diuersos in Britanniã missę desiderantur. Vide Bar anno vt supra.

IV. C. V. AT vero post mortem Edelberthi, cum filius eius Eadbaldus regni gubernacula suscepisset, magno tenellis adhuc ibi Ecclesiæ crementis detrimento fuit. Siquidem non solùm Christi fidem recipere noluerat, sed & fornicatione pollutionem dedit ad priorem vomitum reuertendi iis, qui sub imperio sui parentis, vel fauore vel timore regio, fidei & castimoniæ iura susceperant. Nec supernæ flagella districtionis perfido regi castigando vel corrigendo defuere. Nam crebra mentis vesania, & spiritus immundi inuasione premebatur. Auxit c autem procellam huiusmodi perturbationis etiam mors Saberethi regis Orientalium Saxonum: qui vbi regna perennia petens, tres filios suos, qui pagani perdurauerant, regni temporalis hæredes reliquit, cœperunt illi mox idololatriæ, quam, viuente eo, aliquantulum intermisisse videbantur, palam seruire, subiectisque populis idola colendi liberam dare licentiam. Cumque viderent pontificem (Mellitum) celebratis in Ecclesia Missarum solenniis, Eucharistiam populo dare, dicebant, vt vulgo fertur, ad eum, barbara inflati stultitia: Quare non & nobis porrigis panem nitidum, quem & patri nostro Saba (sic nanque eum appellare consueuerant) dabas, & populo adhuc dare in ecclesia non desistis? Quibus ille respondebat: Si vultis ablui fonte illo salutari, quo pater vester ablutus est, potestis etiam panis sancti, cui ille participabat, esse participes: sin autem lauacrum vitæ contemnitis, nullatenus valetis panem vitæ percipere. At illi: Nolumus, inquiunt, fontem illum intrare: quia nec illo opus nos habere nouimus: sed tamen pane illo refici volumus. Cumque diligenter ac sæpe ab illo essent admoniti, nequaquam fieri posse, vt absque purgatione sacrosancta quis oblationi sacrosanctæ communicet, ad vltimum furore commoti, aiebant: Si non vis assentire nobis in tam facili causa, quam petimus, non poteris iam in nostra prouincia demorari. Et expulerunt eum, ac de suo regno cum suis abire iusserunt. Qui expulsus inde, venit Cantium, tractaturus cum Laurentio & Iusto coepiscopis, quid in his esset agendum: decretumq; est communi consilio, quia satius esset, vt omnes in patriam redeuntes, libera ibi mente Domino deseruirent, quàm inter rebelles fidei barbaros sine fructu residerent. Discessere itaq; primo Mellitus ac Iustus atque ad partes Galliæ secessere, ibi rerum finem expectare disponentes. Sed non multo post tempore reges qui præconem à se veritatis expulerant, dæmoniacis cultibus impune seruiebant. Nam egressi contra gentem *Genissorum in prælium, omnes pariter cum sua militia corruerunt: nec sic, licet authoribus perditis, excitatum ad scelera vulgus potuit corrigi, atque ad simplicitatem fidei & charitatis, quæ est in Christo, reuocari.

b Eadbaldus rex officit Christianismo. 1. Cor. 5.

c Ba an. 613.

Mellitus expellitur è sede sua: It. cum Iusto in Gallias.

*Genuissorum.

V. C. VI. POstea autem Eadbaldus rex, anathematizato omni idololatriæ cultu, abdicato connubio non legitimo, suscepit fidem Christi, & baptizatus, ecclesiæ rebus quantum valuit, in omnibus consulere ac fauere curauit. Misit etiam in Galliam, & reuocauit Mellitum & Iustum, eosque ad suas ecclesias libere instituendas redire præcepit. Qui post annum, ex quo abierãt, reuersi sunt: & Iustus quidem ad ciuitatẽ Roffi, cui præfuerat, rediit: Mellitum vero Londonienses episcopum recipere noluerunt, idolatris pontificibus magis seruire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius, regni potestas, vt etiã nolentibus ac cõtradicentibus paganis, antistitẽ suæ posset Ecclesiæ reddere. Veruntamen ipse cũ sua gente, ex quo ad Dominum conuersus est, diuinis se studuit mancipare præceptis. Denique & in monasterio beatissimi Apostolorum principis, ecclesiam sanctæ Dei genitricis fecit, quam consecrauit archiepiscopus Mellitus.

Anno 614. Bar an. mẽ. Redit in Angliam.

VI. C. VII. HOc enim regnãte rege, beatus Archiepiscopus Laurentius regnũ cæleste cõscendit, atq; in Ecclesia & monasterio S. Apostoli Petri iuxta prædecessorem suũ Augustinum sepultus est die 4. Nonarum Februariarum. Post quẽ Mellitus, qui erat Londoniæ episcopus, sedem Dorouernensis ecclesiæ tertius ab Augustino suscepit: Iustus autẽ adhuc superstes, Roffensem regebat Ecclesiã: qui cũ magna Ecclesiam Anglorum cura ac labore gubernarent, susceperũt scripta exhortatoria à Pontifice Romanæ & Apostolicæ sedis Bonifacio, qui post Deus dedit ecclesiæ præfuit anno incarnationis Dominicæ 618. Erat autem Mellitus quidem corporis infirmitate, id est, podagra grauatus: sed mentis gressibus sanus, alacriter terrena quæq; transiliens, atque ad cælestia regna semper amanda, petenda & quærenda peruolans. Erat carnis origine nobilis, sed culmine mentis nobilior. Deniq; vt vnũ virtutis eius, vnde cætera intelligi possint, testimoniũ referam: tempore quodã ciuitas Dorouernensis per culpã incuriæ igne correpta, crebrescentibus cœpit flammis consumi. Quibus cum nullo aquarũ iniecto posset aliquis obsistere, iamque ciuitatis esset pars vastata non minima, atque ad episcopũ furens

Creatur Dorouernensis archiepiscopus. Bar an 624.

rens se flamma dilataret, confidens Episcopus in diuinum, vbi humanũ deerat, auxilium, iussit se obuiam sæuientibus & huc illucque volantibus ignium globis efferri. Erat autem eo loci, vbi flammarum impetus maxime incumbebat, martyrium beatorum quatuor Coronatorum. Ibi ergo perlatus obsequentum manibus episcopus, cœpit orando periculum

Precibus ignem extinguit.

infirmus abigere, quod firma fortium manus multum laborando nequiuerat. Nec mora, ventus, qui à meridie flans, vbi incendia sparserat, contra meridiem reflexus, primo vim furoris sui à læsione locorum, quæ contra erant, abstraxit, ac mox funditus quiescendo, flammis pariter sopitis atque extinctis, compescuit. Et quia vir Dei igne diuinæ charitatis fortiter ardebat, qui tempestates potestatum aerearum à sua suorumque læsione crebris orationibus vel exhortationibus repellere consueuerat, merito ventis flammisque mũdialibus prævalere, & ne sibi suisque nocerent, obtinere poterat. Et

Anno 614. moritur.

hic ergo, postquam annis quinque rexit ecclesiam, Eadbaldo regnante migrauit ad cælos, sepultusque est cũ patribus suis in sæpedicto monasterio & ecclesia beatissimi principis Apostolorum, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo vicesimoquarto, die octauo Calendarum Maiarum.

An. 1060. VITA B. ROBERTI, PRIMI ABBATIS CASÆ DEI, AVTHORE QVIDEM MIHI NONDVM COMPERTO, SED FIDE DIGNO, vt ex ipsa potest historia animaduerti. Habetur autem in quodam insigni MS codice. In Prologo scribit Author, se data opera nomen suppressisse suum: scripsisse autem hanc Vitam iussu Odonis Abbatis Molismensis, & rogatu fratrum eiusdem loci.

24. APRIL. ROBertus genere Aruernus, natus est de parentibus Christianis, matre Raingarde, patre Giraldo. Huncà prima infantia Dei seruum futurum, signis quibusdam ostensum est. Mater enim eius ipso grauida, cum imminente partus tempore ad quoddam castrum tenderet, non sine Dei nutu, vrgente necessitate, in solitudine partũ effudit, vtique futurum solitudinis amatorem. Delatus est inde cum matre ad castrũ, &, sicut fieri solet, cuidam mulieri traditur ad lactandum. Quem cum illa mammæ admouisset, gustare noluit, non

Abhorret infans à lacte impudicæ nutricis.

tam lactis detestatus odorem, quam peccati lactantis horrorem. Patuit continuò, cum & matris vbera libens suxit, & priorem illam, tentandi causa adhibitus, rursùm despexit. Mulier enim illa meretrix erat, & ob hoc infans, cum lac respueret, damnauit peccatum. Deinde puer factus, traditus est disciplinæ studiis apud vicum Briuatum in ecclesia beati martyris Iuliani, vbi & clericus factus est, & deputatus inter canonicos. Et procedente tempore vsque ad presbyteratum peruenit. Pueritiæ tempora sic peregit, vt ab iis malis, quibus illa ætas vel proprio vitio, vel alieno plerumque inuoluitur, illæsus euaderet: & temporalia cuncta despiciens, spem totam in Deo locauerat, eumque, licet paruus, non paruo diligebat affe-

Eius pietas in pueritia.

ctu. Nam in ecclesiis totis sæpe noctibus cum lachrymis excubabat. Sic omnibus placere studuit, vt Dei offensam non incurreret. Pauperes & afflictos misericordiæ prosequebatur visceribus: quibus quidẽ poterat opem, omnibus vero exhibens compassionem. Vlceribus plena corpora languidorum, abhorrentibus cęteris, ipse manibus contrectauit, manibus lauit. Vnde creditum est, manuum eius pio attactu sæpe fugatam inualetudinem.

Itemque in adolescẽtia.

Talem pueritiam secuta est adolescentia melior, addebatque virtutibus virtutem, manifestiorque in dies diuina II
gratia fulgebat in illo. Ieiunabat propensius & orabat, & quantum poterat, larga manu pauperibus distribuebat. Nam & domum eleemosynarum construxit in vico. Interea sacerdotio strenue fungebatur, offerens Deo frequenter hostias pro salute populi Christiani. Inuitabat peccatores ad pœnitentiam, omniumq; prouidebat saluti: & verbo & vita non paucos lucrabatur: & cum omnes vitæ merito anteiret, omnibus tamen credi se inferiorem volebat. Præterea con-

Monachus vult fieri, sed non finitur.

templationis amore flagrans, destinauit mutare locum, & relictis omnibus, Christum sequi. Adhibito igitur vno itineris socio iter arripuit ad Cluniacum, religionis ac disciplinæ loci fama commotus. Cumque clã se fugere putaret, fama proditus est, & omnes propere, velut pro salute publica soliciti, profugum prosequuntur, tenent, reducunt. Erubuit vir sanctus, & propositum suum non magis impeditum quam manifestatum dolens, ex mentis ægritudine morbum incurrit. Vnde cum cœpisset conualescere, intelligens se à proposito Dei voluntate impeditum, tentauit si vel inter suos adimplere posset optatum. Sed cum domesticorum nemo salutaribus monitis præberet assensum rationabiliter vrgens propositum profectus est Romam, vt Apostolorum à Deo sibi, quod desiderabat, consilium impetraret Reuersus autem Ro-

It Romam

mâ, postulata, in fide nihil hæsitans, expectabar. III.

INTEREA miles quidam Deo inspirante compunctus, ad virum Dei, consilium petiturus, accessit, qualiter peccatorum suorum magnitudinem, quorum conscientia torquebatur, digna posset satisfactione delere, ducens nihil esse tam arduum, quod propter Dei recuperandam gratiam non subiret. Accepit à sancto, vt relictis omnibus, ad Christi militiam

Miles se ei socium adiungit.

se transferret. Cui cum ille respondisset, id quidem se facturum, si fieri posset cum ipso, libentissime: intellexit vir Deo plenus, hunc sibi socium ac voluntatis suæ ministrum diuinitus destinatum. Gauisus ergo non parum, totum desiderij sui secretum aperit, socium se pollicetur. Miles itaque fide iam plenus & constantia, vt cœptum suũ Dei clementia prosperaret, ad memoriam beatæ Virginis Antium ire decreuit, sciens nihil efficacius sibi ad impetrandum, quam si matris apud filium patrocinio vteretur. Quo dum properatur, ecce in via Dei nutu paratum inuenit, quod petebat, ecclesiam scilicet veterem, vasta cinctam solitudine, votis suis in omnibus respondentem. Reuersus nunciat viro Dei, quid inuenisset: qui gratulatus valde, gratias reddit Deo ingentes. Sed vt numerus Trinitatis secundum desiderium viri Dei adimpleretur, ad seruiendũ Deo vni trinoque, accessit & tertius æquè miles, offerens se non solum socium, sed verius ministrum.

Item alter.

Gaudet vir Dei de prouentu spirituali, & fructum seminum, quæ iecerat, precibus Deo commendans, diuinæ militiæ tyrones alloquitur, dicens: Congratulor, ô filii, vestræ promptæ deuotioni, & propriæ infirmitatis consçius, in via Dei, quã

Matth 7.

ipse arctam & arduam asserit, socios vos habere desidero. Sed timendum nobis valde intelligo, ne temere hanc viam arripiamus. Non enim incipere bonum, sed consummare, laudabile est: cadere autem à proposito, damnabile. Proponite ergo, mundo valedicentes, mundi incommoda sustinere, & quicquid homines fugiunt, vos sequimini. Cumque talia multa vir Dei admoneret, illi se adhæsuros ac deuote famulaturos in omnibus promittunt. Ad hæc vir Dei: Potens est, inquit, Deus stabilire ac protegere sibi famulantes, qui etiam sibi non seruientes ea causa protegere solet, vt sibi seruiant. Quapropter si adhærere Deo firmiter decreuistis, habetis me comitem vel ministrũ. Et ad hæc, nisi molestum est, adeuntes ecclesiam, interuentu martyris Iuliani Deum, vt nobis meliora prouideat, implorate.

Petit vir sãctus eremũ cum duobus discipulis.

QVO completo, omnibusque ad votum paratis, die constituta eremum petit cum duobus discipulis, quorum IV.
prior Stephanus, sequens Dalmatius vocabatur. Veniunt ad locum optatum, bonis omnibus indigentem, quia eis bonũ erat bonis omnibus indigere. Nam quanto plus indigerent temporalibus, tanto plura se credebant reperturos æterna. Auxit loci difficultatem etiam vicinorum improbitas: qui morum immanitate feris similes, seruos Dei, quos sustentare deberent, conuiciis vrgebant ac minis. Quantas ibi molestias senserint ac perpessi sint, tacendo melius putamus exprimi, quam dicendo. Verum in iis aduersis omnibus duorum mentes corroborat tertius, velut in acie tyrones veteranus, docẽs

Heb. 12.

eos, vt magis eligerent affligi cum populo Dei, quam temporalis peccati habere iucunditatem, cum hanc partem sequatur æterna damnatio, illam sempiterna felicitas. Quapropter respicerẽt in remuneratorẽ, adspicerent in authorem fidei & consummatorẽ Iesũ, qui propolito sibi gaudio sustinuit crucẽ, confusione contẽpta. His & aliis multis sermonib. discipulos tã cõstantes reddidit & perfectos, vt nõ solũ quas. ũq; molestias gaudẽtes sufferrẽt, sed etiã pro persequẽtib. exorarẽt.

FACTA

V. FACTA ergo iuxta ecclesiam cellula, credo de ramis & frondibus, partiuntur inter se domesticam curam, vt illi operarentur manibus ad victum, ipse vero lectioni & orationi incumberet. In oratorio, quod vtcunque refecerant, certis horis & nocte communes preces fundebant, cibum parcũ & aridum cum gratiarũ actione vna sumebant: cuius pars maxima peregrinis & pauperibus seruabatur, nec cogitabant de crastino. Quadam die profectis ad laborem fratribus, cum solus in ecclesia substitisset, audit vocem petentis eleemosynã. Surgit festinus, ingreditur cellulam, dat totum quod reperit. Totum illud, pars erat panis, quæ superfuerat hesternæ cœnæ, suffectura tamen iterũ tribus ad mensã. Reuersis ab opere cibus defuit: quod cum moleste tulisset Dalmatius, cito vir Dei querelã compescuit verbis Christi: Nolite, inquit, soliciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus? Scit enim pater vester, quia his indigetis. Quam sententiã sequens euestigio confirmat euentus. Abbas enim Albertus, qui eis hunc locum concesserat habendum, non ignorans affligi sterilitate solitudinis sanctorum voluntariã paupertatem, tres eis pro benedictione misit clitellarios equos, panibus oneratos ac vino. Duos vero ex iis ille, qui missus fuit, præsentauit beato viro, tertium autem in via more quodam insolito nunciauit defecisse. Ad hæc vir sanctus gratias egit, & vultu hilari conuersus ad fratres: Discat, inquit, dilectus frater noster Dalmatius in fide Christi nihil deinceps dubitare, quando & nobis fiducia nostra præsenti mercede respondit, & se videt pro murmure parua quidem, sed manifesta ad correptionem, pœna mulctatum. Nam partem suam illam nouerit, quæ in via remansit. Non est ablata tamen, sed dilata, vt fidem sibi non dubitet, quæ deferat, restaurandam.

Eius & sociorum exercitia.

Matth 6.

Dalmatij pusillanimitatem castigat.

HIS & id genus aliis frequenter vtens sermonibus, non solum socios instruebat, sed & incolarum mitigabat feritatem, paulatimque brutis moribus exuens, tanquam de feris homines faciebat, maiori certe miraculo, quam si, vt apud fabulas inuenitur, humana corpora transmutaret in feras. Ita factum est, vt nonnulli cingulum militiæ deponentes, & sancto eius contubernio adhærentes, Christi se seruitio in perpetuũ ibidem manciparent. Sed & quidam ex ordine clericali apud illum vitam solitariam delegerunt. Crescente itaque numero discipulorum, creuit & religionis obseruantia. Nã præter illa, quæ omnibus erant instituta communiter, aliquid singuli addebant de proprio: quos tamen in omnibus præcedebat magnæ deuotionis signifer, vir Dei Cuius sanctæ conuersationis opinio, in Dei laudem longe lateque finitimos excitabat. Accessit ad vitæ meritum tanta miraculorum potentia, vt iã illis in locis nullus ambigeret, virtũ sanctũ meruisse à Deo gratiam curationum. Quam sic ille pro humilitatis custodia fideliter petentibus ministrabat, vt diuina Beneficia non sibi, sed sanctorum Agricolæ & Vitalis, in quorum seruiebat Ecclesia, meritis imputaret. Sed eius merita dæmones non tacebant, cum ab obsessis corporibus pellerentur.

Multi se illi adiungunt.

Miraculorum gratiã non sibi, sed aliis adscribit.

VI. MVLIEREM dæmoniacam rustici cuiusdam vxorem, amicorũ fides ad eũ curandam adduxerat: qua in ecclesiã, vbi sanctus orabat, vix introducta, renitente qui eam possidebat inimico, ore trisono cœpit in eum minas & conuicia iaculari: Roberte, inquiens, Roberte de Casa Dei, quid à nostris sedibus nos tentas extrudere? Noste potius cum tuis breui perturbabimus, intolerabiles, quas hic patieris, molestias incendio cumulantes. Nec tibi proderunt collegæ tui, Agricola Bononiensis, Symphorianus Heduensis, Marcellus Diensis, Priuatus Mimatensis, Iulianus Briuatensis, quos tibi paras ad nos impugnandos adiungere. Videbat diabolus hæc futura, videlicet locum ibi fundandum, qui Casa Dei nouo nomine vocaretur, sanctorum reliquias, quorum nomina recensebat, illuc inferendas: & cum futura bona vaticinaretur inuitus, falsũ non profutura, quod vellet, mentiebatur. Hoc solum de futuris libens prædixit, quod locus esset conflagraturus incendio. Interea mulier saltu & discursibus per ecclesiã debacchata, repentino impetu conuertitur ad altare, tanquã manũ sacris spoliis iniectura. Cuius vir sanctus miseratus insaniã, dilata interim oratione, obuius procedit, & virgula, quã tenebat, percussam leuiter, seueriùs increpauit. Deinde conuersus ad dæmonem: In nomine, inquit, Domini tibi præcipio, exi & da gloriam Deo, neque vltra reuertaris expulsus. Concidit mulier ad hanc vocem, & inimico recedente, protinus obdormiuit. Post modicum experrecta, mente iam sana, sed corpore adhuc fatigato, panem sibi flagitauit offerri. Quem à viro Dei benedictum, auide sumpsit, & sic facta incolumis, repedauit ad sua: multo quoque postea vixit tempore.

Dæmonica curatur.

VII. ITEM rusticus quidam nomine Constantius, prope sanctum Victorem habitans, cùm tantùm plenus esset dæmonio, vt nulli parcens, seipsum dentibus infestaret, solã viri Dei præsentiã profitens formidabat. Quẽ sui toto corpore irretitũ vinculis, & tanquam mortuũ in feretro portantes, eidẽ sancto pauidũ nimis & reluctantem præsentant. Ille super eum facta oratione, adiurato per nomen Dei inimico, vt discederet imperauit. Ad primam iubentis vocẽ territus aduersarius, & vas captiuũ compulsus dimittere, quod solùm potuit, lassum reddidit & vexatũ. Homo post paululũ recreatus, sumptis, quas sanctus ei obtulit, eulogiis, sanus & gaudẽs ad propria remeauit. Horum fama diuulgante, multi vulgo mixti nobiles, ad eum confluebant vndique: quos gratanter suscipiens, verbo Dei recreatos, cũ gaudio ad sua remisit. Sed cũ plerique Christo seruire non nisi sub ipsius ducatu proponerent, quos loci vastitas minimè recipere valeret, ortum est nouum ex necessitate consiliũ, vt scilicet ibi construeretur monasterium, in quo sub regulari disciplina, quos Deus colligeret, vnanimiter habitarent. Ad quod construendũ pandebat viã fideliũ non paucorum deuotio, qui certatim in hos vsus prædia & pecunias vltronei offerebant. Videns Dei famulus tanti boni præparatam diuinitus occasionem, sciensq; veraciter ad suæ periculũ animæ pertinere, si tã multorũ saluti, propriæ quietis respectu, deesset, habita super hoc cum fratrib. suis deliberatione, assensu etiã & consilio Aruernẽsis episcopi bonæ memoriæ Reuconis, cœpit monasteriũ ædificare cũ summa omniũ gratulatione iuxta loculũ, in quo prius habitauerat: & prospere consummauit. Eo tẽpore Francis imperabat Henricus, sedẽ Apostolicã Leo nonus tenebat. Papã igitur supradictus episcopus adiit, vir sanctus regẽ Francorũ, vtrique super noui loci stabilitate authoritatis robur & congrua priuilegia petituri. Vtrique succedit ad votũ, rege non solũ petita annuente, sed & domũ Dei & virũ sanctum regiis honorante muneribus: Papa vero decretis Apostolicis roborãte consiliũ: insuper etiã hominem Dei, cuius famã sanctitatis audierat, licet inuitũ, fratrib. præficiendũ mandante. Factũ est ita, & dedicato monasterio, vir beatus monachicũ habitum regimenq; suscepit tam fratrũ precibus, quam Præsulis authoritate. Quanta autem in eo post regiminis curã circa subditos industriæ vigilantia, erga Deum simplicitas mentis illuxerit, illud signorum frequens ostensio, illud spiritalia laboris eius incrementa testantur. Nã præter secularium non modicam multitudinẽ, quorum animas verbo prædicationis atque exemplo, orationum etiam suffragiis est lucratus, ex quibus ad trecentos ferme monachos acquisiuit: præter ecclesias circiter quinquaginta post diuturnã desolationem ad Dei seruitiũ reparatas, illud constat esse præcipuum, quod vnicæ simplicitatis ac charitatis suæ formam, in discipulos & eidem loco, cuius fundator extitit, dotis instar egregiæ, reliquisse cernitur hæreditariam sanctitatem.

En vt olim feruebant pii ad construenda monasteria

Leo IX. Põtifex qualẽ se præbuerit erga virum Dei.

Anno 1051. videBat an. memor.

300 fere monachi eius.

VIII. DE miraculis pauca perstringimus, cum tota ipsius vita in terris miraculum fuerit. Si qui tamen exterioribus signis facilius capiuntur, hæc pauca de multis attendant. Militem de monte Guasconis, cui nomen Bernardus erat, annis tribus continuis renum iniuria, quam phrenesim medici nominant, laborantem, cum aquæ sanctæ adspersione super eum deuotus orans, non solum corporis incommodo liberauit, verumetiam postea monachum factum, Christi militiæ deputauit. Item alium per vitiati sanguinis corruptelam aqua intercute laborantem, & naturalis caloris fomite iam demerso, superflui humoris abundantia protinus obruendum, sacræ manus impositione restituit. Puerum quoque dæmoniacum, gressus ac linguæ priuatum officiis, rustici cuiusdam filium, sub loco, qui Calidus mons dicitur, habitantis, eadem potentia per manus impositionem cum orationis virtute curauit triplicique miraculo in eadem persona, muto vocem, claudo gressum, captiuo reddidit libertatem. Item præsentato sibi dæmoniaco cum panem sanctum in ecclesiæ ostio porrexisset, inimicus tantam virtutem non sustinens, non sine horribili soni strepitu & intolerabili fœtore

Eius quædam miracula.

Triplex in vno miraculum.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

discessit,hominemq; incolumem dimisit.Mulier membris omnibus dissoluta, quæ ipso Missam celebrante,sacris mysteriis assistebat,allata nō suis pedibus, sed manibus aliorum,etiam vocem,qua de perpetuæ Virginis laudibus in festo ipsius Annunciationis ad populum disserebat,fideliter audiens.restituta est sanitati.Nec latuit assistentes tantę virtutis effectus, cum de neruorum eius concussione fragor emissus,terrorem subitum,tanquam de tecti ruina,præsentibus incussisset.

Animi eius perpetua constantia.

CÆTERVM vir iste beatus,quod est miraculis dignius,habitum mentis in tanta rerum mundanarum varietate,in tanta cura & solicitudine immobilem semper custodiuit,vt nec ætatum,nec temporum, nec locorum, nec fortunarū diuersitate à sancto proposito potuerit dimoueri.Ita factum est, vt per breuem laboris cursum (omne enim quod transit, breue est)ad æternæ vitæ brauium faciliter peruenirer.Obitus quidem sui diem creditur præsciuisse:fratribusq; ad se vocatis,post exhortationis verba,singulis osculatis valedixit:sicq; conuersus ad Dominum,seq; & illos Deo precibus commēdans,plenus dierum,dormiuit in Christo:sepultusq; est in Casa Dei noua,quam ipse ædificauerat,octauo Calendas Maij: Regnante Domino nostro Iesu Christo,cui est cum Patre & Spiritu S. honor & gloria in secula seculorum, Amen. X.

Obdormit in Domino

De LITANIA MAIORI *videat Lector supra in vita S.Gregorij Papæ lib.1. cap.41.&c.12.Martij.Item quæ habentur in initio libri 2.Epistolarum eius,&c. Baron.ann.590.& in Martyrolog.Rom.25.April.*

ANN. 80.

DE S. MARCO EVANGELISTA, EX B. HIERONYMO, DE SCRIPTORIBVS ECCLESIASTICIS.

25.APR. a S.Marci Euangeliū, a S *Petro approbatum.* b S Marcus vtrum Græce an Latine scripserit Euangeliū, & quare scripserit, vide Baron. an 43

MARCVS discipulus & † interpres Petri,iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratrib. breue [a] scripsit Euangelium.Quod cum Petrus audisset, probauit, & Ecclesiæ legendum sua authoritate dedit,sicut scribunt Clemens in sexto Hypotyposeon libro,& Papias Hierapolitanus Episcopus. Meminit huius Marci & Petrus in Epistola prima,sub nomine Babylonis figuraliter Romam significans: Salutat vos Ecclesia,quæ est in Babylone collecta,& Marcus filius meus. Assumpto itaq; [b] Euangelio,quod ipse confecerat,perrexit Ægyptum, & primus Alexandriæ Christum annuncians,constituit Ecclesiam,tanta doctrina & vitæ continentia,vt omnes sectatores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertissimus Iudæorum videns Alexandriæ primam ecclesiam adhuc iudaizantem,quasi in laudem gentis suæ librum * super eorum conuersatione scripsit: & quomodo Lucas narrat Hierosolymæ credentes omnia habuisse communia,sic & ille quod Alexandriæ sub Marco fieri doctore cernebat,memoriæ tradidit.Mortuus est autē 8. Neronis anno,& sepultus Alexandriæ,succedente sibi Aniano. I. 1.Petr.5. Actor 4.

† *Marcus Euangelista cur interpres S.Petri ab Hieronymo ac alijs vocetur,cum tamen Apostoli docente Spiritu S.linguas omnium didicerint gentium,pluribus differit Bar.ad an.45.aitq; duplici causa Apostolos interprete eguisse:vel cùm alicui genti ipsis loquentibus,puta Romanis,in adiutorio essent alij qui latinum sermonem , quem illis loquerentur Apostoli,penitus ignorarent:vel cum captu difficilia ijdem Apostoli locuti fuissent,tunc fuisse interpretis ea explanare.*

* Est hic liber de vita contemplatiua, siue de supplicibus inscriptus, Vide Bar. anno 64.

Ex eodem libro B Hieronymi.

PHILO Iudæus,nationē Alexandrinus,de genere sacerdotum,idcirco à nobis inter scriptores Ecclesiasticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangelistæ apud Alexandriam scribens ecclesia,in nostrorum laude versatus est, non solum eo sibi,sed in multis quoque prouinciis esse memorans,& habitacula eorum dicens monasteria.Ex quo apparet,talē primùm Christo credentium fuisse Ecclesiam,quales [c] nunc monachi esse nituntur & cupiunt:vt nihil cuiuspiam proprium sit, nullus inter eos diues, nullus pauper: patrimonia egentibus diuidantur,orationi vacetur & psalmis;doctrinæ quoq; & cōtinentiæ,quales & Lucas refert primū Hierosolymæ fuisse credentes. Aiunt hūc(Philonē) sub Caio Caligula Romæ pericliratū,quo legatus gētis suæ missus fuerat: cū secunda vice venisset ad Claudiū.in eadē vrbe locutū esse cū Apostolo Petro,eiusq; habuisse amicitias:& ob hanc causam etiā Marci,discipuli Petri, apud Alexandriā sectatores ornasse laudibus. II.

S. Marci Ecclesia apud Alexandr a c Monachi quorum sectatores. Vide Baro. an 64.

S. MARCI APOSTOLI ET EVANGELISTÆ MARTYRIVM EX SIMEONE METAPHRASTE. Habetur etiam in vetustis Mss. codicibus Latinis,pene ad verbum cum isto consentiens.

25.APRIL

TEMPORE illo,cùm Apostoli per omnem orbem terrarum dispersi essent, diuina volūtate factum est, vt vir sanctissimus Marcus in Ægypti regionem adiret.Euangelistā hunc esse, sancti Apostolicæ Ecclesiæ Canones cōstituerunt, eo quod primus ipse in tota Ægypti regione, Lybya, Marmarica, * Ammoniaca & Pentapoli, Christi Euangelium,quod scripserat,& eius ad nos aduentum prædicauit. Erat enim tota illa regio hominibus referta: qui cum essent corde incircūciso & durissimo,idolis seruiebant, plenti omni impuritate, & impurorum spirituum cultores. Per omnes enim vrbes ac prouincias,templa & lucos constituebant. Siderum etiam euenta,& magicæ artes,omnisq; dæmonum facultas apud eos exercebatur,quam Dominus Iesus,cum in eam regionem iniisset,dissoluendam atq; euertendam præmonstrauit. I. II.

S Marcus vbi prædicauerit. * *Ammonica.* Matth 2.

Miracula eius apud Cyrenenses.

CVM igitur diuinus Euangelista Marcus in Cyrenen vrbem Pentapolis venisset, & cœleste Christi regnum prædicasset,& apud eos miracula ingentia fecisset(ægrotos enim curauit,leprosos mundos reddidit,ac diuinæ gratiæ verbo impuros & feroces spiritus eiecit),multi per eum crediderunt in Dominum Iesum Christum.& fecerunt,vt eorū simulacra in terram deicerentur:qui & baptismate illuminati sunt in nomine Patris,& Filij,& Spiritus Sancti,Amen.Illic igitur per S. Spiritum ei reuelatum fuit,vt ad Pharitem Alexandriam abiret,& bonam Dei sementem illic spargeret. Itaq; B.Euangelista Marcus ad stadium,tanquam generosus & fortis athleta,prompto animo gradiebatur.Cumq; fratres ipsos salutasset, Dominus,inquit,meus mihi dixit,vt ad vrbem Alexandriam proficiscar.Fratres autem eousque illum deduxerunt, quoad in nauigium ingressus est.Cumq; panis buccellam degustassent,bene illi precantes,eumque deducentes,sic dicebant: Dominus Iesus Christus prosperum faciat iter tuum.

Anno 45. Venit Alexandriam Vide Euseb. in chron Bar.an 45

Beatus verò Marcus postridie Alexandriam venit.Cumq; descendisset è naui, adiit locum quendam, qui vocabatur Mendion.Cum autem eius vrbis portam ingressus esset,statim ipsius calceamentum dissolutum fuit. Quod B.Apostolus intelligens: Vere,inquit, via hæc expedita & facilis est.Visoq; veterum calceamentorum sutore, calceamentum reficiendum ei tradidit.Ille verò calceamentorum sutor subula sinistram manum suam percussit,& continuo clamauit: Vnus Deus est. Id cum B. Marcus audiuisset,secum cogitans ac ridens dixit: Prosperum fecit Dominus iter meum. Cumq; in humum despuisset,ex ipso sputo lutum confecit,& eius viri manum illinens.In nomine,inquit,Iesu Christi viuentis in secula,esto sanus: ac statim eius viri manus sanata est.Sutor autem ille cum Apostoli Marci potentiam, & orationis efficacitatem,habitumq; virtutis exercitationi conuenientem animaduertisset: Precor,inquit, te, homo Dei, vt venias hodie & diuertas ad domum serui tui,vt simul pane vescamur,quoniam misericordia hodie me prosecutus fuisti. Beatus Apostolus Marcus ea re valde lætatus: Dominus,inquit,dabit tibi panem vitæ cœlestis.Homo igitur ille valde hilaris,coëgit Apostolum domum suam diuertere. III.

Sanat manū sutoris

QVAM cum B.Marcus introiuisset:Benedictio,inquit,Domini hic sit. Precemur Deum, fratres. Ac simul precati sunt,& post preces accubuerunt.Vt vero benigne se vicissim acceperunt,dixit homo ille:Pater,obsecro te,quis es?Et vnde nam oratio ista tam potens in te profecta est? Cui sanctus Marcus dixit: Ego seruus sum Domini Iesu Christi,filij Dei. Vellem,inquit ille,Deum videre. Tum sanctus Marcus:Illum ipsum tibi ostendam.Cœpitque sanctus Apostolus exponere initium illius Euangelii:Liber generationis Iesu Christi filii Dauid, filii Abraham:eique ostendere,quæ Prophetæ ipsi de Christo prædixerunt.Vir autē ille:Istas,inquit,Domine,scripturas,quas tu dicis,nūquam ego audiui,sed Iliadem,& Odysseam IV.

Matt.1.

Odysseam,& quæcunque Aegyptiorum filij doceri solent. Tunc cœpit sanctus Euangelista Marcus Christum ipsi nunciare, atque ostendere huius mundi sapientiam stultitiã esse apud Deũ. Credidit homo ille Deo, propter ea, quæ à Marco dicta sunt,& propter signa & prodigia per eum facta: ipseque,& tota eius domus, & magna eius regionis multitudo, ab Euangelista ipso illuminata est. Erat autem hominis illius nomen Anianus. Sutor credit in Christum cum multis aliis: * Aniano

V. Cvm vero creuisset numerus eorum, qui in Domino crediderunt, audiuerunt ciuitatis illius optimates, Galilæum quendam illuc venisse, qui deorum sacrificia euerteret,& ipsorum cultum impediret. Quamobrem eum interficere studebant, atque insidias multas ei faciebant. Quos cum sanctus Marcus cognouisset, ordinauit Episcopum Anianum, & tres presbyteros * Malchum Sabinum & Cerdonem, ac septem diaconos,& alios vndecim, qui Ecclesiasticum ministerium obirent. Quo facto, aufugiens, rursùs in Pentapolim venit. Ibi cum annos duos transegisset,& fratres, qui illic erant, confirmasset, Episcoposque & clericos per regionem illam ordinâsset, rursùm venit Alexandriam, & eius loci fratres multo numero & gratia & scientia Dei auctos inuenit, qui & Ecclesiam sibiipsis ædificauerant in iis locis, quæ Bubulci nomen habent, maritimaque sunt infra præcipitia quædam posita. Qua re iustus ille vir multum gauisus est: cumque genua in terram posuisset, diuinam gloriam celebrauit. S Marcus ordinauit Alexandriæ Episcopũ, presbyteros & diaconos. * Melium.

VI. Cvm verò multum temporis transijsset, & Christiani aucti essent, idola ipsa irridebant,& Græcos, qui ea colerent, subsannabant. At Græci, posteaquam audiuerunt sanctum Euangelistam Marcum illuc venisse, ardore quodam atque inuidia repleti sunt, eo quod auditent admirabilia quædam per eum fieri. Aegrotos enim sanabat, leprosos mundabat, surdis auditum ita restituebat, vt Euangelij prædicationem ab eo percipere possent: multis denique cæcis visum præstabat. Quamobrem illum insectabantur. Quem cum non inuenirent, stridebant dentibus suis,& in sacrificiis & idolorum suorum debacchationibus aduersùs sanctissimum virum vociferantes, dicebant: Multæ sunt huius magi & venefici violentiæ.

VII. Factvm autem fuit, vt beatus & festus dies noster, hoc est, sanctum Pascha die Dominico celebraretur, octauo Calendas Maij, hoc est, vigesimoquarto die mensis Aprilis, qui ab Aegyptijs Pharmutius vocatur. Illo autem tempore & Serapidis illorum Dei debacchatio celebrabatur. Cũ igitur eam temporis opportunitatem nacti essent, homines quosdã subornatos miserunt, qui Apostolum sanctas diuinę oblationis preces & ministerium facientem inuenerunt. Quem cum comprehendissent, funem in eius collum iniecto, trahebant, ita dicentes: Trahimus bubalum hunc ad bubulci stabulum. At sanctus Marcus cum traheretur, Saluatori Christo gratias agens: Gratias, inquit, ago tibi Domine Iesu Christe, quod dignus habitus sum, qui pro nomine tuo hæc paterer. Eius autem carnes decidebant, & sanguine ipso lapides inquinabantur. S Marcus Missam celebrans, cõprehenditur. Dire cruciatur.

VIII Erat eius diei vespera, cum in carcerem eum coniecerunt, donec inter se decernerent, quali morte ipsum de medio tollerent. Media vero nocte ianuis clausis,& custodibus ante ianuam excubantibus, ecce terræmotus magnus factus est. Angelus autem Domini cum descendisset de cælo, tetigit ipsum, dicens: Serue Dei Marce, summe omnium illorum sanctorum, qui sunt in Aegypti regione, en scriptum est nomen tuum in libro vitæ cælestis, & connumeratus es cum sanctis Apostolis,& memoria tua non delebitur in æternum. Eiusdem chori consors eris, cuius cælestes & supernæ potentiæ consortes sunt. Archangeli spiritum tuum in cælos suscipient, & reliquiæ tuæ in terris non peribunt. Hanc visionem cum beatus Marcus vidisset, manus suas in cælum extendit, ac dixit: Gratias ago tibi, Domine mi Iesu Christe, quod non dereliquisti me, sed cum sanctis tuis me connumerâsti. Precor te, Domine Iesu Christe, vt accipias in pace animam meam, neque me reprobes, aut excludas à gratia tua. Cumque hæc ille dixisset, Dominus Iesus Christus ad eum venit figura illa, quam habebat, quo tẽpore versabatur cum discipulis suis,& qua forma erat, antequam Crucem passus, & sepultus fuisset. Qui & ei dixit: Pax tibi, Marce Euangelista meus. Beatus vero Marcus dixit: Pax tibi, Domine Iesu Christe. (Antiquus MS. codex habet tantum: Domine meus Iesu Christe: & abiit.) Angelus ei apparet. Item Christus.

IX. Cvm vero dies illuxisset, venit illuc ciuitatis multitudo: quæ cũ illum eduxisset è carcere, rursus in eius collum funẽ iniecerunt, eumque pertrahentes, dicebant: Trahamus bubalũ in bubulci stabulum. At beatus Marcus eò maiores gratias omnipotenti Domino Iesu Christo ageba[t], dicens: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Cumq[ue] hoc dixisset, tradidit Deo spiritum. Impiorum vero Græcorum multitudo, cum ignem eo in loco, qui Angelorum nomine appellatur, accendisset, illius viri iusti reliquias * comburebat. Tunc Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi prouidentia factum est, vt turbo quidam erumperet, & tempestas magna fieret, & sol ipse radios suos contraheret, tonitrua[q;] & eorũ sonitus multus audiretur, plurima quoquè pluuia cum grandine cõmista vsque ad vesperã duraret, ita vt ædificia multa corruerent, & homines non pauci mortui caderent. Eius igitur rei timore perculsi, reliquias sancti Marci dereliquerunt ac fugerunt. Alii vero irridentes dicebant, beatissima illorum Serapidis prouidentia hæc in illo viro fuisse facta propter natalem ipsius diem. Anno 64. migrat à vita. Codex MS. *cõburere volebat.

X. Tvnc venerunt homines religiosi,& viri iusti reliquias à cinere secreuerunt, atque in eum locum tulerunt, vbi preces & psalmos suos canebat: eiusque funus curarunt, vt ciuitatis mos erat. Reliquias autem deposuerunt in loco illustrè lapidibus excisò, ipsius memoriam sobriè & piè cum precibus celebrantes, quo nihil preciosius Alexandrina ciuitas possidebat. Illas autem reliquias Orientem versùs collocarunt. Codex MS. etiam hæc addit: Fuit autem forma beatissimi Marci huiusmodi: Longo naso, subducto supercilio, pulcher oculis, recaluaster, prolixa barba, velox, habitudinis optimæ, ætatis mediæ, canis aspersus, affectione continens, gratia Dei plenus. Forma S. Marci.

XI. Beatvs igitur Marcus Euangelista, primus Christi martyr in Aegypti Alexandria, mense, qui apud Aegyptios Pharmutius,& apud Hebræos Nisan dicitur, septimo Calendas Maij, vt Romani numerant, hoc est, Aprilis vigesimoquinto, obiit, Imperatore Claudio Nerone Cæsare: nobis autem Christianis imperante Domino nostro Iesu Christo: Cui gloria est & Imperium cum Patre & Spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

PROCOPII DIACONI ET CHARTOPHYLACIS LAVDATIO IN SANCTVM APOSTOLVM ET EVANGELISTAM MARCVM. *Habetur in Simeone Metaphraste.*

I. Rvrsùs Apostolica panegyris ac celebritas effulget. Rursùs ego vna cum iis, qui eiusdem chori participes sunt, exulto. Rursus eius, qui Christi discipulus fuit, memoria, instar facis cuiusdam, lumen nobis præfert,& ego linguam ipsam ad hymnorum choreas celebrandas confero. Quæ quidem lingua obscura quædam pronunciat: nullius enim vibratilis orationis particeps est, neque pulcra & eleganti concinnitate verborum probatur: quanuis neque si his rebus bene munita esset, ad beati Marci laudes explicandas satis esse posset. Ea tamen nunc præclaris Euangelistæ factis exultat, & earum rerum, quas ille bene gessit, facultatem quammaxime potest, admiratur. S Marcus primus Aegypti episcopus.

II Marcus Petri filius,& eius, qui claues cælorum accepit, socius, mysteriorum nuncius,& arcanorum præco, qui Aegyptum illustrauit,& in illius regionis sacro throno primus sedit: (Neque enim hoc ad laudationis & gloriæ materiam parum est, cum difficilius sit, tellurem spinosiorem factam, quàm illam, quæ purgata est, laboris studio excolere) hic, inquam, nos hodie in conuiuium accipit: hic sua egregia & præclara facta, tanquam opsonia quædam, proponit. Simul enim cum vere ipso, suauissimo & omnium iucundissimo anni tempore, huius viri sancti dies festus exorsus est, Petri filius vocatur genitus sita Petro in Euangelio. Vide Bar an 53.

Dies festus S. Marci.

est,& instar splendidissimi solis humanas animas illustrauit. Namque vt nunc terra ipsa floribus ornata est, ita & præsens dies præclaris Euangelistæ Marci factis decoratus,omnes ad se congregauit. Fidelium hominum cateruæ tanquam ex conuentione quadam,eodem in loco versantes,apostolum ipsum beatum prædicant. Gentium cœtus atque conuentus mysteriorum authorem celebrant:& magnifice,vt Christi scribam,extollunt, eiusque diuini aduentus testem honorant. Vel dicam potius:Mundus ipse tanta huius viri recte facta vt diuina suspicit,& magno cum applausu veneratur. Cuncti enim eius doctrinam adiutricem senserunt. Sed neque oratio,neque lingua hunc pro dignitate laudare potest. Quid enim primum,aut quid postremum laudauerit? Nam & appellationes earum rerum,quæ in illo effulserunt, multiplices sunt,& certamina ipsa horribilia.

Hic enim & eum contemplatus est,quem humani oculi videre non potuerunt,in nostro hoc corporeo tegumẽ- III.

Rerũ mundanarũ cõtemptus.

to apparentem. Hic & terram,quæ ipsum produxit,dereliquit:diuinaque voce inuitatus, propinquorum hominum amoris illecebras propulsauit,proque nihilo fecit generis honores ac splendorem. Fluxæ & caducæ mundi facultates, sõnium quoddam illi visæ sunt. Itaque Deum ipsum rerum omnium Dominum tantum dilexit: vnamque & solam felicitatem ea esse arbitratus est,quæ Deus promisit. Idem & in Discipulorum societatem aggregatus fuit. Nam in Septuaginta duorum * Apostolorum cœtu connumeratus est, tanquam splendidum quoddam lumen inter stellas apparens, ab illo,qui eum vocauit,delectus,cui nihil ex iis,quę in inferiore hac mundi scena & voluptate habentur,conferri potest. Vere Petri filius fuit Marcus:ita illi mente & animo fuit similis. Natura enim ipsa,quæ propria sunt alicui generi, ea sic distribuit,vt & his,qui sunt eiusdem generis, communia sint:& egregias vniuscuiusque virtutes omnibus communes proponit. Hoc ex eo declaratur,quod Marcus Deo ipsi obediuit,& eum,à quo formatus est,sequi studuit: cæteraque bona his similia, diligentia & virtutis studio assecutus fuit. Vt enim est apud prophetam Amos, ex persona diuitis ac principalis Spiritus prænunciantem:Ecce ego firmans tonitru,& creans spiritum, & nuncians in homines Christum ipsius:ab extremis terræ partibus vsque ad extremas mundi partes perrexit, vt rerum omnium opificis Dei Euangelium prædicaret, variaque rectè factorum semina spargeret. Nam orbem terrarum illustrauit,erroris impietatem extinxit, & eos,qui idolorum victimis atque cruoribus contaminati erant,abstersit atque purgauit, Deoque ipsi per baptismum purgatos (ne multa dicens longior sim) obtulit. Pro scuto enim & hasta linguam habebat, qua prædicationem omnibus firmissimam annunciabat,turbasque multas ad veram vitam traducebat. Vnde enim scaturiebat miraculorum redundantia, illinc & turbæ ipsę ad diuinam cognitionem percipiendam deriuabantur.

S. Marcus vtrum è numero 72. discipulorũ fuerit vide Bar. an. 45.

Amos 4. iuxta 70.

Miracula S Marci quid effecerint.

Qvi pedibus antea mutilatus erat, integer postea factus,magister iis proponebatur, qui ad currendum veloces IV.
erant. Qui oculorum lumine antea carebat,pupillarum deinde aciem habens acutissimam, alios ad cognitionis lucem, tanquam manu protensa,deducebat. Tactus iis,qui eo carebant,restitutos, illos,qui ad consueta libamina multo furore atque cupiditate ferebantur, ad veram religionis formam dirigebat. Itaque sacrificiorum, quæ idolis offerebantur, ignis in caliginem conuersus est:& erroris authores dæmones tanquam in cinerem redacti erant, veraque & diuina pietas efflorescebat. Ita erant splendida tua,diuina Marce, facta:ita illustria & admirabilia victoriarum trophæa. His enim captiuos duxisti aduersantis exercitus Imperatores tu idiota ille,& olim rudis. His gentium errorem expugnasti tu inermis & vnica vtens veste. His armis vna cum Petro ipso tu Petri filius Italorum gentem subiecisti, ab oriente sole motus, & ad occidentem aduolans, prædicationisque orationem latè fundens, qua parte & sol ipse radios suos in extremos mundi fines spargit, non sophistica argumentorum via & ratione, non comptis & concinnis argumentationibus,

Veritas in uicta.

sed simplici oratione & veritate sola vsus,quæ omnium victoriam inexpugnabilem reportat.

Pythagoras Democritus. Orpheus.

Qvod enim omnis oratio expugnari facile possit,nisi ea,quæ vera sunt, colat & prædicet, ex hoc ipso cognos- V.
cere poteris. Pythagoras ille,cum falsas opiniones fortiter defenderet,& multas fabulas disputaret, Italis persuadere non potuit,vt illas crederent. Illud idem & Democritus cum ageret, Abderitarum suis dictis auscultantem habuit neminem. Orpheus etiam ille,qui sermone feras ipsas mulcere dicebatur,ciuibus suis Thracibus non persuasit. Atqui omnes isti multa orationis copia redundabant,& inani quadam sapientia elati,nimium sibi placebant, in qua & omnes perierunt, & alto ac sempiterno silentio obruti sunt. Talis enim est falsa & imbecilla gloria. Marcus vero ea proponens, quæ absunt ab omni iactatione,& à Spiritu sancto edocentur,illos etiam ipsos,quos aduersarios habebat, ad sibi obediendum facles reddidit:superno enim & cælesti auxilio corroborabatur:puraque & syncera fides,quam prædicabat, portis inferorũ robustior erat. Ille igitur vir celeberrimus,ac semper laudandus,vt veritatis præco,ad hanc vsque diem à cunctis celebratur. Vt enim decebat diuinam erga nos prouidentiam ac dispensationem ad salutarem finem perduci, ita & huius beati viri memoriam in vita ipsa cum laudibus immortalem perpetuo seruari conueniens est. Per ipsum enim rebus creatis Deus prædicatus est. Per ipsum iis,qui aberrauerant,conuersio ipsa conciliata est. Per eundem prouisum fuit, quomodo homines ipsi ad formatorem suum Deum ducerentur.

Multos conuertit ad Dominum. Ierem. 31.

Postea vero quam misericordis Dei misericordem aduentum prædicauit, & lingua de diuinis rebus disserente pluri- VI.
mos,cumque his & Italos,ad veritatis cognitionem attraxit:his ipsis, tanquam sapiens architectus, & Euangelij librum construxit,in quo nouas illas leges insculpsit,quas Hieremiæ prophetæ prædictio antea innuit,hæc dicens: Perficiam in domum Israel,& in domum Iudæ testamentum nouum, dans leges meas in cordibus ipsorum. Hoc,inquam,Marcus fecit,vt non prædicatione solum,sed Euangelica etiam scriptura his,qui postea futuri erant, Verbi Dei hominis facti cõditionem enucleareț,eiusque diuina signa ac miracula ante oculos nostros poneret,quæque pro nobis passus est,ac quẽadmodum è monumento resurrexit,& ad cælos, vnde descenderat,elatus est,cunctis seculis ostenderet. VII.

Lumen Euangelij eius

Magnum certe hoc,Marce,tuum fuit,& plane diuinum opus. Mundo enim vniuerso vtilitatem attulit, & idcirco vbique decantatur. Nam vox tua supra tonitrui sonitum fuit, & Euangelii tui lumen supra solis radios effulsit. Illi enim nube teguntur, vel nubecula aliqua oppositi adumbrantur: at Euangelij tui lumen ac splendor, tui etiam animi formosam speciem detegit. Neque enim hoc aggredi potuisses,nisi interior mentis tuæ virtus effulsisset, quæ semper fulget, & iis,quos prope se habet,instar facis lumen præfert:eos vero,qui longe sunt,ad se reuocat. Quæ cum pulchritudine non quæsita, sed naturali & vera decoretur, compendiosaque & breui sapientia illustretur, admirabilia Dei facta in omnium aures infundit. Ita factum est, vt Christi fides efloresceret. Ita ipsa vicit veritas. Ita Trinitas in vna natura adoratur & nunciatur. Ita ab omni homine Pater sine Principio,& Filius ipse quoque sine principio, cum eiusdem substantiæ & vitam dante Spiritu,diuinis sermonibus explicatur atque colitur,in tribus videlicet personis vnus Deus, singularis illa & diuina natura,vna illa rerũ omniũ effectrix potentia,quę mente non comprehenditur: error vero ipse amotus expulsusque est:deorum multitudo, inanis & vana cultura esse deprehensa est:quique vniuersas res creatas,vt est in fabulis, (ô amentiam)in tres partes,non suas,sibi diuiserunt, illiipsi,vt in psalmo est, cum sonitu perierunt: & hominum euersores dæmones,nunc euersi sunt:non enim Deum hominẽ factum videre potuerunt. Quamobrem cũ se ab humano corpore debellatos, non à diuinitate aperte superatos vidissent,erubuerunt. Non enim se victos arbitrati fuissent,si à potẽte Deo victi essent. Et nunc Dei laus in omnes fines terræ,vt à Prophetis prædictum fuit,diffusa est. Occidentis regiones Apostolus ad Christum conuertit,& rebus mysticis gentes instruxit:quemadmodum videlicet Deus ipse propter suam in humanum genus beneuolentiam se ipse summisit:docuitque solum & vnum Deum colendum esse atque adorandum.

Cognitio Trinitatis.

Psal 9.

Sed nõ post multos illos sudores Apostolus cessauit,neq; ad Apostolici muneris aratiũ ducendũ tardior factus fuit. Nã

& Libyæ

& Libyæ regionem celeriter peragrauit, vnde & ad Orientis terram profectus est, vbi Euangelii sementem spargens, illis gentibus persuasit, vt Deum, quem ipse prædicabat, agnoscerent. Ad hæc & aliis Aegypti vrbibus multorum hominum copia refertis, cum cœlestia retia tetendisset, omnes ciuitates illas prædicationibus ac miraculis in Christi sagenam comprehendit: dæmonum simulacra, quæ illic colebantur, exterminauit: &, vt sanctus quidam lapis (quemadmodum prophetia dixit) illiusmodi erroris altaria euertit, quæque in illis inerant, inania & vana simulacra solo adæquauit, nō tubarū clangoribus, non mœnia illa * Hierici deiiciens, sed hominum interfectoris diaboli fallaciam reuellens, illisipsis mœnibus ad expugnandum difficiliorem, templaq; omniū Dominatori Deo iisdem in locis erigens, vbi & caliginosas eorum, qui illic erant, animas candidiores factas, Deo recōciliauit, & baptismate illustratas, eidem familiares & amicas reddidit. Marcus in Libya Christum prædicat. Dan 2. Iosuæ 6.

IX. Hic enim Aegyptiorum regioni præcipuè à diuino Spiritu magister assignatus: hic eiusdem terræ in primis Pontifex & Pastor à magno illo Petro propositus fuit: qui munus in manus sibi commissum Apostolicis laboribus exornauit, & variis modis laborans, ministerium illud sacrum excoluit: non deliciis vtens, non segnitiei aut voluptati deditus, sed tentationibus tam à summis, quam ab infimis hominibus circundatus, & infinitis malorum copiis vndique impugnatus, vt ea ratione, quemadmodum & Paulus, tumorem omnem comprimeret. O diuinum discipulum, qui terrarum orbem lustrauit. O corpus, tot tantisque operibus non defatigatum. O salutaris prædicationis semper florentem & immortalem potentiam. Diuina enim opera, & quæ à Deo proficiscuntur, corruptionem non patiuntur. Decet hoc loco & de diuinarum rerum spectatore Marco merito illud dicere: In omnem terram exiuit sonus eius, & in fines orbis terræ verborum ipsius vtilitas: quod Dauid, diuinorum opificiorum magnificentiam admirans, pronunciauit. Hæc vox sola tibi, qui à Deo sapiens effectus es, iure, Marce, conuenit: Hæc sola, inquam, vox supra omnes alias Rhetoricæ facultatis voces tibi congruens est. Nam & cursum tuum, & certamina hæc ipsa exprimit: tum res asperas ac difficiles, nec non incorruptam coronam, quæ non auro ex regione Ophir confecta est, non lapidibus Indicis & margaritis varia, sed talis est, qualem immortalis Iudex ille, & certaminum præfectus Deus amanter componit, & propriis cultoribus retribuit. Tui enim pedes specioſi sunt, vt prophetica prædictione significatum est, quippe qui terræ ambitum peragrârunt. Lingua tua speciosa, quæ pacē illam omniū mentem exuperantē feliciter nunciauit. Manus itē speciosæ, quę Euangeliū calamo ministrarunt. S. Marcus à S. Petro Aegypto præfectus. Psal. 118. Esa 52.

X Sed quidnam hæc sola sacratissima membra dico? Totus laboribus Apostolicis sanctus, totus martyrii stigmatibus ita ornatus fuit Marcus, vt & martyrii præmiis, & brauiis omnibus nunc fruatur. Qui enim antea sacrificium offerebat, is propter Christum etiam sacrificium factus est: & pastor ea, quæ ouium propria sunt, vna cum ouibus suscepit. Nam & ipse, tanquam ouis vna cum alio Apostolico cœtu in medium luporum missus, & hostia viuens Deo oblata est. Vinculis enim comprehensus fuit ab iniquis manibus ille, qui multos à dæmonum faucibus eripuit. Vinctus tamen, & huc atque illuc ductus, iniuriisque ac maledictis lacessitus, mansuete & æquo animo omnia perferebat, Dominum ipsum imitatus. Multo carnis propriæ sanguine perfusus est, qui terram illam dæmonum sordibus expurgauerat. Hæc enim sunt, quæ ingratorum hominum insipientia iis retribuit, per quos beneficia conciliata eis sunt. Postremo omniū generum cruciatibus, velut aurum quoddā, probatus, ad infinitā illam lucē euolauit, variorū certaminū & fortium factorū multiplices fructus percepturus. Talis fuit Apostoli cursus: tales Euangelistæ Marci conatus, miraculo pleni, & supernis plausibus digni. Matth. 10. S Marcus quæ perpessus sit.

XI. An non magnus Marcus in omnibus summas laudes mereretur? Quid enim Apostolo sublimius? Quid Christi scriba honoratius? Quid cum martyrii gloria conferendum? Cum vero & pontificius amictus eidem accesserit, athleticarum luctationum gloria decoratus, quidnam aliud ad gloriæ splendorem reliquum est? Non, inquam, aliud, nisi Angelorum cohortes, & diuina illa templa, in quibus, vna cum aliis lectissimis Dei ministris versatur & exultat, magistri sui vultum conspiciens, & diuina ac principalis illius monarchiæ pulchritudinem spectans, eiusq; lumine decoratus. Cuius enim viri studio Dei gloria aliis hominibus prædicata est, eum cælestis & infinita gloria consecuta fuit.

XII. Sed neque earum laudationum, quæ in hoc inferiore mundo sunt, expers est, licet his non indigeat. Nunc ēnim Alexandria, immo vero tota Aegyptus, Marcum ipsum in primo throno considentem sortita, tanquam alterum quendā Nilum, non corporeum, sed mysticum habens, ita spirituales eorum agros irrigantem, quemadmodum frugiferos ille alter, qui oculis corporeis cernitur, irrigare solitus est: illum, inquam, vt Apostolum, vt Euangelistam, vt Martyrem, magno præconio extollit, & hymnos eius appellationibus congruentes concelebrat. Videt hunc in monumento positum, licet in supernis regionibus eius anima versetur & exultet. Eius pulueris thesauro locupletata, funebres cantus ipsi Apostolo pronunciat: & tanquam cum viuente aliquo, & in spiritu versante colloquitur: & gratiis per illum ipsum concessis oblectatur: & pro illis honoribus, quos Apostolo congruentes, velut dona quædam, offert, maiora beneficia vicissim recipit. Cum enim tentationum flatus aduersùs ciuitatem spirant, Apostoli Marci sepulcrum vrbis incolę circumeunt, & à malis ipsis liberantur. Barbarorum supercilium ac superbia, mala quædam acerbissima illis minatur: at ipsi ad pastorem supplices confluunt. Molestiarum & affectuum examen cum eos perturbat, ad Apostolum ipsum, tanquam ad medici officinam, è qua scaturiunt curationes, homines confugiunt. Immo vero vniuersa Aegyptus, Marcum ipsum magistrum & adiutorem sibi asscribens, eius in omnibus iis, quæ tristia contingunt, auxilium implorat: & die festo, quem singulis annis honorat, laudes ipsas, velut debitum quoddam, illi offert: & multa cum pompa atque applausu, exultationeque & panegyri laudationes ipsas celebrat, diui numque ipsius Euangelium amplectitur, vt tabulas à Deo insculptas: vel, vt rectius dicam, tanquam ipsum Christi os veneratur, verbaque à Deo pronunciata, ab Apostoli ore se audire arbitratur. Vide quid præstet inuocatio sanctorum. Dies festus S. Marci.

XIII. Qvem Deum & nobis, sacratissime doctor & Euangelista, propitium reddere ne graueris, & iisipsis, quæ molesta nobis accidunt, quibusque perturbamur, nos subleues: quæque in vita difficilia & grauia nobis sunt, ea facilia reddas: rūpas & chirographum illud, in quo nostra crimina scripta sunt: erratorum des veniam. Talem enim ab ipsius Domini lingua potestatem accepisti. Si ligaueris, id, quod ligatur, solui non poterit. Si ad commiserationem ac veniam spectaueris, vinculū ipsum facile dissoluetur. Ne despicias nos propriorū peccatorum catenis constrictos: sed impera vinculis ipsis, & illa effringentur. Denique Ecclesias ipsas pacatas & tranquillas reddas, quas tuis sermonibus in fundamento quodam firmo constituisti: pro illis quippe Domini nostri sanguis effusus est, à quo & liberatio profecta fuit: facque, vt & nos bonorū cælestium participes efficiamur, gratia & benignitate Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria est & imperium, nunc, & in secula seculorum. Amen. Author inuocat S. Marcum.

BEATI PETRI DAMIANI SERMO HISTORICVS DE S. MARCO EVANGELISTA.

Ecce video, dilectissimi, quoniam ad mensam Ecclesiæ discumbentes, dū spiritualium deliciarum alimenta percipitis, non vno sermone contenti, adhuc alterū auidius esuritis. Quāobrem & nos administrando refectionis nostræ ferculo non desistimus, vt sanctā vestræ deuotionis esuriem vel tenui quodam pabulo temperemus, dum scilicet cum Apostolo eadē vobis scribere, mihi quidē non pigrum, vobis autē sit necessariū. Philip. 3.

Inter omnes plane doctores Ecclesiæ, beatum hunc Marcū, cuius hodie triūphalia gesta recolimus, satis insignem atque conspicuum iudicamus. Beati scilicet Apostolorum principis & in baptismate filius, & in doctrina discipulus sicut eum referentē gesta Saluatoris audiuit, ita per inobliquam fidei relationis lineā Romæ rogatus à fratribus Euangeliū scripsit, sicut & Clemēs Alexandrinus, & Papias Hierapolitanus Episcopus tradūt. Assumptoq; mox Euangelio, quod S Marcus Romæ scripsit Euangelium.

vi le Bar. an. 45. Euseb. Hist. Eccl. c 14. & 15. lib. 2. Alexandrina sedes cur Apostolica. Vide Gelasium in decret. de lib. apocryph. Bar 4. an. 45

quod ipse confecerat impiger adit Aegyptum, & Alexandriæ Christum primus annuncians, iacit nouæ legis fundamentum. Et dum ipse scriptor, qui & prædicator extitit Euangelii, idem quodammodo faber, qui & agricola, ipse sibi vomerem fabricauit, quo videlicet ad spargenda sacræ fidei semina, humani cordis arua proscidit.

III. Hoc itaque modo Alexandrinam fabricauit Ecclesiam, eamque non suo, sed magistri sui nomine titulauit, vt ad honorem beati Petri sedes Apostolica nuncupetur, ad quam tamen Petrus accessisse non legitur. Tanta igitur magister atque discipulus vnanimitate coniuncti, tam consona sancti Spiritus sunt inspiratione conflati, vt & Petrus Euangelium Marco, & Marcus construeret Ecclesiam Petro: quatenus dum, quod suum erat, alter transferret in alterum, quod cuiq; erat proprium, commune esset amborum, & vtriuslibet totum esset, quod vterque proprium possideret. Vnde beatus Petrus eum quasi spiritualem & vnanimem præ cæteris filium vocat, cum figuraliter Romam nomine Babylonis appellans: Salutat vos, inquit, Ecclesia, quæ est in Babylone collecta, & Marcus filius meus.

IV. Nec mirum, si beatus Marcus apud magistrum suum præcipuus extitit, & priuilegium præ cæteris Apostolicæ dilectionis obtinuit, cui nimirum Deus omnipotens tantam verbi virtutem contulit, tantam prædicationis efficaciam prærogauit, vt omnes qui tunc ad fidei rudimenta confluerent, mox per continentiam ac totius sanctæ conuersationis instantiam, tanquam ad monasticæ perfectionis fastigium peruolarent. Vnde & Philo disertissimus Iudæorum, cum de primatu beati Marci apud Alexandrinam Ecclesiam scriptitat, in Christianorum laude versatus, eorum habitacula, monasteria nuncupat. Et non solum per Alexandriæ fines, sed & in multis aliis, Marco tum Ecclesiam illam administrante, prouinciis tales extitisse perhibet Christianos, quales & Lucas meminit Apostolorum fuisse discipulos, videlicet vt eorum esset cor vnum & anima vna, nullusque eorum aliquid proprium diceret, sed omnes omnia communiter possiderent: esset que inter eos inseparabilis vnitas animorum, inter quos nulla poterat inueniri diuersitas facultatum. Talis ergo sub Marco Alexandrina fuit Ecclesia, qualis & Hierosolymæ fuisse sub Apostolica legitur disciplina, vt neminem paupertatis indigentia premeret, nullus eorum diuitiis abundaret: sed dum vnicuique, prout opus erat, necessitas administrata suppeteret, locum inter eos querela murmurque non haberet. Significat ergo prædictus Philo, inter noua tunc nascentis fidei cunabula, ac teneram (vt ita loquar) Ecclesiæ lactantis infantiam, quosque sub beati Marci regimine constitutos, sobrietati simul ac pudicitiæ deditos, orationibusque & ieiuniis vehementer intentos: quos vtique beatus Euangelista, non modo miraculorum plerumque prodigiis, non modo sanctæ prædicationis erudiebat eloquiis, sed ad spiritualis vitæ rectitudinem eximiis etiam propriæ continentiæ ac pietatis prouocabat exemplis, vt omnes pene vaporantis fidei ardore succensi, ita per nouæ conuersationis viderentur anhelare propositum, ac si monastiçæ perfectionis arduum arripuissent institutum.

Vide antiquissimam monasteriorum originem. *Actor. 4.*

V. Cvm itaque B. Marcus velut electa cælestis militiæ tuba, vehementissimis clangoribus intonat, & mandata Dei tanta prædicationis arte dispensat, vt auditores suos protinus ad summæ perfectionis alta sustollat: quid aliud, quam in etymologia sui nominis perseuerat? Marcus enim, excelsus mandato interpretatur. Et vere beatus hic vir, non erat excelsus animo, sed mandato: quia dum mentem gereret humilem, vitam satagebat habere sublimem: & qui cunctis sese in humilitate substrauerat, per viam mandatorum cælestium sublimiter incedebat.

Anno 64. S Marcus martyrio afficitur eiq; Anianus succedit.

VI. Illud etiam, dilectissimi, vos ignorare non patiar, quoniam octauo Neroniani imperii anno triumphalem martyrij palmam B. Marcus obtinuit, cui mox & Anianus in Alexandrinæ sedis dignitate successit, & B. Petrus Apostolus Romæ septennio superuixit. Vnde superna disponente clementia, factum est, vt cum Alexandriam prius & splendoribus Euangelicæ prædicationis, & effusione sacrosancti sanguinis illustrasset, ad Italiam deinde quodam postliminio sit reuersus: vt eadem potissimum terra, in qua sibi datum est Euangelium scribere, sacras mereretur eius reliquias possidere: & vbi sibi concessum est Euangelicæ descriptionis iubar effundere, illic per gloriosæ glebæ suæ præsentiam, plurimis virtutum atque signorum radiis coruscaret.

Euangelistarum corpora vbi quiescant

VII. Porro si diligenter omnium Euangelistarum, in quibus defuncti sunt, loca percurrimus, neminem eorum in eo, quem sortitus est, perseuerâsse tumulo reperimus. In Ioannis scilicet sepultura post obitum non corpus eius, sed manna repertũ est. Beati vero Matthæi corpore non Aethiopia, vbi peremptus agnoscitur, sed Salernitana potius ciuitas decoratur. Sanctus etiam Lucas cum in Bithyniæ partibus sicut historia testatur obierit, vicesimo anno Constantii Cæsaris de Achaia Constantinopolim translatus est cum sacrosanctis beati Apostoli Andreæ reliquiis. Hic vero, de quo nunc agitur, sanctus Euangelista Marcus de Alexãdria transuectus est, Deo misericorditer disponente, Venetiam: vt qui tunc totum Orientem velut aureus lucifer illustrauerat, nunc per plagas occidui climatis præsentiæ suæ radiis enitescat. Per Aegyptum quippe sibi dedicat Ortum, per Venetiam tenet Occasum. Illic Alexandrinæ sortitus est Ecclesiæ solum, hic renascentis Aquileiæ nouum statuit principatum. Est itaque velut sidus aureum toto orbe præclarum, ac celebri totius Ecclesiæ veneratione conspicuum.

VIII. Hoc itaque sidus, dulcissimi, præ oculis iugiter habeamus, huius imitemur exemplum, si inter spumosos mundanæ voraginis fluctus cupimus euitare naufragium. Hinc mare tumidum sæuiat, illinc venti furentes impugnent, si ab hoc sidere mentis aciem nõ auertimus, procellarum inundantium impetus non timemus. Ad hoc itaque sidus sagenam mẽtis nostræ certi cursus linea dirigat, ad hoc omne laboris nostri remigium tendat, vt non (quod absit) voragonos Scyllæ profunditatis absorbeat, non errorum cautes, vel inuadosæ Syrtes improuidos obruant, sed in tutæ quietis portum, & optatæ tranquillitatis sinum supernus nos gubernator impellat Iesus Christus Dominus noster, qui cum Deo patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Translationem S. Marci Euangelistæ Alexandria Venetias, offendes 31. Ianuarii.

ANNO 300. MARTYRIVM S. BASILEI EPISCOPI AMASEAE, PER IOHANNEM PRESBYTERVM NICOMEDIAE *scriptum. Habetur autem in Simeone Metaphraste.*

26. April Maxentius victus à Cõstantino. *Exod 14.* Vide Bar. an 312. Maximini sæuitia, Anno 314. à Licinio bello supe-

I. Actum est, vt, postquam Deus percussit impium illum Romanorum Principem, suaq; magnæ & veræ cõfessionis hostem acerbissimum Maxentium Tyrannum, quem sub Constantino pio Imperatore, & Christianæ religionis obseruantissimo, vt olim Pharaonem illum, in flumen demersit, & in Constantini manus Romam tradidit: factum, inquam, fuit, vt benignissimus Imperator omnia Christianis hominibus prouideret, & quamprimùm suæ sororis virum Licinium mitteret ad expugnandum Maximinum. Qui cum in partibus Orientis regnum sortitus esset, aduersùs eum, qui verus ac solus Deus est, iniquitatem loquebatur, & sæua tyrannide eorum genus, qui Dei pietatem obseruabant, affligebat, vt nemo alius fecerat eorum, qui anteà fuerunt.

II. Licinivs igitur omnipotente Domini nostri Iesu Christi manu adiutus, quippe qui Christi fidem syncero animo tunc obseruabat, victoriam de Maximino reportauit, cum in eo regno esset, quod ille in Oriente obtinuerat. Nefarius enim Maximinus de bello ipso parum cogitans, Licinij quidem manum in fugã conuersus euasit, sed non omnino effugit

git illam Dei manum, quæ omnia ita comprehendit, vt ab ea nihil abstrahi possit: quæ manus tunc rationes & pœnas, pessimis illius sceleribus dignas, exegit. Cùm enim domi se occultasset, repentino quodam per totum corpus & insanabili morbo percussus est: doloribusque asperis ac vehementibus cùm mirum in modum premeretur, pronus in terram cecidit, eius carnibus occulto quodam igne liquescentibus, omnibusque ipsius membris diffluentibus, solis ossibus anima ipsa concluſa: quæ ossa cùm carne & sanguine carerent, è proprio loco, in quo posita erant, abrumpi cœperunt. At anima illa miserrima, neque sic à sceleſto & spoliato suo tabernaculo discedere potuit, priusquam Domino ipsi supplex confessa est impietatem suam ac tyrannidem, quam aduersus Christum, eius seruos affligendo, exercuerat. Tali miser ille turpissimo fine vitam suam exegit.

ratur. Vide Euseb li. 9. c. 8. Bar. vt supra. Maximinus diuinitus punitur grauissimè.

III. ITAQVE post iustam Maximini pœnam, & diuinitus inuectam iram, Licinius, cùm totum Orientem sub se haberet, magno cum apparatu ad nostræ regionis vrbem Nicomediam venit vnà cum coniuge sua, vt in regia domo habitaret, & Orientis Imperium gubernaret. Iam vero primum summa quædam pax repentè per totum nostræ regionis orbem, post vehementes illas insanientis idololatriæ commotas fluctuationes ac pugnas, Licinij arbitrio atque opera inuecta est. At bonarum rerum inimicus diabolus, piè viuentium tranquillitatem ac lætitiam non diu ferre potuit. Licinio enim ipsi exemplo non fuit eorum Tyrannorum, qui antea fuerunt, euersio ac pœna, ne & ipse talis esset, sed ea, quæ iusta sunt, faceret, atque in illis perseueraret. Nam cùm feliciter, quod cupiebat, ei processisset, quæq; sperabantur, in eius potestatem venissent, ostendit non longè postea, qualem nam animum haberet, & cuiusmodi re vera esset, quod videlicet per simulationem, & sub quadam simulatæ fidei specie atq; integumento cum maximo illo Imperatore Constantino versatus fuerat, quo tempore Constantini res gestas considerans, animum suum occultabat. Tunc igitur, cùm totus sceleſtus esset & nefarius, totusque ad diaboli voluntatem se accommodasset, solius & veri, omniumque creatoris Dei confessionem reprobauit, idque post iusiurandum illud, quod Dei amantissimo Imperatori Constantino sæpius expoſuit, nullo vnquam tempore se à Christianorum fide defecturum, sed illius se fore propugnatorem. Quæ sua promissa pro nihilo faciens, Græcorum cultui se ipse totum diligenter tradidit, ardenti zelo in reprobis illis execrabilibus permanens, & vbique idolis ipsis sacrificia offerens. Qui & violenter senatorias mulieres abripiens, in conspectu hominum turpe atque intemperatum facinus committebat, non matribus, neq; filiis parcens, quo minus intemperanter cum illis coiret. Ad hæc per omnes gentes infinitas calamitates meditari non desistebat.

Licinij simulata religio. Vide Euseb. in vita Constan. li. 1. & Baro. ann. 316. Aperta impietas. Effrenis libido.

IV. Hæc cum magni Constantini germana soror videret atque audiret, eaque ferre non posset, literas ad pium virum, & Dei amicum Constantinum clam misit, quibus significabat, quæ Licinius facere ausus fuerat. Illæ enim superstitioſæ dæmonum culturæ studioſus, & ipsi Deo inuisus Licinius, omnes Christianos homines è domo sua procul futalia diutius ab illo fierent, vna quædam puella ex earum numero, quæ in Reginæ ministerium ardenti studio affectæ erant, è genere Christianorum exorta, moribusq; & temperantia floreſcens, cùm hæc cognoſceret, & ad stuprum à Licinio prouocata, cum eo miſceri exhorreret, simulque ne propter zelotypiam ac suſpicionem à domina sua affligeretur, arcanum illud Reginæ ipsi aperire ausa est. Hæc, inquit, Imperator constituit mihi facere. Benignus enim qui eius cubiculi præfectus est, cùm tanquam magnum aliquod donum se mihi collaturum speraret, hoc significauit. Te igitur obtestor per Deum illum, qui cœli & terræ dominus est, quem & ipsa times, & Imperator Constantinus colit, ne sinas virginitate mea, nefario coitu vitiata, me priuari.

Eadem planè de Licinio Euseb. lib. 10. c. 8. Constantia Augusta in Licinium cõmouetur Exemplum insignis pudicitiæ.

V. Hæc cùm Regina didicisset, & puellæ ipsius æquam mentem ac propoſitum libenter amplexata esset, illam primùm occultauit eo nomine, quod delirio correpta, moritura videretur. Postea verò opportunum tempus nacta, multum auri & argenti, regium que ornatum ac omnem supellectilem, necnon pueros illi dedit, eamque misit in Armeniæ regionem, atque illis hominibus, qui eam deducebant, præcepit, vt nullo modo, quæ fierent, alicui patefacerent, quænam scilicet, aut vnde esset illa puella, quoad Dominus ipse prouidisset. Illi verò virili veſte eam ornarunt: cumq; Reginæ de puellæ custodia, & benignitate in eam seruanda fidem certam dediſſent, in eum locum, in quem iussi fuerant, proficiſcebantur: ac si qui ab illis quæsiuiſſent, quisnam ille esset, Tribunum quendam esse respondebant. Dei autem prouidentia factum est, vt illi in vrbem Amaseam venirent. Erat autem vrbs illa Ponticæ prouinciæ metropolis. Glaphyra igitur (hoc enim erat puellæ nomen) cùm vrbem munitissimam vidisset, eius loci specie delectata est, & pueros suos admonuit, vt si Christianorum genus illic inueniſſent, in ea vrbe permanerent.

Puellę Christianæ spectata castitas. Baron. an. 316. Amasea, Ponticæ prouinciæ metropolis

VI. CVM verò adoleſcens quidam, qui ad Quintium vrbis illius cumprimis illuſtrem pertinebat, audiuisset viros illos Christianos esse, & quærere, si qui eiusdem fidei essent in vrbe illa, ad Quintium pertulit, quod audierat. Qui nihil moratus, eos conuenit, ac rogauit, vt in domo ipsius esse vellent, & si gratum eis esset, illic manerent, dicens, se quoq; Christianum esse, & eo in loco Christianum Epiſcopum habere, virum egregium, & dignum, qui cum Apoſtolis ipsis conferri posset. Illi eius verbis obtemperantes, & in eius domo partem quandam capientes, apud clarissimum virum Quintium permanserunt: & Epiſcopum ipsum conuenêre, qui Basileus appellabatur. Erat vir ille admodũ eloquens, omnique virtute & spirituali prudentia refertus. Cùm verò à Glaphyra ipsa quæsitum fuisset, quænam, & vnde esset, respondit, se Italam genere, & Christianam esse, & ex parentibus Christianis, ancillamque Reginæ illius, quæ Constantini Augusti soror, & Licinij regis vxor erat. Adiunxit etiam deinceps, quænam fuerat causa, vt ad eum locum veniret. Illi cùm hæc audiuisſent, præceperunt, vt neque ipsa, neque quiſquam illorum, qui ad eam pertinebant, cum aliquibus versaretur, ne aliquo modo vrbis Præfecto delati essent, & calamitatis alicuius causa ea res ipsis foret. Beatus verò Epiſcopus Basileus dixit, ad Dei gloriam illam diſceſſionis causam pertinere.

Basileus, Amaseæ Episcopus.

VII. ILLIS ipsis diebus templum Eccleſiæ causa Epiſcopus construebat: nam vsque ad illud tempus non fuerat intra vrbem Christianis ipsis locus aliquis sanctus. Casta igitur illa virgo Glaphyra multum auri & argenti ad templi ædificationem contulit, & omnes ferè suas facultates ad omnia ea suppeditabat, quæ B. Basileus iussisset. Quinetiam & ad dominam suam scripsit, vbinam esset, & apud quem manere sibi propoſuisset, ac de sacro illo ædificio certiorem eam fecit, petens, vt plus pecuniæ ad eam mitteret, qua templum sanctum Christianis compleri posset. Id libentissimè fecit magni Constantini soror, quæ & plurimas pecunias, & multa dona ad eam misit. Scripsit etiam & literas ad Epiſcopum, quibus puellam ei commendabat.

Templum Amaseæ cõstituitur sumptibus Glaphyræ.

VIII. TEMPORIS interuallo iniquioris dæmonis artefactum aiunt, vt Glaphyræ literas Benignus ille, de quo diximus, inuenerit. Quibus lectis, cùm audisset puellam viuere, & apud quendam virum Amaseæ esse, regi Licinio hoc patefecit. Qui cùm mirum in modum furore accenſus fuisset, illa ipsa hora ad prouinciæ Præſidem edictum misit, quo iubebat Basileum ipsum, & famulam Glaphyram ferreis vinculis ligatos ad eum mitti. Prius igitur quàm regis literæ ad Præſidem veniſſent, Dei prouidentia factum est, vt Glaphyra ipsa ex humanis rebus diſcederet. Corruptor autem ille & inhumanus Præses cùm Regis edictum accepisset, sanctissimum Epiſcopum Basileum comprehendit, & ferreis vinculis adstrictum ad Regem misit. De Glaphyra autem scripsit, quod mortua esset. Consequebantur beatum Epiſcopum Basileum duo clerici diaconi, quorum alter Parthenius, alter Theotimus vocabatur. Omnes autem in via ipsa ab impiis militibus & carnificibus vexati sunt. Cùm verò ad Nicomediam regiam vrbem veniſſent, Dei seruus Basileus in carcerem coniectus est. Parthenius verò & Theotimus apud quendam Elpidiphorum Christianũ hominem

Glaphyræ obitus. Huius natalis dies agitur 13 Ianu. Basileus vinctus mittitur ad Licinium.

atque hospitalem, qui carceri proximus habitabat, benignè & multa cum misericordia hospitio accepti sunt.

IX. FIDELISSIMVS igitur Elpidiphorus, cùm omnia de viro illo cognouisset, & carceris custodi notus esset, auro ab eo impetrauit, vt sine impedimento aliquo, & ipse, & diaconi, & quoscunque voluisset, ad magnum Dei Pontificem introirent, & vnà cum illo diuinas preces atque psalmos, noctibus præsertim, canere possent. Instante igitur die, quo ante Tyrannum Basileus ipse sistendus erat, mediæ noctis tempore, carceris custode accersito, diaconos suos & admirabilem Elpidiphorum quæsiuit. Custos igitur ipse celerrimè eos omnes ad Basileum duxit. Ille verò psalmos, vt consueuerat, etiam tunc canebat, exorsus ab illa psalmorum decade, Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius. Deinde cùm in psalmis dicendis vlterius progressus esset, tertio versum hunc: Extensis in cœlum manibus, & lachrymas fundens, dixit: Si habitauero in extremis maris, & manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua, Domine. Diaconi autem illi, cùm Basileum in precibus, tanquam perplexum, vidissent, lapsum fuisse suspicati sunt. Ipse verò sciebat, quid diceret, vt earum rerum finis ostendit, quæ de illo conclusæ sunt.

Vide nocturnã psal modiam.

Psalm. 131.

Psalm. 138.

Exhortatio Basilei.

X. DEINDE cùm hymnos & preces expleuisset, die ipso iam lucescente, Diaconos affatus: Tentationes, inquit, adsunt, fratres, à diabolo quidem ipso commotæ, sed ab hominibus in nos illatæ. Ne segnes sitis, neque ob eas ærumnas, quæ futuræ sunt, animo concidatis, sed sustinete, stabiles manentes in fide: neque vos dimoueri patiamini, vt probati, non confusi, in aduentu Domini sitis, vigilanter ac firmiter animæ oculos ad eum intentos habentes, qui potest nos seruare à morte, & luctum vertere in gaudium, angustias ipsas in iucunditatem, lachrymas in risum, labores in requiem. Omnes vitæ huius voluptates, & sensuum illecebras, abiectissima quæque esse propter Dei filium IESVM Christum existimate, vt eius hæredes vnà cum omnibus sanctis viris efficiamini, eius regni delitiis fruentes. Scitote enim, filij mei, hac nocte Dominum meum mihi verè apparuisse, & qualis dissolutionis meæ, & in illum migrationis futurus sit finis, quæcunque denique magna & præclara in seruum suum faciet, mihi declarasse. Vos igitur tranquillo animo estote, & in Christo, reuertentes, fratres ipsos confirmate. Eutychium verò Callistrati filium Episcopum vobis assumetis. Ita enim mihi Dominus reuelauit, qui sua gratia & benignitate motus faciet, vt vile hoc corpus meum vobis reddatur.

Christus Basileo apparuit.

Factum id postea fuisse, vt præceperat Basileus, ex eo perspicuũ redditur, quod eiusdẽ nominis Episcopus Amasenus Nicæno Concil. interfuisse, & subscripsisse reperitur, vt notat Bar. ad ann. 316.

S. Basileus sistitur coram Licinio.

XI. CVM eius clerici amaros fletus emitterent, ille consuetam suam doctrinam adhibens, ipsos admonuit & hortatus est, vt reuerti vellent, manibus Elpidiphori eos commendans, cui & hoc dixit: Tu, frater, à Deo ipso electus es, vt charitatis mercedem recipias. Vnà igitur cum illis ærumnas patere, neque ipsos dimittas, quocunque loco Dominus ad eorum ministerium te inuitauerit. Cùm primùm verò eos Basileus dimisisset, rex ipse iussit illum ad se duci, ac primùm Glaphyræ puellæ crimen obiiciebat, quòd eam acceperat, neque quicquam de ea re significauerat. Ille ad hęc omnia iustam defensionem opposuit. At rex iussit ab eius adspectu Episcopum amoueri. Cui & per vrbis Tribunum significans: Condonabo, inquit, tibi erratum hoc, & insuper honores maximos adiiciam, si mihi obtemperaueris, & deis meis sacrificia obtuleris: quinetiam & eorum sacerdotum, qui hîc sunt, Pontificem te constituam. Beatus verò ille Dei minister Basileus Tribuno respondit: Hæc dices Regi: Licet totum regnum tuum mihi dare volueris, nunquam tantum mihi dabis, quantum auferre vis, cùm à Deo viuente me separare studeas, & dæmonibus animarũ corruptoribus adiungere, atque ab infinita, sempiterna immortalique; gloria abalienare, & ad caducos honores impellere, quorum honestas turpitudo est, & splendor abusio quædam inutilis. Sed si vis me bonum consiliarium audire, tu mihi obtemperes, & redeas illuc, vnde discessisti: quemq; reprobatum contempsisti, ad eum te supplicem abiicias. Bonus enim est Deus noster, neque quisquam alius est præter ipsum iustus, sanctus & Saluator. Pœnitentiam igitur agas, & à vanis istis rebus discedas, ne propter insipientiam tuam mala & calamitates in te veniant, illatæ ab illo ipso iusto iudice, quem tu negans, dixisti Deum non esse.

Eius præclarum responsum.

Licinium carpit eo quod Christianismum exuerit.

XII. HÆC Tribunus statim Regi nunciauit: quem Rex iterum ad Basileum mittens: Rursus, inquit, illum admone, nisi forte cogi velit. Quod si parere mihi noluerit, statim eius capite obtruncato, in mare præcipiterur, vt videamus, an Galilæus ille ipsum seruare possit. Rursus igitur Tribunus ad eum venit, ac dixit: Inter vitam & mortem nunc es cõstitutus. Duorum alterum delige: vel mihi obtemperes, & Regem ipsum colas, diis immolans, quos ipse veneratur: vel teipsum gladio feriendum esse scias, & in mare præcipitandum. Hæc cùm sanctus ille vir audiuisset, admodum lætus respondit: Ego immortalem Deum meum ac Regem colere, & eius præceptis obedire studeo. Isti enim, quos ipsi deos vocatis, dæmones sunt, cum quibus & qui eis credunt, à vero & solo Deo meo, in omnes imperium tenente, in illo ipso iudicij tempore, quod definiuit, in ignem gehennæ, qui nunquam extinguitur, detrudentur in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium. Fac igitur contra me quicquid vis. Ego enim non solùm capite priuari, & in mare, vt dixisti, proiici, sed etiam infinitos cruciatus pro Christo meo sustinere paratus sum. Quamdiu enim spiritus ipse in naribus meis superfuerit, formatorem & DEVM meum non negabo, neque ignis illius omnia vorantis reus efficiar.

Matth. 8. 13. 22 14 25

Egregia & inuicta eius fortitudo.

XIII. CVM Tribunus ex iis intellexisset hominis sententiam stabilem esse atque immobilem, iussit mediocriter flagellis verberatũ capite priuari, & in mare eius corpus deiici. Hoc enim modo quamplurimos ex iis, qui Christi fidem colebant, illos præsertim, qui Dei gregibus præsidebant, obtruncatos piscibus escam proiecerat. At ille grauissimus & valde religiosus Christi martyr Basileus, verbera ipsa grato animo excipiens, dicebat: Non tribulatio, non angustia, non plurima pericula, non gladius, non ignis, aut mors separare me poterunt à charitate Christi: potest enim ille ab omnibus me liberare. Cumque duceretur, canebat psalmi versus illos: Qui pascis Israel, intende, qui deducis velut ouem Ioseph: qui sedes super Cherubin, manifestare coram Ephraim, Beniamin & Manasse. Excita potentiam tuam, & veni, vt saluos facias nos. Hæc maxime illi optabilia erant, & spectabant ad ea innuẽda, quæ postea Elpidiphoro, & iis, qui cum illo erant, euenerunt. Elpidiphorus autem simul cum diaconis & quibusdam hominibus Christianis Basileum sequebatur, quem carnifices ipsi vehementer vrgebant. Venerunt igitur ad eum locum, in quo illi martyrium obeundum erat. Elpidiphorus autem carnifices adiit, quibus & nonnullos argenteos nummos dedit, eosque rogauit, vt Basileo liceret cum domesticis suis ea loqui, quæ voluisset. Id cùm carnifices libentissimè concessissent, ille diuinus Christi athleta & episcopus Basileus, cùm in maris littore genua inclinasset, & manus ipsas in cœlum extendisset, Deũ orauit theologicis vocibus, & aliis attentionem afferentibus, in hanc sententiam prolatis.

Rom 8.

Psal. 79.

S. Basilei precatio.

Psalm 103

Psal 144.

XIV. TV, qui cœlestes & incorporeas mentes constituisti: qui cœlum tanquam pellem, extendisti, terramque ipsam super aquas fundasti: qui mare, & omnia creasti, quæ in his ipsis continentur, Domine Deus meus, qui vnicuique, & quocunque in loco, & in omnibus semper præsens es: quique facis voluntatem timentium te, & custodientium mandata tua, exaudi preces meas, & fidelem gregem tuum custodi, cui me inutilem seruum tuum præficere dignatus es. illum ab omni Græcorum vanitate ac violentia libera: & ab omni magniloquentia, & impia hæreticorum lingua, blasphemias contra te loquente, intactum serua. Tu, qui omnia potes, idolorum insaniam extermina, & satanæ opera destrue, Ecclesiæ verò tuæ cœtum amplifica. Omnem hanc ciuitatem, & ei finitimas vnum populum efficias, cuius eadem mens, idemque animus sit in tua, qui verus Deus es, recta confessione retinenda. Eundem populum & bonorum operum, tibique placentium æmulatorem constitue, vt ab omnibus gloriosè celebretur nomen Patris, & Filij,

Filij,& Spiritus Sancti nunc,& in ſecula ſeculorum.Dumque vocem hanc,Amen,addidiſſet, Elpidiphorum, & diaconos ipſos amplexatus cum oſculo ſancto,quemadmodum maximus ille Paulus Epheſiorum presbyteros olim amplexatus fuit:Benedictus,inquit, Deus,qui non dedit nos in captionem dentibus eorum hoſtium,qui corporeis oculis non videntur:ſed laqueos ipſorum contriuit,& nos liberauit,auxiliumque præbuit,vt ex anguſtiis eripiemur:neque ſupra,quam poſſumus,nos tentari permiſit. Salutate fratres & filios meos, quos genui in Spiritu Sancto. Gratia Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti ſit cum omnibus vobis,Amen. Tunc ad carnificem cõuerſus: Fac,inquit,tu amice,quod iuſſus es,& cuius cauſa hîc ades.Cumque genua inclinaſſet,& collum protendiſſet, lætus atque exultans, plaga vna percuſſus,bonum illud certamen fortiſſimè confecit. *Actor.20.* Vir ſanctus capite plectitur,ann.o 316 vt putat Baron.

XV. TVNC Elpidiphorus carnificibus aurum offerens,eos rogabat,ne Baſilei corpus in mare demergerent, ſed illud ſibi ſepeliendum traderent. Verùm hoc illi facere noluerunt,ſuſpicati, ne,ſi fortè deprehenſi eſſent,ſuis etiam capitibus à Rege condemnati obtruncarentur. Cumq; ille pretioſum martyris caput à carnificibus petiiſſet, nec ipſum impetrare potuit.Itaque carnifices illi cum piſcatorum quorũdam ſcapham arripuiſſent,in eam martyris corpus cum capite coniecerunt,& longius à terra diſtantes,in altum mare aliò caput,aliò corpus demerſerunt, nobis id videntibus,qui & gemitibus confundebamur.Elpidiphorus autem miniſter Chriſti fidelisſimus, cùm Diaconos in domum ſuam accepiſſet,eos conſolatus recreauit.Nocte verò illa diuina quædam angeli viſio Elpidiphoro ter oblata eſt,eodemque tempore angelus ipſe ſic affatus eum fuit:Epiſcopus Baſileus Sinopem venit, & illic vos expectat.Surge igitur,& eius Diaconos tecum habens,nauigium conſcende,& ad ipſum proficiſcere. Authoris huius fides. Viſio Elpidiphori.

XVI. Elpidiphorus cùm ter eodem tempore ſurrexiſſet, & viſionem ſecum cogitaſſet, clericis illam expoſuit, ab eis quærens,an re vera locum aliquem,vel regionem Sinopem dictam alicubi eſſe audiuiſſent. Parthenius vrbem Ponti eſſe dixit. Et ego,inquit ille,in ſomnis mihi videbar magno illi viro manum meam porrigere, & vnà cum ipſo in Domini templum introire,qui & hoc mihi dicebat: Vt vides, ita erit tibi. Cùm igitur Elpidiphorus aurum & viaticum ſumpſiſſet,& omnibus aliis rebus maiorem Chriſti fidem duceret,eamque ſecum haberet,ac vt viæ ducem quendam ſequeretur,Amaſeno nauigio inuento,vnà cum Baſilei Diaconis in illud conſcendit. Nauigabãt igitur in vrbem maritimam Sinopem,Deumq; precabantur,vt quæ initio facere iuſſi fuerant, ea manifeſtius eiſdem iterũ reuelarentur.

XVII. ILLA igitur nocte, qui antea Elpidiphoro apparuerat,præſtò fuit,ac dixit: Ad dextrum vrbis ſinum rete ipſum demittite,& quam cupitis margaritam inuenietis:ac repente oſtendit illi & locum,& ſigna quædam, ac domum pellucentem,ſanctumque virum in ea ſedentem cum multitudine militum,dixitque:En ipſum vides,manè igitur veniens,illum capias.Experrectus igitur,& valde lætatus,his qui cum illo erant,ſe hæc vidiſſe ſignificauit: qui cùm diluculo ſurrexiſſent,iuerunt,prout viſione illa docti fuerant,cùm & ſigna,& locum inueniſſent. Ecce autem & piſcatorum nauigium,qui retia ſua componebant,oblatum eſt.Eos cùm admirabilis Elpidiphorus ad ſe vocaſſet:Quid vultis,inquit,vobis demus,vt rete nobis iaciatis? Illi autem libentiſſimè cum eis pactionem fecerunt. Qui cùm in nauigium conſcendiſſent,ſortiti ſunt inter ſe de primo iactu,ſorsque ipſa Theotimo cecidit.In ipſius igitur nomine retia in mare demiſſa ſunt,quæ extracta, nihil in ſe captum habebant. Deinde Parthenius pro Elpidiphoro ſortionem fecit,& ſecundus ſagenæ iactus Parthenio cecidit,Sed neque ſic aliquid ab eis captum fuit.Dixit autem Elpidiphorus:Ego nõ in meo,ſed in Dei mei nomine vobis committo, vt ſagenam in mare iaciatis. Fidem enim in Deo ipſo habeo, fore, vt quod propoſitum mihi eſt,aſſequi poſſim. Viſio alia Elpidiphori.

XVIII. HOC igitur facto, glorioſi Epiſcopi & martyris Baſilei corpus admirabili quodam modo, & ſupra quam dici poſſit,in ſagena illa complicatum fuit.Cùm igitur piſcatores ſagenam extrahentes,multum onus in illa eſſe præſentiſſent,arridentes:Feliciſſimus,inquiunt,iſtius hominis Deus eſt.Cùm verò retia in terram extracta fuiſſent,& hominem in mari peremptum vidiſſent,ſententiam mutantes,de fortuna illa conquerebantur. At Elpidiphorus cùm eum vidiſſet,& ſanctum virum Baſileum cognouiſſet, ſe continere non poterat, quin multum lachrymaret atque ingemiſceret. Parthenius verò in eius aurem incumbens: Ne demus,inquit,iſtis ſuſpicionem, ſed tanquam communem humani generis naturam miſericordia proſequentes,illos rogemus,vt nobis eum dent, quo terræ cadauer ipſum mandare poſſimus. Conſultabant enim piſcatores de illo iterum in mare proiiciendo. Quamobrem piſcatoribus dixerũt: Vos quidem,fratres,laboraſtis,idque, quod à Deo ipſo datum fuit, cepiſtis:date nobis eum, qui pro piſcibus extractus eſt,vt quæ ad ſepulturam pertinent,ritè illi adhibeamus,vt terræ id,quod ei cognatum eſt,adiungatur.Piſcatores autem pro cadauere nihil ſibi dari patiebantur. At Elpidiphorus: Vos,inquit,laborem paſſi eſtis, quodque vobis impoſitum fuit, exſoluiſtis:iuſtum igitur eſt,vos mercedem recipere.Cùm hoc diceret,non antea deſtitit, quàm quod conſtitutum eis fuerat,acceperunt. Corpus S. Baſilei è mari extrahitur.

XIX. Cùm igitur ad ripam quandam maris nauigâſſent, corpore illo accepto ac repoſito, à piſcatoribus relicti ſunt, ſole ad veſperum iam vergente.Tum illi honoratum ſancti martyris tabernaculum amplexari cœperunt cum lachrymis atq; gemitibus,& ea re multum gauiſi ſunt.Cum n. martyris caput ſine corpore,corpusq; ſine capite,vtrunq; nobiſipſis ſpectantibus, in altum mare proiectum fuiſſet, admirabile fuit & inſigne admodum diuinæ potentiæ opus, illud idem caput cum corpore coniunctum emergere,cum ſectionis ſignum exiſteret, quam gladio allatam, vndique collum martyris præ ſe ferebat quidem,ſed ita tamen,vt à ſacro illo capite diſiunctum non eſſet.Neque vllum omnino damnum, vel tumorem ex aquis ipſis, quibus diu agitatum fuerat, vt alia omnia conſueuerunt, corpus illud acceperat,neque aliquid male olebat,quinetiam odoris ſuauitatem quandam emittebat. Prorſus enim ab omni corruptione liberum erat.Non à capite,non à palpebris,non à canitie illa, quæ nuper florere cœperat,pili effluxerant, ſed qualis erat,cum adhuc ſuperſtes dormiebat,talis & nunc ante illos poſitus cernebatur, multorumque vnguentorum ſuauitatem redolebat.Nondum autem ſeptuageſimum annum exceſſerat. Sed nemo his fidem non habeat,quaſi diuinæ potentiæ ordine hæc non ſint facta, cum ſciat, quæ in Erythræo mari, & Iordane fluuio ſub Moſe,Ioſue,Elia & Eliſæo olim à Deo effecta ſunt,quæque poſtea in Iona illo diuino homine, & tribus adoleſcentibus, qui in Babylonia illa fornace fortiter ſe geſſerunt, quorum neque crines, neque indumenta ignis ardore aut incendio corrupta ſunt.Hæc enim Dei potentia euenerunt omnia facientis, & ſuo nutu quocunque tempore voluerit, quæ contra omnium opinionem ſunt,diſponentis.Idem enim Deus eſt,qui & tunc,&nunc mirabilia omnia in eos,quos ſe dignos inuenit,vel poſt mortem eorum efficere ſolet. Nota eximia miracula in exanimi corpore ſancti viri. *Exod 14. Ioſ 3. 4. Reg.2. Ion.2. Dan.3.*

XX. CVM ſatis igitur collachrymaſſent,& iam adueſperaſceret,Elpidiphorus ad vrbem cucurrit, & velum quoddã emit: cumq; multa nox eſſet,corpus ipſum in velo illo inuoluit:quod in cuiuſdam Chriſtiani hominis domo,qui erat vnus Eupolitarum,& apud quem iam antea diuerterant,reponens,vnà cum iis,qui illic erant, decenter funus ipſum curauit.Quamprimùm autem & ex tabulis arcam quandam Elpidiphorus compoſuit, atque in vehiculum mercede conductum corpore impoſito,vnà cum Diaconis ad illius vrbem Amaſeam profectus eſt, ac totos quinque dies in itinere conſumpſit. Ad multam verò noctem in templo,nuper conſtructo, reliquias illas repoſuerunt. Diluculo autem tota Chriſtianorum multitudo in eum locum collecta,occultè quidem propter Præſidis metum,ne ſi hoc ille ſciret,eis male faceret,feſtinauit ſancti viri corpus ſepulcro dare. Sed quoniam veriſimile erat aliquos vel non credere, vel eius corporis ſpectandi cupidos eſſe,cùm velum illud reuoluiſſent, omnium virtutum & continentiæ ſpecimen

viderunt, eorumque sensus admirabili quadam odorum suauitate oblectatus est. Cumq; totum illud sancti viri corpus, quod Spiritus Sancti templum fuerat, inspexissent, ac re illa, omniumque opinionem superante miraculo perculsi fuissent, & spiritualem patrem ac magistrum lachrymis prosecuti essent, ipsi denique miraculorum effectori Deo gloriam reddidissent, cum psalmis & lampadibus & multis aromatibus ante illud templum, quod à Basileo martyre, Dei ope adiuuante, constructum fuerat, in ea parte, quæ ad Orientem spectat, vbi & reliquorum sanctorum martyrum corpora multa reposita esse dicuntur, eius etiam corpus condiderunt, hucusque episcopum, pastorem & sui gregis etiam post mortem custodem vigilantissimum habentes, eundemque grauissimorum ac ferocium, cuiusmodi Arabici sunt, luporum, qui non corporeis oculis, sed mente comprehenduntur, aliarumq; ferarum, Græcorum, inquam & hæreticorum persecutorem diligentissimum.

Lupi Arabici, dæmones. Feræ, hæretici.

XXI. POST insignem igitur hominis illius sancti cædem, Constantinus Imperator, cùm hæc didicisset tum ex sororis suæ literis, tum ex aliis viris Senatoriis, qui à Licinio vexati fuerant, & ad Constantinum, tanquam ad seruatorem & malorum emendatorem confugerant, Roma discessit maxima ira percitus, vel diuino potius consilio, cum Crispo filio, qui & in omnibus Rex bonus erat, eique similis, à quo genitus fuerat. Venit igitur Cõstantinus [a] in Orientem, vt Licinium comprehenderet, qui se ad bellum contra Imperatorem gerendum instruxerat. Sed eius exercitus totus ad Imperatorem illum maximè glorioſum, & nobiles victorias reportantem se contulit, eique adhæsit. Licinium verò, cùm fere ad mortem vsque Imperator castigasset, regali & quacunque illa principatus potestate priuatum in Galliam demandauit, vt in illa regione habitaret: eo enim quod eius affinis erat, illum morte punire noluit, qui iure millies mori debebat. Ei autem, toto Senatu audiente, dixit: Luge, & pœnitentiam age ob ea, quæ ausus es, bonisque operibus studens, ab illis nunquam desiste: fortasse Deus propitius ac beneuolus erit tibi, qui omnis beneuolentiæ expers & insidiator fuisti: fortasse & sempiternæ pœnæ sententiam aufugies. Nihilominus [b] tamen diuina pœna vehementer illum aggressa fuit, in ea enim [c] regione, ad quam missus est, difficilia quædam vlcera, remedia eius malitiæ congruentia, similem illi, quam Maximinus passus fuerat, plagam attulerunt. Cùm igitur grauiter ingemisceret, & solum ac verum Deum à se reprobatum fuisse confessus esset, ex hac vita miser auulsus fuit.

a Constantinus bellũ facit Licinio, eumq; comprehendit.

b Licinium Deus punit

c De Licinij interitu, omnes testãtur eum à Cõstantino contra datam fidem necatum, teste Baronio ad ann 318

XXII. PORRO cùm magnus & verè Christi electus Imperator Constantinus [d] Imperium inuictum atque inexpugnabile adeptus esset, diuisiones illas, quas primus ex Romanis Imperatoribus [e] Diocletianus excogitauerat, in veterem statum restitutas, diuinis legibus & statutis coniunxit: ac per omnes gentes Græcæ superstitionis ritum ac tyrannidem in nihilum redegit: Christianorum verò res augeri, extolli, & omni cum fiducia rectissimam & veram Christi confessionem prædicari fecit: omniaque illa, quæ ad idolorum templa pertinebant, siue pecuniæ, siue reditus fuissent, Domini Iesu Christi Ecclesiis distribui edicto iussit: Imperium denique ipsum eidem Domino acceptum referens, Byzantium vrbem suo nomine appellandam construxit, quam omnium Rex atque Imperator Deus diligit. Obiit autẽ martyrio functus beatus, & inter sacerdotes atque illustres martyres cumprimis egregius & fidelis Basileus, mense Martio vigesimo octauo die: sepultus verò fuit in sacri sui gregis vrbe mense Aprili vigesimo sexto, imperante Constantino, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & imperium in secula, Amen.

d Constantini præclara facinora.

e Vide Baro. an vt supra, Euseb. vita Const lib. 2 c 19 20. 21. &c. viq; ad 41.

f Byzantiũ siue Constãtinopolis à Cõstantino dedicatur ann. 330. Vide Baro. an. mem

XXIII. POSTEAQVAM tale in Christo ministerium amabilis Elpidiphorus compleuit, & in vrbe Nicomedia apud me minimum inter Christi sacerdotes Ioannem fuit, omnes Basilei res gestas, quæ supradictæ sunt, Deo teste, mihi exposuit. Quamobrem ad eorum, qui hæc legent, vel audire voluerint, ædificationem atque vtilitatem literis mandare, & scripta relinquere studui, quæcunque vidi, audiui & didici: nam & ipse dignus habitus fui, qui per dilectum Elpidiphorum illius beati viri spirituali congressu fruerer, quo tempore in carcere custodiebatur, à quo & maximam vtilitatem percepi. Cùm enim tempore illo inter Christi fideles homines contentio ac dissidium ortum esset, ego ab eo viro, qui omni affectione liber, & præceptor erat verè magnus, supplex petij, vt diceret, num rectè sentirent, qui Filium ipsum simul cum Deo omnium supremo pariter æternum esse & sine principio tenerent, dicentes eum esse eiusdem essentiæ. cuius & Pater est, necnon duo hæc sine principio, & pari honore prædita esse affirmantes: an potiùs hæreticam disputationem sustinerent, cùm quodam loco clara voce Filius ipse dicat: Pater maior me est: item illud: Vado ad Deũ meum. Tunc ille: Si diuina, inquit, oracula diligenter & accuratè legere volueris, omni affectu & odio liber, inuenies rectissimè illos sentire, qui confitentur, sic Deum ipsum à se coli, cùm Ioannes apertè clamet: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, hoc erat in principio apud Deum: & Paulus testetur, Christũ esse Dei potentiam, & Dei sapientiam, imaginem & characterem Dei inuisibilis, primogenitum omnis creaturæ, atq; creatorem. In ipso enim creata sunt omnia, siue visibilia, siue inuisibilia, & omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil, quod factum est. Si verò in ipso, & per ipsum omnia creata sunt, & constiterunt, manifestè tempus & secula creata esse intelligimus.

g Author locutus fuit cum S. Basileo.

Ioan 14 & 20.

Ioann 1.

1 Cor. 1.

Coloss. 1.

XXIV. AT si quis ad eam insaniam deuenerit, vt Patrem & Deum sine potentia, sapientia & verbo fuisse dicat, habeat ille & de Filio talem opinionem, quod patibilis fuerit, & paulatim creuerit, atque additamentum acceperit, eiusque ipsius diuini existentis totam naturam (vt opinatur) ad principium referat. Auctio enim & additamentum, quod paulatim fit, principium habet omnino id, quod fit in tempore. Verùm non existimo aliquem ex iis, qui rectè sentiunt, tale quippiam opinari, neque hoc à veritate puto dissentire, quod Pater sine principio, & Filius cum Deo etiam ipse sine principio sit. Non enim in tempore Pater est, sed supra tempus, supra quod & Filium esse manifestum est. Itaq; cũ Deus & Pater semper fuerit, æternus etiam est Filius ipse, supra quam cogitari possit, diuino modo à Patre genitus. Cùm enim confiteamur semper eum fuisse sine principio, semper sapientem & potentem, fateamur igitur necesse est fuisse Verbum, & Verbi genitorem: quod Verbum non in aërem dissoluitur, quemadmodum nostra verba dissoluuntur, sed consistit, & est verè indissolubile, semper ab eo, qui sine principio est, ab ipso, inquam, genitore secundum veram essentiam principium habens supra principium. Quod enim Verbum ipsum, hoc est, Filius, eiusdem substantiæ sit, cuius & Pater, Filius ipse homo factus clara voce affirmat, cùm ait: Ego & Pater vnum sumus: &, Qui videt me, videt & Patrem meum. Hæc enim verba aliter intelligi non possunt, quàm quod eiusdem substantiæ cognationem iis, qui verè sunt, aptè congruere ostendant. Eandem sententiam & in verbis illis contineri arbitror: Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Cùm hoc dicit, vnum ostendit nomen Patris, & Filij, & S. Spiritus. Curnam hoc fecit? Vt eiusdem substantiæ, voluntatis, regni, potestatis ac virtutis, eandem cognationem esse doceret, diuersitatemque personarum, quæ in Trinitate considerantur, ostenderet.

Verbũ Dei quale sit.

Ioann. 10 & 14.

Matth 28.

XXV. QVOD verò dixit: Pater meus maior me est: &, Vado ad Deum meum: in eam partem accipiendum est, in quam accipimus, cùm audiuimus illum esuriuisse, sitiuisse, dormiuisse, defessum, anxium & tristem fuisse, crucem denique & mortem pertulisse. Hæc enim omnia pij homines humanæ Filij Dei, hoc est, vnigeniti Verbi, naturæ propter nos susceptæ tribuere debent: quoniam formam hominis suscepit, & sponte sua seipsum exinaniuit, & cùm esset diues, (vt ait diuinus Paulus) propter nos factus est pauper, vt nos illius paupertate diuites efficeremur. Similis enim nobis fuit per omnia, excepto peccato. Tales igitur humiles voces, & patibili naturæ conuenientes, cogitandum est illi conuenire, qua parte homo fuit: Illas verò magnas, & Deo conuenientes voces, de eodem cogitabimus, qua parte Verbum erat

Ioan. 14 & 20.

2. Corin. 8

Dei

Dei in principio,& Deus,vnum cum patre: id quod ex diuinis signis ostensum est. Itaque Genitori similem fuisse intelliget,qui animæ oculis non caliginosis eum contemplari voluerit.

XXVI. CVM his sermonibus à beato illo martyre adiutus fuissem, & ad rectæ sinceræque fidei firmissimum lapidem conuersus,animum meum in eo confirmassem,& eorum,qui Filium à Patris substantia disiungere atque alienare conati sunt,vel seipsos potius ab vnigeniti Filij prouidentia seiungunt,inanem &adulterinam doctrinam execratus fuissem,ad lectissimum eorum,qui Deo recte credunt,numerum meipsum aggregaui,in Patre, Filio, & S Spiritu, eiusdē Trinitatis gloriam celebrans,& nunc,& in secula, Amen. Ita completum fuit martyrium S. Basilei,qui fuit Episcopus vrbis Amaseæ Eius autem memoria celebratur vigesimosexto die mensis Aprilis. Te verò,qui hęc aut legis,aut scribis, obtestor per illum ipsum Deum,qui omnia videt & potest,vt propter peruersorum hominum, & eorum, qui nobis inimicissimi sunt,hæreticorum malitiam,ab hac narratione nihil subtrahas,neque quicquam illi addas. Hæretici Catholicis inimicissimi.

VITA BEATISSIMI RICHARII PRÆSBYTERI ET ALMI PATRIS, AVTHORE *Albino Flacco Alcuino Abbate*. ANN. 630

PRÆFATIO AVTHORIS AD CAROLVM IMPERATOREM.

DOMINO semper venerabili, semperque desiderabili, piissimo sanctæ Ecclesiæ tutori, gratia Dei semper Augusto Carolo,vestræ salutis perpes amicus Albinus. Rememorante vestræ excellentiæ pietate,in loco sancto & merito venerabili Centula,cùm & ego vestræ gloriæ seruus,vestræ pietatis vestigia ibidē prosecutus,aliquantisper commorarer,orauerat meam paruitatem vir magnus in Christo,dominus & venerabilis Abbas Angilbertus,quo in laudem conditoris,qui mirabilis semper apparet in electis suis, quendam libellum,stylo simpliciori digestum,de vita sanctissimi ac verè magnifici confessoris Richarij cultius annotarem. Dumque exauditis continuo precibus eius,quæ ipsi diuinæ maiestati exaudibiles & charæ noscuntur,eundem mihi exhiberi libellum petiissem,non parum miratus sum,cur tanti nominis confessor, quem tantarum virtutum operatorem esse constabat,quemque prisca fama miraculorum patratione post ipsos Apostolos nulli ferebat secundū, tam modico gestorum volumine potiretur. Idq; mihi stupescenti,innotuit iam dictus memorabilis vir Angilbertus, ac spirituales fratres eiusdem sancti loci,haberi apud se,quinetiam apud diuersas ecclesias, codicem alium grandioris quantitatis,in quo scilicet illa miracula legebantur, quibus non immerito sanctum Christi cōfessorem omnis Gallia attollebat. Cuius simplex & minus polita locutio,quia fratribus ad recitandum in populo aptior videbatur, sufficere sibi eandem descriptionem consenserunt. Dumque in iis,quæ rogabant, prænotandis iamiamque animos applicarem,repentè vestræ pietatis nuncio sum conuentus,vt ea,quæ tractabam,sic annotarem,sicut reuera vestræ sapientiæ auribus inferenda. Hinc ego vocato notario, & fixo præ oculis iam dicto libello,ea,quæ referre videbatur de cōuersione,de moribus,de continentia & sanctitate verè incomparabili,necnon de glorioso transitu eius ad Christum, seu de relatione pretiosi corporis in locum priorem,dictatu admodum compendioso, titulo vitæ beatissimi Richarij almi patris aptauimus:& nisi propria decipior imperitia,veluti pretiosum aurum vestræ prudētissimæ sapientiæ ad ornandum diadema Christianæ philosophiæ, fide humili deuotissimè commendamus. Et quia in vestri pectoris cubili gloriam Christi & sanctorum eius honorem regnare cognoscimus, hanc nostri tam beati opusculi præfationem, vestræ in Domino beatæ honorificentiæ dedicamus. 26. APRI. Carolus Magnus hic est. Abbas Angilbertus. S. Richarij eximia virtus.

Gesta sacerdotis magni tenet iste libellus
Richarij, cuius Centula corpus habet.

I. TEMPORIBVS gloriosissimi regis Francorum Dagoberti, qui & seculari potestate præclarus,& Christiana religione nobilis effulsit,& optimates suos dignitatibus exaltauit,& seruos Dei honoribus excoluit: in illis,inquā, diebus plurima vbique monasteria à sanctis patribus cœperunt construi: nec non & multi ex laico habitu viri religiosi inuenti sunt: ex quibus Richarius quidam,natus in villa Centula prouinciæ Pontinæ, velut lucifer inter vmbras oriens emicuit,non tam nobilibus iuxta seculum parentibus ortus, quàm moribus honestus & omni probitate deuotissimus. Hic vt in rustica vita,quædam præsagia futuræ sanctitatis gerebat. Contigit autem illo tempore duos sacerdotes,sanctitate florentes & virtutum meritis fulgentes,quorum prior Caidocus vocabatur, de Hyberniæ partibus in Pontinas peruenisse regiones, sed à rusticis & popularibus illius loci propter insolentiam morum non sunt susceptI,nec digno eorum sanctitate honore tractati: sed magis iniuriis afflictos & opprobriis castigatos, à finibus suis cœperunt eos expellere. Quorum violentiæ & sceleratis præsumptionibus futurus Dei famulus Richarius obuiauit, Christique seruos de manibus impiorum eripuit,& cum omni benignitate eos deducens in domum suam, Deo prouidente,vt illi protegerentur,& ipse saluaretur,obtinuit. Nec lucerna gratiæ Dei accensa diutius abscondi potuit,sed patefactum lumen sanctitatis & prædicationis, longè lateque ad salutem multorum fulsit. Nam introductos hospites suos, cum magnæ charitatis honore curauit, eosque sibi verbum Dei prædicantes, cum tota humilitate & intentione audiuit. Nec frustra in terram bonam semen verbum Dei sparsum est: sed quod aure audiebat, hoc radictus corde retinebat,& centenos in horrea Christi,vt postea luce clarius & sanctitate & miraculorum ostensione clarUit,fructus germinauit. Dagoberti rex. S. Richarij patria.

II. IGITVR ex prædicatione famulorum Dei & adspiratione gratiæ diuinæ compunctus, ad lachrymas conuersus,confessionem suorum fecit peccatorum, & in conspectu omnipotentis Dei ardenter veniam petens,lachrymis absolnit,quod ignoranter ab adolescentiæ illecebris peccauit:& qui Dominum susceptt in famulis suis hospitalitatis gratia,susceptus est à Domino in misericordia & pietate. Nam ex eo tempore initium sacræ religionis sumpsit,& ad altiora pietatis fastigia gradibus quotidie humilitatis scandere nitebatur:& arreptū semel vitæ iter,fidei passibus peragere conatus est,atque posteriora obliuiscens,se in anteriora cum Apostolo extendit,illius versiculi per singulos gradus memor: Ibunt sancti de virtute in virtutem: quatenus perueniant ad id,quod sequitur: Videbitur Deus Deorum in Sion. Itaque mox ab initio conuersionis suæ tam dura se castigatione constrinxit, vt post longa & diuturna ieiunia, pane hordeaceo cinere commixto,& aqua lachrymis temperata, fessum ieiuniis corpusculum refocillaret: & huius cibi sustentaculo,deuotus Christi athleta vigiliis & orationibus die noctuque Domino militabat, non aërem verberans,sed corpus suum castigans,ne futurus Christi prædicator,in aliquo reprobus inueniretur. Sed his atque huiusmodi virtutum gradibus & sanctissimæ vitæ moribus Deo acceptabilis, dignis successibus ad sacerdotalem peruenit honorem: vt cui prædicationis deuotio inerat,honoris dignitas non deesset. Quem honorem, vt famulus Dei, magna humilitate ornauit, & vera charitate excoluit,& verbi Dei prædicatione ampliauit, atque velut bonus agricola,spinas peccatorum de agro Domini Euangelico vomere eradicauit,& arida corda superno perpetuæ salutis rore irrigauit. Sed & diuina clementia, post eius irrigationem, in isto populo plurima fidei dedit incrementa. Vnde & omnibus præ- Eius conuersio. *Philipp* 3. *Psal.* 83. Mirabilis abstinentia. Vigiliæ & preces. Fit presbyter. Præclarè cōcionatur.

bus prædictus vir Dei Richarius honorabilis factus est & charus: quia quod ore prædicauit, exemplo ostendit, & viam vitæ, quam alijs sermone monstrauit, ipse prior actu præcucurrit.

Benignitas in inopes.

QVICQVID verò ei populus in stipendia prædicationis sponte obtulit, omnia pauperibus diuidere festinauit: indignumque ei visum fuit de crastino præsentis vitæ cogitare, qui diuitias æternæ vitæ accipere anhelabat. Ideò oblata ab hominibus distribuit, vt promissa à Deo acciperet. Felix commercium, vt qui parua ac transitoria hilariter distribuerat, magna & æterna feliciter esset accepturus. Nam studiosissimus fuit pauperum consolator, peregrinorum susceptor, viduarum defensor, pupillorum & orphanorum pater: ità vt verissimè de eo sanctissimi Iob Testimonium dici potuerit: Oculus fui cæco, pes claudo, & pater orphano: & causam, quam nesciebam, diligentissimè perscrutabar. Quapropter vndiquè ad eum infirmi confluebant: quos læto suscipiens animo, medelam eis consolationis per sanctas orationes præbebat. Nec leprosos vel elephantiacos exhorruit, sed quasi fratres amplexabatur, balneisque eorum membra saucia fouebat: eademque post ipsos ingressus est, magis ea pietate illos emundans, quàm se commaculans, prophetici sermonis non surdus auditor, dicentis: Egenos vagosque induc in domum tuam, & nudum vestimentis tuis cooperi, & carnem tuam ne despexeris. Nec solùm carnali refectione ad se venientes fouebat, sed etiam spiritali sanctæ prædicationis solatio reficere eos non cessauit. Et sicut miserorum idoneus vbique fuit consolator, ita superborum durus castigator esse non timuit. Illos pietatis clementia eleuabat, hos seueræ inuectionis censura deprimebat. Nec terrenæ potestatis iram furoris metuebat, quem timor interiùs diuinæ potentiæ torum corroborabat: parui pendens diuitum minas, vt præco veritatis existeret. Nec fuit arundo vento agitata, vt eum aura humanæ vel laudis vel detractionis commoueret: sed in arce solidæ veritatis consistens, ab humano ore, secundùm Apostolum, iudicare contempsit, viamque regiam incedens, nec à dextris propter terrores potentium, nec à sinistris propter blanditias adulantium declinabat. Quapropter magnam plebem Domino Deo suo in hac præsenti prouincia acquisiuit, & sibi honorem perpetuum promeruit.

Iob 29.

Humanitas erga leprosos.

Esa 58.

1. Cor. 4.

III.

VNDE populus eius cernens in Christo deuotionem religiosam, cœpit eum attentiùs honorare, & multa ei pro eleemosynarum largitione afferre: quæ ille (vt erat Dei & proximorum dilectione plenus) omnia in pauperum elargitus est solatia, maximeq; in captiuorum expendit redemptionem. Nam alios occultis diabolica fraude peccatorum vinculis obligatos, per sedulæ prædicationis hortamenta soluebat: alios seculari captiuitate oppressos, pecuniæ largitione redemit: vt illi spiritaliter absoluti, iucundarentur in Domino: & isti carnali seruitute liberati, conuerterentur ad Deum. Et non solùm in his regionibus per pietatis opera, vel per prædicationis lumina prædictus vir Domini clarus effulsit: sed vt lucifer æquoreos Oceani campos transiliens, præco diurni luminis nocturnas suo exortu discutit vmbras: sic ille in vltramarinas Britanniæ regiones, ad expellendas ignorantię tenebras, lumen veritatis suo sparsit aduentu, scilicet vt sicut in istis regionibus, sic & in illis alios à seruitute diabolica, alios à captiuitate carnali liberaret. Illis verbum Dei infudit, istis charitatis precium impendit, vt pro temporali redemptione æternam reciperent libertatem. Sic ergò bonus Dominicæ pecuniæ negociator, duo simplicis charitatis Dei & proximi talenta multiplicare studuit: quatenùs cum multiplici laboris sui fructu Domino suo obuiare posset, & hanc vocem audire iucundissimam: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui. Fertur verò, dum causa prædicationis in Britannia diutiùs moraretur, subitò illi venisse in mentem, aliquos, sui iuris sub seruitute se reliquisse in Gallia. Itaq; dolore percussus, dixit ad suos: Heu nostros sub seruitute dimisimus in patria, dum huc aliquos liberaturi venimus, maximeq; scio eos citò esse morituros. Sed ite festinanter, nauemq; conscendite, & eos facite ingenuos, priusquàm moriantur. Illi haud segniter præceptum secuti paternum, in patriam venerunt, prædictosq; seruos viri Dei saluos & incolumes inuenerunt, eosq;, veluti iussi erant, manumittentes, fecerunt ingenuos: qui non post multum temporis, sicuti sanctus vir Dei prædixerat, defuncti sunt. O quanta clementia est Dei Christi, qui famulo suo pietatis affectum inseruit, & seruorum eius mortem futuram ostendit: quatenùs illi misericordiæ merces de suis non periret, & illos morientes seruitutis iugum non grauaret: qui & ob alienos liberandos tanti itineris periculum subire non timuit: & ex eo tempore neminem sui iuris sub seruitutis iugo retinere voluit: sed vbiq; omnes ad se pertinentes libertate propria perdonauit, ne in proprios durior esse videretur, qui in alienos mitissimus apparere gestiebat, & mercedem, quam ex aliis congregauit, de suis accumularet.

In Britania quoq; concionatur.

Magna eius charitas erga seruos suos.

IV.

IGITVR prædicationis officio in Britannia peracto, cum multiplici verbi Dei fructu reuersus est in patriam: ne dum in aliena messe quæreret mercedem, in propria perderet: & tanto se ardentiùs seruituti Dei subegit, quanto viciniorem sibi diem remunerationis esse præsensit. Nam seipsum quotidianis ieiunijs macerauit, mortificatione carnis constrinxit, vigilijs afflixit, orationibus muniuit, charitate confirmauit, spe roborauit, fide armauit, nulli malum pro malo reddens, nullius adulator, neminem contemnens: vt viam veritatis prior ipse incederet, quã cæteris prædicando monstrauerat. Sic vir Dei galea salutis induitur, & gladio verbi Dei accinctus, & lorica iustitiæ vndique circumdatus, atque scuto fidei armatus, calceatusque in præparationem euangelij pacis, processit in prælium publicum contra antiquum hostem, omnia tela eius ignea fortissimo fidei vmbone repellens: quotidianisque triumphis spolia multa victo hoste reportauit, in Ecclesia Christi tam metuendus humani generis inimico, quàm humano generi pernecessarius, vtpotè qui non suam tantùm, sed multorum quæsiuit salutem. Ideò iustum est, vt multorum ore in Christo laudetur, multorum pro Christo redemptor: cuius non tanti est miracula narrare, quæ ab eo gesta sunt, quanti miraculorum cognoscere virtutem, qua cælesti regi in diebus suis multum acquisiuit populum. Nam officium prædicationis, omnium signorum ostensione maius esse, non dubium est, licèt non defuerit pro temporum vel rerum conuenientia signorum perpetratio, quæ per eum diuina peregit clementia.

Exercitia sancti viri & virtutes.

Ephes. 6.

V.

QVODAM namque tempore maligni spiritus tentatio ad verecundiam accidit viri Dei, quam Dei misericordia ad laudem ei concessit euenire. Visitauit enim equitando quandam Deo deuotam fœminam, Rictrudem nomine, & cùm iam post dulces vitæ epulas & post colloquia salubria, ipse vir Dei, ascenso equo, ad propria remeare disposuisset: fœmina prædicta, iuxta morem, equitantis vestigia patris secuta est, habens in vlnis filium suum, vt paruulus quoque benedictione hominis Dei roboraretur, quem ipse antè sacro baptismate regenerauerat. Accipiente itaque infantem equite venerando seu ad benedicendum, seu ad osculandum, antiquus hostis, omnibus bonis inimicus, immisit equo ferocitatem: qui huc illucque dentibus frendens, pedibusque calcitrans, & toto corpore insaniens, inconsueto impetu per campum discurrere cœpit. Quod pauida cernens mater, oculos auertit, ne morientem videret filium, quem seruus Dei, sæuiente equo, manu tenebat. Familia verò pro morte pueri vel casu viri Dei strepere, plangere, eiulare non destitit. Sed dextera Christi, quæ Petrum trepidantem leuauit, ne mergeretur in vndis, puerum cadentem subleuabat, ne allideretur in terris. Nam oratione à famulo Dei facta, puer incolumis quasi auicula pernenit ad terram, & equus redditus est manuetudini suæ. Et mater quidem filium suum super terram sanum & ridentem suscepit in vlnas suas: ipse tamen sacerdos Dei non equo iter agere, sed asello manuetissimo ex eo tẽpore voluit. Sic ergò, miserante Deo, tentatio maligni hostis illi versa est in laudis honorẽ: & superbia equi, facta est humilitatis gratia & magistra. Nam nõ erat immemor, Dominum Christum, dum ad redemptionẽ properaret humani generis, asello iter egisse, non equo. Sic & ipse propter salutiferam prædicationem dum per multa quotidiè festinaret loca, asellum sibi

§ Rictrudem inuisit.

Matth. 14. Puerum à præsentissimo periculo seruat.

Matth. 21.

VI.

portito-

portitorem sufficere iudicauit. Quocunquè autem iter agebat, aut psalmi in ore eius resonabãt, aut salutis ex ore eius prædicatio audiebatur. Nec mirum, si Christum semper prædicaret lingua, quem semper gerebat in corde, per quem pius consolator miseris fuit, & durus inuector potentibus: illorum inopiam clementi miseratione reuelans, istorum superbiam seuera castigatione reprimens.

VII. NAM quodam tempore rex potentissimus Dagobertus, rogante viro illustri Gislemaro, eadem venit in partes, & virum Dei, vt se sacrosanctis eius orationibus commendaret, inuisere contigit: quem ipse famulus Dei & sanctitatis suæ benedictione roborauit, & sacerdotali authoritate libera voce castigauit, denuncians ei, nè in seculari superbiret potentia, nè in fugitiuis speraret diuitijs, nè vanis adulantium extolleretur rumoribus, nè caducis gauderet honoribus: sed magis Dei timeret potentiam, illiusque immensam laudaret gloriam: humanam verò potentiam vel gloriam nullam putaret, quæ subitò velut volatilis vmbra recedat, & tanquàm spuma super aquam, tentationis flante vento, euanescat: atque hoc potiùs timendo cogitaret, quia potentes potenter tormenta patientur: & cui plus datur, plus exigitur ab eo. Qui autem vix sufficit pro se solo rationem reddere Deo in die iudicij, quid faciet pro tot hominum millibus ipsi commissis? Idcircò quisque magis timere potest præesse, quàm subesse: quia qui subest, pro se solo rationem reddet Deo: qui autem præsunt, pro omnibus reddituri sunt, qui sub eorum sunt potestate constituti. Qua castigatione rex, vt fuit sapientissimus, benignè susceptа, gaudens eius libera veritatis fiducia, sacerdotem Christi secum ad conuiuium venire rogauit. Qui Christi confortatus exemplo secularium non respuentis conuiuia, vt prædicationis sumeret occasionem, venit cum rege ad mensam eius, totaque die illa & nocte inter epulas lætitiæ, verbi Dei dapes salutiferas conuiuis suis ministrauit. Cuius constantia morũ & instantia prædicationis præfatus rex delectatus, cœpit eum ex animo amare & honore prosequi, in tantùm, vt ea ipsa die aliquid de censu suo ad luminaria domûs Dei condonaret, ratum æstimans, vt sicut ipse inuisibili prædicationis lumine ab eo illuminatus esset, sic visibili luce per eum domus Domini illustraretur: & quod intùs ei fulgebat in fide, hoc foris fulgesceret in Ecclesia, memor præcepti Dominici, quo dicitur: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est, itemque in Psalmo: In lumine tuo videbimus lumen: id est, in lumine fidei, quod fulget in mente, lumen foris scintillat, quod splendescit in opere.

Rex Dagobertus inuisit virum Dei. Bat an. 631.

Sap. 6. Luc 12.

Prandet apud regem.

Matth. 5. Psal 35.

VIII. EXINDE autem famulus Dei, quia ab hominibus honorabatur homines fugere meditabatur, vt honores temporales declinando, honores acciperet perpetuos: eremumque concupiuit, quatenùs liberiùs soli Deo vacaret, & contemplatiuos carperet fructus, qui ad id vsq; temporis in actuosis haud segniter desudârat: sciens à Domino dictum de Maria, sedente secus pedes eius, & verbum vitæ attentiùs audiente: Optimam partem elegit sibi Maria, quæ non auferetur ab ea. Huiusque memor sententiæ, monasticam vitam petit, quò secretiùs sola cœlestia mente rimaretur, ecclesiæ regimen alteri tradens, quam ipse in Centula vico Christo fundauerat. Portò Gislemarus, vir illustris & Christianæ religionis deuotus amator, simul & Maurontus, nobilis quidam vir, & terrarum vel syluarum ad regem pertinentium seruator, præbuerunt ei locum manendi in sylua Tristiacensi: qui & ipse Maurontus postea seculari habitu depositо, monachus factus est in eodem loco. Cumque viro Dei mansionem solitariam præparâsset, Christo monasterium construere inchoauit. Vir igitur Dei habitationem illam cum vno solo commilitone ingressus est, paruo tantùm tuguriunculo, vilissimo opere facto, contentus, vt habitatio vitæ conueniret, superfluum æstimans, sæculi contemptorem aliquid sæculi deliciarum habere & videre. At inibi tanta se mortificatione carnis castigauit, tanta ieiuniorum & vigiliarum assiduitate macerauit, vt vix ossa arentia dissipatis iuncturis sibi adhærerent, & trementia baculo regente vestigia difficile moueret. Iam mente sæculo maior, sola cœlestia semper cogitabat, quantumque mundo alienus, tantùm Deo proximus erat, illum quotidiè vincens in eremo, à quo Adam olim victus est in paradiso: super aspidem & basiliscum ambulans, caput quotidiè antiqui conterens serpentis, temporalia contemnens, æterna sola suspirans, scalam somniantis Iacob omni hora ascendens, atq; per angustam viam, quæ ducit ad vitam, incedens, iter suum assiduis muniuit orationibus. Nec clausa tamen eremi angustia, lucis columna latere potuit: quin potiùs sui fulgoris radijs longè lateque magis innotuit. Quapropter vndiquè ad hominem Dei diuersis fatigati infirmitatibus confluxerunt, quos sanctarum medicinis orationum sanauit, omnesque ad se quocunque morbo afflictos venientes, vel tristitiæ cuiuslibet rancore angustiatos, sanos & hilares domum remeare fecit: nec in domo salutis diù morbus manere valuit, sed quanto propiùs accessit, tanto velociùs recessit. Mihi verò non singulas virtutum eius species nominatim enarrare propositum est, sed vitæ sanctitatem paucis perstringere verbis, nè eloquij mei tarditate multiplex signorum, per eum gestorum, fama magis obscuretur, quàm laudetur. Doctiorib. ergò illa relinquenti, quo fine præsens hoc sæculũ sancta illa anima deseruerit, solùm mihi dicere sufficiat.

Luc 10.

Degit solitarius.

Vita dutissima.

Gen. 3.

Gen. 28. Matth 7.

Multos curat morbidos.

IX. ITAQVE præscius diei euocationis suæ, qua felicitatem diù desideratam accepturus erat, vt esset semper coniunctus Christo, quem semper amauerat: vocauit ad se Sigobardum commilitonem suum, dixitque ei: Scio, fili mi, scio, quòd finis meus non tardat, & regem meum, quem diù concupiui, citiùs videbo: & vtinàm tam propitium mihi seruo videam, quàm desiderabilem sanctis suis. Sed tu, fili mi, præpara vasculum corpusculo meo quo condatur, non superfluo studio, sed necessario vsu: vt illic seruetur in illum diem, quo corruptela hæc vertatur in incorruptionem, & mortale hoc induatur immortalitate: & para te cùm omni diligentia, dulcissime fili, vt vbi dies illa, quę mihi modò appropinquat, tibi aduenerit, te paratum inueniat. Ego verò ingredior viam vniuersæ carnis: tantùm mihi misericors sit Saluator mundi, & me modò defendat ab hoste, qui me olim redemit ab hoste: & quem præsentis vitæ habui consolatorem, æternæ vitæ mihi inueniam largitorem. Hæc discipulus à patre audiens, lachrymis perfusus, tamen præcepta secutus, lignum inueniens fidit, cauauit, & corpori patris coaptauit, pijsque fletibus rigauit quod fecit, penè priùs lachrymis implens amaris, quàm paternis membris: aptatumque, vt potuit, sarcophagum in loco præfinito à patre composuit. Interim dum cum tristitia patri filius pararet obsequium, validior patrem coquebat infirmitas, & in frigido corpusculo vix halitus remansit extremus. nec tamen ab orationis cessauit officio, vel diuinæ laudis obsequio: & dum salutifero corporis & sanguinis Christi viatico suum iter muniuit, inter gratiarũ actiones & verba orationis, 6. Calend. Maij spiritum emisit: positusque est in sepulcro à discipulo in loco, vbi ipse præceperat. Sed mirum dictu: inter exequias paternas subito discipulus sopore oppressus, vidit in visu, quasi raptus esset in aulam splendidissimam, omnique decore pulcherrimam, immò solis luce clariorem: in qua beatum Richarium præclaro & hilari vultu vidit habitantem, sibique loquentem: Eccè frater Sigobarde, qualem mansionem præparauit mihi Deus: pro vili, quam habui in terra, pulcherrimam in cœlo: pro contemptibili, glorioſam: pro obscura, lucidissimã: & pro fumosa, omni suauitate renidentem. Euigilans autem Sigobardus, lætior opus exequiarum perfecit, Deo prouidente, vt filius consolaretur, & patris ei gloria ostenderetur. Conditus est ergò, vt prædixi, miles Christi, vbi suo regi maximè militauerat. Sed non multò pòst fratres à Centula monasterio cum suo Abbate Ocialdo, viro religioso & sancti successore, venerunt, & corpus S. Richarij tulerunt, posueruntque in loco, in quo etiamnùm cum magna meritorum gloria requiescit. Ibi enim, præstante Deo, per serui sui reliquias noua sæpiùs audiuntur miracula edi, vt fides precantium patefiat, merita sancti viri ostendantur, & in seruo suo Christi laus celebretur, sicuti dictum est, Laudate Dominum in sanctis eius.

Prædicit obitum suum.

1. Cor. 15.

Migrat ad Dominum.

Visio discipuli.

Corpus eius Centulã transfertur.

Psal. 150.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Contractus sanatur.

QVIDAM contractus, corpore debilis, sed fide robustus, frequentabat orando sancti Dei sepulcrum. Qui optata sanitate subito recepta, dedit gloriam Deo, quod infirmus venisset, & sanus recederet. In cuius miraculi memoriam, vsq; hodie sustentacula infirmitatis illius pendent in Ecclesia S. Richarij. Sed & multoties dęmoniaci, ad corpus sancti Dei suorum obsequio deducti, diuina concedente clementia, à vexatione maligni spiritus liberantur. x.

Item dæmoniaci.

QVODAM tempore vinculis & catenis constricti quidam per publicam ducebantur plateam, quæ est iuxta B. Richarij Ecclesiam. Qui cùm eminùs ad virum Dei propinquarent templum, voce magna clamare cœperunt: Sancte Richari, salua nos: & statim ruptis vinculis, absoluti sunt. xi.

Vincula solluuntur.

ITEM clades magna, quam venenosam lacertam vocant, longè lateq; morte amara habitatores terræ interfecit, & vix, ab ea tactus, viuus euasit. Percussusq; est ea peste quidam è fratribus S. Richarij: qui licet mortem timeret propter cladem, vitam tamen non desperauit propter patronum. Ergo quasi ad certa suffragia comitãtibus fratribus, cucurrit ad sepulcrum viri Dei: ibiq; communiter oratione facta, & ipse liberatus est à morte, & omnes defensi sunt à plaga, nec aliquis ex illis fratribus mortifera cladis eius vastatione percussus est. Nec solùm illi liberati sunt, sed & si quis à longe veniens, plaga tactus pestifera, ad S. Richarij cum fide fugiat solatium, etiam cum clade, mortis euadit periculum. Vnde intelligi datur, quantam habeat apud Deum potestatem pro nostris intercedendi peccatis, si cum fide clamemus ad illum, qui tanta est virtute præditus depellendi morbos ab illis, qui cum fide veniunt ad eum. Nam patet ex miraculis, qualis sit ex meritis, & anteacta vita fulgescit in opere subsequenti: ita vt non sit opus dubitare de sanctitate, dum tantus est in virtute. Intelligite hinc, fratres charissimi, qui pauper voluit esse pro Christo, quales modo habeat diuitias cum Christo: & qui appetiit esse contemptibilis inter homines, quàm glorioſus regnet inter angelos, honorem, quem fugit in terris, nunc possidens felicissime in cœlis. Quapropter dignum est, vt ab omnibus honorificetur, qui omnium Dominum semper amauit: propensius tamen à nobis, qui eius corpori quotidie assistimus: quatenus quos filios genuit in doctrinis, dignos possideat hæredes in meritis. Necilli tantum prodest nostra laudatio, quantum nobis eius imitatio. Magis illi placet imitator deuotus, quàm laudator otioſus. Vnde fratres charissimi, & sanctissimi patres, & filij iucundissimi, totiusq; sanctæ congregationis populus, qui ad tanti patroni festa conuenistis, dignos vos facite, vt Deus omnipotens per eius intercessiones, vestras exaudiat orationes. Ornate vosmetipsos spirituali pulchritudine, supereminentis charitatis gloria, victrici fidei fortitudine, & spe suauissima de Christi bonitate, sequentes semper sanctorum Patrum vestigia, vt per eorum gradientes exempla, illorum societate digni efficiamini: & secundum Apostolum, abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & aduentum gloriæ magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum: Cui est gloria in secula seculorum, Amen. xii.

Sancti imitandi.

Tit. 2.

ANN. 280.

MARTYRIVM S. MARTYRIS ANTHIMI EPISCOPI NICOMEDIÆ, EX SIMEONE METAPHRASTE, QVI QVIDEM EVM scribit 3. Septembris capite plexum, sed nos Latina hic sequimur Martyrologia.

27. APRIL secundum Latina Martyrologia.

VIS nescit, quàm pulchrè quidem sita sit Nicomedia, & quanta sit eius magnitudo, quantusq; sit eius splendor, & quanta pulchritudo, & quod ea sit arx omnium ciuitatum *Nicomediæ? Sed quamuis ea sic se habeat, & ad tantam processerit elegantiam, suo tamen germine magis gloriatur, quàm his omnibus. Ex ea enim, tanquam generosus ramus, editus est Anthimus, floruitq; & pulchros fructus produxit. Nam modo quidem excesserat ex infantia, & in eo bonorum morum florebat omnis gratia. Et iam euaserat adolescens, & erat intelligentiæ multis numeris absolutus. Postquam autem in virorum numerum est relatus, & eos fructus percepit, qui sunt inter viros, & ventri imperauit, iræq; & carni est moderatus, & mũdanum hunc fastum abhorruit: toto tempore vacabat orationi, & diuinarum rerum meditationi: Matrem autem virtutum charitatem studioſe exercuit. Se autem in hoc præclarè gessit, quod semper esset grauitate præditus, & cogitabundus & solicitus. Tanta autem ornatus erat humilitate, vt satis esset, si vel solum videretur, ad compungendas animas eorum, qui erant studioſi virtutis, & ad augendam virtutem. i.

*for. *Bithyniæ.*

S. Anthimi patria.

Vt se gesserit puer.

Adolescens.

Vir.

QVONIAM ergo qui sic vitam agebat, & vel maximè vocalem præconem propriam habebat virtutem, nec celari, nec latere poterat, euehitur ad excelsam sedem sacerdotij, & in Presbyterorum cathedra laudat Dominum: cùm tamen non repente ad id peruenisset, neque suæ vitæ proœmium fecisset sacerdotium: sed cùm se prius recte gessisset in multis aliis gradibus, & eis conuenientem exercuisset virtutem, & hæc omnia tulissent testimonium, quod dignus esset superioribus, sic ascendit ad magnam dignitatem sacerdotij, non honorem persequens, nec arripiens: sed ab illo potius apprehensus, etiamsi ipse se procul remouebat propter summam humilitatem. Deinde excedit quidem ex hominibus, qui Nicomediæ tunc erat Episcopus. Erat autem pastore vidua ecclesia, & se esse desertam deflebat miserabiliter, & deplorabat calamitatem. Nicomediensium itaque præpositi, & maxime qui erant alumni ecclesiæ, se esse desertos ægerrime ferentes, omnes inter se communi suffragio decernunt, Anthimo mandandum esse episcopatum. Cùm ergo venissent ad Ecclesiam, Deum vocabant testem suæ electionis: & vehementer rogabant, vt eis reuelaretur, an esset Deo accepta eorum sententia, & an haberent supernum suffragium eis suffragans & adstipulans. Ecce autem circumfulsit lux magna & admirabilis: & vox quædam Anthimo tulit testimonium, & eorum confirmauit electionẽ, & hortata est, vt ad effectum deducerent. Atque sic præficitur clauo regendo ecclesiæ, & sedes virum dignum suscipit, & suum ornamentum accipit Ecclesia: & deponit tristitiam, vt quæ adeò (vt cum Paulo dicam) irreprehensibilem & adeò sapientem & magnum sit assecuta præfectum. ii.

Initiatur sacerdotio Anthimus

S. Cyrillo in Episcopatu Nicomediẽsi succedit. Vide vitam SS. Indes & Domnæ 26 Decemb. & Bar. an. 293.

Creatur Nicomediæ antistes.

1. Tim. 3.

ILLE autem, quomodo boni gubernatores, hoc solũ spectabat, & ad id se parabat, vt sedaret graues fluctus impietatis: & vt animas eorum, qui simul cum eo nauigabant, ad portum Dei duceret. Hoc nouit Indes [a] & Domna. Indes ille vir admirabilis & laude dignus, qui relicto Imperatore, & Imperatoris rebus omnibus, cum Domna accessit ad pietatem, & communem Regem ambo sunt assecuti. Neque Glycerius & Theophilus fuerunt expertes studij huius viri pietatis, qui hoc sufficiens præbuêre testimonium, nempe mortem pro Christo. Neque alia multitudo viginti millium, qui fuerunt per ignem consummati. Mardonius quoque, & Mygdonius, & Petrus, & fortissimus Zeno, qui ipsi quoque ostenderunt parem in Christum amorem, quoniam nec à pari quidem sustinuerunt abesse martyrio. Tantum quidem in pietate incrementum tũc multi acceperunt ab Anthimo admirabili. Repente [b] autem excitatur tempestas vehementissima, & læuissima procella irruens in Christianos, omnes perculit. Nam imperium quidem obtinebat Maximianus: exorta est autem grauissima persecutio, & peruasit in omnem terram: & ex Christianis alij quidem quærebantur, alij verò interficiebantur. Atque florem quidem pietatis, Anthimum, virtus tunc facit manifestum: & indicatur quoque illis, qui quærebant Christianos, is qui tunc quidem erat magnus inter sacerdotes, paulò post autem etiam inter martyres. iii.

[a] Indes & Domnæ martyrium & 20000 martyrum Nicomedię habes 16 Decemb.

[b] Anno 301 grauissima Christianorum persecutio. Vide Bar. hoc ipso anno.

NAM

IV. NAM ille quidem versabatur in quodam pago, seminans verbum veritatis, & talentum fidei multiplicans. Mittit autem Maximianus circa viginti equites, vt eum comprehenderent, & ad eum adducerent. Illi autem cùm Semanam venissent, (est enim hoc nomen pago) offendunt Anthimum: & non coniicientes hunc illum esse, quem quærebant, ipsum Anthimum rogabant de Anthimo, & quisnam is esset, & vbinam in pago degeret. Ille verò cùm eos quidem interim hospitio accepisset, & eis panem & fabas in cœna apposuisset, & pro viribus conuiuium exhibuisset, deinde se esse Anthimum renunciat. Quod quidem cùm illi audiuissent, propemodum obstupuerunt, & nec ad illius quidem canos poterant omnino intueri, reputantes quidem mensam, & cœnam, & hospitium: rursus autem cogitantes, quanam de causa, & propter quid ducturi essent eum ad Maximianum, ad extrema scilicet mala, & certum supplicium. Quod quidem & eorum animis maiorem afferebat dolorem, & efficiebat, vt apud Anthimum erubescerent. Hac de causa cùm os illius veridicum haberent eius indicem, & ex eius lingua intelligerent eum esse Anthimum, eum lubenter dimittebant, & vt recederet, suadebant: sciebant enim nihil boni ei esse successurum ex suo aduentu ad Maximianum. Nobis autem ad nostram, aiebant, sufficit defensionem, Anthimum quidem multum quæsiuisse per vniuersam Nicomediam, non potuisse tamen eum inuenire. Sed qui Dei præcepta semper meditabatur Anthimus, eos omnino adhortans & docens, vt veritatem loquantur in corde suo, & nec illos propter ipsum vel solis labris mentiri sustinens, & alioqui propter Christum mortem sitiens, vnà cum eis illinc est profectus, & iter iniit. Cùm eos autem multum esset exhortatus ad pietatem, & de futuris cum eis disseruisset, & si quid eis durum & asperum ex pietate inerat, id leuigasset & complanasset, & eis animæ agrum mundum, & ad pietatis semen suscipiendum aptum reddidisset, diuinas prius effundit preces: deinde cùm fluuium offeadisset in itinere, eos baptizat, & iter rursus cœptum persequitur, donec venit in ciuitatem, & ad tribunal Tyranni ingreditur, ponè quidem manus vinctus. Sic enim propter pietatem oportebat, tanquam maleficum, sisti ante Imperatorem: Mentem autem ad cœlos extendebat, vnde ad se sperabat venturum auxilium.

Anthimus ipse se prodit hospitibus.

Vltro proficiscitur ad tyrannum.

Sistitur coram Maximiano.

V. VOLENS ergo Imperator vel ipso solo adspectu Anthimo ostendere, quàm esset graue & acerbum aditurus periculum, vt eum statim in principio inueniret molliorem, instrumenta publica ad torquendum comparata, ei prius producit in conspectum: & cùm eum intro vocasset: Tu es, inquit, qui post Christum, qui dicitur, erras, Anthimus: facilemq; & simplicem turbam in eundem adducis errorem, & deos nostros innumerabilibus contumeliis afficis? Ille autem ex æquo ridens & tormenta proposita, & ea quæ dixerat Tyrannus: Ne ad hæc quidem, inquit, tibi responderem, certò scias, ô Imperator, nisi mihi sacer & diuinus Doctor Paulus persuaderet, docens nos esse paratos cuilibet petenti reddere rationem. Pollicitus est enim nobis Deus oris sapientiam, cui non poterunt resistere omnes nostri aduersarij. Nam ego quidem prius tui in simulacra erroris, & in eos, quos dicis deos, damnabam crassitudinem: nunc autem video maiorem tuam & apertam ignorantiam, quod me quoque ipsum speraste abrepturum, & me ab omniũ creatore abducturum, qui te quoque ingratum figmentum sua honorauit imagine. Cur enim me vinctum ad tuum tribunal produxisti, & tormentorum instrumenta meis oculis subiecisti? Num clarum est te id fecisse, vt me obstupefaceres, & vel omnino persuaderes, vel vim afferres? Oportet hæc aliquibus aliis proponere, qui sunt nimis pusilli & abiecti animi, & quibus hæc præsens vita est voluptati, & qui maximum ducunt supplicium ea priuari. Nam me hoc è luto corpus continet quouis carcere grauius, quod mihi non sinat animam transire ad dilectum. Minæ autem, supplicia & tormenta, quibusnam delitiis non sunt mihi iucundiora, quæ habent mortem eueſtigio consequentem, quæ cùm me à carnis liberarit vinculis, mittet ad ea, quæ desidero?

1. Petr 3. Luc. 21.

Vide mirabilem animi fortitudinem.

VI. HÆC cùm sacerdotio magnus, & decertatione maior Anthimus disseruisset, dixit Imperator: Sunt hæc quidem prolixæ nugæ: videbis autem. Cùm verò apud se submurmurasset, iubet eius ceruicem verberari lapidibus. Ille autem tanquam iam suscipiens primitias certaminum propter Christum & fundamentum accipiens coronarum, placidè accepit præsentes plagas, & cupiebat accipere grauiores, desiderans consequi præmia præclariora. Et partim quidem irridens, & Tyrannum veluti ludificans, partim autem flamma insaniæ animum eius accendens, & ad maiora & grauiora irritans supplicia: Dij, aiebat, qui cœlum & terram non fecerunt, pereant. Quod quidem cùm Maximiani cor medium penetrasset, ferreis candentibus fibulis talos transfixit martyris. Illi autem tormentum erat magnæ voluptati, vt quica assequeretur, quæ desiderabat propter Christum, & Maximiano propemodum agebat gratias propter supplicia: adeo desiderabat Anthimus Christo gratificari. Maximianus ergo, qui liberè in tormentis suam exercebat potestatem, & martyris generosum animum contendebat superare acerbitate suppliciorum, iubet testis solum consterni: Deinde ei nudum athletam impositum, virgis cædi vehementius: vt duplex dolor ad eius permanaret animũ, nempe & supernè ex virgarum verberibus, & infernè ex testarum duritie. Ille autem ne tunc quidem desperans victoriam, cantabat hæc verba: Ago tibi gratias, Domine & Rex seculorum, quod me cinxisti virtute ex alto, & inimicos meos dedisti mihi dorsum: & eos, qui me oderant, exterminasti: & omnes, qui aduersus me insurgebant, subter me supplantasti.

Ceruix eius tunditur lapidibus.

Ierem. 10.

Delectatur supplicijs horrendis.

Cæditur virgis, & testis cruciatur.

VII. SED Maximianus rursus processit ad alia, & ænea candentia tibialia iubet alligari martyri. Quod quidem cùm factum esset, sicut iusserat, & beatis illis pedibus, quod est vehementissimum, & ad doloris rationem maximè intolerandum, ignita tibialia fuissent applicata, diuina quædam gratia ad generosum illum virum desuper aduolat: & illinc audit vocem eum magis roborantem, & spondentem victoriam, & præmia promittentem, & mox manum præbentem, quæ imponat coronam. Vox autem eius animum conuertit ad tranquillitatem, & eius vultum reddidit alacriorem. Porrò autem iucundus quoque quidam subrisus insidet eius labris, significans internam cordis tranquillitatem. Hæc ergo videns Maximianus, stupebat quidem, vt erat consentaneum: (quidni enim stuperet?) rei tamen detrahebat, & eam vocabat præstigias, & incantationem, & rogabat causam. Iustus autem, Sunt, inquit, mihi præsentia, ô Imperator, bona præmia & certa promissio futurorum. Breui enim conuincam te frustra esse inflatum, & deos, quos nominas, ostendam esse humanis viribus longè imbecilliores, adeò vt te sit subitura pœnitentia, quod mei feceris periculum: & quod non à nobis citius recesseris, non leue sis damnum iudicaturus.

Ignita tibialia ei adhibentur.

Diuinitus confirmatur.

VIII. HIS vehementer commotus Maximianus, iubet martyrem rotæ alligatum, continenter quidem in rota versari, ignis autem lampadibus eius carnes consumi & eliquari. Atque Maximiano quidem ad effectũ statim deductus fuit iussus: & lampades in manu habentes lictores, accesserunt ad martyrem, qui erat extensus in rota, ignem spirantes, ignem videntes, ignem ferentes: animis in eum flammam spirantes feruentius, quàm ignis, quem habebant in manib. ac propemodum arbitrantes, se athletam facturos esse totum flammeum. Postquam autem iam venerunt prope rotam, (O admirabilem tuam, ô Christe, in eum virtutem) illa quidem continuò destitit moueri: illi verò cadunt in terram, & fluunt lampades è manibus, quæ nullam earum curam gerunt: & iam dimissæ sunt vacuæ, veluti quodam sopore eas torpefaciente. Propter hæc ira percitus Imperator, tortores insectabatur maledictis, & criminabatur quod iussa exequi negligerent, & præsentium rerum curam omnem abiicerent. Et: Quomodo, dicebat, eò venistis audaciæ, vt vos tanta inuaserit socordia, & istum nostro imperio prætuleritis, adeò vt nostra quidem iussa reliqueritis imperfecta, humi autem accubueritis, vt & vobisipsis gratificemini, & labore defessos recreetis? Videt, quemadmodum ne seipsos quidem possint restituere, neque manibus vti ad id, quod est opus: sed ignorabat stolidus, diuinam

Alligatus rotæ, igni aduritur.

Carnificeè prosternuntur.

uinam virtutem, non autem ſocordiam, vires eorum extinxiſſe. Illi autem: Non ita res ſe habent, O Imperator, reſponderunt, neque tardi ſumus in tuis iuſſis exequendis: abſit, vt tantum inſaniamus: neque ceſſimus ſocordiæ, neque manus noſtræ magno deteſſæ ſunt labore: ſed terribilis quædam viſio nos ſic affecit, quæ nos humi deiecit, & manus noſtras diſſoluit: & iam ſumus membris diſſoluti, & effecti omnino imbecilli. Tres enim viri, adſpectu quidem candidi, & candidis induti veſtibus, ſpecie autem terribiles, nobis apparentes, toruè in nos & ferociter adſpexerunt: & ignis, qui erat in manibus, ex lampadibus ſtatim in nos ſpirauit. Deinde cùm iuſſiſſent abſcedere Anthimum, (eum autem vocabant Dei famulum) nos deiiciunt: & ſic ſtatim, vt vides, afficiunt Atq; ij quidem hæc inter ſe diſſerebant.

Martyr feruenter agit gratias Deo

Eſa. 8.

INTERIM autem dum rota quieſcebat ab ambitu, & nihil omnino mouebatur, martyr Deo feruentiorem offerebat gratiarum actionem, & illinc ampliorem conſequebatur benignitatem. Maximianus itaque volens oſtendere, ex lictorum ſimplicitate, non autem ex martyrica ad Deum fiducia, hanc rem eſſe profectam, eum depoſuit è rota, & ei enſe mortem minatur, niſi ſacrificarit. Ille autem ex minis ſumpſit argumentum maioris gratiarum actionis: & toto corde Deum rogauit, vt perueniret ad chorum viginti millium martyrum, vt etiam liceret ei dicere: Ecce ego, & pueri mei, quos dedit mihi Deus. Imperator verò poſtquam vidit finem ei maxime eſſe in votis: Scio, inquit, quam vos Chriſtiani ſitis gloriæ cupidi, & honoris appetentes, & quod proiecta veſtra audacia quale cunque nomen aſſequi cupientes, extremum omnium malorum, mortem violentam eligitis. Sed hac quidem de cauſa minime lætaberis. Nam cum ego te prius multis affecero ſupplicijs, luce præſenti ſic priuabo, vt qui ſis indignus tantæ rei voluptate. Martyr autem. Non alia, inquit, ratione efficies, vt præmia conſequar præclariora. XIV.

Catenis vinctus ducitur in carcerem.

QVID poſtea conſequitur? Ferreis catenis vincitur, & ad maleficorum carcerem deducitur. Sed ea, quæ conſueuerat, eius lingua ad Deum canebat: & catenas ſimul diſſoluit & vincula, nec eos quidem, qui ipſum ducebant, lictores dimittens expertes miraculi. Nam ij quoque proni humi iacebant, obſtupefacti admirabili ſpectaculo. Quædam enim diuina gratia deſuper martyrem circunuolans, & in eum lucem immiſit clariſſimam, & eos, qui ipſum acceperant, lictores, cum ferreis, quibus erat circundatus, vinculis, humi repente deijcit, cum ne conniuere quidem ſuſtinuiſſent. Cum vero martyr eos feciſſet ſurgere, iubet vt cœptum iter peragant. Cum autem perueniſſent in carcerem, ingreditur ille lætus, tanquam ad conuiuium: & cum eis, qui illic erant, fidei panem propoſuiſſet, & eos benigne & comiter eſſet amplexus, & eis propinaſſet pietatem ac veram religionem, eos Chriſto totos coniungit & conciliat, & eius adoptiuos filios efficit per baptiſmum. Maximianus autem cum hoc accepiſſet ab ijs, qui erant ei ſubiecti, & timuiſſet, ne multorum aliorum faceret iacturam, iubet rurſus ad ſe adduci martyrem, & rurſus adhortatur, vt dijs illius ſacrificet. Quo tempore huius quoque rei præmium ei pollicetur ſacerdotium. XV.

Carcere detentos baptizat.

Magna dicendi libertas.

ILLE autem libere: At ego, inquit, ante tua verba ſum ſacerdos, & ſacerdos primi, & magni & præclari Paſtoris & Pontificis Chriſti, qui non ſolum meæ carnis eſt particeps, & ad me vſque propter me deſcendit: idque cum ſit Deus expers materiæ, & qui non poteſt comprehendi: ſed etiam ſacrificauit ſeipſum pro ouibus: & in crucem actus, mortem ſuſcepit, & die tertio reſurrexit: & in cælum rurſus aſcendit, me quoque ſimul euehens, qui illinc eccideram propter inobedientiam. Huius ſum ego ſacerdos, & ei meipſum ſtatui offerre hoſtiam. Res autem veſtræ, & veſtrorum, vt dicitis, deorum, dignæ ſunt nocte & angulis, & quæ lugeantur potius propter interitum & calamitatem, quam appetantur maledictis. XVI.

Punitur capite Vide Euſeb. hiſt. Eccleſ lib. 8 c. 6 & Baro. an 302

HIS ita percitus Imperator, iubet generoſum Anthimum duci ad mortem. Ducitur ergo athleta, ſpe futurorum habens vigentem lætitiam. Et cum perueniſſet ad locum, in quo erat per mortem peruenturus ad vitam, ad precandum tempore petito & accepto, cum poſtremo eſſet precatus, & Deum allocutus, ei beatum illud caput amputatur tertio menſis Septembris. Veſpere autem accedentes quidam fideles, cum precioſum corpus illius ſuſtuliſſent, ſancteque & honorifice compoſuiſſent, in ipſo loco, in quo fuit conſummatus, pulchre deponunt, laudantes Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, vnam diuinitatem & regnum: Cui omnis gloria, honor & adoratio, in ſecula ſeculorum, Amen. XVII.

ANN. 260 DE S. VITALI MARTYRE *reperiet Lector quædam ſcitu digna invita SS. Geruaſii & Prothaſii Martyrum die 19. Iunij in Epiſtola, quam S. Ambroſius ſcripſit fratribus per omnem Italiam: ex qua etiam Petrus Damianus quædam ad verbum deſcripſit in Sermone, qui iam ſequitur.*

B. PETRI DAMIANI SERMO PARTIM HISTORICVS DE SS. VITALE ET VALERIA EIVS CONIVGE.

28. APRI. Paſchalis feſtiuitas toto orbe celebris.

IMMENSAS Deo laudes & gratias referamus, dilectiſſimi fratres, quia dum per totum orbem Paſchalis feſtiuitas rutilat, noſtræ patriæ fines etiam beati Vitalis triumphalis dies illuſtrat. Hodie namq; miles Chriſti glorioſus, pro fide Imperatoris ſui in æternum victurus occubuit: hodie deuicto humani generis inimico, cum triumpho gloriæ regna ſiderea penetrauit: hodie peracto ſtadij ſui curſu, de ergaſtulo carnis victor exiuit: hodie alternantibus hinc inde hymnidicis Angelorum choris, palatium Regis æterni purpuratus intrauit. Vbi cum ignitis beatorum ſpirituum cœtibus inenarrabiliter emicat, cum trabeatis ſenatoribus curiæ cœleſtis exultat, cum Patriarchis in aureo ſublimiter ſolio inthronizatur, cum laureatis martyribus mirabiliter coronatur: Cum his omnibus ſtola indutus gloriæ, ineffabili exultatione tripudiat, & in conſpectu æterni Regis melodum Alleluia iucundiſſima ſuauitate decantat. O quàm beatè moritur, qui moriendo oritur: quàm feliciter temporalem vitam finit, qui viuere perpetualiter incipit. Hinc eſt, quod ſancta Eccleſia dies migrationis ſanctorum, natales vocare conſueuit, quia protinus in cœlo naſcuntur, cùm in terra viſibiliter moriuntur: & tunc verè incipiunt viuere, cùm mortalem videntur vitam finire. I.

Sanctorum mors, vitæ initium.

PERPENDITE, fratres mei, hic inuictiſſimus miles Chriſti quàm forte, quàm robuſtum pectus habuerit, qui de ſui periculo omnimodo ſecurus, de alieno ſolicitus, vno verbi telo, & inimicum perculit, & claudicantem iam inflicto vulnere ſocium, ad agendum fortiter excitauit. Docta manus ad prælium, vibrauit haſtam: ſocium, vt ſurgeret, tetigit, & vincenti iam aduerſario letale vulnus inflixit. Vt enim in veraciſſima geſtorum illius narratur hiſtoria, cùm poſt nimia tormenta Vrſicinus capitalem ſententiam voluiſſet euadere, exclamauit beatus Vitalis, dicens: Noli, noli, Vrſicine medice, qui alios curare conſueuiſti, teipſum æternæ mortis iaculo vulnerare. Sanctorum quippe virorũ eſt conſuetudo, fratres mei, vt in tribulationum bello deprehenſi, dum illinc aduerſarios inſequentes, hinc ſuos fugientes adſpiciunt, illis opponant ſcutum patientiæ, iſtis intorqueant iacula doctrinæ: atque ad vtrunque pugnandi modum mira virtutis arte ſe erigunt, quatenus & infirmi intus fortiter ſe erigant, & foris viriliter aduerſa contemnant: hos docentes corrigant, illos tolerantes premant. Inſurgentes namque hoſtes patiendo deſpiciunt, infirmantes verò ciues compatiendo ad ſalutem reducunt. Illis reſiſtunt, ne & alios ſubtrahant: iſtis metuunt, ne metuendo mortem, vitam funditus perdant. Illinc iaculis aduerſantia pectora feriunt, hinc ſcuto oppoſito debiles tuentur. Atque ita vtrobique velocitate circumſpectionis inuigilant, quatenus & ante ſe audaces confodiant, & poſt ſe trepidos à vulnere defendant. Sed quiſquis vult in campo certaminis fortiter agere, curet neceſſe eſt in pace domeſtica ſe cuſtodire, in ocioque II.

Veraciſſima S. Vitalis hiſtoria: quam habes 19 Iunij in vita SS. Geruaſij & Prothaſij.

Ad certamina vt ani-

ocioque se frequenter exerceat, ne ignarus pugnandi, incautè ad bella prorumpat: ne si rudis & imperitus cum doctiore congrediturdum arma armis præter solitum conserere nititur, antequam insigne aliquid faciat, improuiso vulnere prosternatur, & victus intereat, vnde victor esse totis nisibus anhelabat. mus præparandus.

III. Neque etenim credendum est, quod beatus Vitalis religiosè viuere, & inprimis Deo seruire tunc cœperit, cùm ad agonem martyrij, persecutoris illum crudelitas prouocauit. Vir namque sanctus tunc etiam summis viribus fultus erat, cùm sine vlla persecutionis molestia, in pacis suæ tranquillitate quieuerat. Qui sibi tantummodo notus & Deo, nisi cogeretur in campum certaminis progredi, à nobis nullatenus potuisset agnosci. Virtus quippe se etiam tempore quietis exercuit, sed prauorum ictibus tunsa, in aduersitatis pila fragrauit. Et qui quietus in semetipso quod erat, continuit, commotus ad notitiam omnium odorem suæ fortitudinis adsperst. Sicut enim vnguenta redolere latius nesciunt, nisi commota, & sicut aromata fragrantiam suam nonnisi cùm incenduntur, expandunt: ita sancti viri omne, quod virtutibus redolent, in tribulationibus profundunt. Vnde rectè in Euangelio dicitur: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Transi hinc, & transibit. Granum quippe sinapis nisi conteratur, nequaquam vis virtutis eius noscitur: nam non contritum, lene est: si verò conteritur, inardescit, & quicquid in se acerrimũ latebat, ostendit. Sic nimirum, sic vnusquisque vir sanctus, cùm non pulsatur, despicabilis ac lenis adspicitur: si qua verò illum tritura persecutionis opprimat, mox omne quod calidum sapit, ostentat, atque in feruorem virtutis vertitur, quicquid in illo ante despicabile infirmumque videbatur: quodque in se per tranquillitatis tempora libens operuit, exagitatus tribulationibus, coactè aperit. Vnde bene per Prophetam dicitur: In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte declarauit. Misericordia enim Domini in die mandatur, quia in tranquillo tempore virtus diuinitus concessa percipitur: in nocte verò declaratur, quia donum, quod in tranquillitate sumitur, tribulationibus manifestatur. *Matth 17.* Viri sancti in aduersis quales sint, declarant. *Psalm. 41.*

IV. Si enim quæritur, cuius virtutis beatus Vitalis ante certamen fuerit, quo disciplinæ vigore domum suam bonus paterfamilias rexerit, quàm religioso, quam sancto viuendi ordine filios instituerit, beata Valeria vxor eius cum duobus filiis requisita dicat, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Illa enim audita morte Vitalis beatissimi coniugis, non auidos peruasores suis possessionibus timuit, non potentioris cuiuslibet patrocinium quæsiuit, nõ more viduarum dispersas vbicunque res suas in tuto loco colligere studuit: sed castissimi coniugij fidem seruans, ad impendendum funeris obsequium de Mediolanensi vrbe vsque Rauennam mirabili feruore peruenit. Non illam detertuit tam longi difficultas itineris, non retinere potuit metus amittendæ possessionis, non eam propinquorum siue conciuium amor in Mediolanensi vrbe deuinxit, non eam consularis immanissimus furor à Rauennæ finibus exturbauit. Illuc quippe erectus eius spiritus medullitus intendebat, quo beatissimum virum, calcata iam morte, præcessisse cognouerat: vbi enim erat thesaurus eius, ibi erat & cor eius. Lætabatur illum in habitatione iam degere, dolebat se adhuc in exilio remanere. Ad hoc illa toto mentis desiderio anhelabat in via, quo ille iam delectabiliter fruebatur in patria. Gaudebat ab hominibus vxor martyris appellari, sed multò inenarrabilius æstuabat eadem martyrij gloria coronari. Vnde non dubitandum est, quod ipsum beatissimum virum suum quotidie spirituali deuotionis familiaritate deposceret, quatenus eius sacratissimis precibus ad martyrij palmam pertingere mereretur: vt nimirum quos immaculatos hîc mutuæ charitatis deuinxerat thalamus, non dispar in supernæ beatitudinis gloria iungeret & triumphus. Et quia duo fuerant in carne vna vniti, fierent etiam in corona. Quapropter cùm à Christianis, qui tunc erant Rauennæ, esset prohibita, ne sanctum corpus auferret, & hac intentione deposita, ad propria remearet, incurrit in homines idololatras Syluano sacrificantes: qui deponentes eam de sagmario, hortabãtur, vt cum ipsis epularetur de his, quæ erant Syluano immolata. S. Valeriæ magna virtus. *Matth 6.*

V. Sed quid tu, beata Valeria? Nunquid poteris vestigia viri tui relinquere, & erectum iam in cœlestibus animum diabolicis suggestionibus inclinare? Nunquid poteris educata in fide Catholica, quod in tranquillitate didicisti, carnificum terrore postponere, & positum supra firmam petram fidei fundamentum, quolibet trepidationis turbine violare? Agè agè beata Valeria, eià nobilis matrona, nunc viri tui documenta viriliter recole, & quid tibi tanti doctoris magisterium præstiterit, declara. Ait enim: Christiana sum, & non licet mihi de sacrificiis Syluani vestri manducare. At illi hæc audientes, sic eam cæde mactauerunt, vt vix illam seminecem sui homines ad Mediolanensem vrbem perducerent, sicque intra triduum beata Valeria migraret ad Dominum. O quam ineffabiliter diuinæ dispensationis ordo disponitur, quàm misericorditer humanæ conditionis series variatur. Mulier virum de paradiso eiecit: vir mulierem ad paradisi patriam reuocauit. Illa, vt homo deciperetur, diabolo facta est instrumentum: iste, vt mulier coronaretur, imitabile præbuit virtutis exemplum. Antiqua mulier pomum vetitum comedendo, miserabilis ieiunij se fame mulctauit: noua verò mulier ab idolothytis abstinendo, æternæ satietatis conuiuium præparauit. Illa fructu arboris delectata beatæ amœnitatis ostium seris concupiscentiæ sibi exeundo damnauit: ista esum carnium aspernata, sempiternæ viriditatis pascua clauibus sibi continentiæ patefecit. Ecce liquidò patet, quàm cõspicua morum honestate vir sanctus in tranquillitate claruerit, qui & beatissimam coniugem ad tantæ perfectionis culmen eduxit. Si enim ab illo studere auaritiæ didicisset, nequaquam sua omnia pro sola sepultura venerandi cadaueris contempsisset. Si luxuriosis cum eo fuisset vsa conuiuiis, nimirum itinere fatigata, procliuius acquiescere refici, quàm verberibus vsque ad mortis confinium laniari. Et vt breuiter cuncta concludam, nisi pacis tempore per omnia didicisset viuere Christo, in persecutionis articulo nequaquam potuisset mori pro Christo. Sed quoniam interrogata Valeria, cuius virtutis excellentissimus vir eius ante certamen extitit, assertionis suæ testimonium breuiter reddidit, iam accedant & alij testes. Vt probetur, quàm honestè vixêre parentes, ad testimonium vocentur hæredes: verisimile quippe est, vt quicquid virtutis in sanctorum filiis cernitur, totum ab ipsis parentibus traditum fuisse credatur. S. Valeria cæsa occumbit.

VI. Igitvr beatissimi Geruasius & Prothasius, vtroque parente non dicam orbati, sed potiùs splendidissima eorũ morte feliciter illustrati, sicut in sancta eorum refertur historia, nihil terrenum, nihilque carnale concupiscentes, sed vno se cœnaculo concludentes, per decem annos lectioni & orationi vacauerunt. Considerate, fratres charissimi, inæstimabilem paternæ institutionis laudem. Perpendite mirabilem rigidæ censuræ traditionem. Notate relictum pupillis nouæ conuersationis exemplum. Animaduertite euidentissimum paternæ seueritatis indicium. Solet inter fratres communis substantia, diuisiones fieri & discordiæ causa: inter istos autem diuidenda quidem hæreditas aderat, duorum tamen corda vna charitas replebat. De populosa vrbe faciunt eremum, diuersorium habitandi vertunt in oratorium. Solent etiam adolescentuli, amissis parentibus, per proprij arbitrij libertatem luxuriosè diffluere, & quasi iam sui iuris, libera voluptatum suarum licenter sibi frena laxare. Excedẽtes siquidem rectitudinis metam in eo quod licet, omne sibi existimant licere quodlibet. Isti verò Euangelicæ indolis pueri, non venturæ adhuc vitæ soliciti, terrenarum rerum opumve sibi prouident sumptum, non morte dissoluendæ carnalis copulæ vllum pepigêre coniugium, non equis frementibus delectantur, non delitiarum lasciuiis resoluuntur, non pretiosis vestibus adornari inaniter cõcupiscunt. Mundani strepitus negotia fugiunt, terrenarũ rerum diuitias aspernãtur, transitoriæ dignitatis culmina respuunt, carnalis illecebræ blandimenta contemnunt. Et non solũ aliena nõ ambiunt, sed & sua omnia prodiga misericordię largitate dispergũt. De tota mũdi latitudine vnã sibi glebã angustissimi carceris eligũt, vbi collectis à vanitate mundi De SS Geruasio & Prothasio. Magnus mundi contemptus in vtroque.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mundi vndique ſenſibus,ſolam Creatoris ſui ſpeciem medullitus contemplantur. Ad illum iam clauſtra carnis excedentes,aſſiduæ meditationis ſtudio ſpiritum dirigunt:ad illum amoris nimij facibus accenſi, totis viſceribus inardeſcunt.Erat quippe vtriuſque mens in ſuperno deſiderio anxia,à concupiſcentiis terrenis aliena: amor namque verus, qui hanc repleuerat,in fletibus cruciabat.Sed dum in tali ardore cruciarentur,ipſis ſuis cruciatibus paſcebantur,& tã diu in admirabili huius conuerſationis feruore perſiſtunt, donec glorioſa parentum ſecuti veſtigia, pro fide Chriſti martyrio coronantur. Nimirum quorum imitati ſunt exempla viuendo,& quibus in terra ſunt carnaliter editi, eorũ ſunt collegio in cœleſti beatitudine ſociati:& quos carnalis propagatio iunxit,meritorum inæqualitas non diuiſit. Et quo eos ordine mundum natura produxit,eo etiam ad cœleſtia diuina illos gratia ſublimauit. Hi enim, qui genuêre, præcedunt:qui verò geniti ſunt,recto eos ordine ſubſequuntur.

O beata familia,quæ Ægyptum deſerens,tam ſtrenuè rubrum mare pertranſiit,& facto agmine, ad repromiſ- VII.
ſionis terram triumphando peruenit. O generoſa progenies,quæ naſcendo quidem de terra traxit originem,ſed viuificè moriendo,ad cœleſtem tranſire meruit dignitatem:quam nobilitas morum, ad nobilitatem tranſtulit angelorũ. Quàm ardua domus erat illa,quæ tot clariſſimos ciues ad ſupernam Hieruſalem tranſmittere meruit? Quæ enim ciuitas,quamlibet excelſa turritis mœnibus,huius domunculæ dignitatem excellere poterit, quæ cœli digna vocabulo,copioſam martyrum turbam felici in ſe habitatione continuit? Quos totus mundus tenere dignus non fuit, hos domus illa ſublimis foribus clauſit. Nam & Apoſtolus cùm de ſanctis martyribus loqueretur, protinus addidit, dicens:Quibus dignus non erat mundus.

Hebr 11.

Rauennæ paſſi hi martyres

GAVDE igitur Rauenna vrbs clariſſima, tantorum martyrum pretioſo ſanguine purpurata: quæ licet ex his VIII.
quatuor ſolius beati Vitalis ſacratiſſimum corpus corporaliter teneas,nequaquam tamen à reliquis tribus per occultæ virtutis myſterium vacas. Nam ſi B. Valeria cum viro ſuo,ſcriptura teſte,fuit in carne vna, neceſſariò ſequitur, vt vnius carnis vna ſit ſepultura.Et cùm legamus: Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet:nos etiam gaudentes, dicamus:Quia quod Deus,qui eſt æterna vita,coniunxit, temporalis mors interueniens non diuiſit. De filiis autem quid aliud dicendum eſt,niſi quia qui beatiſſimo genitori inſolubilibus naturæ vinculis ſunt connexi,nullatenus ab eo locali potuerunt interſtitio ſeparari? Legitur autem,quia Adam cùm primùm vxorem vidit, protinus dixit: Hoc nunc os ex oſſibus meis,& caro de carne mea.Si ergo Eua,quia de viri latere eſt formata, os ex oſſibus eius, & caro de carne eius dicitur:cur non & filij,qui de lumbis patris exierunt, eadem & oſſa & carnem cum patre habere dicantur? Licet ergo ſeiuncti videantur per interualla locorum,per occultum tamen myſticæ virtutis iuncti ſunt ſacramentum. Gaude igitur nobilis vrbs Rauenna,& totis in Domino viſceribus delectare, quæ licet ardua ſis muralis machinæ celſitudine,multo tamen excelſior es beatorum martyrum dignitate: lapideis quidem propugnaculis inexpugnabiliter cincta,ſed valde inexpugnabilius fortium Chriſti militum protectione vallata: quæ quodammodo Romanis arcibus admicabiliter æmula,ſic per duos præcipuos martyres,Vitalem videlicet & Apollinarem,mater eſſe meruiſti & domina circumpoſitarum quarumlibet vrbium,ſicut illa per duos ſummos Apoſtolos, Petrum ſcilicet & Paulum, totius orbis ſibi vendicat principatum:& quaſi caput reliquis ciuitatibus facta,ita coruſcas duorum ſplendore ſanctorum,velut humana facies geminorum luminibus oculorum.

Gen. 2.

Matth 19.

Gen. 2.

Martyres quid conferant locis, in quibus paſſi ſunt.

LÆTARE igitur & exulta,quia quæ dæmonum antea fueras delubrum,nunc per reſpectum diuinæ gratiæ cœ- IX.
leſtium ſenatorum facta es capitolium.Et quæ prius malè fœcunda,in filiis tuis innumeras ſtipulas germinabas inferno,iam per beatorum martyrum merita multos ciues parturis cœlo. Quæ præ confuſione vitiorum antiqua fueras Babylonia,ipſa per nouitatem virtutum noua Hieruſalem facta es, viuis nimirum lapidibus adornata: vt iam populo tuo non immerito per Paulum dicatur: Iam non eſtis hoſpites & aduenæ, ſed eſtis ciues ſanctorum & domeſtici Dei: & per Petrum: Vos eſtis genus electum,regale ſacerdotium,gens ſancta,populus acquiſitionis. Nec leue tibi datum eſt diuinæ dilectionis indicium in eo,quod B. Vitalis etiam poſt felicem tranſitum ſuum in te voluit habere ſepulcrũ. Non eſt paſſus ex te ſuum corpus auferri,quia noluit te patrocinij ſui protectione deſtitui. In qua re tibi vtique magis, quàm vxori beatiſſimæ,præſtitit:qui dum tuæ vtilitati cõſuluit,ſanctæ voluntati eius non acquieuit. Scriptum namque eſt,quia S. Valeria,dum beati Vitalis vellet corpus auferre,à Chriſtianis prohibita eſt, & ſæpe in viſionibus abipſo admonita,ne ſanctum corpus à malo homine bene poſitum violaret.

Ephes 2.
1. *Petr* 2.

Sanctorum patrocinia

CERTE non poſſum dicere,fratres mei, quàm iucundè, quàm delectabiliter certamen huius pugnæ conſide- X.
ro,quàm auidiſſimè totos interiorum luminum radios ad ſpectaculum ſanctæ contentionis expando. Perpendo diuerſam litigantium aciem:hinc videlicet ciuitatem,inde vnam adſpicio mulierem: in medio verò poſitum corpus ſancti Vitalis,materia eſt & cauſa certaminis. Quæque pars ſuis allegationibus vtitur,& cauſam ſuam diuerſa iuris ratione tuetur. Illa repetit ius antiquæ poſſeſſionis,iſta opponit titulum diuinæ conceſſionis. Illa conqueritur ſibi violenter ablatum,iſta econtrario aſſerit ex diuina ſibi benignitate donatum. Dicit illa: Rem proximi tui non concupiſcas: reſpondet iſta:Quod tuum eſt, ne repetas. Illa : Sed mihi eſt,inquit,dotalis matrimonij lege coniunctus : iſta autem: Quia & mihi eſt pretioſo martyrij ſanguine fœderatus:habuiſti tu,dum licuit coniugem tuum : liceat & mihi habere ſine moleſtia martyrem meum. Tibi enim eſt carnalis copulæ glutino ſociatus, in me eſt triumphalis martyrij gloria coronatus. Audi Apoſtolum dicentem:Mulier alligata eſt legi,quamdiu vir eius viuit:cùm autem obierit vir eius, ſoluta eſt à lege viri. Si ergo tu ſoluta es à viri lege, quæ in carne adhuc viuis : quomodo illi, qui ad cœleſtia regna iam tranſiit,innectere vinculum quæris? Sed ad dirimendum huiuſmodi contentionis ſanctæ litigium,acceſſit ipſe beatus martyr in medium,& venerandæ vxoris querelæ impoſuit modum: & qui eatenus fuerat materia contentionis,ſequeſter & mediator factus eſt pacis.

1. Corin. 7.

SED dum vobis,fratres chariſſimi,iſta dicimus,illud etiam ad mentem reducitur, quod Patriarcham Iacob fe- XI.
ciſſe Scriptura ſacra teſtatur.Legitur enim,quia cùm appropinquare cerneret mortis diem, vocauit filium ſuum Ioſeph,& dixit ad eum:Si inueni gratiam in conſpectu tuo, pone manum ſub femore tuo, & facies mihi miſericordiam & veritatem,vt non ſepelias me in Ægypto,ſed dormiam cum patribus meis,& auferas me de hac terra,condasque in ſepulcro Maiorum. Cui reſpondit Ioſeph: Ego faciam,quod iuſſiſti. Et ille:Iura ergo,inquit,mihi. Quo iurante, adorauit Iſraël Deum.Quid eſt hoc,fratres mei? Quid ſibi vult à tanto viro tam anxia ſepeliendi corporis ſolicitudo? Si enim hoc ex humana conſuetudine metiamur,profectò nihil dignũ tanta propheticæ mentis excellentia reperimus. Vbicunq; enim corpus humanum ſepeliatur,non ideo vel minus perfecta, vel minus glorioſa eius reſurrectio futura proculdubio creditur. Sed ſi myſtici ſacramenti profunditas in huius dubietatis caligine requiratur, perſpicuum lumen intelligentiæ ipſi,qui inuenerit,orietur. Cadauera quippe mortuorum,peccata ſignificãt iniuſtè viuentium.Sicut n. poſt contactum corporum mortuorũ lex præcepit homines purificari,ita etiam poſt perpetrationem delictorum iubemur per pœnitentiam ablui. Hinc nimirum illa ſententia dicta eſt: Qui baptizatur à mortuo, & iterũ tangit illũ, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe à mortuo,qui mundatur fletibus à peccato:ſed poſt baptiſmum mortuũ tangit,qui culpam poſt lachrymas repetit.Sepultura verò mortuorum,remiſſionem ſignificat peccatorum. Vnde per Propheram dicitur: Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates,& quorum tecta ſunt peccata. Vbi ergo ſepelienda erant cadauera Patriarcharum, niſi in ea terra, vbi ille erat crucifigendus, cuius ſanguine facta eſt remiſſio peccatorum?

Gen 47.

Iacob Patriarcha cur ſolicitus fuerit de ſepultura ſua.

Num 19.

Eccli 34.

Pſalm. 31.

Quæ

Quæ ergò causa fuit, vt Patriarcha Iacob sepeliretur in Chananæorum terra: eadem fuit, vt beatus Vitalis sepulcrum sibi specialiter eligeret in vrbe Rauenna. Sicut enim ille per sepulturam sui corporis, remissionem peccatorum in illis mundi finibus, quia ibi Dominus erat crucifigendus, significauit esse futuram: ita iste hanc felicissimam vrbem ad baptismi gratiam & ad fidem Christi cognouit diuinitùs esse vocandam. Quapropter obsecro vos & admoneo, dilectissimi fratres, tantam dignitatem, quam gratuito Dei munere suscepistis, assidua meditatione recolite, & dignas tantis beneficijs gratias non solùm ore, vel corde, sed etiam dignis operibus referre curate. Caduca sæculi huius blandimenta despicite. Ad cælestis patriæ gaudia medullitùs anhelate. Carnis incentiua reprimite. Mandata Dei, quæ aure percipitis, operibus adimplete. Ab amore Dei nulla vos mundi prosperitas retrahat, nulla vos aduersitas frangat. Non corpus vestrum luxuria polluat. Non inuidiæ flamma consumat. Non vos elatio inflet. Non terrenarum rerum cupiditas grauet. Non vos ab amore proximi iracundia diuidat. Non prauorum vitijs dilectio inordinata coniungat. Transacta mala dignæ pœnitentiæ fletibus tergite: imminentia verò cauta prouisione vitate. Venturũ terribilem iudicem ante mentis oculos ponite. Districti examinis sententiam trepidi formidate: quatenùs qui nunc venturum credentes, humanitatis eius crucem baiulare satagitis, in maiestatis suæ gloria postmodùm venientem, securi & alacres videatis IESVM CHRISTVM Dominum nostrum, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat in sæcula sæculorum, AMEN.

MARTYRIVM S. THEODORÆ VIRGINIS, A S. AMBROSIO SCRIPTVM LIBRO SECVNDO DE VIRGINIBVS: QVAM HAC DIE PASSAM volunt Latina Martyrologia, & quidem Alexandriæ, cum Ambrosius Antiochiæ habeat: sed mendum librariorum creditur: constat enim Alexandriæ passam: & censetur eadem cum ea de qua supra 5. Aprilis ex Metaphraste. AN. 280.

I. ANTIOCHIÆ nuper virgo quædam fuit fugitans publici *visûs. Sed quo magis virorum euitabat adspectum, eo ampliùs incendebat. Pulchritudo enim audita, nec visa, plùs desideratur, duobus stimulis cupiditatum, amoris & cognitionis: dum & nihil occurrit, quod minùs placeat, & plùs putatur esse quod placeat, quod non iudex oculus explorat, sed animus amator exoptat. Itaq; sancta virgo, ne diutiùs alerentur potiendæ spe cupiditatis, integritatem pudoris professa, sic restinxit improborum faces, vt non iam amaretur, sed proderetur. Ecce persecutio. Puella fugere nescia, certè pauida, ne incideret in insidiatores pudoris, animum ad virtutem parauit tam religiosa, vt mortem non timeret: tam pudica, vt expectaret. Venit coronæ dies. Maxima omnium expectatio. Producitur puella, duplex professa certamen, & castitatis, & religionis. Sed vbi viderunt constantiam professionis, metum pudoris, paratam ad cruciatus, erubescentem ad adspectus: excogitare cœperunt, quemadmodùm specie castitatis religionem tollerent, vt cùm id abstulissent, quod erat ampliùs, etiam id eriperent, quod reliquerant. Aut sacrificare virginem, aut lupanari prostitui iubent. Quomodo deos suos colunt, qui sic vindicant? aut quemadmodùm ipsi viuunt, qui ita iudicant? Hîc puella, non quòd de religione ambigeret, sed de pudore trepidaret, ipsa secum: Quid agimus? Hodiè aut martyr, aut virgo. altera nobis inuidetur corona. Sed nec virginis nomen agnoscitur, vbi virginitatis author negatur. Nam quemadmodùm virgo, si meretricem colas? quemadmodùm virgo, si adulteros diligas? quemadmodùm virgo, si amorem petas? Tolerabilius est enim, mentem virginem, quàm carnem, habere. Vtrunque bonum, si liceat: si non liceat, saltem non homini castæ, sed Deo simus. Et Rahab meretrix fuit: sed postquàm Deo credidit, salutem inuenit. Et Iudith se, vt adultero placeret, ornauit: quæ tamen quia hoc religione, non amore, faciebat, nemo eam adulteram iudicauit. Benè successit exemplum. Nam si illa, quæ se commisit religioni, & pudorem seruauit, & patriam: fortassis & nos seruando religionem, seruabimus etiam castitatem. Quòd si Iudith pudicitiam religioni præferre voluisset, perdita patria, etiam pudicitiam perdidisset. Itaque talibus informata exemplis, simul animo tenens verba Domini, quibus ait: Quicunque perdiderit animam suam propter me, inueniet eam: fleuit, tacuit, ne eam vel loquentem adulter audiret: nec pudoris elegit iniuriam, sed Christi recusauit. Existimate, vtrùm adulterare potuerit corpus, quæ nec vocem adulterauit. Iamdudùm verecundatur oratio mea, & quasi audire gestorum seriem criminosam atque explanare formidat.

28 APRIL. *al. vsus.

Professio virginitatis iam olim.

Certamen duplex, castitatis & religionis.

Meretricẽ, Venerem dicit. 32. q 5 cap. tolerabilius. Lib. 4 sent. dist. 33 § melior & Iuo p 7 c 137.

Iof 2. & 6. Iudit. 10

Matth 10.

II. CLAVDITE aurem virgines: ducitur puella Dei ad lupanar: sed aperite aurem virgines Dei: Christi virgo prostitui potest, adulterari non potest. Vbicunque Dei virgo est, Dei templum est: nec lupanaria infamant castitatẽ, sed castitas etiam loci abolet infamiam. Ingens petulantium concursus ad fornicem. Discite martyrum miracula sanctæ virgines, dediscite locorum vocabula. Clauditur intùs columba, strepunt accipitres foris: certant singuli, quis prædam primus inuadat. At illa manibus ad cœlum leuatis, quasi ad domum veniisset orationis, non ad libidinis diuersorium: Christe, inquit, qui domuisti virgini feros leones, potes etiam domare hominum feras mentes. Chaldæis rorauit ignis, Iudæis se vnda suspendit, misericordia tua, non natura sua: Susanna ad supplicium genu fixit, & de adulteris triumphauit: aruit dextera, quæ templi tui dona violabat. Nunc templum ipsum attrectatur tuum: ne patiaris incestum sacrilegij, qui non passus es furtum. Benedicatur & nunc nomen tuum, vt quæ ad adulterium veni, virgo discedam. Vix compleuerat precem, & ecce vir militis specie terribilis irrupit. Quemadmodùm eum virgo vt vidit, tremuit, cui populus tremens cessit? Sed non illa immemor lectionis: Et Daniel, inquit, supplicium Susannæ spectaturus aduenerat, & quam populus damnauit, vnus absoluit. Potest & in hoc lupi habitu ouis latere. Habet & Christus milites suos, qui etiam legiones habet. Aut fortasse percussor intrauit. ne vereare anima: talis solet martyres facere. O virgo, fides tua te saluam fecit. Cui miles: Ne, quæso, paueas soror. Frater huc veni, saluare animam, non perdere. Serua me, vt ipsa seruaris. Quasi adulter ingressus, si vis, martyr egrediar. Vestimenta mutemus: conueniunt mihi tua, & mea tibi, sed vtraque Christo. Tua vestis me verè militem faciet, mea te virginem. Benè tu vestieris, ego meliùs exuar, vt me persecutor agnoscat. Sume habitum, qui abscondat fœminam: trade, qui consecret martyrem. Induere chlamydem, quæ occultet membra virginis, seruet pudorem. Sume pileum, quod tegat crines, abscondat ora. Solent erubescere, qui lupanar intrauerint. Sanè cũ egressa fueris, ne respicias retrò, memor vxoris Loth, quæ naturam suam, quia impudicos licet castis oculis respexit, amisit. Nec vereare, ne quid pereat sacrificio. Ego pro te hostiam Deo reddo, tu pro me militem Christo. Habes bonam militiam castitatis, quæ stipendijs militat sempiternis: loricam iustitiæ, quæ spirituali munimine corpus includat: scutum fidei, quo vulnus repellas: galeam salutis. Ibi enim est præsidium nostræ salutis, vbi Christus. Quoniam mulieris caput vir, virginis Christus.

Adducitur lupanari sancta virgo.

Teclã dicit. Dan 3. Ioſua 5. Dan 13.

Ibidem.

Vide egregij militis exemplum.

Gen 19.

Epheſ 5.

III. ET inter hæc verba chlamydem exuit: suspectus tamen adhuc habitus & persecutoris & adulteri. Virgo cruicem, chlamydem miles offerre. Quæ pompa illa, quæ gratia, cùm in lupanari de martyrio certarent? Addantur personæ, milites & virgo, hoc est, dissimiles inter se natura, sed Dei miseratione consimiles, vt compleatur oraculum:

Vide certamen pietatis.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Esa 65. Tunc lupi & agni pascentur simul. Ecce agna & lupus non solùm pascuntur simul, sed etiam immolantur. Quid plura? Mutato habitu, euolat puella de laqueo, iam non suis alis, vt potè quæ spiritalibus ferebatur: & (quod nulla vnquàm viderunt secula) egreditur de lupari virgo, sed Christi. At illi, qui videbant oculis & non videbant corde, ceu raptores ad agnam, lupi fremere ad prædam. Vnus, qui erat immodestior, introiuit: sed vbi hausit oculis rei textum: Quid hoc, inquit, est? Puella ingressa est, vir videtur. Ecce non fabulosum illud, cerua pro virgine: sed quod verum

Ioan. 2. est, miles ex virgine. At etiam audieram, & non credideram, quòd aquam Christus in vina conuertit. Iam mutare cœpit & sexus. Recedamus hinc, dum adhuc qui fuimus, sumus. Nunquid & ipse mutatus sum, qui aliud cerno, quàm credo? Ad lupanar veni, cerno vadimonium: & tamen mutatus egrediar: pudicus exibo, qui adulter intraui. Indicio rei, quia debebatur tanto corona victori, damnatus est pro virgine, qui pro virgine comprehensus est. Ita de lupanari non solùm virgo, sed & martyres exierunt. Fertur puella ad locũ supplicij cucurrisse, certâsse ambos de nece, cùm il-

Certant inter se de nece virgo & miles. le diceret: Ego sum iussus occidi: te absoluit sententia, quando me tenuit. At illa clamare: Non ego te mortis vadem elegi, sed prædem pudoris optaui. Si pudor quæritur, manet nexus: si sanguis exposcitur, fideiussorem non desidero: habeo vnde dissoluam. In me lata est ista sententia, quæ pro me lata est. Certè si pecuniæ te fideiussorem dedissem, & absente me iudex tuum censum fœneratori adiudicâsset, eadem me sententia conuenires, meo patrimonio solue-

audet excludere? Si moram feci, quis audet absoluere? Plus legibus debeo, rea non solùm fugæ meæ, sed etiam cædis alienæ. Sufficiunt membra morti, quæ non sufficiebant iniuriæ. Est in virgine vulneri locus, qui non erat contumeliæ. Ego opprobrium declinaui, non martyrium tibi cessi. Vestem, non professionem, mutaui. Quòd si mihi præripis mortem, non redemisti me, sed circumuenisti. Caue quæso contendas, caue contradicere audeas. Noli eripere beneficium, quod dedisti. Dum mihi hanc sententiam negas, illam restituis superiorem. Sententia enim, sententia posteriore mutatur. Si posterior me non tenet, tenet superior. Possumus vterque satisfacere sententiæ, si me priùs patiaris occidi. In te non habent aliam, quam exerceant, pœnam: in virgine obnoxius pudor est. Itaque glorioſior eris, si videaris de adultera martyrem feciſſe, quàm de martyre adulteram reddidisse.

Damon & Pythias Pythagorici. QVID expectatis? Duo contenderunt, & ambo vicerunt: nec diuisa est corona, sed addita. Ita sancti martyres IV. inuicem sibi beneficia conferentes, altera principium martyrio dedit, alter effectum. At etiam Philosophorum gymnasia Damonem & Pythiam Pythagoreos in cœlum ferunt: quorum vnus cùm esset morti adiudicatus, commendandorum suorum tempus popoſcit. Tyrannus autem astutissimus, quòd reperiri non posse existimaret, petiuit vt sponsorem daret, qui pro se feriretur, si ipse faceret moram. Quid de duobus præclarius, nescio. vtrumque præclarum. Alter mortis vadem inuenit, alter se obtulit. Itaque dum reus moram supplicio faceret, fideiussor vultu sereno mortem non recusauit. Cùm duceretur, amicus reuertitur: ceruicem substituit, colla subiecit. Tunc admiratus Tyrannus chariorem Philosophis amicitiam, quàm vitam fuisse, petiuit, vt ipse ab his, quos damnauerat, in amicitiam reciperetur. Tanta virtutis est gratia, vt & tyrannum inclinaret. Digna laude, sed minora nostris. Nam illic ambo viri; hîc vna virgo, quæ primò etiam sexum vinceret. Illi amici, isti incogniti. Illi tyranno vni se obtulerunt, isti pluribus, hoc etiam crudelioribus, quòd ille pepercit, isti occiderunt. Inter illos in vno obnoxia necessitas, in his amborum voluntas libera. Hoc quoque isti prudentiores, quòd illis studij sui finis, amicitiæ gratia: istis, corona martyrij. Illi enim certauerunt hominibus, isti Deo.

AN. 280. *MARTYRIVM S. PAPHNVTII ANACHORETÆ, ET QVINGENTORVM QVADRAGINTASEX, QVI VNA CVM ILLO martyrium passi sunt: Ex Simeone Metaphraste.*

28. APRIL. EVIT, Imperatore Diocletiano, Arianus quidam Præses, qui per totam Ægyptum Christianos homines I. inquirebat, vt cogeret illos dijs sacrificare. Veniebat igitur in vrbem Genteriam, quo in loco erat Anachoreta quidam in solitudine, cognomento Abbas Paphnutius, vir iustus, & in tota illa regione insignis. Is apud Præsidem ipsum ob eam causam delatus erat, quòd deos sperneret, & Imperatorum iussis aduersaretur. Arianus igitur Præses valde contra eum indignatus, duobus Centurionibus præcepit, vt beatum Paphnutium, antequàm dies illucesceret, ad se vinctum ducerent. Abbas verò Paphnutius nihil horum sci-

Angelus apparet S. Paphnutio ens, per montem ingrediebatur, illic pernoctans, vt consueuerat. Cui angelus Domini apparens: Salue, inquit, Paphnuti Christi athleta. Cui Paphnutius respondit. Saluus sis & tu, Domine. Sequere me, inquit angelus, vt coronem domum illam, quam à puero ædificâsti. Ingredere in cellulam tuam, & arma te lorica iustitiæ: & pallio sacro indutus, cælestem oblationem offeras: quoniam veni hodiè, vt te vocarem ad thalamum Domini tui, vt sine solicitudine aliqua fruaris Deo tuo. Iam enim delatus es apud Arianum Præsidem, qui præcepit ducentis militibus, vt antequàm dies crastinus illucescat, te vinctum ad tribunal ducant. Sed esto bono animo, neq; timeas: ego enim sum angelus ille, qui fui cum patribus tuis, & nunc tecum sum. Dominus autem te fortem reddet, facietq; vt talis sis, qui Arianum Præsidem confundere valeas.

Alacritas eius ad obeundum martyrium. CVM igitur angelus hæc illi dixisset, beatus Paphnutius in cellulam suam ingressus, pallio & linteo se induit, ac II. post oblationem exijt ita hilaris, vt aliquis faceret ad conuiuium pergens. Angelus verò, manu eius apprehensa, cum illo de cælestibus mysterijs colloquens, ibat. Cumq; ad Ægypti fluuium, qui Nilus nominatur, peruenissent, angelus ipse, quæ euentura illi erant, enarrauit: eoque salutato, in cœlum ascendit. Arianus autem Præses è proprio nauigio descendit, & in solio quodam sedit apud portum ipsum, vbi omnes vicinarum vrbium magistratus honoris causa eum expectabant. Sedit autem in solio illo nihil aliud curans, nisi vt beatus Paphnutius capi posset. Ob id enim ducentis militibus præceperat, vt illum comprehensum ad se ducerent. At beatus Paphnutius cùm eos anteuertisset, stetit in conspectu Ariani Præsidis, clamansq; forti animo & voce libera, dixit: Christianus ego sum. Ego, inquam,

Ingens constantia corã Præside. sum Paphnutius ille, qui à te quæritur: Ne igitur militibus tuis meî quærendi molestiam adhibeas. Tu quidem exercitum tuum habes ad Christianos homines congregandos, & ad eorum sanguinem effundendum: nos verò habemus angelos ipsos, à quibus ad cœleste illud Dei regnum adiungamur. III.

ARIANVS Præses intuens in illum, ait: Túne es ille desertor deorum atq; impius Paphnutius, qui leges contemnis, & deos iustos aspernaris? Non sum, inquit Paphnutius, à Deo alienus, neque impius, sed Deo viuo à pueritia mea seruio. Tu verò, qui multos deos obseruas, alienus es à Deo ipso. Hæc cùm Præses Arianus audiuisset, stridens dentibus suis, ita dixit: Per deos illos immortales Apollinem & Dianam, pessimis supplicijs te affligam. Ac statim iussit iusti viri manus & pedes ferreis vinculis constringi, & vnà cum alijs vinctis connumerari, inter fures & malefi-

Vincula ei injiciuntur cos collocatum. Et Præses quidem ipse in vrbem abijt: beatus verò Paphnutius paulatim incedebat propter vincula, quibus pedes ligati erant. Itaq; seipsum pedetentim promouens, secum loquebatur: Paphnuti, Paphnuti, agnosce sortem hanc, quæ tibi euenit: recordare, quemadmodùm & Iesus Dominus inter duos latrones positus fuit.

CVM

IV. CVM igitur Præses in vrbem introiuisset, statim beati Paphnutij causam inquirebat. Qui ab iniustis illis militibus exagitatus, ad tribunalis gradum ascendit, Deiq; gloriam collaudabat. Statim autem ferrea vincula è manibus ipsius & pedibus, velut quædam aqua, effluxerunt. Itaque stetit ante Arianum Præsidem, qui ad eum ita locutus est: Quisnam, Paphnuti, furor te corripuit? Quare non sacrificas istis dijs, sed pessimè tibi moriendum esse proposuisti? Cui Paphnutius: Christianorum, inquit, mors non est mors, sed vita sempiterna. Quamobrem nulli sacrifico, nisi omnipotenti Deo meo, Regi omnium sæculorum. Arianus verò Præses iussit illuc ferri clibanos, & ferrea iacula, ac sartagines oleo feruenti plenas: quibus omnibus circumdato beato illi viro Præses dixit: Paphnuti, nisi mihi obedias, his omnibus cruciandus es. Ridens autem Paphnutius: Putásne, inquit, Ariane, ista tua tormenta mihi adeò terribilia videri, vt Deum meum negare velim? Auertat semper hoc Deus. Quinimò illud tibi dico, nostras monachorum viuendi constitutiones longè plura tormenta in se continere: in multis enim exercitationibus nos tentamur. Sed noster Saluator ita nos corroborat, vt occulta satanæ bella superare possimus. Idem rursùs & nos corroborabit ad istam tuam, quæ nihil contra nos poterit, persecutionem superandam.

Vincula decidunt.

Ridet proposita tormenta.

V. TVNC Arianus dixit: Multa, Paphnuti, verba facis, quæ meo tribunali ferenda non sunt. Porrò iussit beatum Paphnutium in armamentario suspendi & lacerari. Sanctus igitur Paphnutius suspensus est, & eousquè laceratus, quoàd ipsius intestina in humum deiecta sunt, & totum corpus sanguine conspersum fuit. Ille verò cùm oculos in cœlum erexisset, Deum sic inuocauit: Domine Iesu Christe, non refugio dispensationem tuam. paratus enim sum mori pro nomine tuo: sed precor benignitatem tuam, ne permittas me priùs mori, quàm Arianum confundam, & eius manufacta simulacra. Tunc angelus Domini stetit ad dexteram sancti Paphnutij: cumq; eius intestina suscepisset, in ventrem ipsius ea coniecit, conclusitq;, & ita sanum ipsius corpus restituit, vt si nunquàm anteà tormentis laceratum fuisset. Duo verò milites Dionysius & Callimachus cùm angeli manum, intestina beati Paphnutij sic in ventrem ipsius conijcientem vidissent, repentè Domino Deo crediderunt: cumque suas militares zonas dirupissent, in conspectu Ariani Præsidis steterunt, dicentes: Et nos Christiani sumus. Illis verò Arianus: Quidnam, inquit, vidistis, vt in talem insaniam conuersi, tribunal nostrum contemnatis, & audeatis iustos Imperatoris deos abnegare? Tunc milites vna voce responderunt: Quod vidimus, non possumus tibi enarrare. scriptum est enim in literis diuinis, quibus Christiani homines vtuntur: Nolite dare sanctum canibus, neque proijcere margaritas vestras ante porcos. Ergò, inquit Arianus, me porcis similem iudicatis? Ad hæc milites dixerunt: Iustiores sunt porci & canes, quàm tu es. animal enim omne, quantumuis rationis expers sit, Dei ipsius nutui subijcitur, & tacitis vocibus eum laudat: tu verò Dominum ipsum aspernaris, & negas. His verbis Arianus valdè indignatus, iussit illos statim obtruncari. Quare extra vrbem ducti sunt: & securi percussi, martyrium suum compleuerunt, & in cœlos ipsos gloriosè ascenderunt.

Laceratur crudelissimè.

Sanatur ab angelo.

Matth. 7.

Duo milites obtruncantur.

VI. ARIANVS verò Præses surrexit è tribunali, vt iret ad prandium, iussitq; beatum Paphnutium in carcerem conijci. Milites igitur illum arreptum, in obscura quadam carceris cellula concluserunt. Crastino autem die beati Paphnutij causam Præses non inquirebat, sed publicis rebus operam dabat, cogens duces exercitûs ac Præfectos respublicas expedire. Quas cùm illi non expediuissent, iussit eos in carcerem conijci. Erant autem omnes quadraginta. Nocte verò illa, qua in eo loco concluſi sunt, viderunt inibi lucem magnam, instar Solis tempore æstiuo exorientis, ita vt totus locus illustratus fuerit. Quo viso, Magistratus illi, qui concluſi fuerant, carceris custodem ad se vocârunt, & ab eo quærentes: Quænam, inquiunt, tanta vestra fuit audacia, vt ignem in carcerem inferretis, & eum comburere conaremini, vt & qui vincti sunt, fugam arripiant, & nos periclitemur? Respondit illis Præfectus carceris: Nunquã, ô fratres, ignis hucallatus est: neque ego parùm miror. iam enim duas noctes eodem modo hic locus effulsit, ex quo tempore Christianus homo Paphnutius in obscura cellula clausus fuit: neq; omninò tenebræ in carcere fuerunt, sed lux per totam noctem apud nos effulsit, sicut sol ipse, cùm exoritur. Magistratus illi cùm hæc audiuissent, in eum locum accesserunt, vt Paphnutius incluſus fuerat, & illic stantes, ipsum pro suæ ciuitatis & totius orbis terrarum salute orantem audiuerunt. Cumq; cellulam aperuissent, intrauerunt, eumq; manus erectas velut faces quasdam accensas effulgentes habentem viderunt, circa quem multa odoris suauitas inerat.

Paphnutius in carcerem ducitur.

Lux ingens carcerem illustrat.

VII. Hoc cùm quadraginta illi Magistratus vidissent, eum adiêrunt atq; adorârunt, cum quo & totam noctem transegerunt. Cùm verò dies illuxisset, Magistratus illi Paphnutium salutârunt. Ipse verò pacem eis optans: Pax, inquit, vobis sit, filij. Sed quinam estis? Tunc illi: Præses nobis iratus est, & iussit in carcerem nos conijci rerum publicarum causa. Quibus ait sanctus Paphnutius: Etsi hodiè vobis pœna remissa fuerit, posthàc quid opùs est denuò vos negocijs ciuilibus implicari? Quamobrem audite me, & credite Deo meo: nam eius nomen confitentes, vestris iniquitatibus liberati fueritis, peccatorumq; vestrorum chirographum delebitur: cumq; cœlestis Hierosolymæ ciues effecti fueritis, scribentur vestra nomina in libro sanctorum viuentium in sæculã. Tum illi quadraginta Magistratus vna eademq; sententia responderunt: Nos toto animo Deum tuum confitemur: fortasse enim hæc, quæ accidit, carceris occasio ad æternam libertatem nos perducet. Agitè, inquit beatus Paphnutius, surgite, eamus hinc, ô filij. iam enim vestra nomina scripta sunt in libro viuentium.

Credunt 40 Magistratꝰ in Christũ.

VIII. EXIIT igitur è carcere beatus Paphnutius, ab Ariano Præside requisitus, quem & Magistratus illi sequebantur. Cumq; ad tribunal venisset: O tribunal, inquit, tribunal, ego contra te veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Hæc illum dicentem milites Præsidis circumdederunt. Beatus autem Paphnutius statim ita ex oculis eorum euanuit, vt non ampliùs videretur. Porrò quadraginta illi Magistratus statim ad tribunal ascenderunt, clamantes, se Christianos esse. Arianus verò Præses cùm illos inspexisset, indignatus: Quidnam, inquit, vobis accidit, aut quidnam habetis? Nunquid ægrè tuliſtis, quòd vos spreuerim, ob idq; de vestra vita desperâstis? Magistratus autem illi vna voce dixerunt: Nos tuis fabulis mentem non adhibemus, sed cælestem spem nobis proposuimus, & breuia & caduca hæc dereliquimus, vt sempiterna illa bona recipiamus. Idq; scias, verè nos de omnibus nostris facultatibus consultò tibi concessisse. Itaq; redituum & nostrarum omnium possessionum potestatem habes. Vxores verò & filij nostri, si placet, nos sequantur.

IX. QVÆNAM ista vestra insania est, inquit Arianus? Vt video, non aliundè, nisi à deorum desertore Paphnutio, & magicis eius veneficijs hoc proficiscitur. Illi autem: Obmutescat lingua ista tua, quoniam contra sanctum Dei virum maledicta protulisti. Hæc cùm Præses Arianus audiuisset, ita indignatus est, vt statim iusserit illos in supplicium agi: qui tormenta diuini amoris causa sustinuerunt. Eos enim nefarij ministri cùm in desertum locum abduxissent, & foueas effodissent, easque igne impleuissent, beatos ipsos viros illic combusserunt. Stabat autem S. Paphnutius supra singulos rogos, sanctorum virorum animas quasi proprijs manibus excepturus. Combusti autem sunt quadraginta illi Magistratus, & vno eodemq; die martyrium eorum perfectum fuit, qui sempiternum brauium receperunt.

Igni comburuntur.

X. BEATVS verò Paphnutius cùm per vrbem ambularet, vidit ianuam cuiusdam ditissimi hominis patefactam. Erat autem viro illi nomen Nestorius. Accessit igitur, & mulieri, quæ ianuam custodiebat: Da, inquit, mihi, filia paulùm aquæ, vt bibam. Cui ancilla dixit: Ingredere Pater. Nouerat n. eum virũ, quoniam propter multa egregia illius facta inter Anachoretas celebrabatur, & eius vita valdè laudabatur. Cùm igitur eius adspectum vidisset, libentissimè illum accepit: cumq; ad heram suam accessisset: Egredere, inquit, celeriter, vt beatum Paphnutium videas, per

quem multa signa facta sunt sub Ariano Præside. Illa statim cucurrit,& ad domûs suæ atrium venit,viditq; beatum Paphnutium stantem, vt angelum Dei, eumq; adorans, ait: Verè tota vita mea non tanti est, vt tua præsentia digna sit: magni certè fecit me Deus meus,quòd hoc tectum tuo ingressa dignatus fuerit. Cumq; illum manu apprehendisset,in propriam domum introduxit,& in sede argentea collocabat. Ridens autem beatus ille vir: Quorsùm,inquit,multum istud aurum,quod video,tam impressum,quàm rude? Vana & inani spe vos iactatis. Audi me igitur filia,& elige tibi vitam angelicam,& immortalium bonorum conciliatricem institutionem.

S. Paphnutius contemnit mundi opes.

CVM hæc audiuisset eius mulieris filia,quæ intra cubiculum erat, statim exijt preciosam vestem ferens. Beatus igitur Paphnutius humi sedit,& duæ illæ mulieres ad pedes ipsius sederunt. Quibus dixit beatus Paphnutius: Derelinquite istas inanes diuitias, quoniam rubigo aurum corrumpet,& tineæ vestes istas absumẽt,pulchraq; formæ species in sepulcris ipsis vertetur in deformitatem: sola Dei gloria & regnum ipsius in æternum permanet. Cùm adhuc beatus Paphnutius hæc ad Dei seruas loqueretur,eius mulieris vir Nestorius domum venit. Præcurrẽs igitur mulier, occurrit viro,vt ei de sancto illo homine significaret. Nestorius verò vxorem anteuertens: Quare,inquit,tali bono dignus factus non fui, vt vnà cum collegis meis comburerer, qui ob hanc causam æternam vitam sunt assecuti? Vtinàm inuenissem iustum illum virum Paphnutium,& in domum nostram duxissem,qui pro nobis Deum oraret,vt ab eo vocaremur, & glorioso ipsius regno digni efficeremur. XI.

TVNC ei vxor: Celerrimè votis tuis satisfactum est. Ingredere domum,& vide sanctum Paphnutium omni virtute ornatum. Cùm igitur introiuisset,& sanctum virum inuenisset, eum adorauit. Cui beatus Paphnutius: Surge, inquit, Iesus enim Christus Dominus meus mihi præcepit,vt ad vos diuerterem: namq; habet vos pro vasis necessariis paratos. Nunc autem ne sitis negligentes. Surgite,eamus,& confiteamini Dominum nostrum Iesum Christum coram Ariano Præside: non enim semper tale certamen proponitur,neq; brauia vbiq; sunt. Eamus,inquam,eamus, ô filij,vt celerrimè coronas accipiamus. Beatus igitur Paphnutius cùm surrexisset,præibat: ipsi verò eum sequebantur. Cumq; Nestorij vxor è domo exijsset,sic orauit: Domine Iesu Christe,en vt ianuam ipsam patentem reliqui,neque illam clausi: & tu ergò,Domine,portas cœli mihi patefacias. Beatus igitur Paphnutius illis præcurrens,& ante tribunal consistens: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursùs veni. Tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. XII.

Nestorium & ducit ad martyrium.

ARIANVS tunc quandam causam iudicabat: qui se conuertens,voluit sanctum Paphnutium proprijs manibus detinere: sed angelus Domini subitò ipsum ab eo arripuit. Nestorius autem,& vxor illius,& filia,sublimi voce & libera oratione se Christianos esse professi sunt. Arianus cùm Nestorium vidisset,intuens in eum: Itáne,inquit,& tu, Nestori, ab eodem insaniæ fonte potum sumpsisti? An nescis,latrones & sacrilegos in hoc meo tribunali condemnari? Adora igitur iustos Imperatorum deos,& redi domum tuam honoratus cum vxore tua & filia. Tum Nestorius respondit: Ne sis tu de his rebus solicitus: non enim talis sum, vt ventre alliciar, vel patris tui diaboli illecebris decipiar,vel iniquitatis ipsius,quæ mater tua est,assentationibus circũueniar. Conuersus Arianus ad puellã: Quodnam,inquit,est nomen tuum? Illa dixit: Stephana ego vocor. Sacrifica,inquit Præses,dijs Stephana,& à me multos honores percipies. Tunc illa respondit: Nunquàm prophanis dijs tuis & impuris dæmonibus sacrificabo: sed corpus meum hostiam viuentem,cælestiq; Deo meo gratam offero. Hæc cùm audiisset Arianus,iussit illam in armamentario in conspectu parentum suspendi. XIII.

ABREPTA igitur à carnificibus puella,suspensa lacerabatur. Erat autem annos decem & octo nata,forma valdè bona. Milites igitur eius latera discerpserunt. Itaq; totum ipsius corpus sanguine commiscebatur. Ad cuius sinistram partem mater ipsa stans, & animum addens,dicebat: Sustine,filia,adhuc paululùm,& brauium tuum recipies. Scis quemadmodùm dotem tibi præparaueram,quantam nemo in ciuitate nostra adhuc dedit, cùm vellem primo ciuitatis nostræ viro vxorem te collocare. Nunc verò,filia mea,sempiternam & veram hæreditatem percipias. tuus enim sponsus immortalis,est Iesus Christus,ad quem nunc abis in cælestem illum thalamum. Hæc cùm mater diceret,etiam pater similiter illam his vocibus hortabatur: Esto fortis, ô filia. hodiè enim cognoui me Deo dignum factum: itaq; gaudeo & exulto,quòd te Deo ipsi donum præmitto. Cùm adhuc parentes illius hæc dicerent,milites,qui eam lacerabant, ad eius hepar lacerandum iam deuenerant: ac statim puella spiritum Deo tradidit: quam parentes proprijs manibus in monumento deposuerunt. Deinde ante Arianum stantes,deos ipsius contumeliosè appellare cœperunt. Iratus igitur Præses,iussit illos statim obtruncari. Suum itaq; martyrium in Christo & ipsi compleuerunt,& gloriosè in cœlum profecti sunt. XIV.

Stephana dire cruciatur.

Mater eam egregiè cõfirmat.

Item pater.

Stephana animam Deo reddit

Nestorius cum vxore perimitur.

BEATVS verò Paphnutius ibat per totam ciuitatem,quærens qui ad brauium ire vellent: noctes autem in diuinis precibus transigebat. Cumque exijsset ab vrbe,inuenit sexdecim pueros ad gymnasium euntes,illorum Senatorum filios,qui martyrium sustinuerunt. Beatus igitur Paphnutius,cùm ante illos stetisset,cosq; salutâsset: Miror,inquit, filij,quòd velitis à vestris parentibus abalienari,qui Christi regnum sibi delegerunt,& in cœlis regnant,nuncq; in illa sanctorum Dei metropoli cum angelis eius se oblectant. Obedite igitur mihi, ô filij, & credite Deo meo,in quem & parentes vestri crediderunt, ac me sequentes, veniatis ad Arianum Præsidem, & confiteamini Iesum Regem sæculorum,& vno animo eatis ad cœlos ad illum veritatis magistrum,& vera disciplina eruditamini. Statim puerorum mens verbis beati Paphnutij confirmata est. Itaque simul Deo crediderunt, dicentes: Eamus,eamus,Pater Paphnuti: nihil impedimento sit nostræ alacritati. iam enim à mundo hoc alienati sumus, & corda nostra in cœlis ipsis versantur, vbi est & domus parentum nostrorum. Beatus igitur Paphnutius ante illos currebat, velut aliquis pastor gregem suum ducens: cumq; ad tribunal veniisset,clamans voce magna: Tribunal,inquit,tribunal,contra te denuò veni. Ariane Tyranne,tu cum Apolline tuo,& ego cum Domino meo Iesu Christo. Arianus autem iussit milites gladios educere, & beatum Paphnutium circundare: sed subitò ille à Spiritu sancto ereptus fuit. XV.

16 pueri credũt in Christum.

ID cùm sexdecim pueri vidissent,ascenderunt ad tribunal,vociferantes: Christiani nos sumus: en vt liberè hoc dicimus. Quibus Arianus: Vbinàm sunt parentes vestri? An, vt infantes,vos petulantes estis? Habemus,inquiunt pueri, ætatem ad respondendum tibi valdè idoneam. Nos sumus illorum filij, qui martyres fuerunt, & nunc apud Deum sunt. Sacrificate,inquit Præses,ne corpora vestra sub tormentis dispereant. Respondentes autem pueri,dixerunt: Crucia nos quibusuis tormentis: non enim sacrificamus. Arianus verò cùm in illos intuens,quendam vidisset alijs natu minorem, annum ferè decimumtertium agentem: Quidnam, inquit, ô fili,tibi proderit,si morte pessima sublatus fueris? Quin potiùs audi me,fili mi,vt apud nos sis, & plurimas pecunias tibi largiar, scribamq; ad Imperatores,qui honore te decorabunt, modò iustis dijs Apollini & Dianæ sacrifices, de quibus & diuina Imperatoris maiestas scripsit, quòd hi sunt dei viui. Tunc puer: Et vbinàm est Imperatoris edictum,in quo de ipsis dijs ita scriptum fuit? Tunc Arianus iussit edictum proferri. Quod cùm sacerdotes sumpsissent,ipsum adorârunt. Similiter & Præses assurrexit,& edictum amplexatus est,pueroq; dedit. Illud cùm puer accepisset ac legisset,inuenit septuaginta deos in illo scriptos,de quibus Diocletianus scripserat,vt adoratio & libamen eis offerretur. Iussit autem Arianus ignem ad aram accendi: cumq; thus accepisset tam ipse,quàm reliqui homines,in ignem coniecerunt. At puer pro thure ipso Imperatoris edictum in ignem coniecit, dixitq; : Vnus est Deus Pater Domini nostri Iesu Christi: qui verò in edicto Imperatoris tanquàm dij scripti sunt,igne redarguentur. XVI.

Liberè eum cõfitentur.

70. dij Diocletiani.

SACER-

XVII. SACERDOTES autem cùm suorum idolorum libellum comburi vidissent, vellebant crines è capitibus suis: & in furorem conuersi, gladijs se lacerabant. Arianus ea re indignatus, iussit puerum in aram tolli, & viuentem comburi. Illum igitur abreptum milites in mediam ardentis ignis flammam iniecerunt. Æquales verò pueri alta voce sic eum rogabant: Frater & consors nostrorum certaminum, memento nostrî apud altissimum Deum: nam propter tuam prudentiam primitiæ Deo ipsi & sacrificium tu ante nos oblatus es. Itaq; & Præses animi tui fortitudinem, & ipsi Græci prudentiam tuam obstupuerunt. Hæc cùm illi dicerent, puer spiritum suum in medio igne Deo reddidit. At Præses maximè indignabatur, quòd Imperatoris edictum combustum fuerat: quamobrem cùm reliquorum puerorum nomina denotâsset, iussit illos iaculis transfigi. Statim igitur milites extra vrbem illos circumdederunt, & quindecim pueros illo die iaculis transfixerunt: perfectumque fuit illorum martyrium, & immortale Dei regnum ipsi etiam possederunt.

Puer 11. anorum fit martyr.

15 pueri martyres.

XIIX. AT sanctus Paphnutius circumibat, vt pastor aliquis inquirens oues in deserto errantes. Cumq; ab vrbe exijsset, & vsq; ad fluuij portum venisset, vidit homines apud portum octogintaquatuor numero, qui erant piscatores. Accessit igitur ad illos beatus Paphnutius. Homines verò illi inter se dicebant: Verè hic est Paphnutius, anachoreta ille insignis: ac statim subligaculis se induentes, obuiam valdè celeriter illi processerunt, quem & inclinatis capitibus adorârunt. Beatus verò Paphnutius illis benedicens. Saluete, inquit, filij, nunc deligo vnumquemque vestrûm, quoàd sanctam ciuitatem habitauero, hoc est, domum Patris nostri, qui in cælis est, & tabernaculum eorum, qui sunt fratres mei in Christo. Quarè autem ita ociosè per totum diem hîc cessatis? Quarè & vos non iuistis ad opus faciendum in vinea Domini mei? Quarè ita segnes estis, certamine ipso & brauio proposito? Obedite mihi & credite Domino meo Iesu Christo Regi seculorum, & Christianorum Saluatori. Confiteamini eius nomen vnius horæ spatio, & ipse vobis æternam vitam largietur, facietque, vt ante vos veniant angeli lucis, & veros athletas effectos, in regionem viuorum eum gaudio perducant.

XIX. CVM igitur illi hæc à beato Paphnutio audiuissent, repleti Spiritu sancto, statim Deo crediderunt, & ad vrbem celeriter peruenerunt. Erant autem omnes, vt diximus, octogintaquatuor numero, Ariani Præsidis piscatores, qui cibos mensæ ipsius parabant. Beatus verò Paphnutius ante illos currens, ascendit ad tribunal, & clamans: Tribunal, inquit, tribunal, contra te rursùs veni. O Ariane, tu cum Apolline tuo, & ego cum Domino meo Iesu Christo. Arianus autem Præses iussit militibus Paphnutium circumdare. Quem cùm illi comprehendissent, ligauerunt. Illi autem octogintaquatuor viri ascenderunt ad tribunal, velut leones in querceto exultantes, ac liberè clamabant: Christiani sumus & nos. Arianus Præses ei dixit: Quis vos decepit, vt pessimè moriamini? Tunc illi vna voce responderunt: Concordi animo huc venimus, vt te confundere possimus. Arianus Præses: O sceleratissimi, inquit, homines, honorificè vobiscum me gero, ob idq; me contemnitis? Quod cùm dixisset, iussit illos flagellis cædi. Ipsi verò octogintaquatuor homines eodem animo irruentes, euerterunt solium Præsidis. Itaq; milites strictis ensibus illos percusserunt: & Præses eos iussit in supplicium agi. Statimq; iniusti illi milites in desertum locum ductos securi percusserunt: atq; ita illorum martyrium completum fuit: qui & ipsi coronam immortalitatis receperunt in Christo Iesu Domino nostro, Amen.

84 piscatores credunt

Capite plectuntur.

XX. POST hæc Arianus cùm beatum Paphnutium ad se accersiri iussisset: Desertor, inquit, deorum & venefice, faciam vt omnes, qui hîc præsentes sunt, cognoscant Iesum Christum, quem appellas, talem non esse, qui liberet te de manibus meis. Statimq; iussit Paphnutium in rotam ferream extolli. Rota verò illa talis constructa erat, qualis serra fabri esse solet, à parte superiore gladij aciem, inferiore autem serræ cuspidem habens. Qua rota cùm valdè beatus Paphnutius laceraretur, in quatuor partes discerptus est. Arianus autem cùm hoc vidisset, vocem extulit ac dixit: Vbi nunc est Iesus ille Paphnutij Deus? Quarè non venit, vt ipsum è manibus meis liberaret? Cognoscite saltē nunc, non esse alium Deum, nisi Apollinem, Iouem, Dianam & Palladem. Hi sunt dei viui, qui nostro Imperatori maiestatem imperandi contulerunt. Iussitq; impius ille Præses beati Paphnutij corpus supra fastigium templi, quod est in illa vrbe, poni, futurum sperans, vt volucres cœli venirent, & ipsius carnes deuorarent. Fecerunt igitur milites, quod iussi fuerant. Arianus verò surrexit è tribunali, & in prætorium suum abijt: erat enim hora prandij.

Immane S. Paphnutij supplicium

XXI. AT beati Paphnutij corpus iacebat in templi fastigio, neq; auis aliqua illuc ad Paphnutium aduolabat. Angelus enim Domini corpus sancti viri contexerat. Et ecce Dominus ipse descendit cum Archangelis, habens à dextra Michaëlem, & à sinistra Gabrielem, qui corpus eius conglutinauit atque instaurauit, dicens: Manu mea primum illum hominem formaui, eadem illa manus instaurat te nunc electum meum. Cumque hæc Saluator dixisset, in eum insufflauit, & anima in eius corpus redijt: quem virum Saluator ipse spiritu fortitudinis repleuit, & postquàm eum amplexatus fuisset: Vade, inquit, & impudentem Præsidem redargue, qui nomen meum conuiciatur. Cùm hæc dixisset, in cœlos ascendit, & iustum illum virum lucida quadam nube circumdatum, è templi fastigio in terram demisit. Abijt igitur beatus Paphnutius indutus nube, tanquàm vestimento, & Arianum quæsiuit: quem inuenit in platea sceleratos quosdam homines iudicantem: cumq; ante illum repentè stetisset, clamans: Ego, inquit, sum Paphnutius, à te discerptus. Quare conuiciaris nomen Dei mei, & contumeliosè appellas eum, qui cuncta creauit? En vt Dominus meus Iesus Christus me in priorem formam restituit ac misit, vt arguam te insipientiæ tuæ, & ijs, qui hîc sunt, persuadeam, vt te mortalem agnoscant, & mortuis simulacris seruientem.

Christus corpus eius instaurat.

XXII. EVSEBIVS Præfectus, cùm beatum Paphnutium à mortuis excitatum vidisset, credidit Domino Iesu cum militibus suis: quos cùm recensuisset, inuenit quadringentos. Eis verò dixit: Fratres, mecum sentite, & mihi obedite: Christum confiteamini, vt sitis eius milites, qui Paphnutio denuò vitam dedit, eumq; misit ad redarguendum Arianum, quòd circa idolorum superstitionem multùm erret: idq; fecit, vt omnes ipsi credant, quòd non sit alius Deus, nisi vnus, qui in cœlis est. Curemus igitur, vt sicut ego vos recensui, ita Dominus noster Iesus Christus Rex sæculorum, nos recenseat in cœlis cum omnibus sanctis suis. Cùm hæc Eusebius Præfectus dixisset, stetit ante Arianum Præsidem, ac liberè clamans: Christianus, inquit, ego sum. Similiter & eius milites quadringenti clamauerunt vna voce: Christiani sumus & nos: en liberè loquimur. Arianus Præses tunc Eusebio dixit: Minimè in mea potestate tu es: abi ad ducē tuum, vt ille te iudicet. Cui Eusebius: Omnium, inquit, potestas tibi data est. At Arianus: Non curo Christianos vlcisci. Tunc Eusebius dixit: Confitere igitur, non esse alium Deum, nisi vnum, qui in cœlis est, & ista vestra manufacta opera nihil esse. Minimè, inquit Arianus, hoc dicam: nunquàm hoc eueniat; viui enim sunt Apollo & Diana.

Eusebius Præfectus cum militibus 400. credit.

XXIII TVNC Eusebius Præfectus, cùm manum suam puluere impleuisset, in eius faciem conijciens; Fac, inquit, opera patris tui diaboli. Arianus ea re indignatus, iussit flagellis illum verberari, & ait: Minimè, Eusebi, te celeriter interficiam, sed paulatim cruciabo, & tormētis te affligi sinam, quoàd iudicium meum à te contemptum fuisse Imper. Diocletianus audierit. Respondit Eusebius: Per imperium regni Domini mei Iesu Christi non præteribit hodiernus dies, quin ego de mensa ipsius Domini mei comedam. tu enim non poteris comedere aut bibere, nisi priùs sententiam de me tuleris. Tunc Arianus Præses iussit proprium currum ad se duci: cumq; in illum conscendisset, statim iumentorum pedes in terram defixi sunt. Cùm autem vellet è curru descendere, similiter & ipse detentus est. Ita verò, vt erat corde duro & obstinato, iussit sibi patinam afferri edulijs plenam, vt cibum sumeret. Properauit igitur eius coquus,

Eusebius flagellatur.

& cibum illi paratum attulit. Sed cùm ipse manum in patinam extendisset, ita detentus est, vt manum in os suum inferre non posset. Tunc vnus quispiam, qui Præsidi assidebat: Non amplius, inquit, Domine, in hac vrbe maneamus: ecce vt tota veneficijs Paphnutij corrupta est. Tunc Præses surrexit, & indignatus, iussit abduci Eusebium cum quadringentis militibus, & omnes viuos comburi. Illos igitur nefarij milites extra vrbem duxerunt, & cùm quatuor fossas defodissent, & igne illas repleuissent, sanctos martyres illic combusserunt. Sicque illorum martyrium completum fuit. Quorum animas cùm sancti angeli in cœlos assumpsissent, ipsi diuini martyres æternum brauium receperunt.

Cõburitur cum 400. militibus.

ARIANVS verò Præses exijt ab vrbe illo ipso die, secum ducens beatum Paphnutium, ascenditque in nauigium supra fluuium, ac iussit afferri molam, eamque in collo beati Paphnutij ligari, & in medium fluuium deijci. Beatus autem Paphnutius in fluuium deiectus, enauigauit cum mola supra fluuium: nam supra lapidem ita sedebat, quasi supra nauigium aliquod ferretur. Flauit autem ventus quidam vehemens in Ariani Præsidis nauigium: itaque circumferebatur. Ad quem beatus Paphnutius cùm propiùs accessisset: Ariane, inquit, Ariane, nauigium istud tuum ventis, nautis & gubernatoribus indiget: mihi verò nullo istorum opùs est: gubernator enim meus est Christus. Tu solitus es ante te metatores mittere, & vrbes construere: ego verò præire studeo ad parandas Domino meo Iesu Christo animas, quæ regale ipsius palatium habitare possint. Tunc qui Ariano assidebat: Ne sinamus, inquit, Domine, hominem hunc apud nos esse: veneficijs enim suis nos diruet. Porrò Arianus statim iussit, aliorum nauigiorum gubernatores cum omnibus nauigijs suis illud, in quo ipse vehebatur, ad terram appellere. Cumque beati Paphnutij acta scripsissent, quatuor militibus ipsum tradidit, vt ad Imperatorem Diocletianum ducerent, à quo Paphnutij causa decerneretur. XXIV.

Illustre miraculum.

POST aliquot verò dies milites illi ad Diocletianum Imperatorem venerunt, & Præsidis Ariani literas ei reddiderunt. Qui cùm beati Paphnutij acta legisset, quamprimùm iussit ipsum in arbore, quæ palma dicitur, crucifigi. Idque milites ipsi extrà vrbem fecerunt. Cùm verò ille crucifigeretur, Deo benedicebat, qui per sanctos suos homines tot tantaque miracula efficiat. Sic beatus Paphnutius martyrium suum confecit: qui ab hora diei secunda crucifixus vsque ad horam nonam permansit: tuncque spiritum suum emisit, & in cœlos gloriosè ascendit, æternæq; vitæ brauium recepit. Eius verò corpus milites cùm ab arbore palma, detraxissent, sub terra condiderunt, vegetimo octauo die mensis Aprilis: qui & ipsi in Deum crediderunt: cumq; beati Paphnutij corpus in tumulo composuissent, statim Diocletianum Imperatorem, priusquàm aliò iret, adierunt, & Dominum Iesum Christum confessi sunt, Diocletiani verò idola contempserunt. Quare Diocletianus indignatus, iussit illos eadem hora obtruncari. Itaq; & ipsi suum martyrium in Christi confessione compleuerunt. XXV.

S. Paphnutius crucifigitur.

Milites alij quot obtrũcantur.

QVI verò sub beato Paphnutio brauium receperunt, quingenti fuerunt & quadraginta sex tam viri, quàm mulieres, incorruptum Dei regnum possidentes in Christo Iesu Domino nostro: quoniam ipsi conuenit gloria, imperium & adoratio cum Patre & sancto Spiritu in sæcula sæculorum, Amen.

AN. 280. *MARTYRIVM SS. MAXIMI, DADÆ ET QVINTILIANI, EX SIMEONE METAPHRASTE: QVI QVIDEM IN ANNOTANDIS HAC IN historia Imperatoribus & Consulibus, incertum est, quem authorem sequatur: nisi fortasse alicuius imperiti librarij vitio nomina sunt depravatè scripta.*

28 APRIL. Martyrol. Rom. 13 Aprilis.

QVO tempore imperabant Maximus & Maximianus, homines valdè impij, Consulibus Tarquinio & Gabinio, secundo eorum Imperij anno, diaboli furor aduersùs Christianos homines erupit. Cùm igitur Consules ipsi orbem terrarum pro Consulatûs munere curarent, illoipso anno edictum ediderunt in hanc sententiam: Licet omnes vos nobis subiectos, deorum cultui deuotos esse sciamus, nihilominùs tamen cùm huius magistratûs, qui secundùm Imperatorem primum locum obtinet, curam susceperimus, omnes eos, qui nostris temporibus regiones istas incolunt, rogamus, vt circa deorum cultum atq; charitatem omni ratione ac studio paratos se præbeant. Si quis autem deprehensus fuerit Christi mentionem faciens, quacunq; in parte fuerit, is nostram iram aduersùs se concitabit. Hæc cùm populus audiuisset, magno concursu properabant omnes ea facere, quæ edicto illo continebantur. Ijdem ad diem constitutam suos Magistratus salutârunt, dominis suis gratiam & felicitatem exoptantes, quippe qui deorum cultui talem curam adhiberent. Tunc Consul Tarquinius: Quoniam, inquit, vos ita promptos inueni, faciendum iudico, vosque hortor, vt crastino die accedentes, diis ipsis sacrificium offeratis: cumq; è longinquis regionibus conueneritis, nobiscum vnà vos oblectetis. Posteà verò in suam quisq; patriam reuertetur. I.

Edictum Consulum.

POSTERO igitur die omnes venerunt, diis suis sacrificia oblaturi. Quo facto, Tarquinius Consul, vt promiserat, illos dimisit. Post hæc autem homo quidam furiosus Tarquinium adiit, eiq; dixit, tres viros esse, qui hesterno die ipsius edicto parere, & diis immolare noluerunt, quippe qui dicerent solum Deum, qui in cœlis est, à se coli. Hæc cũ audîsset Tarquinius, misit ministros suos, qui eos comprehenderent. Ministri autem illi cùm ad prædium venissent, quod appellatur Ozobia, illos inuenerunt Deum precantes: quos comprehensos & ferreis catenis ligatos, celeriter à satellitibus custoditos duxerunt. Illi igitur cùm vesperè ingressi fuissent ad Tarquinium, ei nunciârunt, comprehensos esse homines illos, qui Christianos se esse dicerent. Tum illis Tarquinius: Hoc, inquit, tempore tam repentè illos non accipiam, sed vestræ fidei vsq; ad matutinam crastini diei horam seruandos committo. Milites igitur, vt iussi fuerant, ipsos custodiêrunt. At illi per totam noctem Deum precantes, dicebant: Largire nobis, Domine Iesu Christe, tuam cælestem potentiam, quæ nobis auxilium ferat, vt possimus aduersarios nostros vincere, & pro tua benignitate dignos nos facias, qui victoriæ coronam reportemus. II.

Comprehẽduntur sancti martyres.

CVM igitur dies illuxisset, iussit Tarquinianus sanctos illos viros coram se duci. Quos cùm vidisset atq; inspexisset: Istine, inquit, sunt, qui nostra iussa contempserunt, & pro suo arbitrio Dei cultum tenẽt? Mox autem ad illos conuersus, ait: Primùm dicite vestra nomina. Cui sanctus Maximus respondit: Ego secundùm fidem nostram in Domino Iesu Christo sum Christianus vnà cum iis fratribus meis: vt verò homines me appellant, Maximus vocor. Huic Tarquinius Consul: Ita profectò respondisti, quasi clericus, non diis nostris, sed alteri cuipiam inseruiens. Ille verò alius, qui te sequitur, & nobis in eadem re aduersatur, quo nomine dicitur? Tum ille: Dadas, inquit, ego vocor, qui talis & ipse sum, qualem & frater noster se esse priùs dixit. Dein Tarquinius: Tertius autem ille quo nomine vocatur? Quintilianus, inquit ille, ego appellor, qui & ipse Christianus sum. III.

Offeruntur Consuli.

HÆC omnia Magnilianus notarius excepit, quæ, iubente Consule, recitauit. Tunc Tarquinius illis dixit: En vt in manibus nostris vita vestra nunc est. Si igitur vultis viuere, ite, & matri deorum immolate, eiusq; sacerdotes estote: illius n. sacerdos mortuus est, & ad magnum Iouem ac cælestem regem abiit, vt illi ministret. Tũc sanctus Maximus: Non te pudet, inquit, homo pessime & impudentissime, neque veteris Domini ac Dei nomen ita nominare, vt adulte- IV.

Maximi increpando libertas.

adulterum illum Iouem cæleſtem regem eſſe dicas? Scitote, ô ſtolidi homines, Chriſtum eſſe Regem illum cæleſtem, qui omnibus prouidet, & omnia in manu ſua continet. Hæc dicimus, vt illud cognoſcatis, quod nos pernicioſa iſta iuſſa ſeruare non poſſumus: nos enim omnibus modis cæleſti Deo ſeruimus, quippe qui eius manu formati ſumus.

V. GABINIVS Conſul, cum Dadam & Quintilianum ad ſe vocaſſet, multis inanibus verbis illos adhortabatur, ſi forte poſſet eos capere, & cum illorum pernicie ad propriam voluntatem attrahere. Tunc ſancti viri Dadas & Quintilianus ei reſponderunt: Nos aſſentimur iis, quæ à fratre noſtro Maximo dicta ſunt, eaque comprobamus: quoniam ipſe eſt Catholicæ Eccleſiæ lector, & diuinam ſcripturam bene nouit, ſcitque quid nobis facere expediat. Tu vero dæmonum inſania deceptus, ignoras quid conducibile tibi ſit. Nam ſi velles id facere, quod tibi expediret, vnum illud cæleſte lumen contemplari potuiſſes. Tunc Gabinius Conſul vna cum Tarquinio dixit: En quot modis vos adhortati ſumus: ſed imperio noſtro parere non vultis, & pergitis inſanire. Vos, inquit Maximus, inſani eſtis, qui homines recte viuentes, & ſoli Deo ſeruientes, ad dæmonum ſuperſtitionem attrahere vultis. Facite igitur quicquid vobis placuerit: nos enim à propoſito noſtro ac voluntate nullo modo abducetis. Tum Gabinius & Tarquinius Conſules inter ſe conſultabant de iis, quæ à ſanctis illis viris dicta fuerant: iuſſeruntque ſanctos martyres in carcerem reduci: qui deinde ibant de propria ſalute loquentes.

Item Dadæ & Quintiliani.

Reducuntur in carcerem.

VI. MEDIA vero nocte ſanctus Maximus legens diuinas literas, Dadam & Quintilianum multum erudiebat. Cumque dormirent, diabolum ipſum armis præcinctum & ſecum pugnantem in ſomnis viderunt. Cum vero experrecti fuiſſent, apparuit illis angelus, dicens: Nolite timere. Deus enim ilie, cui voſipſos tradidiſtis, vos ſuſtentat, neque à vobis longe abeſt. Hac oratione illi viri ſancti corroborati, vſque ad matutinum tempus Deum ipſum collaudabant. Conſules vero tunc illos duci, & coram ſiſti iuſſerunt. Quod cum miniſtri feciſſent, Gabinius Conſul dixit: Et in cõſpectu noſtro ſtatis: nunc igitur vos hortamur, vt euntes diis immoletis: non enim tenues aut mediocres honores à nobis percipietis. At ſi nobis parere non vultis, mortem vobiſipſis adſciſcetis: quoniam noſtri dij hac nocte nobis dormientibus hoc dixerunt. Et nobis, inquiunt ſancti martyres, Dominus Deus noſter nobis dormientibus dignatus eſt hoc reuelare, vt pro nomine ipſius omnes cruciatus ſuſtinere velimus. Tunc Tarquinius Gabinio dixit: Homines iſti niſi tradantur ſuppliciis, nullo modo eis perſuadere poterimus. Huic Gabinius reſpondit: Cum ipſi hoc velint & confirment, eius rei culpam ſibi adſcribant.

A angelo corroborantur.

VII. ITAQVE iuſſerunt miniſtris, vt eos exuerent. Quibus exutis, Gabinius miniſtris præcepit, vt illos illigatos nudos in terram extenderent, & flagellis verberarent. Id cum miniſtri audiuiſſent, celeriter fecerunt quod iuſſi ſunt. Tarquinius vero miniſtris præcepit, vt eos interrogarent, an Cõſulibus parere vellent, & diis immolare: quod ſi facere noluiſſent, alia ſupplicia paranda eſſe nunciarent, ita vt acerbiſſimis tormentis afflicti, de vita diſcederent. Cum igitur ſancti martyres à miniſtris interrogati fuiſſent, tanquam vno ore loquentes dixerunt: Nos à Deo ipſo roborati, veſtra tormenta contemnimus, neque iſtis iniquis iuſſis aſſentimur, vt dæmonibus ſacrificemus. Miniſtri vero cum hæc ab illis audiuiſſent, Conſulibus ea retulerunt. Tarquinius autem dixit: Si nobis obtemperare iſti nolunt, eos in carcerem coniicite, quoniam prandij hora nunc eſt. Cum vero ſeptima hora tranſiſſet, iuſſerunt ſanctos illos viros ante tribunal ſiſti. Qui cum præſto eſſent, Gabinius Conſul, Num, inquit, Maxime, aliquid recte deliberaſti, vt diis ſacrifices? Reſpondit S. Maximus: Minime nos tale conſilium ſuſcepimus. nam, ſicut & antea tibi diximus, neminem alium nos adoramus, niſi Dominum noſtrum IESVM Chriſtum, cum Patre & ſancto Spiritu. Tunc Gabinius iratus, ſanctis martyribus dixit: Niſi recte ſapere vultis, & diis ipſis ſacrificare, vos perdam, & in loca quædam deſerta mitti, & illic veſtra capita ſtatim abſcindi iubebo. Hæc cum ſancti martyres audiuiſſent: Obteſtamur, inquiunt, te, vt facias, quod de nobis conſtituiſti. Tunc Conſules ipſi iuſſerunt in propria loca eos abduci, & illic obtruncari. Itaque ſancti martyres ſententiam de ſe latam accipientes, Dei gloriam ita collaudabant: Domine IESV Chriſte, qui liberaſti nos ab hoc præſenti & peſſimo ſeculo, dignare nos, quæſumus, tua illa cæleſti requie, vt & nos poſſimus incorruptum & cæleſte regnum tuum poſſidere, qui benedictus es in ſecula, Amen.

Flagellis cæduntur.

VIII. CVM autem peruiſſent ſancti martyres in eum locum, cui nomen eſt Ozobia, & Chriſti ſigno corpora ſignauiſſent, & ſancto Spiritu firmati eſſent, à carnifice ſecuri percuſſi ſunt, quemadmodum à Conſulibus decretum fuerat. Itaque Deo illi, cui crediderant, ſancti martyres animas ſuas reddiderunt. Paſſi ſunt autem, Maximus, Dadas & Quintilianus, 28. die menſis Aprilis, imperantibus Maximo & Maximiano, Tarquinio & Gabinio Conſulibus: in nobis autem regnante Domino noſtro IESV Chriſto, cui gloria eſt & imperium in ſecula ſeculorum, Amen.

Signant ſe cruce, & cæduntur ſecuti.

De SS. Agapio & Secundino Epiſcopis quare 30. Aprilis.

VITA SANCTISSIMI PATRIS HVGONIS ABBATIS CLVNIACENSIS AB HILDEBERTO CENOMANENSI EPISCOPO CONSCRIPTA, MS. Ex Bibliotheca Cluniacenſi.

AN. 1060.

I. PROLOG. DEI gratia venerabili atque Reuerendiſſimo Abbati Pontio Hildebertus profeſſione ſacerdos, vita peccator, ſpem adipiſci communem. Congruum humanis actionibus exitum pollicetur, nihil ſupra vires profiteri, quas profecto quiſquis attendere negligit, aut in vitium labitur, aut omnino deficiens, triſtis & confuſus audit. Hic homo incœpit ædificare, & conſummare non potuit. Quorum ego neutrum incurrere veritus ſum, dum tuæ petitionis authoritate compulſus, qualicumque ſtylo vitam B. Hugonis memoriæ commendare diſpoſui. Cui ſane labori licet impar meum ſenſerim ingenium, malui tamen ridiculus ſcriptor, quam tibi inobediens inueniri. Speraui quod ex obedientia præmium, ruborem vero ex defectu credidi tua correctione præueniri. Quod adhuc etiam credo, poſtulo, precor, pro munere ſuſcepturus, ſi remoueas ab oculis quicquid linguas ſenſeris formidare. Officioſa res eſt, & prudenti grata ſcriptori correctio. Ea quidem mihi placet, ſed cum perſona corrigit, non turba. Sero enim reprimitur vitium, cum iam populus inſultat vitioſo. Ex hoc autem præcipue veniam confiteor poſtulandam, quod poſt amplioris litteraturæ viros, Ezelonem loquor, atque Gilonem, qui de beatiſſimo Hugone illo vigilantes ſcripſiſſe leguntur, auſus ſim pertractandam aggredi materiam, quos velut à longe ſecutus, pro homine ſimiam pinxiſſe, & finxiſſe pro amphora vrſeum inueniar. Cæterum præſumptionis huius Author eſt Pontius, acumen ingenij ſperans in me, cuius ego non ſum conſcius apud me. Lingua Pontij cauſam mouit, auctoritas egit; religio perorauit. Reſiſtere Pontio, difficile, qui ad impetrandum quadam prærogatiua gratiæ vel ſilens adiuuatur. His itaque victus, retractare conatus ſum quæ iam ſcripta legeram, non de illis tamquam de viſis aliquid atteſtari. Nemo autem miretur, cum in præſenti opere viderit additum aliquid, cum ſuppreſſam, tum immutatum, quod non appoſuerunt, quod non tacuerunt, quod aliter ſcripſerunt, qui de Hugone ſcripſerunt ante me. Addidi, fateor, ſed quod ipſe vidi, ſed quod audiui, cui teſtimonium perhibeo, & verum eſt teſtimonium meum. Sane quod omnino ſuppreſſi, ideo factum eſt, ne id quod lectum calumnias mouere poterat, auctoritati derogaret eorum, quæ ſine fidei periculo & ſcribi potuerunt & credi. Mutatum autem hoc ſolum opinor, quod Andegauenſis Comes† Gaufredus, co-

29. APRILIS. Pontius hic fuit Hugonis in cœnobio Cluniacẽſi ſucceſſor, & Hildebertus prius monachus eiuſdem monaſterij diſcipulus memorati Hugonis, poſt Cenomanenſ. Epiſc. tandẽ Archiep. Turonenſ, vt notat Quercetanus ad hãc vitam.

Ezelo qui & Hezelo fuit Canonicus

Leodienſis poſt factus monachus Cluniacenſis. † Fuit, hic Martelli filius Barbatus.

dus, cognomine Martellus, in Abbatem præsumpsisse memoratur Hugonem, cuius quia præfatis scriptoribus veridici defuere relatores, falsitatis notam incurrerunt. Quicquid itaque, prout desuper mihi datum est, exaraui; vel in manus ex tuo veniat iudicio, vel si supprimendum censuris, omnino deliteſcat. Minus tamen mihi placet approbatum producere, quam occultare vicioſum. Turpior enim iactura est, nomen amittere comparatum, quam minime comparasse. Conseruet te Dominus Deus filiis adoptionis suæ, Pater sancte. Noueris autem, quia mihi vicem rependis, si diligis me, & oras pro me.

§ Hugonis patria eiusque parentes. Dalmatius hic fuit, ex illustri Burgundionũ genere, Sinemuri Dominus, vt notat Quercetanus. Diuersum parentum studium in educatione eius

BEATVS itaque Hugo natione Eduensis, generosis parentibus illustris, prærogatiua vitæ pariter & virtutum titulis illustrior fuit. Is cum infirmitatem euasisset infantiæ, Dalmatius Pater eius vir scilicet consularis materque Aremburgis nomine, circa eruditionem pueri diuersum gerebant affectum. Deuota siquidem Deo femina, literarum studiis ideo censebat eum mancipandum, quia nondum nato promissam diuinitus asserebat Sacerdotij dignitatem. Cum enim ipsa in vtero habens puerperij labores, & periculum formidaret, Religiosus quidam sanctæque opinionis Sacerdos, ad Altare Domini Sacrificium pro ea oblaturus, accessit. Deinde sacrum celebranti mysterium, velut cuiusdam pueri species in calice apparuit, inæstimabilem præferens claritatem. Relata matri visio sacerdotis auctoritate fidem promeruit, Ideo dignum esse vt ministerio dicaretur calicis, qui promissus in calice videbatur. At [a] pater hæredem transitoriæ possessionis desiderans, secularis militiæ insignia puero destinabat. Vnde cum iam pupillares annos attigisset, eum cum coauis vrgebat equitare iuuenibus, equum flectere in gyrum, vibrare hastam, facile clypeũ circumferre, &, quod ille altius abhorrebat, spoliis instare & rapinis. Cæterum ille alij natus professioni, corporis incommoditate militem detractabat & mente. Ad arma minus habilis, indocilis ad rapinam, totus iam ad Christum & natura trahebatur & gratia. Vnde cum [b] præfati iuuenes, die quadam pauperi vaccam auferrent, tyro Christi vehementer indoluit, nulli consors in culpa, quia nulli concors in rapina. Ipse tamen recompensatione annua iacturam proximo restituens, eius querelam suppressit, repressit egestatem. Ita Dei [c] famulus & officiosam pauperi iniuriam, & damnum facit esse fructuosam. In pupillari adhuc ille constitutus ætate, morosam verbis & actu præferebat senectutem. Iam tunc inexorabiliter lasciuiam persecutus, humilitatem pudicitiæ assumpsit custodem. Iam tunc mollioris cultus & deliciarum contemptor, in illecebris illecebras ignorauit. Cum iuuenibus nihil iuueni præter ætatem fuit. Magna illi cum raptoribus discordia, super afflictos mira compassio. Verbum Dei tenaci commendabat memoriæ, frequens Ecclesiæ visitator, sed furtiuus. Timebat enim patrem suum, otio & inertiæ virtutum primitias assignantem. Eo tempore Antissiodorensis Episcopus Hugo nomine Cabilonensem quoque Consulatum strenue gubernabat. Huius causa B. Hugo eius pronepos, vix à patre proficiscẽdi Cabilonum [d] licentiam extorsit. Prælibata in hac vrbe Grammatica, quo introduceretur ad diuinarum altitudinem scripturarum, iuueni quoddam velut ostium aperuit. Ibi tandem diruptis secularibus indumentis, elegit abiectus esse in domo Dei sui, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Illud igitur Euangelicum secutus, Qui non baiulat crucem suam & sequitur me, non est me dignus, patre nesciente, qui suspiranti ad patriam, & verbis obsistebat & exemplis. Cluniacum [e] venit, B. Odiloni quo tunc temporis Abbate præfatum gloriabatur Cœnobium, quid animi gereret indicauit. Dehinc ex more Capitulum ingressus, cum in Conuentu adoptionis suæ ediscereret petitionem, quidam fratrum Spiritu sancto edoctus, O fœlicem, [f] inquit, Cluniacum, qui pretiosiorem omni thesauro thesaurum hodie suscepit. Mutata igitur cum habitu vita, monastici ordinis primos gradus deuote conscendit, obedientiam loquor & humilitatem, quæ in Christiana Religione morum obtinent principatum. His ille cęteris pręeminens sine querela tulit quicquid difficultatis assumpta gerit professio. Ac velut ad perfectionem minus sufficeret monasticarum obseruantia regularum Dei seruus addidit ad pœnam, Dominus ad coronam. Cibus enim citra legem monachi sumptus: ita ieiunium soluit, vt esuriem minime remoueret. Sacris præterea insistens vigiliis, continuata oratione noctem sæpe duxit insomnem. Fœlices aderant comites, vber fletus & iugis cœlestium meditatio gaudiorum. De monacho nihil ambitio furata est, nihil sibi voluptas vendicauit. In ore nihil arrogantiæ, nihil in sermone vanitatis, totus sanctimoniam, totus monachum loquebatur. Ex habitu quoque monachi, tanta seruo Dei gratia accessit, vt & Pater: qui minus ægre tulerat sacrum filij propositum, eum solito diceret pulchriorem. Prælucebat iam in eo pastoralis plenitudo sollicitudinis, cui non minus suppetebat sensus ac consilium, quam religio ad exemplum. His celebrem præconiis, ex consensu fratrum B. Odilo Priorem constituit, profuturum pariter & possessioni prouidentia, & ordini disciplina. Suscepit senum curam iuuenis, suscepta sic executus negotia, vt nec administratio religionem minueret, nec religio administrationem impediret. Iuueni siquidem ex promotione non subrepsit elatio, non ordinis feruor intepuit: imposita ei dignitas virtutum materia non dispendium fuit. Hac enim mansuetudine patrem exhibuit, hac seueritate Doctorem, vt aduersum delinquentes, nec remissa vteretur misericordia, nec excedente disciplina. Diffuso itaq; bono odore nominis illius, plebis & principum fauorem, quem minime quæsiuit, acquisiuit. Vnde & ad Teutonicos directus, Paterniacensi Cœnobio gratiam regis, à qua exciderat, reformauit. Cognito ibi transitu B. Odilonis in amaritudine spiritus ad Monasterium reuertitur, larga secum deferens munera, quæ præfatus Rex per eum ad decorem domus Domini Cluniacum delegauit. Susceptus ea qua debuit reuerentia, plenum lachrymis Conuentum inuenit. Hortatur vt temperent à fletu, cum nec ipse posset à fletu temperare. Consolatur mœrentes, qui nullius admittebat solatium. Ab omnibus omnium Pater plorabatur, & siccatas reuocabat lachrymas, paternæ pietatis recordatio. Ipse quidem magister sepultus est, sed in mentibus discipulorum merita magistri insepulta viuebant. Deficiam necesse est, si tentem virtutes Odilonis explicare, qui doctrina pariter & exemplo, conuentum hominum, conuentum fecit esse virtutum.

I.

[a] Pater enim militaribus applicat studiis. [b] Nota mitam eius probitatẽ [c] §. Hugonis morum maturitas, & virtutes in iuuentute [d] Licentiam impetrat concedẽdi Cabilonũ [e] Cluniacũ venit. [f] Anno 1038. fit monachus, & qui se in monachatu habuerit.

Paterniacensi cœnobio regem conciliat.

ADERAT tempus quo desolato consuleretur ouili, præmissisque ieiuniis & orationibus, à summo Pastore pastor quæreretur. Conueniunt filij adoptionis, de salute tantum fata gentes animarum. Denique dum solliciti secum quærerent quem Dominus pastorali sollicitudine dignaretur. Adalmannus quidam, cui religione simul & ætate maior erat auctoritas, Hugonem nominauit Priorem, Conuentus assensu consono prosequitur nominantem. Dehinc illum renitentem, & se proclamantem indignum, quo die B. Petri Cathedram sancta celebrabat Ecclesia, Crysopolitanus Archiepiscopus Abbatis benedictione sublimauit. Susceptis itaque pastoralibus excubiis, Dei seruus ex promotione nullam traxit insolentiam, nullum vitiis accessum indulsit. Sub eo quippe animarum custode, nec delicto iudicium, nec religioni defuit incrementum. Totam eius vitam vel Maria sibi, vel Martha vendicauit. Lectione insatiabilis, orationibus insistens, omni tempore profuit aut profecit. Prudentior ne esset an simplicior, difficile iudicares. Sicut in verbis nihil ociosum, sic in opere nihil suspectum honestati. Irasci, nisi aduersus vitia, non nouit. Doctrina eius, quæ congrueret singulis, sufficeret vniuersis. Ea plus patris habebat, quam iudicis, plus misericordiæ quam censuræ. Ipse forma conspicuus, statura eminens, corporis dotes titulis virtutum cumulauit. Silens quidem semper cum Domino, loquens autem semper in Domino, vel de Domino loquebatur. Intentum pluribus, ad singula minorem nullus inuenit. Totus enim his tenebatur, quæ prius agenda suscepisset. Deum supra se, proximum tamquam se, res infra se, ordinata charitate diligebat. Idem mansuetus & patiens, in suis quidem gratias egit, pauperum vero fleuit iniurias. Et quia legerat Christum dicentem. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis; eorum necessitatibus

II.

Anno 1058. Abbas cõsecratur.

Eius virtutes.

Matth. 25.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ous tanta constituit instantia, ac si ipsam Christi constaret adesse personam. Quapropter maxima eum multitudo cõstipabat egenorum, quibus dispensator fidelis & prudens cibaria præparabat, comparabat indumenta. Nulla misericordiæ opera, nullam subuenienti speciem declinauit. Omnium votis affuit, dummodo votis tempora concordarent. Iter agenti, pauperum cohortes occurrebant, quocunque audierant transiturum, eis aureos quoque manu larga dispensabat, illud libentius erogans, quod erogatum merces maior sequeretur. Deficientibus autem cibis, quibus in vsus egentium summarios onerare consueuerat, huc & illuc nuntij dirigebantur, ea comparaturi, quæ & multitudini sufficerent, & desiderium explerent infirmorum. Porro quoscunque vel ætas, vel grauior affecerat ægritudo, propius iubebat admoueri, blandius eorum scrutabatur angustias, quibus egerent aut quid vellent officiosissime inquirens. Nullius abhorrebat colloquium: nullius incommoda verebatur. Circa senes querulos & sanie defluentes compassione moueri, multiplicare beneficia, plenum mercedis vrgere famulatum. Parua loquor, horrendis aspectu leprosis frequenter fastidiosum sine fastidio exhibebat obsequium. Videres circa lectum eius, immensam diuersarum vestium congeriem, quæ paucis familiarium adhibitis, ipse incidere, ipse sarcire consueuerat. Videres etiam panes, videres & carnes, ad manum omnia scilicet præparata, ne dilatio muneris, pauperem cruciaret expectantem. Pauperibus quoque cœnobitis, largiores destinabat benedictiones, ne vel à Monasterio, vel à Monacho penuria rei familiaris eos cogeret euagari. Hac enim Massilienſibus, hac monasteriis pluribus benignitate, subuenit. Præterea tyrannidem Principum, qua incessanter aduersus Christi pauperes grassabantur, cum minus exhortatione proficeret, muneribus mitigabat. His animum studiis, his vsibus, & argentum consecrabat & aurum. Ea melius impensa, quam seruata rutilare prædicabat, & iuxta Ambrosij testimonium, tunc vere calicem Ecclesiæ, cum calix à fame vel ab hoste redimit, quos sanguis calicis à morte liberauit.

Misericordia eius in pauperes.

III. His igitur aliisque virtutum præconiis, B. Hugo magnus apud magnos habebatur, ex eius consilio, saluti suarum prouidentes animarum. Augebatur sub eo de die in diem Cluniacensis religio Cœnobij, & erat odor nominis illius, sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus. Vnde & Imperator Teutonicorum, secundus scilicet Heinricus, eius faciem videre, & familiaritatem adipisci desiderans, vt venire dignaretur ad se supplici voce postulauit, postulãtem pius pater exaudit, intrat Saxoniam, summo pariter & honore suscipitur & gaudio. Paucis ibi diebus peractis, ex petitione Regis filium eius sacro de fonte leuauit, puero nomen patris imponens. Celebrauit autem Pascha cum Imperatore, in Agripina Coloniæ; Teutonicis mirantibus in iuuenili adhuc ætate caniciem morum, conuersationis mansuetudinem, vultus gratiam, verborum lenitatem. Quibus profecto virtutum indiciis, ita cum eo & cum Cluniacensi Monasterio Regis est anima colligata, ac si Rex ipse perpetuam cum eis amicitiam pepigisset. Tandem vix impetrata redeundi licentia, pastor pius ad ouile reuertitur, dona deferens ampliora, quæ velut quoddam dilectionis pignus à præfato Rege transmissa sunt. Sic regressus Dei famulus, filios in orationibus patrem expectantes, & de vocatione Regis, & suo exhilarauit aduentu.

Henricus 2 Imp. desiderio videdi S. Hugonem accensus, eum euocat.

Henricum tertium, anno 1051. natum de sacro fonte suscipit vide Bar. anno prædicto.

IV. Idem postmodum Romani iussu Pontificis in Hungariam profectus, de reformatione pacis curam gerit, suscepta prudenter insistit & explet negotia, ad laudem Dei & gloriam quæ sibi commissa fuerant exequutus. Vnde cum pariter & gratia Regis, & multo donatus munere reuerteretur, à quodam Tyranno regionis illius captus est. His omnibus direptis quæcumque apud suos inuenta sunt preciosa. Qua videlicet iniuria turbatus Dei seruus, ad auxilium recurrit orationum, pro suis malefactoribus intercedit, minus de rerum iactura, quam de periculo sollicitus animarum. Et ne velut de suis meritis confisus, vel transgressori veniam, vel sibi substantiæ restitutionem postulare videretur, B. Maiolo vtrumque committit negotium, Maioli precibus & meritis sibi postulat subueniri. Nec mora compũctus auctor iniuriæ, genibus Abbatis prouoluitur, contrito corde & humiliato veniam rogat, omnibus his quæ ablata fuerant in integrum restitutis. Et vt offensus obsequio etiam placaretur, Abbati conductum prouidit, qui fecerat & rapinam. In aliis etiam quam pluribus negotiis Romano Pontifici postulata B. Hugonis sedulitas, & ab eo laudẽ, & à Domino mercedem meruit sempiternam. Ille siquidem cum Papa Stephanus in ciuitate Florentia supremo teneretur incommodo, ex voto decumbentis illuc accessit, comitantibus eum monachis cõsummatæ sanctitatis, quibus, iuxta Pauli vocem, viuere Christus erat, & mori lucrum. Testatus est autem præfatus Antistes, ad introitum quidem serui Dei, malignum discessisse Spiritum, ad egressum vero remeasse. Beatum profecto virum, cuius & vitam Sathanas abhorruit, & præsentiam expauit. Denique cum præfatus Pontifex ad vltima iam deductus, fessos artus & naturam profitentes cilicio & cineri commendasset: susceptis vitalibus sacramentis, inter sacras Abbatis manus spiritum exhalauit.

Legatus à Pontifice in Hungariam mittitur Capitur.

Intercessione S Maioli restituitur libertati.

Stephanus 10. Papa moritur anno 1058. S Hugone præsente.

V. Cvm autem nonus Leo translaturus B. Remigij corpus Remis vsque peruenisset, & ibi Synodum celebraret generalem, vir beatus affuit plenus auctoritatis & reuerentiæ, suaque præsentia præfati Concilij plurimum conferens institutis. Vbi cum aduersus simoniacos ageretur, & nonnulli pontifices, quibus vel conscientia confusionem, vel impetitia silentium adduxerat, in præfatam hæresim remissius disceptarent, ipse zelo succensus iustitiæ, negotiationem Simonis constanter abolere curauit. Ex aduerso enim ascendens, & opponens murum pro domo Israel, nec numero renitentium, nec acceptione motus est personarum. Quo in Concilio, dum ille de sua interrogaretur promotione. Caro, inquit, voluit, spiritus repugnauit. Sane sana responsio, quia iustus in primis accusator sui & tentatione carnis pulsatus vt caderet, & ne caderet, virtute spiritus restitisse monstratur. Erat autem illi tanta in exhortatione gratia, vt ad expectationem sermonis illius illustrium suspenderentur animi personarum, vnde & iussus Papæ sanctam & plenam habuit gratię orationem: qua & simoniaci de male comparatis expulsi sunt dignitatibus, & de sacrario Domini fornicatores inhibiti sacerdotes.

Prou. 18

Anno 1049. Rhemensi interest Cõcilio, strenuus oppugnator Simoniacorum. De hoc Cõcil. vide Bar. an. 1049.

VI. Aliud quoque sanctitatis ipsius atque meritorum secutum est indicium. Hildebrandus etenim Romanæ Diaconus Ecclesiæ, qui postea sedis eiusdem sortitus est maiestatem, directus in Gallias, Cluniacense Capitulum intrauit. Vbi cum aliquandiu sedisset, collateratum B. Hugoni Christum vidit, monastici regulas ordinis ac decreta suggerentem. Egressus inde, nonnullis quæ viderat indicauit. Extunc ille & familiaritatem serui Christi deuotius amplexatus est, & sanctitatem prædicauit. Hildefonsus Hispaniarum Rex à * Santulo fratre suo captus in vinculis tenebatur. Quo audito, misericordiæ Abbas orationi pro Rege præcepit instare, memor dilectionis patris eius * Fredeleidi, qui Cluniacense Monasterium inuito sibi astrinxerat beneficio. Cum itaque pro eo placabiles offerrentur hostiæ, cum preces multiplicarentur, per Episcopum quendam deliberationis suæ diem esse proximum beatus ei Petrus indicauit, obtinente Cluniacensis Abbatis & Conuentus intercessione, vt liber à vinculis amissis, reciperet imperium. Nec mora idem Apostolus dormienti Santulo apparuit, grauia comminatur nisi fratri educto de carcere, male ablatam restitueret dignitatem. Expergefactus visione Santulus, quicquid Apostolus præceperat festinanter impleuit. Sic Hildefonsus & sibi pariter in regno, restitutus vt liberatorem suum videre, & collo-

Hildebrandus S Hugoni assidere Christum videt: est autem hic Hildebrandus qui postea ad Pontificium apicem conscendit Gregorius septimus.

S. Hugo Hildephonsum regem à fratre captiuum, precibus liberat. vide Bar. an. 1074. * *Fredelandi & Ferdinandi*: de eius munificentia in Cluniacenses vide Pet. venerab lib. 1. mirac. cap. vlt. * *Sancio.*

colloquio eius donari mereretur, destinatis apicibus implorauit Impletur votum potestatis, & Pyrenæis montibus transcensis, Dei seruus solemniter & apparatu festiuo suscipitur. Exultat Rex tanti aduentu hospitis, nihil in actu, nihil in verbo, nihil in habitu præter doctrinam morum reperiens. Qui ne intercessoribus suis ingratus aliquando videretur, duplicato censu paterno, ducentas auri vncias Cluniacensi Cœnobio quotannis dispositi assignari, diem vtriusque exitus, & de carcere scilicet, & de corpore celebrem habere desiderans. Ita vir Dei cum prædicta remeans pecunia, quendam secum adducebat Maurum, recens quidem baptisatum, sed adhuc mente nigriorem quam pelle. Cui cum pro Christianæ fidei susceptione, maiorem pius Abbas exhiberet reuerentiam, vestes precioſas præuidisset, ille dealbato similis sepulchro, sacrilegas manus in perforatas Abbatis manticas iniecit, extrahens inde quicquid auri repertum est in eis aut argenti. Quo tamen in fuga capto, atque ad Abbatem cum asportata reducto pecunia, Dei famulo conatus non nocuit fraudulentus. Magna quidem sunt hæc, sed maiora quæ sequuntur.

Ab Hildephonso muneribus donatus reuertitur.

Calumniatores sancti viri à Deo puniti.

APVD castrum Bliterium, quidam peruersæ mentis homines, reuerendum Patrem illatis exacerbauerunt iniu- VII.
riis, quibus veniam petentibus, licet pius Abbas ad ignoscendum pronus indulsisset, grauiter tamen à Domino punita est eorum præsumptio. Statim namque depopulantibus flammis, castrum combustum est iniquorum. Quod ne diuina potius vltione gestum esse, & non casu contigisse crederetur, quibusdam incolis eiusdem castelli ad aliquae gressis negotia, atque ignaris iniuriarum & incendij, duo milites dudum defuncti apparuerunt. Quos cum bene præfati cognouissent incolæ, ac turbati ad eorum stuperent occursum: Redite, inquiunt, quantocius, combustum inuenturi Bliterium, quo dum beatus esset Hugo ingressus, nec eius religioni delatum est necordini. Stupefacti incolæ ac perterriti, magna cum festinatione redeuntes, rem, sicut didicerant, inuenerunt.

Psal.25.

NEMO autem putet virum Dei tamquam pecuniæ cupidum, vel quæsisse, vel oblatas suscepisse diuitias. Earum IIX.
copia non auaritiæ seruiuit, sed misericordiæ, non ipsi, sed egenis. Ille cum Propheta dicens, Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Quicquid ei fidelium deuotio contulit, totum vel ornamentis Ecclesiæ, vel expensis pauperum consecrauit. Animam eius nec rerum extulit affluentia, nec deiecit amissio. In omni statu terrena cælestibus, æternis transitoria, postposuit.

Marciniaci monasterium mulierum cõstruit: de huius monasterij fundatione vide Bibl. Clun. & Quercat: in notis ad vitam S. Hugonis.

IDEM præterea non solum de salute sollicitus virorum, mulieres etiam de naufragio huius magni maris & spa- IX.
cioſi ad salutis portum educere curauit, eis viam vitæ & doctrinis insinuans, & sumptibus sternens. In suo namque patrimonio, quod Marciniacus dicitur, quoddam Monasterium & idoneas religioni construxit officinas, vbi feminæ prouectiores, & maritalem fastidientes licentiam, veteres decoquerent errores, & Christi complexibus astringi mererentur. Hunc locum personæ nobiles elegerunt, quæ cum nuptiis etiam delitias expertæ tanto patientius vtrisque carerent, quanto didicissent in eis & breuem & plenam doloris esse voluptatem. Has profecto sub regulis huiusmodi viuere constituit, vt earum nulla vel rei necessitate familiaris, vel quolibet negotio, conspectibus virorum offerretur; ne quibus votum indixerat continentiam, intuitus sollicitaret ad culpam. Procuratores earum, procuratores religiosi atque prudentes, sub quorum custodia nec possessio distractionem, nec honestas dispendium formidabat. Nulla ibi vel rara iuuencula, ne lasciuientis adhuc feruor ætatis, vel loco infamiam contraheret, vel interfororum scandalum generaret. Harum eruditioni senem quendam deputauit Renchonem nomiue, consummati monachum testimonij, qui nouerat & deuotionem prouocare misericordia, & excessus arcere disciplina. Præterea ne in ancillis Christi vel victus vel vestimentorum defectu, sacrum deficeret propositum, vberes eis reditus prouidit, comparauit prædia, sic earum necessitati consulens, ne vel culpam superfluitas induceret, vel egestas querelam extoqueret. Monasterium quoque plurimis decorans ornamentis, præter cætera sanctorum pignora beatæ Virginis ac

Alia præter hoc exigit.

martyris Agnetis, in eo brachium collocauit, argento vestitum & auro. Alia quoque sub eo & per eum constructa sunt Monasteria, cellæ quamplures ædificatæ, veteres Abbatiæ, quas inhabitantium negligentia penitus attriuerat, ad antiquam tam ordinis quam possessionum reuocatæ dignitatem. In tantum enim sub profato Patre Cluniacensis Religio efflorvit, vt inde Abbates desolatis quererentur Monasteriis, assumerentur pariter & exempla sanctimoniæ, & qualitas disciplinæ. Fœlix Ecclesia quæ de sancto Conuentu illo summum sibi mereretur Sacerdotem. Quantæ autem discretionis & misericordiæ fuerit; iunioribus Cœnobitis impensa demonstrat benignitas, quibus cum minor libra panis & potus ex consuetudine traderetur, ipse tamen eis parem dari constituit, æquum iudicans, vt quos idem diei pondus affligebat & æstus, idem quasi iam denarius solueretur. Sana sane dispositio, quæ prefatam ætatem, & à murmure compescuit, & ad laborem susceptæ roborauit obedientiæ.

De panis & vini monachorum mẽsura fuse Pet venerabilis. epist.28.l.1.

AD declarandum autem quam gratum Deo in omnibus exhibebat obsequium, B. Hugoni cum spirituum dis- X.
cretione, data esse dicitur gratia prophetię. In his enim qui monasticum profitebantur ascensum, quo quisque animo ad eum accederet; libera mente discernebat, intuebatur quis in sagena B. Benedicti bonus piscis futurus esset, quis Angelum lucis, quis angelum gereret tenebrarum. Quam profecto gratiam, ne potius ei conferre quam à Deo collectam referre videamur, eius testimonio subposita seruiunt, & suffragantur exempla.

Prophetiæ gra iam habet.

Cognoscit cogitationes Maingoldi.

DOMINVS quidam nomine Maingodus dilatione susceptionis, quam prouidus pater probandi gratia aliquandiu suspenderat, vulneratum gerens animum, egredi ac fugere constituit. Quo spiritu reuelante comperto, piissimus Abbas præscriptum fratrem verbis durioribus increpauit, ei pariter & vulnera mentis indicans, & vulneribus paternę consolationis adhibens medicinam. Sic ille reuersus ad se, susceptionẽ quam dilatam doluit, patienter expectauit.

Guillelmi Rufi Anglię regis mortẽ prædicit Edin. in Ansel. lib. 2. April. 21. Guil. Neuburgens. Matt. Paris. & alij Anglor. historiographi. Vide Bar. an 1100. & Matt Paris eodem anno.

MORTEM quoque Guillelmi iunioris, qui magno ac triumphatori Anglorum Guillelmo patri suo succesſerat, XI.
euidenti vaticinio indicauit. Erat ille Dei seruus Marciniaci, simulque cum eo vir glorioſæ opinionis Anselmus Cãtuariensis Archiepiscopus, magna duo luminaria Anglorum, deuotio vicariis exhortationibus & exemplis in amorem proficiebat præmiorum. Erant & alij tres Monachi, Balduinus scilicet & Emerus atque Eustachius, omnes filij lucis, & incedentes in mandatis & in iustificationibus Domini sine querela. Ad quos B. Hugo conuersus. Exabundanti, inquit, est Archiepiscopo diuina referare iudicia, quibus iudex iustus deponit potentes de sede & exaltat humiles. Vobis autem dicimus in Regem Anglorum nocte transacta datam esse præscriptionis sententiam, eumq; breui regnaturum. Pauci dies fluxerant, & ecce beati viri vaticinium, qui promissus fuerat secutus est euentus. Præscriptus siquidem Rex, dum venationis insisteret studio, sagitta cuiusdam militis, in cor percussus est, statimque morte præuentus subita expirauit. Sic igitur vita Regis terminata, & Abbati prophetiæ gratiam inesse claruit, & Cantuariensi Archiepiscopo qui persequenti se Regi cesserat, redeundi facultas ad sedem accessit.

Corpus S. Amandi detegit.

ITEM Dei seruus dum esset in Aquitania, ad Ecclesiam B. Viuiani, sanctorum locorum sollicitus visitator ac- XII.
cessit. Vbi cum præfati confessoris diligenter actus, & vitam legeret, cuiusdam boni viri nomine Amandi factam in ea reperit mentionem, de quo ipse plenius edoceri desiderans, opinionem eius & patriam, propositum & finem atq; sepulturam à clericis præsens inquirit. Respondetur scisciranti B. Amandum Magistrum fuisse S. Viuiani, meritis insignem, doctrina conspicuum, exemplis clarum. Corpus eius, prout fama ferebatur, in Galliis habere sepulturam. Sequenti autem die, Decanus Canonicorum in eodem loco xenodochium constructurus, à B. Hugone susceptoperis postulat fundamentum designari. At ille Spiritu sancto edoctus Hic, ait, fundamẽta iacite, & minime pœnitebit. Ad eius itaque suggestionem pueri altius fodientes, Mausoleum prædicandæ pulchritudinis inueniunt, B. Amandi nomine

mine insignitum, quo reperto clerus exultat, populus glorificant Deum, qui mirabilis est in sanctis suis, nil iam de merito dubitantes Abbatis, quod in inuentione claruerat Confessoris.

XIII. Stupendis stupenda succedunt. Consolationis gratia pius pater loca visitare consueuerat, quæ Monasterium Cluniacense contingunt. Ingressus itaque Cellam B. Mariæ quæ dicitur de Charitate, dum congregatos ibi fratres susciperet osculo, cuiusdam eorũ & occursum abhorruit, & osculum declinauit, Nimirum [a] spiritu docẽte didicerat, os hominis plenum blasphemię, & spurcitiarum, nec idoneum quod pacis osculo seruus Dei dignaretur. Mirantibus his qui aderant, & rei nouitate suspẽsis, quam miser ille duxisset vitam, quid gereret deuotionis, familiari colloquio, idem Abbas inquirit. Respondentem se mechanicum esse, & Nicromantiæ præstigiis inquinatum, de ouili pastor abegit, vtpote nulla in verbis, nulla in habitu conuersionis indicia nunciantem. Sic in vna eademque re, & lupi fraus, & pastoris prouidentia innotuit.

Charitas a: gri Niuer. ensis oppidum est ad Ligerim.

[a] Occultã nouit.

XIV. Svsceptvs idem Dei famulus in Monasterio Angeriacensi, sepultis paulisper sensibus carnis, puriore mentis intuitu, vidit quoddam fulgur de sublimi veniens, Monasterij Cluniacensis auditorium irrumpere, magnamque secum trahere ruinam. Qua ex visione vir Dei collegit, commissam apud Cluniacum offensam, quæ nisi celerrima correctione purgaretur, superni iudicis indignationem in eũdem prouocaret locum. Nec mora, Cluniacum regreditur, instantibus negotiis quæ agenda susceperat lucrum præferens animarum. Dehinc ingressus Capitulum eodem spiritu quo iam reatum cognouerat, rei quoq; personam cognouit. Quem ex nomine conueniens. Erubesce, inquit, Petre, & age pœnitentiam dum licet, ne tunc incipias pœnitere, cum pœnitentia nulli prorsus est fructuosa. Totum te Priori pande, redoperi vulnus mentis, vt pro qualitate vulneris, curam sentias medicantis. Infelix excute iugum diaMat. 11. boli, & amplectere iugum Christi, quoniam iugum eius suaue est, & onus eius leue. Quod quia, sæpius iam commonitus, detrectare tamen non desinis, reatum quem comitatur pertinacia, districtior puniat disciplina, tuis enim parcere delictis, ad periculum militat aliorum. His verbis verberibus adiectis, frater contumax, & sibi redditus est, & ordini, bonumque obedientiæ quod exhortatio non contulit, censura prouocauit.

Visio S. Hugonis. Angeriacẽse monast. est in pago Sanctonico à Pipinõ Aquitaniæ Rege & eius filio Ludouico Pio cõstructũ, vt notat author lib. 2. vitæ S. Genulfi

XV. Alio quoq; tempore, similis ei visio apparuit. Dormientẽ quippe quædam persona cõueniens, oportere dicit eum Cabilonem vsq; fatigari, commissum esse in Cœnobio S. Marcelli, quod eatenus obductum silentio, monastica succidendum esset disciplina. Excitatus his Dei seruus, iter arripit, & ingressus Monasterium, quemadmodũ visionẽ didicerat, rẽ sic habere cognouit. Adhibita itaq; vulneri medicina, inueteratã atq; difficilẽ sanari ꝓpulsat corruptelã.

Alia eiusdem visio.

XVI. Qvadam autem nocte dum fatigatis artubus, modico sopore vir Dei consuleret, videre visus est decubãtium sub capite suo serpentium multitudinem, cæteraque diuersi generis reptilia, quibus ille perturbatus, somnum continuare non poterat. Dehinc amoto puluinari, librum Maronis reperit, eoque proiecto, somnum duxit tranquillum. Apta rei visio, cum nihil aliud quam quædam venena sint fabulæ Poëtarum.

Alia.

XVII. Operæprerium est ea relatis apponere, quæ & auditu didicimus & visu. † Anteceſſor noſter Hoellus prædicandæ præsul memoriæ Romam proficiscens, gratia videndi sanctum Dei, Cluniacum diuertit. Qui postquam loquendi cum eo sortitus est facultatem, cum quodam suo Archidiacono ad eum in paruam deductus est cameram, sacris dicatam colloquiis, & celebrem potius cultore, quam cultu. Cum autem conuenissent filij adoptionis, & inuicem beneficia suarum sibi communicarent orationum, B. Hugo frequentius præfatum intuitus Archidiaconem: Tantum, inquit, ne desis gratiæ Dei, quoniam prouisum est te in eo in quo nunc administras, ordine, nullatenus remansurum. Parum temporis fluxerat, & euentus est vaticinium subsequutus. Archidiaconus etenim sequenti anno Pontificalem sortitus est dignitatem. Nos hoc audiuimus, nos præsentes vidimus, nos beati illius hominis orationum participes in eo facti sumus colloquio. Nos quidem fama reuelante, nonnulla de eius sanctitate didiceramus, nonnulla de mansuetudine, nonnulla etiam de his quibus & vitio iudicium, & virtuti prærogatur incrementum. Inuenimus autem ampliora ex gregis conuersatione, pastoris vigilantiam perpendentes.

† in Episcopatu scilicet Cenomanensi. Hoëlli Episcopi Cenomanẽsis Archidiacono quid prædixerit.

XVIII. Svpersvnt autem & alia quibus patenter indicatur, illum iuris patronum inter insignia sanctimoniæ, gratia claruisse prophetiæ. Quidam namque monachus nomine Durannus, monentia risum verba proferre consueuerat, indocilis iudicialẽ deponere leuitatem. Idem tamen in cæteris aduersus quæ non est lex, ita sibi consuluerat, vt prius in Abbatem, dehinc in Episcopum, vita prouehi mereretur & doctrina. Qui cum Abbatem minus audiret increpantem, Frater, inquit ei Abbas, nisi dignam egeris pœnitentiam, post transitum spumantibus labiis ad superos rediens apparebis. Factum est autem vt nec ab otiosis verbis ille desisteret, nec Abbatis vaticinio promissus deesset effectus. Præfatus namq; Durannus naturæ debitum soluens in promisso sibi habitu cuidã Siguino, sacerdoti scilicet religioso apparuit, miserabiliter iuuamen eius postulans, cui viuens obedire contempserat. Quod cum pius Pater Siguino referente didicisset, electis septem fratribus, silentium vna indixit septimana, quatenus oris excessus, oris obedientia purgaretur. Obedientibus aliis, vnus eorum præcepti violator silentium interrupit. Rursus pontifex eundem quem prius habitum gerens, sacerdoti præscripto apparuit, inobedientiam fratris accusans, qui dum fregit mandatum, suffragia exclusit aliorum. Quo audito clementissimus Pater, iterato septem dierum silentio defectu violatæ suppleuit obedientiæ. Vnde factum est vt ostensus tertio Præsul, sed iam nihil sordidum gerens, Abbati gratias ageret, eius interuentu abstersum oris opprobrium, sententiam iudicis immutatam. Hoc relatum, & patris meritum declarauit, & apud fratres reuerentiam susceptæ iuuit obedientiæ.

Duranno pòst Episcop Tholosino iocis dedito, quid præsagerit Duranni pœna. Eam S. Hugo abolet.

XIX. Collata sic viro Dei spirituum discretio efficaci eum magisterio docuit, quid correctione proficeret, quid tolerandum esset misericordia, quid censura puniendum. Nemo autem putet Abbatem propheticis tantum claruisse vaticiniis, cui cum discretione spirituum, collata est etiam gratia sanitatum. Constat enim nonnullos variis oppressos languoribus, sumptis ex eius mensa conualuisse reliquiis.

XX. Acardvs quidam vi febrium laborans, restitutam sibi sanitatem præfatæ debuit medicinæ. Tres præterea fratres eodem decumbentes incommodo beati viri meritum in antiquam reformauit sospitatem. Eorum duobus quidem destinata eulogiarum gratia, salutis integritatem resignauit. Tertius autem cum Borboni per sex menses quartana sustinuisset incendia, à sancto Patre, qui illuc ex tempore accesserat, sacris iubetur interesse mysteriis. Adest febricitans, & ex Abbatis iussu epoto post Missam vino, in quo lota fuerant sanctorum pignora, febris incendium abscessit. O prædicanda Patris humilitas, qui quod eius posset ascribi meritis, maluit sanctorum pignoribus assignari!

S. Hugonis curationũ gratia. Febricantes sanat.

XXI. Iarento quoque felicis monachus testimonij, post diuturnas febrium conualuit iniurias, hausto vino quo sacri eius digiti post oblatum Deo, perfusi fuerant, sacramentum. Beatus quoque medicus, qui cum salute corporum, de salute satagebat animarum, Beata, inquam, anima, cuius & meritis adquirebatur tẽporale remedium, & exhortatione sempiternum. Eidem namq; Crispeium proficiscenti, febricitans miles occurrit, sanctissimo eius adiuuari deprecans interuentu. Dehinc onerosius instanti: Abstine, inquit Abbas, abstine frater, à rapinis, amissam sic adepturus sanitatem. Rapinas miles abdicat, eodemq; momento ad preces Abbatis, & votum factum est, & extinctũ febris incendium. Nemo.a. miretur Abbatis merito collatam corporibus salutem, cui etiã id gratiæ accessit, vt exutæ de ergastulo carnis animæ, ipsius interuentu iudicem placatum inuenirent. Fratrum quidã soluto naturæ debito, nec adhuc tamen humatus, personis duabus q̃ sibi nomen religione cõparauerant, apparuit dicens, duos solidos præter licentiã sacristæ,

Crispeium Valesij oppidum, in quo prioratus ordinis Cluniacens. Gratiam defuncto meretur.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

sacristæ, sub quo ipse militabat, se sustulisse, ac proprio expendisse arbitrio. Hoc excessu dilatam sibi requiem, quæ tamen posset Abbatis intercessione prærogari. Mane autem facto; cum alter id de altero ignoraret, eodem tamen ordine, sub sancti viri præsentia, præfatam in Capitulo retulere visionem. Discussa itaque diligenter transgressio', & venialis inuenta, suffragiis orationum quas deuotius fieri clementissimus Pater indixit, & propensiori eleemosynarum largitione solui promeruit.

Paralyticum restituit.

XXII. In ciuitate Parisiorum vir erat illustris Robertus nomine, professione miles, ita paralysi torpens, vt in eodem homine partem viuere, partem diceres iam sepultam. Diuturna hæc & lethalis pernicies dudum spem salutis abstulerat decumbenti. Contigit autem eodem tempore seruum Dei Parisius ingredi, atque ad Ecclesiam ascendere, quæ beatissimæ Genouefæ Virginis & nomine celebris est, & corpore. Quo audito, perscriptus æger illuc alieno defertur auxilio, genibus Abbatis aduoluitur, suspiriis interpellat, & lachrymis, vt eius apud Deum mereretur interuentum. Mouetur Pater anxietate supplicantis, & inter sacra Missarum solennia, flagitatum paralytico procurat subuentum. Nil tamen de suis præsumens meritis, totus ad Apostolorum principem conuertitur, cuius & vmbra salus infirmis, & oratione vita est defunctis restituta. Sumptam ergo ipsius planetam, quæ veterum relatione in præfata creditur esse

Planetam id est casulam. *Act 9.*

Ecclesia, super prostratum eleuat ægrum, illud clamans, Petrus Apostolus dixit paralytico, Sanet te Dominus IESVS Christus. Ad hæc verba confestim Robertus ita conualuit, ac si ipse Petrus preces pro eo declamasset. Regreditur incolumis qui semiuiuus accesserat, his qui aderant attestantibus beneplacitam esse Deo vitam, cuius apud Deum tam efficacem viderant esse postulationem.

XXIII. FORTASSIS hæc Apostolicis ascriberentur meritis; & cuius vmbra male habentibus restitutam constat esse sanitatem, eius vtique vestimento Robertus conualuisse assereretur. Cæterum non minora meritis acta leguntur Hugonis, quibus Hugoni nullo fidei periculo præstitum possit assignari beneficium. Idem namque dum in Vasconia, sicut de Cluniacensi Cœnobio, subditas visitaret cellulas, haud procul ab itinere paruum conspexit tugurium, cuius inhabitator egenus erat & leprosus Hic ex diuite pauper, abiectus ex splendido, leprosus ex incolumi, vitam morte grauiorem ducebat. Lætatur Dei seruus adeptum se tempus oportunum, quo Christum in paupere visitaret Prœuntibus itaq; cæteris, ipse vno tantum comite monacho tegetem ingreditur, cõsolationi totus insistit, laceram demulcet cutem, ingeminat felicem infelicitate sua, cui esset datum flagellis corporalibus, & paupertatis igne purgari. Denique dum discessurus homo Dei, quid erogaret pauperi non haberet, agninam, qua indutus erat, exuit vestem, ve-

Vestimentum S Hugonis leprosum inundat.

stit pauperem. Vestimentum gratia comitatur insperata. Ex quo enim pauper indutus est, cutis deformitas abscessit. Et absterso lepræ contagio, membris omnibus incolumitas est & species restituta. Egreditur Christi famulus relicta pauperi benedictione, quæ & amplius spe suscipienti profuit, & amplius voto, dantis meritum patefecit. Leguntur & alij tam ex veste, quam ex lympha quæ ex eius stillauerat manibus, expetitam suscepisse salutem.

Wigo beneficium vocis recipit.

XXIV. WIGO, monachus, vir venerandæ opinionis, & vtile vas in domo Domini, vocis vsum amiserat, admodum tristis, eo quod imminenti natalicio persoluere non posset debitum cantandi obsequium. Qui dum iuxta subpedaneum Abbatis quiesceret, & vocis reformationem ex sacris eius speraret meritis, corrigiam pilei eius latenter assumpti, collo circundedit, statimque soluto quod arteriis obstabat incommodo, priscæ modulationis vsus est ei in integrum reformatus.

Cancri morbum pellit.

XXV. ARTICVLVM pedis cuiusdam Theodorici, magnæ quidem militis potentiæ, sed maioris apud Deum deuotionis, cancer (infirmitas lethalis) exederat, quod quia studium vicerat medicinæ, auferebat & spem vitæ. Abbatis tamen meritis, hoc ordine extinctum est horrendæ pestis incendium. Abbas missam cantauerat, & aquam ex eius stillatam manibus infirmo præsenti atque postulanti eam, seruientes, Abbate detulerant ignorante. Qua exesis partibus infusa, suus articulo redditus est status, suppletum depastæ carnis dispendium, & agente lympha vices medicinæ. Abbas nescius restituit sanitatem. Quippe durum erat, & intolerabile homini Dei, ex his quæ circa ipsum erant, aut ex eius remanebant mensa, contemplatione salutis acquirendæ aliquid absportari Homo veræ virtutis, ad virtutum deriuabat excidium, linguas affectare alienas. Laudis enim nulla omnino cupiditas, nisi cuius & materia est in animo, & testis in cœlo. Quam cum sibi pariter opera compararent & verba, aliam tamen suspiranti mercedem, nulla ex præconio miraculorum subrepsit elatio. Aliis quoque nescius Dei seruus profuit, quos & si non omnes, aliquos tamen eorum, paginæ duximus imprimendos.

Diuina Guillelmi curatio.

XXVI. ERAT in quadam obedientia Monachus nomine Guillelmus, qui diuturna cruris infirmitate decumbens, iniuncta sibi exequi non poterat officia. Hoc enim in tãtum tumorem excesserat, vt amissa naturali forma, globus quidam videretur. Cum autem morbus excrescens, nihil aliud quam mortem loqueretur, ille totus ad Abbatis meritũ, spe conuersus & fide, manibus admotis tumenti cruri. Præcipio, inquit, tibi, passio, in nomine Iesu Christi, & ex parte Patris cuius præceptis huc veni, vt recedens permittas iniunctam mihi explere obedientiam. Sequenti nocte, dormienti, duo in albis apparuere monachi, qui dicerent se à B. Hugone directos. Dehinc vnus quidem cruri manus apposuit, infudit oleum, alter vero leniori, & velut suspenso contactu, partes infirmas perungere visus est. Quo peracto, cum recedentibus monachis ipsa recessit infirmitas, & incolumitatem quam medicina non potuit, gratia reduxit. Euigilans monachus cum sentiret exterminatas infirmitatis angustias, beato Patri suo restitutam adscripsit sanitatem.

Mulier linguæ & manus officio destituta restituitur.

XXVII. Ex difficultate partus, quædam mulier amisso linguæ pariter & manus officio, cæterarũ quoq; partium detrimẽta formidabat. Huiusmodi angustia decumbenti, suggestum in somnis est, oportere eam Laisiacũ proficisci, vbi meritis B. Hugonis, vtroq; leuaretur incõmodo. Paruit mulier, eoq; delata, dum præscriptus Pater in Oratorio S. Suplicij ipsa præsente diuina celebraret mysteria, meritis eius vtriusq; morbi plenum meruit obtinere remedium. Credatur in sedandis humanorum corporum passionibus, filio adoptionis collatam desuper fuisse gratiam, quæ illi etiam in perturbato aëre perhiberur extitisse. Ludouicus enim Comes, & Sophia vxor sua, prædicandæ scilicet vir & mulier

Pluuiam signo crucis pellit.

deuotionis, eum apud Aldechiarcum hospitio susceperant. Deinde posita in viridario mensa, commotus aër tempestatis signa præmisit, turbati discurrant ministri, quid fieret ex appositis iam dapibus ignorantes. Cæterum Dei famulus eleuans manum, crucis signum opposuit, & imminentem sic abegit tempestatem. Quæ ne casu potius quam meritis Abbatis abscessisse videretur, circumquaque pluuiis desæuientibus & tonitruis, locus ille tempestatis expers, & serenus remansisse perhibetur.

Paredi contritum sanat.

XXVIII. PAREDI, puerũ quendam monasticę consecratũ militiæ, decidens ex culmine Campanarij tabula prostrauit. Eo tempore B. Abbas fratres visitaturus Paredũ accesserat. Puer in quo consultæ pollicib. venæ proximum nuntiabat interitũ, semiuiuus ad eũ defertur. Fratres velut extinctũ deflẽt puerũ, qui vix in castris spiritualis militiæ viuere incoasset. Deniq; pius Abbas mente cõpunctus, contritũ contrectat puerũ, pro exequiis obsequiis insistit, & ad ostiũ diuinæ pietatis procurrit Christi, Christi veteranus tanta precũ instantia, vt & puero salus, & puer conuentui redderetur.

XXIX. INVITATI complures huiusmodi miraculorum præconiis, eum videre præoptabant, ei adhærere, & sanctissimis eius erudiri documentis. Quippe tota eius vita, sacris par institutis. Tota eius conuersatio beate viuendi magisterium fuit. Nulla vel pauca fuere monasteria, quæ non profecerint eius circumspectis institutionibus aut exemplis. Conuenientes autem ad se monachos vel Abbates, quam paterno comp ecteretur affectu, quam sufficienter quærentibus

rentib. responderet, quam pie aperiret pulsantibus, difficile est explicare. Inter quos Vecionensis Abbas ad primatem monasticæ perfectionis accedens, presbyterum quendam Petrum nomine, itineris comitem habuit, dudum B. Hugonis familiaritatem assecutum. Qua ex familiaritate securius eum presbyter allocutus. Scimus, inquit, te, sanctissime Pater, curam gerere miserorum, & iuxta vocem Apostoli, cum infirmantibus infirmari. Vnde & pro quodam fratre meo ad ostium tuæ pulsans misericordiæ, sacris orationibus tuis misero subueniri deploro, quem putridum vulnus & latius incolumes occupans partes, in desperationis discrimen adduxit. Tandem pius Pater miserabilibus cædens obsecrationibus, panem qui de mensa ipsius superfuerat, afferri præcepit, allatum benedixit, dedit benedictum sacerdoti. Dedit ei & partem baculi, quem manu gestare, ac sustentari consueuerat. Quibus ille acceptis, in spe simul & fide regreditur, quantum prius de fraterna turbatus angustia, tantum postea de salute gauisurus. Ex quo enim superpositum est vlceri lignum, & panem benedictionis infirmus comedit, ita explosum est putridæ carnis incommodum, vt nullus dolor, nulla illic infirmitatis indicia remanerent. 2. Cor. 11. Putridum vulnus curat.

XXX. QVADAM præterea die dum paulisper Abbas obdormiens ex vrgente causa duo eum monachi excitauerunt, Abbas interrogans, vt quid huc, ait, istum adduxistis puerum? Responderunt monachi se neminem adduxisse. Subdidit Abbas, dicens. Nunquid non videtis illum elegantis formæ puerum? Rursus cum monachi mirarentur, attestãtes se neminem prorsus videre, animaduertens Abbas ostensum sibi diuinum aliquid, sermonem transtulit ad alia, nullam vlterius faciens de puero mentionem. Credo ei apparuisse custodem corporis sui Angelum Dei, cuius excubiis, & aëriarum tentamenta potestatum, & imminentia corporis pericula declinabat.

XXXI. VNDE cum apud Berziacum se sopori dedisset, angelica protectus custodia, multiplex mortis discrimen euasit. Repente namq; turbato aëre consurgentes venti, velut conflictum quendam inire cœperunt, frequentior desæuire coruscatio, lapidibus & grandine concuti domus, volare fulmina, quib. nec dormitorium patris, adhærens Ecclesiæ, intactum remansit. Illud enim vis irrumpens fulminis, tam vaganti discursu præfatum perscutata est domicilium, vt par miraculum dicam, tres in fornace pueros & inter flammas sæuientes, sanctum Dei conseruatum. Augebat discrimen cæmentum simul, & lapides vndiq; corruentes, quos fulminis ictu rupta macerie circa dormientem diffundebat Abbatem. Discurrebant famuli, monachi querebantur, vel obrutum ruina, lapidibus, vel igne consumptum Abbatem opinãtes. Ille autem diuinis protectus excubiis, nec strepitu soporem, nec populantibus flammis, sospitatem amisit. Ita Dei seruus horrendo circumseptus incendio virtute promeruit liberari, & illæsus exiuit. Berziacum est Matisconensis pagi villa, prioratu Cluniacensis nobilis, vt notat Quercetan. Ab incendio incolumis euadit.

XXXII. LEGITVR idem pater in aliis etiam conseruatus periculis, eiusq; sacer transitus, qui grauissima infirmitate videbatur imminere, Conuentus intercessione, & sumptuosis eleemosynarum expensis in sanctã dilatus senectutẽ. Quodam namq; tempore B. Hugo tanta corporis afflictus molestia ----- iminens incommodũ vitæ desperatio sequeretur, de medio montis, qui Cluniaco adiacet, quasi fratribus vltimam daturus benedictionem, ad Capitulum delatus est. Flet Conuentus, & eget solatio, quisquis alium nititur consolari. Acclamant filij patrem, Magistrum discipuli circũeunt, retractat grex indefessas pastoris excubias, & quæ lachrymas prouocent, vndiq; pietatis eius insignia prædicãtur. Dehinc ipso innuente, sanctorum imaginibus præsentatur Apostolorum, sperans eorum meritis imploratam se adipisci sanitatem. Quæ confestim impetrata, pupillis tutorem restituit, filiis patrem, pauperibus prouisorem. Æger sanitati pristinę restituitur.

XXXIII. NEC minus stilo commendandũ credimus, quod Romam proficiscenti, vita pariter & incolumitas est in morte conseruata. Ille siquidem dum propter ciuitatem Vapingum, per abrupta montium & ancipites anfractus incederet, altiori cuidam præcipitio incircumspectis accessibus occurrit. Declinans mula in vallem, cui prima inniterentur vestigia, nihil solidum inuenit. Pallent monachi diffidentes, periculum præsens aliquo posse declinari consilio, Dominus[a] autem plenum beatæ spei, & gloriæ finem seruo suo prouidens, mirabiliter eum de patẽti abysso eduxit, mula diuinitus in eam innitente partem, in qua solidum iter & obstaculis liberum inuenit. Porro de simili periculo clericus quidam de Hispaniis cum Abbate regrediens, dum comites ad hospitium præcederet, & improuidus in horrendum delaberetur præcipitium, ad[b] inuocatum nomen Abbatis, ramusculo retentus, liberari promeruit. Vapingum est Narbonensis secundæ, siue vt Isidorus Viennensis tertiæ ciuitas vt notat Quercetan.

[a] A præsentissimo liberatur periculo vide Bar. an. 1074 [b] Ad inuocationem S. Hugonis, clericus quidam à præcipitio liberatur.

XXXIV. PRÆTEREA Geraldo cuidam per Ligerim temere remiganti, sæpius Abbas inuocatus affuisse perhibetur. Submersa quippe nauicula, cum res ad vitæ periculum cederet, ipse nomẽ eius acclamans, incolumis ad ripam enatauit. Qua in persona, eo amplius Abbatis meritum claruit, quo ille dudum turbatus cerebrum, imperitia quidem nauiculam ascendit, sed gratia mortem euasit. Magna sane huius viri merita, cuius nec amici apud Deum irrenumerati fuerunt, nec impuniti contemptores. Non quod ipse vellet mortem peccatoris, aut pro inimicis orare desisteret, qui nouerat neminem vere diligere Christum: donec & inimicum diligeret propter Christum. Cæterum vult aliquando Deus in hac etiam vita contemptum puniri sanctorum, ne iustus zelet super iniquos, pacem peccatorum vidẽs, & dicat; Ergo sine causa iustificaui cor meum, & laui inter innocentes manus meas? Sunt fortassis & aliæ occultiores causæ, quibus iudex iustus hic & benefactorum præmia rependit, & iniurias punit. Porro irrogatas huic seruo suo contumelias, quàm districto percussit iudicio, succincte nos non tædebit explicare. Is itaq; totus propagandi monasticam religionem studiis occupatus, dum eam in Monasterio Maudiacensi † reformare contendit, nonnullorum pertulit inuidiam, conuicia sustinuit, seductor & hypocrita, tyrannus & inuasor acclamatus. Inter quos quidam Clericus in hanc vsq; prorupit insaniam, vt diceret effossurum se oculos Abbati, si in hoc opus exoptata sibi copia donaretur. Arguunt eum puniendæ præsumptionis illi etiam qui temperantius Abbati detrahebant, dicentes non exasperandam contumeliis, sed obsequiis colendam potius & ordinis, & personę dignitatem. Ac ne dubitaretur in seruo suo Dominum grauiter offensum iuxta illud Euangelij. Qui vos spernit me spernit, venenosæ linguæ præsumptionem tam digna est vltio subsequuta, vt vix octo diebus euolutis, exigente culpa ei effoderentur oculi, qui in oculos Abbatis, sacrilegam affectauerat facultatem. Giraldus item à naufragio. *Psal. 72.* Contemptores eius quì puniti. † Moysiacensi. *Luc. 10.*

XXXV. PONTIVS de Burgeto vir accusandæ voluntatis in seruum Dei, audiens Abbatem Aruerniæ partes, in quib. ipse morabatur, aditurum, cum eum nec videre vellet, nec videri declinasse contemptu, morbum simulans in lectum decidit. Factum est autem, vt illuc Abbate profecto, vera fieret quæ fingebatur, infirmitas. Quæ profecto in tantum excreuit, vt amissa loquendi facultate, deductus ad extrema putaretur. Quem itaq; prius videre noluit, coactus postea vidit, per internuntios omnimodis exorans vt ab eo visitari mereretur. Visitatus æger in lachrymis, & gemitu culpam confitetur, cui & contritio cordis veniam, & interuentus Abbatis sanitatem adquisiuit. Aliud exemplum.

XXXVI. Cœnobium B. Martini, quod Maius Monasteriũ dicitur, Comitis Andegauensis, videlicet Gaufridi, cognomine Barbati, tyrannica præsumptio vehementer affligebat. Rogatus Dei seruus à præfati Abbate Cœnobij, vt & consilio, & orationum interuentu, oppressæ subueniret Abbatiæ, Turonis vsq; fatigari non distulit, eo libẽtius difficultatem viæ assumens, quo idem locus à Cluniacensi disciplina, monasticæ religionis fundamenta susceperit. Veniẽs autem ad Comitem, cum nihil proficeret verbis, nec amplecti genua, nec aduolui pedibus erubuit. Assumpta est omnis forma supplicandi, qua mansuetudo etiam apud crudeles prouocatur potestates. Ille tamen animum gerens obduratum, Abbatem auersatus est supplicantem. Qui ad hanc quoq; prorupit insaniam, vt diceret se beati Martini Conuentum, ad obsequium vnius asini redacturum. Surgens tandem Dei seruus à puluere, cum assumptum chlamyde tyrannum, Gaufredus comes Andegauensis quem Hist. comitum Andegauens. Turonicum comitem appellat, Cluniacenses

affligit, vide eandem hist quam recitat Quercet. in notis ad hanc vitam.

tannum, salutiferis[a] emollire niteretur eloquiis, ille rupta, qua chlamys astringebatur, fibula, contemptis exhortationibus abscessit. Abscedenti, vir prophetico tactus spiritu, illud Samuelis dixisse memoratur. Scissum est regnum tuum à te hodie. Quod profecto vaticinium rei exitus declarauit. Expulsus etenim à Consulatu, tamdiu contemptor ille à fratre suo Fulcone detentus est in carcere, vt non prius à custodia corpus, quam spiritus à corpore solueretur. Cui ad Cumulum vltionis hoc etiam accessit, vt amisso sensu in pueriles ineptias ad mortem vsque deliraret.

[a] 5 Hugonis de Gaufredo prophetia. vide Bar. an. 1062. 1. Reg. 15.

Berardi pœna, iniustis exactionibus Cauariacum onerantis.

† Rerortorium, castrum est ad Ararim fluuium, quod Guichard[a] Lugdunensis Archiep. Ecclesiæ suæ requisiuit, à Ioanne Brennensi Matisconensi Comite pro 16 millibus libr. vt notat Quercetan.

XXXVII. BERARDVS quoq; de Castro † Retortorio, in villam Cauariacum quæ iuris est Monasterij Cluniacensis, exactionibus insolitis debacchatus, similem pœnæ sustinuit vltionem. Hic aliquamdiu patienter toleratus, deinde per principes & Ecclesiasticas ammonitus personas, vt à tyrannicis desisteret iniuriis, cum omnes eque sperneret, totum huius rei negotium B. Hugo Ioanni Baptistæ commisit. Ad quem ille conuersus, aduersus præfatum Sathanam lachrymis & gemitu, promptissimum eius postulat auxilium. Nec morà preces Abbatis exauditas rei euentus ostendit. Ille nimirum sensu pariter amisso & visu, suorum manibus ad domum defertur, confusa loquens omnia, & suscitatam aduersum se iusti iudicis indignationem, aliis quoq; demonstrans indiciis. Eius enim lectus in nocte bis accensus illum pene debito consumpsit incendio, qua sanctuarij possessionem exactionibus indebitis consumebat, & rapinis. Quibus ille flagellis coactus, ad se tandem reuertitur, abiurat exactiones, damna restituit, pollicitus in Sanctuarium Domini se nihil deinceps præsumpturum. Vnde factum est, vt qui seruum Dei contemnendo duplex traxerat incommodum, resipiscendo diuina vltioue repressa plenam reciperet sanitatem.

S. Hugo paricidam recipit. *Matth 6.*

XXXVIII. PERPENDE, lector, quo affectu commissarum sibi salutem quæsierit animarum, qui eriam circa interfectores fratris, ac patris sui Dauidicam expressit,, & æmulatus est lenitatem. Is enim, secundum illud Euangelicum. Dimittite, & dimittemini, collata vtriq; reo patrati homicidij venia, confugienti ad se fratris interfectori, cui ad declinantes interfecti proximos nullum patebat refugium, sanctæ protectionis suæ sinum aperuit. In quo ille susceptus, & temporalis vitæ discrimen euasit, & viam inuenit sempiternæ. Ad Abbatis namq; suggestionem compunctus homicida, supremum pœnitentiæ habitum sumpsit, in quo ille peracta feliciter causali peregrinatione huius mundi, dum viuere desiit, viuere inchoauit.

Pro patre occiso satisfacit.

XXXIX. DEFVNCTO autem patre suo, quem Dux Burgundiæ gener eius propria manu peremerat, hoc apud Deum interuentu subuenire studuit, vt delictorum eius satisfactionem, quam gladius hostilis præuenerat, in seipsum transferret, continuatis afficeretur ieiuniis, frequentiores hostias immolaret. Gestandam quoq; suscepit loricam, propriis cruciatibus peccata quærens expiare aliena. Sed & pro eius interfectore, ne de eo antiquus triumpharet inimicus, oblatis Deo victimis & precibus intercessit. Cuius igitur charitas vsq; ad diligendos excreuit inimicos, non mirum eius etiam eleemosynas inter manus erogantium, quod nonnulli asserunt, suscepisse incrementum. Contigit hoc Ademaro dispensatori benedictionum serui Dei, qui postmodum in Abbatem, & scientia promoueri meruit & vita. Is quos egenis ex Abbatis præcepto distribueret, seorsum decem solidos ponens, cum per totum mensem potius eos effundere pauperibus, quam dare videretur, dispendium tamen in distributo non sensit argento. Ecce Sereptani olei incrementum pariter, & statum, gratiam, & gratiæ finem. Donec enim viduæ vas affuit, oleum fluxit. Stetit autem postquam defuit vas postulanti. Sic & Ademaro, quod daret pauperibus, dum fides affuit, non defuit. Defuit autem, simul & dare gloriam Deo, & infirmari fide cœpit.

Erogatum in eleemosynas argentum nõ minuitur.

Nota miraculum.

XL. IDEM præterea cum sibi nouem tantum essent denarij, eosque dedisset mulieri pauperculæ, inuentos, apud se quindecim aureos obtulit Abbati. Quos magnanimus Abbas statim in sinu pauperum reponere festinauit, sciens nullum agrum cultori suo feracius quam sinum pauperum responsurum. Probauit hoc eius Camerarius Iarento, Valentiam cum B. Patre proficiscens. Ipse nimirum exhaustis in vsus egenorum marsupiis, cum decem solidos (quos in expensas fratrum reseruauerat) Abbatis iussu tristi, & amaro erogaret animo. Noli, inquit Abbas, noli, fili, metuere, non intrabimus portam ciuitatis, donec ager cui semina commisimus, fructificet, reddens amplius quam receperit. Quod profecto vaticinium, statim promissus impleuit euentus Prius enim quam portam ciuitatis intrarent, affuit qui pro paucis denariis auri pondus non modicum ei largiretur. Admiratus dispensator, Deo gloriam dedit, tanto circa pauperes factus benignior, quanto de mercede securior.

Aliud exẽplum liberalitatis eius in pauperes.

Valẽtia est Viennensis prima ciuitas, apposita Rhodano.

XLI. TALIBVS tantisq; virtutum præconiis, homo Dei maximus inter magnos habebatur, ambulans viam immaculatam, & filiis sanctæ imitationis suæ monastica suscitans, & exaltans instituta. Extensi sunt palmites huius vitis vsque ad mare, & vsq; ad flumen propagines eius. Ex his Abbates nonnulli exemplo pariter, & verbo collatas extulere dignitates. Alij vero virtute tantum conspicui, sic in carne præter carnem viuebant, vt cum necessitate rebus interessent hominum, voluntate rebus angelorum interessent. Hos enumerare vitamq; eorum præsenti negotio prosequi, extra metam currus agere est: nisi quia laus discipuli, gloria est & magistri. Sed & filiorum deuotionem prædicare, vt merita patris extollas, nihil aliud est, quam si Solis splendorem facibus admotis adiuuare coneris. Superfunt enim adhuc tanta virtutum eius atq; operum insignia, vt ad eorum relationem, assumpta paululum requie, velut anhelantem equum necesse sit respirare. Quapropter ad horam stilum deponimus, Dei seruo, cui ille famulatur, adiuuante: fiducialius quæ restant, aggressuri.

S. Hugonis temperantia.

XLII. IAM lubricæ iuuentutis offendicula vir sanctus inoffensis gressibus euaserat, à natiuitate quidem sexaginta quinque, à susceptiõne autem regiminis, annos gerens quadraginta. Calefaciebat eum virgo Sapientia, quam beatus senex velut Dauid amplexatus, cum corpore deficeret, maturitate sensus, & consilij prærogatiua. sibimet eminebat. Ex incõmodis quibus ætas huiusmodi circumuenitur, nullus apud eum religioni defectus accessit. Eadem ille, qua prius deuotione, monachi leges & sacra docuit, ac seruauit instituta. Sed & vberior apparatus, quo filiorum dilectio fatiscentem corpore patrem in diuinum reparare quærebat obsequium, nihil aliud ei quam virtutum materia fuit. Nonnulli namq; deliciis facile carent, ab appositis autem pauci possent abstinere. Quod tamen sic B. Hugo consuetuit, vt cum multa pransuro ponerentur, ex his modicum indulgeret naturæ, nihil gulæ. Quicquid vltra necessaria refectioni eius accessit, turbæ seruiuit, non personæ, egenis, non Abbati. Qua in refectione, mirum valde fuit, vinum numquam sibi appositum, sed sicca dape soluta sic ieiunia, velut si cæmentum facturus, calcem tantum misceas & arenam. Sic ille debilem non debilis ætatem percurrens, religioni quotidie aliquid adiecit: quanto viciniorem sentiebat finem commissæ sibi militiæ, tanto amplius castra Domini, & verbis erudiens, & exemplis antecedens. Statuit etiam Monasterij Cluniacensis ampliora ponere fundamenta, impatiens fratres quotidie & merito crescentes & numero, angustis admodum grauari officinis. Sanum sane patris propositum, quod pariter & reuelatio, & felix euẽtus ostendit. Cuidam namq; fratrum nomine Gunzoni, prædicandæ quidẽ & illustris memoriæ viro, sed eo tẽpore corporis molestia decũbente, Petrus apparuit Apostolus, infulato constipatus consortio, & alterius cuiusdã conditionis præferens

Cluniacense monasterium dilatare statuit. Gunzoni sanctus Petrus apparet

curatque S. Hugonem edoceri de constructione monasterij.

præferens maiestatem. Qui nomen suum, & aduentus causam iacenti declarans. Frater, inquit, ad Abbatem festina Hugonem, relaturus ei grauem mihi esse mearum pressuram ouium, quas intra septa Cluniacensis illius ouilis inclusas, locus vrit angustior, tempus esse quo ille materialem eis præpararet, qui in eis iam spiritualem Deo præparauerat mansionem. Huic autem legationi tu præ cæteris es electus, vt ex collata tibi sanitate, fides verbis accedat. Adiecit etiam addendos ei septem annos, si fideliter impositam sibi perageret obedientiam. Beatum vero Hugonem si parere differret, incommodum, quod relator euaserat, subiturum. His dictis, ipse funiculos tendere visus est, ipse longitudinis atque latitudinis metiri quantitatem. Ostendit ei etiam Basilicæ qualitatem fabricandæ, menti eius & dimensionis, & scematis memoriam tenacius hærere præcipiens.

XLIII. Expergefactvs frater, Abbati se sospes obtulit, cui morbus interitum minabatur. Referuntur ex ordine, quæcumque monacho dicta fuerant vel ostensa. Credidit Abbas, & diuinis animatus monitis habitationi gloriæ Dei tantam ac talem Basilicam construxit, vt capacior ne sit magnitudine, an arte mirabilior, difficile iudicetur. Hæc eius decoris & gloriæ est, quam si liceat credi cœlestibus incolis in huiusmodi vsus humana placere domicilia, quoddam deambulatorium dicas Angelorum. In hac velut eductos de carcere monachos, refouet libera quædam planicies, ita se monasticis accommodans institutis, vt angustia Chori necesse non sit permisceri ordines, non stationes confundi, vel foras quandolibet euagari. Superfiant plurima, quibus dicendis occuparemur, nisi loca diuinis ascripta obsequiis, plus laudis ex habitantium merito, quam ex manu artificum sortirentur. Quod profecto huic de qua loquimur structuræ accessit, quæ cum splendidissima sit ingenio opificis, multo est ex suo habitatore splendidior. Vtriusque autem gloriæ, gregis scilicet & loci, B. Hugo sollicitus institit procurator, coram Deo & eius Angelis pura dicturus cõscientia. Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Eius enim sanctissimo ducatu, egressa de Ægypto multa animarum millia, sacrificium contribulati spiritus, & hostiam laudis Deo exercituum in hoc obtulere deserto, facti sanctificatio Domini, & funiculus hæreditatis eius. Quippe sicut in captura piscium, piscator diuersis vtitur instrumentis, sic ad salutem animarum filius prudentię diuersis incedens viis, omnibus omnia factus est, vt omnes lucrifaceret. Ei semper hamus pependit, semper missa in mari retia, semper ad littus quietis & vitæ, parui pisces & magni educti sunt. Semper enim sub eo, & per eum iuxta illud Isaiæ, Lupus habitauit cum agno, & pardus cum hœdo confidenter accubuit. Cum his nimirum qui de populo accesserant, tam patienter iugum Domini sublimes pertulere potestates, vt eos nec fastu generis, nec insolentia premerent potestatis. Quanto quisque maior fuerat, tanto in omnibus humilior. His autem qui timore defectus monachum profiteri verebantur, prouidus pater ita monasticam temperabat disciplinam, vt etiam deliciis assueti eam sine querela sustinerent.

S. Hugo structuram aggreditur.

Psal. 25.

Eius cura in lucrandis animabus *Isa. 11.*

XLIV. Hvivs rei Guigo Comes testis, & exemplum fuit, vir scilicet indulgentiùs à puero educatus, & frequentatas à cunis delicias indocilis abdicare. Quem cum etiam vestes agninæ vlcerarent, nihilque præter aduenarum murium pelliculas, aut sericos cultus ad nudum pateretur, ad tolerandum tamen quorumlibet amictuum asperitates B. Hugo circumspectis eum dispensationibus informauit. Quippe ne calamum quassatum contereret, facto Monacho, mollium indumentorum vsus est permissus, qui desuper habitu regulari tegebatur. Sanum profecto consilium, quo præuiderat sapiens Abbas tironem Christi, pudore cultum molliorem posituru, & ægre laturum quandoque solum in spirituali militia inertiæ argui, qui in seculari semper cum melioribus certasse dicebatur. Quod ita contigisse, Comitis conuersatio indicauit. Repente namque mutatus, abiecto dispensationis indumento, nouas carni cruces indixit, certansque bonum certamen, beato fine donatiuum meruit sempiternum.

XLV. Porro emergere cupientibus ex hoc magno mari & spacioso, quantum esset sub B. Hugone refugium, diuina etiam indicia docuerunt. Quidam namque Romam ex voto profectus, ante sepulchrum prostratus Apostolorum, qua ad Deum incederet via, lachrymis vberioribus doceri precabatur. Hanc agenti curam, cœli clauiger Petrus apparuit, suggerit Cluniacum proficisci. Cluniaci lauacrum esse animarum, illic salutem inueniri, si Abbatem loci illius propitium mereatur. Sic orator edoctus gaudens reuertitur, Cluniacum festinat. Abbatem verbis & voce requirit. Inuento, sacrum pandit desiderium, diuinæ visionis historiam aperit, ordine retexens quidquid sibi ab Apostolo fuerat imperatũ. Flectitur Abbas, non cunctatus satisfacere postulanti. Hinc ille receptus, eo studiosius ascensiones in corde suo disposuit, quo diuina reuelatione didicerat ex hoc hominum consortio, ad consortium prouehi Angelorũ.

Peregrinus ex apparẽte sibi S. Petro, viri sanctitatem cognoscit.

XLVI. Didicerat & hoc Monachus ille Goderannus, qui relicto B. Remigij Monasterio, cum arctioris disciplinæ gratia Cluniacum demigrasset, meritorum titulis & prærogatiua scientiæ à Domino audire meruit, Atuice ascende superius. Prius enim Malliacensis Abbas effectus, postea Santonensis Ecclesiæ adeptus est dignitatem. Accidit autem vt eo præsente, leproso cuidam per manus B. Hugonis Eucharistia traderetur. Qui dum susceptа sacri panis portione vti non posset, diuque luctatus in vacuum niteretur, sacramento cum saliuis & screatibus horrendis visu ex ore lacerato decidenti, Goderannus vtramq; manum suppositit, & gloriosius de se, quam de quolibet hoste triumphans, adhibitum ori totum absorbuit. Quo viso, B. Abbas obstupuit, craticulam Laurentij hoc animi tormento dicens esse meliorem. His aliisq; personis velut quibusdam luminaribus illustratum Cluniacense Monasterium quoddam virtutis gymnasium fuit. In eorum moribus & vita plurimus Pater erat, & cuius esset pastoris, ipsa conuersatione sua totus grex loquebatur. De quibus loqui plura supersedimus, ad agnitionem deuotionis eorũ sufficere iudicantes, quod ante nos de eis Ezelo atque Gilo clarissimi scilicet viri vigilantius scripsisse traduntur.

Luc 14. Malliacense cœnobiũ est in territorio Pictauiensi vt not. Quercet. Goderanni factum nõ minus laudabile, quã stupendũ.

XLVII. Annvs ab ordinatione B. Hugonis vnde sexagesimus ad exitum trahebatur, & Natiuitatis Dominicæ solemnia reuolutum tempus adduxerat. Quo videlicet die veteranus ille Christi miles à fratribus in Capitulum deductus, sanctissima exhortatione sua, flentes in diuinum confortat obsequium, confirmat labantes animo, qui labante gressu consistere non valebant. Inculcat illis quidem esse colluctationem aduersus principes tenebrarum, sed hostes huiusmodi facile cessuros, si constantem inuenerint pugnatorem. Propositum Monachi, quamdam esse munitionem, nec alibi spem fore refugij, si remissius illis agentibus insidiator irrumpendi locum inuenerit. Præsentis quoq; occasione diei, aliam, sed non alienam aggressus narrationem, Noui: inquit, noui quendam cui misericordiæ mater in oratorio sub hac specie dignata est apparere. In sinu eius elegans puer, & diuinã præferens venustatem: ipsa blando lenis aspectu, ipsa mitis & exorabilis ad impetrãdum pro peccatoribus interuentum. Cui applaudens diuinus infans, ora, inquit, ista nox mea natiuitate insignis; gloriam Angelis, pacem hominibus aduenisse denunciat. Nox ista, meæ conscia gratiæ, legis obscuritates aperuit, vaticinium soluit prophetarum. In hac ego ex te natus ô mater præclara, serpentis caput contriui, qua grassabatur in humanũ genus, antiquam eius euacuans potestatẽ. Vbi virulenti illius anguis astutia? Vbi spicula quibus ante natiuitatem meam, animas in mortem vulnerabat? His dictis, nequam se spiritus immiscuit. Quem cum puer asperius increpasset, prohibitus ne laudes & obsequia, quibus fideliũ deuotio suam persequebatur natiuitatẽ, solita perturbaret inuidia, tristis & confusus abscessit. Quo longius effugato, Christum cũ genitrice sua scitote vestris interesse obsequiis, & ex animorũ qualitate, vel supplicium dictare vel præmium. Quapropter sincera deuotione mentis eum suscipite, in eo, quẽ sibi beneplacentem inuenerit, pereñem facturum mansionem. Hæc eo cũ lachrymis referente, conuentus attendit, non alij nisi ipsi quam retulerat ostensam esse visionem. Cæterum iccirco nomen personæ siluisse, ne potius gloriam sibi quærere, quam veritatem referre videretur

S. Hugo exhortatur fratres.

Visionem quam habuit, fratribus subpresso nomine exponit Vide Petrũ venerab. li. 1 Miracul. cap. 15.

Sub finem vitæ magis se ieiuniis, vigiliis & lachrymis dat.

SEQVENTI autem Quadrageſima, cum depoſitionis eius diem imminere, defectus virium teſtaretur, fatigatus XLIIX.
Pater addidit ad laborem, Dominus ad coronam. Multiplicatis enim ieiuniis, feſſos artus ſacra proſequutus eſt iniuria. Indictæ carni cruces, & continuatæ gemitibus lachrymæ, deſiderio conuerſationis alterius occupatum loquebantur. Vigiliæ eius, vigiliæ longiores, & quæ naturam debito ſopore defraudabant. Reliquum tempus oratio ſibi, vel lectio vendicauit. Parum erat homini Dei, ſpiritum natura vrgeri ad egreſſum, niſi & cruciatibus adhibitis vrgeretur. Quippe deſiderans anima Creatorem, pro exquiſito habebat ſupplicio, carnis ergaſtulo diutius immorari. Sub hac igitur obſeruatione tranſacta vſque ad ramiſpalmarum quadrageſima, ad celebrandam eiuſdem diei ſolemnitatem, Cluniacum tàm populi quàm Monachorum turba maior conuenerat. Hinc aſſumptis in proceſſionem Eccleſiæ ornamentis, conuentus in albis egreditur. Cum quibus dum B. Abbas exire deſiderat, ad alium vocatus exitum, quod voluit, non valuit. Optabat candidatis intereſſe choris, & in laudes Chriſti milites eius ſua exhortari præſentia. Qua in re cum vires ſibi deeſſe ſentiret, quos comitari corpore non potuit, orationibus & benedictione proſequitur. Inerat iam vultui eius quędam futuræ portio gloriæ: cui diceres aliquid collatum de ſimilitudine Angelorum.

†Bertinum hunc vocat Hugo monachus Cluniacēſ. in vita S. Hugonis

PORRO dum hæc agerentur, † obſcuri quidam nominis ad B. Hugonem feſtinus irrumpere nititur, clamans ſe XLIX.
magnam ad eum ſuſcepiſſe legationem. Hinc ingreſſus, Ne contemnas me, inquit, Pater ſancte, quem rebus exilem, ignotum genere, ſola mittentis commendat auctoritas. Nouellabam [a] nuper in agro, cum repente mihi quædam apparuerunt perſonæ venerabilis cuiuſdam dignitatis, & vltra temporis huius noſtræque conditionis homines, honore & gloria digniſſimi. Præibat Domina quædam cuius vultum veloci tranſitu intueri non potui, viſu dorſum tantummodo proſequutus. Sequebatur autem ſenex niuea canitie venerandus, qui reductis in me oculis: Heus tu, inquit, ô agricola, cuius eſt hic ager quem colis? Cui ego. Beati, inquam, Patris eſt & Domini Hugonis Abbatis. Tunc ille, Meus eſt, inquit, ager, meus eſt & poſſeſſor. Ego enim Petrus ſum Apoſtolus, quæ autem præcedit, beata Dei genitrix eſt Maria, ſanctarum conſortio conſtipata animarum. Tu igitur ad Abbatem feſtines Hugonem, dicturus ei. Diſpone domui tuæ, viam vniuerſæ carnis ad præſens ingreſſurus. Iubenti talia, parere diſtuli, metuens ne vaniloquus, & interpres falſitatis appellarer. Cæterum denuo commonitus, & quia præfatæ viſionis relationem diſtulerim. grauioribus verbis increpatus, ſuſpenſam dudum legationem exſequi feſtinaui. His dictis, alij quidem falſitatis eum arguebant. B. autem Abbas certum ſuæ depoſitionis aſſerebat indicium. Extunc in lachrymis promiſſam expectauit vocationem, cum Apoſtolo dicens, Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.

[a] Eius viſio de S. Hugonis obitu.

Philip.1.

ADERAT ſacratiſſimæ Cœnæ dies, & ecce Dei ſeruus non tam lege temporis, quam charitatis affectu, Capitu- L.
lum ingreditur, vbi cum pro his quos Cluniacenſe Cœnobium ſacra ſibi familiaritate aſtrinxerat, affluentem iuſſiſſet fieri eleemoſynam, rogatus abſoluere Conuentum, fleuit vberrime. Tandem ſingultu fatigatum promens reſponſum, Egone, inquit, vos abſoluam, quem propria ligat conſcientia? Ego veſtram ſeuabo ſarcinam, multiplici proſtratus & iacens exceſſu? Quomodo iugum ſoluet peccatorum, ſubiugata peccatis oratio? Nos tamen licet indigni debitum proſequemur officium. Dominus autem qui ſoluit compeditos, & eliſos erigit, quod ſuæ pietatis eſt, in vobis interius dignetur operari. Dehinc eleuatis in cœlum oculis, perfuſus ora fletibus, commiſſum ſibi gregem abſoluit. Addidit & ſolatium benedictionis, Chriſtum ſequutus magiſtrum, qui tranſiturus ad patrem, diſcipulos in preſſura mundi relictos benedixit, ſemper eis affuturus gratia, quos corpore deſerebat. Dehinc expleto pauperum obſequio, ad imitandum Dominicæ humilitatis exemplum, beatus Senex hora mandati in Capitulum redit, lauat fratrum veſtigia, de Euangelica lectione ſermonem ſanctum ſubnectens, riuum prouocantem lachrymarum. Sequenti quoque ſabbato ſacris interfuit officiis, columnam nouæ lucis ſalutans, & crebris exorans ſuſpiriis, vt ad terram promiſſionis, quam velut è confinio iam intuebatur, inoffenſo greſſu peruenire mereretur.

Fratribus abſolutionem & benedictionē impertitur.

Eorum pedes lauat.

SVPERERANT adhuc tantulæ vires in fragili corpore, vt in Eccleſia Paſchalem celebraret ſolemnitatem, feſti- LI.
uis inſignitus ornamentis, quæ pariter & diei gloriam, & ſanctæ illius animæ puritatem quodammodo nuntiabant. Refectus illīc alimentis ſpiritualibus, ad domum in qua morari conſueuerat, diuertit. Veſpere autem facto, decidit in lectum, nihil aliud quam laborum ſuorum finem & præmium expectans. Tertia vero feria cum iam caligantes oculi, lingua deficiens, & cætera ſenſuum officia præſentem tranſitum acclamarent, interrogatus ſi viuificatricem Domini carnem cognoſceret. Cognoſco, inquit, & adoro. Oblatum quoque ſalutiferæ crucis ſignum, Chriſtianiſſima ſtuduit deuotione venerari. Qui vt & moriens oſtenderet quam vigil & ſollicitus fuerit circa commiſſarum ſibi vigilias ouium, quibus potuit ſermonibus Anniuerſarium Archiepiſcopi Gaufridi, & Guidonis Abbatis adeſſe nuntiauit, ſignificans oportere defunctis fratribus debita ſolui beneficia. Beata profecto anima, quæ nec eo tempore potuit ſuorum ſalutem obliuiſci, quo nonnullis de ſua etiam ſalute ſuccedere ſolet obliuio.

Decumbit morbo grauatus.

PORRO exiturus ex hac Ægypto Dei famulus, B. Marcelli capſam ſibi iubet præſentari, pium lachrymis inter- LII.
pellans aduocatum, vt eius conductu, poſt exilium, patriæ redderetur. Flent filij aſſidentes, nec alius alium conſolatur, vbi par omnibus, & inconſolabilis erat cauſa lamentandi. Quibus ille ſuum ſignificans exceſſum, cum Benedicite protuliſſet; loquendi facultatem amiſit. Deinde cum inclinata eſſet ad veſperam dies, delatus in Eccleſiam beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ, feſſos artus & naturam profitentes, cilicio & cineri commendauit. Sole dehinc occumbente, Sol occubuit, & exoneratus ſarcina carnis ſpiritus, incolatum patriæ, temporalia ſempiternis fœliciter commutauit. Exoritur præſentium clamor filiorum, qui percuſſa exciti tabula, prout moſ eſt, ad commendationem beatæ illius animæ conuenerant. Habebat quiſque velut ſpecialem, qua doleret, cauſam, & quot fuerant ora, tot virtutum eius inſignia promebantur. Alij namque pertinax Abbatis odium in vitia referebant, alij circa pœnitentes, paternum eius recenſebant affectum. Lamentabantur nonnulli, pauperes amiſiſſe Patrem, viduas aduocatum, pupillos defenſorem. Memorabant aliqui collatam Patri prophetiæ gratiam; plures ſpirituum diſcretione deſuper inſignitum. Fuerunt etiam qui deplorarent Hugonem timuiſſe Chriſtum iraſci, ſi iratus Solem videret occidentem. Exuberabat vnicuique quod in laudes eius declamaret, & linguæ referendis deerant meritis, non linguis merita quę referrent. Inter hos lamentantium cuneos & frequentiam decumbentium ſuper artus exanimes, vix vacauit corpus ablui, vix obuolui ſacerdotalibus indumentis. Cui dum à fratribus præfata ſolueretur humanitas, modicum ballami (quod minime videbatur vngendo capiti ſufficere) tantum dicitur ſuſcepiſſe incrementum, vt ad liniendas quaſdam reliqui partes corporis abundaret.

Moritur anno 1108. vt auctor eſt Hugo monachus Cluniacēſ in vita S. Hugonis: Baronius ex Sigiberti Chronico habet eum anno 1109 obiiſſe quem vide.

HIS rite peractis, populus irruens admittitur, quantum ſub ſuo profecerit patrocinio, lachrymis indicans & LIII.
expenſis. Eius clamore vicini colles reſultant, ſumptuoſis luminaribus exequiæ celebrantur. Recenſet quiſque quam vera fuerit ſub eo libertas, quantus rerum prouectus, quæ morum gloria, ſub ſacris eius diſciplinis. Curritur inter hęc ad amplectenda Patris veſtigia, fletu veſtes irrigantur, & credit quiſque parum ſibi prouiſum, niſi pedes eius vel oſculo vel oblatione veneretur. Sic tranſacto in lachrymis triduo, procurata, quo debuit honore, ſepultura, ſabbato fœlix depoſitum ſuſcepit. Tranſiuit autem B. Abbas tertio Calendas Maij, plenus auctoritatis & gratiæ, relinquens filiis gaudium de corona, exemplum de vita, gloriam de corpore, ſpem de interceſſione. Qui profecto quantæ foret

apud

apud Deum gratiæ, post transitum quoque ipsius, multis innotuit argumentis. Erat Cluniaci Bernardus quidam, iustus, sanctus vir & timoratus: cui religio reuerentiam comparauerat & nomen. Is dum B. Hugo migraret ad superos grauatus sopore, nec strepitu discurrentium, nec immoderatis clamoribus potuit excitari. Nec multo post in lectum decidit, humanæ Reipublicæ supremo cessurus incommodo. Quo dum vrgeretur ad exitum, cõuocatis quibusdam Monachis, Vobis, inquit, fratres, vobis aperire necessarium duxi, quam mihi Dominus ostenderit visionem. Vos, referentem nolite falsitatis arguere, qui si non amore virtutis, saltem metu iudicij quo dubius vocor, mentiri formidarem. Nostis quidem me nuper obedientiam Nogenti spontaneum dimisisse, sed qua eam ratione dimiserim, forsitan ignoratis. Dormienti mihi quædam venerabilis persona apparuit, Dionysium Ariopagitam se nominans, & vt Cluniacum reuerterer, his vrgens verbis. Oportet, frater, oportet te Cluniacum quantocius redire, & Abbatem salutare Hugonem, communis iter ingressurum peregrinationis. Videbis etiam eius successorem, cui de Romanis finibus diuina misso gratia, principes Apostolorum pastorales excubias commiserunt. Hac ego suggestione compulsus, regredi Cluniacum festinaui. Væ mihi misero, Pater quidem recessit: sed non merui salutare recedentem. Accusemne soporem qui me tenuit, an gratias agam? Incertus sum. Inuidit & prouidit. Tenuit carnis oculos ne viderem cum recederet, sed quo recesserit, interioribus oculis ostendit. Vidi, & teste Deo vidi permixtos mortalibus superos, & beatissimam Dei genitricem Mariam. Astabant eminus sagittarij quidam, qui sacratissima virgine cognita, velut perterriti abscesserunt & confusi. Visa est illic martyrum simul & confessorum multitudo, quorum quosdam desuper mihi cognoscere datum est, & inter eorum discernere qualitates, Beatum ibi Marcialem cognoui, & Martinum, & Abbatum gloriam Benedictum. Visi sunt hi duo spiritum B. Hugonis in fertilissimam deducere vineam, eumque ibi collocare, tanquam pausaturum post laborem. Quo in loco dum pariter & gloriam sanctorum, & quæ agebantur admirarer, ille reductis blandius in me oculis, Sta, inquit, frater, & comede nobiscum de candidis qui nobis abundant racemis. Ego hic modicum requiescam, donec pedum tumor subsidat, & puluis excutiatur, quem multiplici viarum circuitu contraxi. Dehinc ad aliam transibo mansionem, quam mihi Dominus præparauit in æternum. Dices autem Pontio successori meo, vt ab humilitate nullatenus declinare sustineat, operibus instet misericordiæ, suarum immemor, iniuriis moueatur alienis. Super omnia zelo legis ferueat, circa delinquentes nec remissus sit indulgentia, nec immoderatus disciplina. Adhuc ille loquebatur, cum demulcente animum visione somnus abscessit. Vos autem scitote me vera locutum, si cursum vitæ præsens terminet infirmitas. Si minus, in caput meum prouocaui iudicem quia commẽtatus falsitatem. Hæc relata mouerunt auditores, ipsius edoctos obitu, fratrem Bernardum nihil protulisse mendacij. Die siquidem tertio, hominem egressus, & testimonium gloriæ Abbatis, & spem propriæ salutis fratribus reliquit.

Bertini visio de trãsitu S. Hugonis.

IPSA etiam nocte qua B. Hugo migrauit ad superos, Nouiomensi Abbati non dissimilem ferunt apparuisse visionem. Visum ei est lectulos duos ab Angelis in cœlum deferri, qui molliori cultu, sollicitudinis obliuionem, & somnum prouocarent. Angeli autem qui lectulos deferebant, huiusmodi clamabant verbis. Duos illustres viros in his collocabimus lectis Anselmum scilicet Cantuariensem Archiepiscopum, atque Hugonem Cluniacensis Abbatem Monasterij; qui post terras, cœlum, post labores, requiem, gaudium post lachrymas meruerunt. Post hæc Abbas euigilans, nonnullis quæ viderat, retulit, ad vtriusque transitum personæ, præfatam deriuans visionem. Nec eius frustratus est intellectus, cum ambo sub eodem fere tempore, corporis huius angustias euasisse memorentur. Alia quoque meritorum Beati viri claruerunt insignia, quæ circa detentos variis languoribus post mortem quoque perpetrata leguntur. Hicmaro cuidam superexecrescens albugo pupillas oculorum obtexerat, eumque in miserabilem damnauerat cæcitatem. Cui cum recuperandæ salutis spes, ex meritis & interuentu penderet Abbatis, memoratur Christi famulum ei apparuisse in somnis, & monuisse non illuminationem corporis quærere, sed mentis. Tandem tamen super deprecantis lumina signo crucis impresso, recessisse Dei famulum, & absterſam oculis cæcitatem.

Alia Abbatis Nouiomensis.

Hicmaro à S. Hugone visus restituitur.

QVIDAM quoque fratrum nomine Guido, cum tranquillitatem mentis simul & corporis noua ei excussisset amentia, deductus ad sepulchrum beati viri, depulso quieuit incommodo, sibi pariter & conuentui sacris eius meritis restitutus: præstante Domino nostro IESV Christo, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit & regnat per infinita secula, Amen.

F Guido mentis compos redditur.

ALIA EIVSDEM SANCTISSIMI PATRIS HVGONIS ABBATIS CLVNIACENSIS VITA, A DOMINO HVGONE, MONACHO Cluniacensi eius coætaneo, conscripta, ex Bibliotheca Cluniacensi authoris stylo reddita.

AN. 1060.

I. PATRVM Cluniacensium Conuentui sancto, seruus Hugo. Charitas quæ libera seruit, piis me iussionibus parere compellit. Præcepto igitur, non præsumptione, suscepi de Beato Hugone, licet indignus aliquid dicere. Nec eis præiudico, qui ante me de Sancto, eleganti scripsere calamo: sed nostris seruio, dum quædam ab eis omissa colligo, profusius edita contraho, ne occupatos onerem, multa prætereo. 29. APRILIS.

II. HVGO iste, quem debitus sermo proponit, ex illustri nobilium prosapia Burgundionum originem duxit. Pater eius fuit Dalmatius, princeps egregius, Samurensis Dominus. Mater eius Aremburgis, genere insignis, vita laudabilis. Hic puer intemperantiam curialium sectari noluit, mansuetudinem cum simplicitate retinuit. Impudicos & raptores abhorruit, pietati seruire deuotus elegit. Vnde factum est, vt inuitis parentibus ad Monasterium fugeret, seque sancti Odilonis Cluniacensis Abbatis magisterio commendaret. Factus itaque Monachus, tantum statim religionis apicem ascendit, vt quos imitari venerat, his imitandus extiterit.

S. Hugonis parentes.

Fit monachus anno 1038.

III. PRO meritis igitur Prior congregationis effectus, quam discrete, quam strenue sui debita peregit officij, nostræ compendium narrationis fari non sufficit. Tandem pius Odilo viuens in Christo, carne solutus est, & Prior Hugo electione consona in Abbatem assumptus est. Qui sanctitate præclarus, doctrina magnificus, miraculis coruscus, quibusque prædicans Dominum offerebat, sua sæpe præsentia dæmones effugabat. Hic namque Stephano Papa apud Florentiam decumbente, dum visitaturus accederet, eumque sanctis consolationibus & oratione releuaret, dæmon qui morituro manifestus aduenerat, territus exiit, sanctoque à Papa recedente iterum rediit. Qua de causa, sæpius ad se prædictum patrem Papa reuocauit, sæpiusque dæmonem reuocatus abegit. Hoc ipse Papa præsentibus reuelauit. Qui postmodum sanctis se commendans precibus, inter manus eiusdem exiuit, sancta confessione præmunitus. Mirandis plus miranda subiungo, quæ referentibus viris autenticis probata cognosco. Hæc sane referunt Gaufredus de Monte sancti Vincentij, & Rainaldus Eduensis, qui adhuc præsentes sunt. Dux Burgundię Rotbertus Haganonem Eduorum Episcopum nimia infestatione grauabat, variisque prædonum incursibus passim Burgundia

Item Prior. Anno 1048. Odilone mortuo Abbas creatur vide Bar. hoc anno.

An. 1058. Bar. hoc anno.

Moritur Stephanus x Papa S. Hugone præsente.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Conuentus Heduensis. Bar. an. 105 * Aichardus. † Hedua seu Edua Burgundiæ ciuitas est ab Amiano Marcellino Augustodunum vocata. a Dæmon à conuentu cogitur abscedere.

gundia laborabat. Ea propter Episcopi Gaufredus Lugdunensis, Hugo Bisontinensis, * Accardus Cabilonensis, & Drogo Matisconensis, † Eduam conuenerunt, magnique patrem consilij prædictum Hugonem Cluniacensem Abbatem venire rogauerunt. Aderat illustrium multitudo copiosa virorum, populus confluebat infinitus, pro pace supplicans indefessis clamoribus. Aduenienspse dux, immo tyrannus, Eduam intrauit, sed fastu maligno interesse conuentui recusauit. At Pater Hugo feruore charitatis concitus tyrannum adiit, quem vehementer increpans, cunctis mirantibus tamquam ouem mitissimam secum adduxit. Episcopus autem supplicantibus, vt Pater Hugo pro pace agenda loqueretur, turbis vndique conticentibus, & ex eius ore pendentibus, sic ait. Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiscum agant. Qui vero filius pacis non est, qui non ex Deo, sed aduersarius est, huic ex parte omnipotentis præcipio, vt à nobis exeat, & operi diuino non noceat. Vix dicta a compleuerat, cum ecce quidam statura procerus, facie truculentus, multis eum sequentibus egressus, disparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem nosset egredientium. Mirabantur singuli, stupebant vniuersi. Quærentibus inuicem super his, non erat aliud respondere, nisi interdicente sancto, dæmones visibiliter exiisse, egressosque de turbis simul euanuisse. His ita depulsis, tantam mox prædicatio sancti efficaciam habuit, vt eo iubente, dux ipse sui mortem filij interfectoribus condonaret, & Ecclesia pacem reciperet. O Beatum virum, cuius præsentiam Sathanas ferre non poterat, cuius imperium inuitus agebat. Res equidem mira, sed altiori miraculo cumulata. Quamdiu enim in conuentu illo vir sanctus sancta perdocuit, sicut columba candida super caput eius, præsens apparuit. Quibus id videre datum est, Deum glorificauerunt, non enim omnes hanc videre gloriam meruerunt. Stephanus Archipresbyter de Parriceio, sub omni assertione itidem se, licet indignum, testabatur vidisse. Dum huius miraculi magnitudinem mirari vos video, & hoc vestræ mirandum charitati propono.

Hildebrandus Cluniacum legatus sedis Apostolicæ veniens, quid viderit. Vis aquæ benedictæ.

IV. HILDEBRANNVS Romanæ Ecclesiæ Diaconus, Apostolicæ sedis Pontifex Gregorius vij. mox futurus, Gallia-rum legatione susceptа, Cluniacum venerat. Hic quadam die sedens in Capitulo, cum B. Hugone fratrum negligentias pietatis gladio corrigente, aspexit Dominum Iesum præsentem, prædicto Patri assidentem, eique de singulis quid agere deberet, suggerentem. Idem Hildebrannus Capitulum egressus, quæ viderat, humiliter referebat, sanctique merita prædicans, in Domino famulum, in famulo Dominum collaudabat. Paredum venerat Hugo Pater, vt ibi festum Baptistæ Ioannis deuotus ageret. Ad quem mulier quædam, cum turba pro ea supplicante peruenit, quia eius vterum irruptio violenta virulenti tenebat serpentis. Tum sanctus misericordia motus, aquam afferri præcepit, quam precibus sacris & benedictionibus præsignauit, acceptoq; cocleari, ter de aqua illa in ore mulieris orando infudit. Quo facto, statim serpens cunctis qui aderant videntibus per os mulieris horrendus exiuit. Qui cum mœrore venerant, cum gaudio reuertentes Dominum collaudabant. Gaufredus vir fidelis, quo præsente sanctus apud Eduam dæmones de turba fugauit, & hoc de serpente per eum eiecto se vidisse solet attestari.

Fuit hic Roclenus Accardi successor, qui & ipse Gualterum successorem habuit. Occulta nouit vitia S. Hugo.

V. ALIO quoq; tempore pacis agendæ gratia, præfatus Pater cum Episcopis Rocleno Cabilonensi, & Drogone Matisconensi, in campo venatorio pariter affuit. Turbis vero circunstantibus, quidam pessimo fœdatus crimine, non timuit interesse. Quem sanctus, sancto edoctus spiritu à longe intuens, ait præsentibus. Videtis, inquit, miserum illũ? Videtis dæmone plenum? Statimque eum designauit, & ad se venire mandauit. Quo præsentato, quomodo, ait, huc ad nos intrasti, qui hoc crimine (crimenq; exposuit) te sordidare voluisti? Cur miser nobis in te dæmonem præsentasti? Pacem quærimus, dæmonem nolumus. Confusus ille negare non potuit. Quod factum videntes plurimi qui aderant, adinuicem summissa voce dicebant. Diuertamus ab isto homine, qui nouit hominum occulta videre, ne & in nostris nos peccatis, sicut istum in suis, valeat deprehendere. Inquirenti deniq; sancto, de cuius esset Episcopatu ille homo, inuenit quod parrochiæ cuiusdã esset Cabilonensis. Tunc sanctus, miserum illum pariter & peccatũ Episcopo Rocleno proposuit, quem Episcopus seorsum tulit, & pro officio correxit. Testes sunt qui interfuerunt, venerabiles viri Rotbertus Sedunensis, & Gaufredus quem supraposui. Quanta sint hæc, vestra perpendat charitas, mea interius fileat paruitas.

1 Cor. 2. * Manichæum. Gaufredus comes quid in Cluniacenses.

VI. SIMILI modo eodem reuelante Spiritu sancto, dum apud Charitatem veniens, fratres in sancto susciperet osculo, quendam sibi inter alios occurrentem subito abhorruit, & ab osculo suspendit. Fratribus itaq; factum mirantibus, illum qui vt nouitius susceptus fuerat vnde venerit, quamve sectam tenuerit sollicitus inquirere cœpit. Et quia spiritualis omnia iudicat, & à nemine iudicatur, hunc ex ore suo * Mechanicum fore cõuincit, conuictumq; eum infidelitatis macula, lupum ab ouibus Pastor abegit, & infidelem à consortio fidelium fidelis eiecit. Turonis venerat Hugo Pater, vt pro Abbatia Maioris Monasterij quam violentia Comitis Andegauensis Gaufredi, cognomento Barbati, nimis oppresserat, intercessor adesset. Cum omni itaque humilitate Comitem exorans, quia duriorem inuenit, nec eius aduolui pedibus sanctus erubuit. Quem dum nullatenus ab oppressione Monasterij compescere posset, ipsumque cum indignatione recedentem retinere vellet, fibula qua chlamys stringebatur Comitis disrupta est. Abeunte itaque, prophetica voce illud Samuëlis ei illico inclamauit. Scissum est regnum tuum à te hodie. Qui mox iuxta viri Dei vaticinium perdidit Consulatum. Tentus enim à fratre suo Fulcone, positusque in carcere, sensu quoque debilitatus, non exiuit captiuus nisi morte solutus. His & aliis prophetico spiritu ab eo prædictis, & hoc vestræ charitati referendum censui.

S. Hugonis prophetia de Gaufredo, vide Bar. an. 1026. 1. Reg. 15

Prædicit repentinum interitum Wilhelmi regis Anglir, vide Bar. an. 1100. Edinet lib. 2. vita S. Anselmi 21. April. Alia eiusdē prophetia.

VII. MARCINIACI erat aliquando vir sanctus, & cum eo gloriosus Doctor Anselmus Cantuariensis Archiepiscopus, & cum eis venerandus sanctorum Comitum cœtus. Quadam itaque die, Pater Hugo sancta satiatus meditatione, & diuina refertus reuelatione, fratribus conuocatis, ait. Annuntio dilectioni vestræ, in Wilelmum Regem Anglorum transacta nocte sententiam proscriptionis datam fuisse, eumque permodico tempore regnaturum esse. Dixit, & iuxta verbum ipsius, secutus est rei prædictæ exitus. Talem namque Rex ille proscriptionem accepit, vt dum venatum exiret, subita percussus sagitta, morte citissima expiraret. Sic & veritas prophetantis apparuit, & Cantuariensi Archiepiscopo, persecutore eius Rege perempto, reditum ad sedem Deus aperuit. Ad Francigenas visitator pius Pater Hugo descenderat. Quem vir illustris Albertus de Gornaco in Beluacensi pago honorifice suscepit. Vxor viri nomine Hermengardis & ipsa tanto hospiti occurrit. Quam intuens sanctus prophetico afflatus Spiritu dixit. Domina grauida es, masculus erit quem paries. Hic sicut Deo placuerit & Monachus erit. Audiens mulier quæ de se ante non nouerat, mirabatur: qui præsentes aderant, lætabantur. Denique grauida illa masculum peperit. Landricus dictus est, creuit, militari deputatus officio gladium accepit, & vt id hominum genus male consueuit, flagitiosus euasit.

VIII. INTERIM B. Hugo præsentis vitę cursum compleuit in Christo. Cui dum eius Patris pij pius filius domnus Pontius succesisit, Cluniacensis Abbas assumptus, & ipse Franciam visitaturus intrauit. Vbi pro sua nobili consuetudine errantes reuocans plurimos secum adduxit, inter quos & me peccatorem, & hunc de quo loquimur, iuuenem inuenit, vocauit, & vt sanctus prædixerat, Monachum fecit. Præsens est in Cluniaco, sacerdotali fungitur officio. O prædicanda Patris huius prophetandi gratia, qui non solum de præsenti occulta hominum vere reuelauit, sed etiam longe post futura fideliter intimauit. Crispeium venturus, vt Monasterium ibi susciperet, Rotbertum quendam acri febrium ardore laborantẽ obuium habuit. Cui sanctus valde compatiens ait. Si rapinas exercere cessaueris, crimenq; prædo-

prædonis abdicaueris, promitto & ego tibi quia in nomine Domini cito sanaberis. Dedit miles cessandi à rapina sponsionem, dedit sanctus, pulsis prece febribus, ægro sanitatem. O quot eius oratione sanati sunt! ô quot de reliquijs ciborum eius sumentes, tam se quam alios impensis inuicem particulis, à morbo citissimè curauerunt! Aqua, qua sanctus manus abluit, sanitatem pluribus impendit. Dum ad alia festino, fateor quam plura taceo. Febricitantem sanat.

IX. PARISIORVM vrbem sanctus intrauit. Vbi ad Ecclesiam sanctæ Genouefæ Missas celebraturus ascendit. Quibus expletis, accepta Petri Apostoli planeta, quæ ab Antiochia olim delata, in præfata seruatur Ecclesia. O, inquit, vtinam haberemus ægrotum, in quo virtutis Apostolicæ caperemus experimentum! Quibus relatis Rotbertus sua probitate illis in partibus satis notus, sed diutino morbo membrorum officio destitutus, illuc se deferri præcepit, quo sanctum adesse cognouit. Deponitur debilis ante Sanctum, prece supplici quærit ab eo suffragium. Pater Hugo miseretur, tenensq; Apostoli planetam, Dominum deprecatur, quam super ægrum planetam eleuauit, & cum dulci melodia ait. Petrus Apostolus dixit paralytico: Rotberte sanet te Dominus Iesus Christus, surge & sterne tibi, qui continuò surrexit. In his verbis Rotbertus illico totus conualuit, sanus egreditur, & gratias agit. Res ista notissima est, ferè tota ciuitas illa testis est. Super hoc controuersia laudabilis exorta est. Parisienses dicunt, quia Petri est miraculum, qui per Hugonem Rotbertum sanauit. Cluniacenses è contra asserunt, quod Hugoni suo factum hoc debeat imputari, qui meritis Petri in nomine Christi debilem erexit. Vtrorumq; causam suscipio, pro captu meo vtrique respondeo. Fides Domino præsentat affectum, Dominus fidei largitur impensum. Rotbertus rogauit Hugonem, Hugo Saluatorem. Petrus ascitus est, Saluator operatus est. Hoc vobis pensandum impono, ad maiora festino. Planeta, est suprema vestis sacrificantis, quã etiam casulã vocant. *Act. 9.* Rotbertus æger curatur.

X. PER Wasconiam sanctus iter agebat. Secus viam in tugurio elephantiosus quidam fœdus vlceribus decumbebat. Homo iste ante nobilis, formosus & diues iacebat abiectus, leprosus & pauper. Audiens seruus Dei, condoluit miseriæ viri, assumptisq; secum duobus Monachis suis, Durannum scilicet, qui Tolosanus fuit Episcopus, & Hunaldum, qui fuit Abbas Moysiacensis, vir eloquentissimus, intrauit ad pauperem, vlceroso prædicauit patientiæ consolationem, Missa consolatione, fudit orationem, oratione completa dedit benedictionem, agninam exuens tunicam vestiuit pauperẽ. Res mira, pauper vestitus pellicea, lepram [a] exuit, incolumis factus decorem induit, gratias referens alacer exijt. Religioso viro Vincẽtio referente didici ꝙ narraui, ipse huic facto interfuit, vidit, & testimoniũ phibuit. Moysiacum est pagi Caturcini cœnobium vt notat Quercetanus.

XI. QVIDAM frater, nomine Wilhelmus, obedientiam sibi à S. Hugone commissam regebat, sed crure suo grauiter intumescente decumbens, iniunctum facere nõ poterat. Qui dolore grauius vrgente, mortem sibi sentiens imminere, totum se conuertit ad Hugonem quamuis absentem, tota fiducia requirit Abbatem, à quo velut à præsente postulat sospitatem. Morbum verò respiciens, adiurauit dicens. In nomine Iesu Christi, ex parte Patris qui me huc venire præcepit, præcipio & ego tibi vt recedas, & pro iniuncta operari obedientia me vltra non impedias, Dixit, & ecce in somnis duo ei in albis apparuere Monachi, dicentes se venisse præcepto Hugonis Abbatis. Vnus eorũ crus tumidum attrectauit, oleum superfudit, alter liniendo perunxit Sic ægrotus euigilans, dolorem amisit, plenariè sospitatem recepit. Ammiranda patris est virtutis efficacia, q̃ non solum præsentibus, sed etiam absentibus p̃sens impendit auxilia. [a] Leprosum saluti restituit. Curatur quidam miro modo.

XII. CLVNIACI erat quidam Theodericus antè miles, tunc monachus, antè magnus nobilitate, tunc modicus humilitate. Huius articulum pedis lethalis infirmitas, quæ cancer dicitur, occupauit: qui cum nullum inueniret remedium, fide plena ad patris Hugonis se conuertit auxilium. Abbate itaq; Missas peragente, de aqua qua digitos suos post Eucharistiam lauit, Theodericus clanculum accepit, & de magistri virtute confisus, infudit exæris articuli partibus, statimq; pes totus conualuit, caroq; depasta ilicò recurrit. Rata res est, plurimi nouerunt. Apud antiquam Chiricam, locus est non longè à Basilea situs, suscepit patrem Hugonem Comes Ludoicus. Accessit ad seruiendum viro sancto Sophia Comitissa, paratum est conuiuium cum sollicitudine promptissima. Sed subito turbatus aër imbribus, turbauit ministros. Exorta tempestas molestabat dominos. At Pater turbatos videns, anxijsq; compatiens, contra tempestatem eleuauit manum, opposuit sanctæ crucis signum, factumq; est vt miro in modo conuiuantes & mensas eorum nequaquam pluuia tangeret, quæ in circuitu largius effluens, cætera occuparet. Nouum, fratres, Heliam video, qui tempestati imperat, & pluuiæ obediunt ei. Cãcri morbum pellit. Signo crucis pellit pluuiam.

XIII. ROMAM proficiscens aliquando Pater Hugo arctissimam in dependentis latere rupis viam intrauit. Erat inferius terribile profundum præcipitij, quod vix viatorum aliquis vnquam audeat intueri. Præcedentibus itaq; seriatim præ timore socijs, sequebatur Pater mente, & oculis dextraq; pariter ad cœlum leuatis, sinistra sui habenas subsellij tenebat, oratione suspensus Domino totus inhiabat. Pertranseuntibus autem, quædam paupercula ibi in breuissimo rupis arduæ concauo se se receperat, mulaq; sancti baiula dum latitantem illam subitò respicit, * miserè pauefacta subito resilit, resiliens tota in profundum immane cadit. Ibi sanctus vt ante agebat, sic etiam cadendo mentem & oculos dextramq; ad cœlum leuatam tenebat. Cadebat corpore, sed immotus stabat cum Domino, mente. Præualuit itaq; stabilitas mentis, suoq; sedens subsellio inuisibiliter reportatus ab infimis, viaq; redditus est totus incolumis. Videte charissimi, videte patrem de morte redeuntem, ammiraminiq; eum de funere resurgentem. Sed qui Ionam in mari præcipitatum, de profundo abyssi, de ventre ceti clamantem ad se liberare voluit, & hunc orantem omnipotenti misericordia sanum à ruina leuauit. Vidit Vincentius, qui adhuc in laicali habitu fideli sedulus obsequio sanctum * sequebatur. Supereſt: se vidisse testatur. O admiranda orationum Hugonis instantia, qua non solum saluari meruit, sed * Andefonsum Hispaniæ Regem liberauit! Hunc namq; frater eius Sancius regno priuauerat, captum & cathenatum carceri manciparat. Huic pius Hugo compatiens, pro eo ad Dominum precibus anhelabat, quem Apostoli Petri confisus meritis, à Domino solui requirebat. Nec mora, Petrus Apostolus cuidam fratri in Cluniaco apparuit, preces Hugonis pro * Andefonsi erectione Dominum suscepisse reuelauit, fecit & hoc * Andefonso in carcere nunciari. Ipse verò Apostolus, Sancio in somnis sub graui comminatione præcepit, vt cito * Andefonsum restitueret, nec differre præsumeret. Sancius terrore correptus * Andefonsum statim restituit, restitutus ille, Deo, & liberatori suo [b] Hugoni gratias egit, censumq; quod pater suus Rex * Fredeldanus quotannis Cluniacensi Monasterio soluendum instituit, iste duplicauit, & ducentas & quadraginta auri vncias annuatim reddidit. Bar. anno 1074. S. Hugoni Romã venienti qd in via acciderit. * *mirificè.* Nota rem sanè stupendam. *Ion. 2.* * *sequebatur, qui adhuc supererat, & se vidisse.* * *Aldefonsum & Hildephonsum.* * *Aldefonsi.* * *Aldefonso* * *Aldefonsũ*

* *Aldefonsum.* [b] S. Hugo à vinculis liberat Aldefonsum. Vide Baron. ann. 1074. * *Ferdinandus.*

XIV. SIC sic Pater Hugo Berardum de Reortherio, qui Chauariarum, quod est iuris Cluniacensis, graui exactione oppresserat, cum nec suis admonitionibus, nec amicorum suorum consilijs refrenare potuisset, ad Deum precibus se conuertit, orando superauit. Dum enim Pater pro oppressis preces fundit ad Deum, oppressor subito incolumitatem perdidit membrorum. Suis itaq; turbatis concutitur homo vrgentibus malis. Deponit contumaciam, assumit pœnitentiam. Tandem sanctus requiritur, satisfactio promittitur. Hugo miseretur, orando subuenit, sospitatem impendit, oppressi liberantur, oppressor emendatur. Sed etiam hoc sollicitudini prælatorum video referendum.

XV. APVD sanctum Ioannem de Angeliaco, Abbas Hugo venerat, qui licet absens corpore, præsens tamen spiritu, Cluniaco non deerat. Vidit itaq; in somnis quasi fulgur impetu ruere, & Cluniacense auditorium scindendo irrũpere. Perpendens Pater ꝙ viderat, intellexit ꝙ talis in Cluniaco causa contigerat, quæ nisi cito recideretur, grauissima loci iactura sequeretur. In cœptis itaq; prętermissis, Cluniacum festinus redijt, vocauit priores & ordinis custodes, de Visio eius.

negligentiis fratrum inquirit, sed nihil huiusmodi per eos inuenire potuit. His ita dimissis, ad Dominum solitò recurrit, soluit vota precum, Capitulum intrat, fratres circunspicit, res mira, spiritu reuelante, occultum inter alios reum deprehendit, arguit, conuincit: reus ille Petrus erat, qui de Taderniaco venerat. Confitentem iudex pius digne flagellat, misericorditer sanat. His visis, seipsos circunspiciebant singuli, ne aliquid in eis indebitum spiritualis oculus cognosceret patris. Sic & per visionem commonitus, Monasterium S. Marcelli Cabilonensis sanctus intrauit, mala quædam inueterata, & iam pene insanabilia, Spiritu sancto edocente cognouit, rescidit, & sanauit.

Duranni Episcopi facetijs dediti pœna.

XVI. OPERÆPRETIVM est pro monachis ista vaniloquis subnotare. Tholosanum Episcopum Durannum, in cuius præsentia leprosum sanauerat, Dei seruus sæpe commonendo reprehendit, & reprehendendo commonuit, vt ridiculosa quæ malè consueuerat postponeret verba, addens quod nisi in præsenti vita corrigeret, post mortem tumentibus labiis, & spumeo ore deformis appareret. Episcopus non correxit, defunctus est, cuidam sacerdoti Siguino apparuit, & vt sanctus dixerat, vlcerosis tumida labiis ora præferebat. Petit auxilium Patris flebiliter, quem audire noluit, dum eum olim pie corriperet. Siguinus refert patri quod viderat, miseretur Abbas, & excessum oris septem fratrum silentio sanare festinat. Septem fratres elegit, quibus septem diebus pro Episcopo silere præcepit, vnus transgreditur, silentium soluit. Redit Episcopus ad Siguinum, fractum accusat silentium, de transgressore conqueritur, de dilata oris sanitate pro inobedientia septimi causatur. Siguino iterum ista referente, Abbas inquirit de transgressione. Transgressio inuenitur, & septenarius alius silentio dedicatur. Quo completo tertio præsul apparuit, gratias agens Abbati, Pontificali indutus chlamyde, os sanatum ostendit. Pensate, fratres chariſſimi, nouum prophetantis huius miraculum, qui non solum occulta viuorum, sed & obscondita prædicit defunctorum. Præstat viuentibus ægris sanitatem, præbet & mortuis sospitatem.

Eam S Hugo vt aboleuerit.

*al. Nantuacum. Est Prioratus Cluniacensis in Lugdunensi diœcesi vt notat Quercet.

XVII. ERAT Sanctus apud * Nanctoacum, venit nuncius qui diceret obijsse Wilencum. Wilencus iste, prior fuit de Charitate. Pro defuncto pius Pater dum Missam celebraret, more solito viuam seipsum hostiam Domino præsentauit, & sic tenens in manibus filium Patri obtulit, oblatum ore suscepit, quo edoctus, ad fratres egreditur, reuelat sociis, quod apud Charitatẽ, non [a] Wilencus, sed Orius obijt. Erat ibi Odo, qui fuit prior Cluniacensis, post Episcopus Hostiensis, deinde Apostolicę sedis Pontifex summus, Vrbanus secundus. Qui legatione transmissa, inuenit iuxta viri Dei verbum, non Wilencum obijsse, sed Orium.

[a] Non Wilencum, sed Orium obijsse diuinitus cognoscit.

XIIX. HIS, aliisq; signorum titulis publicatus Hugo Dei seruus, apud summos Pontifices magnus habebatur; hunc Imperatores, hunc Reges, certatim venerabantur. Italicis, Hispanis, Gallis notus & Anglis, passim apud eos noua fundabat Monasteria, reparabat vetera. Hic non solum viris, sed & mulieribus claustra Cœnobialia posuit, in quibus fragilis earum conditio sexum vincens & seculum, sancta reclusione ligata, limitem non egreditur præstitutum, sed mente libera perambulat cœlum.

Catalogus virtutum eius.

XIX. DIXI, fratres, de signis eius aliqua, omisi plurima, virtutes viri magis mirandæ sunt, referendas ex parte censeo, nam imitandæ sunt. Habitus eius, forma religionis, vita ipsius, bene viuendi documentum fuit, orationem Deo, lectionem sibi, consilium proximo sedulus exsoluebat, mendacium & simulationem penitus abhorrebat, torporem & otium condemnabat. Pauperes opulenta manu pascebat, infirmos pia sollicitudine refouebat. Tribulatos consolabatur, pupillos & viduas tuebatur. Contra vitiosos tyrannus, erga pœnitentes erat mitissimus. Iudex disciplina, magister doctrina, charitate pater, obsequio minister, sic pluribus impendebatur, vt vix ad singula minor haberetur. Qui eius opera nouerunt, minus me dixisse conuincunt.

Bertini visio.

XX. SED & hoc meritis eius impensum, video referendum. Bertinus de Varenis in agro remanserat solus, rem nescio quam peracturus, vidit ibi personas præmaximæ dignitatis, præcedebat eos Domina splendoris & gloriæ inæstimabilis, quam transeuntem aspexit, sed faciem eius videre non meruit. Stabat homo attonitus, cum ecce quidam senior venerandus, mirantem illum ita alloquitur. Cuius est, ô homo, ager iste quem colis? Respondens homo, Sancti, inquit, Petri est, & Hugonis Abbatis. At ille, meus est, ait, ager & possessor agri. Ego enim sum Apostolus Petrus, & iste quem vides, sanctorum est Conuentus. Domina quæ præcedit, mater est Domini. Vade & ex parte mea dices Hugoni Abbati quia in proximo habet mori, sollicite prouideat in Domino sibi, suæq; domui. Bertinus vero legationem exequi timuit, sed secundo commonitus, & quia neglexerat, increpatus, Cluniacum venit, actionem prout digesta est Abbati retulit, Abbas reuerenter accepit, seq; citò moriturum humiliter præparauit.

Sabinæ visio.

XXI. SABINA quoq; sanctimonialis virgo, in Iotrensi Monasterio testimonij singularis, vidit matrem misericordiæ cum glorioso beatorum agmine. Vidit & subsellium candidum decenter ornatum agmini illi interesse, audiuitque quia Hugo Abbas Cluniacensis in eo debebat abire. Sabina visionem retulit, nec multo post nuncius venit, dicens migrasse sanctum, quem visio dicta signauerat abiturum.

Obitus sancti viri.

XXII. SIC sanctus & miraculis approbatus, & reuelationum sacramentis præmonstratus, in medio filiorum corpore defunctus, sanctitate perpetuus, mundo decessit, domino viuit, dignè sepultus in Cluniaco iacet: sed institutionum eius sanctimonia permanet, sed ordinis disciplina quam docuit vsquequaq; viget, sed in cœlestibus meritorum eius corona refulget.

Visio Godefridi Episcopi Ambiacensis.

Matthæus hic est qui postea fuit monachus & Prior S. Martini de Campis Paris & tandem Episc Albanensis, cuius vitam descripsit Pet Venerab lib. 2. Miracul.

XXIII. EA nocte qua sanctus discessit, erat in Italia Godefridus Ambianensis Episcopus, sanctitate præclarus, qui cum membra sopori dedisset, visum est ei quod in Cluniaco esset, rogatusq; à fratribus Abbatem Hugonem oleo sancto inungeret, & Episcopali redimitus infula, Missas celebrans, Dominici corporis & sanguinis ei viaticum ministraret. Perpendens denique Episcopus quod viderat, obijsse sanctum præsensit, suique socio itineris Matthæo, venerabilis Rhemorum Archiepiscopi Rudolphi tunc legato, visionem retulit, qui diem annotantes Romam peruenerunt, peractoque negocio reuertentes, inuenerunt eo tempore Cluniaco migrasse sanctum, quo fuerat Episcopo in Italia sub prædicta visione monstratum.

Visio Bernardi de transitu S. Hugonis.

XXIV. POST transitum B. Viri, quamplurimis euolutis diebus decidit in lectum Narbonensis Bernardus, diu in monastica religione probatus. Qui vt cognouit quia moreretur, astanti sibi domno Pontio Abbati cum fratribus, ait: Nosti Pater quia Nogenti Prioratum tenui, ibi quidem sanctus Dionysius mihi apparuit, & ita præcepit. Vade, inquit, frater, Vade Cluniacum, videbis Hugonem Abbatem tuum quantociùs obiturum, videbis & eius successorem Pontium, quem Apostolorum principes à Roma miserunt. Veni ego, sed abeunte Patre, me miserum, fateor nimio grauatus sopore, discedentem Patrem non merui salutare. Sed licet sopitis exterioribus oculis, interioribus tamen egredienti eius animæ præsens spiritu, affui in oratorio Beatæ MARIÆ Virginis matris Domini, vbi idem Pater delatus à fratribus, ea hora expirauit. Erat ibi, testor Deum, ipsa Dei genitrix, obuia obeunti. Aderat Petrus & Paulus, martyrum quoque & confessorum chorus, inter quos specialiter Martialem & Martinum agnoscebam & Benedictum. Qui dum susciperent animam morientis Patris, irruerunt eminus quidam Sagittarij. Contra quos misericordiæ Mater manicam suam eleuauit, & egredientem protexit. Qua cognita Sagittarij illico fugerunt territi & confusi. Deductus est autem in fertilissimam vineam Pater Hugo pausaturus, me verò respiciens ita est allocutus. Accede frater, & vtere nobiscum candidis quibus abundamus racemis. Per triduum hic quiescam, donec pedum meorum tumore sedato,

dato, & puluere, quem longo traxi circuitu, detersero, ad mansionem transeam quam mihi Dominus parauit æternam. Defer Pontio successori meo hanc admonitionem meam, vt seruet sibi innocentiam, alijs misericordiam. His ita reseratis Bernardus adiecit. Ista quidem, ne vaniloquus iudicarer, hucusque tacui. Cito moriturus sum, mentiri timeo. Vera loquutus sum. His dictis, die tertio, festo scilicet omnium Sanctorum, reddidit spiritum. Veneranda sunt ista, dilectissimi reuelationum mysteria, quibus seruum glorificat suum Christi magnificentia. Egredienti sancto exultans occurrit cœlorum curia, fideles in terris solemni gaudent lætitia, qui reuelatione suspensi, cœlestium pro Hugone suscepto mirantur gaudia. Hugo iste, anno vitæ XV. Monachus factus, XXV. Abbas sacratus, LXXXV. defunctus, tertio Calend. Maij quieuit in Domino, anno verbi incarnati M.CVIII. Baron. ex Sigiberti chron. habet eum anno 1109. obijsse.

Miracula à S. Hugone patrata separatim edita collectore incerto, monacho tamen vt videtur Cluniacensi, habes in Bibliotheca Cluniacensi in S. Hugone, Abbate 6. Cluniac. vbi & plura de eodem sancto offendes quæ nos breuitatis gratia omisimus ne in immensum opus excresceret.

VITA S. ROBERTI, PRIMI ABBATIS MOLISMENSIS, ITEMQVE CISTERTIENSIS, BONA FIDE, ET NISI FALLOR, IVSSV ODONIS ABBATIS Molismensis conscripta: sed suspicor in MSS. codicibus, quos secuti sumus, quædam omissa esse. Stylum aliquoties mutauimus. AN. 1080.

I. BEATVS Robertus Campaniæ partibus oriundus, quasi quidam flos campi speciosus enituit. Cuius nimirùm decor in honestate morum intuentibus gratus erat, & sanctæ opinionis odor longè lateq; diffusus, ad imitationem sui plurimos inuitabat. Pater eius Theodoricus, mater verò Ermgardis dicebatur: ambo secundùm sæculi dignitatem clari, sed ante Deum morum integritate clarissimi. 29. APR. S Roberti parentes.

RERVM verò copia, quibus temporaliter abundabant, sic vtebantur, vt summi patrisfamiliâs potiùs viderentur dispensatores, quàm terrenæ substantiæ possessores. Scientes autem, quòd fœneratur Domino, qui miseretur pauperi: puluerem terrenæ conuersationis pijs eleëmosynis abstergebant: immò, quia in carne positi, non secundùm carnem viuebant, cogitatione & desiderio in cælestibus habitantes, coronas suas virtutum operibus, quasi gemmis quibusdam & lapidibus pretiosis decorabant. Verùm quia parentum eius fecimus mentionem, quemadmodùm hunc sanctum virum Spiritus sanctus præuenerit in benedictionibus dulcedinis, cùm adhuc matris vtero clauderetur, breuiter absoluemus. *Prouerb. 19.*

II. PRÆGNANTI etenim matri gloriosa Dei genitrix virgo MARIA in somnis apparuit, annulum habens aureum in manu sua, dixitq; ei: O Ermgardis, volo filium, quem gestas in vtero, hoc annulo mihi desponsari. His dictis, mulierem dormientem relinquens, virgo beata disparuit. Illa verò expergefacta, animo cœpit reuoluere visionem. Adiecit autem beata Dei genitrix apparere iterùm mulieri, sicut olim Deus iterùm atque iterùm apparuit Samueli, ad confirmandam promissionem suam. Expletis igitur diebus, Ermgardis peperit filium, vocans eum Robertũ. Quem ablactatum, tradidit literarum studijs imbuendum: in quibus supra omnes coætaneos suos proficiens, de fontibus Saluatoris puro pectore hauriebat, vndè saluatis gratiam posteà populis eructaret. Cùm autem esset annorum quindecim, mundana vitans contagia, totum se decreuit Domino consecrare. Itaq; florem gratissimæ iuuentutis Domino offerens, apud sanctum Petrum de Cella suscepit habitum regularem. Vbi ieiunijs & orationibus vacans nocte ac die, gratum Deo exhibendo obsequium, carnem spiritui, spiritum verò subijciens creatori, proficiebat. Cùm verò tempus esset, vt in seruo suo glorificaretur Deus, & lucerna, quæ sub modio latuerat, super candelabrum ad illuminandam Ecclesiam poneretur, ille, in cuius manu sunt corda hominum, eiusdem domûs fratribus inspirauit, vt virum Dei Robertum sibi eligerent in Priorem. Dignum quippe erat, vt qui, duce gratia, longo vsu didicerat tenere moderamina vitæ suæ, iudex & moderator vitæ fieret alienæ. Visio matris eius. *1 Reg. 3.* Discit literas. Fit monachus. Inde Prior.

III. ERAT per id tempus in remotis nemorum latebris eremita, Deo cupiens eo liberiùs, quo secretiùs deseruire. Qui cùm assiduitate ieiuniorum maceraret carnem, & orationum instantia spiritum roboraret, respexit Dominus humilitatem eius, nec sine grandi miraculo per illum creuit seruientium Domino multitudo. Duo enim milites, secundùm carnem fratres, ad ostentationem virium suarum execrabiles nundinas, quas vulgus torneamenta vocat, expetentes, cùm per nemus, in quo iam dictus eremita degebat, iter agerent, cœperunt intra se secreta cogitatione de nece mutua tractare. Inuidiæ quippe veneno miserabiliter tabescentes, apud se cogitabãt, quòd altero eorum extincto, is, qui superesset, in defuncti facultates possessor succederet. Sed Deus omnipotens, qui sciebat eos vasa misericordiæ mox futuros, fecit cum tentatione prouentum, ne iniquitatem, quam conceperant, effectui manciparent. Cùm igitur expleto negocio, ad quod ierant, quodque satis strenuè gesserant, adeò vt humanæ laudis fructum ex hominibus reportarent, ad propria remeantes, in locum, vbi de nece mutua secreta cogitatione tractauerant, gressu propero peruenissent: ibi velut ab ipso loco admoniti, vel potiùs diuina inspiratione compuncti, cogitatam cœperunt exhorrere nequitiam, & intra seipsos de concepto facinore conturbari. Ad memoriam verò reducentes, quòd in propinquo esset tugurium eremitæ memorati, pari voto iter suum ad ipsius mansiunculam direxerunt. Per confessionem verò virus pestiferum, quod in eorum cordibus latuerat, euomentes, eliminata spurcitia, gratum in seipsis Deo habitaculum parauerunt. Deniq; à viro Dei pro nequitia illa cogitatione suscepta castigati, ab illo recesserunt, etiam salutaribus admonitionibus instructi. Cùm verò ad locum, in quo priùs alter alteri erat necem meditatus, alter ex altero percunctatus est: Ecquid, frater charissime, hàc nobis hesterno die euntibus animo versabas? At illo cogitationem animi sui expromente fratri suo, ille respondit: Et ego in simili cogitatione versabar. Rursùs igitur corde compuncti, & ad virum Dei reuersi, spreta sæculi pompa, cum illo cœperunt spiritualiter viuere, & ad portandum suaue iugum Christi ceruicem cordis humiliter inclinare. Quis igitur dubitet eorum conuersionem meritis B. Roberti adscribendam, cuius magisterio, sicut sequens oratio declarabit, disciplinis erant regularibus imbuendi? Deus autem, qui consolatur humiles, adiecit multiplicare seruos suos, ita vt intra breue spatium ad septenarium numerum peruenerint. Quos septem viros, quasi septem columnas spiritualis ædificij, præparauit Dominus. Per illos namq; cœpit ordo monasticus reuiuiscere, & fructum spiritalem facere. Auri sacra fames. Confessione euomitur virus peccati. Duo nobiles fiunt eremitæ.

IV. INTERIM verò beatus Robertus, sanctitate & gratia apud Deum & homines clarus, à monachis sancti Michaëlis Tornodorensis, electus est in Abbatem. Porro ij, quos diximus, eremitæ, cùm non haberent, qui eos disciplinis regularibus informaret, audientes famam beati Roberti, duos è fratribus suis ad illum mittere curauerunt. Qui cùm ad locum peruenissent, in quo vir Dei sedulum Domino exhibebat obsequium, Præpositum domûs illius in auditorio repererunt. Qui cùm eorum propositum causamque itineris cognouisset, vix ab illo multis precibus obtinere potuerunt, vt ad viri Dei secretarium ducerentur. Inuidiæ quippe mucrone confossus Præpositus, sibi arbitrabatur decedere, si quid laude dignum per seruum suum Robertum Dñs de aliorum profectibus ordinâsset. Vnde etiam S Robertus fit Abbas.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

etiam fratribus eiusdem domûs & socijs Abbatis persuasit, ne petitioni fratrum, qui ad requirendum virum Dei venerant, vt ipsis præesset, assentirent. Veruntamen beatus Robertus eorum petitioni iustisq; votis congratulans, illorum desiderijs fecisset satis, nisi fratres Tornodorenses vnanimiter obstitissent. Interim salutaribus admonitionibus informatos, suis munitos precibus & benedictione firmatos, remisit ad propria, singulariter in spe illos constituens,

Deserit monachos dissolutos

quòd simulatq; facultas ei tribueretur à Domino, ipsos adimpleret lætitia cum vultu suo. Postea verò cernens fratres suos ab æquitatis tramite deflectere, ad monasterium Cellense, vnde euocatus fuerat, regressus est: vbi Lia, quæ laboriosa dicitur, ad tempus seposita, diù desideratæ Rachelis fruebatur amplexibus, hauriens in gaudio de fontibus Saluatoris, quod postea propinaret in salutem fidelibus.

Matth 5. SED quia latere non potest ciuitas supra montem posita, beatus Robertus supra montem Christum radicatus VI.

Fit Prior S. Aigulphi. firmiter & fundatus, defuncto Priore sancti Aigulphi, ad pascendum ibi humilem gregem Christi rursùm eligitur, in eadem domo vnanimi fratrum voto pariqúe desiderio Prior effectus. Memorati autem eremitæ, amore vitæ cœlestis afflati, cùm virum Dei conspicerent semper in melius proficere, & seipso effici meliorem, inito consilio, duosex fratribus suis ad sedem Apostolicam ablegárunt, vt à summo Pontifice precibus obtinerent, vt vir Dei beatus Robertus pusillo gregi Christi pater fieret atque pastor. Summus autem Pontifex audiens illorum propositum, gauisus est valdè, petitioniq́ue eorum benignè annuens, Apostolica benedictione fretos, remisit gratulabundos ad sedes suas, Abbati de Cella per Apostolica scripta mandans, vt quem illi è fratribus elegissent, ipsis traderet Abbatem. Abbas autem Cellensis, vbi Pontificis accepit mandata, beatum Robertum postulantibus dedit, tristis quidem ac mœrens, sed iussis Apostolicis non ausus obstrepere aut repugnare. Videbat enim illorum consolationem, sibi suisque afflictionem fore, quandoquidem è domo sua, firma quædam & instar cedrinæ imputribilis columna tolleretur.

Fit Abbas Molismensis PORRO beatus Robertus curam pastoralis officij in se deuotus recepit, videns quòd labor suus sine fructu non VII.

Molismus extruitur. esset, cùm vnanimitas gregis, respuens terrena & appetens inquirensq́ue cœlestia, ipsius salutaribus monitis obediret. Itaque secundùm interiorem hominem in spiritu humilitatis Deo seruiens, secundùm exteriorem verò strenuè ministerium suum implens, actiuæ vitæ tanquàm Liæ copulatus est ad filios spirituales procreandos in loco, qui nunc dicitur Colannus. Cùm autem breui tempore fratrum numerus vsque ad tredecim excreuisset, considerans vir Dei loci importunitatem, relictis ibi custodibus, assumptisq; secum fratribus, in quoddam nemus, cui Molismus nomen est, secessit: vbi proprijs manibus laborantes, ramos de arboribus amputárunt, atque ex ijs domicilia, in quibus possent quiescere, construxerunt. Oratorium quoq; simili schemate ædificárunt, in quo salutares hostias & sacrificium

Nota abstinentiam. contriti spiritùs Domino frequenter offerebant. Cumq; panem non haberent, quo post diuturnum laborem corpora possent reficere, solis leguminibus vtebantur. Contigit autem Trecensem Episcopum per nemus illud, in quo Dei homines in summa paupertate & humilitate Deo seruiebant, iter facere, & ad locũ illum, refectionis hora, cum sociorum frequentia peruenire. Quos viri Dei deuotè susc ipientes, quodammodò confundebantur, quòd non haberent, quæ cibum sumpturis apponerent. In eorum autem humilitate & paupertate non mediocriter ædificatus Episcopus & compunctus, valefecit eis & recessit.

Iob 31. *Prouerb.* 10. PROCEDENTE verò tempore, cùm non haberent fratres, vnde possent vel ad breue tempus sustentari, ad beati VIII.

Esa 55. Roberti consilium confugerunt. Ille verò, qui nunquàm putauit aurum robur suum, nec obrizo dixit, Fiducia mea: docuit illos in Domino collocare spem suam, sciens, quia non sineret Deus diutiùs fame affligi animam iusti. Cùm igitur precium non haberent, nihilo minùs Trecas eos misit ad emendam annonam, etiam iuxta literam prophetæ consilijs obtemperans, dicentis: Qui non habetis argentum, properate, emite & comedite. Cùm autem Trecensem essent vrbem nudis pedibus ingressi, statim de illis ad Episcopum rumor perlatus est: qui illos ad se iussit introduci,

Episcopi Trecensis humanitas. satisq; deuotè eos suscipiens, suum erga Deum amorem in exhibenda seruis eius humanitate declarauit. Deniq; nouis vestibus regulariter eos induens, cum quadriga, pannis & panibus onusta, ad sua loca remisit. Qua quidem benedictione non mediocriter confirmati, didicerunt inter aduersa patientes esse. Quinetiam à die illa & deinceps non defuit, qui illis & ad victum, & ad vestes necessaria suppeditaret: cumq; in Dei seruitio constantissimè perdurarent, multi accedebant ad illos seculum fugientes, & reiecta mundi sarcina, ceruices suas iugo Domini supponentes. Qui-

Matth. 10. dam verò etiam ex remotis locis eis mittebant necessaria, vt mercedem iusti reciperent, dum ipsi iustis vitæ præsenti res necessarias impartirent.

Ex rerum copia quidam insolescunt. SED quia plerunquè rerum copia morum inopiam & egestatem parit, cùm cœpissent abundare temporalibus, IX.

Iob. 1. cœperunt spiritualibus vacuari, ita vt eorum iniquitas quasi ex adipe prodire videretur. Sanctus autem Robertus cor suum diuitijs affluentibus non apponens, magis ac magis in Deum proficere conabatur, & secundùm instituta sancti Benedicti, sobriè & iustè & piè viuere. Quod videntes filij Belial, in virum Dei atrociter insurgebant, illum ad amaritudinem prouocantes, & animam iusti iniquis operibus cruciantes. Nec te moueat Lector, quòd in illa sancta congregatione sibi locum vendicauit iniquitas. Sanè etiam scriptura teste didicimus, quòd cùm quadam die venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino, adfuit inter eos etiam satan. Sic sic ab initio non defuit in Ecclesia iustus, qui

Bonis mali semper admixti. proficeret, & impius, qui probaret. Videns autem vir Dei, quòd illos reprehendendo non proficeret, & quòd disciplinæ regularis obseruatione postposita, vnusquisque post prauitatem cordis sui ambularet, statuit illos relinquere: ne, dùm in eis fructrà quæreret spiritale lucrum, ipse animæ suæ faceret detrimentum. Orta igitur inter eos discordia, recessit ab eis, venitq; ad locum, qui vocatur Aurum, in quo audierat habitare fratres, in spiritu humilitatis Domino seruientes. Ad quos cùm venisset, deuotè susceptus est ab eis, vixitque aliquandiù inter eos, laborans proprijs manibus, vt haberet vnde tribueret necessitatem patienti. Vigilijs etiam & orationibus incessanter insistens, infatigabiliter Domino seruiebat: & cùm in sanctitate cunctos excelleret, omnibus seruiens, omnium se minimum reputabat. Vnde non multò pòst ab eis electus est in Abbatem, quibus præesse curauit multa cum modestia, infirmis curam im-

Relictis Molismẽsibus, fit alibi Abbas. pendens, & sanos fouens, nec quasi dominans in clero, sed forma gregis factus ex animo.

MOLISMENSES interea pœnitentia ducti, quòd virum Dei offendissent, & à se quodammodò sua proteruia & X.

Reuocatur Molismum inobedientia expulissent, ruinam suam tam in moribus quàm in possessionibus anxiè deplorabant, suoq; casu experti sunt, beati Roberti meritis, ipsis Dominum rerum temporalium abundantiam tribuisse. Itaq; communicato inter se salubri consilio, summum Pontificem adiêrunt, eiusq; authoritate freti, eum Molismum reuocauêre. Vbi ieiunijs & orationibus continenter insistens, æmulatione Dei æmulabatur sibi subiectos, ita vt breui obseruantiam disciplinæ regularis apud illos instaurârit. Erant autem inter illos quatuor viri fortiores, nempe Albericus & Stephanus, atque alij duo, qui post cœnobiticæ exercitationis rudimenta, ad singulare eremi certamen suspirabant. Egressi ergò de cœnobio Molismensi, venerunt ad quendam locum cui Vinicus nomen est: quem cùm aliquanto tempore incoluissent, ad instantiam Molismensium à venerabili viro Ioceranno Lingonensi Episcopo, nisi reuerterentur, ex-

Cistertium à quibus primò habitatum. communicationis sententiam exceperunt. Compulsi ergo eum, quem diximus, locum relinquere, venerunt ad syluam quandam, ab incolis Cistertium nuncupatam: vbi in honorem beatæ Dei genitricis oratorium construentes nec minis nec precibus à suo deinceps proposito potuerunt reuocari, spiritu feruentes, & infatigabiliter die ac nocte,

Domino

Anno 1098.

Domino seruientes. Audiens autem B. Robertus sanctam illorum conuersationem, assumptis secum viginti & duobus fratribus, perrexit ad eos, vt sancti eorum propositi esset particeps & adiutor. A quibus summa cum deuotione susceptus, eis aliquandiù paterna solicitudine præfuit, regulariter illorum vitam & mores instituens, atque seipsum religionis & honestatis formam & exemplum illis proponens. Sed Molismenses ægrè ferentes tanto se pastore destitui, summum Pontificem adierunt, vt vir Domini B. Robertus ad Ecclesiam Molismensem, quam priùs fundauerat, redire cogeretur. Porro summus Pontifex * vt audiuit nouellam Cistertiensium plantationem in Christo firmiter radicatam, gauisus est valdè, præsertim quòd comperisset omni morum honestate eam pollere, fratresq; B. Roberti exemplo formatos, sancti Benedicti regulam feruenter obseruare. At tamen animaduertens Molismensibus imminere excidium, si viri Dei præsentia fraudarentur, scripsit [a] Episcopo Cabilonensi, vt alio Cistertiensibus Abbate ordinato, B. Robertum cogeret Molismum reuerti. Quod vbi B. Robertus comperit, sciens quia melior est obedientia, quàm victimæ. & quasi scelus est idolatriæ, nolle acquiescere: dispositis apud Cistertium, quæ ad nouæ institutionis obseruantiam pertinebant, Abbatem eis præfecit, virum Deo dignum, Albericum, qui fuit vnus ex primis monachis Ecclesiæ Molismensis. Sicque omnibus salubriter ordinatis, ad monasterium Molismense, quod ipse in honorem B. MARIÆ fundauerat, reuersus est. Defuncto verò post biennium Alberico successit [b] Stephanus, à beato Roberto Abbas Cistertiensis ordinatus.

1 Reg. 15. Eccl. 4.

S. Robertus primus præficitur Cistertiensib. Vide Sigiber. in chrō. & Bar. hoc anno.

* Vrbanus scilicet secundus

[a] Eratis Cabilonensis Episcopus, diœcesanus, Walterus nomine.

[b] Sub hoc Stephano S. Bernardus monachum professus est

XI. ITA ergò nouellæ plantationis cùm esset institutor, & ad eius arbitrium vtriusque monasterij, Molismensis & Cistertiensis, ordinatio pertineret, cum duobus monachis Molismum redijt, Cistertiensibus quidem eius abitione mœrentibus, Molismensibus contrà eius reuersione gratulantibus. Obuiàm autem ei venit ex Barensi oppido honoratorum hominum atque plebeiorum multitudo maxima, qui eum cum grandi tripudio & diuinis laudibus exceperunt. At ille cum suo, imò cum Christi rege pusillo, putà Molismensi collegio, paratum sibi à Deo locum ingressus, diuinam, quæ cuncta dispensat, prouidentiam tota mentis alacritate magnificans, commissum sibi gregem paterno fouebat affectu, disciplinis regularibus illos instituens: imò verò exemplum regulariter viuendi seipsum illis præbens. Quàm autem modestæ seueritatis in subditos, quàm liberalis & benignus in pauperes fuerit, non est silentio prætereundum. Die quadam duo clerici virum Dei præ foribus Ecclesiæ repererunt, & ab illo instanter alimoniam petere cœperunt. Vir autem Domini, sicut totus misericordiæ visceribus affluebat, illorum cupiens leuare inopiam, statim quendam è fratribus, cui ex officio incumbebat ministrare mensis, accersiri præcepit, eique mandauit, vt aliquid largiretur egenis illis. Respondente eo, panes in monasterio prorsùs nullos haberi: Vnde igitur, inquit vir sanctus, hodiè reficiendi sunt fratres? Ille se nescire respondit. Mox peractis ex more Missarum solennijs, fratres ad mensam accedere cœperunt.

S. Robertus redit Molismum.

XII. CVMQVE sonitum cymbali, sicut illa hora moris est, vir sanctus audîsset, ab œconomo sciscitabatur, vndè panes haberet, quos fratribus corpora refecturis esset appositurus. Tum ille, Paucos, inquit, reseruaui, in eam curam intentus, ne fratribus hora refectionis cibus deesset. At vir Dei zelo accensus, fremens & indignans, quòd in grege sibi commisso repertum esset inobedientiæ lolium & diffidentiæ zizania, ingressus refectorium, panes mensis appositos in sportam coniecit, eosq; è colliculo Ecclesiæ vicino in subterfluentes aquas per præceps abiecit, nolens in filijs Dei culpam inobedientiæ extare. Eius autem zelum Deus ex alto perspiciens, iam quibusdam piis fœminis de Castellione inspirauerat, vt fratribus comesturis panes deferrent. Porrò vir Dei Robertus ad portam monasterij veniens, tres illic quadrigas offendit onustas panibus, quas memoratæ de Castellione fœminæ fratribus reficiendis adduxerant. Itaque conuocatis fratribus, diffidentem illum & inobedientem fratrem coram omnibus obiurgauit, cunctosq; ad benè sperandum in necessitate de Dei misericordia salutaribus monitis animauit.

Vide sancti viri zelum.

XIII. CVM autem vir beatus multa laborum certamina in Christi militia exegisset, vitæ præsentis iam planè pertæsus, dissolui & esse cum Christo ardenti desiderio cupiebat. Cuius votis Deus annuens, horam exitûs eius ab hac vita, non paucis antè diebus, sicut ipse optauerat, ei reuelauit: quam imminentem ille fratribus indicauit. Aliquandiù igitur corporis aduersa valetudine laborans, gratiæ merita virtute patientiæ cumulauit, glorians cum Apostolo in infirmitatibus suis, & virtuti Christi gratum intra se domicilium parans. Itaque anno ætatis suæ octogesimotertio, tertio Calendas Maij, corpus terræ reddidit: spiritum verò ad Deum, cui indefessò famulatu feruenter adhæserat, terra plorante, cœlo gaudente, transmisit. Filij autem eius, monachi Molismenses, quorum omne gaudium & solatium in illo fuerat, amarissimè flentes, reuerendi patris exequijs deuotiùs insistebant: & licet de superna eius meritorum retributione minimè dubitarent, immò de suffragijs per eius merita sibi conferendis confiderent: at tamen tanti patris præsentia, ab hac luce ipsis subtracta, non mediocriter angebantur. Et quia dum viueret, lucis se esse filium iustis operibus declarauit, quanti apud ipsum esset meriti, Deus in eius obitu ostendit. Nam supra domicilium illud, in quo eius exanime corpus iacebat, primo noctis crepusculo duæ lucidissimæ, eæque diuersi coloris irides apparuerunt: quæ ad amplitudinem magnæ plateæ se dilatantes, in quatuor partes terræ extendi videbantur: & altera quidem ab Aquilone ad Austrum, altera verò à Septentrione ad Orientem sese protulit. In summitate autem, vbi pariter iungebantur, clara lux instar lunaris circuli refulgebat, eaque in altum sese protendens, tenebras noctis à loco illo penitùs excluſit. Porrò in hac luce crux rutilans visebatur, primò quidem exigua, sed paulatim excrescens, magna euasit. Circum eam innumerabiles varij coloris erant circuli, in quibus singulis singulæ ortæ sunt paruæ cruces, eæque rutilantes & cum suis circulis increscentes. Cumque se vsquequaquè in firmamento intendissent, totum Molismensem locum mirabiliter illustrabant: vt signis euidentibus doceretur, beatum virum, qui eo in loco cum pietate dormitionem acceperat, filium lucis esse. Nec dubitandum, quin ad declaranda sanctitatis eius merita lumen illud cum crucibus cælitùs extiterit: vt daretur intelligi, sanctum virum, respuentem opera tenebrarum, carnem suam crucifixisse cum vitijs & concupiscentijs. Idcircò autem multæ visæ sunt cruces, vt certo essent argumento, quamplurimos eius sancti viri futuros imitatores, sicut & ipse fuerat CHRISTI. Quid verò irides illæ aliud sibi voluisse putandæ sunt, nisi vt intelligerentur signum esse fœderis inter Deum & hominem, inter creatorem & creaturam?

2. Cor. 12.

Obitus S. Roberti.

Eo defuncto, mira quædam videntur.

XIV. EXPLETIS autem pro more circa beati viri corpus exequijs, gleba illa sanctissima à vicinis Abbatibus, aliisq; reuerendis personis, ea causa congregatis, venerabiliter est tradita sepulturæ, & in Ecclesia beatissimæ MARIÆ Virginis, quam ipse in eius honorem fundauerat, honorificè tumulata. Deus autem omnipotens, vt post carnis depositionem famulum suum Robertum viuere comprobaret, multorum eum miraculorum gloria decorauit. Et ipse vir sanctus vt se ostenderet curam gerere filiorum, etiam postquàm subtracta est ab eorum oculis visio corporalis, si quandoque fuissent in Dei seruitio negligentes, aut ad nocturnas preces, quas Matutinas vocant, tardiùs surrexissent, crebrò solitus est excitare custodem, arguens inertes ac negligentes, & hortans ad meliora deuotos. Beata quoque Dei genitrix, quæ sibi desponsauerat virum Dei, dum adhuc vteri materni clauderetur angustijs, gratiam, quam singularem accepit à Domino, communicare non destitit seruo suo. Nam ab obitu sancti viri cœperunt crebrrima fieri miracula in Ecclesia Molismensi, quam ille construxerat in honorem eiusdem sacratissimæ virginis, cui à primæua ætate totum se dediderat, & deuotione seruierat speciali.

Etiam defunctus curā gerit Molismēsium.

DIVINÆ

Miracula multa fiunt.

DIVINÆ autem dispensationis gratia in omnem terram diuulgante miracula, quæ Deus omnipotens precibus XV. suæ matris & beati Roberti meritis operari dignatus est in Ecclesia Molismensi, cœpit vndiquè gentium confluere multitudo. In ijs quædam paupercula mulier, morbo laborans caduco, ad Ecclesiam Molismensem venire constituit, auxilium à matre Domini & beato Roberto eius famulo quæsitura. Assumptis igitur secum duobus pueruli, quorum alter pendebat ad eius vbera, alter verò gressu debili matris vestigia sequebatur, iter prosequitur destinatũ. Inclinante autem iam die, venit ad monasterium Quinceij, hospitium mendicans à monachis. Sed quia illorum canon intra fines monasterij sexum muliebrem non admittit, compulsa est misera mulier inde recedens in nemore pernoctare. Vbi sanè casu fortuito focum reperit, quem è sopitis cinetibus rursùs excitans, cum duobus puerulis illic mansit. Media autem nocte lupus aduenit, & cùm mulier ex vna parte ignis sederet, crudelis bestia in altera recubuit. Quo viso, mulier fronti suæ signum crucis imprimens, se & pueros suos Deo & beatissimæ Virgini MARIÆ, & beato Roberto deuotissimè commendauit. Interea illam suus inuasit morbus, & dum corpus ceu exanime palpitat, lupus quasi de industria expectâsset, minorem puerum abripiens aufugit. Morbo autem illo se remittente, fœmina tanquàm à morte resurgens, inter brachia suum quærit infantulum, quem paulò antè tenuerat, nec alibi se reliquisse sciebat. Lætabatur se illo morbi dolore liberatam, sed ecce succedit dolor illo acerbior, quando maiorem filium interrogans de minori, casum planè miserabilem cognoscit. Quid faceret misera mulier aut quò se verteret, nesciebat, sed inter lachrymas & eiulatus hæc subindè repetebat: Redde, redde depositum beatissima MARIA, redde depositum Pater Molismensis. Mira res. Dum isthæc crebrò repetit, & beatam MARIAM sanctumq; Robertum sæpiùs intuocando vim doloris sui exprimit: ecce bellua, suæ ferocitatis oblita, cui proprium est non parcere, sed vorare, de

Insigni miraculo lupus reddit infantem.

sylua procedens, & innoxio ore puerum deferens, eum incolumem reddit matri suæ. Tum illa conceptum mœrorem subsequenti lætitia profligans, cœptæ peregrinationis iter prosequitur, & in multorum præsentia rei seriemnarrat. Porrò in dorso pueri dentium relicta vestigia, eius verbis fidem conciliabant.

ITEM vir quidam in villa, quæ Nouallames dicitur, cum vxore sua negocijs externis occupatus, domo sua obse- XVI. rata, solum reliquit infantulum in cunis dormientem. Interea ignis correpta materia paulatim increscens, in flammas sese etiam foras diffundit: cumque iam in tecti superficie debaccharetur, accurrit populus, illi periculo remedium allaturus: sed frustrà id fuit, flammis aditum in ædes prohibentibus. Accurrunt etiam parentes, pueri nomen crebrò appellantes, tundunt pectora, lacerant capillos, præ amore chari pignoris non sentiunt conflagrantes ædes, quarum dispendium eius saluti posthabebant. Mater hæc sæpiùs iterat: Esto clypeus à facie ignis deuorantis Domi-

Aliud præclarum miraculum. *Dan. 3.*

na Molismensis. Demùm aduolat ad puerum vterq; parens: rogant Deum, vt vel cineres flammis absumpti pueri liceat inuenire. O rem planè stupendam. Attendant, qui audiunt, & tanti miraculi nouitatem miretur totus orbis. Inueniunt infantulum flammis arridentem, & cunabulis simul cum pannis in cineres redactis, in solum puerum sæuire nescit incendium. Ita in laudem suæ matris & ad B. Roberti merita declaranda, Filius Dei Patris, antiquum Babylonicæ fornacis dignatus est miraculum renouare. Puero itaq; à parentibus oblato & Ecclesiæ præsentato, conuenerunt plurimi Dominum collaudantes: quorum etiam consilio, ne res obliuione deleretur, literis mandata est.

AT verò si vniuersa, quæ per seruum suum Dominus operatur, scribere velim, non potero par esse labori, citiusque me tempus, quàm rerum copia deficiet. Nam quotidiè in Ecclesia Molismensi beati Roberti auxilium implorantibus, adest misericordia redemptoris nostri. Eius interuenientibus meritis, ad sepulcrum eius illuminantur cæci, debiles recipiunt gressum, ægri sanantur, maligni spiritus eius præsentiam non ferentes, ab obsessis corporibus ex-

Duo ægri reualescũt.

pelluntur. Quod ne alicui incredibile videatur, pauca superioribus adiungemus. Duo ægri, fide feruentes, ad locum, in quo sancti corporis gleba, vitali spiritu vacuata, iacebat, accedentes, postquàm supponi feretro, eiusque sudarium contingere meruerunt, mox pristinam recepêre sanitatem, planctumq; fratrum mœrentium in solenne gaudium de-

4. Reg. 5.

patrato per seruum Dei miraculo conuerterunt. Sed & sicut quondam per puellam captiuam virtus Helisæi Prophetæ innotuit regi Syriæ, sic etiam per sexum muliebrem apud Francigenas innotescere voluit seruus Dei. Niuernensis enim Comitissa, cùm in quodam oppido cum puellarum militumq; frequentia moraretur, monile aureum ferebat ad collum suum, tam auri fulgore, quàm gemmarum scalptura eximium. Cuius cùm splendorem & precium alijs indicatum cuperet, ablatum à collo suo manibus tenuit, alijsq; gestandum tradidit. Mirabantur omnes monilis decorem, sed dum alij alijs illud visendum offerunt, atque interim de rebus alijs miscent colloquia, monilis obliuiscuntur. Deinde Comitissa manum mittens ad collum suum, cùm sentiret monile inde amotum, solicitè perquirit, cuinam illud tradidisset. Negabant singuli se illud habere: itaq; matrona nobilis cœpit magis ac magis animo conturbari. Erat autem in eo loco multum straminis, quod illa iussit ventilari, & accensa lucerna, totam domum euerti. Sed cùm nulla posset ratione illud inuenire, puella quædam, quæ in eius erat obsequio, accessit ad illam, constantissimè asserens, si beatum Robertum fideliter inuocaret, fore, vt is monile amissum sine dubio ipsi restitueret. Eius consilio Comitissa acquiescens, cereum in honorem beati Roberti iussit ad Ecclesiam Molismensem deportari, atque illic in honorem beatissimæ Virginis & sancti Roberti accendi. Quod cum factum fuisset, statim coram tanta plebis frequentia monile in eius gremio est repertum. Itaq; factus est vtriusq; sexûs hominum conuentus pro

Monile amissum, ad S. Roberti inuocationem reperitur.

to miraculo laudantium Deum, & illum in beato Roberto famulo suo mirabilem prædicantium. Hoc autem miraculum in ea regione tam celebre euasit, vt quisquis aliquid amiserit, ad viri Dei auxilium confugere non moretur: atq; ita rem amissam sine dilatione recuperet.

AN. 1220.

VITA S. PETRI MARTYRIS EX ORDINE PRÆDICATORVM:
AVTHORE THOMA LENTINO PATRIARCHA HIEROSOLIMITANO, eius contemporaneo. Dictionem in gratiam Lectoris eruditi passim nonnihil elimauimus.

29. APRIL. *1. Ioan 5.*

TRES sunt, qui testimonium dant in cœlo: Pater, Verbum & Spiritus sanctus. & tres sunt, qui testimo- I. nium dant in terra: spiritus, aqua & sanguis. Sanctorum gloriam multis & varijs testimonijs adstruendam, sapientia diuina præuidit, quibus corda fidelium ad laudes suæ bonitatis celebrandas attentiùs erigeret, & in sanctorum venerationem vehementiùs & copiosiùs excitaret. Fælix autem ille sanctus, cui & cælestia & terrena testimonia suffragantur, cui nec virtus cælestis deest ad gloriam, nec laus ter-

Cælestia & terrestria testimonia Sanctorum

restris ad famam, longè lateq; diffusam, & fidelium testimonijs comprobatam. Quæ quidem in beato Petro nouo martyre, strenuo fidei pugile, clariùs innotescunt, cuius sanctitati tota Trinitas præbet testimonium: Patris potentia in miraculis, Filij sapientia in doctrinis, Spiritûs sancti gratia in donis & virtutibus, quibus eum vberiùs ornauit, & præ eius participibus suorum charismatum vnctione perfudit.

VT autem fides in fidei pugile contra fidei oppugnatores, nempè hæreticos, illustriùs refulgeret, & suis micanII.

Aqua. Spiritus. Sanguis.

tibus radijs inuidorum oculos efficaciùs perstringeret, non defuêre illi etiam terrena testimonia, quandò & aqua baptismalis innocentiæ, quàm à matris vtero inuiolatam semper retinuit: & spiritus sapientiæ, quam per Italiam latè diffudit: & sanguis triumphalis passionis, quam pro fide Christi fortissimè suscepit, multiplicem eius gloriam cum

multa

multa laude teſtantur: vt ſanctis virginibus, doctoribus & martyribus par exiſtimetur in præmio, quorum in terris merita magno ſtudio eſt æmulatus. Sed hæc vt euidentius appareant, à primordijs vitæ eius vſque ad paſſionis triumphum narrationem ſtylo rudi pertexemus: quædam etiam cælitus oſtenſa miracula adijciemus, quemadmodum ad nos homines fide digni veriſſime retulerunt: idque in gloriam & honorem illius, qui gloria & honore ſuum martyrem coronauit.

I. BEATVS Petrus martyr, Prædicatorum decus, Italiæ ſpeculum, & fidei pugil ac propugnator egregius, in Gallia Ciſalpina, quam Longobardiam vocant, ciuitate * Veronenſi, ex parentibus hæreſi deprauatis traxit originem: vt tanquam lux è tenebris, roſa de ſpinis, flos è ſentibus ortus, tanto amplius reluceret in mundo, redoleret in cœnobio, rutilaret in cælo quod è parentibus errore occæcatis, mente ſauciatis atque corpore corruptis, decus virgineum, atque è ſpinis & ſentibus, æterno incendio addictis, martyr inclytus eſſet profectus. Nam tametſi parentes habuit hæreticos, quorum vt inſtitutione eruditetur, & filium vera ratio admonebat, & puerum neceſſitudo compellebat: at nihilo minus ita ſe mundum ab illorum ſeruauit erroribus & immunem, vt neque blandis parentum dolis, neque multa verborum frequentia, ad hæreticorum ſiue colloquia, ſiue conſortia vel induci potuerit, vel compelli. Videbatur iam tum in tantilla ætate intelligere prouerbium, quod nondum legerat: Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea. & illam Apoſtoli ſententiam: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Quod enim à natura videmus homini & cæteris animantibus attributum, vt homo ſerpentis, agnus lupi conſpectum horreat, & inditam hoſti ſæuitiam ſentiat: hoc puerum bonæ indolis vnctio cæleſtis edocuit: vt venenatorum ſerpentum conſortia fugeret, & lupos rapaces, pellibus ouinis tectos, inimicos intelligeret, atque eorum commercia vitaret.

quidam habent * *Cumana,*

Eccli. 13. *1. Cor. 15.* *Menander.*

II. ITAQVE cum necdum pueritiæ annos exegiſſet, annos plus minus ſeptem natus, à ſcholiſque rediret, quibus erat traditus literis imbuendus, à patruo ſuo hæretico, magno diaboli laqueo, quidnam in ſcholis didiciſſet, interrogatus, reſpondit ſe Chriſtianæ fidei ſymbolum didiciſſe, Credo in Deum patrem omnipotentem, creatorem cæli & terræ, & cæliqua, ordine illi recitans. A cuius fidei profeſſione cum ille puerum, tanquam rudem quendam tyrunculum auertere niteretur, perſuadereque ei vellet, vt non Deum, ſed diabolum potius fateretur, viſibilium conditorem: quaſdam etiam ſcripturæ ſententias adhiberet ad ſuum confirmandum errorem, (erat enim perfidiæ cauſidicus atque patronus) nihil à puero potuit obtinere, affirmante conſtanter, quod legiſſet, quodque ſcriptum eſſet, id ſe velle & credere & confiteri. Quod ille ſatanæ venator & adminiſter, magnuſque animarum ſeductor vbi perpendit, totum, quod geſtum fuerat, patri pueri retulit, & vt Petrum à ſcholis remoueret, modis omnibus eſt perſuadere conatus. Timeo enim, ait, ne cum Petrus bene fuerit eruditus, ad meretricem illam ſe transferat, fidemque noſtram deſtruat, magnus eccleſiæ, hoc eſt, conuenticuli Manichæorum futurus, ſi vixerit, perſecutor. Quod quidem ille à ſeipſo non dixit, ſed tanquam alter Caiphas, beatum Petrum hæreticorum perfidiam deſtructurum, futurorum neſcius prophetauit. Sed quoniam non eſt conſilium contra Dominum, quemadmodum apud filium, ita etiam apud patrem nihil obtinuit ſermo eius. Non enim præbuit ei aſſenſum pater pueri, ſperans illum ad ſectam ſuam, poſteaquam in Grammatica eſſet inſtitutus, per hæreſiarcham aliquem petrahendum.

Error *Manichæorũ.*

Sic more hę reticorum *Romanam* vocat Eccleſiam. *Iohan. 11.*

III. VT igitur Dei grata voluntas impleretur, qui malignorum hominum diſſipat cogitationes, cum puer domi pueritiæ annos egiſſet, & hæreticos in ipſa propemodum infantia ſuperaſſet, miſſus eſt ſtudij cauſa Bononiam. Vbi licet eſſet ab hæreticorum infeſtatione remotus, non tamen defuerunt ei noua impugnationum genera, florem illi pudicitiæ eripere connitentium, quæ adoleſcentiæ ſolent eſſe permoleſta. Ecquis vero inter carnis illecebras, mundi fallacias, hoſtis antiqui inſidias, denique inter laſciua & lubrica ſodalium contubernia integritatem mentis & corporis poſſit conſeruare atque tueri? Non eſt hoc fragilitatis humanæ, ſed donum Dei eſt & paucorum priuilegium. Immo vero, teſte S. Hieronymo, in carne præter carnem viuere, non terrena vita eſt, ſed cæleſtis. Itaque ingenioſus adoleſcens, cum ſortitus eſſet animam bonam, etiam ad corpus incoinquinatum & cor immaculatum conſeruandum toto pectore anhelabat, bonitatem circa ſe diuinæ diſpenſationis agnoſcens & ſtupens, ſicut longo poſt tempore coram quibuſdam fratribus, eius puritatis conſcijs, confeſſus eſt, quod inuiolatus caſtitatis diſpendia potuerit euitare. Aduertens vero puer ſanctus, non tutum eſſe cum ſcorpionibus habitare, velut alter Ioſeph, pallium reliquit in manu Ægyptiæ, ipſius pudori inſidiantis, & ad religionis portum confugere deliberans, mundum cum flore marceſcente, parentes cum errore perimente reliquit, atque fratrum Prædicatorum inſtitutum mundus complexus eſt, futurus etiam ipſe prædicator eximius, oppugnator hæreſum, perſecutor ſordium, & vitiorum grauiſſimus caſtigator. In eo autem inſtituto paupertatis & humilitatis veſtigijs inſiſtens, beatumque patrem Dominicum ducem virginem virgo ſequens, magnum perfectionis apicem attigit, ſemper de virtute in virtutem progrediens, & quaſi lux ſplendens, procedens vſque ad perfectum diem.

In Serm. de Aſſumptione B. Mariæ

Geneſ 39.

S. Petrus fit monachus Dominicanus.

Prouerb. 4.

IV. IN ipſo nouitiatu contra carnem magno zelo incenſus, ne ſeruus delicate nutritus proteruiret in dominum, adeo ſe ieiunijs & mirabili abſtinentia, vigilijs & precibus macerauit, vt menſuram propriæ fragilitatis excedens, ciuem propemodum perdiderit, dum vult hoſtem opprimere. Neruis enim corporis nimia exinanitione contractis, tam fortiter eius dentes compreſſi ſunt, vt vel ad ſorbendum quippiam quolibet inſtrumento ægre diduci potuerint. Miſertus eſt autem illius, vel potius populi ſui Deus, nec paſſus eſt os illud beatum diutius obſerari, quod in medio eccleſiæ cum multo fructu creberrime aperire conſtituerat. Reſtitutus vero priſtinæ ſanitati, modum quidem abſtinentiæ mutauit, ſed non abſtinendi propoſitum vel conſuetudinem. Porro illa humanæ imbecillitatis experientia commiſerationis ſiue compaſſionis virtuti adiuncta, ita in eo pietatis & parſimoniæ affectum moderata eſt, vt, licet erga ſe parcus & ſeuerus permaneret, erga aliorum tamen neceſſitates ſemper indulgentior fuerit. Cuius rei confirmandæ cauſa, illud vnum commemoraſſe ſufficiat, quod egit, cum iam multo tempore fuiſſet vitam monaſticam profeſſus. Cum propter vberiorem gratiam, in labijs eius diffuſam, plurimorum corda Deus pia erga eum deuotione inflammaſſet, ita vt non mediocriter lætarentur, ſi qua illi munuſcula mittere poſſent: ſicut fratres, qui tunc aderant, diligentius obſeruarunt, de omnibus ad victum pertinentibus, quæ ob illius gratiam quotidie mittebantur abunde, per integram Quadrageſimam aut parum, aut nihil ſibi ſumpſit, quemadmodum ſolitus erat ſæpius abſtinere, illum, licet eminus, ſequens, qui non miniſtrari venit, ſed miniſtrare, quique propter nos, cum diues eſſet, factus eſt egenus, vt illius inopia nos ditaremur.

Eius exercitia.

Sibi durus, aliis humanus.

Matt. 20. *2. Cor 8.*

V. CÆTERVM integritatem mentis & corporis, vti à primis ætatis initijs cœperat, ita ſemper illibatam ſtuduit conſeruare, atque in ea conſeruanda proficere: vt virgo & mente & corpore permanens, nullum vnquam mortiferi criminis contagium ſenſerit, quemadmodum eius confeſſariorum fideli eſt teſtimonio comprobatum. Ne vero per ocij deſidiam & inertiam hoſtilibus pateret inſidijs, in iuſtificationibus Dei exercebatur aſſidue, vt in ipſo, rebus bonis & ſanctis exercitijs perpetim occupato, vitia nullum prorſus locum obtinerent, & à ſpiritalibus nequitijs tutus eſſet. Præter hæc autem, quam fuerit deuotione gratus, obedientia placidus, benignitate ſuauis, patientia conſtans, charitate præſtabilis, denique in cunctis morum maturitate compoſitus, vbertim teſtantur & ſeculares & monachi, qui viderunt, qui eius meruere frui conſortio, & qui ei familiarius adhæſerunt. Quantumcunque vero polleret motibus & meritis refulgeret, ne quaſi puluerem iactaret in ventum, ſi ſine humilitate cæteras virtutes in pectoris ſui armario-

Mira animi & corporis integritas.

Magna humilitas.

lum congessisset, adeo se humilem & subiectum in fratrum conuentu & congregatione exhibuit, vt ad illorum obsequia & ministeria, quibus iuuenis solebat occupari, plerunque se etiam senex facilem & vltroneum offerret. Itaque crebro pia solicitudine seruiebat infirmis, sæpe hospites hilari excipiebat alloquio: interdum etiam, verborum & gestuum decoro ac honestate seruata, officio ianitoris prudenter ac discrete fungebatur, nec ad vlla quantunuis humilia & abiecta officia se difficilem exhibebat vel inuoluntarium.

VI.

Luc. 10.

Etsi autem interdum cum Martha externis esset occupatus ministeriis, attamen cum Maria solicite sedens ad pedes Domini, neque noctibus, neque diebus à diuinis cessabat colloquijs, Euangelium Christi aut aliquem sacrum codicem sub axilla, vel in sinu aut manibus gestans, & quoties licebat, vel lecta meditans, vel audita ruminans & memoriæ commendans. Tribuerat enim ei Deus desiderium sapientiæ, tantusque amator factus est legis diuinæ, vt cum illo Eunucho Æthiope etiam in ministerio quotidiano positus, quoties daretur opportunitas, sacras lectitare literas non cessaret. Ita enim in illo grata sibi inuicem vicissitudine succedebant & ardor discendi, & promerendi desiderium, vt mirum in modum etiam non minoratus actu, non minus sapientiam perciperet, nec minus sapientiæ vacaret. Contulerat enim ei diuina prouidentia cor docile & tenacem memoriam, quæ apud se deposita fideliter custodiret: & linguam eruditam, quæ recondita efficaciter aliis dispensaret. Quamobrem sine moræ dispendio factum est cor eius promptuarium legis diuinæ, & sacratum scripturarum armarium. Per idem autem tyrocinij sui tempus non immemor opprobriorum, & quæ hæretici Ecclesiæ Dei exprobrarent, neque obliuiosus zelator effectus, fidem Catholicam præcipue, & ea, quæ ad fidei defensionem hæresiumque oppugnationem pertinent, adeo suo animo affigebat, vt quasi fidei propugnator ardentior, totum se illius obsequiis, eiusque hostium exterminiis mancipare videretur, cunctaque eius verba & studia virtutem fidei redolerent: adeoque circa illius, cuius asserendæ desiderio totus ardebat, defensionem profecit & inualuit, vt postea contra diros illius hostes mente intrepida freuentique spiritu continuum certamen exercens, diuturnum agonem suum tandem victrice martyrio felicissime consummarit. Pro hac enim ab ineunte fere ætate mortem subire cupiens, hoc vel maxime à Domino attentis & crebris precibus postulauit, vti ne sineret ipsum ex hac luce migrare, nisi hausto pro illo passionis calice. Nec est fraudatus suo desiderio.

Actoi. 8.

Actioni & contemplationi vicissim dat operam.

Eius studia.

Martyrij desiderium.

VII.

Itaque disponente Domino lucernam suam non occultare sub modio, sed breui temporis spatio exacto, super prædicationis candelabrum altius sublimare: credita est illi eloquiorum dispensatio Diuinorum, & celerius studia sua virtute cælitus comitante, factus est concionator siue prædicator generalis. Vbi vero tanquam alter Gedeon tubam prædicationis assumpsit, quam præclaro clangore insonuerit hostes fugans, fideles excitans, multis in locis compertum est. Exiuit enim sonus eius in omnem terram prouinciæ Longobardicæ, & loca Vrbi vicina, nec partem exiguam Tusciæ, itemque in totam Romandiolam siue Flaminiam & Marchiam Anconitanam. Quas enim ciuitates vel oppida earum regionum salutiferis aliquando clamoribus non impleuit? Quorum hominum, ijs in locis degentium, non concussit corda vel pulsauit auditum? Vbique in illis regionibus sanctæ opinionis eius diffusus est odor, sed aliis odor vitæ in vitam, aliis odor mortis in mortem: vbique magnum sui excitauit desiderium, vbique celebre factum est nomen eius. Auris audiens beatificauit eum, & oculus eum videns, de sanctis operibus, fidei exaltatione, & victrice errorum confutatione testimonium perhibebat. Quantos autem qualesve fructus attulerit in salutem animarum, & suorum cumulationem meritorum, solus ille nouit, qui numerat multitudinem stellarum, & cui nuda & aperta sunt omnia. Veruntamen ex diuturnitate temporis, ex labore multiplici, ex magnitudine gratiæ & virtutis, præclara sancti martyris merita præclarius innotescunt. Si enim beatus ille est, qui iugum Domini portauit ab adolescentia sua: quanto is beatior, qui tanquam Beniamin adolescentulus, in excessu sanctitatis & virginitatis thalamo, triginta fere annorum spatio in Prædicatorum collegio commoratus, totum tempus & numerum dierum vitæ suæ in diuinis officiis & obsequiis vsque ad triumphalem passionis titulum studiose expendit? Quod si vero bonorum operum vel laborum glorioſus est fructus: quis labores, quos hic operarius Domini siue in recipiendarum confessionum studiis, siue in prædicationum clamoribus pertulit, digne poterit enarrare? Vt enim dies pleni inuenirentur in eo, & noctes vacuas non haberet, nocturna silentia, humana deputata quieti, post dormitionem breuem exigebat in studiis lectionum, & somni tempus deuotis orationum suspiriis occupabat: dies autem impendebat commodis animarum, vel quotidianis aut sedulis incumbendo concionibus, vel auscultandis confessionibus, aut hæreticorum pestifera dogmata validis contundendo rationibus: in quibus quidem specialis gratiæ munere fertur claruisse.

Iudic. 7.

Est insignis cõcionator

Psal. 146.

Heb. 4.

Thren. 3.

Psal. 67.

Sap. 5.

Noctes vt exegerit.

Item dies.

VIII.

Sic vero gratiam gratiæ exæquabat Dominus, vt multitudo populi, ad concionis eius vndique confluentis, gratiæ eius magnitudinem indicaret. De vrbibus enim & castris cum vexillis & tubis sonantibus erumpebant obuiam venienti: recedentem quoque interdum tam multi sequebantur, vt vix ab eis se posset auellere. Sæpe etiam, vbi concionari statuerat, innumera hominum multitudo accurrens, locaque præripiens & tempus anteuertens, illum intolerabiliter premebat. Quam ob causam Mediolanensis populus, insigni erga sanctum virum deuotionis argumento, in carruca, ex pictis asseribus fabricata, non tergis iumentorum, sed humeris gestata fidelium, illum repositum, & à compressione importunæ multitudinis seruabat illæsum, & habendæ concioni opportunius locum pro eo captabat cæteris eminentiorem. Ita vero deduci decebat agricolam Dei, qui semen veritatis contra hæreses, semen pacis inter odia, semen denique iustitiæ aduersus scelera seminabat. Et certe multi abiurabant hæreses, catholica veritate perspecta: plures, condonatis iniuriis, finem discordiis & simultatibus imponebant. plurimi vero sua confitentes peccata, ad agendam pœnitentiam se comparabant. Qui enim ministrabat eiusmodi semina seminanti, etiam fructus tales ex ijs seminibus abundantius producebat. Vnde etiam labores ei leues & dies pauci præ diuini amoris magnitudine videbantur. Sicut autem ad quoslibet tolerandos labores amor Dei, & gaudium, ex magno fructuum prouentu conceptum, illum fortius confirmabant: sic ad aggredienda ardua quæque superna eum animabat fiducia, experimentis plurimis comprobata. Adeo enim diuino confidebat auxilio, vt plane sibi persuaderet, vix esse vllos tam duræ ceruicis homines siue in vrbibus, siue in castris, quorum corda salubriter conterere & concutere non posset, si non deesset tempus diutius apud illos concionandi. Quamobrem etiamsi interdum accidisset, quod quidem accidit rarissime, vt vrbem ingressus vel pagum, in prima vel altera concione multos auditores non haberet, eam, quam diximus, fiduciam sociis pro illorum consolatione exponebat, illud propheticum adducens: Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Quod non semel duntaxat, sicut Ionæ, sed multoties & in multis ita constat ei euenisse.

Innumeri ad eius conciones confluunt.

Fructus cõcionũ eius.

Ionæ 3.

IX.

Cvm autem instar pluuiæ eius doctrina incresceret, inter ipsos sermonum quasi cælitus effusos imbres, Domino illi cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis, multa cœperunt miracula coruscare. Cum enim quadam die Mediolani præ foribus ecclesiæ B. Eustorgij concionaretur, cuidam muto adolescenti, ad eum populi deuotione adducto, in os immisit digitum, conficiendo Christi corpori consecratum, moxque soluto vinculo linguæ eius, beneficium loquelæ restituit. Interrogatus enim statim adolescens, qui decem annis mutus permanserat, quid habuisset

Miraculis coruscat.

Mutus loquitur.

habuisset in ore: Digitum, inquit, tuum: simulque coram omnibus in vberes gratiarum actiones prorumpens, recens apertorum Christo reddidit labiorum vitulos. Etsi autem hoc miraculo merito obstrui debuerint ora hæreticorum iniqua loquentium: at nihilominus illi, tanquam canes impudentissimi, salutifera confusione non sunt confusi, & erubescere nescierunt. Itaque ad sancti sui gloriam plura signa innouauit Dominus, & mirabilia immutauit. Nam quodam die, cum apud Mediolanum quendam episcopum Manichæorum beatus Petrus examinaret, multis episcopis & religiosis, atque bona ciuitatis parte ad hoc spectaculum congregatis, & dies tum concione, tum hæreticorum examinatione in longum protracta fuisset, æstusque ingens cunctos affligeret: hæresiarcha ille opportunum, vt putabat, subsannandi tempus nactus, coram omnibus exclamauit: O Petre peruerse, si tu es tam sanctus, quam hic populus stultus affirmat: cur illum pateris tanto solis ardore cruciari, nec rogas Dominum, vt nubem aliquam interponat, ne stultus hic populus æstu nimio conficiatur? Cui cum athleta fidei fidenter respondisset, se ita, vt dixerat ipse, facturum, si promitteret, se abiurata hæresi fidem sanam complexurum: multi ex Catholicis propter eam sancti viri sponsionem contristari cœperunt, verentes ne fides Catholica hac occasione patéret ignominiæ: è diuerso autem permulti hæretici lætati sunt, sperantes fore, vt vir sanctus pudore afficeretur, maxime cum toto cælo nulla vel exigua nubecula appareret: atque idcirco suum illum episcopum infestis clamoribus hortabantur, vt incunctanter promitteret. Sed cum hac ratione pertinacia hæretici, se obligare nolentis, frangi non posset, vel aliqua ex parte emolliri, beatus Petrus, qui neque propter hæreticorum gaudium, neque propter Catholicorum metum, bene sperans in Domino, animo conciderat: Vt appareat, inquit, quod bonus Deus omnium visibilium est creator & opifex, ego illum rogo, vt ad consolationem in se credentium, & incredulorum confutationem, aliquam nobis dignetur creare nubeculam, quæ inter solem & populum interposita, nos tueri possit ab hoc æstu. Quod vbi ab illo ex pulpito quodam eminenti, præmisso Crucis signo, dictum fuit, mox Dominus nubem instar tentorij effecit, quæ multo temporis spatio populum omnem sua vmbra protexit, caumque lætandi & hæreticis insultandi auxit Catholicis.

Manichæorum Episcopum examinat.

Nubecula diuinitus creatur ad preces eius.

X. Alio etiam die, similiter disputationi cum hæreticis præstituto, cum moras facerent fratres, è vicinis monasteriis acciti, filij tenebrarum prudentiores filiis lucis, armis veritatis destituti, se multitudine armauerunt, vt quem ratione non poterant, saltem multiloquio superarent. Adfuit inter eos quidam, quem suæ perfidiæ patronum delegerant, vir loquax, clamosus & malignus, sermonum versutiis instructus. Is vbi pugilem fidei cum socio suo adstantem vidit, statim verborum tendiculas pedibus eius apposuit, & vt incautum impelleret in ruinam, cœpit importune multoque clamore insistere, vt ad ea, quæ proposuerat, responderet. Sæpius illo vociferante, vir Dei attendens, non licere seruo Dei contendere & litigare, nec prodesse, si verba veritatis & sobrietatis promantur, vbi non est auditus: simul etiam non immemor misericordiæ Dei, totum se ad orandum contulit, attente rogans Deum, vt hostes vel inuiti erubescerent tanquam impij, & muta fierent labia dolosa, aut certe pro sua clementia iuberet solem veræ intelligentiæ illis oriri. Nec mora: alterum è duobus impetrauit. Cum enim fidei propugnator aduersus veritatis inimicum fidenter insisteret, vrgeretque, vt rursus suam ille quæstionem proponeret: ita Dominicæ virtuti satanica verba cesserunt, atque ille paulo ante tam loquax & garrulus repente sic obmutuit & elinguis effectus est, vt neque ad quærendum, neque ad respondendum os vel tenuiter aperire potuerit. Itaque perfidi comites illius alij alio dissipati sunt, nec compuncti, eorum duritia obsistente.

2. Tim 2.

Hæreticus loquacissimus obmutescit.

XI. Contigit quandoque, viro beato cum episcopo Placentino iter agente, vt ad ædes viri nobilis, domini Gaufridi de Lomelo diuerterent, cuius filium Henricum ita gulæ tumor premebat, vt nec loqui posset, nec spirare. Itaque parentes eius, propinqua filij morte anxij, vitamque illius desperantes, vbi audierunt fratris Petri Veronensis aduentum, ambo illi obuiam occurrunt, moribundum puerum mœsti nunciant atque solicite commendant. Accessit ille ad puerum, sublatisque ad Deum manibus, crucis ei impressit signum. Puer iam deuotus languenti collo, tanquam singulare remedium, sancti viri cucullum admouit, perceptaque benedictione, simul etiam sanitatem recepit. Quod pater eius accurate & libenter inspiciens, nouum concullum ei donauit, tantæque virtutis veterem apud se retinuit: neque id sane ad insipientiam sibi. Nam postea is ipse vir nobilis, diris viscerum torsionibus vexatus, cum sibi metueret mortis imminere discrimen, cucullum illum, quem hactenus asseruauerat, reuerenter iussit adferri, eoque pectori suo apposito, mox vermem quendam bicipitem & valde pilosum euomuit, post illum vomitum plenam ilico sanitatem adeptus.

Contactus cuculli eius sanat puerum.

Item eius parentem.

XII. Qvanvis autem apud magnates magnificaret Dominus sanctum suum, non minus ille tamen pauperibus monasticæ vitæ professoribus affabilem & amicabilem se exhibebat specialis deuotionis affectu. Quibus cum frequenter gratiam visitationis impenderet, flammas diuini amoris in eis accendens, vacillantes confirmans sermonibus suis, confortans manus remissas, & genua trementia roborans: contigit, vt in quodam castello Mediolanensis diœcesis, nomine Caracte, ad humiliatorum fratrum domum suo more se conferret. Perductus est autem à nonnullis, de ipsius suffragio confidentibus, ad sororem quandam, Carasiam nomine, quæ adeo iacebat corporis viribus destituta, septemque annis iam iacuerat, vt etiam pro qualibet necessitate non posset surgere. Ad quam vt peruenit, sic precatus est: Domine, qui sanasti paralyticum & Lazarum suscitasti, obsecro, vt huic etiam mulieri digneris restituere sanitatem. Protinus illa liberata, eadem vespera de suo grabato exurgens, altero mane redeunti occurrit, ac deinde quoad vixit, nempe annis septem, permansit incolumis, & officiis pristinis integre restituta. Eius generis aliud quiddam etiam Mediolani contigit, cum quidam, Acerbus nomine, qui quinquennio misere fuerat contractus, in vehiculo ad sanctum virum adductus est: à quo cum esset consignatus, continuo surrexit incolumis.

Matth. 9. Iohan. 11.

XIII. Meritis etiam serui Dei veniam peccatorum & sperare potuit, & impetrare Mantuana quædam mulier, cuius salutem multi desperauerant. In mortis enim discrimine constituta, longo temporis spatio iam linguæ vsum perdiderat. Ad eam vir sanctus rogatus accessit, & vt vita posset ad eam ingredi per additum, & ex ore prodire per confessionem, capitio reuerenter detracto, cum dixisset, Dominus vobiscum, primam lectionem sancti Euangelij secundum Iohannem, vt primo audiret effecit, & mox vt confitendo peccata sua ipsi loqueretur, iniunxit. Illa incipiente vti obedientia, vel potius gratia salutari, stupefacti circunstantes & hilaritate perfusi, è domo egressi sunt, ne confitentis peccata audirent: sed ea tamen postea tam alta voce vti cœpit, vt confessionem generalem, quam fecit, sub finem distincte audire & intelligere possent etiam extra domum. Has ob causas fama illius & gratia non solum in ea, quam diximus, ciuitate, sed vbique per patriam in dies augmenta capiebat, & latius spargebatur. Neque id mirum, quando hæc & plura alia, dum adhuc viueret, per eum Dominus operari dignatus est. Complures enim dæmoniacos, diuersisque vexatos morbis solo contactu vel Crucis signo curauit, sicut multorum fide dignorum testimoniis est comprobatum.

Mulier desperata, in vtroque homine sanatur.

Multi curantur dæmoniaci.

XIV. Verum cum pestis hæretica in Longobardia pullularet, & multas iam ciuitates contagione pestifera infecisset, summus Pontifex Innocentius quartus, non ignorans quam pernicioſa esset ouibus luporum admixtio, ad pestem illam satanicam abolendam, diuersos Inquisitores ex ordine Prædicatorum, tanquam canes quosdam, qui lu-

pos ab ouibus arcerent, ad diuersa Longobardiæ loca prudenter ablegauit. Sed cum Mediolani hæretici non solum multi numero, sed etiam magni seculari potentia, versuti multa fraudulentia, garrulitate loquaces, satanicaque instructi scientia residerent, idem Pontifex sciens beatum Petrum esse virum magnanimum, qui ab hostium multitudine neutiquam formidaret: animaduertens quoque eius virtutis constantiam, qua aduersariorum potentiæ nec in minimo esset cessurus: atque compertam habens eius facundiam, qua posset hæreticorum contundere fallaciam & vanitatem: denique certo sciens eum in diuina sapientia egregie eruditum, qua friuola hæreticorum argumenta facile esset confuturus, quippe qui à puero inter hæreticos vixisset, & quemadmodum scripturas detorquerent ac praue interpretarentur, quibus etiam verbis & fucis cauteriatas conscientias suas obtegerent, crebris pugnis & diuturnis experimentis protur, quibus etiam verbis & fucis cauteriatas conscientias suas obtegerent, crebris pugnis & diuturnis experimentis probe didicisset: tam strenuum fidei pugilem, tamque indefessum Domini bellatorem, Mediolani & in Comitatu Mediolanensi instituit hæreticæ prauitatis Inquisitorem, plena ei authoritate concessa. Ille vero demandatum sibi munus diligenter obiens, Samsonis vulpeculas accurate perquisiuit, easque dissipauit vbique, nullam eis requiem tribuens, sed mirabiliter eas confundens, ac potenter profligans, ita vt non possent resistere sapientiæ & spiritui, qui per eum loquebatur. Inerat ei sane spiritalis in suscipiendis id genus certaminibus fiducia aduersus hostes, quam ex diuina reuelatione conceperat. Nam cum vice quadam ob futuros eosque incertos euentus nonnihil paueret, atque ante altare satione conceperat. Nam cum vice quadam ob futuros eosque incertos euentus nonnihil paueret, atque ante altare gratissimæ Virginis agones suos Virgini commendaret, per beatissimam Virginem virgini dormienti responsum est, quod per filium Virginis iam olim, imminente eius passione, alteri Petro dictum fuit: Ego pro te rogaui Petre, vt non deficiat fides tua. Ita factum est, vt nec certa fiducia illum diffidere, nec feruor indeficiens tepere, nec multa experientia formidare permitteret: sed sicut leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauet occursum: ita ipse non raro hostibus offerebat sub ea conditione congressum, vt illi quotquot possent secum adducerent de toto exercitu scripturarum: ipse vero vno solo contra eos contentus esset milite, beatum Paulum significans, quem sibi delegerat athletam inuictum aduersum omnes fidei peruersores. Sæpius etiam obtulit sese hæreticis paratum ad flammas vltro subeundas pro asserenda veritate fidei catholicæ, si illi pariter ignis certamen experiri vellent. Denique pro ea fide vitam suam non modo periculis, sed morti etiam obijcere valde appetebat. Probabile autem est, ex diuina reuelatione eum habuisse, quod tam fideliter, tamque frequenter prophetico spiritu proferebat. Nam veluti de felici martyrio suo, atque etiam de loco sepulturæ suæ certus, vtrunque fratribus hac ratione eum prædixisse compertum est: Scitote inquit, me ex hac vita non nisi incredulorum peremptum manibus abiturum, nec dubitetis Mediolani me sepulcrum habiturum. nec de suo metuebat præmio, qui tam erat certus de merito. Sciens enim, cui credidisset, non arroganter, sed fidenter ita sibi post bella victoriam promittebat, vt firmiter speraret & crederet, nomen eius in litanijs commemoratum, & eius festum diem in Calendarijs adscriptum iri. O beatum virum, cui in præsenti vita iam futura inchoauerat, & cuius pedes iam in atrijs cælestis Ierusalem stabant, quique adhuc in carne degens corruptibili, gloriæ immortalis & incorruptibilis laudisque sempiternæ primitias degustabat.

Fit Inquisitor in ditione Mediolanensi. *Iudic.* 15.

Luc 22.

Prouerb. 30.

Mortem suam prædicit, & sepulturæ locum.

PRÆVIDENS autem vir sanctus, è propinquo adesse diem suæ passionis, summi Pontificis mandata tanto constantius atque instantius cœpit exequi, quanto propius cernebat sibi repositam coronam iustitiæ, in illo die à iusto iudice ipsi reddendam. Videntes vero hæretici atque dolentes negocium fidei per illum tam prosperos habere successus, de eius nece cum suis fautoribus tractare cœperunt, existimantes tum demum tranquille se posse viuere, si ipsorum tam validus persecutor è medio sublatus esset. Nec latuere sanctum virum illorum machinationes, quippe quas certa plurimorum relatione didicisset: sed tanquam pugil inuictus & intrepidus, nec metuebat quod iampridem ardenti desiderio sitierat: nec in ijs, quæ magna fiducia susceperat, tepescebat: sciens, occidi quidem se posse, sed neque sic tamen superatum iri. Itaque in Dominica, quæ dicitur Palmarum, quatuordecim diebus ante suum obitum, iam præscius beati martyrij sui, Mediolani coram multa populi frequentia è suggestu palam dixit, se non ignorare hæreticos ipsi necem meditatos esse, & iam pecuniam sicario numerandam alicubi depositam esse. Sed agant illi, inquit, quicquid volent, plus me sentient facturum contra se etiam post obitum, quam fecerim viuens. Assignato autem quibusdam hæreticorum fautoribus termino peremptorio ad octauum Paschatis diem, vt mandatis Ecclesiæ omnino parerent, prædicens se ad illum terminum reuersurum, ad Cumanam ciuitatem profectus est, vbi Prioris inter fratres suos officio fungebatur. XV.

Hæretici de eius nece tractant.

Crudeliter cæditur à sicario ad id conducto.

Item F. Dominicus.

Morié fuit Confessor.

Doctor.

Martyr.

Propheta.

Percussor eius captus.

AN. 1252. PORRO anno salutis millesimo ducentesimo quinquagesimosecundo, die sabbati illius, quod est finis Septuagesimæ, diciturque sabbatum in Albis, & Pascha annotinum, athleta Christi de suo cœnobio ad certamen fidei Mediolanum contendens, nitebatur præfixum terminum præuenire. Cumque iter medium carperet, quidam funestus hæreticus & cruentus hæreticorum satelles, eorum precibus adductus, & precio librarum quadraginta conductus, in beatum virum, iter salutaris propositi persequentem, in agnum vtique lupus, in mitem ferus, in pium impius, furibundus in mansuetum, prophanus in sanctum ausu sacrilego incurrit, & de Christi sacerdote victimam faciens, sacrum illius caput ense cruento ferit, diraque illi semel atque iterum repetitis ictibus vulnera imprimit. Deinde nihil diu ectentem ab hoste, sed protinus hostiam sese inhibentem, iliusque truces ictus patienter excipientem, semineceni humi prostratum reliquit, & ad fratrem Dominicum sancti viri comitem, aerem miserandis vocibus implentem, opemque & auxilium implorantem, mox cruentus carnifex se conuertit, & quatuor illi letalia vulnera inflixit. Interea B. Petrus in parte alia se Domino commendans: In manus tuas Domine, inquit, commendo spiritum meum, à fidei catholicæ professione & præconio etiam in hoc articulo minime desistens, sed symbolum fidei, quod propter patrui blandimenta puer abnegare noluit, in ipsis mortis angoribus, tanquam egregius fidei propugnator, nequaquam oblitus recitare: quemadmodum etiam ille scelestus carnifex, fugæ præsidio destitutus, & à fidelibus, quos fratris Dominici clamores excitauerant, postea captus, atque idem quoque frater Dominicus, aliquot diebus superuiuens, testati sunt. Cum autem adhuc palpitaret vir sanctus, cultrum homo ille sanguinarius per eius latera adegit, eoque confosso, beatum illius martyrium absoluit. Atque ita expleta huius peregrinationis Septuagesima, felix viator cælestem peruenit ad patriam: ita stolam suam martyr & virgo dealbauit in Albis: ita denique ad æternum celebrandum sabbatum, ex sabbato temporario migrauit. Pascha etiam annotinum suo agno non caruit, quando B. Petrus in illo tanquam agnus innocens immolatus, ipso sui martyrij die simul & confessor, & martyr, & prophera, & doctor quodammodo esse promeruit. Confessor quidem, quando eodem die confessione more solito facta, Deo sacrificium laudis obtulit, & fidem Christi inter tormenta constanter confessus est: Doctor vero, clara voce veram docendo fidem, dum apostolicum symbolum diserte pronunciauit: Martyr autem, pro defensione fidei sanguinem fundendo suum: Propheta denique, dum prophetico spiritu id, quod euenturum erat, prædixit. Patiebatur enim per id tempus quartanam febrem, socijsque dicentibus, illa die se Mediolanum attingere non posse, respondit: Si ad domum fratrum peruenire non dabitur, apud S. Simplicianum licebit hospitio vti. quod ita factum est. Nam cum eius sacrum corpus curru Mediolanum aueheretur, eius percussore iam capto & vel inuito sequente, fama tanti facinoris celeriter Mediolanum aduolans, vrbem totam populo concurrente & tumultuante concussit & perturbauit, nec eum populi concursum Magistratus Mediolanensis inopinatæ perturbationis metu attonitus, etiam clausis vrbis portis impedire potuit: quin tanta fieret plebis obuiam euntis impressio, vt ipse etiam Archiepiscopus, cum suo Clero & permultis religiosis sancto martyri instituta processione occurrens, XVI.

rens, vix ad sacrum corpus pertingere potuerit. Quæ res impedimento fuit, vt fratres ad suum cœnobium illud ea die reducere non possent, sed apud S. Simplicianum illa nocte depositum sit, fratribus apud illud pernoctantibus.

XVII. Est vero hoc loco illud nequaquam prætermittendum, quod eius martyrium reddit illustrius atque celebrius. Habet enim passio eius quandam cum Christi passione similitudinem. Christus pro veritate fidei, quam docebat, passus est: Petrus pro eiusdem fidei defensione. Christus ab infideli populo Iudæorum: Petrus à perfidiosa turba hæreticorum. Christus Paschali tempore cruce affixus est: Petrus eodem tempore cæsus est. Christus sub mortem, In manus tuas, inquit ad Patrem, commendo spiritum meum: Petrus ijsdem vsus est verbis morti proximus. Christus pro triginta argenteis proditus est, vt crucifigeretur: Petrus quadraginta libris Ticinensibus venditus est, vt tolleretur è medio. Christus sua passione multos adduxit ad fidem: Petrus sua morte complures hæreticos conuertit. Nam licet, dum esset in viuis, pestifera hæreticorum dogmata egregie extirparit: at tamen post obitum, meritis eius intercedentibus, & crebris coruscantibus miraculis, adeo ea profligata sunt, vt plurimi relictis erroribus, ad sanctæ matris Ecclesiæ gremium conuolarint, ipsaque vrbs & Comitatus Mediolanensis, vbi tot prius hæreticorum conuenticula resederant, adeo sint repurgata, vt pulsis aliis, aliisque resipiscentibus, nullus ibi apparere ausus fuerit. Multi etiam ex eis hæresiarchæ insignes & magni nominis, S. Dominici institutum complexi sunt, ijdemque hæreticos & eorum fautores vsque in præsens mirabili feruore persequuntur. Ita nimirum Samson plures occidit Philistæos moriens, quam occiderat viuens. Sic granum frumenti cadens in terram, perfidorum manibus mortificatum, vberem surgit in spicam. Sic aromata pilo contusa, odoris fragrantiam latius fundunt. Ita granum sinapis attritum, vim suam efficacius exerit. Denique Petrus noster ita pressus acerbæ passionis torculari, gratissimi liquoris redundat in copiam.

Passio eius in quibus Christi passionem imitetur. *Luc. 23.*

Multi hæretici conuertuntur, visis eius defuncti miraculis. *Iudic. 16.*

XIIX. Cæterum post viri sancti glorioſum triumphum, cæli rosario dudum clauso, sed per beati Petri martyrium, vt ita loquamur, reserato, cælestia miracula crebrius declarata sunt, quibus Dominus suum martyrem illustrauit. Terra quoque eius roseo sanguine madidata, vberiores fructus protulit, eosque cælo intulit lætabunda, præconis fidei & martyris Christi suffulta suffragijs, quæ in multis orbis regionibus atque prouincijs signorum euidentia declarantur. Quorum etsi nonnulla summus Pontifex suis literis strictim comprehenderit, & nos tamen, quoad possumus, miraculorum ordinem prosequentes, ad lectorum & auditorum ædificationem latius ea distribuimus, alia quædam adijcientes, quæ postea fidelium hominum testimonijs veriſſime sunt approbata: vbi tamen hoc præmissum volumus, plura esse edita miracula, quam sint in scripta redacta, multa etiam prolixitatis vitandæ causa prætermissa. Pauca autem, quæ tacere noluimus, iam commemoramus. Eodem die, quo cæsus est vir beatus, mulier quædam morbo laborans, (dicebatur autem Iacoba) ad sancti corpus auida accessit: sed cum, premente turba, longo temporis spatio non posset ad illud peruenire, vt quandoque sui morbi inueniret remedium, quod à medicis frustra expectarat, tandem ægre in ecclesiam sancti Simpliciani, vbi corpus martyris iacebat, introducta, super caput suum, ex quo fistulæ morbo iam aliquot ossa perdiderat, manu martyris signum Crucis expressit, & integræ sanitatis beneficium obtinuit.

Multa eius post obitū miracula.

Insigne miraculum.

XIX. Eodem die in monasterio dominarum de Ripolis prope Florentiam, cum quædam sanctimonialis precibus esset intenta, nonnihil correpta somno, vidit beatissimam Mariam virginem in sublimi throno gloriosam residere, atque hincinde duos fratres illi assidere. cumque admirans quæreret, quisnam alter eorum esset, audiuit vocem ipsi respondentem: Hic est Petrus Veronensis, qui in conspectu Domini tanquam fumus aromatum glorioſus ascendit. Quod quidem mysterij significatione non vacat, quando frater Dominicus, qui cum eo visus est cælum ascendere, non tamen auditus est cum illo nominari. Cum enim pariter cum illo passus sit, creditur etiam cælum cum illo ascendisse: non tamen vna cum illo sanctorum catalogo adscriptus est. Itaque ea soror fama vulgante postmodum cognoscens, in vnum eundemque diem & sancti viri martyrium, & suam visionem incidisse, mox concepta fiducia martyri votum nuncupauit, pijsque precibus meruit à morbo quodam confestim liberari. Atque ita eius visionis veritas, tum temporis concordia, tum miraculosa sanitatis recuperatione, tanquam duplici argumento, comprobata est.

Visio cuiusdā monialis.

XX. Vt autem catholicorum tristitia, tanti propugnatoris obitu nata, nouæ lucis ortu plenum verteretur in gaudium, lampades ad venerabile sepulcrum martyris in ecclesia beati Eustorgij pendentes, pleræque ex seipsis absque omni humano studio & opera sunt accensæ: quippe cum primis congruum id erat, vt qui fidei lumine & igne claruerat, singulari quodam lucis & ignis miraculo ornaretur. Super locum etiam passionis eius non raro luminaria quædam è cælo descendentia, & ad cælum redeuntia permulti religiosi alijque visibiliter conspexêre, atque inter illa duos fratres in habitu fratrum Prædicatorum se vidisse testati sunt.

Lampades diuinitus accendūtur

XXI. Cvm autem id genus rumores ad sedem Apostolicam afferrentur, & summus Pontifex ab hominibus fide dignis tam præclara miracula perciperet, catholicæ fidei exaltationi, noui martyris ornamentis, & Apostolicæ sedis, cuius Inquisitorem ac pugilem Dominus tam mirifice illustrare dignaretur, honori congratulans, virgineam eius innocentiam iussit accurate discuti, & in multa eius merita solicite inquiri, miracula quoque diligenter examinari. Atque vbi perspicue cognouit famam vinci rerum veritate, maioraque comperisset, quam ad ipsum perlata fuerant: de communi consilio Cardinalium & Prælatorum omnium, qui per id tempus apud sedem Apostolicam residebant, VIII. Calend. Aprilis, nondum exacto post martyrium anno primo, illum Perusij in platea ecclesiæ fratrum Dominicanorum, adstante ipsi Cleri plebisque, itemque religiosorum, nobilium ac procerum multa frequentia, aliis vbertim flentibus præ gaudio, aliis Deum magna voce laudantibus, vniuersis denique mirifice tripudiantibus, & solenni ritu diem festum celebrantibus, cum mirabili cereorum ardentium multitudine & eximio sacrarum vestium apparatu, sanctorum martyrum catalogo statuit adscribendum. Sed quia dies passionis eius, qui fuit septimus Aprilis, in festa Paschalia crebro incidit, eius festum diem tertio Calendas Maij iussit ab omnibus fidelibus deuote & solenniter celebrari. Vbi autem per orbem diffusus est Apostolicæ iussionis auditus, mox auditum deuotio, deuotionem noua miracula sunt consecuta.

An. 1053. refertur in numerum sanctorum.

XXII. Postqvam autem in sanctorum martyrum album relatus est, catholicorū piæ deuotioni dignum plane visum est, vt sacrum eius corpus, quod vltra annum humili loco sub terra iacuerat, ad sublimiorem transferretur. Cuius rei causa cum fratres Mediolani ad prouinciale, vt vocant, Capitulum conuenissent, ita sanum & integrum & ab omni putore alienum illud inuenerunt, acsi eodem fuisset die tumulatum. Itaque fratres cum magna reuerentia exportarunt illud ad amplum quoddam pulpitum iuxta plateam, atque illic omni populo visendum & suppliciter venerandum exhibuerunt. De miraculis, quæ plurima post eius in sanctos relationem facta memorantur, nihil inpræsentiarum scripturus sum.

Corpus eius post annum inuenitur prorsus integrū.

De S. Petro Veronensi martyre plura Vincentius in speculo historiali libr. 31. capit. 103. & S. Antoninus in Chronico part. 3. titul. 23. capit. 6.

AN. 1350. VITA SANCTISSIMÆ VIRGINIS CATHARINÆ SENENSIS, IN QVA ET PER QVAM PRÆPOTENS DEVS MIRA OPERATVS EST. SCRIPSIT AVTEM eius Vitam copiosissime reuerendus Pater Raimundus Capuanus, sacræ Theologiæ Doctor, & Ordinis Prædicatorum Magister generalis atque sanctæ virginis Confessarius: sed ne ea prolixitate, tum etiam stylo simpliciore Lectores offenderentur, per F. Laurentium Surium redacta est in compendium, sed ita tamen, vt de historia parum aut nihil posit desiderari. Inserta sunt etiam quædam ex Epistola venerabilis Patris Stephani Senensis, Prioris Carthusiæ Ticinensis, qui ante monasticæ vitæ professionem diu cum sancta virgine vixit familiariter, & eius amanuensis fuit.

29. APR. Quo die ab hac vita migrauit. Pattis virginis patientia.

APVD Senas, præclaram Italiæ vrbem, Iacobus quidam fuit, vir simplex, integer & timens Deum. Is vxorem duxit Lapam, ab omni huius seculi malitia alienam. Erant plebeij ambo, satis laudabili orti familia, reque familiari pro sua conditione bene instructi. Iacobus in rebus molestis & aduersis erat multa patientia, nec murmuris voces sinebat vel ab ore suo, vel cuiusquam è sua familia prodire. Si quem autem commoto animo asperius loquentem audisset, hilari vultu blande illum consolabatur, & sui officij admonebat. Quidam ciuis eius per summam iniquitatem grande ab illo æs alienum repetebat, cum tamen nihil ei deberet: fretusque amicorum potentia, simplicem virum pene ad inopiam redegit. Moleste hoc ferebat Lapa vxor eius, & sceleste homini nescio quid mali imprecabatur. At Iacobus omnia sedatè ferens, obiurgabat eam: Sine, inquit, mea coniunx. Deus illi quandoque adspirabit sanam mentem, & agnito errore suo, patronus noster erit. Id quod postea ita euenit. Tanta erat huius viri probitas, vt tota eius familia, ab illo religiose instituta, improbos & inhonestos sermones nequaquam audire sustineret. Filia eius Bonauentura nupserat cuidam iuueni Nicolao. Ad eum veniebant alij iuuenes, &, vt solent tales, plerunque non abstinebant à verbis inhonestis & lasciuis. Ea restantum illi Bonauenturæ animi dolorem attulit, vt etiam in morbum incideret, & in dies macie conficeretur. Nicolao ab illa causam mœroris perquirenti, grauiter respondit: Ego in paterna domo tales sermones non audiui, quales hic quotidie iactantur. Itaque pro certo noueris, nisi ab his ædibus fuerint excluſi, me breui morituram. Mirabatur ille mulieris pietatem, & sese cottigens, prohibuit aliis, ne illa audiente verbis parum verecundis vterentur. Vtinam vero ad hoc exemplum suam familiam hodie patresfamilias instituerent: melius profecto Christiana Resp. haberet.

I.

Optima familiæ institutio. Bonauentura filia eius ferre nõ sustinet lasciuos sermones.

CVM autem Lapa multas Iacobo proles peperisset, tandem geminas edidit filias, è quibus Iohanna altera, altera Catharina est dicta: sed Iohanna à baptismo non diu superuiuente, Catharina remansit, quam mater eius multa cura educandam suscepit, cæterisque prolibus habuit chariorem: cuius partim ea ratio fuit, quod cum ob crebros partus alias proles nutricibus tradere compulsa esset, Catharinam suis ipsa vberibus lactauit. Educata igitur hæc puella, cum iam ambulare cœpisset, tam omnibus chara & grata fuit, tantamque eius verba prudentiam redolebant, vt mater vix eam domi potuerit retinere, vicinis & cognatis illam ad se rapientibus, desiderio fruendæ iucunditatis & non plane infantilis sermonis eius. Quidam vero incredibili affecti lætitia & consolatione ex eius suauissima præsentia, non Catharinam, sed Euphrosynam eam appellabant. Deinde annos nata plus minus quinque, salutationem edocta angelicam, illam crebro repetebat, & cælitus permota, cœpit per gradus tum ascendendo, tum descendendo, ad singulos singulas flexis geniculis Virgini matri salutationes promere, & in eiusmodi pijs studijs magis ac magis proficere.

II.

Amabilitas & Catharinæ infantis Pietas.

POSTQVAM autem sextum fere ætatis annum expleuerat, cum Stephano germano suo, illa paulò adultiore puero, ad ædes sororis suæ Bonauenturæ, cuius ante meminimus, accessit: confectoque negocio, cuius causa à matre fuerant missi, in reditu sacra puella sursum erectis luminibus, supra verticem templi fratrum S. Dominici vidit in aere thalamum elegantissimum, regio splendore compositum, & in illo Christum Saluatorem in throno Imperatorio sedentem, indutum Pontificio habitu, & in capite ferentem tiaram, qualis est Pontificum Romanorum. Aderant illi Petrus & Paulus atque Iohannes Apostoli. Ibi puella defigens oculos vtriusque hominis in Christum, illum amantissime contemplabatur: vicissimque Christus suæ maiestatis oculis in eam intentis, blandissime subridens, extenta super eam dextera, expressoque Crucis signo, illi benedixit. Mox ea rapta spiritu, & transformata in eum, quem suauissime adspiciebat, & sui & itineris oblita est: immotaque permansisset hauddubio; non tum solum, sed etiam alias sæpissime, in tantilla ætate in via publica neque homines neque iumenta transeuntia aduertens, nisi per alium tracta fuisset. Cum autem Stephanus puerulus iam processisset aliquousque, ac paulo post aduertisset illam non sequi, sed cælum attentissime intueri, iterum atque iterum nomine eam inclamauit: sed ea nihil respondente, immo nec sentiente quid clamaret, propius accessit clamitans. At nec sic quidem ea se mouente, manibus traxit eam. Tum illa quasi à graui somno expergefacta, retractis parumper oculis, dixit: O si videres, quæ ego video, ab hac mellitissima visione me neutiquam reuocares. His dictis, referebat oculos ad cælum, sed iam visio illa disparuerat. Quod illa sine dolore ferre non valens, lachrymis in se vindicauit, quod oculos inde auertisset.

III.

Visio eius mirabilis. Mentis ecstasim patitur.

AB eo tempore tantilla puella canescebat morum maturitate ac sensu mirabili, ita vt facta eius non pueritiæ vel adolescentiæ, sed venerandæ potius senectutis esse viderentur. Iam enim accensus in illa erat ignis diuini amoris, cuius virtute intellectus illustrabatur, voluntas feruebat, confirmabatur memoria, & actiones externæ ad diuinæ legis normam dirigebantur. Nam sicut ipsa reuerendo patri Raimundo confessa fuit, per id tempus vitas sanctorum Patrum Ægyptiorum, quorundam item aliorum sanctorum, potissimum autem beati Dominici, didicit non ab vllo homine, sed sola reuelatione diuina: tantusque eius mentem cepit ardor illas imitandi, vt nihil aliud cogitare posset. Inde in ea extitere tam multa rara & inusitata, quæ omnes in admirationem raperent. Quærebat latibula, & clam suum corpusculum quadam chordula cædebat, precibus ac meditationibus perpetuo vacabat, in dies magis dabat operam silentio contra morem puerorum: & cum ea ætas increscens multo egeat alimento, illa sibi aliquid potius de cibo detrahebat. Eius exemplo complures coætaneæ puellæ inuitatæ, ad eam confluebant, vt eius salutiferos sermones audirent, & pro modulo suo sancta eius studia imitarentur. Conueniebant autem omnes simul in quodam loco domus eius, idque occulte, & cum ea pariter se flagellabant, & quoties ipsa iussisset, orationem Dominicam & salutationem angelicam recitabant. His autem rebus non defuere miracula Dei. Nam vt plurimum ascendendo & descendendo per gradus paternæ domus, ita per aerem ducebatur, vt gradus pedibus non attingeret. Hoc autem præcipue tum fiebat, cum hominum fugeret consortia, præsertim diuersi sexus.

IV.

Cana infantia. Multa ei diuinitus reuelantur. Exercitia tenerrimæ puellæ. Miracula.

IN eaipsa autem tenerrima ætate desiderio imitandi sanctos Patres Ægyptios, ardentissime sitiebat solitudinem, nec tamen rationem aliquã excogitare potuit, qua ad illam perueniret. Pugnabat itaque desideriũ cum fragilitate ætatis, & cessit quidem victoria desiderio, sed non plane absoluta. Nam quodam mane, incredibili flagrans eremi cupiditate,

V.

abijt

abijt extra vrbem, vnicum tantum panem secum ferens: paululumque progressa, vt nullas videt coniunctas illic ædes, quemadmodum solent esse in vrbibus, putabat se iam propinquam desertis locis. Inde itaque aliquanto vlterius profiscens, tandem sub rupe quadam speluncam reperit, in quam cum multo gaudio ingrediens, optatam se eremum inuenisse arbitrabatur. Mox igitur cœpit orare feruenter, & ecce, Christo eius promptam voluntatem approbante, sensim à terra vsque ad speluncæ verticem eleuabatur, ficque ad horam vsque nonam permansit. Verita autem, insidijs inimici, eius desiderium impedire volentis, isthuc fieri, cœpit orare instantius. Tandem sub horam nonam rursus deposita est in terram, intellexitque ex instinctu diuino, nondum velle Dominum, vt relicta parentum domo, suum corpusculum affligeret. Itaque inde recedens, domum reuertebatur: sed cum corpusculi eius imbecillitas itineri conficiendo non sufficeret, Deo se commendauit: cuius beneficio breui temporis spatio in ipsam ciuitatis portam per aera deportata est, sicut ipsa postea cuidam cognatæ & confessarijs suis exposuit: à porta autem festina redijt domum. Diu autem res tota latuit, parentibus eius persuasum habentibus, quod ab ædibus sororis suæ Bonauenturæ reuertisset.

Petit solitudinem.

Corpus orantis sursum tollitur.

VI. EIVS autem visionis, cuius paulo supra fecimus mentionem, tanta fuit apud sacræ infantulæ animum vis & efficacia, vt mox omnis mundi huius amor prorsus in ea extinctus sit, accensusque sanctus amor Christi Iesu vnici filij Dei, & amantissimæ matris eius semperque virginis Mariæ. Itaque omnia arbitrabatur vt stercora, modo lucrifaceret Christum Saluatorem. Valde autem adspirabat ad tuendam in se virgineam integritatem: cognouitque, Deo reuelante, beatissimam Dei genitricem primam nuncupasse perpetuæ virginitatis votum. Itaque anno ætatis septimo, non vt septennis puella, sed vt plane grandæua, mature ac diu de eiusmodi præstando voto secum deliberauit, assiduæ rogans matrem Domini, reginam virginum & angelorum, vt à Domino ipsi impetraret gratiam id faciendi, quod esset illi gratius & suæ saluti conducibilius. Atque interim augescebat quotidie feruor amoris diuini & desiderium puritatis angelicæ. Vnde haud obscure intelligens, quid Domino placeret, quadam die secretum petijt locum, & flexis vtriusque hominis genibus, sic precata est beatissimam matrem Christi: O virgo sacratissima, quæ prima inter fœminas perpetuam Domino virginitatem vouisti, qui te voluit esse matrem vnici filij sui: obsecro benignitatem tuam, vt non attentis meritis meis, digneris mihi sponsum dare filium tuum, quem totis animæ visceribus concupisco: & ego promitto & illi & tibi, quod nullum vnquam alium admittam sponsum, sed virginem me illi perpetuam conseruabo. Ita septem nata annos, Christo sponso immortali suam dedicauit virginitatem, idque voto coram Deo solenni, vt ait Raimundus.

Amor mundi in ea prorsus extinctus.

Ea est etiã sententia S. Augustini &c.

Septennis vouet virginitatem

VII. AB hac die creuit in dies in vera sanctitate, cœpitque Christi tyruncula iam tum bellum indicere carni, etiam necdum rebellanti. Statuit, quoad fieri posset, carni carnium esum non permittere. Itaque si quæ ei fuissent appositæ carnes, vtplurimum porrigebat eas Stephano fratri, aut paulatim proijciebat eas felibus, vt nemo posset aduertere. Flagella, de quibus ante diximus, non solum continuabat, sed augebat etiam & sola, & cum puellis: & quod mirum in tantilla ætate videri possit, in eius animo feruescebat zelus animarum, & peculiariter illos amabat sanctos, qui animabus lucrandis operam nauassent: intellexitque diuinitus, beatissimum Patrem Dominicum zelo fidei & salutis animarum Ordinem fratrum Prædicatorum instituisse. Quæ res in eius animo tantam erga illum Ordinem reuerentiam excitauit, vt si quos vidisset fratres sancti Dominici suas ædes transeuntes, illorum obseruaret vestigia, eaque illis abscedentibus, humiliter ac deuote exoscularetur. Porro creuit in eius pectore ingens desiderium illius instituti complectendi, vt posset cum fratribus studere saluti animarum: sed sexu id non permittente, cogitabat sanctam Euphrosynam, cuius nomen iam supra diximus ei à quibusdam impositum, hac in parte imitari, & instar illius fingere se masculum, atque procul in regionibus ignotis se adiungere fratribus Dominicanis. Verum licet diu in hac cogitatione fuerit, non tamen permisit Deus vt ita fieret. Accepere interim in ea quotidiana incrementa & corpus & animi virtutes, & quædam venerandamorum honestas & maturitas apud omnes, qui eius actus contemplabantur. Stupebant parentes, mirabantur germani eius, tota domus familia stabat attonita.

Abstinet carnibus.

Reuerentia erga Dominicanos.

VIII. ANTE decimum ætatis eius annum mater illam misit ad pastorem parœciæ suæ rogandum, vt Missæ sacrificium faceret in honorem sancti Antonij: deditque ei cereos & nummos, quos poneret in altari. Paruit Catharina, libenter exequens ea, quæ cederent ad honorem Dei: sed ipso delectata sacrificio, mansit in templo, donec peractum esset. Inde domum se recepit. Mora autem illius matri displicuit: itaque vt ruborem ei afferret, Maledictæ sint, inquit, linguæ, quæ te nunquam redituram asserebant. (Sic enim illis in locis vulgo solent dicere.) Puella sapiens, vt audiuit matrem ista dicentem, paulisper conticuit: deinde seorsum illam ducens, cum multa maturitate & modestia ita locuta est: Domina mater, si me quandoque videris tua iussa negligentem, cædas me virgis, quantum visum erit. id enim dignum & iustum est: sed quæso, ne propter meas culpas cuiquam vnquam maledicas. nam neque tuam id decet grandæuitatem & me summo animi mœrore afficit. His auditis, mater incredibiliter admirans pusillæ filiolæ tam sapientem admonitionem, non tamen volens id eam intelligere, Cur, ait, tam diu illic hæsisti? Respondente ea, se Missam auscultasse, quam ipsa celebrari mandasset, moxque inde reuertisse domum: mater amplius ædificata, totum marito retulit. Ille vero gratias agens Deo, rem tacitus considerabat.

Vide puellæ verba sapientissima.

IX. POSTQVAM autem sacra virgo ad nubiles peruenit annos, pro illius regionis more parentes eam domi incluserunt. non enim patitur illic consuetudo, vt eius ætatis puellæ innuptæ è domo exeant. Cœperunt autem & parentes & germani eius, ignari propositi illius, de eius tractare coniugio: mater quoque ad studium excolendi corporis eam hortari, vt posset procorum oculis esse gratior & amabilior: sed illa memor voti sui, licet id parentes pro illorum reuerentia celaret, nihil tale facere voluit. Non enim hominibus, sed Deo modis omnibus placere contendebat. Ferebat id mater eius moleste, & cum per se illam mouere non posset, filiam Bonauenturam, quam Catharina impense amabat, vt ei persuaderet, hortata est. Et illa quidem multis vijs eius tentans animum, tandem eo adduxit, vt daret operam aliquam ornando corpori, nihil tamen interim remittens de proposito seruandæ integritatis. Hanc autem culpam postea non semel tantis cum singultibus & lachrymis confessa est, vt videri posset grauissimo se scelere obstrinxisse. Scisciante ex ea D. Raimundo, confessario, num illo ornatu voluerit contra votum virginitatis venire, aut vlli homini placere, illaque respondente se quidem nihil voluisse minus, immo nihil tam sibi acerbum fuisse, quam intueri homines, aut ab illis conspici, at nihilo minus tamen se ream esse æternæ damnationis, Raimundus culpam illam extenuare conabatur: sed cum hoc illa ferret ægerrime, sursumque erectis oculis diceret, O Deus, qualis est hic meus spiritualis pater, qui etiam peccata mea excusat? adderetque loquens Raimundo, Num debuit hæc creatura viliſſima, tot à suo creatore præter meritum aucta beneficijs, bonas horas ornandæ putri carni suæ collocare? Ego ne ipsum quidem tartarum puto sufficere huic peccato puniendo: tum coactus est Pater Raimundus silere: qui tamen coram Deo & sancta eius Ecclesia hoc ei reddit testimonium, quod licet sæpissime eius audierit confessiones, etiam interdum generales, nunquam illam inuenerit peccasse in Dei præceptum, id est, vllius letalis culpæ ream: immo vero etiam à venialibus culpis adeo immunem, vt in confessionibus eius quotidianis vt plurimum vix deprehendere quiuerit erratum vllum. Omne enim tempus suum aut orando, aut contemplando, aut proximos ædificando illam traduxisse confirmat. Quod est præclarum mirabilis innocentiæ à tanto viro testimonium,

Mire dolet se nonnihil studuisse ornando corpori.

Testimonium graue eius innocentiæ.

nium. Et cum tanta esset vitæ puritate, nihilominus ait tam dure illam se accusasse, tamque ingeniose sibi culpas imposuisse, vt facile ab ignorante eius vitam rea putari potuerit, vbi rea non erat.

X. Sed vt ad institutam narrationem sese referat oratio, cum se ita dedisset nonnihil componendo corpori, à Bonauentura perſuaſa, nunquam tamen animum ſuum vlli homini applicuit, vel ſponte ſe hominibus viſendam præbuit, tametſi de orationis feruore & aſſiduitate meditandi nonnihil tepeſcendo remiſit. Verum ſoror eius Bonauentura, quæ ei huius vanitatis author fuerat, non diu poſt in puerperio obijt, percuſſa à Domino. Et fuit illa quidem proba & honeſta valde & verbis & moribus, ſed tamen quia illam, quæ vni Chriſto placere deſiderabat, ad ea, quæ ſunt mundi huius, inuitare auſa erat, dura morte obijt in florenti ætate: non tamen penitus perijt, ſed vt ſanctæ virgini poſtea fuit reuelatum, poſt dira Purgatorij ſupplicia, peruenit ad vitam ſempiternam. Aduertat autem lector, quanti ſit periculi, homines Deo ſeruire cupientes impedire & alio auocare. Defuncta autem ſorore, virgo Catharina feruentius ad æterni ſponſi amplexus ſe recepit. Fleuit autem cum beata Magdalena valde amarè illam culpam ſuam, iacuitque ad pedes Domini, ſine intermiſſione orans & veniam petens, vt poſſet etiam ipſa audire: Remittuntur tibi peccata: atque per id tempus totis viribus ſe beatæ Mariæ Magdalenæ conformare nitebatur, & erga illam ſingulari quadam cœpit deuotione affici. At hoſtis malignus, dolens eam ſibi ereptam ſpem ad mundi ſtudia eam reuocandi, per domeſticos illius ſanctum propoſitum retardare ac impedire, per multa quoque aduerſa & perſecutiones eam ad mundana retrahere conabatur. Itaque vrgebat valde parentes & germanos eius, vt eam matrimonio collocarent: illique dabant operam, vt ſponſum ei inuenirent. Id vero vbi ſancta virgo animaduertit, & Domino inſpirante, maligni dæmonis inſidias perſenſit, accuratius & vehementius in preces aſſiduas, in ſanctas meditationes & exercitia pœnitentiæ incubuit, hominum conſortia deuitauit, apertisque indicijs perſpicue declarauit, nolle ſe ſponſo mortali vlla ratione coniungi. At parentes alia tentant via eam in ſuam ſententiam pertrahere: aduocant quendam Dominicani inſtituti fratrem, ipſis amiciſſimum: orant illum vehementiſſime, vt Catharinam à ſua ſententia deducat. Spondet ille ſe conaturum pro viribus: ſed vbi virginis ſenſit immutabile propoſitum, vrgente conſcientia, conſuluit ei, vt amputatis capillis ſuis, indicaret ſe nolle in coniugium vllo pacto conſentire. Quod quidem eius ſanum conſilium ſancta virgo haud ſecus atque cælitus præſtitum arripiens, capillos quamprimum ad cutem vſque præcidit. Oderat enim illos, quod putaret ſe illis componendis antea grauiter peccauiſſe: cœpitque deinde præter morem puellarum, capite velato incedere. Quod vbi Lapa mater eius videt, quid inuſitatum velamen ſibi vellet, ab ea perquiſiuit: Sed illa obſcure reſpondente, acceſſit propius, & velamine detracto, vidit tonſum caput. Tum vero acti dolore ſtimulata, quod capillos elegantiſſimos perditos cerneret, eiulans exclamauit: Ecquid feciſti filia? Sed virgo rurſus caput tegens abſceſſit. Clamore autem matris permoti maritus & filiæ accurrunt: cognitaque cauſa, grauiter commouentur. Inde porro alterum virgini ortum eſt certamen, priori acrius: ſed Deo bene iuuante, victoria ceſſit virgini, & ipſa quoque impedimenta ſalutis & caſti propoſiti eius, verſa ſunt ei in inſtrumenta virtutis, & profectus ſpiritalis adiumenta.

Bonauenturæ obitus prematurus.

Vide exemplum aliud terribile in S. Hieronymi Epiſtola 7. ad Lætã. *Luc.* 7.

Multis modis tentatur de coniugio.

Capillos ipſa ſibi amputat.

XI. Iam palam parentes & dictis & factis eam perſequebantur, iactabantque in eam conuicia, & minas intentabant, ita dicentes: Putas ne viliſſima, quod deſectis crinibus à noſtra te poſſis voluntate ſubducere? Rumpantur licet ilia tibi, marito copulaberis. Simul etiam omni ſecreto loco illi interdixerunt, & ſeruitijs domus eam perpetuo voluerunt occupari, ne poſſet ſe Chriſto ſponſo ſuo coniungere & precibus vacare. Atque vt intelligeret ſe plane haberi contemptui, amota ancilla culinaria, eius ſordida officia illi demandarunt. Cogebatur itaque mitis & verecunda puella audire quotidiana improperia, verborum iniurias & multiplicem ſui ferre contemptum. Volebant autem parentes & germani eius his rationibus eam frangere, & ad ſibi conſentiendum impellere, quod iuuenem quendam ſponſum ineniſſent, cuius genus & familia eis pergrata eſſet. Verum draco peſtifer, malignus ſatan, cuius machinationibus iſta fiebant, quibus rebus ſe ſperauit virginem euerſurum, ijſipſis magis eius animum, Domino iuuante, confirmauit. Nam nihil his omnibus permota, docente eam ſpiritu Dei, intra ſeipſam ſibi fabricauit conclaue, ſiue ſecretam cellulam, vnde nunquam vellet cuiuſcunque rei cauſa egredi.

Multa patitur a parentibus.

Cogitur ſeruire culinæ

XII. Ita factum eſt, vt quæ hactenus vſa illa externa cella, nonnunquam fuiſſet egreſſa foras, iam deinceps perpetuo maneret ſecum in cellula animi ſui, quam illi eripere nemo poſſet: planeque cæleſti victoria triumphauit de diabolo, in interiori homine, vbi Chriſtus habitat per fidem in cordibus noſtris, ſibi conſtruens ſpiritale domicilium. Solebat illa poſtea crebro admonere Raimundum Patrem, cum negocijs externis prope obrutum videret, vt ſibi tale non manufactum in ſuo pectore fabricaret domicilium, necinde vnquam euagaretur. Ibi enim, vt diximus, per fidem Chriſtus habitat in nobis, ibi regnum Dei intra nos eſt, ibi nunquam non præſto eſt ille, qui dicit: Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Hoc ergo ſuauiſſimo hoſpite contenta & freta ſacra virgo, vicit diabolum & omnes machinas eius. Docebat ille eam intus vias & rationes mirabiles externa omnia ſuperandi. Imaginabatur ſacra virgo, patrem ſuum repræſentare Chriſtum Ieſum: matrem ſuam, ſanctiſſimam Chriſti genitricem: cæteros de familia, apoſtolos & diſcipulos Saluatoris. Hac imaginatione fortiter concepta id aſſecuta eſt, vt omnibus illis cum omnium admiratione hilariter & officioſe inſeruiret: tum etiam, vt illis ſeruiendo, ſemper cogitaret de ſponſo ſuo Chriſto, cui ſe ea omnia officia præſtare credebat: ſicque factum eſt, vt dum in culina verſaretur, ſemper eſſet intra ſancta ſanctorum, ſeruienſque ad menſam recumbentibus, animum ſuum mire paſceret imaginanda præſentia Saluatoris: contemptum vero ſui & iniurias omnes etiam iucundo ferret animo. Attamen, quia non poterat prorſus etiam externo carere cubiculo, vbi noctu quieſceret, nec licebat tamen aliquod priuatim habere, fratris ſui Stephani cubiculum delegit, vbi poſſet illo abſente interdiu nonnunquam ſola degere, & noctu illo dormiente, pro voto precibus vacare. Rogabat autem indefinenter Dominum, vt ipſius dignaretur tueri virginitatem. Nec deerat ille ſponſæ ſuæ, ſed quanto plures ei perſecutiones & iniurias inferri cernebat, tanto eam maioribus intus gaudijs & chariſmatis mirabiliter afficiebat. Tandem germani eius videntes conſtantiam, ſe victos fatebantur. Pater autem eius cæteris innocentior, tacitus eius facta contemplabatur, atque indies certius perſpiciebat, non inuenili leuitate, ſed ſpiritu Dei illam duci ac permoueri.

Ephes. 3.

Luc. 17.

Apoc. 3.

Pijſſima imaginatione vincit omnes diaboli machinas.

XIII. Contigit interim quadam die, illam in iunioris fratris ſui Stephani cubiculo feruentes Domino preces offerre, idque non obſerato oſtio: non enim licebat ei alicubi clauſa manere ianua. Forte autem in illud ingreſſus pater eius, vidit illam in angulo orantem flexis genibus, & columbam paruam niuei candoris eius capiti inſidentem, ſed eo viſo, mox per feneſtram altius euolantem. Percunctanti autem ex filia, quæ eſſet illa columba, reſpondit ea, ſe columbam prorſus non vidiſſe. Admirans igitur valde pater eius, ſecum id conſeruabat: neque tunc ſolum, ſed etiam alias ſæpius vidit columbam. Per id tempus magis magisque in eius pectore creſcebat deſiderium induendi habitum Dominicanum, rogabatque inſtanter Dominum, vt dignaretur ipſi præſtare quod cupiebat. Et ecce dum ſic pulſat aures clementiſſimi Saluatoris, videt in ſomnis multos ſanctos patres, monaſticorum Ordinum inſtitutores, atque in ijs beatiſſimum Dominicum: Hortabantur autem eam illi Patres, vt vnum aliquod inſtitutum monaſticum deligeret, in quo Domino gratiorem poſſet exhibere famulatum. Tum illa cœpit ire ad ſanctum Dominicum, qui mox ei occurrit cum habitu ſororum, quæ dicuntur de Pœnitentia ſancti Dominici, aitque ad illam: Forti animo eſto filia, nihil ambi-

Columba inſidet capiti orantis

Viſio eius.

ambigens, quin isto sis habitu fruitura. Illa cũ lachrymis gratias egit Deo & sancto Dominico, & ipsis lachrymis excitata, ad se redijt. Ea autem visione mirabiliter confirmata, eodem die parentes & germanos conuocauit, fidenterque eis locuta est, se iãpridem in tenera ætate Deo suam vouisse integritatem, atque in ea sententia iam maturioribus annis vsque adeo se firmam permanere, vt nulla ratione ab ea velit discedere: monebatque vt cessarent frustra eam ad coniugium prouocare: se enim Deo potius obedire debere, cui se deuouisset, quam ipsis. Multaque alia constantissime coram illis loquebatur, cum hactenus semper intra silentium se verecunda puella continuisset. Tantæ autem ex eius verbis obortæ sunt lachrymæ omnibus, vt nihil ei possent respondere: postea vero, cessante eiulatu, pater qui eam tenerè diligebat, & erat alijs religiosior, ita ait ad eam: Absit, dulcissima filia, vt quoquo modo Deo reluctari velimus, à quo videmus sanctum propositum tuum proficisci. Fac libere, quod ei pollicita es, & sicut illius te spiritus docebit: vertensque se ad vxorem & liberos suos, Nemo, inquit, posthac filiæ meæ dulcissimæ molestus sit: vacet libere sponso suo. Non est, quod doleamus pro mortali eius sponso recipere nos regem immortalem, cui illa se despondit.

Aperit suis vorum virginitatis.

Permittitur libere vacare Deo & sibi.

XIV. Hac igitur accepta facultate & libertate Deo seruiendi, virgo Christi totam vitam suam ad Dei famulatum, non segniter, sed mirabiliter, accommodauit. Exiguum cubiculum, ab aliis separatum, impetrauit, vbi tanquam in solitudine posset vacare Deo, & pro voto affligere corpus suum. Ibi vero quanta pœnitentiæ asperitate sese excruciarit, quam ardenter vultum sponsi sui quæsierit, nulla potest lingua explicare. Carnes, quibus ab infantia raro fuerat vsa, iam prorsus sibi voluit esse interdictas: adeoque illas à se remouit, vt etiam odorem illarum absque valetudinis incommodo percipere non posset: immo vero ad cibos acerbos potumque insipidum adeo se assuefecit, vt dulcia omnia ei perniciem afferrent. Voluit quandoque Dominus Raimundus, quandoquidem nihil illa sumebat esculentum aut poculentum, vnde possint debiles confortari, vt aquæ frigidæ, quam bibebat, saccarum misceretur. Quod vbi illa resciuit, ait ad eum: Vt video, pater, exiguum hoc quod in me superest vitæ, penitus vis extinguere. Vinum vsqueadeò diluebat, vt odore simul & sapore extincto, nihil præter rubrum colorem relinqueretur, quo sunt vina illius loci. Decimoquinto ætatis suæ anno vinum à se reiecit. ac deinceps semper aqua frigida vtebatur. Cuiusuis generis coctos cibos, præter panem, paulatim sibi subtrahebat, & intra breue tempus eo suum adegit corpusculum, vt pane & crudis herbis esset contentum. Anno ætatis vicesimo, nisi fallor, aut circiter, etiam pane abstinuit, nihil præter crudas herbas sibi permittens. Postremo, non vsu neque natura, sed diuino miraculo eousque peruenit, vt licet corpusculum eius multis esset morbis obnoxium, & labores susciperet intolerabiles, non tamen in ea consumeretur humor ille, quem radicalem vocant, nec stomachus concoquendi fungeretur aut fungi posset officio, nec vires corporeæ ob cibi & potus defectum frangerentur: ita vt tota ipsius vita miraculum esset, quod etiam medici fatebantur. Affirmat Dominus Raimundus, quo tempore ipse fuerit testis conuersationis eius, nullo cibo aut potu nutriente eam vixisse, nullaque virtute naturali adiutam, dolores & labores aliis intolerabiles læta semper facie toleraſse: id vero non ex quouis exercitio vel consuetudine abstinendi, sed potius ex plenitudine spiritus euenisse.

Vita eius durissima.

Solis crudis herbis vescitur.

Vide miraculum.

XV. Præterea lectum sibi parauit ex tabulis ligneis, nihil quicquam alterius rei addens. In eo vel sedens meditabatur, vel prostrata orabat: suoque tempore, nullis detractis vestibus, somnum capiebat. Vestibus laneis vtebatur. Cilicio quandoque vsa fuit: sed quia sordes vitabat, cilicium catena ferrea commutauit. Ea catena stringebat tam fortiter nuda eius latera, vt propemodum carni concreta videretur. Sed sub finem vitæ coegit eam Raimundus catenam missam facere, quanuis ægre assentiret. Initio vigilare solebat vsque ad preces, quas matutinas vocant. Deinde ita domuit somnum, vt intra biduum vix dormiret dimidiam horam: sed neque tantillum admittebat somnum, nisi quando morbi cogebant. Dicebat autem Raimundo, nullum se tam durum sensisse certamen, vt in somno edomando. Idem autem Raimundus, vir grauis & fide dignissimus, hoc de ea asseuerat pro indubitato, quod si habuisset auditores, qui ipsam intelligerent, & cum quibus posset conferre, centum dies & noctes absque cibo & potu fuisset locuta de Deo, non solum absque vlla fatigatione, sed etiam meliori corporis valetudine. Et ipsa fatebatur, nihil sibi in hac vita maiori esse solatio & refrigerio, quam si posset cum intelligentibus sermones miscere de Deo: & quando eius rei dabatur opportunitas, etiam corpore hilarior & valentior apparebat: ea subtracta, debilis fiebat. Sic autem loquendo de Deo, tota absorbebatur in Deum. Volens verò imitari sanctum patrem Dominicum, multo tempore quotidie ter se cædebat catena ferrea, singulis vicibus ad sesquihoram, sanguine ab humeris in pedes manante, vt sanguinem pro sanguine redderet suo redemptori. Id genus autem castigationibus & afflictionibus mire extenuauit corpus suum, quod antea magni fuit roboris, ita vt etiam grandia onera suis humeris ad ædium suarum solarium alacriter deportaret. Ferebat autem mater eius plus satis moleste has eius corporis macerationes. Itaque cum aduerteret eam se catena verberare, alta voce eiulans, dicebat: Filia, filia, ego te iam video tuis manibus tibi certam necem afferentem. His vocibus iungebat gemitus, vellebat canos capitis sui, & ita se comparabat, vt non raro vicini omnes accurrerent, visuri quid accidisset vetulæ Lapæ. Cernens quoque eam cubare in tabulis, vi eam secum pertrahebat ad lectum suum. Illa flexis genibus, vt matrem deliniret, offerebat se promptam ad cubandum in lecto ipsius. Itaque reponebat se in extrema lecti eius parte: sed illa obdormiente, redibat ad sua exercitia. Rursus vero matre id percipiente, vt eius placaret animum, clam sub linteamine postem vel duo ligna ponebat, vt in illis iacens, nihil de duritia strati sui mutaret. Tandem vero mater nihil se proficere intelligens, ait illi: Ego video me omnia frustra attentare: dormi posthac, vbi consueuisti: Inuidebat sanctis eius exercitijs diabolus, & illius instinctu multa ei impedimenta obijciebantur.

Eius lectus.

Catena ferrea ad corpus

Vigiliæ mirabiles.

Res sane stupenda.

Catena se diutissime flagellat.

XVI. Rvrsvs igitur restituta suæ libertati, tanto cœpit esse feruentior, quanto acrius sibi obniti videbat satanam. Quotidie gemitus, quotidie lachrymæ, quotidie preces perpetuæ ad Dominum Iesum, vt habitum diu optatum consequi mereretur, quem à B. Dominico sibi promissum nouerat. Sciebat enim se nondum plane liberam fore ab domesticorum molestijs de ineundo matrimonio, donec illo habitu potiretur. Agebat enim cum sororibus de pœnitentia S. Dominici, vt ipsam admitterent in suam sodalitatem. Sed mater virginis id necdum patiebatur æquo satis animo, & vt eam ab illa aspera sua viuendi ratione auocaret, ad thermas eam secum volebat proficisci. Parebat illa parenti, sed vt egregie eluderet satanam, qui matrem eius, mulierem simplicissimam, ad hæc instigare videbatur, in ipsis thermis, simulans se velle perfectius suum corpus abluere, adijt canalem, & aquas sulphureas atque feruentes sinens manere diu satis in suum corpusculum, atrocius illud affl gebat, quam solebat cædendo catena ferrea. Fatebatur postea, cum D. Raimundus ex ea esset percunctatus, quomodo illos feruentis aquæ ardores sine vitæ periculo perferre potuisset, se rogasse Dominum, vt pœnas tartareas & purgatorias, quas se credebat meruisse, in hos cruciatus, quos libenter ferret, commutare vellet: sicque se dolorem quidem sensisse, sed citra vllam læsionem, illum suauiter toleraſse. A thermis illis domum reuersa, mox ad solita pœnitentiæ exercitia se recepit, tandemque matrem eo permouit, licet diu calcitrantem, vt cum sororibus de pœnitentia S. Dominici, loqueretur de ipsa in suum consortium admittenda. Sorores autẽ illæ aliquandiu difficiles se ostenderunt. Interim virgo sancta in morbũ incidit, & corpus omne scatebat pustulis, simulq; febris se admiscuit non parum vehemẽs. Ibi mater eius, quæ eam præ liberis omnibus tenerius diligebat, decumbenti tristis assidens, fomenta quæ poterat, adhibebat. Sed virgo sancta in ipsa corporis ægritudine fortior spiritu,

Valde adspirat ad habitum religiosum.

Se dire cruciat in thermis.

ritu, videns adesse opportunitatem matrem impellendi ad satisfaciendum voto suo, ita ei locuta est: Si vis, dulcissima mater, vt vires recuperem, effice vt mihi detur habitus S. Dominici: alioqui non dubito, quin Deus & sanctus Dominicus, qui me vocant ad seruitium suum, id effecturi sint, vt breui me sis caritura. Hoc responso mater accepto, nimio terrore ob mortem filiæ correpta, celeriter se contulit ad sorores, quas sæpe iam diximus, tamque serio cum illis egit de filia, vt in eius receptionem consenserint. Quod vbi ad virginem mater Lapa retulit, illa præ gaudio fleuit, rogauitque Dominum, vt morbus abscederet, ne ipsius voto & diutinæ expectationi remoram & impedimentum adferret. Et cito Dominus exaudiuit preces eius, atque intra paucos dies reualuit. Neque enim potuit pius Dominus negare illi quicquam, quæ se summo studio ad omnem eius voluntatem conformabat. Aduenit igitur diu optata dies, & habitus, quem petebat, datus est ei cum ingenti cordis eius exultatione.

Accepto habitu S. Dominici, maiori se dat seueritati. Silentium. Solitudo. Preces. Vigiliæ. Christus ei apparet.

POSTQVAM autem nouæ militiæ vel professionis genus complexa est, dicebat sibiipsi: Ecce iam religiosum vitæ institutum suscepisti, ad eius præscriptum viuas oportet, & quidem multo aliter, quam feceris hactenus. Habitus tuus ater & candidus te admonet, vt mundo sis mortua, & summæ studeas puritati. Itaque vt posset viuere purius, statuit nulli prorsus loqui, nisi cum esset sua peccata confessura: idque toto triennio exacte obseruauit. Habit bat etiam intra cellulam, nec inde exibat præterquam ad templum. Cibum nunquam sumpsit, nisi prius lachrymas Domino obtulisset. Quis vero eius vigilias, preces, meditationes, lachrymas dicendo consequi possit? Fratribus sancti Dominici, quos ipsa suos dicebat germanos, somnum capientibus, ipsa peruigil manebat. Illis ad diuinas laudes nocte secundo daro signo properantibus, ipsa se dabat quieti, corpori asseres, capiti lignum supponens. Simulatque autem ipsa se in cellulam abdidit, sponsus eius dulcissimus Christus Iesus ei apparuit, & eam de omnibus, quæ essent animæ eius conducibilia, perfecte instituit, ita vt ipsa postea affirmarit in confessione, se ea, quæ ad viam salutis pertineant, non nisi ab ipso Domino Iesu Christo, siue inspirante, siue perspicue apparente, didicisse. Cum autem initio formidaret, quam formidinem Christus quoque in ea probauit, dicens hominem, donec in corpore degit, non debere esse sine timore: cum formidaret, inquam, ne Saluatoris præsentiam diabolus mentiretur, transfiguratus se in ipsum, Christus eam docuit, quo pacto ipsius apparitionem à diabolica internosceret: Pro certo, inquit, noueris, quandoquidem ego sum Veritas, ex mea apparitione semper in anima maiorem existere veritatis notionem. Ex veritatis autem cognitione id præstatur animæ, vt & me & se rectius cognoscat: vnde porro consequitur vt se contemnat ex animo, meque honoret ac veneretur. Ita fit, vt ex meis visionibus anima se ipsam suamque vilitatem penitius intelligat, eamque intelligendo, sese contemnat magis humilioreque efficiatur. Cuius diuersum accidit ex satanæ visionibus. Cum sit enim mendax, & mendacij pater, & rex super omnes filios superbiæ, in illis, quibus apparet, excitat superbiam & confidentiam, qua sibi multum tribuant, seque putent esse aliquid, animisque inflentur ac intumescant.

XVII.

Vt possit internosci Christi apparitio à satanæ.

Iob. 8. *Iob.* 41.

Mira Christi ad eam familiaritas.

HAC saluberrima doctrina non ofcitanter percepta, cœperunt multiplicari visiones cælestes & reuelationes, tamque illi crebro apparuit Christus Deus ac Dominus noster, caitarum mentium sponsus, vt vix possint duo reperiri homines, qui tam assidua fruantur inter se familiaritate, quam fuerit inter Christum & hanc sacram virginem. Siue enim oraret, siue legeret, siue meditaretur, siue vigilaret, siue dormiret, vtplurimum hoc vel illo modo eius visione recreabatur: immo etiam interdum loquenti cum aliis aderat hæc sacra visio, ita vt mente cum Christo, ore cum hominibus loqueretur. Sed id diuturnum esse non poterat propter ecstasim, quam paulo post patiebatur. Hinc autem proficiscebantur omnia illa admiranda, puta, inusitata cæteris abstinentia, doctrina mirabilis, & luculenta miracula, quæ per eam Deus effecit.

Dubitat initio de illa Raimundus confessarius eius.

NE quis autem hæsitaret de veritate earum rerum, quæ de illa scribuntur, reuerendus Pater Raimundus, ob confirmandum lectorem, quid ipsi acciderit, verecunde commemorat, malens coram hominibus pudefieri, quam sanctæ virginis iniurias suo pudori posthabere. Ait enim se initio, cum venisset ad eius familiaritatem, multis modis de incredulitate fuisse tentatum, diuque quadam fluctuatione iactatum, cum modis omnibus, quibus id posset fieri, cuperet explorare, num res eius essent à bono vel malo spiritu. Rogabat autem, vt inquit, anxie Deum, qui nec fallere posset nec falli, vt ab ipso dirigeretur. Interim subito ei venit in mentem, si sanctæ virginis precibus obtineret à Domino insolitam quandam, & qualem nunquam esset expertus, ob admissa peccata contritionem, id ipsi fore signum euidentissimum, à Spiritu sancto omnia illius facta proficisci. Nemo enim potest hunc habere dolorem siue contritionem, nisi à Spiritu sancto. Itaque accessit ad virginem, & eam impense rogauit, vt à Domino ipsi impetraret veniam peccatorum. Illa hilariter respondit, se id libentissime facturam. Addente autem Raimundo, se non posse frui quiete, nisi eius xeniæ ac remissionis certum obtineret signum, nempe magnam quandam & insolitam contritionem, mox sacra virgo annuit, se eam illi impetraturam. Videbatur autem tum Raimundo, eam omnes suas cogitationes habuisse perspectas. Abiit deinde domum, & altera die morbo laborans, decubuit. Eodem tempore etiam sancta virgo febribus & aliis ægritudinibus afflicta decumbebat, aitque ad sociam: Eamus visum fratrem Raimundum, quia male habet. Illa respondente, non esse necesse, & si maxime foret, se peius illo valere: mox præter morem celeriter cum socia abijt ad Raimundum, aitque illi? Quid habes pater? Ille vero præ debilitate ægre quippiam loqui poterat, sed tamen adhibita vi, ait: Cur domina huc venisti? Peius tibi est, quam mihi. Illa incipiente suo more loqui de Deo & nostra ingratitudine, nonnihil confortatus Raimundus assedit, nihil iam memor hesternæ petitionis suæ, aut sponsionis virginis: cumque illa loqui pergeret, oblata est menti Raimundi quædam insolita consideratio peccatorum suorum, & quam esset eorum causa sine dubio reus mortis: e diuerso autem cognitio benignitatis Diuinæ, quæ eum gratuita bonitate ab ea morte liberaret, ipsamque mortem in vitam, & ignominiam commutaret in gloriam. Sub hac contemplatione ille præ multo cordis dolore tantam vim lachrymarum effudit, in eumque rugitum prorupit, vt timeret cor & pectus diruptum iri. Id vt vidit sacra virgo, quæ ea sola causa venerat, conticuit, vt ille bene vbertim fleret & singultiret. Interim Raimundus redijt in memoriam petitionis suæ & promissionis virginis, vertensque se ad eam, dixit: Eit ne hæc bulla, quam heri petiui? (Bullam enim vocauerat certum signum obtentæ veniæ) Illa respondit: Ipsa est. addensque, vt memor esset gratiæ Dei, abscessit, illo multum ædificato & exhilarato.

XIX.

Mirabilis contritio præstatur Raimundo.

ACCIDIT deinde, vt virgo Christi, multis pressa morbis, Raimundum ad se iuberet acciri, communicatura illi quædam, diuinitus ipsi reuelata. Venit pater Raimundus, & adstans illi decumbenti atque febricitanti, audiuit illam more solito loquentem de Deo, & quæ illo die ipsi Dominus reuelasset, exponentem. Ibi rursus referente illa grandia quædam & aliis inusitata, de quibusdam cogitabat apud se: Putas ne vera esse omnia, quæ dicit? simulque intendit in faciem loquentis, & subito vidit faciem eius in viri barbati transformatam, qui fixis oculis in eum respiciens, valde illum terrefecit. Erat autem facies oblonga, ætatis mediæ, barba non prolixa, colore triticeo, maiestatem quandam præ se ferens, vnde manifeste se Dominum ostenderet. Territus igitur pater Raimundus, exclamauit: O, quis est, qui me respicit? Respondit virgo: Ille, qui est. Ijs dictis, mox facies illa disparuit, & facies virginis redijt.

Christus apparet in virgine.

XX.

HÆC quidem ille venerabilis Pater se coram Deo secure loqui scribit: quia ipse Deus & pater Domini nostri Iesu Christi scit, inquit, quia non mentior. Vt autem hæc scriberet, dicit se compulsum ab incredulis, quos etiam hortatur, vt sibi diu incredulo & hæsitanti, sed tandem mirabiliter confirmato, fidem commodent, & desinant esse incredu-

li,

duli, neque vacillent aùt despiciant, sed reuerenter eius sancta exempla sacramque doctrinam attendant. Scribit vero de illa etiam venerabilis Pater Stephanus, Prior Ticinensis Carthusiæ, qui ei valde familiaris fuit, antequam esset monasticam complexus vitam, se annis sexaginta & eo amplius notitiam habuisse multorum insignium seruorum Dei, sed nunquam se vel vidisse vel audiuisse à multis præteritis temporibus vllum Dei seruum, qui ad tam sublimem virtutum omnium perfectionem pertigerit. Atque hoc ille ei perhibet testimonium coram Deo & vniuersa Ecclesia militante: adijcitque se multo tempore apud illam degendo, nunquam verbum ocioſum ab eius ore percepisse: & in ipso initio quanto plus attenderet vitam, exempla, mores & verba illius, tanto magis in se sensisse augmentum diuini amoris & contemptus sæculi, ita vt cordi nouus quotidie feruor accederet ad appetenda cælestia, & totum mundum cum omnibus, quæ is habet, contemnendum. Quæ sane omnia prudens & in rebus diuinis versatus lector facile animaduertit, certa esse documenta non fictæ, sed veræ sanctitatis. Sed nunc ad narrationem reuertamur. Testimonium Stephani Carthusiani de virgine.

XXII. In ipso diuinarum visionum initio, Christus Dominus ei apparuit oranti, dixitque ei: Si nosti filia quis ego sim, & quæ tu sis, beata eris. Ego sum qui sum. tu es quæ non est. Hac cognitione freta, omnes facile conteres laqueos inimici, nunquam venies contra præcepta mea, omnemque gratiam & veritatem nullo negocio obtinebis. Quæ quidem verbis breuia sunt, sed sensibus vberrima & copiosissima: & exponuntur ea fusius à Patre Raimundo, sed ne ab historia recedamus, eo lectorem remittimus. Alia autem vice rursus Dominus apparens sanctæ virgini, dixit ei: Filia, cogita tu de me, & ego cogitabo continenter de te. Ex hac salubertima institutione sacra virgo solebat inferre, quando-quidem Deo dicati sumus, tum per lactum baptisma, tum per religionem siue monasticam, siue clericorum, nulla in re nos solicitos esse debere de nobis, sed solicitudinem & cogitationem omnem eo conferre, vt placeamus ei cui nos dicauimus. Itaque si vidisset suos timere periculum aliquod, dicebat illis: Quid ita vos de vobis estis soliciti? Permittatis vos diuinæ prouidentiæ, quæ semper habet oculos in vos defixos, agitque curam perpetuam salutis vestræ. Et de hac quidem Dei prouidentia tantam sacra virgo fiduciam conceperat, postquam audiuit Dominum dicentem, Ego cogitabo continenter de te, vt nunquam satiari posset de ea loquendo. Fuit quandoque sancta virgo in mari cum multis aliis vtriusque sexus, aderat etiam pater Raimundus Ipsis autem nauigantibus, ventus secundus flare desiit, nec res erat sine periculo, si à latere spirasset ventus. Raimundus pias querelas detulit ad virginem non sine lachrymis. Illa autem dixit: Quid ita de te anxius es pater? Quibus verbis eius timorem compressit. At paulo post reflante vento aduerso, nauclerus dicebat se compelli ad reducendum nauem eo, vnde essent profecti. Id vbi sacræ virgini Raimundus exposuit, illa ait: Reducat in nomine Domini, & sequatur ventum, quem Dominus dabit. Nauclerus flexit nauem, iamque cœperunt reuerti: at sancta virgine caput submittente & Dominum deprecante, mox rediit ventus prosper, & breui ad portum optatum appulerunt, alta voce cantantes, Te Deum laudamus. Concordat autem hæc Christi doctrina, quam tradidit sacræ virgini, puta vt cogitaret de ipso, sicque ipse rursus cogitaret de illa, cum ea Prophetæ sententia: Iacta cogitatum tuum in Dominum, & ipse te enutriet. nec tamen ita accipienda est, quasi debeat homo sedere ocioſus: Immo vero omittere non debet, quin faciat quod potest. Cum enim, vt ait Raimundus, fiducia hæc ex amore proficiscatur, amor autem rei amatæ desiderium excitet in animo, quod sine actione fieri non potest, sequitur inde, tantum operari hominem, quantum amet: at nihilominus non in suo, tanquam suo, sed conditoris opere confidit. Christi præclara institutio. Quid vnice curandum homini Christiano. Precibus suis sancta virgo impetrat secundum ventũ. *Psal.* 54.

XXIII. Porro autem cum aduerteret malignus dæmon sanctam virginem ad has Christi institutiones sese penitus conformantem, & sublimes in virtutibus progressus facientem, veritus ne tandem etiam aliis multis efficeretur causa salutis, mille machinis eam sibi sumpsit acerrime oppugnandam. Sed illa ad Christum confugit, & feruentissimis atque diuturnis precibus ab illo fortitudinem & robur animi obtinere contendit. Christus autem eam muniuit & confirmauit egregie. docuitque eam, si vellet vincere hostem, vt crucem pro refrigerio amplecteretur, quemadmodum ipse. proposito sibi gaudio, sustinuisset crucem. Sunt autem cruces reuera refrigeria: quandoquidem, vt illa ait Christus, quanto plus patimur propter ipsum, tanto ei efficimur magis conformes, hic quidem in gratia, postea vero in gloria. Iussit igitur Christus, vt dulcia pro amaris, & amara pro dulcibus susciperet: ita enim ipsam inuictam fore. Non surda aure eam Christi doctrinam accepit, sed vsque adeo apud se statuit delectari afflictionibus, vt nihil in hac vita tantum ei refrigerij & solatij adferret, quantum afflictiones & cruces: sine quibus, vt ipsa aiebat, vita hæc ei fuisset molestissima: propter eas autem libenter ferret beatitudinis dilationem, non ignorans, illam afflictionibus non parum augeri. Sed vbi satis eam Christus communierat, permisit dæmonibus attentare, si quid possent obtinere ab illa. Nec illi desides sunt ad nocendum: & primò quidem à rebus Venereis illi suggerendis capiunt initium. Immittunt turpes cogitationes castissimo pectori, adhibent illusiones & phantasmata dormienti, immo etiam corpora ex aere sumpta oculis & auribus vigilantis ingerunt, faciuntque multa, quæ sine horrore dici non queant. Illa ediuerso catena ferrea flagellat corpus suum, fundit sanguinem suum, adijcit permultum ad priores vigilias, ita vt somno pene omni renunciasse videretur. Non cessant autem hostes, cum ingenti multitudine apparent, primo quasi blande adulantur, hortantur ne seipsam interficiat tanta vitæ asperitate. Iuuenis es, inquiunt, fac quod aliæ faciunt fœminæ. nubas viro, & augeas humanum genus. Proponunt exempla Saræ, Rebeccæ, Liæ, Rachelis. ne facile credamus hæreticis, quando ipsi nobis scripturas diuinas ad suam confirmandam impietatem proferunt. Faciunt enim hoc etiam dæmones. Quid, aiunt ipsi virgini, hæc sibi vult vita singularis, in qua tamen perseuerare non poteris: At quicquid illi blaterarent, sancta virgo nihil penitus respondens, orabat: cum autem perseuerantiæ desperationem ei vellent injicere, hoc respondit procacibus illis: Ego non meis, sed Domini nostri Iesu Christi viribus nitor. nec vllum aliud ab ea verbum extorquere potuerunt: solebatque ea familiaribus suis inculcare, ne tentati in disputationem cum dæmonibus ingrederentur. Cum sint enim versuti, inquit, & longa fallendi exercitatione instructissimi, facile sibi victoriam promittunt, si possint cum homine miscere sermones. Itaque haud secus casta anima se ab illis debet mox auertere, & ad Christum sponsum suum confugere, quam solet ab adultero pudica matrona. Inuidet illi satanas. Hebr. 12. Sitit cruces & afflictiones. Tẽtat eam satanas rerum turpiũ suggestione

XXIV. Vbi autem sensit dæmon hac via nihil se proficere, aliam aggressus est. Repræsentabat ei formas virorum & mulierum, turpissime inter sese concumbentium, & nefandos sermones iactantium, ipsamque ad turpia petulantissime inuitantium. Cogebaturque hæc & oculis & auribus clausis videre & audire. Accedebat ad cumulum miseriæ pijssimi sponsi absentia, vt ipsi videbatur, nec visibiliter, nec inuisibiliter opem ferentis aut consolantis. At illa nihilominus sine intermissione & carnem affligebat, & precibus tota incumbebat. Atque in hoc præclarum de se omnibus diuinæ gratiæ, sensibili suauitate & consolatione destitutis, exemplum præbuit, ne solita sua exercitia propterea remittant, sed augeant potius. Dicebat autem sancta virgo sibijpsi: Tune vilissima vllis te consolationibus dignam putas? Itane iam tuorum oblita es peccatorum? An non satis est tibi, si possis vel damnationem æternam euadere, etiamsi has tenebras & molestias ad supremum vsque vitæ diem perferre oporteat? An vero Christo propter eius consolationes seruire voluisti, & non eo potius, vt æternum illo fruaris? Nihil igitur de solitis remittas studijs, quin addas potius aliquid. His sanctæ humilitatis telis illum superbum Goliath prosternebat Christi virgo, suumque animum confirmabat. Durante autem hac tentatione, plus solito hærebat in ecclesia. Nam illic infestabatur quidem, sed non perinde, atque in cellula sua: quam quoties esset ingressa, miram illic vidit dæmonum multitudinem, turpissimos sermones & actus ipsi ingerentium, ita vt si licuisset, præ illorum horrore, libenter cum Abscondit se sponsus, vt illustrior appareat virginis virtus. In templo minus infestatur.

S. Hiero-

S. Hieronymo concaua vallium, aspera montium, rupium prærupta petijsset, vt tam abominandas dæmonum species & actus flagitiosos non cerneret. Non cessabat autem clamare ad Dominum, donec nonnihil sedaretur illa tempestas. Iam multos dies isthæc durauerat infestatio, & ecce quodam die illustrata diuinitus, cœpit hilariter seipsam offerre Domino paratam ad execrandas illas vexationes perferendas, quandiu ipsi visum esset. Tum vero dæmon quidam procax & improbus ait ad eam: Nunquam ab hac tui infestatione cessabimus, donec consentias nobis. Mox illa secure ei respondit: Mihi non solum has, sed etiam alias molestias pro nomine Saluatoris perpeti, iucundum & delectabile est, quatenus quidem eius visum erit maiestati. His dictis, totus ille dæmonum cœtus instar fumi pudefactus euanuit, & ingens lux cælitus illapsa est cubiculo, & in ea luce Christus crucifixus ei apparuit, dicens: Filia mea Catharina, vides quæ ego tua causa perpessus sim: non igitur dubites tu quoque propter me aliquid perpeti.

Christus ei apparet crucifixus.

XXV. DEINDE sub alia specie magis propinquans, blande ei gratulabatur de triumpho iam obtento. At illa: Vbi, inquit, fuisti mi Domine, cum esset cor meum tot spurcitijs diuexatum? Et ille, In corde tuo, inquit. Rursus virgo: Et qui fieri potuit, bone Iesu, vt tu in illo meo esses corde, quod tot obrutum erat impurissimis cogitationibus? Respondit Dominus: Cogitationes illæ quid in tuo efficiebant animo? gaudiumne, an mœrorem? Immo vero, inquit illa, non nisi summum dolorem. Hoc igitur, Christus ait, ego mea præsentia efficiebam: quasi tu destituta fuisses, illis spurcitijs delectata esses: iam vero cum eas profligare velles, nec posses, inde mœror oriebatur: sed me authore & effectore, qui eram intus in corde tuo, & tuebar illud, interim extrinsecus te sinens oppugnari, quantum videbatur expedire tibi. Sed quando illustrata radio lucis meæ, teipsam sponte obtulisti ad tolerandas eas infestationes, mox eas abscedere iussi: neque enim pœnis, sed voluntate pœnas fortiter perferentis ego delector. Tu autem filia mea, quando non tua, sed mea virtute certasti viriliter, maiorem à me gratiam consequeris, & deinceps crebrius atque familiarius meipsum tibi exhibebo. His dictis, visio disparuit, relicta in animo virginis suauitate incredibili, maxime quod eam Christus vocasset filiam suam. Vnde etiam confessarium suum rogauit, vt sic ipsam appellaret, quo posset redire sæpius in eorum verborum dulcissimam memoriam.

Voluntas prompta ad perferendas cruces Deo gratissima.

XX. POSTHAC autem cœpit Christus cum ea tam familiariter conuersari, tamque frequenter apparere, vt prope fidem vincere videatur: sed illis, qui gustarunt quam suauis & humanus sit Dominus Iesus, facile id persuaderi potest. Manebat etiam dutius solito cum illa, & interdum beatissimam matrem suam secum adducebat, itemque diuersos alios sanctos: sed vt plurimum solus ad eam veniebat, loquens cum ea amicissime, idque adeo, vt non raro cum illa pariter diceret Psalmos, ambulans cum ea sursum deorsum in cellula. Hæc fortassis quibusdam videbuntur incredibilia, sed meminerint, quam familiariter idem ipse Dominus olim in terris vltra triginta annos etiam cum impijs peccatoribus vixerit: meminerint, quæ ex eius persona dicantur in Prouerbijs Salomonis: Deliciæ meæ, esse cum filijs hominum: quanquam negari non potest, eximium & reuera singulare fuisse, quod hac in parte præstitum est huic à Deo singulariter dilectæ & electæ virgini. Et quia diximus eam cum Domino Psalmos legisse, scire debet lector, eam Latine nesciuisse: sed cum aliquando à socia quadam sibi curasset describi alphabetum, & aliquot illi addidisset dies hebdomadas impendisset, nec tamen posset apprehendere, ad Dominum confugit, ab illoque obnixe precabatur, vt si ipsi gratum esset, ipse eam doceret, quo posset preces Horarias dicere. Audiuit autem illam celeriter Dominus, ita vt ab oratione surgens, legeret expeditissime. Stupebat ad eam rem Pater Raimundus, maxime cum non posset sylabatim quicquam pronunciare, immo vix nosset literas. Deinde sibi comparauit libros, & ex ijs lectitabat preces, quas Canonicas vocant. Solebat autem vulgari idiomate crebro repetere illum versum, Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adiuuandum me festina. Porro autem crescente in ea diuina contemplatione, paulatim preces vocales remisit, ita vt tandem ob frequentissimos mentis excessus, vix vnam posset dicere orationem Dominicam, quin ecstasin pateretur.

Stupenda Christi charitas. *Prouer. 8.*

Scit legere, cum vix nosset characteres.

XXVII. VT posset autem sponso cælesti, immutabili quodammodo & inuiolabili fidelitate semper manere subiecta, valde adspirabat ad perfectum fidei gradum, dicens cum Apostolis: Domine, adauge mihi fidem, eamque adeo in me perfice, vt nulla possit vi aduersantium concuti vel prosterni. Cumque sæpe illi id oranti, sæpe etiam responderet Dominus, Desponsabo te mihi in fide: tandem in Bacchanalibus, alijs ventri festa celebrantibus, ipsa se inclusit in suam cellulam, non respiciens in vanitates & insanias fallas, sed ardentissime petens à Domino eam, quam diximus, fidei perfectionem. Et quia verissime dixit Propheta, Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui: Christus ei apparuit cum sanctissima matre sua & aliquot sanctis, & eam mirabili modo sibi despondit, hortatusque est eam, vt deinceps ageret viriliter & incunctanter ea, quæ ex diuina prouidentia ipsi facienda incumberent. Post eam desponsationem cœpit eam Dominus sensim trahere ad hominum conuictum & consuetudinem. Volebat enim eius opera vti ad multorum hominum promouendam salutem. Itaque cum ei appareret, & multa ei dixisset familiariter, ait ad eam: Hora prandij est, eas ad mensam, & inde ad me reuertaris. Sed hocerat sanctæ virgini nimis intolerabile, à Christo reijci ad homines. Flebat igitur coram Domino: sed ille, Sine, inquit, dulcissima filia: sic enim decet te implere omnem iustitiam, vt non tibi duntaxat, sed etiam alijs per meam gratiam fructuosa efficiaris. Simul admonebat eam zeli animarum, quem etiam in tenera ætate habuisset. Illa vero libenter se permittente ipsius Diuinæ voluntati, sed nihilo minus suam imbecillitatem, tum etiam sexus conditionem opponente, quem non deceret versari inter homines, præsertim diuersi sexus: Dominus ei abunde satisfecit, inter cætera dicens, vsque adeo increuisse superbiam, eorum præsertim, qui se literatos & sapientes putarent, quod Diuina iustitia id amplius ferre non posset, quin eos pudefaceret, idque per fœminas, ipsius virtute & sapientia instructas. His auditis, sancta virgo, inclinato capite, Domino se offerens paratam ad omnem eius implendam voluntatem, celeriter egressa est, vt cum alijs ad mensam accederet. Et erat quidem corpore cum illis, sed animo tota erat apud Christum, extra quem cætera omnia tædio erant illi: breuique tempus, quo cogebatur esse apud homines, nimis illi prolixum videbatur: dabatque operam, vt quam posset celerime ad cellulam reuerteretur, fruitura suauissima præsentia Saluatoris. Ab hoc autem tempore extitit in ea desiderium ingens sacræ communionis, vt posset non solum spiritu, sed etiam corpore coniungi Christo, quem certo nouerat in Eucharistia reuera corporaliter præsentem adesse. Atque hoc desiderium, quoad vixit, semper in ea augebatur, ita vt, quam posset creberrime, sacra Eucharistia perfrui conaretur.

Luc. 17.

Psal. 36. Christus eã sibi despondet.

Desiderium sacræ communionis.

XXVIII. DOMINVS autem in dies eam emittebat & incitabat ad conuersandum modeste cum hominibus, quorum saluti per illam consulere decreuerat. Ne igitur domus suæ hominibus ociosa videretur, solebat nonnunquam redire ad familiæ ministeria exequenda, vnde multa notatu digna consecuta sunt. Studebat enim virgo sancta ita se comparare apud homines, vt posset omnibus de se virtutis exempla præbere. Occupabat se seruilibus actionibus, exercebat hilariter ancillæ officia, verrendo ædes, lauando coquinæ vtensilia, & id genus abiecta seruitia vsurpando, maxime cum ancilla male valeret: quo tempore duplicabat sibi eiusmodi officia, seruiens ancillæ ægrotanti, & eius loco reliquæ familiæ. Interim nihil de perpetuo precandi studio & pœnitentia incomparabili remittebat, nihil ab æterni sponsi castis amplexibus recedebat. Versa enim propemodum ei in naturam videbatur incredibilis quædam habilitas & promptitudo mentem suam cum Christo coniungendi etiam quouis loco & tempore, necab hac felicissima coniunctione vllo actu externo impediebatur, semper & vbique sursum tendens ad cælestia. Vnde fiebat, vt pro-

Nota rarum perfectionem.

vt propè innumeris vicibus extra sese raperetur: sub quibus raptibus manus & pedes contrahebantur, tamq; fortiter adhærescebant locis, quibus se applicâssent, vt frangi potuerint citiùs, quàm indè amoueri: oculis prorsus claudebantur, collumq; obrigescebat. Lapa mater eius, harum rerum rudis & ignara, sæpius tentauit collum ita rigidum & nonnihil inflexum, ad suum statum reducere: sed socia virginis inclamante, cessauit. Vbi autem sancta virgo sibi restituta fuit, tantos sensit colli dolores, acsi crebris fuisset ictibus contusum: dixitq;, si mater paulò plus conatus adhibuisset ad illud reducendum, penitùs fracturam fuisse. Innumeros patitur mētis excessus.

XXIX. ACCIDIT, illam quandoq; sedere ad multas prunas, & veru cum carnibus assandis versare. Interim cogitabat illa de sponso Christo, cuius amore intùs ardebat, & ecstasim passa, nihil ampliùs se mouit. Vidit hoc Lysa, vxor fratris eius, & intelligens quid pateretur, cœpit ipsa versare veru, ac deindè omnia alia eius officia exequi. Durauit autem ea ecstasis valdè diu, donec iam omnes iuississent cubitum. Lysa autem constituit vigilare, vt videret eius finem. Egressaque post longam moram, vt exploraret, num sibi esset reddita, vidit toto corpore eam in prunas corruisse. Exclamauit ergò eiulans, Heu Catharina planè est combusta: accurrensq; velociter, & ab igne eam extrahens, inuenit neq; corpus neq; vestes vlla ex parte læsas ab igne, imò nec odorem ignis extare in illis, nec cineres vllos ijs adhæsisse, cùm tamen etiam aliquot horis in illo igne iacuisse crederetur. Diù iacet in igne prosus illæsa.

XXX. ORABAT quodam tempore sancta virgo Senis in templo Dominicanorum. Decidit autem cereus ardens in velum ipsius orantis, nec desijt ardere, donec cera omnis absumpta est, velo prorsus nullum ignis vestigium retinente. Solebat verò tartareus dæmon, nimis acerbè ferens lucra animarum, quæ in diuersis regionibus crebrò fiebant, sæpè eam multis adspectantibus, Deoq; permittente, toto corpore iactare in ignem. Cunctis autem eiulantibus, illa subridens, prorsus illæsa exibat ab igne, dicens: Nolite timere: mala tascha hoc fecit. sic enim appellabat diabolum. Tascha autem illis in locis significat sacculum, vt ait Raimundus. Sed his extra ordinem obiter insertis, ad historiæ seriem reuertamur. Ignis non adurit velum eius. Neque corpus eius.

XXXI. PERGEBAT interim sacra virgo quotidiè perfectius & sponso Christo intus sese vnire, & foris operam dare animabus ad illum reducendis & adducendis: nec in altero aut deflectere aut diminuere quicquam de altero: quod est sanè summæ perfectionis, & plus quàm perfectæ charitatis in vita mortali. Cætera autem eius externa opera illa excedebant, quæ ex amore erga proximorum corpora & animas exercebat. Cùm enim nō ignoraret, se sponso Christo tanto gratiorem effici, quanto benignior & officiosior esset in proximos, patrem suum adijt, ab eoq; petijt, vt eius pace & bona venia liceret ipsi de facultatibus eius pro sua conscientia egenis præstare eleëmosynam. Annuit pater, idq; eo propensius, q̄ cerneret eius vitæ mirabilem sanctitatem: simul etiam prohibuit familiæ, ne quis eam impediret, etiamsi omnia vellet pauperib. elargiri. Dabat igitur, vel potius dispergebat larga manu res paternas: non tamen temerè, nec quibuscunq;, sed quos nouerat indigere. Erant haud procul ab eius ædibus familiæ quædam valdè inopes, nec tamen præ verecundia ausæ petere eleëmosynam. Id vbi sancta virgo resciuit, summo diluculo per seipsam ad earū ædes apportabat clàm frumentum, vinum, oleum, & cætera, quæ habere poterat. Inuenit autem, Domino id efficiente, ostia aperta, sed rebus intra ædes illatis, ea claudens fugiebat. Sūma eius perfectio. Benignitas eius in pauperes. Latere vult dū benignè facit egenis

XXXII. QVODAM tempore ita toto corpore intumuit, vt nec pedibus consistere, nec è lectulo surgere posset: audiuit autem non longè degere viduam pauperculam, cum prolibus suis multa penuria laborantem. Rogauit igitur Dñm vt tantas ipsi vires suppeditare dignaretur, quò posset illi miseræ opitulari. Moxq; summo manè surgens, impleuit sacculum tritico, grande vas vitreum vino, aliudque vasculum oleo, esculenta quoquè quæ inuenire potuit, cum ijs omnibus deportauit in cellulam suam. Etsi autem singula hæc per se potuit inferre in cubiculum suum, tamen vt omnia simul ferret sola ad viduam, id ipsi impossibile videbatur. Attentat tamen, & alia dextra, alia sinistra, alia alijs corporis locis tollens, facit periculum, num possit portare omnia. Ecce autem Christi virtute nihil sensit ponderis, cùm tamen non minus centum libris aut circiter ferret. It igitur alacriter, licet toto corpore inflata & valdè onusta: sed vbi appropinquauit ædibus viduæ, sensit pondus intolerabile. Aduertens autem ludum esse sponsi sui, ipsam probantis, cum omni fiducia clamauit ad eum, pondusque leuans non sine labore, deposuit intra domum viduæ, ostio mirabiliter patefacto. Sed excitata vidua sono ac strepitu, quem virgo sancta cauere non poterat, tum etiam ob virium nimiam debilitatem non valente ea se de loco mouere, vidua eam ex habitu cognouit. Tandem precibus à Domino impetrauit vires, quibus domum reuerteretur: vbi mox recidit in morbum, quo fuerat propter illam viduam paulisper releuata. Exemplum memorabilē.

XXXIII ORANTE illa quandoquè in Ecclesia Dominicanorum Senensium, quidam mendicus ab ea petijt opem. Illa, cùm nihil haberet apud se, rogauit vt expectaret, donec esset reuersa domum. At illo dicente, se tam diu expectare non posse, sancta virgo eius non ferens afflictionem, anxiè cogitare cœpit, quidnam ei dare posset. Mox succurrit ei, habere se apud se crucem paruam argenteam. Eam igitur pauperi hilariter dedit, isque ea accepta lætus abscessit. Nocte proxima Christus virgini oranti apparuit, eamq; crucem ostendit, multis gemmis egregiè ornatam, promisitq; ei, se in die iudicij eam coram tota angelorum & hominum frequentia ostensurum. Alio tempore sacra virgine ex eodem templo domum redire volenti, Christus occurrit in forma iuuenis pauperis ac peregrini, triginta plus minus annorum, petiuitq; ab ea vestem. Illa rediens ad sacellum, vndè descenderat, tunicam non manicatam, quam sub extima veste propter frigus habebat, sibi cautè detraxit, pauperiq; tribuit, nesciens esse Christum. At ille etiam lineum vestimentum petijt. Tum illa iubet eum se sequi ad ædes suas, vbi ei subuculam & subligaculum dedit. Verùm non destitit ille plura mendicare, vt probaret eius animum. Quid, inquit, faciam hac tunica, quæ manicis caret? Quæso, etiam manicas mihi largiaris. Illa perlustrat domum, & eccè videt à pertica suspensam nouam ancillæ tunicam: ab eaq; manicas auferens, dat pauperi. Rursus ille etiam socium in domo hospitali se habere dicit, valdè indigentem vestibus. Tum verò sancta virgo nihil prorsus sibi superesse videns, quod daret, præter tunicam, qua erat induta, quam non sinebat virgeneus pudor & honestas vt sibi detraheret, ne nuda cogeretur cum multorum offendiculo incedere, dixit pauperi: Reuerà charissime, si possem vllo pacto, libenter aliquid præstarem socio tuo. Ille verò subridens: Video, inquit, promptū animum tuum: sed iam benè vale. Etsi autem sancta virgo, illo recedente, ex quibusdam signis coniecit Dominum Iesum esse, tamen quia tanta gratia se indignissimam putabat, ad consueta se recepit exercitia sua. Sed nocte sequenti Dominus ei oranti manifestè se visendum præbuit in illius pauperis effigie, in manu ferens tunicam, quam ipsi virgo dederat, margaritis iam & coruscantibus gemmis conspicuam, aitq; se illi daturum vestem inuisibilem, quæ ab ea arceret omne noxium vtriusq; hominis frigus. Quod certè etiam reipsa præstitit, adeò vt ex eo tempore ijsdem hyeme, quibus æstate, contenta fuerit vestibus, imò nec hyemis intemperiem vnquàm senserit. Simul autem etiam Dominus, & cùm crucem argenteam, & cum hanc tunicam illi ostenderet, talia ei promissa fecit, vndè certò illi constare posset, ipsam in cœlis excellenti gloria sine fine perfruituram. Vide hîc miram virginis liberalitatem. Mirè eius charitatem probat Christus sub pauperis specie.

XXXIV PAVPER quidam, sed qui sua sponte bonis temporarijs se nudâsset propter Deum, rerum ad victum pertinentium penuriam patiebatur. Percepit id sacra virgo, & aliquot oua coniecit in sacculum lineum, tunicæ ipsius intrinsecus assutum, vt in illo paupere Christum reficeret. In via autem ingressa in templum, orationi se dedit, & ecstasin passa, casu incubuit corpore in sacculum illum ouis plenum. Erat autem in eodem sacculo digitale æreum. Eccè tibi Charitas seruat oua integra.

tem, omni admiratione dignissimam. Digitale illud pondere virginei corpusculi fractum est in tres partes, oua prorsus integra manserunt, cum tamen aliquot horis illud pondus sustinuissent.

XXIV. In ædibus paternis vas erat vinarium, vndè familiæ potus dabatur. Sed eius vasis vinum casù nonnihil corruptum erat. At virgo sancta non vilia, sed optima potius, quantum licebat, pro Dei honore pauperibus præbere solita, ad aliud vas se contulit, vnde necdum quisquam biberat: in quo tantum erat vini, vndè possent homines viginti ad quindecim dies bibendo naturæ satisfacere. Ex eo vase quotidiè dabat pauperibus & quidem abundè & diebus non paucis, antequàm indè familia hauriret. Tandem cellarij custos ex eo vase etiam familiæ hausit: perrexit etiam virgo, & quidem largius, quòd putaret à nemine iam animaduerti, indè porrigere egenis. Ita non quindecim dies, sed integer mensis transijt, & nihil videbatur de vino ablatum. Stupebant omnes, & gratulabantur tam diu sufficere vas illud, tum etiam vini esse gustum haud vulgarem: sed nesciebant miraculo id fieri. At sancta virgo, sciens Christum illud facere, iam palàm omnibus, quos inuenire poterat, pauperibus indè largissima manu distribuebat. Transijt etiam mensis secundus, ventum est ad tertium, apparabantur noua vasa vindemijs, musto omnia implentur, sed adhuc torcularia habent vinum. Mittitur pro illo vase euacuando, vt possit vino nouo impleri: sed renunciatur illi, qui præerat torcularibus, pridiè indè haustam esse lagenam magnam, plenam puri vini, nec videri solito minus relictum in vase. Illo verò vrgente vt vas euacuaretur, vas apertum est, & nec vestigium vini in eo apparuit, sed repertum est siccissimum, cum pridiè multum adhuc vini continuisset. Indè ergò stupentes collegerunt, magno Dei miraculo ex vase tam ficco hactenus multo tempore vinum haustum fuisse. Eius miraculi tot fuêre testes, quot domûs eius habitatores, plus minus viginti.

Vinum nihil minuitur, licet multi inde bibant.

Mira sunt hæc Dei opera.

XXV. Hactenvs de benignitate eius in pauperes: nunc de summa in morbidos & ægros humanitate dicendum est. Senis fuit mulier inops & ægrota, Tecca nomine. Ea, cogente penuria, domum hospitalem petijt, sed valdè tenuem, vt vix supperetent ipsi necessaria. Ad cumulum miseriæ accessit lepra, quæ totum eius corpus occupauit, iamq; vitabatur ab omnibus propter contagionem, cogitabantq; eam à se extra vrbem dimittere. Id vbi sancta virgo pertensit, mirabili feruore properauit ad eam, & non modò res necessarias, sed etiam suum ministerium vsq; ad obitum illi obtulit. Itaq; quotidiè manè & vesperi illam visitabat, parabat necessaria, Christumque in ea contemplans accuratè & reuerenter ei inseruiebat. Ex ipsis autem sacræ virginis beneficijs illa mulier superbiæ & ingratudinis pestem contraxit, & quod sancta virgo pro solo Christi amore faciebat, illa cœpit pro debito exigere, addere etiam conuicia & contumelias, irasci & irridere, si non statim omnia fecisset ad ipsius votum, vel si aliquanto tardius venisset. Sed ijs nihil irritata sancta virgo, studebat iracundam blandis verbis & sedulis officijs delinire, haud aliter atq; propriam parentem eam tractans, ita vt etiam improba mulier admiraretur. Durauit autem isthuc diu, nec quicquam solitæ humanitatis propterea omisit sponsa Christi. Multi mirabantur, sed Lapa mater eius valdè molestè ferebat, timens ne lepra inficeretur. Illam quoq; virgo placabat, & pergebat in officio charitatis. Ecce autem, vt ex hoste glorioſius triumpharet, permittente Deo, & diabolo efficiente, manus sanctæ virginis lepra inuasit. Quod illa nihil morata, mâlebat toto corpore leprosa effici, quam cœptum charitatis ministerium deserere. Non diu post excessit è viuis mulier leprosa, virgine illi in extremis adstante, & eam efficacissimè confirmante. Eius corpus horridum sancta virgo diligentissimè abluit, induit, & suis manibus sepeliuit. Post eius sepulturam ita omnis lepra à virginis manibus euanuit, vt etiam elegantiores, quam antea, viderentur.

Seruit leprosæ, ab omnibus derelictæ.

Vide miraculum.

XXVI. In eadem vrbe fuit quædam soror de pœnitentia sancti Dominici, Palmerina nomine. Hæc incredibili odio & inuidia stimulata, nec nomen sanctæ virginis audire sustinuit. Obtrectabat ei priuatim & publicè, nec obtrectationibus & maledictis poterat satiari. denique modis omnibus se eam acerbissimè odire declarabat. Cernens id sancta virgo, humilitate & mansuetudine eius animum placare nitebatur, sed frustra. Confugit igitur ad Dominum, & pro illa misera singulares ei preces obtulit, petens misericordiam. Audiuit Dominus preces eius, sed prius exercuit iudicium, percussitq; illam Palmerinam in corpore: at nihilo illa melior facta, imò exacerbata magis, infensiorem se virgini ostendit. Rursus ergò studuit humilitatis & mansuetudinis officijs eam emolliri. Seruiebat illi modis omnibus, quibus poterat, blandisq; verbis & obsequijs eam consolabatur. Sed saxo durior, nihil mouebatur tanta humanitate & beneuolentia, imò verò ex suis ædibus eam iussit furibunda expelli. At iustus iudex tantum charitatis odium cernens, ita eam percussit, vt repentè viribus omnibus destituta, ad inferos properare videretur. Quod vbi cognouit sancta virgo, mox in suum se cubiculum recepit, eoq; clauso, crebrò & instantissimè rogabat Dominum, ne sui occasione illa anima periret. Ostendit autem illi Dominus miseriam & periculum infælicis illius Palmerinæ, aitq; iustitiam suam ferre non posse, quin tam pertinax odium puniretur.

Seruit fœminę ipsam odio Vatiniano prosequuti.

Vide charitatem.

XXVII. Tvm virgo mente & corpore se humi prostrauit, dixitq; ad Dominum, se nullo pacto de eo loco surrecturam, donec Palmerinæ misereretur. Iam tres dies & noctes illa misera iacuerat in agone, & supremum trahebat spiritum, nec tamen mori potuit. Nam toto hoc spatio perseuerabat sancta virgo in precibus, & tandem lachrymis vicit & expugnauit inuictum & insuperabilem, ita vt adspiraret illi adamantino pectori gratiam suam, qua agnosceret culpam suam, eamque se admisisse doleret. Id postquam Domino reuelante sancta virgo didicit, mox abijt ad illam: quæ vt eam ad se venientem vidit, quibus poterat signis, gaudium & erga illam reuerentiam ostendit, cum prius eam videre non posset æquanimiter: sicq; perceptis sacramentis, cum magna cordis contritione migrauit à corpore. Cuius animam vidit sancta virgo in tanto decore & pulchritudine, vt nullis possit verbis exprimi, cùm tamen nondum esset in gloria visionis Dei: aitque Dominus ad virginem: Quis non omnem meritò perferat laborem, vt possit lucrari tantæ pulchritudinis creaturam? Si ego tanto animarum amore captus fui, vt pro illis redimendis homo fieri & sanguinem libens fundere voluerim: quanto magis vos debetis summoperè in eam curam incumbere, ne pereant tam speciosæ creaturæ?

Animę pulchritudo.

XXVIII. Orante autem sancta virgine, vt dignaretur ipsi Dominus hanc præstare gratiam, vt posset videre deinceps elegantiam animarum omnium, cum ipsa conuersantium & ad ipsam venientium, vt tanto magis accenderetur ad curandam animarum salutem, Dominus eam exaudiuit, atq; ex eo tempore, quoties aliqui ad eam venissent, magis ad eorum animas quam corpora intenta erat, ita vt sæpè non aduerteret corpora: nec quisquam ferè postea ad eam accessit, cuius animæ statum non peruideret: dicebatq; patri Raimundo: O pater mi, si vidisses animæ pulchritudinem, non dubito, quin pro illius salute libens centies mortẽ oppeteres. Sæpè postea vsuuenit, vt in diuersis regionibus homines prorsus ignoti, qui viderentur esse probi & bonis moribus, ad illam venirent, vellentq; cum ea loqui de Deo: sed illa, crimina eorum cernens, loqui eis non posset, imò vix faciem ad illos conuertere. Quod si instarent, cum quodam altiori vocis sono diceret eis: Prius oportebat nos corrigere crimina nostra, & ita accedere ad loquendum de Deo: atq; his dictis, citissime ab illis sese expediret. Postea compertum fuit, illos fœdis sceleribus contaminatos fuisse, idq; sine pœnitentia. Contigit, vt quandoq; ciuiusdam magni viri cõcubina ei loqueretur, & tam factis quam habitu corporis quandam præ se ferret probitatem: sed sancta virgo suum ab ea vultum semper auertebat. Admirabatur id Raimundus pater, diligenterq; perquisiuit ex alijs, quænam esset, didicitq; concubinam esse. Id vbi sanctæ virgini indicauit, illa dixit: Si tu sensisses, pater, fœtorem, quem ego sensi, cum ea mihi loqueretur, plane vomuisses. Sed ad narrationis ordinem se nostra referat oratio.

Videt animarum statum.

Alia

ALIA quædam ſoror ſancti Dominici, quam Andream vocabant, cancri morbo laborabat in pectore, illud valdè deuaſtante. Tantus autem ex eo vulnere exhalabat fœtor, vt nemo niſi obſtructis naribus, poſſet ad eam propiùs accedere. Indè fiebat, vt vix vllam poſſet obtinere, quæ ei vellet miniſtrare. Audiens hoc virgo Chriſti, intelligensq; eam ſibi derelictam, mox eam adijt, & iucunda facie ſuum ei ſeruitium, donec curaretur, obtulit. Valdè hoc miſeræ illi gratum fuit, maximè cùm ſe cerneret omnium penè ope deſtitutam. Seruiuit igitur iuuencula ſeni viduæ: & licèt increſceret fœtor abominabilis, nihil omiſit eorum, quæ eſſent ægrotæ impendenda. Adſtabat ei aſſiduè nihil obſtructis naribus, vulnus detegebat, abſtergebat, abluebat, panniculis obligabat, nullum interim horrorem, nullum tædium præ ſe ferens, ſed hilari animo & iucunda facie omnia efficiens, etiam ipſa ægrota ſtupeſcente ad tantam iuuenculæ conſtantiam & charitatem. Vidit autem hæc & inuidit coluber tortuoſus, & vt impediret, ſummam nauauit operam. Cùm autem voluntatem ſanctæ virginis mouere non poſſet, quippe in Chriſto fundatam, quodam die, ſancta virgine vulnus detegente, fœtore intolerabili ſtomachum eius propè euertit, ita vt ad vomitum propendéret. At ſancta virgo ſibiipſi irata, ſic alloquebatur corpus ſuum: Itáne abominaris tu ſororem tuam, Chriſti ſanguine redemptam, cùm poſſis in eundem, vel etiam deteriorem morbum incidere? Viuit Dominus, non feres iſtud impunè: ſimulq; faciem in pectus ægrotæ inclinans, os & nares horrendo illi vulneri applicuit, ſicq; permanſit diù, donèc ſentiret ſpiritum iam ſibi carnem calcitrantem ſubdidiſſe, & illam nauſeam extinxiſſe. Videns autem hoc ægra fœmina, exclamauit: Ceſſa, ceſſa chariſſima filia, noli teipſam tam immani putore corrumpere.

Inſeruit alteri, omniū ope deſtitutæ.

Eius charitati inuidet diabolus.

En quantā ſibiipſi vim affert.

XL. VICTVS ergò dæmon, abſceſſit: nec ceſſauit tamen tentare vias omnes: & quia virginem ſacram vincere non poterat, ad ægram ſe vertit, in eiusq; pectore primò tædium erga ſanctæ virginis miniſteria, deindè verò etiam odium excitauit. Immiſit verò in animum eius nefarias ſuſpiciones, vt putaret, caſtiſſimam virginem, quotiès ipſi non adeſſet, obſcœnis actibus alicubi occupari. At ſancta virgo nihil abſterrita, in illa infirma anu Chriſtū ſponſum ſuum cogitans, ſolita hilaritate ei ſeruire perrexit, irridens diabolū, cuius machinis videbat iſthuc effici in animo infirmo laborantis vetulæ. Ille verò ſanctis eius operibus magis prouocatus, eò perduxit ægrotam, vt iā palàm de turpitudine infamaret virginem innocentiſſimam. Peruenit is rumor ad ſorores, & quædam ex ſenioribus adeunt ægrotam, ſciſcitantur ex ea, num vera ſint, quæ dixerit. Illa fallaciter aſſeuerat vera eſſe. Prouocatæ & nimiùm credulæ ſorores, exprobrant ſanctæ virgini tantum ſcelus. Illa verò patienter reſpondit: Verè dominæ & ſorores meæ, ego gratia Ieſu Chriſti virgo ſum: idq; ſæpè repetens, nihil contra illam calumniatricem protulit. Quamuis autem non poſſet non dolere tam turpi infamia, nihil tamen de priſtinis officijs intermiſit, ſeruiens illi miſeræ accuratiſſimè. Poſteà autem rem totam cum multis lachrymis retulit ad Chriſtum ſponſum ſuum, qui ei apparuit, habens in dextra manu coronam auream miri decoris, in ſiniſtra ſpineam, dixitq; ei, vt eligeret, vtram mâllet. At illa, quæ iampridèm omnem voluntatem ſuam in Dei voluntatem transfuderat, Ego, inquit, Domine, cupio in hac vita ſemper tuæ paſſioni conformari, & pœnas amplecti pro refrigerio: ſimulq; è ſiniſtra Saluatoris ſpineam coronam feruenter arripiens, illam vi multa impreſſit in caput ſuum, illud vndiq; ſpinis compungens, ita vt poſt eam viſionem capitis dolores ſentiret. Tum verò Dominus iuſſit eam permanere in miniſterio illius ægrotæ, promiſitq; ſe maligni dæmonis calumnias in ipſius caput retorſurum, plenamq; ei de illo victoriam præbiturum. Fuit ea non parua ſanctæ virginis conſolatio.

Infamatur ſancta virgo.

Chriſtus ei apparet.

XLI. AT mater eius Lapa, vbi percepit ſiniſtros illos de ſua filia rumores, licèt de eius puritate eſſet certiſſima, tamen valdè commota in illam Andream, multùm aſperè dixit ad filiam: An non ſæpiùs prohibui, nè illi vetulæ ſeruires? En qualem tibi refundit mercedem. Fiebat hoc quoq; artificio ſatanæ, vt ſanctum illud miniſterium impediret. At ſancta virgo, flexis coram matre genibus, eam optimis rationibus flexit & leniuit. Deindè ſe contulit ad ægram, tantaq; ei alacritate ſeruiuit, vt illa planè iam ſuperata, in ſeipſam deſcenderet, videretq; facinus ſuum, valdeq; animo compungeretur. Interim viſionem quandam vidit admirandam. Cùm aliquandò eius cubiculum virgo ſancta intraret, circa lectum ſuum vidit diffundi lucem inæſtimabilis amœnitatis & dulcedinis, ita vt omnium miſeriarum ſuarum penitùs obliuiſceretur. Neſciens autem eius lucis cauſam, vidit vultum ſanctæ virginis quandam angelicam maieſtatem præ ſe ferentem, ipſamq; eo lumine tanquàm tegmine quodam vndiq; circumdatam. Indè creuit in animo eius dolor, quòd tam excellentem virginem ſpurco ore contaminâſſet. Paulò pòſt diſceſſit ea lux, & ægra multùm eiulans, veniam petijt à ſancta virgine. At illa eam amplexans, blandiſſimè conſolabatur, culpam omnem conferens in tartareum dæmonem. Porrò ſicut antè ſceleratè detraxerat ſacræ virgini illa infirma anus, ita poſteà mirificè eam etiam cum multis lachrymis prędicauit, & prędara eius ſanctitatis teſtimonia dixit, referens etiam viſionem, quam diximus, & inæſtimabilem ſuauitatem atq; ſpiritalem conſolationem, quam tunc ſenſiſſet.

Vincit officijs terrerrimam calumniatricē.

Calumniatrix corde compuncta veniā petit.

XLII. CREVIT inde fama ſanctiſſimæ virginis, & ſerpens inuidus omni conatu ſuo fruſtratus eſt. Sed iterùm redijt ad faciendum periculum, ſi eam frangere poſſet ſtomachi euerſione. Nam cùm ſacra virgo illud abominabile vulnus tursùs aperuiſſet, vt ablueret, intolerabilis fœtor, partim dæmone efficiente, immodicam eius ſtomacho nauſeam attulit. Sed illa in ſuum corpus ſancta quadam iracundia incitata: Viuit, inquit, altiſſimus, quia hocipſum quod vſqueadeò perhorreſcis, intra tua viſcera condetur: ſtatimq; illius horrendi vulneris ablutionem & ſaniem, in ſcutellam collectam, ſeorsùm abſcedens, totam ebibit: moxq; nauſeæ illius tentatio omnis ſopita eſt. & ipſa poſteà faſſa eſt patri Raimundo, nunquàm tam ſuauem cibum vel potum hauſiſſe ſe in omni vita ſua. Hæc ſunt reuerà admiranda, & apud cordatum lectorem indubitata ſigna raræ virtutis & eximiæ ſanctitatis. Apparuit autem ei Chriſtus nocte ſequenti, cùm tam præclarè diabolum naturamq; propriam dubellâſſet, & eam ad ſacratiſſimum vulnus lateris ſui admouens, ineffabili & inexplicabili potu diù ſatis admirabiliter refecit, vnde tanta gratiæ abundantia in eius mente diffuſa eſt, vt etiam in corpus redundârit, nec vnquàm deinceps more ſolito cibum acceperit, ſed neq; potuerit accipere: quod certiſſimo fuit argumento, eam viſionem minimè dubiam fuiſſe.

Vide exemplum eximiæ perfectionis.

Iterùm ei Chriſtus apparet.

XLIII. NON debet autem lectorem mouere, ſi de hac ſingulariter à Deo electa virgine quædam inuſitata referantur. Attendat vitæ admirabilem ſanctitatem, multas veras, easq; eximias virtutes, & libenter accommodabit fidem ijs, quæ de ea viri grauiſſimi conſtanter aſſeuerârunt. Et quia propter ſingularem viuendi rationem multi ex ea ſcandali materiam ſibiipſis ſumpturi erant, Dominus poſt eam, quam diximus, viſionem quodam tempore oranti apparens, prædixit mira, quæ in illa & per illam effecturus eſſet, ſimul etiam multos ijs eſſe contradicturos: ſed animauit eam, iuſſitq; ne formidaret: ſe enim illi adfuturum. Creuit autem deinde in ea gratia Spiritûs S. admirabiliter, ita vt ipſa quoq; ſtuperet. Languebat amore Chriſti ſponſi ſui, nec is languor capiebat remedium, niſi ex lachrymis mentis & corporis. Incitabatur ad crebrò percipiendam ſacroſanctam Euchariſtiam: ſed hoc quoq; vt maioris amoris, ita etiam amplioris languoris fomentum fuit. Tanto autem ſacræ communionis ardebat deſiderio, vt niſi ea frueretur, corpus prope deficeret, dureq; pateretur. Ex ipſa verò ſacroſancta Euchariſtia tanta cæleſtium conſolationum copia in eius mentem dimanabat, vt alimento ſtomachus eius non modò non indigeret, ſed neq; ſine corporis tormento illud poſſet percipere: quòd ſi vim ſibi facere vellet cibum ingerendo ſtomacho recuſanti, patiebatur diriſſime, nec tamen ſequebatur concoctio, ſed rurſus per os violenter cibus omnis reijciebatur. Multa propter hoc prope incredibile Dei donum paſſa eſt ſancta virgo, ab ipſis etiam domeſticis, vt initio non niſi tentatio & impoſtura diaboli putaretur.

Chriſtus eā cōſolatur & confirmat.

Mirabile ſacræ communionis deſiderium, & effectus mirabilior.

ERAT per id tempus eius confessarius, frater Thomas Dominicanus: isq; suspicatus eam illudi ab angelo sata- XLV.
næ, transfigurante se in angelum lucis, cogebat eam quotidiè cibum capere. Dicente autem sancta virgine, se re ipsa experiri melius se valere, cum cibo omni abstineret: porrò eo sumpto, se languere & debilitari, ille perseuerabat in sententia. Itaq; vt se veram sanctæ obedientiæ filiam declararet, totis viribus conata est facere, quod ille iubebat: sed intantum corpus omne defecit, vt parum abesset à morte. Tum illi ad se accersito ait: Nónne pater ieiunio mihi interdiceres, si me illo confici & enecari videres? Illo respondente, se planè interdicturum, subintulit virgo: Cum ergò iam totiès expertus sis, me sumendo cibo in præsens mortis discrimen adduci, cur non etiam prohibes, ne cibum accipiam? Hîc ille victus, cernensq; certa mortis indicia in virgine, respondit: Fac, sicut Christi spiritus te docebit. video enim illum in te grandia operari. Nemo neq; dicendo, neq; scribendo possit consequi, quantum perpessa sit etiam à familiaribus propter eiusmodi rara Dei dona: quæ cum illi capere nō possent, carpere mâlebant & lacerare, quàm admirari & venerari. Murmurabant, obtrectabant, mordebant: ipsum etiam Thomam confessario eò adigebant inuitum, vt eam reprehenderet. Hinc incredibiles in animo religiosæ virginis angustiæ nascebantur. Non enim illa aut præcepta sui confessarij negligere, aut proximis præbere offendiculum ausa erat. Solum ei solatium supererat in orationis refugio. Flebatq; coram Domino, & rogabat, vt suam voluntatem dignaretur tum alijs, tum inprimis Thomæ confessario indicare. Et sæpè audiebat eam Dominus, & effecit, vt confessarius sententiam mutaret. Vbi autem ad omnium notitiam peruenit, eam nullo cibo corporeo, nullo nisi aquæ frigidæ potu vti, omnes penè in eam commoti sunt, & religiosi & sæculares, iactabanturq; multa in illam temerè, impellente liuido satana. Et tamen illa ex sacrosancta Eucharistia & Diuini spiritûs gratia vires accepit incredibiles, ita vt pater Raimundus palàm testetur, sæpè illam propè ad extrema deductam, cum non nisi mors eius expectaretur, oblata occasione aliqua promouendi Diuini honoris aut salutis animarum, ita repentè sine vllo subsidio corporeo recuperâsse non modò vitam & vires, sed etiam pro eius conditione vires robustas, vt surgeret, ambularet, laboraret sine difficultate, etiam præ cæteris omnibus ipsam comitantibus, nullam sentiens lassitudinē. Non erat id autem naturæ, sed gratiæ, cuius efficacia non solum anima, sed etiam corpus vegetabatur, ita vt prorsus nulla ei iam inesset cibi corporei appetentia: quam quidem ab ea excludebat non solum sumpta Eucharistia, sed etiam coram conspecta, imò etiam sacerdotis adspectus, quem sciuisset illo die Eucharistiam contrectâsse.

Multa patitur dum abstinet omni cibo.

Mirabiliter ei sæpè instaurantur vires corporis.

Mira Eucharistiæ vis.

PORRO sancta virgo, interrogata ab alijs, cur non instar aliorum cibo vesceretur, mirabili humilitate Dei exi- XLVI
miam gratiam quasi vltionem peccatorum suorum interpretari solebat, ita respondens: Deus propter peccata mea raro quodam morbo me percussit, ita vt quamuis libentissimè velim edere, non possim tamen. Quæso, precamini illum pro me, vt det veniam peccatis meis, quæ sunt causa malorum omnium, quæ patior. Eccè vndè suppetebat non vulgaris sese efferendi materia, indè sancta virgo occasionem cepit de se vilius sentiendi. Verumenimuerò vt omnem infirmis scandali ansam, quantum quidem in ipsa esset, tolleret, statuit quotidiè semèl cum alijs ad mensam accedere, & modis omnibus periculum facere, num posset cibum corpori ingerere: sed reuerà ipse sumendi cibi conatus, nedum sumptio ipsa, tantum eius corpori tormentum & molestiam afferebat, vt etiam crudelissimus quisq; non posset non ei ex animo condolere, si coram esset intuitus. Nam quicquid ingerebat corpore, aut per os reijci necesse erat, aut atrocissimè eam discruciabat, & penè totius corporis inflationes efficiebat. Et quamuis nihil eorum, quæ dentibus terebat, præter succum solum in stomachum dilaberetur: nam crassam omnem substantiam expuebat, & caueri vix poterat, quin aliquid succi deglutiret, tum etiam ob refrigerandas fauces & guttur libenter aquam sorbillabat: at tamen quicquid hoc pacto sumpsisset, cogebatur quotidiè violenter ex imo stomacho exhaurire, fœniculi aut alterius herbæ virgula per os ad stomachum vsq; depressa: quæ res ei summos pariebat cruciatus. Atq; hac vinendi ratione vsa est vsq; ad mortem propter eos, qui eius ieiunio offendebantur. Cum autem reuerendus pater Raymundus cerneret quandoq; eiusmodi carnificinam, quam sancta virgo subibat, ne infirmis esset scandalo, miseratus eius vicem, hortabatur ne ita se crudeliter afflictaret, sineret murmurare, quicunq; vellent: illa subridens, læta respondit: Præstátne pater, me hoc momentaneo tempore luere pœnas peccatorum meorum, quam dare pœnas sempiternas? Murmuratores isti valdè mihi vtiles sunt: quia illorum causa ego pendo creatori meo supplicia temporaria, cùm debeam æterna. An verò par est, diuinæ me iustitiæ subducere? Minimè sanè. Magni beneficij loco ego pono, cùm iustitia exercetur in me in hac vita. Ad hæc nihil habebat pater Raimundus, quod responderet: sed lector, nisi planè in truncum mutatus sit, facilè animaduerterit, ad quam sublimem perfectionis gradum hæc virgo Christi peruenerit. Et solebat illa itura ad mensam, dicere sociabus suis: Eamus ad sumenda iusta supplicia de hac miserrima peccatrice. Ita nimirum illa ex omnibus tum dæmonum infestationibus, tum hominum persecutionibus aliquid ad sua lucra & spiritales profectus adijciebat: estq; hæc eius valdè memorabilis sententia, Si quis rectè sciret vti gratia Dei, ex omnibus, quæ ipsi eueniunt, posset aliquid capere emolumenti.

Vide modestiam.

Cibus omnis noxius est ei.

Ne sit alijs scãdalo, dirè se excruciat.

Eius dictũ memorabile.

PORRO quemadmodum omnipotens Deus singulari quadam ratione sustentabat corpus virginis, ita mentem XLVII
eius stupendis reuelationum consolationibus recreabat. Indè verò, putà ex abundantia internorum charismatũ, supernaturalis ille corporis vigor proficiscebatur. Itaq; ab eo tempore, quo bibit de Christi latere, quod suprà diximus, penè continuè mens eius fixa permanebat in diuina contemplatione, & pro maiori temporis parte, sensitiua portio sua actione destituebatur, manusq; & brachia obrigescebant: aures nullos, quantumuis magnos, sonos percipiebãt, & ita de alijs sensibus. Atq; hæc iam non modò in secretis locis, vt prius consueuerat, sed palàm etiam patiebatur, nec poterat vllis ipsa verbis exprimere, quæ intus sentiebat. Contigit interim, vt quadam die singulariter obsecraret Dominum, vt auferret ab ipsa cor proprium & omnem propriam voluntarem. Visebatur autem illi sic oranti in visione, venire Christum, & latus eius sinistrum aperire, ablatoq; corde recedere. Et reuerà non potuit illa aliud sentire, quã se corde destitutam. Cùm id autem diceret suo confessario, ille deridebat eam. Durauit hoc aliquot dies, & eccè è sacello Ecclesiæ Dominicanorum Senensium illa quadam die exire volente, cum multa luce apparuit ei Dominus, ferens in manu cor quoddam rubicundum & illustre: propiusq; accedens, illud in sinistrum virginis latus imposuit, dicẽs: En filia mea chariss ima, habes pro corde tuo cor meum: clausitq; latus eius. sed ne putaretur inane phantasma, illo in loco cicatrix permansit, quam sociæ eius se vidisse sæpe testatæ sunt. Secuta sunt autẽ hanc visionem multa admiranda, præsertim cum sacrosanctam acciperet Eucharistiam. Videbat tũ frequenter in manibus sacerdotis infantem, interdum puerum grandiusculum, quãdoq; fornacem ardentẽ: sæpe etiam inæstimabilis suauitatis odores sentiebat. Quoties autẽ illud summum sacramentum vel vidisset, vel sumpsisset, nouum idemq; ineffabile gaudium in eius animo existebat, ita vt non raro in eius pectore cor exiliret, idq; cum tanto sono, vt sociæ circumstantes clarissime audirent: nec erat sonus ille vsitatus, sed valdè singularis & præter naturæ morem. Solebat aũt sancta virgo dicere Thomę confessario suo: Tantum gaudium obtinet mentem meam, vt valde admirer posse durare animam in corpore: addebatq;: Tantum ardorem sentio in anima mea, vt ignis materialis mihi frigere potius, quam vrere videatur. Ex hoc aũt ardore existit quædam in anima mea renouatio puritatis & humilitatis, ita vt videar mihi redijsse ad ætatem quatuor vel quinq; annorum: tantus quoq; inde in me accenditur amor fraternus, vt non solum libenter, sed etiam hilariter pro quocunq; proximo velim mortem oppetere. Et hæc quidem sancta virgo non nisi confessario suo clàm dicebat: cæteros quantum poterat, celabat.

Mens eius quã defixa in Deum.

Effectos Eucharistiæ mirabiles.

Amor proximorum.

APPA-

XLIIX. APPARVIT etiam illi Dñs Ieſus cum virginea matre ſua & B. Maria Magdalena, & pro eius conſolatione voluit eamipſam beatiſſimam Magdalenam eſſe illi matrem. Fuit hoc ſanctæ virgini gratiſſimum, & cum multa humilitate ſe illi commendabat, atque deinceps ſemper eam matrem dicebat ſuam: & cùm in alijs multis, tum in mirabili & propè continua rerum diuinarum contemplatione valdè illam imitabatur: & quemadmodùm fertur beata Magdalena ſepties die quolibet etiam cum corpore ſublata in aëra, ita etiam hæc ſancta virgo ſæpè vi ſpiritûs etiam corpore ſurſùm rapiebatur, quemadmodùm multi ſuis oculis conſpexêre. Ipſe quoquè Raymundus pater ſcribit ſe vidiſſe illam quandoquè in ecſtaſi, audiuiſſeq; ſubmurmurantem quippiam, propiusq; acceſſiſſe, & has Latinas voces dicentem percepiſſe: Audiui arcana Dei: quas quidem & in raptu & poſtquàm ad ſe redijt, ſæpiſſimè repetebat, nihil aliud addens. Sciſcitanti autem Raimundo, quid iſta ſibi vellent, ait ſe in præſens nec aliud nec aliter pôſſe dicere: imò verò ſi ea, quæ vidiſſet, humanis verbis vellet exprimere, ſe non aliter ferè in conſcientia ſua afflictum iri, quàm ſi Deum blaſphemaret: tantamq; eſſe diſtantiam inter ea, quæ intellectus in Deum abſorptus, illuſtratusq; & corroboratus caperet, & illa, quæ verbis poſſit explicari, vt quaſi pugnantia videantur. Nimiùm prolixi erimus, ſi omnia commemorare velimus mira & ſtupenda, quæ huic ſanctiſſimæ virgini præſtitit Deus, præſertim ad ſacram communionem accedenti: & certè homines animales, ſpiritum non habentes, ea deriderent potiùs quàm admirarentur. Inter alia autem adeò eius mentem ſua gratia confirmauit Deus, vt quicquid illi accideret, illa prorsùs immota permaneret: quod experimento didiciſſe ſe ſcribit Raimundus, & omnes, qui cum illa verſabantur. Præſtitit autem hoc illi Deus anno ſalutis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimo ipſis ferijs S. Alexij: quo die mirè feruebat deſiderio ſacræ communionis. Sæpè autem ea illi negabatur fratrum & ſororum, qui tum illi congregationi præerant, indiſcretione: ſed ea die promiſit ei Chriſtus ſine dubio ipſam communicaturam, cùm tamen ita illa langueret, vt impoſſibile videretur vel paſſum vnum conficere eam poſſe, & eius confeſſarius illo die decreuiſſet à ſacro faciendo abſtinere. Verùm omnipotens Deus & vires dedit virgini, quibus cum omnium admiratione in templum vſq; ſe conferret: & animum confeſſarij inflammauit deimprouisò deſiderio ſacrificandi. Cùm autem ſacram Euchariſtiam ex eius manibus perciperet, facie erat rubicunda & micante, tantaq; cum deuotione eam percepit, vt maximum ſtuporem & deuotionem ipſi confeſſario adferret: ipſa verò adeò fuit in Deum abſorpta, vt toto illo die, etiam poſtquàm ad ſe redijt, nullum potuerit verbum eloqui. Dixit autem poſteà F. Thomæ confeſſario, cùm ex eius manibus ſumpſiſſet ſacroſanctam Euchariſtiam, tale aliquid ſe vidiſſe, quod mẽtem eius adeò ad ſe pertraxerit, vt alia omnia, quæ hîc habeantur, velut abominanda ſtercora ipſi viſa ſint, non ſolùm opes & voluptates corporis, ſed etiam conſolationes ſpirituales: tumque ipſi oranti præſtitit id Deus, quod diximus, putà mentem inter omnia immotam, quod eſt reuerà munus excellens & eximium.

Ecſtaſes mirabiles.

Inter euentus omnes ſemper immota permanet. Anno 1302.

Mira videt ſumendo Euchariſtiam.

XLIX. EODEM anno, die 18. Auguſti poſt ſacram communionem, mirabiliter fuit tracta in Deum, vt ægrè poſſet redire ad cellulam ſuam, vbi diù in ligneo illo ſtrato ſuo iacebat immobilis. Poſteà autem corpus eius ſubleuatum eſt in aëra, manſitq; abſq; vllo fulcimento, adſpicientibus tribus ſociabus eius: deindè redijt ad illud durum ſtratum, loquebaturq; tacitè verba vitæ, dulcia ſuper mel & fauum, quæ ſocias omnes ad lachrymas commouerunt. Pòſt rogauit Dominum pro multis, ſpeciatim pro F. Thoma confeſſario ſuo, qui per id tempus erat in templo, nulla ſenſibili deuotione affectus. Subitò autem, illa orante, mutatus eſt mirabiliter, ſenſitq; deuotionem hactenùs ipſi incompertam. Valdè igitur ipſo admirante, vndè tanta præter ſpem eſſet gratia, caſu venit ad eum vna ex ſociabus ſanctæ virginis, dixitq; ei, multùm pro ipſo orâſſe Catharinam illa hora. Intellexit itaq; indè manâſſe tantum animi feruorem. Rogauerat autem pro illo & quibuſdam alijs ſancta virgo, vt Dominus promitteret ipſi, ſe illis daturum vitam æternam. Promiſitq; id ei Deus, impreſſo in dexteram manum eius cum ingenti dolore inuiſibili vulnere, in argumentum veritatis, vt ipſa non dubitaret, ſe ſtigmata Saluatoris habere in illa manu. Rem autem certam eſſe, teſtabatur dolor, qui eam iugiter illic cruciabat. Et hoc quidem, tempore F. Thomæ primi confeſſarij eius contigit: teſtatur autem pater Raimundus, ſe longo pòſt tempore ſacram ei communionem præbuiſſe Piſis in Eccleſia vel ſacello ſanctę Chriſtinæ, cumq; more ſuo diù manſiſſet in ecſtaſi, ipſum cum alijs expectâſſe, donec ad ſe rediret: ſubitoq; ipſis cernentibus corpuſculum eius, quod iacebat proſtratum, ſe erexiſſe pauliſper in genua, ſicque brachia extendiſſe facie rutilante, diuq; ita permanſiſſe, ſed planè rigidum & oculis clauſis: tandem autem perindè, acſi lethali fuiſſet confectum vulnere, repentè decidiſſe, & paulò pòſt ipſam ſibi fuiſſe reſtitutam. Deindè autem ſecretè indicâſſe eam ipſi fide digniſſimo Patri Raimundo, Dominum Ieſum Chriſtum ſub illo raptu modo admirabili ipſius corpori quinq; vulnera impreſſiſſe. Tantum autem dolorem in illis vulnerum, præſertim cordis, locis ipſam ſenſiſſe, vt ſe non dubitaret breui morituram, niſi dolor ille leniretur. Quibus verbis valdè ſe afflictum ſcribit Raimundus, hortatumq; eſſe omnes ſanctæ virginis domeſticos, vt Dominum pro differenda eius morte precarentur, Dominumque preces illas exaudiſſe, & mirabiliter ipſam corroborâſſe. Erat enim eius vita & ſanctiſſima conuerſatio multis adhuc vtilis, imò & neceſſaria, licet ipſa de ſe tenuiter & viliter ſentiret.

Efficacia precũ eius.

Chriſtus ei imprimit V. vulnera.

L. QVODAM die feſto Conuerſionis ſancti Pauli, quem virgo ſancta ſingulariter amabat, tam ſublimiter raptus eſt ſpiritus eius in Deum, vt tres integros dies & noctes permanſerit immota, nihil vtens ſenſibus corporeis. Tandem reddita ſibi, videbatur quaſi dormitare continuè, nec tamen dormire penitùs: adeò ſpiritus ægrè redibat ab illis cæleſtibus viſionibus ad hanc vitam temporariam. Cùm autem ea ſic haberet, venerunt duo patres Dominicani ad ipſam, ſciſcitabanturque, num vellet cum ipſis ire ad inuiſendum quendam inſignem virum, in eremo degentem. Illa quaſi dormitans, reſpondit ſe velle. Sed ſimulatquè id protulit, tanta ei iniecta religio eſt, tamque acerbus conſcientiæ ſcrupulus, quòd non eſſet ex animo locuta, ſed quaſi iocoſum dixiſſet mendacium, vt præ dolore animi redierit ad ſe, & tres dies atque noctes ſine intermiſſione luxerit tenuiſſimam culpam illam, in quam permiſit Deus illam cadere, ne magnitudo reuelationum extolleret eam. Nam reuerà ſub hac triduana ecſtaſi talia viderat ſpiritu, quæ nullis poſſet verbis explicare.

Mentis exceſſus valdè diuturnus.

Leuiſſimã culpã plangit acerbiſſimè.

LI. ALIO tempore, pridiè S. Dominici, multa ei reuelata fuêre diuinitùs de illo eximiæ ſanctitatis patre, & alijs ſanctis filijs eius: & quod mirum eſt, plerunquè eæ viſiones tam erant illi præſentes, vt ſimul & illis intendere, & alijs eas poſſet referre. Interim venit in templum, vbi ipſa erat, F. Bartholomæus, ſocius confeſſarij eius: cumq; aſſediſſent pariter, cœpit ei narrare ſancta virgo, quæ tunc ei diuinitùs oſtendebantur. Sub ipſa autem narratione caſu tranſeunte eius germano fratre, pauliſper auertit oculos, vt videret quis eſſet: celerrimeq; ſe referens ad cæleſtes viſiones, mox cœpit flere acerbiſſimè, & nihil vltrà locuta eſt. Etſi autem humano iudicio vix vllum ibi poſſit ſentiri peccatum, cùm vix momento vno ſe auertiſſet, tamen ad cautelam piarum mentium, vt ipſa fatebatur, duriſſimè propter hoc reprehenſa fuit, tum à beatiſſima matre Domini, tum ab Apoſtolo Paulo. Et certè alia ſunt Dei, alia hominum iudicia: poſſuntque homines diſſoluti hinc colligere, qualem ipſi ab æquiſſimo iudice ſint obiurgationem in ſupremo mundi die expectaturi, ſi tantilla labecula adeò fuit caſtigata, vt ſancta virgo teſtata ſit, ſe mâlle in tota hominũ frequentia, qui tunc erant, ignominiosè pudefieri in hoc mundo, quàm denuò pati illam verecundiam, quam ſenſiſſet ex Apoſtoli reprehenſione. Fuit autem inter alia multa de beatiſs. Patre Dominico tunc ei reuelatum, quòd omnes actiones ſuas ab infantia vſq; ad obitum ad normam præceptorũ Dei direxerit, nec vnquàm vllum Dei præceptum tranſ-

Viſiones ei mirabiles.

S. Dominici præclara encomia.

transgressus sit, corporisq; & mentis virgineam integritatem & baptismi gratiam perpetuò conseruârit, omnemq; conatum suum eò intenderit, vt animas tum de errorum, tum de vitiorum laqueis liberaret.

PER id tempus ex multa gratiarum affluentia ita cor virginis diuino est amore inflammatum, vt planè decumberet, nec posset surgere è lectulo. Omnis autem hic languor ab amore proficiscebatur. Petebat illa tunc ardentissimè à Domino, qui ei sæpissimè apparebat, vt dignaretur ipsam tollere ex hac vita: sed cùm sentiret nolle id Dominum, rogauit eum, vt donec eam vellet esse in corpore, dignaretur ipsam facere participem dolorum, quos ipse in hac vita tulisset. Id verò præstitit ei Deus, eamq; egregiè afflixit, vt solet charissimos filios suos. Porrò cum incremento afflictionum cordis & corporis, multis modis etiam auctus est amor Christi, cuius tanta demùm vis fuit, vt cor virginis à summo vsq; deorsùm crepuerit, ruptisq; vitalibus venis sola vi diuini amoris, spiritum reddiderit. Huius autem rei complures fuêre testes, qui præsentes interfuêre, & ipsa quoq; testata fuit, animam fuisse à corpore separatam, vidisseq; ipsam essentiam & secreta Dei, quæ nullis possint verbis enarrari, vidisse gloriam sanctorum & pœnas peccatorum, tam apud inferos, quàm in locis purgatorijs, prorsus inexplicabiles: quarum minima tanta sit, vt si eam viderent homines, decies potius mortem essent oppetituri, quàm illam vellent perpeti vel vno die. Durauit autem hæc animæ à corpore separatio ad horas quatuor, tandemq; voluit Dominus, vt rediret ad corpus, & indicaret hominibus, quæ vidisset, pro illorumq; salute laboraret: sicq; reddita est vitæ non absq; summo dolore, quod ab illa luce & immensa gloria ad has tenebras & vitam miseram redire oporteret: cui vbi se sensit restitutam, tribus diebus & noctibus fleuit continenter. Et ne putet lector res vanas hîc referri, nouit eo tempore, quo sancta virgo expirauit, quatuor ei ad fuisse fratres Dominicanos: defunctam autem pene omnes vicinas vidisse, & vtriusq; sexûs notos permultos. Ex fratribus autem quatuor vnus Ioannes dicebatur, qui cum vidisset eam spiritum reddidisse, incredibili dolore percitus in tantos prorupit eiulatus, vt rupta arteria multum sanguinem vomeret, idq; crebrò, vt eius vita desperaretur. Tum verò F. Thomas, sanctæ virginis confessarius, cum ingenti fide dixit illi fratri Ioanni: Scio hanc virginem magni esse meriti apud Dominum. Admoue igitur sacras manus eius huic horrendo vulneri tuo, & haud dubiè curaberis. Fecit ille coram omnibus, qui illic aderant, & repentè perfectè sanatus est.

Moritur & anima videt diuinam essentiam &c.

Restituitur vitæ.

Insigne miraculum.

LII.

IACOBVS, huius sanctæ virginis pater, posteaquàm vidit eam toto pectore incumbere in cultum Dei, semper eam & reuerenter & amanter tractauit, nec permisit quenquam è familia ei impedimento esse in ijs, quæ vellet facere. Itaque inter illum & filiam in dies augescebat charitas: illa assiduè pro patris salute precabatur, isque filiæ rectè factis & virtutibus gratulabatur. Appropinquabat autem tempus, quo decreuerat Deus illum euocare ex hac vita. Cœpit igitur ex morbo decumbere, moxq; filia pro salute patris Christum deprecari: sed vt audiuit adesse eius vitæ præfixum terminum, valdè rogauit Dominum, vt sine pœnis Purgatorijs illum ad se reciperet. Sed hac in re diuina iustitia diu difficilem se præbuit, quòd nõ esset Iacobuis sine maculis, quas excoqui ad purum oporteret. At tandem vicit sancta virgo, sed ita vicit, vt pœnas parentis ipsa in se reciperet. Obijt ergo vir pius, & vt certò constaret eum rectà migrâsse in cœlum, eodem puncto temporis, quo ille abijt è corpore, virginem sanctam iliaci dolores inuaserunt, ijsq; laborauit sine intermissione vsq; ad supremum vitæ suæ diem. Verum illa non hos duntaxat, sed etiam quoscunq; alios cruciatus & molestias non modò patienter, sed etiam hilariter ferebat, sciens se ijs perferendis ad perfectiorem Dei visionem præparari.

Pater eius feliciter obit.

Mira patientia.

LIII.

ANNO Christi 1370. Senis erat ciuis quidam, Andreas Naddini, diues opum, sed omnis virtutis inops, cunctis prope flagitijs coopertus, tesseratũ ludo totus deditus, in Deum & sanctos eius perpetim blasphemus & detestabilis. Is anno ætatis suæ quadragesimo graui correptus morbo, tendebat ad extrema. Venerunt autem ad eum multi homines pij & vtriusq; sexûs cœnobitæ, atq; ante omnes eius parochus: hortabanturq; eum, vt sua peccata confiteretur. Sed ille miser, qui nec sacras ædes inuisere, nec sacris initiatos vnquàm honorare consuêsset, admonitiones omnes respuit, seipsum plane desperans. Audiuit hoc F. Thomas sanctæ virginis confessarius, effecitq; vt ea Dominum pro homine pereunte deprecaretur, & quidem feruentissime atq; instantissime. Sed Dominus illi respondit: illius blasphemi hominis flagitia ad cœlos vsq; pertingunt: qui præter alia scelera, etiam tabulam, in qua erat picta imago mea & matris meæ atq; aliorum sanctorum, iactauit in ignem, dignus proinde, qui æternis gehennæ flammis exuratur. Verùm sancta virgo, salutis animarum sitientissima, dolens vicem perditi hominis, non cessauit à lachrymis & precibus, donec flexus Dominus Iesus, decumbenti Andreæ appareret, hortareturq; eum, vt sua peccata confiteretur, liberaliter ei, si id faceret, veniam pollicens. Et ecce ille saxo durior, repente mollescit, magna voce postulat acciri confessarium, dicit Christum Iesum se videre, qui ipsum de facienda confessione admoneat. Lætantur omnes, curritur ad sacerdotem: ille venit, Andreas cum magno cordis dolore integre confitetur peccata sua: condit testamentum, & fæliciter migrat à vita. Ex talibus fructibus licet citra vllam ambiguitatem bonam arborem cognoscere, licet perspicue intelligere, in summa apud Deum gratia hanc sanctam virginem fuisse.

Anno 1370.

Nota.

Impetrat homini desperato veniam à Domino.

LIV.

ALIO tempore apud eandem vrbem duo insignitè flagitiosi latrones capti, & atrocissimis supplicijs addicti sunt propter facinorum immanitatem. Iam ducebantur ad mortem, & curribus impositi, ignitis fuscinulis discerpebantur. Nemo illos vlla ratione permouere potuit, vt facerent suorum peccatorum confessionem, imò verò blasphemas voces in Deum & sanctos eius palàm iactabant. Eo autem tempore erat sancta virgo apud Alexiam sociam & discipulam suam, cuius ædes perteribant miserrimi illi. Vbi autẽ id sensit Alexia, celeriter indicat sanctæ virgini: illa se totam confert ad deprecandam clementiam Saluatoris pro salute desperatorum, cum vidisset per fenestram ingentem dæmonum turbam, illos misere exagitantium. Impetrat à Domino, vt possit spiritu illis se adiungere, & cum eis ad portam vsq; proficisci. Vt autem eam viderunt dæmones apud illos, palàm clamitabant: Si non cessaueris, te dæmoniacam efficiemus. Illa contemnens minas procaces, perstitit in precibus. Vbi ad portam vrbis ventum est, ecce clementissimus Saluator apparet illis obstinatis, totus vulneribus confectus & sanguine madidus, inuitat ad pœnitentiam, promittit veniam. Illi mox mutati, cum multa instantia petunt sacerdotem, peccata sua valde dolenter confitentur: facta confessione, blasphemiæ mutantur in laudes Dei, dignos se etiam maioribus tormentis fatentur, stupent omnes repentinam conuersionem, carnifices quoq; mitescunt, nec audent noua imprimere stigmata, dum vident tantam animorum deuotionem. Deniq; illi ad mortem haud secus atq; ad epulas festinant, spe bona freti, se per supplicia momentanea citius venturos ad gaudia sempiterna. Habes lector, quod mireris multo etiam ampliùs, quàm si horum extincta corpora ad vitam essent reuocata.

Duo latrones blasphemi & obstinati resipiscunt.

LV.

IN eadem vrbe fuit Franciscus quidam de Ptolomæis, cuius primogenitus filius Iacobus valde scelerate viuebat, & iam duos suis manibus trucidârat, timebantq; eum omnes propter eius crudelitatem & immanitatẽ. Erat verò illi soror Ginoccia, corpore quidem virgo, sed mundo huic prorsus dedita, & in corporis cultu vltra modum curiosa & vana. Horum mater diuino timore compuncta, timens illorum damnationem, adijt sanctam virginẽ Catharinam, orans, vt cum duabus filiabus suis, præsertim verò cum Ginoccia, loqueretur de ijs, quæ ad salutem animæ faciunt. Illa libentissime annuit, tantumq; precibus apud Deum & admonitionibus apud Ginocciam effecit, vt habitum acceperit sororum de Pœnitentia S. Dominici, & omne rẽliquum vitæ tempus in precationibus & meditationibus sanctis occuparit, tamque duram & asperam duxerit vitam, vt pater Raimundus, quod esset nimia, eam reprehende-

Ginocciæ conuersio.

LVI.

hendere debuerit. Secuta autem eam est Franciſca ſoror eius in omnibus, & erat gratiſſimum ſpectaculum, illas duas ſorores, paulo ante mundi vanitatibus deditiſſimas, iam videre mira conſtantia non mundum duntaxat, ſed etiam ſua corpora habere deſpectui, & ſummo bono ardenter inhiare. At poſtquam iſthuc reſciuit Iacobus earum frater, furibundus venit ad vrbem, modis omnibus Ginocciam à ſancto propoſito reuocaturus. Aderat autem illi frater eius, adhuc puer: qui vt audiuit eum multa in itinere minitantem, dixit ei: Reuera frater, ſi Senas veneris, tu quoque conuerteris, & confiteberis peccata tua. Ille vero horrendum in modum iactabat maledicta, ſeque multas potius cædes perpetraturum dictitabat, quam vlli vnquam confeſſurum. Interim veniunt ad vrbem, atroces intentat minas, ni ſoror abiiciat religioſum habitum. Altera luce à matre eius accerſitur F. Thomas, ſanctæ virginis confeſſarius, isque ſecum adducit F. Bartholomæum. Thomas cum Iacobo loquitur, ſed nihil efficit. Vidit autem hæc omnia in Spiritu ſancta virgo Catharina, & pro Iacobi ſalute Dominum rogabat. Loquitur autem Iacobo etiam Bartholomæus, & hominis adamantinum pectus expugnat, adeo vt totum ſui pectoris virus per confeſſionem euomuerit. Stupet eius mater ad tam inſperatam filij mutationem, ſorores gratulantur, tota familia laudat Deum. F. Thomas & Bartholomæus eunt, vt hæc nuncient ſanctæ virgini, ſed illa iam referebat omnia ſociæ ſuæ. Videt hinc lector, quam apud Deum efficax fuerit ſanctæ virginis deprecatio. Porro Ginoccia in Dei ſeruitio ſque ad obitum perſeuerauit, & diuturnum morbum ferens hilariter, cum ineffabili gaudio migrauit ad Dominum. Franciſca quoque ſoror eius breui eam ſecuta, inter dolores corporis ſemper ridens, cum iucundo riſu exiit è corpore.

Item Franciſcæ.

Item Iacobi, hominis flagitioſi.

LVII. ALIVS quidam Senis fuit, Nannes vocabulo, mundo addictiſſimus. Is priuatas cum multis exercebat ſimultates, multasque illis inſidias ſtruebat, ita vt ſibi diligenter ab eo cauerent, darentque operam, vt per ſequeſtros pacem cum eo componerent. At ille homo fraudulentus, cum ſolus paci obſiſteret, tamen ſe nihil magis atque pacem velle ſimulabat, vt poſſet ſuæ illi vlciſcendi libidini indulgere. Tandem vero à quodam ſancto viro inſtituti Auguſtiniani perſuaſus, iuit vt loqueretur Catharinæ virgini, cuius alioqui colloquium ſemper magnopere deuitarat. Vbi autem ad eius ædes venit, in patrem Raimundum incidit, à quo ægre potuit ad breue ſpatium retineri. Interim ſancta virgo domum redit, Nannes dolet, Raimundus lætatur, virgo ſancta eum comiter ſalutat, ſimulque aſſidens, de cauſa ſui aduentus percunctatur. Ille omnia, quæ Raimundo dixerat, repetit: negat ſe vllius monitis obtemperaturum. Virgo ſacra oſtendit ei ſummum animæ periculum: pungit, vngit: ſed ille nec aſperis, nec blandis mouetur. Id illa ſentiens, intra ſeipſam tacita Chriſtum orat pro ferreo homine, & orando patitur mentis exceſſum. Aduertit hoc Raimundus, & cum illo miſcet colloquia, ſperans diuinitus adfuturam opem. Et ecce Nannes primo ait, ſe nolle ita ruſtice & inciuiliter omnia ipſis negare, permittit eis vnius litis compoſitionem, ſurgensque vult recedere: mox exclamat: O Domine Deus, quæ me vis trahit & detinet? Nec recedere poſſum, nec quicquam negare. O quis me premit, quis me retinet? Hæc dicens, prorumpit in lachrymas, ſe victum fatetur, flexis genibus offert ſe ſanctæ virgini paratum ad omnia, non obſcure aduertens iam, ſe diaboli vinculis ferreis fuiſſe impeditum hactenus. Virgo autem ſancta ad ſe rediens, gratias agit Deo, dicitque ei: Locuta ſum tibi frater, & contempſiſti me: locuta ſum Domino, & ille non deſpexit preces meas. Age igitur pœnitentiam, ne repentina aliqua afflictio te premat. Ille vero peccata ſua omnia confitetur patri Raimundo cum multa cordis contritione. Non diu poſt à Præſide capitur, & in anguſtam cuſtodiam coniicitur, famaque ſpargebatur, capite plexum iri. Sed virgine ſancta pro illo rogante Chriſtum, breui liberatus eſt, ſed non ſine magna ſuarum facultatum iactura. Vnde ſancta virgo lætabatur, dicens euidens ſignum eſſe, Deum pœnas æternas ei condonaſſe, quem temporariis malis caſtigaret.

Nannes malignus homo redit ad bonam frugem.

LVIII. Hoc loco teſtatur Pater Raimundus, ſi ſcribere voluiſſet hominum malorum conuerſiones omnes, bonorum profectus, infirmorum confirmationes, afflictorum conſolationes, ſpiritalium periculorum præmonitiones, quas Dominus per ſanctiſſimam virginem mirabiliter operatus eſt, permultos eosq; grandes ipſi libros fuiſſe conficiēdos. Quis enim, inquit, narrare ſufficiat, quot ſceleratos homines ab ipſis inferorum faucibus extraxerit, quot obſtinatos ad ſui cognitionem adduxerit, quot mundo huic deditos ad eius contemptum induxerit, quot variis diuexatos tentationibus è ſatanæ laqueis eduxerit, quot cælitus vocatos per virtutum iter deduxerit? Si cuncta corporis mei membra verterentur in linguas, non ſufficerent ad explicandum fructum animarum, quem attulit virgo Chriſti. Vidi ego nonnunquam vel mille & eo amplius vtriuſque ſexus homines ad eam videndam & audiendam confluere, ſoloque eius adſpectu ita ob ſua malefacta animo compungi, vt lugentes properarent ad confeſſarios, quorum vnus ego erā, & cum ingenti contritione ſua peccata confiterentur. & id crebro ita contigit. Quam ob cauſam Gregorius, eius nominis XI. Romanus Pontifex, mihi & duobus ſociis meis eam dedit abſoluendi omnes ad eam venientes & confiteri volentes facultatem, quam habent Epiſcopi. Et certe multi venerunt ad nos, immanibus implicati facinoribus, qui vel nunquam fuerant confeſſi, vel nunquam pœnitentiæ ſacramentum rite ſuſceperant. Itaque non raro vſque ad veſpertinas preces ieiuni permanſimus, nec tamen audire potuimus omnes confiteri volentes: ſed virgo ſancta ſine intermiſſione orabat, & ita victrix, capta præda, exultabat mirum in modum in Domino. Ita Raimundus Pater, etſi non plane iiſdem verbis, tamen eadem ſententia. Puto autem hinc luce meridiana clarius perſpici, quo ſpiritu hæc virgo ſanctiſſima plena fuerit, quæ tot animas ad Chriſtum adduxit: ſed ad alia pergamus, quanquam Raimundus palam teſtatur, plurimas ſanctæ virginis res geſtas ſe in ſcripta non retuliſſe.

Fructus & lucra animarum.

Multitudo ſua peccata confitentium.

LIX. LAPA eius genitrix, ſimplex quidem mulier fuit, ſed quæ parum rebus inuiſibilibus afficeretur: vnde fiebat, vt nimium abhorreret ab emigratione è corpore. Nam poſt obitum mariti cœpit aduerſa laborare valetudine, & virgini Catharinæ, pro eius incolumitate oranti, Dominus reſpondit, expedire ei, vt è vita decedat. Retulit hoc ad matrem Catharina: ſed illa amore vitæ præſentis horrens & refugiens mori, rogabat filiam, vt à Chriſto viuendi ſpatia longiora impetraret. Dolet ſancta virgo, ſed tamen rogabat Chriſtum, ne ſinat mori matrem, niſi ipſius voluntati magis conformem. Audit Chriſtus precantem virginem, & licet increſcere ſinat morbum, non tamen patitur illo extingui Lapam. Sed ecce dum inuictum Deum propemodum vincit ſancta virgo precum ſuarum inſtantia, matrem flectere non poteſt. Itaque Chriſtus iuſſit eam dicere matri, iam quidem nolle ipſam mori, ſed futurum quandoque, vt mortem ſummopere exoptet, nec tamen poſſit voto potiri ſuo. Et ita ſane euenit. Nam vſque ad vltimam ſenectutem tot aduerſa ei acciderunt ex iis rebus quas amabat, vt dicere poſt ſoleret: Itane tranſuerſim poſuit Deus animam meam in corpore, vt inde exire non poſſit? & tandem etiam ſine confeſſione mortua eſt, eamque morientem tres fœminæ viderunt. Sed virgo ſanctiſſima cum lachrymis oculos ad cælum leuans, dixit Domino, ſe ab eo loco nunquam diſceſſuram, donec ei matrem reſtitueret viuam. Hæc eius verba eædem fœminæ audierunt, nec auſæ fuere corpus exanime mandare ſepulturæ, donec viderent quem exitum eſſent habituræ preces ſanctæ virginis. Orabat igitur feruentiſſime cum multis lachrymis, & ſubito reuiniſcit Lapa, & manſit in hac vita vſque ad annum ætatis ſuæ octogeſimumnonum, ſed ob multos aduerſos caſus vehementer afflicta, ſicut ei filia prædixerat.

Precibus matrem ad vitam reuocat. Anno 1374.

LX. ANNO ſalutis 1374. plus minus, peſtis inguinaria vaſtauit Senas. Eo tempore degebat illic pater Raimundus, & ſedulum exhibebat miniſterium, non ſine præſenti vitæ diſcrimine, ea peſte laborantibus, ne ſine confeſſione decederent.

derent. Solebat autem crebro diuertere pro vtriusque hominis aliqua captanda requie ad domum sanctæ Mariæ de Misericordia, cui tum præerat vir vitæ venerabilis & integerrimæ, Matthæus nomine. Accidit autem, vt illum quoq; ea sæua pestis corriperet, & iam medicus insignis eius vitam prope desperaret. Perlatum est hoc ad sanctam virginem, quam ille Matthæus ob eius sanctitatem impense amabat, & festina ad illum accessit, & priusquam ad eum propinquaret, eminus clamauit: Surge domine Matthæe, surge: non est iam tempus in lecto molliter cubandi. Vix illa verba compleuerat, & momento temporis pestis & apostema dolorq; omnis ita euanuêre, vt iis nunquam Matthæus laborasse videretur, ridensque è lecto se subrigeret, & paulo post cum Patre Raimundo non ægrotorum, sed fortium hominum solidos cibos ederet. Eius præclari miraculi permulti testes fuêre.

Vide rem miram.

LXI. In vicinia eius domus S. Mariæ de Misericordia, quædam Deo deuota fœmina morabatur. Ea, cognitis sanctæ virginis virtutibus, in eius se familiaritatem insinuauit, eamq; venerationi habuit. Accidit autem, vt quodam die esset in solario domus suæ, & ruente solario, ipsa pariter caderet, non carnibus duntaxat, sed etiam ossibus grauiter cõquassatis, ita vt propediem omnibus moritura videretur. Audiuit id sacra virgo, & eam accedens, ad patientiam hortabatur. Cum autem videret eius dolores prope intolerabiles, virgineis manibus cœpit attrectare leniter loca male affecta, & mox dolor omnis abscessit ab eo loco, quem primo tetigit. Rogante autem ægra fœmina, vt pergeret etiam reliqua loca contrectare, fecit libenter, & ecce repente sanitas integra redit: sed illa, ne sanctæ virginis modestiam & humilitatem offenderet, quam sciret humanas laudes abominari, siluit donec ea recederet. Tum vero omnibus palam dixit: Catharina Lapæ filia me suo contactu sanauit. Grates & laudes à cunctis aguntur Deo, qui sanctæ virgini eam gratiam contulisset.

Contactu suo sanat pene mortuam.

LXII. Svb ea peste, cuius paulo supra meminimus, Senis quidam fuit anachoreta, re & nomine Sanctus. Percussus est autem etiam ille peste, & sancta virgo eum è sua cellula, in qua extra vrbem degebat, curauit transferendum ad domum Misericordiæ, superius memoratam: eumq; cum sociabus inuisens, de rebus necessariis illi prouidit, propiusq; accedens, clam ei dixit in aurem: Noli timere: quantumcunque se vis morbi intenderit, non morieris hac vice. Aliis autem nihil huius indicare voluit, sed rogantibus, vt pro eo Dominum precaretur, quia valde eum amabant propter vitæ sanctitatem, ita se exhibuit, vt etiam ipsa de vita eius dubitare videretur. Crescebat quasi continue morbus, & iam nihil nisi mors expectabatur. Rursus autem accedit ad aures eius sancta virgo, dicitq; submissa voce: Ne timeas: non morieris. Luctabatur ille cum morte, & tamen plus credebat verbis sanctæ virginis, quam illius mortiferis aculeis. Interim parantur funeri necessaria, sed ille iam præteriit terminum, intra quem vt plurimum occumbere solebant eo morbo pressi. Sic aliquot dies transiêre, & moriturus expectabatur. Tandem in eius aurem ita dixit sancta virgo: Ego tibi præcipio in nomine Domini nostri Iesu Christi, ne migres à vita. Euestigiò autem sanctus in lecto se subrigit, cibumque petit: breuique temporis spatio adeo curatus est, vt postea multis annis superuixerit. Is postea narrauit aliis, quæ ei sancta virgo clam dixisset, affirmauitque palam, nulla se virtute naturali, sed sola diuina potentia liberatum. Vixit is apud Senas annos plùs minùs triginta & sex solitarie instar Anachoretarum, & multum eum venerabantur, quicunque nouerant eius virtutes.

Sanctus eremita.

Egregium miraculũ.

LXIII. Pater Raimundus per id tempus, quo illa pestis grassabatur Senis, fidissimam nauauit operam cunctis, quibus adesse poterat, nec vllos sibi vitandos putabat, licet morbus ille & aërem & corpora aliorum sua contagione inficiat. Animabat vero etiam illum sancta virgo: sed quia solus prope erat in tam magna vrbe, vix vllum aut cibi, aut somni capiendi dabatur ei spatium: tot ad eum peste laborantium nuncij confluebant. Sed dum solus fere, vt dixi, in tam sancto opere esset occupatus, ipse quoque sensit se apostemate pestifero affectum: accedebat etiam febris & dolor capitis, vt solet in eo morbo. Tum vero, vt potuit, cum socio iuit ad ædes sanctæ virginis: quam cum non inuenisset, in quodam se reposuit lectulo, donec illa veniret. Venit illa, admouet manus suas Raimundi capiti, flexisque genibus orat Dominum, & inter orandum videt Raimundus, vt sæpe alias, eam mentis excessum pati. Cum ergo sic ad dimidiam fere horam permansisset, sentit Raimundus ex corporis sui extremis partibus tanquam violenter quippiã extrahi, sensimque se melius habere, adeo vt ante, quam sacra virgo sibi esset restituta, plane curatum se experiretur, interim tamen debilitate quadam remanente. Iussit autem sacra virgo ei cibum parari, eoque sumpto, voluit vt paulisper quiesceret. Quieuit ille, surrexit paulo post ita incolumis, acsi nihil mali passus esset, rediitque ad pristinos labores. F. Bartholomæus Dominici, socius Raimundi Patris, eadem peste & acrius & diutius oppressus, sanctæ virginis precibus itidem restitutus est. Multos etiam alios diuersis vexatos morbis, in diuersis locis sancta virgo suis orationibus sanauit: sed id genus multa se breuitatis studio omisisse dicit Raimundus.

Raimundus peste laborat.

Virgo sancta precibus pellit pestem.

LXIV. Postqvam autem illa pestis extincta fuit, præter alios multos, quædam Deo dicatæ virgines apud Pisas mirum in modum cupiebant sanctæ virginis & conspectu & alloquio frui. Nam eius doctrina, sicuti reuera erat, ita etiam dicebatur admirabilis. Et quia non licebat illis proficisci ad eam, per literas & nuncios inuitabant eam, vt veniret Pisas. Virgo sancta, licet semper vitasset discursus, tamen tam crebris pulsata precibus, ad Christum confugit, ab eo petens sibi indicari, quid hac in re faciendum esset, maxime cum ex domesticis eius alij hortarentur, vt iter susciperet, alij ab eo suscipiendo plane deterrerent. Post multos autem dies more solito apparuit ei Christus: iussit, vt sine mora iret Pisas. Indicauit illa hoc Raimundo confessario, & cum eius bona venia iuit Pisas. Secutus est autem eam Pater Raimundus cum aliquot fratribus Dominicanis, vt eorum, quos illa ad Dominum conuerteret, confessiones reciperet. Multi enim eius sermonibus ignitis corde compungebantur: quos illa statim iubebat ire ad faciendam cõfessionem, ne diabolus à bono proposito illos reuocaret. Vbi autem Pisas ventum est, hospitio vsa est sancta virgo apud Gerardum quendam, eius vrbis ciuem. Is vero postea adduxit ad eam iuuenem quendam, annorum plus minus viginti, quem quotidianæ febres, per menses octodecim misere vexatum, ex robustissimo plane imbecillum reddiderant: orauitque, vt sancta virgo pro illo Dominum deprecaretur. Illa ex animo miserans iuuenem, sciscitabatur, quando postremo esset confessus peccata sua. Illo respondente, se multis annis non esse confessum, sacra virgo dixit: Ea igitur causa est huius diuini flagelli, quod tanto temporis interuallo nolueris sancta confessione expurgare animam tuam: sed vade celeriter ad confessarium, & euome hanc putredinem peccatorum tuorum, quæ & animam & corpus infecit. Confessus est iuuenis F. Thomæ, & vbi ad sanctam virginem rediit, illa manum humeris eius imponens, ait: Vade fili in pace Christi. nolo enim, vt has febres deinceps patiaris. Dixit illa, & vim verborum eius declarauit repêntina salus iuuenis. Huius rei, præter alios, ipse pater Raimundus testis oculatus fuit.

It Pisas rogata a multis.

Pellit febres inueteratas.

Senis Gemella, soror de pœnitentia sancti Dominici, anginam, quam vulgo squinantiam vocant, periculosissime patiebatur. Iuit ergo ad sanctam virginem, dixit se non posse non mori, nisi ipsa precibus suis opituletur. Illa vt vidit morbi atrocitatem, & quod præ gutturis suffocatione vix spiritum traheret, cum multa fiducia apposuit manum suam gutturi, signumque crucis illi imprimens, confestim morbum profligauit. Ita quæ mœrens & tremens aduenerat, iucunda domum abiit.

LXV. Ea tempestate, qua Gregorius vndecimus Romanus Pontifex Auinione Romam se recepit, sancta virgo cum suis sodalibus illum antecessit, Genuamque venit, illic hæsura, donec Pontifex eo veniret. Aderat tunc illi pater Raimundus, & duo piissimi adolescentes, patria Senenses, ambo amanuenses eius, quorum alter Nerius Landoccij, alter Ste-

Gregorius XI. Pontifex, relicta Gallia, it Romam.

ter Stephanus Corradi de Maconibus dicebatur. Ex iis Nerius postea solitariam & prope anachoreticam duxit vitam: Stephanus, iubente sub mortem sancta virgine, cum nihil minus cogitaret, vt ipse de se scribit, quam de monastico suscipiendo habitu, Carthusianus factus est celebris & valde religiosus. Cum autem esset sancta virgo Genuæ, Nerius horribili correptus est ægritudine, & præ nimio dolore viscerum, miserabiles edebat voces & eiulatus, reptabatque manibus & pedibus de lectulo in lectulum, tanquam aliquod leuamentum perpetuis illis cruciatibus reperturus. Indicantur hæc sanctæ virgini: illa iubet acciri medicos. Veniunt duo medici, fiunt omnia, quæ illi præscribūt: sed miser ille non modo nihilo melius, sed peius etiam habere cœpit, ita vt medici eius vitæ spem omnem abiicerent. Quod cum Stephanus audiuisset, ad virginem sanctam se confert, eius pedibus lachrymabundus aduoluitur: orat, ne linat socium suum in peregrino solo miserabiliter ex hac vita migrare. At illa, Cur sic, inquit, doles fili, si Deo visum est fratrem tuum ad suum regnum euocare? Stephanus perseuerat in precibus suis, dicit se nihil ambigere, quin, si velit, possit Nerio salutem obtinere. Tum illa, non ferens hominis summam afflictionem, Vbi eras, inquit, me ad sacram communionem abire conspexeris, reduc mihi isthuc in memoriam, & ego offeram Deo preces: tu vero rogabis Dominum, vt illas admittat. Abit Stephanus bene contentus, & altera luce virgini ad Missam eunti inculcat preces suas. Percepit ea sacram Eucharistiam, & more solito extra se rapta est: vbi autem ad se rediit, Stephanum illic expectantem subridens ita alloquitur: Dominus nobis restituit Nerium. Stephanus celeriter abit ad Nerium, eumque in Domino consolatur. Deinde paulatim remittitur morbi acerbitas, & Nerius totus reualescit. Ecce autem Stephanus, qui ei ministrauerat ægrotanti, ex multis corporis & animi molestiis, quas eius causa pertulerat, febres acres cum vomitu & intolerabili capitis dolore patitur: & quia omnibus præcipue charus erat, omnes sanctæ virginis socij ei decumbenti assistunt. Sed virgo sacra non ferens eius afflictionem, ad decumbentem accedens, Præcipio, inquit, tibi in virtute sanctæ obedientiæ, vt has febres deinceps minime patiaris. Abscessit febris, & Stephanus totus surrexit incolumis. Hoc ita fere recitat Pater Raimundus, & ipse quoque Stephanus in Epistola ad F. Thomam Dominicanum, quam scripsit, cum esset Prior Carthusiæ Ticinensis. Permulta alia fecit Christus miracula per sanctam virginem in depellendis morbis, sed quæ etiam Raimundus fatetur se non annotasse. Nam & sororem quandam de Pœnitentia sancti Dominici, ex pedibus & febre laborantem, celerrime sanauit, & ab infantulo quodam horrendos corporis tumores depulit.

Nerius eius precibus curatur.

Item Stephanus eius socius.

LXVI. Apvd Senas Michaël Monaldi vir grandæuus, vxore cōsentiente, Dei seruitio se mancipare statuit: duasque filias suas tradidit monasterio virginum, & ipse cum coniuge foris habitans, propter Christum curam gerebat rerum temporalium eius monasterij. Nam seipsum quoque & sua illi monasterio donarat. Postea vero altera filia, Laurentia nomine, annorum circiter octo, à dæmone arrepta est, adeoque molesta fuit illi monasterio, vt pater eius coactus sit eam è cœnobio educere. Multis autem modis dabant operam parentes eius, vt innocens puella à nequissimo spiritu posset liberari, sed nihil proficiebant, Christo eam curationis gratiam seruante Catharinæ virgini: ad quam cum esset tandem à parentibus adducta, illa tectum ascendit, clamque fugit, ita vt nulla posset ratione inueniri. Sed parentes puellæ tanta eius humilitate magis ad bene sperandum permoti, F. Thomam confessarium eius rogarunt, vt præcepto compelleret ipsam ad iuuandam filiam dæmoniacam. At ille sciens se nullam habere potestatem in gratiam miracula faciendi, pia quadam fraude circunuenit sanctam virginem. Accessit enim ad ædes eius, secum ducens puellam miseram, dixitque sociæ eius, vt illi reuertenti (nam tunc domo aberat) verbis suis præciperet, vt puellam ea nocte apud se retineret. Paulo post redit sancta virgo, videt puellam in cubiculo suo, sentit mox plenam esse dæmone, suspicatur eam esse quam fugiebat, discit ex socia quid iussisset F. Thomas. Tum vero sentiens se effugere non posse, ad solitum precum refugium se confert, puellamque flexis genibus secum orare compellit. Ita tota nocte peruigil cum dæmone pugnans, ante lucem coëgit, licet inuitum, illum abscedere, nihil læsa puella. Indicatur hoc F. Thomæ, & ille cum parentibus puellæ venit ad virginem: qui vt viderunt filiam suam prorsus incolumem, cum lachrymis Deo & sanctæ virgini gratias egerunt. Cum autem vellent eam secum abducere, non est passa Catharina, sed eam apud se retinuit illis gratulantibus. Optimis interim & verbis & exemplis puellam instruens, quodam die exiit cum Alexia, cuius erat illa domus, ad ædes suas, puella Laurentia cum famula in Alexiæ domo relicta. Iam vero nocte ingruente dicit sancta virgo Alexiæ: Eamus celeriter ad ædes tuas. Illa respondente, non decere fœminas tali hora per vrbem ingredi, virgo sancta ait: Lupus tartareus rursus inuasit ouiculam nostram. Eunt igitur, & inueniunt puellam prorsus in vultu mutatam & prope furibundam. Duxit autem eam virgo sancta ad locum orationis, ibique non magno temporis spatio ita flagellauit dæmonem, vt ex puella exiens, deinceps nunquam in eam reuerti ausus fuerit. Reducta est autem puella ad monasterium, & multis annis in Christi seruitio illæsa perseuerauit.

Obserua quam vitet omnem ostentationem sancta virgo.

Expellit dæmonem.

Rursus illum profligat.

LXVII Fvit quandoque sancta virgo in castro quodam cum nobili domina Biancina vidua. Inuasit autem dæmon eius castri fœminam quandam, & horrendum in modum diuexauit. Volebat vero Biancina pro illa rogare sanctam virginem, sed ausa non erat, sciens eius modestiæ & humilitati tales preces esse molestissimas. Curauit autem, vt dæmoniaca in virginis conspectum veniret. Etsi autem illa hoc ægre tulit, tam cum eo tempore esset occupata quadam pace conficienda, dæmoni præcepit, vt ex eo loco se non moueret, donec ipsa reuerteretur. Postquam autem illa abiit, dæmon per os miseræ clamabat: Cur hic me detinetis? Sinite vt abeam, nam atrociter nimis excrucior. Hos autem clamores illo subinde altius iterante, & sanctam virginem criminante, illa venit: mox autem vt cubiculum est ingressa, dæmon fortiter clamauit: Quare me detinetis? Cui virgo, Surge, inquit, miser, & quamprimum ex hac Dei creatura discede. His dictis, dæmon toto mulieris illius corpore relicto, in solo gutture horrendos excitauit tumores. Sed virgo sancta crucis signum illi imprimens, illum prorsus eiecit: fœminam vero, quod ex præterita vexatione esset debilis, aliquandiu suo pectori admouit & vlnis: deinde iussit cibum aliquem ei porrigi: quo sumpto, paulo post suis pedibus sana recessit, quæ eo ab aliis pertracta fuerat.

Cruciatur dæmon in obsessa

Signo crucis eiicit eum sancta virgo.

LXVIII. Vt vero etiam aliquid de propheticis reuelationibus dicamus, nouerit lector prophetiæ spiritu ita perfecte & continue sacram hanc virginem præditam fuisse, vt nihil eam Dominus celare videretur de iis, quæ vel ad ipsam, vel ad domesticos eius, vel ad eam pro animæ salute refugientes attinerent: nec poterant, qui cum ea versabantur familiariter, quicquam vel boni vel mali, quod alicuius esset momenti, ipsa absente agere, quin illa diuinitus id sciret: immo etiam secretas cordium cogitationes sæpe ita luculenter indicabat eis, ac si ipsa eas in suo corde versaret. Fatetur ingenue de seipso suspiciendus ille Pater Raimundus, cum sancta virgo sæpius in eo reprehenderet quædam, quæ ille tacitus secum cogitabat, ipseque se excusare vellet, illam dixisse: Cur mihi negas pater, quod ego euidentius cerno, quam tuipse, qui id cogitas?

Mirabilis cognitio prophetica.

LXIX. Fvit vero Senis miles strenuus & nobilis, Nicolaus de Saracenis. Is post longam militiam domum reuersus, curabat rem familiarem, longosque sibi vitæ dies pollicens, indulgebat conuiuiis. Hortabatur autem eum coniunx & quidam cognati, vt sua confiteretur peccata, & ob admissa in multis bellis flagitia ageret pœnitentiam. At ille pias admonitiones irridebat, vt solent homines mundo penitus affixi. Clarebat per id tempus sancta virgo Catharina apud Senas multis virtutibus, præsertim vero peccatorum etiam obstinatorum conuersione mirabili: nec quisquam

Multos cōuertit ad Deum.

quiſquam, quantunuis durus & ferreus, illi loquebatur, vt quotidiana docebat experientia, qui non vel totus reſipiſceret, quod vt plurimum contingebat: vel ſaltem à multis ſeſe vitiis, quibus antea fuiſſet deditus, cohiberet. Quod cum non ignorarent illi, qui hunc Nicolaum ad confeſſionem inuitabant, precabantur illum, vt vel ſemel ſanctæ virgini Catharinæ loqueretur. Reſpondebat vero cum multa aſpernatione: Quid mihi cum illa muliercula negocij eſt? quid vel in centum annis illa mihi conferre poſſet? At vxor eius adiit ſanctam virginem, rogauitque, vt pro eo Dominum deprecaretur. Deinde in ſomnis ſancta virgo Nicolao apparet, monet, ni damnari velit, vt obtemperet coniugis ſuæ conſiliis. Euigilans ille, dicit vxori, ſe vidiſſe Catharinam, velleque ſe ei loqui. Lætatur pia coniunx, agit cum virgine de opportuna ad colloquendum hora: Nicolaus loquitur cum ea, & toto corde conuerſus, peccata ſua confitetur F. Thomæ, ſanctæ virginis confeſſario. Poſtea redit ad ſanctam virginem in templo orantem. dicit ſe peccata omnia confeſſum: illa ei congratulatur, ſed monet, vt videat, num dixerit omnia confeſſario. Illo crebro affirmante, ſe nihil, quorum fuiſſet memor, ſubticuiſſe, ſancta virgo traxit eum ſeorſum, & quoddam immane facinus, quod in Apulia occultiſſime perpetrarat, ei in memoriam reduxit. Tum vero ille obſtupuit, ſeque oblitum aſſerens, confeſſarium petiit, eiq; explicauit etiam illud peccatum. Cœpit autem palam edicere, quod virgo ſancta id ei indicaſſet, eamque mirifice prædicauit, atque deinceps haud aliter, atque diſcipulus magiſtro, illi obediuit, eodemque anno feliciter ex hac luce migrauit.

Nicolaus militaris homo conuertitur.

Ei ſancta virgo indicat peccatũ eius occult. tiſſimum.

F. Thomas, ſanctæ virginis confeſſarius, cum ſocio fratre Georgio Naddi, eques quandoque profectus eſt ad LXX.
monaſterium virginum, cui tum præerat Pater Raimundus. In itinere autem quieuerunt parumper, ſed parum caute propter vicinos latrones, qui erant in taberna quadam: qui cum hos fratres conſpexiſſent, decem ex illis à menſa ſurrexerunt, & illorum iter anteuertentes, in loco quodam obſcuro eorum aduentum ſuſtinuerunt, eosque venientes ex equis deturbarunt, & pene veſtibus omnibus nudatos, ad loca valde nemoroſa & opaca duxerunt, vt illic iugulatos clam humo obruerent. Rogabant fratres, vt ſibi parcerent, ſed illi nihil reſpondebant. Cernens igitur F. Thomas præſentiſſimum mortis diſcrimen ex ſignis minime obſcuris, mente ſic eſt locutus: O dulciſſima filia Catharina, virgo Deo deuota, ſuccurre nobis in hoc tam crudeli periculo. Vix ea verba mente protulerat, & ecce latro ipſi propinquior in hanc prorumpit vocem: Cur necem molimur his bonis viris, qui nunquam nos læſerunt? Immane iſthuc flagitium eſt. Sinamus eos abire. non enim prodent nos. Mox omnes aſſentiunt, veſtes, equos & ablata omnia reſtituunt, dempta parua pecunia, eosque illæſos à ſe dimittunt. Eodem autem fere temporis puncto, quo F. Thomas ſanctam virginem mente appellauit, illa dixit ſociæ ſuæ: Pater meus vocat me, & ſcio eum eſſe in magnis anguſtiis: moxque ſe contulit ad rogandum Deum, nec prius ceſſauit, donec omnia eſſent illis reſtituta. Aberat autem à loco illo, vbi hæc accidere F. Thomæ, ad vigintiquatuor Italica milliaria. Cogitet hinc lector, quam facile & ſcire res noſtras & nobis opitulari poſſint ſancti, iam Deo in cælis perfectiſſime coniuncti, ſi tantum potuit ſancta virgo etiamnum degens in corpore mortali.

Liberat ſuis precibus confeſſarium ſuum.

Anno 1375. Anno ſalutis milleſimo trecenteſimo ſeptuageſimoquinto, ditiones omnes Romanæ Eccleſiæ, Pontifici Gre- LXXI.
gorio XI. rebellarunt. Per id tempus ſancta virgo Piſis erat in domo quadam hoſpitali. Superueniente autem rumore de ciuitatis Peruſinæ rebellione, Pater Raimundus multo animi dolore incitatus, quod nullus eſſet in hominibus Dei timor, nullus horrendi anathematis metus, nulla erga Romanam Eccleſiam, eccleſiarum omnium matrem & magiſtram, reuerentia: mœſtus iuit ad ſacram virginem, & lachrymabundus ei narrauit, quid audiuiſſet de Peruſinis. Illa videns multas eius lachrymas, dixit: Noli pater ante tempus flere: multa adhuc lachrymarum materia ſupereſt. Quod enim nunc cernis, lac & mel eſt eorum comparatione, quæ ſequentur. Et poſſunt ne, inquit Raimundus, peiora his accidere, quando videmus Chriſtianos tam nulla erga matrem Eccleſiam eſſe deuotione & reuerentia? Quid ſupereſſe poteſt, niſi vt ipſius quoque Chriſti fidem negent? Reſpondit ſancta virgo: Quod modo fit, laici faciunt: paulo poſt deteriora videbimus in Clero, cum Pontifex cœperit in eorum prauos mores animaduertere. Excitabunt enim immane ſchiſma, & totam ſcindent Eccleſiam. Præpara igitur te pater ad patientiam. Tu enim iſthuc viſurus es.

Schiſma ſub Vrbano.

Huius ſchiſmatis initia fuere ſub Vrbano VI. ſucceſſore Gregorij XI. & durauit illud in annos plurimos.

Apvd Senas iuuenis quidam nobilis, Franciſcus de Malauoltis nomine, cum eſſet in iuuenili ætate orbatus pa- LXXII.
rentibus, ex immodica libertate in multa ruit vitia deteſtanda. Vidit id quidam eius ſodalis, qui iam ſacram virginem ſequebatur, & dolens eius vicem, aliquoties eum adduxit ad audiendas ſanctæ virginis exhortationes: quæ quidem permultum ei contulerunt, licet nondum perfecte vitiis & deprauatis moribus ſuis valefaceret. Cernens autem ſancta virgo ad horam illum compungi, ſed poſtea rurſus redire ad ingenium, & in priſtina vitia recidere, quodam die in feruore ſpiritus dixit ei: Tu quidem crebro venis ad me, ſed mox inſtar auis reuolas ad vitia tua. Ego vero quandoq; talem reſtim iniiciam collo tuo, quod deinceps auolare non poteris. Hoc ſanctæ virginis dictum Franciſcus & quoquot illic aderant, notandum putarunt. Sed ante, quam id fieret, ſancta virgo diem ſuum obiit, & Franciſcus iam etiam liberius repetebat facinora ſua. Vt autem conſtaret non fruſtra hæc eam dixiſſe Franciſco, poſtquam illa obiit, mortua eſt Franciſci vxor & ſocrus, & quidam alij, qui eius ſalutem retardabant, & ille perfecte reductus ad cor, ſeculo valefaciens, inſtitutum fratrum montis Oliueti cum multa deuotione complexus eſt.

Franciſci cuiuſdam mira mutatio.

Dominvs Bartholomæus Rauennas, Prior Carthuſiæ iuxta portum Piſarum, vir totius religionis & exactæ LXXIII.
prudentiæ, mirum in modum amabat ſanctam Chriſti virginem propter eius eximiam ſanctitatem & doctrinam mirabilem. Is igitur ſæpe rogauit, vt ad inſulam, in qua Carthuſia illa ſita eſt, accederet, vt poſſent fratres ſanctis ſermonibus eius in Domino confirmari. Fecit illa, vt erat rogata, & cum Raimundo Patre aliisque ſexus promiſcui fere viginti illuc profecta eſt. Nocte autem illa, qua eo peruenit, Prior ille ſanctam virginem & ſocias eius hoſpitio recepit milliari vno Italico à Carthuſia, reliquos ſecum duxit ad monaſterium. Altera autem luce fratres omnes adduxit ad eam, rogans obnixe, vt aliquid diceret, vnde poſſent meliores euadere. Aliquandiu illa recuſauit modeſtiæ cauſa, dicens ſe potius debere audire verba ſeruorum Dei: ſed victa Prioris & fratrum multa inſtantia, cœpit dicere de multiuariis tentationibus hominum in ſolitudine degentium, & quibus rationibus ſint ſuperandæ. Dixit autem omnia tam appoſite, talique ordine, vt omnibus eſſet ſtupori. Abſoluto ſermone, Prior, qui fratrum ſuorum res omnes habebat bene perſpectas ex confeſſione, dixit Patri Raimundo: Si ſancta virgo horum omnium audiuiſſet confeſſiones, non potuiſſet ad vniuſcuiuſque ſalutem dixiſſe accommodatius & conuenientius, quam modo dixit. Vnde mihi certo conſtat, plenam eſſe ſpiritu prophetiæ, & Sanctum ſpiritum loqui per os eius.

Sancta virgo egregiã habet orationem apud Carthuſianos.

Alexia, iuuenis vidua Senenſis, feruenter amabat ſanctam virginem, vt propemodum abſque illa nollet viue- LXXIV.
re. Atque ea cauſa habitum ſororum de pœnitentia ſancti Dominici libens accepit, & relicta propria domo, non longe ab ædibus Catharinæ aliam conduxit, vt poſſet maiori eius familiaritate gaudere: & erat crebro ſane cum illa virgo ſancta, & multis diebus apud illam non raro morabatur: interdum etiam ſeptimanas atque menſes integros in eius conductitiis ædibus exigebat. Accidit autem anno quodam, vt magna eſſet tritici apud Senenſes inopia: vendebatur autem vile & male olens triticum, & eius partem quandam etiam Alexia emit, ne pane omnino careret. Antequam autem illud putidum triticum abſumeretur, nouum idque purum proſtabat in foro. Itaque volebat Alexia abiicere id, quod reliquum erat corrupti tritici, & emere recens: prius tamen mentem ſuam ſanctæ virgini aperuit. Illa vero

Ea vero respondit: Itane tu abiicere vis, quod Dominus voluit esse hominum alimentum? Quod si tibi non libet illo vesci, da pauperibus, qui non habent quod edant. Alexia rursus dicente, non posse se tranquilla conscientia vel pauperibus tam putentem offerre panem: virgo sancta ait: Para aquam, & affer illam corruptam farinam: ego ipsa panes inde conficiam in vsus pauperum. Alexia facit, vt erat iussa, & sancta virgo ex modica farina celerrime tam multos efficit panes, vt & Alexia & eius famula stuperent. Nam si multo etiam plus farinæ fuisset, non potuissent tot inde panes fieri: nec in his vllus sentiebatur putor: immo qui illis vescebantur, dicebant se nunquam tam grati saporis panes gustasse. His aliud accedebat magis admirandum. Namque & pauperibus & aliis multis largissime panes illi distribuebantur, & nihilo minus semper in cista panaria multi supererant, ita vt multis hebdomadibus consumi non possent à tam multis. Porro aliquot homines pij vtriusque sexus, insigni miraculo permoti, ex illis panibus quosdam pro reliquiis asseruarunt annis permultis. Postea autem sancta virgo secrete dixit Patri Raimundo, rem totam scire volenti, zelo quodam se permotam, tum ne donum Dei despiceretur, tum ne pauperes negligerentur, cum feruore accessisse ad illam farinam, mox vero beatissimam Mariam virginem ipsi apparuisse cum multis sanctis & angelis, suisque sacratissimis manibus cum ipsa panes composuisse, atque inde sic auctos fuisse.

Ex patua eaque putida farina plurimos, eosque optimos panes facit.

LXXV. VRBANVS sextus Romanus Pontifex iussit quandoque, vt sancta virgo Romam veniret. Multi autem vtriusque sexus, quos ipsa in Christo genuerat, è Tuscia sequebantur eam euntem ad Vrbem, sed ipsa prope inuita. Erant igitur apud illam viri sedecim & octo fœminæ, ad quem numerum sæpe magna fiebat accessio, & tamen illa ex meris eleemosynis quotidie emendicatis victitans, omnes hilariter in suum hospitium admittebat, nihil dubitans, quin Christus & posset & vellet illis victum suppeditare. Accidit interim, vt quodam die vix tantũ panis supereesset, quod vel quatuor hominibus sufficeret, & hora tardior non sinebat emendicare panes necessarios. Iussit autem sancta virgo apponi singulis exiguas panis eius particulas, donec Dominus prouideret: ac deinde se ad preces solitas recipit. Mirares. Sumunt tam multi auide exiguas illas panis particulas, & semper supereſt quod edant, nec id possunt absumere. Non immerito stupent omnes, panem non solum non minui, sed augeri etiam. Sedecim viris abunde suffecerat, & reliquiæ fœminis cunctis adeo fuere satis, vt etiam largæ eleemosynæ inde præstitæ sint egenis. Eiusdemmodi miraculum fecit per sanctam virginem Christus eodem anno etiam in Quadragesima. Scribit etiam Pater Raimundus, post obitum sanctæ virginis, eius meritis quodam die paucissimos panes, qui quinque hominibus non suffecissent, adeo fuisse multiplicatos, vt amplius quinquaginta suffecerint, & reliquiæ in penarium deportatæ sint. Addit etiam, crebro eam, cum adhuc viueret, eiusmodi miracula fecisse.

Euocatur Romam ab Vrbano VI.

Panis mirabiliter diuinitus augetur.

LXXVI. APVD Pisas sancta virgo ob nimium mentis excessum ita corpore debilitata fuit, vt moritura putaretur. Cum autem nihil alimentorum vellet admittere, immo nec ferre ea posset etiam sana, Gerardus hospes eius misit ad quẽdam amicum, orans vt parum vini cuiusdam ad ipsum mitteret. Volebat enim extrinsecus illo vino tempora & pulsus arteriarum sanctæ virginis delinire. Sed iam vasculum eius vini ad tres menses vacuum fuerat, nec aliquid mitti posse videbatur. Voluit autem vir ille, vt Gerardi nuncius suis oculis vasculum inspiceret. Vidit ille, satisque comperit diu vacuum fuisse. Et tamen, ne qua posset supereſſe ambiguitas, epistomium è vasculo extrahit herus domus illius: sed ecce dum id facit, præter omnem expectationem vinum valde præclarum inde promanans, humum madefacit abunde. Stupet ille incredibiliter, clausoque epistomio, perquirit è tota familia, num quispiam vinum in illo vasculo fuisse conscius sit. Iurant omnes, intra menses tres nihil in illo vini fuisse. Mox per omnem ciuitatem res propalatur, nec alio quam miraculi loco habetur. Postea virgine sancta eunte ad patriarcham quendam, nuncium Pontificis, omnes confluunt è tota vrbe ad videndam illam. Hoc vero ipsa tulit molestissime, nec cessauit piis querimoniis pulsare aures Saluatoris, donec cum vino in fæces repente mutato, fama quoque illa abolita est. Erat autem certe insigne miraculum, vas vacuum optimo vino magna sui parte subito impleri diuinitus, multos ciues ex sola deuotione inde bibere, nec tamen quicquam illi decedere: rursus autem ad preces virginis, hominum laudes & fauores abominantis, in fæces mutari.

Ex vase vacuo multum hauritur vini.

Habes hic multa miracula.

LXXVII. IAM longe supra diximus, sacram virginem crebro sacram sumpsisse Eucharistiam, & quædam alia eo pertinentia. Solebat vero etiam huius rei causa suos pati obtrectatores: sed reuerendus Pater Raimundus, sciens eius feruens desiderium, pro viribus dabat operam, vt illa tanto bono, quoties vellet, frueretur. Quando autem mens eius eiusmodi inflammabatur ardore, dicere consueuerat Patri Raimundo: Pater, ego esurio: propter Deum porrige mihi cibum animæ meæ. Hac etiam ex causa Gregorius vndecimus Romanus Pontifex pro eius consolatione Pontificio diplomate permisit ei, vt posset apud se habere aliquem quotidie, qui eam absolueret, & sacrosanctam Eucharistiam ei ministraret: immo etiam, vt liceret ei altare portatile habere, sicque posset vbique Missam audire, & illud eximium sacramentum accipere.

Romanus Pontifex quid ei cõcesserit.

LXXIX. NARRAT autem Pater Raimundus, quodam tempore iuisse illam cum ipso & aliis ad inuisendos quosdam Dei seruos: deinde Senas reuertisse hora tertiarum prope exacta, dixisseque eam ipsi: O si scires pater, quantum ego nunc esurio. facile autem se intellexisse quid vellet, sed excusasse se à sacrificando tum temporis importunitate, tum sui ex itinere defatigatione. Ea vero iterum dicente, se vehementer esurire, accessisse ipsum ad sacrificandum illa præsente: cumque illi sub finem esset præbiturus Eucharistiam, faciem illius instar angelicæ splenduisse: tum vero se mente ita dixisse: Veni Domine ad sponsam tuam: moxque sacram hostiam, priusquam eam contingeret, ad ipsum vltro accessisse spatio latitudinis digitorum trium & eo amplius.

Eximius splendor vultus eius communicare volentis.

LXXX. ALIO quodam tempore sancta virgo magno tenebatur sacræ communionis desiderio, sed nimis afflicta iliacis aliisque doloribus, misit ad Patrem Raimundum sociam suam, quæ rogaret eum, vt differret nonnihil Missæ celebrationem. Ille libens annuit, sed morbis se non remittentibus, iterum misit sociam, quæ diceret se non posse præ doloribus sacram communionem percipere. Interim nihilominus, Raimundo nesciente, ipsa venit ad templum, vbi ille sacrificium offerebat, & se in extrema fere parte reponens, preces feruentes ad Christum fudit, vt sicut ipse sacræ communionis desiderio eam affecisset, ita etiam per seipsum illud perficere dignaretur. Pergit Raimundus longo ab ipsa interuallo offerre sacrificium: vbi autem ventum est ad frangendam sacram hostiam, quædam pars magnitudine fere vnius fabæ, diligenter aduertente Raimundo, exiliit vltra calicem in corporale, sed eam ille nulla ratione, cum diu multumque quæsiuisset, postea inuenire potuit. Quam ob rem valde anxius & perplexus, tandem ad sanctam virginem peruenit, & ab illa didicit, eam particulam ex ipsius Christi sacrosanctis manibus sese percepisse.

Eucharistiam percipit mirabiliter.

LXXX. CVM esset sancta virgo Auinione, Romanus Pontifex Gregorius XI. iussit eam manere in quadam eleganti domo, attribuitque ei ornatissimum sacellum. Soror autem Pontificis, domina valde religiosa, postquam cum sancta virgine locuta fuit, multa eam beneuolentia cœpit complecti. Inter cætera autem dixit clam patri Raimundo, se peroptare adesse, Catharina sacram Eucharistiam sumente. Ille vero promisit ei, se die Dominico id ipsi indicaturum. Eo autem die sancta virgo hora tertiarum sacellum ingressa est, & more suo extrà se rapta, expectabat sacram communionẽ. Misit itaq; pater Raimundus Stephanum, qui postea factus est Carthusianus, & hæc cõmemorat in quadã epistola sua, vt indicaret sorori Pontificis, Catharinã iam sacrã cõmunionem sumpturam. Illa tunc Missam audiebat, sed vt

Soror Rom. Pontificis charam illam habet.

sed vt vidit Stephanum, agnoscens eum esse è familia sanctæ virginis, venit ad eum celeriter, & ait: Quid quæris fili? Respondit Stephanus, se missum, vt diceret Catharinam communicaturam. Festinauit illa, & cum multis vtriusque sexus comitibus venit ad sacellum: venit cum ea pariter coniunx nepotis Pontificis, iuuencula indomita & mundi vanitatibus dedita. Et soror quidem Pontificis valde religiose se gessit: hæc autem misera, fortassis existimans simulate agere sanctam virginem, peracto sacrificio finxit se eius pedibus præ deuotione faciem suam velle supponere, & interim pedem alterum crebro acerrime acu compunxit. At sancta virgo in Deum absorpta, nihil penitus sensit, nec se quicquam commouit. At postquam omnes abscesserant, & illa ad se rediit, magnos sensit dolores pedis, ita vt ægre posset ingredi. Sociæ autem eius inspicientes ea loca, quæ dolere aiebat, viderunt emortuum sanguinem: atque inde deprehensa est perditæ illius mulieris malignitas & incredulitas.

Non sentit acerrimos dolores.

SCRIBIT porro Raimundus pater, permultos vtriusque sexus fide dignos homines ipsi retulisse, sancta virgine percipiente sacram communionem, perspicue se vidisse sacram hostiam è sacerdotis manibus in os eius inuolare: & ipse Raimundus testatur semper se strepitum quendam sensisse, cum ei sacram Eucharistiam porrigeret, ab ipsa sacra hostia excitatum. Lun.

Agnes virgo sanctisma de mõte Politiano.

FVIT vero diuinitus sanctæ virgini reuelatum, ipsam parem in cœlesti gloria futuram sorori Agneti de monte Politiano. Eius ergo Agnetis reliquias sacra virgo summopere cupiebat inuisere. Ne sit autem lector prorsus ignarus, quænam hæc Agnes fuerit, nouerit fuisse Deo dicatam virginem in monasterio Montis Politiani, cuius monasterij aliquot annis rector fuit pater Raimũdus, & huius Agnetis historiam ex relatione quatuor discipularum eius & scriptis quibusdam contexuit. Tanta autem gratiæ benedictione eam Dominus præuenit, vt ipsa nascente, mira quædam lumina visa sint eo in loco, vbi mater eius parturiebat, sed post eius partum euanuerint. Procedente autem ætate semper aucta maioribus virtutum incrementis, duo virginum cœnobia condidit, in quorum altero ipsa condita est, in quo & viuens & defuncta multis & magnis claruit miraculis. Post obitum autem virgineum corpus eius multis annis permansit incorruptum, & cum loci eius incolæ vellent illud balsamo condire, vt diutius duraret integrum, ex eius extremis manibus & pedibus liquor preciosissimus distillauit, isque per sorores in vas vitreum collectus, asseruatus est, balsami colorem præ se ferens, Voluit ea re ostendere Deus, non indigere corpusculum illud balsamo, quod ex seipso supra naturæ vim balsamum funderet. Ea autem hora, qua Christo spiritum reddidit, quæ fuit intempestæ noctis, vtriusque sexus infantes, apud parentes suos cubantes, clamitabant: Soror Agnes iam migrat à corpore, & est sancta in cælis: atque postero mane ingens multitudo virgunclarum solo Deo instigante confluxit, nullam admittens, quæ virgo non esset, & cum candelis ardentibus, quadam instituta processione, ad eius monasterium accessit, virgineam oblationem virgini exhibens. Propter hæc autem & alia multa signa & miracula, etsi nondum esset Raimundi ætate in sanctos relata, attamen annis singulis eius memoria à populo regionis illius honorificentissime celebrabatur. Ad huius igitur præclaræ virginis virginale corpusculum visendum atque venerandum, virgo Catharina cum bona venia cõfessariorum suorum profecta est: cumque eo venisset, mox ad Agnetis virginis corpusculum religiose se contulit, cunctis fere eius cœnobij sororibus & sociabus suis præsentibus: moxque ad pedes eius flexit genua, illos exosculari volens: & ecce sacrum illud corpusculum alterum pedem, cunctis videntibus, eleuauit, eique osculandum obtulit. Id vero cernens Catharina, cœpit caput inclinare profundius, sicque pes Agnetis sensim se retraxit in locum suum. Lun.

Mira res.

Nota res admiranda.

Aliud sane stupẽdum.

ALIO tempore rursus ad illud monasterium veniens virgo Catharina, non iam ad pedes, sed ad caput Agnetis virginis accessit, diuque genas suas admouit pannis sericis & aureis, quibus eius virginis genæ tectæ erant: deinde ad socias se vertens, ait: Cur non estis gratæ Deo pro munere illius? Tum illæ sursum erectis oculis, vident candidissimũ manna instar pluuiæ delabi, corpusque Agnetis & virginem Catharinam omnesque adstantes sua copia operire, ita vt vna ex eis manus illis granis impleuerit. Fuerat autem Agneti virgini hoc vsitatum, dum adhuc viueret, præcipue in preces incumbenti, vt manna super eam plueret: voluit itaque consodalem suam Catharinam etiam hoc miraculo cohonestare. Lun.

Manna decidit in Agnetem, &c.

IAM supra diximus, virginem Catharinam prædixisse futurum schisma in Ecclesia Dei, cuius initia fuere sub Vrbano VI. & in multos durauit annos. Cum igitur cerneret oculis suis iam euenire, quod ante prædixerat, horrendaq; mala eius schismatis occasione in Dei Ecclesia, cuius zelo ardebat, existere, Christique Vicarium Romanum Pontificem vndique infestari: nocte ac die plorans & lugens, sine intermissione rogabat Dominum, vt pacem redderet Ecclesiæ suæ. Et partim quidem exaudita est, Deo ex hostibus insignes aliquot victorias Pontifici largiente: sed cito eius dolores recruduerunt, maligno dæmone inter Pontificem & Romanum populum discordias excitante: quæ eousque excreuêre, vt populus Pontifici etiam necem intentaret. Cernens itaque id sancta virgo, rursus dat se precibus, rogans Christum, ne tantum sinat patrari scelus. Vidit autem in spiritu, totam Vrbem plenam dæmonibus, plebem ad illud immane parricidium incitantibus, & ipsi quoque virgini crudelem mortem minitantibus. Virgine autem in precibus ad multos dies perseuerante cum incredibili mentis feruore, tandem obtinuit à Domino, quod voluit: sed ita tamen, vt in se reciperet pœnas, quas diuina iustitia à Romano populo erat repetitura, quæ etiam mortem ei attulerunt. Paulatim autem Romanæ plebis in Pontificem furor & rebellio se nonnihil remisit, & tandem penitus sopita est: sed in sacram virginem, Deo permittente, tartareorum dæmonum furor omnis conuersus est, eiusque exhaustum corpusculum tot morbis illi maligni atrocissime excruciarunt, vt credi non possit nisi ab iis, qui coram intuiti sint. Nam cutis ita adhærebat ossibus, vt non tam viui corporis, quam cadaueris in terra consumpti speciem eius cato præ se ferre videretur, & interim nihilominus ambulabat, laborabat, in continuas incumbebat preces, solito etiam feruentiores & prolixiores. Qui autem tunc illi aderant, perspicue cernebant vestigia verberum, quibus cædebatur à dæmonibus, nec tamen poterant adferre remedium. At virgo sanctissima animi inuicto robore & virili constantia ad pœnas omnes sese promptissimam offerebat, omnia perferens hilariter, quæ illi procaces & damnati spiritus ei possent inferre, eorum & minas, & maledicta, & verbera contemnens. Etsi autem dolores illi quotidiana caperent incrementa, & ipsa tum propter ilium tormenta, tum alias suas ęgritudines, antea consueuisset ad horam tertiarum differre Missæ auscultationem: at nunc tota Quadragesima mane longissimo itinere se conferebat ad S. Petri ecclesiam, atque inde sub precibus Vespertinis reuertebatur domum, vbi non nisi in lectulo potuit inueniri: in quo sane quisquis eam esset intuitus, facile iurasset non posse eam inde se mouere. Et tamen sequenti die surgebat, & ibat propere ad S. Petrum, quo itinere etiam sanus posset fatigari. Lun.

Multa ei verbera dæmones inferunt.

Promptissimam se offert ad pœnas.

INTEREA vero quotidie in ea augescebat sanctum illud desiderium, quo cupiebat dissolui & esse cum Christo: cuius desiderij fomentum erat perfectior diuinæ lucis in eius animum diffusio. Porro biennio ante obitum suum librum dictauit modo sane admirabili, quem ex ore eius partim se scripsisse testatur Stephanus Prior Carthusiæ Ticinensis, idque tum, cum mens eius ecstasin pateretur. Extat ille liber & est typis excusus. Appropinquante tandem huius vitæ termino, vocauit ad se omnes vtriusque sexus, quos in Christo genuerat, atque id temporis secum habebat, egregiumque ad illos sermonem habuit, inter cætera hortando, vt totum amorem suum transferrent in Deum, nec sua corda paterentur vllius rei labentis vitioso amore affici, sed simpliciter ac pure tenderent in Deum, asserens etiam se à tene- Lun.

Dictat librum in ecstasi.

se à teneris annis magnam illi cordis simplicitati dedisse operam. Huc autem vt pertingerent, preces dicebat necessario adhibendas, easque assiduas, & cum multa humilitate coniunctas. Valde etiam cauendum, ne proximos iudelitate torqueretur, ita vt etiam facile aduerterent omnes, cruciatus illos nulla ratione potuisse ab illa tam æquanimiter tolerari, nisi magna Dei gratia eius animum confirmasset. Fatebatur etiam, se vitam suam pro Catholicæ Ecclesiæ salute profundere. Deinde ab omnibus veniam petiit: & cum salutiferis Ecclesiæ sacramentis se curasset communiri, & plenariam peccatorum omnium condonationem authoritate Gregorij XI. & Vrbani VI. Romanorum Pontificum sibi impendi, mortis angoribus cœpit corripi, & cum teterrimis dæmonibus in singulare certamen ingredi, vt posset etiam ex factis & dictis eius id animaduerti. Quandoque enim tacebat, nonnunquam respondebat, interdum ridebat, tanquam irridens ipsi obiecta: & cum semel parumper conticuisset, quasi auscultantis Dei. Sub mortem munit se Ecclesiæ sacramentis.

LXXXVI. ATQVE hoc loco præclarum ei reddit testimonium Raimundus pater, dicens se eius confessiones & generales & speciales sæpissime audiuisse, & omnes actiones eius accurate considerasse: securegq; proinde testari posse, facta eius omnia ex speciali Dei mandato vel instinctu esse profecta, & non modo nihil de hominum laudibus, sed ne de ipsis quidem hominibus eam cogitasse quouis modo, nisi cum pro illorum salute Dominum precaretur, vel eam salutem suo labore promoueret: additque, credi ab homine non posse, qui mores eius non habeat exploratos, quam fuerit ab humanis affectionibus aliena, vt posset iure dicere cum Apostolo: Nostra conuersatio in cælis est. Tandem post longum agonem, superatis tartareis dæmonibus, ad se reuersa, confessionem illam generalem dixit, quæ solet publice fieri, iterum sibi absolutionem & peccatorum condonationem impendi rogans, vt optimo sane ad omnem posteritatem exemplo, in seipsa declararet, quod, teste Possidio in eius vita, S. Augustinus dicere consueuerat, post perceptum baptismum, etiam laudatos Christianos & sacerdotes absque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere: tametsi virgo sanctissima omnem ætatem ea puritate & seueritate exegit, vt merito dici de illa possit, tanta pœnitentia eam opus non habuisse. Postquam autem absolutio rursus ei impensa est, repente cœpit viribus destitui, nec tamen cessabat à sacris admonitionibus, donec adesset supremum vitæ punctum: quo aduentante, ait: Domine, in manus tuas commendo spiritum meum: sicque felicissime, vt diu optarat, ad Christum profecta est, anno salutis 1380. die 29. Aprilis, ætatis suæ anno plus minus 33. Eadem hora, qua obiit, Raimundo Patri, qui tum Genuæ erat, spiritus sanctæ virginis quædam locutus est, sicut ipse grauissime asseuerat. Raimundi insigne de ea testimonium. *Philip. 3.* Anno 1380. migrat ad Christum felicissime.

LXXXVII. SACRVM autem corpus eius clam ad fratrum Dominicanorum ecclesiam deportatum est, sed res latere non potuit etiam nullo indicante. Nam fere totius Romanæ vrbis populus accurrit, & pedes ac manus eius reuerenter osculatus est, eiusque se precibus commendauit: sed cum nimius esset hominum concursus, sacrum corpus intra cancellos ferreos collocatum est: moxque edita sunt diuinitus multa insignia, & valde præclara miracula, in signum euidens eius eximiæ sanctitatis. Per triduum autem propter miraculorum frequentiam non potuit sanctum illud corpusculum tradi sepulturæ. Postquam vero humatum est, aucta sunt miracula, Christo sponsam suam mirabiliter clarificante: cui est cum Patre & Spiritu sancto omnis honor & gloria in secula seculorum, Amen. Magnus populi cõcursus ad eius funus, & multa miracula.

LXXXVIII. PORRO anno Christi 1461. anno pontificatus sui tertio Pius 2. Romanus Pontifex sanctorum catalogo virginem sanctissimam adscripsit, cum præter alios multos id etiam peteret Fridericus Romanorum Imperator, eius ministerius, & Paschalis Venetiarum Dux: nec ea in re vsus est leuitate aliqua Pontifex doctissimus, vti ipse in suis literis testatur, sed debitis habitis processibus, & accurata prius facta inquisitione in vitam & mores sanctæ virginis, itemque in eius miracula, tam in vita, quam post obitum declarata. Anno 1461. Catalogo Sanctorum ascribitur.

Plura de S. Catharina Senensi S. Antoninus part. 3. tit. 23. cap. 14.

MARTYRIVM SS. MARIANI LECTORIS, ET IACOBI DIACONI, PRÆCLARE CONSCRIPTVM IN CARCERE AB EO QVI INTERFVIT *Episcopo, nec leuis eruditionis viro, & non multo post martyre, vt censet Baronius.* AN. 240.

I. QVOTIES aliquid beatissimi Dei martyres festinantes ad promissa regni cælorum, charissimis suis verecundius mandant, memores sunt humilitatis, quæ semper in fide sola facere * solent maiores: & quanto modestius petierunt, tanto efficacius impetrauerunt, & nobis hoc prædicandæ gloriæ suæ munus testes Dei nobilissimi reliquerunt: Marianum dico, vnum ex dilectissimis fratribus nostris, & Iacobum, quos scitis præter communem sacramenti religionem vitæque societatem, domesticis affectibus inhæsisse: qui contra sæuientes seculi pressuras & gentiles impetus habituri tam sublime certamen, prælium suum, quod instinctu Spiritus sancti inierunt, in notitiam fraternitatis per nos venire iusserunt: non quod in terris vellent coronæ suæ gloriam prædicari, sed vt præcedentibus experimentis, multitudo plebis & Dei populus ad exemplum fidei posset armari. Quis enim dubitet, quæ nobis in pace vitæ communitas fuerit, quando nos individua dilectione viuentes vna, tempus persecutionis inuenerit? 30. APRILIS. * *solet, legendum videtur.* Habes hinc historiæ huius certam fidem.

II. NAM pergebamus in Numidiam simul, vt semper antea, socio patique comitatu viam ingressi, quæ nos ad exoptatum fidei & religionis obsequium, illos iam ducebat ad cælum. Et venerunt in locum, qui appellatur Muguas, cui est Cirthensis Coloniæ suburbana vicinitas: in qua tunc maxime ciuitate, gentilium cæco furore, ex officiis militaribus persecutionis impetus, quasi fluctus seculi tumescebant, & auidis faucibus ad tentandam fidem iustorum, rabies diaboli infestantis inhiabat. Vnde Marianus & Iacobus beatissimi martyres, certissima & exoptata diuinæ in se dignationis signa tenuerunt, qui in ea regione, in qua persecutionis tempestas turbulentius fureret, hora iam maturante sua, Christo gubernante, ad ipsum coronæ locum direxerunt vestigia. Namque omnes dilectos Christo, cruenti & cæcati Præsidis furor per militares manus requirebat. Nec in hos solos crudelitatis exercebatur insania, qui in superioribus persecutionibus inconcussi Deo viuerent: sed in illos quoque manum diabolus insatiabilem porrigebat, quos iamdudum in exilia submotos, & si non sanguine, mente iam martyres, ferox Præsidis amentia coronauit. Bar. an. 262. Colonia Cirthensis. Persecutionis immanitas.

III. IN his ab exilio perducebantur ad Præsidem Agapius & Secundinus Episcopi, prædicandi ambo speciali dilectione, alter etiam carnalis continentiæ sanctitate: Perducebantur, inquam, non à pœna, sicut Gentilibus videbatur, ad pœnam, sed à gloria potius ad gloriam, à certamine ad certamen aliud: vt qui captiuos à seculi pompis in obtinendo Christi nomine subegissent, etiam mortis aculeos consummatæ fidei virtute calcarent. Neque enim fas erat, vt Hos Martyrologia habent 29. Aprilis.

Bar. ad hũc locum notat, dum Agapium & Secundinum Episcopos, fratres vocat auctor, & eum Episcopum fuisse.

rat, vt tardius quærerent in terrena colluctatione victoriam, quos iam Dominus secum habere properabat. Et contigit, vt fratres Agapius & Secundinus, ex illustri sacerdotio martyres glorioſi, in eo transitu, quo ad beatum passionis suæ prælium, Præsidis quidem temporanea potestate, sed Christi electione pergebant, nostrum interim dignarentur hospitium. Quibus tantus inerat spiritus viuificationis & gratiæ, vt tam sanctis & præclaris Dei testibus iam parum esset, quod ipsi martyrio precioſum sanguinem destinassent, nisi etiam alios martyres fidei suæ inspiratione fecissent. Horum tanta charitas fuit & tanta dilectio, vt licet taciti possent iam deuotæ & * obstinatæ virtutis exemplis fidem fraternitatis extruere, tamen ad stabilitatem perseuerantiæ latius consulentes, pectoribus nostris rorem tractatus salutaris infunderent. Neque enim tacere poterant, qui Dei sermonem videbant. Nec mirum, si paucis illis diebus tam large nostrum omnium mentes eorum tractatus salubris animauit, in quibus iam Christus, micante gratia, de proxima passione fulgebat. Denique ita [a] proficiscentes illi, Marianum & Iacobum exemplo & magisterio suo dispositos reliquerunt, vt recentissima gloriæ suæ vestigia dimitterent secuturis illorum viam. Dum enim biduum fluxerat, ecce Marianum & Iacobum charissimos nostros sua palma quærebat, nec, vt aliis in locis, vnus hoc aut alius stationarius miles agebat subcenturio. Nam violenta [b] manus & improba multitudo sic ad villam, quæ nos habebat, quasi ad famosam sedem fidei conuolarat. O exoptanda nobis incursio! O felix & digna exultatione trepidatio! Sic quidem ad nos ventum est propter hoc tantum, vt Dei dignationem, Mariani & Iacobi iustus sanguis expleret.

*al. obſignatæ.

[a] Animant alios suis sermonib⁹.

[b] Dicebatur miles subcenturio, qui subiiciebatur Centurioni Liuius li. 8.

Marianus & Iacobus ducuntur in carcerem & dirè torquentur.

Vix hoc in loco possumus, fratres dilectissimi, gaudia cumulata frenare: qui alios ante biduum ad ipsum passionis exitum à nostris amplexibus miseramus, alios adhuc nobiscum futuros martyres habebamus. Quos cum iam matura dignatione fortis Deus quæreret, etiam nos aliqua fraternæ gloriæ pars perstrinxit, quia pertrahebamur à Muguis in Cirthensem Coloniam. Sequebantur autem charissimi nobis, & ad palmam passionis electi, quos & nostri amor ducebat, & Christi matura dignatio. Ita miro modo & immutato pergendi ordine, sequebantur illi, qui fuerant anteceſsuri. Denique illis non fuit longa dilacio. Namque dum nos exultantius adhortantur, se quoque Christianos esse liberiori gaudio prodiderunt. Mox interrogati, cum in fortissima nominis Christi confessione pèrstarent, deducuntur in carcerem. Tunc attentantur [a] numerosis durisque cruciatibus per stationarium militem, iustorum piorumque carnificem, adhibitis in auxilium crudelitatis eius centurionum & Cirthensium magistratibus, hoc est, diaboli sacerdotibus, tanquam membrorum laceratione frangeretur fides, cui cura corpotis vilis est. Et Iacobus quidem, sicut erat in virtute fidei semper austerior, qui & infestationes iam semel variæ persecutionis euicerat, affectauit se non Christianum tantum, sed Diaconum confiteri: Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quod se Lectorem tantum, sicuti erat, fatebatur. Quænam illa tormenta, quam noua, quam diaboli venenato sensu & deiiciendi artibus exquisita supplicia? Pependit Marianus ad vulnera, & quæ martyri etiam in ipsis lacerationibus affuit gratia, sic tortus est, vt illum exaltaret & pœna. Nexus [b] autem, qui pendentem gerebat, non manus, sed summos apices pollicum vinxerat, scilicet vt digitorum tenuis exilitas plus in ferendis membris cæteris laboraret. Addita etiam pedibus iniusta pondera, vt discordantibus pœnis vtrinque distracta, & viscerum conuulsione resoluta, de neruis suis totius corporis compago penderet. Nihil egisti iuxta templum Dei, iuxta Christi cohæredem nequitia gentilis. Suspendideris licet membra, concusseris latera, diuulseris viscera: Marianus noster in Deum fidens, quantum corpore patiebatur, tantum mente crescebat.

IV.

[a] Stationarij erant, vt colligitur ex Vlpiano l. 1. §. qui es. ff. de offic. Præf vrb apparitores, qui quid ageretur Præfecto deferrent.

[b] Immanes cruciatus

Marianus reducitur in carcerem.

Victa denique feritate torquentium, rursus in carcere de triumpho suo multum lætatus includitur, ibique cum Iacobo & reliquis fratribus gaudium victoriæ Dominicæ frequenti oratione celebrauit. Quid nunc Gentiles creditis Christianos sentire carceris pœnas, & seculares horrere tenebras, quos manet gaudium lucis æternæ? Spiritus cum fida spe venientis gratiæ cælos mente complexus, suis iam non interest pœnis. Secretam licet supplicii quæratis & abditam sedem, grauesque antri caligantis horrores, domumque tenebrarum, fidentibus in Deum nullus squalidus locus, nullum tempus triste sentitur. Fouet illos Deo patri dicatos fraternitas Christi diebus ac noctibus. Et enim Marianus post illam vexationem corporis altius in soporis * tranquilla resolutus, quid diuina dignatio ad fiduciam spei salutaris ostenderit, expergefactus sic ipse nobis narrauit: Ostensum est, inquit, mihi fratres tribunalis excelsi & candidi nimium sublime fastigium, in quo ad vicem vnus præsidebat. Illic erat catasta, non humili pulpito, nec vno tantum ascensus gradu, sed multis ordinata gradibus, & longe sublimis ascensus. Et admouebantur confessorum singulæ classes, quas ille iudex ad gladium duci iubebat. Tum auditur mihi vox clara & immensa, dicentis: Marianum applica. Et ascendebam in illam catastam: & ecce eximprouiso mihi sedens ad dexteram eius iudicis Cyprianus apparuit, & porrexit manum, & me leuauit in altiorem catastæ locum, & arridens dixit: Veni, sede mecum. Et factum est, vt audirentur aliæ classes, me quoque assidente: & surrexit ille iudex, & nos ducebamus eum ad prætorium suum. Iter autem nobis erat per locum pratis amœnum, & viridantium nemorum læta fronde vestitum, opacum cupressis surgentibus in excelsum, & pinnis pulsantibus cælum, vt putares eum locum per omnem circuitus ambitum lucis virentibus coronatum. Sinus autem in medio pellucidi fontis vberantibus venis & puris liquoribus redundabat. Et ecce subito ab oculis nostris ille iudex recessit. Tunc Cyprianus phialam, quæ super marginem fontis iacebat, arripuit, & cum illam de fonte implesset, hausit, & iterum implens mihi porrexit, & libenter bibi. Et cum Deo gratias agerem, excitatus, inquit, mea voce surrexi.

V.

*al. tranquillitate.

Visio S. Mariani.

Item S. Iacobi visio.

Tvnc Iacobo quoque in recordationem rediit, quod sibi hanc significasset coronam diuinæ dignationis ostensio. Nam superioribus diebus, cum eiusdem carrucæ vehiculo Marianus & Iacobus, & cum his ego, viam communiter caperemus, ad medium fere diem inter illa itineris confragosa mirabili & alto sopore correptus, postquam à nobis interpellatus & excitatus est, euigilauit: Perturbatus sum, inquit, non sine gaudio meo fratres, sed & vos mecum gaudere debetis. Vidi, inquit, iuuenem inenarrabili & satis ampla magnitudine, cuius vestitus distinctus erat intantum candida luce, vt oculi in eum constanter videre non possent: cuius pedes terram non calcabant, & vultus oris super nubes erat. Is cum transcurreret, vnam tibi Mariane, & vnam mihi zonas purpureas in sinus nostros iaculatus est, & ait: Sequimini me cito. O quietem, vigiliis omnibus fortiorem. O quietem, in qua feliciter dormit, quisquis in fide vigilat, quæ terrena tantum membra sopierat: quoniam videre Deum, nisi spiritus non valebit. Quantum exultantes, quamque sublimes animos martyrum esse credendum est, quibus in sui nominis confessione pasturis, & audire Christum ante contigit, & videre offerentem se suis quocunque tempore? Non fuit impedimentum vehiculi promouentis inquieta iactatio, nec dies medius, qui sub calore tunc fulgebat solis. Nulla nocte expectata secreta sunt: nouo genere gratiæ martyri suo Dominus nouum opus visionis elegit: nec in vnum autem alium fuit ista dignatio.

VI.

Ægmilianus martyr.

Namqve Ægmilianus, quanuis equestris ordinis haberetur ad quinquagesimum prope ætatis annum carnis continentia peruenerat, continuatis in carcere gemina superpositione ieiuniis, & orationibus sæpe repetitis, per

VII.

titis, per quas deuota mens pasta, in alium diem & sacramento Dei parabatur: in somnum media die reclinatus, quiete discussa, talia nobis suæ visionis patefecit arcana: Perducto me, inquit, de carcere homo Gentilis, hoc est, frater meus carnalis occurrit. Is res nostras admodùm curiosus insultabunda voce perquirit, scisciţans quatenùs nos in pœnalibus tenebris illis & inedia carceris haberemus. Cui respondi: Milites Christi & in tenebris clarissimam lucem, & in ieiunio cibum saturabilem, Dei habere sermonem. Et cùm hæc audiret: Scitote, inquit, quòd vos, quicunq; in carcere habemini, si obnixè perstabitis, maneat pœna capitalis. At ego, qui verebar ne compositum luderet fraude mendacium, confirmare votum meum volui: Verè, inquam, patiemur omnes? At ille rursùm affirmans, dixit: Gladius vobis & sanguis in proximo est. Sed velim scire, an omnibus vobis, qui vitam contemnitis indiscretè, æqualia munerum cælestium præmia rependantur. Cui respondi: Non sum idoneus tam magnæ rei proferre sententiam. Attolle, inquam, ad cœlum oculos: iam videbis innumerabilem turbam micantium siderum. Nunquid stellæ omnes pari luminis honore præfulgent? Et tamen omnibus lumen est. Ad hæc ille iterùm quid interrogaret inuenit. Ergò si qua discretio est, inquit, qui vestrùm sunt in promerenda Dei voluntate potiores? Nimirùm, inquam, præ cæteris duo, quorum nec tibi dicenda, & Deo nota sunt nomina. Illo acriùs incumbente, atq; perscrutante molestiùs: Hi sunt, inquam, qui quô difficiliùs & tardiùs vincunt, glorioſiùs coronantur. Et propter hoc scriptum est: Faciliùs est camelum per foramen acûs transire &c. Visio Æmiliani. Matth 19.

VIII. Post has ostensiones in carcere diebus pauculis commorati, perducuntur in publicum, vt eos Cirthensium magistratus, eulogio confessionis suæ honoratos, transmitteret cum parte damnationis ad Præsidem. Et eccè vnus è circumstantibus nostris omnium in se gentilium conuertit oculos, quòd iam per gratiam proximæ confessionis Christus in ore eius & facie relucebat. Cumq; ex eo turbulentis & feruentibus animis quæreretur, an eiusdem & ipse esset religionis & nominis, rapuit tam dulcem promptissima confessione comitatum. Sic eulogijs suis beati martyres, plures Dei testes, dum ipsi ad martyrium parantur, acquirunt: & iam transmissi ad Præsidem, negocioſum ac difficile iter cum voluntate properauerunt. Tunc eos Præsidi admotos, iterùm Lambesitanus carcer accepit. Hæc enim sola apud Gentiles hospitia iustorum. Interim per dies plurimos effusione sanguinis transmittebatur ad Dominum numerosa fraternitas, nec peruenire ad Iacobum & Marianum Clericorumque victimam rabies insanientis Præsidis poterat, laicorum tam multis occupata vulneribus. Nam ita inter se nostræ religionis gradus artifex sæuitia diuiserat, vt laicos à clericis separatos, tentationibus sæculi & terroribus suis putaret esse cessuros. Apud paganos hospitia Christianorum, carceres. Multa cædes Christianorum.

IX. Ergo charissimi nostri & fidelissimi milites Christi, cæteriq; de Clero contristari aliquantulùm cœperunt, quòd laicis certaminis sui laude perfunctis, seruaretur sibi tam lenta & tam sera victoria. Tunc Agapius, qui iamdudùm martyrio suo consummatæ fidei sacramenta perfecerat, qui & ipse, cùm pro puellis duabus Tertulla & Antonia, quas sibi charissimas ad vicem pignorum diligebat, repetitis frequenter precibus oraret, vt secum & illæ Dei dignatione martyres fierét, retulerat meritorũ suorum tali reuelatione fiduciam: Quid assiduè petis, quod vna oratione meruisti? Is ergò Agapius agenti Iacobo in carcere per tempus quietis apparuit. Nam ipsa, inquit, nocte Agapium nostrum videbam inter omnes alios lætiorem, quos vnà nobiscum Cirthensis carcer incluserat, solenne quoddam & lætitiæ plenum celebrare conuiuium. Quò cùm ego & Marianus quasi ad agapen spiritu dilectionis & charitatis raperemur, adcucurrit obuius nobis puer, quẽ constabat esse alterum ex geminis, ante triduum cum matre passis, corona rosea collo circundatus, & in manu dextra palmam viridissimam præferens. Et, Quò properatis, inquit: Gaudete & exultate: cras enim nobiscum & ipsi cœnabitis. O Dei magna in suos & præclara dignatio. O verè paterna pietas in Christo Iesu Domino nostro, qui dilectis suis & indulget tam larga beneficia, & clementiæ suę munera præstaturus antè declarat. Dies à visione primus illuxerat, & iam promissis Dei sententia Præsidis seruiebat: quæ Marianum & Iacobum & cæteros clericos, tandem patriarchis cum gloria redditos, è pressuris sæculi sententia animadversionis emisit. Et perducti sunt ad coronæ locum, qui riparum collibus hinc & indè sublimis, media fluminis conualle subsederat, sed & spectaculo erat celsa vtrinquè altitudo aggeris. Alueus ipse medio sinu fluorem beati sanguinis hauriebat. Nec deerat vtriusque sacramenti genus, cùm & baptizarentur suo sanguine, & lauarentur in flumine. Tertulla & Antonia. Agapius apparet Iacobo. Gemini cũ matre passi.

X. Mira tunc ibi cernere posses & exquisita compendia sæuiendi. Nam cum manũ carnificis gladiumq; ipsum, tot ceruicibus debitum, numerosus iustorum populus vrgeret, artificis feritas dispositas agminum series in ordinem dirigebat, scilicet vt sacrilegi percussoris ictus, velut impetu quodam furoris pia colla percurreret. Deindè, vt ne expectabile fieret cruentum illud & barbarum ministerium, hanc sibi expeditionem sceleris inuenit. Nam si vno in loco percussurus ipse consisteret, immensam struem corporum cumulus aceruaret, & ipsum deniq; spatium tanta strage completus alueus denegaret. Tunc oculis sub ictu ferri de more velatis, nullæ tamen aciem liberæ mentis clausêre tenebræ, sed largus atq; inæstimabilis splendor immensæ lucis affuit. Nam pleriq; cum proximis atq; assistentibus sibi fratribus, quamuis in visum carnalis aciei pars non pateret, videre se tamen & mira quædam loquebantur, quòd sibi apparerent equi desuper, niueo colore candentes, quibus inueherentur iuuenes candidati. Nec defuêre ex eodem martyrum numero collegarum quidam, qui reuelationem attestarentur auribus, & ex audito equorum fremitus ac sonos recognoscerent. Ibi & Marianus, prophetico spiritu iam repletus, fidenter ac fortiter prædicabat proximam iusti sanguinis vltionem, variasq; sæculo plagas, vel de cœli iam culmine minabatur luem, captiuitatem, famẽ, terræq; motus, cynomiæ venena cruciantia. Qua prædicatione non tantùm Gentilibus insultabat fides martyris, sed etiam fratribus vigorem æmulandę virtutis & quasi classicum præcinebat, vt inter tantas sæculi plagas iustis Dei tam bonæ atq; piæ mortis raperetur occasio. His peractis, Machabæico gaudio Mariani mater exultans, & passione perfecta iam secura de filio, non illi tantùm cœperat, sed & sibi, quæ tale pignus ediderat, gratulari. Complectebatur in filij corpore suorum viscerum gloriam, & in ipsa ceruicis vulnera frequens osculum pietas religiosa figebat. O te meritò Mariani, ô te beatam & filio tuo matrem & nomine. Quis in ea tanti vocabuli fælicitatem credat errâsse, quam sic vteri sui fœtus ornauit? Inæstimabilis verò Dei omnipotentis & Christi eius in suos misericordia, qui fidentes in suum nomen, non solùm gratiæ dignatione confortat, sed & sanguinis redemptione viuificat. Nam quis digna æstimatione possit eius beneficia metiri, qui in hoc paterna indulgentia semper operatur, vt in nos & hoc ipsum, quo Dei nostri sanguine rependi credimus, conferatur: Cui gloria & imperium in sæcula sæculorum, Amen. Christi nomine vno die trucidantur. Mira lux splendet, & vident martyres admiranda. Matris Mariani virilis animus.

AN. 240.

HISTORIA S. MAXIMI MARTYRIS EPHESINI, DESVMPTA EX ACTIS PVBLICIS, VT censet Baronius.

30. APR. Bar. an. 254.

DECIVS Imperator, volens profligare legem Christianorum, promulgauit decreta per vniuersum orbem, vt Christiani omnes, relicto Deo viuo & vero, dæmonijs sacrificarent: qui verò id facere nollent, supplicijs afficerentur. Quo in tempore vir sanctus Maximus se palàm Christianum declarauit. Erat verò plebeius, negocij sui curam gerens. Comprehensus igitur est & oblatus Optimo proconsuli apud Asiam. Dixit autem ei Proconsul: Quis vocaris? At ille: Maximus vocor, inquit. Proconsul dixit: Cuius

S. Maximus sistitur corã Proconsule

conditionis es? Maximus respondit: Ingenuus quidem natus, seruus verò CHRISTI: mei autem negocij curam gero. Proconsul dixit: Christianus es? Maximus respondit: Etsi peccator, tamen Christianus sum. Proconsul dixit: Cognouisti decreta inuictissimorum principum, quæ nunc huc allata sunt? Maximus respondit: Quænam illa? Proconsul dixit: Vt Christiani omnes, relicta superstitione, cognoscant verum principem, cui omnia subiacent, & deos eius adorent. Maximus respondit: Iniquam huius principis cognoui sententiam, & ideò me palàm ostendi. Proconsul dixit: Sacrifica ergò dijs. Maximus respondit: Ego non sacrifico, nisi soli Deo, cui me ab ineunte ætate sacrificâsse gratulor. Proconsul dixit: Sacrifica, ne te varijs faciam tormentis affici. Maximus respondit: Hoc est, quod semper optaui, vt carens hac temporali & misera vita, perueniam ad sempiternam. Tunc Proconsul iussit eum fustibus cædi: cumq; cæderetur, ait Proconsul: Sacrifica Maxime, vt ab his liber sis tormentis. Maximus respondit: Hæc nõ sunt tormenta, quæ pro nomine Domini nostri Iesu Christi inferuntur: à quo si recesserò, vera & sempiterna me tormenta manebunt. Tunc Proconsul iussit eum in eculeo suspendi atq; torqueri, & dicebat ei: Iam cerne stultitiam tuam, & sacrifica, vt vitam lucreris. Maximus respondit: Lucrabor planè vitam, si non sacrificauero. Nam si sacrificauero, perdo eam. Mihi verò nec fustes, nec vngulæ, nec ignis tui vllum adferunt dolorem, quia in me manet Christi gratia. Tunc Proconsul tulit in eum sententiam, ita dicens: Eum, qui sacris legibus animum noluit accommdare, vt magnæ Dianæ sacrificaret, in terrorem reliquorum Christianorum, obrui lapidibus præcipio. Et raptus est confestim athleta Christi à ministris diaboli, gratias agens Deo, qui ipsum dignum iudicâsset certando superare diabolum: perductusq; extra muros, lapidibus cæsus, tradidit animam Christo, cui est honor & gloria, in sæcula sæculorum, Amen.

Virile pectus & præclara constantia Maximi.

Lapidibus obruitur.

Peculiare Ephesijs fuisse, lapidibus in deos delinquentes, obruere, docet Baronius anno 254.

AN. 855.

MARTYRIVM SS. AMATORIS, PETRI, ET HLVDOVICI, SCRIPTVM A S. EVLOGIO LIB. III. MEMORIALIS Sanctorum cap. 13.

30. APR.

VCCEDENTE tempore, quidam presbyter adolescens, nomine Amator, qui olim ex oppido Tuccitano cum genitore & fratribus suis Cordubam discendi gratia aduentârat, & Petrus monachus, & Hludouicus contribulis noster, & frater Pauli Diaconi, eius martyrium liber secundus exponit, ex ciuibus Cordubensibus orti, vno se fœdore colligantes, ad prædicandam Euangelicam veritatem aptarunt, ideoq; celeriter sub præcedentium professione perempti sunt 2. Calen. Maias, Era 893. Quorum corpora fluuialibus immersa gurgitibus, Deo fautore, post aliquot dies littori exponuntur, & cum penitus nullam suæ quietis sanctus sacerdos notitiam dederit, manent tamen cæteri sancti venerabiliter in prægnitis locis repositi. Nam beatus Petrus in Pinnæ Mallarienſis cœnobio tumulatur, Hludouicus in vico Italicensis prouinciæ nomine Palma, quæ Singilio flumine præsidet, digniter requiescit.

AN. 90.

VITA S. EVTROPII EPISCOPI ET MARTYRIS, PER D. GEORGIVM ARCHIEPISCOPVM TVRONENSEM SCRIPTA LIBRO de gloria Martyrum capite 56.

30. APR.

S. Eutropij martyrium.

EVTROPIVS quoq; Sanctonicæ vrbis Episcopus à beato Clemente Episcopo fertur directus in Gallias, I. ab eodem etiam pontificalis ordinis gratia consecratus, impleto huius officij ordine, peractaq; incredulis prædicatione, insurgentibus paganis, quos author inuidiæ credere non permisit, illiso capite victor occubuit.

SED quia eo tempore instante persecutione, neq; à Christianis debito honore veneratus, neq; digno loco sepultus est, valdè datus obliuioni Martyr ille fuit. Qui hoc ordine traditur reuelatus. Post multa annorum II. spatia in eius honore basilica ædificata est. Expletoq; opere Palladius, qui tunc sacerdotalis ordinis cathedram regebat, conuocatis Abbatibus, sacros cineres in loco, quem præparauerat, transferri studuit.

Translatio sacratissimi corporis eius.

QVOD cum factum fuisset, duo ex Abbatibus, reserato opertorio, sanctum corpus adspiciunt, contemplantur- III. que cicatricem capitis, qua in parte defixum fuerat securis acumen. Sed ne præsens visio duceretur in irritum, etiam spiritalis hæc doctrina communiuit. Scilicet cum sequenti nocte strauissent sacerdotes membra quieti,

Appatitio eius.

apparuit per visum his duobus dicens: Cicatricem quam contemplati estis in capite, scitote me per eam martyrium consummâsse. Et ex hoc quod martyr esset, innotuit populis, quia non aderat historia passionis.

FINIS MENSIS APRILIS.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf